ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਦਰਸ਼ਨ

ਅਰਥਾਤ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਕਠਨ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ

ਕਰਤਾ—

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਪੰਥ ਰਤਨ ਵਿਦਯਾ ਮਾਰਤੰਡ

ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ

ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ [ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ]

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ;—

ਭਾਈ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਕੋ.

ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਲੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਭੇਟਾ ਕਪੜਾ ਜਿਲਦ ੧੫)

(੫) [illegible] । (੬) ਨਿਸ਼ਕ੍ਰਮਣ । (੭) ਅਨ ਪ੍ਰਾਸ਼ਨ । (੮) ਚੂੜਾ ਕਰਨ [ਮੁੰਡਨ] (੯) [illegible] । (੧੦) ਉਪਨਯਨ [ਜਨੇਊ] । (੧੧) ਵੇਦਾਰੰਭ । (੧੨) ਸਮਾਵਰਤਨ । (੧੩) [illegible] । (੧੪) ਗ੍ਰਹਸਥਾਸ਼੍ਰਮ । (੧੫) ਵਾਣ ਪ੍ਰਸਥਾਸ਼੍ਰਮ । (੧੬) ਸਨਿਆਸਾਸ਼੍ਰਮ ।

ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕ 'ਭੂਪਿੰਦਰਾ ਨੰਦ' ਦੇ ਪੰਨਾ ੩੪ ਤੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਲਾਂ ਸੰਸਕਾਰ ਇਹ ਲਿਖੇ ਹਨ ।

ਨਿੰਮਣ, ਜੰਮਣ, ਝੱਗਾ ਪੁਨ, ਨਾਮ ਧਰਣ ਕ੍ਰਿਤ ਚੂੜ ।
ਵਿਦਯਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਮੰਗਣੀ, ਵਯਾਹ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਹ ਰੂੜ ।
ਛਠੀ, ਕਰੇਵਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੁਨ, ਜਾਤ੍ਰਾ, ਸੁਧੀ ਵਿਚਾਰ ।
ਕਰਨ ਬੇਧ, ਉਪਨਯਨ ਇਹ, ਖੋੜਸ ਹੈਂ ਸੰਸਕਾਰ ।

ਗੁਰਮਤ ਸੰਸਕਾਰ—

ਗੁਰਮਤ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਅੰਦਰ ਚਾਰ ਸੰਸਕਾਰ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ । ਬਾਕੀ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ ਗਤ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ—

੧—ਜਨਮ—[(ੳ) ਗਰਭਾਧਾਨ । (ਅ) ਜਨਮ । (ੲ) ਨਾਮ ਕਰਣ । (ਸ) ਝੱਗਾ । (ਹ) ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਜੂੜਾ ਕਰਨਾ । (ਕ) ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣੀ ।]

(੨) ਅੰਮ੍ਰਿਤ—[(ੳ) ਰਹਿਤ ਦੀ ਧਾਰਨਾ । (ਅ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਬਿਧੀ । (ੲ) ਸ਼ੁਧੀ । (ਸ) ਵਿਦਿਆ ।]

(੩) ਅਨੰਦ—[(ੳ) ਕੁੜਮਾਈ । (ਅ) ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ । (ੲ) ਕਰੇਵਾ, (ਪੁਨਰ ਵਿਵਾਹ) । (ਸ) ਗੁਰ ਧਾਮ ਯਾਤ੍ਰਾ ।]

(੪) ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਸਕਾਰ—[(ੳ) ਸਸਕਾਰ । (ਅ) ਕ੍ਰਿਆ (ਪਾਠ, ਕੀਰਤਨ, ਅਰਦਾਸ ਤੇ ਲੰਗਰ ਆਦਿ) ।]

ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੇ ਤਰਤੀਬ ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੈ ਪਰ ਚਾਰੇ ਮੁਖ ਸੰਸਕਾਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਲਿਖੇ ਹਨ ।

ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਦਿਮਾਗੀ ਭੁਖ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਫਲਸਫਾ ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਇਖ਼ਲਾਕ ਦੀ ਉਚਿਤਾ ਤੇ ਆਚਰਨ ਉਸਾਰੀ ਰਹਿਤ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਰਹਿਤ ਮ੍ਰਯਾਦਾ 'ਚ ਪ੍ਰਪੱਕਤਾ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਦੀ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਉਸ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਤਸਵੀਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਦਗੀ, ਸਰਲਤਾ, ਸੁੰਦਰਤਾ, ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ, ਜਜ਼ਬਾ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਰਸ ਤੇ ਜੱਥੇ ਬੰਦੀ ਦੀ ਸਪਿਰਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤ੍ਰ ਲਈ ਆਮ ਕਰਕੇ ਤੇ ਹਰ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਲਈ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ-ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਅਮਲੀ ਧਾਰਨਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।

ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਠ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਇਸ ਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘਾਂ ਅਤੇ ਗ੍ਰੈਹੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ੨੪੬ ਸਫੇ ਦਾ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਗੁਰ ਬੰਸਾਵਲੀ, ਚਾਰੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਸਕਾਰ, ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ, ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਦੇ ਉੱਤ੍ਰ, ਰਹਿਰਾਸ, ਸੋਹਿਲਾ, ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ, ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਸਬੰਧੀ ਸੁੰਦਰ ਵਿਚਾਰ ਦਰਜ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ-

(੧) ਗੁਰ ਬੰਸਾਵਲੀ–ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਨਾਮ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਸੰਤਾਨ, ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ, ਗੱਦੀ ਨਸ਼ੀਨੀ ਅਤੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੇ ਸੰਮਤ, ਥਿੱਤ, ਵਾਰ, ਨਛੱਤ੍ਰ, ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਕੁਲ ਉਮਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਰਜ ਹਨ।

(੨) ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਸਕਾਰ–

(ੳ) ਜਨਮ ਸੰਸਕਾਰ ਵਿੱਚ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ 'ਚ ਪ੍ਰਪੱਕ ਬੀਬੀ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿੜ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਸਤੀ ਪਤੀ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਅਤੇ ਗਰਭਾਧਾਨ ਸਮੇਂ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁਭ ਸੰਤਾਨ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਦਰਸਾਈ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਿੱਖ ਯੋਧਿਆਂ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ, ਸੰਤਾਂ, ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ, ਕੀਰਤਨ, ਕਥਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜੈਦ ਪਰਾਣੇ ਅਤੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਗਰਭਾਧਾਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਸਰਾਂ ਦਾ ਵਰਨਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਧੀ ਦਾ ਢੰਗ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ।

(ਅ) ਵਿਦਿਆ ਸੰਸਕਾਰ–ਵਿਦਿਆ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰਕ ਵਿਦਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਨੁਖ ਦਾ ਤੀਜਾ ਨੇਤ੍ਰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਵਿਦਿਆ ਹੀਨ ਮਨੁਖ ਪਸ਼ੂ ਤੁਲ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਧਨੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ। ਵਿਦਿਆ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਖਾਸ ਸਬੰਧੀਆਂ ਵਾਂਗ ਰਖਿਆ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਮਾਂ ਬਾਪ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ ਉਹ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਨ।

ਦੂਜੀ ਵਿਦਿਆ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਦਿਆ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਅਸਲ ਆਪੇ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸਦਾ ਲਈ ਮੁਕਤਿ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ–ਇਕ ਪਟੇ ਬਾਜ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਵਾਂਗ ਲੋਕ ਵਿਖਾਵੇ ਦੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਵਾਂਗ ਅਮਲੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਵਿਦਿਆ। ਫਿਰ ਇਸੇ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਹਾ ਹੈ–ਪਹਿਲੀ ਹੱਤ ਖਾਣ ਵਾਂਗ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਤਰਕ

ਕਰਨੀ, ਦੂਜੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹ ਕੇਵਲ ਪੇਟ ਪਾਲਣਾ ਇਹ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਤੁਲ ਹੈ। ਤੀਜੀ ਵਿਦਿਆ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਅਮਲੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਇਹ ਮਗਜ਼ ਖਾਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਤੱਤ ਇਹ ਕਿ ਸੰਸਾਰਕ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ੨ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਦਿਆ ਅਥਵਾ ਧਾਰਮਕ ਵਿਦਿਆ ਵਲ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਉੱਤਮ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਕੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਸਕੇ।

(ੲ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ-ਸੁਧਾਈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਿਧੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ, ਸਿਖਿਆ, ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਤੇ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਣਾ, ਪੰਜਾਂ ਬਾਣੀਆਂ, ਪੰਜਾਂ ਕਕਾਰਾਂ, ਚਾਰ ਬੱਜਰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ, ਪੰਜਾਂ ਤਖਤਾਂ, ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਵਿਸਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਪੰਜਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਤੇ ਪੂਰਨ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਦਸਵੰਧ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣਾ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ? ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ, ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪੰਜ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ (ਦਇਆ, ਧਰਮ, ਹਿੰਮਤ, ਇਸਥਿਤੀ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ । ਇਹ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਨਿਜੀ ਅਨਭਵ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪਤਿਤ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਦੀ ਬਿਧੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

(ਸ) ਅਨੰਦ ਸੰਸਕਾਰ- ਕੁੜਮਾਈ, ਜੰਞ ਦਾ ਜਾਣਾ, ਵਿਵਰਜਤ ਕੁਰੀਤੀਆਂ, ਜੰਞ ਦਾ ਢੁਕਾਉ, ਜੰਞ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਲਈ ਤਿਆਰੀ, ਜੋੜੀ ਦਾ ਹਜ਼ੂਰੀ 'ਚ ਬੈਠਣਾ, ਕੀਰਤਨ, ਲਾਵਾਂ, ਸਿਖਿਆ, ਅਰਦਾਸ ਤੇ ਮੁਖਵਾਕ ਆਦਿ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਵਰਨਨ ਹੈ । ਪਹਿਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਤੇ ਮਹਾਤਮ ਆਦਿ ਦਰਜ ਹਨ। ਸਿਖਿਆ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਹਸਤ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਦਰਜਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ, ਸਫਲ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਦੇ ਲੱਛਣ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਤ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਬ੍ਰਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਦੇ ਧਾਰਨ ਯੋਗ ੧੩ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸਿਹਰਾ, ਜੰਡੀ, ਵੰਗਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਤਿਆਗ। ਲਾਵਾਂ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਾਉਣੀਆਂ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਤਾਬਿਆ ਬੈਠਣਾ ਪੂਰਨ ਗੁਰਮਤਿ ਹੈ। ਦਾਜ ਤੇ ਪੈਸੇ ਲੈਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਮਨਮਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ ਆਦਿ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਵਿੱਚ ਨਵੀਨ ਤੇ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਨੂੰ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

(ਹ) ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ—ਮੌਤ ਦਾ ਵਰਨਨ, ਮਨਮੁਖਾਂ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਦਾ ਅੰਤਰ, ਖਾਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸਗੋਂ ਮੁਕਤੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਧਨੀਆਂ ਨੂੰ [illegible] ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜੂਨਾਂ 'ਚ ਪੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਭਿਆਸੀ ਕੁਝਕੁ ਗੁ[illegible] ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ । ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦੀ [illegible]ਆ ਦਾ ਵਰਨਨ ਹੈ । ਘਰ ਤੋਂ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਤੱਕ,

ਵੈਦਕ ਦੇ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹੇ । ਪਿੰਡ ਆ ਕੇ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਪਿੰਡ ਰਾਜੋਆਣੇ ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਸ: ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਪੁਤਰੀ ਬੀਬੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਜੀ ਨਾਲ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਗਈ ।

੧੯੨੦ ਈ: ਵਿੱਚ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਸਮੇਂ ਪਿੰਡ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਧਾਰਮਕ ਦੀਵਾਨ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਜੱਥੇ ਸਮੇਤ ਪੁਜੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਰਸੀਲੀ ਕਥਾ ਤੇ ਅਨੂਪਮ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਪ ਦਾ ਨਿਰਮਲ ਚਿੱਤ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ । ਏਥੇ ਹੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਪਾਸੋਂ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ । ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿੰਡ ਰਹੇ ਫਿਰ ੧੯੨੧ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਸਾਵਣ ਦੀ ਸੰਗ੍ਰਾਂਦ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਭਿੰਡਰੀਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜੱਥੇ 'ਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ।

੧੯੨੧ ਈ: ਤੋਂ ੧੯੩੦ ਈ: ਤੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਰਹੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਅਰਥਾਂ ਸਮੇਤ ਚਾਰ ਕਥਾ ਸੁਣੀਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਦਸਮਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਰਥਾਂ ਸਮੇਤ ਪੜ੍ਹੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਈ ਵੇਰ ਅਰਥਾਂ ਸਮੇਤ ਸੁਣੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰੇ । ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਅਨਜ ਮਤਾਂ ਦੇ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲੋਂ ਬੜੇ ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ । ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਅਨਜ ਮਤ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ, ਜਾਪ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿਤ ਨੇਮ, ਸੇਵਾ, ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ, ਪਿਆਰ, ਤਿਆਗ ਆਦਿ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਆਪਣੀ ਨਿਰਮਲ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਲਬਾ ਲਬ ਭਰ ਲਿਆ । ਆਪ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਆਦਿ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਜਾਗਣਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਅਦਬ ਤੇ ਸੇਵਾ, ਸਰਲ, ਸਾਦਾ ਤੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਭਰਪੂਰ ਸੁਭਾਉ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮਸਤੀ ਤੇ ਅਮਲੀ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਸ਼ੌਕ ਤੇ ਤੀਖਣ ਬੁਧੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਗ ਸਮਝ ਕੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਾਉਣ, ਜਥਾ ਫੇਰਨ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਦੀ ਪੱਕੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ।

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਗੁਰ ਪੁਰੀ ਪਿਆਨੇ ਤੋਂ ਬਾਦ ਭਾਵ ੧੯[illegible] ਈਸਵੀ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤਕ ਲਗਾ-ਤਾਰ ਡੇਢ ਸੌ (੧੫੦) ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ [illegible] ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਲਗ ਪਗ ੩੯ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।ਇਹ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ [illegible] ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ [illegible] ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ [illegible] ਪਾਠੀ, ਸੈਂਕੜੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਤੇ ਕਥਾ ਵਾਚਕ ਬਣੇ । ਡੇਢ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਜਿਹੇ [illegible] ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਪੰਥ ਰਤਨ ਵਿਦਿਆ ਮਾਰਤੰਡ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੯੦੨ ਈ: ਮੁ: ੧੯੫੯ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਮਾਘ ਦੀ ਪੂੰਨਿਆ ਫਗਣ ਦੀ ਸੰਗ੍ਾਂਦ ਬੁਧਵਾਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਢਾਈ ਵਜੇ ਪਿਤਾ ਸ: ਰੂੜ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੇ ਘਰ ਅਖਾੜੇ ਨਗਰ ਮਾਤਾ ਅਨੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕੁਖੋਂ ਹੋਇਆ।

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਵਡਾ ਭਾਗ ੧੫੦ ਤੋਂ ਉਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਜਾਣੂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਖੇ ਵਿਚਰਕੇ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਆਪ ੨੯ ਜੂਨ ੧੯੬੯ ਈਸਵੀ ਮੁਤਾਬਕ ੧੫ ਹਾੜ ੨੦੨੪ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸ਼ਨੀਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ।

ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਤਾ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਰਾਹੀਂ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਤੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੌਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਆਪ ਦੀ ਕਥਾ ਵਿੱਚ ਜਾਦੂ ਵਰਗਾ ਅਸਰ ਹੈ ਜੋ ਨਾਸਤਕਾਂ ਤੇ ਮਨਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੰਗਣ ਚਾੜ੍ਹ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਬੇਅੰਤ ਗੁਨਾਹੀ ਕਥਾ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਰਤਾ ਵਿੱਚ ਆਪ ਦਾ ਸਾਨੀ ਢੂੰਡਿਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਦਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਤੇ ਜੱਥੇ ਸਮੇਤ ਬੇਅੰਤ ਵਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ।

ਆਪ ਦਾ ਸੁਭਾਉ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਨਰਮ, ਸੰਕੋਚਵਾਂ, ਸਹਜ, ਸਾਦਾ, ਸ਼ਾਂਤ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਜੀਅ ਰਹੇ ਹਨ। ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੰਤਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲੱਗੀ ਡਿਊਟੀ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਇਕ ਮਹਾਨ ਤੇ ਮੰਨੀ ਪ੍ਰਮੰਨੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਹਨ। ਆਪ ਦੀ ਇਕ ਇਕੱਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਇਕ ਮਹਾਨ ਜੰਗਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਈ ਹੈ। ਲਗ ਪਗ ਡੇਢ ਸੌ(੧੫੦) ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਜੱਥਾ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਵਾਰ ਦਿੱਲੀ, ਕਲਕੱਤਾ, ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ, ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਬੰਬਈ ਆਦਿ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਪੁਜੇ ਹਨ।

ਕਹਿਣੀ ਤੇ ਕਰਣੀ ਦੇ ਸੂਰੇ ਹਨ। ਵਿਖਾਵੇ ਨਾਲੋਂ ਅਮਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਦਾ ਹਸਮੁਖ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਨ। ਆਗੂ ਬਣਨ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚਦੇ ਪਰ ਗੁਪਤ ਰਹਿ ਕੇ ਠੋਸ ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਆਪਣਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੇ ਫਲ ਸਰੂਪ ਆਪ ਦਾ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ–

ਤਰਜਬਾਨੇ ਹੱਕ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬਾ ਅਦਬ॥
ਬਾ ਅਦਬ ਬਾਸ਼ੰਦ ਦਾਇਮ ਬਾ ਅਦਬ॥

ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮਤਿ ਲਿਟਰੇਚਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹਨ । ਕੇਵਲ ਦਿਮਾਗੀ ਇਲਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਅਮਲੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਢਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਦੀਰਘ ਆਯੂ ਤੇ ਪੂਰਨ ਦੇਹ ਅਰੋਗਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਇਹ ਫੁਲਵਾੜੀ ਸਦਾ ਖਿੜੀ ਤੇ ਮਹਿਕਦੀ ਰਹੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਇਹ ਮਹਿਕ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਖਿਲਾਰਦੀ ਰਹੇ।

—ਪ੍ਰਾਰਥਿਕ—

ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਗ੍ਰੰਥੀ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ

ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

੧ ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਪਵਿਤ੍ਰ ਗੁਰ ਬੰਸਾਵਲੀ

ਦਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਬੰਸਾਵਲੀ

ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ

ਨਾਮ–ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ,ਬੇਦੀ ਬੰਸ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕੁਸ਼ੁ ਕੁਸ਼ੁ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕਾਲਕੇਤ ਕਾਂਸ਼ੀ ਜਾਕੇ ਬੇਦ ਪੜ੍ਹੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬੇਦੀ ਬੰਸ ਚਲੀ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਪਿੰਡ–ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਸੰਮਤ–੧੫੨੬ ਬਿ: ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੋ ਘੜੀ ਰਾਤ ਢਲੀ ਤੋਂ ਅਨਰਾਧਾ ਨਛਤ੍ਰ ਸੀ ਸਤਾਈਵਾਂ। ਦਿਨ ਬੁਧਵਾਰ ਈਸਵੀ ੧੪੬੯ ੨੯ ਨਵੰਬਰ।

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ–ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ, ਪਿਤਾ ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਜੀ, (ਕਲਿਆਣ ਚੰਦ) ਚਾਚਾ ਲਾਲੂ ਜੀ,ਦਾਦਾ ਸ਼ਿਵਰਾਮ ਜੀ,ਦਾਦੀ ਬਨਾਰਸੀ ਜੀ, ਬਾਬੇ ਕਾਲੂ ਦਾ ਦਾਦਾ ਕਲਪਤ ਰਾਇ ਜੀ। ਭੈਣ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ੫ ਸਾਲ ਵਡੇ ਸਨ।

ਮਹਲ–ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ, ਚੋਣੇ ਗੋਤ 'ਚੋਂ ਬਟਾਲਾ (ਪਖੋਕੇ ਰੰਧਾਵੇ ਤੋਂ) ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਤਕ ਕੰਧ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ।

ਗੱਦੀ ਸਮਾਂ–ਆਦਿ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟੇ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣਾ–੧੫੯੬ ਬਿ: ਅੱਸੂ ਵਦੀ ਦਸਮੀ, ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਈਸਵੀ ੧੫੩੯–੧੦ ਅਕਤੂਬਰ।

ਸਪੁਤ੍ਰ–ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ, ੧੫੫੧ ਬਿ: ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟੇ, ਬਾਬਾ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਜੀ ੧੫੫੪ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟੇ।

ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ–ਉਨੱਤ੍ਰ ਬਰਸ, ਦਸ ਮਹੀਨੇ, ਦਸ ਦਿਨ।

ਗੁਰਿਆਈ ਕਿਤਨਾਂ ਚਿਰ ਕੀਤੀ–(੬੯) ਉਨਤ੍ਰ ਬਰਸ, (੧੦) ਦਸ ਮਹੀਨੇ, (੧੦) ਦਸ ਦਿਨ।

ਹਕੂਮਤ ਕਿਸ ਦੀ ਸੀ–ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਪਹਿਲੀ ਵੇਲੇ ਬਹਲੋਲ ਲੋਦੀ (ਜੋ ਸਿਕੰਦਰ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੀ) ਵਾ ਸਿਕੰਦਰ ਵਾ ਬਾਬਰ।

ਦੂਸਰੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ

ਨਾਮ–ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਤੇਹਣ ਵੰਸ, ਲਛਮਣ ਦੇ ਤੱਖ ਨਾਮੇ ਪੁਤ੍ਰ ਤੋਂ ਤੇਹਣ ਵੰਸ ਚਲੀ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਪਿੰਡ–ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ (ਨਾਂਗੇ ਦੀ ਸਰਾਂ) ਤਹਿਸੀਲ ਮੁਕਤਸਰ ਜ਼ਿਲਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਸੰਮਤ–੧੫੬੧ ਬਿ: ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ਏਕਮ, ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ, ਈਸਵੀ ੧੫੦੪–੨੩ ਅਪਰੈਲ। ਨਿਛੱਤ੍ਰ ਭਰਣੀ।

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ–ਮਾਤਾ ਸਭਰਾਈ ਜੀ ਵਾ (ਦਯਾ ਕੌਰ) ਪਿਤਾ ਬਾਬਾ ਫੇਰੂ ਮਲ ਜੀ, ਦਾਦਾ ਕੀਰਤ ਮਲ ਜੀ।

ਮਹਿਲ–ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ।

ਗੱਦੀ ਸਮਾਂ–੧੫੯੬ ਬਿ: ਅਸੂ ਵਦੀ ਪੰਚਮੀ ਸਰਾਧਾਂ ਵਿਚ, ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਈ: ੧੫੩੯, ੬ ਅਕਤੂਬਰ। ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਪਹਿਲੀ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮੌਣ ਤੋਂ ਪੰਜ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮੌਣਾ–੧੬੦੯ ਬਿ: ਚੇਤਰ ਸੁਦੀ ਚੌਥ, ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਈਸਵੀ ੧੫੫੨ ੨੭ ਮਾਰਚ।

ਸਪੁਤ੍ਰ–ਬਾਬਾ ਦਾਸੂ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਦਾਤੂ ਜੀ, ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ ਜੀ।

ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ–ਸੰਤਾਲੀ ਬਰਸ, ਗਿਆਰਾਂ ਮਹੀਨੇ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ।

ਗੁਰਤਾ ਕਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਕੀਤੀ–ਬਾਰਾਂ ਬਰਸ (੧੨), ਛੇ ਮਹੀਨੇ (੬), ਚੌਦਾਂ ਦਿਨ (੧੪)।

ਹਕੂਮਤ ਕਿਸ ਦੀ ਸੀ–ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦੂਜੀ ਵੇਲੇ, ਹਮਾਯੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ।

ਤੀਸਰੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ

ਨਾਮ–ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ, ਭੱਲੇ ਬੰਸ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਭਾਈ ਭਰਥ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭੱਲਣ ਤੋਂ ਭੱਲੇ ਬੰਸ ਚਲੀ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਪਿੰਡ–ਬਾਸਰਕੇ (ਸੰਨ੍ਹ ਸਾਹਿਬ) ਜ਼ਿਲਾ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਸੰਮਤ–੧੫੨੬ ਬਿਃ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ਚੌਦਸ,ਦਿਨ ਸ਼ੁਕ੍ਰਵਾਰ ਈਃ ੧੪੬੯ ੫ ਮਈ। ਨਿਛਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਤਕਾ।

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ–ਮਾਤਾ ਲਛਮੀ ਜੀ ਵਾ ਰੂਪ ਕੌਰ ਜੀ। ਪਿਤਾ ਬਾਬਾ ਤੇਜ ਭਾਨ ਜੀ।

ਮਹਿਲ–ਮਾਤਾ ਰਾਮੋ ਜੀ, ਖੇਮ ਕਰਨ ਤੋਂ।

ਗੱਦੀ ਸਮਾਂ–੧੬੦੯ ਬਿਃ ਚੇਤ੍ਰ ਸੁਦੀ ਏਕਮ, ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ,ਪਾਃ ਦੂਸਰੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ, ਈਃ ੧੫੫੨, ੨੫ ਮਾਰਚ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮੌਣਾ–੧੬੩੧ ਬਿਃ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ, ਈਸਵੀ ੧੫੭੪, ੧ ਅਕਤੂਬਰ।

ਸਪੁਤ੍ਰ–ਬਾਬਾ ਮੋਹਣ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਬੀਬੀ ਦਾਨੀ ਜੀ, ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਜੀ।

ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ–ਇਕ ਸੌ ਪੰਜ ਬਰਸ (੧੦੫), ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ (੪), ਇਕ ਦਿਨ (੧)।

ਗੁਰਤਾ ਕਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਕੀਤੀ–ਇਕੀ ਬਰਸ (੨੧),ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ (੫), ਚੌਦਾਂ ਦਿਨ(੧੪)।

ਹਕੂਮਤ ਕਿਸਦੀ ਸੀ–ਪਾਃ ੩ ਵੇਲੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ।

ਚੌਥੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ

ਨਾਮ–ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ, ਸੋਢ ਵੰਸ। ਲਊ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕਾਲਰਾਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੇ ਸਨੌਢ ਦੇਸ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਿਤ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਵਿਆਹੀ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਸੋਢ ਬੰਸ ਚਲੀ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਪਿੰਡ–ਲਾਹੌਰ (ਚੂਨਾ ਮੰਡੀ)।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਸੰਮਤ--੧੫੯੧ ਬਿ: ਕਤਕ ਵਦੀ ਦੂਜ, ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ ਈ:੧੫੩੪, ੨ ਨਵੰਬਰ। ਨਿਛਤ੍ਰ ਚਿਤ੍ਰਾ।

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ–ਮਾਤਾ ਦਯਾ ਕੌਰ ਜੀ ਵਾ ਖੇਮ ਕੌਰ ਜੀ, ਪਿਤਾ ਬਾਬਾ ਹਰਿਦਾਸ ਜੀ।

ਮਹਲ–ਮਾਤਾ ਭਾਨੀ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ।

ਗੱਦੀ ਸਮਾਂ--੧੬੩੧ ਬਿ: ਭਾਦਰੋਂ ਸੁਦੀ ਤਰੌਦਸੀ ਈ: ੧੫੭੪, ੨੯ ਸਤੰਬਰ। ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਤੀਜੀ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਜੀ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣਾ–੧੬੩੮ ਬਿ: ਭਾਦਰੋਂ ਸੁਦੀ ਤੀਜ, ਈਸਵੀ ੧੫੮੧,੧੯ ਸਤੰਬਰ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ।

ਸਪੁਤ੍ਰ–੧੬੧੫ ਬਿ: ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ, ੧੬੧੮ ਬਿ: ਮਹਾਂਦੇਵ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ੧੬੨੦ ਬਿ: ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟੇ।

ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ–ਸੰਤਾਲੀ ਬਰਸ (੪੭), ਸੋਲਾਂ ਦਿਨ (੧੬)।

ਗੁਰਤਾ ਕਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਕੀਤੀ--ਛੇ ਬਰਸ (੬),ਗਿਆਰਾਂ ਮਹੀਨੇ (੧੧),ਵੀਹ ਦਿਨ(੨੦)।

ਹਕੂਮਤ ਕਿਸ ਦੀ ਸੀ–ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਚੌਥੀ ਜੀ ਵੇਲੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ।

ਪੰਜਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ

ਨਾਮ–ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਸੋਢ ਬੰਸ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਪਿੰਡ–ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਸੰਮਤ–੧੬੨੦ ਬਿ: ਵੈਸਾਖ ਵਦੀ ਸਪਤਮੀ, ਦਿਨ ਮੰਗਲ ਵਾਰ। ਈਸਵੀ ੧੫੬੩, ੧੪ ਅਪਰੈਲ। ਨਿਛਤ੍ਰ ਰੋਹਣੀ।

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ–ਮਾਤਾ ਭਾਨੀ ਜੀ, ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ।

ਮਹਲ–ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਮੌ ਪਿੰਡ ਤੋਂ।

ਗੱਦੀ ਸਮਾਂ–੧੬੩੮ ਬਿ: ਭਾਦਰੋਂ ਸੁਦੀ ਦੂਜ, ਈਸਵੀ ੧੫੮੧, ੧੮ ਸਤੰਬਰ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਚੌਥੀ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮੌਣਾ–੧੬੬੩ ਬਿ: ਜੇਠ ਸੁਦੀ ਚੌਥ, ਈਸਵੀ ੧੬੦੫, ੨੫ ਮਈ, ਲਾਹੌਰ ਰਾਵੀ ਕਿਨਾਰੇ।

ਸਪੁਤਰ–ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ।

ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ–ਬਤਾਲੀ ਬਰਸ (੪੨), ਇਕ ਮਹੀਨਾ (੧),ਸਤਾਈ ਦਿਨ (੨੭)।

ਗੁਰਤਾ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਕੀਤੀ–ਚੌਬੀ ਬਰਸ (੨੪), ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ (੯), ਦੋ ਦਿਨ (੨)।

ਹਕੂਮਤ ਕਿਸਦੀ ਸੀ –ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਪੰਜਵੀਂ ਵੇਲੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ।

ਨੋਟ–ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ੧੬੬੧ ਬਿ: ਭਾਦਰੋਂ ਸੁਦੀ ਏਕਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਾਈ ਬੁਢਾ ਜੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਣਾਏ।

ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ

ਨਾਮ–ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸੋਢ ਬੰਸ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਪਿੰਡ–ਵਡਾਲੀ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਹੈ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਸੰਮਤ–੧੬੫੨ ਬਿ: ਹਾੜ ਵਦੀ ਏਕਮ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਪੂੰਨਿਆਂ ਦੀ ਰਾਤ ਸੀ। ਈ: ੧੬੯੬, ੬ ਜੂਨ ਪੁਖ ਨਛੱਤ੍ਰ ਸੰਗਰਾਤੀ ੨੧ ਹਾੜ।

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ–ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ।

ਮਹਲ–ਮਾਤਾ ਦਮੋਦਰੀ ਜੀ ਡਲੇ ਤੋਂ, ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਬਾਬੇ ਬਕਾਲੇ ਤੋਂ, ਮਰਵਾਹੀ ਜੀ (ਮਹਾਂਦੇਵੀ ਜੀ) ਮਡਿਆਲੀ ਤੋਂ।

ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ–੧੬੬੩ ਬਿ: ਜੇਠ ਵਦੀ ਅਸ਼ਟਮੀ, ਈਸਵੀ ੧੬੦੫, ੧੫ ਮਈ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਠੜੀ ਸਾਹਿਬ (ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਪਾਸ)।

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮੌਣਾ–੧੬੯੫ ਬਿ: ਚੇਤ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ, ਈਸਵੀ ੧੬੩੮, ੨੮ ਮਾਰਚ, (ਪਤਾਲ ਪੁਰੀ) ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ।

ਸਪੁਤਰ–(੧) ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ, (੨) ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਜੀ ਮਾਤਾ ਦਮੋਦਰੀ ਜੀ ਦੇ, (੩) ਅਣੀ ਰਾਏ ਜੀ। (੪) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦਰ ਜੀ, (੫) ਬਾਬਾ ਅਟਲ ਰਾਏ ਜੀ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦੇ। (੬) ਸੂਰਜਮਲ ਜੀ ਮਾਤਾ ਮਰਵਾਹੀ ਜੀ ਦੇ।

ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ–ਬਤਾਲੀ ਬਰਸ, ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ, ਉਨੀ ਦਿਨ।

ਗੁਰਤਾ ਕਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਕੀਤੀ–ਬੱਤੀ ਬਰਸ (੩੨) ਦਸ ਮਹੀਨੇ (੧੦) ਬਾਰਾਂ ਦਿਨ (੧੨)।

ਹਕੂਮਤ ਕਿਸਦੀ ਸੀ–ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਵੇਲੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਤੇ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਸੀ।

ਨੋਟ–ਭਾਈ ਮਨੀਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੈ ਤਿਸ ਵਿਚ ੧੭੦੧ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਵਿਚ ਤੇ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ੧੬੯੫ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਹੈ, ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ।

ਸਤਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ

ਨਾਮ–ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸੋਢ ਬੰਸ ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਪਿੰਡ–ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਸੰਮਤ–੧੬੮੭ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ਚੌਦਸ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ, ਈਸਵੀ ੧੬੩੦, ੫ ਫਰਵਰੀ । ਨਿਛਤ੍ਰ ਭਰਣੀ ।

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ–ਮਾਤਾ ਨਿਹਾਲ ਕੌਰ ਜੀ, ਪਿਤਾ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁਤਰ ਸਨ ।

ਮਹਲ–੧. ਮਾਤਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਜੀ । ੨. ਚੰਦ ਕੌਰ ਜੀ । ੩. ਰਾਮ ਕੌਰ ਜੀ । ੪. ਕੋਟ ਕਲਿਆਣੀ ਜੀ । ੫. ਤੋਖੀ ਜੀ । ੬.ਅਣੋਖੀ ਜੀ । ੭. ਲਾਡੋ ਜੀ । ੮. ਪਰੇਮ ਕੌਰ ਜੀ ।

ਗੱਦੀ ਸਮਾਂ–੧੬੯੫ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਚੇਤਰ ਸੁਦੀ ਤਰੌਦਸੀ, ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਈਃ ੧੬੩੮ ੨੨ ਮਾਰਚ ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣਾ–੧੭੧੮ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਕਤਕ ਵਦੀ ਨੌਮੀ, ਈਃ ੧੬੬੧, ੮ ਨਵੰਬਰ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਤਾਲਪੁਰੀ ।

ਸਪੁਤਰ–ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਾਇ ਜੀ ਮਾਤਾ ਰਾਮ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਾਤਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟੇ ।

ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ–(੩੦) ਤੀਹ ਬਰਸ, (੮) ਅਠ ਮਹੀਨੇ, (੨੦) ਵੀਹ ਦਿਨ ।

ਗੁਰਤਾ ਕਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਕੀਤੀ–(੨੨) ਬਾਈ ਬਰਸ, (੬) ਛੇ ਮਹੀਨੇ, (੨੦) ਵੀਹ ਦਿਨ ।

ਹਕੂਮਤ ਕਿਸਦੀ ਸੀ–ਸਤਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਸੀ ।

ਨੋਟ–ਗੜ੍ਹ ਰੀਗਾ ਦੇ ਪਾਸ ਅਨੂਪ ਪੁਰ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਵਾਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਸੀ, ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਠਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਦੀਆਂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ । 'ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ' ਦੀ ਉਗਾਹੀ ਹੈ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਲੇ ।

ਅਠਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ

ਨਾਮ-ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸੋਢ ਬੰਸ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਪਿੰਡ-ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਸੰਮਤ-੧੭੧੩ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸਾਵਣ ਵਦੀ ਨੌਵੀਂ, ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ ਈਸਵੀਂ ੧੬੫੬, ੧੪ ਜੁਲਾਈ।

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ-ਮਾਤਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਜੀ, ਪਿਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ।

ਗੱਦੀ ਸਮਾਂ-੧੭੧੮ ਬਿः, ਕਤਕ ਵਦੀ ਨੌਮੀ, ਈः ੧੬੬੧, ੮ ਨਵੰਬਰ ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣਾ-੧੭੨੧ ਬਿः ਚੇਤਰ ਸੁਦੀ ਚੌਦਸ, ਈः ੧੬੬੪, ੬ ਅਪਰੈਲ, ਦਿਲੀ ਜਮਨਾ ਕਿਨਾਰੇ ਬਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ।

ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ-(੭) ਸਤ ਬਰਸ, (੮) ਅਠ ਮਹੀਨੇ, (੨) ਦੋ ਦਿਨ।

ਗੁਰਤਾ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਕੀਤੀ-(੨) ਦੋ ਬਰਸ, (੫)ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ, (੨੦) ਵੀਹ ਦਿਨ।

ਹਕੂਮਤ ਕਿਸਦੀ ਸੀ-ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਅਠਵੀਂ ਜੀ ਵੇਲੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਸੀ।

ਨੌਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ

ਨਾਮ–ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸੋਢ ਬੰਸ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਪਿੰਡ–ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਲ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਸੰਮਤ–੧੬੭੮ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ਵੈਸਾਖ ਵਦੀ ਪੰਚਮੀ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ, ਈਸਵੀ ੧੬੨੧, ੧੨ ਅਪਰੈਲ।

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ–ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ, ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ।

ਮਹਲ–ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ, ਦੁਆਬੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੋਂ (ਪਹਿਲੇ ਲਖਨੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ।)

ਗੱਦੀ ਸਮਾਂ–੧੭੨੧ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ਚੇਤਰ ਸੁਦੀ ਚੌਦਸ, ਈਸਵੀ ੧੬੬੪, ੬ ਅਪਰੈਲ, ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਦਿਲੀ ਤੋਂ ਭੇਜੀ ਬਾਬੇ ਬਕਾਲੇ; ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਥਾਂ ਜੋ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ ਸੀ, ਤਿਸ ਦੇ ਹਥ ਭੇਜੀ। ਆਪ ਜੀ ਕਾਫੀ ਚਿਰ ਗੁਪਤ ਰਹੇ ਤੇ ਮਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣੇ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣਾ–੧੭੩੨ ਬਿਃ, ਮਘਰ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ, ਈਃ ੧੬੭੫, ੧੯ ਦਸੰਬਰ ਦਿਲੀ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਵਿਖੇ ਧਰਮ ਹੇਤ ਸੀਸ ਦਿਤਾ।

ਸਪੁਤਰ–ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ।

ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ–(੫੩) ਤ੍ਰਵੰਜਾ ਬਰਸ, (੭) ਸਤ ਮਹੀਨੇ, (੧੫) ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ।

ਗੁਰਤਾ ਕਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਕੀਤੀ–(੧੦) ਦਸ ਬਰਸ, (੭) ਸਤ ਮਹੀਨੇ, (੯) ਨੌਂ ਦਿਨ।

ਹਕੂਮਤ ਕਿਸਦੀ ਸੀ–ਨੌਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਵੇਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਸੀ।

ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ

ਨਾਮ–ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸੋਢ ਬੰਸ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਪਿੰਡ–ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ (ਬਿਹਾਰ ਪ੍ਰਾਂਤ)।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਸੰਮਤ–੧੭੨੩ ਬਿ: ਪੋਹ ਸੁਦੀ ਸਪਤਮੀ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ, ਧ੍ਰਿਸ਼ਤਾ ਖਗ ਨਛੱਤ੍ਰ ਸੀ। ਈ: ੧੬੬੫, ੧ ਜਨਵਰੀ। ਸੰਕ੍ਰਾਂਤੀ ੨੩ ਪੋਹ ਸੀ।

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ–ਮਾਤਾ ਗੂਜਰੀ ਜੀ, ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ।

ਮਹਲ–ਮਾਤਾ ਅਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ, ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪੇਕੇ ਰੁਹਤਾਸ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਸੀ।

ਗੱਦੀ ਸਮਾਂ–੧੭੩੨ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ਮਘਰ ਸੁਦੀ ਤੀਜ, ਈਸਵੀ ੧੬੭੫, ੧੭ ਦਸੰਬਰ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਿਲੀ ਤੋਂ ਭੇਜੀ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣਾ–੧੭੬੫ ਬਿਕ੍ਰਮੀ,ਕਤਕ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ,ਈ: ੧੬੯੯,੧੯ ਨਵੰਬਰ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਨਦੇੜ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ।

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮੀ

ਸਪੁਤ੍ਰ ਮਾਤਾ ਅਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ–੧੭੪੯ ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ।
੧੭੫੨ ਬਿ: ਬਾਬਾ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ,੧੭੫੪ ਬਾਬਾ ਫਤਹ ਸਿੰਘ ਜੀ।

ਸਪੁਤ੍ਰ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ–ਬਿ: ੧੭੪੬ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ।
ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਬਿ: ੧੭੫੬ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਝੋਲੀ ਪਾਇਆ।
ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ੧੭੬੧ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।
ਦੋ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ–ਪੋਹ ਸੰਕ੍ਰਾਂਤੀ (੮) ਅੱਠ, ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਦੋ (੧੩) ਤੇਰਾਂ ਪੋਹ ਨੂੰ ਸਰਹੰਦ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ–(੪੧)ਇਕਤਾਲੀ ਬਰਸ,(੯)ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ, (੨੮) ਅਠਾਈ ਦਿਨ।

ਗੁਰਤਾ ਕਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਕੀਤੀ–(੩੨) ਬਤੀ ਬਰਸ, (੧੧)ਗਿਆਰਾਂ ਮਹੀਨੇ.(੨)ਦੋ ਦਿਨ।

ਹਕੂਮਤ ਕਿਸਦੀ ਸੀ--ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਵੇਲੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਸੀ।

ਸੀਸ ਭੇਟ ਦੇ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫੇਰ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਚਲਿਆ–

ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਨਾਮ

(੧) ਪਿਆਰੇ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ–ਲਊ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸਨ,ਪਿਤਾ ਮਈਆ ਰਾਮ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਸੋਭਾ ਦੇਈ ਜੀ, ਛੱਤ੍ਰੀ ਬੰਸ,ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਜਨਮ ਹੋਇਆ । ੧੭੨੫ ਬਿਕਰਮੀ, ਫਗਣ ਦੀ ਸੰਕ੍ਰਾਂਤ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ । ੧੩ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਸੀ, ੧੭੬੫ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਅੱਸੂ ਅਮਾਵਸ ਨੂੰ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਖੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ।

(੨) ਪਿਆਰੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ–ਭਗਤ ਧੰਨੇ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸਨ, ਪਿਤਾ ਪਰਮ ਸੁਖ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਅਨੰਤੀ ਜੀ । ਦਿਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ । ਜਟ ਜਾਤ ਸੀ ।੧੭੨੭ ਬਿਃ ਨੂੰ ਵਿਸਾਖ ੧੩, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਜਨਮ ਹੋਇਆ । ੨੫ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਸਨ । ੧੭੬੮ ਬਿਕਰਮੀ ਨੂੰ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ।

(੩) ਪਿਆਰੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ–ਚਤ੍ਰ ਭੁਜੀ ਨੂੰ ਪਕੜਨ ਵਾਲੇ ਫੰਧਕ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸਨ । ਪਿਤਾ ਮਾਲ ਦੇਉ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਲਾਲ ਦੇਈ ਜੀ ਸੀ । ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੇ ਵਾਸੀ ਝੀਵਰ ਜਾਤੀ ਦੇ ਸਨ । ੧੭੨੧ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ਜੇਠ ੧੫ ਨੂੰ ਜਨਮ ਹੋਇਆ । ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਨੌਵੀਂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਖੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਬਾਬੇ ਬਕਾਲੇ ਜਨਮ ਹੋਇਆ । ੧੭੬੧ ਬਿਃ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ।

(੪) ਪਿਆਰੇ ਮੁਹਕਮਸਿੰਘ ਜੀ–ਸ੍ਰੀ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸੀ,ਪਿਤਾ ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਇ ਜੀ ਮਾਤਾ ਸੰਭਲੀ ਜੀ ਦਵਾਰਕਾ ਵਾਸੀ । ੧੭੩੬ ਬਿਃ, ੫ ਚੇਤਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਹੋਇਆ । ੧੫ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸਮੇਤ ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਖੇ ਆਏ ਸੀ । ੧੭੬੧ ਬਿਃ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ।

(੫) ਪਿਆਰੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ–ਭਗਤ ਸੈਣ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸੀ,ਪਿਤਾ ਗੁਰ ਨਾਰੈਣ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਅਨਕੰਪਾ ਜੀ, ੧੭੩੨ ਬਿਃ, ੫ ਮਘਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਹੋਇਆ । ਬਿਦਰਪੁਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਸਨ । ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ੧੧ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਖੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਸੀ । ੧੭੬੧ ਬਿਃ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ।

ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਬਖਸ਼ੀ

੧੭੬੧ ਬਿ: ਨੂੰ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਖਾਲਸੇ ਜੀ ਦੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਤੇ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਇਥੋਂ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਤਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਜਿਗਾ ਕਲਗੀ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਤਾੜੀ ਮਾਰਕੇ ਨਿਕਲੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ-(੧) ਪਿਆਰੇ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, (੨) ਪਿਆਰੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, (੩) ਭਾਈ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਘੋਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ, (੪) ਭਾਈ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, (੫) ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਲਗੀ, ਜਿਗਾ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ੀ

(ਸਦਾ ਅਚਲ ਗੁਰਿਆਈ)

੧੭੬੫ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ਕਤਕ ਸੁਦੀ ਦੂਜ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨਦੇੜ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ, ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਤਾਬਿਆ ਖੜੇ ਕਰ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਕੀਤੀ-'ਆਗਿਆ ਭਈ ਅਕਾਲ ਕੀ ਤਬੀ ਚਲਾਇਓ ਪੰਥ॥ ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ॥ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਓ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਕੀ ਦੇਹ॥ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ਮਿਲਿਬੋ ਚਹੈ ਖੋਜ ਸਬਦ ਮਹਿ ਲੇਹ॥'

ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਮ-(੧) ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। (੨) ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ। (੩) ਪਿਆਰੇ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ। (੪) ਸੇਵਾਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ। (੫) ਭਾਈ ਹਰਿ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਡਾਇਰੀ ਲਿਖਦੇ ਸੀ।

-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ-

ਗਯਾਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਡਰ ਕਲਾਂ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਜ਼ਿਲਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ

(ਨੇੜੇ ਮੋਗਾ ਸ਼ਹਿਰ)

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਜਨਮ ਸੰਸਕਾਰ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਾਜੀ ਨਿਵਾਜੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਉ ! ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਐਸੀ ਨੇਤ ਰਚੀ ਹੈ,ਜਿਸ ਨੇਤ ਦੇ ਕਾਰਣ ਕਰਕੇ ਜੀਆਂ ਦਾ ਉਤਪਤ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਜੀਆਂ ਅੰਦਰ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਇਹ ਸੁਭਾਵ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰਬਲ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਬੀਬੀ ਦੇ ਗੁਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ–

'ਅਵਰਾ ਦੇਖ ਨ ਸੁਣੈ ਅਭਾਖੈ॥'

ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਸੁਣੇ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੁਪਤ ਗਲਾਂ ਕਰੇ, ਨਾ ਗੁਪਤ ਕਿਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਲ ਵੇਖੇ,ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਦੇਖੇ।

'ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕਰਿ ਜਾਨਿਆ॥
ਧੰਨ ਸਤੀ ਦਰਗਹਿ ਪ੍ਰਵਾਨਿਆ॥'

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗੁਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਵਿਚ ਹਨ ਓਹ ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਮਾਤਾ'ਸੇਵਾਂ'ਜੀ ਜਿਸਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਬਜ਼ਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਐਡੇ ਗੁਣ ਐਡੀ ਵਡਿਆਈ ਸੀ। ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਗੱਡੀ ਦਵਾਰਾ ਆਉਣਾ ਭੀ ਔਖਾ ਹੈ ! ਇਹ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵਿਚ ਪਤੀ-ਬ੍ਰਤਾ ਕਰਕੇ ਪਤੀ ਦੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਐਡੀ ਵਡੀ ਤਾਕਤ ਸੀ। ਕਾਬਲ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਆ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਤੀਜੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ–ਹੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ! ਸਿਖ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਈ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵੇਰੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਸੋ ।

ਤਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ! ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੇ ਗੁਰਸਿਖੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ,ਮੈਂ ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪੱਕੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਭੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸਿਖੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ, ਮੈਂ ਪਤੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪੱਕੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪਤੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮੰਨਦੀ ਹਾਂ । ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਿਸ ਵਕਤ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਪੁਜਿਆ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸੇਵਾ ਕਰੋ । ਮੈਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸੁਣਿਆਂ, ਆਪ ਦੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ, ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜਾਇਆ ਕਰਾਂਗੀ । ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ, ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਹੈ, ਐਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਵਾਰਾ, ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ ਦਵਾਰਾ ਮੈਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਰਾਤ ਪਈ ਤੋਂ ਫੇਰ ਪਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜਾ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੀ ਹਾਂ । ਇਹ ਮਹਾਰਾਜ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ! ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਹੋਈ ਹੈ ।

ਸੁਣਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ–ਬੀਬੀ ! ਇਕ ਹੋਰ ਭੀ ਸਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ ਕਰਕੇ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੜ੍ਹਨ ਦਿਤਾ । ਫੇਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਜਿਊਂਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਸਕਿਆ ਸੀ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਗੁਣ ਹਨ, ਅਤੇ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ–

'ਏਕਾ ਨਾਰੀ ਜਤੀ ਹੋਇ ਪਰ ਨਾਰੀ ਧੀ ਭੈਣ ਵਖਾਣੈ ॥'

ਇਕ ਆਪਣੀ ਸੁਪਤਨੀ ਦੇ ਜਤ ਵਿਚ ਪਕਾ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਾਈਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਕੀਆਂ ਮਾਵਾਂ, ਧੀਆਂ, ਭੈਣਾਂ ਸਮਝੇ । ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ–

'ਪਰ ਧਨ ਪਾਹਨ ਤੁਲ ਤ੍ਰਿਆ ਪਰ ਮਾਤ ਹਮਾਰੇ ॥'

ਪ੍ਰਾਇਆ ਧਨ ਪਥਰਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹਨ, ਪ੍ਰਾਈਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਤਾ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੁਰਖ ਸਤੀ ਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਤੀ ਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ ਪੁਰਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਵਡੀਆਂ ਨੂੰ ਸਕੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਕੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਛੋਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਤਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

'ਦੇਖ ਪ੍ਰਾਈਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਧੀਆਂ ਜਾਣੈ ॥'

ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਸਤੀ ਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਰਹੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਐਸਾ ਜਿਹੜਾ ਪੁਰਖ ਹੈ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧੰਨ ਪੁਰਖ ਹੈ । ਐਸੇ ਜਿਹੜੇ ਪਤੀ ਸਤੀ ਹਨ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਸਿਖੀ ਕਮੌਣ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹਨ ।

ਗੁਰਸਿਖੀ ਨੂੰ ਓਹ ਕਮਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਚੰਗਾ ਸੁੰਦਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ, ਸੰਤੋਖੀ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸੀਲ ਸੁਭਾ ਨਰਮ ਸੁਭਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤ ਆਦਿ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਮੇਤ ਹੋ ਕੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ–

'ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਸੀਗਾਰੀਆ ਮਿਠਾ ਬੋਲਣੀ ॥'

ਸਤ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹੋਣ, ਹੋਰ ਗਹਿਣੇ ਪੌਣੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਤ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ –

'ਭਰਤਾ ਕਹੈ ਸੁ ਮਾਨੀਐ ਇਹੁ ਸੀਗਾਰੁ ਬਣਾਇਰੀ ॥'

ਜੋ ਪਤੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਨਣੀ ਹੈ, ਇਹੋ ਹੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਜੋਗ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਸਮੇਤ ਜੋ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਬੀਬੀਆਂ ਪਤੀ ਦੀ ਆਗਜਾ ਮੰਨਣ ਰੂਪ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ–ਉਹ ਬੀਬੀਆਂ ਸੋਭਾ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹਨ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਤੇ ਲਟਰ-ਪਟਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸਾਦਾ ਲਿਬਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਬਾਹਲੇ ਚਮਕੀਲੇ ਲੀੜੇ ਪੌਂਦੀਆਂ ਹਨ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਅਤੇ ਸੁਭਾ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ, ਵਿਕਾਰੀ ਮਨ ਸੁਭਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸੂਹਾ ਵੇਸ ਪਹਿਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ। ਬਸਤਰ ਭੀ ਸਾਦੇ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਭੀ ਸਾਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਗਹਿਣੇ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ–

'ਮਨ ਮੋਤੀ ਜੇ ਗਹਿਣਾ ਹੋਵੈ' ਆਦਿਕ

'ਨਿਵਣੁ ਸੁ ਅਖਰ ਖਵਣ ਗੁਣ ਜਿਹਬਾ ਮਣੀਆ ਮੰਤ ॥
ਏਹ ਤ੍ਰੈ ਭੈਣੇ ਵੇਸ ਕਰ ਤਾਂ ਵਸਿ ਆਵੀ ਕੰਤ ॥'

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਜਿਹੜੀ (ਨਿਵਣ) ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਰਖਣੀ ਹੈ ਇਹ ਜੰਤ੍ਰ ਦੇ ਅੱਖਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ (ਖਵਣ) ਸਹਾਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਸਹਾਰਨੇ, ਖਿਮਾਂ ਰਖਣੀ ਹੈ, ਨਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਇਹ ਟੂਣਾ ਤਾਗਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜ਼ਬਾਨ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ ਮਿਠੇ ਬਚਨ ਬੋਲਣੇ ਹਨ ਇਹ ਸੋਮਣੀ ਮੰਤ੍ਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਅਤੇ ਇਕ ਭੈ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪਤੀ ਨੂੰ ਅੰਗ ਸੰਗ ਸਮਝ ਕੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭੈ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਚ ਗਏ ਨੂੰ ਦੂਰ ਸਮਝ ਕੇ ਵਿਕਾਰ ਭੋਗਣੇ। ਇਹਨਾਂ ਔਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਭੈ ਦੇ ਸੰਜੁਗਤ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਸਮੇਤ ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪੱਕੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਤਾ ਵਸਿ ਆਵੀ ਕੰਤ ॥' ਉਹਨਾਂ ਦੇ 'ਕੰਤ' ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੀ ਵਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ

ਵਾ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੀ ਵਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਗੁਣ ਹਨ।

ਫੇਰ ਓਹ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਫੇਰ ਸਹਿਨਸੀਲਤਾ ਵਾਲੇ ਹੋਣ। ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਛਲ ਕਰ ਕੇ ਨਾ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਠੱਗੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾ ਹੋਣ। ਫੇਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਗ੍ਰਿਹਿਸਤ ਆਸ਼੍ਰਮ ਸਵਰਗ ਹੈ. ਜਿਹੜਾ ਆਗਿਆਕਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਹੈ ਆਪੋ ਵਿਚੀਂ ਇਹੋ ਹੀ ਸਵਰਗ ਦਾ ਸੁਖ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹੋ ਜਿਹੜੀ ਜੋੜੀ ਹੈ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਹੈ) ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਕਰਕੇ ਜੋ ਗਰਭ ਅੰਦਰ ਬਚੇ ਇਸਥਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਹਨ—

੧ ਓ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ
ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਜਪੁ ॥
ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ੧ ॥

(੧) ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ॥ (ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ)

(੨) ਸਿਰ ਮਸ੍ਤਕ ਰਖ੍ਯਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੰ ਹਸ੍ਤ ਕਾਯਾ ਰਖ੍ਯਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ॥
ਆਤਮ ਰਖ੍ਯਾ ਗੋਪਾਲ ਸੁਆਮੀ ਧਨ ਚਰਣ ਰਖ੍ਯਾ ਜਗਦੀਸ੍ਵਰਹ ॥
ਸਰਬ ਰਖ੍ਯਾ ਗੁਰ ਦਯਾਲਹ ਭੈ ਦੂਖ ਬਿਨਾਸਨਹ ॥
ਭਗਤਿ ਵਛਲ ਅਨਾਥ ਨਾਥੇ ਸਰਣਿ ਨਾਨਕ ਪੁਰਖ ਅਚੁਤਹ ॥

(੩) ਰੋਗਨ ਤੇ ਅਰ ਸੋਗਨ ਤੇ ਜਲ ਜੋਗਨ ਤੇ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਬਚਾਵੈ ॥
ਸਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਚਲਾਵਤ ਘਾਵ ਤਊ ਤਨ ਏਕ ਨ ਲਾਗਨ ਪਾਵੈ ॥
ਰਾਖਤ ਹੈ ਅਪਨੋ ਕਰ ਦੈ ਕਰ ਪਾਪ ਸੰਬੂਹ ਨ ਭੇਟਨ ਪਾਵੈ ॥
ਔਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾ ਕਹਿ ਤੋਸੌ ਸੁ ਪੇਟ ਹੀ ਕੇ ਪਟ ਬੀਚ ਬਚਾਵੈ ॥

ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੫ ॥

(੪) ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਣਾਈ ॥
ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੈ ਰਾਮ ਕਾਰ ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਨ ਭਾਈ ॥ ੧ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੇਟਿਆ ਜਿਨਿ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਅਉਖਧੁ ਦੀਆ ਏਕਾ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਰਾਖਿ ਲੀਏ ਤਿਨਿ ਰਖਨਹਾਰਿ ਸਭ ਬਿਆਧਿ ਮਿਟਾਈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਰਪਾ ਭਈ ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਸਹਾਈ ॥ ੨ ॥

ਇਤਿਆਦਿਕ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਇਹ ਗਰਭ ਦੀ ਰਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਜੋਗ ਹਨ। ਹੋਰ ਟੂਣੇ ਟਾਮਣ, ਤਵੀਤ, ਤਾਗਾ, ਤੜਾਗੀ ਨਹੀਂ ਬੰਨਣੀ, ਇਹ ਉਕਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਓਟ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(੫) 'ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੈ ਰਾਮ ਕਾਰ ਦੁਖ ਲਗੈ ਨ ਭਾਈ ॥'

ਸਾਡੇ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਤਾਈਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਦੁਖ ਨਾ ਲਗੇ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਜਿਹੜੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਤੀ ਤੇ ਸਤੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਣ ਓਥੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ, ਯੋਧਿਆਂ, ਸੂਰਬੀਰਾਂ, ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਫੋਟੂਆਂ ਰਖਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਸੀਆਂ ਮੰਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਭੈੜਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਮਥੇ ਲਗਣ ਕਰਕੇ ਸੰਤਾਨ ਭੈੜੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਐਸੇ ਫੋਟੋ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ। ਐਸੇ ਮਕਾਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ, ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਖੋਪੜਾ ਲਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ, ਐਸੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋ ਹੋਣ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ ਭਰ ਜਾਣ ਮਾਤਾ ਦੇ ਸਦਾ ਮਥੇ ਲਗਣ ਕਰਕੇ। ਇਸ ਤੇ ਸਤਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਪਵਿਤਰ ਸਾਖੀ ਹੈ–

ਹਜ਼ੂਰ ਸਤਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਕਾਲੇ ਦਾ ਜੰਗ ਕਰਵਾ ਕੇ ਫੂਲਕਿਆਂ ਦੀ ਜਿਤ ਕਰਵਾਉਣ ਲਗੇ ਸਨ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਰ ਮਗ੍ਰਾਝ ਦੇ ਵਿਚ। ਓਥੇ ਜੈਦ ਪੁਰਾਣਾ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਜੋਧਾ ਸੀ, ਓਹ ਜੋਧਾ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਜਿਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਓਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਕਾਲੇ ਤੇ ਬਰਛੀ ਲੈਕੇ ਪਿਆ, ਕਾਲੇ ਦੇ ਦੋ ਦੰਦ ਭਜ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਆਪ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਜੈਦ ਪੁਰਾਣਾ ਬੜਾ ਬਲੀ ਹੈ ਉਸਦੀ ਬਰਛੀ ਲਗੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਦੋ ਦੰਦ ਹੀ ਤੋੜ ਸਕੀ ਹੈ, ਐਡਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ–ਨਹੀਂ ਭਾਈ ! ਇਹ ਜੈਦ ਪੁਰਾਣਾ ਬੜਾ ਬਲੀ ਸੀ। ਓਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਾਤਾ ਦੇ ਉਦਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਸਦੀ ਮਾਤਾ ਸੁਤੀ ਪਈ ਸੀ ਕੋਠੇ ਤੇ, ਇਕ ਸ਼ੇਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਆਇਆ ਸੀ ਛਪੜ ਤੇ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਬੁਕਿਆ ਸੀ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਗਰਜ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਸੁਤੀ ਜਾਗ ਪਈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦਿਸਿਆ, ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੂਰਜ ਮਥੇ ਲਗਾ ਉਸ ਕਰਕੇ ਜੈਦ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਸੀ। ਓਹ ਬੜਾ ਬਲੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਬਲ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਾਲਿਆ ! ਤੂੰ ਇਓਂ ਨਾ ਸਮਝ ਲਈਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬਰਛੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦੋ ਦੰਦ ਹੀ ਭੰਨੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਦੇ

ਹਥ ਵਿਚ ਅਹਿਰਣ ਪਕੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਲੋਹੇ ਦੀ। ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਡੌਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਬੀਰ ਚੰਬੇੜੇ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋ ਸੂਰਮੇ ਲਤਾਂ ਨੂੰ ਚੰਬੇੜੇ ਸਨ ਫੇਰ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਬਰਛੀ ਮਾਰੀ ਸਾਡੀ ਹਥੇਲੀ ਵਿਚ ਅਗੇ ਅਹਿਰਣ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਬਰਛੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਹਿਰਣ ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਫੇਰ ਭੀ ਸਾਡੀ ਹਥੇਲੀ ਵਿਚ ਜੋ ਅਹਿਰਣ ਫੜੀ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਾਡੀ ਤਲੀ ਵਿਚ ਬਰਛੀ ਲਗੀ ਤਲੀ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਅਤੇ ਓਹ ਤਲੀ ਤੇ ਲਗ ਕੇ ਬਰਛੀ ਠਹਿਰ ਗਈ ਉਹਦੇ ਧਕੇ ਨੇ ਤੇਰੇ ਦੰਦ ਭੰਨੇ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਛਡਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸੋਚ ਲੈ ਐਡਾ ਵਡਾ ਬਲੀ ਜੈਦ ਪੁਰਾਣਾ ਸੀ।

ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਕਾਲੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ! ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਰਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੋਰ ਕੌਣ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਖਣ ਵਾਲਾ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ ਗਰਭ ਧਾਰਨ ਵੇਲੇ ਮਥੇ ਲਗਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਅਸਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਭੈੜੇ ਅਸਰ ਵਾਲੀਆਂ ਫੋਟੂਆਂ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਗੁਣ ਅੰਦਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਸੂਰਬੀਰ ਬਹਾਦਰ ਪੁਤਰ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਔਂਦੇ ਹਨ। ਬੜੇ ਬਲੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬਾਲਕ ਜਨਮ ਲਵੇ ਗੁਰਮਤ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰੇ। ਸੰਤ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਖਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ, ਇਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਇਕ ਪੈਰ ਦੇ ਭਾਰ ਖੜ ਕੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਮਾਤਾ ਮਹਿਤਾਬਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਜੀ ਪਾਠ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਰੋਜ਼ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੰਤ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਗਰਭ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ। ਤੇ ਹੋਰ ਨਿਤਨੇਮ, ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ, ਭਜਨ ਕਰਦੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੇ ਭਗਤ ਬਣੇ। ਤੇ ਸੂਰਮੇ ਤੇ ਦਾਤੇ ਬਣੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ–

'ਜਨਨੀ ਜਨੈ ਤ ਭਗਤ ਜਨ ਕੈ ਦਾਤਾ ਕੈ ਸੂਰ ॥'

ਸੋ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨੇ ਹੀ ਗੁਣ ਸਨ।

ਅਤੇ ਫੇਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਕੋਸੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ। ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਬਾਟੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਤੇ ਪਤਾਸੇ ਪਾਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕਿਰਪਾਨ ਨਾਲ, ਜਨਮ ਸੰਸਕਾਰ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦੀ ਨੋਕ ਨਾਲ ਪੰਜ ਬੂੰਦਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਕੇ ਓਸੇ ਸਮੇਂ ਪਾਈਆਂ। ਤੇ ਬਾਕੀ ਦਾ ਜੋ

ਦੋ ਕੁ ਘੁਟਾਂ ਸੀ ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਛਕਾ ਦਿਤਾ । ਇਹ ਹੀ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਹੈ । ਹੋਰ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਦੇਣੀ ।

ਤੇ ਜਨਮ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲਿਆਕੇ, ਜਿਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਨਾਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦੀ ਦੇਗ ਕਰਕੇ ਲੈ ਕੇ ਗਏ । ਉਸੇ ਵਕਤ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਥਾ ਟਿਕਾਇਆ, ਆਪ ਚੁਕ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਜਨਮ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ–

'ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਚੈ ਦੀਆ ਭੇਜ ॥'
(ਆਸਾ ਮ: ੫)
'ਜਿਸ ਸਿਮਰਤ ਸਭਿ ਕਿਲਬਿਖ ਨਾਸਹਿ ॥'
'ਪੂਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਅਸੀਸ ॥'
(ਗੂਜਰੀ ਮ: ੫)

ਆਦਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੪੦ ਪੌੜੀਆਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਜੋ ਤੀਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ।

ਫੇਰ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਬਾਲਕ (ਸੰਤਾਂ) ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ, ਸਿਖੀ, ਨਾਮ, ਦਾਨ, ਇਸ਼ਨਾਨ, ਭਰੋਸਾ ਆਦਿਕ ਖਾਲਸੇ ਵਾਲੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ, ਨਾਮ ਰਖਣ ਵਾਸਤੇ, ਪਾਠ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਵਾਸਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲਿਆ । ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅਖਰ ਤੋਂ ਨਾਮ ਰਖਿਆ ਤੇ ਸਹਜ ਪਾਠ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕੀਤਾ, ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤਾਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਦੁਧ ਚੁੰਘਾਇਆ ਸੀ । ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਚਾਲੀ (੪੦) ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਕੀਤਾ । ਜਿਵੇਂ ਬਚੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਵਾਜ਼ ਪੈਂਦੀ ਰਹੇ । ੪੦ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਹਜ ਪਾਠ ਕਰਕੇ, ਫੇਰ ਚਾਲੀਏ (੪੦ਵੇਂ) ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਸੀ । ਫੇਰ ਜਗ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਲੰਗਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਸਭ ਨੂੰ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਾਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਬਣੇ ਸਨ ।

ਜਨਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਉਂ ਬਾਲਕ ਨੂੰ, ਕੋਸੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਕੇ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦੀ ਨੋਕ ਤੇ ਪੰਜ ਬੂੰਦਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚੇ ਨੂੰ ਛਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦਾ ਦੋ ਕੁ ਘੁਟਾਂ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਪਿਲਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਜੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸਰੂਪ ਹੋਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਦੇਗ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਵਕਤ ਕੇਵਲ ਭੁਝੰਗੀ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਮਥਾ ਟਿਕਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਨ ਜਾਏ, ਜਨਮ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ('ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਚੈ ਦੀਆ ਭੇਜ') ਆਦਿਕ ਤੇ ਸਾਰੇ ਅਨੰਦ

ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ, ਜਨਮ ਦੀ, ਨਾਮ ਰਖਣ ਦੀ, ਸਿਖੀ ਜੀਵਨ ਵਾਸਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈਕੇ ਨਾਮ ਰਖ ਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤਾਏ। ਤੇ ਉਸੇ ਵਕਤ ਹੀ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਜਾਂ ਜਥਾ ਸ਼ਕਤ, ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਜਾਂ ਸਪਤਾਹਕ, ਸਹਜ ਪਾਠ ਕਰਾਏ। ਜੋ ਉਚੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੋ ਬਚੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਵੇ। ਤੇ ਭੋਗ ਪੈਣ ਤੇ ਲੰਗਰ, ਜਗ ਕਰੇ ਆਦਿਕ ਬਚੇ ਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਮ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਦਿਕ ਸੁਨਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਚੇ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਵਿਚ ਲਾਵੇ। ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੁਣਾਵੇ। ਪਠਾਣ ਵੀ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਭੀ, ਬਚੇ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਕੇ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੋਕ ਤੇ ਪਾ ਕੇ, ਬਚੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗੁੜਤੀ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜ ਤੁਬਕੇ ਪਾਕੇ ਬਾਕੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਛਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਹੈ।

ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ,ਅਖਾੜੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਲਕ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਹੋਣਹਾਰ ਬਾਲਕ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਲਕ ਜੰਮਦੇ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਕੇ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਅਗੇ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਕਾਨ ਸਿੰਘ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਰਪਾਨ ਨਾਲ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਤੇ ਕਿਰਪਾਨ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮੁਖ ਵਿਚ ਪਾਇਆ (ਗੁਰਮਤ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ), ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ, ਬਚਾ ਜਦੋਂ ੧੩ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ! ਉਸ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਣਹਾਰ ਬਾਲਕ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਸਕਾਰ ਹੋਇਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਹੋਈ। ਜਨਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਇਉਂ ਜਨਮ ਸੰਸਕਾਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਬਹਾਦਰ ਹੋਣਹਾਰ, ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ, ਉਚੇ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਹਾਦਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਗਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦਾਈ ਵੀ ਸਿਖਣੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਬਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਵਕਤ ਜਿਸ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਝਟ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਿਕਲੇ। ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਜ਼ਹਬ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਹੀ ਅਵਾਜ਼ ਕੰਨ ਵਿਚ ਪੌਣੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਅਵਾਜ਼ ਤੇ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਤੇ ਮਥੇ ਲਗਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਹੋਣ। ਬਚਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਸ਼ ਵੀ ਚੰਗੇ ਪੁਰਖ ਕਰਨ ਜੋ ਸਿਖ ਹੋਣ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਖਿਲਾਵਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੱਤੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਫਰੀਦ-ਕੋਟੀਏ ਦੇ ਖਿਲਾਵੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬਚੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਖਿਆਲ ਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਲਕ ਸਿਖ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਬਚਿਆਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵੀ ਸਿਖੀ ਦੇ ਹੋਣਗੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਚਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਵੇ ਸਿਖ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹੈਨ। ਖਿਲਾਵੇ ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਬਚਿਆਂ ਤੇ ਚੰਗਾ ਅਸਰ ਹੋਵੇਗਾ ਮਾੜੇ ਕਰ ਕੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਹ ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਸੀ ਇਸ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਦੇ ਪਾਲਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਨ। ਇਹ ੫੦੦ ਸਿਪਾਹੀ ਲੈ ਕੇ ਮੱਤੇ ਆ ਘੇਰਾ ਪਾਇਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਕੈਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਡਾਂਗਾਂ ਚੁਕ ਕੇ ਆ ਪਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਸਚਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ, ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਮੁਆਫੀ ਮੰਗ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੇ ਸਿਖੀ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਖਿਲਾਵੇ ਸਿਖੀ ਖਿਆਲ ਵਾਲੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਮਨ ਮਤੀਏ ਨਾ ਹੋਣ ਉਚੇ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਿਖੀ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਗਯਾਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਡਰਕਲਾਂ

(ਜ਼ਿਲਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ)

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਵਿਦਿਆ ਸੰਸਕਾਰ

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮੰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆ ਜਿਹੜੀ ਸਭ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਤਾਈਂ ਸੁਖਦਾਇਕ ਮੰਨੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਧਨੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਓਥੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਖ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦਸੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਪੁਰਖ ਦੀ, ਆਦਮੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮੰਨੀ ਹੈ। ਸਬੰਧੀਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਹੈਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮੰਨੀ ਹੈ । ਇਹ ਇਕ ਤਾਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਦਿਆਂ ਹਨ। ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਫ਼ਾਰਸੀ, ਹਿੰਦੀ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣੀ। ਸੋ ਇਹਨਾਂ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਦਾ ਸੋਹਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੋਹਣਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਵਾਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਦਾਗਰੀ ਨਾਲ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਬੜੇ ਲਾਭ ਉਠੌਂਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਇਹ ਲਾਭ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਸਹੈਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ । ਸਿਰਫ ਮਾਇਆ ਕਮੌਣ ਵਿਚ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਾਸਤੇ, ਸਬੰਧੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ, ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਵਿਚ, ਓਹ ਪਦਾਰਥ ਖਰਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਈ ਖੋਟੇ ਪੁਰਖ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਵੈਲਾਂ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ ਤੇ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਛਲ ਕਰਕੇ ਬਤੀਤ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਪੁਰਖ ਅਕੱਠੀ ਕਰਦਾ ੨ ਥੈਲੀਆਂ ਬਣੌਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ–

'ਸੰਚਤਿ ਸੰਚਤਿ ਥੈਲੀ ਕੀਨੀ ॥
ਪ੍ਰਭ ਉਸਤੇ ਡਾਰ ਅਵਰ ਕਉ ਦੀਨੀ ॥'

ਉਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਸ ਤੋਂ ਖੋਹ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਥੈਲੀ

(ਮਾਇਆ) ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜੋ ਲੋਕ ਸਿਰਫ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਵਿਦਿਆ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਚਲੌਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿੱਦਿਆ, ਵੈਦਕ ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕਰਕੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭਤਾ ਦੀ ਇਛਾ ਰਖਣੀ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਕੇ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਾ ਕੁਝ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾ ਦੇਣਾ। ਇਸ ਗਲ ਵਿਚ ਭੀ ਪੂਜਾ ਦੀ ਇਛਾ ਹੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਹਨ ਓਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੰਮ ਔਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ–

'ਜੀਵਤ ਚਲਤ ਜਗਤ ਕੇ ਕਾਜਾ ॥
ਸੁਆਂਗ ਦੇਖ ਕਰ ਪੂਜਤ ਰਾਜਾ ॥'

ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਚਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੁਆਂਗ ਦੇਖ ਕੇ ਰਾਜੇ ਭੀ ਸੇਵਕ ਬਣ ਕੇ ਪੂਜਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਵਿਦਿਆ ਇਹ ਦਸੀ ਹੈ–

'ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੀ ਤਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ॥'

ਵਿਦਿਆ ਜੇ ਵਿਚਾਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚਾਰ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਹੁਨਰ ਔਂਦੇ ਹਨ, ਸਭ ਵਿਦਿਆ ਔਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹਨ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਕੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹੀ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਨੇ ੭੫ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹਾ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ।

ਸਨਕਾਦਿਕਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ–ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ! ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਮੁਕਾ ਦਿਆਂਗਾ, ੧੪ ਵਿਦਿਆ ਗੌਣ ਦੀ, ਵਜਾਉਣ ਦੀ, ਨਿਰਤਕਾਰੀ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀ, ਜਲ ਵਿਚ ਤਰਨ ਦੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਦਿਆ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਖਟ ਅੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਦਿਆ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ।

ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣਕੇ ਸਨਕਾਦਿਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ–ਹੇ ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਇਕ ਲੜ ਚੁਕ ਕੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਤੂੰ ਕਹਿਨਾ ਮੈਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਮੁਕਾ ਦਿਆਂਗਾ, ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ, ਇਉਂ ਵਿਦਿਆ ਮੁਕਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਕੀ ਪਤਾ ਲਗਣਾ ਸੀ, ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ! ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਸਨਕਾਦਿਕਾਂ ਕਿਹਾ–ਨਾਰਦ ! ਤੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਲੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਓਹ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਤੈਨੂੰ ਲੋੜ ਸੀ।

ਕਿਹਾ–ਜੀ ! ਓਹ ਕਿਹੜੀ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ? ਕਿਹਾ, ਓਹ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਦਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਅਧਿਸ਼ਟਾਨ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਓਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੀ ਜੇਹੜੀ ਵਿਦਿਆ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੁਣਕੇ ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਨੇ ਸਨਕਾਦਿਕਾਂ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਅਧਿਆਤਮ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹੀ ਤੇ ਫੇਰ ਚਿਤ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ–ਓਹੋ ! ਪਹਿਲਾਂ ੭੫ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹਾ ਵਿਦਿਆ ਪੜਦੇ ਨੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਹੀ ਬਤੀਤ ਕਰ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਦੇ ਟਿਕਾਣ ਵਾਲੀ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਧਿਆਤਮ ਵਿਦਿਆ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਨਕਾਦਿਕਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਵੇਦਾਂਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨੂੰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਅਹੰਗਰੇ ਉਪਾਸ਼ਨਾਂ' ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਿਆ ਕਿ 'ਮੈਂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ।' ਏਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ–

'ਤ੍ਰਿਪਤ ਨ ਆਵਈ ਵਿਦਾਂਤ ਮਥ
ਹਉਮੈ ਅੰਦਰ ਤਪਤ ਤਪਾਇਆ ॥'

ਵਿਦਾਂਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨੂੰ ਮਥ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਨ ਆਈ, ਚਿਤ ਹਉਮੈ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਪਦਾ ਰਿਹਾ, ਫੇਰ ਏਹ ੧੧ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹਾ ਕਾਰਕ ਬਣਿਆਂ ਰਿਹਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾ ਆਈ, ਫੇਰ ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪਿਆ ਫੇਰ ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਗਵਤ ਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਨਾਨਵਾਦ ਉਚਾਰ ਕੇ ਦਸੇ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪਿਆ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ–

'ਬਿਨ ਸਰਨੀ ਨਹੀ ਕੋਇ ਤਰਾਇਆ ॥'

ਸਰਨ ਪਏ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤਰਿਆ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਕੇ ਜੇਹੜਾ ਕੋਈ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ–

ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਦੁਰਬਾਸ਼ਾ ਰਿਖੀ ਸਿਰ ਤੇ ਪੁਸਤਕ ਚੁਕੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਾਗਵਲਕ ਰਿਖੀ ਨੇ ਮਖੌਲ ਕੀਤਾ ਉਸਦੇ ਤਾਈਂ, (ਗਰਾਧਭ ਗੱਛਤੀ) ਕਿਹਾ–ਗਧਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੁਰਬਾਸ਼ਾ ਰਿਖੀ ਬੜਾ ਤੇਜ ਸੀ, ਓਸਦੇ ਪੁਛਣ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਚੱਕੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਗਧਾ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਇਉਂ ਕਹਿਣ ਕਰਕੇ ਦੁਰਬਾਸ਼ਾ ਰਿਖੀ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ–ਹੇ ਜਾਗਵਲਕ ! ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ? ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਬੇਦ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਬੇਦ ਦਾ ਪਾਠ ਕਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਕਰੇਂਗਾ ? ਕਹਿੰਦਾ–ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਮੇਰੀ ਸੁਰ

ਚੰਗੀ ਚਲਦੀ ਹੈ ਦਵਾਈਆਂ ਖਾ ਖਾ ਕੇ ਮੈਂ ਚੰਗੀ ਸੁਰ ਕਰਕੇ ਵੇਦ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂਗਾ। ਫੇਰ ਦੁਰਬਾਸ਼ਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜਦੋਂ ਤੇਰੀ ਬਿਰਧ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਗਈ ਕਫ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਕੰਠ ਰੁਕ ਗਿਆ, ਓਦੋਂ ਬੇਦ ਦਾ ਪਾਠ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕੇਂਗਾ ? ਓਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤੇ ਦਾ ਅਰਾਧਣ ਕਰਕੇ ਵਰ ਲੈ ਲਵਾਂਗਾ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਦਿਆ ਸੰਬਾਦ ਬਾਬਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਿਖੀਆਂ ਦੇ ਕਥਨ ਔਂਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਇਉਂ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਣਨ ਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਹੈ, ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ–

'ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਬਿਖਿਆ ਬੇਦਾ ॥'

ਵੇਦ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਾਂਤਕੀ, ਰਾਜਸੀ, ਤਾਮਸੀ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਕਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਮਸੀ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਰਮ ਕਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰਾਜਸੀ ਪੁਰਖਾਂ ਬਾਰੇ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਂਤਕੀ ਪੁਰਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆਨ ਕਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਖਿਆ, ਕਲਪ, ਨਿਰੁਕਤ, ਜੋਤਸ਼, ਪਿੰਗਲ, ਵਿਆਕਰਣ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੇਦ ਦੇ ਛੇ ਅੰਗ ਮੰਨੇ ਹਨ, ਜੇਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੇਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ ਓਹੀ ਬੇਦ ਦਾ ਗਿਆਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਭੀ ਵੇਦ ਦਾ ਗਿਆਤਾ ਹੋ ਕੇ, ਦੇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਪਦੇਸ਼ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਪਨੌਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਦੇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪਵਿਤ੍ਰ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਭਾਈ ਮੋਖਾ ਪੈੜਾ ਜੀ ਤੋਂ (ਜਿਸਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਸਿਖੇ ਸਨ) ਇਸ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਬਣਵਾਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ ਕੀਤਾ, ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਚੌਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਵੌਣਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖਾਈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤੇ ਬਲਵੰਡ ਆਦਿਕ ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੰਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਸਰਾਪੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਓਹ ਜੂਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਭਟ ਸੰਗਿਆ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਿਖੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ–

ਰਹਿਓ ਸੰਤ ਹਉ ਟੋਲਿ ਸਾਧ ਬਹੁਤੇਰੇ ਡਿਠੇ ॥
ਸੰਨਿਆਸੀ ਤਪਸੀਅਹ ਮੁਖਹੁ ਏ ਪੰਡਿਤ ਮਿਠੇ ॥
ਬਰਸੁ ਏਕੁ ਹਉ ਫਿਰਿਓ ਕਿਨੈ ਨਹੁ ਪਰਚਉ ਲਾਯਉ ॥
ਕਹਤਿਅਹ ਕਹਤੀ ਸੁਣੀ ਰਹਤ ਕੋ ਖੁਸੀ ਨ ਆਯਉ ॥
ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਛੋਡਿ ਦੂਜੈ ਲਗੇ ਤਿਨ੍ ਕੇ ਗੁਣ ਹਉ ਕਿਆ ਕਹਉ ॥
ਗੁਰ ਦਯਿ ਮਿਲਾਯਉ ਭਿਖਿਆ ਜਿਵ ਤੂ ਰਖਹਿ ਤਿਵ ਰਹਉ ॥

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ–

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੱਖਰ ਜੋ ਹੈਂ ਭਾਈ ॥
ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੀਖੇ ਜਾਈ ॥

ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੇ ਅੱਖਰ ਹਨ ਇਹ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਜਾਕੇ ਸਿਖੇ, ਇਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜੇ ਉਦਾਸੀ ਤੋਂ ਸਿਖੋਗੇ ਤਾਂ ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ ਨੂੰ 'ਓਅੰ' ਹੀ ਸਿਖਾਉਣਗੇ। ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਆਦਤ ਹੈ, ਏਹ ਭੀ 'ਇਕ ਓਅੰ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਕਾਰ ਨਹੀਂ ਲੌਂਦੇ ਹਨ, ਸਹੀ ਉਚਾਰਨ 'ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ' ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ–

'ਏਕਾ ਏਕ ਇਕਾਂਗ ਲਿਖ ਊੜਾ ਓਅੰਕਾਰ ਵਿਖਾਇਆ ॥'

ਇਹ ਸਹੀ ਉਚਾਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਗੁਰਮੁਖ ਰਹਿਣੀ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਸਿਖਣਾ ਕਰੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਗੁਰਮਤ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨਿਪੁਨ ਕਰੇ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਸਵੈਯੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚੌਪਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਰਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਜੋ ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ ਦਾ ਭਜਨ ਹੈ। ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਚੌਰਾਸੀ ਲਖ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਗੇੜੇ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੨੪ ਹਜ਼ਾਰ ਅੱਖਰ ਹਨ ਰਾਤ ਦਿਨ ਦੇ ੨੪ ਹਜਾਰ ਸੁਆਸ ਹਨ ਇਉਂ ਸਾਰੇ ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਭੀ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਣੀ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਸਿਖ ਕੇ ਰਹਿਣੀ, ਬਹਿਣੀ, ਕਹਿਣੀ, ਸਹਿਣੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਣਾਵੇ। ਇਹ ਹੁਕਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਉਚੀ ਸੁਚੀ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ–

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਗੈ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥
ਜੇ ਕੋ ਆਪੁਨਾ ਦੂਖੁ ਮਿਟਾਵੈ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਗਾਵੈ ॥

ਜੇ ਕੋ ਅਪੁਨੀ ਸੋਭਾ ਲੋਰੈ ॥
ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਇਹ ਹਉਮੈ ਛੋਰੈ ॥
ਜੇ ਕੋ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਡਰੈ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸਰਨੀ ਪਰੈ ॥
ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਸ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਮੁਕਤੀ ਭੁਗਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਜੰਮੇ ਉਸਦੇ ਖਿਡਾਵੇ ਭੀ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਮਤ ਵਿਚ ਗੁੱਲੀ ਡੰਡਾ, ਤਾਸ਼ ਖੇਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਪਾਸ ਕਦੇ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ, ਜੂਆ, ਗੰਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਨਾ ਪਾਉਣ ਦੇਵੇ, ਹਰ ਵਕਤ ਓਸ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰੇ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

ਦੋਹਰਾ—ਸਿਖ ਸਿਖਣੀ ਮਿਲ ਬਹੈ, ਚਰਚਾ ਕਰੈ ਅਪਾਰ ॥
ਭਜਨ ਸਿਖਾਵੈ ਪੁਤ੍ਰ ਕੋ, ਹਰਿ ਭਜ ਬਾਰੰ ਬਾਰ ॥

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਚੇ ਦੀ ਮਾਤਾ ਹੀ ਮਾਸਟਰ ਮੰਨੀ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ੁਭ ਸਿਖਿਆ ਦੇਵੇ । ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਮਾਤਾ ਮੰਨੀਆਂ ਹਨ । (੧) ਧ੍ਰੂ ਭਗਤ ਦੀ ਸਤਜੁਗ ਵਿਚ ਜੋ ਬਾਲਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਲਾਡ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਰਾਜੇ ਉਤਾਨਪਾਦ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਆਕੇ ਬੈਠਾ ਵੇਖ ਕੇ ਮਤੇਈ ਮਾਂ ਸਰੁਚੀ ਨੇ ਈਰਖਾ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਸੇ ਹੋ ਕੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਹ ਟਿੱਕਾ ਕਹਾ ਕੇ ਰਾਜ ਦਾ ਮਾਲਕ ਨਾ ਬਣ ਬੈਠੇ । ਮੈਂ ਪਟਰਾਣੀ ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਪੁਤਰ ਉਤਮ ਰਾਜ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਵੇ । ਸੋ—

ਧ੍ਰੂਅ ਹਸਦਾ ਘਰ ਆਇਆ ਕਰ ਪਿਆਰ ਪਿਉ ਕੁਛੜ ਲੀਤਾ ॥
ਬਾਂਹਹੁ ਪਕੜ ਉਠਾਲਿਆ ਮਨ ਵਿਚ ਰੋਸ ਮਤ੍ਰੇਈ ਕੀਤਾ ॥
ਡਿਡਹੁਲਿਕਾ ਮਾਂ ਪੁਛੈ ਤੂੰ ਸਵਾਣੀ ਹੈਂ ਕਿ ਸਰੀਤਾ ॥

ਧ੍ਰੂ ਭਗਤ ਨੇ ਪੁਛਿਆ—ਮਾਤਾ ! ਤੂੰ (ਸਵਾਣੀ) ਰਾਜ ਪੁਤ੍ਰੀ ਹੈਂ ਕਿ (ਸਰੀਤਾ) ਗੋਲੀ ਹੈਂ । ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਹੇ ਪੁਤਰ ! (ਸਵਾਣੀ ਹਾਂ ਜਨਮ ਦੀ) ਮੈਂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁਤਰੀ ਹਾਂ ਤੇ ਤੇਰੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਟਰਾਣੀ ਹਾਂ । ਪਰ ਰਾਜ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਇਹ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ—

'ਨਾਮ ਨ ਭਗਤੀ ਕਰਮ ਦ੍ਰਿੜੀਤਾ ॥'

ਤਾਂ ਧ੍ਰੂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ–

'ਕਿਸ ਉਦਮ ਤੇ ਰਾਜ ਮਿਲੈ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਤੇ ਸਭ ਹੋਵਨ ਮੀਤਾ ॥'

ਮਾਂ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਹੇ ਪੁਤਰ !–

'ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਅਰਾਧੀਐ ਜਿਦੂ ਹੋਈਐ ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤਾ ॥'

ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ–

'ਬਾਹਰ ਚਲਿਆ ਤਪ ਕਰਨ ਮਨ ਬੈਰਾਗੀ ਹੋਇ ਅਤੀਤਾ ॥
ਨਾਰਦ ਮੁਨਿ ਉਪਦੇਸਿਆ ਨਾਮ ਨਿਧਾਨ ਅਮਿਉ ਰਸ ਪੀਤਾ॥'

ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਮਿਲੇ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ।

'ਪਿਛਹੁ ਰਾਜੇ ਸਦਿਆ ਅਬਚਲ ਰਾਜ ਕਰਹੁ ਨਿਤਨੀਤਾ ॥
ਹਾਰ ਚਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਗ ਜੀਤਾ ॥'

੩੬੦੦੦ ਵਰ੍ਹਾ ਦੇਸ ਦਾ ਰਾਜ ਤੇ ਅਚਲ ਪਦਵੀ ਮਾਤਾ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ।

(੨) ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰੇਤੇ ਵਿਚ ਲਛਮਣ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸੁਮਿਤ੍ਰਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਬਨਬਾਸ ਨੂੰ ਚਲੇ ਸਨ, ਕਿਹਾ ਸੀ–ਹੇ ਪੁਤ੍ਰ ! ਵਡੇ ਭਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਹ ਦੁਖ ਸੁਖ ਸਹਾਇਕ ਹੋਣਾ, ਤੇ ਨਾਲ ਸਹਾਰਨਾ ਤੇ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਮਾਤਾ, ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਸਮਝਣਾ । ਇਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਛਮਣ ਨੇ ਕਮਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਬਨਬਾਸ ਵਿਚ ਨਾਲ ਰਹੇ ਤੇ ਸੀਤਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੇਵਲ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਦੇ ਚੇਹਰੇ ਵਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਕਿਆ ।

(੩) ਤੀਸਰੀ ਫਰੀਦ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਸ਼ੱਕਰ ਖਵਾ ਕੇ ਲਾਲਚ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾਇਆ ਸੀ, ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼ੱਕਰ ਰਖਣੀ ਭੁਲ ਗਈ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਨੇ ਮੁਸੱਲੇ ਥਲੇ ਸ਼ੱਕਰ ਹੀ ਸ਼ੱਕਰ ਵਿਛਾ ਦਿਤੀ ਖਾ ਖਾ ਕੇ ਮੂੰਹ ਮੁੜ ਗਿਆ ਫਿਰ ਖੰਡ, ਮਿਸ਼ਰੀ, ਸ਼ੈਹਦ ਆਦਿਕ ਖਵਾਂਦੀ ਰਹੀ । ੧੨ ਸਾਲ ਤਪ ਕਰਕੇ ਦਰਖਤ ਦੇ ਪੱਤਰੇ ਧੂਹ ਧੂਹ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਸਿਰ ਵਿਚ ਲੀਖਾਂ ਪਈਆਂ ਸਨ, ਕਢਣ ਲਗਿਆਂ ਮਾਤਾ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕੇਸ ਖਿਚੇ, ਸੀ ! ਸੀ ! ਕਰਨ ਲਗਾ । ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਪੱਤਰੇ ਧੂਹ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਓਹਨਾ ਨੂੰ ਪੀੜ ਨਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ । ਤਾਂ ਫਿਰ ਟੁਟੇ ਪੱਤਰ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਖਾ ਕੇ ਫਿਰ ਕਾਠ ਦੀ ਰੋਟੀ, ਫਿਰ ਖੂਹ ਵਿਚ ਲਮਕ ਕੇ ਤੇ ੧੩ ਸਾਲ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਰਫ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਹੋਏ । ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੁਛਣ ਤੋਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ– ਹੇ ਮਾਤਾ !–

'ਸਕਰ ਖੰਡ ਨਿਵਾਤ ਗੁੜ ਮਾਖਿਓ ਮਾਝਾ ਦੁਧ ॥
ਸਭੇ ਵਸਤੂਆਂ ਮਿਠੀਆਂ ਰਬ ਨ ਪੁਜਨ ਤੁਧ ॥'

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਮਿੱਠੀ ਨਹੀਂ ।

(੩ ੧/੨)ਅੱਧੀ ਮਾਤਾ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਰਾਜ ਵਲੋਂ ਵੈਰਾਗ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਛਡ ਕੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਤਪ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਰੋ ਪਈ ਸੀ। ਸੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਤਾ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਹੈ ਚਾਹੇ ਚੰਗੇ ਪਾਸੇ ਲਾਵੇ ਚਾਹੇ ਬੁਰੇ ਪਾਸੇ। ਜਿਵੇਂ ਬਾਲਮੀਕ ਬਟਵਾਰੇ ਨੂੰ ਜੀਅ ਘਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰੇਰ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਸੋ ਮਾਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਜਾਣੂ ਹੋਵੇ ਤੇ ਗੁਰਮਤ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰੇ।

ਸੋ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਸਿਖਾਵੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਓਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਯਾ ਧਾਰਮਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਗੁਣ ਆਏ ਹਨ, ਕਿਤਨੇ ਵਿਕਾਰ ਤੇ ਔਗੁਣ ਛੁਟੇ ਹਨ, ਜੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਔਗੁਣ ਛੁਟ ਕੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ–

'ਸਗਲ ਗੁਣ ਅਵਗਣ ਨ ਕੋਈ ਹੋਹਿ ਨੀਤਾ ਨੀਤਾ ॥'

ਨਿਤ ਨਿਤ ਜਿਣਊ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਜਿਊਂਦੇ ਰਹਿਣ। ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਆ ਜਾਣ ਔਗੁਣ ਕੋਈ ਨਾ ਰਹੇ, ਓਹ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਓਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਗਰੀਬੀ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ 'ਲੋਕ ਸੁਖੀ ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲੇ' ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਸਿਖ ਕੇ ਜੀਵਨ ਉਚਾ ਬਨਾਉਣਾ ਹੈ, ਅੰਦਰੋਂ ਫਿਕਰ ਛਡਣੇ ਹਨ, ਅੰਦਰੋਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੈ' ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦਵਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਕਰੇ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! (ਵਿਦ) ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਰਥੇ ਜਿਹੜੀ ਸਰੂਪ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਮਨ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦਸਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦਸਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦਸਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦਸਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਐਸੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਵੀਚਾਰੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਤਾਂ ਜਿਹੜੇ ਪਟੇ ਬਾਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਦਿਖਾਵੇ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਰਤੱਬ ਦਿਖਾਉਣਾ, ਆਲੂ ਰਖ ਰਖ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ, ਛਾਤੀ, ਪੱਟ ਆਦਿਕ ਤੇ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖੂਬੀ ਇਹੋ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਉਪਰ ਪਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆਲੂ ਪਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਗਾਜਰ, ਜਾਂ ਮੂਲੀ

ਪਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਰੋਮ ਨੂੰ ਛੇਦਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਓਹ ਕਰਤੱਬ ਦਿਖਾ ਕੇ ਹੁਨਰ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ ਕਰਕੇ, ਆਪ ਦਾ ਪੇਟ ਤੋਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਪਟੇ ਬਾਜ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਹੈ।

ਅਤੇ ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਜੇਹੜੇ ਪੰਡਤ ਵਿਦਵਾਨ ਬਣ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਥਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜਸ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਆਪ ਓਹ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਵਡਿਆਈ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਦਾਰਥ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਆਪ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਓਹ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਟੇ ਬਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲੀ ਵਿਦਿਆ ਹੈ।

(੨) ਦੂਸਰੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਹੈ, ਸੂਰਮਾਂ ਬਹਾਦਰ ਜੋ ਹੈ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਕੇ ਜਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਆਪ ਜੂਝ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜ ਕਾਮ, ਕਰੋਧ, ਅਗਿਆਨ, ਰਾਗ, ਦਵੈਖ, ਨਿੰਦਿਆ ਆਦਿ ਔਗੁਣ ਦੁਸ਼ਮਨ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਤਲਵਾਰ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਖੰਡੇ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਚਲਾ ਕੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਰੂਪੀ ਢਾਲ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸੰਜੋਅ ਪਹਿਰ ਕੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ 'ਲੋਕ ਸੁਖੀ ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲੇ' ਹੋਣਾ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜੀਵਤ ਭਾਵ ਤੋਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਸੂਰਮਿਆਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਲੋਕ ਜਸ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਜਿਤ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ–

'ਅਬ ਤਉ ਜਾਇ ਚਢੇ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਮਿਲੇ ਹੈ ਸਾਰਿੰਗ ਪਾਨੀ॥
ਰਾਮ ਕਬੀਰਾ ਏਕ ਭਏ ਹੈ ਕੋਇ ਨ ਸਕੈ ਪਛਾਨੀ॥'

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਾਲੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਹੈ। ਸੂਰਮਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਟੇ ਬਾਜ਼ ਕੇਵਲ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਤਲੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਤੋੜਦਾ ਹੈ, ਹੇਠਾਂ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਣ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਸੂਰਮਾ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਛੇਦਨ ਕਰਕੇ ਸਰੂਪ ਸਾਖਿਆਤ ਰੂਪ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮਤ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ,ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ਓਹ ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਿਦਿਆ ਸਫਲੀ ਹੈ।

ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਬਾਬਤ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਕਿ–

'ਪੁਛਣ ਖੋਲ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਵਡਾ ਹਿੰਦੂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਣੋਈ ॥'

ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ? ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ । ਇਕ (ਉਸਤ) ਹਡ ਖਾਣਾ । ਦੂਜਾ (ਗੋਸ਼ਤ) ਮਾਸ ਖਾਣਾ । ਤੀਜਾ ਮਗ਼ਜ਼ ਖਾਣਾ ।

(੧) ਜੋ ਪੜ੍ਹਕੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਤਰਕ ਕਰਨੀ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੀ ਵਡਾ ਵਿਦਵਾਨ ਹਾਂ, ਇਹ ਉਸਤ ਖਾਣਾ ਹੈ ।

(੨) ਦੂਜਾ ਕੇਵਲ ਆਪਣਾ ਪੇਟ ਤੋਰਨਾ ਇਹ ਗੋਸ਼ਤ ਖਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਸਮਝ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲਣਾ–

'ਪ੍ਰਥਮੈ ਮਨੁ ਪਰਬੋਧੈ ਅਪਣਾ ਪਾਛੈ ਅਵਰੁ ਰੀਝਾਵੈ ॥'
'ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੀ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ॥'

ਉਹ ਮਗ਼ਜ਼ ਖਾਣਾ ਹੈ ।

ਜਿਵੇਂ ਤਿੰਨ ਪਰਕਾਰ ਦੇ ਮਣੀ ਵਾਲੇ ਸਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਕ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਮਣੀ ਕਢ ਕੇ ਬਾਹਰ ਰਖ ਕੇ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਫੁਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ । ਪਾਸੇ ਮਾਰ ਕੇ ਰੇਤੇ ਵਿਚ ਲੇਟਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਮਣੀ ਦੇ ਉਤੇ ਰੇਤ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਾਸੇ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਲਭਣ ਤੇ ਫਨ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਓਥੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਉਂ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਕੇ ਹੰਕਾਰ ਕਰਨਾ ।

ਸਾਖੀ–ਕੁਤਾ ਬਣਿਆਂ ਪੰਡਤ ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਿਚ ਸਰਾਪ ਨਾਲ, ਪਹਿਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਿਊਂਦਾ ਕੀਤਾ, ਇਉਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਰਾਪ ਲੈ ਕੇ ਗਵਾ ਬੈਠਦੇ ਪਛਤਾਕੇ ਮਰਦੇ ਹਨ ।

(੨) ਦੂਜੇ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਕਢ ਕੇ ਚਾਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਚਾਨਣ ਤੇ ਕੀੜੇ ਮਕੌੜੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ । ਖਾ ਕੇ ਪੇਟ ਭਰਦੇ ਹਨ । ਇਉਂ ਅਨਪੜ੍ਹਾਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਕਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਂਦੇ ਪੇਟ ਭਰਦੇ ਹਨ ।

(੩)ਤੀਸਰੇ ਸੱਪ ਓਹ ਹਨ ਜੋ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਵਾਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਕੇ ਜ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਗੁਰ ਵਾਕ–

'ਸੋਮ ਵਾਰ ਸਸਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਝਰੈ ॥
ਚਾਖਤ ਬੇਗ ਸਗਲ ਬਿਖ ਹਰੈ ॥'

ਇਉਂ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਮਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਰਿਦਾ ਪੂਰਨ ਵੈਰਾਗ ਸਹਿਤ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੈ । ਰਿਦੇ ਕਾਮ ਆਦਿ ਦੀ ਅਵਿਦਿਆ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਮੇਟਕੇ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਂਦੇ ਹਨ ।

ਵਿਦਿਆ ਵਿਚੋਂ ਸਿਖਿਆ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਰੋਣਾਚਾਰਜ ਪਾਸ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਤੇ ਦੁਰਯੋਧਨ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ।

ਇਕ ਦਿਨ ਪੁਛਣ ਤੋਂ ਦੁਰਯੋਧਨ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਕੈਦਾ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਭਾਲ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਭਲਾ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਤੇ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ—ਦੋ ਅੱਖਰ (ਗਲਾਂ) ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ। ਇਕ ਗੁਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਚਪੇੜ ਮਾਰਨ ਤੇ ਗੁਸਾ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਦੂਜਾ ਸਚ ਬੋਲਣਾ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਖਣ ਲਈ ਕਸਾਈ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਗਊ ਅਗੇ ਭਜਾਈ ਗਿਆ ਆਪ ਬੋਹੜਾ ਪਿਛੋਂ ਗਿਆ, ਤੇ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਨੂੰ, ਗਊ ਲੰਘੀ ਹੈ ਇਹ ਪੁਛਿਆ। ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਅਖਾਂ ਵੇਖਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਬੋਲਦੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਜ਼ਬਾਨ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਪਰ ਵੇਖਦੀ ਨਹੀਂ। ਹਥ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਤੁਰ ਕੇ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਇਉਂ ਸਾਰੇ ਇੰਦ੍ਰੇ ਹਨ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਕੌਣ ਦਸੇ? ਤਾਂ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਚਰਨੀ ਪਿਆ ਕਿ ਸਚ ਵੀ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਧਰਮ ਵੀ ਰਖਿਆ। ਸੋ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਫਲ ਹਾਂ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ॥

ਗਯਾਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਡਰਕਲਾਂ

(ਜ਼ਿਲਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ)

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ

'ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੋਜਦੇ ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ॥'
'ਨਾਨਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਏਕ ਹੈ ਦੂਜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਹਿ ॥'

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਾਜੀ ਨਿਵਾਜੀ, ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਪਿਛੇ ਜੋ 'ਜਨਮ ਸੰਸਕਾਰ' ਤੇ 'ਵਿਦਿਆ ਸੰਸਕਾਰ' ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੀਜਾ ਸੰਸਕਾਰ ਜੋ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ' ਹੈ ਸੋ ਨਿਯਮ ਸੁਣੋ। ਚੌਥਾ ਜੋ ਸ਼ਾਦੀ ਵਿਆਹ ਦਾ ਹੈ, ਪੰਜਵਾਂ ਜੋ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਦਾ ਨਿਯਮ, ਇਹ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਸੰਗਤਾਂ ਸੁਣੋ, ਅੱਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਬਾਬਤ ਸੁਣੋ ਆਪ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤੀ–

'ਚਹੁੰ ਜੁਗਾਂ ਕਾ ਹੁਣ ਨਿਬੇੜਾ ਨਰ ਮਨੁਖਾ ਨੋ ਏਕ ਨਿਧਾਨਾ ॥'

ਚੌਹਾਂ ਜੁਗਾਂ ਦਾ ਨਬੇੜਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਵੇਰ ਖਜਾਨਾ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨੇ ਕਲਗੀਧਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਸਮ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ, ਸ੍ਰੀ ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ ਢਾਈ ਲਖ ਦਾ ਜੇਹੜਾ ਤੰਬੂ ਸੀ ਓਹ ਤਾਨਣਾ ਕੀਤਾ। ਸੁੰਦਰ ਚਾਨਣੀ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ 'ਗੁਹਜ ਕਥਾ' ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦੀ ਪੋਥੀ ਹੈ, ਓਹਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਗੁਪਤ ਤ੍ਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜਦਾ ਲਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਅਨੰਦ ਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆਏ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਦੀ, ਸਭ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸੀਸ ਝੁਕਦੇ ਹਨ।

ਦਸ ਲੱਖ ਦੀ ਇਕੱਤ੍ਰਤਾ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਖ ਬੁਲਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਭ ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਣ ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਪਹਿਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਗਾਤਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਹੈ, ਕੜਾ ਹੈ ਆਪ ਜੀ ਦਾ, ਕੰਘਾ ਹੈ ਸੁੰਦਰ ਕੇਸ ਹਨ ਤੇ ਕਛਹਿਰਾ ਹੈ ਪਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਹਿਰ ਕੇ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਪੁਜੇ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਉਠ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਸਜ ਗਏ।

ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇਆ, ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਰਦਾਸ ਹੋ ਚੁਕੀ ਜਿਸ ਵਕਤ, ੧੭੫੬ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਵਿਚ ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਸੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਉਸ ਵਕਤ ਚੋਜੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿਆਨ ਵਿਚੋਂ, ਚਮਕਾ ਕੇ ਬਿਜਲੀ ਵਰਗੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਲਿਸ਼ਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਕੈਰਾਂ ਦੇ ਦੇਖਦੇ, ਚਿਤ ਭਟਕਦੇ ਹਨ। ਐਸੀ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਮਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਥ ਵਿਚ ਪਕੜੀ–

ਨਮੋ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਬਢੇਲੀ ਸਰੋਹੀ॥
ਕਰੋ ਏਕ ਤੇ ਦੋ ਸੁਭਟ ਹਾਥ ਸੋਹੀ॥

ਇਹ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਤੋਤਰ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੇਹੜੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਲਿਖੀ ਹੈ ਓਹਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਅਸਤੋਤਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਚਮਕਾ ਕੇ ਉਸ ਵਕਤ ਤਖਤ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋਣਾ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੧੩ ਮਹੀਨੇ ਇਕਾਂਤ ਦੇਸ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਓਥੇ ਕੋਈ ਸ੍ਰੀਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਤੇਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕੌਤਕ ਰਚੇ ਹਨ।

ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਖਿਚੀ, ਬਿਜਲੀ ਵਰਗੀ ਲਿਸ਼ਕ ਪਈ, ਉਸ ਵਕਤ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਭਾਈ ਇਕ ਸਿਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਿਰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਜਦੋਂ ਕਿਹਾ, ਸਾਰੇ ਮਸੰਦ ਆਦਿਕ ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰ ਕਿਉਂ ਮੰਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਕੱਟਣੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕਈਆਂ ਨੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾ ਬਦਲ ਗਿਆ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਦਿਓ। ਮਾਤਾ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ। ਮਾਤਾ ਗੂਜਰੀ ਜੀ ਦੇ

ਪਾਸ ਜਿਹੜੇ ਸੇਵਕ ਸੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦੇ, ਓਹ ਭੇਜੇ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਕੌਤਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹੈਨ।

ਏਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਵੰਗਾਰ ਕੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਸੀਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਸ ਵਕਤ ਤੀਜਾ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ!

(੧) ਭਾਈ 'ਦਇਆ ਸਿੰਘ' ਜੀ ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਸਨ, ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜੋ ਲਊ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸਨ। ਲਾਹੌਰ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਵਸਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਭਾਈ ਦਇਆਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਓਹ ਸਨ। ਓਸਨੇ ਹਥ ਜੋੜਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਸੀਸ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਬਚਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਿਆ, ਮੇਰੀ ਗਲਤੀ ਮੁਆਫ ਕਰੋ। ਦੂਜੇ ਬਚਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਿਆ, ਗਲਤੀ ਮੁਆਫ ਕਰੋ। ਤੀਜੇ ਬਚਨ ਨਾਲ ਮੈਂ ਉਠਿਆ ਹਾਂ ਜੀ, ਹਜ਼ੂਰ! ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰੋ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਚਨ ਕਹੇ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸਰੀਰਕ ਤਕਲੀਫ ਹੈ ਜਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਹੈਂ, ਕਿਉਂ ਸਿਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ? ਕਹਿਣ ਲਗਾ—ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਸਿਰ ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਦੇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਸ ਗਲਤੀ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਮੇਰਾ ਸੀਸ ਹਾਜਰ ਹੈ, ਕੱਟ ਲਵੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ 'ਗੁਹਝ ਪੋਥੀ' ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਈ ਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਲਿਖਤ ਦੀ ਪੋਥੀ ਹੈ।

ਭਾਈ ਹਜ਼ੂਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਸੰਮਤ ੧੯੯੬ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਵਿਚ ਦਾਸ ਨੇ ਓਹ ਪੋਥੀ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਓਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਤੰਬੂ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾ ਕਰਕੇ, ਓਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਨ, ਉਸ ਵਕਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੀਸ ਕੱਟ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੱਕਰੇ ਵੱਢੇ ਹਨ, ਓਹਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਹੋਰਨਾਂ ਕਈਆਂ ਨੇ ਬੱਕਰਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸ਼ਰਧਾ ਤੋਂ ਹੀਣਿਆਂ ਨੇ।

(੨) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਦੋਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤਲਵਾਰ ਲਹੂ ਦੀ ਲਿੱਬੜੀ ਹੋਈ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤੇ ਸਾਰੇ ਵੇਖਕੇ ਕੰਬ ਗਏ। ਉਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਸੀਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਭਗਤ ਧੰਨੇ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸਨ, ਦਿਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੋਤੀ ਬਾਗ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਓਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਏਹਨਾਂ ਨੇ ਸੀਸ ਆਪਣਾ ਹਾਜ਼ਰ ਕੀਤਾ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੀਸ ਨੂੰ ਕਲਮ ਕਰਦੇ ਭਾਵ ਕੱਟਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਸੋ ਦੂਸਰਾ ਸੀਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕੀਤਾ।

(੩) ਤੀਜਾ ਸਿਰ ਫਿਰ ਮੰਗਿਆ, ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਜੋ ਫੰਧਕ ਸਨ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਵਿਚ, ਚੰਦੂਕ ਮੁਨੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਤੁਰ ਭੁਜੀ ਜਾਨਵਰ ਪਕੜਨ ਵਾਸਤੇ ਧਾਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਚਿੜੀਆਂ ਦੀ ਸੁਖਣਾ ਸੁਖੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਅਜ ਬਾਹਲੇ ਜਾਨਵਰ ਮਿਲਣ ਤਾਂ ਚੌਥਾ ਹਿਸਾ ਭੇਟਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਚੰਦੂਕ ਮੁਨੀ ਜਿਥੇ ਤਪ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਓਥੇ ਓਹ ਲੈਕੇ ਗੁਥਲੀ ਜਿਹੀ ਖੋਹਲ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ—ਲਓ ਜੀ ਚੌਥਾ ਹਿਸਾ ਲੌ, ਮੈਨੂੰ ਅਜ ਬੜੇ ਜਾਨਵਰ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਸੁਖਣਾ ਸੁਖ ਕੇ ਗਿਆ ਹੈਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਪਾਪ ਲਗੇਗਾ, ਮੈਂ ਸਰਾਪ ਦਿਆਂਗਾ। ਜੇ ਸੁਖਣਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸਰਾਪ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਬਾਬਾ! ਸਰਾਪ ਨਾ ਦੇਈਂ। ਰਿਖੀ ਕਹਿੰਦਾ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਚਤੁਰ ਭੁਜੀ ਜਾਨਵਰ ਪਕੜ ਕੇ ਲਿਆਕੇ ਦੇਹ।

ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਕਹਿੰਦਾ—ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਲਿਔਂਦਾ ਹਾਂ, ਸ਼ਿਕਾਰ-ਗਾਹ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਗਿਆ। ਚਤੁਰ ਭੁਜੀ ਜਾਨਵਰ ਕਿਥੇ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ਇਸ (ਬਿਆਧ) ਫੰਧਕ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਹਿਣ ਲਗੀ—ਐਵੇਂ ਤੈਨੂੰ ਸਾਧ ਨੇ ਡਹਿਕਾ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਚਤਰ ਭੁਜੀ ਜਾਨਵਰ ਕਦੇ ਤੂੰ ਸੁਣਿਆਂ ਹੈ। ਇਹ ਛੁਰਾ ਲੈ ਕੇ ਪਿਆ, ਓਹ ਰੋਟੀ ਸੁਟ ਕੇ ਭਜ ਗਈ। ਫਿਰ ਇਸ ਨੇ ਚਿਖਾ ਬਣਾ ਲਈ ਤੇ ਸੜਨ ਲਗਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਧ ਦਾ ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਚਤੁਰ ਭੁਜੀ ਪੰਛੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਉਠ ਖੜੋਤਾ ਚਿਖਾ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਤੇ ਪਕੜਨ ਲਗਾ ਤਾਂ ਝਾੜੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਰੁਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹਦਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆਂ ਗਿਆ, ਪਕੜੇ ਨਾ ਜਾਣ। ਫਿਰ ਇਹ ਆਪ ਦੇ ਛੁਰਾ ਮਾਰਨ ਲਗਾ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਅੜਕੇ ਖੜ ਗਏ ਝਾੜੀਆਂ ਵਿਚ। ਫਿਰ ਇਸ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਜਾਲ ਪਾਕੇ ਪਕੜਕੇ, ਮੋਢੇ ਤੇ ਰਖ ਕਰਕੇ, ਚੰਦੂਕ ਮੁਨੀ ਜਿਥੇ ਹਰੀ ਹਰ ਛੇਤ੍ਰ ਤੇ ਤਪ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਓਥੇ ਲਿਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ—ਲਉ ਜੀ ਸੰਤ ਜੀ! ਚਤਰ ਭੁਜੀ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ।

ਉਸ ਵਕਤ ਚੰਦੂਕ ਮੁਨੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਫੰਧਕ ਦੇ ਅੜਿਕੇ ਕਿਉਂ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ! ਤੂੰ ਜੋ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਸਾਨੂੰ ਚਤਰ ਭੁਜੀ ਪਕੜ ਕੇ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਹ। ਓਹ ਤੇਰਾ ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਚਤਰ ਭੁਜੀ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਹੈ।

'ਭਾਵੇ ਹੀ ਵਿਦਤੇ ਦੇਵਾ ॥'

ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਦੇਵਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਤੁਰ ਭੁਜੀ ਬਣਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ ਚੰਦੂਕ ਮੁਨੀ ਨੂੰ, ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੰਧਕ ਨੂੰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਖਿਆਲ

ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਬੜੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰੋ। ਕਹਿਣ ਲਗੇ–ਭਾਈ! ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਦਸਮ ਸਰੂਪ ਧਾਰਾਂਗੇ ਤੇਰਾ ਸਿਰ ਲੈਕੇ ਤੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ਾਂਗੇ। ਇਹ ਵਾਕ ਕੀਤਾ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਫਿਰ ਉਹ ਫੰਧਕ ਤਪ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਫੰਧਕ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਨ। ਭਾਈ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤੀਜਾ ਸੀਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(੪) ਚੌਥਾ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਦੁਆਰਕਾ ਪੁਰੀ ਵਿਚ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਛੱਪਰ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਸੀ, ਮੋਈ ਗਾਂ ਜਿਊਂਦੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਭਗਤ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋਏ ਹਨ,ਪੰਥ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਭਗਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋਏ ਹਨ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੌਥਾ ਸੀਸ ਦੁਆਰਕਾ ਵਿਚੋਂ ਆਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤਾ।

(੫)ਪੰਜਵਾਂ ਬਿਦਰਪੁਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸੈਣ ਭਗਤ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋਏ ਹਨ।ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਜਿਥੇ ਬਿਦਰ ਪੁਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਚਸ਼ਮਾਂ ਹੈ, ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਿਆਂ ਹੈ ਓਦੋਂ ਦਾ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ, ਸੁੰਦਰ ਤਲਾਬ ਬਣਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਵਿਚ ਝਰਨਾ ਝਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪੁਰੀ ਦੇ ਭਗਤ ਸੈਣ ਭਗਤ ਜੀ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਸਨ, ਇਹ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਨ, ਸੈਣ ਭਗਤ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਵਾਂ ਸੀਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਸੀਸ ਲਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ।

ਭਾਈ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ–

ਜੋ ਛਕਊਏ ਕੁਣਕੇ ਕੇ ॥ ਭਾਗ ਗਏ ਇਕ ਠੁਣਕੇ ਕੇ ॥

ਜਿਹੜੇ ਕੇਵਲ ਕੁਣਕਾ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਇਕ ਠੁਣਕੇ ਵਿਚ ਭਜ ਗਏ ਕੋਈ ਵੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਦਸ ਲਖ ਦੀ ਇਕੱਤ੍ਰਤਾ ਵਿਚੋਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਇਉਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਖਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ–

'ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰਾ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲੇ ॥'

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਛਿੜਕ ਕਰਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਊਂਦੇ ਕੀਤਾ, ਨਵੇਂ ਸਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ।

ਪੋਥੀ 'ਗੁਹਜ ਕਥਾ' ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ-

'ਮਿਰਤਕ ਕਉ ਪਾਇਓ ਤਨ ਸਾਸਾ ਬਿਛੁਰਤਿ ਆਨ ਮਿਲਾਇਆ ॥'

ਮਰਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸੁਆਸ ਪਾ ਦਿਤੇ। ਇਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਫਰ ਦੀ ਜੇਹੜੀ ਲਿਖਤ ਦੀ ਸਾਖੀ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਨਾਮ 'ਗੁਹਜ ਕਥਾ' ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਆਇਆ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਖ ਕੇ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣੌਣ ਵਕਤ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਫੇਰ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਏਹਦੇ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਤਟਸਤੀ ਲਛਣ ਕਥਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤੇ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਹਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਕਥਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਵਯੇ, ਵੈਰਾਗ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਤੇ ਪਖੰਡ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸ੍ਰਾਵਗ ਸੁਧ ਵਾਲੇ ਦਸ ਸਵਯੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਚੌਪਈ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਜੋ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਈ। ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਾਠ ੪੦ ਪਉੜੀਆਂ ਦਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜੇ ਪੂਰੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਚਾਲੀ ਪਉੜੀਆਂ ਪੂਰਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚਾਲੀ ਪਉੜੀਆਂ ਵਾਲਾ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ।

ਉਸ ਵਕਤ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੋ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਹਨ,ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ (ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ਨੇ)ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕੌਤਕ ਕਰ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਂਦਿਆਂ ਚਿੜੀ ਤੇ ਚਿੜਾ ਆਏ, ਉਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਰਤਨ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾ ਦਿਤਾ ਉਹ ਪੀ ਕੇ ਆਪੋ ਵਿਚੀ ਲੜ ਕੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਏ।

ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਵਕਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕੌਤਕ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕੌਤਕ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਮਾਤਾ ਅਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਪਾਸ ਭਜ ਕੇ ਗਿਆ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਸਿਖ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਲੜ ਕੇ ਆਪਸ ਵਿਚੀ ਮਰ ਜਾਇਆ ਕਰਨਗੇ, ਕੋਈ ਜਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਲ ਵੀ ਬਣਿਆਂ ਰਹੇ। ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਸ ਵਕਤ ਪਤਾਸੇ ਲੈ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਚੰਗਾ! ਚੰਗੇ ਵਕਤ ਆਈ ਹੈਂ,

ਓਹ ਪਤਾਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਪਾਏ ਤੇ ਕਿਹਾ–ਚੰਗਾ ਮਿਠਾਸ ਵੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ, ਆਪੋ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਥੇ ਯੋਧੇ ਹੋਣਗੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਮੁਹੱਬਤ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ–'ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਰਖ ਕੇ ਇਉਂ ਬੰਦੂਕ ਚਲਾਈ ਹੈ।' ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਬਿਬੇਕਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪਤਾਸੇ ਪਾਏ ਹਨ ਕਪੋਲ ਕਲਪਨਾ ਹੈ। ਸੋ ਪਤਾਸੇ ਪਾਉਣ ਦੀ ਬਾਬਤ ਇਸ ਤਰਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਭੀ ਜ਼ਿਕਰ ਔਂਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣਾ ਕੇ, ਫਿਰ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛਕਾਇਆ। ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਪ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣਾ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛਕਾਇਆ ਹੈ, ਓਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਛਕਾਓ।

ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ! ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸੀਸ ਲੈਕੇ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਬਖਸ਼ੋਗੇ? ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ–ਸਰਬੰਸ ਦਾਨ ਦਿਆਂਗੇ, ਸਾਰੀ ਬੰਸ ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਾਂਗੇ, ਦੇਸ ਤੋਂ ਪਿਤਾ ਵਾਰਿਆ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਵਾਰਨੀ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਵੀ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਾਂਗੇ, ਆਪਾ ਵਾਰਾਂਗੇ। ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਰਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਾਂਗੇ।

ਇਹ ਬਚਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੇ, ਉਸ ਵਕਤ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ– ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਆਪ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੋ, ਆਪ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਭਰਮਣ ਵਾਲੇ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਦੇਕੇ ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਦੇਕੇ ਲੰਕਾ ਤੁੜਵਾ ਦਿਤੀ ਸੀ ਇਉਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੋ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਉਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਭਾਈ ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪੰਜ ਪੰਜ ਚੁਲੇ ਛਕਾਏ ਹਨ ਤੇ ਪੰਜ ਪੰਜ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਏ ਹਨ, ਪੰਜ ਪੰਜ ਸੀਸ ਵਿਚ ਪਾਏ ਹਨ ਨਾਲ ਫਤਹ ਬੁਲਾਈ ਹੈ–

'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ'

ਹਰੇਕ ਚੁਲੇ ਨਾਲ ਇਕ ਇਕ ਵਾਰੀ, ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਹੈ, ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਾਈ! ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਡੇ ਤਾਈਂ ਛਕਾਉ।

ਉਸ ਵਕਤ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਵਿਸਮਾਦ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਆਪ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਵਡੇ ਹੋ, ਪਰ ਇਹ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਤੋਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ, ਖਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਬਣੌਣ ਵਾਸਤੇ ਕੌਤਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ।

'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ ॥'

ਉਸ ਵਕਤ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬਿਸਮਾਦ ਹੋ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ, ਓਵੇਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਛਕਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਬਹੁਤ ਬਿਸਮਾਦ ਹੋ ਗਏ ਸਾਰੇ, ਉਸ ਵਕਤ।

ਭਾਈ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰੀ ਜੇਹੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤਵਾਰੀਖ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਓਥੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਕਥਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਦਾਸ ਨੇ ਵੇਖੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਬ੍ਰਿਧ ਮਾਤਾ, ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਗੂਜਰੀ ਜੀ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਅਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੇ, ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤਾ।

ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਪੁਟੀਆਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਪਟੇ ਨਿਕਲੇ, ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਦੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਦੇ। ਮਗਰੋਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਗੁੰਮ ਕਰ ਲਏ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਧਰ ਲੈ ਗਏ ਹਨ ਓਹ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਪੱਤਰੇ ਸਨ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ, ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਓਸ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਰੀਪੋਰਟ ਭੇਜੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਅਜ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਕੇ, ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ, ਗੋਤ ਸਾਰੇ ਛਡ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਭਾਈ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ੮੦ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਉਸ ਵਕਤ ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ ਛਡ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਬਣ ਗਏ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਬਣ ਗਏ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਿਵੇਂ ਪਾਨ, ਕਥ, ਸੁਪਾਰੀ ਤੇ ਚੂਨਾ ਮਿਲ ਕੇ ਨਵੇਂ ਰੰਗ ਕਢ ਔਂਦੇ ਹਨ, ਇਉਂ ਖਾਲਸਾ ਰੂਪ ਬਣ ਗਏ। ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ। ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਭੇਜ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਾਇਆ, ਜਿਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਪੀ ਪੀ ਕੇ ਸਿੰਘ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਬਹਾਦਰ ਬਣ ਗਏ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਲੁਜ ਦਾ ਪਾਣੀ ਮੰਗਵਾਇਆ ਸੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਨੌਣ ਵੇਲੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਤੇ ਛਕੌਣ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ

ਸੂਚਨਾਃ—ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਘਟੋ ਘਟ ਛੇ ਸਿੰਘ ਤਿਆਰ-ਬਰ ਤਿਆਰ ਹੋਣ। ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਇਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ, ਤੇ ਇਕ ਦੋ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਵੀ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਹੋਣ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਣ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਲੈਣ ਤੇ ਬਰਤਨ ਸਾਰੇ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੇ ਵਰਤਣੇ, ਬਾਲਟੀ, ਗੜਵਾ, ਬਾਟੇ, ਕੜਾਹੀ, ਖੰਡਾ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਆਦਿ ਤੇ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਪਰੇਮੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਾਸਤੇ ਭੇਟਾ ਕਰਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਨਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੁਫਤ ਛਕਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੁਧਾਈ—ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਣੇ ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਜਿੰਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ, ਉਹ ਵੀ ਸਣੇ ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ। ਬਸਤ੍ਰ ਆਪਣੇ ਸ੍ਵਛ (ਸਾਫ਼) ਪਹਿਰਨ ਮੈਲੇ ਬਸਤ੍ਰ ਨਾ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਚੰਗੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਰਕੇ ਪੰਜਾਂ ਕਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਹਿਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਉਣ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸਦਾ ਚੋਲੇ ਦੇ ਉਪਰ ਹੋਵੇ ਤੇ ਗਾਤਰਾ ਚੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ, ਸਦਾ ਕਪੜੇ ਦਾ ਰਖਣਾ। ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਹਰ ਵਕਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਤਕ ਖੜਾ ਰਹੇ। ਜਲ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਖੂਹ ਜਾਂ ਦਰਿਆ ਦਾ ਵਰਤਣਾ।

ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਵਡੀਆਂ ਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਗਾਤਰੇ ਦੀਆਂ ਮਾਂਜ ਕੇ (ਸੋਧ ਕੇ) ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨੇ ਕਰਕੇ, ਪੰਜਾਂ ਕਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੋਕੇ, ਕਮਰ ਕੱਸੇ ਕੱਸ ਕੇ, ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਖੜੇ ਹੋਣ।

ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਵਿਚ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁਛਣ ਕਿ—(੧) ਪੰਜਾਂ ਕਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਰਖਦੇ ਹੋ? (੨) ਪੰਜ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਿਯਮੀ ਹੋ? (੩) ਬਜਰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ?

ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਦਸੇ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਂ ਕਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ। ਚੌਹਾਂ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਾਕੇ ਰਖਿਆ ਹੈ।ਅਤੇ ਮਨ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਭੁਲਣਹਾਰ ਹਾਂ, ਅਗੇ ਵਾਸਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਚਾਈ ਰਖੇ ਤੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਕਹਿਣ ਜੇ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਤਾਂ ਮਥਾ ਟੇਕੋ। ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਮਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਖਲੋ ਕੇ, ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਸਜੇ

ਹਥ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਪਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਸਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਖਬੇ ਹਥ ਵਿਚ ਚੌਰ ਲੈਕੇ, ਸਜੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਖਬੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਪੁਛਦਾ ਜਾਏ, ਆਪਣੇ ਹਥ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਇਕੱਲਾ ਇਕੱਲਾ ਆਪਣੀ ਸੁਧਾਈ ਦਸੇ।

ਅਰਦਾਸ ਸੁਧਾਈ ਦੀ

ਉਹ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਮੰਨ ਜਾਣ, ਠੀਕ ਅਸੀਂ ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਹਾਂ, ਫਿਰ ਉਹ ਅਰਦਾਸ ਕਰਣ ਆਪਣੀ ਸੂਖਮ ਭੁਲ ਚੁਕ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਤੇ ਕਹਿਣ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਬਾਟਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲੈਣੀ। ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥' ਬੁਲੌਣੀ।

ਨੋਟ–ਜੈਕਾਰਾ, ਸਿਰਫ ਪਿਛਲੀ ਅਰਦਾਸ ਤੇ ਗਜਾਉਣਾ।

ਸੁਧਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਭਿਲਾਖੀ

ਫਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਭਿਲਾਖੀ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਂ ਕਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ, ਕਮਰ ਕਸੇ ਕਸਕੇ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਉਪਰ ਹੋਵੇ, ਸਾਫ ਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਬਸਤਰ ਪਹਿਰ ਕੇ, ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਵੇ । ਜੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਿੰਘਣੀ ਇਕਠੇ ਆਉਣ, ਆਕੇ ਮਥਾ ਟੇਕਣ। ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇ, ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੰਗੀ ਹਥ ਵਿਚ ਫੜਕੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਰਖਕੇ ਪੁਛਣਾ ਕਿ ਭਾਈ ! ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹੋ ?

ਅਗੋਂ ਕਹਿਣਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਸਤੇ ਜੀ। ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਭਾਈ ! ਤੂੰ ਅਗੇ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਛਕਿਆ ? ਜੇ ਅਗੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਿਉਂ ਛਕਦਾ ਹੈਂ, ਕੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ? ਕੀ ਗੁਨਾਹ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਕੀ ਕੁਰਹਿਤ ਹੋਈ ਹੈ ? ਕੀ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋਈ ਹੈ ? ਤਾਂ ਉਹ ਜੇਹੋ ਜੇਹੀ ਗਲਤੀ ਦਸੇ. ਝਿਝਕੇ ਨਾ, ਸੱਚ ਬੋਲੇ। ਤਾਂ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਕਹਿਣਾ–(੧)ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਪੁਰ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ। (੨) ਸੀਸ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਮਝਣਾ। (੩) ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਦੇਣ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋਗੇ ? ਤੇ ਫੇਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣੀ।

ਉਪਰੰਤ ਕੁਰਹਿਤੀਏ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਓਹੋ ਜੇਹੀ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਤਨਖਾਹ ਲਾਉਣ। ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਗੇ ਕਰਨ।

'ਪਿਛਲੇ ਅਉਗੁਣ ਬਖਸਿ ਲਏ ਪ੍ਰਭੁ ਆਗੈ ਮਾਰਗਿ ਪਾਵੈ ॥'

ਇਹ ਰਸਤਾ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਗੇ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਭਗਤੀ ਤੇ ਗੁਰਸਿਖੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲੌਂਦੇ ਹਨ।ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਬਖਸ਼ਣ ਲਗਣ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਬਾਹਲੇ ਤੁਅੱਸਬ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ। ਨਰਮ ਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਤਰਸ ਕਰਕੇ ਬਖਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਸੁਭਾਉ ਚੇਤੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਪਤਾ ਖਵਰੇ ਸਾਡੇ ਵੀ ਔਗੁਣਾਂ ਦੇ ਭਰੇ ਚਿਤ ਕਦੇ ਗਲਤੀ ਕਰ ਬੈਠਣ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਰਸ ਨਾਲ ਬਖਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੋਤਨਖਾਹ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਲੌਣ, ਉਹ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਗੇ ਉਹ ਪੂਰੀ ਉਹਨੂੰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਉਹ ਪੂਰੀ ਨਾ ਕਰੇ ਤਨਖਾਹ, ਉਨਾਂ ਚਿਰ ਉਹ ਡੰਡ ਦਾ ਭਾਗੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਨਾਂ ਚਿਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਔਗੁਣ, ਦੂਸ਼ਨ ਮਿਟੇ ਨਾ ਸਮਝੇ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਤਨਖਾਹ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਦੇਗ ਕਰਾ ਕੇ ਫੇਰ ਉਹ ਬਖਸ਼ਿਆ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਤੇ ਫੇਰ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਕਤ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਪਾਜਾਮਾ ਆਦਿ ਨਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗਹਿਣਾ ਢਾਂ ਗਲ ਆਦਿ ਵਿਚ ਹੋਵੇ,ਦਾੜ੍ਹਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਮਾਈਆਂ ਦੇ ਸਭ ਗਹਿਣੇ ਚੂੜੀਆਂ,ਘੁੰਡ ਆਦਿਕ ਲੁਹਾ ਦੇਣੀਆਂ ਤੇ ਗੁੱਤਾਂ ਤੇ ਮੀਢੀਆਂ ਆਦਿਕ ਨਾ ਗੁੰਦੀਆਂ ਹੋਣ। ਸਭ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ ਜਾਣ, ਜੂੜੇ ਹੋਣ ਸਭ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ। ਗਾਤਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਸਭ ਦੀਆਂ ਉਪਰ ਹੋਣ ਤੇ ਉਸ ਵਕਤ ਫੇਰ ਇਕ ਵੇਰ ਸਭ ਨੂੰ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਪੁਛਣ ਕਿ ਸਭ ਦੇ ਪਾਸ ਹਨ? ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ? ਜਦੋਂ ਕਹਿਣ ਕਿ ਤਿਆਰ ਪੁਰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਭਿਲਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਖੜੇ ਰਹਿਣਾ। ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਰਹੋ, ਮੁਖੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ੨ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ ਹੋਰ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਜੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖੇਚਲ ਹੋਵੇ, ਚੱਕਰ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੰਘ ਬੈਠ ਜਾਵੇ।

ਅਰਦਾਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ

ਫਿਰ ਭੂਰਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਵਿਛੌਣਾ, ਉਤੇ ਸੁਨਹਿਰਾ ਪਥਰ ਦਾ ਰਖਣਾ, ਉਪਰ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦਾ ਬਾਟਾ, ਖੰਡਾ ਰਖ ਕੇ, ਖੂਹ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਜਲ ਪੂਣ ਕੇ ਪੰਜੇ ਪਿਆਰੇ ਬਾਟੇ ਵਿਚ ਪੌਣ। ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੁੰਭ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾ ਲੈਣਾ, ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਰਹਿਤ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੇ ਬਰਤਨ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਪੁਰ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ ਤੇ ਨੰਗੀ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਪਕੜ ਕੇ ਪੂਰਾ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਵੇ।

ਫਿਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੇ ਹੋਕੇ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰਨਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣੌਣ ਵਕਤ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰੋ ਤੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੇੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਤਾਰੋ ਆਦਿ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਨਾਉਣਾ—ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈਣਾ। ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਭਿਲਾਖੀ ਖੜੇ ਰਹਿਣ ਤੇ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ। ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਬੀਰ ਆਸਣ (ਸੱਜਾ ਗੋਡਾ ਖੜਾ ਕਰਕੇ) ਬੈਠਕੇ, ਬਾਟੇ ਵਿਚ ਜਲ ਵਿਚ ਪਤਾਸੇ ਸਾਫ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਪੌਣ ਤੇ ਸਜੇ ਹਥ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲਾ ਸਿੰਘ (ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਜੇ ਪਾਸੇ ਵਲੋਂ) ਸਜੇ ਹਥ ਖੰਡਾ, ਚਾਰੇ ਉਂਗਲਾਂ ਮੁਠ ਨੂੰ ਤੇ ਅੰਗੂਠਾ ਉਪਰ ਰੱਖ ਕੇ ਫੜੇ ਤੇ ਨਿਗ੍ਹਾ ਬਾਟੇ ਵਿਚ ਰੱਖਣੀ ਤੇ ਖਬੇ ਹਥ ਨਾਲ ਵਡੀ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਬਾਟੇ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖਣੀ ਤੇ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਲਗੀ ਰਹੇ। ਬਾਣੀ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਨਿਗ੍ਹਾ ਬਾਟੇ ਵਿਚ ਰੱਖਣੀ ਤੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ ਤੇ ਫਿਰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਓਹ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਗਿਆ ਦੇਣੀ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।

ਆਗਿਆ ਲੈਕੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਉਚੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਤੇ ਸਜੇ ਹਥ ਨਾਲ ਖੰਡਾ ਜਲ ਵਿਚ ਫੇਰੀ ਜਾਣਾ, ਤੇ ਦੂਜੇ ਸਿੰਘ ਹਥਾਂ ਨੂੰ ਬਾਟੇ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਤੇ ਨਿਗ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਰੱਖਣੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਦਸ ਅੱਖਾਂ, ਦਸਾਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਪੈਣੀ ਹੈ ਤੇ ਹਥ ਬਾਟੇ ਨਾਲ ਲੌਣ ਦਾ ਵੀ ਇਹ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਦਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹਥ ਲਗੇ ਹਨ, ਤੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨਿਗ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਰੱਖਣੀ। ਸੂਰਮੇ ਨੂੰ ਤੇ ਅੰਗ ਹੀਣੇ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਾ।

ਪਹਿਲੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ, ਉਚੀ ਸੁਰ ਨਾਲ। ਤੇ ਬਾਕੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੁਖ ਵਿਚ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਜਾਣ ਤੇ ਸੁਣਨ। ਫਿਰ ਦੂਜੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖੰਡਾ ਫੜਾਵੇ, ਖੰਡਾ ਫੜੌਣ ਲਗਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਫੜਾਵੇ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਕਢੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਵੀ ਬਾਟੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗੀ ਹੀ ਫੜਾਵੇ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਤੋਂ

'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥'

ਬੁਲੌਣੀ ਤੇ ਫਿਰ ਦੂਜਾ ਸਿੰਘ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਪੜੇ ਤੇ ਤੀਜਾ ਸਿੰਘ ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ,ਸਵੈਯੇ ਪੜੇ। ਤੇ ਚੌਥਾ ਸਿੰਘ ਕਬਿਯੋ ਵਾਚ,ਬੇਨਤੀ, ਚੌਪਈ ਪੜੇ,ਸਾਰੀ 'ਤੀਰ ਸਤਦ੍ਰਵ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਧਾਰਾ ॥' ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸਵੈਯਾ 'ਪਾਇ ਗਹੇ' ਉਪਰੰਤ ਦੋਹਿਰਾ—'ਸਗਲ ਦੁਆਰ ਕੋ ਛਾਡ ਕੈ'

ਤੇ ਪੰਜਵਾਂ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਸਾਰਾ(੪੦ਪੌੜੀਆਂ) ਪੜ੍ਹੇ। ਹਰ ਇਕ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਕੇ

'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ।।'

ਬੁਲੌਣੀ। ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਗਲ ਉਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਨਿਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਪਾਸੇ ਕਰਨੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੀਰ ਆਸਣ ਕਰਕੇ ਬੈਠਣਾ, ਸੱਜਾ ਗੋਡਾ ਖੜਾ ਕਰਕੇ।

ਜਿਹੜੇ ਫੌਜੀ ਹਨ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਉਹ ਸੱਜਾ ਗੋਡਾ ਨਿਵਾ ਕੇ ਬਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਖਬਾ ਗੋਡਾ ਨਿਵਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਖਬੇ ਗੋਡੇ ਨੂੰ ਨਿਵਾ ਕੇ ਸਜੇ ਗੋਡੇ ਨੂੰ ਖੜਾ ਰਖ ਕਰਕੇ, ਬੀਰ ਆਸਣ ਹੈ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠਣਾ ਹੈ।

ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਰਫਲ ਚਲੌਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਹ ਸਜਾ ਗੋਡਾ ਨਿਵਾ ਕੇ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਕਮੇਟੀ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹੁਣ ਦੇ, ਸਜਾ ਗੋਡਾ ਨਿਵਾ ਕੇ ਰਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਖਬਾ ਗੋਡਾ ਨਿਵਾ ਕੇ ਤੇ ਸਜੇ ਗੋਡੇ ਨੂੰ ਉਚਾ ਰਖ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।

ਅਰਦਾਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣੇ ਦੀ–ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਭੋਗ ਪਏ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣਾ ਕੇ, ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਬਾਟੇ ਨੂੰ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਹਥਾਂ ਤੇ ਚੁਕ ਕੇ, ਖੰਡਾ ਫੇਰੀ ਜਾਣਾ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ। ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਬਾਟਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ ਸੋ ਮੁਆਫੀ ਬਖਸ਼ਣੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ ਭਰਕੇ ਛਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਛੁਡੌਣਾ ਤੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣਾ ਆਦਿ। ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਬਾਟਾ ਸੁਨਹਿਰੇ ਤੇ ਰਖ ਦੇਣਾ, ਉਪਰ ਰੁਮਾਲਾ ਪਾ ਕੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਫੜੀ ਰਖਣਾ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈਣਾ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣਾ–ਫੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਬਾਟਾ ਮੇਜ਼ ਆਦਿਕ ਤੇ ਉਚਾ ਰਖ ਕੇ ਅਤੇ ਇਕ ਖਾਲੀ ਬਾਟਾ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦਾ ਥਲੇ ਰਖਕੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਭਿਲਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਬੀਰ ਆਸਣ ਬੈਠਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੌਣਾ। ਖਬੇ ਹਥ ਦੇ ਉਤੇ ਸਜਾ ਹਥ ਰਖ ਕੇ ਬੁਕ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਚੁਲਾ ਹਥ ਤੇ ਪਾਕੇ ਪਿਲੌਣਾ ਮੁਖੋਂ ਕਹਿਣਾ–ਬੋਲ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ।।' ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਭਿਲਾਖੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਚੁਲਾ ਛਕ ਕੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ' ਬੁਲੌਣੀ ਤੇ 'ਸ੍ਰੀ' ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ. ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਨੇ 'ਬੋਲ' ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਆਖਣਾ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਪੰਜ ਚੁਲੇ ਮੁਖ ਵਿਚ, ਪੰਜ

ਵਾਰ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਪੰਜ ਵਾਰ ਸੀਸ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਉਣਾ ਤੇ ਹਰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਤਹ ਬੁਲੌਣੀ।

ਸਭ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੋ ਬਾਟਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਤੇ ਸਭ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਇਕ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਖੜੇ ਕਰਕੇ, ਦੋ ਦੋ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬਾਟਾ ਫੜ ਕੇ, ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਦੂਸਰੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਤਕ ਛਕਾਈ ਜਾਣਾ। ਛਕੌਣ ਵਕਤ ਦੋਵੇਂ ਹਥ ਵੀ ਨਾਲ ਲਵਾ ਲੈਣੇ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੌਣਾ।

ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਵਿਚ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਮਾਈ ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਲ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣ, ਕੋਈ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਰਲਕੇ ਉਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਅਗੇ ਬੋਲਣ ਮਗਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ–

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ
ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਜਪੁ ॥

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥

ਪੰਜ ਵਾਰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰੌਣਾ, ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ। ਤੇ ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ **'ਵਾਹਿਗੁਰੂ'** ਮੰਤ੍ਰ ਪੰਜ ਵਾਰ ਜਪੌਣਾ ਤੇ ਫਤਹ ਬੁਲੌਣੀ। ਉਪਰੰਤ ਇਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਹਿਤ ਦਸਣੀ ਜਿਹੜੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਰਹਿਤ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਕ ਸਿੰਘ ਦਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਦਸਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ।

ਫੇਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਬਣੇ ਦੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ, ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣੌਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਰਹਿਤ ਦਸਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ ਉਹਦੀ ਮੁਆਫੀ ਦਿਓ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈਕੇ, ਨਾਉਂ ਨਵੇਂ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਰਖ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦੇ ਤੇ ਫਿਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤੌਣਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛਕੌਣਾ, ਇਕੇ ਥਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ।

ਨੋਟ:–ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਅਗ ਆਦਿਕ ਉਦਾਲੇ ਪ੍ਰਕੰਮਿਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਗਰਲੀ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਣੀ ਨੂੰ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕੰਮਿਆਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ

ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕਰਵਾਉਣੀਆਂ ਤੇ ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਤੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਦੇਣੀ।

ਸਿਖਿਆ—ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰੌਣ ਉਪਰੰਤ ਇਕ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਵੇ ਤੇ ਸਿੰਘ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਭੀ, ਖੜੇ ਹੋਕੇ, ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸੁਣਨ। ਫਤਹ ਬੁਲਾ ਕੇ—

ਖਾਲਸਾ ਜੀ ! ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਵਡਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋ। ਤੇ ਨਿਗੁਰੇ ਪੁਣੇ ਦੀ ਜੂਠ ਲਾਹ ਕੇ ਅਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣੇ ਹੋ। ਇਹ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਚੌਂਹ ਜੁਗਾਂ ਦੇ—

'ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖੋਜਦੇ ॥'

ਰਹੇ ਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ—

ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਆ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਆ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਵਹੁ ਸਦਾ ਚਿਰ ਜੀਵਹੁ ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਅਨਦ ਅਨੰਤਾ ॥
ਏਕ ਬੂੰਦ ਗੁਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀਨੋ ਤਾਂ ਅਟਲ ਅਮਰ ਨ ਮੁਆ ॥

ਇਹ ਮਨ, ਤਨ, ਧਨ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਹੈ। ਅਜ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪਿਛਲੀ ਜਾਤ, ਪਾਤ, ਗੋਤ ਸਭ ਨਾਸ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਤੇ ਕ੍ਰਿਤਮ ਪੂਜਾ, ਕੁਲ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਸਭ ਛਡ ਦੇਣੇ, ਅਜ ਤੋਂ ਆਪ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ' ਬਣੇ ਹੋ ਤੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ' ਹੈ ਸਦਾ।

ਅਜ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ—

'ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਜਨਮੇ ਗਵਨੁ ਮਿਟਾਇਆ ॥'

ਅੱਜ ਤੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ—

ਧਰਮ ਦੇ ਪਿਤਾ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ।
ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਤਾ—ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਦੇਵ ਜੀ ਹਨ।
ਜਨਮ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੈ।
ਜਨਮ ਖਾਲਸਾ—ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੈ।
ਵਾਸੀ—(ਜਨਮ ਨਗਰ) ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ।
ਨਾਨਕੇ—ਗੁਰੂ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਹਨ।
ਇਸ਼ਟ—ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ।
ਸਤਿਗੁਰੂ—ਦਸੋਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇ ਆਤਮਕ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਨ।

ਤੁਹਾਡੇ ਸੀਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਮਝ ਕੇ ਮਥਾ ਨਹੀਂ ਟੇਕਣਾ । ਜੇ ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਰਹੋਗੇ । ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਵਾਕ ਹੈ–

'ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਜਨਮੇ ਗਵਨੁ ਮਿਟਾਇਆ ॥'

ਫਿਰ ਚੌਰਾਸੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਵੋਗੇ । ਕਦੇ ਪੰਥ ਤੋਂ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ । ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ 'ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ' ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਈਸਾਈ ਆਦਿ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੈ ਤੇ ਉਚਾ ਹੈ । (ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਫੌਜ)

ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ–'੧ ੳ ਤੋਂ 'ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ' ਤਕ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ । ਇਕ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਜੋ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜਥੇ, ਦਲ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰਾ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਦੂਜਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਤੀਜਾ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਚੱਕਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਜਿਸ ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਾਰਾ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦਸਾਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹੈਂ । ਸੋ ਸਾਰਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤੇ ਫਲ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇ ਸੰਪੂਰਨ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਕੁਝ ਅੱਖਰ ਛਡ ਕੇ ਸਿਧ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ । ਸੋ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਾਈਂ ਪੜ੍ਹਨ ਕਰਕੇ ਪੂਰਨ ਕਾਜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ ।

ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਮਨ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਮੁਕਤਿ ਦਾਤਾ ਹੈ । ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ । ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਮੂਹ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਤੇ ਜੀਵ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪਾਪਾਂ, ਵਿਘਨਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ।

ਜਿਵੇਂ ਕਲਕਤੇ ਇਕ ਸਾਧ ਕੱਚਾ ਤੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੜਾਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਤਾਂਬੇ ਦੀ ਤਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਮਾਰਨ ਲਗਾ, ਸਿੰਘ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜੀ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਲਟ ਕੇ ਉਸ ਸਾਧ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਉਸ ਲਾਟ ਨੇ ।

ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸ਼ੁਧ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ । ਜਿਸ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਰੋਮ ਰੋਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਜਪਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸੁਆਸਾਂ ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੈ । ਰਿਦਾ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਸਣ ਕਰ ਕੇ ਅਜਪਾ

ਜਾਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰੌਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਭ ਕ੍ਰਿਤਮ ਨਾਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਡਾ ਤੇ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡੁਬਦਾ ਨਹੀਂ।

ਜਿਵੇਂ ਸਾਖੀ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਮੁੰਦਰ ਉਤੇ ਟੁਰੇ ਗਏ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਵੀ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ–ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਚੀ ਉਚੀ 'ਸੋਹੰ' ਕਹਿਣ ਕਰਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਵੀ'ਸੋਹੰ' ਦਾ ਜਾਪ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚ ਡੁਬਣ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪਿਛੇ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ–ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ! ਕਹੁ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ'। ਸੋ ਵਾਹਿ-ਗੁਰੂ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਫਿਰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਉਤੇ ਟੁਰਨ ਲਗ ਪਿਆ।

'ਗੁਰ ਕਹਿਆ ਸਾ ਕਾਰ ਕਮਾਵਹੁ ॥ ਗੁਰ ਕੀ ਕਰਨੀ ਕਾਹੇ ਧਾਵਹੁ ॥' ਇਉਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ।

'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਸਦਾ ਹਾਹੇ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਲਾਕੇ ਤੇ ਰਾਰੇ ਨੂੰ ਦੁਲੈਂਕੜ ਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨਾ। ਇਹੀ ਠੀਕ ਉਚਾਰਨ ਹੈ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਚੁਲੇ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਇਸ ਨੂੰ 'ਵਾਹੁਗੁਰ' ਤੇ ਕਈ 'ਵਾਹਗੁਰੂ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਜੋ ਭਟਾਂ ਦੇ ਸਵੈਯੇ ਵਿਚ ਤੇਰਾਂ (੧੩) ਵਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕਈ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਭਾਵੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵੇਲੇ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਕੇਵਲ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਨੇ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਫੁਟ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵਖਰੇ ਵਖਰੇ ਨਾਮ ਕਹਿਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਦਿਤੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਫੁਟ ਪਏ ਤੇ ਇਹ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ। ਉਸ ਵਕਤ ਲਾਲਚੀਆਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ੰਕਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਭਗਤ ਬਾਣੀ, ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ। ਮੰਗਲ ਸਾਰੇ ਉਤੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ 'ਵਾਹਿ' ਤੇ 'ਗੁਰੂ' ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤਕ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਹਿਰਾਸ ਅੱਧੀ 'ਖੜਗ ਕੇਤ' ਤਾਈਂ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਆਦਿ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹੀ 'ਵਾਹਗੁਰ' ਜਾਂ 'ਵਾਹੁਗੁਰ' ਜਾਂ ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਦਿ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ '੧ ਓ 'ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ' ਤਕ ਤੇ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਹੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤੇ ਇਕ ਵੇਰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਕਹਿਣ ਕਰਕੇ ਚੌਹਾਂ ਜੁਗਾਂ ਦਾ ਜਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ ਵਾਸਦੇਵ ਮੰਤ੍ਰ,ਤ੍ਰੇਤੇ 'ਚ ਹਰਿ ਹਰਿ, ਦੁਆਪਰ

ਵਿਚ ਗੋਬਿੰਦ, ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਰਾਮ, ਇਹਨਾਂ ਚੌਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕਠਾ ਕਰ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਬਣਿਆਂ ਸੋ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਬੀਜ ਰੂਪ ਹੈ।

ਕਈ ਮਹਾਤਮਾਂ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਜਪਣ ਬਾਬਤ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਆਵੇ ਤਾਂ 'ਵਾਹਿ' ਕਹੋ ਤੇ ਅੰਦਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 'ਗੁਰੂ' ਕਹੋ । ਤੇ ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਆਵੇ ਤਾਂ 'ਗੁਰੂ' ਕਹੋ ਤੇ ਅੰਦਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 'ਵਾਹਿ' ਕਹੋ ਇਉਂ–

'ਨੀਠ ਨੀਠ ਮਨ ਕੀਆ ਧੀਰਾ ॥'

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਤਾਂ ਇਕ ਸੁਆਸ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਹੌਲੀ ਚਲ ਕੇ ਇਕ ਮੋਹਰ ਲਗੇ ਤਾਂ ਇਕ ਸਿੱਕਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਛੇਤੀ ਚਲੇ ਤਾਂ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਕਈ ਸਿਕੇ ਮੁਹਰਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪ ਕਰਨ ਕਰਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਹੈ–

'ਇਕ ਸਾਹਾ ਤੁਧ ਧਿਆਇਦਾ ॥'

ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜਪਣ ਦਾ ਤ੍ਰੀਕਾ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹੀ ਜਾਵੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ੨੫–੩੦ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਛੇਤੀ ਵਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਮਾਈ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਹਨ।

ਇਕ ਇਉਂ ਵੀ ਮਹਾਤਮਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ 'ਵਾਵਾ' ਨਾਭੀ ਵਿਚ 'ਹਾਹਾ' ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ 'ਗਗਾ' ਕੰਠ ਵਿਚ ਤੇ 'ਰਾਰਾ' ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਜਾਣ ਕੇ ਜਾਪ ਕਰਨਾ, ਇਉਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਅੱਖਰ ਤਾਰਿਆਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਮਕਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਧਦਾ ਵਧਦਾ ਇਕ ਰਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਗੁਣ ਸਰਗੁਣ ਨਾਮ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਿਨ ਮੋਰ ॥
ਸਭ ਤੇ ਊਚੋ ਜਾਨੀਐ ਲੇਤ ਨ ਕੀਜੈ ਦੇਰ ॥

ਸੋ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਮੰਤ੍ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਹੋਰ ਨਾਮ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਗੋਪਾਲ, ਦਾਮੋਦਰ, ਮੁਰਾਰੀ, ਅੱਲਾ ਖੁਦਾ, ਓਅੰ ਸੋਹੰ ਆਦਿ ਅਸਤੋਤ੍ਰ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਜਾਣ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਕ੍ਰਿਤਮ ਨਾਮ ਹਨ ਗੁਰਮਤ ਦੁਆਰਾ।

'ਗੁਰਮਤ ਨਾਮ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਾਨ ਸਖਾਈ ॥' ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ–

'ਵੇਦ ਕਤੇਬ ਅਗੋਚਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਸਬਦ ਸੁਣਾਇਆ ॥'

ਯਥਾ–'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪ ਹਉਮੈ ਖੋਈ ॥'

ਇਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀ ਹਉਮੈ ਮੇਟ ਕੇ ਸੁਧ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਲੀਨਤਾ ਕਰਾਉਣ

ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ–

'ਊਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤ ਨਾਮ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੈ ਸਦ ਕਾਮ ॥'

ਸਵਾਸ ੨ ਜਪਣਾ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣਾ ਹੈ।

ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ–ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਬਾਣੀ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਚਾਰੀ ਹੈ। ਸੋ–

(੧) ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ–ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵਾਸਤੇ।

(੨) ਸ੍ਰੀ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ–ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਤੇ ਸਰੂਪ ਲਖਣਾ ਤੇ ਤਟਸਥੀ ਲਖਣ ਹਨ ਇਸ ਵਿਚ।

(੩) ਸਵੈਯੇ–ਵੈਰਾਗ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਪਖੰਡ ਖੰਡਨ ਵਾਸਤੇ।

(੪) ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ–ਰਖਿਆ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਵਾਸਤੇ।

(੫) ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ–ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਨ ਵਾਸਤੇ। ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੂਰਾ ਪੜ੍ਹਨਾ। ਸੋ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਚਾਲੀ (੪੦) ਪਉੜੀਆਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀਆਂ।

ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਰੁਤ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨਾਂ ਹੀ ਕਾਰਜ ਅੜਿਆ ਹੋਵੇ, ਸਾਰੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (੪੦) ਚਾਲੀ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਤਿਆਰ ਰਹਿਤ ਵਾਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਰਜ ਸੰਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਅਧੂਰਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਪੂਰਾ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੰਜ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਿਯਮੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਣੀਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕੰਠ ਕਰਨੀਆਂ, ਅਨਪੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਤੁਕ ਤੁਕ ਕਰਕੇ ਯਾਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਨੀਆਂ। ਹੋਰ–

ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ–ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ ਦਾ ਭਜਨ ਹੈ।ਅਠ ਪਹਿਰ ਸਫਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ–ਚੌਰਾਸੀ ਦੇ ਗੇੜ ਨੂੰ ਮੇਟਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਸ਼ਾਮ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ

ਸ੍ਰੀ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ–ਸਚ ਖੰਡ ਵਿਚ ਥਾਉਂ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ। ਜਿਵੇਂ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀਆਂ ਦੀ ਸਾਖੀ–

ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤਾਈਂ ਵਿਖਾਈ ਸੀ ਔਂਦੀ ਹੈ। ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਗਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੂਰੀ

ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਕੇ ਇਕਨਾਂ ਦੇ **(੧) ਮੂੰਹ ਕਾਲੇ** ਹੋਏ ਵੇਖੇ। ਪੁਛਿਆ ਤੁਸੀਂ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਹੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਦਾ **(੧) ਕਰਜਾ ਲੈ ਕੇ ਮੁੱਕਰ** ਗਏ ਹਾਂ। ਇਉਂ ਸਾਡੇ ਮੂੰਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਾਲੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਅਗੇ ਹਨ। ਅਗੇ ਗਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ **(੨) ਗਰਦਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿੱਲੇ ਠੁਕੇ ਹੋਏ** ਵੇਖੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਦੋਂ **(੨) ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਓਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਠ ਕੇ ਆਦਰ ਨਹੀਂ** ਸੀ ਕਰਦੇ। ਉਠ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਨਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਵੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗਰਦਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿੱਲੇ ਠੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵੀ। ਉਹ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਤੇ ਫੇਰ ਅਗੇ ਗਏ, **(੩) ਸੂਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲੇ** ਵੇਖੇ, **(੩) ਜਿਹੜੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ** ਸਨ।

ਫੇਰ ਅਗੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ **(੪) ਬੇਮੁਖ ਹਨ।** ਉਹਨਾਂ ਦੇ **(੪) ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵੇਖੇ।** ਤੇ ਫੇਰ ਅਗੇ ਗਏ ਤਾਂ ਇਕ **(੫) ਲੜਕੀਆਂ, ਆਦਮੀਆਂ ਸਹਿਕਦਿਆਂ ਦਾ ਮਾਸ ਵਢ ਵਢ ਕੇ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।**

ਪੁਛਿਆ—ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ? ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਮੁਲ ਵੇਚਿਆ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਪਿਉਆਂ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇਛਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਡਾ ਮਾਸ ਮੁਲ ਵੇਚਿਆ ਸੀ, ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਅਸੀਂ ਮੁਲ ਵੇਚੀਏ। ਉਹ ਸਾਡੀ ਇਛਾ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਰਤਾਰ ਨੇ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਪਿਉ ਸਾਨੂੰ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਵਢ ਵਢ ਕੇ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਾਂ। **(੫) ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਰੁਪੈ ਲਏ ਸਨ।**

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਗੇ ਗਏ ਤੇ ਅਗੇ ਮਹਾਤਮਾਂ ਰਹਿਰਾਸ ਦੇ ਵੇਲੇ ਉਤਰੇ ਆਉਣ ਥਲੇ ਸਚ ਖੰਡੋਂ। ਪੁਛਿਆ—ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ? ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਉਸ ਵਕਤ ਕਹਿੰਦੇ—ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ! ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਕੰਨ ਲਾ ਕੇ ਵੇਖੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕੰਨ ਲਾਏ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰੋਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਾਪ ਹੋਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ—ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਚਲੇ ਆਏ? ਕਹਿੰਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਦਾ 'ਸੋਦਰੁ' ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ ਓਦੋਂ ਦਾ ਸਚ ਖੰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਰਹਿਰਾਸ ਦਾ। ਓਦੋਂ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਅਸਾਂ ਨੇ 'ਸੋਦਰੁ' ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਮਾਨ ਵਿਚ ਰਹੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ 'ਸੋਦਰੁ' ਦੇ ਵਕਤ, ਓਦੋਂ ਦਾ ਸਚ ਖੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਓਦੋਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ 'ਸੋਦਰ' ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ। ਸੋਦਰ ਰਹਿਰਾਸ ਦਾ ਪਾਠ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸਚ ਖੰਡ ਵਿਚ ਥਾਂ ਪਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ।

ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ—ਅੰਤ ਨੂੰ ਜਮਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਾਸਤੇ। ਤੇ ਜੀਵ ਬੇ-ਗਤ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ। ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹਨੇ ਕਰਕੇ ਭੈੜੀ ਚਿਤਵਨੀ ਤੇ ਭੈੜਾ ਸੁਪਨਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਅਯਾਲੀ ਜਦੋਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਪਰੇਮ ਦੇ ਨਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਝਰੀਟਾਂ ਆ ਗਈਆਂ ਸਨ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਬੈਠਿਆਂ ਦੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਸਿਖ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲਿਆਉ। ਅਯਾਲੀ ਆਇਆ, ਜਦੋਂ ਪੁਛਿਆ—ਸਿਖਾ! ਤੁਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਤੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈਂ। ਬਾਣੀ ਜਦੋਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੇਰੇ ਕੰਡੇ ਲਗਣ ਤੋਂ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਕੰਡੇ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਤੋਂ ਅੱਜ ਤੋਂ ਇਹ ਨੇਮ ਕਰ ਲਓ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਿਰਾਜਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵਕਤ ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਕਰਕੇ, ਆਸਣ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਿਖ ਸੌਦਾਗਰ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਲੋਹੇ ਦਾ ਕਿਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹਨ ਕਰਕੇ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਸ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਤੇ ਹੋਰ ਜਿੰਨੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਏ, ਲਾਭ ਹੀ ਹੈ।ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਰਹਿਤ ਨੂੰ ਰਖੋ ਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਿਯਮੀ ਹੋਵੋ। '੧ ਓ ਤੋਂ ਅਠਾਰਹ ਦਸ ਬੀਸ' ਤਕ ਅੱਖਰ ਅੱਖਰ ਤੇ ਭਾਵਨਾ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਪੰਜ ਕਕਾਰ

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਦਸਦੇ ਹਨ—

੧ ਓ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹ॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪਾ: ੧੦॥ ਸਿਖੀ ਰਹਿਤ—

ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਸਿਖੀ ਪੰਜ ਹਰਫ਼ ਅਸਤ ਕਾਫ਼॥
ਹਰਿਗਿਜ ਨ ਬਾਸ਼ਦ ਅਜੀ ਪੰਜ ਮੁਆਫ਼॥੧॥

ਕੜਾ ਕਾਰਦੋ ਕਛ ਕੰਘੇ ਬਿਦਾਂ ॥
ਬਿਲਾ ਕੇਸ ਹੇਚ ਅਸਤ ਜੁਮਲੋ ਨਿਸ਼ਾਂ ॥ ੨ ॥

ਸਿਖੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਹਨ, ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਕੜਾ, ਕਿਰਪਾਨ, ਕਛਹਿਰਾ, ਅਤੇ ਕੰਘਾ ਜਾਣ ਲਓ, ਬਿਨਾਂ ਕੇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਮੂਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ।

ਸਿਖੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਹਨ। ਕੰਘਾ, ਕੇਸ, ਕੜਾ, ਕਿਰਪਾਨ ਤੇ ਕਛਹਿਰਾ। ਇਹ ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਹਨ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਸਿਖ ਨਾ ਤਿਆਗੇ।

(੧) ਕਛਹਿਰਾ— 'ਕਛ ਕਿਰਪਾਨ ਨ ਕਬਹੂੰ ਤਿਆਗੇ ॥' ਕਦੇ ਕਿਰਪਾਨ ਤੇ ਕਛਹਿਰਾ ਲਾਹ ਕੇ ਨੰਗੇ ਨਹੀਂ ਸੌਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤੇ ਕਛਹਿਰਾ ਸਦਾ ਰੇਬ ਪਾਵੇ, ਦੂਜੀ ਕਛ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਿੰਘਾਂ ਵਾਂਗੂ ਰੇਬ ਕਛਹਿਰਾ ਪਾਏ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤ੍ਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਕ ਪਹੁੰਚਾ ਲਾਹਵੇ, ਪਹਿਲਾ ਪਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਲਹੁਣਾ ਕਰੋ, ਦੋਵੇਂ ਇਕਠੇ ਨਾ ਲਾਹ ਦੇਵੇ ਇਸ ਤ੍ਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਕਰੇ ਸਿਖ। ਜੇ ਅਚਾਨਕ ਦੋਵੇਂ ਪੌਂਹਚੇ ਲਹਿ ਜਾਣ ਤਾਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਵੇ, ਇਕ ਸਿੰਘ ਅਰਦਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਤੇ ਪੰਜ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਘਟ ਤਨਖਾਹ ਨਾ ਲੌਣੀ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਕਛਹਿਰਾ ਜਤ ਸਤ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ—

'ਸੀਲ ਜਤ ਕੀ ਕਛ ਪਹਰ, ਪਕੜਹੁ ਹਥੀਆਰਾ ॥'

ਸੀਲ ਰਖੋ, ਜਤ ਰਖੋ।

'ਏਕਾ ਨਾਰੀ ਜਤੀ ਹੋਇ ਪਰ ਨਾਰੀ ਧੀ ਭੈਣ ਵਖਾਣੈ ॥'

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਛਹਿਰਾ ਧਾਰਨ ਦਾ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਕਛਹਿਰਾ ਬਹੁਤ ਉਤਮ ਵਸਤੂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹਨੂੰਮਾਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਸੀਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਿਆਂਦਾ। ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਲਛਮਣ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਇਆ। ਅਨੇਕਾਂ ਬਹਾਦਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚ 'ਰਾਮ' ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਤੋਂ ਸਰਬੰਸ ਦਾਨ ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਛਹਿਰਾ ਹੀ ਦਿਤਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਵਸਤੂ ਜਾਣ ਕੇ ਅਤੇ ਜਿਊਂਦਿਆਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਰਿਆਂ ਵੀ ਪੜਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਪਠਾਨ ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਇਕ ਲੋਥ ਲੜਕੀ ਦੀ ਰੁੜੀ ਆਉਂਦੀ ਵੇਖੀ ਤੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਢਾਈ ਤੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਬਸਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੜਦਾ ਪਾ ਦਿਉ। ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਕਿਹਾ–ਜੀ! ਇਸ ਨੇ ਤਾਂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਤੇੜ ਕਛਹਿਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਜਿਊਂਦਿਆਂ ਮਰਿਆਂ ਦਾ ਪੜਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸੁਣ ਵੇਖ ਠਾਣੇਦਾਰ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਐਸੀ ਖਿਚ ਪਈ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਆਈ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਆਕੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸਮੇਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ।

(੨) ਕੜਾ–ਕੜਾ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦਾ ਪਹਿਰਨਾ ਕਦੇ ਸੋਨੇ, ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਹਿਰਨਾ। ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਗੁਟ ਤੇ ਵਾਰ ਵਜਾ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਂਹ ਨਾਲ ਘਸ ਘਸ ਕੇ ਮੇਹਦੇ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਪਹੁੰਚੌਂਦਾ ਹੈ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਤ੍ਰੀਕੇ ਨਾਲ। ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ 'ਕੜਾ' ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ ਬਾਂਹ ਵਿਚ ਵੀਣੀ ਬੰਦ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕੜਾ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਕੜ ਕੇ ਰਖਦਾ ਹੈ ਇਉਂ ਮਨ ਨੂੰ ਕੜ ਕੇ ਰਖਣਾ।

ਕੜੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਾਂਹ ਹੈ,ਇਹਨਾਂ ਬਾਹਾਂ ਨਾਲ ਚੋਰੀ, ਯਾਰੀ, ਠਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਕਿਤੇ ਵੀ ਝੂਠੀ ਦਸਖਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਝੂਠਾ ਅੰਗੂਠਾ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਾ ਇਹ ਸੁਭਾ ਰਖੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕੜ ਕੇ ਰਖੇ। ਚੋਰੀ, ਯਾਰੀ, ਠਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਦਸਾਂ ਨਵਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣਾ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਬਾਹਾਂ ਨਾਲ। ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼ਹੀਦੀ ਗਾਨਾ ਹੈ ਜੋ ਪੱਕਾ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਲੋਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਬਾਂਹ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਕੜਾ ਮਿਹਦੇ ਤੇ ਜਿਗਰ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

(੩) ਕੰਘਾ–ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕਾਠ ਦਾ ਰਖਣਾ। ਦੰਦ ਜਾਂ ਮਸਾਲੇ ਦਾ ਨਾ ਰਖੇ, ਕੰਘਾ ਜਿਹੜਾ ਕਾਠ ਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਰ ਵਿਚ ਜੇਹੜੀ ਬਿਜਲੀ ਹੈ ਓਹ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸਿਰ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਹੈ ਕੇਸ ਜਦੋਂ ਹਨੇਰੇ ਵਾਹੀਏ ਓਦੋਂ ਤਾਰਾਂ ਜਿਹੀਆਂ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਰਖਣ ਵਾਸਤੇ। ਕਾਠ ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਨੂੰ ਦਬਾ ਕੇ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਇਉਂ ਕਾਠ ਦਾ ਕੰਘਾ ਹੀ ਭਾਈ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ਹੈ ਇਹ ਜੋਗ ਹੈ, ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਤ੍ਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੀ। ਕਈ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਲੋਹੇ ਦਾ ਕੰਘਾ ਬੰਨ੍ਹੀ ਫਿਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੰਘਾ ਲੋਹੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਰਖਣਾ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੇਸ ਉਖੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ–

'ਕੰਘਾ ਦੋਨੋ ਵਕਤ ਕਰੇ ਪਾਗ ਚੁਨੇ ਕਰ ਬਾਂਧਈ॥
ਦਾਤਨ ਨੀਤ ਕਰੇ ਨਾ ਦੁਖ ਪਾਵੇ ਲਾਲ ਜੀ॥

ਨੰਦ ਲਾਲ ਦੇ ਰਹਿਤ ਨਾਮੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਹਮਿਸ਼ਾਂ ਕੰਘਾ ਦੋ ਟੈਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਘਾ ਕਰਕੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾ ਕਰਕੇ। ਦੋਵੇਂ ਵਕਤ ਦਸਤਾਰ ਚੁਣ ਕੇ ਝਾੜ ਕੇ ਸਜੌਣੀ। ਕਈ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਾਵਾ ਤੇ ਪਿੰਨ ਲਾਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਫਿਰ ਉਹ ਹੀ ਟੋਪੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਰਖ ਲੈਂਦੇ ਫਿਰ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਤੇ ਰਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਇਹ ਟੋਪੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ–

'ਸਿਖ ਹੋਇ ਸਿਰ ਟੋਪੀ ਧਰੈ॥
ਸਾਤ ਜਨਮ ਕੁਸਟੀ ਹੋਇ ਮਰੈ॥'

ਸੋ ਚੁਣਕੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜੌਣੀ ਹੈ। ਇਕ ਇਕ ਪੇਚ ਕਰਕੇ ਬੰਨੇ ਤੇ ਇਕ ਇਕ ਪੇਚ ਕਰਕੇ ਲਾਹੇ। ਫੇਰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਵੇ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਚੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੰਘਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਉਸ ਸਿਖ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ–ਤੂੰ ਕੰਘਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਓਹ ਕਹਿੰਦਾ ਅਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੰਘਾ ਕਰ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕੰਘਾ ਕਰਾਇਆ। ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਔਣਾ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੰਘਾ ਕਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਔਣਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਬਚਨ ਹਨ।

ਕੰਘਾ ਸਦਾ ਸਾਬਤ ਰਖੋ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਕ ਦੰਦਾ ਵੀ ਟੁਟ ਜਾਇ, ਜਾਂ ਡਿਗ ਪਏ, ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕੰਘਾ ਲੈ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਭੁਲ ਬਖਸ਼ਾ ਕੇ ਫਿਰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੌਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਿੰਘ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੋ ਦੋ ਕੰਘੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕੰਘਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਿਰਾ ਕੇ ਸੀਸ ਤੇ ਕੇਸ ਸੁਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਬਣਿਆਂ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸੀਸ ਤੇ ਸਜਦਾ ਹੈ।

ਇਉਂ ਆਪਾ ਭਾਵ ਮੇਟਕੇ (ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਿਰਾ ਕੇ) ਸਭ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਮਨ ਕਰਕੇ ਬਣਨਾ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਦੀ ਧੂੜ ਬਣਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਜਦਾ ਹੈ।

ਯਥਾ–ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ–'ਸਭ ਹੂ ਤਲੈ ਤਲੈ ਸਭ ਊਪਰ॥'

ਯਥਾ–'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਊਚ ਤੇ ਊਚਾ॥
ਮਨ ਅਪਣੈ ਹੈ ਸਭ ਤੇ ਨੀਚਾ॥'

ਕੰਘਾ ਜਿਵੇਂ ਟੁਟੇ ਰੋਮਾਂ ਨੂੰ ਕਢਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਫ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਸੀਸ ਵਿਚ ਵਖ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਟੈਮ ਵਿਚਾਰ ਰੂਪੀ ਕੰਘਾ ਫੇਰਨਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੰਨੇ ਅਜ ਚਹੁੰ ਪਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਪ ਕੀਤੇ, ਕਿਤੇ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ, ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖਾਇਆ, ਅਨਥਾ ਵਾਕ ਬੋਲੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ

ਗ਼ਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਅਉਗਣਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਮਾੜੇ ਸੰਸਕਾਰ ਤਿਆਗਣੇ ਸ਼ੁਭ ਸੰਸਕਾਰ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਵਸੌਣੇ ਹਨ।

ਕਈਆਂ ਦੇ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਦਸਤਾਰ ਲਹਿ ਕੇ ਕੰਘਾ ਵੀ ਡਿਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰੇ ਨਾਲ, ਜੂੜੇ ਦੇ ਪੇਚਾਂ ਨਾਲ ਲਪੇਟ ਕੇ ਸਜਾਉਣ ਤਾਂ ਕੰਘਾ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਸੀਸ ਤੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੇਸ ਬਿਲਕੁਲ ਥੋਹੜੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕਲਘਾ ਸਿੰਘ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦਸਤਾਰੇ ਦੇ ਇਕ ਲੜ ਨਾਲ ਕੰਘਾ ਸਜਾ ਕੇ ਸੀਸ ਪਰ ਸਜਾਵੇ। ਜੇ ਬਹੁਤੀ ਬੇ-ਬਸ ਹੋਵੇ ਦਸਤਾਰ ਨਾਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੌਣ ਲਗੇ ਠਾਠਾ ਮਾਰ ਕੇ ਦਸਤਾਰੇ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਰਖੇ । ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਕੰਘਾ ਸ੍ਰੀਰ ਨਾਲ ਛੋਹਿਆ ਰਹੇ। ਭਾਵ ਕੰਘਾ ਕਰਕੇ, ਕੇਸ ਸਜੌਣ ਸਮੇਂ (ਜੂੜਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ) ਉਰੂ ਆਦਿ (ਪੱਟਾਂ) ਅੰਗਾਂ ਤੇ ਰੱਖ ਲਵੇ,ਇਉਂ ਪੰਜਾਂ ਕਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਰਖੇ।

(੪) ਕਿਰਪਾਨ—ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਜਿਹੜੀ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਤੋਂ ਸਦਾ ਕਾਲ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਆਪਣੀ ਰਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਢਾਲ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ। ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਵਰਤਣਾ ਕਰੇ। ਧੀਰਜ ਤੇ ਖਿਮਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰੇ। ਇਸ ਤ੍ਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੰਜਮ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਕਰੇ । ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸਦਾ ਗਾਤਰੇ ਰਖਣੀ। ਕਦੇ ਵੀ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੈ, ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਜਿਹੜੀ ਹੈ—

ਕਿਰਪਾਨ ਪਾਨ ਧਾਰੀਐਂ॥ ਕ੍ਰੋਰ ਪਾਪ ਟਾਰੀਐਂ॥

ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਵਾਲੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੋਲ ਰੱਖਣੀ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਰੂਹਾਂ ਤੋਂ ਰਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋਹੇ ਦੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ। ਜਿਵੇਂ ਲੋਕ ਸੂਤਕ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਾਸਤੇ ਲੋਹੇ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਜਿਥੇ ਪਹਿਰੀਆਂ ਸਨ ਉਥੇ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਪਾਓ । ਭਾਈ ਬੁਢਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਹੈ।

ਜੇਹੜੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਖ ਨੇ ਪਹਿਰਨਾ ਕੀਤੀ, ਜਿਸਦੀ ਅਵਸਥਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ੧੦੦ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਤੇ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਬਾਕੀ ਦਿਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਪਹਿਰੀਆਂ। ਆਪ ਜੀ ਡੇਢ ਫੁਟ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਗਾਤਰੇ ਰਖਦੇ। ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਹਿਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਨੇਮ ਰਖਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਰਖਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਬੁੱਕਲ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਹੈ । ਤੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨੌਂ ਇੰਚੀ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਡੀ ਕਿ ਰਖਿਆ ਕਰ ਸਕੇ।ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਇਕ ਗਿਠ ੯ ਇੰਚ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਕੰਘੇ ਵਿਚ ਰਖਣੀ, ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਰਖਣੀ, ਧਾਗਾ ਪਾ ਕੇ ਜਨੇਊ ਵਾਂਗੂ ਰਖਣੀ ਇਹ ਰਹਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਓਦੋਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਰਖਣ ਲਈ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਰਖੀਆਂ ਸਨ ਜਦੋਂ ਖੁਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈ, ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਵਡੀਆਂ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਤੇੜ ਲਕ ਪਰ ਕਛਹਿਰੇ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਤਰੇ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਹੈ। ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਤੇ ਕੰਘਾ ਕਮਰ ਕਸੇ ਸਜਾ ਲਵੇ। ਪਿੰਡੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਮੇਂ ਸੀਸ ਪਰ ਸਜਾ ਲਓ। ਕਈ ਕੁ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਪਾਨ, ਕਛਹਿਰੇ ਵਿਚ ਲਕ ਨਾਲ ਟੰਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਭੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦਾ ਅਦਬ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨਾਲ ਦਾਤਨਾਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਆਦਿ ਚੀਰਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਕਿਲ ਆਦਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨਾਲ ਠੋਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬੜਾ ਪਾਪ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸਾਡਾ ਸਰੂਪ ਹੈ । ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਜਿੰਨਾਂ ਅਦਬ ਧੂਪ ਦੀਪਕ ਆਦਿਕ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦਾ ਕਰੇ । ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸਿਰਫ ਦੋ ਜਗ੍ਹਾ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੰਗਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਭੋਗ ਲਵੌਣ ਵਾਸਤੇ, ਦੂਜੇ ਰਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ।

(੫) ਕੇਸ– ਕੇਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮੂਹਰ ਹੈ। ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਕਲਫ਼ ਨਹੀਂ ਲੌਣੀ, ਕਾਲਾ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਲੌਣਾ, ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਤੋਂ ਸਿਰ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤਕ ਇਕੋ ਜੇਹੇ ਸਮਝਣੇ, ਅਗ ਨਾਲ ਨਾ ਸਾੜੇ, ਕਿਸੇ ਦਵਾ, ਸਾਬਣ ਨਾਂ ਘਸੌਣੇ, ਪੁਟਣੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਧੌਲੇ ਨਹੀਂ ਚੁਗਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਓਵੇਂ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ–

'ਜੇ ਜਰ ਵਾਣਾ ਪਰਹਰੈ ਜਰ ਵੇਸ ਕਰੇਦੀ ਆਈਐ ॥'

ਜਿਹੜਾ ਬੁਢੇਪੇ ਦਾ ਬਾਣਾ ਤਿਆਗਦਾ ਹੈ, ਧੌਲੇ ਚੁਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਓਹਦਾ ਬੁਢੇਪਾ ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੀਰ ਤੇ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਓਦੋਂ ਕੀ ਕਰੇਗਾ। ਧੌਲੇ ਚੁਗ ਚੁਗ ਕੇ, ਕਲਫ਼ ਲਾ ਲਾ ਕੇ, ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਲਾ ਲਾ ਕੇ ਕੀ ਕਰੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਚਿਟਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੂਸ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਚੇਹਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤੇ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ!

'ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਦਸਤਾਰ ਸਿਰਾ ॥'

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸਿਰ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਗੁਣ ਏਹ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਔਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰਖਣਾ, ਕਦੇ ਵੀ ਸੁਆਹ ਗਾਚਨੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾ ਕਰਨੇ। ਨੰਗੇ ਸਿਰ ਜੰਗਲ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਨੰਗੇ ਸਿਰ ਦਾਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ । ਨੰਗੇ ਸਿਰ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਆਦਿਕ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ । ਨੰਗੇ ਸਿਰ ਕਦੇ ਕੁਛ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਨਹੀਂ। ਜਿਵੇਂ ਕੇਸ ਸ੍ਰੀਰ ਦਾ ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਧੌਣਾ, ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਬਿਰਤੀ ਰਖਣੀ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਹੈ।

ਚਾਰ ਬੱਜਰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ

ਹਰਫ਼ ਹਕਾਇਤ ਅਸਤ ਅਜੀ ਪੰਜ ਕਾਫ਼ ॥
ਬਿਦਾਨੰਦ ਬਾਵਰਨ ਗੋਯਮ ਖਿਲਾਫ਼ ॥ ੩ ॥
ਹੁਕਾ ਹਜਾਮਤ ਹਲਾਲੋ ਹਰਾਮ ॥
ਬਾਰੀਸ਼ਿ ਹਿਨਾ ਕਰਦ ਰੂ ਸਿਆਹ ਫ਼ਾਮ ॥ ੪ ॥

(੧) ਤਮਾਕੂ—ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੇ ਨਖੇਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਏਥੋਂ ਤਕ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਿਕੰਧ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਬਵੰਜਵੇਂ ਸਲੋਕ ਵਿਚ। ਬਵੰਜਵੇਂ ਧਿਆਇ ਵਿਚ ਕਿ—

ਧੂਮਰ ਪਾਨੰ ਰਤੰ ਬਿਪ੍ਰੰ ਦਾਨੰ ਦਿਜੰਤੀ ਜਿ ਨਰਾ ॥
ਦਾਤਾ ਰੌਰਵੇ ਜਾਤਿਅੰ ਬ੍ਰਹਮਣੰ ਗ੍ਰਾਮ ਸ ਸੂਕਰਹ ॥
(ਸਕੰਧ ਪੁਰਾਣ ਧਿ: ੫੨ ਸਲੋਕ ੫੨)

ਧੂਮਰ ਪਾਨੀਏ ਬਿਪਰ ਕੌ, ਦੈਹੈ ਦਾਨ ਜੋ ਕੋਇ ॥
ਦਾਤਾ ਨਰਕੇ ਬਾਸ ਲਹੈ ਬਿਪ੍ਰ ਸੂਕ ਪੁਰ ਹੋਇ ॥
(ਗੁਰਪੁਰਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਜਿਹੜਾ ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਓਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਦਾਤਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਓਹ ਰੁਰੂ ਨਾਮੇ ਨਰਕ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇਹੜਾ ਦਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ, ਓਹ ਸੂਰ ਬਣ ਕੇ ਨਿਆਈਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਵਿਸਟਾ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇਹੜਾ ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ, ਦਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ, ਏਥੋਂ ਤਕ ਏਹ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਕੰਧ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵਜੀ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਕਾਰਤਕ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿਚ ਦੀ ਸੰਬਾਦ ਔਂਦਾ ਹੈ, ਓਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਬੀ ਸਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਖੰਡਨ ਦੇ । ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ—

ਸੁਣ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ ਰਹਿਤ ਇਹ ਤਜੇ ਤਮਾਕੂ ਸੰਗ ॥
ਮਰਨੀ ਮਰੈ ਤੌ ਅਤਿ ਭਲਾ ਜਗਤ ਜੂਠ ਨਹਿ ਅੰਗ ॥

ਸੁਣੋ ! ਗੁਰਸਿਖ ਦੀ ਰਹਿਤ ਇਹ ਹੈ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਛਡਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਰ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਪਰ ਤਮਾਕੂ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ। ਤਮਾਕੂ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਲ ਖਾਣਾ, ਪੀਣਾ, ਮੰਗਣਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਜੇ ਸਰੀਰ ਛੁਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਤਮਾਕੂ ਨਾਲ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਛੁਹਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇਹੜੇ ਤਮਾਕੂ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਸਿਗਰਟਾਂ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਨਸਵਾਰਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਮਾਈਆਂ ਆਦਮੀ, ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਪੁਰਖ ਅੱਜ ਕਲ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਤਮਾਕੂ ਰਲਿਆ ਹੋਇਆ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ 'ਜਰਦਾ' ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਓਹ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਚੌਲਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਮਾਝੇ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ ਜਰਦਾ ਨਾਮ ਏਹਦਾ ਰਖਿਆ ਹੈ ਤਮਾਕੂ ਚੱਬਣ ਦੀ ਇਹ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਆਦਤ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਔਗੁਣ ਛਡਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ–

'ਹਿੰਦੂ ਹਲ ਕਾ ਮੁਕਤਾ ਤਜੇ ਤਮਾਕੂ ਸੰਗ ॥'

ਹਿੰਦੂ ਜੇਹੜਾ ਹਲ ਆਦਿਕ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਓਹ ਮੁਕਤ ਹੈ ਪਰ ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਛਡੇ ਹੋਏ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ, ਇਹ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਜਿਹੜਾ ਛਡ ਦੇਵੇ। ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ–

'ਤਨਕ ਤਮਾਕੂ ਸੇਵੀਐ ਦੇਵ ਪਿਤਰ ਤਜ ਜਾਇ ॥
ਪਾਣੀ ਤਾਕੇ ਹਾਥ ਕਾ ਮਦਰਾ ਸਮ ਹੋਇ ਜਾਇ ॥'

ਥੋਹੜਾ ਜਿਹਾ ਤਮਾਕੂ ਪੀਵੇ, ਨਸਵਾਰ ਲਵੇ, ਸਿਗਰਟ ਪੀਵੇ, ਬੀੜੀ ਪੀਵੇ, ਓਹਦੇ ਦੇਵਤੇ ਜਿਹੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਓਹਦੀ ਕੁਲ ਦੇ ਪਿਤਰ ਦੇਵਤੇ ਸਾਰੇ ਓਸਦੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਛਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਓਹਦੇ ਹਥ ਦਾ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ ਵੀ ਓਹ ਸ਼ਰਾਬ ਵਾਂਗੂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਐਨਾ ਭੈੜਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਪਿਤਰ ਜਿਹੜੇ ਹਨ, ਓਹਦੇ ਹਥੋਂ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਵੀ ਓਹ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਸੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਓਹਨਾਂ ਦੇਵਤੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ–

'ਜਿਸ ਸਿਮਰਤ ਸਭ ਕਿਲਵਿਖ ਨਾਸਹਿ ਪਿਤਰੀ ਹੋਇ ਉਧਾਰੋ ॥
ਸੋ ਹਰਿ ਹਰਿ ਤੁਮ ਸਦਹੀ ਜਾਪੋ ਜਾਕਾ ਅੰਤ ਨ ਪਾਰੋ ॥'

ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਯਥਾ ਮਨੂੰ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀ–

'ਬਿਜੀਆ ਪਾਨ ਕਲਪ ਮੇ ਕੰਤੂ ਦਸ ਕਲਪੰਤੂ ॥
ਨਾਗਨੀ ਸਹੰਸਰੈ ਸੂ ਧੂਮਰ ਸੰਖਯਾ ਨ ਵਿਦਿਯਤੇ ॥'

ਜਾਂ– 'ਬਿਜੀਆ ਏਕ ਕਲਪੰਤੇ ਦੋਇ ਕਲਪੰਤੇ ਨਾਗਨੀ ॥
ਵਾਰਨੇ ਸਹੰਸਰ ਕਲਪੰਤੇ ਧੂਮਰ ਪਾਨ ਨ ਬਿਧਿਯਤੇ ॥'

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਘੋੜਾ ਤਮਾਕੂ ਵਾਲੇ ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੰਘਿਆ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ–

ਜਿਉ ਜੋਰੂ ਸਿਰ ਨਾਵਣੀ ਆਵੈ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ॥
ਜੂਠੇ ਜੂਠਾ ਮੁਖ ਵਸੈ ਨਿਤ ਨਿਤ ਹੋਇ ਖੁਆਰ ॥

ਜਿਵੇਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਪਿਛੋਂ ਮਾਹਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਗਲੀਚ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਚੌਂਕੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵੜ ਸਕਦੀ । ਪਰ ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਜੂਠੇ ਗਲੀਚ ਹਨ । ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਦੇ ਗਲੀਚ ਹਨ ।

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ–'ਬਿਖਿਆ ਲੈ ਡੂਬੀ ਪ੍ਰਵਾਰ ॥' ਜਗਤ ਜੂਠ ਭਾਵ ਤਮਾਕੂ ਸਾਰੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਹੀ ਲੈ ਡੁਬਦਾਹੈ । ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ ਪੁੰਨ,ਦਾਨ ਬਰਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤ੍ਰਾ ਸਭ ਨਾਸ ਹੋ ਕੇ ਕਈ ਕਲਪ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਮਦਰਾ ਦਹਿਤਾ ਸਪਤ ਕੁਲ ਭਾਂਗ ਦਹੈ ਤਨ ਏਕ ॥
ਜਗਤ ਜੂਠ ਸਤ ਕੁਲ ਦਹੈ ਨਿੰਦਾ ਦਹੈ ਅਨੇਕ ॥
(ਸੌ ਸਾਖੀ)

ਤਮਾਕੂ ਕੇ ਬਰਤਬੇ ਹ੍ਵੈ ਜਪ ਤਪ ਸਭ ਨਾਸ ॥
ਜਿਉ ਚਿਨਗਾਰੀ ਅਗਨ ਕੀ ਪਰਤ ਪੁਰਾਨੇ ਘਾਸ ॥
ਤਜੇ ਤਮਾਖੂ ਪੁਰਖ ਕਲਿ ਉਧਰਿਆ ਦਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ॥
ਪੂਰੀ ਭਈ ਤਿਸ ਭਾਵਨੀ ਸਫਲ ਕਮਾਈ ਤਿਸ ਜਾਣ ॥

ਇਸ ਦੇ ਵਰਤਣੇ ਕਰਕੇ ਪੁੰਨ ਸਾਰੇ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਕੁਤੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਟਾ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਕੁਤੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਟੇ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਜੂਨੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਕੁਤਿਆਂ ਦਾ ਪਿਸ਼ਾਬ ਪੀਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀਰ ਤੇ ਮਨ ਪਲੀਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਗਤ ਜੂਠ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਭੈੜੀ ਹੈ । ਸਿਹਤ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਦਮਾਂ ਆਦਿ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਜਨਮ

ਦਾਤਾ ਜਗਤ ਜੂਠ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਕਰਕੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਜਪ ਤਪ ਸਭ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੰਤ੍ਰ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਫੁਰਦਾ।

ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਅਜਮੇਰ ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਇਕ ਰਿਖੀ ਸਾਧੂ ਤੇ ਮੋਹਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਉਸ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਮੰਗਵਾ ਲਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਪਰ ਰਿਖੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਨ ਮੇਰਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਧਰਮ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰੌਣੀ, ਪਰ ਰਾਜੇ ਅਜਮੇਰ ਨੇ ਜਬਰਦਸਤੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਰਿਖੀ ਨੂੰ ਤੇ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਵਖਰੇ ਮਹਿਲ ਦੇ ਦਿਤੇ।

ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਵਸ ਹੋਕੇ ਲੜਕੀ ਰਿਖੀ ਕੋਲ ਗਈ ਤਾਂ ਰਿਖੀ ਨੇ ਅਗੋਂ ਧਰਮ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਚੁਫੇਰੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਕੰਧ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਧਰਮ ਬਚ ਗਿਆ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਲੜਕੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਜਪ ਤਪ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਹੁਕਾ ਬਣਾ ਕੇ ਤਮਾਕੂ ਪਾ ਕੇ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਸਭ ਨੂੰ ਪਿਆਇਆ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਸਾਧੂ ਪੀਤਾ। ਬਸ ! ਪੀਣ ਦੀ ਦੇਰ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਜਪ ਤਪ ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਪਈ ਤਾਂ ਰਿਖੀ ਬਹੁਤੇਰੇ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਪਰ ਕਿਲਾ ਕਿਥੋਂ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਲੜਕੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਇਸਦਾ ਧਰਮ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿਤਾ।ਸੋ ਤਮਾਕੂ ਦੇ ਪੀਣ ਕਰਕੇ ਜਪ ਤਪ ਸਭ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਬੁਧੀ ਚੁਸਤੀ ਵੀ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਵੇਰ ਭਾਈ ਕੇ ਦਿਆਲਪੁਰੇ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਤੇ ਮੁਲਾਂ ਦੇ ਇਕਠ ਵਿਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਹੋਏ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਿਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਾਵਧਾਨ,ਚੰਗੇ ਸੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਅਕਲ ਵਿਚ ਸਿਆਣੇ ਕਿਉਂ ਹਨ ?

ਤਾਂ ਕੁਝ ਕੁ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਡਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਉਠਦੇ ਸਾਰ ਹੁਕੇ ਨੂੰ ਭਜਦੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਹੱਟੀ ਤੇ ਤਮਾਕੂ ਨੂੰ ਭਜਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਤਮਾਕੂ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣੇ ਹੀ ਪੈਸੇ ਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ। ਜੂਠ ਹੁਕੀ ਦੀ ਤੇ ਝੂਠ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਾਂ।

ਜਗਤ ਜੂਠ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੇ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਤੇਬਾਂ ਨੇ, ਤੇ ਅੰਜੀਲ ਆਦਿ ਤੇ ਗੁਰਮਤ ਸਭ ਨੇ ਨਿੰਦਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਿਵ ਦਵਾਲੇ, ਮਸੀਤ ਤੇ ਗਿਰਜੇ ਆਦਿਕ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਕਿਸੇ ਪੀਰ, ਪੈਗੰਬਰ, ਅਵਤਾਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਬਜਰ ਕੁਰਹਿਤ ਕਰਕੇ ਬਿਬਰਜ

ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹਥੋਂ ਪਾਣੀ ਆਦਿਕ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਪੀਣਾ। ਰੋਟੀ ਬੇਟੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।

ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼–(੧) ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਕਾਮ ਧੇਨ ਗਊ ਦੇ ਖੁਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਲਹੂ ਤੋਂ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਹੰਸਰ ਬਾਹੂ ਨੇ ਤੀਰ ਮਾਰੇ ਸਨ। ਜਮਦਗਨੀ ਜਦੋਂ ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਗਾ ਸੀ।

(੨) ਪੱਛਮ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ, ਦੁਆਪਰ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਗਵਾਲੰਭ (ਗੌ ਮੇਧ) ਯੱਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗੌਮੇਧ ਯੱਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗਊ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨਾਂ ਹੋ ਸਕੀ ਤੇ ਉਸ ਕੁੰਡ ਵਿਚ ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਬੂਟੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਮੇਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਓਥੋਂ ਭਾਲ ਕੇ ਲਿਆ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕੀਤਾ। ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਸੋ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹਿੰਦੂ ਗਊ ਦੇ ਰਖਿਅਕ ਬਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗਊ ਭਖਸ਼ਕ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਅਵਤਾਰ ਪੈਗੰਬਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ।

(੩) ਇਕ ਵੇਰ ਸ਼ਿਵਜੀ ਤੇ ਪਾਰਬਤੀ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਲਜੁਗ ਵੱਛੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਚਿਕੜ ਵਿਚ ਖੁਭਿਆ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ ਬਾਹਰ ਕਢਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਉਹ ਨਾ ਮੰਨਿਆਂ ਤਾਂ ਹਠ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਠਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ ਕੰਨ ਫੜੇ ਤੇ ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ ਪੂਛ, ਤੇ ਉਠੌਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਕੰਨ ਤੇ ਪੂਛ ਪੁਟੇ ਗਏ।

ਪਾਰਬਤੀ ਕਿਹਾ–ਇਹ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਡਾ ਪਾਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ ਪੂਛ ਗਾਰੇ ਵਿਚ ਦਬਕੇ ਉਪਰ ਕੰਨ ਲਾ ਦਿਤੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਬੂਟੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਪੀਵੇਗਾ ਉਸ ਦਾ ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

(ਕੁੰਡਲੀਆ)

ਲੁਚੇ ਹੁਕਾ ਪੀਂਵਦੇ ਫੀਮ ਅਧਰਮੀ ਖਾਹਿ॥
ਸੁਖਾ ਪੀਂਦੇ ਬਾਵਰੇ ਔਂਤ ਪੋਸਤੀ ਜਾਹਿ॥
ਔਂਤ ਪੋਸਤੀ ਜਾਹਿ ਚਰਸ ਕੇ ਪੀਵਣਹਾਰੇ॥
ਖਉਂ ਖਉਂ ਕਰਕੇ ਮਰਤੇ ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ ਹਤਿਆਰੇ॥
ਕਹਿ ਗਿਰਧਰ ਕਵੀ ਰਾਇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿ ਏਕ ਨ ਸੁਚਾ॥
ਪੀਤਾ ਹੈ ਸ਼ਰਾਬ ਗਲੀ ਮਹਿ ਅਹਿਮਕ ਲੁਚਾ॥

(੨)ਕੁਠਾ–ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਕਲਮੇ ਵਾਲਾ ਜਿਬ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਂਜ ਤਾਂ ਮਾਸ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਸੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪਸ਼ੂ ਵਰਗੀ ਬੁਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਾਸ ਨੂੰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਜੂਨ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਲ ਪਰੇਮ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਪੁਸ਼ਟ ਹੋਕੇ ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਾਸ ਦਾ ਨਿਖੇਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਆਮ ਕਰਕੇ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਾਸ ਤਾਂ ਇਹ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾ ਤਪ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਰ ਨੂੰ ਸੂਖਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ ਸਚ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਝਟਕ ਕੇ ਸਚੇ ਦੀਦਾਰ ਵਿਚ ਜੁੜਨਾ ਹੀ ਝਟਕਾ ਹੈ। (ਭਉ ਮਾਸ ਅਹਾਰ) ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭੈ ਧਾਰਨਾ ਹੀ ਸੋਹਣਾ ਮਾਸ ਦਾ ਭੋਜਨ ਹੈ। ਭਾਵ ਭੈ ਧਾਰਕੇ- ਦਸਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬਿਹਾਗੜੇ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ।

'ਭੈ ਪਇਐ ਤਨ ਖੀਨ ਹੋਇ ਲੋਭ ਰਤ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ ॥'

ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਰਾਮਕਲੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ-

'ਸਚ ਕੀ ਕਾਤੀ ਸਚ ਸਭ ਸਾਰ ॥'

ਅਥਵਾ ਮਲਾਰ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੌਢਾ ਵਾਦ ਦੁਆਰਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮਾਸ ਦਾ ਨਿਖੇਧ ਕੀਤਾ ਹੈ-

ਜ਼ੋਰ ਕੀਆ ਸੋ ਜੁਲਮ ਹੈ ਲੇਇ ਜਬਾਬ ਖੁਦਾਇ ॥
ਦਫੈਤਰ ਲੇਖਾ ਨੀਕਸੈ ਮਾਰ ਮੁਹੈ ਮੁਹਿ ਖਾਇ ॥

ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਸੁਆਦੀ ਲੋਕ ਹਨ, ਹੋਟਲਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧਰਮੀ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਏਨੀ ਪੋਠੋਹਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਸੀ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਕੜੀ ਮਰਵੌਣੀ ਹੋਵੇ, ਬਕਰਾ ਮਰਵੌਣਾ ਹੋਵੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਲਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਲਮਾਂ ਪੜ੍ਹਕੇ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਖਾਂਦੇ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਬਿਵਰਜਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਉਤ੍ਰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਝਟਕਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਉਂਞ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਜਿਹੜਾ ਹਿੰਦੂ ਤ੍ਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਬਕਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ-

'ਬੇਦ ਪੜੈ ਮੁਖ ਮੀਠੀ ਬਾਣੀ ॥ ਜੀਆ ਕੁਹਤ ਨ ਸੰਗੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥'

ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਮਿਠੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬਿਵਰਜਤ ਕੀਤਾ। ਜਿਹੜਾ (ਮਾਸ ਮਾਸ ਕਰ ਮੂਰਖ ਝਗੜੇ) ਉਥੇ ਖਾਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਮਾਸ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮਾਸ ਦੇ ਵਿਚ, ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਓਥੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ-

'ਮਾਸ ਛੋਡ ਬੈਸ ਨਕ ਪਕੜਹਿ ਰਾਤੀ ਮਾਨਸ ਖਾਣੇ ॥'

ਜਿਹੜੇ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਨਕ ਫੜ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਇ ਘਰਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਭੀ ਪਾਪੀ ਹਨ। ਮਾਸ ਛਡ ਕੇ ਉਹ ਛੁਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

'ਏਤੇ ਰਸ ਛੋਡ ਹੋਵੈ ਸੰਨਿਆਸੀ ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਵਿਚਾਰਾ ॥'

ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਸਾਰੇ ਕੁ-ਕਰਮ, ਵਿਸ਼ੇ ਰਸ ਨਹੀਂ ਛੁਟੇ ਉਹ ਤਿਆਗੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜੋ ਕੁਕੜੀ ਮਾਰਦਾ ਸੀ ਕਾਜ਼ੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚਰਦੇ ਸੀ ਉਸ ਵਕਤ ਕਾਜ਼ੀ ਦੇ ਚੋਲੇ ਤੇ ਲਹੂ ਦੀ ਛਿਟ ਪੈ ਗਈ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਚੋਲਾ ਪਲੀਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ–

ਜੇ ਰਤ ਲਗੈ ਕਪੜੈ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤੁ ॥
ਜੋ ਰਤੁ ਪੀਵਹਿ ਮਾਣਸਾ ਤਿਨ ਕਿਉ ਨਿਰਮਲੁ ਚੀਤੁ ॥

ਜੇ ਲਹੂ ਦੀ ਛਿਟ ਲਗ ਗਈ ਜਾਮੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਲੀਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਜਿਹੜਾ ਖੂਨ ਪੀਂਦੇ ਹੋ ਸਾਰੇ ਮਨੁਖਾਂ ਦਾ ਤੁਹਾਡਾ ਚਿਤ ਕਿਵੇਂ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਮਾਸ ਹੈ ਤੇ–

ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੂਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ ॥
ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੇ ਜਾ ਮੁਰਦਾਰੁ ਨ ਖਾਇ ॥

ਪ੍ਰਾਇਆ ਹੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸੂਰ ਦਾ ਮਾਸ ਹੈ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਾਸਤੇ ਗਊ ਦੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਤੁਲ ਹੈ। 'ਕੂੜੁ ਬੋਲਿ ਮੁਰਦਾਰੁ ਖਾਇ ॥' ਕੂੜ ਬੋਲ ਕੇ ਖਾਣਾ ਮੁਰਦਾਰ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਇਆ ਹੱਕ ਖਾਣਾ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਖੂਨ ਪੀਣਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਲਹੂ ਪੀਣਾ ਵੀ ਕਈ ਦੇਖੇ ਹਨ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ। ਬਕਰੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਲਾਕੇ ਖੂਨ ਪੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਲਹੂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਪੀ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤ ਇਹਨਾਂ ਭੈੜਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਾਖਸ਼ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਹ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਸ ਦਾ ਖਾਣਾ, ਕੁਠੇ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਖਾਣਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਓਹਦਾ ਬਿਵਰਜਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਾਸ ਅਹਾਰੀ ਤਿਆਗੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਚਿਤ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਭਾਈ (ਦਇਆ ਜਾਣੈ ਜੀਅ ਕੀ) ਜੀਆਂ ਤੇ ਤਰਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਣੇ।

ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਜੀਵਨ ਉਚਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਹੋਰ ਮਾਸ ਬਾਬਤ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਮਾਸ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹਨ ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਧੀਆਂ ਪੁਤ੍ਰ ਵੀ ਮਾਸ ਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰਖਦੇ ਹੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਓ। ਬੇਦ ਕਤੇਬਾਂ ਵਿਚ ਮਾਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਤੇ ਗੈਂਡਾ ਆਦਿ ਮਾਰ ਕੇ ਯੱਗ ਕਰਨੇ ਜੋਗ ਮੰਨੇ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਬਿਬਰਜਤ ਹੈ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ–

'ਜੇ ਰਤ ਲਗੇ ਕਪੜੇ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤ॥ਜੋ ਰਤ ਪੀਵਹਿ ਮਾਨਸਾ
ਤਿਨ ਕਿਉ ਨਿਰਮਲ ਚੀਤ ॥' 'ਅਸੰਖ ਗਲ ਵਢ ਹਤਿਆ
ਕਮਾਹਿ ॥' 'ਅਭਾਖਿਆ ਕਾ ਕੁਠਾ ਬਕਰਾ ਖਾਣਾ ॥ ਚਉਕੇ
ਉਪਰਿ ਕਿਸੈ ਨ ਜਾਣਾ ॥' 'ਕੁਹਿ ਬਕਰਾ ਰਿੰਨ੍ਹ ਖਾਇਆ ॥'
'ਜਉ ਸਭ ਮਹਿ ਏਕ ਖੁਦਾਇ ਕਹਤਹਉ ਤਉ ਕਿਉ ਮੁਰਗੀ ਮਾਰੈ॥'
'ਕਾਹੇ ਕਉ ਝਖ ਮਾਰੇ ॥' 'ਜੀਅ ਬਧਹੁ ਸੁ ਧਰਮ ਕਰ ਥਾਪਹੁ
ਅਧਰਮ ਕਹਹੁ ਕਤ ਭਾਈ ॥' 'ਇਕ ਜੀਅ ਕੈ ਜੀਆ ਖਾਹੀ ॥'

'ਕਬੀਰ ਖੂਬ ਖਾਣਾ ਖੀਚਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੋਣ ॥
ਹੇਰਾ ਰੋਟੀ ਕਾਰਨੇ ਗਲਾ ਕਟਾਵੈ ਕਉਣ ॥'
'ਜੋਰ ਕੀਆ ਸੋ ਜੁਲਮ ਹੈ ਲੇਇ ਜਬਾਬ ਖੁਦਾਇ ॥'
'ਭਾਂਗ ਮਾਂਛਲੀ ਸੁਰਾ ਪਾਨ ਜੋ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਖਾਹਿ ॥
ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਨੇਮ ਕੀਏ ਤੇ ਸਭੈ ਰਸਾਤਲ ਜਾਹਿ ॥'

ਸੋ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ 'ਭਉ ਮਾਸ ਅਹਾਰ' ਖਾਣਾ ਜੋਗ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਜੋ ਖਾਣਾ ਹੈ ਸੋ ਉਪਰਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ । ਹੁਣ ਆਪ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਲਓ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ।

ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਕੁਠਾ' ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਲਮੇ ਵਾਲਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਸਿਖ ਨੇ ਝਟਕਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਹਥੀਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ ਉਸ ਮਾਸ ਕੁਠੇ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲਾ, ਚੌਥੀ ਬੱਜਰ ਕੁਰਹਿਤ ਵਾਲਾ ਤਨਖਾਹੀਆ ਹੈ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੇ ਬਿਨ ਪਾਪ ਉਤਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । ਖਾਲਸਾ ਬੀਰ ਰੂਪ ਹੈ । ਖਾਲਸਾ ਵੈਸ਼ਨ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਸਾਈ-ਪੁਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡ ਕੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ।

ਖਾਲਸਾ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਕਸਾਈ, ਵੈਸ਼ਨੋ ਸਭ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ । (ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ ਹੈ) ਜੇ ਕਿਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੰਗ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅੰਨ ਆਦਿ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਰਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਖਾਣਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਹਥੀਂ ਝਟਕਾ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਬਚਾਏ । ਉਹ ਭੀ ਜੇ ਕਰਕੇ ਚਿਤ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਜਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਉਂਵ ਵੀ ਛਕਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਹਥੀਂ ਝਟਕਾ ਕਰਕੇ, ਪਰ ਮਾਸ ਖਾਣੇ ਕਰ ਕੇ ਬਾਣੀ ਪੜਨ ਤੋਂ ਮਨ ਆਲਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਿਕਾਰ ਫੁਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜਾ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦਾ ਭੋਗੀ ਜੋ ਕਰੇਗਾ ਸੋ ਭਰੇਗਾ । ਜੋ ਕਤਲ ਕਰੇਗਾ ਸੋ ਕਤਲ ਹੋਵੇਗਾ । ਜੋ ਰਖਿਆ ਕਰੇਗਾ ਉਸ ਦੀ ਰਖਿਆ ਹੋਵੇਗੀ । ਸਧਨੇ ਕਸਾਈ ਦੀ ਸਾਖੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ–

'ਮਹਾ ਕਸਾਬ ਛੁਰੀ ਸਟ ਪਾਈ' ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਭਜਨ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣ

ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਛਕਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਾਸ ਛਕਣ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ੍ਰੀਰਕ ਤਾਕਤ ਤੇ ਦਿਲ ਆਦਿਕ ਵਿਚ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਬਰਕਤ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਚਿਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਬਰਕਤ ਕਰ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ (੮੭) ਸਤਾਸੀ ਬਰਸ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਜ਼ਾਲਮ ਨਾਸ ਕੀਤੇ ਤੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਵੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸਿਰਫ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ। ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਸਤਾਸੀ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਇਨੀ ਬਹਾਦਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਕਚੇ ਬੇਰ ਖਾ ਖਾ ਕੇ ਚਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰੂਪ ਲਿਖੇ, ਜੋ ਚੌਂਹ ਤਖ਼ਤਾਂ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਕਦੇ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਧਾ।

(੩) (ਹਰਾਮ) ਪਰ-ਇਸਤ੍ਰੀ—ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਰਾਮ ਪ੍ਰਾਇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ

'ਦੇਖ ਪਰਾਈਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾ ਧੀਆਂ ਜਾਣੈ ॥'

ਵਡਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ, ਬਰਾਬਰ ਦੀਆਂ ਨੂੰ ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਨੂੰ ਧੀਆਂ ਸਮਝਣਾ ਹੈ। ਇਕ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੀ ਸਤੀ ਹੈ ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ, ਓਹਦੇ ਵਰਤ ਵਿਚ ਧਰਮ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਵਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਬਰ ਦਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਤੇ ਛੋਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਤ੍ਰ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਪਤੀ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਹ ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਪਕਾ ਹੈ ਉਸ ਪਤੀ ਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕੋ ਜੇਹਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਦਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਿਖ ਵਾਸਤੇ। ਬੀਬੀਆਂ ਤੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨ ਜਤ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਰਹਿਣਾ।

'ਏਕਾ ਨਾਰੀ ਜਤੀ ਹੋਇ ਪਰ ਨਾਰੀ ਧੀ ਭੈਣ ਵਖਾਣੈ ॥'

ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਗੁਰ ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਉਹ ਤਨਖਾਹੀਆ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬਿਵਰਜਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਵਿਭਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਨਰਕ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਥੰਮਾਂ ਨਾਲ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

'ਤਪਤ ਥੰਮ ਗਲ ਲਾਤਿਆ ॥' 'ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰਾਵਣ ਜਾਹਿ ਸੇਈ ਤਾ ਲਾਜੀਅਹਿ ॥' ਤੇਲ ਦੇ ਕੜਾਹਿਆਂ ਵਿਚ ਤਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਧਿ ਜਬ ਤੇ ਹਮ ਧਰੀ ਬਚਨ ਗੁਰ ਦਏ ਹਮਾਰੇ ॥
ਪੂਤ ਇਹੈ ਪ੍ਰਨ ਤੋਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਜਬ ਲਗ ਘਟ ਥਾਰੇ ॥
ਨਿਜ ਨਾਰੀ ਕੇ ਸਾਥ ਨੇਹੁ ਤੁਮ ਨਿਤ ਬਢੈਯਹੁ ॥
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੀ ਸੇਜ ਭੂਲਿ ਸੁਪਨੇ ਹੂੰ ਨ ਜੈਯਹੁ ॥੫੧॥

ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਵੀ ਕਲੰਕ ਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰ ਰਾਜਾ ਜਿਵੇਂ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕਲੰਕ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲਹਿਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਵਿਭਚਾਰੀ ਦਾ ਮਨ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

'ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੇ ਭਜੇ ਸਹਸ ਬਾਸਵ ਭਗ ਪਾਏ॥
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੇ ਭਜੇ ਚੰਦ੍ਰ ਕਾਲੰਕ ਲਗਾਏ॥
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੇ ਹੇਤ ਸੀਸ ਦਸ ਸੀਸ ਗਵਾਯੋ॥
ਹੋ ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੇ ਹੇਤ ਕਟਕ ਕਵਰਨ ਕੋ ਘਾਯੋ॥੫੨॥

ਪਰ ਨਾਰੀ ਸੌ ਨੇਹੁ ਛੁਰੀ ਪੈਨੀ ਕਰਿ ਜਾਨਹੁ॥
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੇ ਭਜੇ ਕਾਲ ਬਯਾਪਯੋ ਤਨ ਮਾਨਹੁ॥
ਅਧਿਕ ਹਰੀਫੀ ਜਾਨਿ ਭੋਗ ਪਰ ਤ੍ਰਿਯ ਜੋ ਕਰਹੀ॥
ਹੋ ਅੰਤ ਸ੍ਵਾਨ ਕੀ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹਾਥ ਲੇਂਡੀ ਕੇ ਮਰਹੀ॥੫੩॥

ਹਜਾਮਤ—ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਣ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤੇ ਕਲਫ ਲਾਕੇ ਜਿਹੜਾ ਦਾਹੜੀ ਨੂੰ ਕਾਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਹਦੀ ਬਾਬਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ—

ਹੁਕਾ ਹਜਾਮਤ ਹਲਾਲੋ ਹਰਾਮ॥
ਬਾਰੀਸ਼ਿ ਹਿਨਾ ਕਰਦ ਰੂ ਸਿਆਹ ਫ਼ਾਮ॥

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ—ਹੁੱਕਾ ਪੀਣਾ, ਹਜਾਮਤ ਕਰੌਣੀ, ਕੇਸ ਕਟੌਣੇ, ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਘਸੌਣਾ, ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਪੁਟਣਾ, ਮਸਾਲੇ ਨਾਲ, ਦਵਾਈ ਨਾਲ ਕੇਸ ਉਤਾਰ ਦੇਣੇ ਇਹ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਈ ਆਦਮੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕੈਂਚੀ ਨਹੀਂ ਲੌਣੀ ਹੈ, ਉਸਤਰਾ ਨਹੀਂ ਲੌਣਾ। ਕਾਚੂ ਕਟੀਏ ਓਦੋਂ ਦੇ, ਕਾਚੂ ਨਾਲ ਵਢ ਲਏ ਸੀ ਕੇਸ, ਓਦੋਂ ਦੇ ਉਹ ਕਾਚੂ ਕਟੀਏ ਵਜਦੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਗੁਰਮਤ ਤੋਂ ਉਲਟ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ। ਸੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਉਲਟ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜਿਹੜਾ ਮਰਾਸੀਆਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ 'ਮਰ ਜਾਣਾ' ਸੀ। ਹਾਫਜਾਬਾਦ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਤਾਈਂ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਵੇ ਮਰ ਜਾਣਿਆ! ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਬਾਲ ਲੀਲ੍ਹਾ ਦੇ ਵਿਚ ਖੇਲਣ ਆਇਆ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ—'ਮਰ ਜਾਣਾ' ਕਉਣ ਹੈ ? ਤਾਂ ਮਾਈ ਕਹਿੰਦੀ—ਜੀ ! ਇਹ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਅਗੇ ਸਤ ਮਰ ਗਏ ਹਨ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜੰਮਦੇ ਹੀ ਮੈਂ 'ਮਰ ਜਾਣਾ' ਰਖ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲਗੇ—ਮਾਤਾ !

ਏਸ ਦੇ ਕੇਸ ਸਿਰ ਤੋ ਰਖ, ਇਹ ਸਿਖ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ 'ਮਰ ਜਾਣਾ' ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਸੀਂ ਮਰਦਾਨਾ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵ 'ਮਰਦਾ ਨਾ'।

ਉਸ ਵਕਤ ਮਾਈ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਕੇਸ ਸਿਰ ਤੇ ਰਖਾ ਦਿਤੇ ਤੇ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਰਬਾਬੀ ਬਣਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਇਉਂ ਮਰਦਾਨਾ ਬਣਾਇਆ (ਆਬਿਹਯਾਤ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਿਆਇਆ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਐਸੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਇਉਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਵੀ ਕੇਸ, ਜਿਹੜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਚ ਕੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਕੇਸਾ ਧਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਬਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵੱਢਣੀਆਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਤ੍ਰੀਕਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਚਾਹੇ ਹਿੰਦੂ ਸੀ, ਚਾਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਰਖੌਣਾ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਰਖਣੀ ਯੋਗ ਹੈ।

ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਰਬ ਦੀ ਭੰਨੇ ਬੇਈਮਾਨ॥
ਦਰਗਹ ਢੋਈ ਨਾ ਮਿਲੈ ਕਾਫਰ ਕੁਤਾ ਸ਼ੈਤਾਨ॥

ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਕੇਸ ਸੜੇ ਪਛਤਾਇਆ, ਜਦੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਸਿਸਪਾਲ ਦੇ ਕੇਸ ਕਟੇ, ਜੂੜਾ ਕਟਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਉਂ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ? ਅਗੇ ਸਿਰ ਵਢਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਰ ਮੁੰਨ ਦਿੰਦੇ ਇਹ ਮੌਤ ਦੇ ਬ੍ਰਾਬਰ ਸੀ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਉਂ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਰਖਣੀ ਹੈ।

(੪) ਸ਼ਰਾਬ—ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਇਹ ਬਿਬਰਜਤ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਦੁਰਮਤ ਮਦ ਜੋ ਪੀਵਤੇ ਬਿਖਲੀ ਪਤ ਕਮਲੀ' ਖੋਟੀ ਮਤ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਂਦੇ ਹਨ ਓਹ (ਬਿਖਲੀ) ਬੇਸਵਾ ਦੇ ਪਤੀ ਕੰਜਰ ਹਨ। ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਬੁਧੀ ਕਮਲੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਏਥੋਂ ਤਕ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਿਤ ਪੀਤੇ ਖਸਮ ਵੀਸਰੈ ਦਰਗਹਿ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ॥
ਆਪਣਾ ਪਰਾਇਆ ਨ ਪਛਾਣਈ ਖਸਮਹੁ ਧਕੇ ਖਾਇ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਧਕੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਏ ਦੀ ਸੂਝ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਰਿੱਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਔਂਦਾ ਹੈ—

ਇਕ ਮਦੀ ਦੂਜੇ ਤਰਨ ਤੀਜੇ ਧਨ ਹੋਇ ਧਾਮ॥
ਪਾਪ ਕਰੇ ਬਿਨ ਕਿਉ ਬਚੇ ਬਚੇ ਬਚਾਵੈ ਰਾਮ॥

ਪਾਪ ਕਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਾਬੀ ਆਦਮੀ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਹੋਵੇ ਜੋ ਜੁਆਨ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਹੋਣ ਫੇਰ ਸ਼ਰਾਬੀ ਹੋਵੇ ਓਹ ਪਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਪਠਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਔਂਦਾ ਹੈ ਓਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਬੇ-ਅਦਬੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ।

ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਹ ਸ਼ਰਾਬ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪੀਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ—

ਧ੍ਰਿਗ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਪਾਨ ਕਰਸਨ
ਧ੍ਰਿਗ ਆਪ ਕੌ ਸਿੰਘ ਕਹਾਵਹਿੰਗੇ ॥ (ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਖੀ)

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਤਖਤ

ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਤਖ਼ਤ ਹਨ—

(੧) ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ—ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਰਚਿਆ ਹੈ।

(੨) ਸ੍ਰੀ ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ (ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ)—ਦੂਜਾ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਨੌਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਨੇ ਤਖਤ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਨਾਮ ਰਖਿਆ ਸੀ।

(੩) ਸ੍ਰੀ ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜੀ—(ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਖੇ) ਤੀਜਾ ਤਖਤ ਹੈ ਪਹਾੜ ਦਿਸ਼ਾ,ਜਿਥੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਾਜਿਆ ਸੀ।

(੪) ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਸਚ ਖੰਡ ਸਾਹਿਬ ਜੀ)—ਸ੍ਰੀ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਨਦੇੜ ਚੌਥਾ ਤਖਤ ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ।

(੫) ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ—ਪੰਜਵਾਂ ਤਖਤ ਹੈ। ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਵੇਖੇ ਹਨ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਤਖਤ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮੁਹਰ ਅਜੇ ਤਕ ਉਥੇ ਹੈ,ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

(ਅਕਾਲ ਸਹਾਇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਂਸ਼ੀ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਜੀ)

ਪਰ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ 'ਧਾਮ' ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਲਿਖਿਆ ਉਥੇ ਤਖਤ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਨਾ ਮੰਨੇ ਜਾਂ ਮਿਟੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀਰ ਨੂੰ ਤਖਤ ਅਖਵਾਏ ਤਾਂ ਓਹਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਖ਼ਤਾਂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਦ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਓ ਤਾਂ ਸਵਾ ਸਵਾ ਰੁਪਏ ਦੀ ਦੇਗ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦੀ ਕਰਵੌਣੀ ਤੇ ਸਵਾ ਸਵਾ ਰੁਪਿਆ ਗੋਲਕ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ। ਗੋਲਕ ਦਾ ਸਵਾ ਰੁਪਿਆ ਮਾਤਾ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਜਿੰਨੇ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਦੇ ਸਾਰੇ ਗੋਲਕ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ ਤੇ ਓਹ ਮਾਇਆ ਦਿਲੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜਦੇ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਉਸ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਸਮਝ ਕੇ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹੋਰ ਪੂਜਾ ਭੇਟਾ ਨਹੀਂ ਸਨ

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਹ ਸ਼ਰਾਬ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪੀਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ-

ਧ੍ਰਿਗ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਪਾਨ ਕਰਸਨ
ਧ੍ਰਿਗ ਆਪ ਕੌ ਸਿੰਘ ਕਹਾਵਹਿੰਗੇ ॥ (ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਖੀ)

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਤਖਤ

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਤਖ਼ਤ ਹਨ-

(੧) ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ-ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਰਚਿਆ ਹੈ।

(੨) ਸ੍ਰੀ ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ (ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ)-ਦੂਜਾ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਨੌਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਨੇ ਤਖਤ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਨਾਮ ਰਖਿਆ ਸੀ।

(੩) ਸ੍ਰੀ ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜੀ-(ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਖੇ) ਤੀਜਾ ਤਖਤ ਹੈ ਪਹਾੜ ਦਿਸ਼ਾ,ਜਿਥੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਾਜਿਆ ਸੀ।

(੪) ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਸਚ ਖੰਡ ਸਾਹਿਬ ਜੀ)-ਸ੍ਰੀ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਨਦੇੜ ਚੌਥਾ ਤਖਤ ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ।

(੫) ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ-ਪੰਜਵਾਂ ਤਖਤ ਹੈ। ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਵੇਖੇ ਹਨ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਤਖਤ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮੁਹਰ ਅਜੇ ਤਕ ਉਥੇ ਹੈ,ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ-

(ਅਕਾਲ ਸਹਾਇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਂਸ਼ੀ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਜੀ)

ਪਰ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ 'ਧਾਮ' ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਲਿਖਿਆ ਉਥੇ ਤਖਤ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਨਾ ਮੰਨੇ ਜਾਂ ਮਿਟੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀਰ ਨੂੰ ਤਖਤ ਅਖਵਾਏ ਤਾਂ ਓਹਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਖ਼ਤਾਂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਦ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਓ ਤਾਂ ਸਵਾ ਸਵਾ ਰੁਪਏ ਦੀ ਦੇਗ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦੀ ਕਰਵੌਣੀ ਤੇ ਸਵਾ ਸਵਾ ਰੁਪਿਆ ਗੋਲਕ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ। ਗੋਲਕ ਦਾ ਸਵਾ ਰੁਪਿਆ ਮਾਤਾ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਜਿੰਨੇ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਦੇ ਸਾਰੇ ਗੋਲਕ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ ਤੇ ਓਹ ਮਾਇਆ ਦਿਲੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜਦੇ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਉਸ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਸਮਝ ਕੇ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹੋਰ ਪੂਜਾ ਭੇਟਾ ਨਹੀਂ ਸਨ

ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮਨੀਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਚਲਾਈ ਹੈ।

ਧਾਮ – ੧. ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ੨. ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ। ੩. ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਜੀ। ੪. ਸ੍ਰੀ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਜੀ।

ਚਾਰ ਰੰਗ–ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਚਾਰ ਰੰਗ ਹਨ–੧. ਨੀਲਾ, ੨. ਕਾਲਾ, ੩. ਚਿੱਟਾ, ੪. ਖੱਟਾ। ਇਹ ਚਾਰ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਮਾਈਆਂ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ ਹੋਣ। ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਬਸਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਪਹਿਰਨਾ। ਸੂਹਾ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਪਹਿਰਨਾ । ਭਗਵਾ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਪਹਿਰਨਾ । ਸਾਦਗੀ ਵਾਲਾ ਲਿਬਾਸ ਹੋਵੇ। ਭੜਕੀਲੇ ਨਾ ਹੋਣ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵਿਕਾਰ ਨਾ ਫੁਰਨ।

ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਵਿਸਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ

(੧) ਮੀਣੇ–ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੀਣੇ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਦੀ ਉਲਾਦ ਸੋਢੀ ਕੋਠੇ ਵਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦਿਤੀ ਸੀ ਤੇ ਦਾਈ ਦੇ ਅਸਥਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਲਾ ਕੇ ਭੇਜੀ ਸੀ। ਸਪੇਲਾ ਛਡਿਆ ਸੀ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੋਂ ਜ਼ਹਿਰ ਦੁਆਈ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਅਕਾਰਨ ਵੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਮੀਣੇ ਕਰਕੇ ਛਡ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਵੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਜਦੋਂ ਮਾਲਵੇ ਨੂੰ ਆਏ ਹਨ ਤਾਂ ਕੌਲ ਸੋਢੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ–ਹਾਂ ਭਾਈ ! ਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮੇਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਕੌਲ ਸੋਢੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੇ ਭਰਾਵਾਂ ਆਦਿਕਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਕੇ ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੇਲਿਆ ਸੀ, ਇਉਂ ਜਿਹੜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਉਹ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਾਪੀ ਸੰਗਤ ਮੀਣਿਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।

(੨) ਰਾਮ ਰਾਈਏ–ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਰਾਮ ਰਾਈਏ ਹਨ ਡੇਹਰਾ ਦੂਨ ਵਾਲੇ। ਰਾਮਰਾਇ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਬੜੀ ਈਰਖਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਵੀ ਈਰਖਾ ਕਰਕੇ ਚੁਗਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਰਾਮ ਰਾਇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮਸੰਦ ਬਣਾ ਲਏ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਮਿਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ' ਨੂੰ 'ਮਿਟੀ ਬੇਈਮਾਨ ਦੀ' ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਸਤਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਤੂੰ ਖਾਰਜ ਹੈਂ ਤੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਾਡਾ ਸਿਖ ਨਾ ਵਰਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੈਸਾ ਟਕਾ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਦਿਓ।

ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦਿਆਂ ਨੇ ਰੁਪੈ ਤੇ ਮੁਹਰਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਚੰਗਾ! ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਖੋਟੇ ਬੰਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਬਚਨ ਸਤਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸੀਸ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਾਹੌਰੀਏ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ਦੇ ਛੇਕੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਰਾਮ ਰਾਈਏ ਹਨ, ਡੇਹਰਾ ਦੂਨ ਵਾਲੇ।

(੩) ਧੀਰ ਮਲੀਏ—ਜਿਹੜੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਲੇ ਸੋਢੀ ਦੁਆਬੇ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤੇ ਵਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚੇਲੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਦੇ ਡੇਰੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਾਰਾਂ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਸਨ ਉਸ ਵਕਤ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਸੂਬੇ ਨੇ ਥੰਮ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇ-ਅਦਬੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਸਾੜ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਵਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਧੀਰ ਮਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸੀ। ਡਰਦਾ ਉਹ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਦਲ ਤੋਂ ਨਾ ਤਾਂ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਪਾਸ ਜੋ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਪਤਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਨਾ ਆਪ ਹੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ ਸੀਸ ਵਾਰਿਆ। ਥੰਮ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਾੜਿਆ ਸੀ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਸੂਬੇ ਨੇ। ਉਸ ਵਕਤ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਭਜ ਗਿਆ ਜਾਣ ਕੇ ਭੂਤਨੀਆਂ ਕਢਣ ਲਗ ਗਿਆ ਜਾਣ ਕੇ, ਓਦੋਂ ਦਾ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਛਡ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਇਹ ਧੀਰ ਮਲੀਏ ਤਿਆਗੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਧੀਰ ਮਲ ਗੱਦੀ ਲਾ ਕੇ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਬਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਓਦੋਂ ਵੀ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਚੌਰ ਖੋਹ ਲਿਆ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਧਕੇ ਦੇਕੇ ਗਦੀ ਤੋਂ ਉਠਾ ਕੇ ਕਢ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਤੋਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਧੀਰ ਮਲੀਏ ਬੇਮੁਖ ਹਨ। ਫੇਰ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕੀਤਾ। ਪੈਂਦੇ ਨੂੰ ਲਿਖਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਰਖ ਲਓ। ਜੇਕਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਜਿਤਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹੋ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗਲ਼ਾਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨੌਵੀਂ ਤੇ ਗੋਲੀ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਮਸੰਦ ਤੇ ਚੇਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਹੀ ਚਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਵਿਸਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲੈਣ, ਰਹਿਤ ਰਖਣ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਹਨ।

(੪) ਮਸੰਦ— ਮਸੰਦ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਕਾਰ ਭੇਟਾ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਉਗ੍ਰਾਹ ਕੇ ਆਪ ਦੇ ਕੋਲ ਰਖਦੇ। ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਸੰਦ ਹਨ।

(੫) ਗੰਗੂ ਸ਼ਾਹੀਏ (ਹਿੰਦਾਲੀਏ)—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੀਹੇਂ ਦੀ ਬੰਸ ਤੇ, ਜਿਹੜੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹਨ ਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਵਿਗਾੜ ਦਿਤੀ ਸੀ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਪਕੜਾ ਕੇ ਜੇਹਲਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਵਿਸਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਜੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਿਖੀ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਣ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲੈਣ, ਰਹਿਤ ਰਖਣ ਫਿਰ ਇਹ ਸਾਡੇ ਗੁਰ ਭਾਈ ਹਨ।

ਪੰਜਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ

ਪੰਜਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤੇ ਰੋਟੀ ਬੇਟੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਇਕ ਤਾਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ !—

(੧) ਮੋਨੇ ਰੋਡੇ—ਹਨ। ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਸੀਸ ਮੂੰਹ ਦੇ ਮਨੌਣ ਵਾਲੇ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਪੌਲਾ ਮੂੰਹ ਤੇ ਫਿਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ।

(੨) ਸਿਰ ਗੁੰਮ—ਵਿਚਾਲਿਓਂ ਸਿਰ ਮੁਨਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਤੋਂ ਕੇਸ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਰ ਗੁੰਮ ਹੈ।

(੩) ਨੜੀ ਮਾਰ ਤਮਾਕੂ ਪੀਣੇ—ਤਮਾਕੂ, ਸਿਗਰਟ, ਨਸਵਾਰ, ਬੀੜੀ ਤੇ ਜਰਦਾ ਤਮਾਕੂ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਜੋ ਹਨ।

(੪) ਲੜਕੀਆਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ—ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਲੈਣ ਵਾਲੇ। ਵਿਆਹ ਦੇ ਮੌਕੇ ਮੁਲ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ।

(੫) ਕੁੜੀ ਮਾਰ—ਪੰਜਵੇਂ ਜੰਮਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਬੇਟੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਇਹ ਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲੈਣ, ਰਹਿਤ ਰਖਣ, ਖੋਟਾ ਪੁਣਾ ਛਡ ਦੇਣ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਸਿਖ ਹਨ ਤੇ ਸਾਡੇ ਉਹ ਭਾਈ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਵਿਸਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤੇ ਪੰਜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਬੇਟੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।

ਉਪਦੇਸ਼—ਬਿਨਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਸੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਇਕ ਰੂਪ ਜਾਨਣੇ।

ਆਪ ਨਾਰਾਇਣ ਕਲਾ ਧਾਰ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰ੍ਹਿਉ ॥

ਦਸ ਸਰੂਪ ਆਪ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹਨ ਤੇ—

'ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਾਰੇ ॥'

'ਆਗਿਆ ਭਈ ਅਕਾਲ ਕੀ ਤਬੀ ਚਲਾਇਓ ਪੰਥ ॥

ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ ॥
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨੀਓ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਕੀ ਦੇਹ ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਮਿਲਬੋ ਚਹੈ ਖੋਜ ਸ਼ਬਦ ਮੈ ਲੇਹ ॥

ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਸਾਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਸ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀਆਂ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਕੋ ਸਰੂਪ ਹੈਨ ਫਰਕ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਨ ਤੇ ਦੇਹ ਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਉਦੋਂ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ ਫਿਰ ਉਹ ਸਾਡੇ ਭਾਈ ਹਨ ਤੇ ਜੋ ਸਿਖ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਸਿਖ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੀ ਹਨ ਤੇ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਉਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਮਿਹਨਤ ਕਰੌਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਕੋਈ ਦੇਹਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਅਖਵਾ ਸਕਦਾ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਬਣੇਗਾ ਤੇ ਚੇਲੇ ਬਣਨਗੇ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਵਕਤ ਸਪ ਸੀ ਗੁਰੂ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਮਰ ਕੇ ਸਪ ਬਣਨਗੇ ਤੇ ਚੇਲੇ ਕਿਰਮ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਖਾਣਗੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰ ਭਾਈ ਸਮਝਣਾ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ— 'ਗੁਰਮਤਿ ਪੰਚ ਸਖੇ ਗੁਰ ਭਾਈ ॥' ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜ ਸਿਖ ਹਨ ਉਹ ਗੁਰਭਾਈ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ—ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਮਨ ਬਾਣੀ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਕਰਨਾ। ਸੋ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅਟਲ ਗੁਰਤਾ ਹੈ—

'ਸਬਦ ਗੁਰ ਪੀਰਾ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰਾ ਬਿਨ ਸਬਦੈ ਜਗ ਬਉਰਾਨੰ ॥'
'ਇਹ ਬਾਣੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕੀ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਹੋਇ ॥'

ਦੇਹਾਂ ਤਾਂ ਏਥੇ ਨਾਸਵੰਤ ਹਨ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸਹੈਤਾ ਕੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਏਥੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਤੇ ਵਿਛੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ— 'ਸਬਦ ਮਿਲੇ ਸੇ ਵਿਛੜੇ ਨਾਹੀ ॥'

'ਸਿਮਰਹੁ ਸਿਮਰ ਸਿਮਰ ਸੁਖ ਪਾਵਉ ਸਾਸ ਸਾਸ ਸਮਾਲੇ ॥
ਇਹ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੰਗ ਸਹਾਈ ਜਤ ਕਤ ਮਹਿ ਰਖਵਾਲੇ ॥
ਗੁਰ ਕਾ ਬਚਨ ਬਸੈ ਜੀਅ ਨਾਲੇ ॥
ਜਲ ਨਹੀ ਡੂਬੈ ਤਸਕਰ ਨਹੀ ਲੇਵੈ ਭਾਹਿ ਨ ਸਾਕੈ ਜਾਲੇ ॥'
'ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਥਰ ਮੁਕਤ ਜਣਾਵੈਗੋ ॥'

ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਨਾਮੀ ਅਭੇਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ।

'ਵਡਾ ਸਾਹਿਬ ਊਚਾ ਥਾਉ॥ ਊਚੇ ਊਪਰ ਊਚਾ ਨਾਉ॥'

ਸਾਖੀ ਨਾਰਦ ਨੇ ਅਨਲ ਪੰਛੀ ਦੇ ਖੰਭ ਦਸਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕੀਤੇ, ਚਲਾਏ ਵਾਪਸ ਨਾ ਆਏ। ਨਾਲ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ। ਇਉਂ ਬਾਣੀ ਅਨਲ ਪੰਛੀ ਦੇ ਖੰਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨ ਰੂਪੀ ਤੀਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿਦਾਕਾਸ ਸਚਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ।

ਹੋਰ ਭੇਖ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣੇ। ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਸ਼ਿਵਜੀ, ਇੰਦ੍ਰ ਤੋਂ ਆਦਿ ਤੇਤੀ ਕ੍ਰੋੜ ਦੇਵਤੇ, ਨੌਂ ਕ੍ਰੋੜ ਦੇਵੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੇ। ਭੈਰਉ, ਭੂਤ, ਗੁਗਾ, ਸਖੀ, ਸਰਵਰ ਸੁਲਤਾਨ਼, ਕਬਰਾਂ, ਜਠੇਰੇ, ਪੀਰ ਫਕੀਰ, ਅਵਤਾਰ, ਪੈਗੰਬਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੇ। ਰੋਜੇ ਤੇ ਵਰਤ ਨਹੀਂ ਰਖਣੇ। ਦੇਵੀ, ਦੁਰਗਾ, ਚੰਡੀ, ਭਗਵਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੀ। ਮੰਤ੍ਰ, ਜੰਤ੍ਰ, ਤੰਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ। ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਗੁੰਦਣਾ, ਦਸਤਾਰ ਰਖਣੀ। ਦੋਨੋਂ ਵਕਤ ਕੰਘਾ ਕਰਨਾ। ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਪੀਣੀ, ਮੁਸਲੀ ਨਹੀਂ ਭੋਗਣੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਹੀਂ ਭੋਗਣੀ। ਵੇਸਵਾ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਭੋਗਣੀ। ਨਾ ਹੀ ਵੇਸਵਾ ਆਦਿ ਦੇ ਗੰਦੇ ਅਖਾੜੇ ਨ ਵੇਖੇ ਤੇ ਨਾ ਗੰਦੇ ਗੀਤ ਸੁਣੇ। ਨਾ ਗੰਦੇ ਰੀਕਾਰਡ ਆਦਿਕ ਸੁਣਨੇ।

ਮੇਰੇ ਮੋਹਨ ਸ੍ਰਵਣੀ ਇਹ ਨ ਸੁਣਾਏ॥
ਸਾਕਤ ਗੀਤ ਨਾਦ ਧੁਨ ਗਾਵਹਿ ਬੋਲਤ ਬੋਲ ਅਜਾਏ॥

ਦਸਵੰਧ—ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਵਿਚੋਂ ਦਸਵੰਧ ਧਰਮ ਅਰਥ ਖਰਚਣਾ। ਭਾਵ ਦਸਾਂ ਨੌਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਵਿਚੋਂ ਦਸਵੰਧ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕਰਨਾ। ਸਾਰੀ ਵਸਤੂ, ਪਦਾਰਥ ਵਿਚੋਂ ਦਸਵੰਧ ਦੇਣਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਵਿਚ ਵੀ ਦਸਵਾਂ ਹਿਸਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ ਅੱਠਾਂ ਪਹਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਜ਼ਰੂਰ ਭਜਨ, ਸਿਮਰਨ, ਕਥਾ, ਕੀਰਤਨ, ਲਈ ਕਢਣੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦੇ ਜਾਗਣਾ। ਸੌਚਾਚਾਰ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਪੰਜ ਵਾਰ ਹਥਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮਾਂਜ ਧੋ ਕੇ ਸਾਫ ਕਰਨਾ ਤੇ ਬਰਤਨ ਵੀ ਦੋ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਮਾਂਜਣਾ। ਕੁਰਲੀ ਕਰਕੇ ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਕਰਕੇ ਦਾਤਣ ਕਰਨੀ ਤੇ ਫੇਰ ਠੰਢੇ ਖੁਲੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਣਾ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਕਰੇ।

ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਤੇ ਫਿਰ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ। ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਨੇ। ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹਰ ਵਕਤ ਬਹਿੰਦਿਆਂ

ਉਠਦਿਆਂ, ਸੌਂਦਿਆਂ, ਤੁਰਦਿਆਂ, ਖਾਂਦਿਆਂ ਪੀਂਦਿਆਂ, ਕਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਹਰ ਵਕਤ ਕਰਨਾ। ਸੁਰਤ ਟਿਕਾ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ। ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਰੋਜ਼ ਦਸਵੰਧ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ, ਨਿਤਨੇਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਪਹੁ ਫੁਟਦੀ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮਹਲਾ ੪ ॥

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ, ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ, ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰਿ ਨ੍ਹਾਵੈ ॥
ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥
ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ ਬਹਿਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੋ ਗੁਰ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥
ਜਿਸਨੋ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥
ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਫਿਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾ ਕੇ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨਾ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ। ਦਿਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ। ਦਸਵੰਧ ਦੇਣਾ, ਭੁਖੇ ਨੂੰ ਅੰਨ ਦੇਣਾ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵੇਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਰਾਸ ਪੜ੍ਹਨੀ ਤੇ ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਕਰਨੀ। ਨਾਮ ਲਿਵ ਲਾ ਕੇ ਸਾਸ ਗ੍ਰਾਸ ਜਪਣਾ। ਬਿਰਾਜਣ ਵੇਲੇ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ। ਦਸਾਂ ਨੌਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ। ਆਏ ਗਏ ਅਥਿਤ ਅਭਿਆਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਪਰਉਪਕਾਰ ਲਈ, ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਲਈ, ਜ਼ੁਲਮ ਨਾਸ ਕਰਣ ਲਈ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਵਾਰਨ ਤਕ ਤਿਆਰ ਪੁਰ ਤਿਆਰ ਰਹੇ।

ਉਲਾਦ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣਾ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਗੁਰ ਸਿਖ ਪਾਸੋਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣੇ, ਹੋਰ ਵਿਦਿਆ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਪੜੇ। ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੀ ਸਭ ਰੀਤ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨੀ। ਹੋਰ ਸਭ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਵੀ ਰਹਿਣਾ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਫੇਰੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਉਹ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਲਾਵਾਂ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜ ਪੌੜੀਆਂ ਸੁਣ ਲੈਣ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਮਾਂ ਕਰਾ ਦੇਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਵੇਲੇ। ਰਹਿਤ ਰਖਣ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਗੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣਾ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ?

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਕਲਾਧਾਰੀ ਜੀ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵਕਤ ਹੋਏ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੰਸ ਖੜ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਉਪਚਾਰ ਕੀਤੇ ਪਰ ਉਲਾਦ ਨਾ ਹੋਈ। ਅਖੀਰ ਬਾਬਾ ਕਲਾਧਾਰੀ ਜੀ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਏ। ਉਸ ਵਕਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਘੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਥਾਂ ਬੈਠੇ ਸਨ ਜਿਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਚੌਪਈ ਉਚਾਰੀ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਕਲਾਧਾਰੀ ਜੀ ਦਾ ਬੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ । ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੁਲ ਵਿਚ ਕੰਵਲ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਕਲਾਧਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕੁਲ ਬੇਦੀ ਕੁਲ ਖੜ ਗਈ ਹੈ ਪੋਤ੍ਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਕੁਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੈ ? ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜੀ ! ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਭੱਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ ਹੈ, ਤਿਹਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਢੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈਆਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਛਕਿਆ ?

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ–ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੋ ਤਾਂ ਬੇਦੀ ਕੁਲ ਚਲੇਗੀ । ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਕਲਾ ਧਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬ੍ਰਿਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ । ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਓ । ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਕਲਾਧਾਰੀ ਜੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭਾਈ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਤੇ ਭਾਈ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਘਰ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਹੋਵੇਗਾ, ਓਹ ਬੜੇ ਬਲ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰੇਗਾ । ਕਾਠ ਦੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਚਲਾਏਗਾ ।

ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਦੇੜ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਕਤ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਇਆ । ਵਡੇ ਹੋ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕੁਲਾਂ ਜਾਣ ਕੇ, ਬੇਦੀ ਕੁਲ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ, ਤਿਹਣ ਕੁਲ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ, ਭੱਲੇ ਕੁਲ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ, ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਕੁਲਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੌਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਸਿੰਘ ਬਣਾਓ । ਉਸ ਵਕਤ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ । ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਬੇਦੀਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹਰੀ ਹੋਈ ।

ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਤੇ ਭਾਈ ਗੌਰੇ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦਿਆਲ ਦਾਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਛਕਿਆ ਸੀ । ਜਿਸ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਠਿੰਡੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚੋਂ ਦੇਉ ਨੂੰ ਕਢਣ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਭਾਈ ਕੇ ਚੱਕ ਦਿਆਲ ਦਾਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ । ਦਿਆਲ ਦਾਸ ਨੇ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਸੰਗਤਾਂ ਸਮੇਤ ਲੰਗਰ ਛਕਣਾ ਕਰੋ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੋਗੇ ਤਾਂ ਲੰਗਰ ਛਕਾਂਗੇ । ਉਸਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾ ਛਕਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿ-ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਲੰਗਰ ਨਾ ਛਕਿਆ ਤੇ ਅਗੇ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿਤੇ ।

ਉਸ ਵਕਤ ਦਿਆਲ ਦਾਸ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੋਇਆ ਤੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਗੱਡਿਆਂ ਤੇ ਲੱਦ ਕੇ ਲੈ ਚਲੋ ਕਦੇ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ਣਗੇ ਤਾਂ ਨਾਲ ਟੁਰ ਪਏ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਆਏ ਓਥੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਤ੍ਰੇਹ ਲਗੀ, ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਲਲਚਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਡਿਗੀ ਤੇ ਕੀਤਾ ਪਰ ਘੋੜੇ ਨੇ ਪਾਣੀ ਨਾ ਪੀਤਾ ਕਿ ਦਿਆਲ ਦਾਸ ਦੇ ਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਨਿਗੁਰੇ ਪੁਣੇ ਦੀ ਬਦਬੂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਠਿੰਡੇ ਗਏ ਓਥੇ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ–ਦਿਆਲ ਦਾਸ ਲੰਗਰ ਗਡਿਆਂ ਤੇ ਰਖ ਕੇ ਗਿਆ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਨਾ ਛਕਿਆ। ਫੇਰ ਦਿਆਲ ਦਾਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਿਆ ਲੰਗਰ। ਓਹ ਲੰਗਰ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਰਮ (ਕੀੜੇ) ਪੈ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਬੇਹਾ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਸਜਰਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਾਨੀ ਹੁਣੇ ਬਣਾ ਕੇ ਗਰਮ ਗਰਮ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦਿਆਲ ਪੁਰਾ ਨਗਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਬਣਿਆਂ।

ਇਹ ਦਿਆਲ ਦਾਸ ਬਾਬਾ ਭਗਤੂ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਚੌਥੇ ਜੀ ਦੇ ਵਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਭਗਤੀ ਦੀ ਅੰਸ ਵਿਚੋਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਵੀ ਲੰਗਰ ਨਹੀਂ ਛਕਿਆ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਉਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਛਕਿਆ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਾਈ ਡਲ ਸਿੰਘ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ, ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਾ ਨੌਕਰ ਹਟਾ ਕੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਵਰ ਮੰਗ। ਤਾਂ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ–ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੀੜ੍ਹੀ ਜਿੰਨੀ ਥਾਂ ਦਿਓ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਇਸ ਲੋਕ ਦਾ ਰਾਜ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਵਰਗ ਦਾ ਰਾਜ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੇ ਤਾਂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਵਾਸ ਮਿਲੇਗਾ। ਪੀੜ੍ਹੀ ਜਿੰਨਾਂ ਕੀ ਭਾਵੇਂ ਜਿੰਨਾਂ ਚਾਹੋ ਥਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਤਖਤ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਮਿਲੇਗਾ।

ਏਵੇਂ ਹੀ ਸੋਢੀ ਕੌਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਦੀ ਔਲਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਵਿਛੜ ਚੁਕੇ ਹਾਂ ਸਾਡਾ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ–ਹਾਂ ਭਾਈ! ਅਸਾਂ ਨੇ ਵਿਛੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਲਣ ਵਾਸਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੋਗੇ ਤਾਂ ਮਿਲ ਜਾਓਗੇ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ

ਪ੍ਰਵਾਰ ਸਮੇਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਰਾਪ ਦੇ ਬਚਨ ਮੇਟ ਕੇ ਮੇਲੇ।

ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਾਈ ਦਾਨਾ ਜੀ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਕੇਸ ਮੁਨੌਂਦਾ ਤੇ ਤਮਾਕੂ ਪੀਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਦੀਨੇ ਨਗਰ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤਮਾਕੂ ਛਡ ਦੇਹ। ਕਹਿੰਦਾ-ਜੀ! ਆਫਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਜੇ ਤਮਾਕੂ ਨਾ ਪੀਵਾਂ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਆਫਰੇਂਗਾ। ਸੋ ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਨੇ ਤਮਾਕੂ ਛਡਾਇਆ। ਫੇਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ ਕੇਸ ਰੱਖ। ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜੀ! ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ?

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ ਸਿਖ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੇਖ ਕੇ ਕਢ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਦਾਹੜੀ ਵੇਖ ਕੇ ਕਢ ਲੈਣਾ ਜੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ-

ਹਾਡ ਜਲੇ ਜਿਉ ਲਕੜੀ ਕਾ ਤੂਲਾ॥
ਕੇਸ ਜਲੇ ਜਿਉ ਘਾਸ ਕਾ ਪੂਲਾ॥

ਤਾਂ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕਿਵੇਂ ਰਹੇਗੀ ਜਦੋਂ ਇਥੇ ਹੀ ਜਲ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਦਿਖਾ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜੀ! ਦਿਖਾ ਦਿਓ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਾ ਕੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਿਖਾਈ। ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖਿਆ-

'ਬਿਨ ਕੇਸਾਂ ਸਿਰ ਕੁਟੀਅਨ ਚਿਘਾਰੈ ਕੌਣ ਛੁਡਾਇ ਹੈ' (ਮਾਲ ਕੌਂਸੀਏ ਦੀ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲਿਖਤ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ) ਕਿ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਿਰ ਕੁਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਭਾਈ ਦਾਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਰੋ ਕੇ ਕਿਹਾ-ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਮੈਂ ਕੇਸ ਰੱਖਾਂਗਾ। ਸੋ ਕੇਸ ਰਖ ਲਏ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਕਾਢੀ ਨਰਕ ਤੇ ਧੂਹ' ਨਰਕ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਲਵਾਂਗੇ।

ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਾਲੇ ਥਾਂ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ। ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਹਿਤ ਰਖਣੀ ਤਾਂ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਜੀ! ਅਜੇ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ ਰਹਿਤ ਰਖਣ ਦੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ-ਅਸੀਂ ਕਰਾਮਾਤ ਦੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਧਾਰ ਕੇ ਵੀ ਜਰੀ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਅਠੇ ਪਹਿਰ ਗਾਤਰੇ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਕਛਹਿਰਾ ਆਦਿ ਪੰਜੇ ਕਕਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਰਹਿਤ ਰਖੀ। (ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪੁਸਤਕ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਨਿਸਤਾਰੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ।)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਹੱਤਤਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਪਰ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਬਖਸ਼ੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ

ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਇਕ ਵਾਰ ਵੀ ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੈ ਗਿਆ ਫਿਰ ਭਾਵੇਂ ਗਲਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਪਰ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਤਕ ਅਸੀਂ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿਆਂਗੀ। ਵਾਰ ਵਾਰ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਦਿਆਂਗੀ। ਕਦੇ ਤਾਂ ਰਹਿਤ ਰਖਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਕਰਕੇ ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਕੈਵਲ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਮੌਤ ਅਵਤਾਰਾਂ, ਪੈਗੰਬਰਾਂ, ਜੋਗੀਆਂ ਤੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਵਣ ਤੇ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਵਰਗੇ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਵਹਿਮੀ ਫਕੀਰ ਕਬਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਸੀ ਜਿਊਂਦਾ ਹੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਢਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਨਾਮ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਰਖਿਆ ਤੇ ਪੁਛਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੌਤ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਕੇ ਚਿੜੀਆਂ ਨੇ ਬਾਜ ਮਾਰ ਦਿਤਾ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬਿਨਾਂ ਸੀਸ ਤੋਂ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜੰਗ ਕੀਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ, (ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਪਿਛੇ) ਬਾਬਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਸਾਊ ਸਿੰਘ ਜੀ (੧੮੧੭ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਥੇ ਨਾਲ) ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ), ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੰਘ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੈਸੇ ਖੋਪਰੀ ਲੁਹਾ ਕੇ ਵੀ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਕਰਕੇ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕੀਤਾ। ਆਕੀ ਥਾਂ ਸਰ ਕੀਤੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਦਵੀ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਆਦਿ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਉਚੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ–

'ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੋਜਦੇ ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ॥'
'ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਆ ॥ ਅਵਰ ਨ ਜਾਣਾ ਦੂਆ ਤੀਆ॥'

ਇਹ ਖੰਡੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਲੋਕ ਹੋਰ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਕਪੋਲ ਕਲਪਨਾ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮੰਨੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਓਹ ਨਹੀਂ। ਜਿਵੇਂ–

੧. 'ਸਮੁੰਦਰ' ਵਿਚ ਜੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖਾਰਾ ਕਿਉਂ ਹੋਵੇ ?
੨. 'ਚੰਦਰਮਾ' ਵਿਚ ਜੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਲੰਕੀ ਕਿਉਂ ਹੋਵੇ, ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਿਉਂ ਕਰੇ, ਕੰਵਲ ਕਿਉਂ ਮੁਰਝੌਣ ?
੩. 'ਸੁਰਗ' ਵਿਚ ਜੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੇਵਤੇ ਈਰਖਾਲੂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਈ ਕਿਉਂ ਹੋਣ, ਇੰਦਰ ਕਿਉਂ ਕੋਹੜੀ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਮਰ ਕੇ ਫਿਰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਆਉਣ ਆਪਣੇ ਪੁੰਨ ਭੋਗਕੇ ?

੪. 'ਮਣੀ ਵਾਲਾ ਸਪ' ਵਿਚ ਜੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਕਿਉਂ ਹੋਵੇ।
੫. 'ਪਤਾਲ' ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਪ ਜ਼ਹਿਰੀ ਕਿਉਂ ਰਹਿਣ।
੬. 'ਕਾਂਤਾ ਦੇ ਹੋਠਾਂ' ਵਿਚ ਜੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰੰਡੀਆਂ ਕਿਉਂ ਹੋਣ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਉਪਦੇਸ਼—ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਸਰੇਸ਼ਟ ਗੁਣ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਓਹ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਸੀਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ (੧) ਦਇਆ, (੨) ਧਰਮ, (੩) ਹਿੰਮਤ, (੪) ਇਸਥਤੀ, (੫) ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ।

ਦਇਆ— ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੀਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਇਆ ਆਈ ਹੈ। (ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਣ) ਜਿਵੇਂ ਸੱਤਾਂ ੨ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਭੁਖਿਆਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਿਲਜੇ ਪਕੜ ਕੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਵੈਣ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਰਾਣੇ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਸੂਰਬੀਰ ਨੇ, ਰਾਜਪੂਤ ਨੇ ਨਹੀਂ ਛੁਡਾਈਆਂ, ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰਕ ਪਕੜੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿਤੇ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ, ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ! ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਫੇਰ ਛਕਾਂਗੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਲਈਏ। ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਭੁਖੇ ਸਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਸਿੰਘ ਗਏ, ਬਲੋਕੇ ਪਿੰਡ ਹੈਡ ਦਰਿਆ ਦੇ ਉਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਜਾਕੇ ਓਹਨਾਂ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ, ਓਹਨਾਂ ਗਿਲਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਅਠਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਛੁਡਾ ਕੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਘਰੀਂ ਵਾੜੀਆਂ, ਓਹ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਸਨ।

ਚੰਬੇ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਬਾਹਲਾ ਸੁਹਣਾ ਸਰੂਪ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਵੇਖਦਾ ਸੀ ਮੋਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਦੀਪਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਡਿਉਟੀ ਲਾਈ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੁਚਾਕੇ ਆਓ। ਤੁਸੀਂ ਜਤ ਸਤ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਰਹੋਗੇ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਆਏ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਦਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੋਹ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਖੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਕਾਰ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਫੁਰੀ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਜਤੀ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਓਹਨਾਂ ਪੈਂਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸਾਰਾ ਪਟ ਕੇ ਖਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਖਾਲਸਈ ਝੰਡੇ ਝੁਲਾ ਦਿਤੇ ਸਨ। ਉਹ ਏਡੇ ਬਲੀ ਸਨ ਸਿੰਘ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਹੋਣਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦਇਆ ਹੈ। ਪੂਜਾਂ ਵਾਂਗੂ ਪੱਟੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਛਡਣੀਆਂ ਏਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਜਿਹੜਾ—

ਦਇਆ ਜਾਣੈ ਜੀਅ ਕੀ ਕਿਛੁ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰੇਇ॥

ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਤਰਸ ਕਰੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਓਹ ਬੰਨ੍ਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਛੁਡਾਈਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਰਜਵਾੜੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੁਡਾਈਆਂ, ਇਹ ਦਇਆ ਕਰਨੀ ਹੈ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਇਹ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਤੋਂ, ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਇਆ ਆਈ ਹੈ।

ਧਰਮ—ਜਿਥੇ ਦਇਆ ਹੈ, 'ਧੌਲ ਧਰਮ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤ' ਜਿਹੜਾ ਧਰਮ ਹੈ ਦਇਆ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ। ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਧਰਮੀ ਸਿੰਘ ਬਣੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਜਤ ਸਤ ਵਿਚ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਪੱਕੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਜਾ ਕੇ ਸਿੰਘ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਦੇ ਸੀ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਛਡ ਕੇ ਭਜ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਓਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਬੇ-ਪਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਿੰਘ ਕਰਦੇ, ਕਿਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪੜਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੋੜਦੇ, ਕਿਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਬੇ-ਅਦਬੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਵਾਂਗ ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਇਹ ਹੈ ਧਰਮ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ–

'ਦੇਖ ਪਰਾਈਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਧੀਆਂ ਜਾਣੈ ॥'

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਓਹ ਪੁਗਦੇ ਸਨ, ਤੁਗਦੇ ਸਨ, ਜਿਤਦੇ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਇਹ ਅਚਾਰ ਅਜ ਘਟ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧਰਮ ਆਇਆ ਸੀ।

ਹਿੰਮਤ—ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੀਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਿੰਮਤ ਆਈ ਸੀ। ਹਿੰਮਤ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਭੁਖਿਆਂ ਤਿਹਾਇਆਂ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਵੀ ਧਰਮ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨੀ, ਜਿਹੜੇ ਚੋਰ ਤੇ ਡਾਕੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਓਹ ਲੁਟੇਰੇ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਜੰਗ ਆ ਪਵੇ ਓਦੋਂ ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿੰਘ ਹੀ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਮਤ ਕਰ ਕੇ ਵਾਰ ਕੇ ਵਖੌਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਿੰਮਤ ਵੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧਰਮੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਡਾਕੂਆਂ ਚੋਰਾਂ ਵਿਚ ਕਿਥੇ ਹਿੰਮਤ ਹੋਣੀ ਹੈ ਓਹ ਤਾਂ ਲੁਟੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਮੁਹਕਮਤਾਈ (ਇਸਥਿਤੀ)—ਫਿਰ ਭਾਈ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸੀਸ ਦੇਣ ਕਰ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਮੁਹਕਮਤਾਈ) ਇਸਥਿਤੀ ਹੈ। ਟਿਕਾ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹੇਗਾ। ਇਹ ਭਾਈ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੀਸ ਤੋਂ ਦਾਤ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਚਿਤ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਇਸਥਿਤ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਸਿੰਘ ਜੋਹੜੇ ਹਨ, ਇਹ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਫਲ ਹੈ।

ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ—ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਫਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆ-ਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਿਖਿਆ ਹੈ ।

ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਦੂਜਾ ਤ੍ਰੀਕਾ—ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਸੀ।ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਕਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਦਿਤਾ ਸੀ । ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ—

ਨਾਨਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਏਕ ਹੈ ਦੂਜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਹਿ ॥

ਦੂਜਾ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ—ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਛਕਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਹੈ । ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਵੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਿਰਪਾਨ ਦਾ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਛਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਮਾਈਆਂ ਨੂੰ । ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਛਕਾਉਂਦੇ ਹੋ ? ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਹੈ—

ਨਰ ਮਨੁਖਾ ਨੋ ਏਕ ਨਿਧਾਨਾ ॥

ਪੁਰਖਾਂ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਵੋ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੇ ਤਾਂ ਸਿੰਘਣੀ ਵੀ ਛਕੇ ਤੇ ਪੁਜਾਰੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਆਦਿਕ ਸਭ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਸੋ ਅਸਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੈ ਸਾਡੀਆਂ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਰਹਿਤ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀਆਂ ਧੋਤੀਆਂ ਹੀ ਬੰਨ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੰਡੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਬੇ-ਅਦਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਨਾ ਛਕਾਈਏ ਤਾਂ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਓਹ ਸਾਡੀਆਂ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਹਨ । ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਪਾਨ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਵੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤੇ ਖੰਡੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਬੇ-ਅਦਬੀ ਵੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਓਥੋਂ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਵੀ ਛਕਾਉਣ ਲਗ ਗਏ ਹਨ । ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਨਰ ਨਾਰੀ ਸਭ ਇਕੋ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣਾਇਆ ਹੈ । ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖੰਡੇ ਦਾ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ । ਮਾਈਆਂ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਛਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਉਪਦੇਸ਼—ਦੂਸਰੀ ਵਿਚਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਜੇਹੜੇ ਪਰੇਮੀ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ **ਬੱਜਰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਾਸਤੇ** 'ਹੁਕਾ ਹਜਾਮਤ ਹਲਾਲੋ ਹਰਾਮ' ਆਦਿਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਜਰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੇ-ਅੰਮ੍ਰਿਤੀਏ ਦਾ ਜੂਠਾ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ, ਕੁਰਹਿਤੀਏ ਦਾ ਜੂਠਾ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਪਤੀ ਤੇ ਸਤੀ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ **'ਸਿੰਘ'** ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ **'ਕੌਰ'** ਨਾਮ ਕਰ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਫਤਹ ਗਜਾ ਕੇ ਬੁਲਾਵੇ, ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਦੇ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।

ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਹੜਾ **ਸੁਨਹਿਰਾ** ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਨਹਿਰੇ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਚੱਲ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਚਿਤ ਨੂੰ ਟਿਕੌਣ ਵਾਸਤੇ, ਸੁਨਹਿਰੇ ਵਾਂਗੂ ਅਚੱਲ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਕੰਬਲ ਭੂਰਾ ਉਨ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਥਲੇ ਵਿਛਾਈਦਾ ਹੈ।

ਲੋਹੇ ਦਾ ਬਾਟਾ—ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਧਾਤ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਲੋਹੇ ਦੀ ਧਾਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸੋਇਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਧਾਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ। ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਹਦੇ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਰੜੀ ਧਾਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ।

ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ **ਜਲ** ਪਾਇਆ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। **ਪਤਾਸੇ** ਜੇਹੜੇ ਪਾਏ ਹਨ ਮਿਠਾਸ ਤੇ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! **ਖੰਡਾ** ਜੇਹੜਾ ਫੇਰਿਆ ਹੈ ਦੋਧਾਰਾ ਕਿ ਆਪਣੀ ਵਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਖਿਚਣਾ ਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੇਹੜੀ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਨੂੰ ਪੋਲੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਖਿਚਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਪਿਆਰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿਚੇ। ਅਤੇ ਜੇਹੜੀ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਖਿਚ ਕੇ ਚਲੌਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਔਗੁਣ ਛਡਣੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਜੇਹੜੀ **ਨਿਗ੍ਹਾ** ਹੈ, ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਦਸਾਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ

ਨਿਗ੍ਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਪਾਉਣੀ ਹੈ ਇਹ ਦਸਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਪੌਣੀ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ **ਬਾਣੀ** ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਸਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣਨਾ ਹੈ।

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ—ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਅਤੇ—

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ—ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਰੂਪ ਲਖਨ ਤੇ ਨਮਸ਼ਕਾਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੈ।

ਸਵੈਯੇ—ਵੈਰਾਗ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਪਖੰਡ ਖੰਡਨ ਵਾਸਤੇ ਹਨ।

ਚੌਪਈ ਸਾਹਿਬ—ਰਖਿਆ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਅਤੇ—

ਅਨੰਦੁ ਸਾਹਿਬ—ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਵਾਸਤੇ ਹੈ।

ਇਹ ਪੰਜਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਲੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕ ਇਕ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੈ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਣੀ ਨਾ ਕੰਠ ਹੋਵੇ ਇਕਲਾ ਜਥੇਦਾਰ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਬਾਕੀ ਦਿਆਂ ਦਾ ਹਥ ਲੁਆ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਬਾਣੀਆਂ, ਇਕੋ ਆਦਮੀ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਵਯੇ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਚੌਪਈ ਤੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਜਣਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜੇਹੀ ਏਕਤਾ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਬਾਣੀ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਾਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਛਕਿਆ ਹੈ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਹ ਨਿਯਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਚਲਾਇਆ ਹੈ, ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ। ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹੇ. ਦੂਜੇ ਹਥ ਹੀ ਲਾ ਛਡਣ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਕਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਚੌਪਈ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ੧੭੦੦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਬਾਟੇ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸੀ, ਪੂਰੀ ਚੌਪਈ ਤੇ ਸਾਰਾ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ। ਉਸ ਬਾਅਦ ਹੀ ਬਾਣੀ ਘਟਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਘਟ ਪੜ੍ਹਨ ਕਰਕੇ ਛਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਉਹ ਰਹਿਤ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਤੇ ਬਾਣੀ ਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਘਟ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਘਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਬਾਣੀ ਘਟ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ।

ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕ ਬੀਬੀ ਹੋਰਰੀ ਆਈ ਵੇਖੀ ਸੀ, ਇਸ ਬੀਬੀ ਦੇ ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਕੰਠ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਓਹ ਫਿਰ ਸੰਤ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕਾਝੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਰਹੀ, ਓਹਦਾ ਹਥ ਲੁਆ ਲਿਆ ਕਰਨ। ਬਾਣੀ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਕੰਠ ਤੇ ਦੂਜੇ ਗੁਟਕੇ ਤੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰਨ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਪੰਚ ਖੰਡੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਸੀਸ ਦਿਤੇ ਸਨ ਉਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮਾਈ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਛਕਣਾ ਹੀ ਯੋਗ ਹੈ।

ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਉਹ 'ਹਮਾਰੀ ਪਿਆਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ॥' ਏਸ ਤੁਕ ਦਾ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਪਿਆਰੀਆਂ ਹਨ ਸਾਡੀਆਂ ਜੇਹੜੀਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰਦੀਆਂ ਹਨ ਏਥੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਸਾਡੀ ਪਿਆਰੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਧਾਰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪੰਚ ਖੰਡੀਏ।

ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਫਰਕ ਜਿਹਾ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਏਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਹੜੀ ਕੇਸਾਂ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜੋਣੀ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਕੇਸਕੀ' ਰਖਿਆ ਹੈ ਪੰਜਵੇਂ ਕਕਾਰ ਦੀ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਥਾਂ। ਜਦੋਂ ਕੇਸ ਸਿਖੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਨ,ਜੇ ਮੋਨੇ ਦੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪਾ ਦਈਏ ਤੇ ਕਛਹਿਰਾ ਪਾ ਦਈਏ ਅਤੇ ਕੜਾ ਪਾ ਦਈਏ, ਕੰਘਾ ਦਈਏ ਕਿਥੇ ਟੰਗੇਗਾ, ਕੀ ਓਸਦਾ ਅਸਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ—ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪਾਈਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਮੰਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਾਹਮਣੇ ਨਿਗ੍ਹਾ ਥਲੇ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਸਭ ਵਿਚ ਦਿਸੇ, ਦਵੈਤ ਵਾਲੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਨਾ ਰਹੇ, ਕਿਸੇ ਵਲ ਖਿਆਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸਿਖ ਦਾ।

ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ—ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਅਗੇ ਨਾ ਝੁਕੇ, ਮੜ੍ਹੀ ਮਸਾਣਾਂ ਅਗੇ ਨਾ ਝੁਕੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ— 'ਗੋਰ ਮੜ੍ਹੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ ॥'

ਨਾ ਕਬਰ ਨੂੰ, ਨਾ ਮੜ੍ਹੀ ਨੂੰ, ਨਾ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਮੱਟ ਨੂੰ ਭੁਲ ਕੇ ਵੀ ਨਾ ਮੰਨੇ, ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਕੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ—

ਮੁਖ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਉਣਾ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਵਿਛੁੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਲਣ ਵਾਸਤੇ, ਅਮਰ ਕਰਣ ਵਾਸਤੇ ਚੌਰਾਸੀ ਲਖ ਜੂਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਗਹਿਣੇ ਆਦਿਕ ਪੌਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਗਹਿਣੇ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਮਨਮਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ—

ਲਖ ਟਕਿਆ ਕੇ ਮੁੰਦੜੇ ਲਖ ਟਕਿਆ ਕੇ ਹਾਰ ॥
ਜਿਤ ਤਨ ਪਾਈਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜੇ ਤਨ ਹੋਵਹਿ ਛਾਰ ॥

ਗਹਿਣੇ ਆਦਿਕ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੰਨ ਆਦਿਕ ਨਹੀਂ ਛੇਦਣੇ ਬਚੇ ਬੱਚੀਆਂ ਦੇ. ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਰਖਣੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮਰਦਾਂ ਦੀ।

ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਕੰਨ ਨਕ ਬਿਨਾਂ (ਛੇਦੇ) ਵਿੰਨੇ ਬਿਨਾਂ ਗਹਿਣੇ ਪਾਏ ਵਿਆਹੁਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪੁੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੰਨ ਨਕ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੇ ਗਹਿਣੇ ਆਦਿਕ ਪਾ ਕੇ ਵਿਆਹੁਣ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਦੱਛ ਪ੍ਰਜਾ ਪਤ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ । ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਤ ਲੜਕੀਆਂ ਸਨ, ਸੱਤੇ ਅਨਵਿਧ ਵਿਆਹੀਆਂ ਸਨ, ਕੋਈ ਕੰਨ ਨਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆਂ। ਏਸ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਅਨਵਿਧ ਵਿਆਹੁਣ ਦੇ ਪੁੰਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੱਛ ਪ੍ਰਜਾ ਪਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਫੇਰ ਏਸ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਜੀ ! ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਲੜਕੀ ਹੋਵੇ, ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਲੜਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਸੰਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਨਾ ਕਿਤੇ ਦੱਛ ਪ੍ਰਜਾ ਪਤ ਸਾਂਭ ਲਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਸਿਖਾ ਕੇ ਕਿ ਇਉਂ ਪੁਤਰ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਕਿ ਕੰਨ ਨਕ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿੰਨ੍ਹ ਦੇਵੇ ਤੇ ਹੋਰ ਸੁਇਨਾ ਪਾ ਕੇ ਕੰਨਾਂ ਨਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਦੇਵੇ ਫੇਰ ਏਸ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਬਹੁਤਾ ਹੋਊ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਦੱਛ ਪ੍ਰਜਾਪਤ ਨੇ ਨਾਰਦ ਦੀ ਸਿਖ ਲੈ ਕਰ ਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਕੰਨ ਨਕ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕਰਕੇ ਵਿਆਹ ਦਿਤੀਆਂ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੁੰਨ ਨ ਲਗਾ।

ਦੱਛ ਪ੍ਰਜਾਪਤ ਨੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਕ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਲੜਕੀ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸਤੀ' ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਯੱਗ ਕਰਨ ਲਗਾ, ਸਾਰੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਦੱਛ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਨੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਭਾਗ ਨਾ ਰਖਿਆ। ਸਤੀ ਆ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਕੁੰਡ ਵਿਚ ਮਰ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਵਕਤ ਦੱਛ ਪ੍ਰਜਾ ਪਤ ਦਾ ਸਿਰ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ ਕੱਟ ਦਿਤਾ ਸੀ ਬੀਰ ਭੱਦਰ ਜਛ ਨੇ। ਇਉਂ ਓਹਦੇ ਪੁੰਨ ਸਾਰੇ ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ ਸੀ । ਇਹ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਨਕਾਂ ਤੇ ਗਹਿਣਾ ਆਦਿਕ ਵਿਚ ਸੋਇਨਾ ਗਹਿਣਾ ਪੌਣ ਕਰਕੇ ਪਾਪ ਲਗਾ ਸੀ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ! ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਾਲ ਰੰਗ ਲੌਣਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵੰਗਾਂ ਆਦਿਕ ਪੌਣੀਆਂ, ਜਾਂ ਗਹਿਣੇ ਆਦਿਕ ਪੌਣੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਾਦਗੀ ਵਾਲਾ ਲਿਬਾਸ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭੜਕੀਲਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਵਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ। ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਲੇ ਲਿਬਾਸ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੰਦੇ ਗੀਤ

ਆਦਿਕ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਆਦਿਕ ਤੇ ਗੰਦੇ ਗੀਤ ਨਹੀਂ ਗਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਗਿੱਧਾ ਆਦਿਕ ਨਹੀਂ ਪੌਣਾ। ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਟੂਣੇ ਟਾਮਣੇ ਵਹਿਮ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਕਦੇ ਵੀ। ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੌਣੇ ਆਦਿਕ ਨਹੀਂ ਸੁਨਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਸਿਨਮੇ ਆਦਿਕ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਤਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਖੇਡਣੀ ਜੂਆ ਨਹੀਂ ਖੇਡਣਾ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਸੂਲ ਵਿਚ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਵਾਹ ਆਦਿਕ ਤੇ ਗੰਦੇ ਰੀਕਾਰਡ ਸਪੀਕਰ ਨਹੀਂ ਲੌਣੇ ਚਾਹੀਦੇ।

ਮਨ ਚੰਚਲ ਨ ਜਾਇ ਤਮਾਸੇ॥ ਜੂਏ ਜਾਇ ਨ ਖੇਲਿ ਪਾਸੇ॥

ਕੁਰਹਿਤੀਆ—ਕੁਰਹਿਤੀਏ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਣਕ ਹਰੀ ਹੋਕੇ ਹੁਲ ਜਾਵੇ ਦਾਣਾ ਨਾ ਪਵੇ। ਉਹ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਚਾਰਨ ਦੇ ਕੰਮ ਤਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਤੂੜੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਦਾਣੇ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੇ। ਕੁਰਹਿਤੀ ਆਦਮੀ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪੇਟ ਤਾਂ ਤੋਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਮਾਇਆ ਖਟ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੂਜਾ ਕਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮਥਾ ਟਿਕਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਕੁਰਹਿਤੀਆ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਵੇ, ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਨੇਕਾਂ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਭਰਮਦਾ ੨, ਜਿਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਵੇ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਮਾਵੇ ਫਿਰ ਕਲਿਆਣ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਚੱਕ੍ਰ ਹੈ, ਕਦੇ ਉਚਾ ਕਦੇ ਨੀਵਾਂ ਜਨਮ ਧਾਰਦਾ ਹੈ।

ਰਹਿਤ ਵਾਲਾ—ਰਹਿਤ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਬਾਣੀ ਸਫਲ ਹੈ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਸਿਦਕ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਹਨ, ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਊਂਦੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅਨੰਨ ਭਗਤ ਹੋ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਛਡ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਆਪ ਮੁਕਤ ਮੁਕਤ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰ॥

ਪਤਿਤ ਦੀ ਸੁਧੀ—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਚੌਹਾਂ ਵਡੀਆਂ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਤਨਖਾਹ,ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਜਾਂ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਨਕਦ ਦਮੜੇ ਆਦਿ ਲੌਣੀ ਜਿਹੜੀ ਉਹ ਪੂਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਪਰ ਲਿਖੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੌਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਡੀਆਂ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਭੁਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਤਨਖਾਹ ਆਦਿ ਲਾ ਕੇ ਬਖਸ਼ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਜੇਹਲ ਵਿਚ ਜਾਵੇ ਓਥੇ ਜੂਠਾ ਤੇ ਸਿਗਰਟਾਂ ਵਿਚੇ ਲਈ ਫਿਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਲੰਗਰ ਦੇ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੇ।

ਕਈ ਉਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਾ ਕੇ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਛਕਦੇ, ਇਹ ਮਨਮਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਡਾਕਟਰ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਸ ਲਾਹ ਕੇ ਥਾਂ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਉਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਤਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਵਡੇ ਪੂਣੇ ਦੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਰਹਿਤ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਲਾਹੁਣ ਤੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਖੋਪਰੇ ਉਤਰਾ ਲਏ ਪਰ ਕੇਸ ਨਾ ਲਹਿਣ ਦਿਤੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਰਗੀ ਰਹਿਤ ਸਿਖੀ ਸਿਦਕ ਭਰੋਸਾ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਬਖਸ਼ਣ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹ ॥

ਦੋਹਿਰਾ—ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਸ੍ਰੀ ਸੰਤ ਜੀ ਕੀਨੀ ਕਥਾ ਬਖਾਨ ॥
ਦਾਸ ਕਵੀ ਨੇ ਲਿਖ ਦੀਓ ਕਾਪੀ ਵਿਖੇ ਮਹਾਨ ॥੧॥

ਦੋਹਿਰਾ—ਸਭ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਬੰਦਨਾ ਬਿਨਤੀ ਕਰੋਂ ਬਖਾਨ ॥
ਭੂਲ ਚੂਕ ਭਈ ਮੋਹਿ ਤੇ ਸੋਧ ਲੇਹੁ ਬੁਧਵਾਨ ॥੨॥

ਗਜਾਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਡਰਕਲਾਂ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, (ਜ਼ਿਲਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ)

੧ ੳ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਸੰਸਕਾਰ

(੧) ਕੁੜਮਾਈ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸਾਜੀ ਨਿਵਾਜੀ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁੜਮਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁੜਮਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਅੱਜ ਕਲ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਲੜਕੀ ਤੇ ਲੜਕਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਲੜਕੀ ਵਾਲੇ ਵਡੇ ਘਰ ਨੂੰ ਭਾਲਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਲੜਕੇ ਵਾਲੇ ਉਥੇ ਕੁੜਮਾਈ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਥੋਂ ਬਹੁਤੇ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਖਰਾਬੀਆਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਂ ਨਾਈ ਆਦਿਕ ਜਾਕੇ ਠੀਕ ਠੀਕ ਜਗ੍ਹਾ ਵੇਖਕੇ ਕੁੜਮਾਈ ਕਰਦੇ ਪਰ ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹ ਲੋਭ ਦੇ ਵਸ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਅਸਲੀ ਤਰੀਕਾ ਛਡਕੇ ਅਯੋਗ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਸਗਾਈ ਕਰਨ ਲਗੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛਡ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਘਰ ਵੇਖਣ ਲਗੇ ਤੇ 'ਕੁੜਮਾਈ' ਕਰਨ ਲਗੇ। ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੈ—

ਕੰਨਿਆਂ ਦੇਵੈ ਸਿਖ ਕੋ ਲੇਵੈ ਨਹਿ ਕਿਛੁ ਦਾਮ ॥
ਸੋਈ ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਹੈ ਪਹੁੰਚੇ ਗੁਰ ਕੇ ਧਾਮ ॥

ਸੋ ਧਰਮ ਦਾ ਨਾਤਾ ਹੋਵੇ, ਕੁੜਮਾਈ ਕਰਨ ਵਕਤ ਕਈ ਗੁਣ ਪਹਿਲੇ ਵੇਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਮਿਲਣ ਉਥੇ ਸਗਾਈ ਕਰੇ ਤੇ ਕੁੜਮਾਈ ਕਿਸੇ ਗੁਰਸਿਖ ਦੇ ਘਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਲੜਕੇ ਤੇ ਲੜਕੀ ਦੇ ਘਰ, ਸਰੂਪ, ਰੰਗ, ਘਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੇ ਸਾਮਾਨ, ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ, ਸਿਖਿਆ, ਵਿਦਿਆ, ਨਿਯਮ, ਸੁਭਾ, ਗੁਰ, ਇਸ਼ਟ ਇਕੋ ਜੇਹੇ ਭਾਵ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ, ਰਹਿਤ ਵਾਲੇ, ਗੁਰਮੁਖੀ

ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ, ਪਾਠੀ, ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਖੋਜ, ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਤੇ ਸੋਦਰ, ਸੋਹਿਲਾ, ਸੁਖਮਨੀ, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਆਦਿ ਦੇ ਨਿਯਮੀ ਹੋਣ । ਲੜਕੇ ਦੀ ਉਮਰ ਲੜਕੀ ਨਾਲੋਂ ਚਾਰ ਕੁ ਵਰੇ ਵਡੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਘਰ ਦੇ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਵੀ ਇਕੋ ਜੇਹੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆ ਵੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਤਿਆਦਿਕ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਫੇਰ ਸਗਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਸਾਰੇ ਸਬੰਧੀ ਮਿਲ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਤੇ ਕੁੜਮਾਈ ਵਾਸਤੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਦਮੜਾ, ਇਕ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭੇਜਣ। ਅਗੇ ਲੜਕੇ ਵਾਲੇ ਘਰ, ਸਬੰਧੀ ਆਦਿਕ ਜੇ ਮਿਲੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕੇ ਤਦ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਜਾਂ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਆਦਿਕ ਲਿਆ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ, ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾ ਕੇ— 'ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਮਃ ੪ ਛੰਤ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਮਿਲਾਇ ॥' 'ਕੀਤਾ ਲੋੜੀਐ ਕੰਮ' ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਕੇ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈ ਕੇ, ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਇਕ ਦਮੜਾ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ ਜੋ ਲੜਕੀ ਵਾਲੇ ਲਿਆਏ ਹੋਣ ਤੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ—

ਸੋ ਸੰਜੋਗ ਕਰਹੁ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ॥
ਜਿਤ ਰਸਨਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਉਚਾਰੇ ॥

ਤੇ ਦੇਗ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਹੋਰ ਕੇਸਰ ਦਾ ਤਿਲਕ, ਛੁਹਾਰਾ ਖਾਣਾ, ਗੁੜ ਦੀ ਰੋੜੀ ਵੰਡਣੀ ਤੇ ਗੰਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣੇ ਸਭ ਮਨ੍ਹਾਂ ਹਨ। ਜੋ ਬਕਰੇ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਣੇ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਹੈ ਇਹ ਕੁ-ਸ਼ਗਨ ਅਤੇ ਪਾਪ ਹੀ ਹਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ। ਗੰਦੇ ਰੀਕਾਰਡ ਸਿਠਣੀਆਂ ਮਨ੍ਹਾਂ ਹਨ। ਸੋ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਉਂ ਕੁੜਮਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ—ਜਿਸ ਵਕਤ ਭੁਯੰਗੀ ਤੇ ਬੀਬੀ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਕੋਈ ਦਿਨ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੱਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਤੋਂ ਸਾਹੇ ਕਢਾਉਣੇ ਮਨਮਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਕਮ ਹੈ—

'ਸਾਹਾ ਗਣਹਿ ਨ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰ ॥
ਸਾਹੇ ਊਪਰ ਏਕੰਕਾਰ ॥'

ਸੋ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਦਿਨ ਮਿਥ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਹੇ ਦੀ ਚਿਠੀ ਲਿਖ ਦੇਣੀ। ਚਿਠੀ ਉਪਰ—

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਲਿਖਣਾ।

ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਦੇਖੋ–ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ–

ਬੈਸਨੋ ਅਨੰਨ ਬ੍ਰਹਮੰਨ ਸਾਗ੍ਰਾਮ ਸੇਵਾ ਗੀਤਾ ਭਾਗਵਤ ਸ੍ਰੋਤਾ ਏਕਾਕੀ ਕਹਾਵਈ ॥
ਤੀਰਥ ਧਰਮ ਦੇਵ ਜਾਤ੍ਰਾ ਕਉ ਪੰਡਿਤ ਪੂਛ ਕਰਤ ਗਵਨ ਸੋ ਮਹੂਰਤ ਸੁਧਾਵਈ ॥
ਬਾਹਰ ਨਿਕਸ ਗਰਧਬ ਸ੍ਵਾਨ ਸਗਨਿ ਕੈ ਸੰਕਾ ਉਪਰਾਜਿ ਕੈ ਬਹੁਰਿ ਘਰਿ ਆਵਈ ॥
ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਗਹਿ ਰਹਿ ਸਕਤ ਨ ਏਕਾ ਟੇਕ,ਦੁਬਿਧਾ ਅਛਤ ਨ ਪਰਮਪਦੁ ਪਾਵਈ।੪੪੭॥

–ਕਬਿੱਤ–

ਗੁਰ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਮਿਲਾਪ ਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਐਸੋ, ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਏਕ ਟੇਕ ਦੁਬਿਧਾ ਨਿਵਾਰੀ ਹੈ ॥
ਪੂਛਤ ਨ ਜੋਤਕ ਅਉ ਬੇਦ ਥਿਤਵਾਰ ਕਛੂ ਗ੍ਰਿਹ ਅਉ ਨਿਛਤ੍ਰ ਕੀ ਨ ਸੰਕਾ ਉਰਧਾਰੀ ਹੈ ॥
ਜਾਨਤ ਨ ਸਗਨ ਲਗਨ ਆਨ ਦੇਵ ਸੇਵ, ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਨੇਹ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ ॥
ਸਿਖ ਸੰਤ ਬਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਹੁਇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਗਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੀ ਹੈ ॥
(ਕਬਿਤ ਸਵੈਯੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਨੰ: ੪੪੮)

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵੇਹਲ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਥਿਤ ਵਾਰ ਜਾਂ ਮਹੀਨਾ ਕੱਤਕ, ਪੋਹ, ਚੇਤ ਜਾਂ ਨਰਾਤਿਆਂ, ਹੋਲੀਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਕੋਈ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਭਰਮ ਸਭ ਮਨਮਤ ਹੈ।

ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਮਰਥਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਉਣ। ਬੀਬੀ ਦਾ ਤੇ ਭੁਝੰਗੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਛਕਿਆ ਹੋਵੇ। ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਭੁਝੰਗੀ ਤੇ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਈ ਜਾਵੇ।

ਵਿਆਹ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਲੜਕੇ ਵਾਲੇ ਘਰ ਘੋੜੀਆਂ (ਵਡਹੰਸ ਮ: ੪ ਘੋੜੀਆਂ) 'ਦੇਹ ਤੇਜਨੜੀ ਜੀਅ' ਆਦਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲੜਕੀ ਵਾਲੇ ਘਰ– ਵਡਹੰਸ ਮ: ੪ ॥ 'ਮੇਰੇ ਮਨ ਮੇਰੇ ਮਨ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰੀਤ ਲਗਾਈ ਰਾਮ ॥' ਆਦਿਕ ਗਾਏ ਜਾਣ। ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਜੰਞ ਦਾ ਜਾਣਾ–ਸੋ ਭੁਝੰਗੀ ਵਾਲੇ ਕੀਰਤਨ, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ, ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾ ਕੇ, ਅਰਦਾਸ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤਾ ਕੇ ਲੰਗਰ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਜੰਞ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ– (ਬਿਖ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਗਟਿਆ) ਜੰਞ ਸਬੰਧੀਆਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿਆਣੇ ਸਿੰਘ ਸਾਊ ਸਾਊ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਉੱਕਾ ਹੀ।

ਬਿਬਰਜਤ ਕੁਰੀਤੀਆਂ—ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਵਿਚ ਗੰਦੇ ਗੀਤ, ਗੰਦੀਆਂ ਘੋੜੀਆਂ, ਸਿਠਣੀਆਂ, ਦਾਲ ਖਵੌਣੀ, ਖਾਰੇ ਨਵ੍ਹਾਣਾ, ਬਟਨਾ ਮਲਣਾ, ਚਪਣੀਆਂ ਭੰਨਣੀਆਂ, ਸਿਹਰਾ ਬੰਨ੍ਹਣਾ, ਗਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹਣਾ, ਵਾਗਾਂ ਗੁੰਦਣੀਆਂ, ਜੰਡੀ ਵਢਣੀ, ਤੇਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ, ਗਾਉਣਾ, ਖੇਡਣਾ, ਗੰਦੇ ਰੀਕਾਰਡ ਲੌਣੇ, ਵਾਰ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ, ਬੁਰਕੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ, ਖਾਰੇ ਤੇ ਬੈਠਣਾ, ਸਿਰ ਗੁੰਦਣਾ, ਜੂਠ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਪਾਉਣੇ ਇਤਿਆਦਿਕ ਸਭ ਮਨਮਤ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਜੰਞ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਜਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ, ਮਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦੇਣੇ।

ਜੰਞ ਦਾ ਪਹੁੰਚਣਾ— ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਭਾਵ ਦਿਨੇ ਦਿਨੇ ਲੜਕੀ ਵਾਲੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣਾ ਅਤੇ ਇਕਠੇ ਹੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਢੁਕਾਉ—ਵੇਲੇ ਢੁਕਾਉ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਿਲਨੀ ਆਦਿਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਸਿਰਫ ਹਥ ਜੋੜਕੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ' ਬੁਲੌਣੀ। ਭੁਝੰਗੀ ਉਪਰ ਦੀ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਸੁਟਣੇ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਬੰਧੀਆਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਪਰੇਮ ਬਣਿਆਂ ਰਹੇ, ਤੇ 'ਹਮ ਘਰ ਸਾਜਨ ਆਏ' ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੰਞ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਜੰਞ ਅਸਥਾਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਬੈਠਾਣਾ, ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਕਰਾ ਕੇ ਜਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ।

ਸੇਵਾ ਆਦਿ—ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਵੇਲੇ, ਜੰਞ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹਣੀ, ਗੰਦੇ ਗੀਤ ਨਹੀਂ ਗਾਉਣੇ, ਸਿਠਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਗਾਉਣੀਆਂ ਇਹ ਸਭ ਮਨਮਤ ਹਨ। ਸਿਰਫ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਛਕਣ ਵਕਤ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਪਰੋਸੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਸਲੋਕ—

'ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰ ਲੋਭ ਮੋਹ ਬਿਨਸ ਜਾਇ ਅਹੰਮੇਵ ॥
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਕਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਗੁਰਦੇਵ ॥'
'ਨਾਨਕ ਭੁਸਰੀਆਂ ਪਕਾਈਆਂ ਪਾਈਆਂ ਥਾਲੈ ਮਾਹਿ ॥
ਜਿਨੀ ਗੁਰੂ ਮਨਾਇਆ ਰਜਿ ਰਜਿ ਸੇਈ ਖਾਹਿ ॥'

ਪੜ੍ਹਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲੈਣਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਛਕਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਭ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖਤਾਈ ਨਾਲ ਬਿਠਾਉਣਾ, ਜੈਸਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਸਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਛਕ ਕੇ ਜੂਠ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਪੌਣੇ ਤੇ ਜੂਠ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛਡਣੀ। ਛਕ ਕੇ ਚੁਲੇ ਕਰ ਕੇ, ਚੁਲਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ

ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਉਠਣਾ ਤੇ ਜੰਞ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਆ ਜਾਣਾ ਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ।

ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀ ਤਿਆਰੀ—ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਸਭ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸੁੰਦਰ ਜਗ੍ਹਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੇ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਦੀ ਵਾਲੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੰਗਤ ਤੇ ਜਾਂਞੀ ਤੇ ਮਾਂਞੀ ਆ ਕੇ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਬੈਠਣ।

ਲੜਕੀ ਤੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਬੈਠਣਾ— ਲੜਕੀ ਤੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ, ਪਹਿਲੀ ਵਿਛੀ ਹੋਈ ਵਿਛਾਈ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਵਛਾਈ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠਾਣਾ, ਲੜਕਾ ਸਜੇ ਹਥ ਬੈਠੇ ਤੇ ਲੜਕੀ ਖਬੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠਣ। 'ਗੁਰਮੁਖ ਬੈਸਹੁ ਸਫਾ ਵਿਛਾਇ' ਇਹ ਗੁਰਮਤ ਰੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਲੜਕੀ ਤੇ ਲੜਕੇ ਦੇ ਥਲੇ ਕੋਈ ਵਖਰਾ ਕਪੜਾ ਨਹੀਂ ਵਛੌਣਾ ਤੇ ਬੀਬੀ ਆਪ ਤੁਰ ਕੇ ਨੰਗੇ ਮੂੰਹ ਆ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਮਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਬੈਠੇ।

ਕਈ ਲੋਕ ਲੜਕੇ ਤੇ ਲੜਕੀ ਦੇ ਬੈਠਣ ਵਾਸਤੇ ਵਖਰਾ ਕਪੜਾ ਵਛੌਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਸਮੇਂ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਵਿਚ ਗੋਰੀ ਗਊ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਖਲ ਲਾਹ ਕੇ ਪੁਠੀ ਕਰਕੇ ਲੜਕੀ ਤੇ ਲੜਕੇ ਦੇ ਥਲੇ ਵਛੌਂਦੇ ਸਨ ਜੁਜਰ ਵੇਦ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ। ਫੇਰ ਉਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਤਲਾਈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਪੜਾ ਵਛੌਣ ਲਗੇ। ਸੋ ਇਹ ਵਛਾਈ ਗਾਂ ਦੀ ਖਲ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਛਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਮਨਮਤ ਰੋਕੀ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਦੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਦਬ ਵਿਚ, ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ, ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੈ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗੱਦੀ ਲਾਉਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਾਫ਼ ਵਛਾਈ, ਤੇ ਸਭ ਸੰਗਤ ਦੇ ਬ੍ਰਾਬਰ ਬੈਠਣਾ ਤੇ ਲੜਕੀ ਨੰਗੇ ਮੂੰਹ ਬੈਠੇ, ਘੁੰਡ ਨਹੀਂ ਕਢਣਾ, ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਨੰਗੇ ਮੂੰਹ ਹੀ ਕਰੌਣਾ। ਸੋ ਫਿਰ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਭੋਗ ਪਾਕੇ— 'ਕੀਤਾ ਲੋੜੀਐ ਕੰਮ ਸੁ ਹਰਿ ਪਹਿ ਆਖੀਐ' ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ।

ਅਰਦਾਸ—ਫਿਰ ਅਰਦਾਸ ਗੁਪਤ ਕਰਨੀ, ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਲੜਕੀ, ਲੜਕਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਖੜੇ ਕਰ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ (ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਕਰੌਣ ਵਾਲਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਰਹਿਤ ਵਾਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ)

ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ ਉਸ ਵਕਤ ਲੜਕੀ ਦੇ ਤਾਈਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ (ਜੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚਾਚਾ ਤਾਇਆ, ਮਾਮਾ, ਭਰਾ) ਨੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜਾ ਦੇਣਾ ਤੇ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਪੜ੍ਹਨਾ–

ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੈ ਹਭ ਵੰਞਾਈ ਛੋੜਿਆ ਹਭੁ ਕਿਝੁ ਤਿਆਗੀ॥
ਹਭੇ ਸਾਕ ਕੂੜਾਵੇ ਡਿਠੇ ਤਉ ਪਲੈ ਤੈਡੈ ਲਾਗੀ॥

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ।

*ਜੇ ਕਰਿ ਗਹਹਿ ਪਿਆਰੜੇ ਤੁਧੁ ਨ ਛੋਡਾ ਮੂਲਿ॥
†ਹਰਿ ਛੋਡਨਿ ਸੇ ਦੁਰਜਨਾ ਪੜਹਿ ਦੋਜਕ ਕੈ ਸੂਲਿ॥

ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ–ਫਿਰ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਸੁਣਨਾ।

ਸਿਖਿਆ– ਫਿਰ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਸੁਨਾਉਣੀ ਜੋ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ! ਅਜ (ਸ੍ਰ: ਫਲਾਣੇ ਸਿੰਘ) ਦੇ ਸਪੁਤ੍ਰ (ਭਾਈ ਫਲਾਣਾ ਸਿੰਘ) ਦਾ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ (ਸ: ਫਲਾਣਾ ਸਿੰਘ) ਦੀ ਸਪੁਤ੍ਰੀ (ਬੀਬੀ ਫਲਾਣੀ ਕੌਰ) ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਭੁਝੰਗੀ ਤੇ ਬੀਬੀ ਅਜ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਆਸ਼੍ਰਮ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਆਸ਼੍ਰਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਰੀਤ ਗੁਰਮਤ ਦੁਆਰਾ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਚਲਾਉਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਭ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਸਿਆ ਹੈ।

---

*ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਹੈ ਬੀਬੀ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦਾਸੀ ਬਣੌਂਦੇ ਹੋ, ਲੜ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਮੇਰਾ ਹਥ ਫੜਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਣ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਸਮਾਂ ਆ ਬਣੇ ਤੇਰਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਛਡਾਂਗੀ। 'ਰੂਖੇ ਭੋਜਨ ਭੂਮ ਸੈਨ ਸਖੀ ਪ੍ਰਿਅ ਸੰਗ ਸੂਖ ਬਿਹਾਤ॥' ਪੂਰਨ ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ ਵਿਚ, ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਵਜ਼ੀਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਾਂਗੀ।

†ਇਹ ਪੰਗਤੀ ਵਿਚ ਪਤੀ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਣ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਸੁਮਤੇ! ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਲੜ ਲਗੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸਮਝ ਕੇ ਹਰ ਸਮੇਂ, ਹਰ ਕੰਮ ਵਿਚ, ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਸਲਾਹ ਲਵਾਂਗਾ। ਤੇਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਰਖਾਂਗਾ ਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪਰੇਮ ਨਿਭਾਵਾਂਗਾ। ਬਿਨਾਂ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਛਡਾਂ ਤਾਂ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਪਾਵਾਂਗਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਹਨ ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਤੇ ਸਤੀਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸਚੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਬਣਨ ਲਈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਾਜੀ ਨਿਵਾਜੀ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕੁਲ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਗੁਰਮੁਖ-ਤਾਈ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਵਖਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਪਛਿਆ—ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪੰਥ ਕੀ ਹੈ ? ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ— 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਪੰਥ ਅਤੀਤੰ' ਗੁਰਮੁਖਤਾਈ ਦਾ ਪੰਥ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ (ਅਤੀਤ) ਜੋ ਅਸੰਗ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਅਲਾਹਿਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਹ ਬਚਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ।

(ਲਾਵਾਂ) ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਮਹਲਾ ੧ ਜੀ (ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ)—ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਗਤ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਾਦੀ ਵਾਸਤੇ ਮੂਲ ਚੰਦ ਜੋ ਚੋਣਾ ਖੱਤ੍ਰੀ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ, ਜਿਸ ਮੂਲ ਚੰਦ ਦੀ ਸਪੁਤ੍ਰੀ ਜਗਤ ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁੜਮਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਵਟਾਲੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਆਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਗਏ ਹਨ ਉਸ ਵਕਤ ਚੋਜੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕੰਧ ਦੇ ਥਲੇ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਕੰਧ ਸਾਹਿਬ ਅਜੇ ਕਾਇਮ ਹੈ । ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਪੰਜ ਸੌ ਵਰ੍ਹਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੰਧ ਦੇ ਪਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜੰਵ ਵਾਸਾ ਸੀ ਓਥੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਲਾਵਾਂ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਅਗ ਇਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਅੱਗ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਪਰਕਰਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ ।

ਇਹ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਓਦੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਮੂਲੇ ਚੋਣੇ ਦੇ ਤਾਈਂ ਕਹਿਣ ਲਗੇ—ਤੇਰਾ ਜਵਾਈ ਆਖੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਜੇ ਕਹੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਮਝਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੂਲੇ ਚੋਣੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਸ ਥਾਂ ਕੱਚੀ ਕੰਧ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਕ ਉਹ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਨਵਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਟਾਲੇ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਬਣਿਆਂ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਕੰਧ ਦੀ ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਓਵੇਂ ਹੀ ਹੈ । ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਓਹ ਕੰਧ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉਤੇ ਉਹ ਸੁਟਣ ਲਗੇ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੇਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਗ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ?

ਬੇਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬੇਦਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ । (ਵੇਦੋ ਅਭਾਵਾ ਬਿਪਰਾ) ਜੇ ਵੇਦ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰ ਲਵੇ ਅਤੇ (ਬਿਪਰਾ ਅਭਾਵਾ ਤਾਂ ਅਗਨੀ) ਜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਗਨੀ ਦੁਆਲੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਨੀਆਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੇਦ ਦੀ ਵਿਧੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ

ਵਿਆਹ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਪਰ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਸ਼ਟ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਓਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਨਾ ਨਾਮ ਹੈ ਪੂਜਨ ਦਾ। ਇਉਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ– 'ਸਫਲ ਚਰਨ ਪ੍ਰਦਖਨਾ ਕਰਨ ਕੈ' ਪੈਰ ਸਫਲੇ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰੀਏ।

(ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੇਖੋ, ਜਿਹੜਾ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਦਾਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਖਤਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਹੈ। ਤਖਤਾਂ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਜਾਵੇ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ, ਰਹਿਤ ਰਖੇ ਉਹ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ।)

ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਕੰਧ ਸੁਟਣ ਲਗੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਭੈ ਦੇਣ ਲਗੇ। ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਿਰਭਉ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰੁ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਡਰਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਬ੍ਰਿਧ ਮਾਈ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ–ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਕੰਧ ਡਿਗਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਸੈਨਤ ਨਾਲ ਉਠੌਣ ਲਗੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੰਧ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਬੈਠੋ ਕੰਧ ਡਿਗਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਓਧਰੋਂ ਉਹਨਾਂ ਅਚਾਰਜਾਂ ਨੇ ਆਦਮੀ ਡੇਗਣ ਵਾਸਤੇ ਲਾਏ ਹੋਏ ਸਨ।

ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ–ਮਾਤਾ! ਭੈ ਨਾ ਕਰ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਤਕ ਰਹੇਗੀ ਕਿ ਭਾਈ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਅਗ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਲਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲਈਆਂ ਤੇ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਾਡੀ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗੀ। ਹੁਣ ਤਕ ਉਹ ਕਾਇਮ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਬਟਾਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ,ਜਨ ਵਾਸੇ ਵਾਲਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ।'ਕੰਧ ਸਾਹਿਬ' ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਲਾਵਾਂ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਹੈ, ਉਹ ਮੂਲ ਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲਾ ਥਾਂ ਹੈ ਵਟਾਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਓਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਬਣਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਾਰ ਚੁਕੇ, ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਚਲਿਆ। ਉਸ ਵਕਤ ਹਰਿ ਦਿਆਲ ਪਰੋਹਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਜਨੇਊ (ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖ ਸੂਤ) ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਆਪ ਦਸੋ ਜਿਵੇਂ ਜੰਞੂ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਦਸੀ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਦਾ ਜੰਞੂ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਸੋਹਣਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰੋ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਜਜਮਾਨ ਹੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪਰੋਹਤ ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ–

ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਹਮਰਾ ਵੀਆਹੁ ਜਿ ਹੋਆ
ਜਾਂ ਸਹੁ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਜਾਨਿਆਂ ॥

ਇਹ ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ ਉਸ ਵਕਤ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਦਸੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਬਣੌਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਚ ਖੰਡ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ, ਸਚ ਖੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ।

ਉਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਇਕ ਕਾਗਜ਼ ਮੰਗਵਾ ਦਿਓ, ਇਕ ਕਲਮ, ਇਕ ਦਵਾਤ, ਰੁਮਾਲ ਤੇ ਇਕ ਚੌਕੀ ਮੰਗਵਾਓ ਫਿਰ ਦਸਾਂਗੇ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਚੌਂਕੀ, ਕਾਗਜ਼ ਅਤੇ ਕਲਮ ਦਵਾਤ ਤੇ ਰੁਮਾਲ ਮੰਗਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਉਚਾਰਿਆ—

੧ਓ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਇਹਨਾਂ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਲਿਖ ਕੇ ਜੋ ੩੩ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਹੈ, ਚੌਕੀ ਤੇ ਰੁਮਾਲ ਵਿਛਾਲ ਕੇ ਉਤੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਰਖ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸਾਡੇ ਜੋ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਸਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰ ਕੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਇਹ ਬਚਨ ਕੀਤਾ—

'ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਹਮਰਾ ਵੀਆਹੁ ਜਿ ਹੋਆ ॥'

ਪੋਠੋਹਾਰ ਦਾ ਓਦੋਂ ਰਿਵਾਜ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਪੋਠੋਹਾਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਇਉਂ ਮੰਨਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਜਰਾਤ ਤੇ ਜੇਹਲਮ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਹਰ ਏਕ ਮੰਨਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵਾਕ ਨੂੰ। ਭਾਵੇਂ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਏਧਰ ਆ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਵੀ ਹਨ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਅਗ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਲਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਲਈਆਂ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ, ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ । ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਅੱਗ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ।

(੨) ਪਾ: ਤੀਜੀ॥ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਜੀ (ਅਨੰਦੁ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਨਾ)– ਏਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਆਪ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਤੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਉਦਾਲੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ।

(੩) ਪਾ: ਤੀਜੀ॥ ਭਾਈ ਸਚਨਸਚ– ਫੇਰ ਤੀਜੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਵਕਤ ਭਾਈ ਸਚਨਸਚ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਮਸਤਾਨਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਹਰੀ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਜੋ ਹਰੀ ਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਘੁੰਡ ਕਢ ਲਿਆ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਿਤਾ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਜੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਘੁੰਡ ਕਢਣਾ ਸੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਮਲੀ ਨੇ ਕਿਉਂ ਆਉਣਾ ਸੀ ? ਇਹ ਬਚਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਉਹ ਕਮਲੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਰਾਜਾ ਉਸ ਵਕਤ ਭੈ ਦੇ ਸੰਜੁਗਤ ਵਾਪਸ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਓਹ ਕਮਲੀ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਹੀ ਫਿਰਦੀ ਰਹੀ।

ਭਾਈ ਸਚਨਸਚ ਲੰਗਰ ਦੀਆਂ ਲਕੜਾਂ ਲਿਆਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਕਮਲੀ ਆ ਚੰਬੜੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਘਰੂੰਡ ਮਾਰੇ ਲਕੜਾਂ ਇਕਠੀਆਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦਿਤੀਆਂ, ਲਹੂ ਵਗੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚੋਂ । ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ–ਕੀ ਗਲ ਹੈ ਸਚਨਸਚ, ਬੜਾ ਡਰਦਾ ਹੈਂ ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਕਮਲੀ ਚਿੰਬੜ ਗਈ ਜੋ ਰਾਣੀ ਘੁੰਡ ਕਰ ਕੇ ਆਈ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਕਮਲੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਕੋਲੋਂ ਘੁੰਡ ਕਿਉਂ ਕਢਿਆ ਹੈ ?

ਮਹਾਰਾਜਜੀ ਕਹਿੰਦੇ–ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਕਲ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਖੜਾਂਵ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੀਂ ਉਸ ਪਾਸ, ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਮਾਰ ਕੇ ਰਾਜੀ ਕਰ ਲਿਆਵੇਂਗਾ। ਇਹ ਬਚਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉਹ ਭਾਈ ਸਚਨਸਚ ਜਦੋਂ ਗਿਆ, ਲਕੜਾਂ ਇਕਠੀਆਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਓਵੇਂ ਕਮਲੀ ਬਾਹਾਂ ਉਲਾਰਦੀ ਆਈ ਉਸ ਵਕਤ ਸਚਨ ਸਚ ਨੇ ਟਕਾ ਕੇ ਮਥੇ ਵਿਚ ਮਾਰੀ ਖੜਾਂਵ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸੁਰਤ ਆ ਗਈ, ਕਮਲ ਉਤਰ ਗਿਆ । ਉਸ ਵਕਤ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ! ਮੈਨੂੰ ਬਸਤਰ ਦੇਹ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਢਕਾਂ ।

ਸਚਨਸਚ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੰਬਲੀ ਦਿਤੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਲਿਆਇਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਬੜੇ ਹਸੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਚੰਗਾ ਸਚਨ ਸਚ ! ਤੇਰਾ ਇਹ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਾਇਆ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਚਨਸਚ ਤੇ ਰਾਣੀ ਨੇ । ਇਉਂ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਤੀਜੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਖੜਾਂਵ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਹੁਣ ਬਹਾਦਰ ਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਪਿੰਡ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਪੰਜ ਕੁ ਮੀਲ ਤੇ ਕੋਲੇ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਹੈ । ਓਥੇ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਮ ਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਉਹ ਖੜਾਂਵ ਹੈ।

(੪) ਪਾ: ਚੌਥੀ ॥ ਲਾਵਾਂ ਉਚਾਰਨ—ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਫੇਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਚੌਥੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਕ ਸਿਖ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਪੰਡਤ ੨੫ ਰੁਪਏ ਮੰਨ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾਈ ਦੇ ਹੁਣ ਜੰਵ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਠੀਕ ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ੫੦ ਰੁਪਏ ਦਿਓਗੇ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਾਵਾਂਗਾ, (ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਕ ਰੁਪੈ ਦੀ ਇਕ ਮਣ ਨਾਲੋਂ ਕਣਕ ਬਹੁਤੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ) ਐਨ ਮੌਕੇ ਤੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਆਏ । ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਐਸੇ ਲੁਟੇਰੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ !

ਉਸ ਵਕਤ ਭਾਈ ਬੁਢਾ ਜੀ, ਜੇਠਾ ਜੀ, ਪੈੜਾ ਜੀ, ਲੰਗਾਹਾ ਜੀ, ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਸ਼ਾਲੋ ਆਦਿਕ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ—ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਆਪ ਦੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੋਚਰੇ ਨਾ ਛਡੋ। ਆਪ ਹੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਕਾਰਜ ਕਰੋ ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਜੰਵ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਓ, ਲੜਕੀ ਵਾਲੇ ਵੀ ਆ ਜਾਓ,ਉਹ ਗਰੀਬ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਚਾਰ ਲਾਵਾਂ ਉਚਾਰ ਕੇ ਦੁਖ ਭੰਜਨੀ ਦੇ ਹੇਠ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਅਜ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਸਿਖ ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਨਾ ਲਿਔਣ ਅਸਾਂ ਲਾਵਾਂ ਉਚਾਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ। ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਲਿਆ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿਵਹਾਰਕ ਸਤਾ ਸਿਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਸਤਾ ਸਿਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਉਂ ਲਾਵਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਹੈ।

(੫) ਪਾ: ਛੇਵੀਂ—ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ, ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਹੋਇਆ।

(੬) ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ—ਦਾ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਝਬਾਲ ਜਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜੰਗ ਜਿਤ ਕੇ ੨੬ ਜੇਠ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਓਥੇ ਹੁਣ ਤਕ ਲਾਵਾਂ

ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ। ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ੨੬ ਜੇਠ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਾ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਹਾਤਮ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਤੋਰੀ।

(੭) ਪਾ: ਦਸਵੀਂ ॥ ਲਾਵਾਂ ਮਹਾਤਮ—ਅਤੇ ਕਲਗੀਧਰ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਸ ਵਕਤ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ (ਧਰਮ ਵਿਜੇ ਮੁਕਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ) ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੁਪਤ ਰੂਹਾਂ ਹਨ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਹਨ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਓ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਨੇ ਕਿਹਾ—

'ਸਰਬ ਭੂਤ ਆਪ ਵਰਤਾਰਾ ॥
ਸਰਬ ਨੈਨ ਆਪ ਪੇਖਨਹਾਰਾ ॥'
'ਕਈ ਕੋਟਿ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਸੂਕਰ ਮ੍ਰਿਗਾਚ ॥'

ਇਹ ਜਦੋਂ ਤੁਕ ਉਚਾਰੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਪਤ ਰੂਹਾਂ ਦਿਸਣ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਭਰੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਗੁਪਤ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਹੋ? ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਘਟ ਗਏ।

ਹਜੂਰ ਨੇ ਪੁਛਿਆ—ਘਟ ਕਿਉਂ ਗਏ? ਕਹਿੰਦੇ—ਜਿਸ ਪੁਰਸ਼ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਡੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਲਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਬੇ-ਗਤ ਹੋ ਕੇ ਮਰੇ, ਚਾਹੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਕੜਾਹੀ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। (ਕਰਦੇ ਹਨ) ਓਦੋਂ ਅਸੀਂ ਲਾੜੀ ਤੇ ਲਾੜੇ ਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰੋਮ ਤੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਗਲੀਚ ਹੋ ਕੇ ਮਰਨ ਓਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਰਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲਾਵਾਂ ਜਿਸ ਵਿਆਹ ਤੇ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕੰਮਿਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਸਾਡਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਪਰੇਤ ਜੂਨੀ ਸਾਡੀ ਇਉਂ ਘਟ ਗਈ। ਸੁਣ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਸਿਖੋ! ਨਿਤਨੇਮ ਬਣਾ ਲਓ, ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਜ਼ਰੂਰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕਰਿਆ ਕਰੋ, ਪੰਜਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪਾਠ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਜੀ ਨੇ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਕੀਤੀ—

'ਕਰ ਕਾਜ ਚਲੇ ਸੁ ਅਨੰਦਨ ਕੇ ॥'

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਪੱਕੀ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੀ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਤੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਫਿਰ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਕੇ ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕੰਮਿਆਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ।

(੮) ਪਾਃ ਦਸਵੀਂ—ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਿਸਤ੍ਰੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਾਈ ਕੰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ, ਆਪ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਤੋਰਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਸ ਅਨੰਦ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਇਹ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਵੇਂ ਧਰਮੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀਬੀ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੋਵੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਰਹਿਤ ਵਾਲੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਘਰ ਸਾਮਾਨ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਵਧ ਘਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਰਕ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਉਂ ਉਲਾਹਮੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਵਾਲੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਵਿਦਿਆ ਆਪਣੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਾਸਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕਿੰਨੀ ਪੜ੍ਹੇ। ਧਾਰਮਕ ਵਿਦਿਆ, ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਤੇ ਸੋਹਿਲੇ ਦੇ, ਇਹ ਨਿਯਮੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ ਦਾ ਭਜਨ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਏ।

ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਉਮਰ ਬਹੁਤ ਵਡੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਲੜਕੀ ਦੀ ਉਮਰ ਬਾਹਲੀ ਛੋਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਚਾਰ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਫਰਕ ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਏਦੂੰ ਵਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਲੜਕੀ ਦੀ ਉਮਰ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਛੋਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਲੜਕੇ ਦੀ ਥੋਹੜੀ ਜਿਹੀ ਵਡੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਭੁਜੰਗੀ ਤੇ ਭੁਜੰਗਨ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ—ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਗਲ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਆਕਤ, ਸਰੂਪ, ਇਕੋ ਜੇਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਰਹਿਣੀ, ਬਹਿਣੀ, ਸਿਖਿਆ ਇਸ਼ਟ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗੁਰੂ, ਨਿਯਮ, ਸੁਭਾ, ਕਰਮ, ਧਰਮ, ਨੇਮ, ਇਸ਼ਟ, ਪੂਜਾ ਆਦਿ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਖਾਣ ਪੀਣ, ਪਹਿਨਣ, ਇਕ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਚੰਗੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਆਸ਼੍ਰਮ ਨਿਭ ਸਕੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਵਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਆਉਣ ਜਾਣ ਦਾ ਗੇੜਾ ਮਿਟ ਜਾਵੇ, ਸਦਾ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਣ। ਲੜਕਾ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਨੇ ਵਿਦਿਆ ਗੁਣ, ਸ਼ੁਭ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਆਸ਼੍ਰਮ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਆਸ਼੍ਰਮ ਵਿਚ ਇਉਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਬਾਕੀ ਆਸ਼੍ਰਮਾਂ ਨੂੰ ਉਚਾ ਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਹੋਰ ਆਸ਼੍ਰਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਆਸ਼੍ਰਮ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਿਤੀ ਹੈ—

ਜੋਗ ਨ ਭਗਵੀ ਕਪੜੀ ਜੋਗ ਨ ਮੈਲੇ ਵੇਸ ॥
ਨਾਨਕ ਘਰ ਬੈਠਿਆਂ ਜੋਗ ਪਾਈਐ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਉਪਦੇਸ ॥

ਜੈਸੇ ਵੇਲ ਨਾਲੋਂ ਖਰਬੂਜ਼ਾ ਤੋੜ ਕੇ ਪਕਾਈਏ ਤਾਂ ਗਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੌੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਾਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਵੇਲ ਨਾਲ ਖਰਬੂਜਾ ਪਕੇ ਤਾਂ ਦਾਗੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕੌੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮਿਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਵੀ ਖਰਬੂਜ਼ੇ ਦੀ ਵੇਲ ਵਾਂਗੂੰ ਹੈ। ਜੇ ਬਾਹਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ—

ਗ੍ਰਿਹ ਤਜ ਬਨ ਖੰਡ ਜਾਈਐ ਚੁਣ ਖਾਈਐ ਕੰਦਾ ॥
ਅਜਹੁ ਵਿਕਾਰ ਨ ਛੋਡਈ ਪਾਪੀ ਮਨ ਮੰਦਾ ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਕਲੰਕੀ,ਦਾਗੀ ਤੇ ਕੌੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ—

'ਜਿਹ ਘਰ ਬਨ ਸਮਸਰ ਕੀਏ ਤੇ ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ॥'
'ਵਿਚੇ ਗ੍ਰਿਹ ਗੁਰ ਬਚਨ ਉਦਾਸੀ
ਜਿਉ ਕਮਲ ਰਹੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਹੇ ॥'
'ਰੇ ਮਨ ਐਸੋ ਕਰ ਸੰਨਿਆਸਾ ॥
ਬਨ ਸੇ ਸਦਨ ਸਭੈ ਕਰ ਸਮਝੋ ਮਨ ਹੀ ਮਾਹਿ ਉਦਾਸਾ ॥'

ਦਸ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ—

'ਘਰ ਬਾਰੀ ਹੋਇ ਵਰਤਿਆ ਘਰ ਬਾਰ ਸਿਖ ਪੈਰੀ ਪਾਏ ॥'

ਹੋਰ ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਬਿਤ ਸਵੈਯੇ—

—ਕਬਿਤ—

ਜੈਸੇ ਸਰ ਸਰਿਤਾ ਸਕਲ ਮੈ ਸਮੁੰਦਰ ਬਡੋ ਮੇਰ ਮੈ ਸੁਮੇਰ ਬਡੋ ਜਗਤ ਬਖਾਨ ਹੈ ॥
ਤਰਵਰ ਵਿਖੈ ਜੈਸੇ ਚੰਦਨ ਬਿਰਖ ਬਡੋ, ਧਾਤ ਮੈ ਕਨਕ ਅਤਿ ਉਤਮ ਬਖਾਨ ਹੈ ॥
ਪੰਛਨ ਮੈ ਹੰਸ ਮ੍ਰਿਗਰਾਜਨ ਮੈ ਸਾਰਦੂਲ, ਰਾਗਨ ਮੈ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਪਾਰਸ ਪਾਖਾਨ ਹੈ ॥
ਗਜਾਨਨ ਮੈ ਗਿਆਨ ਅਰ ਧਿਆਨਨ ਮੈ ਧਿਆਨਗੁਰ,ਸਕਲਧਰਮ ਮੈ ਗ੍ਰਿਹਸਤਪ੍ਰਧਾਨਹੈ॥

—ਕਬਿੱਤ—

ਤੁਸ ਮੈ ਤੰਦੁਲ ਬੋਇ ਨਿਪਜੈ ਸਹੰਸ੍ਰ ਗੁਨੋ, ਦੇਹ ਧਾਰ ਕਰਤ ਹੈ ਪਰਉਪਕਾਰ ਜੀ ॥
ਤੁਸ ਮੈ ਤੰਦੁਲ ਨਿਰਬਿਘਨ ਨ ਲਾਗੈ ਘੁਨ, ਰਾਖੇ ਰਹੈ ਚਿਰੰਕਾਲ ਹੋਤ ਨ ਬਿਕਾਰ ਜੀ ॥
ਤੁਸ ਮੈ ਨਿਕਸ ਹੋਇ ਭਗੁਨ ਮਲੀਨ ਰੂਪ. ਧਵਾਇ ਕਰਵਾਇ ਰਾਧੇ ਰਹੈ ਨ ਮੰਸਾਰ ਜੀ ॥
ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸੁ ਗੁਰ ਸਿਖ ਗ੍ਰਿਹਿ ਮੈ ਬੈਰਾਗੀ, ਗ੍ਰਿਹਿ ਤਜ ਬਨ ਖੰਡ ਹੋਤ ਨ ਉਧਾਰ ਜੀ ॥

ਕਬਿਤ ਸਵੈਯੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਨੰ: ੩੭੬, ੧੨੧)

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਘਰ ਬਾਰ ਪ੍ਰਵਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਕਰਮ—ਗੁਰ ਸਿਖ ਨੂੰ ਕਰਮ, ਧਰਮ, ਨੇਮ ਬਰਤ, ਪੂਜਾ ਕਿਹੜੇ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ? ਗੁਰ ਸਿਖ ਦਾ ਕਰਮ—ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ।

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ॥
ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ
ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰਿ ਨਾਵੈ॥
ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ
ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ॥
ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ
ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ॥
ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਸੋ ਗੁਰ ਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ॥
ਜਿਸ ਨੋ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ
ਤਿਸੁ ਗੁਰ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ॥
ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰ ਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ॥

(ਗਉੜੀ ਵਾਰ ਮ: ੪)

ਗੁਰ ਸਿਖ ਭਲਕੇ ਉਠ ਕਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਰ ਨਾਵੰਦਾ॥
ਗੁਰ ਕੈ ਬਚਨ ਉਚਾਰ ਕੈ ਧਰਮਸਾਲ ਦੀ ਸੁਰਤਿ ਕਰੰਦਾ॥
ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾਇ ਕੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇਇ ਪ੍ਰੀਤ ਸੁਣੰਦਾ॥
ਸੰਕਾ ਮਨਹੁ ਮਿਟਾਇ ਕੈ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵ ਕਰੰਦਾ॥
ਕਿਰਤ ਵਿਰਤ ਕਰ ਧਰਮ ਦੀ ਲੈ ਪ੍ਰਸਾਦ ਆਣਿ ਵਰਤੰਦਾ॥
ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਇ ਕਰਿ ਪਿਛੋਂ ਬਚਿਆ ਆਪ ਖਵੰਦਾ॥
ਕਲੀ ਕਾਲ ਪਰਗਾਸ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ਚੇਲਾ ਗੁਰੁ ਸੰਦਾ॥
ਗੁਰਮੁਖ ਗਾਡੀ ਰਾਹੁ ਚਲੰਦਾ॥ ੧੧॥

(ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ ੪੦ ਪਉੜੀ ੧੧)

'ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨ ॥' 'ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ ਬਿਨ ਅੰਨ ਸਿਉ ਨ ਕਰੇ ਨੇਹੁ ॥' (ਰਹਿਤਨਾਮਾ) ਇਹ ਭੀ ਨਿਤ ਕਰਮ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ। 'ਨਾਨਕ ਜੇ ਸਿਰ ਖੁਥੇ ਨਾਵਣ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਸਤ ਚਟੇ ਸਿਰ ਛਾਈ ॥' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ– 'ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤਰ ਮੁਖ ਙਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥ ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜੇ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥' 'ਰਸਨਾ ਜਪੈ ਨ ਨਾਮ ਤਿਲ ਤਿਲ ਕਰ ਕਟੀਐ ॥' 'ਬਿਨ ਸਿਮਰਨ ਐਸੇ ਸੁਆਸ ਸਹਿਤ ਹੈ ॥ ਜੈਸੇ ਭਮਰਾ ਫੂਲ ਬਹਿਤ ਹੈ॥' ਦਾਨ ਵਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਨਾ ਕਢੀਏ ਉਹ ਪਾਣੀ ਗੰਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਜੋ ਬਾਬੇ ਕੇ ਦਾਮ ਨ ਦੈ ਹੈ ॥ ਤਾਤੇ ਗਹਿ ਬਾਬਰ ਕੇ ਲੈਹੈ ॥'

ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ–

'ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਾ ਕਰੇ ਸਰੀਰ ॥ ਸੋ ਗ੍ਰਿਹੀ ਗੰਗਾ ਕਾ ਨੀਰ ॥'

ਧਰਮ–ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਈਸਾਈਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਵਖੋ ਵਖਰੇ ਹਨ। ਜੰਞੂ, ਤਿਲਕ, ਬੋਦੀਆਂ ਆਦਿ, ਸੋਨ ਚਿੜੀਆਂ ਉਡੌਣੀਆਂ, ਸੁੰਨਤ ਕਰਨੀ, ਨਕਟਾਈ ਪੌਣੀ ਆਦਿ ਈਸਾ ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰੌਣਾ।

ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਧਰਮ–ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਨਾ, ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਰਖਣੀ ਚਾਰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਰਹਿਣਾ।

ਕੇਸ–ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੇਸ ਸੁਤੇ ਪਏ ਦੇ ਸੜ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਅਫ਼ਸੋਸ ਕੀਤਾ, ਖੁਦਾ ਮੇਰੇ ਕੇਸ ਨਾ ਸੜਦੇ ਮੈਂ ਬੇਸ਼ਕ ਮਰ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਅਜ ਕਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਕਟਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕੰਘਾ–ਬੁਧੂ ਸ਼ਾਹ ਪੀਰ ਨੂੰ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕੰਘਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਚੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਜਾਣ ਕੇ।

ਕੜਾ–ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਸਮਾਰਦ ਦੈਂਤ ਨੇ ਕੜਾ ਹੀ ਮੰਗਿਆ ਸੀ।

ਕਛਹਿਰਾ–ਹਨੂੰਮਾਨ ਨੇ ਸੀਤਾ ਜੀ ਦੀ ਖਬਰ ਲਿਆਂਦੀ ਤੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟੀ ਲਿਆਂਦੀ ਪਰ ਸਰਬੰਸ ਦਾਨ ਵੇਲੇ ਕਛਹਿਰਾ ਹੀ ਹਨੂੰਮਾਨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਦਿਤਾ, ਭਾਵੇਂ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦਾ ਪੜਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਉਸਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕ੍ਰਿਪਾਨ—ਸੂਲੀ ਚੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਈਸਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਬਦਨ ਦੇ ਕਪੜੇ ਵੇਚ ਕੇ ਭੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਖ੍ਰੀਦ ਕੇ ਆਪ ਦੇ ਕੋਲ ਰਖਣੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ—

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੀਣ ਕਬਹੂ ਨਹਿ ਹੋਈ ॥
ਰਹਿਤਵਾਨ ਸਿੰਘ ਹੈ ਸੋਈ ॥

'ਸਿਖੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਪੰਜ ਹਰਫ਼ ਅਸਤ ਕਾਫ਼ ॥
ਹਰਗਿਜ ਨ ਬਾਸ਼ਦ ਅਜ਼ੀ ਪੰਜ ਮੁਆਫ਼ ॥
ਕੜਾ ਕਾਰਦੋ ਕਛ ਕੰਘੇ ਬਿਦਾਂ ॥
ਬਿਲਾ ਕੇਸ ਹੇਚ ਅਸਤ ਜੁਮਲੇ ਨਿਸ਼ਾਂ ॥'

ਸਿਖੀ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪੰਜ ਕਕਾਰ—ਕੜਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ, ਕਛਹਿਰਾ, ਕੰਘਾ ਤੇ ਕੇਸ ਹਨ।

ਨੇਮ--ਕੋਈ ਗੰਗਾ ਜਾ ਕੇ ਜੁਤੀ ਪਾਉਣੀ ਛਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਫਲ ਖਾਣਾ, ਕੋਈ ਬਸਤਰ ਪਾਉਣਾ, ਕੋਈ ਸੌਣਾ ਛਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤ ਨੇਮ—ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗਨ ਕਰੋ। ਨੇਮ ਕਰੋ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ, ਨੇਮ ਕਰੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਣ ਦਾ, ਨੇਮ ਕਰੋ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ, ਜਤ ਸਤ ਵਿਚ ਪਕੇ ਰਹਿਣ ਦਾ।

ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੪ ਅਸਟਪਦੀਆ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਚਾਦਨਾ ਚਾਦਨੁ ਆਂਗਨਿ ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ ਅੰਤਰਿ ਚਾਂਦਨਾ ॥ ੧ ॥
ਆਰਾਧਨਾ ਅਰਾਧਨੁ ਨੀਕਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਨਾ ॥ ੨ ॥
ਤਿਆਗਨਾ ਤਿਆਗਨੁ ਨੀਕਾ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਤਿਆਗਨਾ ॥ ੩ ॥
ਮਾਗਨਾ ਮਾਗਨੁ ਨੀਕਾ ਹਰਿ ਜਸੁ ਗੁਰ ਤੇ ਮਾਗਨਾ ॥ ੪ ॥
ਜਾਗਨਾ ਜਾਗਨੁ ਨੀਕਾ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਮਹਿ ਜਾਗਨਾ ॥ ੫ ॥
ਲਾਗਨਾ ਲਾਗਨੁ ਨੀਕਾ ਗੁਰ ਚਰਣੀ ਮਨੁ ਲਾਗਨਾ ॥ ੬ ॥
ਇਹ ਬਿਧਿ ਤਿਸਹਿ ਪਰਾਪਤੇ ਜਾਕੈ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗਨਾ ॥ ੭ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਨੀਕਾ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਰਨਾਗਨਾ ॥ ੮ ॥

(ਪੰਨਾ ੧੦੧੮)

ਬ੍ਰਤ— ਕੋਈ ਬਰਤ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਭੁਖੇ ਰਹਿਣ ਦਾ । ਫਿਰ ਬਹੁਤਾ ਖਾ ਕੇ ਔਖਾ ਹੋਣਾ। ਜਿਵੇਂ ਇਕਾਦਸੀ ਦੀ ਭੁਖ ਦੁਆਦਸੀ ਵਿਚ ਕਢਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਪੂੰਨਿਆਂ ਦਾ, ਸੰਗ੍ਰਾਂਦ ਦਾ, ਮੰਗਲਵਾਰ ਆਦਿਕ ਦਾ ਵਰਤ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਬਾਵਨ ਦੁਆਦਸੀ, ਰਾਮ ਨੌਮੀ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਸ਼ਟਮੀ ਦਾ ਇਹ ਯੋਗ ਨਹੀਂ।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਹੈ—'ਸਗਲੀ ਥੀਤ ਪਾਸ ਡਾਰ ਰਾਖੀ ॥ ਅਸਟਮ ਥੀਤ ਗੋਬਿੰਦ ਜਨਮਾਸੀ ॥' 'ਭਰਮ ਭੂਲੇ ਨਰ ਕਰਤ ਕਚਰਾਇਣ ॥' ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਵਰਤ ਹੈ— 'ਓਨੀ ਦੁਨੀਆ ਤੋੜੇ ਬੰਧਨਾ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਥੋੜਾ ਖਾਇਆ ॥' 'ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਦਯਾ ਖਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤ ॥' (ਪਾ: ੧੦) 'ਥੋੜਾ ਸਵਣਾ ਖਾਵਣਾ ਥੋੜਾ ਬੋਲਣ ਗੁਰਮਤ ਪਾਇ ॥' (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)।

ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਨਿਯਮ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ।

ਪੁਰਸ਼ ਬਰਤ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਭਾਈ ਸੰਤ ਰਾਮ ਸਿਖ ਸੀ ਜਿਵੇਂ। ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਚੰਗਾ ਗੁਰਮੁਖ ਪਰੇਮੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਖ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਸੀ ਬੜਾ ਹੀ ਪਰੇਮੀ ਸੀ। ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਡਿਉੜੀਦਾਰ ਸੀ ਉਹ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਭਾਈ ਸੰਤ ਰਾਮ ਨੂੰ ਪਹਿਰਾ ਦੇਂਦੇ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੀ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਸੀ, ਨੇ ਤਕ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੇਗਮ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਸਿਖ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ।

ਬੇਗਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਟੀ ! ਹਠ ਨਾ ਕਰ। ਤੈਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਲਾਕੇ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹਾਂਗੇ। ਕਹਿੰਦੀ—ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਏਸੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਕੋਲ ਬੇਗਮ ਨੇ ਦਸਿਆ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਅੱਛਾ ! ਆਪਾਂ ਇਸ ਸਿਖ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾ ਲਵਾਂਗੇ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਸੂਬਾ ਬਣਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਲੜਕੀ ਦਾ ਨਿਕਾਹ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੀ ਟਹਿਲਣ ਸੀ ਉਸ ਬੇਗਮ ਦੀ, ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਦਸਿਆ। ਉਹ ਦੂਜਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਿਪਾਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਸਿਖ ਸੰਤ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਡਿਓੜੀਦਾਰ, ਉਸ ਨੇ ਦਸਿਆ ਤੈਨੂੰ ਸਿਖਾ ! ਵਧਾਈਆਂ। ਜਿਹੜੀ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਬੜੇ ਬੜੇ ਸੂਬੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਕਲ ਨੂੰ ਤੇਰਾ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਨਿਕਾਹ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਤ ਰਾਮ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਧਰਮ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਿਖੀ ਧਰਮ ਤਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਛਡ ਸਕਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ—ਆਹ ਫੜ ਰਫਲ। ਰਫਲ ਫੜਾ ਕੇ ਜਿਉਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨੱਠਾ, ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਦਿਨੇ ਟਿਕ ਰਿਹਾ ਕਰੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਠ ਪਿਆ ਕਰੇ, ਪਸ਼ੌਰ ਵਿਚ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਉਧਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹੁਲੀਆ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਜੇ ਸਿਖ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਓਹਨੂੰ ਪਾਲਕੀਆਂ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਏਥੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਲਿਆਓ, ਜੇ ਨਾ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਸਿਖ ਦਾ ਸਿਰ ਕਤਲ ਕਰ ਕੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾਓ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਓਹ ਹੁਲੀਆ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਪਸ਼ੌਰ ਵਿਚ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ, ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਵੜਦੇ ਨੂੰ ਸਿਖ ਨੂੰ ਸਿਆਣ ਕੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਪਕੜ ਲਿਆ।

ਓਥੋਂ ਦੇ ਪਸ਼ੌਰ ਵਾਲੇ ਸੂਬੇ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਓਇ! ਜਿਹੜੀ ਗਲ ਮੇਰੇ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਲੜਕੀ ਮਿਲਣ ਲਗੀ ਹੈ। ਸਿਖਾ ! ਤੂੰ ਧੰਨ ਭਾਗ ਆਪਣੇ ਸਮਝ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ—ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਧਰਮ ਦਿਤਾ ਨਹੀਂ ਛਡਣਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਿਖੀ ਕਮਾਉਣੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨੀ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ—ਤੈਨੂੰ ਫਿਰ ਦੂਜਾ ਹੁਕਮ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ—ਕਤਲ ਬੇਸ਼ਕ ਕਰ ਦਿਓ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਿਆ, ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਗਰਦਨ ਝੁਕਾ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਦੀ ਗਰਦਨ ਕਟੀ ਗਈ। ਸਰੀਰ ਉਸ ਦਾ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਰੋਹੜ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਲਾਹੌਰ ਜਦੋਂ ਆਇਆ ਸਿਰ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਥਾਲ ਵਿਚ ਰਖਿਆ, ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ—ਲੈ ਸਿਖ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਿਖੀ ਧਰਮ ਛਡ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਨਾਲ ਨਿਕਾਹ ਮੰਨਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਵੇਖ ਐਡੇ ਉਹ ਕਾਫਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਲੜਕੀ ਉਸ ਵਕਤ ਹਥ ਪੌਣ ਲਗੀ ਉਸ ਸਿਰ ਨੂੰ। ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਚਰਿੱਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

ਸਵਾ ਗਲਿਸਟ ਸਿਰ ਉਠਿਓ ਤਉ ਨ ਕਬੂਲੀ ਨਾਰ ॥

ਸਵਾ ਗਿਠ ਸਿਰ ਕਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸਿਖ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪਸ਼ੌਰ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ, ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ। ਓਹ ਲੜਕੀ ਦੇ ਹਥ ਲਾਉਣੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵਾ ਗਿਠ ਸਿਰ ਉਤਾਂਹ ਉਠ ਖਲੋਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ— ਹੇ ਖੁਦਾ ! ਇਹਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਕੀ ਗਲ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ

ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਕਹਿਣ ਲਗੀ–ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ, ਪਿਤਾ ! ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਿਊਂਦੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਬੂਲਿਆ ਤੇ ਇਸਦਾ ਮਰੇ ਦਾ ਧਰਮ ਖੁਦਾ ਹੁਣ ਆਪ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮੇਰਾ ਹਥ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਛੋਂਹਦਾ।

ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਿਖ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਗੁਣ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ–

'ਸੁਧ ਜਬ ਤੇ ਹਮ ਧਰੀ ਬਚਨ ਗੁਰ ਦਏ ਹਮਾਰੇ ॥
ਪੂਤ ਇਹੈ ਪ੍ਰਣ ਤੋਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਜਬ ਲਗ ਘਟ ਥਾਰੇ ॥
ਨਿਜ ਨਾਰੀ ਕੇ ਸਾਥ ਨੇਹੁ ਤੁਮ ਨਿਤ ਬਢੈਯਹੁ ॥
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੀ ਸੇਜ ਭੂਲ ਸੁਪਨੇ ਹੂ ਨ ਜੈਯਹੁ ॥'
'ਪਰ ਧਨ ਪਾਹਨ ਤੁਲ ਤ੍ਰਿਆ ਪਰ ਮਾਤ ਹਮਾਰੇ ॥'

ਪ੍ਰਾਇਆ ਧਨ ਪਥਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਹਨ। ਵਡੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਹਨ, ਬ੍ਰਾਬਰ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਹਨ। ਛੋਟੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਾ। ਇਸ ਬਚਨ ਵਿਚ ਬਚੀ ਬਚੇ ਨੂੰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

'ਏਕਾ ਨਾਰੀ ਜਤੀ ਹੋਇ ਪਰ ਨਾਰੀ ਧੀ ਭੈਣ ਵਖਾਣੈ ॥'
'ਵੇਖ ਪਰਾਈਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਧੀਆਂ ਜਾਣੈ ॥'

ਇਸਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਤ–ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਇਹ ਗੁਣ ਆਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਾਬਲ ਦੀ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਾਉਲੀ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ ਉਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰੇ, ਹਰ ਰੋਜ਼ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰੇ। ਦਿਨ ਛਿਪਦੇ ਨਾਲ ਗੁਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰੇ ਅਤੇ ਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਟੋਕਰੇ ਨੂੰ ਝੂਟਾ ਜਿਵੇਂ ਦੇਈਦਾ ਹੈ ਪੰਘੂੜੇ ਨੂੰ, ਇਉਂ ਹਲੂਣਾ ਦਿਆ ਕਰੇ।

ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ–ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਇਹ ਬੀਬੀ ਕੌਣ ਹੈ ? ਰਾਤ ਨੂੰ ਛਿਪ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਵੇਰੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ– ਬੀਬੀ ! ਤੂੰ ਕਿਥੋਂ ਆਈਂ ਹੈ ? ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ–ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਮੈਂ ਕਾਬਲ ਵਿਚੋਂ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਸਿਖ ਹੈ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜੀ। ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰੂੰਗੀ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇਹੋ। ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਏਥੇ ਆਉਂਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਘਰ ਨੂੰ ਹੀ ਚਲੀ

ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ। ਵੇਖ ਲਓ ! ਗਡੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਾਬਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਬੀਬੀ ਵਿਚ ਐਡੀ ਤਾਕਤ ਸੀ।

ਕਹਿਣ ਲਗੀ—ਬੀਬੀ ! ਇਤਨੀ ਤਾਕਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ? ਕਹਿਣ ਲਗੀ—ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਪਤੀ ਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਦੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪੁਰਖ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ। ਇਕ ਆਪ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਕਤ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਆਈ ਹੈ।

ਫਿਰ ਪੰਘੂੜਾ ਹਲੌਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦਸਿਆ, ਕਿਹਾ—ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਗੋਦੀ ਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਣੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਘੂੜੇ ਤੇ ਲਿਟਾ ਆਉਂਦੀ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਰੋਂਦਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਏਥੋਂ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਟੋਕਰੇ ਨੂੰ ਹਲੂਣਾ ਦੇ ਕੇ ਬਚੇ ਨੂੰ ਵਿਰਾ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ। ਏਡੀ ਤਾਕਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਖੀ ਕਮਾਉਣ ਨਾਲ ਤੇ ਪਤੀ ਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਹੇ ਬੀਬੀ ! ਤੇਰੇ ਵਰਗੀਆਂ ਅਗੇ ਵੀ ਸਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਸਤੀ ਪਿੰਗਲੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਖਾਰੇ ਵਿਚ ਪਾਕੇ ਲੈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ, ਇਕ ਰਿਖੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੂਲੀ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਸੂਲੀ ਤੇ ਪਿਆ ਸੀ। ਖਾਰਾ ਨਾਲ ਲਗਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਕਲੀਫ ਹੋਈ, ਦੁਖ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਤੇਰਾ ਪਤੀ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸਾਰ ਮਰ ਜਾਏ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਖ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਰਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹੇਗਾ। ਸੋ ਸੂਰਜ ਹੀ ਨਾ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਈ। ਅਖੀਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਪਾਸ ਗਏ। ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਪਤਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਉਸ ਸਤੀ ਪਾਸ ਆਏ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਬੀ ! ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇਹ। ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹੇ ਮਰ ਜਾਏਗਾ। ਤਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ। ਸੋ ੧੨ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਮਰ ਗਿਆ ਜੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕੀਤਾ।

ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਬੀਬੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਤੀ ਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਐਡੀ ਤਾਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੀਬੀ ਰਜਨੀ ਪਤੀਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਵਾਲੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਤੀ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਪੱਟੀ ਦਾ ਰਾਜ ਮਿਲਿਆ।

ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਲੰਧਰ ਦੈਂਤ ਜੋ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਸ਼ਿਵਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾ ਮਰਿਆ। ਸਾਰੇ ਹਾਰ ਗਏ ਤੇ ਜਾਲੰਧਰ ਦੈਂਤ ਨੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਬਤੀ ਦੇ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੰਗ ਕਰ।ਅਖੀਰ ਦੇਵ-

ਤਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾ ਮਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਇਸ ਦੀ ਸਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸਤ ਨਾ ਤੋੜਿਆ (ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਿੰਦਾ ਸੀ, ਧੂਮਰ ਲੋਚਨ ਜੋ ਸੁੰਭ ਰਾਜੇ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਬੜਾ ਸੂਰਮਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ), ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਇਹ ਨਹੀ ਮਰੇਗਾ।

ਸੋ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਨੇ ਜਾਲੰਧਰ ਦੈਂਤ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਤ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਤੋੜਿਆ ਤੇ ਸਤੀ ਨੂੰ ਫਿਰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਾਹ! ਪਥਰ ਬਣ। ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਪੱਥਰ ਬਣੇ। ਸੋ ਸਤੀ ਦੇ ਸਤ ਟੁਟਣ ਕਰ ਕੇ ਜਾਲੰਧਰ ਦੈਂਤ ਮਰਿਆ ਸੀ।

ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਬੀਬੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਤੀਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਐਡੀ ਤਾਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਵਡਿਆਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਿਹੜੇ ਵਡੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਬ੍ਰਾਬਰ ਦੇ ਭਾਈ ਦੀ ਨਿਆਈਂ, ਛੋਟੇ ਪੁਤਰਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ. ਏਸ ਨਿਗ੍ਹਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਹ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਯੋਗ ਹਨ।

ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਤੀ ਭਾਵੇਂ ਵਿਭਚਾਰੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਜਤੀ ਸਤੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੁਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ—

ਪਰ ਪ੍ਰਿਅ ਰਾਵਣ ਜਾਹਿ ਸੇਈ ਤਾਲਾਜੀਅਹਿ॥
ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਹਿਰੈ ਪਰ ਦਰਬ ਛਿਦ੍ਰ ਕਤ ਢਾਕੀਅਹਿ॥

ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਾਏ ਘਰ ਨੂੰ ਤਕਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛਿਦਰ (ਦੋਸ਼, ਪੜਦੇ) ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਕਿਥੇ ਢਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! (ਤਾਲਾਜੀਅਹਿ) ਤਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਕੜਾਹਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਾਏ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਤਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਡੰਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਤੋਂ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਬਣਾਈ ਰਖਣ। ਪਾਪ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਉਘੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੌ ਪੜਦੇ ਪਾੜਕੇ ਪਾਪ ਉਘੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਨਿਕ ਪੜਦੇ ਮਹਿ ਕਮਾਵਹਿ ਵਿਕਾਰ॥
ਖਿਨ ਮਹਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਹਿ ਸੰਸਾਰ॥

ਇਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਜੂਰ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਹਨ—

ਜੇ ਕਰ ਗਹਹਿ ਪਿਆਰੜੇ ਤੁਧ ਨ ਛੋਡਾ ਮੂਲ॥
ਹਰਿ ਛੋਡਨ ਸੇ ਦੁਰਜਨਾ ਪੜੇ ਦੋਜਕ ਕੇ ਸੂਲ॥

ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਵਲੋਂ ਇਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਵਾਕ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਖੀ ਹਨ। ਏਥੇ ਉਗਾਹ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਜੋ ਮੇਰੇ ਹਥ ਨੂੰ ਪਕੜਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਜਿਊਂਦੇ ਨੂੰ, ਦੁਖ ਵਿਚ, ਸੁਖ ਵਿਚ, ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕਦੇ ਨਾ ਤਿਆਗਾਂਗੀ।

ਅਤੇ ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਤੀ ਵਲੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਣ ਹੈ--ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਜੋ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਨੂੰ ਛਡਣਗੇ ਉਹ ਦੋਜ਼ਕ ਵਿਚ ਨਰਕ ਦੇ ਦੁਖ ਪਾਉਣਗੇ। ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭਾਈ ਗੁਣ ਧਾਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪੂਜਾ—ਕੋਊ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੋ ਮਾਨਤ ਹੈ ਅਰ ਕੋਊ ਮਹੇਸ਼ ਕੋ ਏਸ ਬਤੈ ਹੈ ॥
ਕੋਊ ਕਹੈ ਬਿਸਨੋ ਬਿਸਨਾਇਕ ਜਾਹਿ ਭਜੈ ਅਘ ਓਘ ਕਟੈ ਹੈ ॥
ਬਾਰ ਹਜਾਰ ਬਿਚਾਰ ਅਰੇ ਜੜ ਅੰਤ ਸਮੈ ਸਭਹੀ ਤਜਿ ਜੈ ਹੈ ॥
ਤਾਹੀ ਕੋ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਹੀਏ ਜੋ ਥੋ ਅਬ ਹੈ ਅਰ ਆਗੈ ਊ ਹ੍ਵੈ ਹੈ ॥੧੯॥
(੩੩ ਸਵੈਯੇ)

ਕਈ ਪਾਹਨ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜੌ ਜੁਗ ਤੈ ਕਰ ਹੈ ਤਪਸਾ ਕਛੁ ਤੋਹਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨ ਪਾਹਨ ਕੈ ਹੈ ॥
ਹਾਥ ਉਠਾਇ ਭਲੀ ਬਿਧ ਸੋ ਜੜ ਤੋਹਿ ਕਛੂ ਬਰਦਾਨ ਨ ਦੈ ਹੈ ॥
ਕਉਨ ਭਰੋਸ ਭਯੋ ਇਹ ਕੋ ਕਹੁ ਭੀਰ ਪਰੀ ਨਹਿ ਆਨ ਬਚੈ ਹੈ ॥
ਜਾਨ ਰੇ ਜਾਨ ਅਜਾਨ ਹਠੀ ਇਹ ਫੋਕਟ ਧਰਮ ਸੋ ਭਰਮ ਗਵੈ ਹੈ ॥੨੨॥
(੩੩ ਸਵੈਯੇ)

'ਏਕੈ ਪਾਥਰ ਕੀਜੈ ਭਾਉ ॥ ਦੂਜੈ ਪਾਥਰ ਧਰੀਐ ਪਾਉ ॥
ਜੇ ਓਹੁ ਦੇਉ ਤ ਓਹੁ ਭੀ ਦੇਵਾ ॥ ਕਹਿ ਨਾਮਦੇਉ ਹਮ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ॥'
ਜੋ ਉਹ 'ਆਪ ਡੁਬੇ ਤੁਮ ਕਹਾਂ ਤਰਨਹਾਰ ॥ ਪੂਜਹੁ ਰਾਮ ਏਕ ਹੀ ਦੇਵਾ ॥
ਪੂਜਾ ਕੀਜੈ ਨਾਮ ਧਿਆਈਐ ॥ ਪ੍ਰਭ ਪੂਜਹੁ ਨਾਮ ਅਰਾਧ ॥
ਸਾਚ ਸੀਲ ਸੁਚ ਸੰਜਮਾ ਸਾ ਪੂਰੀ ਪਰਵਾਰ ॥'

ਸਚ ਬੋਲਣਾ ਸੀਲ ਸੁਭਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਪਵਿਤ੍ਰ ਜੀਵਨ ਹੋਣਾ, ਪੂਰਨ ਨਿਯਮ ਪਤੀ-ਬ੍ਰਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਉਹ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਵਾਰ ਦੇ ਸਹਿਤ ਬੀਬੀ ਹੈ।

ਸੰਜਮ—ਪਵਿਤ੍ਰ ਰਹਿਣਾ, ਸੰਜਮ ਵਿਚ ਵਰਤਣਾ ਹੈ, ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਐਸੀ ਬੀਬੀ ਪ੍ਰਵਾਰ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤੀ ਸਤੀ ਵਿਚ ਏਨੀ ਏਕਤਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਧਨ ਪਿਰ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਹਿ ਬਹਨਿ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ॥
ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀ ਧਨ ਪਿਰ ਕਹੀਐ ਸੋਇ ॥

ਕਈ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਸੁਭਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੰਤ੍ਰ, ਮੰਤ੍ਰ, ਤੰਤ੍ਰ, ਟੂਣੇ ਟਾਮਣ ਕਰ ਕੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਵਸ ਕਰਦੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਸੁਹਾਗ ਭਾਗ ਤੋਂ ਹਥ ਧੋ ਬੈਠਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਦੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਤੇ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਨੇ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁਛੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ—

ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਕਵਨ ਸੁ ਅਖਰ ਕਵਨ ਗੁਣ ਕਵਨ ਸੁ ਮਣੀਆ ਮੰਤ ॥
ਕਵਨ ਸੁ ਵੇਸੋ ਹਉ ਕਰੀ ਜਿਤੁ ਵਸਿ ਆਵੈ ਕੰਤ ॥

ਉਤਰ—ਨਿਵਣੁ ਸੁ ਅਖਰੁ ਖਵਨ ਗੁਣ ਜਿਹਵਾ ਮਣੀਆਂ ਮੰਤ ॥
ਏ ਤ੍ਰੈ ਭੈਣੇ ਵੇਸ ਕਰਿ ਤਾਂ ਵਸਿ ਆਵੀ ਕੰਤ ॥

ਜੋ (ਨਿਵਣ) ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਧਾਰਨੀ ਹੈ ਇਹ ਜੰਤ੍ਰ ਦੇ ਅਖਰ ਹਨ। (ਖਵਨ) ਜੋ ਪਤੀ ਦੇ ਕਹੇ ਬਚਨ ਨੂੰ (ਖਵਨ) ਸਹਾਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਇਹ ਗੁਣ ਟੂਣਾ ਹੈ ਪਤੀ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਜੋ ਜ਼ਬਾਨ 'ਚੋਂ ਮਿਠੇ ਬਚਨ ਬੋਲਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਇਹ (ਮਣੀਆ) ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਪਤੀ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

ਮਿਠਾ ਬੋਲਨ ਨਿਵ ਚਲਣ ਹਥੋਂ ਦੇ ਕੇ ਭਲਾ ਮਨਾਇ ॥

ਕੌੜਾ ਬਚਨ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਬੜੇ ਬੜੇ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਰਿੜਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਭਰਮ ਤੇ ਵਹਿਮ ਸਭ ਛਡ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

'ਸਗੁਨ ਅਪਸਗੁਨ ਤਿਸਕੋ ਲਗੈ ਜਿਸ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ ॥'
'ਸਾਹਾ ਗਣਹਿ ਨ ਕਰੈ ਬੀਚਾਰ ॥ ਸਾਹੇ ਊਪਰਿ ਏਕੰਕਾਰ ॥'

ਸੀਤਾ ਜੀ ਦਾ ਸਾਹਾ ਸੋਧਣ ਵਾਲੇ ਵਸਿਸ਼ਟ ਮੁਨੀ ਜੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਸੀ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੁਖ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਮੁਲਾਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਬਹੁਤੀਆਂ ਰੰਡੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਾਹਾ ਸੋਧਣ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਹੀ ਜਲ੍ਹਣ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ--

ਮੁਲਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪਿਟਣਾ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਘਰ ਰੰਡ ॥
ਜਾ ਜਲਣਾ ਘਰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਾ ਦੇ ਨਿਸੰਗ ॥

ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਨਿਯਮ, ਭੁਝੰਗੀ ਤੇ ਭੁਝੰਗਣ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਯੋਗ

(੧) ਧਰਮ ਇਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਇਕ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਜਾਇ ਤੇ ਦੂਜਾ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ, ਕਬਰਾਂ, ਦਰਖਤਾਂ, ਗੁਗੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਲਗੇ । ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ ।

ਯਥਾ—ਰਹਿਤ ਰਹਿਤ ਰਹਿ ਜਾਹਿ ਵਿਕਾਰਾ ॥
ਰਹਿਣੀ ਰਹੈ ਸੋਈ ਸਿਖ ਮੇਰਾ ॥

(੨) ਸਿਖੀ ਵਿਚ ਪਕੇ ਰਹਿਣਾ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗ ਸੰਗ ਜਾਨਣਾ ।

ਸਿਖੀ ਸਿਖਿਆ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰ ॥
ਗੁਰ ਮੇਰੇ ਸੰਗ ਸਦਾ ਹੈ ਨਾਲੇ ॥

(੩) ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿਣਾ । 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਭਾਵੈ ॥'

(੪) ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਿਯਮੀ ਹੋਣਾ ।

ਜਿਨ ਹਰਿ ਜਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗਤ ਪਾਈ ਤਿਨ ਧੁਰ ਮਸਤਕ ਲਿਖਿਆ ਲਿਖਾਸ ॥
ਵਾ—ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰਿਆ ਭਾਈ ਗੁਰ ਸਬਦ ਵਿਟਹੁ ਬਲਿ ਜਾਈ ॥

(੫) ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ—

ਜਾਕਾ ਮਨ ਹੋਇ ਸਗਲ ਕੀ ਰੀਨਾ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਤਿਨ ਘਟਿ ਘਟਿ ਚੀਨਾ ॥

(੬) ਲੜ ਲਗਿਆਂ ਦਾ ਸਚਾ ਸਾਥੀ ਬਣ ਕੇ ਸਦਾ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਣਾ ।

ਜੇ ਕਰ ਗਹਹਿ ਪਿਆਰੜੇ ਤੁਧ ਨ ਛੋਡਾ ਮੂਲ ॥

(੭) ਦੇਸ ਕੌਮ ਵਾਸਤੇ ਆਪਾ ਵਾਰਨਾ ।

ਪਰਉਪਕਾਰ ਨਿਤ ਚਿਤਵਤੇ ਨਾਹੀ ਕਛੁ ਪੋਚ ॥

(੮) ਦਸਾਂ ਨੌਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣਾ ।

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ ॥ ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣੈ ਸੇਇ ॥
(ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਕਾ ਦਸਵੰਧ ਦੇਵੇ) ਧਨ ਦਾ ।

(੯) ਦਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸਦਾ ਜਾਗਦੀ ਜੋਤ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੇ ਰਾਖੇ ਜਾਨਣਾ ।

ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਨਾ ਆਵੈ ਨਾ ਜਾਇ ॥
ਉਹ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖ ਹੈ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥
'ਆਪ ਨਰਾਇਣ ਕਲਾ ਧਾਰ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਅਉ ॥'
'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨੀਯੋ ਪਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਕੀ ਦੇਹ ॥'

(੧੦) ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਪਤੀਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਾ ਹੈ।

'ਇਸ ਜਗ ਮੈ ਪੁਰਖ ਏਕ ਹੈ ਹੋਰ ਸਗਲੀ ਨਾਰ ਸਬਾਈ॥

ਵਾ-'ਧੰਨ ਸਤੀ ਦਰਗਹਿ ਪਰਵਾਨਿਆ॥'

ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਤੀ ਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

'ਸੁਧ ਜਬ ਤੇ ਹਮ ਧਰੀ ਬਚਨ ਗੁਰ ਦਏ ਹਮਾਰੇ॥
ਪੂਤ ਇਹੈ ਪ੍ਰਣ ਤੋਹਿ ਪ੍ਰਾਣ ਜਬ ਲਗ ਘਟ ਥਾਰੇ॥
ਨਿਜ ਨਾਰੀ ਕੇ ਸਾਥ ਨੇਹੁ ਤੁਮ ਨਿਤ ਬਢਈਯਹੁ॥
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੀ ਸੇਜ ਭੂਲ ਸੁਪਨੈ ਹੂ ਨ ਜਈਅਹੁ॥

ਵਾ-'ਇਕਾ ਨਾਰੀ ਜਤੀ ਹੋਇ ਪਰ ਨਾਰੀ ਧੀ ਭੈਣ ਵਖਾਣੈ॥'
'ਦੇਖਿ ਪਰਾਈਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਧੀਆਂ ਜਾਣੈ॥'

(੧੧) ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ ਸਹਿਤ ਹੋਣ।

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੈ ਪੜਿ ਪੜਿ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨ॥

(੧੨) ਸਾਦਾ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨਣਾ, ਮਨਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।

'ਧੂੜੀ ਵਿਚ ਲੁਡੰਦੜੀ ਸੋਹਾਂ ਨਾਨਕ ਤੈ ਸਹਿ ਨਾਲਿ॥'
ਵਾ-'ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਤਿਆਗਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਹੁਕਮ ਬੂਝ ਸੁਖ ਪਾਈਐ ਰੇ॥'

(੧੩) ਧਰਮ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੋਣਾ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਣਾ।

'ਮੰਨੈ ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਸਨਬੰਧ॥'
'ਕੰਨਿਆ ਦੇਵੇ ਸਿਖ ਕੋ ਲੇਵੇ ਨਾਹੀ ਕਛੁ ਦਾਮ॥
ਸੋਈ ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਹੈ ਪਹੁੰਚੇ ਮੇਰੇ ਧਾਮ॥'

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਚਲੌਣ ਜਨਮ ਯਾਤ੍ਰਾ ਸਫਲੀ ਹੋਵੇ। ਅਕਾਲ ਸਹਾਇ, ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਗੁਣ ਹਨ ਜੇਕਰ ਕਬੂਲ ਹਨ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਮਥਾ ਟੇਕੋ।

ਸਿਹਰਾ—ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਹਰੇ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਸਿਹਰੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ—ਕੋਈ ਲੜਕਾ ਕਾਣਾ ਸੀ, ਓਹਦੀ ਅੱਖ ਲੁਕੌਣ ਵਾਸਤੇ, ਫੋਲਾ ਲੁਕੌਣ ਵਾਸਤੇ ਬੰਨੇ, ਓਦੋਂ ਦਾ ਸਿਹਰੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਿਹਰਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਜੰਡੀ—ਅਤੇ ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੰਡੀ ਵਢਣ ਦੀ ਜੇਹੜੀ ਆਦਤ ਪਈ ਹੈ, ਉਹ ਮਿਰਜ਼ਾ ਤੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਿਆਂ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਿਰਜ਼ੇ ਦੇ ਨਾਲ

ਸਾਹਿਬਾਂ ਨਿਕਲ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਮੋਹ ਕਰਕੇ ਤੇ ਉਹਦਾ ਜੰਡ ਤੇ ਧਨੁਖ ਟੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੀਰ ਤੋੜ ਦਿਤੇ ਤੇ ਧਨੁਖ ਕਮਾਨ ਵੀ ਤੋੜ ਦਿਤੀ।

ਜਦੋਂ ਮਿਰਜ਼ਾ ਸੁਤਾ ਪਿਆ ਉਠਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ-ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਤੂੰ ? ਓਹਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਓਹਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮਿਰਜ਼ਾ ਜਦੋਂ ਮਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਵਕਤ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਾਹਿਬਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਕਟਾਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਰ ਗਈ। ਓਦੋਂ ਦੀ ਆਸ਼ਕੀ ਮਸ਼ੂਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚਿਠਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਓਦੋਂ ਦਾ ਜੰਡੀ ਵਢਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਵਿਆਹ ਤੇ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਵੰਗਾਂ—ਵੰਗਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਰਿਵਾਜ ਹੈ, ਦੇਵੀ ਦੇ ਪੂਜਣ ਦਾ । ਰੁਕਮਣੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਦੋਂ ਕਢ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਸੀ ਓਦੋਂ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਏਹੋ ਜਿਹਾ ਸੁਭਾ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਗੁਰਸਿਖੀ ਜੀਵਨ ਉਚਾ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਭੈੜੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਵਾਲਾ ਮਾੜਾ ਸੁਭਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।

ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਸਮੇਂ—ਲੜਕੀ ਨੰਗੇ ਮੂੰਹ ਬੈਠੇ ਪਰ ਸਿਰ ਨੰਗਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਘੁੰਡ ਨਹੀਂ ਕੱਢਣਾ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਤੀਸਰੀ ਵਕਤ ਘੁੰਡ ਕਢਣ ਵਾਲੀ ਰਾਣੀ ਕਮਲੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਨੰਗੇ ਮੂੰਹ ਹੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰੇ। ਜੋੜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਵਾਰ ਕੇ ਰੁਪਏ ਲਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ।

ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭੈੜਾ ਰਿਵਾਜ—ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੜਕੀ ਇਕ ਲੰਗੀ ਸੀ, ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਫੇਰੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਤੋਰਦੇ ਨਹੀਂ, ਬਹਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਕੀ ਫੇਰਨੀ ਹੈ। ਉਹ ਲੰਗੀ ਕੁੜੀ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਫੇਰਨੀ ਹੈ। ਓਦੋਂ ਦੀ ਇਹ ਆਦਤ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਜਾਂ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਚੁਕ ਕੇ ਫੇਰਦੇ ਹਨ।

ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠ (ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਾਉਣੀਆਂ)—ਗੁਪਤ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਪਤੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਫੜਾਣਾ, ਲੜਕੀ ਲੜਕੇ ਦੇ ਖਬੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠੇ। ਮੁਖਵਾਕ ਲੈ ਕੇ ਸਿਖਿਆ ਸੁਣਾ ਕੇ ਲਾਵਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਇਉਂ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਚਾਰ ਲਾਵਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰੀਆਂ ਹਨ।

ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਇਕ ਲਾਵ ਦਾ ਪਾਠ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਕਰੇ ਤੇ ਉਸ ਵਕਤ ਜੋੜੀ ਬੈਠੀ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਉਸੇ ਪਾਠ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਕਰਨ

ਤੇ ਲੜਕਾ ਤੇ ਲੜਕੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਨ। ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਨ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਜੇ ਪਾਸੇ ਹੋਣ।ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਰੁਮਾਲਾ ਪਾ ਦੇਣਾ। ਜਿੰਨੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਉਨੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਲੜਕੀ ਤੇ ਲੜਕਾ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਜਾਣ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ। ਤੇ ਫਿਰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਦੂਜੀ ਲਾਂਵ ਪੜੇ ਤੇ ਜੋੜੀ ਬੈਠੀ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਓਸੇ ਦੂਜੀ ਲਾਂਵ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਕਰਨ ਤੇ ਜੋੜੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰੇ।

ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕ ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਚਾਰ ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤੇ ਜੋੜੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰੇ। ਚਾਰੇ ਲਾਵਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਲੜਕਾ ਤੇ ਲੜਕੀ ਬੈਠ ਜਾਣ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ। ਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਉਸ ਵਕਤ ਗੁਪਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਸੰਪੂਰਨ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜੇ ਤੇ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਤੇ ਫੇਰ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ।

ਲਾਵਾਂ ਵਕਤ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਤਾਬਿਆ ਬੈਠੇ–ਇਹ ਬਚਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਸਿੰਬਲੀ ਅੰਬਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ। ਜਿਥੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਕਤ ਉਠਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ–ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵਕਤ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਗ੍ਰੰਥੀ ਤਾਬਿਆ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਖਲੋਏ, ਚੌਰ ਨਾ ਕਰੇ,ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਅਸੀਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨਾਲ ਕੁੜੀ ਵਿਆਹੀ ਜਾਊ, ਉਹ ਕੁੜੀ ਜਿਹੜੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੰਗੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜ ਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨਾਲ? ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਹਟ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਵਿਆਹ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਜੋ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ?

ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਵਿਚੋਂ ਉਠਾਉਣਾ ਹੈ ਇਹ ਘੋਰ ਬੇ-ਅਦਬੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ। ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ, ਤਾਬਿਆ ਵਿਚੋਂ ਚੌਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਠ ਕਿਵੇਂ ਖਲੋਵੇ। ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨਾਲ ਕੁੜੀ ਵਿਆਹੀ ਜਾਊ।

ਕਈ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕਢਣ ਲਗਿਆਂ ਨਾਈ ਨਾਲ ਤੋਰਦੇ ਹਨ, ਓਦੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਿਆਹੀ ਜਾਂਦੀ ਜਦੋਂ ਅੱਗ ਦੇ

ਉਦਾਲੇ ਫੇਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਡੀ ਬੀਮਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ । ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ।

ਕਈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਕੁੜੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਜਾਏਗੀ। ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਭੈੜੇ ਸੁਭਾ ਧਾਰਨੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਬਣੋ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੇਗ ਦੀ ਤਾਬਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਬੈਠਣਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ। ਤੇ ਲਾਵਾਂ ਲੈਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਕ ਕੁੜੀ ਲੈਂਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲਾਵਾਂ ਨਾ ਕਰਾਈਆਂ ਤੇ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਜਾਊ ਤੇ ਜਾਂ ਚੁਕ ਕੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰੌਣ ਲਗ ਪਏ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹਜੂਰ ਵਿਚ ਤਾਬਿਆ ਬੈਠਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਹੈ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਹਿਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ। ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਕਰੋ। ਇਕ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਛਡਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਤੇ ਦੂਜਾ ਲਾਵਾਂ ਲੈਣ ਵਕਤ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਾਬਿਆ ਵਿਚੋਂ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰੋ ਤੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ ।

ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੇਦ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰੋ, ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਉਹ ਵੀ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਅਗ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰੋ ਪਰ ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਤੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਨੀਆਂ।

ਸਫਲ ਚਰਨ ਪ੍ਰਦੱਖਣਾ ਕਰਨ ਕੈ ॥ ਵਾਰੀ ਫੇਰੀ ਸਦਾ ਘੁਮਾਈ ॥
'ਗੁਣੀ ਗਿਆਨੀ ਬਹਿ ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ ਫੇਰੇ ਤਤ ਦਿਵਾਏ ॥'

ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਦਤ ਹੈ, ਅਗ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲਾਵਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫੇਰਦੇ ਅਗ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਹਨ ਐਸੀ ਭੈੜੀ ਆਦਤ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਸਿਖਾਂ ਦੇ, ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਪੰਥ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਆਦਤਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਵਾਲੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਮਨਮਤ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਛਡਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਅਸੂਲ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ "ਪੰਚ ਖੰਡ" ਵਾਲੇ ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਤਾਂ ਉਂਵ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਅਨੰਦ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ

ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਸ੍ਰੀ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ। ਪਰ ਲਾਵਾਂ ਚਾਰ ਹੀ ਚਉਥੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਉਹ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਅਨੰਦ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਲਾਵਾਂ ਤਾਂ ਚਾਰ ਹੀ ਉਚਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਪੰਜਵੀਂ ਉਚਾਰਦੇ, ਪੰਜਵੀਂ ਪ੍ਰਕੰਮਿਆ ਵੀ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦੇ,ਆਪਣਾ ਕੀ ਹਰਜ ਸੀ? ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਵਿਆਹ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਥੋਹੜੇ ਜਿਹੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਉਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮਨਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਮਨਮਤਾਂ—ਕਈ ਖਾਰੇ ਤੇ ਨਹਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਚਪਣੀਆਂ ਭੰਨਦੇ ਹਨ। ਗੰਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ, ਘੋੜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਗਾਂ ਗੁੰਦਦੇ, ਗਾਨਾਂ ਬੰਨ੍ਹਦੇ, ਤੇਲ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ, ਸਿਹਰਾ ਬੰਨ੍ਹਦੇ, ਸਿਰ ਤੋਂ ਰੁਪਏ ਵਾਰ ਕੇ ਲਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦੇ, ਸਿਠਣੀਆਂ ਦੇਂਦੇ, ਬੁਰਕੀਆਂ ਦੇਂਦੇ ਹਨ,ਗਹਿਣੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ,ਸਿਰ ਗੁੰਦਦੇ ਹਨ,ਖਾਰੇ ਤੇ ਬੈਠਦੇ ਹਨ।ਕਈ ਜੂਠ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਛੰਦ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਵਟਣਾ ਮਲਦੇ ਹਨ, ਤੇਲ ਚੜ੍ਹੌਂਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਤਿਆਦਿਕ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਸਭ ਮਨਮਤ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਕੰਨ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੇ ਗਹਿਣੇ ਪਾਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਵਿਆਹੁਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦਛ ਪ੍ਰਜਾਪਤ ਦੇ ਪੁੰਨ ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ (ਵੇਖੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ) ਛੰਦ ਸੁਣਾਉਣੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ 'ਫੁਨਹੇ ਮਃ ੫' ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ ਉਹ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰੋ।

ਫੁਲਕਾਰੀ—ਕਈ ਉਤੇ ਫੁਲਕਾਰੀ ਦੇ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਹ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਜੋ ਹਨ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੰਧਰਾਤਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਫੁਲਕਾਰੀ ਦੇ ਕੇ ਤੁਰਨ ਲਗ ਪਏ। ਉਦੋਂ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਜਿਉਂ ਫੁਲਕਾਰੀ ਦੇ ਦੇਕੇ ਤੁਰੀਆਂ ਹਨ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਖੋਟੇ ਰਿਵਾਜ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ। (ਇਹ ਧਰਮ ਵਿਜੈ ਮੁਕਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਪੰਡਿਤ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਸੇ ਵਿਆਹ ਤੇ ਗਏ। ਉਹ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਸੀ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਭੀਆਂ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸੀ ਤੇ ਵਿਆਹ ਤੇ ਉਹ

ਅੱਗ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਲਾਵਾਂ ਦੇਣ ਲਗੇ। ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰੌਣ ਲਗੇ ਲੜਕੇ ਦੀਆਂ ਤੇ ਲੜਕੀ ਦੀਆਂ। ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਕਿ ਅਗ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਲਾਵਾਂ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਡਤ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੇ ਬੜੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਭਾਈ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਬੇ ਵਾਲੇ, ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਕਾਕੇ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਭਾਈ! ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਲ ਤੇਰੀ ਪਿਠ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਲਾਵਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਫਿਰ ਲੈ ਅਗ ਦੇ ਉਦਾਲੇ। ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਏਧਰ ਦੀ ਲੰਘੇਂਗਾ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਲ ਤੇਰੀ ਪਿਠ ਹੋਊ, ਇਹ ਬੇ-ਅਦਬੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।

ਇਹ ਸੁਣ ਲਿਆ ਲੜਕੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਅਗ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਫਿਰਨ ਲਗੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਆਇਆ, ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਿਆ, ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ—ਤੂੰ ਫ਼ਿਰਦਾ ਨਹੀਂ ? ਪੰਡਤ ਜੀ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਠੀਕ ਹੈ, ਬੱਚਾ ਸਿਆਣਾ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੇ-ਅਦਬੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇ ?

ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲਈਆਂ ਸਨ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਲਗਦੇ ਹੋ ? ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਾਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੜਾ ਝਗੜਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜੀ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਲਿਖ ਕੇ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਸਨ ਉਹ ਕੁਝ ਕੁ ਸਨਾਤੀਆਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਵਕਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਰਿਪਦੁਮਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲੇਖ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਿਆਹ ਪਧਤੀ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ।

ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼, ਇਹ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਵਿਆਹ ਨਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਏਥੇ ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਲਗਦੇ ਹਨ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ ਇਹ (ਨਾਜਾਇਜ਼) ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਆਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਅਜੋਗ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਸੋ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੰਦ ਹੋਣ ਲਗ ਗਏ।

ਦਾਜ ਤੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਲੈਣੇ—ਅਤੇ ਫੇਰ ਭਾਈ! ਲੜਕੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਮੁਲ ਨਹੀਂ ਵੇਚਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਲੜਕੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਐਨੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ, ਐਨੀਆਂ ਮੋਟਰਾਂ ਦਿਓਗੇ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੇਡੀਓ ਆਦਿਕ ਦਿਓਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਕ ਲਵਾਂਗੇ। ਏਹੋ ਜਿਹੀ ਮਨਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਇਹ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਵੇਚਣਾ ਹੈ । ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਦਾਜ, ਕਪੜੇ, ਭਾਂਡੇ, ਮਹੀਂ, ਨਕਦੀ ਆਦਿਕ

ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਖਾਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ । ਕਿਉਂਕਿ ਚੌਥੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ-

ਹੋਰ ਮਨਮੁਖ ਦਾਜ ਜਿ ਰਖ ਦਿਖਾਲਹਿ ਸੋ ਕੂੜ ਅਹੰਕਾਰ ਕਚ ਪਾਜੋ ॥

ਜੇ ਦੇਣੇ ਹੋਣ ਉਹ ਗੁਪਤ ਦਿਤੇ ਜਾਣ । ਡੋਲੇ ਦੇ ਉਪਰੋਂ ਪੈਸੇ ਆਦਿਕ ਸੁਟਣੇ ਮਨ੍ਹਾਂ ਹਨ । ਵਿਖਾਵੇ ਦੇ ਦਾਜ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਭੈੜੇ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ । ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ।

ਕੰਨਿਆ ਦੇਵੈ ਸਿਖ ਕਉ ਲੇਵੈ ਨਹਿ ਕਛੁ ਦਾਮ ॥
ਸੋਈ ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਹੈ ਪਹੁੰਚੇ ਮੇਰੇ ਧਾਮ ॥

ਲੜਕੀ ਸਿਖ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕੁਸੰਗੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ । ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਭਾਈ ਆਕਲੀਆ ਸੀ, ਉਸ ਸਿਖ ਦੀ ਪੁਤਰੀ ਸੀ । ਉਸ ਦਾ ਸਾਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੁਲਤਾਨੀਏ ਦੇ ਤਾਈਂ ਕਰ ਆਇਆ । ਉਹ ਸੁਲਤਾਨੀਆਂ ਸਿਧੂ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਪਰਖ ਲਏ ਉਹ ਸੁਲਤਾਨੀਏ ਹਨ ਤਾਂ ਬੜਾ ਝੂਰਿਆ । ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਆਪਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਦੀ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਸੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਮਥਾ ਨਹੀਂ ਟੇਕਣਾ ਤੇ ਕਦੇ ਮੜ੍ਹੀ ਮਸਾਣੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ।

ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਲੜਕੀ ਤਕੜੀ ਰਹੀ, ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਵਿਆਹ ਕੇ ਆਏ ਤੇ ਡਰੋਲੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚਦੀ ਆਉਣਾ ਸੀ ਤੇ ਉਥੇ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਸੀ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ । 'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਕੇ ਡੋਲੀ ਵਿਚੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਬੀਬੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਚਲੀ ਗਈ । ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਧੂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਘੂਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਆਪਾਂ ਸੁਲਤਾਨੀਏ ਹਾਂ ਤੇ ਤੇਰੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਹੁਣੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਲ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ, ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਜਾਹ ਲਿਆ ਘੂਰ ਕੇ । ਉਹ ਜਦੋਂ ਘੂਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਓਹਦਾ ਚਿਤ ਮੋਹਿਆ ਗਿਆ ।

ਉਸ ਵਕਤ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ-ਵੇਖ ਭਾਈ ! ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਹੋ । ਤੇਰੀ ਸੁਪਤਨੀ ਸਿਖ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਵੀ ਸਿਖ ਬਣ । ਉਸ ਵਕਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਏਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲਿਆ । ਤੇ ਸਾਧੂ ਵੀ ਸਿਖ ਬਣ ਗਿਆ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ-ਤੂੰ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਰੋਟ ਨਹੀਂ ਪਕਾਉਣੇ, ਉਹਦੇ ਅਗੇ ਮਥਾ ਨਹੀਂ ਟੇਕਣਾ ।

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਵਿਆਹ ਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਮਾਈਆਂ ਸੁਲਤਾਨੀਆਂ ਸੀ, ਲੈਕੇ ਸੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਮਥਾ ਟੇਕਣ ਗਈਆਂ। ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਨੇ ਲਤ ਮਾਰੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ। ਉਸ ਵਕਤ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਕਮਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਕੁਤਲਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਰਨ ਆਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਰੂਪਾ ਉਸ ਵਕਤ ਵਸਾਇਆ । ਰੂਪੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਆਦਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਿਖ ਪੁਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਭਾਈ ਰੂਪਾ ਚੰਗੇ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਵੇਖ ਕੇ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤੋਂ ਨਾਉਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਰਖਾਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਭਾਈ ਰੂਪਾ ਜੀ ਹੋਏ। ਜਿਸ ਦੀ ਬੰਸ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਬਾਗੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਰੂਪੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸਦੀ ਹੈ। ਤੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵਕਤ ਵੀ ਭਾਈ ਪਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਲੰਘ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਹਨਾ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਸਨ।

ਸੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਅਸੂਲ ਪਹਿਲੋਂ ਤੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸੀ। ਜੋ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਮਨਮਤ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੇ ਸੀ। ਇਉਂ ਦਸਾਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਅਸੂਲ ਹੈ ਇਹ ਗੁਰਮੁਖਤਾਈ ਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪਧਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਉਹ ਮਨਮਤ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਕਈ ਜਿਵੇਂ ਕੌਮਨਿਸਟ ਹਥ ਨਾਲ ਹਥ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਗਲਾਸ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਪੀ ਲੈਣਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਅਸੂਲ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਧਰਮ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਖੀ ਲੈ ਕੇ ਕਰੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਤੀ ਤੇ ਸਤੀ ਦੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਿਖੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਬਨਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ । ਇਹ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਬਾਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬੇਦੀ ਤੇ ਅੱਗ ਉਦਾਲੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਨਾਮ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਹਨ ਤੇ ਅਜੇ ਤਕ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਕੰਧ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹਵਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਬੜੀਆਂ ਬਦ-ਫੈਲੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਬਕਰਿਆਂ ਦਾ ਮਾਸ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ

ਤਾਈਂ ਮਾਸ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਗੜੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਹਨ । ਕੋਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸ਼ਰਾਬ ਬਿਨਾਂ ਅਸੀਂ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਵਿਗੜਿਆਂ ਦੀ ਕਰਤੂਤ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਥੋਹੜੇ ਜਿਹੇ ਦਿਨ ਹੋਏ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ–

ਕਿਰਤੋਵਾਲ ਪਿੰਡ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਪੱਟੀ ਦੇ ਤੇ ਸਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਹੈ, ਉਥੇ ਭੂਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਗਏ ਸ਼ਾਦੀ ਤੇ। ਤੇ ਮੁੰਡਾ ਵੀ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਵੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਚ ਰੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਧਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਵਕਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ। ਜਲ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਪਿਆ ਕੇ ਹੀ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਮਾਝੇ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਕਿ 'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਉਸ ਵਕਤ ਲੜਕੀ ਦੇ ਮਾਪੇ ਲੜਕੇ ਦੇ ਗੁਟ ਨੂੰ ਘੜੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਗੇ । ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ–ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਹਿੰ ਲੈਣੀ ਹੈ, ਘੜੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਬਨੌਣੀ । ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਅਸੀਂ ਗਰੀਬ ਹਾਂ। ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਪਿਉ ਵੀ ਆਕੜ ਖਲੋਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਫੇਰੇ ਨਹੀਂ ਲੈਣੇ ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ, ਨਾ ਹੀ ਮੰਨੇ।

ਅਖੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੰਞ ਨੂੰ ਕਿਹਾ–ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਠ ਖਲੋਵੋ। ਜੰਞ ਨੂੰ ਉਠਾ ਦਿਤਾ,ਫੇਰ ਪਿਉ ਤੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜੇਹਾ ਕੁਟਿਆ ਦਬ ਕੇ ਬੇ-ਸੁਰਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪੂਣੀ ਪਾਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਟਿਆ । ਪੱਟੀ ਦਾ ਨੇੜੇ ਠਾਣਾ ਸੀ, ਪੁਲਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਫੇਰ ਭੂਰਿਆਂ ਦੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਲਈ ਫਿਰਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਛਡ ਦਿਓ। ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਜਾਂਞੀਆਂ ਦਾ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਓਥੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਛਡ ਕੇ ਭਜ ਗਏ, ਵਿਚੋਂ ਐਨੇ ਜਾਂਞੀ ਭਜੇ, ਕੋਈ ਖੇਤਾਂ ਥਾਣੀ ਭਜਿਆ ਕੋਈ ਕਿਤੋਂ ਦੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋਈ। ਠਾਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਚੰਗੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਰਖਿਆ ਅੰਦਰ ਤੇ ਨਾਲੇ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਦੇਣੇ ਪਏ। ਫਿਰ ਭੂਰਿਆਂ ਵਾਲੀ ਪੰਚਾਇਤ ਛੁਡਾ ਕੇ ਲਿਆਈ, ਇਹ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਕਰਤੂਤ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾਜ ਮੰਗਣ ਦੀ ਕਰਤੂਤ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਤ ਹੈ, ਦਾਜ ਆਦਿਕ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ–

'ਹਰਿ ਕਪੜੋ ਹਰਿ ਸੋਭਾ ਦੇਵਹੁ ॥'

ਹੇ ਹਰੀ ! ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਕਪੜਾ ਦੇਵੋ, ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਸੋਭਾ ਦੇਵੋ। ਇਹ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਦਾਜ ਦਿਓ। ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਦਾਜ ਦਹੇਜ ਜਿਹੜੇ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ, ਜੈਲਦਾਰ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਬੋਪਾ ਰਾਇ ਦੇ ਸਨ. ਉਸ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਵਕਤ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮਾਝੇ ਵਿਚ ਤਾਹੀਏਂ ਬਾਹਲੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਮਾਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਦਾਜ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ । ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਮਾਤਾਂ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਡਰੁਖਿਆਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਊਂਦੀ ਨੂੰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਮਘੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਦਬ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਗੁੱਦੜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਦਾ ਦੁਧ ਨਹੀਂ ਪੀਣਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੇ ਘਰ ਗਊ ਮਰ ਗਈ ਹੈ, ਪਾਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲਗੀ–ਜੀ! ਕਿਹੜਾ ਪਾਪ ਹੋਇਆ ਹੈ ? ਆਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਥਾਂ ਪੁਟਿਆ ਤੇ ਜਿਊਂਦੀ ਲੜਕੀ ਮਘੇ ਵਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਪੈਰ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਚੂੰਘਦੀ ਦਿਖਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੇ। ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਦਾ। ਇਹ ਲੜਕੀ ਏਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ–

ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮੈ ਰਾਜਾਨ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੋਕ ਮਾਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਦਾਜ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਸਾਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ, ਇਹ ਮਨਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਦਾਜ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਮੰਗੀ ਹੈ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਪਰੇਮ ਰੂਪੀ ਪਟੋਲਾ ਮੰਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਦਾਜ ਰਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਲੜਕੀਆਂ ਤਾਹੀਏਂ ਹੀ ਮਾਰਨ ਲਗ ਗਏ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਦਾਜ ਦਹੇਜ ਮੰਗਣ ਲਗ ਗਏ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਅਜ ਕਲ ਕੋਈ ਰੇਡੀਓ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਮੋਟਰ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਕੁਛ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਏਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਤੇ ਕਈ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਦੋ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪੈ ਲੈ ਕੇ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਭੈੜੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਹਨ ਕੋਈ ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਅਸੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਜ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਦਗੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖਤਾਈ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ–ਜਿਹੋ ਜੇਹਾ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦਾ ਨਾਤਾ ਹੈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਵਰਤਣਾ ਯੋਗ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਹੜਾ ਸਾਦਾ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸਾਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਦੇ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਲਟਰ ਪਟਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਕਾਮ ਕਰੋਧ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਵਿਕਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਬਾਉਂਦੇ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਲਤ ਬਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਵੀ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚੰਚਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਆਪਣੇ ਵਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਸੁਆਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਨਾਨਕ ਫਿਕੈ ਬੋਲਿਐ ਤਨੁ ਮਨੁ ਫਿਕਾ ਹੋਇ ॥
ਫਿਕੋ ਫਿਕਾ ਸਦੀਐ ਫਿਕੈ ਫਿਕੀ ਸੋਇ ॥
ਫਿਕਾ ਦਰਗਹਿ ਸੁਟੀਐ ਮੁਹਿ ਥੁਕਾ ਫਿਕੇ ਪਾਹਿ ॥
ਫਿਕਾ ਮੂਰਖ ਆਖੀਐ ਪਾਣਾ ਲਹੈ ਸਜਾਇ ॥

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਉਹ ਜੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਦਾਸੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਐਸੇ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਸਮਝ ਕੇ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੋਈ ਕੁ-ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਿਧਾਂਤ—ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਵੀਚਾਰ-ਪਹਿਲਾਂ ਲੜਕੇ ਵਾਲੇ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਪਵਾ ਕੇ, ਲੰਗਰ ਆਦਿ ਕਰਕੇ, ਤੁਰਨ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਮਥਾ ਟੇਕ ਕੇ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਊ ਜਾਂਞੀ ਜਾਣ। ਢੁਕਾਉ ਉਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜਨੇ, ਮਨਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੇ ਕੀਰਤਨ, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ, 'ਕੀਤਾ ਲੋੜੀਏ ਕੰਮ' (ਸ਼ਬਦ), ਅਰਦਾਸ ਗੁਪਤ, ਪਲਾ ਫੜੌਣਾ, 'ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ' ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ, ਸਿਖਿਆ, ਲਾਵਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ, ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ, ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ, ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ, ਅਰਦਾਸ ਸਮਾਪਤੀ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ, ਪੱਲਾ ਛਡੌਣਾ, ਦੇਗ ਵਰਤਾਉਣੀ। ਆ ਕੇ ਵੀ ਮਥਾ ਟੇਕਣਾ ਆਦਿ।

ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਡਰਕਲਾਂ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, (ਜ਼ਿਲਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ)

੧ ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਾਜੀ ਨਿਵਾਜੀ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਉ ! ਪਿਛੇ ਪਹਿਲਾ 'ਜਨਮ ਸੰਸਕਾਰ' ਦੂਜੀ 'ਵਿਦਿਆ ਸੰਸਕਾਰ' ਤੀਜਾ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ' ਚੌਥਾ 'ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਸੰਸਕਾਰ' ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੰਜਵਾਂ 'ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ' ਹੈ, ਸੁਣਨਾ ਕਰੋ। ਜੋ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹਨ—

'ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥
ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥
ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥
ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥
ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥
ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥
ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥'

ਜਿਹੜੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਪੁਰਖ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਗ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਛਡਦੇ ਹਨ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ—

ਘਲੇ ਆਵਹਿ ਨਾਨਕਾ ਸਦੇ ਉਠੀ ਜਾਹਿ ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਘਲੇ ਹੋਏ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਗਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਮਨਮੁਖ ਲੋਕ ਹਨ

ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਰਨਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਓਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਕੋ ਕੇ ਰਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਜਮ ਨਾ ਪਕੜ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇ।

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਅਫਲਾਤੂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਿਕੰਦਰ ਆਜ਼ਮ ਦੇ ਵਕਤ। ਉਸ ਅਫਲਾਤੂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਅੰਤ ਦਾ ਸਮਾ ਆਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਰਬੜ ਦੇ ਨਿਆਣੇ ਬਣਾ ਲਈਦੇ ਹਨ, ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਘੜ ਲਈਆਂ। ਸੂਰਤਾਂ ਘੜ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਅਫਲਾਤੂ ਬਣ ਬੈਠੇ। ਮੌਤ ਸਮਝ ਨਾ ਸਕੀ ਕਿ ਅਫਲਾਤੂ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ। ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਜਾਕੇ ਕਹਿੰਦੀ-ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਅਫਲਾਤੂ ਓਥੇ ਕਈ ਬਣੇ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦਾ-ਓਹ ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਫਲਾਤੂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ। ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਸਲਾਹੁਣਾ ਕਰ ਕਿ ਆਹ ਵੀ ਤਸਵੀਰ ਚੰਗੀ ਹੈ, ਆਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਦਾ ਕਹਿ ਦੇਈਂ ਨਕ ਨਹੀਂ ਚੰਗਾ, ਇਕ ਦੇ ਕਹਿ ਦੇਈਂ ਕੰਨ ਨਹੀਂ ਚੰਗੇ ਬਣੇ, ਇਕ ਦਾ ਕਹਿ ਦੇਵੀਂ ਕਿ ਸਿਰ ਭੈੜਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹੇਂਗੀ ਜਿਹੜਾ ਅਸਲ ਅਫਲਾਤੂ ਹੋਊ ਬੋਲ ਪਊ।

ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਮੌਤ ਜਾ ਕੇ ਸਲਾਹੁਣ ਲਗੀ-ਆਹ ਭੀ ਤਸਵੀਰ ਚੰਗੀ ਹੈ, ਆਹ ਭੀ ਤਸਵੀਰ ਚੰਗੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਨਕ ਵਿੰਗਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕੰਨ ਵਿੰਗਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਸਿਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਫਲਾਤੂ ਬੋਲਿਆ-ਕੌਣ ਹੈਂ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਨਿੰਦਣ ਵਾਲਾ? ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਮੌਤ ਨੇ ਗਲ ਘੁਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਇਉਂ ਜਿਹੜੇ ਬਾਹਲੇ ਸਿਆਣੇ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮੌਤ ਨੇ ਨਹੀਂ ਛਡਿਆ, ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅੰਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ-

'ਜਗ ਮਰਨ ਨ ਭਾਇਆ ਨਿਤ ਆਪ ਲੁਕਾਇਆ
ਮਤ ਜਮ ਪਕੜੈ ਲੈ ਜਾਇ ਜੀਉ॥'

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰਮੁਖ ਜਿਹੜੇ ਹਨ, ਓਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਧੁਰੋਂ ਲਿਖਾ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਓਹਦੇ ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਚਲਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ। ਓਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਸ਼ੋਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਓਹ ਅਨੰਦ ਦੇ ਸਮੇਤ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਜਾਵੇ ਇਉਂ ਮਿਲਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਬਗੀਚਾ ਸਮਝਕੇ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਤ੍ਰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਨਾ ਦਵੈਖ ਹੈ, ਨਾ ਰਾਗ ਹੈ, ਓਹਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵਨ ਹੈ ਸੋਗ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਦੇ ਸਮੇਤ ਉਹਨਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਕੂਚ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਓਹਨਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਬਤ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ-

'ਹਰਿ ਕਾ ਸੰਤ ਮਰੈ ਹਾੜੰਬੈ ਤਾ ਸਗਲੀ ਸੈਣ ਤਰਾਈ॥'

ਜੇ ਹਰੀ ਦਾ ਸੰਤ ਹਾੜੰਬੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਸਰਾਫ ਦਿਤਾ ਸੀ । *ਗਣੇਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਰ ਕੇ ਏਥੇ ਗਧਾ ਬਣੇਗਾ ਪਰ ਉਸ ਥਾਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਮਰ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਰਸਨਾ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹਾ ਹੈ–ਓਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਕਿਸੇ ਤੀਰਥ ਤੇ ਛੁਟ ਜਾਏ, ਚਾਹੇ ਉਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੱਡਾਂ ਰੋੜੇ ਤੇ ਛੁਟ ਜਾਏ ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮੁਕਤ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ। ਓਹ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਬਿਦੇਹ ਮੁਕਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਹ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਛਡ ਚੁਕਾ ਹੈ । ਮਗਰੋਂ ਸਰੀਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਚੁਲ੍ਹੇ ਵਿਚੋਂ ਅੱਗ ਬੁਝਾ ਦੇਈਏ, ਉਹ ਗਰਮ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਖੜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਪਰ ਦੇਹ ਦੀ ਹੰਗਤਾ ਮਾਰ ਕੇ ਓਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਜੀਵਤ ਭਾਵ ਤੋਂ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਉਹ ਜਿਊਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਘੜਾ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਭਰ ਕੇ ਰਖ ਦੇਈਏ ਇਉਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਛਡਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਘੜੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲਾ ਦੇਈਏ, ਘੜੇ ਦੀਆਂ ਵੱਖੀਆਂ ਬਾਹਰ ਕਢ ਦੇਈਏ, ਉਹ ਇਉਂ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਅਸੰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦਾ ਸੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਅਨੰਦ ਦੇ ਸਮੇਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਦੂਸਰੇ ਜਿਹੜੇ ਪੁਰਖ ਹਨ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਸੋਗ ਦੇ ਸਹਿਤ ਮਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋਗ ਦੇ ਸਹਿਤ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ–

'ਮਨਹੁ ਕਠੋਰ ਮਰੈ ਬਾਨਾਰਸ ਨਰਕ ਨ ਬਾਂਚਿਆ ਜਾਈ ॥'

ਜੇ ਮਨ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਕਰੜਾ ਹੈ ਭਿਜਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਨਹੀਂ ਭਿਜਦਾ। ਮਨ ਨਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਧੂੜ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਆਕੜ ਨਹੀਂ ਛਡਦਾ, ਆਪਣੀ ਕਠੋਰਤਾਈ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛਡਦਾ, ਜੇ ਓਹ ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਿਚ ਭੀ ਜਾ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਭੀ ਓਹ ਨਰਕ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦਾ। ਪਰੇਤ ਦੀ ਜੂਨ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਨਰਕ ਸਮਝੋ। ਪਰੇਤ ਦਾ ਸੁਭਾ ਹੈ ਮੈਲ ਹੀ ਭਖਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਥ ਧੋਤਿਆਂ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਓਸ ਨੂੰ ਪੀਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਐਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਪਰੇਤ ਦੀ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸੋ ਓਹ ਪਰੇਤ ਦੀ ਜੂਨ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹਨ।

---

*ਗਣੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪੁਛਣ ਤੋਂ ਕਿ ਇਥੇ ਮਰ ਕੇ ਕੀ ਬਣੂੰ, ਕੀ ਬਣੂੰ ? ਤਾਂ ਬਿਆਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਰ ਕੇ ਗਧਾ ਬਣੂੰ।

ਪਾਣਨੀ ਮੁਨੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਸੀ ਬੜਾ ਕਿ ਮੈਂ ਚੰਗਾ ਵਿਆਕਰਣ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਓਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਪਰੇਤ ਦੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਪਿਆ ਸੀ ਕਾਂਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮਰ ਕੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜਦੋਂ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ–

'ਰੇ ਮਨ ਐਸੀ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰ ਜੈਸੀ ਜਲ ਕਮਲੇਹਿ ।।'

ਉਚਾਰ ਕੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਤੋਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਾ ਕੇ ਉਸ ਪਰੇਤ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਇਉਂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਿਲੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਭੂਤਾਂ ਵਾਲੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਉਤਾਰਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਪੋਨਾ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ ਪੋਨਾ ਚੂਪ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਛਿਲਕਾ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੁਟੀਆਂ ਉਹ ਛਿਲਾਂ ਚੂਪ ਕੇ ਓਹ ਪਰੇਤ ਦੀ ਜੂਨ ਛੁਟ ਗਈ ਸੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਉਂ–

'ਪ੍ਰੇਤਹੁ ਕੀਤੋਨੁ ਦੇਵਤਾ ਤਿਨ ਕਰਣੈਹਾਰੇ ।।'

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਤਾਂ ਏਡਾ ਬਿਰਦ ਹੈ, ਵਿਗੜਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਵਿਗੜੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਹਨ, ਓਹ ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਿਚ ਮਰ ਕੇ ਭੀ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਪਰੇਤ ਦੀ ਜੂਨ ਕੋਈ ਨਰਕ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਹੈ ਗਿਆਨਵਾਨਾਂ ਦਾ ਮਰਨਾ ਤੇ ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਮਰਨਾ । ਸੋ ਜਿਸ ਵਕਤ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤ ਦਾ ਅੰਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵਕਤ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਪਰੇਮੀ ਭਾਵੇਂ ਐਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਬਾਣੀ ਭਾਵੇਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅੰਤ ਦੇ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਅਨੰਦ ਆਇਆ ਤੇ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਹਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਠਕਰਵਾਲੀਏ ਨੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਸਿੰਘ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਅੱਠਵੀਂ ਅਸਟਪਦੀ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲਗਾ–ਮੇਰਾ ਚਿਤ ਇਹੋ ਜੇਹਾ ਇਕਾਗਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਐਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਿਤ ਇਕਾਗਰ ਹੋਇਆ । ਹੁਣ ਐਨਾ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਚਿਤ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਬੁਲਾਓ ਨਾ। ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਓਹਦਾ ਚਿਤ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਸ ਦਾ ਚਿਤ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਜਦੋਂ ਸਵੇਰੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਉਸ ਨੇ ਸਰੀਰ ਛਡਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਵਕਤ ਬਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜਿਹੜੇ ਵਿਚਰਦੇ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਸਿਆ ਕਿ ਰਥ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਚਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੋਇਆ,

ਇਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ–

'ਜਿਨੀ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕਉ ਸਦ ਮਿਲੇ ॥
ਖੇਮੇ ਛਤ੍ਰ ਸਰਾਇਚੇ ਦਿਸਨ ਰਥ ਪੀੜੇ ॥'
(ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਤ ਆਦਰ ਦੇ ਬੈਕੁੰਠ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਐਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਾਈ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਲਾਇਲਪੁਰ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗਏ ਸੀ । ਉਸ ਨੂੰ ਗਰਦਨ ਤੋੜ ਬੁਖਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪੈਂਤੀ ਦਿਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਡਾਕਟਰ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਲਾਜ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਫੇਰ ਓਹਦਾ ਸਰੀਰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣਾ ਸੀ । ਬਦੋ-ਬਦੀ ਉਸ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ–ਮੈਨੂੰ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਇਸ ਵਕਤ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਇਹ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ । ਉਸ ਵਕਤ ਸਾਰੇ ਅਨੰਦ ਦਾ ਪਾਠ ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਕੀਤਾ, ਆਪ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ । ਫੇਰ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਸਰੀਰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ । ਉਧਰ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਸਰੀਰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ । ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਐਡਾ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ । ਸਾਰੇ ਓਹਦੇ ਨਾਲ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਤਕ ਗਏ ਸਨ । ਭਾਈ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਜਾਕੇ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ।

ਉਹ ਐਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਉਪਾਸ਼ਕ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਭਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ।

ਜਾਂ ਬੋਪਾਰਾਇ ਦੇ ਭਾਈ ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨ । ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣ ਲਗਾ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ–ਮੈਨੂੰ ਸੰਤ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਚਲ ਭਾਈ ! ਤੈਨੂੰ ਸਚਖੰਡ ਲੈ ਚਲੀਏ, ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਸਨ । ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਸੁਭਾ ਸੀ । ਉਹ ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਚੌਰ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ (ਦੁਧ) ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ । ਇਉਂ ਅਠ ਸਾਲ ਉਸ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਅਠ ਸਾਲ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਸ੍ਰੀਰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਕਈਆਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਜ਼ਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਅੰਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ

ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਜਾਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ,ਜਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ, ਜਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ, ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰਨ ਕਰਨੀ ਦਾ ਫਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਰਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਹਿਜ ਪਦ ਦੇ ਸਹਿਤ ਓਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਦਰਗਹ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਜੇ ਬੀਮਾਰੀ ਆਦਿਕ ਦੇ ਕਾਰਣ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਜਾਏ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬੱਜਰ ਕੁਰਹਿਤ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਬੱਜਰ ਕੁਰਹਿਤ ਨਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਅੰਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਜਾਵੇ, ਓਹਦੇ ਪਾਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਘਟੋ ਘਟ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਾਠ ਕਰੇ। ਜੇ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਓਹਦੇ ਸ੍ਰੀਰ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਏ, ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਲਿਓਂ ਛਡਣੀ। ਬਾਣੀ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਜੇ ਕੋਈ ਬਾਹਲਾ ਸੰਸਾਰੀ ਆਦਮੀ ਹੋਵੇ, ਧੰਧਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਹਨੂੰ ਦੂਜੀ ਅਸਟਪਦੀ–'ਜਹ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਮੀਤ ਨ ਭਾਈ॥' ਦਾ ਪਾਠ, ਉਹਦੇ ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਸੁਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਸਿਆਣਾ ਹੋਵੇ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋਵੇ, ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਇੱਕੀਵੀਂ ਅਸਟਪਦੀ ਜਿਹੜੀ– 'ਨਿਰਗੁਨ ਸਰਗੁਨ' 'ਏਕ ਰੂਪ' ਵਾਲੀ।

'ਜਬ ਅਕਾਰ ਇਹੁ ਕਛੁ ਨ ਦ੍ਰਿਸਟੇਤਾ॥
ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਤਬ ਕਹ ਤੇ ਹੋਤਾ॥'

ਉਸ ਅਸਟਪਦੀ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਸ੍ਰੀਰ ਵਿਚੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਵਿਚੇ ਨਹੀਂ ਛਡਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜੇ ਸਾਰਾ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਸੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਰੋਣਾ ਪਿਟਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਜੇ ਉਹ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਓਹਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਰਹਿਤ ਢਿਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਪਰੇਮੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਹੀਂ ਨਾਲ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣ ਲਗਿਆਂ ਪੰਜੇ ਕਕਾਰ ਸ੍ਰੀਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਊਂਦਿਆਂ ਰਖਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਵੇਲੇ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿਣ ਤੇ ਸਸਕਾਰ ਵਿਚੇ ਹੋਣ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਕੇ ਨਵੇਂ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨਾਏ ਜਾਣ।

ਤੇ ਪੰਜੇ ਕਕਾਰ-ਗਾਤਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ, ਕਛਹਿਰਾ ਤੇੜ, ਤੇ ਗਲ ਵਿਚ ਕੁੜਤਾ, ਸਿਰ ਤੇ ਦਸਤਾਰ, ਗਲ ਵਿਚ ਪਰਨਾ ਤੇ ਕਮਰ-ਕਸਾ ਕੱਸ ਕੇ ਦੂਜਾ ਕਛਹਿਰਾ ਪਰਨਾ ਸੁਕਾ ਲੈਕੇ ਨਾਲ ਬੰਨੇ। ਕੰਘਾ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ,ਹਥ ਵਿਚ ਕੜਾ,ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਕੜਾ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਬਸਤ੍ਰ, ਗਾਤਰਾ, ਦਸਤਾਰ ਤੇ ਕੰਘਾ ਆਦਿਕ ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਪਹਿਨੇ। ਕੜਾ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿਤੇ ਜਾਣ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸਸਕਾਰ ਦੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੀ ਦੇਹ ਦੇ ਪਾਸ ਉਚੀ ਥਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਤੇ ਫੇਰ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਵਲ ਲੈ ਜਾਣ ਲਗਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਬੂਹੇ ਦੇ ਅਗੇ ਸੀੜ੍ਹੀ ਰਖਕੇ, ਸਿਰ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਲ ਰਖਣਾ ਤੇ ਸਿਰ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਲ ਚੇਹਰਾ ਕਰਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਇਹ ਆਪ ਦਾ ਸਿਖ (ਫਲਾਣਾ ਸਿੰਘ) ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ! ਗਲਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੋਣ, ਭੁਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹੋਣ, ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਗਲਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੋਣ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਬਿਰਦ ਜਾਣ ਕੇ ਬਖਸ਼ੋ । ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ-

'ਘਲੇ ਆਵਹਿ ਨਾਨਕਾ ਸਦੇ ਉਠੀ ਜਾਹਿ ॥'

ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਹੁਣ ਪ੍ਰਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਪਤ ਰਖਣੀ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਤੇ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਬਖਸ਼ਣਾ। ਇਉਂ ਅਰਦਾਸ ਅਰਦਾਸੀਏ ਨੂੰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਉਸ ਵੇਲੇ 'ਵਡਹੰਸ ਦੀ ਵਾਰ' ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਉੜੀ ਖਲੋ ਕੇ ਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਅਗੇ ਹੋਣ ਪਿਛੇ ਨਾ ਹੋਣ। ਤੇ ਰਾਗੀਆਂ ਵਲ ਨੂੰ ਸਿਰ ਹੋਵੇ ਉਸ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੇ ਪੁਰਖ ਦਾ। ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ੨ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਧ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬਿਵਾਨ ਨਹੀਂ ਰਖਣਾ, ਘੜੀ ਨਹੀਂ ਭੰਨਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਰੋਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਡੋਲ੍ਹਣਾ, ਕੂਕ ਧਾਹ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨੀ। ਤਿਣਕੇ ਨਹੀਂ ਤੋੜਨੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਮਥਾ ਨਹੀਂ ਟੇਕਣਾ, ਡੋਹਣੀ ਆਦਿਕ ਨਹੀਂ ਰੇੜ੍ਹਨੀ, ਕੋਈ ਨੂੰਹ ਜਾਂ ਸੁਪਤਨੀ ਆਦਿਕ ਘਰੋਂ ਸਾੜਨ ਤੁਰਨ ਲਗਿਆਂ ਜਾਂ ਚਿਖਾ ਤੇ ਰੱਖਣ ਲਗਿਆਂ ਮਥਾ ਨਹੀਂ ਟੇਕਣਾ ਤੇ ਹੋਰ ਭੁਗਾੜੀਆਂ, ਮਖਾਣੇ ਆਦਿਕ ਉਪਰੋਂ ਸੁਟਣੇ ਮਨ੍ਹਾਂ ਹਨ। ਪੋਤ੍ਰਾ ਆਦਿਕ ਘੋੜੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਨਾਲ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਦਬ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਪੈਦਲ ਸਾਰੇ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਜਾਣ।

ਜਿਥੇ ਚਿਖਾ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਲਕੜਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਗੋਹਿਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਸ ਚਿਖਾ ਦੇ ਉਤੇ ਰਖ ਦੇਣਾ ਸ੍ਰੀਰ ਦੇ ਤਾਈਂ ਲੈ ਜਾ ਕੇ। ਤੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਸਿੰਘ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਣ ਤੇ ਇਕ ਪਰੇਮੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰਹਾਨੇ ਵਲ ਖਲੋ ਕੇ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਏ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਚਿਖਾ ਸੁਆਰਨ ਤੇ ਪਾਠ ਸੁਣਨ।

ਜਦੋਂ ਚਿਖਾ ਸਾਰੀ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਅਗਨੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਤੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਬਖਸ਼ ਲੈਣਾ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਮੁਆਫ ਕਰਨੀਆਂ। ਇਉਂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ–

'ਕਿਰਿਆ ਸਹਿਤ ਸਿਖ ਸਸਕਾਰੇ ॥'

ਸਿਖ ਦੀ ਪੂਰੀ ਰਹਿਤ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਬਣਾਵੇ ਜਦੋਂ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਛਹਿਰੇ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਚਲੋ ਕੀ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਵਣਜਾਰੇ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਬਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਹੀ ਲਪੇਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਊਂਦੇ ਦੇ ਕਿਰਿਆ ਕਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਭੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਤੋਂ ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਰਹਿਤ ਵਿਚ, ਪਰ ਫੇਰ ਜ਼ਰੂਰ ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਪਹਿਰਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ, ਇਉਂ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸਮੇਤ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਓਹਦੇ ਜਨਮ ਦੀਆਂ ਭੁਲਾਂ ਬਖਸ਼ਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਅਗਨੀ ਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਚੰਡਾ ਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਧਾਹ ਕੂਕ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨੀ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅੱਧਾ ਕੁ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਓਦੋਂ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਪਾਲ ਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਇਹ ਮਨਮਤ ਹੈ।

ਫੇਰ ਓਥੋਂ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕਰ ਕੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਓਥੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸਿਖ ਦੇ ਨਮਿਤ ਅੰਤਮ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ !

(੧) 'ਅਲਾਹਣੀਆਂ' ਦਾ ਪਾਠ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਪੰਜੇ ਸ਼ਬਦ ਪੰਨਾ ੫੭੮) ਤੇ–

(੨) ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥ 'ਦੀਵਾ ਮੇਰਾ ਏਕ ਨਾਮ' (ਪੰਨਾ ੩੫੮)

(੩) ਸੂਹੀ ਮਃ ੫ ॥ 'ਕਰਮ ਧਰਮ ਪਾਖੰਡ ਜੋ ਦੀਸਹਿ' (ਪੰਨਾ ੭੪੭)

(੪) ਮਾਰੂ ਮਃ ੫ ॥ 'ਖੁਲਿਆ ਕਰਮ ਕਿਰਪਾ ਭਈ ਠਾਕੁਰ' (ਪੰਨਾ ੧੦੦੦)

ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ

ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤਾਵੇ। ਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਪਾਠ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕਰ ਦੇਵੇ । ਜੇ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਅਲਾਹਣੀਆਂ ਆਦਿ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਪਾਠ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤਾਏ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਘਰ ਆ ਕੇ ਉਸੇ ਵਕਤ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਉਸੇ ਹੀ ਦਿਨ। ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਪਿਛਲਾ ਪਹਿਰ। ਜੇ ਤਾਂ ਹਿੰਮਤ ਹੋਵੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਾਵੇ, ਜੇ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਹੋਵੇ ਤੇ ਦਸ਼ਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦਸ ਦਿਨ ਉਸ਼ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰੇ। ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀਆਂ, ਰਹਿਰਾਸ, ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ, ਅਲਾਹਣੀਆਂ ਪਾ: ਨੌਵੀਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ। ਜੇ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਕ ਨਿਤਨੇਮ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਰੇ ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਸੇ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਕੇ ਭੋਗ ਪਾ ਕੇ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ।

ਮਰਨ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰ ਦੇ ਵਕਤ ਜੈਤਸਰੀ ਵਾਰ ਦੇ ਦੋ ਦੋ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਤੇ 'ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ' ਦੇ ਛੇ ਛੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਹੋਵੇ ਦਸ਼ ਦਿਨ ਤਕ ਕਰੇ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਵਕਤ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰੇ ਰੋਜ਼ ਹੀ। ਸਭ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਡਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣੀ ਅਵਗਤ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਸੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਚਖੰਡ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਦੂਜਾ ਇਕੋ ਹੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਕਥਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਇਕੋ ਦਿਨ ਹੀ ਸਾਰੀ ਜੈਤਸਰੀ ਦੀ ਵਾਰ ਤੇ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਪੜ੍ਹ ਦੇਵੇ ਸੁਬਾ ਦੇ ਵਕਤ। ਜੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੇ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰਾਖ ਚੁਕਣ ਵਕਤ 'ਜੈਤਸਰੀ ਦੀ ਵਾਰ' ਤੇ 'ਵਡਹੰਸ ਦੀ ਵਾਰ' ਤੇ 'ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ' ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਦੇਵੇ।

ਕੀਰਤਨ ਦੋਨੋਂ ਵਕਤ ਹੋਵੇ, ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਵੈਰਾਗਮਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ। ਤੇ ਦੇਗ ਦੁਸ਼ਹਿਰੇ ਤਕ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇ । ਹੋਰ ਜਿੰਨਾਂ ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਹੋ ਜਾਏ ਉਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਣੀ ਜਾ ਕੇ ਰੋਣਾ, ਪਿਟਣਾ, ਸੋਗ, ਮਾਈਆਂ ਨੇ ਸਿਆਪੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਕੇ ਵਿਖਾਈ ਹੈ- ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਜੀ ਰੋਈ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ। ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਬੇਅੰਤ ਬੀਬੀਆਂ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰੋਣਾ, ਪਿਟਣਾ, *ਸਿਆਪਾ ਕਰਨਾ ਉਸ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਛਡ ਕੇ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਇੰਞ ਅਥਰੂ ਵੀ ਜਿਹੜੀ ਛਡਣੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਾਂਗੂੰ ਡੋਬਣ ਵਾਲਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਨੂੰ ਜੋਗ ਹੈ। ਤੇ ਜੋ ਰੋਣਾ ਹੈ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਹਨੇਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਮਾਈ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਰੋਂਦੀ ਰਹੀ। ਇਕ ਰਾਤ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਪੁਛਿਆ–ਪੁਤ੍ਰ ! ਬਾਕੀ ਸਭ ਦੇ ਅਗੇ ਚਾਨਣ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਤੇਰੇ ਅਗੇ ਹਨੇਰਾ ਕਿਉਂ ਹੈ ? ਤੇਰਾ ਦੀਵਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਗਦਾ ? ਤਾਂ ਕਿਹਾ–ਤੇਰੇ ਰੋਣ ਕਰਕੇ, ਅੱਥਰੂ ਵਗਕੇ ਦੀਵਾ ਬੁਝਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹਨੇਰਾ ਹੈ । ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਉਹ ਮਾਈ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਰੋਈ ਸੀ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਬਾਕੀ ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਹਿੰਦੂ ਜਿਹੜੇ ਹਨ ਉਹ ਢਾਈ ਲਕੀਰਾਂ ਕਢ ਕੇ ਸਿਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸੋਟੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕਪਾਲ ਕਿਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਪਾਲ ਕਿਰਿਆ ਕਰਨੀ ਮਨ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀਰ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਚਿਖਾ ਨਹੀਂ ਫੋਲਣੀ, ਧਾਗੇ ਕਚੇ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹਣੇ ਕਿੱਲੀਆਂ ਗਡ ਕੇ, ਚੌਥਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਈ ਫੁਲ ਆਦਿਕ ਚੁਣ ਕੇ ਕੋਈ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਕਿਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗੀਠਾ ਨਹੀਂ ਸਿਖ ਦਾ ਫੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਫੁਲ ਨਹੀਂ ਚੁਣਨੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਜਿਹੜੀ ਰਾਖ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੀ ਸਮੇਤ ਅਸਤੀਆਂ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਓ। ਜਾਂ ਬੇ-ਅਦਬੀ ਤੋਂ ਸਾਂਭਣੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਟੋਆ ਪੁਟ ਕੇ ਰਾਖ ਸਮੇਤ ਦਬ ਦੇਵੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਤੇ ਕੜਾ ਵਿਚੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦੇਵੇ। ਜਾਂ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਾਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਸਮੇਤ ਰਾਖ ਸਭ ਕੁਛ ਪਾ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਅਸੂਲ ਹੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਵਕਤ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ,ਉਸ ਵਕਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ!

---

*'ਪਾਰਸ ਭਰਥ' ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਈਆਂ ਦੇ ਉਲਟੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਪਿਟਣ ਦੀ, ਆਪ ਹੀ ਆਪ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ, ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਹਥੋਂ ਹੀ ਮੂੰਹ, ਛਾਤੀ ਤੇ ਪਟ ਕੁਟਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰਮਤ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ 'ਹਾਇ ਹਾਇ ! ਓਇ ਓਇ !' ਆਦਿਕ ਰੋਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਮਨ੍ਹਾਂ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਮੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣੌਣੀ । ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀਓ ! ਮੈਨੂੰ ਮਟੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾ ਪਾਇਓ, ਮੇਰੀ ਰਖਿਆ ਕਰੋ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ! ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਕਹੇਂ, ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਾਂਗੇ । ਸੋ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਬਿਆਸਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸਸਕਾਰ ਕੇ, ਬਿਆਸਾ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰੀ ਰਾਖ ਰੋੜ੍ਹ ਦਿਤੀ ਸੀ । ਇਹ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤੋਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਮੰਗਿਆ ਸੀ । ਓਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਇਹ ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਅਸੂਲ ਸਮਝਣਾ ।

ਜਿਹੜੇ ਅਧਮ ਆਦਮੀ ਹਨ ਉਹ ਤਾਂ ਗਤੀਆਂ ਸਤੀਆਂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ਜਿਹੜੇ ਮਧਮ ਆਦਮੀ ਹਨ ਉਹ ਫੁਲ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਉਤਮ ਹਨ ਉਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਅੰਗੀਠਾ ਨਹੀਂ ਫੋਲਦੇ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸਮਝਣਾ ।

ਏਸ ਦੇ ਉਤੇ 'ਫੁਲ ਹਰਿ ਸਰ ਪਾਵਈ' ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਓਹਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਹਰੀ ਦੇ (ਸਰ) ਸਦ੍ਰਸ਼, ਫੁਲ ਪਾ ਦਿਓਗੇ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ।

'ਨਾਮ ਤੁਲ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥'

'ਹਰਿ' ਨਾਮ ਹਰੀ ਦਾ ਹੈ । 'ਹਰਿ ਸਰ' ਗੰਗਾ ਦਾ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਖਿਚੋ ਖਿਚੀ ਕਰਦੇ ਹਨ । 'ਹਰਿ ਸਰ' ਇਕਠਾ ਗੰਗਾ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਸ਼ਾਂ ਆਦਿਕਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ । ਅਸਲ ਵਿਚ 'ਹਰਿ' ਨਾਮ ਹਰੀ ਦਾ ਹੈ ।

ਹਰਿ ਸਰਿ ਵਸੈ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ॥

ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ—

ਗੰਗਾ ਗਇਆ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਕਾਮਾ ॥

ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕੋਈ ਗੰਗਾ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੋਈ ਗੋਦਾਵਰੀ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਨਾਰਾਇਣ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ ਤਾ ਸੇਵਕ ਨਾਮਾ ॥

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਸੇਵਕ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੂਜਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਇਹ ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਅਸੂਲ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ।

(੧) ਸ਼ੂਦਰਾਂ ਵਿਚ ੪੦ ਦਿਨ ਸੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬੈਂਸਾਂ ਵਿਚ ਸਤਾਰੀਆ ਖੱਤ੍ਰੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਾਰ੍ਹੀ ਤੇਰ੍ਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਸਭ ਕੌਮਾਂ ਤੋਂ ਵਡਾ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਸਭ ਨਿਯਮ ਸੁਤੰਤਰ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਸੋਗਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁੰਦਰ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਹਨ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਦਸਹਿਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਸਤਾਰੀਆ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਕਰਨਾ ਜੀ।

ਦਸਾਂ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਪਾਠ ਹੋ ਜਾਵੇ ਭੋਗ ਪਾਵੇ। ਦਸਹਿਰੇ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਭੋਗ, ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰ ਜਾਂ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ ਜਦੋਂ ਠੀਕ ਹੋਵੇ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਆਰੰਭ ਵੀ ਸਵੇਰ ਦੇ ਵਕਤ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਨਮਿਤ ਸਾਰੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਤੇ ਜਥਾ ਸ਼ਕਤ ਮਾਇਆ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਸਤ੍ਰ, ਬਰਤਨ ਆਦਿਕ ਭੇਟ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਓਹਦੇ ਨਮਿਤ ਜਿਹੋ ਜੇਹੀ ਹਿੰਮਤ ਹੋਵੇ। ਅੰਨ ਲੰਗਰ ਕਰ ਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਛਕਾ ਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਭੋਗ ਪਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੇਵਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ, ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਲੈਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਕਪੜੇ ਦੇਣੇ ਵਡੇ ਜਾਣ ਕੇ ਇਹ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਂ ! ਦੂਜੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਤਾਰੀਆ ਕਰਨਾ ਮਨ੍ਹਾਂ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਜਾਂ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ 'ਅਠਾਰਹ ਦਸ ਬੀਸ' ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਸਿਰਫ 'ਸਦ' ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਜੇ ਫਿਰ ਬਰਸੀ ਆਦਿ ਤੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਆਮ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਹੈ ਓਹ ਰਖਣੀ। ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸੰਪੂਰਨ ਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭੋਗ ਪਾਉਣਾ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਦਸਹਿਰੇ ਤਕ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਦਸਵੇਂ ਦਿਨ ਤਕ ਸਾਰਾ ਕਾਰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸੋਗ ਦੇ ਸਹਿਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ—

ਮਤ ਮੈ ਪਿਛੈ ਕੋਈ ਰੋਵਸੀ ਸੋ ਮੈ ਮੂਲ ਨ ਭਾਇਆ ॥

ਜਿਹੜਾ ਰੋਵੇਗਾ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗਾ। 'ਜੋ ਰੋਵੈ ਸੋਈ ਪਤ ਖੋਵੈ' ਆਪ ਦੀ।

ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਹ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਚਲਣਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਅੰਤ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਪ ਦਾ ਬਿਰਦ ਜਾਣ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨੀ ਲਾ ਲੈਣਗੇ, ਬਖਸ਼ ਲੈਣਗੇ।

ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ–ਜਿਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰੇਗਾ ਜੇ ਨਰਕ ਵਿਚ ਪਵੇਗਾ ਫੇਰ ਵੀ ਓਹਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਮੁਆਫ ਕਰਕੇ ਆਪ ਦਾ ਸਿਖ ਜਾਣ ਕੇ, ਓਹਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਤੋਂ ਪਕੜ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਕਢ ਲਵਾਂਗੇ ।

ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ–ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਮੇਰੇ ਦਾਹੜੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਜਾਣ ਲਿਓ । ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ–ਨਹੀਂ ਭਾਈ ! ਕੇਸ ਰਖਣੇ ਪੈਣਗੇ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਜਿਹੜੇ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ ਉਥੇ ?

ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ–ਜੇ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਦੇਖ ! ਤਾਂ ਵਿਖਾਇਆ ਮਥੇ ਤੇ ਹਥ ਰਖ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ 'ਮਾਲ ਕੌਂਸੀਏ ਦੀ ਵਾਰ' ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜੋ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਹੈ । ਓਹਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ–

'ਬਿਨ ਕੇਸਾਂ ਸਿਰ ਕੁਟੀਅਨ, ਚਿੰਘਾਰੇ ਕੌਣ ਛੁਡਾਇ ਹੈ ॥'

ਚੀਕਾਂ ਮਾਰੇਗਾ, ਪੱਥਰ ਦੀ ਜੂਨ ਪਾਇਆ ਜਾਏਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰੌਣ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਫੇਰ ਮਨੁਖ ਜੂਨ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਮਿਲੇਗੀ । ਪੱਥਰ ਕਈ ਸੈਂਕੜੇ ਜੁਗ ਬਣਕੇ ਪਿਆ ਰਹੇਗਾ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ 'ਕਾਢੀ ਨਰਕ ਤੇ ਧੂਹ' ਜਿਵੇਂ ਬਾਨੀ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਇਉਂ ਸਿਆਣ ਕੇ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਮੁਆਫ ਕਰ ਕੇ, ਨਰਕ ਵਿਚੋਂ ਧੂਹ ਕੇ, ਕਢ ਕੇ ਫੇਰ ਮਨੁਖ ਜਨਮ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਲਵਾਂਗੇ, ਮੇਲ ਲਵਾਂਗੇ, ਇਹ ਬਚਨ ਹਨ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ 'ਬਿਜੈ ਮੁਕਤ' ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਬਿਰਦ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਭੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

'ਜੇ ਕੋ ਗੁਰ ਤੇ ਵੇਮੁਖੁ ਹੋਵੈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਵੈ ॥
ਪਾਵੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਰ ਥੈ ਕੋਈ, ਪੁਛਹੁ ਬਿਬੇਕੀਆ ਜਾਏ ॥

ਅਨੇਕ ਜੂਨੀ ਭਰਮਿ ਆਵੈ ਵਿਣੁ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਏ ॥
ਫਿਰਿ ਮੁਕਤਿ ਪਾਏ ਲਾਗਿ ਚਰਣੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਏ ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਵੀਚਾਰਿ ਦੇਖਹੁ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਏ ॥

ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਵੇ, ਇਉਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ ਉਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਬਖਸ਼ਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸੰਗਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸੰਗਤ ਹੀ ਮਿਲਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਏਸ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ' ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹ ॥

ਗਯਾਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਡਰਕਲਾਂ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, (ਜ਼ਿਲਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ)

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

✱ ਅਥ ✱

ਪਾਠ ਮ੍ਰਯਾਦਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸਾਜੀ ਨਿਵਾਜੀ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ ! ਧਰਤੀ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਤਾਈਂ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਰੇਸ਼ਟ ਰਸਤਾ ਦਸਣ ਵਾਸਤੇ,ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਗ੍ਰੀਬਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਧਰਮ ਦਾ ਰਾਜ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚੁਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਧਰਤੀ ਦਾ ਭਾਰ ਉਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ–

ਆਪ ਨਾਰਾਇਣ ਕਲਾ ਧਾਰ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਯਉ ॥

ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕਰ ਕੇ ਸਿਖੀ ਦਾ ਪੰਥ ਚਲਾਇਆ ਅਤੇ ਦਸ ਰੂਪ–

ਜੋਤਿ ਓਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ ਸਹਿ ਕਾਇਆ ਫੇਰਿ ਪਲਟੀਐ ॥

ਧਾਰ ਕੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਲਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਤਾਈਂ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤੇ, ਗੁਣ ਦਿਤੇ, ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਦਸੀਆਂ, ਸੰਸਕਾਰ ਦਸੇ ਸਭ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰਕ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਕਾਰਜ ਸਿਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਐਸੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ ਹਨ ਉਹ ਦਸਮ ਸਰੂਪ ਤਕ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿਆਂਗੇ

ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਤਾਈਂ 'ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ ਖਾਵੰਦਿਆ ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ' ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜੋ ਵੀ ਸਿਖਿਆ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਤਾਈਂ ਦਸੀ ਹੈ ਉਹ ਪਹਿਲੋਂ ਆਪ ਕਮਾ ਕੇ ਤੇ ਫਿਰ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਤਾਈਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ ਧਾਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਜਿਵੇਂ ਨਾਮ, ਦਾਨ, ਇਸ਼ਨਾਨ, ਸੇਵਾ, ਵੈਰਾਗ, ਨਿਰਲੇਪਤਾ, ਪਰੇਮ, ਅਦਬ, ਹੁਕਮ ਮੰਨਣਾ, ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ, ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਕਾਰ ਜਨਮ,ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਸ਼ਾਦੀ,ਮ੍ਰਿਤਕ, ਗੁਰ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਣ ਹਨ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੋਂ ਕਮਾਏ ਤੇ ਫਿਰ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਤਾਈਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਹੀ ਸਿਖ ਉਹਨਾਂ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪੰਚਮ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖਾਰੀ ਲਾਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲਿਖਾਏ ਤੇ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁਦੀ ੧ ਸੰਮਤ ੧੬੬੧ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ। ਦੁਬਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰ ਕੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਲਿਖਾਏ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਵਕਤ ਗੁਰਤਾ ਗਦੀ ਕਤਕ ਸੁਦੀ ੨ ਸੰਮਤ ੧੭੬੫ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ–

'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਓ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਕੀ ਦੇਹ ॥'

ਸੋ ਐਸੀ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦਸੀ ਹੈ।

ਜੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਪਹਿਲਾ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਆਦਿ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ। ਜੇ ਆਪ ਵੀ ਸਾਰੇ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਗੁਰਿਆਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਿਖ ਵੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਜੁਟੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਪੰਚਮ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਤੇ ਨੌਵਾਂ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਸਿਖ ਭੀ ਆਰਿਆਂ ਤੋਂ, ਉਬਲਦੀਆਂ ਦੇਗਾਂ ਤੋਂ, ਚਰਖੜੀਆਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਣ ਜੋ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਤਾਈਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ, ਰਹਿਰਾਸ ਵੇਲੇ ਦੀ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ, ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ ਭਜਨ ਵਾਸਤੇ, ਮਹੀਨੇ ਸਫਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਆਦਿ ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰੀ ਹੈ।

ਓਥੇ ਸੰਸਾਰੀ ਕਾਰਜ ਸਿਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਮਤ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਦਾਤ ਵੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਗੁਣ ਹਨ–(੧) ਇਕ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੇ (੨) ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਮਾਰਥਕ ਵੀ ਸਿਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਜੀਵ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜਨਮ ਸੰਸਕਾਰ, ਵਿਦਿਆ ਸੰਸਕਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ, ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਸੰਸਕਾਰ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ।

ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰੀ ਕਾਰਜ ਸਿਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਮਤ ਸੰਸਕਾਰ ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ ਉਥੇ ਦੁਖਾਂ, ਪਾਪਾਂ, ਵਿਘਨਾਂ, ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਸੁਖਾਂ, ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਵੀ ਚਲਾਉਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਹਰ ਕਾਰਜ ਭਾਵ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਤੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਵੀ।

(੧) ਪਾਠ—ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਿਖੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਚਲਾਈਆਂ, ਉਹ ਇਹ ਹਨ।

(੧) ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ—੧. ਸਾਧਾਰਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ। ੨. ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਤੇ ੩. ਸੰਥਾ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਆਦਿ।
(੨) ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ।
(੩) ਸੰਪਟ ਪਾਠ—੧. ਅਖੰਡ ਸੰਪਟ ਪਾਠ। ੨. ਸਾਧਾਰਨ ਸੰਪਟ ਪਾਠ।
(੪) ਸਪਤਾਹਕ।
(੫) ਕਥਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਅਰਥਾਂ ਸੰਜੁਗਤ।
(੬) ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ—੧. ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ੨. ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ।

(੨) ਸਾਮੱਗ੍ਰੀ—ਜੋ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਪਾਠਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਦਰਸਾਈਆਂ ਹਨ ਓਸੇ ਨਾਲ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਦਾਤ ਵੀ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ—ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਕੁੰਭ ਜੋਤ, ਨਰੇਲ, ਧੂਪ, ਫੁਲ, ਆਰਤੀ, ਫੁਲ ਸਿਹਰੇ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਬਣੌਣਾ, ਵਰਤਾਉਣਾ, (ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਾ ਨਾਮ) ਗੁਣ ਲਾਲਚ ਕਰਕੇ ਦੁਖ। ਵਾਕ ਲੈਣਾ, ਨਾਮ ਰਖਣਾ ਆਦਿ।

(੩) ਪਾਠ ਨਿਯਮ ਤੇ ਅਦਬ—ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪਾਠ ਸਾਮੱਗ੍ਰੀ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ ਉਥੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਕਤ ਨਿਯਮ ਤੇ ਅਦਬ ਕਰਨ ਦੀ ਦਾਤ ਵੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ।

ਪਾਠ ਦੀ ਸਫਲਤਾ—ਪਾਠ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਫਲਤਾ ਵਾਸਤੇ, ਨਿਰ ਵਿਘਨ ਭੋਗ ਪੌਣ ਵਾਸਤੇ, ਪੂਰਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਇਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਵਿਘਨਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਦਿ।

ਉਪਰ ਤਿੰਨ ਦਸੇ ਹੋਏ ਤ੍ਰੀਕੇ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਊਣਤਾਈ ਰਹਿ ਗਈ ਤਾਂ ਪਾਠ ਦਾ ਪੂਰਨ ਮਹਾਤਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਅਤੇ ਇਛਾ ਪੂਰੀ

ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਾਇਆ ਜਾਏ। ਫਿਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜ਼ਰੂਰ ਸਫਲਤਾ ਬਖਸ਼ਣਗੇ। ਸੋ ਇਹ ਹਨ–

(੧) ਪਾਠ ਕਰਨ ਦਾ ਤ੍ਰੀਕਾ, ਸਾਧਾਰਨ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਸੰਪਟ ਪਾਠ ਆਦਿ ਜਿਸ ਤ੍ਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਨੇ ਹਨ।

(੨) ਨਾਲ ਵਰਤਨ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂ, ਪਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂ, ਜਪੁਜੀ, ਧੂਫ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਜੋਤ ਆਦਿਕ।

(੩) ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਅਦਬ, ਪਾਠੀਆਂ ਦੀ ਰਹਿਤ, ਪਾਠ ਸ਼ੁਧ ਤੇ ਹੋਰ ਨਿਯਮ ਧਾਰਨ ਜੋਗ।

(੧) ਪਾਠ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਤੇ ਕਿਥੋਂ ਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। (੨) ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਧੂਫ ਆਦਿ ਰਖਣੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ, ਜੁਗਤੀ ਅਗੇ ਤਰਤੀਬ ਵਾਰ ਦਿਤੀ ਜਾਏਗੀ। ਸੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (੩) ਨਿਯਮ ਅਦਬ ਆਦਿ ਦਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮਤ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤਾ ਪਾਠ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪਾਠ ਕਰੌਣ ਵਕਤ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਪਾਠ, ਪਾਠੀ ਅਤੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਕਰਨ ਤੇ ਫਿਰ ਪਾਠ ਸਫਲਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ, ਅਦਬ

ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ–ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੋਵੇ। ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਿਤਨੇਮੀ ਹੋਣ। ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਰਖਦੇ ਹੋਣ। ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚੇ ਹੋਣ। ਜੂਠ ਝੂਠ ਤੋਂ ਬਚੇ ਹੋਣ। ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੇ ਨਿਤਨੇਮੀ ਹੋਵਣ। ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਆਦਿ ਵਾਲੇ ਹੋਣ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਭਰੋਸੇ, ਸ਼ਰਧਾ, ਪ੍ਰਤੀਤ ਵਾਲੇ ਹੋਣ। ਕਾਮ ਆਦਿ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚੇ ਹੋਣ। ਅਮਲੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਮਲ ਦੇ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਨਾ ਹੋਣ। ਜੁਆਰੀ ਨਾ ਹੋਣ। ਕੱਚਾ ਗੰਢਾ ਤੇ ਲਸਣ ਕਦੇ ਨਾ ਖਾਵੇ। ਇਕ ਵਾਰ ਦਾ ਖਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਤਕ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਮੁਸ਼ਕ ਆਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਨਾ ਬੈਠੇ।

ਪਾਠ–ਪਾਠ ਸ਼ੁਧ ਕੀਤਾ ਜਾਏ, ਟਕਸਾਲੀ ਪਾਠੀ ਹੋਣ, ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੌਚ ਜਾ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ, ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਗਿਆਂ ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ (ਗੋਡਿਆਂ ਤਕ) ਕਰੇ, ਚੁਲਾ ਆਦਿ ਸੁਤਾ ਉਠੇ ਤਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਬੈਠੇ।

ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ—ਮਿਟੀ ਦਾ ਪੋਚਾ ਕਰਕੇ ਜਗ੍ਹਾ ਸਾਫ ਕਰਨੀ । (ਗੋਹਾ ਪੋਚੇ, ਬਾਲਣ ਆਦਿ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣਾ) ਪਕੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੌਣਾ । ਸੁਚਤਾਈ ਨਾਲ ਬਣੌਣਾ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ । ਬਣੌਣ ਵਕਤ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤੇ ਤਾਬਿਆ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਸੰਪੂਰਨ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ । ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰਨਾ ਤੇ ਭੋਗ ਵਕਤ ਸਲੋਕ ਮ: ੯ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ, ਠੰਢਾ ਬਾਹਰੋਂ ਕਰ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਜੇ ਕੁਰਹਿਤੀਆ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰੇ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸੁਚਤਾਈ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ।

ਅਰਦਾਸ—ਸ਼ੁਧ ਹੋ ਕੇ, ਪਰੇਮ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ, ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ, ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਭਰੋਸੇ ਸਹਿਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਹਾਜਰ ਨਾਜਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਮਝ ਕੇ, ਸ਼ੁਧ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ । ਅਰਦਾਸ ਵਕਤ ਸਾਰੇ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਹਾਜਰ ਹੋਣ । ਅਰਦਾਸ ਵਕਤ ਦਰਸ਼ਨੀ ਭੇਟਾ ਰਖ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ।

ਸੇਵਾ--ਘਰ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਾਣ ਕੇ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ । ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਕੇ ਕਰਨ । ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ, ਦੁਧ, ਦਹੀਂ, ਘਿਉ ਆਦਿਕ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰ ਕੇ ਪਾਠੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੈਣੀ । ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪੈਣ ਤੇ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬਸਤਰ ਮਾਇਆ ਆਦਿ ਜਥਾ ਸ਼ਕਤ ਭੇਟਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ।

ਜੋਤਾਂ--ਰਾਤ ਵਕਤ ਘਿਉ ਦਾ ਦੀਵਾ ਜਗਾਇਆ ਜਾਏ । ਦੇਗ ਤੇ ਜੋਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਘਰ ਦਾ ਘੀ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਕਚੇ ਮਿਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਦੇ ਲਾਲਟਨ ਦੀਵੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣੇ ।

ਧੂਫ—ਧੂਫ ਰੋਜ਼ ਧੁਖਾਈ ਜਾਵੇ ।

ਧੂਫ ਸਮੱਗ੍ਰੀ--ਕਸਤੂਰੀ ੨ ਰੱਤੀ, ਕੇਸਰ ੪ ਮਾਸੇ, ਮੁਸ਼ਕਪੂਰ ੩ ਮਾਸੇ, ਸੁਚੇ ਮੋਤੀ ਗੋਕਾ ਘਿਉ ੩ ਛਟਾਂਕ, ਦੇਸੀ ਖੰਡ ੨ ਛਟਾਂਕ, ਜਾਵਿਤ੍ਰੀ, ਦੇਸੀ ਜੌਂ, ਇੰਦਰ ਜੌਂ, ਛਲ ਛਲੀੜਾ, ਕਪੂਰ ਕਚਰੀ, ਚੰਦਨ ਚਿਟਾ, ਚੰਦਨ ਲਾਲ, ਬਾਲਛੜ, ਭੋਜ ਪੱਤਰ, ਅਗਰ, ਤਗਰ, ਅਲਾਚੀ ਛੋਟੀ, ਅਲਾਚੀ ਵਡੀ ਸਭ ੧-੧ ਤੋਲਾ । ਖੋਪਾ, ਸੌਗੀ, ਬਾਦਾਮ, ਛੁਹਾਰੇ, ਖਸ, ਧੂਪ ਲੱਕੜ, ਕਾਲੇ ਤਿਲ, ਚਿਟੇ ਤਿਲ, ਨਾਗਰ ਮੋਥਾ ੨-੨ ਤੋਲੇ, ਬਾਸਮਤੀ ਚੌਲ ੩ ਤੋਲੇ । ਅਤਰ ਗੁਲਾਬ, ਬ੍ਰਹਮੀ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ, ਹਾਊ ਬੇਰ, ਫੂਲ ਧਾਵੇ, ਲੋਹ ਬਾਨ, ਮੁਸ਼ਕ ਅੰਬਰ, ਕਚੂਰ ਊਦ. ਦਾਲ ਚੀਨੀ ।

ਖਾਸ ਨਿਯਮ

- ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਦੋਵੇਂ ਵਕਤ ਧੂਫ ਧੁਖਾਉਣੀ।
- ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਿਉ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗਾਉਣੀ।
- ਧੂਫੀਏ ਹਰ ਵਕਤ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ, ਧੂਫ ਜਗਾਉਣ ਤੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ. ਪਾਠ ਵਕਤ।
- ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਫੁਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਖੁਸ਼ਬੋ ਛਿੜਕੇ।
- ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗਲਾਂ ਦਾ ਸੰਕੋਚ ਹੋਵੇ, ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਨਾਲ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਰਖਣਾ।
- ਬਹੁਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਨਾਲ, ਉਤਨੇ ਹੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਰਖਣੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਰਖਣਾ।
- ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਖਬੇ ਪਾਸੇ ਰਖਣਾ, ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਖਾਸ ਵਜਾ ਕਰਕੇ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ, ਮੁਖਵਾਕ ਲੈ ਕੇ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਆਗਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗਣੀ, ਕਿ ਆਗਿਆ ਹੈ ? ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ਹਰ ਪਾਠ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ।
- ਭੋਗ ਪੌਣ ਵਕਤ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਉਤੇ ਚੌਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ। ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣਨੀ, ਇਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਰਨੀ ਹੈ।
- ਹਰ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਸੁੰਦਰ ਰੁਮਾਲਾ ਤੇ ਪੁਸ਼ਾਕਾ ਕਰੇ।
- ਹਰ ਪਾਠ ਤੇ ਆਦਿ, ਮਧ, ਅੰਤ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਨਾ। ਸਿਰਫ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਮਧ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।
- ਪਾਠ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਕਤ ਅਤੇ ਭੋਗ ਪੈਣ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੇ।
- ਭੋਗ ਪਾ ਕੇ ਆਰਤੀ ਕਰਨੀ।
- ਸੰਪਟ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਰੋਜ਼ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਸੰਪਟ ਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜਾਂ ਆਰੰਭ, ਮਧ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

- ਹਰ ਇਕ ਪਾਠ ਉਚੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ।
- ਹਰ ਪਾਠ ਤੇ ਕੁੰਭ, ਧੂਪ, ਨਰੇਲ, ਜੋਤ, ਫੁਲ ਆਦਿ ਜ਼ਰੂਰ ਰਖਣੇ।
- ਭੋਗ ਪੈਣ ਵਕਤ ਸਵਾ ਰੁਪਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰਨਾ ਜੋ ਸਰੂਪ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਏ, ਸਗੋਂ ਪੰਜ ਰੁਪੈ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।
- ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਜੇ ਹਥ ਰਖਣਾ ਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ।
- ਦੇਗ ਠੰਢੀ ਕਰ ਕੇ ਭੋਗ ਲਾਉਣਾ, ਗਰਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਾ।
- ਭੋਗ ਪੌਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵਕਤ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਤੇ ਰੁਮਾਲਾ ਪਾ ਦੇਣਾ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦੇ ਤਾਬਿਆ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿਣਾ।
- ਭੋਗ ਲਾਉਣ ਵਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦੇ ਵਿਚ ਖੁਰਚਣਾ ਆਦਿ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ।
- ਹਰ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪੈਣ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਆਰਤੀ ਉਚਾਰੇ (ਬਿਨਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਹਲੀ ਵਾਰ ਦਾ) ਨੋਟ–ਆਰਤੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨੇ ਹਨ ਦੀਵੇ ਨਹੀਂ ਬਾਲਣੇ।
- ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਪੱਕੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ ਜਾਏ। ਜੇ ਕੱਚੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਿਟੀ ਦਾ ਪੋਚਾ ਫੇਰਿਆ ਜਾਏ। ਗੋਹਾ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣਾ। ਫਿਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਦੀਵਾ ਘ੍ਰਿਤ ਦਾ ਜਗੌਣਾ, ਫੁਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ, ਕਿਓੜਾ ਛਿੜਕੌਣਾ।
- ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਕਰਕੇ ਸਜਾ ਕੇ ਰਖਣਾ, ਸਫਾਈ ਰਖਣੀ।
- ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਕਸੁੰਭੇ ਬਸਤ੍ਰ ਨਾ ਪਹਿਨੇ, ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਧਾਰੇ। ਕਸੁੰਭੇ ਰੰਗ ਦਾ ਪੁਸ਼ਾਕਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਚੜ੍ਹਾਵੇ।
- ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਕਤ ਸਦਾ ਪਿਛੇ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਬੈਠੇ, ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਥਲੇ ਪੈਰ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਉਤੇ ਕੂਹਣੀ ਅਰਕਾਂ ਆਦਿ ਰਖ ਕੇ ਨਾ ਬੈਠੇ। ਪੱਤਰਿਆਂ ਤੇ ਹਥ ਨਾ ਰਖੇ ਲੋੜ ਪਏ ਤਾਂ ਰੁਮਾਲਾ ਰਖ ਲੈਣਾ। ਪੱਤਰਾ ਸਦਾ ਸਜੇ ਹਥ ਨਾਲ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਉਲਟੌਣਾ।
- ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਸਰੂਪ ਆਦਿ ਲਿਖ ਕੇ ਸੇਵਾ ਮੁਫਤ ਕਰਨੀ, ਸਵਰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਅਖੰਡ ਪਾਠ ੧੬ ਪਹਿਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਾਠ ਦਸਵੇਂ ਦਿਨ ਹੀ, ਸਪਤਾਹਕ ਸਤਵੇਂ ਦਿਨ ਭੋਗ ਪਾਉਣੇ। ਬਾਕੀ ਜਦੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇ ਭੋਗ ਪੌਣਾ।
- ਹਰ ਇਕ ਪਾਠ ਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਜਗ੍ਹਾ ਸਾਫ ਹੋਵੇ, ਲੇਪ ਮਿਟੀ ਦਾ ਕਰਨਾ, ਜੇ ਪੱਕਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਧੋਣਾ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਆ ਸਕੇ।

- ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਵਕਤ ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਭੋਗ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪਾਠੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ।
- ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਫਿਰ ਹੁਕਮ ਲੈਣਾ। ਫਿਰ ੧ ਓ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਕਰਨਾ।
- ਮਧ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ੭੦੫ ਅੰਗ ਤੇ ਜੈਤਸਰੀ ਵਾਰ ਦੇ ਆਰੰਭ ਸਮੇਂ ਆਰੰਭ ਕਰਨੀ, ਫਿਰ ਭੋਗ ਪਾ ਕੇ 'ਅਠਾਰਹ ਦਸ ਬੀਸ' ਮਗਰੋਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਫਤਹ ਬੁਲੌਣੀ ਤੇ ਫਿਰ ਹੁਕਮ ਲੈ ਕੇ ਦੇਗ ਵਰਤੌਣੀ।
- ਜਦੋਂ ਵੀ ਤਾਬਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ। ਤਾਂ ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਗੋਡਿਆਂ ਤਕ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਜੰਗਲ (ਮੈਦਾਨ) ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਦਬ

(੧) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਪੰਜਵੀਂ ਬਾਣੀ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਮਾਮੇ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਪਾਸੋਂ ਪੋਥੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗਲੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਬਸਤ੍ਰ ਵਿਛਾਏ ਜਸ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪੋਥੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ।

(੨) ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪੋਥੀਆਂ ਇਕ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਸਥਾਪਨ ਕਰਕੇ ਤੇ ਆਪ ਪੈਦਲ ਨੰਗੇ ਚਰਨੀ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਤਕ ਚੌਰ ਕਰਦੇ ਆਏ। ਇਥੋਂ ਸਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਹੋਣ ਇਕ ਚੌਰ ਕਰੇ ਤੇ ਇਕ ਅਗੇ ਜਲ ਛਿੜਕੇ, ਇਕ ਘੰਟੀ ਵਜਾਏ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੰਗੇ ਚਰਨੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜੋੜਾ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਪਹਿਰਨਾ।

(੩) ਪੋਥੀਆਂ ਅਠਸਠ ਤੀਰਥ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਰ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ, ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ।

(੪) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ, ਚੌਹਾਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁਦੀ ਏਕਮ ਸੰਮਤ ੧੬੬੧ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਸਰ ਤੋਂ ਚੌਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਆ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਦੇ ਤਾਈਂ

ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਬੈਠਦੇ ਤੇ ਚੌਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਕਰਦੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠਣਾ ਕੀਤਾ, ਚੌਰ ਆਪਣੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਛਾਈ ਤੇ ਬੈਠਦੇ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਅਦਬ ਕਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ– 'ਮੰਦਰ ਭਾਗ ਜੁਗਤ ਸਿਵ ਰਹਿਤਾ ॥'

(੫) ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਰਨ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਕੋਠੜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਆਪ ਜੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਰਦੇ ਤੇ ਆਪ ਇਕ ਚਾਦਰ ਵਿਛਾ ਕੇ ਪਲੰਘ ਦੇ ਥਲੇ ਭੂਮ-ਆਸਨ ਤੇ ਬਿਰਾਜਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਵੀ ਉਹ ਹੀ ਮਰਯਾਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਲੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਥਲੇ ਇਕ ਚਾਦਰਾ ਵਿਛਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ।

(੬) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ ਤੇ ਕਾਬਲ ਆਦਿ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਆਈ ਤੇ ਥਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਣ ਕੇ ਝਟ ਉਠੇ ਛੇਤੀ ਉਠਣ ਕਾਰਣ ਗੋਡੇ ਤੇ ਪਲੰਘ ਨਾਲ ਵਜ ਕੇ ਸਟ ਲਗੀ। ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਪੁਛਣ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬੈਠਣਾ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਅਦਬ ਵਿਚ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਬਾਣੀ ਸਤਿਕਾਰ ਅਸੀਂ ਨਾ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸੰਗਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਗੀਆਂ ?

ਇਹ ਸਤਿਕਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਰਖ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਸਿਖਿਆ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਚੌਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪਾਣੀ ਛਿੜਕਦੇ ਹੋਏ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਭੁੰਜੇ ਸੌਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਤਖਤ ਤੇ, ਅਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਗੱਦੀ ਲਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਤਖਤ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਮੰਜੇ ਸਾਹਿਬ ਥਲੇ ਇਕ ਵਾਧੂ ਕਪੜਾ ਵਿਛਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਥਲੇ ਇਕ ਕਪੜਾ ਘਟ ਹੋਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਿਰਫ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਥਲੇ ਇਕ ਕਪੜਾ ਵਿਛਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਾਣੀ ਪੋਥੀਆਂ ਆਦਿਕ ਥਲੇ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ, ਜਿਥੇ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਹੋਵੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ, ਲੰਗਰ ਛਕਦੀ ਹੋਵੇ ਸੰਗਤ ਤਾਂ ਵੀ ਮੰਜੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ।

ਸੰਤ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ—ਜਦੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣਦੇ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਚੀ ਥਾਂ ਬਿਠੌਂਦੇ ਹਨ। ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਕਤ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਲਈ ਵਛਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਦੇ ਭੋਗ ਪੈਣ ਤੋਂ ਝੱਟ ਵਿਛਾਈ ਚੁਕੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਸਦਾ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰੀ ਤੇ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਕਥਾ ਕਰਨ ਵਕਤ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਸਜੇ ਪਾਸੇ ਤੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਖਬੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ—

ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਕਰਾਇ ਇਸਨਾਨਾ ॥
ਨਵੀਨ ਪੁਸ਼ਾਕ ਸਿੰਘਾਸਣ ਬਾਨਾ ॥
ਸਦਾ ਘਿਰਤ ਕੀ ਜੋਤ ਜਗਾਵੇ ॥
ਇਹ ਬਿਧ ਕਰ ਸੇਵੇ ਫਲ ਪਾਵੇ ॥
ਇਕ ਜਾਮ ਜਬ ਨਿਸ ਰੁਕ ਜਾਵੈ ॥
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਪੁਨ ਹੀਆਂ ਆਵੈ ॥
'ਲੈ ਅਵਾਜ ਜਪੁਜੀ ਕਾ ਪਾਠ ॥'
'ਸਾਰੋ ਦਿਨਸ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੈ ॥'

(ਇਹ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੁਛ ਕੁ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਹੈ)

੧ ਓ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੈ ਪੜਿ ਪੜਿ ਪਾਵੈ ਮਾਨੁ ॥
ਆਪਾ ਮਧੇ ਆਪ ਪ੍ਰਗਾਸਿਆ ਪਾਇਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ॥

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕਥਾ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਗੁਰੂ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਖਾਏ—

(੧) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਦਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਜੋਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇਹ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾ ਮੰਨੇ। ਗਾਤਰੇ, ਕਿਰਪਾਨ ਧਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਦੀ ਰਹਿਤ ਰਖਦਾ ਹੋਵੇ, ਪੰਜਾਂ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਹੋਵੇ। ਨਿਤਨੇਮ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿਯਮੀ ਹੋਵੇ। ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਆਦਿ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਸਾਰੀ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਕੰਠ ਹੋਵੇ।

(੨) ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸੀ ਹੋਵੇ।
(੩) ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਮਨ ਬਾਣੀ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਹੋਵੇ ਲੜਾਕਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

(੪) ਸਭ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਕਾ ਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ਪਰੇਮ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਰਾਗ ਦਵੇਖ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਇਕ ਰਸ ਪਰੇਮੀ ਹੋਵੇ।

(੫) ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਸਦਾ ਜਾਣੇ। ਪੰਥ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕਦੇ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪੰਥ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਸੂਰਬੀਰ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸੀਸ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਕਾਇਰ ਨਾ ਬਣੇ।

(੬) ਦਸਮ ਤੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਅਰਥ ਪਕੌਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ।

(੭) ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ '੧ ਓ' ਤੋਂ ਲੈਕੇ 'ਅਠਾਰਹ ਦਸ ਬੀਸ' ਤਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ।

(੮) ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਦਸਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ।
(੯) ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹੇ। ਦਸਮ ਦੀ ਬੀੜ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਨਿਸਚਾ ਕਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹੇ।

(੧੦) ਹੋਰ ਮਤ ਦੇ ਪੁਸਤਕ ਯੋਗ ਵੇਦਾਤ ਆਦਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਚੰਗਾ ਜਾਣੂ ਹੋਵੇ।
(੧੧) ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਆਸ਼ਕ ਹੋਵੇ। ਦੋਵੇਂ ਵਕਤ ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਯਥਾ ਸ਼ਕਤ ਲੰਗਰ ਲੀੜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦਮੀ ਹੋਵੇ।

(੧੨) ਕਿਸੇ ਮਤ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਾ ਕਰੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਵਿਆਪਕ ਜਾਣ ਕੇ ਹਿਤ ਕਰੇ। ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੇ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਹੋਵੇ।

(੧੩) ਮਨ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ, ਮੁਖ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ, ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ।

(੧੪) ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਇ ਅਉਗੁਣ ਨਾ ਕਰੇ, ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਕਪਟ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ, ਗੁਰ ਸੇਵੀ ਹੋਵੇ।

(੧੫) ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਅਨਿੰਨ ਭਗਤ ਹੋਵੇ। ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਜਾਣੇ। ਦੁਖ ਸੁਖ ਵਿਚ ਸਮ ਚਿਤ ਰਹੇ। ਬਾਹਿਜ ਮੁਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾ ਕਰੇ। ਸਭ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਨਾਲੋਂ ਨਾਮ ਨੂੰ ਵਡਾ ਜਾਣ ਕੇ ਜਪੇ ਗੁਰਮਤ ਦੁਆਰਾ, ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰੇ।

(੧੬) ਨਾਮ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵੇਲੇ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਦ੍ਰਿੜ ਲਿਵ ਲਗੀ ਹੋਵੇ।

(੧੭) ਸ਼ਰਾਬ, ਮਾਸ ਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਅਮਲ ਨਾ ਵਰਤਦਾ ਹੋਵੇ, ਹਠ, ਚੁਗਲੀ, ਈਰਖਾ, ਪਾਰਟੀ ਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ। ਕਾਮ ਆਦਿ ਪੰਜਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਰਹੇ।

(੧੮) ਅਲਪ ਅਹਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਥੋਹੜਾ ਸੌਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਥੋਹੜਾ ਬੋਲਦਾ ਹੋਵੇ, ਨਾਮ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰਤਾ ਹੋਵੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੋਵੇ।

(੧੯) ਧਾਰਮਕ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਹੋਵੇ। ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੋਵੇ। ਕੁਤਰਕੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਚਤੁਰ ਹੋਵੇ, ਆਲਸ-ਹੀਣ ਹੋਵੇ।

(੨੦) ਸਰੀਰ ਦੀ ਸ਼ੁਧੀ ਰਖੇ, ਪਾਖੰਡੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਵਿਰੁਧ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੇ। ਬਕਤੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਹੋਵੇ। ਚਤੁਰ ਇਕਾਂਤ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਪਕਾਵੇ।

(੨੧) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਿਯਮੀ ਹੋਵੇ। ਸੰਗਤ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਹੋਵੇ।

(੨੨) ਲਾਲਚ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ, ਪੜ੍ਹਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਮੁਫਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਦੇਸ਼ ਇਲਾਕੇ ਆਦਿ ਦੀ ਮੇਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਮਤ ਦਵਾਰਾ ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੇ।

(੨੩) ਆਪ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਅਗੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਵੇ। ਆਪ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲੋਂ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਦਬ ਕਰੇ, ਪਿਆਰ ਕਰੇ।

(੨੪) ਠੱਗੀ ਨਾ ਮਾਰੇ, ਝੂਠ ਨਾ ਬੋਲੇ, ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪਿਆਰੀ ਸਿਖੀ ਨਾ ਤਿਆਗੇ। ਨਾਸਤਕ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮਨ ਬਾਣੀ ਸਰੀਰ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗ ਸੰਗ ਜਾਣੇ।

(੨੫) ਨਿਰ ਅਭਿਮਾਨ ਹੋ ਕੇ, ਸਚਾ ਪਰੇਮ ਲਾ ਕੇ ਆਪ ਨਾਮ ਜਪੇ। ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਜਪਾਏ। ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਪਾਵੇ।

ਬੇਨਤੀ—ਇਹ ਨਿਯਮ ਦੋ ਜਹਾਨ ਦੇ ਵਾਲੀ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਗੁਰੂ ਕਾਂਸ਼ੀ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਤਖਤ ਵਿਖੇ ਰਖਾਏ ਸਨ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਰਤੇ। ਇਕੀ ਵਾਰ

ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸੰਥਿਆ ਕਥਾ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਚ ਰਖਿਆ, ਆਪ ਰਹੇ।

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ੧੩੦੦ ਸੌ ਸਿੰਘ ਪੜ੍ਹਾਇਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ੧੦੦੦ ਪਾਠੀ, ੨੦੦ ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ੧੦੦ ਗਿਆਨੀ ਹੋਏ। ਸਦਾ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਵਿਚਰਦੇ। ੪੦-੫੦ ਸਿੰਘ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ। ਕਥਾ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ, ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਨਵੇਂ ਸਿੰਘ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ, ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਲੰਗਰ, ਬਸਤ੍ਰ, ਕਰਾਇਆ ਆਦਿ ਦਾ ਖਰਚ, ਹੋਰ ਸਰੀਰਕ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਪ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਤੋਂ ਕਰਾਉਂਦੇ। ਇਉਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਾਈ। ਸਤ ਲਖ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਦਬ—ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਜੋੜੇ ਵਾਲੇ ਚਰਨ ਧੋਤੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਦੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੁਰਾਬਾਂ, ਦਸਤਾਨਿਆਂ, ਪਜਾਮੇ ਆਦਿ ਸਹਿਤ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਤਾਬਿਆ ਬੈਠਿਆਂ ਮੂਖ, ਮੁੱਛਾਂ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਹਥ ਲਾ ਕੇ ਜਾਂ ਖਾਰਸ਼ ਵਗੈਰਾ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਹਥ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਬਸਤਰ ਹਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰੇ। ਤਾਬਿਆ ਬੈਠਾ ਇਲਾਚੀ ਆਦਿ ਨਾ ਖਾਏ।

ਜਿਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਹੋਣ ਓਥੇ ਮੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿਕ ਨਹੀਂ ਡਾਹੁਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਭੂਮ ਆਸਣ ਬੈਠੇ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵੇਲੇ (ਸੁਪਨ ਦੋਸ਼ ਆਦਿ) ਸਣੇ ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ, ਧੋਤੇ ਹੋਏ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨੇ, ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਤਾਬਿਆ ਜਾਵੇ। ਘਿਉ ਦਾ ਦੀਵਾ ਜਗਾਏ, ਧੂਪ ਧੁਖਾਏ, ਕੀਰਤਨ ਕਰੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਗਜ਼, ਤਾਗੇ ਆਦਿ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨਾ ਰਖੇ। ਦਸ ਗੁਰੂ ਜੋਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਬਿਰਾਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਭਾਵਨਾ ਕਰ ਕੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਨੇ।

ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਥਲੇ ਪੈਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪਿਛੇ ਹਟਕੇ ਬੈਠੇ ਥਲੇ ਚੌਂਕੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕਦੇ ਨਾ ਬੈਠੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪੱਤਰਿਆਂ ਤੇ ਹਥ ਰਖ ਕੇ ਪਾਠ ਨਾ ਕਰੇ। ਪੱਤਰਾ ਸਦਾ ਸਜੇ ਹਥ ਨਾਲ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਪਲਟੇ। ਪਤਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗਿਲੇ ਜਾਂ ਥਿੰਦੇ ਹਥ ਨਾ ਲਾਏ, ਪੱਤਰੇ ਤੇ ਕੋਈ ਦਾਗ ਨਾ ਪਏ, ਹਵਾ ਆਦਿਕ ਤੇਜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰੁਮਾਲਾ ਉਪਰ ਰਖਕੇ ਪੱਤਰੇ ਫੜੇ, ਬਿਨਾਂ ਰੁਮਾਲੇ ਤੋਂ ਹਥ ਨਾ ਰਖੇ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਤੇ ਕੂਹਣੀ (ਅਰਕ) ਨਾ ਰਖੇ। ਆਪਣੇ ਸਹਾਰੇ ਬੈਠੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਚੰਦੋਏ (ਚਾਨਣੀ) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ।

ਇਹ ਨਿਯਮ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ ੧੭੬੨ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦਸਵੀਂ ਜੀ ਨੇ ਅਠਤਾਲੀ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਰਖਾਏ ਸਨ। ੧੭੬੨ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਕੰਠੋਂ ਉਚਾਰੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾਈ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ੯ ਮਹੀਨਿਆਂ ੯ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹਾਏ ਤੇ ਨਿਯਮ ਰਖਾਏ।

ਨੋਟਃ—ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨੀ ਤੇ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਵਾਈ ਲਹਿਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆ ਕੇ। ਜਦੋਂ ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪੰਜੇ ਵਾਲਾ ਪਿਪਲ ਸਾੜ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਚੰਦਨ ਦੇ ਛਿਟੇ ਛਿੜਕ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਹਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਹਿਰ ਤੋਰੀ ਸੀ।

ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ—ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਕਰ ਕੇ ਮੰਨਿਆਂ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਤ੍ਰਿਭਾਵਲੀ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਕੇ ਭੋਗ ਲਵਾਇਆ ਜਾਇ। ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਕ ਵੇਰ ਸਾਰੇ ਸਿੱਧ ਬ੍ਰਿਧ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ, ਬਿਨਾਂ ਦੰਦਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ—ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਦੰਦਾਂ ਤੋਂ ਹੀਣ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਸਖਤ ਚੀਜ਼ ਖਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਤੇ ਭੁਖ ਵੀ ਲਗੀ ਹੈ ਸੋ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਕੁਛ ਛਕਾਉਣਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਮਹਾ-ਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਘਿਉ, ਮੈਦਾ, ਖੰਡ ਤਿੰਨੇ ਬਰਾਬਰ ਲੈ ਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਖੁਆਇਆ ਤੇ ਸਿਖਾਂ ਤਾਈਂ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮੇਲ ਦਾ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤਿਰਭਾਵਲੀ ਬਣਾ ਕੇ ਭੋਗ ਲਗਾਇਆ ਕਰੋ। ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਓਵੇਂ ਹੀ ਇਹ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ।

ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ—ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਰਹਿਤ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਕੁਰਹਿਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮੀ ਹੋਵੇ। ਚੰਗੀ ਰਹਿਤ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਕਰੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਭਾਂਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਰੇਤੇ ਨਾਲ ਮਾਂਜਣਾ ਕਰੇ। ਫੇਰ ਸੋਹਣੇ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੇ ਸੁਚੇ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿਚ ਸੁਚਾ ਜਲ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਵੇ। ਭਾਵ ਖੂਹ ਜਾਂ ਦਰਿਆ ਆਦਿ ਦਾ ਜਿਥੇ ਸਾਫ ਪਾਣੀ ਹੋਵੇ ਓਥੋਂ ਲਿਆਵੇ, ਮੈਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਲਿਆਵੇ।

'ਨਵਤਨ ਕੁੰਭ ਪੂਰ ਕਰ ਲੇਹ ॥'

ਤੇ ਫਿਰ ਮਿਟੀ ਦਾ ਪੋਚਾ ਦੇਵੇ ਤੇ ਗੋਹੇ ਦਾ ਪੋਚਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਮਿਟੀ ਦਾ ਪੋਚਾ ਹੀ ਦੇਵੇ ਜਿਥੇ ਦੇਗ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਕਚੇ ਥਾਂ ਵਿਚ। ਅਤੇ ਉਸ ਥਾਂ ਵਿਚ ਪਵਿਤਰ ਹੋ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਾ ਉਚਾਰਨਾ ਕਰੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ।

ਘਿਉ, ਮੈਦਾ, ਖੰਡ ਤਿੰਨੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣ, ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਸ ਉਬਾਲ ਕੇ ਬਣਾ ਕੇ ਪੁਣ ਕੇ ਰਖ ਲਵੇ। ਜੇਕਰ ਖੰਡ ਵਿਚ ਮੈਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚਾਸ ਵਿਚ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਛਿਟੇ ਮਾਰ ਕੇ ਭਾਵ ਠੰਢਾ ਪਾਣੀ ਥੋਹੜਾ ਜਿਹਾ ਪਾ ਕੇ ਰਖ ਦੇਵੇ, ਸਾਰੀ ਮਿਟੀ ਥਲੇ ਬੈਠ ਜਾਇਗੀ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਟਾ ਭੁੰਨਣ ਲਗੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ, ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਬਚਨ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਜਦੋਂ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ ਓਦੋਂ ਆਟਾ ਐਨ ਭੁਜ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਵਕਤ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ (ਚਾਸ) ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪਾਵੇ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਦੇਗ ਉਥੇ ਹੀ ਠੰਢੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੇ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਦੇਗ ਠੰਢੀ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਤਾਬਿਆ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਸੁਚਤਾਈ ਨਾਲ ਨਾ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਕੁਰਹਿਤੀਏ ਨੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਤੋਂ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਕਾਰਜ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ—ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਦੇਗ ਲੈ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਅਗੇ ਜਲ ਛਿੜਕਦੇ ਜਾਣਾ। ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਿੰਘ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ। ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਸਿੰਘ ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ ੪੦ ਪਉੜੀਆਂ ਦਾ। ਸੌ ਸਾਖੀ, ਮੁਕਤ ਮਾਰਗ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਜੁਗਤੀ ਦਸੀ ਹੈ ਸੋ ਥੋਹੜੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਦਸਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਵਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਤੇ ਰੁਮਾਲਾ ਪਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਗਰਮ ਦੇ ਕਾਰਨ ਠੰਢਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲਾਹਿਆ ਹੋਵੇ।

(੧) ੧ਓ ਤੋਂ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ॥

(੨) ੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥ ਜਾਪ ॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਚਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਤੋਂ 'ਕਰਮ ਨਾਮ ਬਰਣਤ ਸੁਮਤਿ ॥ ੧ ॥'

(੩) ਸਾਰਾ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ੪੦ ਪਉੜੀਆਂ ॥

(੪) ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਸਲੋਕ ਮਃ ੫ ॥ ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਤੋ ਨਾਹੀ ॥

(੫) ਚਾਚਰੀ ਛੰਦ ॥ ਤ੍ਵਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ 'ਗੋਬਿੰਦੇ' ਤੋਂ 'ਅਕਾਮੇ ॥੯੫॥'

(੬) ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ 'ਨਮਸਤੁਲ ਪ੍ਰਣਾਮੇ' ਤੋਂ ਅਭੰਗੀ ਬਿਭੂਤੇ ॥ ੧੯੯ ॥ (ਸਾਰਾ ਛੰਦ)

(੭) ਸਲੋਕ ॥ 'ਪਵਣ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ' ਤੋਂ 'ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹ ॥ ਪੜ੍ਹਕੇ ਮਥਾ ਟੇਕਣਾ।

ਇਸ ਤ੍ਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਪਾਠ ਕਰੇ, ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਰਹਿਤਵਾਨ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤੇ ਕਠਨ ਤੋਂ ਕਠਨ ਕਾਰਜ, ਜੋ ਅਟਕਿਆ ਹੋਵੇ ਉਹ ਵੀ ਸੁਧ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜੇ ਕੋਈ ਪਾਠ ਰਖਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਭੀ ਰਖਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ। ਖੜ੍ਹੇ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਹਿਤ ਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ। ਜਿਹੜਾ ਕੁਰਹਿਤੀਆ ਹੋਵੇ ਉਹ ਅਰਦਾਸ ਨਾ ਕਰੇ, ਉਹ ਲੇਖੇ ਨਹੀਂ ਪਏਗੀ।

ਜਿਹੜੇ ਅਨੰਦ ਥੋਹੜਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਆਦਤ ਪੈ ਗਈ ਹੈ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕਿ ਚਲ ਥੋਹੜੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰ ਲਿਆ ਕਰੋ। ਇਹ ਲੋਕ ਪੁਜਾਰੀ, ਨੌਕਰ ਆਦਿਕ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਸਿਰਫ ਮਾਇਆ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੂਜਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ, ਇਕ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਓਹ ਐਸੇ ਲੋਕ ਆਪ ਵੀ ਬੇਮੁਖ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਧੀ ਬਾਣੀ ਛਾਪ ਕੇ ਸਾਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਐਸੇ ਲੋਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਅਧੀ ਹੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਛੇਤੀ ਵੇਹਲੇ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ।

ਸੋ ਸਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਵੇਂ ਤੀਜੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ੪੦ ਪਉੜੀਆਂ ਵਾਲਾ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਯੋਗ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਵੀ

ਕਈ ਥੋਹੜੀਆਂ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਲੋਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਹੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਥੇ ਸਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਕਿਥੇ ਥੋਹੜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ। ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਭੋਗ ਲਗੌਣਾ—ਗੁਰ ਪਦ ਪਰੇਮ ਲਿਖੰਤੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਤਕ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪੰਜਾ ਲਾ ਕੇ ਕਰਦੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਭੋਗ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਕਾਬਲ ਆਦਿ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤਕ ਪੰਜਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਨਾ ਲਗੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਖੁਟਿਆਈ ਸਮਝ ਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਦਬਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਸਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪੰਜਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਇਕ ਪਰੇਮੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਆਇਆ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪੰਜਾ ਨਾ ਲਗਾ ਵੇਖ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਲਿਆਂਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਸਿਖਾ ! ਓਥੇ ਪੰਜਾ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਇਹ ਹੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਹੈ।

ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੀਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿਤੀ। ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਤਕ ਤੀਰ ਨਾਲ ਹੀ ਭੋਗ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀ। ਸਿਖਾਂ ਪੁਛਿਆ ਇਹ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ? ਤਾਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਦੇਗ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭੇਟ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗੀ ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਭੋਗ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਦਾ ਲਈ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭੇਟ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਚਲਾਈ ਹੈ।

ਭੋਗ ਲਗੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਵੇ—ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵਕਤ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭੋਗ ਲਗੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ—

'ਕਰੀ ਪਾਕਸਾਲ ਸੋਚ ਪਵਿਤ੍ਰਾ ਹੁਣ ਲਾਵਹੁ ਭੋਗ ਹਰਿ ਰਾਇ'

ਭੋਗ ਲਾਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਛਕਣ ਦਾ। ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਸਤੂ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ ਭਾਵ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਅੱਛੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਪਸੰਦ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਸਤੂ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹਨ ਭਾਵ ਪਸੰਦ ਹਨ। ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਵੀ 'ਭੋਗ ਲਗੇ' ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਕੇਵਲ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਹਣ ਭੋਗ ਆਦਿਕ ਦਾ ਭੋਗ ਹਿੰਦੂ ਲਵਾਉਂਦੇ ਜਾਣ ਕੇ 'ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਵੇ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਣ ਲਗ ਗਏ ਹਨ।

ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭੇਟ ਕਦੋਂ ਕਰਨੀ—ਜਿਸ ਵਕਤ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹੀਏ ਕਿ 'ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭੋਗ ਲਗੇ' ਉਸ ਵਕਤ ਕਿਰਪਾਨ ਭੇਟ ਕਰਨੀ।

ਪੰਥ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕਿਸ ਵਕਤ ਭੇਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਹੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਦੇਗ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਵੇ ਉਸ ਵਕਤ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭੇਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਹੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਵੰਡਣੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵਕਤ ਭੋਗ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਕਹੇ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤੇ ਪਿਛਲੀ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹਿਣ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਕਹੀਏ 'ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭੋਗ ਲਗੇ' ਉਸ ਵਕਤ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭੇਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਅਖੀਰ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਅਰਦਾਸਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਹਰਿ ਕੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਚਿਠੀਆਂ ਲਿਖਕੇ ਪਾਈਆਂ,ਸਾਰੀਆਂ ਡੁਬ ਗਈਆਂ। ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਇਕ ਚਿਠੀ ਨਿਕਲੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ 'ਜਿਸ ਵਕਤ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਹੋ 'ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭੋਗ ਲਗੇ' ਉਸੇ ਵਕਤ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭੇਟ ਕਰੋ।' ਤਾਂ ਸਭ ਦੀ ਤਸਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਭੋਗ ਲਵੌਣ ਲਗਿਆਂ ਸਾਰਾ ਰੁਮਾਲਾ ਦੇਗ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਾਹੁਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵੰਡਣਾ—ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਫੇਰ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਛਾਂਦੇ ਕਢ ਕੇ ਤੇ ਫੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਬੈਠੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਦਰ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਇਕ ਛਾਂਦਾ ਇਕ ਬਾਟੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਰਖੇ ਤੇ ਫੇਰ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਵਰਤਾ ਦੇਵੇ। ਜੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਸਥਾਨ ਹੋਵੇ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਦੂਜੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲਗਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭੋਗ ਲਾ ਕੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਛਾਂਦੇ ਕਢ ਕੇ ਤਖਤ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਛਾਂਦਾ ਭੇਜੇ ਜਾਂ ਬਹੁਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਤਾਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਛਾਂਦਾ ਕਢਕੇ ਸਾਰੇ ਸਰੂਪਾਂ ਦੇ ਥਲੇ ਛਾਂਦੇ ਪਾਠੀਆਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਰਖ ਕੇ ਫਿਰ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਤਾਵੇ ਫਿਰ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵਿਤਕਰੇ ਰਹਿਤ ਭਾਵ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਵਰਤਾਉਣਾ ਹੈ।

ਖੂਹ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ—ਕਈਆਂ ਦਾ ਸੁਭਾ ਹੈ, ਖੂਹ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ!ਲੋਕ ਵਰਨ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਪੂਜਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਖੁਆਜੇ ਨੂੰ ਲੋਕ ਪੂਜਦੇ ਸਨ, ਖੂਹਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਪਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਓਦੋਂ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

'ਸੌ ਸਾਖੀਆਂ' ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਖੁਆਜੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ

ਲਿਖਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਰਨ ਦੇਵਤਾ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਕਰੇਗਾ ਛਾਂਦਾ। ਤੁਕ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ–

'ਗੁਰ ਦਰੀਆਉ ਸਦਾ ਜਲ ਨਿਰਮਲ ॥'

ਗੁਰੂ ਦਰਿਆ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ ਕਿ ਦਰਿਆ ਗੁਰੂ ਹੈ ਅਰਥ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਰਿਆ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ ਦੂਵੀ ਰੂਪ ਵਲਣ ਵਾਲੇ ਕਿਰਪਾ ਵਿਚ।

'ਗੁਰ ਦਰੀਆਉ ਸਦਾ ਜਲ ਨਿਰਮਲ ਮਿਲਿਆ ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲ ਹਰੈ'

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਪ ਦਰਿਆ ਹਨ ਤੇ ਸਦਾ ਨਿਰਮਲ ਨਾਮ ਜਲ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮੈਲ ਵਿਕਾਰਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਹਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਉਂ ਵਹਿਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇ ਗੁਰ ਦਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਅੱਗ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਬਣੌਣਾ ਪਊਗਾ। ਫੇਰ ਸਲੋਕ ਵਿਚ 'ਪਉਣ ਗੁਰੂ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮੰਨ ਕਰ ਕੇ ਦਿਆ ਕਰੋਗੇ।

ਸੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਸਭ ਦੇਵਤੇ ਆਦਿਕ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਮੁਢ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਾਉਣ ਕਰਕੇ ਸਭ ਟਾਹਣੀਆਂ, ਪੱਤੇ, ਫੁਲ, ਫਲ ਆਦਿ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤੇ ਆਦਿ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਨਿੰਦਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ–

'ਸਿਖ ਪੰਚਨ ਮੈ ਮੇਰੋ ਵਾਸਾ ॥'

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗ ਲਵਾ ਕੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਰਖ ਕੇ ਫਿਰ ਆਮ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵਰਤੌਣਾ ਹੈ। ਕਈ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਕਢਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਈ ਕਢ ਕੇ ਵਿਚੇ ਹੀ ਮਿਲਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਰਹਿਤ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਹੋਣ ਉਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਹਥ ਤੇ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਰਹਿਤ ਵਾਲੇ ਨਾ ਹੋਣ, ਜਿੰਨੇ ਰਹਿਤ ਵਾਲੇ ਹੋਣ, ਵਰਤਾ ਕੇ ਬਾਕੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ!

ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਵਰਤਾਉਣਾ–ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵਰਤੌਣ ਵਾਲਾ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਵਰਤਾਵੇ। ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਕ ਦਾ ਬੁਕ ਭਰ ਦੇਵੇ ਤੇ ਇਕ ਨੂੰ ਹਥ ਹੀ ਝਾੜ ਦੇਵੇ। ਵਧ ਘਟ ਵਰਤੌਣ ਵਾਲਾ ਸੋਗੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ–

ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕੋ ਬਾਂਟਈ ਮਨ ਮੈ ਧਾਰੈ ਲੋਭ ॥
ਕਿਸੇ ਥੋੜਾ ਕਿਸੇ ਅਗਲਾ ਸਦਾ ਰਹੇ ਤਿਸ ਸੋਗ ॥

ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਨਾ ਛਕੇ—ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਰਤਾਵੇ ਨਾਲੋਂ ਲੋਭ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤਾ ਛਕਣ ਵਾਲਾ ਰੋਗੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਲਿਆਂਦਾ। ਇਕ ਸਿਖ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਸੰਕਲਪ ਕਰ ਲਿਆ ਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇਣ ਤਾਂ ਰੱਜ ਕੇ ਛਕਾਂ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਹ ਛਕ ਗਿਆ। ਥੋਹੜੇ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਕੁਰਲੌਣ ਲਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਹੜ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਉਸ ਦੇਗ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੋਹੜ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਹਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆਇਆ ਸੀ, ਜੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਛਕਦੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੰਨ ਪੀੜ ਹੁੰਦੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫਿਨਸੀ ਨਿਕਲਦੀ, ਸਾਰਾ ਦੁਖ ਇਉਂ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਦੁਖ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕੋਹੜ ਵੀ ਹਟ ਜਾਂਦਾ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਕਲੇ ਰੱਜ ਕੇ ਖਾਧਾ ਹੈ ਤੇ ਦੁਖ ਦੂਜਾ ਕਿਵੇਂ ਉਠਾਏ? ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਖਸ਼ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਲੋਭ ਕਰਕੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਨਾ ਛਕੋ। ਸੰਗਤ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਛਕੋ ਜੋ ਵਰਤੇ।

ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦਾ ਨਾਮ—ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ 'ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ' (ਭਾਵ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਤੇ ਉਤਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ) ਕਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਲ ਲੋਕ ਮਾਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਜਦੋਂ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਆਮ ਪੁਜਾਰੀ ਲੋਕ ਰਹਿਣ ਲਗ ਗਏ ਲੁਕ ਛਿਪ ਕੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਲਗੇ।

ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੁਛਣ ਤੋਂ ਕਹਿਣ ਕਿ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮਾਸ ਖਾਧਾ ਹੈ ਤੇ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਹੈ। ਮਾਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵਕਤ ਤੋਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮਾਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਪੈ ਗਿਆ। ਸੋ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਛਕਣ ਕਰ ਕੇ ਜਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦੇ। ਸੋ ਮਾਸ ਕਿਵੇਂ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤੇ ਸੁਖਾਸਣ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ

(੧) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ। (੨) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਬਚਨ। (੩) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ। (੪) ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ। (੫) ਨਾਮ ਰਖਣਾ ਆਦਿ।

(੧) ਜੇ ਗੁਰ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ । ਦਸਾਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇ ਜੋ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਹਨ । ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹੋਣੇ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਸ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇ ਇਕਠੇ ਦਰਸ਼ਨ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ।

(੨) ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰਨਾ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ।

(੩) ਜੇ ਬਚਨ ਪੁਛਣਾ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਅਵਾਜ਼ਾ ਲੈਹਿ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈਣਾ ਕਰੇ ।

ਪੂਜਾ—ਜੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ । ਦਸੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਨ ।

(੧) ਪ੍ਰਕਾਸ਼—ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੇ, ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਤਿਨਾਮ 'ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ' ਪੜ੍ਹੇ ਆਦਿ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਪੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਆਦਿ ਪਾਸੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਫਿਰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਪਾਠ ਕਰੇ, ਇਹ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਹੈ ।

(੨) ਸੁਖ ਆਸਣ ਕਰਨਾ—ਸੁਖਾਸਣ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈ ਕੇ ਸਲੋਕ 'ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ' ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਸੁਖਆਸਣ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਅੰਤ ਪਾਸੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨਾ ਭਾਵ ਮਧ ਵਿਚਲਾ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨਾ ।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ--ਪਹਿਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਦਿ ਵਲ ਦੇ ਪੱਤਰੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੇ । ਦੁਪਹਿਰ ਮਗਰੋਂ ਮਧ ਵਿਚੋਂ ਲੈਣਾ, ਅੰਤ ਦੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨਾ । ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅੰਤ ਪਾਸੇ ਦੂਜੇ ਪੱਤਰੇ ਦੇ ਅੰਤ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੇ ।

ਨਾਮ ਰੱਖਣਾ—ਨਾਮ ਰਖਣਾ ਹੋਵੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ ਲੈ ਕੇ ਨਾਮ ਰਖਣਾ । ਭੁਝੰਗੀ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸਿੰਘ' ਰਖਣਾ ਤੇ ਬੀਬੀ ਦਾ 'ਕੌਰ' ਨਾਲ ਲਾਕੇ ਰਖਣਾ । ਜੇ ਬਹੁਤੇ ਇਕਠੇ ਨਾਮ ਰਖਣੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੌਣ ਵਕਤ । ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਪਹਿਲੇ ਅੱਖਰ ਤੋਂ, ਦੂਜੇ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਦੂਜੇ ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਆਦਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਖਣਾ ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਸੁਖ-ਆਸਣ ਵਿਧੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ੧੬੬੧ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁਦੀ ਇਕਮ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤੇ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ ਹੈ—

ਸੌਚ, ਰਾਮ ਸਰ ਕੀਨ ਸ਼ਨਾਨਾ ॥ ਬਦਰੀ ਤਰ ਬੈਠੇ ਕਰਿ ਧਿਆਨਾ ॥
ਦ੍ਵੈ ਘਟਿਕਾ ਲਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾਲਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਬਚ ਕਹਯੋ ਰਸਾਲਾ ॥੨੮॥

ਬੁਢਾ ਨਿਜ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰ ਗ੍ਰੰਥ ॥ ਆਗੇ ਚਲਹੁ ਸੁਧਾਸਰ ਪੰਥ ॥
ਮਾਨਿ ਬਾਕ ਲੇ ਭਯੋ ਅਗਾਰੇ ॥ ਚਮਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਕਰ ਧਾਰੇ ॥੨੯॥

ਸੰਖ ਅਨਿਕ ਲਘੁ ਦੁੰਦਭਿ ਬਾਜੇ ॥ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਊਚ ਸਰ ਗਾਜੇ ॥
ਸੁੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਚੰਦ ॥ ਸੰਗ ਚਲਤ ਹੋਇ ਸੋਭ ਬਿਲੰਦ ॥੩੦॥

ਹਰਿ ਮੰਦਰਿ ਮਹਿ ਜਾਇ ਪਹੂੰਚੇ ॥ ਰਾਗੀ ਰਾਗ ਕਰਤ ਸੁਰ ਊਚੇ ॥
ਮੰਜੀ ਸਹਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਤਹਿ ਥਾਪ ॥ ਬੈਠੇ ਨਿਕਟ ਗੁਰੂ ਤਬ ਆਪ ॥ ੩੧ ॥

ਵਾਰ ਭੋਗ ਕੋ ਸੁਨਿ ਮਨ ਲਾਈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਪੁਨ ਗਿਰਾ ਅਲਾਈ ॥
ਬੁਢਾ ਸਾਹਿਬ ਖੋਲਹੁ ਗ੍ਰੰਥ ॥ ਲੇਹੁ ਅਵਾਜ ਸੁਨਹਿ ਸਭ ਪੰਥ ॥ ੩੨ ॥

ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਬਚਨ ਰੁਚਰ ਮਨ ਲਾਇਕ ॥ ਸਤ ਬਾਕ ਮੁਖ ਜਲਜ ਅਲਾਇਕ ॥
ਅਦਬ ਸੰਗ ਤਬ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁ ਖੋਲਾ ॥ ਲੇ ਅਵਾਜ ਬੁਢਾ ਮੁਖ ਬੋਲਾ ॥੩੩॥
(ਰਾਸ ੩ ਅੰਸੂ ੫੦)

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੫ ਛੰਤ ॥

'ਸੰਤਾ ਕੇ ਕਾਰਜਿ ਆਪਿ ਖਲੋਇਆ
ਹਰਿ ਕੰਮੁ ਕਰਾਵਣਿ ਆਇਆ ਰਾਮ ॥'
ਸੁਨਿ ਸਭ ਹੂੰ ਤਬਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ ॥
ਦੀਨ ਬੰਧੂ ਪ੍ਰਭੁ ਤਿਨ ਲਖ ਪਾਯੋ ॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਰਤੇ ਚਮਰ ਫਿਰੰਤਾ ॥
ਬੁਢਾ ਜਪੁਜੀ ਪਾਠ ਕਰੰਤਾ ॥ ੩੪ ॥
ਸੰਗਤਿ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸੁਨਿ ਕਹੈ ॥
ਅਧਿਕ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਲਹੈ ॥
ਜਪੁਜੀ ਭੋਗ ਪਾਇ ਜੈਕਾਰਾ ॥
ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਤ ਸਭਨਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ੩੫ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮੁਖਵਾਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ' ਦਾ ਜੈਕਾਰਾ ਗਜਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਗਤਾਂ ਗਜੌਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਕਤ ਤੋਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਦਿਨ ਬਤੀਤ ਹੋਇਆ।

ਇਮ ਉਤਸਾਹਤਿ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਯੋ ॥ ਸੰਧਿਆ ਭਈ ਤਰਨਿ ਅਸਤਾਯੋ ॥੪੧॥
ਬੁਢੇ ਬੂਝਨ ਕੀਨਸਿ ਤਬੈ ॥ ਗ੍ਰੰਥ ਹਰੈ ਕਿਤ ਨਿਸ ਮਹਿ ਅਬੈ ॥੪੨॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਹਯੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਬਾਰਾ ॥ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕੋ ਅਵਤਾਰਾ ॥
ਡੇਢ ਜਾਮ ਜਾਮਨਿ ਜਬ ਜਾਇ ॥ ਪਠਹਿ ਸੋਹਿਲਾ ਕੀਰਤਨ ਗਾਇ ॥੪੩॥
ਬਹੁਰੋ ਲੈ ਜਾਵਹੁ ਅਸਵਾਰਾ ॥ ਜਿਸ ਕੋਠਰੀ ਰਹਨਿ ਹਮਾਰਾ ॥
ਤਹਾਂ ਨਿਵਾਸ ਕਰਹੁ ਜੁਤ ਮਾਨ ॥ ਜਾਮ ਡੇਢ ਜਾਮਨਿ ਰਹਿ ਆਨਿ ॥੪੪॥
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਤਬਹਿ ਸਨਾਨਹੁ ॥ ਫਰਸ਼ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਠਾਨਹੁ ॥
ਦੀਪਕ ਸਦਾ ਘ੍ਰਿਤ ਕੋ ਬਾਰੋ ॥ ਜਾਮ ਨਿਸਾ ਜਬ ਰਹੀ ਨਿਹਾਰੋ ॥੪੫॥
ਰਾਗੀ ਆਸਾ ਵਾਰ ਸੋ ਗਾਵਹਿ ॥ ਅਨਿਕ ਰਾਗ ਕੇ ਸਬਦ ਸੁਨਾਵਹਿ ॥
ਦ੍ਵੈ ਘਟਿਕਾ ਜਾਮਨਿ ਰਹੈ ਜਬੈ ॥ ਆਨਹੁ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤਬੈ ॥੪੬॥
ਵਾਰ ਭੋਗ ਤੇ ਖੋਲਿ ਪਢੀਜੈ ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾਰ ਨਿਤ ਕੀਜੈ ॥

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾ ਕੇ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ-ਨਾਮਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈਣਾ ਪਰ ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹਿਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਭੋਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ । ਫਿਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਪ੍ਰੇਮੀ ।

ਬਹੁਰ ਸੋਹਿਲਾ ਪਠਿ ਕਰਿ ਪਾਸਿ ॥ ਉਠਿ ਤਬਿ ਸਭਿ ਕੀਨਸਿ ਅਰਦਾਸਿ ॥
ਬੁਢਿ ਗ੍ਰੰਥ ਲੀਨ ਸਿਰ ਧਾਰੀ ॥ ਚਵਰ ਕਰਹਿ ਗੁਰ ਵਾਰਿ ਵਾਰੀ ॥੪੮॥
ਸੰਖਨਿ ਕੀ ਧੁਨਿ ਕੀਨਿ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ਬਾਦਤ ਅਪਰ ਬਜੇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥
ਰਹੈਂ ਕੋਠਰੀ ਮਹਿ ਗੁਰ ਸਦਾ ॥ ਗਮਨਹਿ ਸਦਨ ਆਪਨੇ ਕਦਾ ॥੪੯॥
ਤਿਹ ਸਥਾਨ ਲੇ ਕਰਿ ਜਬ ਗਏ ॥ ਸੁਭ ਪ੍ਰਯੰਕ ਤਬ ਡਾਸਤਿ ਭਏ ॥
ਸੇਜ ਬੰਦ ਗੁੰਫ ਬਡ ਜਰੀ ॥ ਸੁੰਦਰ ਫੂਲਨ ਮਾਲਾ ਧਰੀ ॥ ੫੦ ॥
ਤਹਾਂ ਨਿਵਾਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕੌ ਕੀਨੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਭੂਤਲ ਨਿਕਟ ਅਸੀਨੋ ॥੫੧॥
(ਰਾਸ ੩ ਅੰਸੂ ੫੦, ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ)

ਸੋ ਇਹ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੈ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚੱਲਦਾ ਹੈ । ਸੋ ਬਾਕੀ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਤਨਾਂ ਹੀ ਫਰਕ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਫਿਰ 'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਤੇ ਦੂਜਾ ਰਾਤ ਵਕਤ ਦਿਨ ਛਿਪੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ੨੪ ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਾਰੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ--ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਕ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ।

ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ--ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿ ਕਰਨ। ਫਿਰ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬੂਹਾ ਖੋਹਲਣ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਫਿਰ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੌਣਾ। ਜੇ ਅਸਥਾਨ ਪੱਕਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਛਿੜਕ ਕੇ ਝਾੜੂ ਫੇਰੇ ਜਾਂ ਕੇਵਲ ਝਾੜੂ ਹੀ ਫੇਰੇ ਸੋ ਸਫਾਈ ਕਰਕੇ।

ਤਖਤ ਦੀ ਵਛਾਈ—ਨਰਮ ਵਛਾਈ ਕਰੇ, ਦਰੀ ਵਛਾ ਕੇ ਉਪਰ ਗਦੇਲਾ ਵਛਾਏ, ਉਪਰ ਸੁੰਦਰ ਚਾਦਰ ਵਛਾਏ। ਫਿਰ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਥਲੇ ਦੋਹਰੀ ਵਖਰੀ ਚਾਦਰ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਾਬਿਆ ਬੈਠਣ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਖਰੀ। ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਥਲੇ ਇਕ ਦੋ ਕਪੜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਛਾਏ ਜਾਣ, ਬੈਠਣ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨੀਵੀਂ ਰਹੇ। ਕਈ ਬੈਠਣ ਵਾਸਤੇ ਪਿਛੇ ਗੱਦੀ ਰਖਦੇ ਹਨ ਇਹ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਗ[illegible] ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਖੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਕਦੇ ਗਦੀ ਲਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬਹਿ ਸਕਦਾ ਤੇ ਜੋ ਗੱਦੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਤਾਬਿਆ ਜਾਂ ਵਖਰੀ ਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਡੁਬ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਡੁਬਣਗੇ। ਤਖਤ ਦੀ ਵਛਾਈ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਦਰੀਆਂ ਵਛਾਏ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸਿਰਫ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਕਥਾ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਦਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਪੜਾ ਵਿਛਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ।

ਵਛਾਈ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ—ਸਾਰੀ ਵਛਾਈ ਝਾੜੇ। ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੇ ਪੈਂਦ (ਦੌਣ) ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਿਰਹਾਣੇ ਦਾ ਪਾਸਾ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਰਖੇ। ਫਿਰ ਹੋਰ ਛੋਟੀ ਦਰੀ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ ਵਛਾਏ ਤੇ ਉਤੇ ਗਦੇਲਾ, ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਰੁਮਾਲਾ ਤੇ ਤਿੰਨ ਸਿਰਹਾਣੇ ਤੇ ਉਪਰ ਵਾਸਤੇ ਰੁਮਾਲਾ ਪਾਸ ਰਖੇ। ਪਾਸੇ ਵਾਲੇ ਦੋ ਵਡੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਘਟ ਲੰਮੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਪਾਸ ਧੂਪ ਧਖੌਣੀ।

ਨਗਾਰਾ ਵਜਾਉਣਾ—ਕਈ ਸਿੰਘ ਪੂਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਨਗਾਰਾ ਵਜੌਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਰੂਪ ਲੈ ਜਾਣ ਵਕਤ ਘੜਿਆਲ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨਾ—ਫਿਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਪਲੰਘ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਏ, ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਚੌਰ ਕਰਦੇ ਪਰੇਮ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਲਿਔਣ। ਇਕ ਸਿੰਘ ਚੌਰ ਕਰੀ ਜਾਏ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸੇਵਾ ਕਰਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਤੇ ਛਪੈ ਛੰਦ (ਪਾ: ੧੦) ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਤੇ ਫਿਰ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ ਤਕ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਤਕ 'ਦਰਸਨ ਦੇਖ ਜੀਵਾਂ ਗੁਰ ਤੇਰਾ' ਆਦਿ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿਣਾ। ਸੁਖ ਆਸਣ ਵਾਲੇ ਰੁਮਾਲੇ ਲਾਹ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਤੇ ਪਲਕ ਰਖ ਕੇ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁਕੇ ਤੇ ਸਿਰ ਤੇ ਇਕ ਰੁਮਾਲਾ ਰਖ ਕੇ ਉਪਰ ਸਰੂਪ ਰਖੇ। ਫਿਰ ਸੁਖ ਆਸਣ ਵਾਲੇ ਰੁਮਾਲੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਪਰ ਖਿਆਲ ਰਖਣਾ (ਵੱਟ) ਵਲ ਕਿਸੇ ਰੁਮਾਲੇ ਨੂੰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਸੁਖ ਆਸਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਨਾ ਵਛਾਈ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਨਾ ਉਪਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ। ਉਪਰ ਸਿਰਹਾਣੇ ਰਖੇ ਤੇ ਫਿਰ ਰੁਮਾਲਾ ਵਿਛਾਏ ਫਿਰ ਅਦਬ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨਾ।

ਦੋਵੇਂ ਪਲਕਾਂ ਲਾ ਕੇ ਉਪਰ ਪੰਜ ਰੁਮਾਲੇ (ਘਟੋ ਘਟ ਦੋ ਜ਼ਰੂਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ) ਹਰ ਸਮੇਂ ਹੋਣ। ਗਰਮੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਤਲੇ, ਜੇ ਠੰਢ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੋਟੇ ਭਾਵ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕੀ..., ਸੁੰਦਰ ਪਸ਼ਮੀਨੇ ਦੇ ਪਰਦੇ ਫਿਰ—

(੧) ਸੁ ਕਹੁ ਟਲ ਗੁਰ ਸੇਵੀਐ ਅਹਿਨਿਸਿ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ॥
ਦਰਸਨ ਪਰਸਿਐ ਗੁਰੂ ਕੈ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖ ਜਾਇ ॥

(੨) ਹੋਵੈ ਸਿਫਤਿ ਖਸੰਮ ਦੀ ਨੂਰ ਅਰਸਹੁ ਕੁਰਸਹੁ ਝਟੀਐ ॥
ਤੁਧ ਡਿਠੇ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਮਲ ਜਨਮ ਜਨਮ ਦੀ ਕਟੀਐ ॥

(੩) ਸਜਨ ਸਚਾ ਪਾਤਸਾਹ ਸਿਰ ਸਾਹਾਂ ਦੈ ਸਾਹੁ ॥
ਜਿਸ ਪਾਸ ਬਹਿਠਿਆਂ ਸੋਹੀਐ ਸਭਨਾ ਦਾ ਵੇਸਾਹੁ ॥

ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲਵੇ ਤੇ ਫਤਹ ਬੁਲਾਏ। ਫਿਰ ਸਾਰਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਫਤਹ ਬੁਲਾਏ। ਜੇ ਬਹੁਤੇ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਤੇ ਸਾਰਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇ ਅਤੇ ਜੇ ਬਾਕੀ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਭ ਤੇ ਪੰਜ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇ। ਫਿਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰੇ ਫਿਰ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕਰੇ। ਫਿਰ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ। ਜੇ ਸਮਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ,

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ। ਵਾਰ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈਣ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤਾਉਣਾ।

ਤਾਬਿਆ ਬੈਠਾ ਸਿੰਘ ਅਦਬ ਨਾਲ ਬੈਠੇ,ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ,ਮੂੰਹ ਨੂੰ,ਮੁਛਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਹਥ ਨਾ ਲਾਏ, ਖੁਰਕ ਨਾ ਕਰੇ, ਖੁਰਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਰਨੇ ਨਾਲ ਖੁਰਕੇ । ਜੇ ਹਥ ਮੂੰਹ ਆਦਿ ਨੂੰ ਲਗ ਜਾਏ ਤਾਂ ਧੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਲਾਉਣਾ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪੋਥੀ ਆਦਿਕ ਦਾ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਣਾ। ਤਾਬਿਆ ਬੈਠਾ ਲਾਚੀ ਆਦਿ ਨਾ ਖਾਏ । ਜੀਵਨ ਉਚਾ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਜਿੰਨੀ ਹੋ ਸਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਪਰੇਮ ਨਾਲ।

ਰਹਿਰਾਸ—ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਵਕਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹਜੂਰ ਰਹਿਰਾਸ ਪੜ੍ਹਨੀ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਓਥੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਪਰੇਮ ਨਾਲ।

ਸੁਖ ਆਸਣ ਕਰਨਾ—ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁਖਾਸਨ ਕਰਨ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋਵੇ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈ ਕੇ ਸਲੋਕ 'ਪਵਣ ਗੁਰੂ' ਪੜ ਕੇ ਸੰਤੋਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ । ਸੁਖ ਆਸਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰੁਮਾਲੇ ਖੁਲੇ ਤੇ ਸੂਤੀ ਆਦਿ ਹੋਣ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸੁਖਾਸਣ ਦੇ ਰੁਮਾਲੇ ਪੰਜ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਘਟੋ ਘਟ ਦੋ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣ। ਸੰਤੋਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ ਤੇ ਉਪਰਲੇ ਰੁਮਾਲੇ ਤੈਹ ਲਾ ਲਾ ਕੇ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਰਖੇ। ਤੇ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਰੁਮਾਲੇ ਵਖਰੇ ਤੈਹ ਲਾ ਕੇ ਰਖੇ, ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਉਤੇ ਨਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਉਤਲੇ ਰੁਮਾਲੇ ਕਦੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਥਲੇ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਨਾ ਵਛਾਵੇ।

ਸੁਖ-ਆਸਣ ਹੋਣ ਤੋਂ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦੇ ਪਾਠ ਹੋਣ ਤੋਂ ਸੁਖ-ਆਸਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਦੂਜੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਲੰਘ ਤੇ ਸੁਖ ਆਸਣ ਕਰੇ । ਸੁੰਦਰ ਪਲੰਘ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਣੌਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚ ਸੁਖ ਆਸਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ।

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੌਂ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਬੈਠ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚ ਸੁਖ-ਆਸਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ? ਕਈ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਹੀ ਸੁਖ-ਆਸਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਲੰਘ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਿਨੇ ਸੁਖ-ਆਸਣ ਕਰਨੇ ਪੈ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਲੈ ਕੇ ਸੁਖ ਆਸਣ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਵਕਤ ਰਹਿਰਾਸ ਤੇ ਸੌਣ

ਦੇ ਵਕਤ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਗਰਮੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਿਨੇ ਅਤੇ ਰਾਤ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤਾਈਂ ਪੱਖਾ ਝੱਲਣਾ ਤੇ ਜਗ੍ਹਾ ਠੰਢੀ ਰਖਣੀ। ਸਰਦੀ ਦੇ ਵਕਤ ਗਰਮ ਰੁਮਾਲੇ ਉਪਰ ਦੇਣੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰਜਾਈ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕੰਬਲ ਆਦਿ ਉਤੇ ਦੇਣੇ।

ਸਾਰੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਰੂਪ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰਨੀ, ਬਿਨਾਂ ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਲਾਲਚ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ। ਦੋਨੋਂ ਵਕਤ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਰਦਾਸ—ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਰਹਿਣੀ ਵਾਲਾ ਕਰੇ ਤੇ ਸ਼ੁਧ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ। ਕਈ ਗਲਤ ਤੇ ਅਖਰ ਬਦਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾਲੇ ਅਰਦਾਸ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੋ ਅੱਖਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰੇ ਹਨ ਉਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬੋਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਖਲੋਣਾ। ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ—

ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹ॥

ਸ੍ਰੀ *ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਸਹਾਇ॥ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ †ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ॥
ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ੧੦॥ (ਦਸਵੀਂ)

ਪ੍ਰਿਥਮ ‡ਭਗੌਤੀ ਸਿਮਰ ਕੈ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਲਈਂ ਧਿਆਇ॥
ਫਿਰ ਅੰਗਦ ਗੁਰ ਤੇ ਅਮਰ ਦਾਸ ਰਾਮਦਾਸੈ ਹੋਈਂ ਸਹਾਇ॥
ਅਰਜਨ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ ਸਿਮਰੌ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਰਾਇ॥
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਧਿਆਈਐ ਜਿਸੁ ਡਿਠੇ ਸਭ ਦੁਖ ਜਾਇ॥
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿਮਰੀਐ ਘਰ ਨਉ ਨਿਧ ਆਵੈ ਧਾਇ॥
ਸਭ ਥਾਂਈ ਹੋਇ ਸਹਾਇ॥

ਕਈ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਕਈ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਿਚ ਪਉੜੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਨਾਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ ਆਦਿ ਪੜ੍ਹ

*ਤਲਵਾਰ। †ਸ਼ਕਤੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ। ‡ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ।

ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਪਾਪ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਪੂਰਨ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲਵੇ। ਫਿਰ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ, ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ, ਚਾਲੀ ਮੁਕਤੇ, ਸਮੂਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੀ ਬਰਕਤ, ਫਿਰ ਸਮੂਹ ਗੁਰਦਵਾਰੇ, ਤਖਤਾਂ, ਧਾਮਾਂ, ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਮ ਫਿਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਿਮਰਨ ਬਾਬਤ ਤੇ ਰਖਿਆ ਲਈ, ਦੇਗ ਤੇਗ ਫਤਹ, ਪੰਥ ਦੀ ਜਿਤ ਲਈ, ਫਿਰ ਸਿਖੀ ਸਿਦਕ, ਭਰੋਸਾ ਨਾਮ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਆਦਿ ਲਈ, ਫਿਰ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਤੇ ਔਗੁਣਾਂ ਦੇ ਤਿਆਗ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ। ਫਿਰ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ। ਅੰਤ ਨੂੰ—

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ॥ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ॥

ਫਿਰ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਮਥਾ ਟੇਕਣਾ। ਫਿਰ ਉਠ ਕੇ—

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਫਿਰ ਦੋਹਿਰੇ—

ਆਗਿਆ ਭਈ ਅਕਾਲ ਕੀ ਤਬੀ ਚਲਾਯੋ ਪੰਥ ॥
ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਯੋ ਗ੍ਰੰਥ ॥੧॥

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨੀਯੋ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਕੀ ਦੇਹ ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਮਿਲਬੋ ਚਹੈ ਖੋਜ ਸਬਦ ਮੈ ਲੇਹ ॥੨॥

ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ ਆਕੀ ਰਹੈ ਨ ਕੋਇ ॥
ਖੁਆਰ ਹੋਇ ਸਭ ਮਿਲੈਂਗੇ ਬਚੇ ਸ਼ਰਨ ਜੋ ਹੋਇ ॥੩॥

ਇਹ ਤਿੰਨ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦਸਵੀਂ ਜੀ ਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਦੇ ਹਨ।

ਫਿਰ 'ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ' ਦਾ ਜੈਕਾਰਾ ਬੁਲਾਉਣਾ।

ਨੋਟ—ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ, ਤਾਬਿਆ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ, ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਭਾਵ ਸੰਗਤ ਨੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਅਦਬ ਨਾਲ, ਭਾਵਨਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ, ਮਨ ਇਕਾਗਰ, ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਪਰਨੇ ਪਾ ਕੇ, ਦੋਵੇਂ ਹਥ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋੜ ਕੇ, ਉਂਗਲਾਂ ਸਿਧੀਆਂ ਰਖ ਕੇ, ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ, ਦੋਹਾਂ ਲਤਾਂ ਤੇ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਭਾਰ ਹੋਵੇ, ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਅਰਦਾਸ

ਸੁਣਨੀ ਹੈ ਤੇ ਅਰਦਾਸੀਆ ਸਿੰਘ ਵੀ ਰਹਿਤ ਵਾਲਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਜੂਰੀ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੋ ਕੇ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲਵੇ ਤੇ ਦੂਜੀ ਤੀਜੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਆਦਿ ਦਾ ਨਾਮ ਲਵੇ, ਉਸੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਨਾਲ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਕਰੇ। ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਰਦਾਸ ਬੇਨਤੀ ਆਪ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਰਦਾਸ ਬਾਹਲੀ ਲੰਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਸੰਕੋਚਵੇਂ, ਢੁਕਵੇਂ, ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ, ਸਰਧਾ ਭਰੇ ਅਖਰ ਹੋਣ।

ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ—ਜਦੋਂ ਮਥਾ ਟੇਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਟੇਕੇ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਮਝ ਕੇ। ਮਥਾ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਲਗ ਜਾਵੇ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹਥਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਰਖੇ ਤੇ ਭਾਵਨਾ ਇਹ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਥਾ (ਸਿਰ) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਕਵਲਾਂ ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹਥ ਵੀ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਰਖੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਥਾ ਟੇਕਣ ਨਾਲ ਪੁਠੇ ਲੇਖ ਸਿਧੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਮੋਹਰ ਦੇ ਅਖਰ ਪੁਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਿਆਹੀ ਲਾ ਕੇ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਲੌਣ ਕਰਕੇ ਸਿਧੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਵੇਂ ਸਾਡੇ ਪਾਪ ਮਿਟ ਕੇ ਪੁੰਨ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਦੁਖ ਮਿਟ ਕੇ ਸੁਖ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦਸਵੀਂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵਕਤ ਅੰਜੁਲੀ (ਬੁਕ) ਜਿਹਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਝੋਲੀ ਅੱਡਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਮਥਾ ਟੇਕਣ ਲਗਿਆਂ ਉਪਰ ਨੂੰ ਤਲੀਆਂ ਰਖਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘਟ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(੧) ਸਾਧਾਰਨ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪਾਠ—

ਦੋਹਰਾ—ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕਲਜੁਗ ਭਯੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਮਹਾਨ॥
ਦਸ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀਆਂ ਰੂਪ ਇਹੁ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਜਾਨ॥੪੧੩॥

ਦੋਹਰਾ—ਬਾਤ ਕਰਨ ਗੁਰ ਸਉ ਚਹੈਂ ਪੜ੍ਹੇ ਗ੍ਰੰਥ ਮਨ ਲਾਇ॥
ਗੁਰ ਦਰਸ ਜਿਹ ਦੇਖਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਸਾਇ॥੪੧੪॥

ਦੋਹਰਾ—ਧਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਪਾਠ ਕਰੇ ਮਨ ਲਾਇ॥
ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹ ਪ੍ਰੇਮ ਸੋਂ ਭੋਗ ਜਪੁਜੀ ਤੇ ਪਾਇ॥

ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਭੋਗ ਦੇ ਸਲੋਕ ਮੁੰਦਾਵਣੀ, ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਰਾ ਪੜ੍ਹਨਾ। ਸਾਧਾਰਨ, ਧਰਮ ਇਸਥਿਤੀ ਦੇ ਅਰਥ ਦਿਨ ਕੋ ਕਰੇ, ਰਾਤ ਕੋ ਨਾ ਕਰੇ। ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਜਿੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚਾਹੇ ਕਰੇ। ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਵਕਤ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਲਿਆ ਕੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਸਾਰਾ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਪੰਜ

ਪਉੜੀਆਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾ ਦੇਣਾ ਤੇ ਸਾਰਾ ਪਾਠ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਉਚੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸਭ ਨੇ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਸੁਣਨਾ, ਭੋਗ ਵਕਤ ਨਾਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਲਿਆ ਕੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਦੇਗ ਤੇ ਕਰਨਾ ਤੇ ਭੋਗ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਸਹਿਤ ਪਾ ਕੇ ਜਪੁਜੀ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ਸਲੋਕ ਪੜ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ। ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ।

ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੁਖਾਂ, ਵਿਘਨਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਠ ਸਿਖਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਇਹ ਵੀ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ, ਬਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਕੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦੇਣਾ ਜੋ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਉਚੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਵਾਜ਼ ਬਚੇ ਦੇ ਤਾਈਂ ਸੁਣਦੀ ਰਹੇ। ਕੁੰਭ, ਨਰੇਲ, ਧੂਪ ਆਦਿ ਰਖਣੇ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਿਉ ਦੀ ਜੋਤ ਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਿਤਨੇਮ, ਰਹਿਰਾਸ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਹੋਵੇ। ਤੇ ਚਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਭੋਗ ਪਾਏ। ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰੇ, ਲੰਗਰ ਕਰੇ।

ਇਸ ਪਾਠ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਚੇ ਦਾ ਮਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਿਖੀ ਵਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਚਾ ਭਗਤ ਤੇ ਸੂਰਮਾ ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਾਠ ਦੇ ਮਧ ਵਿਚ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਬਾਕੀ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਮਧ ਵਿਚ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ।

ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਾਠ

(੧) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਮਿਤ ਕਰਾਇਆ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬੰਦੀ-ਛੋੜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਗਵਾਲੀਅਰ ਕਿਲੇ ਵਿਚੋਂ ਉਮਰ ਕੈਦੀ ਪਰ ਰਾਜੇ ਛੁਡਾਏ ਤੇ ਉਹਨਾ ਦੇ ਰਾਜ ਵਾਪਸ ਦੁਆਏ ਸਨ। ਤਿਉਂ ਭਾਈ ਜੇਹਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਉਹ ਚੋਜੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਮਿਤ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਰਖਾਇਆ ਤੇ ਭੋਗ ਪਾਇਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਸਦਿਆ ਜੋ ਆਪ ਦੀ 'ਜਹਾਂਗੀਰ ਤਬਕ' ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁਸਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਿਖੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਬੰਦ ਕਰਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਡੇ ਵਡੇ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਮੀਆਂ ਮੀਰ, ਫਕੀਰ, ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਪੀਰ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਵਰਗੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਵਜ਼ੀਰ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਖ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੁਖਮਨੀ ਪੜ੍ਹਨ *ਲਗੇ। ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਿਖ ਬਣ ਗਏ। ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਿਖ ਬਣ ਜਾਣ।

ਇਸ ਗੁਸੇ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਸਦਿਆ ਤੇ ਚੰਦੂ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਉਥੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਤੱਤੀਆਂ ਸੜਦੀਆਂ ਲੋਹਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਅਜਰ ਜਰਿਆ। ਉਬਲਦੀਆਂ ਦੇਗਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ, ਭਾਣਾ ਮੰਨਿਆਂ।

ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਹੇ ਪੂਜਨੀਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧਰਮੀ ਦਾਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਥੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਫੁਰਮਾਇਆ—ਭਾਈ! ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਦਖਲ ਨਾ ਦੇਣਾ ਕਰੋ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਸਬਕ ਨਾ ਸਿਖਾਵਾਂਗੇ, ਫਿਰ ਸਿਖ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਗੇ. ਭਾਣਾ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਣਗੇ? ਕਿਵੇਂ ਅਜਰ ਜਰਨਗੇ? ਕਿਵੇਂ ਬੰਦ ਬੰਦ ਕਟੌਣਗੇ? ਕਿਵੇਂ ਖੋਪਰੀਆਂ ਲੁਹਾਉਣਗੇ? ਕਿਵੇਂ ਸਤਾਂ ਸਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਭੁਖੇ ਹਿੰਦ ਦੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣਗੇ? ਸਵਾ ਸਵਾ ਲਖ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਲੜਨਗੇ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਬਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਭੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਜਿਵੇਂ ਈਸਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸੂਲੀ ਤੇ ਟੰਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਨਕਟਾਈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪਾਈ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ੌਕੀਨੀ ਵੀ ਪਾਈ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਸੂਲੀ ਟੰਗਣ ਵੇਲੇ ਈਸਾ ਜੀ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਖੁਦਾ! ਇਹ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਮੇਰੀਆਂ ਅਖਾਂ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦੇਹ, ਮੈਂ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੇ ਸੂਲੀ ਤੇ ਟੰਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਦਸੋ ਈਸਾਈਆਂ ਵਿਚੋਂ ਫਿਰ ਕੌਣ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ? ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਿੰਨੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਵੇਖੋ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲਭਦਾ।

ਇਹ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਗੌਣ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਤੱਤੀਆਂ ਲੋਹਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਛਣ ਤੇਂ ਕਿ

---

*ਜਿਸ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਜਲੋਧਰ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹਟੀ ਸੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਮੈਂ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾ ਦਿਆਂ ਆਪ ਦੀ, ਦਿਲੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਤਾੜੀ ਵਜਾ ਦਿਆਂ, ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਵੇਖ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ! ਕਿੰਨੇ ਸਾਡੇ ਅਗੇ ਹਥ ਜੋੜੀ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਖੜੇ ਹਨ । ਪੈਗੰਬਰ ਸਾਰੇ ਖੜੇ ਹਨ, ਚੌਰਾਸੀ ਸਿਧ ਗੋਰਖ ਸਮੇਤ ਹਥ ਜੋੜੀ ਖੜੇ ਹਨ । ਸਿਪਾਹੀ ਸਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੂਰਛਾ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ । ਤੂੰ ਦਸ, ਐਨੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਵਾਲੇ ਆ ਕੇ ਸਾਰੇ ਆਗਿਆ ਮੰਗਦੇ ਹਨ । ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਇਸ ਖੇਲ ਵਿਚ ਦਖਲ ਨਾ ਦਿਓ । ਅਸੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਰਹਿ ਕੇ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਕੇ ਦਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਉਂ ਸਿਖ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ । ਇਉਂ ਅਜਰ ਜਰਨ ।

ਇਹ ਜਦੋਂ ਬਚਨ ਕਹੇ ਮੀਆਂਮੀਰ ਬੇ-ਸੁਰਤ ਹੋ ਗਿਆ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹਥ ਕਵਲ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਰਤ ਸਿਰ ਲਿਆਂਦਾ ਕਿ ਹੇ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ! ਰਜਾ ਮੰਨ ਕੇ ਦਿਖੌਣੀ ਹੈ ਕਿ—

ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ ॥
ਹਰਿ ਨਾਮ ਪਦਾਰਥ ਨਾਨਕ ਮਾਂਗੈ ॥

ਇਉਂ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤਤੀਆਂ ਲੋਹਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਉਬਲਦੀਆਂ ਦੇਗਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਅਤੇ ਤਤੇ ਰੇਤੇ ਪਵਾ ਕੇ ਫਿਰ ਵੀ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਸੀ । ਇਉਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ।

ਉਸ ਵਕਤ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਦੇ ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਪਾਠ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬੰਦੀ-ਛੋੜ ਸਾਹਿਬ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਇਹ ਪਾਠ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਤੋਰੀ ਹੈ ।

ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕੋਠੜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਣਾ ਗਏ ਸਨ । ਓਹਦੇ ਪਾਸੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਤੇਰਾਂ (੧੩) ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਸੁਣਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ—

ਸਾਹਿਬ ਬੁਢੇ ਐਸ ਉਚਾਰਾ ॥ ਜਗਤ ਰੀਤ ਗੁਰ ਕਰੋ ਸੁਧਾਰਾ ॥
ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਰੀਤ ਕਰਾਈ ॥ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਪਾਠ ਧਰਾਈ ॥
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਕੋਠੀ ਮਾਹੀ ॥ ਸਾਹਿਬ ਬੁਢਾ ਪਾਠ ਸੁਨਾਹੀ ॥

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਕੋਠੀ ਆਗੇ ॥ ਲਗੈ ਦੀਵਾਨ ਅਧਿਕ ਰਸ ਪਾਗੇ ॥
ਕਰਤ ਗੁਰਦਾਸ ਚਉਰ ਕਰ ਧਾਰਾ ॥ ਸਾਹਿਬ ਬੁਢਾ ਪਾਠ ਉਚਾਰਾ ॥
ਆਗੇ ਚੌਂਕੀ ਧਰ ਕੜਾਹ ॥ ਗਾਵਤ ਰਾਗੀ ਸ਼ਬਦ ਉਮਾਹ ॥

ਦੋਹਰਾ–ਲੈ ਆਗਿਆ ਸਭ ਕੀ ਤਬੈ ਬੁਢੇ ਪਾਯੋ ਭੋਗ ॥
ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹ ਪ੍ਰੇਮ ਸੋ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੋ ਜੀ ਜੋਗ ॥

ਚੌਪਈ–ਪੁਨਹਿ ਰੁਮਾਲ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਪਰ ਪਾਯੋ ॥
ਸਭ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸੀਸ ਝੁਕਾਯੋ ॥
ਜਰੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਅਮੋਲਕ ਚੀਨੀ ॥
ਸਾਹਿਬ ਬੁਢੇ ਕੋ ਗੁਰ ਦੀਨੀ ॥
(ਗੁ: ਬਿ: ਪਾ: ੬, ਧਿ: ੮)

ਭੋਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਚੌਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਭੋਗ ਪਵੇ ਚੌਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤਾਇਆ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪੈਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਬੁਢਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਜ ਘੋੜੇ, ਇਕ ਹਾਥੀ, ਪੰਜ ਸੌ ਮੁਹਰ, ਪੁਸ਼ਾਕੇ ਸਾਰੇ, ਇਹ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਕੀਤੀ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਜਾਣ ਕੇ ਕਿ ਤੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਚਲਾਈ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਪਾਠ ਦੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਯੱਗ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਵਕਤ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦਾ। ਇਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਪਹਿਲਾਂ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਜਿਹੜੀ ਪਾਠ ਦੀ ਹੈ। ਇਉਂ ਸਹਿਜ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਤੋਰੀ ਹੈ ਤੇ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਓਦੋਂ ੧੩ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ੧੩ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰ ਕੇ ਭਾਈ ਬੁਢਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਜੋ ਸਰੂਪ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੇ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਸੀ।

(੨) ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨਮਿਤ–ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲ, ਜਗਤ ਮਾਤਾ ਜਦੋਂ ਸਮਾਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸੋਂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਨੌਂ ਧੁਨਾਂ ਲਿਖਾਈਆਂ ਤੇ ਲਿਖਾ ਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਕਰਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਤੋਰੀ ਹੈ।

(੩) ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨਮਿਤ—ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚੋਹਲੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਓਦੋਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਮਟੀ ਨਾ ਬਣਾਇਓ । ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ! ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮੇਰੀ ਗਤੀ ਸਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਏਥੇ ਲੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਉਂ ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ ਸਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਿਆਸਾ ਤੇ ਸਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗੀਠੇ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਆਸਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਪਾਸੋਂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ।

(੪) ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨਮਿਤ—ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਬੁਢਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਚਖੰਡ ਗਮਨ ਕਰ ਗਏ ਸਨ ਰਮਦਾਸ ਨਗਰ ਵਿਚ। ਓਦੋਂ ਆ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੁਤਰ ਭਾਈ ਭਾਨਾਂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ, ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਸਾ ਕੇ ਆ ਕੇ ਭਾਈ ਬੁਢਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਮਿਤ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਕਰਾ ਕੇ ਯੱਗ ਕਰਾਇਆ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ।

ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਹ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਚਲਾਈ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਕੇ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਭੋਗ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੋਗ ਦੀ ਦੇਗ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਵੇ ਫਿਰ ਭੋਗ ਪਾਉਣਾ ਆਰੰਭ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਵੀ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਹੋਵੇ ਚਾਹੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਲਿਆਇਆਂ ਬਿਨਾ ਨਾ ਆਰੰਭ ਕਰਨਾ ਹੈ ਨਾ ਭੋਗ ਪਾਉਣਾ ਹੈ।

ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਾਠ ਸਾਧਾਰਨ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਵਾਸਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਵਾਸਤੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਚਲਾ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਰੀਤੀ ਤੇ

ਚਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਤੋਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ—ਜਿਸ ਵਕਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਏ ਤੇ ਉਸਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਆਉਣਾ। (ਸਾਰੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਦੇਖੋ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ) ਤੇ ਜਿਥੇ ਦੇਗ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ । ਸੋ ਆ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ 'ਅਲਾਹਣੀਆਂ' ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣਨਾ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵਕਤ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਠ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਦੇਣੀ ਤੇ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ ਕੇ ਦੇਗ ਵਰਤਾਉਣੀ। ਫਿਰ ਸਰੂਪ ਘਰ ਲਿਆ ਕੇ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰਨਾ। ਜਾਂ ਅਲਾਹਣੀਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਉਸੇ ਵਕਤ ਨਵੀਂ ਦੇਗ ਨਾਲ ਪਾਠ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਅਸਲ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਕੁਵਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੁਭਾ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕਰ ਦੇਣਾ।

ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਕੇ ਪਾਠ ਤੋਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਵਕਤ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੀ ਆਤਮਾ ਸੁਖ ਨਾਲ ਸਚਖੰਡ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸ੍ਰੀਰ ਤਿਆਗਨ ਵਾਲੀ ਜਗਾ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ, ਜਾਂ ਪਾਠ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਜੇ ਵਾਸ਼ਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵ ਨੇ ਹੋਰ ਦੇਹ ਧਾਰ ਲਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਛੁਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਕਰ ਕੇ ਸਚ ਖੰਡ ਨੂੰ ਜੀਵ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਪਾਠ ਤੇ ਸੁਭਾ ਕੀਰਤਨ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ। ਪਾਠ ਉਚੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਕਰਨਾ। ਘਰ ਦੇ ਪਰੇਮੀ ਸਾਰੇ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਪਾਠ ਸੁਣਨ। ਰੋਣਾ ਪਿਟਣਾ ਛਡ ਕੇ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।

ਜਿਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀਰ ਤਿਆਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦਿਨ ਸਮੇਤ ਹੀ ਦਸਵੇਂ ਦਿਨ ਭੋਗ ਪਾਏ। ਤੇ 'ਸਦ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭੋਗ ਪਾਏ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ, ਸੁੰਦਰ ਰੁਮਾਲਾ ਭੇਟਾ ਕਰੇ, ਪਲਕਾਂ ਸਮੇਤ । ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ। ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਕਰਨੀ, ੧੦ ਦਿਨ ਤਕ। ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਤੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਸੰਪੂਰਨ ਪੜੇ । ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤਾਵੇ। ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਨਮਿਤ ਲੰਗਰ, ਪੁੰਨ ਆਦਿ ਕਰੇ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਥਾ ਸ਼ਕਤ ਮਾਇਆ, ਬਸਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਦੇਵੇ । ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਵੈਰਾਗ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਣਾ।

ਆਮ ਕਰਕੇ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਕਾਰਜਾਂ ਤੋਂ ਵੇਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਬੰਧੀ ਆਦਿ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜੇ ਸਵੇਰ ਦੇ ਵੇਲੇ ਪਾਇਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਹਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਰਖੇ ਜਾਂ ਅਠਵੇਂ ਦਿਨ ਰਖਣਾ ਜੋ ਦਸਵੇਂ ਦਿਨ ਤਕ ਭੋਗ ਪੈ ਜਾਏ। ਤੇ 'ਸਦ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭੋਗ ਪੌਣਾ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਜਾਂ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਤੇ 'ਸਦ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਭੋਗ ਪੌਣਾ। ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਨਮਿਤ ਬਰਸੀ ਆਦਿ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਸਾਧਾਰਨ ਜਾਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਵਾਂਗੂੰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭੋਗ ਪਾਏ। ਫਿਰ ਸਦ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ।

ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਧਾਰਨ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪੌਣ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਦਸਵੇਂ ਦਿਨ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਕਰਨੀ, ਹੋਰ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ੪੦ ਦਿਨ, ਵੈਸ਼ ੧੭ ਦਿਨ, ਛਤ੍ਰੀ ੧੩ ਦਿਨ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ੧੧-੧੨ ਦਿਨ ਵਿਚ। ਖਾਲਸਾ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਹੈ ਦਸ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਦਸਹਿਰਾ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨਮਿਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਭੇਟਾ, ਪਾਠੀ ਲਈ ਕਪੜੇ, ਬਿਸਤਰਾ, ਬਰਤਨ ਜੋੜਾ ਆਦਿ ਕਰੇ ਤੇ ਲੰਗਰ ਖੁਲ੍ਹਾ ਵਰਤਾਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਹਨ—

ਆਗਿਆ ਔਰ ਸੁਣੋ ਮਨ ਲਾਇ ॥
ਸਭ ਹੀ ਮਨ ਧਾਰੋ ਸੁਖ ਪਾਇ ॥
ਪਾਂਛੀ ਰੀਤ ਚਲੀ ਇਹ ਆਈ ॥
ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਾਛੈ ਐਸ ਕਰਾਈ ॥
ਗਰੜ ਪੁਰਾਣ ਪੜਾਵਾ ਕੋਊ ॥
ਔਰ ਪੁਰਾਣ ਪੜਨ ਮਤ ਲੋਊ ॥
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਅਬ ਸਭ ਮਥ ਲੀਨੇ ॥
ਸਭ ਕਾ ਸਾਰ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੀਨੇ ॥
ਮ੍ਰਿਤ ਪਾਛੇ ਇਹ ਰੀਤ ਸੋ ਕਰੋ ॥
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਪਾਠ ਸੋ ਧਰੋ ॥
ਪਾਵੈ ਭੋਗ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪੜ ॥
ਛਿਨ ਮਹਿ ਪਾਪ ਜਾਹਿ ਤਾਕੇ ਸੜ ॥
ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਿਹ ਨਮਿਤ ਕਰਾਵੈ ॥
ਨਰਕ ਕੋ ਸੋ ਮੂਲ ਨਹਿ ਜਾਵੈ ॥

(ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਾ: ੬, ਧਿ: ੪)

ਵਿਚ ਪਏ ਤੇ ਸਦ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਕੇਵਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਦਸਵੇਂ ਦਿਨ ਪਾਬੰਦੀ
ਬਾਕੀ ਸਧਾਰਨ ਪਾਠ ਜਦ ਚਾਹੋ ਭੋਗ ਪਾਓ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭੋਗ ਪਾਉਣਾ।

ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਮ੍ਰਯਾਦਾ

(੧) ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ– ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਪ੍ਰਾਗਰਾਜ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਤੇ ਗਏ ਹਨ ਓਥੇ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲ ਜਗਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੋਤਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋਗੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੪੫ (ਪੰਤਾਲੀ) ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਮੈਂ ਪੋਤਰੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ।

ਉਸ ਵਕਤ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ–ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਸ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਇਆ, ਬਖਸ਼ਣਗੇ।

ਧਰਮ ਵਿਜੈ ਮੁਕਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮੇਰੀ ਇਛਾ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ ? ਤਾਂ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ–

ਜਬ ਹੀ ਜਾਤ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਭਏ ॥
ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦਿਨ ਕਰਤ ਬਿਤਏ ॥

ਉਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ–ਚੰਗਾ ! ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਾਓ। ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨਾਲ ਸਨ। ਹੁਣ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਗਊ ਘਾਟ ਨਾਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪਾਠ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਰਾਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਪਾਠ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਵਿਖੇ ਜਿਥੇ ਵਡੀ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਤ, ਉਸ ਥਾਂ ਵਿਚ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਧਰਮ ਵਿਜੈ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪਾਠੀ–

(੧) ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ, (੨) ਭਾਈ ਦਇਆਲਾ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ, ਜੋ ਦਿਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ। (੩) ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਜੀ ਮਸੰਦ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਪੰਜੋਖਰੇ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਮਸੰਦਾਂ ਦੀ ਹੁਣ ਤਕ ਪੱਤੀ ਵਜਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸੀ।

ਅਠਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹੇ ਸਨ। (੪) ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ, ਜਿਹੜੇ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਥਾਂ ਸਨ। (੫) ਅਤੇ ਇਕ ਸਤੀ ਰਾਮ, ਇਹ ਅਠਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਸਿਖ ਸੀ।

ਇਹ ਪੰਜੇ ਸਿਖ ਪਾਠੀ ਲਗੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਵਾਸਤੇ–

'ਤਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਮਾਰਾ ਭਯੋ'

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਆਗਮਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਨਾਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਤੋਰੀ ਹੈ।

(੨) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭਤਾ– ਦੂਜੀ ਵੇਰ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਤੋਰੀ ਹੈ। ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੰਠੋਂ ਉਚਾਰੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖਾਰੀ ਲਾ ਕੇ ਲਿਖਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਾਇਆ ਸੀ।

ਉਥੇ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੪੮ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜਦੋਂ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਦੀ ਤੁਕ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਸਿੰਘ 'ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਿਤ ਕਰਤਾ ਜਾਣੈ ਕੇ ਜਾਣੈ ਗੁਰ ਸੂਰਾ ॥'

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ–'ਕੈ ਜਾਣੈ' ਨੂੰ 'ਕੇ ਜਾਣੈ' ਕਿਉਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ? ਇਕ ਲਗ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਦਿਵਾਈ ਸੀ। ਉਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਥੱਪੜ ਵਜਣ ਤਾਂ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਣੀ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹਨੀ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਅਖਰ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਲਗਾਂ ਰੋਮ ਸ਼ਬਦ ਅੰਗ, ਰਾਗ ਵਡੇ ਅੰਗ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੁਧ ਪੜ੍ਹੋ।

ਤਾਂ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਅਰਥ ਸੁਣਾਓ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਹੁਣ ਤਾਂ ਜੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਜੰਗ ਤੋਂ ਵੇਹਲੇ ਹੋਵਾਂਗੇ ਓਦੋਂ ਅਰਥ ਸੁਣਾਵਾਂਗੇ। ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਸਾਰੇ ਜੰਗ ਸਮਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਹੋ ਜੀ। ਤੁਰਕ ਸਭ ਹਾਰ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਏਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸੁਣਾਓ।

ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਧੀਰ ਮਲ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਪੱਚੀ (੨੫) ਸਿੰਘ ਭੇਜੇ। ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਉਸੇ

ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਹਨ,ਦਸਵੇਂ ਸਰੂਪ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਵਡਿਆਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਕਿਉਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ? ਆਪ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਚ ਲੈਂਦੇ? ਆਪ ਸਮਰਥ ਹਨ ਉਹ ਰੂਪ ਹਨ ਦਸਵੇਂ ਸਰੂਪ ਵਿਚ। ਸਿੰਘ ਵਾਪਸ ਖਾਲੀ ਆ ਗਏ ਤੇ ਸਭ ਕੁਛ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਦਿਤਾ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਵੇਂ ਡਰੌਲੀ ਵਿਚ ਬੀੜ, ਜੋ ਨੰਦ ਚੰਦ ਨੇ ਪਾਉਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਸਾਧਾਂ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਲਿਆਂਦੀ ਸੀ ਉਹ ਬੀੜ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਥੰਨੇ ਦੇ ਸਰੂਪ ਸਨ। ਪਰ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਜੇ ਕੰਠੋਂ ਨਾ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰੀ ਤਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕਾ ਰਹੇਗੀ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਸਰਧਾ ਘਟ ਜਾਇਗੀ ਤੇ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੰਠੋਂ ਹੀ ਉਚਾਰਾਂਗੇ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖਾਰੀ ਲਾ ਕੇ ਕੰਠੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਲਗੇ।

ਕੰਠੋਂ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ '੧ ਓ' ਤੋਂ 'ਅਠਾਰਹ ਦਸ ਬੀਸ' ਤਕ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ। ਨਾਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਉਣਾਹਠ (੫੯) ਸ਼ਬਦ ਜਿਹੜੇ ਸਨ ਤੇ ੫੬ ਸਲੋਕ ਤੇ ੧ ਆਪਣਾ ਸਲੋਕ ਇਹ ਵੀ ਕੰਠੋਂ ਨਾਲ ਲਿਖਾਏ। ਇਕ ਦੋਹਰਾ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਾਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਪਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਨਾਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ—

ਬਲ ਛੁਟਕਿਓ ਬੰਧਨ ਪਰੇ ਕਛੂ ਨ ਹੋਤ ਉਪਾਇ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਅਬ ਓਟ ਹਰਿ ਗਜ ਜਿਉਂ ਹੋਹੁ ਸਹਾਇ ॥

ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

ਬਲ ਹੋਆ ਬੰਧਨ ਛੁਟੇ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੋਤ ਉਪਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੈ ਹਾਥ ਮੈ ਤੁਮ ਹੀ ਹੋਤ ਸਹਾਇ ॥

ਇਸ ਤੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਬੀੜ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਤੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ੧੦ (ਦਸਵੀਂ) ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ, ਅਠ ਕੋਨਿਆਂ ਵਾਲੀ ਲਿਖੀ ਬੀੜ ਜਿਹੜੀ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਸੀ, ਓਹਦੇ ਵਿਚ ਮਹਲਾ ੧੦ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮੁਖੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ, ਕਰਣੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ।

ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਦੋਹਰਾ ਉਚਾਰਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ, ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਦਿਲੀ ਵਿਚੋਂ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਨਾਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਬਾਣੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਇਕ ਦੋਹਰਾ ਤੇ ਰਹਿਰਾਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦ, ਸੋ ਪੁਰਖ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ੯ ਮਹੀਨੇ, ੯ ਦਿਨ, ੯ ਘੜੀਆਂ, ੯ ਪਲ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ। ਨਾਲੇ ਅਠਤਾਲੀ (੪੮) ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਤੋਰੀ । ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹਾਏ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿਕ ਸਾਰੇ ਮੁਖੀ ਸਿੰਘਾਂ, ਅਠਤਾਲੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਗੁਰਮੁਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਓਥੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਤਾਈਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਕੀਤੇ ।

ਇਹ ਅਰਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਏ। ਜਦੋਂ ਸਮਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਅਰਥਾਂ ਦੀ, ਉਸ ਵਕਤ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਸਵਾਹੀ, ਜੈ ਪੁਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਆਇਆ । ਉਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤਾਈਂ ਨੌਰੰਗੇ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਦਿਲੀ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ ਤੇ ਨੌਰੰਗੇ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ । ਉਸ ਨੇ ਬੜਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ ਸਨ, ਓਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਰੀਰ ਅਲੋਪ ਕਰ ਗਏ ਤੇ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਡਰ ਦਿਖਾਇਆ, ਇਹ ਕੌਤਕ ਕੀਤੇ। ਰੋਗੀਆਂ ਦੇ ਰੋਗ ਖੰਡ ਦਿਤੇ। ਜੇ ਮੈਂ ਨ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੌਜਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਾਰਦੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਪਾਪ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲਗੇ—ਨਹੀਂ ਭਾਈ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਸਨ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਨ। ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਆਪ ਜਾਣਦੇ ਸਨ । ਨਾਲੇ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ਣੀ ਸੀ ੧੭੨੦ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਵਿਚ। ਸਾਡਾ ਅਵਤਾਰ ੧੭੨੩ ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਜਾਣਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ਹਨ । ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ—ਜੀ ! ਮੇਰਾ ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਦਿਲ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਥੋਂ ਪਾਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲਗੇ—ਚੰਗਾ ! ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। (ਉਸ ਵੇਲੇ ੧੭੬੨ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ੨੩ ਸਾਵਣ ਸੀ) ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ । ਨਾਲੇ ਕਥਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸੁਣਿਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਖੜੇ ਕੇ ਸਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਆਪ ਸੁਣਿਆਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ-(੧) ਪੰਜ ਅਖੰਡ ਪਾਠੀ ਲਾਏ, ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਕੇਸਾਂ ਸਹਿਤ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਕੇ। (੨) ਪੰਜ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਲਾਏ। (੩) ਪੰਜ ਧੂਪੀਏ (ਵਰਨੀਏ) ਲਾਏ। (੪) ਪੰਜ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਲਾਏ ਤੇ (੫) ਪੰਜ ਲਾਂਗਰੀ ਲਾਏ। ਨਾਲੀਏਰ, ਦਰਸ਼ਨੀ ਭੇਟਾ ਮਾਇਆ, ਕੁੰਭ, ਆਦਿ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦੀ ਦੇਗ ਲਿਆ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰਾਇਆ। ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਿਓ ਦੀਆਂ ਜੋਤਾਂ ਜਗਾਈਆਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ੨੫ ਸਿੰਘ ਲਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਾਇਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਖੜਿਆਂ ਨੇ ਆਪ ਸਾਰਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸੁਣਿਆਂ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਵੇਲੇ ਖੜੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਜਲ ਪਵਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।

ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ੧੧੦੦ ਰੁਪਇਆ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਰਖਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਲੰਗਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੈ ਸਿੰਘ! ਸ਼ੰਕਾ ਨਾ ਕਰ ਹੁਣ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਤੇ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਹੋਈ ਸੀ।

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੂਰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਚਾਰ ਕੇ ਆਪ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸੁਣਿਆਂ ਸੀ। ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਓਥੋਂ ਚਲੀ ਸੀ।

(੩) ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੰਗਾਂ ਆਦਿਕਾਂ ਤੋਂ ਵੇਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲਿਖਾ ਕੇ, ਕਥਾ ਕਰਕੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਚਲਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਦੇ ਹੋਏ ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਕਾਲ ਕਢਦੇ ਹੋਏ ਦਖਣ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ੧੭੬੪ ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਚ। ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੀਰਾ ਘਾਟ ਵਾਲੀ ਜਗਾ ਡੇਰੇ ਲਾਏ। ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਘਾਟ ਮੂਲੇ ਖਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸਹੇ ਦੀ ਜੂਨ ਵਿਚੋਂ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਇਕਰਾਰ ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਬੰਦੇ ਬਹਾਦਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ, ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਤੇ ਨਗੀਨਾ ਘਾਟ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਤੀਰ ਚਲਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਤਪ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿਖਾ ਕੇ ਮੁਹਰਾਂ ਵਿਛਾ ਕੇ ਖਰੀਦ ਲਈ। ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ। ਸ੍ਰੀ ਲੋਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ ਜੋ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਲਿਖਾ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਅਰਥ ਸੁਣਾਏ। (ਓਥੇ ਹੀ ੧੭੬੫ ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਚ ਭਾਈ ਪਿਆਰੇ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੁਛਣ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ, ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ, ਸਰੀਰ ਰੋਗ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦਸੇ ਜੋ ਮੁਕਤ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਨ।)

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕੌਤਕ ਕੀਤੇ। ਫਿਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਲੰਗਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕੱਤਕ ਵਦੀ ਮਸਿਆ ਸੰਮਤ ੧੭੬੫ ਬਿਕਰਮੀ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕਰਾਇਆ ਸ੍ਰੀ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ । ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਰਖੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਚਿੱਟਾ ਪੁਸ਼ਾਕਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਸਾਰਾ ਪਾਠ ਇਕ ਚੌਂਕੜੇ ਤੇ ਸੁਣਿਆਂ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਓਥੇ ਹੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਜਲ ਉਪਰ ਪੁਵਾ ਲੈਂਦੇ।

ਸੋ ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ਦੂਜ ਸੰਮਤ ੧੭੬੫ ਬਿਕਰਮੀ ਨੂੰ ਸੁਭਾ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਇਆ, ਉਪਰੰਤ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਸੋਧ ਕੇ, ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ–(੧) ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਹੈ ਤੇ ੩੦ ਹਜਾਰ ਅਬਦਾਲੀ ਫੌਜ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। (੨) ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ। (੩) ਪਿਆਰੇ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ। (੪) ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ। (੫) ਭਾਈ ਹਰਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਡਾਇਰੀ ਲਿਖਦੇ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਤਾਬਿਆ ਖੜੇ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਨਰੇਲ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਗੇ ਰਖ ਕੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਦਾ ਤਿਲਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਲਾਇਆ। ਤਿਲਕ ਚੰਨਣ ਤੇ ਸੁਚੇ ਕੇਸਰ ਦਾ ਲਾਇਆ ਤੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ–

ਆਗਿਆ ਭਈ ਅਕਾਲ ਕੀ ਤਬੀ ਚਲਾਯੋ ਪੰਥ ॥
ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਯੋ ਗ੍ਰੰਥ ॥
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਯੋ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਕੀ ਦੇਹ ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਮਿਲਬੋ ਚਹੈ ਖੋਜ ਸਬਦ ਮੈ ਲੇਹ ॥
ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ ਆਕੀ ਰਹੈ ਨ ਕੋਇ ॥
ਖੁਆਰ ਹੋਇ ਸਭ ਮਿਲੈਂਗੇ ਬਚੇ ਸਰਨ ਜੋ ਹੋਇ ॥

ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ ਤੇ ਸਭ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਪਾਇਆ। ਫਿਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤਾਇਆ ਤੇ ਲੰਗਰ ਇਕ ਰਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤਕ। ਫਿਰ ਆਪ ਜੀ ਕਤਕ ਸੁਦੀ ਪੰਚਵੀਂ ਸੰਮਤ ੧੭੬੫ ਬਿਕਰਮੀ ਨੂੰ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ।

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਮਿਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਾਲੇ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ,ਸਧਾਰਨ ਆਦਿਕ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਚਲਾਈ ਹੈ।

(੪) ਸਿੰਘਾਂ ਅੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ—ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਚਲਾਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਫੇਰ ਸਿੰਘਾਂ ਅੰਦਰ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਪਿਆ ਸੀ।

ਤਵਾਰੀਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਿਪਤਾ ਪੈਂਦੀ ਸੀ, ਔਕੜ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਓਦੋਂ ਜਦੋਂ ਮੋਰਚਾ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕਠੇ ਹੋ ਕੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋ ਕੇ ਤਿੰਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸੁਣਨਾ ਪਰੇਮ ਨਾਲ, ਫੇਰ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪੌਣੀਆਂ ਇਉਂ ਵਡੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਵੇਲੇ। ੧੮ ਹਜ਼ਾਰ ਜਦੋਂ ਲੜਕੀ ਛਡਾਈ ਸੀ ਬਲੋ ਕੇ ਤੋਂ ਉਸ ਵਕਤ ਵੀ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਆਏ ਸੀ। ਇਹ ਤਵਾਰੀਖਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਉਂ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਤੋਰੀ ਤੇ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

(੫) ਸੰਮਤ ੧੮੦੯ ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਚ ਜਸਪਤ ਖਤਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਵੈਰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਲਖੂ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ। ਖਾਲਸੇ ਨਾਲ ਜੰਗ ਹੋਇਆ। ਜੰਗ ਫਤਹ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰ ਕਾਨੂੰਵਾਲ ਦੇ ਛੰਭ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਬੀਬੀ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜ਼ਖਮ ਲਗੇ ਸਨ। ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਰਾ ਸੁਣਾਇਆ। ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਪਹਿਰ ਵਿਚ।

ਜਦੋਂ ਭੋਗ ਦੇ ਪਤਰੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਦੀਵਾਨ ਲਾਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੇ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਫਿਰ ਭੋਗ ਪਾਇਆ, ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਸੁਣ ਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵਰਤਾਇਆ। ਬੀਬੀ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਵੀ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਛਕਿਆ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਜਸ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਸਭ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਫਤਹ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਚ ਖੰਡ ਜਾ ਬਿਰਾਜੀ।

ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ (ਜਾਂ ਕੋਈ ਪਾਠ) ਰਖਣਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਸਾਫ ਹਵਾਦਾਰ, ਖੁਲ੍ਹੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ। ਫੇਰ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕੀਤਾ ਜਾਏ, ਹੇਠੋਂ ਉਤੋਂ ਚਾਰੋਂ ਤਰਫੋਂ। ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ, ਸਿਖਾਂ, ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋ ਕਰਕੇ ਸਜਾਵਟ ਕੀਤੀ ਜਾਏ। ਹੋਰ ਸੁੰਦਰ ਬਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਵੀ ਲਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਸੁੰਦਰ ਚੰਦੋਆ ਤਾਣਿਆਂ ਜਾਏ। ਵਿਛਾਈ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਨਰਮ ਹੋਵੇ।

ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ, ਵਛਾਈ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਥਲੇ ਇਕ ਬਸਤਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਛਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਪਾਠੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਥਲੇ ਇਕ ਬਸਤ੍ਰ ਘਟ ਹੋਵੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਲਿਔਣ ਵਕਤ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣ ਜੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਤੋਂ ਲਿਔਣਾ ਹੋਵੇ ਸਭ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਨੰਗੇ ਹੋਣ। ਪਾਣੀ ਅਗੇ ਛਿੜਕਦੇ ਹੋਏ, ਉਪਰ ਚੌਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਲਿਔਣਾ। ਲਿਆ ਕੇ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਵਿਛਾਈ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨਾ। ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਤੇ ਚਾਨਣੀ ਦੇ ਥਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ। ਉਸ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਮੰਜਾ ਆਦਿ ਨ ਡਾਹਿਆ ਜਾਏ।

ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਿਤਨੇ ਸਿੰਘ ਲਾਏ ਜਾਣ, ਪਾਠੀ, ਪਹਿਰੇਦਾਰ, ਲਾਂਗਰੀ, ਧੂਫੀਏ,ਸਭ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ, ਰਹਿਤ ਵਾਲੇ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਿਯਮੀ, ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚੇ ਹੋਣ। ਅਖੰਡ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਹੋਣ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ–

'ਪੰਚ ਪਰਵਾਨ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ ॥'
'ਇਕ ਸਿਖ ਦੁਇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਪੰਜੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ॥'

ਸੋ (੧) ਪੰਜ ਅਖੰਡ ਪਾਠੀ। (੨) ਪੰਜ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ। (੩) ਪੰਜ ਧੂਪੀਏ ਜਿਹੜੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਹੀ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਬੈਠਣਾ ਹੈ। (੪) ਪੰਜ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ। (੫) ਪੰਜ ਲਾਂਗਰੀ।

ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਤੇ, ਪਾਠੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਸਹਿਤ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਕੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੌਚ ਹੋ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੁਤੇ ਉਠੋ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਪਾਠ ਤੇ ਲਗਣਾ। ਅਧੀ ਰਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਪਾਠ ਕਰਨ ਬੈਠਣਾ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸਿੰਘ ਜੰਗਲ (ਮਦਾਨ) ਜਾਵੇ ਚਾਹੇ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਚਾਹੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਚਾਹੇ ਸੁਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹੋਣ, ਤਾਬਿਆ ਸਜਣਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਅਤਿਅੰਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਹਜ਼ੂਰੀ ਜਾਣ ਲਗਿਆਂ ਸਾਫ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਕਰਨਾ, ਗੋਡਿਆਂ ਤਾਈਂ ਚਰਨ ਧੋਣੇ। ਚੁਲਾ ਕਰਣਾ, ਚੇਹਰਾ ਧੋਣਾ, ਹਥ ਧੋਣੇ ਆਦਿ। ਸੁਤੇ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦਲਿੱਦ੍ਰ, ਆਲਸ, ਨੀਂਦ ਆਦਿ ਲਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਸੀ ਸੁਚਮਤਾਈ ਨਾਲ ਪਾਠ ਵਿਚ ਲਗਣਾ। ਪਤਰੇ ਸਜੇ ਹਥ ਨਾਲ ਫੜਕੇ ਦੋਹਾਂ ਹਥਾਂ ਨਾਲ ਪਲਟਣਾ, ਥਿੰਧੇ ਤੇ ਗਿਲੇ ਹਥ ਨਾ ਲੌਣੇ। ਮੂੰਹ ਆਦਿ ਨੂੰ ਹਥ ਲਾ ਕੇ ਤੇ ਖਾਰਸ਼

ਕਰਕੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਹਥ ਨਾ ਲਾਏ ਧੋ ਕੇ ਲਾਏ ਤੇ ਖਾਰਸ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਪੜੇ ਨਾਲ ਕਰੇ। ਚੌਂਕੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠੇ ਤੇ ਉਪਰ ਪਰਨਾ ਰਖੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਥਲੇ ਚੌਂਕੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਨਾ ਬੈਠੇ। ਖੁਰਾਕ ਨਰਮ ਖਾਣੀ। ਰੁਪਾ, ਲਸਣ (ਥੋਮ) ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਦਬੂ, ਆਲਸ ਆਦਿ ਨਾ ਆਵੇ। ਸਰੀਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਰਹੇ। ਜੇ ਕਦੇ ਸਰੀਰ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸਣੇ ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ। ਬਸਤ੍ਰ ਨਵੇਂ (ਧੋਤੇ) ਪੌਣੇ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰ ਤਾਬਿਆ ਜਾਣਾ।

ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰਣ ਵਕਤ ਅਰਦਾਸ ਓਦੋਂ ਕਰਨੀ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਪਾਠੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸੀ ਘੀ ਦਾ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਠੰਢਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਰੂਰ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਰੀਏਲ, ਕੁੰਭ, ਦਰਸ਼ਨੀ ਭੇਟਾ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰਨੀ। ਧੂਪ ਅਠੇ ਪਹਿਰ ਧੁਖੌਣੀ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜੋਤਾਂ ਘਿਓ ਦੀਆਂ ਜਗਾਉਣੀਆਂ। ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਤੇ ਸਾਰਾ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਨਾ, (ਪਿਛੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਦੇਖੋ।)

ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ (ਅਖੰਡ ਪਾਠ) ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਕਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮਗਰੋਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਯੋਗ। ਅਰਦਾਸੇ ਵਿਚ ਖੜੋਣਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਦਾਸ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਹੁਕਮ ਲੈ ਕੇ ਪਾਠ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸਾਰਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਏ ਉਸ ਵਕਤ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤੌਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਹਰ ਵਕਤ ਵਰਤੌਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਆਵੇ।

ਪਾਠ ਲਗਾਤਾਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹੋਵੇ, ਉਚੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਬੋਲ ਕੇ ਸੁਨਾਉਣਾ। ਹੋ ਰਹੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਪਾਸ ਗਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ। ਪਾਠੀ ਬਦਲੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਤਾਬਿਆ ਸਜ ਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਕ ਪੜਨ ਲਗ ਜਾਏ, ਪਹਿਲਾ ਪਾਠੀ ਕੁਝ ਤੁਕਾਂ ਪਾਠ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਨਵਾਂ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲ ਰਹੀ ਤੁਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਵੇ। ਅਖਰ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਕਰੇ। ਏਧਰ ਓਧਰ ਨਾ ਵੇਖੇ। ਜੇ ਤੁਕ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ੁਧ ਕਰ ਲੈਣੀ ਅਤਿਅੰਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਵਾਰ ਤੁਕ ਨਾ ਪੜ੍ਹੇ। ਸੋਲਾਂ ਪਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਭੋਗ ਪਵੇ।

ਰਾਤ ਵਕਤ ਜੋਤਾਂ ਅਚਨਚੇਤ ਬੁਝ ਜਾਣ ਤਾਂ (ਖੰਡਣ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚੌਣ ਲਈ ਐਸਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਰਕ ਨਾ ਪਵੇ), ਜਿਹੜੀ ਤੁਕ ਮੁਖ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਓਹੋ ਹੀ ਵਾਰ ੨ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਜੋਤਾਂ ਜਗਾ ਕੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਈ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਯਾਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਗੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਾਠ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਦੋਨੋਂ ਵਕਤ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਹੋਵੇ।

ਮਧ—ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਪਾਠ ਮਧ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਲਿਆ ਕੇ ਸਾਰਾ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣਾ ਤੇ ਓਦੋਂ ਭੋਗ ਲੌਣਾ। ਕਈ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਹੀ ਪੋਠੋਹਾਰੀਏ ਮਧ ਲਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਲੌਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਵਿਚ (ਪੰਨਾ ੭੦੫) ਵਾਰ ਆਰੰਭ ਹੋਵੇ। 'ਆਦਿ ਪੂਰਨ ਮਧਿ ਪੂਰਨ' ਇਹ ਤੁਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਹੋਵੇ। ਓਦੋਂ ਅਰਦਾਸੀਏ ਨੇ ਖੜੇ ਕੇ—

੧ ਓ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹ॥ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਰਦਾਸ ਆਰੰਭ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਮਧ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਆਇਆ ਹੈ। ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਨਿਰ-ਵਿਘਨਤਾ ਸਹਿਤ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਦੇਗ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਵਕਤ ਇਕ ਸਿੰਘ ਚੌਰ ਕਰਦਾ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਪਾਠ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤੌਣਾ।

ਭੋਗ—ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਭੋਗ ਆ ਜਾਏ, ਨਾਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਔਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰਾ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਨਾਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਕਿ ਨਾਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਦੋ ਸਿੰਘ ਮਿਲ ਕੇ ਉਚੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਪੌਣ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਸਮੇਤ ਤੇ ਫਿਰ 'ਅਠਾਰਹ ਦਸ ਬੀਸ' ਮਗਰੋਂ ਸੰਪੂਰਨ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਰਨਾ।

ਧਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਪਾਠ ਕਰੇ ਮਨ ਲਾਇ॥
ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪੜ ਪ੍ਰੇਮ ਸੋਂ ਭੋਗ ਜਪੁਜੀ ਤੇ ਪਾਇ॥

ਮੁਕਤ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤੋਂ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਭਾਈ ! ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪਾਠ ਹੋਵੇ ਉਹਦੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਾਠ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭੋਗ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਹੋਣ ਤਕ ਇਕ ਸਿੰਘ ਚੌਰ ਕਰਦਾ ਰਹੇ ਤੇ ਪੋਥੀ ਦੇ ਪਾਠ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੋਗ ਵੀ ਪਾ ਦੇਣਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ।

ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਹਰ ਅਰਦਾਸ ਵਕਤ ਸਭ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਹਾਜਰ ਹੋਣ। ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਹੀ ਆਰੰਭ ਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਵੇਲੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭੇਟਾ ਕਰਨੀ ਫਿਰ ਹੁਕਮ ਲੈਣਾ, ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ੧ ਰੁਮਾਲਾ ਪਲਕਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਤੇ ਤੇ ੧ ਪੋਥੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ। ਅਤੇ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਜਥਾ ਸ਼ਕਤ ਭੇਟਾ ਕਰੇ। ਆਰਤੀ ਉਚਾਰਨੀ, ਦੀਵੇ ਨਹੀਂ ਬਾਲਣੇ ਕੇਵਲ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨੇ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਫਿਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵੰਡਣਾ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਕਰਨਾ ਖੁਲ੍ਹਾ।

ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਵਕਤ ਤੋਂ ਹੀ ਲੰਗਰ ਅਤੁਟ ਵਰਤੇ ਪਰੇਮ ਸਹਿਤ। ਆਏ ਗਏ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਕੇ ਭੇਜੇ। ਗੁਰਮੁਖ ਸਿਖ, ਸਾਧੂ ਬਿਹੰਗਮ ਆਦਿ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਭੋਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਖ ਆਸਣ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਏ। ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰੇ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਸਰੂਪ ਲਿਆਂਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਵਾ ਜਾਂ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਭੇਟਾ ਕਰਨੀ ਤੇ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਆਪ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਤੋਰੀ ਹੈ।

ਸੰਪਟ ਪਾਠ

ਜਿਹੜੇ ਸਧਾਰਨ ਸੰਪਟ ਤੇ ਅਖੰਡ ਸੰਪਟ ਪਾਠ ਹੈ, ਪਿਆਰੇ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਸਨਾ ਦੁਆਰਾ 'ਮੁਕਤ ਮਾਰਗ ਗ੍ਰੰਥ' ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪਟ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਕਰੇ ਅਤੀ ਕਠਨ ਕਾਰਜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਕ ਤੁਕ ਤੇ ਸੰਪਟ ਕਰੇ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਡੰਡੀਆਂ ਆ ਜਾਣ ਉਥੇ ਹੀ ਲਾਉਣਾ। ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਜਾਂ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਤੇ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸਭ ਦੇ ਨਾਲ ਲੈਣਾ।

ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਵਕਤ ਪੰਜ ਵਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕੇ ਪੰਜ ਵਾਰ ਸੰਪਟ ਲੈਣਾ ਤੇ ਭੋਗ ਪੈਣ ਤੇ 'ਅਠਾਰਹ ਦਸ ਬੀਸ' ਤੇ ਪੰਜ ਵਾਰ ਸੰਪਟ ਲੈਣਾ, ਆਰੰਭ ਅਤੇ ਭੋਗ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ, ਰੋਜ਼ ਧੂਪ ਦੀਪ, ਆਰਤੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ

ਵਾਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਫਿਰ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਤੁਕ ਜਿਥੇ ਸੰਪਟ ਲੌਣਾ ਉਹ ਪੜ੍ਹੇ, ਫਿਰ ਦੋ ਵਾਰ ਸੰਪਟ ਫਿਰ ਤੁਕ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦ ਫਿਰ ਦੋ ਵਾਰ ਸੰਪਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਈ ਜਾਣਾ।

(੧) ਸੰਪਟ ਸਧਾਰਨ—ਜੇ ਸੰਪਟ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਕਰੇ ੪੦ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰੇ ਤਾਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਨਾ। ਅਤੇ ਮਧ ਵਿਚ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਨਾ। ਭੋਗ ਦੇ ਉਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਨਾ। ੧੮ ਪਤਰੇ ਰੋਜ਼ ਕਰੇ ਸੰਪਟ ਲਾ ਕੇ ਤੇ ਫਿਰ ਓਹੋ ਹੀ ੧੮ ਪਤਰੇ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਕਰੇ। ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਪੌੜੀਆਂ ਤਕ ਸੰਪਟ ਲਾ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤੌਣਾ।

ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈਣ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਜਾਂ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਸੰਪਟ ਨਾਲ ਕਰੇ, ਇਉਂ ੪੦ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕਰੇ। ਆਦਿ ਮਧ ਅੰਤ ਇਸ ਦੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਨਾ। ੧੮ ਪਤਰੇ ਸਿਖ ਰੋਜ਼ ਕਰਕੇ ਬਿਰਾਜੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਖ ਆਸਣ ਨਾ ਕਰੇ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਉਠੇ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਧੂਪ, ਦੀਪ ਤੇ ਰਹਿਰਾਸ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਉਥੇ ਪਾਠ ਹੋਵੇ। ਇਉਂ ੪੦ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਠ ਕਰੇ, ਜੋ ਕਾਰਜ ਚਾਹੇ ਸਿਧ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

(੨) ਸੰਪਟ ਅਖੰਡ ਪਾਠ—ਦੂਜਾ ਸੰਪਟ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਹੈ। ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਲੌਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੋ ਸੰਪਟ ਪੜ੍ਹਨੇ ਫਿਰ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨਾ ਫਿਰ ਦੋ ਵਾਰ ਸੰਪਟ। ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਡੇਰੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਬਦ ਉਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਈ ਸੰਪਟ ਪਾਠ ਤੁਕ ਤੁਕ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

੧ਓ ਤੋਂ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਉਹ ਦਸਾਂ ਦਿਨਾਂ ਜਾਂ ਗਿਆਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ 'ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਰਖੀਏ ਤਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਸੋਲਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ 'ਚਾਚਰੀ ਛੰਦ ॥ ਤ੍ਵਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਗੋਬਿੰਦੇ ਤੋਂ ਅਨਾਮੇ ਅਕਾਮੇ' ਤਕ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਸਮੇਤ ਰਖ ਲਈਏ ਤਾਂ ੨੪ ਜਾਂ ੨੫ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਰ ਇਕ ਨਾਲ ਲਾਉਣਾ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਨਾਲ ਰਖਣਾ। ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਵਾਲੀ। ਪੰਜ ਅਖੰਡ ਪਾਠੀ, ਪੰਜ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜ ਧੂਪੀਏ, ਪੰਜ ਪਹਿਰੇਦਾਰ, ਪੰਜ ਲਾਂਗਰੀ ਆਦਿ ਤੇ ਧੂਪ, ਕੁੰਭ, ਨਾਰੀਏਲ, ਜੋਤਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਵਾਲੀ। ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਲਿਆ ਕੇ ਅਨੰਦ ਸਾਰਾ ਪੜ੍ਹਨਾ। ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈਣਾ ਫਿਰ ਪੰਜ ਵਾਰ ਸੰਪਟ ਪੜ੍ਹਨਾ।

ਫਿਰ ੧ ਓ ਤੋਂ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੋ ਵਾਰ ਸੰਪਟ ਲੈਣਾ। ਫਿਰ 'ਜਪੁ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੋ ਵਾਰ ਸੰਪਟ ਲੈਣਾ। ਭਾਵ ਜਿਥੇ ਡੰਡੀਆਂ ਆਉਣ ਉਥੇ ਹੀ ਦੋ ਸੰਪਟ ਲੈਣੇ। ਛੰਤ॥ ਸਲੋਕ॥ ਪਉੜੀ॥ ਮਹਲਾ ੫॥ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧॥ ਸਬਦ॥ ਤੇ ਸੰਪਟ ਲਾਉਣੇ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ।

'ਸੰਪਟ' ਨਾਮ ਡਬੇ ਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਹਰ ਇਕ ਪੰਗਤੀ ਦੇ ਦੋ ਸੰਪਟ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸੰਪਟ ਪਿਛਲੀ ਪੰਗਤੀ ਦਾ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਅਗਲੀ ਦਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਪੰਗਤੀਆਂ ਸੰਪਟ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਸੰਪਟ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤਾਏ। ਫੇਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਨਾ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਜੋਤਾਂ ਘਿਉ ਦੀਆਂ ਜਗਾਉਣੀਆਂ ਤੇ ਫੁਲ ਆਦਿ ਚੜ੍ਹਾਉਣੇ। ਤੇ ਮਧ ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਵੇ ਓਦੋਂ ਵਖਰਾ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਕੇ ਮਧ ਲੈਣਾ ਤੇ ਭੋਗ ਵਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਨਾਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸੰਪਟ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰਾ ਭੋਗ ਪਾ ਕੇ 'ਅਠਾਰਹ ਦਸ ਬੀਸ' ਤਕ ਤੇ ਫਿਰ ਪੰਜ ਵਾਰ ਸੰਪਟ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਾਰਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਪਟ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ। ਤੇ ਫਿਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਆਰਤੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ, ਕੀਰਤਨ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤੌਣਾ। ਪਾਠੀ ਸਿੰਘਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਸਤ੍ਰ ਜਥਾ ਸ਼ਕਤ ਮਾਇਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰੇ। ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਤ੍ਰਿਭਾਵਲੀ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਵੇ, ਲੰਗਰ ਕਰਨਾ।

ਸੰਪਟ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਸੰਪਟ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੰਪਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਿਧਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਜ ਸੰਪਟ ਮਗਰੋਂ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਚਲੀ ਹੈ। ਮੁਕਤ ਮਾਰਗ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਉਂ ਇਹ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੋ ਕੋਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਲੋਂ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘਾਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਿਕਟ-ਵਰਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਉਹ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸਪਤਾਹਕ ਪਾਠ

ਇਹ ਪਾਠ ਵੀ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੈ ਜੋ ਸਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਪਤਾਹਕ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈ ਕੇ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ

ਬੈਠ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨਾ ਤੇ (ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ) ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਕਰਨਾ, ਨਾਰੀਏਲ, ਕੁੰਭ, ਧੂਪ, ਆਦਿ ਸਮਗ੍ਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲੈਣੀ।

ਫੇਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਆਵੇ, ਸਾਰਾ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ। ਫੇਰ ਪਾਠ ਦੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਦੀ ਅਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰਨਾ। (ਕਈ ਨਾਲ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਰਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਾਠ ਹੋਣ ਤਕ ਅਖੰਡ ਜੋਤ ਵੀ ਰਖਦੇ ਹਨ) ਤੇ ੧੦੨ ਪੱਤਰੇ ਪਕੇ ੨੦੪ ਅੰਗ (ਪੰਨੇ ੧੪੩੦ ਵਾਲੇ ਸਰੂਪ ਦੇ) ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾਂ ਉਠਣਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੋਲਣਾ। ਪਾਠੀ ਇਕੋ ਹੀ ਪਾਠ ਕਰੇ,੧੦੨ ਪਤਰੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਖ ਆਸਣ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਰੋਜ਼ ਪਾਠ ੧੦੨ ਪਤਰੇ ਤੇ ਉਪਰ ੧ ਪੱਤਰੇ ਦਾ ਸਤਵਾਂ ਹਿਸਾ ਇਕ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਪੜ ਕੇ ਸੁਖ ਆਸਣ ਕਰਨਾ ਭਾਵ ਸਤਵੇਂ ਹਿਸੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ।

ਹਰ ਰੋਜ਼ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਿਓ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗਾਉਣੀ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ। ਦੇਗ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਸਿੰਘ ਬੈਠਾ ਰਹੇ ਤੇ ਧੂਪ ਵੀ ਧੁਖਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਜੂਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿਰਾਸ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਵਖਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਰੇ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਕੇ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲੈ ਕੇ ਤਾਬਿਆ ਬੈਠ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨਾ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ। (ਜੇ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਕੀਰਤਨ ਕਰੇ ਤੇ ਭੋਗ ਪਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ)। ਫਿਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਆਉਣ ਤੇ ਸਾਰਾ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੜ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰਨਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਤੇ ੧੦੨ ਪਕੇ ਪਤਰੇ ਪੜ੍ਹਨੇ। ਭਾਵ ੨੦੪ ਅੰਗ ਪਾਠ ਕਰਨਾ।

ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗਲ ਨਾ ਕਰੇ, ਮੋਨ ਰਖੇ। ਬਾਣੀ ਨਿਤਨੇਮ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਰਹੇ। ਜੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੋਵੇ, ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਣੀ ਰਹਿਤ ਵਾਲੇ ਹੋਣ। ਉਤਨਾਂ ਚਿਰ ਉਤਨੇ ਦਿਨ ਸਿੰਘਣੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਰਖੇ। ਜੇ ਬਿਹੰਗਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਧਾਰੀ ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਵਿਚ ਪਕਾ ਹੋਵੇ। ਕੁਰਹਿਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਖਾਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੁਪਨ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਸੁਪਨ ਦੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਣੇ ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰ ਧੋ ਕੇ, ਪੰਝੀ (੨੫) ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਕੇ, ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਜੰਗਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ।

ਪਾਠ ਮਧ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੇ ਦੋ ਬਾਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰੇ। ਇਕ ਸੁਭਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਮਧ ਵਕਤ ਪੰਨਾ ੭੦੫ ਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਦੋ ਵਾਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ । ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਤੀ ਦਿਨੀਂ ਪੂਰਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਭੋਗ ਪਾਵੇ।

ਪਾਠ 'ਰਾਗਮਾਲਾ' ਸਹਿਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਫਿਰ ਸਾਰਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦੀ ਤੇ ਪਾਠ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ । ਮਧ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੇ ਭੋਗ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦੋ ਦੋ ਵਾਰ ਦੇਗ ਕਰਨੀ ਤੇ ਅਰਦਾਸੇ ਕਰਨੇ। ਭੋਗ ਪਾ ਕੇ ਆਰਤੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤੌਣਾ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੋਗ ਪਾਵੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਪਾਠ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਵਾਂਗੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਮਿਰਚ, ਲਸਣ, ਗੰਢਾ, ਗਰਮ ਮਸਾਲਾ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੁਧ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕਰੇ। ਕਚਾ ਗੰਢਾ ਤੇ ਲਸਣ ਖਾ ਕੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਜਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ੨ ਪਲਕਾਂ, ੩ ਰੁਮਾਲੇ ਭੇਟਾ ਕਰਨੇ ਭੋਗ ਵਕਤ। (੧ ਰੁਮਾਲਾ ਉਪਰ ਵਾਸਤੇ, ੧ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਤੇ ਤੇ ੧ ਸਾਹਮਣੇ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੋਣ) ਤੇ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਵਾਸਤੇ ਸਰਬ ਬਸਤ੍ਰ, ਜੋੜਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਪਤਾਹਕ ਨਾਲੋਂ ਦੂਣੀ ਮਰਯਾਦਾ ਭੇਟਾ ਕਰਨੀ। ਭੋਗ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਵੀ ਕਰਨਾ । ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਸਤੇ ਦਿਨ ਉਸੇ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਭੁੰਞੇ ਆਸਣ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਵੇ ਪਰ ਥੋਹੜਾ ਸਵੇਂ ਤੇ ਬਾਕੀ ਭਜਨ ਕਰੇ।

ਪਾਠ ਜਿਸ ਸਿੰਘ ਵਾਸਤੇ ਕਰਨਾ, ਉਹ ਅੰਦਰ ਆਵੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਲ ਨਿਗ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਅਡੋਲ ਸੁਣੇ ਚੁਪ ਕਰ ਕੇ । ਹੋਰ ਕੋਈ ਅੰਦਰ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਮਾਈਆਂ ਤੇ ਬਚੇ ਬਿਲਕੁਲ ਅੰਦਰ ਨਾ ਆਉਣ। ਧੂਪ ਵਾਲਾ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਰਹੇ ਤੇ ਦੇਗ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਬੈਠਾ ਰਹੇ। ਪਾਠ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਛਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਸੂਰਜ ਦੀ ਲੋਅ ਵਿਚ ਹੀ ਕਰੇ।

ਨੋਟ—ਇਸ ਪਾਠ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਅਖੰਡ ਜੋਤ, ਪਾਠ ਹੋਣ ਤਕ ਇਹ ਵੀ ਰਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਪਾਠ ਹੋਣ ਤਕ ਰਖਦੇ ਹਨ । ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ।

(੨) ਸਪਤਾਹਕ ਦੂਜਾ—ਆਦਿ ਵਿਚ ਦੇਗ ਕਰਕੇ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰੇ। ੧੦੨ ਪਤਰੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੜਨੇ। ਭਾਵੇਂ ਦੋ ਪਾਠੀ ਕਰਨ ਪਰ ਵਿਚੋਂ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ। ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸੁਖ-ਆਸਣ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਮਧ ਵਿਚ ਫਿਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਨਾ।

ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਹੀਂ । ਸਮਾਪਤੀ ਵਿਚ ਭੀ ਦੇਗ ਕਰਨੀ । ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪੜ ਕੇ ਪੰਜਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ਸਲੋਕ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤੇ ਭੋਗ ਪਾਉਣਾ । ਰੁਮਾਲਾ ਭੇਟ ਕਰ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ । ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈ ਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤੌਣਾ । ਪੂਜਾ ੧੦੧ ਰੁਪੈ ਹੋਵੇ । ਹੋਰ ਵੀ ਸੇਵਾ ਜਿੰਨੀ ਹੋ ਸਕੇ ਕਰੇ ਤੇ ਪਾਠ ਵਿਚ ਸਤੇ ਦਿਨ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ।

ਸੂਚਨਾ—ਕਈ ਲੋਕ ਛੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਕੁਝ ਸਵੇਰੇ ਕੁਝ ਫਿਰ । ਭਾਵ ਛੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਰੰਭ ਵੀ ਪਤਾਸੇ ਆਦਿ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਮਧ ਵਿਚ ਵੀ ਦੇਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ।

ਛੇਆਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਸਤਵੇਂ ਦਿਨ ਸਿਰਫ ਭੋਗ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਪਤਾਹਕ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਹੈ । ਤੇ ਉਤਨਾਂ ਹੀ ਮਹਾਤਮ ਹੈ ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਗਜ਼ਾਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਡਰ ਕਲਾਂ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, (ਜ਼ਿਲਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ)

ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਦੀ
ਪਾਠ ਮ੍ਰਯਾਦਾ

(੧) ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ (ਆਰੰਭ)—ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੋਤ, ਕੁੰਭ, ਨਾਰੀਏਲ, ਧੂਪ, ਫੁਲ ਆਦਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਰੀਤੀ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ। ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਕੇ, ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਲੈ ਕੇ, ਆਰੰਭ ਕਰਕੇ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵੰਡਣਾ।

ਮਧ—ਪਾਠ ਦਾ ਮਧ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੇ ਲਾਉਣਾ।

ਭੋਗ—(੧) ਪਿਛਲੀਆਂ ੨ ਹਕਾਇਤਾਂ ੧੧–੧੨। ਭੋਗ ਪਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ੧੧ਵੀਂ ਤੋਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਰਤੀਬ ਵਾਰ— (੨) ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ ੧, (੩) ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ ॥ ਰਾਮਕਲੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਰੇ ਮਨ ਐਸੋ ਕਰਿ ਸੰਨਿਆਸਾ ॥ (੪) ਸਵੈਯੇ ॥ ਤੇ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜੋ ਕਿਛੁ ਲੇਖ ਲਿਖਿਓ ਬਿਧਨਾ ॥ (੫) ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਦਾ ਧਿਆਇ ੧। (੬) ਚੌਪਈ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕੀ ਜੋ ਸਰਨ ਪਰੇ ਸੋ ਲਏ ਬਚਾਇ ॥ ਛੰਦ ੩੯੬। ਤੇ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਖਜਾਨੇ ਅਫਜੂੰ ॥ ਤਕ ਭੋਗ ਪਾਉਣਾ।

(੨) ਸਾਧਾਰਨ—ਸਾਧਾਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਰਖਣਾ ਅਤੇ ਜਾਪੁ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ੫ ਪਉੜੀਆਂ—ਨਮਸਤੰ ਅਨਾਮੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਧਾਮੇ ॥ ੫ ॥ ਤੇ ਇਕ ਅਖੀਰ ਦੀ ਪਉੜੀ ॥ ਚਤੁਰ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਚਤੁਰ ਚਕ੍ਰ ਭੁਗਤੇ ॥੧੯੯॥

ਨੋਟ—ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਦਲਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਦੈਂਤ ਆਦਿ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਪਾਸ ਬੈਠਾ ਸਿੰਘ ਗੰਨੇ ਨੂੰ ਜਾਂ ਨਰੇਲ ਨੂੰ ਵਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਮੱਗਰੀ ਕਥਨ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ—ਜੋ ਹੁਕਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਰਨ ਉਸ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਚੱਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਤੋਰੀਆਂ ਹਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜੀਵ ਪੂਰਾ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਸਤੇ ਰਹਿਤ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਤੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ।

(੧) ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਨਾਲ ਰਖਣਾ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ? ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਕਰਾਏ ਤੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ। ਦੂਸਰਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹੁਕਮ ਵੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਨਾਲ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ।

(੨) ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵੇਈਂ ਦੁਆਰਾ ਸਚ ਖੰਡ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਲੋਂ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ—

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ—

ਜਪੁ ॥ ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥

ਉਚਾਰਿਆ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲਣਗੇ ਤੇ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਦਾ ਨਾਮ 'ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ' ਹੈ। ਤੇ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲ

ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਸਾਰਾ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਉਚਾਰਿਆ। ਆਸਾ, ਗੂਜਰੀ ਰਾਗ ਦੇ ਛੰਤਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਵਿਚ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਮਾਲਾ ਮੰਤ੍ਰ' ਹੈ।

'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਜੋ ਸਿਮਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ ਇਹ 'ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ' ਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਕਤ ਿ ਵ ੜੈ ਆਦਿਕ ਵੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹਨ ਨਿਤਨੇਮ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮੂਲ ਰੂਪ ਕਰ ਕੇ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਾਨੋ ਜਿਵੇਂ ਟੀਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਨੇ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਦਸੋ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿਖ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮੁਢ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਵੇਲੇ ਪਹਿਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤਾਈਂ, ਭਾਈ ਗੋਪਾਲੇ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰੇ ਸ਼ੁਧ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸੁਣਾਇਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ਣ ਲਗੇ। ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਸੁੰਦਰ ਘੋੜਾ ਜੋ ਸਵਾ ਲਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਵਾ ਲਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸੋਨੇ ਆਦਿ ਦੀ ਕਾਠੀ ਸੀ, ਲੈਣ ਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਦੇ ਦਿਤੇ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਖਸ਼ਸ਼ਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਵੀ ਬਖਸ਼ੀ।

ਸੋ ਇਕ ਸ਼ੁਧ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਇਤਨਾਂ ਮਹਾਤਮ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਥੇ, ਸੋਲਾਂ ਪਹਿਰ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਹੋਣਾ ਹੈ ਉਥੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ। ਜ਼ਰੂਰ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਬਹੁਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਉਥੇ ਕਿੰਨਾਂ ਮਹਾਤਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਪੜ੍ਹੇ ਸ਼ੁਧ ਤੇ ਮਨ ਟਿਕਾ ਕੇ।

(੩) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ, ਸੁਤੇ ਹੀ ਲਗ ਕੰਨਾ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਸਵਾਸ ਲੈਣ ਵੇਲੇ, ਅਬਾਸੀ ਜਾਂ ਨਿਛ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਪਾਠ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਅੱਖਰ ਵਧ ਘਟ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਤੇ ਹੀ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਅਖਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਵਿਚੋਂ ਅਖਰ ਲੈ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਅਖਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਪਰੋਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਾ ਸੁਸਤੀ ਨਾ ਕਰੇ।

ਇਉਂ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਪੂਰੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਉਚੀ ਮਹਾਨਤਾ ਰਖਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਖਬੇ ਪਾਸੇ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਰਨਾ ਪਏ ਤਾਂ ਹਰਜ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਖਬੇ ਪਾਸੇ ਹੀ ਕਰੇ ।

ਕੁੰਭ—(੧) ਅਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਜਿਹੜਾ ਕੁੰਭ ਰਖਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਚਲਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਅਗ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਣੀ ਭਰ ਕੇ ਰਖੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੁੰਭ ਰਖਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ। ਘੜਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਭਰ ਕੇ ਰਖਣ ਦਾ ਜੇ ਅਚਨ ਚੇਤ ਅਗ ਕਰਕੇ ਵਿਘਨ ਪੈ ਜਾਏ, ਜੋਤਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਅਗ ਲਗ ਜਾਏ ਤਾਂ ਝਟ ਹੀ ਬੁਝਾ ਦੇਣੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ । ਪਰ ਰਖਿਆ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਵੇ।

(੨) ਸਾਰਾ ਪਾਠ ਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਹੜੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸ਼ੁਧਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਉਹ ਵਿਗੜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਵਿਤਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਜਲ ਦੇ ਛਕਣ ਕਰ ਕੇ ਰੋਗ, ਕਸ਼ਟ ਆਦਿ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਠੇ ਪਹਿਰ ਕੀਰਤਨ ਬਾਣੀ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰਾ ਸਰੋਵਰ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਰੋਗ, ਕਸ਼ਟ, ਕੋਹੜ, ਪਾਪ, ਵਿਘਨ ਆਦਿ ਸਭ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਲ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਹਰ ਵਕਤ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਜਲ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਵਾਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਕੇ ਛੋਟੇ ੨ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜੇ ਕਰਕੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠੀ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਕਰਨ, ਰਹਿਤ ਵਾਲੇ ਹੋਣ।

ਕੁੰਭ ਭੀ ਸੁਚਾ ਹੋਵੇ। ਕੁੰਭ ਭਰਨ ਵਕਤ ਨਵਾਂ ਘੜਾ ਲਿਆਵੇ ਤੇ ਸਿੰਘ ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਧ ਹੋ ਕੇ,ਸੁਚੇ ਰੇਤੇ ਆਦਿ ਨਾਲ ਬਰਤਨ ਮਾਂਜ ਕੇ ਖੂਹ ਦੇ ਸੁਚੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋਣੇ। ਬਰਤਨ ਸਰਬਲੋਹ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਵੇਂ ਘੜੇ ਵਿਚ ਪੁਣ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਰਖਣਾ ਥਲੇ ਰੇਤਾ ਪਾ ਕੇ ਉਪਰ ਘੜਾ ਰਖੇ। ਤੇ ਕੁੰਭ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਖੱਦਰ ਆਦਿ ਦਾ ਚਿਟਾ ਜਾਂ ਖਟਾ ਕਪੜਾ ਲਪੇਟ ਦੇਣਾ ਕਿਤੋਂ ਨੰਗਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜੂਠਾ ਹਥ ਨਾ ਲਗ ਜਾਏ। ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਇਕ ਨਾਰੀਏਲ ਚਿਟੇ ਜਾਂ ਖਟੇ ਸੁਚੇ ਨਵੇਂ ਕਪੜੇ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਰਖੇ।

ਨਾਰੀਏਲ—ਨਾਰੀਏਲ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਹ ਸੀਸ ਭੇਟ ਦੇ ਥਾਂ ਹੈ । ਸੀਸ ਭੇਟ ਜਿਵੇਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸੀਸ ਭੇਟ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਦੋਂ ਗੁਰਿਆਈ ਦਿਆ ਕਰਦੇ, ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬਣੌਂਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਦੂਜੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਅਗੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਤੇ ਨਾਰੀਏਲ ਰਖ ਕੇ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀ ਸੀ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਮਾਲਕ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਇਕ ਰਸ ਪਾਠ ਹੋਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਰੀਏਲ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਰੀਏਲ ਰਖਣਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।ਜਦੋਂ ਸੰ: ੧੫੯੬ ਬਿ: ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਲਗੇ ਹਨ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹਥਾਂ ਕਵਲਾਂ ਨਾਲ ਅਸੂ ਵਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਨੂੰ ਇਕ ਨਾਰੀਏਲ ਤੇ ੫ ਪੈਸੇ ਰਖਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ੀ। ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਬਣਾਇਆ ਭਾਵ ਆਪ ਹੀ ਦੂਜੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਲਗੇ ਤੇ ਬਾਬੇ ਬੁਢੇ ਜੀ ਤੋਂ ਤਿਲਕ ਦਿਵਾਇਆ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤਕ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ਣ ਵੇਲੇ ਇਕ ਨਾਰੀਏਲ ਤੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਰਖ ਕੇ ਗੁਰਤਾ ਗਦੀ ਬਖਸ਼ਦੇ ਰਹੇ । ਛੇ ਸਰੂਪਾਂ ਤਕ ਤਿਲਕ ਬਾਬੇ ਬੁਢਾ ਜੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਹੀ ਲਾਉਂਦੀ ਰਹੀ।

ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੭੬੫ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਕਤਕ ਵਦੀ ਦੂਜ ਨੂੰ ਇਕ ਨਾਰੀਏਲ ਤੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਰਖ ਕੇ ਭੇਟਾ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਤੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਨਾਰੀਏਲ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਅਰਪਣ ਕਰਨਾ ਤੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਸਾਰੀ ਬਿਭੂਤੀ (ਮਾਇਆ) ਅਰਪਣ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਮੇਂ ਸਰੇਸ਼ਟ ਫਲ ਜਾਣ ਕੇ ਨਾਰੀਏਲ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨੀ ਭੇਟਾ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੀਸ ਭੇਟ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਦੁਰਬਾਸ਼ਾ ਨੇ ਰੁਖਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦੇ ਲਾ ਦਿਤੇ ਭਾਵ ਨਾਰੀਏਲ ਦੇ ਬੰਦੇ ਬਣਾਏ ਤੇ ਉਹ ਨਾ ਕੁਝ ਖਾਣ ਨਾ ਪੀਣ, ਨਾ ਮੋਹ ਆਦਿ ਕਰਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾ ਬਣਾਓ। ਸਾਡਾ ਵਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਨਾਰੀਏਲ ਦੀ ਭੇਟਾ ਦੇਵੇਗਾ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਫਲ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸੀਸ ਭੇਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਰੀਏਲ ਦੇਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਅਰਪਣ ਕਰਨਾ।

ਜੋ ਨਾਰੀਏਲ ਇਕ ਵੇਰ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਭੰਨ ਕੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵਰਤਾ ਦੇਵੇ। ਪਰ ਜੇ ਪਾਠ ਪੂਰੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ,

ਰਹਿਤ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਕਰਨ ਤੇ ਪਾਠ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਏ ਨਿਰਵਿਘਨ ਹੀ ਤਾਂ ਨਾਰੀਇਲ ਦੀ ਗਿਰੀ ਸੜ ਕੇ ਸਵਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵਰਤਾਓ।

ਧੂਪ—ਮਕਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੁਸ਼ਬੂ ਰਖਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਗੰਦੀ ਪੌਣ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਅਸਰ ਕਰੇ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਰਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਸੁਗੰਧੀ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਆਦਿ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਧੂਪ ਜ਼ਰੂਰ ਧੁਖਾਉਣੀ। ਉਂਵ—

'ਧੂਪ ਦੀਪ ਕਰਤੇ ਨਾਮ ਤੁਲ ਨ ਲਾਗੈ॥'

ਨਾਮ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾਮ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਹੈ, ਸਮਝ ਲਓ।

ਜਦੋਂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬੇ ਗੁਰਦਿਤੇ ਜੀ ਦੇ ਤਾਈਂ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸਰੂਪ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਦੇਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਡਰੋਲੀ ਤੋਂ, ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜ ਪਤਰਿਆਂ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪਾਠ ਕਰਨਾ। ਘਿਉ ਦਾ ਦੀਵਾ ਕਰਨਾ। ਧੂਪ ਧੁਖੌਣੀ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿਆ ਕਰੋ।

ਇਹ ਬਾਬੇ ਗੁਰਦਿਤੇ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ, ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸੀ । ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਓਦੋਂ ਦੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਚਲੀ ਹੈ।

ਜੋਤਾਂ—ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਿਹੜੀਆਂ ਜੋਤਾਂ ਹਨ, ਉਹ ਜਗਾ ਕੇ ਰਖਣ ਦਾ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਚਲਿਆ ਸੀ ਕੋਈ ਹਨੇਰੀ ਕਰਕੇ ਬੱਦਲ ਕਰ ਕੇ ਹਨੇਰਾ ਪੈ ਜਾਏ, ਬਿਜਲੀ ਵਗੈਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਏ, ਓਦੋਂ ਉਸ ਦੀਵੇ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ। ਫਰਕ ਨਾ ਪਵੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਅਖੰਡ ਜੋਤ' ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰਖ ਲਿਆ ਹੈ।

ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘ ਜਦੋਂ ਜੰਗਾਂ ਜੁਧਾਂ ਵਿਚ ਰੁਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਰੋਜ਼ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਪਰ ਸਰੂਪ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਰਖਦੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਿਆਰਾ ਕਰਕੇ। ਜਦੋਂ ਜੰਗਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੇਹਲ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਸਿੰਘ ਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਰਖਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਵਲੋਂ ਜੰਗ ਹੋਣ ਦੇ ਖਤਰੇ ਕਰਕੇ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਬਹੁਤੇ ਦਿਨ ਤਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਦੇ। ਤੰਬੂ ਲਾਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦੇ।

ਭਾਵੇਂ ਹਰ ਇਕ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਦੇ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਹਵਾ ਹਨੇਰੀ ਆਦਿਕ ਦਾ ਖਤਰਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜੋਤ ਜਗਾ ਕੇ ਘਿਓ ਦੀ ਗੁਪਤ ਥਾਂ ਰਖ ਛਡਦੇ ਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵਖਰੀਆਂ ਜੋਤਾਂ ਜਗਾ ਕੇ ਘਿਉ ਦੀਆਂ ਰਖਦੇ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਹਵਾ ਹਨੇਰੀ ਆਦਿ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜੋਤਾਂ ਬੁਝ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਝਟ ਹੀ ਗੁਪਤ ਜੋਤ ਕਢ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪੈਂਦਾ ਤੇ ਹਵਾ ਦਾ ਬਚਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਫਿਰ ਠੰਢੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜੋਤਾਂ ਜਗਾ ਕੇ ਉਹ ਜੋਤ ਫਿਰ ਗੁਪਤ ਥਾਂ ਰਖ ਦੇਂਦੇ। ਤੇ ਇਹ ਗੁਪਤ ਜੋਤ ਸਿਰਫ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਜਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਜਿਸ ਪੰਗਤੀ ਤੇ ਜੋਤ ਬੁਝ ਜਾਏ, ਜੋਤ ਜਗਣ ਤਕ ਉਹੋ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੋ। ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸੌਖੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਜੋਤਾਂ ਜਗਣ ਤੋਂ ਫਿਰ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਵੇ। ਕਈ ਜੋਤਾਂ ਬੁਝਣ ਤੋਂ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਜਪਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਪੰਗਤੀ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮਿਟੀ ਦਾ ਤੇਲ, ਬਦਬੂ ਦਾਰ ਚੀਜ਼, ਇਹ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਜਗਾਉਣੀ ਵਡੀ ਗਲਤੀ ਹੈ। ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹਨ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮਿਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਤੇ ਹੋਰ ਬਦਬੂਦਾਰ ਚੀਜ਼ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨਾ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਏ।

ਘਿਉ ਦੀਆਂ ਜੋਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਰਖਣੀਆਂ, ਤੇਲ ਦੇ ਦੀਵੇ ਨਹੀਂ ਜਗਾਉਣੇ। ਤੇਲ ਦੇ ਦੀਵੇ ਤਾਂ ਫੌਜੀ ਜਿਹੜੇ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੰਬੂਆਂ ਵਿਚ, ਜਰਮਨ ਦੇ ਜੰਗ ਵੇਲੇ। ਓਦੋਂ ਉਥੇ ਜੋ ਘਿਉ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਵੀ ਸੀ ਪਰ ਦੀਵੇ ਜਗਦੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਸਨ ਹਵਾ ਵਿਚ। ਲਾਲਟੈਨਾਂ ਮਿਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਓਦੋਂ ਦੀਆਂ ਚਲੀਆਂ ਹਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਹੋਰ ਵੀ ਗਲ ਹੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਜਾਂ ਭੋਗ ਦੇ ਵਕਤ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਦਬੂਦਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰਖਣ ਨਾਲ ਉਹ ਪਵਿਤ੍ਰ ਰੂਹਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ।

ਆਰਤੀ—ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਰਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। 'ਆਰਤੀ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲ' ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗਨੀ ਵਿਚ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਪਾਂਡਿਆਂ ਦੇ ਆਰਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਥਾਲ ਵਿਚ ਦੀਵੇ ਆਦਿ ਰਖ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ।

ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਤੁਸੀਂ ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੀ ਆਰਤੀ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਠੇ? ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸੁਤੇ ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਆਰਤੀ

ਉਚਾਰਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਚੀ ਆਰਤੀ ਹੈ। ਤੇ ਜਿਥੇ ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਨੇ ਝੁਕ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਆਰਤੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਰਤੀ ਅੱਖਰ ਕਹਿ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਰਤੀ ਵਾਲੀ ਸਮਗਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਧੂਪ, ਦੀਪ, ਜੋਤ, ਥਾਲ, ਕੇਸਰ ਫੁਲ ਆਦਿਕ ਦਸੇ ਹਨ। ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਉਸ ਵਕਤ ਉਚਾਰੇ ਹਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ, ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਰਸ਼ਨ ਬਖਸ਼ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਰਤੀ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਬਿਨਾਂ ਦੀਵੇ ਜਗਾਏ ਤੋਂ ਬੈਠ ਕੇ ਆਰਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਗਤ ਮਿਲ ਕੇ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਵਕਤ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਆਦਿ ਭੋਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।

'ਆਰਤੀ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜਸ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਉਸਤਤ ਕਰਨੀ। ਅਤੇ ਇਹ 'ਅਕ੍ਰਿਤ ਸੰਗਿਆ' ਹੈ ਜੋ ਰਾਤ ਬਿਨਾਂ ਦਿਨੇ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਏ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੀਜੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤੋਂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤਕ ਨਾਲ ਰਹੇ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਜਾਇ ਅੰਦਰ ਦਰਯਾਇ ਨਾਵੰਦੇ ॥
ਸਹਜ ਸਮਾਧ ਅਗਾਧ ਵਿਚ ਇਕ ਮਨ ਹੋਇ ਗੁਰ ਜਾਪ ਜਪੰਦੇ ॥

ਮਥੇ ਟਿਕੇ ਲਾਲ ਲਾਇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਚਲ ਜਾਇ ਬਹੰਦੇ ॥
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤ ਲਿਵ ਲੀਣ ਹੋਇ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਣੀ ਗਾਇ ਸੁਣੰਦੇ ॥

ਭਾਇ ਭਗਤ ਭੈ ਵਰਤਮਾਨ ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਗੁਰ ਪੁਰਬ ਕਰੰਦੇ ॥
ਸਾਂਝੇ ਸੋਦਰ ਗਾਵਣਾ ਮਨ ਮੇਲੀ ਗੁਰ ਮੇਲ ਮਿਲੰਦੇ ॥

ਰਾਤੀ ਕੀਰਤ ਸੋਹਿਲਾ ਕਰਿ ਆਰਤੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਡੰਦੇ ॥
ਗੁਰ ਸਿਖ ਸੁਖ ਫਲ ਪਿਰਮ ਚਖੰਦੇ ॥

(ਵਾਰ ੬ ਪਉੜੀ ੩)

ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ ਹੋਈ ਦੁਆਰਾ ਜੀਵਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਸਦੇ ਹਨ—

ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਭੇਖ ਉਦਾਸੀ ਸਗਲ ਉਤਾਰਾ ॥
ਪਹਿਰ ਸੰਸਾਰੀ ਕਪੜੇ ਮੰਜੀ ਬੈਠ ਕੀਆ ਅਵਤਾਰਾ ॥

ਉਲਟੀ ਗੰਗ ਵਹਾਈਓਨ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਸਿਰ ਉਪਰ ਧਾਰਾ ॥
ਪੁਤ੍ਰੀ ਕੌਲ ਨ ਪਾਲਿਓ ਮਨ ਖੋਟੇ ਆਕੀ ਠਗਿਆਰਾ ॥
ਬਾਣੀ ਮੁਖੋਂ ਉਚਾਰੀਏ ਹੋਇ ਰੋਸ਼ਨਾਈ ਮਿਟੇ ਅੰਧਾਰਾ ॥
ਗਿਆਨ ਗੋਸ਼ਟ ਚਰਚਾ ਸਦਾ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਉਠੇ ਧੁਨਕਾਰਾ ॥
ਸੋਦਰ ਆਰਤੀ ਗਾਵੀਐ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਪ ਉਚਾਰਾ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਾਰ ਅਥਰਬਣ ਧਾਰਾ ॥
(ਵਾਰ ੧ ਪਉੜੀ ੩੮)

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵਕਤ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਦਸੀ ਹੈ–

ਪੁਨਾ–ਮੰਗਲ ਆਰਤੀ ਜੋ ਕੋਈ ਗਾਵੈ ਪੁਨਰਪ ਗਰਭ ਨ ਲੇਟੈ ॥
ਵਿਸ਼ਵ ਬਿਭੂਤ ਆਰਤੀ ਕਰਹਿ ਜਮ ਜਾਗਾਤ ਨ ਫੇਟੈ ॥
ਕ੍ਰਿਤ ਅਘ ਦੋਖ ਬਿਲਾਤ ਤਿਨਾਕੋ ਅਪਦਾ ਕਾਲਖ ਮੇਟੈ ॥
ਮੁਖ ਉਜਲ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋਵੇ ਪੜਤ ਨ ਜਮ ਕੀ ਫੇਟੈ ॥
ਪੁਨਾ–ਅਸਟ ਗੰਧ ਸੁਭ ਆਰਤੀ ਧਰੈ ॥
ਪੁਨਾ–ਅਬ ਕੇ ਪਾਪ ਪੂਰਬਲੇ ਪਾਪ ॥ ਮਿਟੈ ਸਗਲ ਜੀਵਨ ਸੰਤਾਪ ॥
ਪਰਬ ਪਰਬ ਉਤਸਵ ਵਿਧ ਕਰੇ ॥ ਆਰਤੀ ਸਮੇ ਪੂਜ ਅਨਸਰੇ ॥
ਆਰਤੀ ਸਮੇ ਸਮੇ ਪਰ ਕਰੈ ॥ ਉਦਾਰ ਚਿਤ ਹਵੈ ਪੂਜ ਅਨੁਸਰੈ ॥
(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਦੋਂ ਢਾਕੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਮਸੰਦ ਭਾਈ ਬਲਾਕੀ ਦਾਸ ਦੇ ਸਹਿਤ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਆਰਤੀ ਕੀਤੀ–

ਤਬ ਉਠ ਕਰ ਸਭ ਸੰਗਤ ਰਾਸ ॥ ਜਿਨ ਮਹਿ ਅਗਰ ਬਲਾਕੀ ਦਾਸ ॥
ਦੀਪਕ ਬਾਰ ਆਰਤੀ ਕਰੀ ॥ ਧੂਪ ਧੁਖਾਇ ਅਗਾਰੀ ਧਰੀ ॥
ਫੂਲਨ ਮਾਲ ਗਲ ਪਹਿਰਾਈ ॥ ਅਧਕ ਸੁਗੰਧੈਂ ਢਿਗ ਛਿਰਕਾਈ ॥
(ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਰਾਸ ੧੧ ਅੰਸੂ ੫)

ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ–ਗੁਰ ਸਿਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ। ਅਤੇ ਸੰਝ (ਸ਼ਾਮ) ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ। ਆਰਤੀ ਪੜ੍ਹੇ। ਸੌਣ ਵਕਤ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹੇ। ਬੀਬੀਆਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ। ਫਿਰ ਇਹ ਭੂਤ ਪਰੇਤ ਤੁਹਾਡੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। (ਵਿਜੈ ਮੁਕਤ ਸਾਖੀ ੪੪)

ਜਿਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਵੇ ਪਾਠ ਭੋਗ ਪੜ੍ਹੇ ਆਰਤੀ ਗਾਵੇ। (ਵਿਜੈ ਮੁਕਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਾਖੀ ੪੧)

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੰਦਰ ਪੰਜ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਕਤ ਮਾਰਗ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪੰਜੇ ਹੀ ਲਿਖੇ ਹਨ।

(੧) ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਆਰਤੀ–੧ ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ 'ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲ'
ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ–ਅਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਥਾਲ, ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਰੂਪ ਦੀਵੇ, ਤਾਰੇ ਰੂਪ ਮੋਤੀ, ਪਉਣ ਰੂਪੀ ਚੌਰ ਆਦਿ ਦੁਆਰਾ ਸੁਤੇ ਹੀ ਆਰਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।
ਦੂਜੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ–ਵੈਰਾਟ, ਰੂਪ ਤੇ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਦੇ ਲਖਣ ਕਹੇ ਹਨ।
ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ–ਉਸ ਜੋਤੀ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਜੋਤਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।
ਚੌਥੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ–

(੨) ਧਨਾਸਰੀ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ–ਨਾਮ ਤੇਰੋ ਆਰਤੀ ॥ ਇਸ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਆਰਤੀ, ਕੇਸਰ, ਦੀਪਕ, ਤੇਲ, ਫੂਲ, ਮਾਲਾ ਆਦਿ ਹੈ।

(੩) ਧਨਾਸਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸੈਣ ਜੀ–ਧੂਪ ਦੀਪ ਘ੍ਰਿਤ ਸਾਜ ਆਰਤੀ ॥

(੪) ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਕਬੀਰ ਜੀ–ਸੁੰਨ ਸੰਧਿਆ ਤੇਰੀ ਦੇਵ ਦੇਵਾ ਕਰ ॥

(੫) ਧਨਾਸਰੀ ਧੰਨਾ ਜੀ–ਗੋਪਾਲ ਤੇਰਾ ਆਰਤਾ ॥

(੬) ਅਤੇ ਸਵੈਯਾ–ਪਾਇ ਗਹੇ ਜਬ ਤੇ ਤੁਮਰੇ॥ਦੋਹਰਾ–ਸਗਲ ਦੁਆਰ ਕਉ ਛਾਡਕੈ॥
ਅਤੇ ਕਈ ਸੋਰਠ ਕਬੀਰ ਜੀ–'ਭੁਖੇ ਭਗਤ ਨ ਕੀਜੈ' ਭੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।

ਸੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਆਰਤੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬੈਠ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਯੋਗ ਹੈ। ਥਾਲ ਵਿਚ ਦੀਵੇ ਬਾਲ ਕੇ ਆਰਤੀ ਦਾ ਖੰਡਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

੧ ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਰਾਗ ਮਾਲਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ 'ਰਾਗ ਮਾਲਾ' ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਲੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਹੈ । ਓਹੋ ਅੱਖਰ ਹਨ, ਓਹੋ ਸਿਆਹੀ ਹੈ, ਓਹੋ ਲਿਖਤ ਹੈ ।

ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ—ਇਹ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਹ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਨੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਤਰ ਲਿਖੇ ਹਨ ਕਿ ਦਸੋ ਕਿਉਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

ਸ਼ੰਕਾ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ—'ਰਾਗ ਮਾਲਾ' ਵਿਚ ਮਹਲਾ ਹੈ ਨਹੀਂ । ਉਤਰ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵੀ ਮਹਲਾ ਹੈ ਨਹੀਂ । ਕੀ ਉਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਇਹ ਉਤਰ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਮਹਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਰਾਗਮਾਲਾ ਵਿਚ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ । ਮਹਲਾ ਲਿਖਣ ਚਾਹੇ ਨਾ ਲਿਖਣ ।

ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਵਿਚ 'ਨਾਨਕ' ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਉਤਰ—ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਜਿਵੇਂ—

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ ॥
ਨਦੀਆ ਅਤੈ ਵਾਹ ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ ॥
ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ ॥
ਕੀੜੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ ॥

ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ 'ਨਾਨਕ' ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਕੀ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਡੇ ਵਿਗੜੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਹਨ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ। ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਤੇ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੋ ਸਵਾਲ ਵਡੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਨ ਇਹ ਉਤਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਹੋਰ–

ਸਜਣੁ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਿਰਿ ਸਾਹਾਂ ਦੈ ਸਾਹੁ॥
ਜਿਸੁ ਪਾਸਿ ਬਹਿਠਿਆ ਸੋਹੀਐ ਸਭਨਾ ਦਾ ਵੇਸਾਹੁ॥

ਇਹਦੇ ਵਿਚ 'ਨਾਨਕ' ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ 'ਮੰਨੇ ਕੀਆਂ' ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ 'ਨਾਨਕ' ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਭਾਇਆ ਹੈ, ਓਵੇਂ ਰਚਿਆ ਓਹਦੇ ਤੇ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਨੀ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(੨) ਦੂਜਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ–ਇਹ ਤਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹੀ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੋਦਰੁ ਦੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ–

ਕੇਤੇ ਰਾਗੁ ਪਰੀ ਸਿਉ ਕਹੀਅਨਿ ਕੇਤੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ॥
ਗਾਵਨਿ ਤੁਧੁਨੋ ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ ਗਾਵੈ ਰਾਜਾ ਧਰਮੁ ਦੁਆਰੇ॥

ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਗਾਉਂਦੇ ਦਸੇ ਹਨ। ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਵਿਚ 'ਰਾਗ ਏਕ ਸੰਗਿ ਪੰਚ ਬਰੰਗਨ' ਇਕ ਰਾਗ ਹੈ ਪੰਜ ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਾਗਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ–

'ਰਾਗ ਰਤਨ ਪਰਵਾਰ ਪਰੀਆ ਸਬਦੁ ਗਾਵਣਿ ਆਈਆ॥'

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਾਕ ਹਨ। ਏਥੇ ਚੌਰਾਸੀ ਰਾਗ 'ਰਾਗ ਮਾਲਾ' ਵਿਚ ਗਿਣੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਸ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਜਿਹੜੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਖੰਡਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਗ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਚਾੜ੍ਹੀ ਹੈ।

ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਲਮ ਕਵੀ ਦੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਹ ੧੬੧੨ ਤੋਂ ੧੬੬੪ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਤਕ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸਰੂਪ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸਭ ਤੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਤੇ ਕਵੀ ਦੇ ਬਣਾਏ ਮਾਧਵਾ ਨਲ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਕਿੱਸੇ ਦਾ ਸੰਮਤ ੧੬੬੪ ਆਪ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ

ਦੇ ਪ੨ ਕਵੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਮਾਧਵਾਨਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਲਥਾ ਆਲਮ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਹੋਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਲਮ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਹੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਆਪਣੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ। (ਵੇਖੋ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਰਾਸ ੩, ਅੰਸੂ ੪੮ ਅੰਕ ੪੧ ਦੀ ਟੂਕ ਪੰਨਾ ੨੧੧੮)

ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੇ ਉਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਲੀ ਵਾਲਾ ਇਕ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਸੀ ਈਸਾਈਆਂ (ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ) ਨਾਲ, ਈਸਾਈਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਮੁਕਦਮਾ ਜਿਤਾ ਦਿਆਂਗੇ, ਤੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਫਰਕ ਪਾ ਦੇਹ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਲਿਖ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਲਿਆਇਆ।

ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ, ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਚਿਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਤੂੰ ? ਇਹ ਤਾਂ ਯੋਗ ਨਹੀਂ।

ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ, ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਕਿ ਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪੜ੍ਹਨੋਂ ਹਟ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਜੇਕਰ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਠਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨੀ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਗਤ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਅਠ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਕੀੜੇ ਪੈ ਗਏ। ਉਹਨੇ ਫਿਰ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਲਿਖ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਭੁਲ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਬਖਸ਼ੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਓਹਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀੜੇ ਹਟ ਗਏ।

ਉਸ ਬੀੜ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਿਆਲਾ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਬੁਰਜ ਧੂਪ ਦੀਪ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਲਿਖਤ ਲਓ। ਉਹ ਲਿਖਤ ਹੋਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਦੀ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਸੀ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਉਂ ਡੰਨ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੇ ਛਡਣ ਕਰਕੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਬੇਅੰਤ ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਹਨ।

ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜੇ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨਾ ਲਿਖਦੇ ਤਾਂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਵੀ ਨਾ ਲਿਖਦੇ । ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਹਨ, ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਚ, ਬੰਨੋ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਾਲੀ ਵਿਚ ਵੀ ।

ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੋਧ ਸਿੰਘ,ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਉਹ ਵੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਝਗੜਾ ਪਿਆ ਸੀ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਮੰਗਲਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖੇ, ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੇ ਉਹੋ ਅੱਖਰ, ਉਹੋ ਸਿਆਹੀ ਤੇ ਓਹੋ ਲਿਖਤ ਵੇਖ ਕੇ ਮੰਨ ਗਿਆ ਕਿ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਭਾਰੀ ਗਲਤੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਹੁਣ ਤਕ ਰਾਗਮਾਲਾ ਛਡਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਪ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖਾਈ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਬੀੜ ਰਚੀ ਹੈ, ਭਾਈ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਚਾਰ ਉਤਾਰੇ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਤਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਹੜੀ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਅਠ ਕੋਨਿਆਂ ਵਾਲੀ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਵੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਤੇ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ਸੀ, ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਨ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

ਭੋਗ ਪਾਵਹੁ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪੜ ॥
ਖਿਨ ਮਹਿ ਪਾਪ ਜਾਇ ਸਭ ਸੜ ॥
ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪੜ ਹੋਵਤ ਪੂਰਾ ॥
ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਬਿਨ ਪਾਠ ਅਧੂਰਾ ॥

ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭਾਈ ਪਾਠ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਪਾਠ ਅਧੂਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਇਕ ਅਖਰ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਸਿਖ ਛਡਦਾ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਨਿਸਚਾ ਨਹੀਂ ਓਹਦਾ ਸਮਝੋ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਨਿਸਚਾ ਓਹਦਾ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਅਖਰ ਅਖਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਓਹਦੇ ਤੇ ਪੂਰਾ ਨਿਸਚਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਤੇ ।

ਗੁਰ ਸਿਖੋ ! ਜਦੋਂ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਿਆਈ ਜਿਸ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਵਾਲੀ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ, ਹੁਣ ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ । ਅਤੇ ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਾਈ

ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਲਥ ਗੁਰ ਸਿਖ ਸਨ। ਬੰਦ ਬੰਦ ਕਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਹੁਣ ਤਕ ਹਨ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਰੂਪਾਂ ਦੀ ਉਗਾਹੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਤੇ ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਛਡਣੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨਾ ਪੜ੍ਹਨੀ ਕਿਡੀ ਗਲਤੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ।

ਸਿਖ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਉਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰ ਮਥੇ ਤੇ ਮੰਨਣਾ, ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ ਜੋਗ ਹੈ। ਆਪ ਦੀ ਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਿਹੜੇ ਉਲਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਪ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਗੁਰਮੁਖ ਨੇ– 'ਥਿਰ ਘਰ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਪਿਆਰੇ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਛਿਲਾ ਕਢਿਆ। ਕੋਈ ਮੁਕਦਮਾ ਜਿਤਣਾ ਸੀ ਉਸ ਨੇ। ਉਹ ਇਕ ਤਾਂ 'ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫' ਨਾ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਦੂਜਾ 'ਰਹਾਉ' ਨਾ ਪੜ੍ਹੇ। ਸਵਾ ਲਖ ਪਾਠ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦਾ ਸਿਧ ਹੀ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਬੈਠਾ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਐਨਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮੇਰਾ ਮੁਕਦਮਾ ਨਹੀਂ ਜਿਤਿਆ ਗਿਆ। ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਉਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਛਿਆ–ਭਾਈ! ਤੂੰ 'ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫ ਤੇ ਰਹਾਉ' ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਕਹਿੰਦਾ–ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਸਵਾ ਲਖ ਪਾਠ ਕੀਤਾ, ਨਾਲੇ ਹੀ ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫ ਤੇ ਰਹਾਉ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਜ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਓਹ ਫਿਰ ਮੰਨ ਗਿਆ ਕਿ ਠੀਕ ਮੈਥੋਂ ਇਹ ਗਲਤੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਵੇਖੋ! ਐਨਾ ਅਖਰ ਛਡਣ ਤੋਂ ਭੀ ਕੰਮ ਅਧੂਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਐਡੀ ਬਾਣੀ ਸਾਰਿਆਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਭਾਈ ਛਡਣਾ, ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰੇ ਹੋਣਗੇ, ਕਿਵੇਂ ਫਰਕ ਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉਤਲੇ ਬੰਗਲੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਾਇਆ। ਬਿਨਾ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਭੋਗ ਪੌਣ ਲਗੇ, ਓਦੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਐਨੀ ਲੜਾਈ ਹੋਈ। ਓਦੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਗੋਕੇ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸੁਟ ਲਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਪਸਤੌਲ ਚਲਾ ਦਿਤਾ। ਓਹ ਗੋਲੀਆਂ ਹੁਣ ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਘੜੀ ਕੋਲੋ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਓੜੀ ਵਲ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਬੜਾ ਰੌਲਾ ਪਿਆ। ਫਿਰ

ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਫਿਰ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਾਂ ਓਥੋਂ ਨਿਕਲੇ। ਇਹ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਉਤਲੀ ਛਤ ਦੀ ਗਲ ਹੈ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਪੰਜੋਖਰੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਥਾ ਤੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਸੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੰਡਤ ਦਾਖਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇਣੀ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਤੁਸਾਂ ਆਪ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਹਟਣਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪੰਡਿਤ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਉਹ ਵੀ ਕਿਧਰ ਗਿਆ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ। ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਟਰੱਕ ਤੇ ਦਿਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਕੂਚ ਕਰ ਗਏ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋਈ ਸੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਉਂ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਛਡਣ ਕਰਕੇ ਵਿਖੇਪ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਭਾਈ ਕਦੀ ਛਡਣੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ। ਪੂਰਾ ਨਿਸਚਾ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਵੇਂ ਘੁੰਗਰਾਣੇ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਭੋਗ ਪਾਉਣ ਲਗੇ ਕਥਾ ਦਾ, ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਓਦੋਂ ਭੋਗ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਤੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੋਪਾਰਾਇ ਵਾਲੇ ਤੇ ਦਾਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸੀ, ਸੰਤ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੀ, ਸੰਤ ਹਜ਼ੂਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨੀ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ–ਕਿਉਂ ਜੀ ! ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹੀਏ ਕਿ ਨਾ ?

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ–ਤੇਰੇ ਥਾਂ ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੁਣ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਵੀ ਦੇਂਦਾ, ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਪਾਪ ਚਾੜ੍ਹਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਚਲ ਓਇ ਮੁੰਡਿਆ ! ਪੜ੍ਹ ਅਗੇ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਉਸ ਪਾਠੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ। ਇਉਂ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੇ ਅਰਥ ਘੁੰਗਰਾਣੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ।

ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਹੜੇ ਕਈ ਵਡੇ ਅਸਥਾਨ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਰੌਲਾ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਭ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਈਆਂ ਦੇ ਤਾਈਂ ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਮਾਧਵਾਨਲ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸੰਬਾਦ ਹੈ, ਓਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਾਧਵਾਨਲ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਦੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਉਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਉਸ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਖ ਕੀਤੀ ਮਾਧਵਾਨਲ ਦੀ ਹੋਰ ਹੈ। ਉਹ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ੧੧ ਰਾਗ ਮਾਲਾਂ ਦਸੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਖਰੀਆਂ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ

ਜੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਹੈ, ਇਹ ਵਖਰੀ ਹੈ । ਉਸ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਰਲਾ ਕੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ!ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ਧੋਖੇ ਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਸੀ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੰਜ ਖੰਡੀਆਂ ਦੇ ਗਲ ਮੜ੍ਹ ਕੇ ।

ਫਿਰ ਪੰਜ ਖੰਡੀਆਂ ਨੇ ਅਰਦਾਸੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪਾਇਆ 'ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੌਤੀ' ਦੇ ਥਾਂ 'ਸਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰ ਕੈ' ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ । ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਨੂੰ 'ਵਾਹੁਗੁਰ' ਸਿਧ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ । ਸੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜੇ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਨੀ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਫੇਰ ਨਨਕਾਣੇ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਨੀ ਬੰਦ ਕੀਤੀ, ਫੇਰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਫੇਰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੇ ਗੜਗੱਜ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬੰਦ ਕੀਤੀ । ਇਉਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮ੍ਰਜਾਦਾਂ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪਿਆ ਹੈ ।

ਅਖੀਰ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਇਕਠੇ ਹੋ ਕੇ ੧੯੨੮ ਸੰਨ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਮੁਤਾਬਿਕ ੧੯੮੫ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ ਵਿਚ. ਉਹਨਾਂ ਪੰਜ ਖੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹੀਏ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਬਾਬੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਅਖੀਰ ਉਹ ਤਨਖਾਹੀਆ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ ।

ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ–ਚਲ ਤੇਰਾ ਮੰਜਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਚਲਦੇ ਹਾਂ, ਮੁਆਫੀ ਲੈ ਲਾ । ਉਸ ਨੇ ਮੁਆਫੀ ਨਹੀਂ ਲਈ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਜਦੋਂ ਓਹਦਾ ਸਰੀਰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦੇ ਮੂਲ ਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਕੀੜੇ ਪਏ ਹੋਏ ਸੀ । ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁੰਡੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਬਦਬੂ ਆਵੇ । ਓਹ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੁਕਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

ਉਸ ਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ–ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਘਿਉ ਦਾ ਪੀਪਾ ਪਾਓ ਪਰ ਉਹਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਮਹਿਤਾਬ ਕੌਰ ਦੂਜੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲੀ ਨੇ ਤੇਲ ਦਾ ਪੀਪਾ ਪਾ ਕੇ ਸਾੜ ਦਿਤਾ । ਕਹਿੰਦੀ ਮੁਸ਼ਕ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਸਾੜੋ । ਬਦਬੂ ਫੈਲਦੀ ਸੀ । ਐਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਹੋਈ ਸੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਉਂ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਛਡਣੀ, ਭੈ ਕਰੋ ।

'ਪੂਰੇ ਕਾ ਕੀਆ ਸਭ ਕਿਛੁ ਪੂਰਾ ਵਧ ਘਟ ਕਿਛ ਨਾਹੀ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਐਸਾ ਜਾਣੀਐ ਪੂਰੇ ਮਾਹਿ ਸਮਾਹੀ ॥'

ਭਸੌੜ ਦੇ ਬਾਬੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੁਛ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ ਬੀੜ ਗਲਤ ਛਾਪਣ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ ਤੇ ਕੋਰਸਾਂ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪੋਥੀਆਂ ਛਾਪੀਆਂ ਤੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨਾ ਛਾਪੀ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਵਾਧੇ ਘਾਟੇ ਕੀਤੇ । ਇਸ ਉਤੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਅਤਿਅੰਤ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਫੈਲੀ । ਗੁਣੀਆਂ ਗਿਆਨੀਆਂ,ਸੰਤਾਂ ਮਹੰਤਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ, ਡੇਰੇ ਦਾਰਾਂ,ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ, ਸਾਰੇ ਦੀਵਾਨਾਂ,ਪੰਥਕ ਆਸ਼੍ਰਮਾਂ,ਤਖਤ ਸਾਹਿਬਾਨ

ਸਿਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ, ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਗੁਰਮਤੇ ਆਏ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਮੂਹ ਪੰਥ ਦਾ ਇਕਠ ੧੦ ਜੁਲਾਈ ੧੯੨੯ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬਾਬੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਥ ਤੋਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਹੈ–

੧ ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਜੀ ਸਹਾਇ ॥

ਹੁਕਮ ਨਾਮਾ

–ਵਲੋਂ–

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਪੰਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ (ਪੰਚ ਖੰਡ) ਭਸੌੜ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਕੋਰਸ ਨਾਮੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਾਪ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਦਲਾ ਬਦਲੀ ਤੇ ਵਾਧਾ ਘਾਟਾ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਰਮ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਅਰਦਾਸਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਅਦਲਾ ਬਦਲੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੁਧ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਲਈ ਬਾਬੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀਬੀ ਨਿਰੰਜਨ ਕੌਰ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਿਖ ਪੰਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਵਲੋਂ ਛਪੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਕੋਰਸਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਖਰੀਦੇ. ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰਖੇ, ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੰਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਹੋਣ, ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਘਲ ਦੇਣ।

੨੬ ਸਾਵਣ ਸੰਨ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹੀ ੪੫੯

੨੬ ਸਾਵਣ ਸੰਨ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ੧੯੮੫

੯ ਅਗਸਤ ਸੰਨ ਈਸਵੀ ੧੯੨੮

(ਮੋਹਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ)

(ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਰਾਸ ੩ ਅੰਸੂ ੪੯)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਲਤ ਛਾਪਣ ਦੀ ਭਸੌੜੀਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ

ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਭਸੌੜੀਆਂ ਨੇ 'ਗੁਰਮੁਖੀ ਕੋਰਸ' 'ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ ਭੰਡਾਰ' ਆਦਿ ਪੋਥੀਆਂ ਛਾਪੀਆਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਸਲਾਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਗਲ '੧ ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥' ਸਾਰੇ ਮੰਗਲ

ਬਦਲ ਦੇਣੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਰਾਗਮਾਲਾ ਕਢ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਰਾਮਕਲੀ ਸਦ ਤੇ ਸਤੇ ਬਲਵੰਡੇ ਦੀ ਵਾਰ ਆਦਿ ਕਢ ਦਿਆਂਗੇ। ਫਿਰ ਸਵਈਏ ਭਟਾਂ ਦੇ, ਫਿਰ ਰਾਮ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਵਾਹ' ਤੇ ਹਰਿ ਦੀ ਜਗਾ 'ਗੁਰ' ਲਿਖਾਂਗੇ ਅਤੇ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਕਢ ਦੇਣੇ ਹਨ ਤੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ੧੩ਵੀਂ ਅਸਟਪਦੀ ਕਢ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਾਧ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਉਸਤਤ ਲਿਖੀ ਹੈ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਿੰਦਕ ਨੂੰ ਦੁਖ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਇਹ ਦੁਖ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਕਲੀਫ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅੱਛਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਾਹਨੂੰ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਦੇਣਗੇ । ਆਪਣੀ ਧੁਰ ਕੀ ਅਕਾਲੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪ ਅਖੰਡ ਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਉਹੋ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਆਪ ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹਨ।

ਇੰਨੇ ਕੁ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਜੋ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਥੋਹੜੇ ਜਿਹੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਪੂਰਾ ਨਿਸਚਾ ਰਖੋ। ਜਿਹੜੇ ਛਡਦੇ ਹਨ ਉਹ ਭਰੋਸੇ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਹਨ। ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਰੌਲਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਲੁਕਣ ਨੂੰ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਛਡੇਗਾ ਓਹ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬੇ-ਸਿਦਕਾ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਸਿਦਕ ਵਾਲੇ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੱਖਰ ੨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰੇ ਨੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਘਟ ਵਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾ ਭਾਉਂਦੀ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਿਉਂ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇਂਦੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤੇ ਕਿਉਂ ਲਿਖਦੇ ? ਅਤੇ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਿਉਂ ਲਿਖਦੇ ? ਜੋ ਕੁਝ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਠੀਕ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਮਤ ਝੂਠੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਗਰ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਗਰ ਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਕਰੋ ਗੁਰਸਿਖੋ ! ਕਿ ਅੱਖਰ ੨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਬਾਣੀ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਡਰਕਲਾਂ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, (ਜ਼ਿਲਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ)

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਜਿਹੜਾ ਰਹਿਰਾਸ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ੯ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਤੇ ਚੌਪਈ ਅਤੇ ਕਈ ਦੋਹਿਰੇ ਆਦਿ ਤੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮੁੰਦਾਵਣੀ, ਪਉੜੀ ਤੇ ਸਲੋਕ—

ਤਿਸ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਟੇਕ ਨਾਨਕ ਮਨੈ ਮਾਹਿ ॥
ਜਿਸ ਸਿਮਰਤ ਸੁਖ ਹੋਇ ਸਗਲੇ ਦੂਖ ਜਾਹਿ ॥

ਤਕ ਇਹ ਰਹਿਰਾਸ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ। ਸੋ ਇਸ ਵਿਚ ਚੌਪਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਇਹ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਰਹਿਰਾਸ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਵਕਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜੁੜ ਕੇ ਰਹਿਰਾਸ ਵਿਚ ਦਸਮ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲੇ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਚੌਪਈ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਹੈ । ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਵਿਤਰ ਬਾਣੀ ਰਹਿਰਾਸ, ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ, ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਸਾਹਿਬ ਅਗੇ ਅਰਦਾਸ ਪਉੜੀ ਅਤੇ— ਅੰਤਰ ਗੁਰ ਆਰਾਧਨਾ ॥ ਰਖੇ ਰਖਣਹਾਰ ॥ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪਵਿਤਰ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰਹਿਰਾਸ ਇਤਨੀ ਬਣਾਈ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਅਸੂਲ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ, ਪਹਿਲੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵੀ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਹ (ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕੀ ਜੋ ਸਰਨ ਪਏ) ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਅਤੇ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਜਿੰਨੀ ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ੁਰੂ ਹੈ।

ਬਹੁਰ ਰਾਛਸ ਕਾ ਕਾਟਸ ਮਾਥਾ ॥
ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਧੁਜ ਜਗਤ ਕੇ ਨਾਥਾ ॥

ਇਹ ਵੀ ਓਦੋਂ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਚਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਪੂਰੀ ਰਹਿਰਾਸ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਤਖਤਾਂ ਤੇ ਲਹਰ ਵਾਲਿਆਂ ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਬਦਲ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀ ਜਿਹੜੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬਾਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਇਵੇਂ ਕਾਇਮ ਰਖਣ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਤੋਰੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਹਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਨ।

ਜਿੰਨੀ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਸਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਖੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇੰਨੀ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ੧੯੭੭ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ੧੯੨੦ ਈਸਵੀ ਤਕ ਐਨੀ ਹੀ ਰਹਿਰਾਸ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਸੈਂਟਰ ਮਾਝੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ 'ਗੜ੍ਹਗੱਜਾਂ' ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਰਹਿਰਾਸ ਜੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਵੀ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਕਲਾਸਵਾਲੀਆ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਣਿਆਂ ਉਸ ਵਕਤ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਮਿਲੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਘਟਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜ ਖੰਡੀਆਂ ਭਸੌੜੀਆਂ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੈ ਉਤਨੀ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਚੌਪਈ ਦੀਆਂ ਓਨੀਆਂ ਪੰਝੀ (੨੫) ਪਉੜੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਓਦੋਂ ਦੀ ਰਹਿਰਾਸ ਘਟਾ ਕੇ ੨੫ ਪਉੜੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗ ਗਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ– 'ਅਨੰਦ ਭਇਆ ਮੇਰੀ ਮਾਇ' ਤੇ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਪੜ੍ਹਕੇ ਮਗਰਲੇ ਤਿੰਨੇ ਸ਼ਬਦ ਅਰਦਾਸ ਵਾਲੇ– (੧) ਤਿਥੈ ਤੂ ਸਮਰਥ, (੨) ਅੰਤਰ ਗੁਰ ਆਰਾਧਨਾ, (੩) 'ਰਖੇ ਰਖਣਹਾਰ' ਛਡ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੱਧੀ ਰਹਿਰਾਸ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ। ਪੰਜ ਛੇ ਸਾਲ ਇਉਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ੧੯੮੭ ਬਿਕ੍ਰਮੀ (੧੯੩੦ ਈਸਵੀ) ਤਕ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ।

ਅਤੇ ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਫਿਰ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪਾਂ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਾਂਗੂ ਪੜ੍ਹੀਏ, ਜਿੰਨੀ ਇਥੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ੧੯੮੦ ਬਿਕ੍ਰਮੀ (੧੯੨੩ ਈਸਵੀ) ਵਿਚ ਅਜੇ ਸਾਰੀ ਰਹਿਰਾਸ ਰਹੀ। ਫਿਰ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਅੱਧੀ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਪਰ ੧੯੮੩ ਬਿਕਰਮੀ (੧੯੨੬ ਈਸਵੀ) ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਰੀ ਰਹੀ । ੧੯੮੭ ਬਿ: (੧੯੩੦ ਈ:) ਵਿਚ ਫਿਰ ਆਕੇ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਹਨਾਂ ੧੯੮੯ ਬਿ: (੧੯੩੧ ਈਸਵੀ) ਵਿਚ ਪੰਜ ਖੰਡੀਆਂ ਵਾਲੇ ਖਰੜੇ ਦੀ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹੀ ਗੜ੍ਹਗੱਜ ਖਾਲਸਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ । ਭਾਈ ਪੰਝੀ ਪਉੜੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਅਰਦਾਸੀਆ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਰਹੀ, ਸੰਗਤ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਉਠੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਰਹਿਰਾਸ ਸੰਗਤ ਪੜ੍ਹਦੀ ਰਹੀ, ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜੇ ਤੇ ਅਰਦਾਸੀਆ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਖੜਾ ਹੋਕੇ ਚੁਪ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਇਹ ੧੯੩੨ ਈਸਵੀ (੧੯੮੯ ਬਿਕਰਮੀ) ਦੀ ਗਲ ਹੈ। ਤੇ ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਸੰਗਤ ਨੇ ਰਹਿਰਾਸ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਫਿਰ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ।

ਫੇਰ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਕੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ੨੦੦ (ਦੋ ਸੌ) ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਲਿਆ ਕੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾਏ ਤੇ ਜਿੰਨੀ ਰਹਿਰਾਸ ਇਹਨਾਂ ਆਪ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਰਖੀ ਸੀ ਰਹਿਰਾਸ ਪੜ੍ਹਨੇ ਦੀ ਪੰਜ ਖੰਡੀਆਂ ਵਾਲੀ, ਓਨੀਆਂ ੨੫ ਪਉੜੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਨਹੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗੇ ਹਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ 'ਵਾਜੇ ਅਨਹਦ ਤੂਰੇ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਅਰਦਾਸ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪਾਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਵਤ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਘੱਤੀ । ੧੯੩੨ ਈ: (੧੯੮੯ ਈ:) ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀ ਰਹਿਰਾਸ ਜਿਵੇਂ ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਵੇਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹੀਦੀ ਸੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹੀਦੀ ਸੀ । ਸਾਰੇ ਤਖਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸੀ । ਉਦਾਸੀ ਵੀ ਸਾਰੇ ਇੰਨੀ ਰਹਿਰਾਸ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ । ਨਿਰਮਲੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਇੰਨੀ ਰਹਿਰਾਸ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ. ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਇੰਨੀ ਰਹਿਰਾਸ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ।

ਜਿਸ ਵਕਤ 'ਸੈਂਟਰ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ' ਬਣਿਆਂ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜ ਖੰਡੀਆਂ ਦੀਵਾਨ ਬਣਿਆਂ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਦੀ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਓਦੋਂ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਓਹੋ ਜਿਹੇ ਗੁਟਕੇ ਛਾਪ ਦਿਤੇ । ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਰਹਿਰਾਸ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਬੰਦ ਹੋਈ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਅਸਲ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਲੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਸੇ ਹੋਏ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਸਿਖ ਕਹਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਆਪ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਾਂਗੇ ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਝਗੜਿਆਂ ਵਿਚ ਪਏ ਰਹਾਂਗੇ ਨਿਸਚਾ ਸਾਡਾ ਕੀ ਰਹੇਗਾ ਫੇਰ।

ਸੋ ਪੁਰਾਤਨ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਤਾਂ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਭਾਈ! ਅੱਧੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਤਾਂ ਫਲ ਮਹਾਤਮ ਘਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਪੁੰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿਰ ਤੇ ਪਾਪ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਬੇ-ਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਅਧੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਫਿਰ ਸੁਖ ਕਿਥੋਂ? ਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ? ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਤਾਂ ਉਲਟ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਗਯਾਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਡਰ ਕਲਾਂ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, (ਜ਼ਿਲਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ)

੧ ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ

ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ–

ਪਹਿਲੀ ਉਥਾਨਕਾ–ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਰਾਵੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਏ। ਤੇ ਜਦੋਂ ਕਰੋੜੀ ਮਲ ਖਤ੍ਰੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਇਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਓਥੇ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਦੋਂ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਸ ਵਕਤ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਗੇ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਅਤਿਅੰਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਦੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਮੁਠੀ ਚਾਪੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੀ ਵੇਖਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਇਆਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਤੇ ਪਿੰਜਣੀਆਂ ਤੇ ਝਰੀਟਾਂ ਆ ਗਈਆਂ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੇਰੀ ਦੇ ਕੰਡੇ ਖੁਭੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਉਂ ਵਿਚੋਂ ਖੂਨ ਸਿੰਮਿਆਂ ਹੋਇਆ ਵੇਖਿਆ।

ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਚਿਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁਛਿਆ–ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਿਰਾਜੇ ਏਥੇ ਹੋ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਅਤੇ ਪਿੰਜਣੀਆਂ ਵਿਚ ਸਹਿਜੇ ਝਰੀਟਾਂ ਕਿਉਂ ਪੈ ਗਈਆਂ ? ਅਤੇ ਕੰਡਿਆਂ ਦੇ ਚੋਭ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਏ ? ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ?

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਇਕ ਸਿਖ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ, ਇਕ ਸਿਖ ਹੈ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਉਹ ਬਕਰੀਆਂ ਚਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਅਯਾਲੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆਓ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਉਤਰ ਦੇਵਾਂਗੇ ।

ਸੁਣ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਇਕ ਸਿਖ ਭੇਜਿਆ । ਉਸ ਸਿਖ ਨੇ ਉਸ ਅਯਾਲੀ ਨੂੰ ਜੋ ਪਰੇਮ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਸੁਣ ਕੇ ਅਯਾਲੀ ਬੜੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੂਜਾ ਤੇ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਕੀਤੀ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਹੇ ਭਾਈ ! ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ । ਜਿਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਪਰੇਮੀ 'ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ' ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਵਕਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ । ਤੂੰ ਪਰੇਮ ਦੇ ਵਿਚ ਝਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਤੁਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਪਰੇਮ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਸੁਣਦੇ ਸੁਣਦੇ ਤੇਰੇ ਮਗਰ ਮਗਰ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ । ਇਹ ਵੇਖ ਸਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਝਰੀਟਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ, ਕੰਡੇ ਵਜੇ ਹਨ, ਸਿਖਾ ! ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਨਹੀਂ ਵਜਣ ਦਿਤੇ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਆਪੇ ਸਹਾਰ ਲਏ ਹਨ । ਸੁਣਕੇ ਅਯਾਲੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ—'ਹਜ਼ੂਰ ! ਆਪ ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਆਗਿਆ ਕਰੋ ।

ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਭਾਈ ! ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਸੌਣ ਲਗਿਆਂ ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕਰਿਆ ਕਰੋ । ਜਿਹੜਾ ਸਿਖ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਿਆ ਕਰੇਗਾ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਰਾਂਗੇ ।

ਇਹ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਓਦੋਂ ਤੋਂ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਸਿਖ ਨੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਕਈ ਐਨੀ ਢਲਿਆਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਪੰਜ ਚਾਰ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਵੀ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਐਵੇਂ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੈ । ਕੋਈ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਲੰਮੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।

ਜੇ ਕੋਈ ਪਰੇਮੀ ਪਾਠ ਕਰੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਮਾਂ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ । ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਾੜੇ ਭੈੜੇ ਸੁਪਨੇ ਨਹੀਂ ਔਣਗੇ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਛਾਇਆ

ਦਬਾ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗੀ। ਸੁਤੇ ਪਿਆਂ ਜੇ ਅਚਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਵੀ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨਗੇ, ਭੂਤਾਂ ਪਰੇਤਾਂ ਦੀ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦੇਂਦੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਰਾਖੇ ਹੋਣਗੇ।

ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ–ਜੋ ਰੋਜ਼ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਸਵੇਂਗਾ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਬਚਨ ਹਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਲਗਿਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਕ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਚਨ ਹਨ, ਉਸ ਵਕਤ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ੩ ਸ਼ਬਦ ਸਨ, ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ੧ ਸ਼ਬਦ ਚੌਥੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਤੇ ੧ ਸ਼ਬਦ ਆਪਣਾ ਰਲਾ ਕੇ ਪੰਜ ਸ਼ਬਦ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਮਰਯਾਦਾ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੋਹਿਲਾ ਵਿਰਾਜਨ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ–

ਸਾਂਝ ਸੋਦਰੁ ਗਾਵਣਾ ਮਨ ਮੇਲੀ ਗੁਰ ਮੇਲ ਮਿਲੰਦੇ॥
ਰਾਤੀ ਕੀਰਤ ਸੋਹਿਲਾ ਕਰ ਆਰਤੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਡੰਦੇ॥
(ਵਾਰ ੬ ਪਉੜੀ ੩)

ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ, ਸਵੇਰ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਟਾਇਮ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਟਾਇਮ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਮਰਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਦੂਸਰੀ ਉਥਾਨਕਾ–ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਤਰ-ਜਾਮੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਗੁਰਤਾ-ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲਿਖਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੰਗਤ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਸੌਦਾਗਰ ਸਿਖ ਸੀ। ਉਹ ਸੌਦਾਗਰ ਸਿਖ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਲਿਔਂਦਾ ਦੂਜੀ ਵਿਚ ਵੇਚਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਓਹ ਸੌਦਾਗਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਸ ਦੇ ਮਗਰ ਚੋਰ ਲਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦ ਕੇ ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਜਾਵੇ, ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਘੋੜੇ ਚੁਰਾ ਲਿਆ ਕਰਨ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ।

ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਮੈਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ

ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਚੋਰ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੈਥੋਂ ਉਪਾਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਆਪ ਜੀ ਕੋਈ ਉਪਾਵ ਦਸੋ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਰਖਿਆ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬਖਸ਼ੋ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਚੋਰੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਖਾ ! ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਬਿਰਾਜਿਆ ਕਰ। ਲੋਹੇ ਦਾ ਕੋਟ ਤੇਰੇ ਦੁਆਲੇ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗਾ, ਚੋਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਣਗੇ। ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਰਖਿਆ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬਖਸ਼ੋ ਜੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਦਸੇ—

(੧) ਇਕ ਸ਼ਬਦ—ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦ ਰਖਵਾਰੇ ॥ ਚਉਕੀ ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੇ ॥ (੨) ਦੂਜਾ ਸ਼ਬਦ—ਬਿਲਾਵਲ ਮਃ ੫ ॥ ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਾਗਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਣਾਈ ॥ (੩) ਤੀਜਾ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਦਾ ਸਲੋਕ ਕਿਹਾ— ਸਲੋਕੁ ॥ ਜਹ ਸਾਧੂ ਗੋਬਿੰਦ ਭਜਨ ਕੀਰਤਨ ਨਾਨਕ ਨੀਤ ॥ ਣਾ ਹਉ ਣਾ ਤੂੰ ਣਹਿ ਛੁਟਹਿ ਨਿਕਟ ਨ ਜਾਈਅਹੁ ਦੂਤ ॥ (੪) ਚੌਥਾ ਗੂਜਰੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਦਾ ਸਲੋਕ ਕਿਹਾ— ਸਲੋਕ ਮਃ ੫ ॥ ਮਨ ਮਹਿ ਚਿਤਵਉ ਚਿਤਵਨੀ ਉਦਮ ਕਰਉ ਉਠਿ ਨੀਤਿ ॥ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਕਾ ਆਹਰੋ ਹਰਿ ਦੇਹੁ ਨਾਨਕ ਕੇ ਮੀਤ ॥

ਅਤੇ ਕਿਹਾ—ਸਿਖਾ ! ਇਹਨਾਂ ਚੌਂਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਿਆ ਕਰ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿਆ ਕਰ।

ਇਹ ਚਾਰ ਸ਼ਬਦ—(ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਦੋ ਸਲੋਕ) ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਇਹ ਪੰਜ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਦਸਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਬਿਰਾਜਿਆ ਕਰ, ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਤੇਰੇ ਅਗੇ ਲੋਹੇ ਦਾ ਕੋਟ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰੇਂਗਾ। ਜਿਨਾਂ ਚਿਰ ਤੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰੇਗਾ ਉਨਾਂ ਚਿਰ ਕੋਟ ਰਿਹਾ ਕਰੇਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਚੋਰ ਹੋਵੇਗਾ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਉਹ ਹੀ ਪਕੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਖ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਘੋੜੇ ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਆਇਆ, ਤੇ ਜਿਥੇ ਉਹਨੇ ਘੋੜੇ ਬੰਨੇ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੋਰ ਆ ਗਏ। ਸਿਖ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸੌਂ ਗਿਆ, ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਦਾ ਕਿਲਾ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਅੰਦਰ ਨਾ ਵੜ ਸਕੇ। ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਸਿਖ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਲੋਹੇ ਦਾ ਕੋਟ ਹਟ ਗਿਆ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਖ ਦੀ ਰਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਇਹ ਚੋਰ ਵੀ ਗਿਝੇ ਹੋਏ ਮਗਰੇ ਲਗੇ ਰਹੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗਲ ਹੈ, ਸਿਖ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਆਲਸ ਆ ਗਈ, ਸਾਰਾ ਪਾਠ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ ਤੇ ਆਲਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਉਹ ਕਿਲਾ ਕੋਟ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ! ਉਸ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅ ਲਗ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਗਾੜੀ ਪਿਛਾੜੀ ਖੋਹਲ ਲਈ, ਕੜਿਆਲਾ (ਕੰਡਿਆਲਾ) ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਦੇ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਨ ਲਗੇ, ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਜਾਗ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਸ਼ਬਦਾਂ ਸਮੇਤ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਲੋਹੇ ਦਾ ਕੋਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਵਿਚੇ ਹੀ ਚੋਰ ਰਹਿ ਗਏ ਉਹ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇ।

ਅਖੀਰ ਫਿਰ ਸਿਖ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਲੋਹੇ ਦਾ ਕੋਟ ਹਟ ਗਿਆ। ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਇਸ ਸਿਖ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਐਸਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਿਸ ਮੰਤ੍ਰ ਨਾਲ ਲੋਹੇ ਦਾ ਕੋਟ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਜਾਵਾਂਗੇ ਭਾਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਪਕੜਾ ਦੇਵੇ ਭਾਵੇਂ ਕੈਦ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇ।

ਸਿਖ ਜਦੋਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਚੋਰ ਬੈਠੇ ਵੇਖ ਕੇ ਪੁਛਣ ਲਗਾ—ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ ? ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਬੈਠੇ ਹੋ ? ਤਾਂ ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਚੋਰ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਘੋੜੇ ਚੁਰਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਮਾਰੋ, ਭਾਵੇਂ ਕੈਦ ਕਰਾਵੋ ਪਰ ਸਿਖਾ ! ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਦਸ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੋਹੇ ਦਾ ਕੋਟ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਕਿਲਾ ਚੁਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਭਾਈ ! ਇਹ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਲਿਆਂਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਚੋਰੀ ਛੁਡਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖ ਬਣਾਇਆ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਸੋਹਿਲੇ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਹਨ।

ਸੋ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ,ਚੋਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸੰਨ੍ਹ ਨਾ ਮਾਰਨ, ਲੁਟ ਨਾ ਸਕਣ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਜੇ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਫਿਰ ਕਾਮ ਕਰੋਧ ਆਦਿ ਚੋਰ ਖੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਧਨ ਨੂੰ ਅਤੇ ਦੈਵੀ ਸੰਪਤ ਰੂਪੀ ਸ੍ਰਵਣ ਰੂਪੀ ਅਤੇ ਮੰਨਣ ਰੂਪੀ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਕੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਣ ਟਿਕ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਇਹ ਮਹਾਤਮ ਹੈ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਜੀ ਦਾ। ਅਤੇ ਏਸੇ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰ ਸ਼ਬਦ ਫਿਰ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੰਜ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਫਿਰ ਦਸਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਇਸੇ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ, ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਐਨਾ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ,ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰੇ ਸ਼ਬਦ (ਦੋ ਸ਼ਬਦ, ਤੇ ਦੋ ਸਲੋਕ) ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਅਰਦਾਸ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਲਾਸਵਾਲੀਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੂਲ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ 'ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ' ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣਾ ਤੇ ਮਗਰੋਂ 'ਸਿਰ ਮਸਤਕ ਰਖਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੰ' ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣਾ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਛਡ ਦਿਤੇ। ਚੌਂਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਇਹ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤੋਰੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵਕਤ ਆਪ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਤੋਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਉਂ ਕੀ ਤਿਉਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਉਂ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਛਡ ਦਿਤੇ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਕੀਤੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚੋਂ ਬਾਣੀ ਛਡਣ ਕਰ ਕੇ, ਬੇਮੁਖ ਹੋਣ ਕਰਕੇ. ਬਿਨਾਂ ਭਰੋਸੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਲਾਭ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਚਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਲੋਹੇ ਦਾ ਕਿਲਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਰਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਬਦ ਛਡ ਦਿਤੇ ਤਾਂ ਕਿਲਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ ਤੇ ਚੋਰਾਂ ਆਦਿਕਾਂ ਤੋਂ ਰੱਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕਾਮ ਆਦਿਕਾਂ ਤੋਂ ਰੱਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ।

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਤੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਬਾਰੇ ਵੀਚਾਰ

ਜਿਸ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹੇ ਸਨ ਉਸ ਵਕਤ ਸੰਤ ਰੇਣ ਆਦਿ ਵੈਰਾਗੀ ਸਾਧੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਉਸ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸਨ । ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ । ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਸੀ ਸਭ ਦੇ ਕੇ ਚੰਗੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ।

ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਰਸਦ ਪੁਚਾ ਕੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੰਤ ਰੇਣ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਸਿਖੀ ਪੰਥ ਨਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ, ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਮਾਲਾ ਮੰਤ੍ਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦਸੋ ਜੀ ।

ਤਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਹੈ ਅਤੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ–

੧ ਓ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਜਪੁ ॥ ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥੧॥

ਤਕ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ । ਅਤੇ ਮਾਲਾ ਮੰਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਅਜੇ ਪੁਛਿਆ ਨਹੀਂ, ਪੁਛ ਕੇ ਦਸਾਂਗੇ ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੂਜੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ—ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਜੋ ਵੈਰਾਗੀਆਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਆਈ ਹੈ ਉਹ ਪੁਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਮਾਲਾ ਮੰਤ੍ਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

ਤਾਂ ਸੁਣਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਅਤੇ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਗਿਆ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਤਰਤੀਬ ਵਾਰ ਲਿਖਵਾਈਆਂ।

ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ—ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਹੇ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਨਾਲ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਹਾਹੇ ਮੁਕਤੇ ਨਾਲ 'ਵਾਹਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਹੇ ਨੂੰ ਔਂਕੁੜ ਨਾਲ 'ਵਾਹੁਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਬਾਬਤ ਇਉਂ ਵਿਚਾਰ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ— 'ਸੇਵਕ ਕੈ ਭਰਪੂਰ ਜੁਗ ਜੁਗ ਵਾਹਗੁਰੂ ਤੇਰਾ ਸਭ ਸਦਕਾ' ਮੁਕਤੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਤੇਰਾਂ ਵਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਸਵੈਯਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ— 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿ ਜੀਉ' ਇਥੇ ਬਾਰਾਂ ਵਾਰੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰੀ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇਰੀ ਸਭ ਰਚਨਾ' ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਹਾਰੀ ਨਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਦੋ ਵਾਰੀ ਮੁਕਤੇ ਨਾਲ ਹੈ। 'ਵਾਹਗੁਰੂ ਤੇਰੀ ਸਭ ਰਚਨਾ' ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਭੇਦ ਜਿਵੇਂ ਤੀਜੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ— 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਆਪ ਅਖਾਇਦਾ' ਅਤੇ ਸਵੈਯਾਂ ਵਿਚ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਾ ਵਡਾ ਤਮਾਸਾ' ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਸਰੂਪ ਸਵੈਯਾਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾਏ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਭੇਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ—'ਵਾਹੁ' ਨਾਮ ਪ੍ਰੇਰਕ ਦਾ ਹੈ। 'ਵਾਹਜਯੰਤੀ ਕਾਰਜਯੰਤੀ' ਜਿੰਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜ ਹਨ ਦੱਛ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਆਦਿਕ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਰਚਨ ਵਾਲਾ ਹੈ. ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਸੰਘਾਰ ਕਰੌਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰੇਰਕ ਦਾ ਨਾਮ 'ਵਾਹੁ' ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕਤੇ ਦੇ ਨਾਲ 'ਵਾਹ' ਨਾਮ ਵਿਸਮਾਦਤਾ ਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਿਹਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ 'ਵਾਹਿ' ਅਸਚਰਜ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ।

'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇਰੀ ਸਭ ਰਚਨਾ' ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਭੇਦ ਜਿਹੜੇ ਹਨ (ਵਾਹੁ) ਪਰੋਰਕ ਹੈਂ ਤੂੰ ਅਤੇ (ਵਾਹ) ਤੇਰਾ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵਿਸਮਾਦ ਹੈ ਸਰੂਪ ਅਤੇ (ਵਾਹਿ) ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਹੈਂ। ਵਾਹ ਤੇ ਵਾਹਿ ਸਿਹਾਰੀ ਤੇ ਮੁਕਤਾ ਲਘੂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਇਕੋ ਹੈ।

ਅਸਚਰਜ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਉਤਪਤੀ, ਪਾਲਨਾ, ਲੈਤਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ 'ਵਾਹ' ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਸਵੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਚੰਦ, ਸੂਰਜ ਆਦਿਕ ਖਟ ਜੋਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ। ਅਤੇ (ਵਾਹਿ) ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਨਿਰਾਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ, ਧਰਤੀ ਦਾ ਆਸਰਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਅਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਦਾ, ਪੌਣ ਦਾ, ਪਾਣੀ ਦਾ, ਅਗਨੀ ਦਾ, ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਸਰੇ ਨਹੀਂ ਆਪ ਨਿਰਾਧਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵਾਹਿ ਹੈ।

ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ– 'ਵਾਹ ਨਾਮ ਅਚਰਜ ਕੋ ਹੋਈ ॥ ਅਚਰਜ ਤੇ ਪਰ ਉਕਤ ਨ ਹੋਈ ॥' ਵਾਹ ਨਾਮ ਅਸਚਰਜ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਚਰਜ ਤੋਂ ਪਰੇ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਜਿਥੇ ਸਭ ਵਿਸਮਾਦਤਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਵਾਹ ਵਾਹ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵਾਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੂਜਰੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਵਾਹੁ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਖਿਆਨ ਕਰਨਗੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਜੋ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਿਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਓਹ ਤੇਰਾਂ ਵਾਰੀ ਜਿਹੜਾ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ ਸਿਹਾਰੀ ਨਾਲ ਓਸੇ ਦਾ ਨਾਮ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ' ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਓਸੇ ਨੂੰ ਫਤਹ ਬੁਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਉਚਾਰਨਾ ਹੈ।

ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਵੀ ੧ਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ਓਹੋ ਨਾਮ ਲਿਆ ਸਿਹਾਰੀ ਨਾਲ।

ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਮੁਖ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਵੇਲੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ' ਤੇ ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਪੌਣ ਵਾਰੀ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ

ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ) ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਵਾਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਾਹੇ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਥ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਬਾਕੀ ਦੇ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਦੋ ਨਾਮ ਹਨ ਇਹ ਵੀ ਉਸ ਪ੍ਰਮਿਸ਼ਰ ਦੇ ਹਨ ਮੁਕਤੇ ਨਾਲ ਔਂਕੜ ਨਾਲ ਵੀ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਾਚਕ ਹਨ।

ਪੰਚ ਖੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਸਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਵਾਹੁਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਓਹ ਵਾਹੁਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਵਾਸਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿਤਾ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਬੋਧ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪਦੇ ਹੈਨ ਓਹ ਅਖੇ ਜਾਪ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵਾਹੁਗੁਰ ਜਾਪ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ–

'ਦੋਵੇਂ ਸਿਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਿਬੇੜੇ ॥'
'ਸੋ ਬੂਝੈ ਜਿਸ ਏਕ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥'

ਉਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਉਚਾਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਫਿਰ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਭਸੌੜੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗਰੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਓਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ ਪਰ ਵਾਹੁਗੁਰ ਹੈ ਇਹ ਵਾਹੁਗੁਰ ਵਾਹੁਗੁਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਫਰਕ ਪਾਇਆ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਵਿਚ।

ਅਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਸਿਫਤ ਨਾਮਾ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹੋ ਮੰਤ੍ਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਦਾ ਸਮੇਲਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਾਬੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਬੀਬੀ ਨਿਰੰਜਨ ਕੌਰ ਵਲੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕਰਮ ਭੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪੌਣ ਤੋਂ, ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪੌਣ ਤੋਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹੀਏ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਚ ਖੰਡੀਆਂ ਨੂੰ, ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਿਸੇ ਤਖਤ ਤੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਨਖਾਹੀਏ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ– 'ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਅਗੋਚਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਸਬਦ ਸੁਣਾਇਆ ॥' ਇਹੋ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਿਆਂ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਵਿਚ ਵੀ ਸਵੈਯਾਂ ਵਿਚ ਤੇਰਾਂ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਾਹਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਵੀ ਉਸੇ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਬੋਧ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪਦੇ ਹੈਂ ਉਹ ਨਰਕ ਨੂੰ ਜਾਣਗੇ, ਵਾਹੁਗੁਰ ਜਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੇ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਵਾਲੇ ਦੇਕੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਚਾਲੀ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਸਾਰ ਵਿਚੋਂ, ਓਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਦਸੋ, ਇਤਨੇ ਸਿਖ ਜਪਦੇ ਆਏ ਹਨ ਓਹ ਸਾਰੇ ਨਰਕ ਨੂੰ ਜਾਣਗੇ ? ਤੁਸੀਂ ਨਵੇਂ ਜੰਮ ਪਏ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ। ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਮੰਤ੍ਰ ਬਣਾਇਆ, ਉਹ ਦਸੋ ਗਲ ਕਰੋ ਕਿਤਨੀ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ?

ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਿਥੋ ਵਾਲੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਕੋਈ ਉਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਸਿਖਿਆ ਸਾਰੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਬੋਧ ਜਿਹੜਾ ਪੰਚ ਖੰਡੀਆਂ ਦਾ ਸੀ ਓਹਦੇ ਉਤੇ ਬੜੇ ਭਾਰੀ ਲਾ-ਜਵਾਬ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਫਿਰ ਚੁਪ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਅਰ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਵਾਹੁਗੁਰ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ ਸੀ ਸੋ ਇਥੇ ਵਾਹ ਵਾਹ ਅਸਚਰਜ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ ਨਿਸਚੇ ਕਰੋ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਚੁਲੇ ਨਾਲ ਦਿਤਾ ਹੈ ਓਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਤੇਰਾਂ ਵਾਰੀ ਜਿਵੇਂ ਸਵੈਯਾਂ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵੀ ਹੈ ਮੁਕਤੇ ਨਾਲ ਓਹ ਵਿਸਮਾਦ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਵਾਹੁ ਪਰੇਰਕ ਦਾ ਵਾਚਕ ਨਾਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਚੇਤਨ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ।

ਇਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਿਅ ਵਾਚਕ ਹੈਨ, ਪ੍ਰਿਅ ਵਾਚਕ ਸਿਹਾਰੀ ਨਾਲ, ਔਂਕੜ ਨਾਲ ਤੇ ਮੁਕਤੇ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਤਿੰਨਾਂ ਸਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਵਾਚਕ ਸਮਝਣੇ, ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਇਹ ਮਨਮਤ ਹੈ ਇਹ ਗੁਰਮਤ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਚੁਲੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਹ ਸਿਹਾਰੀ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਸਚੇ ਰਖੋ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਅਸਤੋਤ੍ਰ ਰੂਪ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹਨ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਉਸਤਤ ਜਾਣ ਕੇ ਨਾਮ ਪੜ੍ਹਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ।

ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੩ ॥ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਆਪ ਅਖਾਇਦਾ ॥

ਵਾਹੁ ਓਹ ਅਸਚਰਜ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਵਾਹੁ ਵਿਸਮਾਦ ਰੂਪ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ (ਅਖਾਇਦਾ) ਸਦਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਪਾਸੋਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼

ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਹੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਚੀ ਸੋਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਚਾ ਸੋ ਪ੍ਰਮਿਸ਼ਰ ਤਤ ਪਦ ਦਾ ਲਖ ਅਰਥ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਾਲੇ ਟੀਕੇ ਵਿਚ ਇਸਦੇ ਅਰਥ ਵਾਹਿ ਗੁਰੂ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਵਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹੋ ਮੰਨੇ ਹਨ।

ਵਾਹ ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਹੈ, ਵਾਹ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਿਫਤ ਹੈ। ਇਕਲਿਆਂ ਬੈਠ ਕੇ ਜੋ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਇਹ ਓਹਦੀ ਸਿਫਤ ਹੈ। ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਗਾਉਣਾ ਇਹ ਸਲਾਹ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਹੈ ਪ੍ਰਮਿਸ਼ਰ ਦੀ। ਕੋਈ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖ ਭ੍ਰਾਈ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਤਾਈਂ। ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਇਹ ਬਾਣੀ ਸਚੀ ਹੈ ਨਿਸਚੇ ਕਰ ਲਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਕਰਕੇ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।'ਸਤਿਨਾਮੁ' ਵੀ ਇਸੇ ਦਾ ਵਾਚਕ ਸਮਝੋ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਖਦੇਹਨ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਿਸ਼ਰ ਦਾ ਇਹ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਵਈਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬਚਨ ਆਏ ਹਨ—

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿ ਜੀਉ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ੧੩ ਵਾਰ ਹਾਹੇ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਨਾਲ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸਵਈਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਅਤੇ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ' ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਸਵਈਆਂ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਮੁਕਤੇ ਨਾਲ— 'ਵਾਹਗੁਰੂ ਤੇਰਾ ਸਭ ਸਦਕਾ' ਭੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵਾਹੁ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅਤੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਏਕਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਜਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਜਿਥੇ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ' ਸ਼ਬਦ ਆਵੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਪ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਹਨ—

ਸਉਦੇ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਉਚਰਹਿ ਉਠਦੇ ਭੀ ਵਾਹੁ ਕਰੇਨਿ ॥

ਅਤੇ ਫੇਰ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ— 'ਸੁਤਿਆ ਗੁਰ ਅਲਾਈਐ ਉਠਦਿਆਂ ਭੀ ਗੁਰ ਅਲਾਉ' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੋਪ ਮੰਤ੍ਰ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੋਪ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਭੱਟਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ

ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਜਿਵੇਂ 'ਲੰਗਰ' ਸ਼ਬਦ ਸਤੇ ਬਲਵੰਡ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ–

ਲੰਗਰ ਦਉਲਤ ਵੰਡੀਐ ਰਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖੀਰ ਘਿਆਲੀ ॥

ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ। ਸਵਈਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ੧੩ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਹਾਹੇ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਨਾਲ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ–

'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਹੈ ॥

ਇਹ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ ਗੂਜਰੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ' ਸ਼ਬਦ ਗਉੜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਅਸਟਪਦੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ 'ਰਾਮ' 'ਹਰਿ' ਆਦਿਕ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਵਾਸਦੇਵ ਜੋ ਜਾਪ ਹੈ ਇਹ 'ਵਾਵੇ' ਤੋਂ ਬਣਿਆਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ 'ਹਾਹੇ' ਤੋਂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆਂ ਹੈ ਅਤੇ 'ਗੱਗੇ' ਤੋਂ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆਂ ਹੈ। 'ਰਾਰੇ' ਤੋਂ ਰਾਮ ਰਾਮ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆਂ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਚਾਰੇ ਜਿਹੜੇ ਅੱਖਰ ਹਨ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਵਕਤ–

ਛਤੀਹ ਜੁਗ ਵਰਤਿਓ ਗੁਬਾਰੈ ॥ ਤਾੜੀ ਲਾਈ ਸਿਰਜਨਹਾਰੈ ॥

ਇਹ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਲੋਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਕਤ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ੯ ਜੁਗ 'ਵਾਵੇ' ਦਾ ਜਾਪ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ੯ ਜੁਗ 'ਹਾਹੇ' ਦਾ ਜਾਪ ਕੀਤਾ, ੯ ਜੁਗ 'ਗੱਗੇ' ਦਾ ਜਾਪ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ੯ ਜੁਗ 'ਰਾਰੇ' ਦਾ ਜਾਪ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਵਾਸਦੇਵ ਮੰਤ੍ਰ ਸਫੁਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਵਾਵੇ' ਅਖਰ ਤੋਂ ਵਾਸਦੇਵ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਵਾਵੇ ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਵਾਸਦੇਵ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਵੇਲੇ 'ਹਾਹੇ' ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਦਾ ਜਾਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ਅਵਤਾਰ ਵੇਲੇ 'ਗੱਗੇ' ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਜਾਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ

ਜੀ ! ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਜ ਵੇਲੇ 'ਰਾਰੇ' ਵਿਚੋਂ ਰਾਮ ਰਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚੌਹਾਂ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਵਕਤ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਇ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਨਾ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੰਦੇ। ਇਹ ਗਵਾਹੀ ਹੈ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆਂ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ-

ਵੇਦ ਕਤੇਬ ਅਗੋਚਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇਆ ॥

ਇਹ ਵੇਦਾਂ ਤੇ ਕਤੇਬਾਂ ਤੋਂ ਅਗੋਚਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਅਵਿਸ਼ੇ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਕਤ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਪ ਗੱਦੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ ਉਹ ਵਰਜ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਾਇਆ ਹੈ।

ਵਾਹ-ਨਾਮ ਅਸਚਰਜ ਦਾ ਹੈ। ਅਸਚਰਜ ਤੋਂ ਪਰੇ ਕਥਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੁ-ਨਾਮ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਹੈ।

ਰੂ-ਨਾਮ ਹੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ, ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਜੋ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ।

ਗੁ-ਨਾਮ ਭੂਮਾ ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਹੈ। ਰੂ-ਨਾਮ ਚੇਤਨ ਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਸ਼ੁਧ ਬ੍ਰਹਮ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ।

ਵਾਹੁ-ਨਾਉਂ ਜੋ ਅਸਚਰਜ ਹੈ, ਅਸਚਰਜ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਨਿਰਾਧਾਰ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਸਚਰਜ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਸਵੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਸਾ ਜਿਹੜਾ ਅਸਚਰਜ ਸਰੂਪ ਹੈ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉਚਾਰਨ।

ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਰਥ ਕਰਨੇ ਹਨ ਉਸ ਵੇਲੇ 'ਵਾਹੁ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਅਰਥ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਸੰਕੇਤ ਵਿਚ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵੇਲੇ ਟਕਸਾਲ ਵਾਲੇ ਇਹ ਨਿਯਮ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਵਾਚਕ ਸਮਝਣਾ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਔਂਕੜ ਨਾਲ ਹੋ, ਚਾਹੇ ਮੁਕਤੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਚਾਹੇ ਸਿਹਾਰੀ ਨਾਲ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਵਾਚਕ ਜਾਣ ਕੇ ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਅਰਥ ਪੰਡਿਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ।

ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪੰਡਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਹੰਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਮੰਤ੍ਰ ਵੇਦ ਮੰਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ੫੦੦ ਅਰਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਵੇਦ ਦੀਆਂ ਸੁਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਤਾਈਂ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਸੀ, ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਹਾਰ ਮੰਨਣੀ ਪਈ। ਇਹ ਵੇਦ ਕਤੇਬ ਤੋਂ ਵੀ ਅਗੋਚਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵੀ ਬੜੇ ੨ ਝਗੜੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ । ਉਹ ਮੰਤ੍ਰ ਜਿਹੜਾ ਵੇਦ ਕਤੇਬ ਕਰਕੇ ਵੀ ਅਗੋਚਰ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਕਈਆਂ ਨੇ 'ਵਾਹੁਗੁਰ' ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਚੁਲੇ ਨਾਲ ਪੰਥ ਰਚਨ ਵੇਲੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਮੰਤ੍ਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਚੁਲੇ ਨਾਲ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ' ਇਹ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਸਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਭਟਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਗਲਤ ਸੰਸਾ ਪੈ ਗਿਆ ।

ਜਿਵੇਂ 'ਲੰਗਰ' ਸ਼ਬਦ ਸਤੇ ਬਲਵੰਡ ਨੇ ਤਾਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਭਟਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਭਟਾਂ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਜੋ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਮਾਮਾ ਜੀ ਤੇ ਸਿਦਕੀ ਤੇ ਮੋਹਰੀ ਸਿਖ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਲਿਖਾਈ ਕਰਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ-

ਸਤਿਜੁਗਿ ਸਤਿਗੁਰ ਵਾਸਦੇਵ ਵਵਾ ਵਿਸ਼ਨ ਨਾਮ ਜਪਾਵੈ ॥
ਦੁਆਪਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਹਰੀਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹਾਹਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪਾਵੈ ॥
ਤ੍ਰੇਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਮ ਜੀ ਰਾਰਾ ਰਾਮ ਜਪੇ ਸੁਖ ਪਾਵੈ ॥
ਕਲਿਜੁਗਿ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ਗਗਾ ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਮ ਅਲਾਵੈ ॥
ਚਾਰੇ ਜਾਗੇ ਚਹੁ ਜੁਗੀ ਪੰਚਾਇਣਿ ਵਿਚ ਜਾਇ ਸਮਾਵੈ ॥
ਚਾਰੋਂ ਅਛਰ ਇਕ ਕਰਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪਾਵੈ ॥
ਜਹਾਂ ਤੇ ਉਪਜਿਆ ਫਿਰ ਤਹਾਂ ਸਮਾਵੈ ॥

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧)

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰੁ ਸਬਦ ਲੈ ਪਿਰਮ ਪਿਆਲਾ ਚੁਪ ਚਪੋਲਾ ॥
(ਵਾਰ ੪)

ਪਉਣ ਗੁਰੂ ਗੁਰ ਸਬਦ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਸਬਦ ਸੁਣਾਇਆ ॥
(ਵਾਰ ੬ਵੀਂ)

ਵੇਦ ਨ ਜਾਣੈ ਭੇਦ ਕਿਹੁ ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਨ ਪਾਇ ॥
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਲਾਹਣਾ ਗੁਰ ਸਬਦ ਅਲਾਇ ॥
(ਵਾਰ ੯ਵੀਂ)

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਦਇਆਲ ਹੋਇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਚ ਮੰਤ੍ਰ ਸੁਣਾਇਆ ॥
(ਵਾਰ ੧੧)

ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਕਾਰ ਕਰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਅਨੂਪ ਦਿਖਾਯਾ ॥
ਵੇਦ ਕਤੇਬ ਅਗੋਚਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਸਬਦ ਸੁਣਾਯਾ ॥
(ਵਾਰ ੧੨ਵੀਂ)

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪ ਹਉਮੈ ਖੋਈ ॥ (ਵਾਰ ੧੩ਵੀਂ)

ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਨਾ ਦਿਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਿਖ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ? ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਹੋ ਮੰਤ੍ਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੋ ਮੰਤ੍ਰ ਦਿਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਨਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੰਜਵੇਂ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ ਉਹ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੰਦੇ।

ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ (ਲੋਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ) 'ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ' ਵਿਚ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ—

ਸ਼ਾਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਫਤਹ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੁਚਿ ਮੰਤ੍ਰ ਅਖੈ ॥
(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪਾ: ੧੦)

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਯਥਾ—ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਕਾਮਰੂ ਦੇਸ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ (ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਭੇਡੂ ਬਣਾਇਆ ਸੀ) ਆਈਆਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਦਿਆਂ ਇਹ ਉਚਾਰਿਆ—

ਨਿਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੁਖ ਨਾਮ ਜਪੋ ਅਰਦਾਸ ਤਿਹਾਵਲ ਕੀ ਕਰੀਯੇ ॥
ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਹੋਵਹਿਗੀ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਰਿਦੇ ਧਰੀਯੇ ॥
(ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਤ੍ਰਿਯਾ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਆ—

ਸਿਖ ਸੰਤ ਆਇ ਤਾ ਪੈ ਮੰਤ ਨ ਚਲਾਇ ਨਿਜ
ਟਹਿਲ ਬਨਾਇ ਕੀਜੈ ਛੋਰ ਰੀਤਿ ਮਾਨ ਕੀ ॥
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪੋ ਮੁਖ ਜਾਹਿੰ ਭਵ ਜਨਜ ਦੁਖ
ਦੇਤਿ ਸੁਖ ਰੀਤਿ ਜਯੋਂ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਭਾਨ ਕੀ ॥

(ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਾਰੂ ਪੁਰ ਟਾਪੂ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਗਏ ਹਨ—

ਹਾਰੂ ਪੁਰ ਇਕ ਟਾਪੂ ਮਾਹੀ ॥ ਤਹਾਂ ਚਲਨ ਕੀ ਭੀ ਮਨ ਚਾਹੀ ॥੫੪॥
ਮਰਦਾਨੇ ਸੇ ਬੋਲਿ ਤਬ ਹੀ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪ ਆਵਹੁ ਸਭਿ ਹੀ ॥
ਊਪਰ ਸਾਗਰ ਕੇਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥ ਹਮ ਕੋ ਲੇ ਗਮਨੇ ਤਤਕਾਲਾ ॥੫੫॥
ਗੁਰੂ ਕਰੈਂ ਸੋਹੰ ਕੋ ਜਾਪੂ ॥
(ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸਬਦ ਉਚੀ ਬੋਲ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ)
ਚਲੇ ਜਾਤਿ ਕਿਵ ਛੁਵੈ ਨ ਆਪੂ ॥
ਸਾਗਰ ਬੀਚ ਪਹੂੰਚੇ ਜਬ ਹੀ ॥ ਜਾਪੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਜਿ ਕਰਿ ਤਬਹੀ ॥੫੬॥
ਸੋਹੰ ਕਰਨ ਲਗਾ ਮਰਦਾਨਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸਮਤਾ ਚਹਿਤ ਅਜਾਨਾ ॥
ਬੂਡਨ ਲਗਾ ਸਿੰਧ ਕੇ ਮਾਹੀਂ ॥ ਬਹੁ ਡੁਬਕੀ ਲੀਨੀ ਜਬ ਤਾਹੀਂ ॥੫੭॥
ਦੋਹਰਾ—ਗ੍ਰੀਵ ਫੇਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਿਖਾ ਭੀਗ ਗਏ ਜਿਹ ਚੀਰ ॥
ਬੂਡਤਿ ਤਿਹ ਕੋ ਜਾਨਿ ਕੈ ਬੋਲੇ ਗੁਨੀ ਗਹੀਰ ॥ ੫੮ ॥
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ—ਗੁਰ ਕਹਿਆ ਸਾ ਕਾਰ ਕਮਾਵਹੁ ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਕਰਣੀ ਕਾਹੇ ਧਾਵਹੁ ॥

(ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ)

ਚੌਪਈ—ਸੁਨਿ ਸਮਝਯੋ ਪੁਨ ਮਨ ਮਰਦਾਨਾ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੋ ਜਾਪ ਬਖਾਨਾ ॥
ਅਗੂਜਹੀ ਸਮ ਚਲਤਾ ਭਯੋ ॥ ਸਿੰਧ ਬੂਡਨ ਤੇ ਰਹਿ ਗਯੋ ॥

(ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੰਨਾ ੮੭੧)

'ਸ਼ੀਹਾਂ ਤੇ ਗਜਣ ਦੋਨੋਂ ਭਾਈ' ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ—

ਚਤੁਰ ਪਦਾਰਥ ਦੇਹੁ ਪ੍ਰਭੁ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਟਿ ਫਾਂਸ ॥

ਸੁਣ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ—

ਸਿਮਰਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥ ਦੇਇ ਪਦਾਰਥ ਸੋ ਤੁਮ ਤਾਈ ॥

(ਸ੍ਰੀ ਨਾ: ਪ੍ਰ: ਪੰਨਾ ੧੧੨੯)

ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਪ੍ਰਥਾਇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ–

ਜੋ ਮੇਰੇ ਮਹਿ ਸਰਧਾ ਧਰਹੀਂ ॥ ਮਨ ਕਰਿ ਸਬਦ ਕਮਾਵਨ ਕਰਿਹੀਂ ॥
ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਜਿਨ ਕੋ ਨਾਮ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪ ਰਹਿਤ ਅਕਾਮ ॥੫੧॥
ਸੋ ਜਮ ਕੋ ਨਹਿ ਦੇਖਨ ਪੈਹੈਂ ॥ ਸੁਖ ਸੋਂ ਗਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਤਿਨ ਹੁਵੈ ਹੈਂ ॥
(ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਹਨ)

'ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੇਵਹੁ ਮੀਤਾ ॥ ਗੁਰ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਹੁਕਮ ਏਹ ਕੀਤਾ ॥'
'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਗਮੁ ਅਗੋਚਰ ਅਗਾਧ ਜੋਈ,
ਤਾਹਿ ਕੋ ਬਖਾਨੈ ਗੁਰੂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਹੈ ॥'
'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਜਾਨੋ ॥ ਪੰਚ ਪਿਆਰੇ ਦੇਵਤ ਮਾਨੋ ॥'
(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਮੁਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ)

ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ–ਵੈਰਾਗੀਆਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਦਿਤਾ। ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ–

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਜਪੁ ॥ ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥੧॥

ਤਕ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਈ ਲੋਕ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ– 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤਕ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ–

ਏਕੰਕਾਰ ਇਕਾਂਗ ਲਿਖ ਊੜਾ ਓਅੰਕਾਰ ਲਿਖਾਇਆ ॥
ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਹੁਇ ਨਿਰਵੈਰ ਸਦਾਇਆ ॥
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਪ੍ਰਤਖ ਸੋਇ ਨਾਉਂ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਭਾਇਆ ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁ ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਹ ਜੁਗੰਤਰ ਹੋਂਦਾ ਆਇਆ ॥
ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ ਸਚ ਨਾਉਂ ਸਚ ਦਰਸਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਿਖਾਇਆ ॥
ਸਬਦ ਸੁਰਤ ਲਿਵਲੀਣ ਹੁਇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ ਪਰਚਾ ਪਰਚਾਇਆ ॥
(ਵਾਰ ੩੯ਵੀਂ)

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੀਸ ਤੇ ਸਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਚੱਕ੍ਰ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ( ) ਵਿਖੇ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਰੋਜ਼ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਸ ਉਤੇ '੧ ਓ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ' ਤਕ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਦਰਸ਼ਨੀ ( ) ਡਿਉੜੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਉਪਰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਪੱਤਰੇ ਤੇ ਵੀ '੧ ਓ ਤੋਂ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ' ਤਕ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੇਲੇ ਦਾ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੋ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਕਤ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪੂਰੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਹੀ ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਪਿਛੇ ਸਿੰਘ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸਨ।

ਨੋਟ–ਪਿਛੇ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਬਾਣੀ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜੋ ਬਾਣੀ ਦੀ ਅਦਲਾ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਬੰਦੇ ਖ੍ਰੀਦ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਾ ਕੇ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਅਤੇ ਫੁਟ ਪਵਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਨਿਤਨੇਮ, ਸਿਮਰਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਆਦਿ ਸਭ ਪੂਰੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ।

ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਡਰਕਲਾਂ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, (ਜ਼ਿਲਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ)

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ–(੧) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ, ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਿੰਨੇ ਇਕੋ ਰੂਪ ਹਨ ਕਿ ਵਖਰੇ ਵਖਰੇ ?

ਉਤਰ–ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਦਿ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ, ਜੋ ਧੁਰੋਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਚਖੰਡ ਤੋਂ ਜੀਆਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਸਿਧਾਂਤ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਸੂਤ੍ਰ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਰਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਹਜ ਭੇਦ ਸੂਤ੍ਰ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਰਖੇ ਹਨ। ਉਹੋ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ, ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ, ਗੁਰਬਾਣੀ, ਇਕੋ ਰੂਪ ਹੈ।

'ਸੈਭੰ' ਸ਼ਬਦ ਸੁਅੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। 'ਵਾਹਿ' ਨਾਮ ਅਸਚਰਜ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਰੂਪ ਜੋ ਸਾਰੇ ਜੋਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ। ਆਪ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ।

'ਗੁ' ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ ਨਾਸ ਕਰਕੇ 'ਰੂ' ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕੋ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਸੂਤਰ ਰੂਪ ਵਾਕ ਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਰੂਪ ਵਾਕ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹੀ ਹੋ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ–(੨) ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜਪਣਾ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਖਰੀ ਵਖਰੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ?

ਉਤਰ–ਜਿਤਨਾਂ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਵਿਚ ਨਾਮ ਜਪਣੇ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੀ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਸਮਝਣਾ। ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਬੇਨਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਵਾਕ ਹਨ ਉਹ ਆਪ ਦੀ ਵਲੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਵਾਕ

ਹਨ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਲੋਂ ਹੁਕਮ ਜਾਣ ਕੇ ਸੁਣਨੇ ਹਨ । ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ।

ਜੋ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਨ ਪੂਰਨ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਇਕੋ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਚਾਹੇ ਓਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਹਰ ਵਕਤ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਨਿਰਮੋਲਕ ਇਕ ਰਸ ਅਨੰਦ ਨਿਰਵਿਖੇਪ ਹੋ ਕੇ ਮਾਣੀਦਾ ਹੈ ।

ਜਾਪ ਦਾ ਫਲ

ਜਾਪਕ ਉਲਟ ਕੇ ਹਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਮਨ ਕਦੇ ਟਿਕ ਜਾਵੇ, ਕਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਵਿਚ ਰੁੜੇ ਓਦੋਂ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ ਤਾਂ ਵਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਭਾਵ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਆ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਦੋਂ ਮਨ ਪਾਪ ਵਿਕਾਰ ਚਿਤਵੇ ਇਕ ਖਿਨ ਭੀ ਨਾ ਟਿਕੇ ਓਦੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ । ਜੇ ਹੋ ਸਕੇ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਆਪਣਾ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਕਿਸੇ ਔਕੜ ਕਰ ਕੇ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਲਵੇ । ਅਜ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਕਲ ਤੇ ਨਹੀਂ ਛਡਣਾ । ਜੇ ਕਿਸੇ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਤਨੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਇਉਂ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਵੇ, ਇਉਂ ਮਨ ਵਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਕ ਤਿੰਨ ਗਲਾਂ ਹੋਰ ਚੇਤੇ ਰਖੋ—

ਹਉਮੈ ਤਜਨ ਨਾਮ ਲਿਵ ਲਾਵਨ ॥
ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਪੰਥ ਇਹ ਪਾਵਨ ॥

(੧) ਕਦੇ ਵੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਹੰਗਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ।

ਹਉਮੈ ਕਰੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਨਾਹੀ ॥
ਯਥਾ—ਆਪ ਗਵਾਈਐ ਤਾ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ॥

(੨) ਦੂਜਾ ਅਠੇ ਪਹਿਰ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ।

ਅਠੇ ਪਹਿਰ ਇਕਤੈ ਲਿਵੈ ਮੰਨੇਨਿ ਹੁਕਮ ਅਪਾਰੁ ॥

(੩) ਤੀਜਾ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਰੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰਹੇ । ਚੰਗਾ ਜਾਂ ਮੰਦਾ ਜੋ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਭ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਯਥਾ—'ਜੋ ਤੂ ਕਰਹਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰੇ ਸਾ ਮਸਲਤ ਪਰਵਾਨ ॥
'ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕੈ ਆਸਰੈ ਕਲਮਲ ਸਭ ਨਸਨਾ ॥'

ਇਉਂ ਸਿਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੇ । ਇਉਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ । ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਵਖੋ ਵਖਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਾ ਜਾਪ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹੀਏ ਇਕ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਜਾਂ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਮਨ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਜਾਂ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਅੜੀ ਨਾਲ ਛਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਲਾਇਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਬੇ-ਰਸੀ

ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਫੋਕਾ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਜਿਹਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ।

ਜਿਤਨੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਅਭਿਆਸੀ ਪੁਰਖ ਹਨ ਅਤੇ ਤਤਬੇਤੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਛਡਣ ਕਰ ਕੇ ਮਨ ਫਿਕਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਫਲ ਦਸਦੀ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਨ ਸੰਕਲਪਾਂ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿਚ ਦੌੜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਥੰਮਣ ਵਾਸਤੇ ਲੋੜ ਹੈ।

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ–ਦਾ ਪਾਠ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਤਕ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਕਰੇ। ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ।

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ–ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅਗੇ ਨਮਸਕਾਰ, ਸਰੂਪ ਲਖਣ ਸਮਝਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਨ।

ਸਵੈਯੇ–ਵੈਰਾਗ ਵਾਸਤੇ ਪਖੰਡ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਚੌਪਈ–ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ–ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਨਣ ਵਾਸਤੇ।

ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ, ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ, ਤੇਤੀ ਸਵੈਯੇ–ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ੰਕਾ ਵਾਦੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਈਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ–ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਬਾਕੀ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜੋ ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਉਂ ਨਿਆਰਾ ਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਦਸਿਆ ਹੈ? ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਪਣ ਲਈ ਕੇਵਲ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਅਤੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਕਿਉਂ ਆਗਿਆ ਹੈ ? ਇਸ ਦਾ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਕੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ? ਇਸਦੇ ਸੰਖੇਪ ਅਖਰੀ ਅਰਥ ਕੀ ਹਨ?

ਉਤਰ–ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਆਗਮਨ ਦਸ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਹੀ ਕਲਜੁਗ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮੁਖ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਿਆ ਕੇ। ਕ੍ਰਿਤਮ ਨਾਮਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। (੧) ਜ਼ਾਤੀ, (੨) ਗੁਣ, (੩) ਕ੍ਰਿਆ, (੪) ਸਬੰਧ, (੫) ਵਿਅਕਤੀ।

(੧) ਜ਼ਾਤੀ ਕਰ ਕੇ–ਜਾਦਮਰਾਇਆ, ਰਘਬੀਰ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਦੇਹਾਂ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਰਹੇਗਾ।

(੨) ਗੁਣ ਕਰਕੇ–ਸਜਾਮ ਆਦਿਕਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚਿਆ ਰਹੇਗਾ।

(੩) ਕ੍ਰਿਆ–ਰਾਧਾ ਰਮਣ ਆਦਿਕਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚਿਆ ਰਹੇਗਾ।

(੪) ਸਬੰਧ–ਨੰਦ ਕੇ ਨੰਦਨ ਹੀ ਲੋਕ ਸਮਝਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

(੫) ਵਿਅਕਤੀ–ਦੇਹ ਧਾਰੀ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਰਹਿ ਕੇ ਲੋਕ ਏਕੰਕਾਰ ਦੀ ਸੂਝ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿਣਗੇ।

ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਕ੍ਰਿਤਮ ਨਾਮਾਂ ਤੋਂ ਉਚਾ, ਸੁਚਾ, ਸਚਾ ਨਾਮ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਇਉਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਨਿਆਰਾ ਤੇ ਸਰੇਸ਼ਟ ਹੈ। ਅਤੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਵੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਕਲਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਪਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਚੌਹਾਂ ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਵਿਛੁੜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਜੀਵ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਏਕਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਥੋਹੜੀ ਉਮਰ ਵਾਲਾ ਭੀ ਜਪ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਰਹਿਤ ਰਖੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰਖੇ। ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਵੀ ਕੇਵਲ ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਮੁੜਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਮਾਵੇ।

ਇਸ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਅਰਥ ਇਹ ਹਨ—੧=ਦਵੈਤ ਰੂਪ। ਓ—ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਸਤਿ=ਤਿੰਨਾਂ ਕਾਲਾਂ ਵਿਚ ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ਨਾਮੁ=ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਾਮ ਵਾਲਾ। ਕਰਤਾ=ਜਗਤ ਨੂੰ ਰਚਨ ਵਾਲਾ। ਪੁਰਖੁ=ਪੂਰਨ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਨਿਰਭਉ=ਡਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਨਿਰਵੈਰੁ=ਵੈਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਅਕਾਲ=ਕਾਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ਮੂਰਤਿ=ਸਰੂਪ ਹਸਤੀ ਹੈ। ਅਜੂਨੀ=ਜਨਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਸੈਭੰ=ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ=ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ ਮੇਟ ਕੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਪੁ=ਜਪਨੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਆਦਿ ਸਚੁ=ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਚ ਸਰੂਪ। ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ=ਜੁਗ ਰਚਣ ਵਿਚ ਸਚ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ=ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਚ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ=ਅਗੇ ਨੂੰ ਭਵਿਖਤ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਚ ਸਰੂਪ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ, ਜਾਪ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਸਮੇਂ ਹਨ? ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਫਲ ਮਹਾਤਮ ਕੀ ਹਨ?

ਉਤਰ—ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦੇ ਤੜਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਲਈ ਅਰਥ ਵਿਚ ਚਿਤ ਟਿਕਾ ਕੇ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਘਟੋ ਘਟ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਰੋਜ਼ ਜਾਪ ਕਰੇ ਨਿਰਆਲਸ ਹੋ ਕੇ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ' ਨੂੰ ਸਵਾਸਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲਕੇ ਅਠੇ ਪਹਿਰ ਲਿਵ ਲਾਉਣੀ ਯੋਗ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਮਨ ਦੀ ਚੰਚਲਤਾਈ ਮੇਟ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਪਰੇਮ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਰੋਮ ੨ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਜਪਣ ਕਰਕੇ ਸਚੀ ਲਿਵ ਦੇ ਆਸਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਬਿਰਤੀ ਲਿਵਲੀਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਅੰਗ-(੧) ਚਿਰਕਾਲ ਤਕ ਜਾਪ ਕਰਨਾ। (੨)ਦਸਾਂ ਸਤਿ-ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਸਮਝਣਾ। (੩) ਅਰਥ ਵਿਚ ਬਿਰਤੀ ਟਿਕਾਂਣੀ। (੪) ਚਿਤ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਕਰਨੀ। (੫) ਪੂਰਨ ਸ਼ਰਧਾ ਰਖਣੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਰ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਸਮਝਣਾ। (੬) ਮਨ ਦਾ ਸੰਤੋਖ। (੭) ਪਿਛਲ ਰਾਤ ਇਕਾਂਤ ਦੇਸ ਹੋਵੇ। (੮) ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਹੋਵੇ। (੯) ਬਾਣੀ ਦੀ ਮੌਨਤਾ। (੧੦) ਪਰੇਮ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਮਨ ਨਾਲ ਕਰਨਾ। (੧੧) ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਦੀ ਇਛਾ ਨਾ ਰਖਣੀ। (੧੨) ਕੇਵਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਪਿਆਸੇ ਹੋਣਾ। (੧੩) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਰ ਅਖੰਡ ਸ਼ਰਧਾ ਰਖਣੀ। ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਛੇਤੀ ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ ਫਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ੋ।

ਉਤਰ-ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਮ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੱਖਣ ਹਨ ਪਰ ਪਦਾਰਥ ਉਕਤੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਸਹਿਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੈਰਾਗ, ਵਿਵੇਕ, ਪਰੇਮ, ਗਿਆਨ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਦੇ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਰੂਪ, ਨਾਮ ਦਾ ਕਾਰਨ, ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ, ਨਾਮ ਅਉਧੀ, ਨਾਮ ਦਾ ਫਲ,ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਰਸਾਇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਸੰਤ ਦੇ ਲਛਣ, ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਮਹਾਤਮ, ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਅਗਿਆਤ, ਇਹ ਬੜੇ ਭਾਰੀ ਪ੍ਰਕਰਣ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਗੋਬਿੰਦ ਰੂਪ ਹਨ। ਨਾਲੇ ਗੋਬਿੰਦ ਦੇ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਭਗਤੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਭਗਵੰਤ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪੰਥ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਇਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲੇ ਨਾਮ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਸਭ ਲਾਹੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਜੋ ਲੌਕਕ ਵੀਚਾਰ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਘਾਟਾ ਹੀ ਘਾਟਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੁਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਚਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਭ ਮੈ ਊਪਰ ਗੁਰ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰ ॥
ਹੋਰ ਕਥਨੀ ਬਦਉ ਨ ਸਗਲੀ ਛਾਰ ॥

ਮੁਖ ਬੰਧ

(ਵਲੋਂ—ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਗ੍ਰੰਥੀ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ
ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)

ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ?—

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਆਏ ਸ਼ਬਦ ਬਾਨੀ, ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ, ਸਾਚੀ ਬਾਣੀ, ਸੱਚ ਕੀ ਬਾਣੀ, ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ, ਬਾਣੀਆਂ ਸਿਰ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਦਿ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਣਾ ਵੱਜੋਂ ਹੀ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਤਿੰਨ ਸੋਮਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵਰਤਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਤਕ ਅੱਪੜੀ ਹੈ।

(੧) ਜਗਤ ਉਧਾਰਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਦ ਕਦੀ ਆਪਣੇ ਪਰਮ ਆਪੇ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਅਕਹਿ ਰਸ ਮਾਣਦੇ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸਰੂਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਉਸ ਅਸਲ ਆਪੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਅਗੰਮੀ ਸੰਗੀਤਕ ਲਹਿਰਾਉ ਵਿੱਚ ਗਾ ਉਠਦੇ। ਜਿਸ ਆਤਮ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਦੈਵੀ ਨਾਦ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਚੇਤਨ ਜੜ੍ਹ ਤੇ ਜੜ੍ਹ ਚੇਤਨ ਹੋ ਖਲੋਂਦੇ।

(੨) ਕਈ ਵਾਰ ਅਤਿ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਤੇ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਉਗਮੇ ਸ਼ੰਕੇ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨ ਹਿਤ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਬੜੀ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ, ਦ੍ਰਵ ਕੇ ਰੱਬੀ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰੰਗੀਲ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉੱਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਸੀਲੇ ਗਲੇ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਇਲਾਹੀ ਨਾਦ ਛਿੜਦਾ ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਦੇ ਕਿਣਕਿਆਂ ਨੂੰ ਹੜ੍ਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ।

(੩) ਕਈ ਪੜਾਵਾਂ ਤੇ ਯੋਗੀਆਂ, ਸਿੱਧਾਂ, ਨਾਥਾਂ, ਪੰਡਿਤਾਂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ, ਕਾਜ਼ੀਆਂ, ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਤੇ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਤੇ ਬਹਿਸਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਬੜੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਅੜਾਉਣੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਬਾਬੇ ਦੇ ਕੋਮਲ ਗਲੇ ਤੋਂ ਮਿੱਠੀ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਭਰੀ ਰੱਬੀ ਰੰਗਣ ਚਾੜ੍ਹ ਦੇਣ ਵਾਲੀ, ਕਰਣੀ ਭਰਪੂਰ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਸੁਣਦੇ ਤਾਂ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਚੇਲੇ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਡਿੱਠੇ।

ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਕਲਨ–

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਆਦਿਕਾਂ ਵਲੋਂ ਲਿਖੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਾਵਿ ਵਿੱਚ 'ਨਾਨਕ' ਨਾਮ ਦੀ ਛਾਪ ਲਾ ਕੇ ਅਸਲ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਕਲੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਰਲਗੱਡ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਅਸਲ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨਾਲ ਰਾਮਸਰ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਕਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।

ਹਰ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲੇ ਚੌਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਭੱਟਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਬੀੜ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਨਾਮ 'ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਰਖਿਆ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁਦੀ ਏਕਮ ੧੬੬੧ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪਰਮ ਸਿੱਖ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨੀਅਤ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਦਬ–

ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਥਵਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖੁਦ ਆਪ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਦਬ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ।

(੧)ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਚੌਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਰੁਮਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸਜੀ ਪਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਸਜਾ ਕੇ ਆਪ ਚੌਰ ਕਰਦੇ ਨੰਗੀਂ ਚਰਨੀਂ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁਜੇ ਤੇ ਦੁਖ ਭੰਜਨੀ ਬੇਰ ਤੇ ਅਠਸਠ ਘਾਟ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ 'ਚ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੀ ਛਤਰੀਦਾਰ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਥਾਂ ਥੜੇ ਤੇ ਪੋਥੀਆਂ ਵਾਲੀ ਪਾਲਕੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਖੁਦ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

(੨) ਸੰਮਤ ੧੬੬੧ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁਦੀ ਏਕਮ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਨੂੰ ਰਾਮਸਰ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਸੀਸ ਤੇ ਅਸਵਾਰਾ ਕਰਾ ਕੇ ਆਪ ਚੌਰ ਕਰਦੇ ਭਾਰੀ ਜਲੂਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਵਾਜਿਆਂ ਗਾਜਿਆਂ ਤੇ ਰਣਸਿੰਙਿਆਂ ਦੀ ਘਨ ਘੋਰ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕੇ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ। ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾਬਿਆ ਬਿਠਾ ਕੇ ਪਹਿਲਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਥਾਪਿਆ। ਆਪ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ 'ਹੁਕਮ' ਸੁਣਿਆਂ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਗੋਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ।

(੩) ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਕਮਰੇ ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਧੂ ਬ੍ਰਹਮ ਕੁਟੀਆ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ) ਜਿੱਥੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਪ ਬਿਰਾਜਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਨਵੇਂ ਪਲੰਘ ਤੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਰਾ ਕੇ ਆਪ ਪਲੰਘ ਦੇ ਹੇਠ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਦਰੀ ਤੇ ਚਾਦਰ ਵਿਛਾ ਕੇ ਬਿਰਾਜਦੇ ਰਹੇ।

ਗ੍ਰਿੰਥ ਸਾਹਿਬ ਆਦਰ ਕੇ ਹੇਤ॥ ਭੂਤਲ ਸੈਨੈ ਗੁਰੂ ਸਮੇਤ ॥੧੫॥

– ੦ –

ਤਹਾਂ ਨਿਵਾਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਕੀਨੋ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਭੂਤਲ ਨਿਕਟ ਅਧੀਨੋ ॥੫੧॥

(ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਸੂ: ਰਾਸ ੩ ਅੰਸੂ ੫੦)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਅਦਬ ਰੱਖਣ, ਚੰਦਨ ਤੇ ਕੇਸਰ ਘਸਾ ਕੇ ਧੂਪ ਧੁਖਾ ਕੇ ਤੇ ਫੂਲ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੂਜਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ–

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕੇਰ ਸਰੀਰ ਜੁਊ ਸਭਿ ਥਾਨ ਸਮੈ ਸਭਿ ਨ ਦਰਸੈ ਹੈ॥
ਗ੍ਰਿੰਥ ਰਿਦਾ ਗੁਰ ਕੋ ਇਹ ਜਾਨਹੁ ਉਤਮ ਹੈ ਸਭਿ ਕਾਜ ਰਹੈ ਹੈ॥
ਮੇਰੇ ਸਰੂਪ ਤੇ ਯਾਂ ਤੇ ਹੈ ਦੀਰਘ ਸਾਹਿਬ ਜਾਨਿ ਅਦਾਇਬ ਕੈ ਹੈ॥
ਪੂਜਹੁ ਚੰਦਨ ਕੇਸਰ ਕੋ ਘਸਿ ਧੂਪ ਧੁਖਾਇ ਕੈ ਫੂਲ ਚਢੈ ਹੈ॥

(ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਸੂ: ਰਾਸ ੩ ਅੰਸੂ ੫)

(੪) ਸਤਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦੁਪਹਿਰ ਸਮੇਂ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦੋ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਦੂਰ ਦੇਸ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਤਾਂਘ 'ਚ ਨਿਮਗਨ ਹੋਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਹਿਤ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਪਲੰਘ ਤੋਂ ਹੇਠ ਉਤਰਦਿਆਂ ਆਪ ਦੇ ਗੋਡੇ ਤੇ ਸੱਟ ਵੱਜੀ।

'ਸੁਨ ਬਾਨੀ ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਗੇ॥ ਕਰੀ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਸਿਹਜਾ ਤਿਆਗੀ' ॥੭॥
ਹਰ ਬਰਾਇ ਜਬ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਤਿਆਗੀ॥ ਪਾਟੀ ਚੋਟ ਗੋਡ ਪਰ ਲਾਗੀ ॥੮॥

(ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਸੂ: ਰਾਸ ੧੦ ਅੰਸੂ ੨੧)

ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁਛੇ ਜਾਣ ਤੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਦਬ ਤੇ ਭੈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਇਆ–

'ਜੋ ਸਿੱਖ ਗੁਰਬਾਣੀ ਭੈ ਕਰੈ॥ ਬਿਨ ਪ੍ਰਯਾਸ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤਰੈ' ॥੧੫॥

'ਜੋ ਗੁਰ ਭਗਤ ਸੋ ਸਿਖ ਹੈ ਮੇਰਾ ॥ ਗੁਰਬਾਣੀ ਭੈ ਤਿਸੈ ਘਨੇਰਾ ॥'
'ਜਿਨ ਭੈ ਅਦਬ ਨ ਬਾਣੀ ਧਾਰਾ ॥ ਜਾਨਹੁ ਸੋ ਸਿਖ ਨਹੀ ਹਮਾਰਾ ॥'
(ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਸੂ: ਰਾਸ ੧੦ ਅੰਸੂ ੨੧)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਉਦਾਹਰਣਾ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਭੈ ਅਤੇ ਅਤਿ ਉੱਚੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਯੁਗ ਵਿੱਚ ਜਗਤ ਦੇ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਭੈ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਭੈ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹਨ–

'ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਾਰੇ ॥'
(ਨਟ ਮਹਲਾ ੪ ਅਸਟਪਦੀਆ)

'ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਧਰ ਮੁਕਤਿ ਜਨਾਵੈਗੋ ॥'
(ਕਾਨੜਾ ਮਹਲਾ ੪ ਅਸਟਪਦੀਆ)

'ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਬਣੀਐ ॥'
(ਗਉੜੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੪ ਪਉੜੀ ੯)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਦਾ ਮਹੱਤਵ–

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਗੁਰ ਵਾਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਹੋਰ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਅਦਬ ਤੇ ਭੈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਉੱਥੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਉਚਾਰਨ ਅਤੇ ਇਕਾਗ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਮਨ ਜੋੜ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਦਬ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਦੀ ਕਦਰ ਕੀਮਤ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਉਦਾਹਰਣ ਤੋਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਜੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖ ਜੋਧਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਇਕ ਬੜੇ ਭਾਰੀ ਸਜੇ ਦੀਵਾਨ ਅੰਦਰ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ –

'ਕਰਹੁ ਸੁਨਾਵਨ ਸੁਧ ਜਪੁ ਮੋਹੀ ॥ ਜਾਚਹਿ ਕਹੈਂ ਸੁ ਦੇਵੋਂ ਤੋਹੀ ॥'
(ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਸੂ: ਰਾਸ ੬ ਅੰਸੂ ੪੬)

ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਗੋਪਾਲਾ ਨਾਮ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅਜਿਹੀ ਇਕਾਗ੍ਰਤਾ ਤੇ ਲਿਵਲੀਨਤਾ ਨਾਲ ਅੱਖਰ ਤੇ

ਲਗ ਮਾਤ੍ਰ ਸੋਧ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਦੇ ਇਵਜ਼ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਗੋਪਾਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਰਬ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਆਪਣੀ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਦਾ ਮਨ ਉੱਖੜ ਕੇ ਇਕ ਲੱਖ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਘੋੜਾ ਤੇ ਇਕ ਲੱਖ ਕੀਮਤ ਦੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਾਠੀ, ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗ ਲੈਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕਰ ਬੈਠਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਾਂਛਤ ਪਦਾਰਥ ਦੇਕੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਪਰਮ ਵਰਦਾਨ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਅਗਰ ਸਿੱਖ ਨਿਹ ਸੰਕਲਪ ਪਾਠ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਅਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਦਾ ਦੋਸ਼—

ਜਿੱਥੇ ਹਜ਼ੂਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਦੀ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਤਾਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ ਉੱਥੇ ਅਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਈ ਭਾਰੀ ਤਾੜਨਾ ਭਰਿਆ ਵਰਤਾਉ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਸ ਭਰੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੂਜੇ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ! ਇਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਥੱਪੜ ਮਾਰੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਐਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਭਾਈ ! ਇਸ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸਾਡਾ ਹੀ ਹੁਕਮ ਵਜਾਇਆ ਹੈ। ਤੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਤੁਕ ਅਸ਼ੁਧ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੈਂ। ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਸੀ 'ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਿਤ ਕਰਤਾ ਜਾਣੈ 'ਕੈ' ਜਾਣੈ ਗੁਰ ਸੂਰਾ।।' ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ (ਕੈ) ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਸੂਰਮਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਤੂੰ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੈਂ 'ਕੇ' ਜਾਣੈ ਗੁਰ ਸੂਰਾ।।' ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸੂਰਮਾਂ (ਕੇ) ਕੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਦੇਖ ਕਿ ਕੇਵਲ ਇਕ ਲਗ ਦੇ ਅਸ਼ੁਧ ਉਚਾਰਨ ਨਾਲ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਚਾਨਣ ਤੇ ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਜੇਡਾ ਫਰਕ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸਲਈ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਰੀਰ ਤੇ ਸਰੂਪ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਅੱਖਰ ਤੇ ਲਗਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਗ ਤੇ ਰੋਮ ਹਨ।

'ਦੂਸਰ ਰੂਪ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਜਾਨੋ।। ਆਪਨ ਅੰਗ ਮੇਰੇ ਕਰ ਮਾਨੋ।।
ਰੋਮ ਰੋਮ ਅੱਖਰ ਮੁਹਿ ਲਹੋ।। ਬਾਤ ਯਥਾਰਥ ਤੁਮ ਸੋਂ ਕਹੋਂ।।
(ਰਹਿਤ ਨਾਮਾ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਬੇ-ਅਦਬੀ ਤੇ ਗੁਨਾਹਿ ਅਜ਼ੀਮ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਦਾ ਬੇਅੰਤ ਮਹਾਤਮ ਤੇ ਫਲ ਹੈ। ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦਾ

ਸੱਚਾ ਤੇ ਸਦੀਵੀ ਸੁਖ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਇਕਾਗ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

'ਸਿਖਹੁ ਸੁਣਹੁ ਸੀਖ ਇਹ ਮੇਰੀ ॥ ਬਾਣੀ ਪਢਹੁ ਸ਼ੁਧ ਗੁਰ ਕੇਰੀ ॥
ਪਢੈ ਮਹਾਤਮ ਲਹੈ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ਹਲਤ ਪਲਤ ਮਹਿ ਹੋਇ ਨਿਹਾਲਾ ॥'

(ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਸੂ: ਰਾਸ ੩ ਅੰਸੂ ੩੪ ਛੰਦ ੨੮)

ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਬਿਨਾਂ ਅਰਥ ਸ਼ੁਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤੇ ਸ਼ੁਧ ਅਰਥ ਬਿਨਾਂ ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਤੇ ਅਰਥ ਸ਼ੁਧ, ਸ਼ੁਧ ਅਰਥ ਸ਼ੁਧ ਬੋਧ ॥
ਸ਼ੁਧ ਬੋਧ ਵਿਗਿਆਨ ਸ਼ੁਧ, ਬੋਧ ਅਬੋਧ ਸੁਬੋਧ ॥

(ਲੇਖਕ)

ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਮੁਖੀ ਸਿੰਘਾਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਤੇ ਸ਼ੁਧ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਉੱਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵਿਹਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਤਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਧੀਰ ਮੱਲ ਪਾਸੋਂ ਉਹ ਬੀੜ ਮੰਗਵਾ ਭੇਜੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾਈ ਸੀ। ਧੀਰ ਮੱਲ ਵਲੋਂ ਅਨੁਚਤ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਕੇ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ (ਗੁਰੂ ਕਾਂਸ਼ੀ) ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵਾਂਗ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਬੀੜ ਕੰਠੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਇਕ ਆਪਣਾ ਦੋਹਰਾ ਲਿਖ ਕੇ ਬੀੜ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤੀ। ਲਿਖਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਬੀੜ ਨੂੰ 'ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਹੀ ਬੀੜ ਨੂੰ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ।

ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੁਬ੍ਹਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੀੜ ਲਿਖਵਾਉਂਦੇ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਸੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਦੇ। ਐਉਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਅਰਥ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਰਾਹੀਂ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਵਿਦੇਹ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆਂ ਪਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸ਼ੁਧ ਅਰਥ ਤੇ ਬੀੜਾਂ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। ਅੱਗੋਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠਾਂ ਤੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਚੱਲੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਈ ਸ਼ਾਖ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਐਉਂ ਹੈ–

ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ — ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ:

ਭਾ: ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ — ਭਾ: ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ — ਭਾ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਭਾ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ:

ਭਾ: ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	ਭਾ: ਸੂਰਤਸਿੰਘ ਜੀ	ਭਾ: ਕੌਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਭਾ: ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਜੀ	ਭਾ: ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਭਾ: ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ	ਭਾ: ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ	
ਭਾ: ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ	ਭਾ: ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ	
ਭਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	ਭਾ: ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ	

ਭਾ: ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ:

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਬੇਦੀ)	ਭਾ: ਫਤੇ ਚੰਦ ਜੀ (ਸੰਤ)	ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਲੀ ਸਤੋ ਵਾਲੀ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਮੁਰਾਲੇ ਵਾਲੇ)	ਸੰਤ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਕਮਾਲੀਏ ਵਾਲੇ)	ਸੰਤ ਗਿ: ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਅੱਜ ਕੱਲ)
ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ)		
ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ (ਅੱਜ ਕੱਲ)		

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ–

ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਪਾਠ ਤੇ ਅਰਥ ਗਿਆਨੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੱਕ ਸੀਨਾ ਬਸੀਨਾ ਜਿਉਂ ਦੇ ਤਿਉਂ ਚਲੇ ਆਏ ਸੁਣੀਦੇ ਹਨ। ਮਗਰੋਂ ਵੇਦਾਂਤਕ ਤੇ ਸੂਫੀਆਨਾ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਰੰਗਣ ਚਾੜ੍ਹਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਪਾਠਾਂ ਤੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਹੀ ਰਹੀ ਜਿਸਦਾ ਸਦਕਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਪਾਠ ਤੇ ਅਰਥ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ ਹਨ।

ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਲੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਲੜੀ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਮੋਤੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਮਹਾਨ ਤਿਆਗੀ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਨਾਮੀ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣੂ ਹੈ। ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਤੇ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉੱਚੇ ਤੇ ਅਮਰ ਸਿਧਾਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਢਾਲ ਕੇ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਗੁਰ ਸਿਖ ਬਣ ਕੇ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੌਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਮੁਖ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਤੇਰਾਂ ਸੌ (੧੩੦੦) ਸਿੰਘ ਪੜ੍ਹੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ (੧੦੦੦) ਅਖੰਡ ਪਾਠੀ, ਦੋ ਸੌ (੨੦੦) ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਤੇ ਇਕ ਸੌ (੧੦੦) ਗੁਰਮਤ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਗਿਆਨੀ ਬਣੇ।

ਆਪ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਆਪ ਦੇ ਸੁਸਿਖਜਤ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਤੇ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਨ ਦੇਹੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਦੇ ਜੱਥੇ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਕਤ ਲਗ ਪਗ ਡੇਢ ਸੌ (੧੫੦) ਸਿੰਘ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਾਨੋ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਇਕ ਚੱਲਦੀ ਫਿਰਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਖਰਚ ਦੀ ਹਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਨੂੰ ਆਪ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਿੰਘ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆਦਿ ਗੁਰਮਤਿ ਤੇ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਸਬੰਧੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਾਠ, ਅਰਥ, ਭਾਵ ਅਤੇ ਅਲੋਚਨਾ ਸਹਿਤ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਅਮਲੀ ਸਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਢਾਲ ਕੇ ਨਮੂੰਨੇ ਦੇ ਸਿੰਘ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਦਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਵਤਾ ਅਤੇ ਦੈਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਭਰੀ ਚੁੰਬਕ ਤੇ ਪਾਰਸ ਆਤਮਕ ਛੋਹ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਫੀ ਅਵਸਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਸਦਕਾ ਦਾਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਪ੍ਰਜੀਸ਼ਨ ਤੇ ਅਪੜਾਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਦਰਸ਼ਨ–

ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੰਦਰ ਦਰਜ ਸੰਪੂਰਨ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕਠਨ ਪਾਠਾਂ, ਬਿਸ੍ਰਾਮਾਂ ਤੇ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਨਿਰਣਯ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸੁਘੜਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਜੂਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਿੰਨ ਮੁਖ ਕਾਰਨ ਹਨ।

(੧) ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਪਾਸ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਸ਼ੁਧ ਕਰਨ ਹਿਤ ਅੱਪੜਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ 'ਕਠਨ ਪਾਠਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ' ਆਪ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦਿੱਕਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਅਜਿਹੀ ਪੁਸਤਕ ਛਾਪੇ ਜਾਣ ਦੀ ਪੁਰ ਜ਼ੋਰ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

(੨) ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਨੇ ਇਕ ਪਾਠ ਦੇ ਨਿਸਚਿਤ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਬਹੁਤੇ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਝਮੇਲਿਆਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨਿਸਚਤ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਬੜੀ ਬਿਹਬਲਤਾ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

(੩) ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਦੇ ਇੱਛਾਵਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਘਰੋਗੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਅੱਪੜ ਕੇ ਪਾਠ ਸੁਧਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਅਜਿਹੀ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਢੂੰਡ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਮਹਾਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਸਤੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਮਹਾਨ ਅਚਾਰਯ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ। ਇਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ੧੯੫੯ ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਛਪੀ। ਇਹ ਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਾਧੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ–

(੧) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਵਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਹੀ ਸੰਕਲਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕਠਨ ਪਾਠ ਹੈ। ਹਰ ਇਕ ਤੁਕ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪਦ ਛੇਦ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

(੨) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੰਬੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਜਾਂ ਇਕ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਠਹਿਰਾਓ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸੌਖ ਲਈ ਅਲਪ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਨੂੰ ਕਾਮੇ (,) ਨਾਲ, ਅਰਧ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਨੂੰ

ਬਿੰਦੀ ਕਾਮੇ (;) ਨਾਲ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਨੂੰ ਦੂਡੰਡੀ (॥) ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(੩) ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਠਨ ਪਾਠ ਨੂੰ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਵਖਰਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਉਲਟਾਵੇਂ ਕਾਮੇ (' ') ਵੀ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ—ਬਲਤੋ ਜਲਤੋ 'ਤਉਕਿਆ' ਗੁਰ ਚੰਦਨ 'ਸੀਤਲਾਇਓ'॥

(੪) ਮੁਸ਼ਕਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੁਕਾ ਤੇ ਨੰਬਰ ਲਾ ਕੇ ਸਫੇ ਦੇ ਹੇਠ ਅਰਥ ਲਿਖ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਤਾਕਿ ਪਾਠਕ ਦੇ ਅਰਥ ਗਿਆਨ 'ਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕੇ।

(੫) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੰਖੇਪ ਉਥਾਨਕਾ ਵੀ ਪੈਰ ਟੂਕਾਂ 'ਚ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।

(੬) ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਾਠ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਪਾਠ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਅਰਥ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ (੨) ਨੰਬਰ ਲਾ ਕੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

(੭)'ਰਾਮਕਲੀ ਸਦ'ਬਾਣੀ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਥ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ 'ਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

(੮) ਹਰ ਇਕ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ 'ਮਹੱਲਾ' ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਮੋਟੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਲਾ ਅਤੇ ਘਰ ਆਦਿ ਦੀ ਉਹੋ ਸੂਚਨਾ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸੌਖ ਲਈ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

(੯) ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਯਯੇ' ਅੱਖਰ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅਸ਼ੁਧ ਉਚਾਰਨ ਨਾਲ ਅਰਥ ਦਾ ਅਨਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ 'ਯਯੇ' ਅੱਖਰ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਪਾਠਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਕੇ ੨੫੭ ਪੰਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਉਚਾਰਨ ਤੇ ਅਰਥ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

(੧੦) ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਅੱਧੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਨਿਰਣਯ ਵੀ ਸੂਚਨਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ੨੫੭ ਪੰਨੇ ਤੇ ਹੀ ਦਰਜ ਹੈ।

(੧੧) ਆਮ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਛਪੀਆਂ ਦਮਦਮੀ ਸਰੂਪ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਠਾਂ ਦਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਬੀੜ ਨਾਲ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਉਹ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਪਾਠਾਂ ਨੂੰ ਆਹਮੋ ਸਾਹਮਣੇ ਖਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਛਾਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

(੧੨) ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਨ ਵਾਂਛਤ ਤੁਕ ਜਾਂ ਪਾਠ ਲੱਭਣ ਦੀ ਔਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਤੁਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ੧੪੩੦ ਪੰਨੇ ਦੀ ਛਾਪੇ ਦੀ ਉਨੀਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦਾ ਪੰਨਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੂਜੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਤੁਕ ਦਾ ਨੰਬਰ ਤੇ ਤੀਜੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਨੰਬਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਹੋਰ ਪੰਨਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਜਾਂ ਹਥ ਲਿਖਤ ਬੀੜਾਂ 'ਚੋਂ ਵੀ ਪਾਠ ਸੁਖੈਨ ਹੀ ਲੱਭਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

(੧੩) 'ਰਾਗ ਮਾਲਾ' ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਅਰਥ ਜੋ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਹਿਤ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਛਾਪ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

(੧੪) ਕਈ ਪਾਠਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਉਚਾਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਬ੍ਰੀਕ ਟਾਈਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

'ਮਹੱਲਾ'—

(੧੫) 'ਮਹਲਾ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ 'ਮਹਿਲਾ' ਨਹੀਂ ਉਚਾਰਨਾ ਸਗੋਂ 'ਮਹੱਲਾ' ਉਚਾਰਨਾ ਹੈ।

ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ 'ਮਹੱਲਾ' ਦਾ ਉਚਾਰਨ 'ਮਹਿਲਾ' ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ 'ਮਹੱਲਾ' ਹੈ। ਮਹਿਲਾ ਦਾ ਅਰਥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਇਹ ਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮਹੱਲਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾ, ਦੂਜਾ, ਤੀਜਾ ਦੀ ਥਾਂ ਪਹਿਲੀ, ਦੂਜੀ, ਤੀਜੀ ਲਿਖਦੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਉਚਾਰਨ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ—ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ਪਹਿਲਾ ੧ (ਪੰਨਾ ੧੪), ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੪ ਚੌਥਾ (ਪੰਨਾ ੬੦੫), ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੩ ਤੀਜਾ (ਪੰਨਾ ੬੬੪)।

ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ 'ਮਹਿਲਾ' ਉਚਾਰਨ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਅਰਥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਬਜਾਇ ਮਹਲ ਸ਼ਬਦ ਮੰਨ ਕੇ ਕਾਇਆਂ (ਸਰੀਰ) ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ 'ਚ ਆਏ ਸ਼ਬਦ 'ਮਹਲਾ' ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ ਇਕ ਵਚਨ ਨਹੀਂ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ—'ਸੁ ਮਹਲ 'ਮਹਲਾ' ਅੰਤਰੇ' ॥ ਅਤੇ "'ਮਹਲਾ' ਅੰਦਰਿ ਗੈਰ ਮਹਲ ਪਾਏ॥' ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਏ 'ਮਹਲਾ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਮਹਲਾ ਅਰਥਾਤ 'ਸਭ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿੱਚ' ਭਾਵ ਬਹੁ ਵਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਹੱਲਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਮਹੱਲ ਸਰੀਰ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ। ਕਈ ਥਾਂ ਮਹਲ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਵੀ ਮਹੱਲ ਹੈ ਜਿਵੇਂ 'ਤਾ ਸੁਖ ਲਹਹਿ ਮਹਲ' ॥ (ਸੋ: ਮ: ੧) ਇਸ ਲਈ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ 'ਮਹੱਲਾ' ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹੱਲਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

'ਰਹਾਉ'—

(੧੬) 'ਰਹਾਉ' ਨੂੰ ਇਕ ਰਹਾਉ ਨਹੀਂ ਕੇਵਲ 'ਰਹਾਉ' ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਦੁਪਾਸੀਂ ਡੰਡੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਏਕਾ ਅੰਗ (॥ ੧ ॥) ਰਹਾਉ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਨਜਾਣ ਪਾਠਕ 'ਇਕ ਰਹਾਉ' ਪੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ

ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਅਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਏਕਾ ਅੰਗ ਰਹਾਉ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਪਦ ਦੀ
ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਨੰਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 'ਰਹਾਉ' ਹੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਹੈ।
ਪੰਨਾ ੯੬ ਤੇ ਚਾਰ ਵਾਰ ਤੇ ਪੰਨਾ ੮੨ ਤੇ ਇਕੋ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਛੇ ਵਾਰ ਰਹਾਉ ਸ਼ਬਦ
ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹਰ ਇਕ ਰਹਾਉ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਡੰਡੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਏਕਾ ਅੰਗ ਹੀ
ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਰਹਾਉ ਬਿਨਾਂ ਇਕਾਂਗ ਤੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦੇ
ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ 'ਰਹਾਉ ਦੂਜਾ' ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ।
ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵੀ ਇਕ ਰਹਾਉ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਗੋਂ ਸਭ ਥਾਈਂ ਕੇਵਲ 'ਰਹਾਉ' ਹੀ
ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ।

ਇਹ 'ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਦਰਸ਼ਨ' ਪੁਸਤਕ ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ ਦੀ ਅਪੇਕਸ਼ਾ (ਨਿਸਬਤ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਹਜ ਪਾਠੀਆਂ, ਅਖੰਡ ਪਾਠੀਆਂ, ਕਥਾ ਵਾਚਕਾਂ, ਰਾਗੀਆਂ, ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ, ਖੋਜੀਆਂ, ਲਿਖਾਰੀਆਂ, ਨਿਤਨੇਮੀਆਂ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਤੇ ਸ਼ੁਧ ਉਚਾਰਨ ਲਈ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਇਕ ਚੰਗੇਰੇ ਉਸਤਾਦ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਰਸੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣੇਗੀ।

ਦਾਸ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਯੋਗ ਕਦਰ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਧ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੋਣਗੇ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ॥

-ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਦਾਸ-

ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ
ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

੨੦ ਫਰਵਰੀ ੧੯੬੯
ਗਲੀ ਸ਼ਹੀਦ ਬੁੰਗਾ
ਨੇੜੇ ਕੌਲ ਸਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਯਯੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪਾਠਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਣ

ਪਾਠ	ਉਚਾਰਣ	ਅਰਥ
ਦੁਯਾ	ਦੁਇਆ	ਦੂਜਾ
ਦਯੁ	ਦਈਉ	ਪ੍ਰੇਰਕ, ਦਿਆਲੂ
ਦਯੈ	ਦਈਐ	ਪ੍ਰੇਰਕ ਨੂੰ
ਦੁਯੈ	ਦੁਇਐ	ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵ
ਭਯਾ	ਭਈਆ	ਭਾਈ, ਭਰਾ
ਰਯਤਿ	ਰਈਅਤਿ	ਪਰਜਾ
ਦਯਿ	ਦਈਇ	ਪ੍ਰੇਰਕ, ਦਿਆਲੂ
ਮੁਯੇ	ਮੁਈਏ	ਪਿਆਰੀਏ
ਪਾਯੰ	ਪਾਇਐਂ	ਪਉਣਾ
ਰਮਯੇ	ਰਮਈਏ	ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ
ਅਯੋ	ਅਇਓ	ਆਇਆ
ਦੁਯੀ	ਦੁਈ	ਦੂਜੀ
ਅਯਾਨਾ	ਅਇਆਨਾਂ	ਬਾਲਕ ਅਵਾਣਾ
ਕਾਯਾ	ਕਾਇਆ	ਦੇਹ, ਸਰੀਰ
ਪਯਾ	ਪੈਆ	ਪਈ, ਲਿਖਤ
ਕਾਯਉ	ਕਾਇਅਉ	ਦੇਹ
ਭੈਯਾਨ	ਭੈਆਨ	ਭੈ ਦਾਇਕ
ਤੁਯੰ	ਤੁਇਅੰ	ਤੇਰੀ, ਤੇਰੇ ਤੇ
ਮਯਹ	ਮਇਅਹ	ਸਰੂਪ
ਧਾਯੰਤੇ	ਧਾਇਅੰਤੇ	ਧਾਵਾ ਕਰਨਾ
ਰਮਣੀਯ	ਰਮਣੀਅ	ਸੁੰਦਰ
ਪਯਾਲ	ਪਇਆਲ	ਪਤਾਲ
ਦ੍ਰਿੜ੍ਹੰਤਣਃ	ਦ੍ਰਿੜ੍ਹੰਤਣਹ	ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਨਾ
ਮਯ	ਮੈ	ਸਰੂਪ
ਚਾਯ	ਚਾਅ	ਉਤਸ਼ਾਹ
ਨਯਨਿ	ਨੈਣ	ਨੇਤ੍ਰ, ਅੱਖਾਂ
ਬਯਨਿ	ਬੈਣ	ਬਚਨ
ਜਯੋ	ਜਇਉ	ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ
ਜਯ	ਜੈ	ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਖੇ ਵਰਤੇ ਗਏ ਖਾਸ ੨ ਅੱਖਰਾਂ ਸੰਬੰਧੀ

ਸੂਚਨਾ

ਉ—ਔਂਕੁੜ ਤੇ ਹੋੜੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਸੁੋਈ—ਦ੍ਰਮਿਆਨੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਾਸਤੇ
ਗਾਵਨਿ੍—ਪੈਰ ਹਾਹੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਗ੍ਯਾਨ—ਅੱਧੇ ਯੱਯੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਕੰੀ—ਬਿੰਦੀਦੀ ਥਾਂ ਟਿੱਪੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਹਁਉ—ਟਿਪੀ ਦੀ ਥਾਂ ਚੰਦਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਕਿਸ੍ਨ—ਅੱਧੇ ਨੱਨੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਗ੍ਰਿਸ੍ਟ--ਅੱਧੇ ਟੈਂਕੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਕਲੂਚਰੈ—ਅੱਧੇ ਊੜੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਬਿਸ੍ਵ--ਅੱਧੇ ਵਵੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਅਸ੍ਚਰਜ--ਅੱਧੇ ਚੱਚੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਦ੍ਰਿੜ੍ਹੰਤਣਃ—ਹਾਹੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਅਸ੍ਥਿਤੰ—ਅੱਧੇ ਸੱਸੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਦਸ੍ਤਗੀਰੀ—ਅੱਧੇ ਤੱਤੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

ਨੋਟ—ਸਹਸਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਸਵੈਯਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਅਖਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਯਯੇ ਅਖਰਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ ਓਹ ਐੜੇ ਦੇ ਥਾਂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਜੇ ਅਖਰ ਹੇਠ (੍ਯ) ਔਂਕੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਊੜੇ ਦੇ ਥਾਂ ਬੋਲੇਗਾ ਕਈਥਾਈਂ ਚਰਨੀਯਯੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਖਰ ਨੂੰ ਲਗਾਂ ਭੀ ਹੁੰਦੀਆਂਹਨ ਜਿਹਾ ਕਿ 'ਅਤ੍ਰੰਤ' ਇਥੇ ਚਰਨਾਂ ਵਾਲੇ ਅਖਰ ਨੂੰ ਅੱਧਾ ਯਯਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਥਾਂ ਸਮਝੋ।

ਗੁਰੂ ਗੱਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦੇ 'ਪਾਠ–ਭੇਦਾਂ' ਦੀ ਵੰਨਗੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਤੇ ਛਾਪੇ ਦੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਪਾਠ	ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਬੀੜ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਪਾਠ
੧	੪	ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥੧॥	॥੧॥ ਨਹੀਂ ਹੈ
੧	੫	ਚੁਪੈ ਚੁਪਿ ਨ ਹੋਵਈ	ਚੁਪ
੨੫	੪	ਕਰਣੀ ਬਾਝਹੁ ਘਟੇ ਘਟਿ	ਵਾਝਹੁ
੫੪	੪	ਦੁਇ ਕਰ ਜੋੜਿ ਖੜੀ ਤਕੈ	ਥਕੀ ਤਕੈ
੭੪	੭	ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਇਆਲਿਆ	ਲੋਆ
੮੨	੯	ਵਿਰਲੇ ਕੇਈ ਕੇਇ	ਕੇ
੧੩੬	੧੨	ਜਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ	ਜਿਨ
੧੩੬	੧੭	ਕਹੀਐ ਕਿਥੈ ਵੈਣ	ਵੇਣ
੧੪੩	੧੮	ਅਫਜੂ ਖੁਦਾਇਆ	ਖੁਦਾਇ
੧੪੬	੫	ਤਾ ਕਿਆ ਹੋਰਿ	ਕਿਅ
੧੫੪	੧	ਕਰਣੈ ਵਾਲਾ	ਕਹਣੈ
੧੫੭	੧੦	ਨਿਰਭਉ ਕਾ ਸੋਹਿਲਾ	ਸੋਹੇਲਾ
੧੭੩	੧੭	ਸਭ ਦਾਲਦ	ਸਬ
੧੭੮	੧੫	ਕਿ ਆਖਿ ਵਖਾਨੈ	ਕਿਆ
੧੮੮	੧੩	ਕਉਨ ਵਡਾ ਮਾਇਆ	ਕੋਊ ਨ
੧੯੯	੧੭	ਜੀਅ ਕੈ ਸਾਥੇ	ਸਾਥੈ
੨੧੩	੧੪	ਸਭਹੂ ਕੋ ਰਸੁ ਹਰਿ	ਸਬ ਹੂ
੨੧੯	੧੬	ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤ	ਪਤਤਿ
੨੨੦	੭	ਜਾਨਹੁ ਗਿਆਨੀ	ਜਾਨਉ
੨੫੬	੧੫	ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ	ਦਿਣਸੁ
੩੦੪	੧੪	ਜੋਰਾ ਪੁਰਖ	ਪੁਰਸ
੩੧੧	੧੧	ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੩	ਸਲੋਕ ਮਹਲ ੩
੩੧੫	੧੭	ਉਸਤਤਿ ਵਿਚਿ	ਉਸਤਤੀ
੩੧੬	੨	ਖੜਿ ਪਾਇਅਹੁ	ਪਾਇਹੁ
੩੧੭	੧	ਓਨ੍ਹਾ ਗੁਣੈ ਨੋ	ਗੁਣਾ ਨੋ
੩੨੩	੧੭	ਸੂਅਟਾ ਤੋਰ	ਸੁਅਟਾ
੩੨੪	੧੩	॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥	ਰਹਾਉ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਤੇ ਛਾਪੇ ਦੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਪਾਠ	ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਬੀੜ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਪਾਠ
੩੨੪	੧੬	ਕਬ ਕੇ ਹੋਏ	ਹੁਏ
੩੨੬	੯	ਉਠਿ ਆਇਆ	ਆਇਅ
੩੩੩	੧੬	ਗਉੜੀ ਪੰਚਪਦਾ	ਪੰਚਪਦ
੩੪੬	੧੭	ਜਾਤੇ ਆਵਾਗਵਨੁ	ਜਾਤਿ
੩੪੮	੬	ਆਪੇ ਭੁਗਤਾ ਜੀ ਹਉ	ਭੁਗਤਾ ਹਉ
੩੫੬	੫	ਪੰਚਪਦੇ	ਪੰਚਪਦ
੩੭੫	੧੬	ਆਸਾ ਮਃ ੫	ਆਸਾ ੫
੪੦੯	੭	ਆਸਾਵਰੀ	ਅਸਾਵਰੀ
੪੩੬	੧੨	ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧	ਮਹਲ ੧
੪੩੮	੯	ਸੰਸਾਰਿ ਜੀਉ	ਜੀ
੪੪੨	੧੫	ਲਾਹਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਲੈ ਜਾਹਿ	ਰਾਮੁ
੪੫੦	੧੦	ਅਗੈ ਭੁਖਾ ਕਿਆ ਖਾਇ	ਭੁਖ
੪੫੦	੧੫	ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੪	ਮਹਲ ੪
੪੫੫	੧੪	ਜਪ ਤਾਪ ਸੰਜਮ ਕਿਰਿਆ ਪੂਜਾ	ਕਿਰਿਅ
੪੬੨	੧੮	ਮਹਲਾ ੨	ਮਹਲ ੨
੪੭੩	੧੨	ਸਲੋਕ ਮਃ ੧	ਸਲੋਕੁ
੪੭੫	੧੫	ਰਹਾਉ	ਰਹਉ
੪੮੦	੧੬	ਸੁਪਨੀ ਸੁਪਨੀ ਕਿਆ ਕਹਉ	ਕਹਹੁ
੪੮੯	੭	ਆਵਤ ਜਾਤ ਰਹੈ ਗੁਬਾਰਿ	ਜਾਵਤ
੫੦੦	੧	ਗੂਜਰੀ ਮਹਲਾ ੫	ਮਹਲ ੫
੫੦੯	੧੨	ਸਲੋਕੁ ਮਃ ੩	ਸਲੋਕੁ ੩
੫੧੬	੧੮	ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਅਰਦਾਸਿ	ਅਗੈ
੫੧੯	੩	ਨਾਉ ॥੧॥ ਮਃ ੫ ॥ ਸਿਮਰਤ	॥੧॥ ਸਿਮਰਤ
੫੨੪	੧੬	ਤਨਨਾ ਬੁਨਨਾ	ਤਤਨਾ
੫੨੫	੮	॥ ਰਹਾਉ ॥	॥ ਰਹਉ ॥
੫੨੯	੮	ਗਰੀਬ ਬੁਲਾਵਉ	ਬਲਾਵਉ
੫੫੯	੪	ਮਿਲਾਇ ॥੨॥ ਮੇਰੀ	ਮਿਲਾਇ ॥ ਮੇਰੀ
੫੬੮	੧੭	ਗੁਰੁ ਆਪਣਾ	ਅਪਣਾ
੫੯੮	੧੦	ਪੰਚਪਦੇ	ਪੰਚਪਦ
੬੧੭	੧੬	ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫	ਸੋਰਠਿ ਮਹਲ ੫

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਤੇ ਛਾਪੇ ਦੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਪਾਠ	ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਬੀੜ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਪਾਠ
੬੩੨	੩	ਨਾ ਗੁਰਜਨੁ	ਨ ਗੁਰ ਜਨੁ
੬੪੮	੧੨	ਮਃ ੩	ਮਃ ੧
੬੬੧	੯	ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧	ਮਹਲਾ ੩
੬੬੬	੬	ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ	ਦੂਆ
੬੯੨	੧੬	ਮਾਰਕੰਡੇ ਤੇ ਕੋ ਅਧਿਕਾਈ	ਮਾਰਕੰਡ
੬੯੫	੧੨	ਸੈਣੁ ਭਣੈ	ਸੈਨੁ
੭੨੧	੧੦	ਅਤੀਤੁ	ਤੀਤੁ
੭੩੧	੧੯	ਦੀਜੈ ਦਾਨੁ	ਕੀਜੈ
੭੭੯	੧੦	ਹਮ ਬਹੁਰੀਆ	ਹਮਾ
੭੮੭	੧੦	॥੨॥ ਮਃ ੩ ॥	॥੨॥੩॥
੮੦੨	੮	ਯਾਨੜੀਏ ਕੈ ਘਰਿ ਗਾਵਣਾ	ਯਾਨੜੀਏ ਕੈ ਘਰਿ
੮੧੭	੧੨	ਦੀਨੋ ਦਾਨਿ	ਦੀਨੋ ਜਾਨਿ
੮੩੨	੪	ਚੀਤਿ ਚਿਤਵਉ	ਚੀਤਿ ਚਿਤਉ
੮੩੧	੧੮	ਊਤਮ ਕਰਾਮੰ	ਊਤਮਾ ਕਰਮੰ
੮੫੩	੧੩	ਨ ਮਰੈ	ਨੰ ਮਰੈ
੮੭੫	੧੮	੪॥੨॥੧੧॥੭॥੨॥੪੯॥ ਜੋੜੁ	੪॥੨॥
੮੭੭	੪	॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥	॥੧॥
੮੯੯	੧	ਕਤਹੂ ਨ ਧਾਵੈ	ਕਤਹੂ ਧਾਵੈ
੯੦੮	੧੦	ਮਹਲਾ ੩	ਮਹਲ ੩
੯੪੨	੮	ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨਹੀ	ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨਾਹੀ
੯੫੩	੧੨	ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੇਸੀਆ	ਮੰਗਸੀਆ
੯੫੪	੩	ਕਿਰਪਨ ਸੰਚਹਿ	ਕਿਰਪ
੯੫੪	੧੧	ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਈ	ਜਾਣਨੀ
੯੫੭	੪	ਪੂਰੈ ਵੇਖਾਲਿਆ	ਦੇਖਾਲਿਆ
੯੬੫	੯	ਮਹਲਾ ੫	ਮਹਲ ੫
੯੬੮	੬	ਕਿਆ ਸਾਲਾਹੀ	ਕਿਅ
੯੬੮	੧੨	ਗੁਰੁ ਅਮਰੁ ਤੂ	ਅਮਰੂ
੯੬੮	੧੬	ਦੂਣੀ ਚਉਣੀ ਕਰਾਮਾਤਿ	ਦੂਣੀ ਚਊਣੀ
੯੮੩	੮	॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥	। ਰਹਾਉ ।

ਇਤਿਆਦਿਕ ਕ੍ਰੀਬਨ ਪੰਦ੍ਰਾਂਸੋ ਪਾਠ ਹਨ ਜੋ ਸ੍ਰੀਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਦੇ ਪਾਠਾਂਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ

ਜਪੁ ਜੀ ਉਥਾਨਕਾ

ਇਕ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਰੇਣ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਛਕਾ ਕੇ ਸਚਾ ਸੌਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ,ਓਹ ਸਹਿਤ ਬੈਰਾਗੀਆਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਆਏ ਗਏ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸੰਤ ਰੇਣ ਨੇ ਇਹ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਆਪ ਦਾ ਮਾਲਾਮੰਤ੍ਰ, ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਤੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ '੧ ਓ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਜਪੁ ॥ ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥' ਪਰ ਮਾਲਾ ਮੰਤ੍ਰ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਪੁਛਿਆ, ਪੁਛ ਕੇ ਦਸਾਂਗੇ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਦੂਜੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਪੁਰਖਾ ! ਮਾਲਾਮੰਤ੍ਰ ਤਾਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਉਚਾਰਿਆ ਸੀ, ਦੂਜੀ ਵੇਰ ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਉਚਾਰ ਆਏ ਹਾਂ, ਲੈ ਹੁਣ ਫੇਰ ਨੰਬਰ ਵਾਰ ਪਉੜੀਆਂ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਖੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸੁਣਾਇਆ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ–

*ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ

੧ ਓ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਜਪੁ ॥

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥੧॥

ਸੁਖੈਨ ਅਰਥ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਨੰਬਰ ੧

ਜੋ ਇਕੋ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਅਦਵੈਤ ਸਰੂਪ ਅਖੰਡ ਓ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਹੈ।ਸਤਿ=ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਨਾਮੁ=ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ।ਕਰਤਾਰ ਹੈ।ਪੂਰਨ ਹੈ।ਭੈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ।ਵੈਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਕਾਲ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਮੂਰਤਿ=ਸਰੂਪ ਹੈ। ਅਜੂਨੀ=ਜੂਨਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ।ਸੈਭੰ=ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ=(ਗੁ) ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ (ਰ) ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ। ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ। ਜਪੋ ਇਸ ਨੂੰ। ਆਦਿ ਸਚੁ=ਭੂਤ ਭਵਿਖ ਵਰਤਮਾਨ ਤੇ ਮਧਿਕਾਲ ਵਿਚ ਸਚ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਜੁਗਾਂ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਭੀ।

---

*ਜਪੁ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਅਰ ਤਤਕਰੇ ਵਿਚ ਜਪੁ ਦੇ ਨਾਲ ਨੀਸਾਣ ਦਾ ਪਦ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਨੰ: ੨ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਸੰਕੇਤੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਪਦ ਅਰਥ

੧=ਏਕਾ ਏਕੰਕਾਰ ਲਿਖ ਵੇਖਾਲਿਆ।

ਤਥਾ ਹੀ- ਏਕੰਕਾਰ ਇਕਾਂਗ ਲਿਖ ਊੜਾ ਓਅੰਕਾਰ ਲਖਾਇਆ॥ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਹੁਇ ਨਿਰਵੈਰੁ ਸਦਾਇਆ॥ਅਕਾਲ ਮੂਰਤ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸੋਇ ਨਾਉ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਭਾਇਆ॥ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁ ਆਦਿ ਸਚ ਜੁਗਹ ਜੁਗੰਤ੍ਰ ਹੋਂਦਾ ਆਇਆ॥ ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ ਸਚ ਨਾਉਂ ਸਚ ਦਰਸ਼ਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਿਖਾਇਆ॥ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤ ਲਿਵ ਲੀਣ ਹੁਇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ ਪਰਚਾ ਪਰਚਾਇਆ॥ ਗੁਰ ਚੇਲਾ ਰਹਿਰਾਸ ਕਰ ਵੀਹ ਇਕੀਹ ਚੜ੍ਹਾਉ ਚੜ੍ਹਾਇਆ॥ ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਖ ਫਲ ਅਲਖ ਲਖਾਇਆ॥ (੩੯ ਵੀਂ ਵਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ) ਭਾਵ ਏਕਾ ਇਕ ਦਾ ਸਰੂਪ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। (ਵਾ ਏਕਾ ਅਦ੍ਵੈਤ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। 'ਤਿਸਦਾ ਸਰੀਕ ਕੋਇ ਨਾਹੀ ਜਿਸਨੋ ਲਵੈ ਲਾਇ ਸੁਣਾਇਆ॥' ਜੋ ਜਾਤੀ ਬਿਜਾਤੀ ਸ੍ਵੈਗਤ ਭੇਦ ਸੇ ਰਹਿਤ, ਸੋ ਕਹੀਏ ਇਕ। ਦੇਸ ਕਾਲ ਵਸਤੂ ਸੇ ਰਹਿਤ ਸੋ ਕਹੀਏ ਇਕ।

੧=ਏਕਾ ਕਿਉਂ ਲਿਖਿਆ? ਇਕ ਮੇਵਾ ਅਦੁਤੀ ਬ੍ਰਹਮ।

ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਕਾਂਸ਼ੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਮਤ ਦੇ ੬੩ ਤਰ੍ਹਾਂ ⌒ ਦੇ ਝਗੜੇ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ੧ ਏਕਾ ਲਗਾਕੇ ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਏਹ ਇਕ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡਾ ਅਦ੍ਵੈਤ ਮਤ ਹੈ। ਵਾ ਈਸਾਈਆਂ ਦੇ ਮਤ ਵਿਚ, ਰੂਹ ਮੁਕੱਦਸ, ਖ਼ੁਦਾ ਤੇ ਪੈਗੰਬਰ ਮੰਨੇ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਖ਼ੁਦਾ ਤੇ ⌒ ਪੈਕੰਬਰ ਮੰਨੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਭੇਦ ਮੇਟਣ ਵਾਸਤੇ ਏਕਾ ਲਿਖਿਆ। ਵਾ (੧ ਓਅੰਕਾਰ ਤੋਂ) ਪਹਿਲੀ ਗਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਪੰਡਤ ਦਾ ਲਿਹਾਜ਼ੀ ਅਰਥ—ਨੁਖਾ ਸਹੁਰੇ ਵਾਂਗ ਸਭ ਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ।

ਓ ⌒ ਰੂੜੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ⌒ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੰਕੇਤੀ ਅਰਥ—ਸਰਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦਾ ਨਾਮ ਓਅੰਕਾਰ ਹੈ।

ਵਿਆਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ—ਅਵ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ (ਰਖਜਾ ਅਰਥੇ) ਜੋ ਉਚਾਰਨ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਰਖਜਾ ਕਰੇ।

ਜੋਗ ਅਰਥ:--ਜੋ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਊਰਧ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸੋ ਕਹੀਏ ਓਅੰਕਾਰ। ਭਗਤਿ ਅਰਥ—ਜੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਆਪਣੇ ਪਜਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋ ਕਹੀਏ ਓਅੰਕਾਰ

ਲਕੀਰਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਕਰਕੇ:--(ਅਕਾਰ) ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਰਜੋ ਗੁਣ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਕਰਕੇ (ਓਕਾਰ) ਸਤੋ ਗੁਣ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ। (ਮਕਾਰ) ਤਮੋ ਗੁਣ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ। (ਅਰਧ ਬਿੰਦੂ) ਕੁੰਡਲ ਜੋ ਇਹ, ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਸ਼ਟਾਨ ਲਖ ਭਾਗ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਸੋ ਕਹੀਏ ਓਅੰਕਾਰ।

ਲੈ ਚਿੰਤਨ ਸੇ ਅਰਥਃ--(ਅਕਾਰ,ਜਿਥੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਵਿਖੇ ੪੨ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਸਫੁਰਨ ਹੈ ਤਿਸਦਾ ਵਜਸਟੀ ਭੇਦ ਸੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨਾਮਾ ਜੀਵ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਵੈਰਾਟ ਹੈ ( ) ਇਹ ਵੈਰਾਟ ਅਭਿੰਨ ਵਿਸ੍ਵ ਨਾਮੇ ਜੀਵ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਓਹ ਵਾਚ ਸਰੂਪ ਹੈ। (ਓਕਾਰ) ਵਜਸਟੀ ਭੇਦ ਸੇ ਤੈਜਸ ਨਾਮਾ ਜੀਵ ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੈ,ਸਮਸਟੀ ਭੇਦ ਸੇ ਸੂਖਮ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਾ ਹਿਰਨ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ) ਗਰਭ (ਕਾਰਨ) ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੈ। ਅਕਾਰ ਹਿਰਨ ਗਰਭ ਤੈਜਸ ਨਾਮੇ ਜੀਵ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ ਓਹ ਵਾਚ ਸਰੂਪ ਹੈ ਇਸ ਮੇਂ (ਮਕਾਰ) ਪ੍ਰਾਗ ਨਾਮਾ ਜੀਵ ਸੁਖੋਪਤ ਦਾ ਤੇ ਈਸ਼ਵਰ ਸਰਬ ਦਾ। ਈਸ਼ਰ ਅਭਿੰਨ ਪ੍ਰਾਗ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ,ਉਹ ਵਾਚ ਸਰੂਪ ਹੈ (ਅਰਧ) ਅਧੋ ਭਾਗ ਦਾ (ਬਿੰਦੂ)ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੋਣੇ ਸੇ ਸਾਖੀ ਵਾਚ ਹੈ ਤੇ ਸਰਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੋਣੇ ਸੇ ਸ਼ੁਧ ਦਾ ਵਾਚ ਹੈ (ਵਾ) ਪੁਰਖ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ, ਮਹਿਤਤ, ਤ੍ਰਿਧਾਹੰਕਾਰ, ਸੂਖਮ ਪੰਜ ਤਨ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪੰਜ ਤਤ, ਪੰਜ ਸਥੂਲ ਤਤ,ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੇਰ ਲੈ ਕਰਕੇ ਲਖ ਭਾਗ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ।

ਸਤਿ—ਤ੍ਰੈਈ ਕਾਲ ਅਬਾਧਤ੍ਵੰ ਸਤ੍ਵੰ ! ਜੋ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਨਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸੋ ਸਤਿ ਹੈ। (ਵਾ) ਜਿਸਦੀ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਤਾ ਹੈ (ਵਾ) ਜੋ ਵਿਚ ਸਤ ਰੂਪ ਹੈ ਵਾ ਸਭ ਨੂੰ ਸਤਾ ਸਫੁਰਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੋ ਸਤਿ ਹੈ।

ਨਾਮੁ—ਪ੍ਰਸਿਧ ਜੋ ਹੋਵੇ ਸੋ ਨਾਮੁ(ਯਥਾ)ਫਲਾਣੇ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਵ ਪ੍ਰਸਿਧ(ਮਸ਼ਹੂਰ) ਹੈ। ਸਚਾ ਨਾਮ(ਸਬੰਧਕ ਅਰਥ) ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੋਧਕ ਭਾਵ ਹੋਵੇ ਸੋ ਕਹੀਏ ਨਾਮੁ (ਸਤਿ) ਬੋਧ ਰੂਪ ਤੇ (ਨਾਮੁ) ਬੋਧਕ। (ਵਾ) ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾ—ਆਮ=ਆਮ ਖਾਸ ਪ੍ਰਪੰਚ ਨਾ ਹੋਵੇ। (ਵਾ) ਰੋਗ ਨਹੀਂ (ਵਾ) ਮਾ=ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੋ ਕਹੀਏ ਨਾਮੁ।

ਕਰਤਾ—ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਵਾ ਹੁਕਮ ਰੂਪੀ,ਰੋਜ਼ੀ ਰੂਪੀ ਤੇ ਚੇਤਨ ਸਤਾਰੂਪੀ ਤਾਰ,ਜਿਸਦੇ ਹਥਵਿਚਹੈ ਸੋ ਕਹੀਏ ਕਰਤਾ।(ਵਾ)ਜਿਸਨੇ ਸਭਤਤਾਂ ਨੂੰ ਕਰਿਆ ਹੈ।

ਪੁਰਖੁ—ਪੂਰਨ ਹੈ, ਵਿ—ਾਪਕ ਹੈ (ਵਾ) ਨਰਕਾਦਿ ਤੋਂ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ—ਇਸ ਜਗ ਮਹਿ ਪੁਰਖੁ ਏਕੁ ਹੈ ਹੋਰ ਸਗਲੀ ਨਾਰਿ ਸਬਾਈ। (ਵਾ) (ਪੁਰ—ਖੈ)ਦੋਹਾਂ ਰੂਪੀ ਪੁਰੀਆਂ ਵਿਚ ਖੈ, ਸੈ=ਸੈਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। (ਵਾ) ਪੁਰ—ਖੈਃ--ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਰੂਪੀ ਪੁਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਨਿਰਭਉ—ਭੈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਰੂਪ ਹੈ 'ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ'। (ਵਾ) ਨਿਰ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਕਲਿਆਨ ਭਵ=ਸਰੂਪ ਹੈ। (ਵਾ) ਭਵ=ਉਤਪਤੀ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ (ਵਾ) ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਭੀ ਰਹਿਤ ਹੈ (ਵਾ) ਨਿਰ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਭੈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਨਿਰਭੈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ?

੧.ਮਹਾਰਾਜ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜੀਵ ਦੀ ਸ਼ੰਕਾ ਈਸ਼ਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੇ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ।

੨.ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਈ ਅਗਿਆਨੀ ਨਹੀਂ,ਇਹ ਇਕ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਭੈ ਵਿਚ ਪਵਣ

ਇਹ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੀ ਹੈ) ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਲਿਖ ਦਿੰਦੇ।

ਨਿਰਵੈਰੁ—ਵੈਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਰੂਪ ਹੈ (ਵਾ) ਨਿਰ—ਵੈਲ=ਵੈਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ।

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ—ਕਾਲ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ (ਮੂਰਤਿ) ਹਸਤੀ ਹੈ ਸਰੂਪ (ਸੰਸ॰) ਸਰੂਪ। (ਵਾ) ਅਕਾਲ (ਵਾ) ਸਭ ਕਾਲਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਵਾ)ਕਾਲ=ਅਗਿ-ਆਨ ਰੂਪੀ ਕਾਲਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਲ (ਦੁਰਭਿਖ) ਪੈਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਮੂਰਤਿ=ਮੇਰੀ ਉਸ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ। (ਅ) ਵਿਸ਼ਨੂੰ (ਕਾ) ਬ੍ਰਹਮਾ (ਲ) ਸ਼ਿਵ। ਸਰੂਪ ਭੀ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਅਕਾਲ=ਅਕ=ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਲ=ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਅਜੂਨੀ—ਜੂਨੀ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਵਾ ਸਰਬ ਦਾ ਕਾਰਨ ਰੂਪ ਹੈ। (ਅ)ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਭ ਵਿਚ। (ਵਾ) ਅਜ—ਊਨੀ) ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਭੀ ਊਣੇ ਹਨ ਉਸ ਤੋਂ(ਵਾ)ਅਜ—ਮਾਇਆ ਦਾ ਭੀ ਕਾਰਨ ਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਮਾਇਆ (ਊਨੀ) ਉਸ ਤੋਂ ਉਰੇ ਹੈ।

ਸੈਭੰ—ਸ੍ਵਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਹੈ। (ਵਾ) ਸੈ=ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਭੰ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। (ਵਾ) ਭੰ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ (ਵਾ) ਸੈ=ਸੰਸਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਗੁਰ—ਚੇਤਨ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸਭ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਆਪ ਹੈ।(ਵਾ)ਗੁ=ਅਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਅੰਧੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਰ—ਰੂ=ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।'ਗੋ=ਤਮ ਨਾਮ ਅਗਿਆਨ ਅਨਿਤ ॥ ਰੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਯੋ ਜਿਨ ਚਿਤ ॥' (ਵਾ) ਵਡਾ ਹੈ। ਵਾ ਜੋ ਮੁਢ ਰੂਪ ਹੈ (ਸੰਸ॰) (ਗੁਰ) ਗੀਰ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਅਰਥੇ॰ ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਾਦਿ—ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਜੋ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਵਾ ਸੁਆਦਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਪਰੇ ਹੈ ਵਾ (ਮੰਦਰ) ਅਧਿਸ਼ਟਾਨ ਸਰੂਪ ਜੋ ਹੈ ਵਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਰੂਪ ਹੈ।

ਜਪੁ—ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਜਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ—ਜਪੁ, ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਜਾਨਣ ਯੋਗ ਹੈ, ਜਪਣ ਯੋਗ ਹੈ, ਜਪਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।

ਆਦਿ ਸਚੁ—ਜੋ ਜਗਤ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਭੀ ਸਚ ਸਰੂਪ ਹੈਸੀ।

ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ—ਸਤਿਜੁਗ, ਤ੍ਰੇਤਾ, ਦੁਆਪਰ ਆਦਿਕ ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਆਦਿ (ਪ੍ਰਾਰੰਭ) ਵਿਚ ਭੀ ਸਚ ਸਰੂਪ ਹੈ।

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ—ਹੈ, ਹੁਣ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਭੀ ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਰੂਪ ਹੈ।

ਨਾਨਕ—ਦਵੈਤ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ—ਭਵਿੱਖਤ ਕਾਲ ਵਿਚ ਭੀ ਕੇਵਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਭੀ ਸਚੁ ਸਰੂਪ ਹੋਵੇਗਾ।

(ਇਥੋਂ ਤਕ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ)

ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧	੫	੧	ਸੋਚੈ, ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ; ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ ॥ (ਲੱਖ ਪੜ੍ਹੋ)
			ਚੁਪੈ, ਚੁਪਿ ਨ ਹੋਵਈ; ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵ ਤਾਰ ॥
	੬	੧	ਭੁਖਿਆ, ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ; ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ ॥
	੧੦	੨	ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ; (ਬੁੱਝੈ ਪੜ੍ਹੋ)
	੧੦	੩	ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣੁ; ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ ॥
			ਗਾਵੈ ਕੋ ਦਾਤਿ; ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ ॥
			ਗਾਵੈ ਕੋ; ਗੁਣ 'ਵਡਿਆਈਆ' [1]ਚਾਰ ॥
			(ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ 'ਗਾਵੈ ਕੋ' ਤੇ ਹਨ)
੨	੪	੪	ਫੇਰਿ ਕਿ, ਅਗੈ ਰਖੀਐ; ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ ॥
	੫	੪	ਮੁਹੌ, ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ; ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥
	੬	੪	ਨਾਨਕ, ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ; ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ ॥੪॥
	੮	੫	ਦੁਖੁ [2]ਪਰਹਰਿ; ਸੁਖੁ ਘਰਿ, ਲੈ ਜਾਇ ॥
	੯	੫	ਗੁਰਮੁਖਿ [3]ਨਾਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ [4]ਵੇਦੰ;
			ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥
			ਗੁਰੁ [5]ਈਸਰੁ ਗੁਰੁ [6]ਗੋਰਖੁ, ਬਰਮਾ ਗੁਰੁ;

੧ ਸੁੰਦਰ । ਅਚਾਰ ਪਾਠ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਅਚਾਰ ਕਰਤੱਬ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ । ਅਸਲ ਵਿਚ ਵਡਿਆਈਆਚਾਰ ਐੜੇ ਦੇ ਕੰਨੇ ਵਿਚੋਂ ਅਰਥ ਕਰਣ ਲਗਿਆਂ ਐੜਾ ਕਢੀਏ ਅਚਾਰ ਬਣਾਈਏ ਤਾਂ ਨਾਲੇ ਵਡਿਆਈਆਂ ਬਹੁ ਵਚਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲੇ ਅਚਾਰ ਸ਼ਬਦ ਬਣਕੇ ਕਰਤਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਟਕਸਾਲੀ ਚਾਰ=ਸੁੰਦਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸੁੰਦਰ ਗੁਣ, ਸੁੰਦਰ ਵਡਿਆਈਆਂ ਕੋਈ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ।

੨ ਛਡ ਕੇ, ਤਿਆਗ ਕੇ । ੩ ਉਪਦੇਸ਼ । ੪ ਵਿਚਾਰ, ਗਿਆਨ । ੫ ਸ਼ਿਵਜੀ । ੬ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ।

ਜਪੁ ਨੀਸਾਨ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਪਾਰਬਤੀ [1]ਮਾਈ ॥ ਗੁਰਾ; ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ ॥ (ਗੁਰਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ)
੨	੧੧	੬	ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ; ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ, ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ ॥ ਜੇਤੀ ਸਿਰਠਿ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ; ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ, ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ ॥
	੧੨	੬	ਮਤਿ ਵਿਚਿ, [2]ਰਤਨ [3]ਜਵਾਹਰ [4]ਮਾਣਿਕ; ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ ॥
	੧੭	੯	ਸੁਣਿਐ; ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ ॥ (ਚਾਰੇ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ 'ਸੁਣਿਐ' ਤੇ ਹਨ।
੩	੫	੧੨	ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ; ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅਗੇ ਤਿੰਨਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ 'ਮੰਨੈ' ਤੇ ਹਨ)
	੬	੧੨	ਕਾਗਦਿ ਕਲਮ; ਨ ਲਿਖਣਹਾਰੁ ॥
	੭	੧੨	ਮੰਨੇ ਕਾ; [5]ਬਹਿ ਕਰਨਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥
	੮	੧੨	ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ; ਮਨਿ ਕੋਇ ॥ (ਬਾਕੀ ਤਿੰਨਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ 'ਜਾਣੈ' ਤੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਹੈ)
	੯	੧੪	ਮੰਨੈ; [6]'ਮਗੁ' ਨ ਚਲੈ, ਪੰਥੁ ॥ ਮੰਨੈ; ਤਰੈ ਤਾਰੇ ਗੁਰੁਸਿਖ ॥ (੨) ਗੁਰੁ ਸਿਖ ॥
	੧੦	੧੫	ਮੰਨੈ; ਪਾਵਹਿ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥ (੨) ਮੋਖਦੁਆਰੁ ॥

---

੧ ਮਾ=ਲਛਮੀ, ਈ=ਸੁਰਸਤੀ । ੨ ਵੈਰਾਗ । ੩ ਗਿਆਨ । ੪ ਸੰਕੇਤੀ ਅਰਥ ਸ੍ਰਵਣ ਮੰਨਣ ਨਿਧਿਆਸਣ । ੫ ਇਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ। ੬ ਮੌਤ ਦੇ ਰਾਹ ਜਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰਗਾਂ ਦੇ ਪੈਂਡੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ।

ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩	੧੨	੧੬	ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ; ਦਰਿ [1]ਰਾਜਾਨੁ ॥
			ਪੰਚਾ ਕਾ; ਗੁਰੁ ਏਕੁ ਧਿਆਨੁ ॥
	੧੯	੧੭	ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ; ਅਸੰਖ ਤਪ ਤਾਉ ॥
੪	੪	੧੮	ਅਸੰਖ ਅਮਰ; ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਜੋਰ ॥
	੬	੧੮	ਨਾਨਕੁ; ਨੀਚੁ ਕਹੈ ਵੀਚਾਰੁ ॥
	੮	੧੯	ਅਖਰੀ; ਗਿਆਨੁ ਗੀਤ ਗੁਣ ਗਾਹ ॥
			ਅਖਰੀ; ਲਿਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਬਾਣਿ ॥
	੧੧	੨੦	ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ; ਤਨੁ ਦੇਹ ॥
			ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ; ਉਤਰ 'ਸੁ' ਖੇਹ ॥ (੨) ਉਤਰਸੁ ਖੇਹ ॥
	੧੪	੨੧	ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ; ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ ॥
	੧੬	੨੧	[2]'ਸੁਅਸਤਿ [3]ਆਥਿ; [4]ਬਾਣੀ [5]ਬਰਮਾਉ ॥
	੧੭	੨੧	ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ, ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ; ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ ॥
੫	੧	੨੧	ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ;
			ਇਕਦੂ ਇਕੁ, ਸਿਆਣਾ ॥
	੨	੨੨	ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ; ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ ॥
			ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ; ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ ॥
			[6]ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ;
			[7]ਅਸੁਲੂ ਇਕੁ, ਧਾਤੁ ॥ (੨) ਅਸੁ ਲੂ ॥

---

੧ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦਰ ਵਿਚ। ੨ ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ। ੩ ਮਾਇਆ। ੪ ਓਅੰਕਾਰ ਅਥਵਾ ਬਣਾਵਟ। ੫ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿ। ੬ ਹਜ਼ਾਰ ਆਲਮ। ੭ ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਥਵਾ ਧਾਤ=ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ ਘੋੜੇ ਦੇ ਇਕ ਇਕ ਲੂੰ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੈ।

ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫	੫	੨੩	ਨਦੀਆ ਅਤੈ [1]ਵਾਹ;ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ ॥ (ਅੱਤੈ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ)
	੯	੨੪	ਤਾਕੇ ਅੰਤ; ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ ॥
	੧੨	੨੫	ਕੇਤੇ; ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ ॥
	੧੩	੨੫	ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ; ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ ॥
	੧੩	੨੫	ਹੋਰੁ; ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ ॥
	੧੪	੨੫	ਜੇ ਕੋ [2]ਖਾਇਕੁ; ਆਖਣਿ ਪਾਇ ॥ (ਕੁਆਖਣਿ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ)
	੧੫	੨੫	ਆਖਹਿ ਸਿ;ਭਿ ਕੇਈ ਕੇਇ ॥
	੧੫	੨੫	ਨਾਨਕ; ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥
	੧੭	੨੬	ਆਖਿ ਆਖਿ; ਰਹੇ ਲਿਵਲਾਇ ॥
੬	੧	੨੬	ਆਖਹਿ ਗੋਪੀ; ਤੈ ਗੋਵਿੰਦ ॥
	੪	੨੬	ਤਾ ਲਿਖੀਐ; ਸਿਰਿ ਗਾਵਾਰਾ ਗਾਵਾਰੁ ॥੨੬॥
	੪	੨੭	ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ; ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ ॥
	੭	੨੭	ਗਾਵਹਿ [3]ਇੰਦ ਇਦਾਸਣਿ ਬੈਠੇ; ਦੇਵਤਿਆ [4]ਦਰਿ ਨਾਲੇ ॥ (ਆਦਰ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ)
	੮	੨੭	ਗਾਵਹਿ ਸਿਧ, ਸਮਾਧੀ ਅੰਦਰਿ; ਗਾਵਨਿ ਸਾਧ ਵਿਚਾਰੇ ॥

੧ ਨਾਲੇ। ੨ ਮੂਰਖ। ੩ ਇੰਦਰ ਰਾਜਾ, ਇੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘਾਸਨ। ੪ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਜਾਂ ਸੰਖ।

ਜਪੁ ਨੀਸਾਨ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬	੧੩	੨੭	ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ, ਕਰਿ ਕਰਿ [1]ਜਿਨਸੀ; ਮਾਇਆ [2]ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ॥
	੧੬	੨੮	ਖਿੰਥਾ, ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ; ਜੁਗਤਿ ਡੰਡਾ ਪਰਤੀਤਿ ॥
	੧੭	੨੮	ਆਦੇਸੁ; ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥ (ਚਾਰੇ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ 'ਆਦੇਸੁ' ਤੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਹੈ)
	੧੯	੨੯	ਆਪਿ ਨਾਥੁ, ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾਕੀ; ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦ ॥ ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ, ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ; ਲੇਖੇ ਆਵਹਿ ਭਾਗ ॥
੭	੨	੩੦	ਇਕੁ [3]ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ [4]ਭੰਡਾਰੀ; ਇਕੁ [5]ਲਾਏ ਦੀ ਬਾਣੁ ॥ (੨) ਦੀਬਾਣੁ ॥
	੬	੩੨	ਇਕਦੂ 'ਜੀਭੌ' ਲਖ ਹੋਹਿ; ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥
	੭	੩੨	ਏਤੁ ਰਾਹਿ, ਪਤਿ ਪਵੜੀਆ; ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ ॥
	੧੦	੩੩	ਜੋਰੁ ਨ ਰਾਜਿ ਮਾਲਿ; ਮਨਿ ਸੋਰੁ ॥
	੧੧	੩੩	ਨਾਨਕ; ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਨ ਕੋਇ ॥
	੧੨	੩੪	ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਥਾਪਿ ਰਖੀ; ਧਰਮਸਾਲ ॥

---

੧ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਪਦਾਰਥ। ੨ ਮਤ। ੩ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰਜੋ ਗੁਣ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ। ੪ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਤੋ ਗੁਣ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ। ੫ ਲੈਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਵਾਲਾ ਤਮੋ ਗੁਣ ਤੇ ਸ਼ਿਵ।

ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭	੧੬	੩੫	ਕੇਤੀਆ ਕਰਮਭੂਮੀ, ਮੇਰ ਕੇਤੇ; ਕੇਤੇ ਧੂ, ਉਪਦੇਸ ॥
	੧੮	੩੫	ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ, ਕੇਤੀਆ ਬਾਣੀ; ਕੇਤੇ [1]ਪਾਤ [1]ਨਰਿੰਦ ॥ ਕੇਤੀਆ ਸੁਰਤੀ, ਸੇਵਕ ਕੇਤੇ; ਨਾਨਕ ਅੰਤੁ ਨ, ਅੰਤੁ ॥
੮	੩	੩੭	ਤਿਥੈ; ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥
	੪	੩੭	ਤਿਥੈ; ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ ॥
	੫	੩੭	ਸਚਖੰਡਿ ਵਸੈ; ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥
	੬	੩੭	ਜੇ ਕੋ ਕਥੈ; ਤ ਅੰਤ ਨ, ਅੰਤ ॥
	੯	੩੮	ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ; ਤਿਨ ਕਾਰ ॥
	੧੧	੧	ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ, ਦਾਈ ਦਾਇਆ; ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ ॥ (ਜਗੱਤੁ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ)
	੧੨	੧	ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ; ਗਏ [3]ਮਸਕਤਿ [4]ਘਾਲਿ ॥ (ਮਸੱਕਤਿ ਬੋਲੋ)
	੧੩	੧	ਨਾਨਕ; ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ, ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ ॥

---

੧ ਪੰਗਤੀ ਜਾਂ ਤਖਤ ਜਾਂ ਪੈਦਲ । ੨ ਰਾਜਾ । ੩ ਮਿਹਨਤ ।
੪ ਕਮਾ ਕੇ ।

ਸੋਦਰੁ ਰਾਗੁ ਆਸਾ; ਮਹਲਾ ੧

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮	੧੫	੧	ਵਾਜੇ ਤੇਰੇ ਨਾਦ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖਾ; ਕੇਤੇ ਤੇਰੇ ਵਾਵਣਹਾਰੇ ॥
੯	੧੧	੨	ਕੋਇ ਨ ਜਾਣੈ; ਤੇਰਾ ਕੇਤਾ, ਕੇਵਡੁ ਚੀਰਾ ॥
	੧੨	੨	ਸਭ ਕੀਮਤਿ ਮਿਲਿ; 'ਕੀਮਤਿ' ਪਾਈ ॥ ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ [1]ਗੁਰ [2]ਗੁਰਹਾਈ ॥
	੧੩	੨	ਤੁਧੁ ਵਿਣੁ; ਸਿਧੀ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਈਆ ॥
	੧੪	੨	ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ; ਨਾਹੀ ਠਾਕਿ ਰਹਾਈਆ ॥
	੧੫	੨	ਨਾਨਕ; ਸਚੁ ਸਵਾਰਣਹਾਰਾ ॥
੧੦	੧	੩	ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਹਿ; ਤੇ ਕਮਜਾਤਿ ॥
	੨	੩	ਨਾਨਕ; ਨਾਵੈ ਬਾਝੁ ਸਨਾਤਿ ॥
	੩	੪	ਮੇਰੇ ਮੀਤ ਗੁਰਦੇਵ; ਮੋਕਉ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਪਰਗਾਸਿ ॥
	੯	੫	ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ, ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ; ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ [3]ਪਰਿਆ ॥ ('ਉਪਰਿਆ' ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ, ਪਟਣ ਦਾ ਅਰਥ ਬਣਦਾ ਹੈ)
	੧੩	੫	ਊਡੇ ਊਡਿ ਆਵੈ ਸੈ ਕੋਸਾ; ਤਿਸੁ ਪਾਛੈ ਬਚਰੇ ਛਰਿਆ ॥
	੧੪	੫	ਸਭਿ ਨਿਧਾਨ ਦਸ ਅਸਟ ਸਿਧਾਨ; ਠਾਕੁਰ ਕਰ ਤਲ ਧਰਿਆ ॥
	੧੯	੧	ਸਭਿ ਧਿਆਵਹਿ ਸਭਿ ਧਿਆਵਹਿ ਤੁਧੁ ਜੀ; ਹਰਿ ਸਚੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰਾ ॥ (ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ 'ਜੀ' ਤੇ ਹਨ)

੧ ਦੇਵਤੇ। ੨ ਦੈਂਤ। ੩ ਉਦਮ ਵਿਚ ਹਰੀ ਜੀ ਲਗਾ ਹੈ।

ਸੋਦਰੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧	੧੯	੨	ਤੁਝ ਬਿਨੁ; ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾਹਿ ॥
੧੨	੨	੩	ਤਿਤੁ ਸਰਵਰੜੈ, 'ਭਈਲੇ' ਨਿਵਾਸਾ; ਪਾਣੀ ਪਾਵਕੁ ਤਿਨਹਿ ਕੀਆ ॥ ('ਭਈਲੇ' ਇਕਠਾ ਹੈ)
	੩	੩	[1] ਪੰਕ 'ਜੁ' ਮੋਹ, ਪਗੁ ਨਹੀ ਚਾਲੈ; ਹਮ ਦੇਖਾ ਤਹ ਡੂਬੀਅਲੇ ॥
	੫	੪	ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ; ਮਾਨੁਖ [2] ਦੇਹੁਰੀਆ ॥
	੭	੪	[3] ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ; ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ ॥
	੮	੪	ਸੇਵਾ ਸਾਧ; ਨ ਜਾਨਿਆ ਹਰਿ ਰਾਇਆ ॥

ਸੋਹਿਲਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨	੧੭	੨	ਬਾਬਾ, ਜੈ ਘਰਿ; ਕਰਤੇ ਕੀਰਤਿ ਹੋਇ ॥
	੧੯	੨	[4] ਵਿਸੁਏ [5] ਚਸਿਆ, [6] ਘੜੀਆ [7] ਪਹਰਾ; [8] ਥਿਤੀ [9] ਵਾਰੀ [10] ਮਾਹੁ [11] ਹੋਆ ॥

---

੧ ਮੋਹ ਰੂਪੀ ਚਿਕੜ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਨ ਰੂਪੀ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਤਮਾਮ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਚਿਕੜ ਵਿਚ ਹੀ ਡੁਬ ਰਹੇ ਹਨ। ੨ ਦੇਹੀ। ੩ ਇੰਤਜ਼ਾਮ, ਬੰਦੋਬਸਤ । ੪ ਪੰਦਰਾਂ ਵਾਰੀ ਅਖ ਦਾ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਤੇ ਮੀਟਣਾ ਵਿਸੁਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੫ ਪੰਦਰਾਂ ਵਿਸੁਆਂ ਦਾ ਇਕ ਚਸਾ, ਤੀਹ ਚਸਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਪਲ । ੬ ਸਠਾਂ ਪਲਾਂ ਦੀ ਇਕ ਘੜੀ। ੭ ਸਾਢੇ ਸਤਾਂ ਘੜੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਪਹਿਰ। ੮ ਅਠਾਂ ਪਹਿਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਥਿਤ। ੯ ਚਾਰ ਪਹਿਰਾਂ ਦਾ ਦਿਨ, ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਹਫਤਾ। ੧੦ ਤੀਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਰੁਤ, ਛੇ ਰੁਤਾਂ ਦਾ ਸਾਲ। ੧੧ ਹੋਇਆ।

ਸੋਹਿਲਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩	੧	੩	ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲੁ, [1]ਰਵਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਕ ਬਨੇ;
			ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ, [2]ਜਨਕ ਮੋਤੀ ॥
			ਧੂਪੁ [3]ਮਲਆਨ [4]ਲੋ, ਪਵਣੁ ਚਵਰੋ ਕਰੇ;
			ਸਗਲ [5]ਬਨਰਾਇ, ਫੂਲੰਤ [6]ਜੋਤੀ ॥(੨)ਮਲ ਆਨ ਲੋ
	੩	੩	ਅਨਹਤਾ ਸਬਦ; ਵਾਜੰਤ ਭੇਰੀ ॥
			ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ, ਨਨ ਨੈਨ ਹਹਿ ਤੋਹਿ ਕਉ;
			ਸਹਸ ਮੂਰਤਿ, ਨਨਾ ਏਕ ਤੁੋਹੀ ॥ (੨) ਨੈਨਨ ਨ ਨੈਨ
			ਸਹਸ ਪਦ ਬਿਮਲ, ਨਨ ਏਕ ਪਦ; [7]ਗੰਧ ਬਿਨੁ,
			ਸਹਸ ਤਵ ਗੰਧ; ਇਵ ਚਲਤ ਮੋਹੀ ॥
	੫	੩	ਗੁਰ ਸਾਖੀ; ਜੋਤਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ॥
	੬	੩	ਹਰਿ ਚਰਣ ਕਵਲ [8]ਮਕਰੰਦ, [9]ਲੋਭਿਤ ਮਨੋ;
			ਅਨ ਦਿਨੋੁ, ਮੋਹਿ [10]ਆਹੀ ਪਿਆਸਾ ॥
			ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਲੁ ਦੇਹਿ ਨਾਨਕ ਸਾਰਿੰਗ ਕਉ;
			ਹੋਇ ਜਾ ਤੇ ਤੇਰੈ ਨਾਇ ਵਾਸਾ ॥
	੧੫	੫	ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ, ਹਰਿ ਲਾਹਾ;
			ਅਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ ॥
	੧੫	੫	[11]ਅਉਧ ਘਟੈ; ਦਿਨਸੁ ਰੈਣਾਰੇ॥

੧ ਸੂਰਜ । ੨ ਜਾਨਣਾ ਕਰੋ ਜਾਂ ਜੜੇ ਹੋਏ । ੩ ਮਲਿਆਗਰ ਚੰਦਨ । ੪ ਪ੍ਰਯੰਤ, ਤਕ ਜਾਂ ਆਨਲੋ ਪਾਠ ਮੰਨ ਕੇ ਅਗਨੀ । ੫ ਬਨਾਸਪਤੀ । ੬ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ । ੭ ਨਾਸਾਂ । ੮ ਧੂੜਾ ਜਾਂ ਰਸ। ੯ ਲੁਭਾਇਨ । ੧੦ ਹੈ। ੧੧ ਉਮਰ ।

ਸੋਹਿਲਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩	੧੭	੫	ਨਿਜ ਘਰਿ ਮਹਲੁ, ਪਾਵਹੁ ਸੁਖ ਸਹਜੇ; ਬਹੁਰਿ ਨ 'ਹੋਇਗੋ' ਫੇਰਾ ॥
	੧੯	੫	ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਇਹੈ ਸੁਖੁ ਮਾਗੈ; ਮੋਕਉ ਕਰਿ ਸੰਤਨ ਕੀ ਧੂਰੇ ॥ ('ਮਾਂਗੈ' ਬੋਲੋ)

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪	੧੭	੨	ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ, ਆਖਣੁ ਆਖਣਾ; ਜੇ ਭਾਵੈ ਕਰੇ ਤਮਾਇ॥ ਕੁਸਾ ਕਟੀਆ; ਵਾਰ ਵਾਰ ॥ (ਕੁੱਸਾ ਪੜ੍ਹੋ)
੧੫	੩	੩	ਲੇਖੈ, ਵਾਟ ਚਲਾਈਆ; ਲੇਖੈ, ਸੁਣਿ 'ਵੇਖਾਉ' ॥
	੧੦	੪	ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਪਰ ਮਲੁ ਮੁਖ [੧]ਸੁਧੀ; ਅਗਨਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਚੰਡਾਲੁ ॥ ('ਸੁੱਧੀ' ਪਾਠ ਕਰਨਾ)
	੧੨	੪	ਰਸੁ ਸੁਇਨਾ ਰਸੁ ਰੁਪਾ ਕਾਮਣਿ; ਰਸੁ 'ਪਰਮਲ' ਕੀ ਵਾਸੁ॥ (ਪਾਠ ਵਾਸਤੇ 'ਕਾਮਣਿ' ਤੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਠੀਕ ਹੈ, ਅਰਥ ਵਾਸਤੇ 'ਰਸੁ' ਤੇ ਹੈ)
	੧੬	੪	ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਬਾਹਰੇ; ਰਾਚਹਿ ਦਾਨਿ ਨ ਨਾਇ ॥
	੧੯	੫	ਸਚੁ ਸਰਾ, ਗੁੜ ਬਾਹਰਾ; ਜਿਸੁ ਵਿਚਿ ਸਾਚਾ ਨਾਉ ॥
੧੬	੨	੫	ਨਾਉ ਨੀਰੁ ਚੰਗਿਆਈਆ; ਸਤੁ 'ਪਰਮਲੁ' ਤਨਿ ਵਾਸੁ॥
	੧੬	੭	ਰਤਾ ਪੈਨਣੁ, ਮਨਾ ਰਤਾ; ਸੁਪੇਦੀ ਸਤੁ ਦਾਨੁ ॥

੧ ਨਿਰੀ ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੬	੧੫	੭	'ਕਮਰਬੰਦੁ' ਸੰਤੋਖ ਕਾ; ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ॥
	੧੭	੭	ਤਰਕਸ ਤੀਰ, ਕਮਾਣ ਸਾਂਗ; ਤੇਗ–ਬੰਦ ਗੁਣ ਧਾਤੁ ॥
੧੭	੪	੮	ਓਤੁ ਮਤੀ ਸਾਲਾਹਣਾ; ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਗੁਣ–ਤਾਸੁ ॥
	੬	੮	ਨਾਉ ਸਦਾਏ ਆਪਣਾ; ਹੋਵੈ ਸਿਧੁ ਸੁਮਾਰੁ ॥ ਧਾਧਾ, ਹੋਮਤਿ ਹੋ ਹੋਬੈ
	੧੨	੯	ਮੋਤੀ ਹੀਰਾ ਨਿਰਮਲਾ; ਕੰਚਨ ਕੋਟ ਰੀਸਾਲ ॥
	੧੭	੧੦	ਮਿਲਿ ਕੈ ਕਰਹ ਕਹਾਣੀਆ; ਸੰਮ੍ਰਥ ਕੰਤ ਕੀਆਹ ॥
੧੮	੪	੧੧	ਭਲੀ [1]ਸਰੀ, ਜਿ [2]ਉਬਰੀ; ਹਉਮੈ ਮੁਈ ਘਰਾਹੁ ॥
	੫	੧੧	ਕਲਪ ਤਿਆਗੀ ਬਾਦਿ ਹੈ; ਸਚਾ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥
	੮	੧੧	ਸੰਜੋਗੀ ਮਿਲਿ ਏਕ ਸੇ; ਵਿਜੋਗੀ ਉਠਿ ਜਾਇ ॥
	੧੮	੧੩	ਕਲਰ ਕੇਰੀ ਕੰਧ ਜਿਉ; ਅਹਿਨਿਸਿ ਕਿਰਿ, ਢਹਿ ਪਾਇ ॥
੧੯	੮	੧੪	ਭਾਹਿ ਬਲੰਦੀ ਵਿਝਵੀ; ਧੂਉ ਨ ਨਿਕਸਿਓ ਕਾਇ ॥
੨੦	੨	੧੬	ਮਨ ਹਠਿ ਮਤੀ, ਬੂਡੀਐ; ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਚੁ ਸੁ ਤਾਰਿ ॥
	੩	੧੬	ਗੁਰ ਬਿਨੁ; ਕਿਉ ਤਰੀਐ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥
	੪	੧੬	ਆਗੈ ਦੇਖਉ ਡਉ ਜਲੈ; ਪਾਛੈ ਹਰਿਓ ਅੰਗੂਰੁ ॥
	੧੩	੧੭	ਓਹੁ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ਅਤੋਲਵਾ; ਗੁਰਮਤਿ 'ਕੀਮਤਿ' ਸਾਰੁ ॥
	੧੪	੧੭	ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਸਾਧ, ਨ [1]ਧ੍ਰਾਪੀਆ; ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਦੂਖ ਸੰਤਾਪੁ ॥
	੧੮	੧੮	ਅੰਤਰਿ ਗੁਰਮੁਖਿ, ਤੂ ਵਸਹਿ; ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਨਿਰਜਾਸਿ ॥

੧ ਹੋਈ। ੨ ਬਚ ਗਈ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੧	੧੧	੧੯	ਭਰਮੇ ਭੂਲਾ, ਦੂਖੁ ਘਣੋ; ਜਮੁ ਮਾਰਿ ਕਰੈ, [1]ਖੁਲ ਹਾਨੁ ॥ (੨) ਖੁਲਹਾਨੁ ॥ ਮਨਮੁਖਿ ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਈਐ; ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖੁ [2]ਸੁਭਾਨੁ ॥
੨੩	੫	੨੪	ਪਬਣਿ ਕੇਰੇ 'ਪਤ' ਜਿਉ; ਢਲਿ ਢੁਲਿ ਜੁੰਮਣਹਾਰ ॥ (ਪੱਬਨ ਤੇ ਪੱਤ ਪੜ੍ਹੋ)
	੬	੨੪	ਰੰਗੁ ਮਾਣਿ ਲੈ ਪਿਆਰਿਆ; ਜਾ ਜੋਬਨੁ [3]ਨਉ ਹੁਲਾ ॥ (ਹੁੱਲਾ ਪੜ੍ਹੋ) ਦਿਨ ਥੋੜੜੇ ਥਕੇ; ਭਇਆ ਪੁਰਾਣਾ ਚੋਲਾ ॥
	੭	੨੪	ਸਜਣ ਮੇਰੇ ਰੰਗੁਲੇ; ਜਾਇ ਸੁਤੇ [4]ਜੀਰਾਣਿ ॥ ਹੰ ਭੀ ਵੰਞਾ [5]ਡੁਮਣੀ; ਰੋਵਾ [6]ਝੀਣੀ ਬਾਣਿ ॥ ਕੀ ਨ ਸੁਣੇਹੀ [7]ਗੋਰੀਏ; ਆਪਣ ਕੰਨੀ ਸੋਇ ॥
	੮	੨੪	ਨਾਨਕ ਸੁਤੀ ਪੇਈਐ; ਜਾਣੁ [8]'ਵਿਰਤੀ' ਸੰਨਿ ॥ (ਵਿਰੱਤੀ ਪਾਠ ਬੋਲੋ)
	੧੩	੨੫	ਕਉਲੁ ਤੂਹੈ ਕਵੀਆ ਤੂਹੈ ਆਪੇ ਵੇਖਿ ਵਿਗਸੁ ॥ (ਵਿਗੱਸੁ ਪੜ੍ਹੋ)
	੧੪	੨੬	ਇਹੁ ਤਨੁ ਧਰਤੀ, ਬੀਜੁ ਕਰਮਾ ਕਰੋ; ਸਲਿਲ ਆ ਪਾਉ ਸਾਰਿੰਗ-ਪਾਣੀ ॥ ਕਾਹੇ ਗਰਬਸਿ ਮੂੜੇ; ਮਾਇਆ ॥

---

੧ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਹਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਤੂੜੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ। ੨ ਅਸਚਰਜ। ੩ ਨਵੇਂ ਹੁਲਾਰੇ ਦਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹਿਲਿਆ। ੪ ਉਜਾੜ, ਮਸਾਣ। ੫ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ। ੬ ਬਰੀਕ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ। ੭ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ। ੮ ਵਰਤੀ ਜਾਂ ਕਰੁਤੀ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੩	੧੭	੨੬	ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ, ਹੋਹਿ ਜਬ ਰਾਖੇ;
			ਕਮਲੁ 'ਬਿਗਸੈ', [੧]ਮਧੁ [੨]ਆਸ੍ਰਮਾਈ ॥
	੧੮	੨੬	[੩]ਬੀਸ ਸਪਤਾ ਹਰੋ, [੪]ਬਾਸਰੋ [੫]ਸੰਗ੍ਰਹੈ;
			ਤੀਨਿ [੬]ਖੋੜਾ ਨਿਤ [੭]ਕਾਲੁ ਸਾਰੈ ॥
			(੨) ਬੀਸ ਸਪਤਾਹਰੋ
	੧੯	੨੭	ਅਮਲੁ ਕਰਿ ਧਰਤੀ, ਬੀਜੁ ਸ ਦੋ ਕਰਿ;
			ਸਚ ਕੀ [੮]ਆਬ, ਨਿਤ ਦੇਹਿ ਪਾਣੀ ॥
੨੪	੩	੨੭	[੯]ਐਬ ਤਨਿ ਚਿਕੜੋ, ਇਹੁ ਮਨੁ [੧੦]ਮੀਡਕੋ;
			ਕਮਲ ਕੀ ਸਾਰ ਨਹੀ ਮੂਲਿ ਪਾਈ ॥
			ਭਉਰੁ [੧੧]ਉਸਤਾਦੁ, ਨਿਤ ਭਾਖਿਆ ਬੋਲੇ;
			ਕਿਉ ਬੂਝੈ, ਜਾ ਨਹ ਬੁਝਾਈ ॥ (੨) ਜਾਨਹ ਬੁਝਾਈ
	੬	੨੭	ਨਾਨਕੁ ਆਖੇ ਰਾਹਿ ਪੈ ਚਲਣਾ;
			ਮਾਲੁ ਧਨੁ ਕਿਤਕੂ [੧੨]ਸੰਜਿਆਹੀ ॥
			(ਕਿਤ–ਕੂ ਪੜ੍ਹਨਾ)
	੧੧	੬੯	ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਗੋਰ [੧੩]'ਸਦੇਈ';
			ਰਹਿਓ ਪੀਣਾ ਖਾਣਾ ॥ (ਸੱਦੇਈ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪੀ ਅਸਥਾਨ ਵਿਚੋਂ ਮਧੁ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ। ੨ ਸ੍ਰਵ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਦਸ ਇੰਦਰੇ, ਪੰਜ ਸੂਖਮ ਤੱਤ, ਪੰਜ ਸਥੂਲ ਤੱਤ, ਚਾਰ ਅੰਤਹਕਰਣ, ਤਿੰਨ ਗੁਣ, ਇਹਨਾਂ ਸਤਾਈਆਂ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਮੇਟੋ। ੪ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਦਿਨ। ੫ ਇਕਤ੍ਰ ਕਰੋ। ੬ ਬਾਲ, ਜੁਵਾ, ਬ੍ਰਿਧ। ੭ ਕਾਲ ਸਾੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ੮ ਸਲ੍ਹਾਬ। ੯ ਗੁਨਾਹ। ੧੦ ਡਡੂ। ੧੧ ਗੁਰੂ। ੧੨ ਇਕਤ੍ਰ ਕਰਨਾ। ੧੩ ਕਬਰ ਸੱਦਦੀ ਹੈ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੪	੧੩	੨੯	ਮੈ ਪਤਿ ਕੀ [1] ਪੰਦਿ ਨ; ਕਰਣੀ ਕੀ ਕਾਰ ॥ ਹਉ ਬਿਗੜੈ ਰੂਪਿ; ਰਹਾ ਬਿਕਰਾਲ ॥
	੧੫	੨੯	ਮੁਖਿ ਨਿੰਦਾ; ਆਖਾ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ॥
	੧੬	੨੯	ਫਾਹੀ ਸੁਰਤਿ; [2] ਮਲੂਕੀ ਵੇਸੁ ॥
	੧੯	੨੯	ਧਾਣਕ ਰੂਪਿ; ਰਹਾ ਕਰਤਾਰ ॥
੨੫	੯	੩੧	[3] ਬਿਆ ਦਰੁ ਨਾਹੀ; ਕੈ ਦਰਿ ਜਾਉ ॥
	੧੩	੩੨	ਅੰਧਾ ਕਛਾ; ਕਚੁਨਿ ਕਚੁ ॥ (੨) ਕਚੁ ਨਿਕਚੁ
	੧੬	੩੩	ਜਿਉ ਸਾਹਿਬੁ ਰਾਖੈ ਤਿਉ ਰਹੈ; ਇਸੁ ਲੋਭੀ ਕਾ ਜੀਉ [4] ਟਲ ਪਲੈ ॥ ('ਟਲ ਪਲੈ' ਪੋਲਾ ਬੋਲੋ)
੨੬	੨	੩੩	ਕਹੁ ਨਾਨਕ; [5] ਬਾਹ ਲੁਡਾਈਐ ॥
	੫	੩੪	ਸਤਿਗੁਰ ਮਨ [6] ਕਾਮਨਾ ਤੀਰਥੁ ਹੈ; ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਇ ਬੁਝਾਇ ॥
	੬	੩੪	ਮਨ ਮੇਰੇ ਹਰਿ ਰਸੁ ਚਾਖੁ; ਤਿਖ ਜਾਇ ॥
	੧੦	੩੪	ਹਉਮੈ ਮਮਤਾ ਮਾਰਿ ਕੈ; ਹਰਿ ਰਾਖਿਆ ਉਰ ਧਾਰਿ ॥ (ਉਰ ਧਾਰਿ ਪਾਠ ਇਕਠਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ)
	੧੫	੩੫	ਮਨ ਰੇ; ਗ੍ਰਿਹ ਹੀ ਮਾਹਿ ਉਦਾਸੁ ॥
੨੭	੨	੩੬	ਜਿਸਹੀ ਕੀ ਸਿਰ ਕਾਰ ਹੈ; ਤਿਸਹੀ ਕਾ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

---

੧ ਸਿਖਿਆ । ੨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਲਿਬਾਸ । ੩ ਦੂਜਾ । ੪ ਪਲ ਪਲ ਵਿਚ ਉਲਟ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ੫ ਬੇ-ਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਝੁਲਾਉਣਾ । ੬ ਮਨ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨੀ ਕਰਨ ਤੀਰਥ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੭	੭	੩੬	ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਜੋਤਕੀ; ਵਾਦ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰੁ ॥
੨੯	੮	੪੦	[1]ਧਾਤੁਰ ਬਾਜੀ ਪਲਚਿ ਰਹੇ; ਨਾ ਉਰਵਾਰੁ ਨ ਪਾਰੁ ॥
	੧੦	੪੧	ਮਨਮੁਖੁ ਮੋਹਿ ਵਿਆਪਿਆ; ਬੈਰਾਗੁ ਉਦਾਸੀ ਨ ਹੋਇ ॥
	੧੧	੪੧	ਮੇਰੇ ਮਨ; ਅਹਿਨਿਸਿ ਪੂਰਿ ਰਹੀ ਨਿਤ ਆਸਾ ॥
	੧੨	੪੧	ਸਤਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਮੋਹੁ ਪਰ-ਜਲੈ; ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਉਦਾਸੁ ॥
	੧੫	੪੧	[2]ਅੰਤਰਿ ਲਾਗਿ, ਨ ਤਾਮਸੁ ਮੂਲੇ; ਵਿਚਹੁ ਆਪੁ ਗਵਾਇ ॥
੩੦	੧੦	੪੩	'ਲੋਭੀਅਨ' ਕਉ ਸੇਵਦੇ; ਪੜਿ ਵੇਦਾ ਕਰਹਿ ਪੁਕਾਰ ॥ (੨) ਲੋਭੀ ਅਨ ॥
੩੧	੧੨	੪੬	ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਸਤਗੁਰੁ ਮਿਲੈ; ਜਾ ਭਾਗੈ ਕਾ [3]ਉਦਉ ਹੋਇ ॥
੩੨	੩	੪੭	ਮਨੁ ਤਨੁ ਰਾਤਾ ਰੰਗ ਸਿਉ; ਰਸਨਾ ਰਸਨ ਰਸਾਇ ॥ (੨) ਰਸ ਨ ਰਸਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਰੰਗੁ ਨ ਉਤਰੈ; ਜੋ ਹਰਿ ਧੁਰਿ ਛੋਡਿਆ ਲਾਇ ॥
੩੪	੧	੫੨	ਅਨ-ਦਿਨੁ ਭਗਤਿ ਕਰੇ ਸਦਾ; ਸਾਚੇ ਕੀ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

੧ ਦਾਈਆਂ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚੌਣ ਦੀ ਬਾਜੀ ਪੌਂਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਤੁਰ=ਮਾਇਕੀ ਬਾਜੀ। ੨ ਅੰਦਰ ਤਮੋ ਗੁਣ ਦੀ ਲਾਗ ਉਕੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੩ ਜਾਗਣਾ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੪	੧੫	੫੪	ਮਨ ਮੇਰੇ, ਅਨ-ਦਿਨੁ ਜਾਗੁ; ਹਰਿ ਚੇਤਿ ॥
੩੫	੧੫	੫੬	ਮਨ ਮੇਰੇ, ਹਉਮੈ ਮੈਲੁ; [1]'ਭਰਨਾਲਿ' ॥
੩੭	੨	੫੯	ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਸਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵਹਿ; ਤਾ ਸੁਖ ਲਹਹਿ ਮਹਲੁ ॥ (ਮਹੱਲੁ ਬੋਲੋ)
	੧੫	੬੦	ਸਾ ਧਨ ਨਾਵੈ ਬਾਹਰੀ; ਅਵਗਣਵੰਤੀ ਰੋਇ ॥
੩੮	੪	੬੧	ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣੀ ਪਿਰ [2]ਮੁਤੀਆ; ਪਿਰਮੁ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ॥
	੧੩	੬੨	ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ; ਜਿ ਸਭਸੈ ਦੇਇ ਅਧਾਰੁ ॥
	੧੬	੬੩	ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਤਰਸਦੇ ਫਿਰੇ; ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਭੇਟੇ ਪੀਰੇ ॥
	੧੯	੬੩	ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਸਟੁ ਆਤਮਾ; ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ॥ [3]ਅਧਿਆਤਮੀ ਹਰਿ ਗੁਣ-ਤਾਸੁ ਮਨਿ; ਜਪਹਿ ਏਕੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥
੪੦	੧੭	੬੭	ਅੰਤਰਿ ਅਗਿਆਨ ਦੁਖੁ ਭਰਮੁ ਹੈ; ਵਿਚਿ ਪੜਦਾ; ਦੂਰਿ ਪਈਆਸਿ ॥
੪੧	੫	੬੯	ਹਉ ਗੁਰੁ ਸਾਲਾਹਿ ਨ ਰਜਊ; ਮੈ ਮੇਲੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਸਿ ॥
੪੨	੧੦	੭੧	ਸਿਰਜਣਹਾਰਿ ਭੁਲਾਇਆ; ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਪਾਕ ॥

੧ ਸਮੁੰਦ੍ਰ। ੨ ਛੁੱਟੜ। ੩ ਅਧੀਂ=ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਆਤਮਾ ਹੈ ਤਿਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਤਮੀ, ਜੋ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਹਨ, ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਨ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੨	੧੮	੭੨	ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ ਨਿਸੰਗ ਹੋਇ; ਵਰਤੈ [1]ਅਫਰਿਆ ॥ (ਅ-ਫਰਿਆ ਬੋਲੋ)
	੧੯	੭੨	[2]ਗਿਰੰ ਬਾਰੀ ਵਡ ਸਾਹਬੀ; ਸਭੁ ਨਾਨਕ ਸੁਪਨੁ ਥੀਆ ॥
੪੩	੧	੭੩	ਭਲਕੇ ਉਠਿ [3]ਪਪੋਲੀਐ; ਵਿਣੁ ਬੁਝੇ ਮੁਗਧ ਅਜਾਣਿ ॥ (ਬੁੱਝੇ ਬੋਲੋ) ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਇਓ; ਛੁਟੈਗੀ [4]ਬੇਬਾਣਿ ॥ (੨) ਬੇ ਬਾਣਿ
	੩	੭੩	ਲਗਾ ਕਿਤੁ [5]ਕੁਫਕੜੇ; ਸਭ ਮੁਕਦੀ ਚਲੀ ਰੈਣਿ ॥ (ਕੁਫੱਕੜੇ ਬੋਲੋ)
੪੪	੧	੭੫	ਸਭ ਕਿਛੁ ਵਸ ਗਤਿ ਸਾਹਿਬੈ; ਆਪੇ ਕਰਣ ਕਰੇਵ ॥
	੨	੭੫	ਇਕਸੈ ਦੀ ਸਾਮਗਰੀ; ਇਕਸੈ ਦੀ ਹੈ ਰੀਤਿ ॥
	੧੭	੭੭	ਵਰਨਾ ਚਿਹਨਾ ਬਾਹਰਾ; ਕੀਮਤਿ ਕਹਿ ਨ ਸਕਾਉ ॥
੪੫	੪	੭੯	ਤਿਸੈ ਪਰਾਪਤਿ ਭਾਈ-ਹੋ; ਜਿਸੁ ਦੇਵੈ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਿ ॥
੪੬	੧੯	੮੩	ਦੀਨ ਦਰਦ ਦੁਖ ਭੰਜਨਾ; ਸੇਵਕ ਕੈ 'ਸਤਭਾਇ' ॥
੪੭	੧੫	੮੫	ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਬਨਿਤਾ ਅਨੇਕ; ਬਹੁਤੁ ਰੰਗੁ ਅਰੁ ਵੇਸ ॥

੧ ਅਪਵਿਤ੍ਰ। ੨ ਪਹਾੜ ਜੈਸੇ ਕੱਦ ਵਾਲੇ ਹਾਥੀ। ਬਾਰੀ=ਅੰਬਾਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਵਡੀ ਸਾਹਬੀ=ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ (ਵਾ) ਗਿਰੰ=ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਾਰੀ=ਪਾਣੀ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦੇ ਟਾਪੂ ਸਹਿਤ ਧਰਤੀ ਦੀ ਵਡੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ।

੩ ਪਾਲਣਾ ਪਲੋਸਣਾ। ੪ ਉਜਾੜ ਵਿਚ। ੫ ਖੋਟੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿਚ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੯	੧੯	੮੯	ਸੁਖਾ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਿਆ ਗਣੀ; ਜਾ ਸਿਮਰੀ ਗੋਵਿੰਦੁ ॥
੪੯	੨	੮੯	ਅਉਸਰਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਗੁਣ ਰਮਣ; ਜਿਤੁ ਕੋਟਿ ਮਜਨ ਇਸਨਾਨੁ ॥ (ਚਾਲ ਵਾਸਤੇ ਰਮਣ ਤੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਹੈ, ਅਰਥ ਵਾਸਤੇ ਜਿਤੁ ਤੇ ਹੈ)
	੧੧	੮੯	ਪਰਵਦ-ਗਾਰੁ ਸਾਲਾਹੀਐ, ਜਿਸ-ਦੇ ਚਲਤ ਅਨੇਕ ॥
	੧੭	੯੦	ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ; ਗੁਰੁ, ਡੁਬਦਾ ਲਏ ਤਰਾਇ ॥
੫੦	੪	੯੧	ਭਾਈ ਮੀਤ [1]ਸੁਰਿਦ ਕੀਏ; ਬਿਖਿਆ ਰਚਿਆ ਬਾਦੁ ॥
	੫	੯੨	ਜਿਉ ਕੂਕਰੁ ਹਰਕਾਇਆ; ਧਾਵੈ ਦਹਦਿਸ ਜਾਇ ॥
	੧੦	੯੨	ਗੋਇਲਿ, ਆਇਆ ਗੋਇਲੀ; ਕਿਆ ਤਿਸੁ, ਡੰਫੁ ਪਸਾਰੁ ॥
	੧੨	੯੨	ਕਿਆ ਥੋੜੜੀ ਬਾਤ; ਗੁਮਾਨੁ ॥
	੧੪	੯੨	ਸਰਪਰ ਉਠੀ ਚਲਣਾ; ਛਡਿ ਜਾਸੀ ਲਖ ਕਰੋੜਿ ॥
੫੧	੪	੯੪	ਦੇਖਿ ਦਰਸਨੁ ਮਨੁ ਸਾਧਾਰੈ; ਪਾਪ ਸਗਲੇ ਜਾਹਿ ॥
	੮	੯੫	ਜਪਿ ਮਨ; ਨਾਮੁ ਏਕੁ ਅਪਾਰੁ ॥
	੧੨	੯੬	ਦੁਕ੍ਰਿਤ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਮੰਧੇ; ਸੰਸਾਰੁ ਸਗਲਾਣਾ ॥
	੧੪	੯੬	ਕਹਨ ਕਹਾਵਨ; ਇਹੁ ਕੀਰਤਿ [2]ਕਰਲਾ ॥
੫੨	੧	੯੭	ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਨਾਨਕ; ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਣਾ ॥

੧ ਪਿਆਰੇ । ੨ ਰਸਤਾ ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੨	੬	੯੮	ਆਏ ਸੇ ਪਰਵਾਣੁ ਹਹਿ; ਜਿਨ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਸੁਭਾਇ॥
੫੩	੧੩	੧	ਪੀਰ ‘ਪੈਕਾਮਰ’, [1]ਸਾਲਕ [2]ਸਾਦਕ; [3]ਸੁਹਦੇ ਅਉਰੁ ਸਹੀਦ॥ ਸੇਖ [4]ਮਸਾਇਕ ਕਾਜੀ ਮੁਲਾ; ਦਰਿ ‘ਦਰਵੇਸ’ [5]ਰਸੀਦ॥
	੧੬	੧	ਬਾਵਾ, ਨਾਵ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ; ਨਾਵਾ, ਕੇਵਡ ਨਾਉ॥
੫੪	੭	੨	ਪਿਰੁ ਰੀਸਾਲੂ ਨਉਤਨੋ; ਸਾਚਉ, ਮਰੈ ਨ ਜਾਇ॥
	੧੮	੩	ਨਿਡਰਿਆ ਡਰੁ ਜਾਣੀਐ, ਬਾਝੁ ਗੁਰੂ ਗੁਬਾਰੁ॥ (‘ਨਿੱਡਰਿਆ’ ਅਧਕ ਲਾ ਕੇ ਬੋਲੋ)
੫੫	੧	੩	ਤਿਤੁ ਤਨਿ ਮੈਲੁ ਨ ਲਗਈ; ਸਚ ਘਰਿ ਜਿਸੁ [6]‘ਓਤਾਕੁ’॥
	੧੧	੪	[7]ਸੀਚਾਨੇ ਜਿਉ ਪੰਖੀਆ; ਜਾਲੀ, ਬਧਿਕ ਹਾਥਿ॥
	੧੩	੪	ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਸੂਚੇ ਜਾਣੀਅਹਿ; ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਿਨਾ ਗਿਆਨੁ॥
੫੬	੧	੫	ਬਿਨੁ ਅਭ ਸਬਦ, ਨ ਮਾਂਜੀਐ; ਸਾਚੇ ਤੇ ਸਚੁ ਹੋਇ॥
	੭	੫	ਪਿਰ ਕੈ ਕਾਮਿ, ਨ ਆਵਈ; ਬੋਲੇ, [8]ਫਾਦਿਲੁ ਬਾਦਿ॥
	੯	੫	ਅਨ ਕਉ, ਮਤੀ ਦੇ ਚਲਹਿ; ਮਾਇਆ ਕਾ ਵਾਪਾਰੁ॥

---

੧ ਗਿਆਨਵਾਨ। ੨ ਜਗਿਆਸੂ। ੩ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਬਹੁ ਬਚਨ ਜਾਂ ਗਰੀਬ। ੪ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ੫ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ। ੬ ਬੈਠਕ, ਘਰ। ੭ ਛੋਟੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਬਾਜ। ੮ ਵਧੀਕ, ਫਜ਼ੂਲ, ਬਿਅਰਥ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੬	੮	੫	ਕਥਨੀ ਝੂਠੀ ਜਗੁ ਭਵੈ; ਰਹਣੀ ਸਬਦੁ, ਸੁ ਸਾਰੁ ॥
	੧੯	੬	ਜਿਨੀ ਆਪੁ ਪਛਾਣਿਆ; ਘਰ ਮਹਿ ਮਹਲੁ, 'ਸੁਥਾਇ ॥'
੫੮	੪	੬	ਰਾਜਨੁ ਜਾਣਹਿ ਆਪਣਾ; ਦਰਿ ਘਰਿ, ਠਾਕ ਨ ਹੋਇ ॥
	੧੪	੭	ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਵਕ ਸਾਧਿਕਾ; ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਗੁਣ-ਤਾਸੁ ॥
	੧੬	੯	ਮਨੁ ਤਨੁ ਸਾਚਿ ਵਿਗਸਿਆ; ਕੀਮਤਿ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਵਿਗੱਸਿਆ ਬੋਲੋ)
	੧੮	੯	ਇਕਤੁ ਤਾਗੈ ਰਲਿ ਮਿਲੈ; ਗਲਿ ਮੋਤੀਅਨ ਕਾ ਹਾਰੁ ॥
੫੯	੧੪	੧੦	ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਿ ਗਏ; ਤਨੁ ਧਨੁ ਕਲਤੁ ਨ ਸਾਥਿ ॥ ('ਕਲੱਤੁ' ਬੋਲੋ)
	੧੯	੧੧	ਲਹਰੀ ਨਾਲਿ ਪਛਾੜੀਐ; ਭੀ ਵਿਗਸੈ ਅਸਨੇਹਿ ॥
੬੦	੨	੧੧	ਜਿਉ ਅਧਿਕਉ, ਤਿਉ ਸੁਖੁ ਘਣੋ; ਮਨਿ ਤਨਿ ਸਾਂਤਿ ਸਰੀਰ ॥
	੬	੧੧	[1]'ਆਵਟਣੁ' ਆਪੇ ਖਵੈ; ਦੁਧ ਕਉ ਖਪਣਿ ਨ ਦੇਇ ॥ (ਆਵੱਟਣੁ ਬੋਲੋ)
	੧੧	੧੧	ਖੇਲਿ ਗਏ ਸੇ ਪੰਖਣੂੰ; ਜੋ ਚੁਗਦੇ ਸਰ ਤਲਿ ॥ ਘੜੀ ਕਿ, ਮੁਹਤਿ ਕਿ, ਚਲਣਾ; ਖੇਲਣੁ ਅਜੁ, ਕਿ ਕਲਿ ॥

[1] ਉਬਾਲਾ ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੦	੧੩	੧੧	ਸੋ 'ਹੰ' ਆਪੁ ਪਛਾਣੀਐ; ਸਬਦਿ ਭੇਦਿ ਪਤੀਆਇ ॥
੯੧	੧੦	੧੩	ਮੋਹ ਠਗਉਲੀ ਹਉ ਮੁਈ; ਸਾ [1]ਵਰਤੈ ਸੰਸਾਰਿ ॥
੯੨	੧	੧੩	ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਚਾ ਮਨਿ ਵਸੈ; ਨਾਮੁ ਭਲੋ ਪਤਿ ਸਾਥੁ ॥
	੬	੧੪	ਤਨੁ ਬੈਸੰਤਰਿ ਹੋਮੀਐ; ਇਕ ਰਤੀ ਤੋਲਿ ਕਟਾਇ ॥ ਤਨੁ ਮਨੁ ਸਮਧਾ ਜੇ ਕਰੀ; ਅਨਦਿਨੁ ਅਗਨਿ ਜਲਾਇ ॥ (ਸਮੱਧਾ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ)
	੭	੧੪	ਅਰਧ ਸਰੀਰੁ ਕਟਾਈਐ; ਸਿਰਿ ਕਰਵਤੁ ਧਰਾਇ ॥ (ਕਰਵੱਤ ਬੋਲੋ)
	੮	੧੪	ਤਨੁ, 'ਹੈਮੰਚਲਿ' ਗਾਲੀਐ; ਭੀ ਮਨ ਤੇ ਰੋਗੁ ਨ ਜਾਇ ॥
	੯	੧੪	ਕੰਚਨ ਕੇ ਕੋਟ, [2]ਦਤੁ ਕਰੀ; ਬਹੁ ਹੈਵਰ ਗੈਵਰ ਦਾਨੁ ॥
	੧੬	੧੫	ਚਿਤੇ ਦਿਸਹਿ 'ਧਉਲਹਰ'; ਬਗੇ, ਬੰਕ ਦੁਆਰ ॥
੯੩	੩	੧੫	ਬਾਹਰਿ ਢੂੰਢਿ ਵਿਗੁਚੀਐ; ਘਰ ਮਹਿ ਵਸਤੁ, ਸੁਥਾਇ ॥ (੨) ਸੁ ਥਾਇ
	੯	੧੫	ਬਿਨੁ ਜਲ ਕਮਲ ਸੁ ਨਾ ਥੀਐ; ਬਿਨੁ ਜਲ ਮੀਨੁ ਮਰਾਇ ॥
	੧੧	੧੬	ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਜਾਣਿਆ; ਗੁਰਿ ਮੇਲੀ ਤਰੀਆਸੁ ॥

---

੧ ਤਿਸ ਹੰਗਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ।੨ ਦਾਨ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੩	੧੬	੧੬	ਪਿੰਡੁ 'ਪੜੈ' ਜੀਉ ਖੇਲਸੀ;
	੧੫	੧੬	ਬਦਫੈਲੀ ਕਿਆ ਹਾਲੁ ॥
			('ਪੜੈ' ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ)
	੧੯	੧੬	ਮਨਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ;
			ਜਿਉ [1]ਡਵਿ, ਦਧਾ [2]ਕਾਨੁ ॥
੬੪	੧	੧੬	ਸਭੁ ਜਗੁ, ਕਾਜਲ ਕੋਠੜੀ;
			ਤਨੁ ਮਨੁ ਦੇਹ, 'ਸੁਆਹਿ' ॥
	੫	੧੭	ਦੁਨੀਆ; ਕੈਸਿ ਮੁਕਾਮੇ ॥
	੬	੧੭	ਪੰਡਿਤ ਵਖਾਣਹਿ ਪੋਥੀਆ;
			ਸਿਧ ਬਹਹਿ ਦੇਵ [3]ਸਥਾਨਿ ॥
	੬	੧੭	ਸੁਰ ਸਿਧ ਗਣ ਗੰਧਰਬ, ਮੁਨਿ ਜਨ;
			ਸੇਖ ਪੀਰ ਸਲਾਰ ॥
	੮	੧੭	ਘੜੀ ਮੁਹਤਿ ਕਿ, ਚਲਣਾ;
			ਦਿਲ ਸਮਝੁ, ਤੂੰ ਭਿ ਪਹੂਚੁ ॥
	੯	੧੭	ਸਬਦਾਹ ਮਾਹਿ, ਵਖਾਣੀਐ;
			ਵਿਰਲਾ ਤ ਬੂਝੈ ਕੋਇ ॥
	੧੧	੧੭	ਦਿਨ ਰਵਿ ਚਲੈ, ਨਿਸਿ ਸਸਿ ਚਲੈ;
			ਤਾਰਿਕਾ ਲਖ, ਪਲੋਇ ॥
			ਮੁਕਾਮੁ, ਓਹੀ ਏਕੁ ਹੈ; ਨਾਨਕਾ ਸਚੁ [4]ਬੁਗੋਇ ॥

[1] ਡੌ, ਅਗਨੀ। [2] ਜੰਗਲ। [3] ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਜਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਥਾਂ ਮੰਦਰ। [4] ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੩ ਘਰੁ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ॥
੬੫	੪	੧੮	ਅਨਦਿਨੁ ਭਗਤਿ ਕਰਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ; ਹਉਮੈ ਮੋਹੁ ਚੁਕਾਇਆ ॥
	੯	੧੮	ਨਾਨਕ ਸੋਭਾ ਸੁਰਤਿ, ਦੇਇ ਪ੍ਰਭੁ; ਆਪੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਦੇ ਵਡਿਆਈ ॥
੬੭	੨	੨੧	ਮਾਇਆ ਭੂਲੇ, ਸਿਧ ਫਿਰਹਿ; ਸਮਾਧਿ ਨ ਲਗੈ, ਸੁਭਾਇ ॥
	੧੪	੨੨	ਦੈਤ ਪੁਤੁ, ਕਰਮ ਧਰਮ ਕਿਛੁ ਸੰਜਮ ਨ ਪੜੈ; ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਨ ਜਾਣੈ ॥
੬੮		੨੩	ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਜੋਤਕੀ ਥਕੇ; ਭੇਖੀ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇ ॥
			ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੫ ॥
੭੮	੧੩	੨੬	ਪੋਥੀ ਗੀਤ ਕਵਿਤ ਕਿਛੁ; ਕਦੇ ਨ ਕਰਨਿ ਧਰਿਆ ॥ (ਕਵਿੱਤ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੯	੨੬	ਲਸਕਰ ਤਰਕਸ, ਬੰਦ ਬੰਦ; ਜੀਉ ਜੀਉ; ਸਗਲੀ ਕੀਤ ॥
੭੧	੨	੨੬	ਸਭ ਕਿਛੁ, ਕੀਤੋਨੁ ਆਪਣਾ; ਜੀਇ, ਨ ਸੰਕ ਧਰਿਆ ॥
	੫	੨੭	ਜਾਨਉ ਨਹੀ; ਭਾਵੈ ਕਵਨ ਬਾਤਾ ॥ ਮਨ; ਖੋਜਿ ਮਾਰਗੁ ॥ ਧਿਆਨੀ; ਧਿਆਨੁ ਲਾਵਹਿ ॥ ਗਿਆਨੀ; ਗਿਆਨੁ ਕਮਾਵਹਿ ॥

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੧	੭	੨੭	ਪ੍ਰਭੁ; ਕਿਨਹੀ ਜਾਤਾ ॥
			ਭਗਉਤੀ; ਰਹਤ ਜੁਗਤਾ ॥
			ਜੋਗੀ ਕਹਤ; ਮੁਕਤਾ ॥
	੮	੨੭	ਭਗਤਿ ਨਵੈ ਪਰਕਾਰਾ ॥ (੨) ਨ ਵੈ ਪਰਕਾਰਾ
	੯	੨੭	ਗਿਰਸਤੀ; ਗਿਰਸਤਿ [1]ਧਰਮਾਤਾ ॥
			ਇਕ ਸਬਦੀ; ਬਹੁ ਰੂਪਿ ਅਵਧੂਤਾ ॥
			ਕਾਪੜੀ [2]ਕਉਤੇ; [3]ਜਾਗੂਤਾ ॥
	੧੦	੨੭	ਨਿਰਹਾਰ ਵਰਤੀ; ਆਪਰਸਾ ॥ (ਆਪੱਰਸਾ ਬੋਲੋ)
			ਇਕਿ ਲੂਕਿ; ਨ ਦੇਵਹਿ ਦਰਸਾ ॥
	੧੧	੨੭	ਘਾਟਿ; ਨ ਕਿਨਹੀ ਕਹਾਇਆ ॥
			ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੩ ॥
	੧੫	੧	ਜੋਗੀ ਅੰਦਰਿ ਜੋਗੀਆ ॥
			ਤੂੰ ਭੋਗੀ ਅੰਦਰਿ ਭੋਗੀਆ ॥
	੧੬	੧	ਹਉ ਵਾਰੀ ਹਉ ਵਾਰਣੈ; ਕੁਰਬਾਣੁ ਤੇਰੇ ਨਾਵ 'ਨੋ' ॥
	੧੯	੧	ਸਭੁ ਨਾਵੈ ਨੋ; [4]ਪਰਤਾਪਦਾ ॥ (੨) ਪਰ ਤਾਪਦਾ
੭੨	੨	੧	ਇਕੋ ਨਾਮੁ ਹੁਕਮੁ ਹੈ;
			ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ, ਦੀਆ ਬੁਝਾਇ ਜੀਉ ॥
	੩	੧	[5]ਪਰਤਾਪੁ ਲਗਾ, ਦੋਹਾਗਣੀ;
			ਭਾਗ ਜਿਨਾ ਕੇ, ਨਾਹਿ ਜੀਉ ॥ (੨) ਪਰ ਤਾਪੁ

---

੧ ਅਤਿ ਵਡਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ । ੨ ਗਵਈਏ ਕਲੌਤ ।
੩ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਗਣ । ੪ ਪਰ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
੫ ਪਸਚਾਤਾਪ ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨	੫	੧	ਨਦਰਿ'ਕਰੇਕੈ', ਆਪਣੀ; ਆਪੇ, ਲਏ ਮਿਲਾਇ ਜੀਉ ॥
	੭	੧	ਜਿਨਾ, ਭਾਣੇ ਕਾ; ਰਸੁ ਆਇਆ ॥
	੮	੧	ਜੋ ਸਭ-ਸੈ; ਲਏ ਮਿਲਾਇ ਜੀਉ ॥
੧੩	੩	੧	ਗੋਪੀ [1]ਨੈ; ਗੋਆਲੀਆ ॥
	੬	੧	ਅਣ-ਮੰਗਿਆ ਦਾਨੁ ਦੇਵਣਾ; ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਸਮਾਲਿ ਜੀਉ ॥
	੬	੨	ਪੈ ਪਾਇ; ਮਨਾਈ ਸੋਇ ਜੀਉ ॥
	੧੦	੨	ਦੂਜਾ ਕਾਗਲੁ; ਚਿਤਿ ਨ ਜਾਣਦਾ ॥
	੧੨	੨	ਹਉ ਆਇਆ [2]ਸਾਮ੍ਹੈ; ਤਿਹੰਡੀਆ ॥
੧੪	੪	੨	ਝਿੰਮਿ ਝਿੰਮਿ; ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵਰਸਦਾ ॥
	੮	੨	ਸਭ ਹੋਈ ਛਿੰਝ ਇਕਠੀਆ; ਦਯੁ ਬੈਠਾ ਵੇਖੈ ਆਪਿ ਜੀਉ ॥
	੯	੨	ਨਿਹਤੇ ਪੰਜਿ ਜੁਆਨ ਮੈ; ਗੁਰ ਥਾਪੀ ਦਿਤੀ ਕੰਡਿ ਜੀਉ ॥ ('ਨਿਹੱ-ਤੇ'ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ,ਨਿੱਹ-ਤੇ ਕਰੋ ਇਕਠਾ ਹੈ)
	੧੦	੨	ਸਭ ਇਕਠੇ ਹੋਇ; ਆਇਆ ॥ (ਇਕੱ-ਠੇ ਨੂੰ ਅਧਕ ਸਹਿਤ ਬੋਲੋ)
	੧੨	੨	ਮੈ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ; ਦਯੈ ਸੇਵੜੀ ॥ (ਦਈਐ ਬੋਲੋ)

੧ ਨਦੀ ਜਮਨਾ । ੨ ਸ਼ਰਨ ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਪਹਰੇ ਮਹਲਾ੧ ਘਰੁ ੧ ॥
੭੪	੧੮	੧	ਨਾ [1]ਮਰਜਾਦੁ ਆਇਆ ਕਲਿ ਭੀਤਰਿ; ਬਾਹੁੜਿ ਜਾਸੀ ਨਾਗਾ ॥
੭੫	੧	੧	ਹਥੋ ਹਥਿ ਨਚਾਈਐ, ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ; ਜਿਉ ਜਸੁਦਾ ਘਰਿ, ਕਾਨੁ ॥ (ਜਸੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੫	੨	ਦੂਜੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ, ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ; ਭਰਿ ਜੋਬਨਿ ਮੈ ਮਤਿ ॥
	੧੮	੨	ਤੀਜੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ, ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ; [2]ਸਰਿ [3]ਹੰਸ, [4]ਉਲਥੜੇ ਆਇ ॥ (ਉਲੱਥੜੇ ਬੋਲੋ)
੭੬	੨	੨	ਬੁਧਿ [5]ਵਿਸਰਜੀ, ਗਈ ਸਿਆਣਪ; ਕਰਿ ਅਵਗਣ ਪਛੁਤਾਇ ॥ (ਵਿੱਸਰਜੀ ਬੋਲੋ)
	੪	੨	ਅਖੀ ਅੰਧੁ, ਜੀਭ ਰਸੁ ਨਾਹੀ; ਰਹੇ [6]ਪਰਾਕਉ ਤਾਣਾ ॥ (੨) ਪਰਾ ਕਉ
	੭	੨	ਇਕ ਰਤੀ ਗੁਣ ਨ ਸਮਾਣਿਆ, ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ; ਅਵਗਣ ਖੜਸਨਿ ਬੰਨਿ ॥ (੨) ਖੜ ਸਨਿ
੭੭	੨	੩	ਚਉਥੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ, ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ; ਹਰਿ ਚਲਣ ਵੇਲਾ ਆਦੀ ॥ (ਆਂਦੀ ਤੇ ਵਿਹਾਂਦੀ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਭਾਵ ਨੰਗਾ । ੨ ਸਿਰ । ੩ ਚਿਟੇ ਕੇਸ। ੪ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਆ ਉਤਰੇ । ੫ ਵਿਦਿਆ ਹੋ ਗਈ, ਚਲੀ ਗਈ। ੬ ਪਹਿਲਾ ਬਲ ਜਵਾਨੀ ਵਾਲਾ ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੭	੫	੩	ਜਿਤੁ ਮਿਲਿ; ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਸੁਖਾਂਦੀ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਚਉਥੈ ਪਹਰੈ; ਸਫਲਿਉ ਰੈਣਿ, ਭਗਤਾ ਦੀ ॥ ('ਭਗਤਾਂ' ਬੋਲੋ)
			ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੫ ॥
	੬	੪	ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ, ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ; ਧਰਿ [1]ਪਾਇਤਾ ਉਦਰੈ ਮਾਹਿ॥
	੯	੪	ਕਰਮ ਸੁਕਰਮ ਕਰਾਏ ਆਪੇ; ਇਸੁ ਜੰਤੈ ਵਸਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ॥
੭੮	੫	੪	ਕਰਮ ਧਰਤੀ ਸਰੀਰੁ, ਜੁਗ ਅੰਤਰਿ; ਜੋ ਬੋਵੈ ਸੋ ਖਾਤਿ ॥
			ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੪ ਘਰੁ ੨ ਛੰਤੁ ॥
	੮	੧	ਹਰਿ ਹਰਿ ਅਪਨੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ; ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਹੁਰੜੈ ਕੰਮ ਸਿਖੈ ॥ (ਸਿੱਖੈ ਬੋਲੋ)
	੯	੧	ਸਾਹੁਰੜੈ ਕੰਮ ਸਿਖੈ ਗੁਰਮੁਖਿ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਦਾ ਧਿਆਏ ॥
	੧੦	੧	ਲੇਖਾ, ਧਰਮਰਾਇ ਕੀ ਬਾਕੀ; ਜਪਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ [2]ਕਿਰਖੈ ॥ (ਕਿਰੱਖੈ ਬੋਲੋ)
੭੯	੪	੧	ਹਰਿ ਜੁਗਹ ਜੁਗੋ, ਜੁਗ ਜੁਗਹ ਜੁਗੋ; ਸਦ ਪੀੜੀ, ਗੁਰੂ ਚਲੰਦੀ ॥

੧ ਪੈਤੜਾ। ੨ ਕੱਟੇ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੫ ਛੰਤ ॥

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੦	੨	੨	ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਸਰਬਤਿ ਰਵਿਆ; ਮਨਿ ਉਪਜਿਆ ਬਿਸੁਆਸੋ ॥ (ਸਰਬੱਤਿ ਬੋਲੋ)
	੬	੨	ਲੜਿ ਲੀਨੇ ਲਾਇ ਨਉਨਿਧਿ ਪਾਏ; ਨਾਉ 'ਸਰਬਸੁ' ਠਾਕੁਰਿ ਦੀਨਾ ॥
	੯	੧	[1]ਹਠ [2]ਮਝਾਹੂ, ਮਾ ਪਿਰੀ; [3]ਪਸੇ ਕਿਉ, ਦੀਦਾਰ ॥
	੧੦	੧	ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ; ਰੀਤਿ, ਸੰਤਨ ਮਨਿ ਆਵਏ ਜੀਉ ॥ ਦੁਤੀਆ ਭਾਉ, ਬਿਪਰੀਤਿ; ਅਨੀਤਿ, ਦਾਸਾ ਨਹ ਭਾਵਏ ਜੀਉ ॥
	੧੪	੨	ਖੁਲੜੇ ਕਪਾਟ; ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟਤੇ ॥
	੧੯	੩	ਧੂੜੀ ਮਜਨੁ, ਸਾਧ ਖੇ; ਸਾਈ, ਥੀਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ॥ ('ਸਾਂਈ' ਬੋਲੋ)
੮੧	੨	੩	'ਸਰਬਸੋ' ਸੂਖ, ਆਨੰਦ ਘਨ ਪਿਆਰੇ; ਹਰਿ ਰਤਨੁ ਮਨ ਅੰਤਰਿ ਸੀਵਤੇ ॥
	੧੨	੩	ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ ਕਿਰਪਾਲ ਭੇਟਤ; ਹਰੇ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ, ਲੋਭੁ ਮਾਰਿਆ ॥ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਇ ਅਕਥੁ ਸੁਆਮੀ; ਸਦਕੈ ਜਾਇ ਨਾਨਕੁ ਵਾਰਿਆ ॥

੧ ਹਿਰਦਾ। ੨ ਵਿਚ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੪ ਵਣਜਾਰਾ ॥
੮੨	੧	੧	ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ, ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ; ਜਿਉ ਵੇਸੁਆ ਪੁਤੁ, [੧]ਨਿਨਾਉ ॥
	੯	੧	ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨ ਕਉ; ਜਿਨ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਗੁਰਮਤੇ ॥ (ਗੁਰਮੱਤੇ ਬੋਲੋ)
	੧੧	੧	ਹਰਿ ਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ਭਜਿ ਪਉ ਜਿੰਦੂ; ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਦੁਖ, ਪਰਹਰੇ ॥ (ਭੱਜਿ ਬੋਲੋ)
			ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਕੀ ਵਾਰ, ਮਹਲਾ ੪ ਸਲੋਕਾ ਨਾਲਿ ॥
੮੩	੮	੧	ਹਰਿ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ, ਕੋਈ ਨਾਹਿ; ਡਰੁ ਭ੍ਰਮੁ ਭਉ ਦੂਰਿ ਕਰਿ ॥
	੧੧	੨	ਸਿਦਕੁ ਸਬੂਰੀ [੨]ਸਾਦਿਕਾ; ਸਬਰੁ ਤੋਸਾ, [੩]ਮਲਾਇਕਾਂ ॥ ਦੀਦਾਰੁ ਪੂਰੇ ਪਾਇਸਾ; ਥਾਉ ਨਾਹੀ [੪]ਖਾਇਕਾ ॥
੮੪	੨	੪	ਸਰੈ ਸਰੀਅਤਿ; ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰੁ ॥
	੪	੫	ਸਪਤ ਦੀਪ, ਸਪਤ ਸਾਗਰਾ, ਨਵ ਖੰਡ; ਚਾਰਿ ਵੇਦ, ਦਸ ਅਸਟ ਪੁਰਾਣਾ ॥
	੭	੫	[੫]ਕਲਉ [੬]ਮਸਾਜਨੀ ਜਾਇਸੀ; ਲਿਖਿਆ ਭੀ ਨਾਲੇ ਜਾਇ ॥

੧ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । ੨ ਸਿਦਕ ਵਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂ । ੩ ਦੇਵਤਾ ਰੂਪ ਗੁਰੂ । ੪ ਮੂਰਖਾਂ । ੫ ਕਲਮ । ੬ ਦਵਾਤ ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੪	੮	੫	ਨਦਰੀ ਆਵਦਾ, ਨਾਲਿ ਨ ਚਲਈ; ਵੇਖਹੁ ਕੋ, [1]ਵਿਉਪਾਇ ॥
	੧੮	੬	ਹਰਿ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਵਡੀ ਹੈ; ਅਪੁਛਿਆ ਦਾਨੁ [2]ਦੇਵ-ਕਾ ॥ (ਬਾਕੀ ਦੋ ਕ-ਕੇ ਅੜ ਹਨ)
੮੫	੩	੭	ਹੋਦੈ ਤਾਣਿ ਨਿਤਾਣੀਆ; ਰਹਹਿ ਨਿਮਾਨਣੀਆਹ ॥
	੫	੭	ਤੂ ਆਪੇ, ਜਾਲੁ [3]ਵਤਾਇਦਾ; ਆਪੇ ਵਿਚਿ [4]'ਸੇਬਾਲੁ' ॥
	੮	੮	ਜੇ ਧਨ; ਖਸਮੈ ਚਲੈ ਰਜਾਈ ॥
	੧੨	੮	ਸਿਸਟਿ ਉਪਾਈ ਸਭ ਤੁਧੁ; ਆਪੇ ਰਿਜਕੁ ਸੰਬਾਹਿਆ ॥ ਇਕਿ ਵਲੁ ਛਲੁ ਕਰਿ ਕੈ ਖਾਵਦੇ; ਮੁਹਹੁ ਕੂੜੁ ਕੁਸਤੁ ਤਿਨੀ ਢਾਹਿਆ ॥ (ਕੁਸੱਤੁ ਬੋਲੋ)
	੧੪	੮	ਹਰਿ ਚੇਤਿ ਖਾਹਿ, ਤਿਨਾ ਸਫਲੁ ਹੈ; ਅਚੇਤਾ ਹਥ [5]ਤਡਾਇਆ ॥
	੧੮	੬	ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ; ਸੁਖ ਦਾਤਾ, ਨਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥
੮੬	੪	੬	ਸਭੁ ਕੋ ਤੇਰਾ ਤੂੰ 'ਸਭਸੁਦਾ'; ਤੂੰ ਸਭਨਾ ਰਾਸਿ ॥
੮੭	੬	੧੨	ਆਤਮਾ ਦੇਉ ਪੂਜੀਐ; ਗੁਰ ਕੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥

੧ ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ । ੨ ਦੇਵ-ਕਾ=ਦੇਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ੩ ਪੌਂਦਾ, ਫੇਰਦਾ ਹੈਂ । ੪ ਜਾਲਾ । ੫ ਲੋਕਾਂ ਅਗੇ ਹਥ ਅੱਡਦੇ ਹਨ ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੭	੧੮	੧੨	ਤਹ ਭਇਆ ਪ੍ਰਗਾਸੁ, ਮਿਟਿਆ ਅੰਧਿਆਰਾ; ਜਿਉ ਸੂਰਜ, ਰੈਣਿ [1]ਕਿਰਾਖੀ ॥
੮੮	੧੮	੧੪	ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਿਨੀ ਧਿਆਇਆ; ਸੇ [2]ਕੜਿਨ ਸਵਾਹੀ ॥ (੨) ਕੜਿ ਨ ਸਵਾਹੀ
੯੦	੧੨	੧੮	ਹਰਿ ਜੇਵਡੁ ਨਾਹੀ ਕੋਈ; ਜਾਣੁ ਹਰਿ, ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਦਾ ॥
੯੧	੨	੨੦	ਕੁਬੁਧਿ ਡੂਮਣੀ, ਕੁਦਇਆ ਕਸਾਇਣਿ; ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਘਟ ਚੂਹੜੀ; ਮੁਠੀ ਕ੍ਰੋਧਿ ਚੰਡਾਲਿ ॥
੯੧	੧੧	੨੧	ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਸਦ ਵਜਦੇ; ਉਨਮਨਿ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥ (ਵੱਜਦੇ ਬੋਲੋ)

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕਾ ॥

੯੧	੧੯	੧	ਇਤਨਾ-ਕੁ ਨ ਜਾਨੈ; ਜਿ ਦਿਨ ਦਿਨ ਅਵਧ ਘਟਤੁ ਹੈ ॥
੯੨	੧	੧	ਐਸਾ; ਤੈਂ ਜਗੁ ਭਰਮਿ ਲਾਇਆ ॥
	੨	੧	ਰਮਈਆ ਜਪਹੁ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਅਨਤ ਜੀਵਣ ਬਾਣੀ; ਇਨ ਬਿਧਿ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰਣਾ ॥ (੨)ਅਨ ਤਜੀਵਣ
	੪	੧	ਉਪਜੈ ਸਹਜੁ; ਗਿਆਨ ਮਤਿ ਜਾਗੈ ॥
	੭	੨	[3]ਦੂੜਾ ਆਇਓਹਿ; ਜਮਹਿ ਤਣਾ ॥

---

੧ ਕੱਟੀ। ੨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖੰਨੂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ/ਝੂਰਦੇ ਨਹੀਂ ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ। ੩ ਦੌੜ ਕੇ (ਵਾ) ਧੌਲਾ ਜਾਂ ਸੁਨੇਹਾ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੨	੯	੨	ਅਨਿਕ ਅਨਿਕ, ਭੋਗ ਰਾਜ ਬਿਸਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀ; ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰੁ [1]ਪੈ; ਅਮਰੁ ਭਇਆ ॥
	੧੨	੨	ਤਹ ਕਰ ਦਲ ਕਰਨਿ, ਮਹਾ ਬਲੀ; ਤਿਨ [2]ਆਗਲੜੈ ਮੈ, ਰਹਣੁ ਨ ਜਾਇ ॥ ('ਆਗਲ-ੜੈ' ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ੜਾੜਾ ਸਬੰਧਕ ਹੈ, ਪਾਠ ਇਕਠਾ ਹੈ)
	੧੩	੨	ਐ ਜੀ, ਤੂੰ ਆਪੇ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ; [3]ਬਦਤਿ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨੁ, ਰਾਮਈਆ ॥
			ਸ੍ਰੀਰਾਗੁ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕਾ ॥
	੧੭	੩	ਏਕ ਜੁ ਬਾਤ ਅਨੂਪ ਬਨੀ ਹੈ; ਪਵਨ ਪਿਆਲਾ ਸਾਜਿਆ ॥ ('ਬੱਨੀ' ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ)
	੧੯	੩	ਅਉਰ ਦੁਨੀ ਸਭ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨੀ; ਮਨੁ ਰਾਮ ਰਸਾਇਨ ਮਾਤਾ ॥ ('ਮੱਤਾ' ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ, ਪੋਲਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ)
			ਸ੍ਰੀਰਾਗੁ, ਬਾਣੀ ਭਗਤ ਬੇਣੀ ਜੀਉ ਕੀ ॥
੯੩	੨	੧	ਮਿਰਤਕ ਪਿੰਡਿ ਪਦ 'ਮਦਨਾ', ਅਹਿ-ਨਿਸਿ; ਏਕੁ ਅਗਿਆਨ 'ਸੁ' ਨਾਗਾ ॥ (੨) ਸੁਨਾਗਾ
	੪	੧	ਗਰਭ ਛੋਡਿ ਮ੍ਰਿਤ ਮੰਡਲ ਆਇਆ; ਤਉ ਨਰਹਰਿ ਮਨਹੁ ਬਿਸਾਰਿਆ ॥

---

੧ ਵਿਚ । ੨ ਅਗੂ ਭਾਵ ਸਾਹਮਣੇ ।
੩ ਕਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੩	੫	੧	ਚੇਤਿ ਰਾਮੁ, ਨਾਹੀ ਜਮ ਪੁਰਿ ਜਾਹਿਗਾ; ਜਨੁ ਬਿਚਰੈ [1]ਅਨਰਾਧਾ ॥
	੯	੧	[2]ਉਨਮਤ ਕਾਮਿ, ਮਹਾ ਬਿਖੁ ਭੂਲੈ; ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਨ ਪਛਾਨਿਆ ॥
	੧੭	੨	ਤੁਮ ਜੁ ਨਾਇਕ ਆਛਹੁ; ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥ ਪ੍ਰਭ ਤੇ, ਜਨੁ ਜਾਨੀਜੈ; ਜਨ ਤੇ ਸੁਆਮੀ ॥
	੧੯	੨	ਰਵਿਦਾਸ ਸਮ [3]ਦਲ; ਸਮਝਾਵੈ ਕੋਊ ॥

ਰਾਗੁ ਮਾਝ

ਰਾਗੁ ਮਾਝ ਚਉਪਦੇ ਘਰੁ ੧ ਮਹਲਾ ੪ ॥

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੪	੧੩	੨	ਮੇਰਾ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ; ਗੁਰ ਜਲ ਮਿਲਿ ਕਮਲੁ ਵਿਗਸੈ ਜੀਉ ॥ (ਵਿਗੱਸੈ ਤੇ ਰਹੱਸੈ ਬੋਲੋ)
੯੬	੧੧	੭	ਉਪਦੇਸੁ ਕਰੇ ਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ; ਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰ-ਉਪਕਾਰੀਆ ਜੀਉ ॥
	੧੭	੮	ਚਿਰੁ ਹੋਆ; ਦੇਖੇ ਸਾਰਿੰਗ-ਪਾਣੀ ॥
੯੭	੮	੯	ਤੂੰ ਆਪੇ; ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੁਕਤਿ ਕਰਾਇਹਿ ॥ ਤੂੰ ਆਪੇ; ਮਨਮੁਖਿ ਜਨਮਿ ਭਵਾਇਹਿ ॥

---

੧ ਅਨਰਿਧ ਕੋਕਤੂ । ੨ ਕਮਲਾ ।
੩ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਝ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੭	੧੮	੧੧	ਸਾ ਕੁਲਵੰਤੀ, ਸਾ [1]ਸਭਰਾਈ; ਜੋ ਪਿਰਿ ਕੈ ਰੰਗਿ ਸਵਾਰੀ ਜੀਉ ॥
੯੮	੫	੧੨	ਇਕੁ ਖਿਨੁ ਹਿਰਦੈ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ ਜੋਗੀ; ਬਹੁੜਿ ਬਹੁੜਿ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ਜੀਉ ॥
੯੯	੨	੧੫	ਦੇਦੇ ਤੋਟਿ ਨਾਹੀ; ਪ੍ਰਭ ਰੰਗਾ ॥ ('ਦੇਂਦੇ' ਬੋਲੋ)
	੧੮	੧੫	ਆਤਮ ਗੜੁ [2]ਬਿਖਮੁ; ਤਿਨਾ ਹੀ ਜੀਤਾ ॥
੧੦੦	੪	੧੯	ਸਭ ਕਿਛੁ ਦੀਆ; ਭਲੀਆ [3]ਜਾਈ ॥
	੧੪	੨੧	ਤੂੰ ਜਲਨਿਧਿ; ਹਮ ਮੀਨ ਤੁਮਾਰੇ ॥ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਬੂੰਦ; ਹਮ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਤਿਖਹਾਰੇ ॥
	੧੯	੨੨	ਸੁਖਦਾਈ; ਦੂਖ ਬਿਡਾਰਨ ਹਰੀਆ ॥
੧੦੧	੪	੨੨	ਹਰਿ [4]ਇਕਸੁ ਹਥਿ ਆਇਆ; ਵਰਸਾਣੇ 'ਬਹੁਤੇਰੇ' ॥
	੧੨	੨੪	ਊਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤ ਜਾਗਤ; ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ ਸਗਲ [5]ਅਵਰਦਾ ਜੀਉ ॥ ('ਅੱਵਰਦਾ ਬੋਲੋ)
	੧੪	੨੪	ਸਤਿ ਕਰੇ, ਜਿਨਿ ਗੁਰੂ ਪਛਾਤਾ; ਸੋ ਕਾਹੇ ਕਉ ਡਰਦਾ ਜੀਉ ॥
	੧੬	੨੫	ਓਤਿ ਪੋਤਿ; ਸੇਵਕ ਸੰਗਿ ਰਾਤਾ ॥
੧੦੨	੩	੨੫	ਸੋ ਗਹਿਰ ਗਭੀਰਾ; [6]'ਗਉਹਰੁ' ਜੀਉ ॥

੧ ਸਾਰੀਆਂ ਸਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪਟਰਾਣੀ ਜੋ ਸਾਰੇ ਵਕਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਮਾਣਦੀ ਹੈ, ਸੰਤ ਸਖੀ। ੨ ਕਠਨ। ੩ ਜਗ੍ਹਾ। ੪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ। ੫ ਉਮਰ। ੬ ਵਡਾ, ਅਨਵਿਧ ਮੋਤੀ।

ਰਾਗੁ ਮਾਝ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੨	੭	੨੬	'ਸੁਮਤਿ'[1] ਪਾਏ ਨਾਮੁ ਧਿਆਏ; ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਏ ਮੇਲਾ ਜੀਉ ॥ ('ਸੁਮੱਤਿ ਇਕਠਾ ਹੈ)
੧੦੩	੧੬	੩੧	ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ; ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਸੀਤਲਾਇਆ ॥
	੧੯	੩੨	[1]ਮਨਸਾ ਧਾਰਿ; ਜੋ ਘਰਿ ਤੇ ਆਵੈ ॥
੧੦੪	੧੮	੩੫	ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਆ ਸੋ [2]ਪਾਰ-ਗਿਰਾਮੀ; ਕਾਰਜ ਸਗਲੇ ਥੀਏ ਜੀਉ ॥
੧੦੫	੭	੩੭	ਸੇ ਅਸਥਲ; ਸੋਇਨ ਚਉਬਾਰੇ ॥
	੯	੩੭	ਖਾਇ ਖਾਇ ਕਰੇ [3]ਬਦਫੈਲੀ; ਜਾਣੁ ਵਿਸੂ ਕੀ ਵਾੜੀ ਜੀਉ ॥
	੧੦	੩੭	ਸਾਕਤ ਸੰਗਿ; ਵਿਕਰਮ ਕਮਾਏ ॥ (ਵਿਕੱਰਮ ਬੋਲੋ)
੧੦੬	੧੩	੪੧	ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਹੋਰੁ ਨ ਦੂਜਾ ਠਾਕੁਰੁ; ਸਭ ਤਿਸੈ ਕੀਆ ਜਾਈ ਜੀਉ ॥
	੧੮	੪੨	ਹਥੀ ਦਿਤੀ; ਪ੍ਰਭੁ 'ਦੇਵਣਹਾਰੈ' ॥ (ਹੱਥੀ ਬੋਲੋ)
੧੦੭	੭	੪੪	ਸਾ ਧਰਤਿ ਸੁਹਾਵੀ ਜਿਤੁ ਵਸਹਿ ਹਰਿ ਜਨ; ਸਚੇ ਨਾਮ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੋ ਜੀਉ ॥
	੮	੪੬	ਸਚੁ ਵਡਾਈ; ਕੀਮ ਨ ਪਾਈ ॥
੧੦੮	੪	੪੭	'ਸਰਬਸੁ'[4] ਦੀਜੈ; ਅਪਨਾ ਵਾਰੇ ॥
	੬	੪੭	ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਤਰੀਜੈ ਸਾਗਰੁ; ਕਟੀਐ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸਾ ਜੀਉ ॥
	੬	੪੭	ਪਾਰਜਾਤੁ; ਜਪਿ ਅਲਖ ਅਭੇਵਾ ॥

---

੧ ਸਰਧਾ ਭਾਵਨਾ, ਇਛਾ । ੨ ਸਮੂਹ ਸੰਸਾਰ ।
੩ ਖੋਟੀ ਕਰਤੂਤ । ੪ ਸਰਬੰਸ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਝ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਰਾਗੁ ਮਾਝ ਅਸਟਪਦੀਆ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧ ॥
੧੦੯	੧੨	੧	ਸਭਨਾ ਕਾ ਦਰਿ ਲੇਖਾ ਸਚੈ; ਛੂਟਸਿ ਨਾਮਿ ਸੁਹਾਵਣਿਆ ॥
੧੧੦	੩	੨	ਗੁਰਮਤੀ ਪਰਗਾਸੁ ਹੋਆ ਜੀ; ਅਨ-ਦਿਨੁ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਣਿਆ ॥
੧੧੧	੫	੪	ਇਕੋ ਆਪਿ; ਫਿਰੈ [1]ਪਰਛੰਨਾ ॥
੧੧੨	੧੮	੬	ਤੇਰੀ ਨਦਰੀ; [2]ਸੀਝਸਿ ਦੇਹਾ ॥
੧੧੩	੧੬	੮	ਤੁਧੁ ਸਾਲਾਹਿ, ਨ ਰਜਾ ਕਬਹੂੰ; ਸਚੇ ਨਾਵੈ ਕੀ ਭੁਖ ਲਾਵਣਿਆ ॥
੧੧੪	੬	੯	ਮਰਣੁ ਲਿਖਾਇ ਆਏ; ਨਹੀ ਬੂਝੇ ॥ (ਬੂੱਝੈ ਬੋਲੋ)
	੧੫	੯	ਬੈਸਿ ਸੁਥਾਨਿ, ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ; ਆਪੇ ਕਰਿ, ਸਤਿ ਮਨਾਵਣਿਆ ॥
੧੧੫	੧੬	੧੧	ਫਿਰਿ ਓਇ ਕਿਥਹੁ; ਪਾਇਨਿ ਮੋਖ ਦੁਆਰਾ ॥
੧੧੬	੮	੧੨	ਅੰਤਰਿ ਮੈਲੁ ਲਾਗੀ ਬਹੁ; ਦੂਜੈ ਭਾਇ ॥
੧੧੭	੧੧	੧੪	ਗੁਰਮੁਖਿ; ਪਵਣੁ ਬੈਸੰਤਰੁ ਖੇਲੈ ਵਿਡਾਣੀ ॥
੧੧੮	੬	੧੫	ਆਤਮਘਾਤੀ; ਹੈ ਜਗਤ ਕਸਾਈ ॥
	੧੮	੧੬	ਅਜਬ ਕੰਮ; ਕਰਤੇ ਹਰਿ ਕੇਰੇ ॥ ਇਹੁ ਮਨੁ ਭੂਲਾ ਜਾਂਦਾ ਫੇਰੇ ॥

੧ ਗੁਪਤ, ਛੀਨਤਾਈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ (ਵਾ) ਛੰਨਾ=ਛੁਪਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਪ੍ਰਗਟ। ੨ ਮੁਕਤ।

ਰਾਗੁ ਮਾਝ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੦	੧੪	੧੯	ਮਰਿ ਮਰਿ ਜਨਮੈ ਪਤਿ ਗਵਾਏ ਅਪਣੀ; ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਵਣਿਆ ॥
੧੨੨	੧੦	੨੨	ਸਭੁ ਕੋ; ਸਚੇ ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੇਰਾ ॥
੧੨੪	੧	੨੪	ਇਸੁ ਤਨ ਮਹਿ ਮਨੁ; ਕੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਦੇਖੈ ॥
	੧੪	੨੫	ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ; ਨ ਚੂਕੈ ਫੇਰਾ ॥
੧੨੫	੭	੨੬	ਜਮ ਕਾਲਿ ਗਰਠੇ; ਕਰਹਿ ਪੁਕਾਰਾ ॥ ('ਗਰੱਠੇ' ਨਾ ਬੋਲੋ)
੧੨੭	੧	੨੯	ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ; ਦੂਜੈ ਭਾਇ, [1]ਕਰੁ [2]ਲਾਏ ॥
	੬	੩੦	ਊਤਮ ਜਨਮੁ; ਸੁਥਾਨਿ ਹੈ ਵਾਸਾ ॥
੧੨੯	੧੪	੩੨	ਸੋ [3]ਨਿਹਕਰਮੀ; ਜੋ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੇ ॥
			ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੧
੧੩੦	੧੩	੩੫	ਧਰਤੀ ਸੇਵਕ; [4]ਪਾਇਕ ਚਰਨਾ ॥
	੧੬	੩੫	ਪਹਿਲੋਂਦੇ, ਤੈਂ ਰਿਜਕੁ [5]ਸਮਾਹਾ ॥ ਪਿਛੋਂਦੇ; ਤੈਂ ਜੰਤੁ ਉਪਾਹਾ ॥
੧੩੨	੭	੩੮	ਨਿਤ ਨਿਤ; [6]'ਦਯੁ' ਸਮਾਲੀਐ ॥ ('ਦਈਉ' ਬੋਲੋ)
	੧੧	੩੮	ਕਾਰਜ ਸਭਿ, ਸਵਾਰਿ ਲੈ; ਨਿਤ ਪੂਜਹੁ, ਗੁਰ ਕੇ ਪਾਵ ਜੀਉ ॥
੧੩੩	੪	੩੯	ਕਰਤੈ ਕੀਆ, [7]ਤਪਾਵਸੋ; ਦੁਸਟ ਮੁਏ, ਹੋਇ [8]ਮੂਰੇ ॥

---

੧ ਟੈਕਸ, ਮਸੂਲ। ੨ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਨਿਸਕਾਮੀ।
੪ ਦਾਸ ਜਾਂ ਅਗਨੀ। ੫ ਅਪੜਾਇਆ। ੬ ਪ੍ਰੇਰਕ। ੭ ਨਿਆਉ।
੮ ਮੂੜ ਹੋ ਕੇ, ਬੁਤ ਬਣ ਕੇ।

ਰਾਗੁ ਮਾਝ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ, ਮਾਂਝ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੪
੧੩੩	੯	੧	ਹਰਿ [1]'ਨਾਹ', ਨ ਮਿਲੀਐ ਸਾਜਨੈ; ਕਤ ਪਾਈਐ ਬਿਸਰਾਮ ॥ (੨) ਨਾਹਨ
	੧੯	੩	ਇਕ-ਸੁ, ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ; ਅਗੈ ਲਈਅਹਿ ਖੋਹਿ ॥
੧੩੪	੭	੫	ਦੂਜੈ ਭਾਇ, ਵਿਗੁਚੀਐ; ਗਲਿ ਪਈ [2]ਸੁ, ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ ॥ ('ਦੁਇਐ' ਬੋਲੋ)
	੧੨	੬	ਵਣੁ ਤਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗਿ ਮਉਲਿਆ; ਸੰਮ੍ਰਥ ਪੁਰਖੁ ਅਪਾਰੁ ॥
	੧੬	੭	ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ, ਦੇਹ ਬਿਨਸਸੀ; ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ, ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ ॥
੧੩੫	੬	੯	ਵਿਚੁ ਨ ਕੋਈ ਕਰਿ ਸਕੈ; ਕਿਸ ਥੈ ਰੋਵਹਿ ਰੋਜ ॥
	੧੩	੧੦	ਮੰਘਿਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧਣਾ; ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੜੀਆਹ ॥
੧੩੬	੩	੧੩	ਫਲਗੁਣਿ, ਅਨੰਦ [3]ਉਪਾਰਜਨਾ; ਹਰਿ ਸਜਣ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ ॥
	੧੧	੧੪	ਮਾਹ ਦਿਵਸ, ਮੂਰਤ ਭਲੇ; ਜਿਸ ਕਉ, ਨਦਰਿ ਕਰੇ ॥
			ਦਿਨ ਰੈਣਿ
	੧੯	੧	ਨਾਨਕ ਕੀ ਬੇਨੰਤੀਆ; ਹਰਿ ਸੁਰਜਨੁ ਦੇਖਾ ਨੈਣ ॥

੧ ਪਤੀ। ੨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ। ੩ ਉਤਪੰਨ।

ਰਾਗੁ ਮਾਝ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੭	੨	੨	ਸੇਵਾ ਸਾ, ਤਿਸੁ ਭਾਵਸੀ; ਸੰਤਾ ਕੀ, ਹੋਇ ਛਾਰੁ ॥
	੫	੩	ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ, ਜਿਨਿ ਸਾਜਿਆ; ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ, ਦਿਤੀਨੁ ਜਿੰਦੁ ॥ (੨) ਦਿਤੀਅਨੁ
	੯	੪	ਹਰਿ ਓਟ ਗਹੀ; ਮਨ ਅੰਤਰੈ; ਜਪਿ ਜਪਿ ਜੀਵਾਂ, ਨਾਉ ॥ (੨) ਅੰਦਰੇ

ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ, ਤਥਾ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧

[੧]ਮਲਕ ਮੁਰੀਦ ਤਥਾ ਚੰਦ੍ਰਹੜਾ [੨]ਸੋਹੀਆ ਕੀ ਧੁਨੀ ਗਾਵਣੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
	੧੭	੧	ਪਹਿਲੈ ਪਿਆਰਿ ਲਗਾ; ਥਣ ਦੁਧਿ ॥
	੧੮	੧	ਤੀਜੈ; [੩]ਭਯਾ ਭਾਭੀ ਬੇਬ ॥ ('ਭਈਆ' ਬੋਲੋ)
	੧੯	੧	ਛਿਵੈ; ਕਾਮੁ ਨ ਪੁਛੈ ਜਾਤਿ ॥
੧੩੮	੧	੧	ਗਏ, ਸਿ [੪]ਗੀਤ; ਪੁਕਾਰੀ ਧਾਹ ॥ (੨) ਗਏ [੫]ਸਿਗੀਤ
	੨	੧	ਨਾਨਕ; ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧੁ ਪਿਆਰੁ ॥
	੩	੧	ਦਸ [੬]ਬਾਲਤਣਿ, ਬੀਸ [੭]ਰਵਣਿ; ਤੀਸਾ ਕਾ, ਸੁੰਦਰੁ ਕਹਾਵੈ ॥ ('ਬਾਲੱਤਣਿ' ਬੋਲੋ)
	੩	੧	[੮]ਚਾਲੀਸੀ, ਪੁਰੁ ਹੋਇ, [੯]ਪਚਾਸੀ ਪਗੁ ਖਿਸੈ; ਸਠੀ ਕੇ, ਬੋਢੇਪਾ ਆਵੈ ॥ (ਸੱਠੀ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਖ਼ਤਾਬ । ੨ ਸੋਹੀਆ ਜਾਤੀ ਹੈ । ੩ ਭਰਾ ।
੪ ਓਹੋ ਜਵਾਨੀ ਵਾਲੇ ਗੀਤ । ੫ ਰਾਗੀ । ੬ ਬਾਲ ਪੁਣਾ ।
੭ ਸੁੰਦਰ, ਦਸ ਤੋਂ ਬੀਸ ਸਾਲ ਤਕ ਕਸ਼ੋਰ ਅਵਸਥਾ ।
੮ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਦਾ ਬਲ ਤੇ ਲੰਬਾਈ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।
੯ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਝ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੮	੩	੧	'ਸਤਰਿ' ਕਾ, ਮਤਿ ਹੀਣੁ; [1]'ਅਸੀਹਾਂ' ਕਾ, ਵਿਉਹਾਰੁ ਨ ਪਾਵੈ ॥ (ਸੱਤਰਿ ਤੇ ਅੱਸੀਹਾਂ ਬੋਲੋ) 'ਨਵੈ' ਕਾ, [2]ਸਿਹਜਾਸਣੀ; ਮੂਲਿ ਨ ਜਾਣੈ, ਅਪ [3]ਬਲੁ ॥ (੨) ਅਪਬਲੁ (ਨੱਵੈ ਬੋਲੋ) ਢੰਢੋਲਿਮੁ ਢੂਢਿਮੁ ਡਿਠੁ ਮੈ; ਨਾਨਕ ਜਗੁ ਧੂਏ ਕਾ 'ਧਵਲਹਰੁ' ॥
	੬	੧	ਰੰਗ [4]ਪਰੰਗ, ਉਪਾਰਜਨਾ; ਬਹੁ ਬਹੁ ਬਿਧਿ, ਭਾਤੀ ॥ ਤੂ ਜਾਣਹਿ, ਜਿਨਿ ਉਪਾਈਐ; ਸਭੁ ਖੇਲੁ, [5]ਤੁਮਾਤੀ ॥
	੯	੧	ਜੇ ਮਨਿ ਚਿਤਿ ਤੁਧੁ ਧਿਆਇਦੇ, ਮੇਰੇ ਸਚਿਆ; ਬਲਿ ਬਲਿ ਹਉ, ਤਿਨ ਜਾਤੀ ॥
	੧੦	੨	ਜੀਉ ਪਾਇ, ਤਨੁ ਸਾਜਿਆ; ਰਖਿਆ ਬਣਤ ਬਣਾਇ ॥
	੧੫	੨	ਜਿਚਰੁ ਤੇਰੀ ਜੋਤਿ, ਤਿਚਰੁ ਜੋਤੀ ਵਿਚਿ ਤੂੰ ਬੋਲਹਿ; ਵਿਣੁ ਜੋਤੀ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਕਰਿਹੁ, ਦਿਖਾ 'ਸਿਆਣੀਐ' ॥
੧੩੯	੧	੨	ਗੁਰਮਤੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ; ਸੁਖਿ 'ਰਜਾ', ਜਾ ਤੁਧੁ ਭਾਇਆ ॥ ('ਰੱਜਾ' ਬੋਲੋ)

---

੧ ਅੱਸੀ। ੨ ਸਿਹਜਾ ਤੇ ਹੀ ਪੈ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ।
੩ ਆਪਣੇ ਬਲ ਨੂੰ ਅਥਵਾ ਨਿਰਬਲ। ੪ ਮਿਸਰਤ ਰੰਗ।
੫ ਤੇਰੀ ਮਾਇਆ ਦਾ।

ਰਾਗੁ ਮਾਝ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯	੧	੨	ਕੁਲੁ ਉਧਾਰੇ, ਆਪਣਾ; ਧੰਨੁ, ਜਣੇਦੀ ਮਾਇਆ ॥
	੫	੩	ਭੈ ਕੇ ਚਰਣ, ਕਰ ਭਾਵ ਕੇ; ਲੋਇਣ, ਸੁਰਤਿ ਕਰੇਇ ॥
	੧੨	੪	ਬਗਾ ਰਤਾ, ਪੀਅਲਾ ਕਾਲਾ; ਬੇਦਾ, ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ॥
	੧੩	੪	ਨਾ ਹਉ ਨਾਮੈ, ਨਾ ਹਉ ਹੋਵਾ; ਨਾਨਕ, ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ ॥
੧੪੦	੨	੫	ਜਿਸਦੈ ਅੰਦਰਿ ਸਚੁ ਹੈ; ਸੋ ਸਚਾ ਨਾਮੁ, ਮੁਖਿ ਸਚੁ ਅਲਾਏ ॥
	੭	੫	ਅੰਦਰਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਹੁਤੁ; ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ ਕੀ, ਆਸਾ ॥ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇ; ਨ ਗਿਰਹੀ ਨ ਉਦਾਸਾ ॥
	੧੩	੬	ਆਪਿ ਨ ਬੁਝਾ, ਲੋਕ ਬੁਝਾਈ; ਐਸਾ ਆਗੂ ਹੋਵਾਂ ॥ ਨਾਨਕ ਅੰਧਾ ਹੋਇਕੈ, ਦਸੇ ਰਾਹੈ; ਸਭਸੁ, ਮੁਹਾਏ ਸਾਥੈ ॥
	੧੯	੭	ਮਿਹਰ ਮਸੀਤਿ ਸਿਦਕੁ ਮੁਸਲਾ; ਹਕੁ ਹਲਾਲੁ ਕੁਰਾਣੁ ॥ (ਮੁਸੱਲਾ ਬੋਲੋ) ਤਸਬੀ ਸਾ, ਤਿਸੁ ਭਾਵਸੀ; ਨਾਨਕ, ਰਖੈ ਲਾਜ ॥ (੨) ਤਸਬੀ ਸਾਤਿ ਸੁਭਾਵਸੀ
੧੪੧	੧	੭	ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ; ਉਸੁ ਸੂਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ ॥
	੮	੭	ਇਕਿ ਨਿਰਧਨ, ਸਦਾ ਭਉਕਦੇ; ਇਕਨਾ, ਭਰੇ [੧]ਤੁਜਾਰਾ ॥

੧ ਸੰਦੂਕ, ਖਜ਼ਾਨੇ।

ਰਾਗੁ ਮਾਝ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੧	੧੧	੮	[੧]'ਅਵਲਿ' [੨]ਅਉਲਿ, ਦੀਨੁ ਕਰਿ ਮਿਠਾ; [੩]'ਮਸਕਲ' [੪]ਮਾਨਾ, ਮਾਲੁ [੫]ਮੁਸਾਵੈ ॥ ('ਅੱਵਲਿ' ਬੋਲੋ ਤੇ ਮਸੱਕਲ ਨਾ ਬੋਲੋ) ਹੋਇ [੬]ਮੁਸਲਿਮ, [੭]ਦੀਨ [੮]ਮੁਹਾਣੈ; ਮਰਣ ਜੀਵਣ ਕਾ, ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਵੈ ॥ ('ਮੁਸੱਲਿਮ' ਬੋਲੋ) ਤਉ ਨਾਨਕ ਸਰਬ ਜੀਆ, ਮਿਹਰੰਮਤਿ ਹੋਇ; ਤ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵੈ ॥
	੧੬	੮	ਰਾਜੇ [੯]ਰਯਤਿ [੧੦]ਸਿਕਦਾਰ; ਕੋਇ ਨ ਰਹਸੀਓ ॥ ('ਰਹੱਸੀਓ' ਨਾ ਬੋਲੋ)
	੧੭	੮	ਬਾਗ ਮਿਲਖ ਘਰ ਬਾਰ; ਕਿਥੈ, [੧੧]ਸਿ ਆਪਣੇ ॥ (੨) [੧੨]ਸਿਆਪਣੇ
	੧੮	੮	ਤੰਬੂ ਪਲੰਘ ਨਿਵਾਰ; [੧੩]ਸਰਾਇਚੇ [੧੪]ਲਾਲਤੀ ॥ ਨਾਨਕ, ਸਚ ਦਾਤਾਰੁ; [੧੫]ਸਿਨਾਖਤੁ ਕੁਦਰਤੀ ॥
੧੪੨	੩	੯	ਜੇ ਦੇਹੈ ਦੁਖੁ ਲਾਈਐ; ਪਾਪ [੧੬]ਗਰਹ, ਦੁਇ ਰਾਹੁ ॥ [੧੭]ਕੁਫਰ [੧੮]ਗੋਅ, [੧੯]ਕੁਫਰਾਣੈ, ਪਇਆ ਦਝਸੀ ॥

---

੧ ਆਦਿ ਵਿਚ। ੨ ਕਰਾਮਾਤ ਬੰਦਗੀ ਵਾਲੇ ਸੰਤ। ੩ ਮਾਂਜਣਾ, ਸਿਕਲ ਕਰਨਾ। ੪ ਮਾਣ ਦਾ। ੫ ਲੁਟੌਣ। ੬ ਦ੍ਰਿੜ ਮੁਸਲਮਾਨ ਓਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੭ ਧਰਮ ਮਜ਼ਹਬ। ੮ ਮੋਹਰੀ ਭਾਵ ਮਲਾਹ। ੯ ਪਰਜਾ। ੧੦ ਸ੍ਰਦਾਰ ਥਾਣੇਦਾਰ। ੧੧ ਓਹ ਆਪਣੇ। ੧੨ ਸਿਵਾਣੇ ਜਾਣੇ। ੧੩ ਕਨਾਤਾਂ। ੧੪ ਅਤਲਸੀ ਬਸਤ੍ਰ। ੧੫ ਪਛਾਣ। ੧੬ ਗ੍ਰਸਣਾ, ਗ੍ਰਹਿਣ ਲਗੇਗਾ। ੧੭ ਝੂਠ। ੧੮ ਬੋਲਣ ਕਰ ਕੇ। ੧੯ ਕੁਫਰ ਝੂਠ ਦਾ ਆਣ=ਘਰ।

ਰਾਗੁ ਮਾਝ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੨	੮	੯	ਸਭ ਦੁਨੀਆ, [੧]ਸੁਬਹਾਨੁ; ਸਚਿ ਸਮਾਈਐ ॥
	੧੧	੧੦	ਨਾਨਕ; ਠਗਿਆ ਮੁਠਾ ਜਾਇ ॥
	੧੩	੧੦	ਕਿਆ [੨]ਲਸਕਰ, ਕਿਆ [੩]ਨੇਬ [੪]ਖਵਾਸੀ; ਆਵੈ ਮਹਲੀ ਵਾਸੁ ॥
	੧੪	੧੦	ਸਚੇ ਕੀ [੫]ਸਿਰ ਕਾਰ; ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਜਾਣੀਐ ॥
	੧੬	੧੦	ਤਬਲਬਾਜ ਬੀਚਾਰ; ਸਬਦਿ ਸੁਣਾਇਆ ॥
	੧੯	੧੧	ਜਾ ਪਕਾ, ਤਾ ਕਟਿਆ; ਰਹੀ, ਸੁ [੬]ਪਲਰਿ ਵਾੜਿ ॥ [੭]ਸਣੁ [੮]ਕੀਸਾਰਾ, ਚਿਥਿਆ; [੯]ਕਣੁ ਲਇਆ, ਤਨੁ ਝਾੜਿ ॥
੧੪੩	੧	੧੧	[੧੦]ਖੁੰਢਾ ਅੰਦਰਿ ਰਖਿਕੈ; ਦੇਨਿ, ਸੁ [੧੧]'ਮਲ' ਸਜਾਇ ॥ ('ਮੱਲ' ਬੋਲੋ)
	੧੯	੧੩	[੧੨]ਹਮ [੧੩]ਜੇਰ ਜਿਮੀ, ਦੁਨੀਆ; ਪੀਰਾ [੧੪]ਮਸਾਇਕਾ ਰਾਇਆ ॥ [੧੫]'ਮੇ-ਰਵਦਿ' ਬਾਦਿਸਾਹਾ; [੧੬]ਅਫਜੂ ਖੁਦਾਇਆ ॥ ('ਮੇ-ਰਵੱਦਿ' ਪਾਠ ਬੋਲੋ) ਨ ਦੇਵ [੧੭]ਦਾਨਵਾ; ਨਰਾ ॥ ਨ ਸਿਧ [੧੮]ਸਾਧਿਕਾ; [੧੯]ਧਰਾ ॥

---

੧ ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ, ਹੈਰਾਨ। ੨ ਫੌਜ। ੩ ਚੋਬਦਾਰ। ੪ ਖਾਸ ਟਹਿਲੂਆ ਚੌਰਬਰਦਾਰ। ੫ ਸਿਰ ਦੇ ਉਪਰ। ੬ ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਫੋਕੀ। ੭ ਸਣੇ। ੮ ਕਸੀਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਇੰਦਰੇ। ੯ ਦਾਣੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ। ੧੦ ਵੇਲਣੇ ਕਾਠ ਦੇ। ੧੧ ਪਹਿਲਵਾਨ ਜਮਦੂਤ। ੧੨ ਤਮਾਮ। ੧੩ ਨੀਚੇ। ੧੪ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ੧੫ ਸਭ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ। ੧੬ ਬਾਕੀ। ੧੭ ਦੈਂਤ। ੧੮ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ੧੯ ਧਰਤੀ।

ਰਾਗੁ ਮਾਝ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੪	੧	੧੩	ਨ ਦਾਦੇ; ਦਿਹੰਦ ਆਦਮੀ ॥
			ਨ ਸਪਤ; ਜੇਰ ਜਿਮੀ ॥
	੨	੧੩	ਨ ਸੂਰ ਸਸਿ; ਮੰਡਲੋ ॥
	੩	੧੩	ਨ ਰਿਜਕੁ ਦਸਤ; [1]ਆ [2]ਕਸੇ ॥
			[3]ਹਮਾ [4]ਰਾ; ਏਕੁ ਆਸ ਵਸੇ ॥
			[5]ਪਰੰਦਏ; ਨ [6]ਗਿਰਾਹ [7]ਜਰ ॥
			'ਦਰਖਤ' ਆਬ; ਆਸ ਕਰ ॥ (ਦਰੱਖਤ ਬੋਲੋ)
	੧੨	੧੪	ਜੇਤੇ ਜੀਅ, ਜੀਵਹਿ ਲੈ ਸਾਹਾ;
			ਜੀਵਾਲੇ, [8]ਤਾ ਕਿ [9]ਅਸਾਹ ॥
	੧੪	੧੪	ਇਕਿ, ਪਉਣ [10]ਸੁਮਾਰੀ; ਪਉਣ [11]ਸੁਮਾਰਿ ॥
			('ਸੁਮਾਰਿ' ਅਰਥ ਵਾਸਤੇ ਸੱਸਾ ਅਡ ਕਰਕੇ ਸੁ-ਮਾਰਿ ਹੈ ਪਰ ਪਾਠ ਇਕਠਾ ਹੈ)
	੧੭	੧੪	ਵਿਣੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੇ, ਨਾਹੀ ਸੁਖਿ ਨਿਵਾਸੁ;
			ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਆਈਐ ॥
੧੪੫	੧੧	੧੬	ਹਉ ਭਾਲਿ; [12]ਵਿਕੁੰਨੀ ਹੋਈ ॥
			ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਕਰਿ; ਦੁਖੁ ਰੋਈ ॥
	੧੨	੧੬	ਕਲਿ ਕੀਰਤਿ; ਪਰਗਟੁ ਚਾਨਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ॥

---

੧ ਉਹਨਾਂ ਦਾ। ੨ ਮਨੁਖ। ੩ ਤਮਾਮ ।੪ ਦਾ। ੫ ਪਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪੰਛੀ। ੬ ਰੀਢ। ੭ ਮਾਇਆ। ੮ ਤਾਂ ਕੀ ਅਸਚਰਜ ਹੈ। ੯ ਬਿਨਾਂ ਸਵਾਸਾਂ ਤੋਂ ।੧੦ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਸਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੌਣਾ ਹਾਰੀ। ੧੧ ਪੌਣ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ। ੧੨ ਬਿਅਕਲ ਝੱਲੀ।

ਰਾਗੁ ਮਾਝ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੬	੧	੧੭	ਤੀਜੈ, ਮੁਹੀ ਗਿਰਾਹ; ਭੁਖ ਤਿਖਾ ਦੁਇ, ਭਉਕੀਆ ॥ (੨) ਭਉ ਕੀਆ
	੮	੧੭	ਲਈਅਨਿ, ਖਰੇ 'ਪਰਖਿ'; ਦਰਿ [1]ਬੀਨਾਈਐ ॥ (੨) [2]ਦਰਬੀ ਨਾਈਐ ('ਪਰਖਿ' ਬੋਲੋ)
	੧੧	੧੮	ਤਿਨਾ ਦਰੀਆਵਾ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ; ਮਨਿ ਮੁਖਿ, ਸਚਾ ਨਾਉ ॥
	੧੨	੧੮	ਸਤੀ ਪਹਰੀ ਸਤੁ ਭਲਾ; ਬਹੀਐ ਪੜਿਆ ਪਾਸ ॥ (ਸੱਤੀ ਬੋਲੋ)
੧੪੭	੩	੧੯	ਏਵਡੁ 'ਵਧਾ'; ਮਾਵਾ ਨਾਹੀ॥ (ਵੱਧਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੪	੧੯	ਦੇ; ਦੇ ਕਰੇ ਰਜਾਈ ॥
	੧੧	੨੦	ਰਸਿ ਰਸਿਆ, ਹਰਿਆ ਸਦਾ; ਪਕੈ, ਕਰਮਿ ਧਿਆਨਿ ॥
	੧੨	੨੦	ਸੁਇਨੇ ਕਾ ਬਿਰਖੁ, 'ਪਤ' [3]ਪਰਵਾਲਾ; 'ਫੁਲ' ਜਵੇਹਰ ਲਾਲ ॥ (ਪੱਤ ਪਾਠ ਬੋਲੋ) ਤਿਤੁ ਫਲ ਰਤਨ ਲਗਹਿ, ਮੁਖਿ ਭਾਖਿਤ; ਹਿਰਦੈ ਰਿਦੈ, ਨਿਹਾਲੁ ॥
	੧੬	੨੦	ਕਾਲੁ ਬੁਰਾ, [4]ਖੈ ਕਾਲੁ; ਸਿਰਿ ਦੁਨੀਆਈਐ ॥ ('ਦੁਨੀਆਈਐ' ਨੰਨੇ ਨੂੰ ਬਿਹਾਰੀ ਹੈ, ਬੁਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਸਿਹਾਰੀ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਚੁਣ ਕੇ, ਦੇਖ ਕੇ । ੨ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਾਲੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ।
੩ ਲਾਲ ਮੂੰਗੇ ਵਾ ਗੁਲੀਆਂ । ੪ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਲ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਝੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੮	੬	੨੨	ਹੁਕਮੁ ਪਇਆ ਧੁਰਿ ਖਸਮ ਕਾ;
			'ਅਤੀ' ਹੂ ਧਕਾ ਖਾਇ ॥ (ਅੱਤੀ ਨਾ ਬੋਲੋ)
	੭	੨੨	ਦੁਹਾ ਸਿਰਿਆ, ਆਪੇ ਖਸਮੁ; ਵੇਖੈ, ਕਰਿ [1]ਵਿਉਪਾਇ ॥
	੧੧	੨੨	ਅਗੈ ਓਹੁ [2]ਅਗੰਮੁ ਹੈ; [3]ਵਾਹੇਦੜੂ ਜਾਣੁ ॥
			ਕਰਨਿ ਭਗਤਿ, ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ; ਨ ਰਹਨੀ, [4]ਵਾਰੀਆ ॥
	੧੨	੨੨	ਸਚੁ ਕਹਨਿ, ਅਰਦਾਸਿ; ਸੇ ਵੇਚਾਰੀਆ ॥
	੧੪	੨੨	ਸਬਦਿ ਸਵਾਰੀ ਆਸੁ; ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵਿਆ ॥
	੧੫	੨੩	ਮਾਰੂ, ਮੀਹਿ ਨ ਤ੍ਰਿਪਤਿਆ; ਅਗੀ ਲਹੈ ਨ ਭੁਖ ॥
			ਰਾਜਾ ਰਾਜਿ, ਨ ਤ੍ਰਿਪਤਿਆ;
			ਸਾਇਰ ਭਰੇ, [5]'ਕਿਸੁਕ' ॥ (੨) [6]ਕਿ ਸੁਕ
			(ਕਿਸੁੱਕ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ)
	੧੬	੨੩	ਨਿਹਫਲੰ, [7]ਤਸਿ ਜਨਮਸਿ, [8]ਜਾਵਤੁ, ਬ੍ਰਹਮ ਨ [9]ਬਿੰਦਤੇ ॥
			('ਜਨਮੱਸ' ਬੋਲੋ)
੧੪੯	੨	੨੪	[10]ਸਾਗਰੰ ਸੰਸਾਰਸਿ; ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰਹਿ [11]ਕੇ ॥
			(ਸੰਸਾਰੱਸਿ ਬੋਲੋ)
			ਖਤਿਅਹੁ ਜੰਮੇ, [12]ਖਤੇ ਕਰ; ਨਿਤ ਖਤਿਆ ਵਿਚਿ ਪਾਹਿ ॥
			('ਖਤਿਆ' ਪਦ ਪੋਲੇ ਜਿਹੇ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਨਿਰਨਾ ਕਰ ਕੇ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਉਪਾਉ । ੨ ਅਕਾਸ਼ ਗੰਮਤਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ । ੩ ਵਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸਿਰ ਵਰ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤੀਰ । ੪ ਵਰਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ । ੫ ਕਿਸ ਨੇ । ੬ ਕਿ ਅਥਵਾ ਸੁਕੇ ਹੋਏ । ੭ ਤਿਸ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ । ੮ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ । ੯ ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ । ੧੦ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਅਸਿ=ਹੈ । ੧੧ ਕੋਈ ਕੋਈ । ੧੨ ਗੁਨਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਝੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੯	੭	੨੪	ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਸਲਾਹਿ; ਸੁਖੀਏ ਸਚ-ਵਾਲਿਆ ॥ ਨਿਡਰਿਆ ਡਰੁ ਲਗਿ; ਗਰਬਿ ਸਿ ਗਾਲਿਆ ॥ (ਨਿੱਡਰਿਆ ਬੋਲੋ)
	੧੫	੨੬	ਸਿਰੁ ਖੋਹਾਇ, ਪੀਅਹਿ [1]ਮਲ ਵਾਣੀ; ਜੂਠਾ, ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਖਾਹੀ ॥ ਫੋਲਿ [2]ਫਦੀਹਤਿ, ਮੁਹਿ ਲੈਨਿ [3]ਭੜਾਸਾ; ਪਾਣੀ ਦੇਖਿ, [4]ਸਗਾਹੀ ॥ ਓਨਾ ਪਿੰਡੁ ਨ ਪਤਲਿ ਕਿਰਿਆ, ਨ ਦੀਵਾ; ਮੁਏ ਕਿਥਾਊ ਪਾਹੀ ॥
੧੫੦	੧	੨੬	ਦਯਿ ਵਿਗੋਏ, ਫਿਰਹਿ [5]ਵਿਗੁਤੇ; ਫਿਟਾ, [6]ਵਤੈ [7]ਗਲਾ ॥ (ਦਈਇ, ਫਿੱਟਾ, ਵੱਤੈ, ਗੱਲਾ ਬੋਲੋ)
	੩	੨੬	ਨਾਇ ਨਿਵਾਜਾ, [8]ਨਾਤੈ ਪੂਜਾ; ਨਾਵਹਿ ਸਦਾ, ਸੁਜਾਣੀ ॥ ਮੁਇਆ ਜੀਵਦਿਆ, [9]ਗਤਿ ਹੋਵੈ; ਜਾਂ, ਸਿਰਿ ਪਾਈਐ ਪਾਣੀ ॥ ਨਾਨਕ, ਸਿਰਖੁਥੇ ਸੈਤਾਨੀ; ਏਨਾ, ਗਲ ਨ ਭਾਣੀ ॥ (ਗੱਲ ਬੋਲੋ)

੧ਮੈਲ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ । ੨ ਵਿਸ਼ਟਾ ਖੁਆਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । ੩ ਗੰਦੀ ਹਵਾ ਦੀ ਭੜਾਸ । ੪ ਸੰਗਦੇ ਹਨ । ੫ ਖਰਾਬ ਹੋਏ । ੬ ਫਿਰਦਾ ਹੈ । ੭ ਟੋਲਾ । ੮ ਨਹਾ ਕੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ । ੯ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ, ਏਥੇ ਗਤਿ-ਕਲਿਆਨ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਝ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੫੦	੫	੨੯	[੧]ਵੁਠੈ, ਘਾਹੁ ਚਰਹਿ ਨਿਤਿ [੨]ਸੁਰਹੀ; [੩]ਸਾ ਧਨ ਦਹੀ [੪]ਵਿਲੋਵੈ ॥ ਤਿਤੁ ਘਿਇ ਹੋਮ, ਜਗ ਸਦ ਪੂਜਾ; [੫]ਪਇਐ ਕਾਰਜੁ ਸੋਹੈ ॥
	੭	੨੯	ਨਾਨਕ, ਜੋ [੬]ਸਿਰਖੁਥੇ ਨਾਵਨਿ ਨਾਹੀ; (ਸਿਰਖੁੱਥੇ ਬੋਲੋ) ਤਾ [੭]ਸਤਿ [੮]ਚਟੇ, ਸਿਰਿ ਛਾਈ ॥ (ਚੱਟੇ ਬੋਲੋ)
	੧੯	੨੭	ਰਾਤਿ ਦਿਹੈ, [੯]ਕੈ [੧੦]ਵਾਰ; ਧੁਰਹੁ ਫੁਰਮਾਇਆ ॥

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਦੁਪਦੇ

੧੫੧	੪	੧	ਮਨ ਮਤਿ ਹਉਲੀ; ਬੋਲੇ ਬੋਲੁ ॥
	੬	੧	ਭੈ ਤਨਿ ਅਗਨਿ ਭਖੈ, ਭੈ ਨਾਲਿ ॥ ਭੈ ਭਉ; ਘੜੀਐ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਿ ॥ (ਭੱਖੈ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਢਿਲੇ ਅਖਰ ਬੋਲੋ) ਭੈ ਬਿਨੁ; ਘਾੜਤ ਕਚੁਨਿ ਕਚ ॥
	੧੨	੨	ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਭੂਖ ਬਹੁਤੁ; [੧੧]ਨੈ ਸਾਨੁ ॥ (੨) [੧੨]ਨੈਸਾਨੁ ਭਉ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ; ਆਧਾਰੁ ॥

੧ ਬਰਖਾ ਦੇ ਵਸਣੇ ਕਰ ਕੇ । ੨ ਗਊਆਂ । ੩ ਇਸਤ੍ਰੀ । ੪ ਰਿੜਕਦੀ ਹੈ । ੫ ਜਿਸ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ੬ ਜੈਨੀ ਸਰੇਵੜੇ । ੭ ਸੌ । ੮ ਕਾਠ ਦਾ ਠੂਠਾ, ਬੇੜੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਕਢਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਸੌ ਬੁਕ । ੯ ਕਰਿਆ ਕਰੋ । ੧੦ ਜਸ । ੧੧ ਨਦੀ ਦੇ ਸਾਣ=ਸਦਰਸ਼ । ੧੨ ਪ੍ਰਗਟ ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ		
੧੫੨	੨	੩	[1]ਕਰਣੀ ਕਾਮਣਿ; ਕਰਿ ਮਨ ਲਏ ॥	
	੬	੪	ਮੂਈ [2]ਸੂਰਤਿ; ਬਾਦੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ॥	(੨) ਸੁਰਤਿ
	੧੨	੫	ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿ; ਚਲੇ ਮਨਿ ਖੋਟ ॥	
	੧੩	੫	ਜਲ [3]ਪੁਰਾਇਨਿ; [4]ਰਸ ਕਮਲ [5]ਪਰੀਖ ॥	
	੧੮	੬	ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੁਕਤੋ; ਬੰਧੁ ਨ ਪਾਇ ॥	
	੧੯	੬	[6]ਸਾਝ [7]ਬਿਹਾਗ; ਤਕਹਿ ਆਗਾਸੁ ॥	
੧੫੩	੨	੬	ਗੁਰ ਮਿਲਿ; ਖੋਲੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ॥	
			ਸਚਿ ਰਹਸੇ; ਪੂਰੇ ਹਰਿ ਲੋਗ ॥	(ਰਹੱਸੇ ਬੋਲੋ)
			ਮਨੁ ਤਨੁ ਦੇ; ਲੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥	
	੪	੭	ਤਰੁ ਤਾਰੀ; ਮਨਿ ਨਾਮੁ ਸੁ ਚੀਤੁ ॥	(੨) ਸੁਚੀਤੁ
	੫	੭	ਅਗਨਿ ਪਾਣੀ; ਬੋਲੈ [8]ਭੜਵਾਉ ॥	(ਭੜ-ਵਾਉ ਬੋਲੋ)
	੧੪	੯	ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ; ਸੁਮਰਣੁ ਦਿਖਾਏ ॥	
੧੫੪	੫	੧੦	ਤਨ ਮਹਿ ਮੈਲੁ ਨਾਹੀ; ਮਨੁ ਰਾਤਾ ॥	
	੭	੧੧	ਅਨ ਭੈ ਵਿਸਰੇ; ਨਾਮਿ ਸਮਾਇਆ ॥	

---

੧ ਭਗਤੀ ਰੂਪ ਕਾਮਣ=ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਮਨ ਨੇ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ੨ ਸੂਰਤ=ਸ਼ਕਲ (ਵਾ) ਦੇਹ ਅਧਿਆਸਣ ਬ੍ਰਿਤੀ। ੩ ਚੁਪੱਤੀ। ੪ ਪਾਣੀ। ੫ ਪਰਖਣਾ ਕਰੋ। ੬ ਰਾਤ। ੭ ਦਿਨ। ੮ ਭੜਕੀ ਹੋਈ ਹਵਾ, ਭੜ=ਅਗਨੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਾਉ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੫੪	੧੨	੧੨	[1]ਤੁਰੀਆਵਸਥਾ; ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ, ਹਰਿ ਜਾਨੁ ॥
੧੫੫	੧	੧੩	ਨਿੰਦਾ [2]ਚਿੰਦਾ ਕਰਹਿ ਪਰਾਈ; ਝੂਠੀ [3]ਲਾਇਤਬਾਰੀ ॥
	੨	੧੩	[4]ਹੰਸੁ ਚਲਿਆ ਤੂੰ ਪਿਛੈ ਰਹੀਏਹਿ;
			ਛੁਟੜਿ ਹੋਈਅਹਿ ਨਾਰੀ ॥
	੩	੧੩	ਤੂੰ ਕਾਇਆ ਰਹੀਅਹਿ [5]ਸੁਪਨੰਤਰਿ;
			ਤੁਧੁ ਕਿਆ ਕਰਮ ਕਮਾਇਆ ॥
	੫	੧੩	ਹਉ ਖਰੀ ਦੁਹੇਲੀ ਹੋਈ; ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ,
			ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੋਈ ॥
	੧੨	੧੩	ਉਸਾਰਿ [6]ਮੜੋਲੀ ਰਾਖੈ ਦੁਆਰਾ;
			ਭੀਤਰਿ ਬੈਠੀ [7]'ਸਾ' ਧਨਾ ॥
			ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੇਲ ਕਰੇ ਨਿਤ ਕਾਮਣਿ;
			ਅਵਰਿ ਲੁਟੇਨਿ, ਸੁ ਪੰਚ ਜਨਾ ॥ (੨) ਲੁਟੇ ਨਿਸੁ
	੧੪	੧੩	ਕਾਮਣਿ ਲੋੜੈ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ;
			ਮਿਤ੍ਰ ਲੁੜੇਨਿ, ਸੁ ਖਾਧਾ-ਤਾ ॥

(ਤੱਤੇ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸਬੰਧਕ ਹਨ, ਪਾਠ ਇਕਠੇ ਹਨ)

---

੧ ਚੌਥੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇਹਾਂ ਦਾ ਸਾਖੀ ਤਿੰਨਾਂ ਅਵਸਥਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਰਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ਤਿੰਨੇ ਅਵਸਥਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਿਭੁਚਾਰੀ ਹਨ। ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਥੂਲ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣ ਵਾਲਾ, ਸੁਪਨ ਵਿਚ ਸੂਖਮ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣ ਵਾਲਾ, ਸਖੋਪਤ ਵਿਚ ਅਵਿਦਿਆ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਤਿੰਨਾਂ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਖੀ ਤੁਰੀਆ ਹੈ।
੨ ਉਸਤਤ। ੩ ਚੁਗਲੀ। ੪ ਜੀਵ। ੫ ਸੰਸਾਰ। ੬ ਦੇਹ ਰੂਪੀ ਮਟੀਲੀ। ੭ ਜਿੰਦ ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੫੫	੧੭	੧੫	ਏਕੁ [1]ਸਬਦੁ ਦੂਜਾ ਹੋਰੁ [2]ਨਾਸਤਿ; [3]ਕੰਦ ਮੂਲਿ ਮਨੁ ਲਾਵਸਿ-ਤਾ ॥
੧੫੬	੧	੧੫	ਏਕਸੁ ਚਰਣੀ ਜੇ ਚਿਤੁ ਲਾਵਹਿ; ਲਬਿ ਲੋਭਿ ਕੀ ਧਾਵਸਿ-ਤਾ ॥
	੩	੧੫	ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ; 'ਨਾਗੀ' ਦਾਝੈ ॥ (ਨਾਂਗੀ ਬੋਲੋ)
	੬	੧੬	ਰਾਤਿ ਅਨੇਰੀ ਸੂਝਸਿ ਨਾਹੀ; ਲਜੁ ਟੂਕਸਿ ਮੂਸਾ, ਭਾਈ ਰੇ ॥
	੧੨	੧੭	ਹਟ ਪਟਣ [4]ਬਿਜਮੰਦਰ ਭੰਨੈ; ਕਰਿ ਚੋਰੀ ਘਰਿ ਆਵੈ ॥ (ਹੱਟ ਪਟਣ ਬੋਲੋ)
	੧੮	੧੮	[5]ਅਨਤਾ ਧਨੁ, ਧਰਣੀ ਧਰੈ; [6]'ਅਨਤ' ਨ [7]ਚਾਹਿਆ ਜਾਇ ॥

ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੩ ॥

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੫੮	੫	੨੨	ਗੁਰ ਤੇ ਬੂਝੈ; ਸੀਝੈ ਸੋਇ ॥
	੧੧	੨੩	[8]ਸੁਥਾਉ ਸਚੁ; ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ ॥
	੧੨	੨੩	ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ; ਬੈਸਿ ਸੁਥਾਏ ॥
੧੫੯	੧	੨੪	ਨਾਮੁ ਨ ਪਾਵਹਿ; ਬਿਨੁ [9]ਅਸਨੇਹ ॥

---

੧ ਇਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਚਾ ਹੈ । ੨ ਦੂਜਾ ਹੋਰ ਨਾਸ਼ ਰੂਪ ਹੈ । ੩ ਕੰਦ=ਡਾਹਣਿਆਂ ਨਾਲ ਲਗਣ ਵਾਲੇ ਫਲ ਤੇ ਮੂਲ=ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੂਲੀਆਂ ਆਦਿ (ਵਾ) ਕੰਦ ਮੂਲ ਇਕ ਫਲ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ । ੪ ਪਥਰ ਦੇ ਚੂਨੇ ਗਚ ਮੰਦਰ । ੫ ਅਨੰਤ । ੬ ਹੋਰ । ੭ ਇਛਾ । ੮ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਥਾਉ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ । ੯ ਪਰੇਮ ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੫੯	੭	੨੪	ਮਨੁ, [1]ਮੈ [2]ਮਤੁ; [3]ਮੈਗਲ [4]ਮਿਕਦਾਰਾ ॥
੧੬੦	੧੧	੨੯	ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ; ਸਭਿ [5]ਸਹਲੰਗਾ ॥
੧੬੧	੧੨	੩੨	ਪੁਤਿ ਕੁਟੰਬਿ; ਗ੍ਰਿਹਿ ਮੋਹਿਆ ਮਾਇ ॥
੧੬੨	੯	੩੫	ਇਤਨੇ ਜਨਮ ਭੂਲਿ ਪਰੇ ਸੇ; ਜਾ ਪਾਇਆ ਤਾ ਭੂਲੇ ਨਾਹੀ ॥
	੧੦	੩੫	ਤੇਰਾ [6]ਸਬਦੁ, 'ਤੂਹੈ' ਹਹਿ ਆਪੇ; ਭਰਮੁ ਕਹਾ ਹੀ॥ (ਕਹਾਂ ਬੋਲਣਾ)
੧੬੩	੩	੩੭	ਮਨਮੁਖਿ ਗਰਬਿ, ਨ ਪਾਇਓ; ਅਗਿਆਨ ਇਆਣੇ ॥
	੧੨	੩੯	ਜਿਸੁ ਗੁਰ ਤੇ ਹਰਿ ਪਾਇਆ; ਸੋ ਗੁਰੁ ਹਮ ਕੀਨੀ ॥
੧੬੪	੨	੩੯	ਖਤ੍ਰੀ ਕਰਮ ਕਰੇ; [7]ਸੂਰਤਣੁ ਪਾਵੈ ॥ ('ਸੂਰੱਤਣੁ' ਬੋਲੋ)
	੧੧	੪੧	ਤੇ ਹਰਿ ਜਨ; ਹਰਿ ਮੇਲਹੁ ਹਮ ਪਿਆਰੇ ॥
	੧੨	੪੧	ਸਾਰਿੰਗ ਪ੍ਰੀਤਿ; ਬਸੈ ਜਲਧਾਰਾ॥
੧੬੫	੨	੪੩	ਜਿਤੁ ਮਿਲਿ; ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ, ਹਰਿ ਧਣੀ॥
	੬	੪੩	ਕ੍ਰਿਸਨੁ [8]ਬਲਭਦ੍ਰੁ; ਗੁਰ ਪਗ ਲਗਿ ਧਿਆਵੈ॥
	੯	੪੪	ਹਰਿ ਆਪੇ ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ; ਧੁਨਿ ਆਪੇ॥
	੧੦	੪੪	ਹਰਿ ਆਪੇ ਸਾਰਿੰਗ; ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰਾ ॥
	੧੪	੪੫	ਹਰਿ ਵਣਜੁ ਕਰਾਵੈ; ਦੇ ਰਾਸਿ ਰੇ ॥

੧ ਮਮਤਾ ਰੂਪ ਸ਼ਰਾਬ। ੨ ਮਸਤ। ੩ ਹਾਥੀ। ੪ ਮਨਿੰਦ, ਸਦਰਸ਼, ਬਰਾਬਰ । ੫ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਥ ਲਗਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ੬ ਸੰਸਾਰ। ੭ ਸੂਰਮਤਾ, ਬਹਾਦਰੀ। ੮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਭਾਈ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੬੫	੨	੪੩	ਗੁਰਮੁਖਿ; ਹਰਿ ਬੋਲਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥
	੯	੪੪	ਹਰਿ ਆਪੇ ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ; ਧੁਨਿ ਆਪੇ ॥
	੧੯	੪੬	ਤਿਉ ਹਰਿ ਜਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹਰਿ ਰਾਖਦਾ; ਦੇ ਆਪਿ ਹਥਾਸਾ ॥
੧੬੬	੨	੪੬	ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਮੈ ਮੂਰਖ; ਹਰਿ ਰਾਖੁ ਮੇਰੇ ਗੁਸਈਆ ॥
	੧੬	੪੮	ਨਰੁ ਪ੍ਰਾਣੀ ਚਾਕਰੀ ਕਰੇ; ਨਰਪਤਿ ਰਾਜੇ, ਅਰਥਿ ਸਭ ਮਾਇਆ ॥
੧੬੭	੫	੪੯	ਮਤੁ ਨਿਰਗੁਣ ਹਮ ਮੇਲੈ ਕਬਹੂੰ; ਅਪੁਨੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ॥
	੧੪	੫੦	ਮੇਰੇ ਰਾਮ; ਇਹ ਨੀਚ ਕਰਮ ਹਰਿ ਮੇਰੇ ॥
	੧੯	੫੦	ਅੰਨੁ ਖਾਣਾ ਕਪੜੁ ਪੈਨਣੁ ਦੀਆ; ਰਸ ਅਨਿ ਭੋਗਾਣੀ ॥
੧੬੮	੩	੫੧	ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਹਮ ਬਾਰਿਕ; ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਹੈ ਇਆਣੇ ॥
	੬	੫੧	ਜੈਸੇ [1]ਕਾਤੀ, ਤੀਸ ਬਤੀਸ ਹੈ; ਵਿਚਿ ਰਾਖੈ ਰਸਨਾ, ਮਾਸ ਰਤੁ ਕੇਰੀ ॥ ਕੋਈ ਜਾਣਹੁ ਮਾਸ ਕਾਤੀ ਕੈ, ਕਿਛੁ ਹਾਥਿ ਹੈ; ਸਭ [2]ਵਸਗਤਿ ਹੈ ਹਰਿ ਕੇਰੀ ॥
	੮	੫੧	ਜਰਾ ਮਰਾ ਤਾਪੁ, [3]ਸਿਰਤਿ [4]ਸਾਪੁ, ਸਭੁ ਹਰਿ ਕੈ ਵਸਿ ਹੈ; ਕੋਈ ਲਾਗਿ ਨ ਸਕੈ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਕਾ ਲਾਇਆ ॥

---

੧ ਦੰਦਾਂ ਰੂਪ ਕੈਂਚੀ। ੨ ਚਲਣਾ। ੩ ਛਿਲਤ ਲਗਣੀ ਜਾਂ ਅਧਾ ਸਿਰ ਦੁਖਣਾ ਜਾਂ ਠੰਢਾ ਤੱਤਾ ਤਾਪ। ੪ ਸਰਪ ਜਾਂ ਸਰਾਪ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੬੮	੯	੫੧	ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ, ਮਨਿ ਚਿਤਿ ਨਿਤਿ ਧਿਆਵਹੁ, ਜਨ ਨਾਨਕ; ਜੋ ਅੰਤੀ [1]ਅਉਸਰਿ ਲਏ ਛਡਾਇਆ ॥
੧੬੯	੧੫	੫੫	ਆਪੇ ਸਾਹ ਵਡੇ, ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ; ਹਮ ਵਣਜਾਰੇ ਹਹਿ ਤਾਚੇ ॥ (ਤਾ-ਚੇ ਬੋਲੋ)
੧੭੦	੧	੫੬	ਮਿਲਿ ਸਤਿਗੁਰ; ਮੀਠ ਰਸ ਗਾਨੇ ॥
	੧੯	੫੯	ਇਹੁ ਮਨੂਆ ਖਿਨੁ ਨ ਟਿਕੈ ਬਹੁ ਰੰਗੀ; ਦਹ ਦਹਦਿਸਿ ਚਲਿ ਚਲਿ ਹਾਢੇ ॥
੧੭੧	੧੫	੬੧	ਮਨਮੁਖ ਹੀਅਰਾ ਅਤਿ ਕਠੋਰੁ ਹੈ; ਤਿਨ ਅੰਤਰਿ ਕਾਰ [2]ਕਰੀਠਾ ॥ (੨) [3]ਕਾਰਕ ਰੀਠਾ
			ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਮਾਝ, ਮਹਲਾ ੪ ॥
੧੭੨	੧੯	੬੫	ਮਤਿ ਮਾਤਾ ਮਤਿ ਜੀਉ; ਨਾਮੁ ਮੁਖਿ, ਰਾਮਾ ॥
੧੭੩	੩	੬੫	ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਨਾਮੁ; ਸਦਾ ਲੈ ਲਾਹਾ ਜੀਉ ॥
	੫	੬੫	ਮਨੁ ਮੋਰੁ, [4]ਕੁਹੁਕਿਅੜਾ; ਸਬਦੁ, ਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ॥
	੧੦	੬੬	ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮਨਿ ਵਸੁ ਜੀਉ ॥ (ਵੱਸੁ, ਵਿਗੱਸੁ, ਰਹੱਸੁ, ਹੱਸੁ ਬੋਲੋ)
੧੭੪	੭	੬੭	ਸਤਿਗੁਰੁ [5]ਵਿਸਟੁ ਮੇਲਿ, ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ; ਹਰਿ ਮੇਲੇ, ਕਰਿ [6]ਰੈਬਾਰੀ ਜੀਉ ॥
੭੨੫	੮	੬੯	ਸਤਿਗੁਰ ਮਤਿ; ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਪਰਗਾਸਾ ਜੀਉ ॥
	੧੪	੭੦	ਮੈ [7]'ਵੇਦਨ' ਪ੍ਰੇਮੁ ਹਰਿ ਬਿਰਹੁ ਲਗਾਈ ਜੀਉ ॥

---

੧ ਵੇਲੇ । ੨ ਕਾਲਾ ਚੋ । ੩ ਕੌੜਾ ਰੀਠਾ । ੪ ਮੋਰ ਦਾ ਬੋਲਣਾ ਕੂਕਣਾ । ੫ ਵਿਚੋਲਾ । ੬ ਵਿਚੋਲਗੀ । ੭ ਪੀੜਾ ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਮਹਲਾ ੫ ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਚਉਪਦੇ

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੭੫	੧੯	੭੧	[1]ਕੁਸਲੁ ਨ ਗ੍ਰਿਹਿ; ਮੇਰੀ ਸਭ ਮਾਇਆ ॥
੧੭੬	੧	੭੧	ਲਸਕਰ [2]ਜੋੜੇ; [3]'ਨੇਬ' [4]ਖਵਾਸਾ ॥
	੮	੭੧	ਬਹੁ ਜੋਨੀ ਭਵਹਿ; ਧੁਰਿ ਕਿਰਤਿ ਲਿਖਿਆਸਾ ॥
	੧੩	੭੨	ਕਈ ਜਨਮ; ਗਰਭ [5]ਹਿਰਿ [6]ਖਰਿਆ ॥
੧੭੮	੧੧	੭੮	ਜੋ ਉਬਰੇ; ਸੇ ਬੰਧਿ 'ਲਕੁ' ਖਰੇ ॥
	੧੨	੭੮	ਉਨ ਤੇ ਦੁਗੁਣ; ਦਿੜੀ ਉਨ ਮਾਏ ॥ (ਦੁੱਗੁਣ ਬੋਲੋ)
	੧੬	੭੮	ਕਿਆ ਕੋ ਕਹੈ; ਕਿ ਆਖਿ ਵਖਾਨੈ ॥
	੧੯	੭੯	ਬਹੁਤੁ ਸਿਆਣਪ; [7]ਆਗਲ ਭਾਰਾ ॥
੧੭੯	੨	੭੯	ਅਗਨਿ, ਸੀਤ ਕਾ; ਲਾਹਸਿ ਦੂਖ ॥ (ਪਾਠ ਦੀ ਚਾਲ ਵਾਸਤੇ ਕਾ ਤੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਹੈ, ਅਰਥ ਅਗਨਿ ਤੇ ਹੈ)
	੧੩	੮੧	[8]ਮਹਰ [9]'ਮਲੂਕ'; ਹੋਇ ਦੇਖਿਆ [10]ਖਾਨ ॥
੧੮੦	੧	੮੨	[11]ਬਹੁਰਿ ਬਹੁਰਿ; [12]ਉਆਹੂ ਲਪਟੇਰਾ॥
	੨	੮੨	ਕਵਨ ਸੁ ਮਤਿ; ਜਿਤੁ ਤਰੈ ਇਹ ਮਾਇ ॥

---

੧ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ੨ ਪੁਸ਼ਾਕੇ। ੩ ਚੋਬਦਾਰ। ੪ ਚੌਰਦਾਰ। ੫ ਛਣ ਕੇ। ੬ ਖਰ ਜਾਣਾ। ੭ ਬਹੁਤਾ, ਪ੍ਰਲੋਕ ਦਾ ਆ ਕੇ, ਗਲ ਵਿਚ। ੮ ਗੁਜਰਾਂ ਦਾ ਨੰਬਰਦਾਰ। ੯ ਬਿਲੋਚਾਂ ਦਾ ਨੰਬਰਦਾਰ, ਕੋਮਲ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਲਿਬਾਸ ਵਾਲਾ। ੧੯ ਬਹਾਦਰ ਪਠਾਣ। ੧੧ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਫੇਰ। ੧੨ ਉਸ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੮੦	੨	੮੨	ਜੋ [1]'ਹਲਾਹਲ'; ਸੋ ਪੀਵੈ ਬਉਰਾ ॥ (ਹਲਾ ਹਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ)
	੧੭	੮੪	ਬਨਸਪਤਿ ਮਉਲੀ; ਫਲ ਫੁਲ ਪੇਡੇ ॥ (ਬਨੱਸਪਤਿ ਬੋਲੋ)
	੧੯	੮੪	[2]ਆਨ 'ਨ' ਰਸ ਕਸ; [3]ਲਵੈ ਨ ਲਾਈ ॥ (੨) [4]ਆਨਨ
੧੮੧	੨	੮੫	ਨਾਮ ਰਤਨ; ਕੋ ਕੋ ਬਿਉਹਾਰੀ ॥
	੧੦	੮੬	ਸਦਾ [5]ਅਲਿਪਤੁ; ਜੋਗ ਅਰੁ ਜੁਗਤੇ ॥
੧੮੨	੧	੮੮	ਬਿਆਪਤ; ਧਨ ਨਿਰਧਨ ਪੇਖਿ ਸੋਭਾ ॥
	੬	੮੮	ਆਚਾਰ ਬਿਉਹਾਰ; ਬਿਆਪਤ ਇਹ ਜਾਤਿ ॥
	੧੧	੮੯	[6]ਮੁਸਨਹਾਰ; ਪੰਚ [7]ਬਟਵਾਰੇ ॥ (ਮੁੱਸਨਹਾਰ ਬੋਲੋ)
			ਸੂਨੇ ਨਗਰਿ; ਪਰੇ ਠਗਹਾਰੇ ॥
੧੮੩	੮	੯੧	ਸਾਧ ਸੰਗਿ; 'ਤਾ' ਬੈਠਨੁ ਪਾਵਉ ॥
	੧੧	੯੨	ਅਬਮਤਿ ਬਿਨਸੀ; ਦੁਸਟ ਬਿਗਾਨੀ ॥
੧੮੪	੪	੯੪	ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ; ਰਿਦੈ ਹਰਿ ਜਾਪੇ ॥
	੫	੯੫	ਕਰਣ ਕਰਾਵਨਹਾਰ; ਦਇਆਲ ॥
	੧੯	੯੬	ਮੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰ ,ਅਉਖਧੁ; [8]ਪੁਨਹਚਾਰੁ ॥
੧੮੫	੧੨	੯੮	ਜੋ [9]'ਬਿਬਰਜਤ'; ਤਿਸ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ॥(ਬਿ-ਬੱਰਜਤ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਜ਼ਹਿਰ, ਸੰਖੀਆ, ਨਿੰਦਾ । ੨ ਹੋਰ ਨਾ ਰਸ ਨਾ ਕਸ ਅਰਕ ਆਦਿ । ੩ ਬਰਾਬਰ । ੪ ਮੁਖ । ੫ ਨਿਰਲੇਪ । ੬ ਲੁਟਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿਕ । ੭ ਰਾਹ ਮਾਰ । ੮ ਪੁੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕਾਰਜ (ਵਾ) ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ । ੯ ਰੁਕਾਵਟ ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ		
੧੯੫	੧੭	੯੯	ਤਿਸੁ ਨਾਰੀ ਕਉ; ਦੁਖੁ ਨ [1]ਜਮਾਨੈ ॥	
੧੯੬	੫	੧੦੧	ਛੋਡਿ ਨ ਜਾਈ; 'ਸਰਪਰ' ਤਾਰੈ ॥	
੧੯੭	੫	੧੦੬	ਆਪਨ ਤਨੁ ਨਹੀ; ਜਾ ਕੋ ਗਰਬਾ ॥	
	੧੯	੧੦੯	ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ; ਮੋਹਿ [2]ਅਸਨਾਹਾ ॥	
੧੯੮	੨	੧੧੦	ਤਾ ਕਉ; ਕਛੁ ਨਾਹੀ [3]'ਕਾਲੰਗਾ' ॥	
	੧੦	੧੧੨	ਕਾਹੇ ਕਉ; ਮੂਰਖ [4]ਭਖਲਾਇਆ ॥	
	੧੪	੧੧੩	[5]ਭੂਮੀਆ; ਭੂਮਿ ਊਪਰਿ ਨਿਤ [6]ਲੁਝੈ ॥	(ਲੁੱਝੈ ਬੋਲੋ)
	੧੭	੧੧੪	ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਸਰਣਿ; ਜਨ 'ਤਾਕੀ' ॥	(ਤਾੱਕੀ ਬੋਲੋ)
	੧੯	੧੧੪	ਪੂਰੀ ਸੋਭਾ; ਪੂਰਾ [7]'ਲੋਕੀਕ' ॥	
੧੯੯	੩	੧੧੫	ਸੰਤ 'ਸੁ' [8]ਪ੍ਰਸੰਨ; ਆਏ ਵਸਿ ਪੰਚਾ ॥	
	੧੪	੧੧੮	ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ; ਜਨ [9]'ਕਉ' ਧਾਰੈ ॥	
			(੨) [10]ਜਨਕ ਉਧਾਰੈ	
੧੯੧	੧੭	੧੨੯	ਜਿਤੁ ਭੇਟੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ; ਨਿਰਜੋਗ ॥	
੧੯੨	੮	੧੩੧	ਰਵਿ ਰਹਿਆ; ਸਰਬਤ ਸੁਆਮੀ ॥	(ਸਰਬੱਤ ਬੋਲੋ)
	੧੩	੧੩੩	ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ; ਨਹੀ ਕੋਇ ॥	
੧੯੪	੧	੧੪੦	ਕਰੈ [11]'ਦੁਹਕਰਮ'; ਦਿਖਾਵੈ ਹੋਰੁ ॥	
੧੯੫	੬	੧੪੬	ਹਰਿ ਦਿਨੁ; ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥	(੨)ਹਰਿ ਬਿਨੁ

---

੧ ਸੰਸਾਰ । ੨ ਪਰੇਮ । ੩ ਕਲੰਕ ।
੪ ਭਟਕਦਾ ਹੈ । ੫ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜਾ । ੬ ਝਗੜਦਾ ਹੈ ।
੭ ਲੋਕ ਪ੍ਰੀਤੀ । ੮ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾਈ । ੯ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨੇ ਜੋਗ ਹੈ । ੧੦ ਜਨਕ ਦਾ ਭੀ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । ੧੧ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੯੫	੧੧	੧੪੭	ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ; ਸਗਲ [1]ਬਿਪਰੀਤਿ ॥
੧੯੮	੩	੧੬੦	ਓਹੁ ਬਿਖਈ; ਓਸੁ ਰਾਮ ਕੋ ਰੰਗੁ ॥
	੪	੧੬੦	ਜਿਉ "[2]ਕਾਪੁਰਖੁ"; [3]ਪੁਚਾਰੈ ਨਾਰਿ ॥
	੫	੧੬੦	ਗਊ ਚਰਿ; ਸਿੰਘ ਪਾਛੈ ਪਾਵੈ ॥
			[4]'ਗਾਡਰ' ਲੇ; ਕਾਮਧੇਨੁ ਕਰਿ ਪੂਜੀ ॥
੧੯੯	੪	੧੬੫	ਏਕੋ ਸਿਮਰਿ; ਨ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ॥
	੭	੧੬੬	ਮੁਇਆ ਉਨ ਤੇ; ਕੋ ਵਰਸਾਂਨੇ ॥
	੯	੧੬੬	[5]ਦਾਰਨ ਦੁਖ; [6]ਦੁਤਰ ਸੰਸਾਰੁ ॥
	੧੫	੧੬੮	[7]'ਮਹਜਰੁ' ਝੂਠਾ; 'ਕੀਤੋਨੁ' ਆਪਿ ॥
੨੦੦	੧	੧੬੯	ਅਹੰਬੁਧਿ; ਮਨ ਪੂਰਿ [8]ਥਿਧਾਈ ॥ (੨) ਬਿਧਾਈ ॥ (ਅਹੰ-ਬੁਧਿ ਸਬੰਧਕ)
	੮	੧੭੧	ਸਾਧੂ [9]ਸੰਗਮਿ; ਹੈ ਨਿਸਤਾਰ ॥
੨੦੧	੫	੧੦੭	ਜੀਆਂ ਕੁਹਤ; ਨ ਸੰਗੈ ਪਰਾਣੀ ॥ (ਕੁਹੱਤ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੨੦੨	੬	੧੧੧	ਬਹੁਤੁ [10]ਉਰਧ ਤਪ; ਸਾਧਨ ਸਾਧੇ ॥
੨੦੩	੩	੧੧੫	[11]ਗਰਤ ਪਰਤ; ਗਹਿ ਲੇਹੁ [12]ਅੰਗੁਰੀਆ ॥

---

੧ ਉਲਟੀ ਰੀਤੀ। ੨ ਹੀਜੜਾ, ਸ਼ਰਧਾ ਹੀਨ। ੩ ਮੁਖ ਨਾਲ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣਾ। ੪ ਭੇਡ, ਭੂਤ ਉਪਾਸ਼ਨਾਂ। ੫ ਭਿਆਨਕ। ੬ ਕਠਨ ਤਰਨਾ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ। ੭ ਪੰਜਾਹ ਸੱਠ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦਸਖਤਾਂ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਹੱਕ ਸ਼ਫੀ ਵਾਸਤੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ (ਵਾ) ਮੋਹਜਰ ਨਾਮਾ। ੮ ਥੰਧਿਆਈ। ੯ ਇਕਤ੍ਰਤਾ। ੧੦ ਉਲਟੇ ਲਮਕ ਕੇ। ੧੧ ਨਰਕ ਰੂਪੀ ਟੋਆ (ਵਾ) ਮੋਹ। ੧੨ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਉਂਗਲੀ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੦੩	੩	੧੧੫	ਸ੍ਰਵਨਿ ਨ [੧]ਸੁਰਤਿ; ਨੈਨ ਸੁੰਦਰ ਨਹੀ ॥
	੪	੧੧੫	ਦੀਨਾ ਨਾਥ, ਅਨਾਥ 'ਕਰੁਣਾਮੈ'; ਸਾਜਨ ਮੀਤ, ਪਿਤਾ [੨]ਮਹਤਰੀਆ ॥
	੭	੧੧੬	[੩]ਦਯ ਗੁਸਾਈ ਮੀਤੁਲਾ; ('ਦੈ' ਬੋਲੋ) ਤੂੰ ਸੰਗਿ ਹਮਾਰੈ ਬਾਸੁ ਜੀਉ ॥
	੯	੧੧੬	ਹਸਤ [੪]ਅਲੰਬਨੁ ਦੇਹੁ ਪ੍ਰਭ; ਗਰਤਹੁ, ਉਧਰੁ ਗੋਪਾਲ ॥
੨੦੪	੩	੧੧੮	ਨਾਹਿਨ ਦਰਬੁ ਨ ਜੋਬਨ ਮਾਤੀ; ਮੋਹਿ ਅਨਾਥ ਕੀ ਕਰਹੁ ਸਮਾਈ ॥
੨੦੫	੨	੧੨੨	ਏਕਾ ਸੰਗਤਿ ਇਕਤੁ ਗ੍ਰਿਹਿ ਬਸਤੇ; ਮਿਲਿ ਬਾਤ ਨ ਕਰਤੇ ਭਾਈ ॥
	੩	੧੨੨	ਜਿਸ ਕਾ ਗ੍ਰਿਹੁ, ਤਿਨਿ ਦੀਆ [੫]ਤਾਲਾ; [੬]ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ [੭]'ਸਉਪਾਈ' ॥
	੧੧	੧੨੩	ਨਉ ਨਿਧਿ, ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ, ਇਕ ਠਾਈ; ਤਉ ਬਾਹਰਿ ਕੈਠੈ ਜਾਇਓ ॥
੨੦੬	੨	੧੨੫	ਏਕ ਬਾਤ ਸੁਨਿ 'ਤਾਕੀ' ਓਟਾ; (ਤੌਂਕੀ ਬੋਲੋ) ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਟਿ ਜਾਹੀ ॥
	੩	੧੨੫	ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਮੋਹਿ; ਤਿਨ ਤੇ ਧੀਰਜੁ ਪਾਇਆ ॥
	੭	੧੨੬	ਏਕ [੮]ਮਹਲਿ ਤੂੰ, ਆਪੇ ਆਪੇ; ਏਕ ਮਹਲਿ ਗਰੀਬਾਨੋ ॥

---

੧ ਗਿਆਤ। ੨ ਮਾਤਾ। ੩ ਪ੍ਰੇਰਕ। ੪ ਆਸਰਾ।
੫ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਜਿੰਦਾ। ੬ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਕੁੰਜੀ।
੭ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਸੌਂਪ ਦਿਤਾ। ੮ ਸਰੀਰ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੦੬	੯	੧੨੬	ਜੈਸਾ ਭੇਖੁ ਕਰਾਵੈ ਬਾਜੀਗਰੁ; ਓਹੁ ਤੈਸੋ ਹੀ ਸਾਜੁ ਆਨੈ ॥
	੧੧	੧੨੬	ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਅਪਰੰਪਰ ਸੁਆਮੀ; ਕੀਮਤਿ ਅਪੁਨੇ [1]ਕਾਜੀ ॥ (ਕਾਜੀ ਬੋਲੋ)
	੧੩	੧੨੭	ਉਰਝਿ ਰਹਿਓ ਰੇ, [2]ਬਾਵਰ [3]ਗਾਵਰ; ਜਿਉ ਕਿਰਖੈ ਹਰਿਆਇਓ ਪਸੂਆ ॥
	੧੬	੧੨੭	ਕਰਤ ਕਰਤ ਇਵਹੀ ਬਿਰਧਾਨੋ; ਹਾਰਿਓ [4]ਉਕਤੇ, ਤਨੁ [5]ਖੀਨਸੂਆ ॥ (ਖੀਨੱਸੂਆ ਬੋਲੋ)
	੧੭	੧੨੭	ਜਗੁ ਐਸਾ, ਮੋਹਿ ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ; ਤਉ ਸਰਣਿ ਪਰਿਓ ਤਜਿ [6]'ਗਰਬਸੂਆ' ॥ (ਗਰਬੱਸੂਆ ਬੋਲੋ)
੨੦੭	੭	੧੨੯	ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਠਾਕੁਰ ਨਾਮੁ ਤੁਮਰਾ; ਸੁਖਦਾਈ ਨਿਰਮਲ 'ਸੀਤਲੋਹੀ' ॥
੨੦੮	੮	੧੩੩	ਅਨੂਪ ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਮੁ ਸੁਨਹੁ; ਸਗਲ ਧਿਆਇ-ਲੇ ਮੀਤਾ॥
	੧੭	੧੩੪	ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ, ਦਰਸਨੁ ਚਾਹੈ; ਜੈਸੇ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਓਹ ਚੰਦ ਚਕੋਰੀ ॥

੧ ਕੰਮਾਂ ਦੀ। ੨ ਕਮਲੇ। ੩ ਬੇ-ਸਮਝ। ੪ ਬਾਣੀ ਬੋਲਣ ਵਲੋਂ ਭੀ ਹਾਰ ਗਿਆ। ੫ ਸਰੀਰ ਦਾ ਬਲ ਭੀ ਨਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ੬ ਹੰਕਾਰ, ਅਸੂਆ=ਈਰਖਾ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੦੮	੧੭	੧੩੪	ਰਾਮ ਸੰਤ ਮਹਿ ਭੇਦੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ; ਏਕੁ ਜਨੁ, ਕਈ ਮਹਿ ਲਾਖ ਕਰੋਰੀ ॥
	੧੮	੧੩੪	ਜਾ ਕੈ ਹੀਐ ਪ੍ਰਗਟੁ ਪ੍ਰਭੁ ਹੋਆ; ਅਨ ਦਿਨੁ ਕੀਰਤਨੁ ਰਸਨ ਰਮੋਰੀ ॥
੨੦੯	੨	੧੩੫	ਤੁਮਰਾ ਮਰਮੁ ਤੁਮਾ ਹੀ ਜਾਨਿਆ; ਤੁਮ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤੇ ॥
	੪	੧੩੫	ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਜਿਸੁ ਰਾਖਹੁ ਸੰਗੇ; ਤੇ ਤੇ ਪਾਰਿ ਪਰਾਤੇ ॥
	੫	੧੩੫	ਐਸਾ ਨਿਧਾਨੁ ਦੇਹੁ ਮੋਕਉ, ਹਰਿ ਜਨ; ਚਲੈ ਹਮਾਰੈ ਸਾਥੇ॥
	੧੦	੧੩੬	ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਪੀਓ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਪਤਿਆ; ਅਨਭੈ ਠਹਰਾਇਓ ॥
੨੧੦	੬	੧੩੮	ਕਾਮਿ ਕ੍ਰੋਧਿ ਲੋਭਿ ਮੋਹਿ ਮਨੁ ਲੀਨੋ; ਨਿਰਗੁਣ ਕੇ ਦਾਤਾਰੇ ॥
	੧੩	੧੪੦	ਮਨ [1]ਧਰ; ਤਰਬੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨੋ ॥ ਸਾਗਰ ਲਹਰਿ ਸੰਸਾ ਸੰਸਾਰੁ; ਗੁਰੁ ਬੋਹਿਥੁ ਪਾਰ-ਗਰਾਮਨੋ ॥
	੧੫	੧੪੦	[2]ਮਤਵਾਰੋ; ਮਾਇਆ ਸੋਇਆ ॥
	੧੯	੧੪੧	ਬਖਸੀਸ ਵਜਹੁ; ਮਿਲਿ ਏਕੁ ਨਾਮ ॥ (ਵੱਜਹੁ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)

---

੧ ਟੇਕ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਰਨ ਵਾਸਤੇ ।

੨ ਮਸਤਾਨਾਂ, ਕਮਲਾ ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੧੨	੨	੧੪੭	ਤਾ ਕੈ ਕਰ 'ਤਲ'; ਨਵ ਨਿਧਿ ਸਿਧਿ ॥
	੫	੧੪੮	ਬੇਬਰਜਤ; ਬੇਦ ਸੰਤਨਾ, 'ਉਆਹੂ' ਸਿਉ; ਰੇ ਹਿਤਨੋ ॥ ਹਾਰ ਜੂਆਰ ਜੂਆ ਬਿਧੇ; ਇੰਦ੍ਰੀ ਵਸਿ ਲੈ, ਜਿਤਨੋ ॥
	੯	੧੪੯	ਕਾਮੁ [1]ਕਰੀ; ਜੇ ਠਾਕੁਰ ਭਾਵਾ ॥ (੨) ਜੈ
	੧੪	੧੫੧	ਚਿੰਤਾਮਣਿ; ਕਰੁਣਾਮਏ ॥
੨੧੩	੬	੧੫੩	ਮੇਰੇ ਮਨ, ਨਾਮਿ ਲਏ ਜਮ ਬੰਧ ਤੇ ਛੂਟਹਿ; ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਸੁਖ ਪਾਈਐ ॥
	੧੭	੧੫੫	ਕਾਹੂ ਹੋ; ਗਉਨੁ ਕਰਿ ਹੋ ॥
੨੧੪	੩	੧੫੭	ਮਨਿ ਓਹੋ; ਸੁਖੁ ਜਾਤੇ ॥
	੬	੧੫੮	ਆਗੈ ਬਿਖਮ ਪੰਥੁ; ਭੈਆਨ ॥
	੭	੧੫੮	ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਤੂੰ ਸਾਧ ਕੀ; ਹੋ ਕਾਟੀਐ ਜਮ ਜਾਲੁ ॥
	੯	੧੫੮	ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਸੇਵਾ ਸੁਖੁ ਨਹੀ; ਹੋ ਸਾਕਤ ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ ॥
	੧੨	੧੫੯	ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਮਹਲਾ ੫ ॥ (ਮੱਾਲਾ ਬੋਲੋ, ਮਾਲਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੩	੧੫੯	ਹਰਖ ਸੋਗ, ਹਾਨਿ ਮਿਰਤੁ, ਦੂਖ ਸੁਖ; ਚਿਤਿ ਸਮਸਰਿ, ਗੁਰ ਮਿਲੇ ॥ ਜਉ ਲਉ ਹਉ ਕਿਛੁ ਸੋਚਉ ਚਿਤਵਉ; ਤਉ ਲਉ ਦੁਖਨੁ ਭਰੇ ॥

[1] ਕਰੀ=ਕੰਮ ਜੇ=ਜੇਹੜਾ, ਓਹ ਕੰਮ ਕਰੀਏ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਠਾਕਰ ਨੂੰ ਭਾ ਜਾਈਏ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੧੪	੧੪	੧੫੯	ਜੇਤੀ ਸਿਆਨਪ ਕਰਮ ਹਉ ਕੀਏ; ਤੇਤੇ ਬੰਧ ਪਰੇ ॥
੨੧੬	੭	੧੬੪	ਊਹਾ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ ਇਹ ਬਿਧਿ; ਓਹੁ ਲੋਗ ਨਹੀ ਪਤੀਆਵੈ ॥ (੨) ਲੋਗਨ ਹੀ ਪਤੀਆਵੈ ॥
	੧੦	੧੬੫	ਮਾਧਉ ਹਰਿ ਹਰਿ; ਹਰਿ ਮੁਖਿ ਕਹੀਐ ॥
	੧੬	੧੬੬	ਕਿਉ ਪੇਖਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ; ਕਵਣ [੧]'ਸੁਕਰਣੀ' ਜੀਉ ॥
੨੧੭	੩	੧੬੬	ਜਿਸੁ ਸਾਧੂ ਸੰਗਤਿ; ਤਿਸੁ ਸਭ ਸੁਕਰਣੀ ਜੀਉ ॥
	੧੧	੧੬੮	ਮਨੁ ਤਨੁ ਤੇਰਾ; ਇਹੁ [੨]ਜੀਉ ਭਿ, ਵਾਰੇ ਜੀਉ ॥
	੧੩	੧੬੮	ਸਭ ਕਿਛੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ; ਪ੍ਰਭ ਕੀਆ ਜਾਈ ਜੀਉ ॥
੨੧੮	੧	੧੬੯	ਦੇਇ ਬੁਝਾਰਤ [੩]'ਸਾਰਤਾ'; ਸੇ ਅਖੀ ਡਿਠੜਿਆ ॥
	੨	੧੬੯	ਇਕ-ਸੁ ਦੂਹੁ ਚਹੁ ਕਿਆ ਗਣੀ; ਸਭ ਇਕਤੁ ਸਾਦਿ ਮੁਠੀ ॥ ਇਕੁ ਅਧੁ, ਨਾਇ ਰਸੀਅੜਾ; 'ਕਾ' ਵਿਰਲੀ ਜਾਇ ਵੁਠੀ ॥ (ਮੁੱਠੀ, ਵੁੱਠੀ ਬੋਲੋ)
	੧੫	੧੭੨	ਮੀਠੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ਜਿੰਦੂ; ਤੂੰ ਮੀਠੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ॥
	੧੮	੧੭੨	ਸਾਜਨੁ ਬੰਧੁ 'ਸੁਮਿਤ੍ਰੁ' ਸੋ; ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੈ ਦੇਇ ॥
	੧੯	੧੭੨	ਨਾਨਕੁ ਜਾਚਕੁ ਦਰਿ ਤੇਰੈ ਪ੍ਰਭ; ਤੁਧਨੋ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ॥

---

੧ ਭਗਤੀ। ੨ ਜੀਉ=ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਿ=ਪੁਨਾ, ਵਾਰੇ=ਵਾਰਨਾ ਕਰੀਏ। ੩ ਇਸ਼ਾਰੇ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੯ ॥
੨੨੦	੨	੬	ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਮਹਾ ਸੰਕਟ 'ਬਨ'; ਤਾ ਸਿਉ ਰੁਚ ਉਪਜਾਵੈ ॥
	੬	੭	ਸੁਰਗ ਨਰਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਿਖੁ, ਏ ਸਭ, ਤਿਉ ਕੰਚਨ ਅਰੁ ਪੈਸਾ ॥
	੧੬	੯	ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਗਾਇ 'ਕਰੁਨਾ-ਮੈ'; ਭਵ ਸਾਗਰ ਕੈ ਪਾਰਿ ਉਤਰੁ ਰੇ ॥ (ਉ-ਤੱਰੁ ਪਦ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
			ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਅਸਟਪਦੀਆ ਮਹਲਾ ੧
	੧੯	੧	ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ; 'ਜੀਇ' ਆਈ ਕਾਰਿ ॥
੨੨੧	੧੨	੨	ਰਾਜ ਦੁਆਰੈ; ਸੋਭ ਸੁ ਮਾਨੈ ॥
	੧੩	੨	[੧]ਨੰਨਾਕਾਰੁ; ਨ ਕੋਇ ਕਰੇਈ ॥
	੧੯	੨	ਤਨਿ ਮਨਿ ਸੂਚੈ; ਸਾਚੁ ਸੁ ਚੀਤਿ ॥
੨੨੨	੪	੩	ਕਾਮਿ [੨]ਬਿਰੂਧਉ; ਰਹੈ ਨ ਠਾਇ ॥
	੬	੩	ਹਰਖ ਸੋਕ, ਊਭੇ ਦਰ ਵਾਰਿ ॥
੨੨੨	੧੭	੪	ਮਨਮੁਖ [੩]ਕੁਚੀਲ; [੪]ਕੁਛਿਤ [੫]ਬਿਕਰਾਲਾ ॥ (ਕੁਛਿੱਤ ਪਾਠ ਕਰਨਾ)
੨੨੩	੯	੬	[੬]ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਕਰੇ; ਤਾ ਸਾਚਾ ॥
੨੨੪	੧	੭	ਨਰ ਨਿਹਕੇਵਲ; ਨਿਰਭਉ ਨਾਉ ॥

---

੧ ਰੁਕਾਵਟ। ੨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਰੋਕਿਆ ਹੈ ਕਾਮ ਨੂੰ। ੩ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਕਰਕੇ। ੪ ਖੋਟੀ ਧਰਤੀ ਬੁਧ। ੫ ਭਿਆਨਕ ਭੈ ਦਾਇਕ। ੬ ਆਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੨੪	੧੪	੯	[੧]'ਜਗਨ' ਕਰੈ; ਬਹੁ ਭਾਰ ਅਫਾਰੀ॥ (ਜੱਗਨ ਬੋਲੋ)
	੧੫	੯	ਬਿਨੁ ਗੁਰ, ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇ; 'ਅਭੇਵੈ' ॥
	੧੭	੯	'ਸਹਸਬਾਹੁ'; ਮਧੁਕੀਟ ਮਹਿਖਾਸਾ॥
	੧੯	੯	ਜਰਾਸੰਧਿ; ਕਾਲਜਮੁਨ ਸੰਘਾਰੇ॥
			ਰਕਤਬੀਜੁ; ਕਾਲੁਨੇਮੁ ਬਿਦਾਰੇ ॥
੨੨੫	੯	੧੦	ਨੈਨ [੨]'ਸਲੋਨੀ'; ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ ॥
	੧੧	੧੦	ਲਸਕਰ ਨੇਬ; ਖਵਾਸੀ [੩]ਪਾਜੇ॥
	੧੨	੧੦	ਤਾਜ [੪]ਕੁਲਹ; ਸਿਰਿ ਛਤ੍ਰ ਬਨਾਵਉ॥
	੧੩	੧੦	ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਸਬਦ; ਨ ਸਵੰਰਸਿ ਕਾਜਾ ॥
	੧੫	੧੧	ਸੇਵਾ ਏਕ; ਨ 'ਜਾਨਸਿ' ਅਵਰੇ ॥
			ਪਰਪੰਚ ਬਿਆਧਿ; ਤਿਆਗੈ [੫]ਕਵਰੇ ॥
			ਭਾਇ ਮਿਲੈ; ਸਚੁ ਸਾਚੈ [੬]ਸਚੁਰੇ॥
	੧੭	੧੧	ਦੁਰਮਤਿ ਅਗਨਿ; ਜਗਤ ਪਰ-ਜਾਰੈ॥
	੧੯	੧੧	ਕਾਮੁ ਚਿਤੈ; ਕਾਮਣਿ ਹਿਤਕਾਰੀ॥
੨੨੬	੬	੧੨	ਚੋਆ ਚੰਦਨ;ਅਗਰ ਕਪੂਰਿ॥
	੮	੧੨	ਅਧਕੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ; ਵਿਆਪੈ ਕਾਮੁ ॥
	੯	੧੨	ਬਿਨੁ ਦਮ ਕੇ; ਸਉਦਾ ਨਹੀ ਹਾਟ ॥
	੧੭	੧੩	'ਰਾਜਨੁ' ਜਾਣਿ; ਪਰਮਗਤਿ ਪਾਵਹਿ॥

---

੧ ਜੱਗਾਂ ਨੂੰ। ੨ ਸੁੰਦਰ ਨੇਤਰਾਂ ਵਾਲੀ। ੩ ਦਾਸ।
੪ ਗੱਦੀ ਨਸ਼ੀਨੀ ਦੀ ਟੋਪੀ ਵਾ ਤਾਜ ।੫ ਕੌੜੇ ਤੇ ਕਦੌਂ ਦੇ।
੬ ਇਕਤ੍ਰ ਕਰਨਾ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੨੭	੭	੧੪	ਰਯਤਿ ਮਹਰ; 'ਮੁਕਦਮ' ਸਿਕਦਾਰੈ ॥
			(ਰਈਅਤਿ ਬੋਲੋ, ਮੁਕੱਦਮ ਬੋਲੋ)
	੧੭	੧੫	ਭੋਜਨੁ; ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਸਾਰੁ ॥
੨੨੮	੪	੧੬	[1]ਉਪਜੰਪਿ; ਦਰਸਨੁ ਕੀਜੈ ਤਾਕਾ ॥
	੧੬	੧	ਨਿਜ ਘਰਿ ਮਹਲੁ ਅਪਾਰ ਕੋ; ਅਪਰੰਪਰ ਸੋਈ ॥
			ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੩ ਅਸਟਪਦੀਆ
੨੨੯	੧੨	੧	ਮਨਮੁਖਿ ਸੂਤਕੁ; ਕਬਹਿ ਨ ਜਾਇ ॥
	੧੫	੧	ਸੂਤਕਿ 'ਕਰਮਨ'; ਪੂਜਾ ਹੋਇ ॥
			(੨) [2]ਕਰਮ ਨ ਪੂਜਾ ਹੋਇ
੨੩੦	੫	੨	ਬਗ ਜਿਉ; ਲਾਇ ਬਹੈ ਨਿਤ ਧਿਆਨਾ ॥ (ਬੱਗ ਬੋਲੋ)
੨੩੧	੧	੪	ਮਨਮੁਖ ਅਗਿਆਨਿ; ਕੁਮਾਰਗਿ ਪਾਇ॥
੨੩੨	੧	੬	ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ; ਕਾਲੈ ਕੀ ਸਿਰਿ ਕਾਰਾ ॥
	੨	੬	ਮਾਇਆ ਕਰਿ; [3]'ਮੂਲੁ ਜੰਤ੍ਰ' ਭਰਮਾਏ ॥
	੧੧	੭	ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ; ਨਿਤ ਹੋਵਹਿ ਦਾਸੁ ॥
੨੩੩	੩	੮	ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਨਿਰਮਲਾ; ਸਭ ਤੈ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥
	੧੫	੯	ਜਿਸਦਾ ਪਿੰਡੁ ਪਰਾਣ ਹੈ; ਤਿਸ ਕੀ ਸਿਰਿ ਕਾਰ ॥

੧ ਉਪ=ਸਮੀਪ, ਜੰਪ=ਜਾ ਕੇ। ੨ ਜਿਸ ਕਰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਸੂਤਕ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਹ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ।
੩ ਚੰਡੋਲ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮਹਲਾ ੪ ਕਰਹਲੇ
੨੩੪	੪	੧	[1]'ਕਰਹਲੇ' ਮਨ ਪਰਦੇਸੀਆ; ਕਿਉ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਮਾਇ ॥ (ਕਰਹੱਲਿ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੦	੧	ਮਨ 'ਕਰਹਲਾ', ਤੂੰ ਮੀਤੁ ਮੇਰਾ; ਪਾਖੰਡੁ ਲੋਭੁ ਤਜਾਇ ॥
੨੩੬	੧੩	੨	ਜਿਸ ਕੈ ਹਿਰਦੈ; ਮੰਤ੍ਰੁ ਦੇ ਹਰੀ ॥
੨੩੭	੪	੩	ਸਹਜੇ; [2]ਰੁਣ [3]'ਝੁਨਕਾਰੁ', ਸੁਹਾਇਆ ॥
	੧੧	੪	ਸਾਸਤ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ; ਬਿਨਸਹਿ-ਗੇ ਬੇਦਾ ॥ ਮਾਲਾ ਤਿਲਕੁ; ਸੋਚ ਪਾਕ ਹੋਤੀ ॥ ਧੋਤੀ 'ਡੰਡਉਤਿ'; [4]'ਪਰਸਾਦਨ' ਭੋਗਾ ॥
੨੩੮	੫	੫	ਜੋ ਇਸੁ ਮਾਰੇ; ਸੋਈ 'ਸੁਗਿਆਨੀ' ॥
	੧੨	੬	ਵਡੇ ਵਡੇ; ਜੋ ਦੁਨੀਆਦਾਰ ॥
	੧੬	੬	ਜਾ ਕੈ ਕਾਮਿ; ਤੇਰਾ ਵਡ [5]ਗਮਰੁ ॥
੨੩੯	੨	੭	ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨ; ਜੈਸੇ ਸਰਪ ਆਰਜਾਰੀ ॥
	੪	੭	ਕਾਗ [6]'ਬਤਨ'; ਬਿਸਟਾ ਮਹਿ ਵਾਸ ॥ ਸਾਕਤ, ਬੇਸੁਆ ਪੂਤ; ਨਿਨਾਮ ॥
	੫	੭	ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨ; ਜੈਸੇ [7]ਸੀਙ ਛਤਾਰਾ ॥
	੬	੭	ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨ; ਕੂਕਰ ਹਰਕਾਇਆ ॥ ਸਾਕਤ ਲੋਭੀ; [8]ਬੰਧੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥

---

੧ ਬੇ-ਮੁਹਾਰੇ ਊਠ। ੨ ਸੁੰਦਰ। ੩ ਛਣਕਾਰ। ੪ ਮੰਦਰ।
੫ ਪ੍ਰਤਾਪ। ੬ ਦੇਸ ਜਾਂ ਮੁਖ। ੭ ਛਤਰੇ ਦੇ ਸਿੰਙ। ੮ ਸੰਤੋਖ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੪੦	੧੪	੧੧	ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ; 'ਨਵਤਨੁ' ਨਿਤ ਬਾਲਾ ॥
	੧੬	੧੧	'ਸਰਬਸੁ' ਨਾਮੁ; ਭਗਤ ਕਉ ਦੀਨ ॥ (ਸਰਬੱਸੁ ਨਾ ਬੋਲੋ)
	੧੯	੧੨	ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਪੰਥੁ ਡਰਾਉ; ਬਹੁਤੁ ਭੈ-ਹਾਰੀਆ ॥
੨੪੧	੬	੧੨	ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਭਉਜਲੁ ਤਰੀਐ; ਕਹਉ 'ਪੁਕਾਰੀਆ' ॥
	੧੫	੧੪	ਬਲਤੋ ਜਲਤੋ [੧]'ਤਉਕਿਆ'; ਗੁਰ ਚੰਦਨੁ 'ਸੀਤਲਾਇਓ' ॥
	੧੮	੧੪	ਅਨਾਥਹ ਨਾਥ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦੀਨ; ਸੰਮ੍ਰਿਥ ਸੰਤ ਓਟਾਇਓ ॥
	੧੯	੧੪	ਨਾਨਕ ਸਰਨਿ ਤੁਹਾਰੀ ਠਾਕੁਰ; ਸੇਵਕੁ ਦੁਆਰੈ ਆਇਓ ॥
੨੪੨	੩	੧੫	ਜਿਉ ਉਲਝਾਇਓ [੨]ਬਾਧ ਬੁਧਿ; ਕਾਮ ਰਤਿਆ ਨਹੀ ਬਿਸਰਾਨੀ ॥ (੨) ਜਿਉ ਉਲਝਾਇਓ ਬਾਲ ਬੁਧਿ ਕਾ; ਮਰਤਿਆ ਨਹੀ ਬਿਸਰਾਨੀ ॥

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
	੧੨	੧	ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ-ਗੀ; ਬਿਨੁ ਉਰ ਧਾਰੇ ॥
	੧੬	੧	ਸਾਚ ਕੀ ਮਤਿ ਸਦਾ 'ਨਉਤਨ'; ਸਬਦਿ ਨੇਹੁ [੩]ਨਵੇਲਉ ॥

---

੧ ਛਿੜਕਣਾ । ੨ ਨਾਸ ਹੋਈ ਬੁਧ ਵਿਚ ।
੩ ਨਵਾਂ ਪਰੇਮ ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੪੩	੧	੨	ਸੁਣਿ ਨਾਹ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ; 'ਏਕਲ-ੜੀ' ਬਨ ਮਾਹੇ ॥
	੭	੨	ਮਾਇਆ ਮੋਹਣੀ ਨੀ-ਘਰੀਆ ਜੀਉ; ਕੂੜਿ ਮੁਠੀ ਕੂੜਿਆਰੇ ॥
	੮	੨	ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਆਰੇ ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰੇ; ਤਿਸਹੀ ਕਾ 'ਸੋ' ਹੋਵੈ ॥
	੯	੨	ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਗਤਿ ਕੋਇ ਨ ਪਾਵੈ; ਹਠਿ ਨਿਗ੍ਰਹਿ [1]'ਬੇਬਾਣੈ' ॥ (ਨਿੱਗ੍ਰਹਿ ਬੋਲੋ)
੨੪੪	੧੯	੨	ਗੁਰ ਆਗੈ ਕਰਉ ਬਿਨੰਤੀ, ਜੇ ਗੁਰ ਭਾਵੈ; ਜਿਉ ਮਿਲੈ ਤਿਵੈ ਮਿਲਾਈਐ ॥
			ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੩
੨੪੫	੪	੩	ਇਹੁ ਸਰੀਰੁ ਕੂੜਿ [2]ਕੁਸਤਿ ਭਰਿਆ; (ਕੁਸੱਤਿ ਬੋਲੋ) [3]ਗਲ ਤਾਈ ਪਾਪ ਕਮਾਏ ॥
੨੪੬	੬	੪	ਹਮ ਮਤਿ ਹੀਣ, ਮੂਰਖ ਮੁਗਧ ਅੰਧੇ; ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਾਰਗਿ ਪਾਏ ॥
	੧੧	੫	ਘਰਿ ਬੈਠਿਆ ਹਰਿ ਪਾਏ; ਸਦਾ ਚਿਤੁ ਲਾਏ; ਸਹਜੇ ਸਤਿ ਸੁਭਾਏ ॥
	੧੪	੫	ਰਸਨਾ ਹਰਿ ਰਸੁ ਚਾਖੁ [4]ਮੁਯੇ ਜੀਉ; (ਮੁਈਏ ਬੋਲੋ) ਅਨ ਰਸ ਸਾਦ ਗਵਾਏ ॥
੨੪੭	੨	੫	ਮਾਇਆ ਕਾ ਭ੍ਰਮੁ ਅੰਧੁ, ਪਿਰਾ ਜੀਉ; ਹਰਿ ਮਾਰਗੁ ਕਿਉ ਪਾਏ ॥

੧ ਉਜਾੜ। ੨ ਉਲਟਾ ਹਠ। ੩ ਗਲਤਾਨ।
੪ ਪਿਆਰੀਏ, ਪਹਾੜੀ ਬੋਲੀ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੫
੨੪੭	੧੪	੧	ਅਰਪਿਆ ਤ ਸੀਸੁ 'ਸੁਥਾਨਿ' ਗੁਰ ਪਹਿ; ਸੰਗਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਿਖਾਇਆ ॥
੨੪੮	੧	੨	ਮੋਹਨ, ਤੇਰੇ ਊਚੇ ਮੰਦਰ; ਮਹਲ ਅਪਾਰਾ ॥
	੯	੨	ਮਲ ਮੂਤ ਮੂੜ ਜਿ ਮੁਗਧ ਹੋਤੇ; ਸਿ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ 'ਸੁਗਿਆਨਾ' ॥
	੧੪	੩	ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਜਪਿ 'ਪਾਵਕੋ'; ਤਿਨ [1]ਕਿਲਬਿਖ ਦਾਹਨਹਾਰ ॥
	੧੭	੩	ਕਲਿਮਲਹ ਦਹਤਾ, ਸੁਧੁ ਕਰਤਾ; ਦਿਨਸੁ ਰੈਣਿ ਅਰਾਧੇ ॥
੨੪੯	੩	੩	'ਕਰੁਣਾਮੈ' ਸਮਰਥੁ ਸੁਆਮੀ; ਘਟ ਘਟ ਪ੍ਰਾਣ ਅਧਾਰੀ ॥
	੬	੩	ਬਿਸੰਭਰੁ ਦੇਵਨ ਕਉ ਏਕੈ; (ਬਿਸੰ-ਭਰੁ ਬੋਲੋ) ਸਰਬ ਕਰੈ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ॥
	੧੨	੫	ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ, ਉਪਾਧਿ ਰਹਤ ਹੋਇ; ਗੀਤ ਗੋਵਿੰਦਹਿ ਗਾਈਐ ॥
	੧੪	੫	ਸਖੀ ਇਛ ਕਰੀ ਨਿਤ ਸੁਖ ਮਨਾਈ; (ਸੁੱਖ ਬੋਲੋ)
	੧੫	੫	ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਮਿਲਿਆ 'ਸੁਰਿਜਨੁ' ਸੁਖ-ਦਾਤਾ; ਸੇ ਵਡਭਾਗੀ ਮਾਏ ॥

੧ ਪਾਪਾਂ ਰੂਪ ਕੱਖ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਗਉੜੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੫੦	੩	੧	ਗੁਰਦੇਵ ਦਾਤਾ, ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਉਪਦੇਸੈ;
			ਗੁਰਦੇਵ ਮੰਤੁ, [1]ਨਿਰੋਧਰਾ ॥
	੫	੧	ਗੁਰਦੇਵ ਕਰਤਾ ਸਭਿ ਪਾਪ ਹਰਤਾ;
			ਗੁਰਦੇਵ ਪਤਿਤ ਪਵਿਤ ਕਰਾ ॥
	੬	੧	ਗੁਰਦੇਵ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ;
			ਗੁਰਦੇਵ ਮੰਤੁ ਹਰਿ, ਜਪਿ ਉਧਰਾ ॥
			ਗੁਰਦੇਵ ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਭ ਮੇਲਿ, ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ;
			ਹਮ ਮੂੜ ਪਾਪੀ ਜਿਤੁ ਲਗਿ ਤਰਾ ॥
			ਗੁਰਦੇਵ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ;
			ਗੁਰਦੇਵ ਨਾਨਕ ਹਰਿ, ਨਮਸਕਰਾ ॥
	੧੩	੨	ਓਅੰ; ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੀਓ ਅਕਾਰਾ ॥
੨੫੧	੧੭	੩	ਸੋਊ ਸਰਨਿ ਪਰੈ; ਜਿਹ ਪਾਯੰ ॥ (ਪਾਇਅੰ ਬੋਲੋ)
			ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ; ਗੁਨ ਗਾਇ ਸੁਨਾਯੰ ॥ (ਸੁਨਾਇਅੰ ਬੋਲੋ)
	੧	੪	ਧਧਾ ਧੂਰਿ ਪੁਨੀਤ; ਤੇਰੇ ਜਨੂਆ ॥
			ਧਨਿ ਤੇਊ; ਜਿਹ ਰੁਚ ਇਆ ਮਨੂਆ ॥
੨੫੨	੨	੪	ਜੇ ਏਕ ਛਾਡਿ; ਅਨ 'ਕਤਹਿ' ਨ ਜਾਹੂ ॥
	੧੯	੯	ਰਾਚਿ ਰਹੇ ਬਨਿਤਾ ਬਿਨੋਦ; ਕੁਸਮ ਰੰਗ ਬਿਖ [2]ਸੋਰ ॥
	੧	੯	ਹਉ ਹਉ ਕਰਤੇ ਕਰਮ-ਰਤ;
			ਤਾ ਕੋ ਭਾਰੁ ਅਫਾਰ ॥ (੨) ਕਰ ਮਰਤ
	੬	੧੦	ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ; ਕਹੈ ਨ ਕੋਊ ॥

੧ ਨਿਰਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । ੨ਰੌਲਾ, ਬਿਖ=ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੫੨	੧੦	੧੧	ਕੋਊ 'ਸੁਘਰੁ'; ਨ ਕੋਊ ਮੂਰਾ ॥
੨੫੩	੨	੧੪	ਜਿਹ ਆਸਰ; ਇਆ ਭਵਜਲੁ ਤਰਨਾ ॥
	੭	੧੫	ਨਾਨਕ ਤੇ ਤੇ; ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਇਆ ॥
	੮	੧੬	ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ;
			ਮੁਖਿ ਙਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥
	੯	੧੬	[1]ਪੂਰਕੁ [2]'ਕੁੰਭਕ' [3]ਰੇਚਕ; [4]'ਕਰਮਾਤਾ' ॥
	੧੦	੧੬	[5]ਸੋਮਪਾਕ; 'ਅਪਰਸ' [6]'ਉਦਿਆਨੀ' ॥ (ਅਪੱਰਸ ਬੋਲੋ)
	੧੧	੧੬	ਊਆ ਤੇ; ਊਤਮ ਗਨਉ ਚੰਡਾਲਾ ॥
	੧੨	੧੭	ਕਕਾ; 'ਕਾਰਨ' ਕਰਤਾ ਸੋਊ ॥
	੧੩	੧੭	ਨਹੀ ਹੋਤ; ਕਛੁ ਦੋਊ ਬਾਰਾ ॥
	੧੯	੧੮	ਖੇਦੁ ਨ ਦੂਖੁ, ਨ ਡਾਨੁ ਤਿਹ;
			ਜਾਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੀ ॥
੨੫੪	੮	੨੦	ਨਾਮ ਤਤੁ, ਕਲ ਮਹਿ; '[7]ਪੁਨਹਚਰਨਾ' ॥
	੧੦	੨੧	ਛਨਿ ਘਾਲੇ ਸਭ ਦਿਵਸ ਸਾਸ;
			ਨਹ ਬਢਨ ਘਟਨ; ਤਿਲੁ ਸਾਰ ॥
	੧੫	੨੨	ਧਨਿ ਧਨਿ ਓਆ ਦਿਨ; ਸੰਜੋਗ ਸਭਾਗਾ ॥
	੧੨	੨੬	ਵਾਣਹੁ ਇਆ ਬਿਧਿ ਸਹੀ ਰਿਤ;
੨੫੫			ਝੂਠਉ ਮਾਇਆ ਰੰਗੁ ॥

੧ ਸਵਾਸਾਂ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ। ੨ ਸਵਾਸਾਂ ਦਾ ਠਹਿਰਾਉਣਾ। ੩ ਸਵਾਸਾਂ ਦਾ ਉਤਾਰਨਾ। ੪ ਅਤਿਅੰਤ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੫ ਪਾਕ=ਰਸੋਈ (ਸਮ=ਖੁਦ) ਆਪਣੇ ਹਥੀਂ ਰਸੋਈ ਬਣੌਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਸੋਮਵਲੀ ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਵਾਲਾ। ੬ ਬਨ ਵਾਸੀ। ੭ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ		
੨੫੫	੧੩	੨੬	ਢਾਣਤ ਸੋਈ ਸੰਤੁ ਸੁਇ; ਭ੍ਰਮ ਤੇ ਕੀ 'ਚਿਤ' ਭਿੰਨ ॥	(੨) ਕੀਚਿਤ
	੧੯	੨੭	ਨਾਨਕ ਪਾਪ ਬਿਨਾਸੇ; ਕਦਿ ਕੇ ॥	
੨੫੬	੭	੨੯	ਡੇਰਾ ਨਿਹਚਲੁ ਸਚੁ; ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਪਾਇਆ ॥	
	੯	੩੦	ਢਾਹਨ ਲਾਗੇ ਧਰਮਰਾਇ; ਕਿਨਹਿ ਨ ਘਾਲਿਓ ਬੰਧ ॥	
	੯	੩੦	[1]ਢੇਰੀ, ਜਾ 'ਮੈ' ਜਮਿ ਮਰੈ; ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਦੁਖ ਪਾਇ ॥	(੨) [2]ਜਾਮੈ
	੧੩	੩੧	[3]ਣਾ ਹਉ, [4]ਣਾ ਤੂੰ, [5]ਣਹ ਛੁਟਹਿ; ਨਿਕਟਿ ਨ ਜਾਈਅਹੁ ਦੂਤ ॥	(੨) ਣਾ ਹਉਣਾ
	੧੪	੩੧	ਹਉਮੈ ਅਨ ਸਿਉ ਲਰਿ ਮਰੈ; ਸੋ ਸੋਭਾ [6]ਦੂ ਹੋਇ ॥	(੨) ਸੋ ਸੋ [7]ਭਾਦੂ
	੧੫	੩੧	ਮਨੂਆ ਜੀਤੈ ਹਰਿ ਮਿਲੈ; ਤਿਹ [8]'ਸੂਰਤਣ' ਵੇਸ ॥	(ਸੂਰੱਤਣ ਬੋਲੋ)
੨੫੭	੩	੩੨	ਤਾਤਾ ਕਛੂ ਨ ਹੋਈ ਹੈ; ਜਉ ਤਾਪ ਨਿਵਾਰੈ ਆਪ ॥	(ਤੱਤਾ ਬੋਲੋ)
	੫	੩੩	ਅਨਿਕ 'ਬੰਚ' ਬਲ ਛਲ ਕਰਹੁ; ਮਾਇਆ ਏਕ ਉਪਾਵ ॥	

੧ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਢੇਰੀ ਹੈ। ੨ ਜੰਮੀ ਹੋਈ ਹੈ। ੩ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਮੈਂ। ੪ ਨਾ ਜਮਦੂਤੋ ਤੁਸੀਂ। ੫ ਨਾ ਜਮ ਪੁਰੀ। ੬ ਦੂਣੀ ਚੌਣੀ। ੭ ਕਲਿਆਣ। ੮ ਸੂਰਮਤਾਈ ਵਾਲਾ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੫੭	੧੫	੩੫	ਧੀਰਜੁ ਜਸੁ ਸੋਭਾ; ਤਿਹਿ ਬਨਿਆ ॥
	੧੯	੩੬	ਨੰਨਾਕਾਰੁ; ਨ ਹੋਤਾ ਤਾ ਕਹੁ ॥
੨੫੮	੧	੩੬	ਤਹ ਬਾਜੇ; ਨਾਨਕ ਅਨਹਦ ਤੂਰੇ ॥
	੨	੩੭	ਪਪਾ ਪਰ ਮਿਤਿ; ਪਾਰੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
	੪	੩੭	[1]ਪਰਪਚ, ਧ੍ਰੋਹ ਮੋਹ; ਮਿਟ [2]ਨਾਈ ॥
	੫	੩੮	ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਤੇ ਥਿਤ ਪਾਈ; ਫਿਰ ਨ [3]'ਮਿਟੇ' ਨਿਤ ਨੀਤ ॥ (੨) [4]ਫਿਰਨ
	੧੦	੩੯	ਬੈਸਨੋ ਤੇ; ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਚ ਧਰਮਾ ॥
	੧੯	੪੧	ਮਾਗਨਿ 'ਮਾਗਤ'; ਏਕਹਿ ਮਾਗ ॥ (੨) ਮਾਗਨਿ ਮਾਗ 'ਤ' ਏਕਹਿ ਮਾਗ
੨੫੯	੬	੪੩	ਏਕ ਨਾਮ ਬਿਨੁ; ਕਹ ਲਉ ਸਿਧੀਆ ॥
	੭	੪੩	ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ; ਨਿਰਗੁਨ ਨਰ ਨਾਥਾ ॥
			ਜਾ 'ਉਬਰਨ' ਧਾਰੈ; ਸਭੁ ਕੋਊ ॥
			ਓਆਹਿ ਜਪੇ ਬਿਨੁ; [5]ਉਬਰ ਨ ਹੋਊ ॥
	੯	੪੩	ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਮਤਿ; ਪ੍ਰਗਟੀਆਈ ॥
	੧੨	੪੪	ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਰ; ਕੀਨੀ ਦਾਤੇ ॥
੨੬੦	੩	੪੭	ਉਆ ਕੀ [6]ਝਾੜਿ; ਮਿਟਤ [7]ਬਿਨਸਾਹੀ ॥ (੨) [8]ਬਿਨ ਸਾਹੀ

੧ ਛਲ। ੨ ਨਾਮ ਨਾਲ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਮਰੀਦਾ ਨਹੀਂ। ੪ ਫਿਰਨਾ ਨਿਤ ਨਿਤ ਦਾ। ੫ ਬਚਾਉ। ੬ ਲੜਾਈ। ੭ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ੮ ਪਾਪਾਂ ਰੂਪ ਕਾਲਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੬੦	੧੦	੪੯	ਖਖਾ; ਖਰਾ [1]ਸਰਾਹਉ, ਤਾਹੂ ॥
			ਜੋ ਖਿਨ ਮਹਿ; ਊਨੇ, ਸੁਭਰ ਭਰਾਹੂ ॥
	੧੧	੪੯	ਭਾਵੈ ਖਸਮ; ਤ ਉਆ ਸੁਖੁ ਦੇਤਾ ॥
			ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ; ਐਸੋ [2]ਆਗਨਤਾ ॥
	੧੮	੫੧	ਹਉ ਛੁਟਕੈ ਹੋਇ ਅਨੰਦੁ ਤਿਹ;
			ਹਉ ਨਾਹੀ ਤਹ ਆਪਿ ॥
੨੬੧	੨	੫੨	ਲੂਣਹਰਾਮੀ ਗੁਨਹਗਾਰ;
			ਬੇਗਾਨਾ, ਅਲਪ ਮਤਿ ॥
	੧੩	੫੪	ਅਖਰ ਮੁਕਤਿ ਜੁਗਤਿ; ਭੈ ਭਰਮਾ ॥
			ਅਖਰ ਕਰਮ ਕਿਰਤ; ਸੁਚ ਧਰਮਾ ॥
੨੬੨	੭	੧	ਏਹੁ ਸਲੋਕੁ; ਆਦਿ ਅੰਤਿ [3]ਪੜਣਾ ॥
	੯	੧	ਆਦਿ ਗੁਰ [4]ਏ; ਨਮਹ ॥
	੧੩	੧	ਸੁਖਮਨੀ ਸੁਖ; ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮ ॥
੨੬੩	੮	੧	ਸਿਮਰਨ, ਤੇ ਲਾਗੇ; ਜਿਨ ਆਪਿ ਦਇਆਲਾ ॥
	੧੭	੧	ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ; ਹਰਿ ਕਾਰਨ ਕਰਨਾ ॥
੨੬੪	੩	੨	ਅਨਿਕ ਪੁਨਹਚਰਨ ਕਰਤ; ਨਹੀ ਤਰੈ ॥
	੫	੨	ਲਾਖ ਕਰੋਰੀ; ਬੰਧੁਨ ਪਰੈ ॥ (੨) ਬੰਧੁ ਨ
੨੬੬	੧	੩	ਭੇਖ ਅਨੇਕ; ਅਗਨਿ ਨਹੀ ਬੁਝੈ ॥ (ਬੁਝੈ ਪੋਲਾ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਸਲੋਹਣਾ ਕਰੋ। ੨ ਅਨ-ਗਿਣਤ । ੩ ਇਹ ਅੱਖਰ ਤਾਂ ਲਿਖੇ ਹਨ ਕਿ ਕੰਠੋਂ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਲੋਕ ਗੁਰਦੇਵ ਮਾਤਾ ਵਾਲਾ ਅੰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਛਡਣਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਅਖਰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨੇ। ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਤੇ ਸਧਾਰਨ ਪਾਠ ਵਿਚ ਭੀ ਇਹ ਰੀਤੀ ਹੈ। ੪ ਕੇ ਤਾਈਂ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੬੭	੧	੪	ਮੁਖਿ ਅਪਿਆਉ; ਬੈਠ ਕਉ ਦੈਨ ॥
	੧੭	੪	ਕਰਤਾਰ ਕਰੁਣਾਮੈ; ਦੀਨੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੈ ॥
੨੬੮	੬	੫	ਏਕ ਬਸਤੁ ਕਾਰਨਿ; [1]ਬਿਖੋਟਿ ਗਵਾਵੈ ॥
੨੬੯	੭	੫	ਮਨਿ ਨਹੀ ਪ੍ਰੀਤਿ; ਮੁਖਹੁ ਗੰਢ ਲਾਵਤ ॥
੨੭੧	੫	੭	ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ; ਪ੍ਰਗਟੈ ਸੁਗਿਆਨੁ ॥
੨੭੨	੯	੭	ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ; ਸਾਧ ਬਨਿਆਈ ॥
	੧੩	੮	ਜਿਉ 'ਬਸੁਧਾ'; ਕੋਊ ਖੋਦੈ ਕੋਊ ਚੰਦਨ ਲੇਪ ॥ (ਬਸੁੱਧਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੨੭੩	੧੫	੮	ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਕਾ; ਕਥਿਆ ਨ ਜਾਇ [2]ਅਧਾਖ੍ਰੁ ॥
	੧੬	੮	ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਕੀ ਮਿਤਿ; ਕਉਨੁ ਬਖਾਨੈ ॥
੨੭੪	੮	੯	ਨਾਨਕ ਓਹੁ 'ਅਪਰਸੁ'; ਸਗਲ ਨਿਸਤਾਰੈ ॥ (ਅੱਪਰਸੁ ਬੋਲੋ)
੨੭੫	੧	੯	ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ; ਸਤਿ ਰਾਮਦਾਸੁ ॥
	੯	੯	ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ; ਭਏ ਨਿਹਾਲ ॥
	੧੬	੧੦	ਕਈ ਕੋਟਿ; ਪਰ ਦੂਖਨਾ ਕਰਹਿ ॥
੨੭੬	੨	੧੦	ਕਈ ਕੋਟਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ; ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਅਰੁ ਸਾਸਤ ॥
੨੭੭	੧	੧੧	ਅੰਤੁ ਨਹੀ ਕਿਛੁ; ਪਾਰਾਵਾਰਾ ॥
			ਹੁਕਮੇ ਧਾਰਿ; ਅਧਰ ਰਹਾਵੈ ॥ (ਅਧੱਰ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਸਫਾਈ। ੨ ਅੱਧਾ ਅਖਰ ਜਾਂ ਅਧਿਸ਼ਟਾਨ ਰੂਪ ਅਖਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਦਾ ਅੱਧਾ ਅਖਰ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ, ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਹੀ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਓਸ ਦੇ ਗਿਆਨੀ ਦਾ ਕੀ ਕੋਈ ਕਥਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੭੮	੧	੧੦	ਅਨਿਕ ਜੋਨਿ; ਭਰਮੈ ਭਰਮੀਆ ॥
	੧੫	੧੨	ਹਰਿ ਦਰਗਹ; ਕਹੁ ਕੈਸੇ ਗਵੈ ॥
੨੭੯	੧੭	੧੩	ਸੰਤ ਕੈ ਦੂਖਨ ਤੇ; ਮੁਖੁ ਭਵੈ ॥
	੧੮	੧੩	ਸੰਤ ਕੈ ਦੂਖਨਿ; [1]ਤ੍ਰਿਗਦ ਜੋਨਿ ਕਿਰਮਾਇ ॥
੨੮੦	੧	੧੩	ਸੰਤ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ; ਮਹਾ [2]ਅਤਤਾਈ ॥
	੧੧	੧੩	ਜਿਉ ਜਲ ਬਿਹੂਨ; ਮਛੁਲੀ ਤੜਫ-ੜਾਇ ॥
	੧੨	੧੩	ਜਿਉ ਬੂਆੜੁ ਤਿਲੁ; ਖੇਤ ਮਾਹਿ ਦੁਹੇਲਾ ॥
੨੮੨	੧੬	੧੫	ਤਿਉ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ; ਮਨਹਿ [3]ਅਸਥੰਮਨੁ ॥
੨੮੩	੩	੧੫	ਲਪਟਿ ਰਹਿਓ ਰਸਿ; ਲੋਭੀ ਪਤੰਗ ॥
੨੮੪	੧	੧੬	ਨਾਨਕ ਕੈ ਮਨਿ; ਇਹੁ [4]ਅਨਰਾਉ ॥
੨੮੫	੧	੧੬	ਨਾਨਕ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ; ਸੋ ਵਰਤੀਆ ॥
੨੮੬	੧੪	੧੮	ਸਿਖ ਕੀ ਗੁਰੁ; ਦੁਰਮਤਿ ਮਲੁ ਹਿਰੈ ॥
੨੮੭	੭	੧੮	ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ; ਅਖੵਓ ਜਾਕਾ ਮੰਤ੍ਰੁ ॥ (ਅਖਿਅਉ ਬੋਲੋ)
	੧੪	੧੮	ਨਾਨਕ ਭਰਮ ਮੋਹ ਦੁਖ; ਤਹ ਤੇ ਨਾਸੇ ॥
੨੮੮	੧੬	੧੯	ਇਨ ਤੇ ਕਹਹੁ ਤੁਮ; ਕਵਨ ਸਨਾਥਾ ॥
੨੯੦	੭	੨੦	ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਪੇਖਿ ਦਰਸੁ; ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

---

੧ ਟੇਢੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਕੀੜੇ ਆਦਿ। ੨ ਅਤਿਤਾਈ ਦੇ ਛੇ ਲਛਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ–ਅਗ ਲਾਉਣੀ, ਜ਼ਹਿਰ ਦੇਣੀ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੀਣ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ, ਧਨ ਦਾ ਚੁਰੌਣਾ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਚੁਰੌਣੀ, ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਹਣੀ, ਇਹ ਛੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤਿਤਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਿੰਦਕ ਵਡਾ ਅਤਿਤਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੩ ਮਨ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਥੰਮਣ ਵਾਲਾ। ੪ ਪਰੇਮ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੨੯੦	੧੪	੨੦	ਬਹੁ ਭੋਜਨ; ਕਾਪਰ ਸੰਗੀਤ ॥
	੧੫	੨੦	ਭਲੀ 'ਸੁਕਰਨੀ'; ਸੋਭਾ ਧਨਵੰਤ ॥
	੧੭	੨੧	ਜਬ ਅਕਾਰੁ ਇਹੁ, ਕਛੁ ਨ ਦ੍ਰਿਸਟੇਤਾ ॥
			ਪਾਪ ਪੁੰਨ; ਤਬ ਕਹ ਤੇ ਹੋਤਾ ॥
੨੯੪	੩	੨੨	ਸਸੀਅਰ ਸੂਰ; ਨਖ੍ਤ੍ਰ ਮਹਿ ਏਕੁ ॥ (ਨਖਿਅਤ੍ਰ ਬੋਲੋ)
੨੯੫	੧੦	੨੪	ਅਮੁਲੀਕ ਲਾਲ; ਇਹੁ ਰਤਨ ॥
੨੯੬	੯	੨੪	ਨਾਨਕ ਇਹ ਗੁਣਿ; ਨਾਮੁ ਸੁਖਮਨੀ ॥
			ਥਿਤੀ ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਸਲੋਕੁ ॥
੨੯੭	੧੩	੪	ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ, ਮੁਖ ਊਜਲਾ; ਹੋਇ, ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਰਵਾਲ ॥
੨੯੮	੪	੬	ਖਾਟਿ ਖਜਾਨਾ ਗੁਣ ਨਿਧਿ ਹਰੇ; ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ॥
	੧੨	੮	ਨਿਰਮਲ ਗੀਤਿ; ਨਿਰੋਧਰ ਮੰਤ ॥
	੧੫	੯	ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਜਪਹਿ; ਕਰਤ ਬਿਪਰੀਤਿ ॥
੨੯੯	੯	੧੨	[1]ਪੰਚ-ਭੂ-ਆਤਮਾ; ਹਰਿ ਨਾਮ ਰਸਿ ਪੋਖੈ ॥
੩੦੦	੬	੧੬	[2]ਪੂਰਨਮਾ, ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭ ਏਕੁ; ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ॥

੧ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਸਤੋ ਗੁਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਮਨ ।
੨ ਪੂੰਨਿਆਂ ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਗਉੜੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੪
੩੦੦	੬	੧	ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਦਇਆਲੁ ਹੈ; ਜਿਸਨੋ [1]'ਸਮਤੁ' ਸਭੁ ਕੋਇ ॥ (ਸੁਮੱਤ ਨਾ ਬੋਲੋ)
੩੦੧	੬	੨	ਜਿਨ ਸਾਲਾਹਨਿ ਸੇ ਮਰਹਿ; ਖਪਿ ਜਾਵੈ ਸਭੁ [2]'ਅਪਵਾਦੁ'॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਬਰੇ; ਜਪਿ ਹਰਿ ਹਰਿ [3]ਪਰਮਾਨਾਦੁ ॥
	੭	੨	ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਪਵਿਤੁ; ਹਰਿ ਮੁਖਿ ਬੋਲੀ ਸਭਿ ਦੁਖ 'ਪਰਹਰੀ' ॥
੩੦੨	੧੬	੬	ਕੂੜਿਆਰ ਪਿਛਾਹਾ ਸਟੀਅਨਿ; ਕੂੜੁ ਹਿਰਦੈ ਕਪਟੁ, ਮਹਾ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ ॥
੩੦੩	੧	੭	ਜਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਰਾਫੁ, ਨਦਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ; [4]'ਸੁਆਵਗੀਰ' ਸਭਿ ਉਘੜਿ ਆਏ ॥ ਓਇ ਜੇਹਾ ਚਿਤਵਹਿ ਨਿਤ, ਤੇਹਾ ਪਾਇਨਿ; ਓਇ ਤੇਹੋ ਜੇਹੇ ਦਯਿ [5]ਵਜਾਏ ॥ (ਦਯਿ ਪਾਠ ਦਈਇ ਪੜ੍ਹੋ)
	੫	੭	ਅਹੰਕਾਰੀਆ ਨੋ ਦੁਖ ਭੁਖ ਹੈ; ਹਥੁ [6]'ਤਡਹਿ' ਘਰਿ ਘਰਿ ਮੰਗਾਇ ॥ (ਤੱਡਹਿ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਸਮਾਨ, ਇਕੋ ਜਿਹਾ । ੨ ਖੋਟਾ ਝਗੜਾ ਵਾ ਨਿੰਦਾ । ੩ ਪਰਮ ਅਨਾਦਿ ਸਰੂਪ ਜਾਂ ਪਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ । ੪ ਮਤਲਬ ਦੇ ਪਕੜਨ ਵਾਲੇ ਮਤਲਬੀ ਵਾ ਸ੍ਵਾਂਗਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ । ੫ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ । ੬ ਹਥ ਅੱਡਣੇ ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੦੩	੯	੭	ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ;
			ਜਿਨਿ ਅਉਗਣ ਮੇਟਿ ਗੁਣ ਪਰਗਟੀਆਏ ॥
	੧੫	੮	ਹਰਿ ਬਾਤਾ ਆਖਿ ਸੁਣਾਏ ਨਾਨਕੁ;
			ਹਰਿ ਕਰਤੇ ਏਵੈ ਭਾਵੈ ॥
	੧੭	੮	ਓਹੁ 'ਗਲ' ਫਰੋਸੀ ਕਰੇ ਬਹੁਤੇਰੀ; (ਗੱਲ ਬੋਲੋ)
੩੦੪	੮	੯	ਗੁਰਸਿਖੀ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬੀਜਿਆ;
			ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ, ਫਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਇਆ ॥
	੧੨	੯	ਰਾਤੀ ਊਘੈ ਦਬਿਆ; ਨਵੇ ਸੋਤ ਸਭਿ ਢਿਲਾ ॥
			(ਨੱਵੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
			ਨਿਤ ਦੇਵਹਿ ਭਲਾ ॥
			(ਮੁਖ ਭੱਲਾ ਬੋਲੋ, ਦੂਜੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਭਲਾ ਪੋਲਾ ਬੋਲੋ)
	੧੩	੯	ਸੇ ਅਪਵਿਤ; ਅਮੇਧ ਖਲਾ ॥ ਭਲ ਭਲਾ ॥
			ਖੇਲ ਸਭਿ ਖਿਲਾ ॥ (ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਬੋਲੋ)
	੧੯	੧੦	ਜਿਨ ਅੰਦਰਿ ਕਪਟੁ ਵਿਕਾਰੁ ਝੂਠੁ;
			ਓਇ ਆਪੇ ਸਹੈ ਵਖਿ ਕਢੇ ਜਜਮਾਲੇ ॥
੩੦੫	੨	੧੦	ਜਿਨ ਅੰਦਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਹਰਿ ਕੇਰੀ;
			ਸੇ [1]ਕਿਚਰਕੁ [2]ਵੇਰਾਈਅਨਿ ਮਨਮੁਖ [3]ਬੇਤਾਲੇ ॥
	੧੩	੧੧	ਅਗੋਦੇ [4]ਸਤਭਾਉ ਨ ਦਿਚੈ,
			ਪਿਛੋਦੇ ਆਖਿਆ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵੈ ॥

੧ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਚਿਰ। ੨ ਪੁਛੌਣਾ ਕਰੀਏ। ੩ ਭੂਤ।
੪ ਨਿਸਚਾ ਵਾ ਸਚਾ ਪਰੇਮ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੦੫	੧੭	੧੧	ਉਦਮੁ ਕਰੇ, [1]ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ;
			ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥
੩੦੬	੬	੧੨	ਪਾਸਿ ਨ ਦੇਈ ਕੋਈ ਬਹਣਿ ਜਗਤ ਮਹਿ;
			ਗੂਹ ਪੜਿ ਸਗਵੀ ਮਲੁ ਲਾਇ, ਮਨਮੁਖੁ ਆਇਆ ॥
	੮	੧੨	[2]ਤੜ ਸੁਣਿਆ, ਸਭਤੁ ਜਗਤ ਵਿਚਿ ਭਾਈ;
			ਵੇਮੁਖੁ ਸਣੈ ਨਫਰੈ ਪਉਲੀ ਪਉਦੀ;
			ਫਾਵਾ ਹੋਇ ਕੈ ਉਠਿ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥
੩੦੭	੧੦	੧੩	ਤੂਹੈ ਸਚਾ, ਸਚੁ ਤੂ; 'ਸਭਦੂ' ਉਪਰਿ ਤੂ ਦੀਬਾਣੁ ॥
	੧੭	੧੪	ਜੋ ਇਛੈ ਸੋ ਫਲੁ ਪਾਇਸੀ, ਪੁਤੁ ਧਨੁ ਲਖਮੀ;
			[3]ਖੜਿ ਮੇਲੇ, ਹਰਿ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥
੩੦੮	੮	੧੪	ਸਚੁ ਪੂਜੀ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇ ਪ੍ਰਭੁ; ਵਣਜਾਰੇ [4]ਥਾਰੇ ॥
	੧੩	੧੫	ਗਲਾ ਉਪਰਿ [5]'ਤਪਾਵਸੁ' ਨ ਹੋਈ;
			ਵਿਸੁ ਖਾਧੀ 'ਤਤਕਾਲ' ਮਰਿ ਜਾਏ ॥
੩੦੯	੫	੧੫	ਤਿਸ ਕਉ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਹਿ;
			ਜਿਸਕੈ ਮਸਤਕਿ ਹਥੁ ਧਰਿਆ ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ; ਸੋ ਪੂਰਾ ਹੋਈ ॥
	੮	੧੫	ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਅਪਾਰੁ ਹੈ; ਅੰਦਰਿ [6]'ਹਟਨਾਲੇ' ॥
	੯	੧੫	ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹਰਿ ਵਣਜੀਐ; ਹੀਰੇ [7]ਪਰਵਾਲੇ ॥
੩੧੦	੭	੧੭	ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਪਿਤਾ ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਕੁਲੁ;
			ਧਨੁ ਧਨੁ ਸੁ ਜਨਨੀ, ਜਿਨਿ ਗੁਰੂ ਜਣਿਆ ਮਾਇ ॥

---

੧ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ। ੨ ਛੇਤੀ। ੩ ਲਿਜਾ ਕੇ। ੪ਤੇਰੇ।
੫ ਨਿਆਉਂ। ੬ ਬਜਾਰ ਇੰਦਰੇ ਰੂਪੀ ਜਾਂ ਸ੍ਰਵਣ ਮੰਨਣਾਦਿ।
੭ ਮੂੰਗੇ, ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ ਰੂਪ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੧੦	੧੦	੧੭	ਜਾ ਡਿਠਾ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ; ਤਾਂ ਅੰਦਰਹੁ ਮਨੁ ਸਾਧਾਰਿਆ ॥
੩੧੧	੩	੧੯	ਜਿਨਾ ਅੰਦਰਿ [1]'ਉਮਰਥਲ'; ਸੇਈ ਜਾਣਨਿ [2]ਸੂਲੀਆ ॥ (ਉਮਰ-ਥਲ ਬੋਲੋ, ਇਕਠਾ ਹੈ)
	੪	੧੯	ਹਰਿ ਮੇਲਹੁ ਸਜਣੁ ਪੁਰਖੁ; ਮੇਰਾ ਸਿਰੁ ਤਿਨ ਵਿਟਹੁ ਤਲ ਰੋਲੀਆ ॥
	੬	੧੯	ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਨਾਨਕ ਮੇਲਿ; ਗੁਰ ਪਹਿ ਸਿਰੁ ਵੇਚਿਆ ਮੋਲੀਆ ॥
	੧੮	੨੦	ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਆਪੁ ਰਖਿਆ ਸਤਿਗੁਰ ਵਿਚਿ; ਗੁਰੁ ਆਪੇ ਤੁਧੁ ਸਵਾਰਿਆ ॥
੩੧੨	੨	੨੦	ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੇ ਗੁਰਸਿਖ ਪੁਤ ਹਹੁ; ਹਰਿ ਜਪਿਅਹੁ ਹਰਿ ਨਿਸਤਾਰਿਆ ॥
	੯	੨੧	ਜਾ ਗੁਰੁ ਕਹੈ ਉਠਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ; ਬਹਿ ਜਾਹਿ ਘੁਸਰਿ [3]ਬਗੁਲਾਰੇ ॥ ਗੁਰਸਿਖਾ ਅੰਦਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਵਰਤੈ; ਚੁਣਿ ਕਢੇ ਲਧੋ [4]ਵਾਰੇ ॥ ਓਇ ਅਗੈ ਪਿਛੈ ਬਹਿ ਮੁਹੁ ਛਪਾਇਨਿ; ਨ ਰਲਨੀ ਖੋਟੇਆਰੇ ॥

---

੧ ਗਦੋਧਾਣਾ ਫੋੜਾ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਮਰ ਦਾ ਥਲਾ ਸਿਰਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਿਦਾ ਸਥਾਨ ਪਰੇਮ ਨਾਲ ਉਮਗ ਆਇਆ ਹੈ। ੨ ਦੁਖ। ੩ ਬਗਲ, ਖੂੰਜੇ ਵਿਚ, ਬਗਲੇ ਵਤ ਦੰਭੀ ਘੁਸਰ=ਦੱਬ ਕੇ ਛਿਪਣਾ। ੪ ਲਭਣ ਵਾਲੇ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੧੨	੧੦	੨੧	ਓਨ੍ਹਾ ਦਾ ਭਖੁ ਸੁ ਓਥੈ ਨਾਹੀ; ਜਾਇ ਕੂੜੁ ਲਹਨਿ 'ਭੇਡਾਰੇ' ॥ (ਭੱਖੁ ਬੋਲੋ)
੩੧੩	੧੮	੨੪	ਮਾਇਆ ਧਾਰੀ; ਅਤਿ ਅੰਨ੍ਹਾ ਬੋਲਾ ॥ (ਅੱਤਿ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੯	੨੪	ਨਾਨਕ; ਵਜਦਾ ਜੰਤੁ ਵਜਾਇਆ ॥
੩੧੪	੧੧	੨੬	ਜਿਨਿ ਗੁਰੁ [1]ਗੋਪਿਆ ਆਪਣਾ; ਤਿਸੁ ਠਉਰ ਨ ਠਾਉ ॥
੩੧੫	੩	੨੭	**ਪਉੜੀ ੫**—ਇਹ ਪੰਜ ਅੰਗ ਜਿਸ ਪਉੜੀ ਅਗੇ ਆਵੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਭ ਥਾਂ ਪਉੜੀ ਪੰਜਵਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਉੜੀਆਂ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ ।
	੬	੨੮	ਜੋ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖੁ ਪ੍ਰਭ; ਮੇਟਣਾ ਨ ਜਾਇ ॥
	੭	੨੮	ਨਾਰਾਇਣ ਲਇਆ [2]ਨਾਠੂੰਗੜਾ; ਪੈਰ ਕਿਥੈ ਰਖੈ ॥ (੨) ਨਾ [3]ਠੂੰਗੜਾ
	੧੪	੩੦	ਤਪਾ ਨ ਹੋਵੈ ਅੰਦ੍ਰਹੁ ਲੋਭੀ; ਨਿਤ ਮਾਇਆ ਨੋ ਫਿਰੈ [4]'ਜਜਮਾਲਿਆ' ॥ (ਤਪਾ ਪੋਲਾ ਬੋਲੋ)
	੧੫	੩੦	ਅਗੋਦੇ ਸਦਿਆ ਸਤੈ ਦੀ ਭਿਖਿਆ ਲਏ ਨਾਹੀ; ਪਿਛੋਦੇ ਪਛੁਤਾਇਕੈ, ਆਣਿ ਤਪੈ ਪੁਤੁ ਵਿਚਿ ਬਹਾਲਿਆ ॥
	੧੬	੩੦	ਜਿਥੈ ਥੋੜਾ ਧਨੁ ਵੇਖੈ ਤਿਥੈ ਤਪਾ ਭਿਟੈ ਨਾਹੀ; ਧਨਿ ਬਹੁਤੈ ਡਿਠੈ, ਤਪੈ ਧਰਮੁ ਹਾਰਿਆ ॥

---

੧ ਛਪਾਇਆ । ੨ ਨੱਠਣਾ ਜੋ ਨਰੈਣ ਤੋਂ ਭਗੌੜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ੩ ਮਾਇਆ ਦਾ ਰੌਲਾ । ੪ ਰੈਂਵਾਣਿਆਂ ਦਬਾਇਆ ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੧੬	੨	੩੦	ਧਰਮਰਾਇ ਜਮਕੰਕਰਾ ਨੋ ਆਖਿ ਛਡਿਆ;
			ਏਸੁ ਤਪੇ ਨੋ ਤਿਥੈ [1]ਖੜਿ ਪਾਇਅਹੁ;
			ਜਿਥੈ ਮਹਾ ਮਹਾਂ ਹਤਿਆਰਿਆ ॥
	੧੦	੩੦	ਆਇ [2]'ਲਗੇਨੀ' ਦਿਹ ਥੋੜੜੇ;
			ਜਿਉ ਪਕਾ ਖੇਤੁ [3]ਲੁਣੀਐ ॥
੩੧੭	੪	੩੨	'ਖੁਧਿਆਵੰਤੁ' ਨ ਜਾਣਈ; ਲਾਜ ਕੁਲਾਜ ਕੁਬੋਲੁ ॥
			ਨਾਨਕੁ ਮਾਂਗੈ ਨਾਮੁ ਹਰਿ; ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸੰਜੋਗੁ ॥
	੬	੩੨	[4]ਘਤਿ [5]ਗਲਾਵਾਂ ਚਾਲਿਆ; (ਘੱਤਿ ਬੋਲੋ)
			ਤਿਨਿ ਦੂਤਿ [6]'ਅਮਲ' ਤੇ ॥ (ਅਮੱਲ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
			ਕਾਈ ਆਸ ਨ ਪੁੰਨੀਆ;
			ਨਿਤ [7]'ਪਰ' ਮਲੁ [8]ਹਿਰਤੇ ॥
			ਸਭੇ [9]ਧਿਰਾਂ [10]ਨਿਖੁਟੀਅਸੁ;
			[11]ਹਿਰਿ 'ਲਈਅਸੁ' ਧਰ ਤੇ ॥
			[12]ਵਿਝਣ [13]ਕਲਹ ਨ ਦੇਵਦਾ;
			ਤਾਂ [14]ਲਇਆ ਕਰਤੇ ॥
			ਜੋ ਜੋ ਕਰਤੇ [15]'ਅਹੰਮੇਉ'; ਝੜਿ ਧਰਤੀ ਪੜਤੇ ॥
	੯	੩੩	ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨੁ; ਬਿਬੇਕ ਬੁਧਿ ਹੋਇ ॥

੧ ਲਜਾ ਕੇ । ੨ ਲਗੇ ਹਨ । ੩ ਕੱਟਣਾ । ੪ ਪਾ ਕੇ । ੫ ਫਾਹਾ । ੬ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ । ੭ ਪਰਾਈ ਮੈਲ ਮਾਇਆ ਜਾਂ ਨਿੰਦਾ । ੮ ਚੁਰਾਉਂਦੇ ਹਨ । ੯ ਤਰਫਾਂ । ੧੦ ਮੁਕ ਗਈਆਂ । ੧੧ ਚੁਕ ਲਿਆ ਧਰ=ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਮਾਰ ਦਿਤਾ । ੧੨ ਮਿਟਣਾ ੧੩ ਲੜਾਈ । ੧੪ ਮਾਰ ਲਿਆ । ੧੫ ਹੰਕਾਰ ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੧੭	੧੩	੩੩	ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਖੈ, ਸੋ ਕਾਰ ਕਮਾਵਨਿ, ਸੁ ਜਪੁ ਕਮਾਵਹਿ; ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਕੀ ਘਾਲ, ਸਚਾ ਥਾਇ ਪਾਵੈ ॥
੩੧੮	੨		ਗਉੜੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੫ ਰਾਇ ਕਮਾਲਦੀ, ਮੌਜਦੀ ਕੀ, ਵਾਰ ਕੀ ਧੁਨਿ ਉਪਰਿ ਗਾਵਣੀ ॥
	੧੦	੨	[੧]ਚੇਤਾਈ ਤਾਂ ਚੇਤਿ; ਸਾਹਿਬੁ ਸਚਾ ਸੋ ਧਣੀ ॥
	੧੩	੨	ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭਿ ਆਪਣੀ; ਹਰਿ ਆਪਿ ਪਰਖੇ ॥ (ਪਰੱ-ਖੇ ਬੋਲੋ)
	੧੭	੩	ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਗੁਰ; ਭੁਖ ਰਹੈ ਨ ਕਾਈ ॥
੩੧੯	੧	੪	[੨]ਦਾਮਨੀ 'ਚਮਤਕਾਰ'; ਤਿਉ ਵਰਤਾਰਾ ਜਗ [੩]ਖੇ ॥ ਵਥੁ ਸੁਹਾਵੀ ਸਾਇ; ਨਾਨਕ ਨਾਉ ਜਪੰਦੋ ਤਿਸੁ ਧਣੀ ॥
	੯	੬	ਚਿੜੀ ਚੁਹਕੀ ਪਹੁ ਫੁਟੀ; (ਚੁਹੱਕੀ ਨਾ ਬੋਲਣਾ)
	੧੧	੬	ਤਿਸੈ ਪਰਾਪਤਿ [੪]ਭਾਇਰਹੁ; ਜਿਸੁ ਦੇਇ ਬਿਧਾਤਾ ॥
	੧੪	੭	'ਵਿਸਾਰੇਦੇ' ਮਰਿ ਗਏ; ਮਰਿ ਭਿ ਨ ਸਕਹਿ ਮੂਲਿ ॥
੩੨੦	੬	੯	ਓਥੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵੰਡੀਐ; ਸੁਖੀਆ ਹਰਿ ਕਰਣੇ ॥
	੧੨	੧੦	ਗੁਰੁ ਭੇਟਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਹਰਿ; ਪੜਿ ਬੁਝਿ [੫]'ਸਮਧਾ' ॥ (ਸਮੱਧਾ ਬੋਲੋ) ਨਾਨਕ ਪਾਇਆ ਸੋ ਧਣੀ; ਹਰਿ ਅਗਮ ਅਗਾਧਾ ॥ (ਅਗੱਧਾ ਬੋਲੋ)

੧ ਚੇਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬੁਧ ਹੈ। ੨ ਬਿਜਲੀ। ੩ ਵਿਖੇ।
੪ ਭਰਾਵੇ! ਪਰੇਮ ਵਿਚ ਰਹੋ। ੫ ਸਮਝ ਲਿਆ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੨੦	੧੭	੧੧	ਹਰਿ ਗੁਣ [1]ਗੁੰਫਹੁ, ਮਨਿ ਮਾਲ ਹਰਿ; ਸਭ ਮਲੁ ਪਰਹਰੀਐ ॥
	੧੯	੧੨	ਗਾਲੀ [2]ਅਲ ਪਲਾਲੀਆ; ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਹਿ ਮਿਤ ॥
੩੨੧	੪	੧੩	ਉਠੰਦਿਆ ਬਹੰਦਿਆ ਸਵੰਦਿਆ; ਸੁਖੁ ਸੋਇ ॥
	੭	੧੩	ਇਕੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਰਵਿ ਰਹਿਆ; ਭਾਉ 'ਦੂਜਾ' [3]ਕੁਠਾ ॥ (ਕੁੱਠਾ ਬੋਲੋ) (ਦੂਜਾ ਪਾਠ ਦੁਇਆ ਕਰਣਾ)
	੮	੧੪	[4]ਜਾਚੜੀ ਸਾ 'ਸਾਰੁ'; ਜੋ ਜਾਚੰਦੀ ਹੇਕੜੋ ॥
	੯	੧੪	[5]ਨੀਹਿ ਜਿ [6]ਵਿਧਾ ਮੰਨੁ; ਪਛਾਣੂ ਵਿਰਲੋ [7]ਥਿਓ ॥
੩੨੨	੬	੧੭	[8]ਧਰਣਿ 'ਸੁਵੰਨੀ', [9]ਖੜ [10]ਰਤਨ ਜੜਾਵੀ; ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪੁਰਖੁ ਮਨਿ ਵੁਠਾ ॥
	੮	੧੭	ਜਿਥੈ ਡਿਠਾ [11]'ਮਿਰਤਕੋ'; [12]ਇਲ ਬਹਿਠੀ ਆਇ ॥ (ਬਹਿੱਠੀ ਬੋਲੋ)
	੧੬	੧੯	ਜਿਥਹੁ ਵੰਞੈ ਜਾਇ; ਤਿਥਾਊ [13]ਮਉਜੂਦੁ ਸੋਇ ॥
੩੨੩	੬	੨੧	ਤਿੰਨ੍ਹਾ ਭੁਖ ਨ ਕਾ ਰਹੀ; ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਭੁ ਹੈ ਸੋਇ ॥
	੯	੨੧	ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗੀ ਹਰਿ ਨਾਮ ਸਿਉ; 'ਏ' ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ ॥

---

੧ ਗੁੰਦਣਾ ਕਰੋ। ੨ ਅਸਤ ਬਿਅਸਤ ਭਾਵ ਬਿਅਰਥ। ੩ ਨਾਸ ਕੀਤਾ। ੪ ਮੰਗਣਾ। ੫ ਪਰੇਮ। ੬ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆਂ ਗਿਆ। ੭ ਹੋਇਆ। ੮ ਬੁਧ ਰੂਪੀ ਧਰਤੀ ਸੁਵੰਨੀ=ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਰੂਪੀ ਸ਼ੁਭ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ। ੯ ਘਾਸ, ਖਟ ਸੰਪਤੀ ਰੂਪ ਸਮ ਦਮ ਆਦਿ। ੧੦ ਵੈਰਾਗ ਆਦਿ। ੧੧ ਮੁਰਦਾਰ। ੧੨ ਇਲ਼, ਮੰਦ ਵੈਰਾਗੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਮੁਰਦੇ ਤੇ। ੧੩ ਇਸਥਿਤ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੨੩	੧੦	੨੧	ਸੁਧੁ ਕੀਚੇ ॥ ਸੁੱਧ ਪਾਠ ਕਰੋ ਬਾਣੀ ਦਾ, ਇਹ ਸ਼ੁੱਧ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਸੋਧਣ ਲਈ ਕਲਮ ਨਾ ਚੁਕੇ।
			ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਭਗਤਾਂ ਕੀ ਬਾਣੀ
			੧ ੳ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ
	੧੨	੧	'ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੇ ਚਉਪਦੇ ੧੪' ਨੂੰ ਚੌਦਾਂ ਉਚਾਰੋ ॥ ਅਜਿਹੇ ਅੰਗ ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਪਾਠ ਸਮੇਂ ਉਚਾਰਨੇ ਹਨ, ਜੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀ ਹੋਣ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨੇ, ਸਾਰੀ ਬੀੜ ਵਿਖੇ ਇਹੋ ਨਿਯਮ ਹੈ ॥
	੧੩	੧	ਅਬ ਮੋਹਿ ਜਲਤ; ਰਾਮ ਜਲੁ ਪਾਇਆ ॥ ਮਨੁ ਮਾਰਣ ਕਾਰਣਿ; ਬਨ ਜਾਈਐ ॥
	੧੯	੧	ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰੁ; ਹਉ [੧]'ਨਉਤਨੁ' ਚੇਲਾ ॥
੩੨੪	੨	੩	ਹਮ ਅਪਤਹ, ਅਪੁਨੀ ਪਤਿ ਖੋਈ ॥ (ਅਪਤਹ ਤੇ ਅਪੱਤਹ ਦੋਨੋਂ ਠੀਕ ਹਨ)
	੮	੫	ਜਉ ਪੈ; ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਤਿ ਨਾਹੀ ॥ (ਰਾਮ ਨਾਮ ਭੀ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)
	੧੦	੫	ਤਿਨ ਕਉ; ਦਇਆ ਸੁਪਨੈ ਭੀ ਨਾਹੀ ॥
	੧੨	੫	'ਸਰਬਸੁ' ਛੋਡਿ; ਮਹਾਂ ਰਸੁ ਪੀਜੈ ॥ (ਸਰਬ ਰਸ ਪਾਠ ਭੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)
	੧੪	੬	ਕਰਮ ਕਰਤ; [੩]ਬਧੇ ਅਹੰਮੇਵ ॥ (ਬੱਧੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)

੧ ਨਵੀਨ। ੨ ਸੇਵਕ। ੩ ਵਧਦਾ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੨੫	੪	੯	ਜੋਤਿ ਕੀ ਜਾਤਿ; ਜਾਤਿ ਕੀ ਜੋਤੀ ॥
	੫	੯	ਕਵਨ ਸੁ ‘ਘਰੁ’; ਜੋ ਨਿਰਭਉ ਕਹੀਐ ॥
	੭	੯	ਕਬੀਰ; ਨਿਰਗੁਣ ਨਾਮ ਨ ਰੋਸੁ ॥
	੮	੧੦	ਜੋ ਜ਼ਨ ਪਰ [1]‘ਮਿਤਿ’; ਪਰ [2]ਮਨੁ ਜਾਨਾ ॥
			ਬਾਤਨ ਹੀ; ਬੈਕੁੰਠ ਸਮਾਨਾ ॥
			(੨) ਬਾਤ ਨਹੀ, (੩) ਬਾ ਤਨ ਹੀ
	੯	੧੦	ਨਾ ਜਾਨਾ; ਬੈਕੁੰਠ ‘ਕਹਾ’ ਹੀ ॥
			ਜਾਨੁ ਜਾਨੁ; ਸਭਿ ਕਹਹਿ ਤਹਾ ਹੀ ॥
			ਕਹਨ ਕਹਾਵਨ; ਨਹ [3]‘ਪਤੀਅਈ’ ਹੈ ॥
	੧੪	੧੧	ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ; [4]‘ਮਰਦਨ’ ਅੰਗਾ ॥
	੧੬	੧੨	ਤਉ ਕੀਜੈ; ਜਉ [5]‘ਆਪ’ ਨ ਜੀਜੈ ॥
			(੨) ਆਪਨ ਜੀਜੈ
	੧੭	੧੨	ਅਬ ਮੋਹਿ ਮਿਲਿਓ ਹੈ; ਜੀਆਵਨ ਹਾਰਾ ॥
			ਇਆ ਦੇਹੀ; [6]ਪਰਮਲ [7]‘ਮਹਕੰਦਾ’ ॥
੩੨੬	੬	੧੪	[8]‘ਮਾਤਾ [9]ਭੈਸਾ; [10]ਅੰਮੁਹਾ ਜਾਇ ॥
			(ਮੱਾਤਾ ਬੋਲਣਾ, ਅੰ-ਮੁਹਾ ਬੋਲਣ ਲਈ ਡੈਸ਼ ਹੈ)
	੭	੧੪	ਲੇਲੇ ਕਉ ਚੂਘੈ; ਨਿਤ ਭੇਡ ॥ (ਨਿੱਤ ਬੋਲੋ।

੧ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਤੋਂ ਪਰੇ। ੨ ਮਨ ਤੋਂ ਪਰੇ। ੩ ਪਤੀਜਦਾ ਨਹੀਂ, ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ। ੪ ਮਲਦਾ ਹੈ ਬਟਣਾ ਆਦਿਕ। ੫ ਆਪ ਚੇਤਨ ਸਰੂਪ ਹੋਣੇ ਤੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜਿਊਂਦੇ ਹਨ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਰਨ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ। ੬ ਚੰਦਨ। ੭ ਮਹਿਕਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੮ ਮਸਤ। ੯ ਝੋਟਾ ਹੰਕਾਰੀ ਜੀਵ। ੧੦ ਅਮੋੜ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
	੭	੧੪	ਰਾਮ ਰਮਤ; ਮਤਿ ਪਰਗਟੀ-ਆਈ ॥
	੧੦	੧੫	ਮਰਤੀ ਬਾਰ; [੧]'ਮਗਹਰਿ' ਉਠਿ ਆਇਆ ॥
	੧੩	੧੬	ਧਰਨਿ ਪਰੈ; ਉਰਵਾਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥
	੧੫	੧੬	ਹਾਥਿ [੨]ਤਡੋਰ; ਮੁਖਿ ਖਾਇਓ [੩]ਤੰਬੋਰ ॥ (੨) ਤ ਡੋਰ
	੧੯	੧੭	ਸਾਕਤ ਉਲਟਿ; [੪]'ਸੁਜਨ' ਭਏ ਚੀਤਾ ॥
੩੨੭	੫	੧੮	ਜਿਉ ਗੂੰਗੇ; 'ਸਾਕਰ' ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥
			ਮਨ ਰੇ ਪਵਨ ਦ੍ਰਿੜ; 'ਸੁਖਮਨ' ਨਾਰੀ ॥
	੭	੧੯	ਉਲਟੀ ਗੰਗਾ; 'ਜਮੁਨ' ਮਿਲਾਵਉ ॥ (੨) ਜਮੁ ਨ ਮਿਲਾਵਉ
	੯	੧੯	[੫]ਅਪੁ [੬]ਤੇਜੁ ਬਾਇ; ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਆਕਾਸਾ ॥
	੧੫	੨੦	ਮਰਿ ਮਰਿ ਜਾਤੇ; ਜਿਨ ਰਾਮੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ॥
੩੨੮	੪	੨੩	ਬਿਨੁ ਸਤ; ਸਤੀ ਹੋਇ ਕੈਸੇ ਨਾਰਿ ॥ (ਪਾਠ ਦੀ ਚਾਲ ਵਾਸਤੇ ਸਤੀ ਤੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਹੈ, ਪਰ ਅਰਥ ਸਤ ਤੇ ਹੈ)
	੫	੨੩	ਸਾਹਨਿ ਸਤੁ ਕਰੈ, ਜੀਅ ਅਪਨੈ ॥
	੬	੨੩	ਸੋ ਰਮਯੇ ਕਉ; ਮਿਲੈ ਨ ਸੁਪਨੈ ॥ (ਰਮਯੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਰਮਈਏ ਪੜ੍ਹਨਾ)
	੧੦	੨੫	ਬਿਧਵਾ; ਕਸ ਨ ਭਈ ਮਹਤਾਰੀ ॥

---

੧ ਮਗਹਾ ਧਰਤੀ ਜਿਥੇ ਮਰਕੇ ਜੀਵ ਗਧਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਬਿਆਸ ਤੋਂ ਗਣੇਸ਼ ਨੇ ਧੋਖੇ ਛਲ ਨਾਲ ਸਰਾਪ ਦੁਆਇਆ ਸੀ । ੨ ਹਥ ਟਡੇ ਹੋਏ ਹਨ । ੩ ਪਾਨਾਂ ਦੇ ਬੀੜੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ । ੪ ਮਿਤ੍ਰ । ੫ ਪਾਣੀ । ੬ ਅਗਨੀ ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੨੮	੧੨	੨੫	[1]ਮੂਚੁ [2]ਮੂਚੁ ਗਰਭ ਗਏ; [3]ਕੀਨ ਬਚਿਆ ॥
			[4]ਬੁਡਭੁਜ-ਰੂਪ; ਜੀਵੇ ਜਗ [5]ਮਝਿਆ ॥
੩੨੯	੫	੨੯	ਬੂਝੈ; ਬੂਝਨਹਾਰੁ ਸਭਾਗਾ ॥
	੭	੩੦	[6]'ਸਾਂਕਲ' [7]ਜੇਵਰੀ; ਲੈ ਹੈ ਆਈ ॥
	੮	੩੦	[8]ਸਾ [9]'ਸਾਪਨਿ' ਹੋਇ; ਜਗ ਕਉ ਖਾਈ ॥
	੧੦	੩੧	ਸਗਲ [10]ਤਜੀਨੁ; ਗਗਨ ਦਉਰਾਵਉ ॥
	੧੨	੩੧	[11]'ਹਿਚਿਹਿ' ਤ; ਪ੍ਰੇਮ ਕੈ ਚਾਬੁਕ ਮਾਰਉ ॥
	੧੩	੩੨	ਤਿਹ ਮੁਖ ਦੇਖਤ; [12]'ਲੂਕਟ' ਲਾਇ ॥
	੧੫	੩੨	ਕੋ ਜਾਰੇ; ਕੋ ਗਡ ਲੇ ਮਾਟੀ ॥
	੧੬	੩੩	ਰਾਮ ਜਪਤ; ਤਨੁ ਜਰਿ ਕੀ ਨ ਜਾਇ ॥
			ਕਾ ਕੋ ਜਰੈ; ਕਾਹਿ ਹੋਇ ਹਾਨਿ ॥
			ਨਟ ਵਟ ਖੇਲੈ; ਸਾਰਿਗ-ਪਾਨਿ ॥ (ਨਟ ਵੱਟ ਬੋਲੋ)
	੧੯	੩੪	ਨਾ 'ਮੈ'; ਜੋਗ ਧਿਆਨ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥
੩੩੦	੭	੩੬	ਬਿਖਿਆ ਅਜਹੁ ਸੁਰਤਿ; ਸੁਖ ਆਸਾ ॥
	੧੪	੩੭	ਅਹਿਨਿਸਿ; ਏਕ ਨਾਮ ਜੋ ਜਾਗੇ ॥
	੧੫	੩੭	ਏਕ ਨਾਮ; [13]'ਕਲਿਪਤਰ' [14]ਤਾਰੇ ॥

(ਕਲਿ ਪਤਰ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਕਲਿਪ-ਤਰ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਬਹੁਤੇ। ੨ ਛਣਨਾ, ਗਿਰਨਾ। ੩ ਕਿਉਂ। ੪ ਭੁਜਾਂ ਤਕ ਡੁਬਿਆ ਹੋਇਆ ਕੁਸ਼ਟੀ ਰੂਪ। ੫ ਵਿਚ। ੬ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਰੂਪੀ ਸੰਗਲ। ੭ ਵਾਸ਼ਨਾ। ੮ ਓਹ ਮਾਇਆ। ੯ ਸਪਨੀ ਹੋ ਕੇ। ੧੦ ਸਰਬ ਦਾ ਤਿਆਗ ਰੂਪੀ ਕਾਠੀ। ੧੧ ਅੜੀ ਕਰੇ। ੧੨ ਅਗਨੀ ਦੀ ਚੁਆਤੀ। ੧੩ ਕਲਪ ਤਰ ਬ੍ਰਿਛ ਦੀ ਨਿਆਈਂ। ੧੪ ਜਹਾਜ਼।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੩੦	੧੬	੩੮	ਰੇ ਜੀਅ 'ਨਿਲਜ'; ਲਾਜ ਤੁੋਹਿ ਨਾਹੀ ॥ (ਨਿਲੱਜ ਬੋਲੋ)
	੧੯	੩੮	ਕਹੁ ਜਨ; ਕਾ ਨਾਹੀ ਘਰ ਤਾ ਕੇ ॥
੩੩੧	੧੨	੪੧	ਐਸਾ ਗਿਆਨੁ; ਜਪਹੁ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ॥
	੧੫	੪੨	ਇਹੁ ਮਨੁ ਬਡਾ; ਕਿ ਜਾ 'ਸਉ' ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥
	੧੯	੪੩	ਦੁਚਿਤੇ ਕੀ, ਦੁਇ ਥੂਨੀ ਗਿਰਾਨੀ; ਮੋਹੁ ਬਲੇਂਡਾ ਟੂਟਾ ॥ (ਦੁਚਿੱ-ਤੇ ਬੋਲੋ)
੩੩੨	੬	੪੪	ਬੈਠਤ ਉਠਤ; [1]'ਕੁਟਿਲਤਾ' ਚਾਲਹਿ ॥
	੭	੪੪	ਛਾਡਿ [2]ਕੁਚਰਚਾ; ਆਨ ਨ ਜਾਨਹਿ ॥ (ਕੁਚੱਰਚਾ ਬੋਲੋ)
	੮	੪੪	'ਅਵਰਨ' ਹਸਤ; ਆਪ ਹਹਿ ਕਾਂਨੇ ॥ (ਅਵੱਰਨ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੩	੪੫	ਐਸੇ ਪਿਤਰ ਤੁਮਾਰੇ ਕਹੀਅਹਿ; ਆਪਨ 'ਕਹਿਆ' ਨ ਲੇਹੀ ॥ (੨) ਆਪਨ ਕਹਿ ਆਨ ਲੇਹੀ
			ਸਰ-ਜੀਉ ਕਾਟਹਿ ਨਿਰ-ਜੀਉ ਪੂਜਹਿ; ਅੰਤ ਕਾਲ ਕਉ ਭਾਰੀ ॥
੩੩੩	੫	੪੭	ਗੁਰ-ਪਰਸਾਦਿ ਅਕਲਿ ਭਈ ਅਵਰੈ; [3]ਨਾ ਤਰੁ 'ਥਾ' ਬੇਗਾਨਾ ॥
	੬	੪੭	[4]ਅਲਉਤੀ ਕਾ ਜੈਸੇ ਭਇਆ [5]ਬਰੇਡਾ; ਜਿਨਿ ਪੀਆ ਤਿਨਿ ਜਾਨਿਆ ॥

---

੧ ਟੇਢਤਾਈ। ੪ ਖੋਟੀ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਛੁਟ। ੩ ਅਤਿਸੈ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ। ੪ ਮਿਸ਼ਰੀ ਦਾ ਜਾਂ ਗਲੋ ਦਾ ਜਾਂ ਅਲੌਤ ਤਾੜ ਬ੍ਰਿਛ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲੇਤੋੜ ਵਰਗੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ੫ ਸ਼ਰਬਤ,ਸਤ ਅਲੌਤੀ ਬਰਾਂਡੀ ਦਾ ਬਰੇਡਾ ਸ਼ਰਾਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੩੩	੯	੪੯	[1]ਤੁਲਿ ਨਹੀ ਚਢੈ ਜਾਇ ਨ [2]ਮੁਕਾਤੀ; ਹਲੁਕੀ ਲਗੈ, ਨ ਭਾਰੀ ॥
੩੩੪	੧	੫੦	ਸਾਹਿਬੁ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ; ਅਪੁਨਾ ਕਾਰਜੁ ਸਵਾਰੇ ॥
	੪	੫੧	[3]ਰੁੰਡਿਤ [4]ਮੁੰਡਿਤ [5]ਏਕੈ ਸਬਦੀ; ਏਇ ਕਹਹਿ [6]ਸਿਧਿ ਪਾਈ ॥
	੫	੫੧	ਜਾ ਪਹਿ ਜਾਉ ਆਪੁ ਛੁਟਕਾਵਨਿ; ਤੇ ਬਾਧੇ ਬਹੁ ਫੰਧਾ ॥
	੧੧	੫੨	ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਸੁਖਮਨ ਬੰਦੇ; ਏ [7]ਅਵ, [8]ਗਨ ਕਤ ਜਾਹੀ ॥
	੧੬	੫੩	ਸੁਰਤਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਦੁਇ ਕੰਨੀ ਮੁੰਦਾ; ਪਰ ਮਿਤਿ ਬਾਹਰਿ, ਖਿੰਥਾ ॥ ਸੁੰਨ ਗੁਫਾ ਮਹਿ ਆਸਣੁ ਬੈਸਣੁ; ਕਲਪ ਬਿਬਰਜਿਤ, ਪੰਥਾ ॥
	੧੮	੫੩	ਮਰਤ ਨ; ਸੋਗ ਬਿਓਗੀ ॥
੩੩੫	੧	੫੩	ਸੁਨਿ ਮਨ, ਮਗਨ ਭਏ ਹੈ ਪੂਰੇ; ਮਾਇਆ ਡੋਲ ਨ ਲਾਗੀ ॥ (੨) ਡੋਲਨ
	੩	੫੪	ਗਜ ਨਵ ਗਜ ਦਸ ਗਜ ਇਕੀਸ; ਪੂਰੀਆ, ਏਕ ਤਨਾਈ ॥

੧ ਤਰਾਜੂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦੀ। ੨ ਮੁਕਦੀ ਨਹੀਂ। ੩ ਸਿਰਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਸਰੇਵੜੇ। ੪ ਰੋਡੇ ਜਾਂ ਮੁੰਜ ਦੀ ਤੜਾਗੀ ਵਾਲੇ। ੫ ਵਿਆਕਰਨੀ ਜਾਂ ਅਲੇਖੀਏ। ੬ ਮੁਕਤੀ। ੭ ਹੁਣ। ੮ ਗਿਣਤੀ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੩੫	੭	੫੪	ਛੋਛੀ ਨਲੀ, ਤੰਤੁ ਨਹੀ ਨਿਕਸੈ; ਨ ਤਰ ਰਹੀ ਉਰਝਾਈ ॥
	੮	੫੫	ਏਕ ਜੋਤਿ ਏਕਾ ਮਿਲੀ; [1]ਕਿੰਬਾ ਹੋਇ [2]ਮਹੋਇ ॥
	੧੬	੫੬	[3]ਉਨਮਤ ਮਾਨ, ਹਿਰਿਓ ਮਨ ਮਾਹੀ; ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਨ ਧਾਰਿਓ ਰੇ ॥
	੧੯	੫੭	ਕਾਲਬੂਤ ਕੀ ਹਸਤਨੀ ਮਨ ਬਉਰਾ ਰੇ; (ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ 'ਬਉਰਾ ਰੇ' ਤੇ ਹਨ)
੩੩੬	੭	੫੮	ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨੁ, ਕਰਿ [4]ਸੰਚਉਨੀ; ਸੋ ਧਨੁ ਕਤਹੀ ਨ ਜਾਵੈ ॥
	੧੭	੫੯	[5]ਅਉਧ [6]ਅਨਲ, [7]ਤਨੁ [8]ਤਿਨ ਕੋ ਮੰਦਰੁ; ਚਹੁ-ਦਿਸਿ [9]ਠਾਟੁ [10]ਠਇਓ ॥
੩੩੭	੬	੬੨	ਗਉੜੀ [11]੯ ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਪੜ੍ਹਨੇ ਹਨ, ਨਾਵੀਂ, ਦਸਵੀਂ, ਗਿਆਰਵੀਂ ਆਦਿ ਕਹਿਣਾ ਹੈ।
	੧੪	੬੩	ਜਿਉ ਸੰਪੈ ਤਿਉ ਬਿਪਤਿ ਹੈ; ਬਿਧ ਨੇ ਰਚਿਆ ਸੋ ਹੋਇ ॥
	੧੯	੬੫	ਪੰਥੁ ਨਿਹਾਰੈ ਕਾਮਨੀ; ਲੋਚਨ ਭਰੀ, ਲੇ [12]ਉਸਾਸਾ ॥
੩੩੮	੧	੬੫	ਉਡਹੁ 'ਨ'; [13]ਕਾਗਾ ਕਾਰੇ ॥ (੨) ਉਡ [14]ਹੁਨ

---

੧ ਅਬਤ੍ਰਾ। ੨ ਮਤ ਹੋਵੇ। ੩ ਕਮਲਾ ਹੋ ਕੇ। ੪ ਇਕੱਤ੍ਰ। ੫ ਉਮਰ। ੬ ਅਗਨੀ। ੭ ਸਰੀਰ। ੮ ਕੱਖਾਂ ਦਾ ਮੰਦਰ। ੯ ਬਣੌਟ। ੧੦ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। ੧੧ ਜਾਤੀ ਹੈ। ੧੨ ਹੌਕੇ। ੧੩ ਹੇ ਕਾਲੇ ਕੇਸੋ ਰੂਪੀ ਕਾਲੇ ਕਾਉਂ! ਉਡੋ ਨਾ। ੧੪ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪੀ ਕਾਗੋ! ਹੁਣ ਉਡ ਜਾਵੋ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੩੮	੮	੬੭	[੧]'ਅਬਿਗਤ'; ਸਮਝੁ ਇਆਨਾ ॥
	੧੨	੬੮	ਡਗਮਗ ਛਾਡਿ; ਰੇ ਮਨ ਬਉਰਾ ॥ (੨) ਡਗ ਮਗ
	੧੫	੬੯	ਬੰਦੇ; ਬੰਦਗੀ [੨]'ਇਕਤੀਆਰ' ॥
	੧੬	੬੯	ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਗੁਲਾਮੁ ਘਰ ਕਾ; ਜੀਆਇ ਭਾਵੈ ਮਾਰਿ ॥
	੧੮	੭੦	ਭਗਤਿ ਹੇਤਿ ਅਵਤਾਰੁ ਲੀਓ ਹੈ; ਭਾਗੁ ਬਡੋ 'ਬਪੁਰਾ' ਕੋ ਰੇ ॥
	੧੯	੭੦	ਨੰਦ ਸੁ ਨੰਦਨੁ; ਕਾ ਕੋ ਰੇ ॥ ਤਬ ਇਹੁ ਨੰਦੁ; ਕਹਾਂ ਥੋ ਰੇ ॥
੩੩੯	੫	੭੧	ਨਿੰਦਕੁ ਸੋ; ਜੋ ਨਿੰਦਾ [੩]ਹੋਰੈ ॥
	੭	੭੨	ਰਾਜਾਰਾਮ, ਤੂੰ ਐਸਾ ਨਿਰਭਉ; ਤਰਨ ਤਾਰਨ, ਰਾਮ ਰਾਇਆ ॥
	੮	੭੨	ਅਬ ਹਮ ਤੁਮ ਏਕ ਭਏ ਹਹਿ; ਏਕੈ ਦੇਖਤ ਮਨੁ 'ਪਤੀਆਹੀ' ॥
	੯	੭੨	ਜਬ [੪]ਬੁਧਿ ਹੋਤੀ ਤਬ ਬਲੁ ਕੈਸਾ; ਅਬ [੫]ਬੁਧਿ ਬਲੁ ਨ ਖਟਾਈ ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ [੬]ਬੁਧਿ ਹਰਿ ਲਈ ਮੇਰੀ; ਬੁਧਿ [੭]ਬਦਲੀ [੮]ਸਿਧਿ ਪਾਈ ॥

---

੧ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰੂਪ ਗਿਆਨ । ੨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੋ । ੩ ਹਟਾਵੇ ਵਾ ਨਿੰਦਾ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਰਹੇ । ੪ ਵਿਸ਼ੈ ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਬੁਧ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤਦੋਂ ਬਿਬੇਕ ਰੂਪੀ ਬਲ ਕੈਸਾ ਹੋਣਾ ਸੀ । ੫ ਅਬ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਬੁਧੀ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਦਾ ਦਾ ਬਲ,ਖੁਟਾਈ, ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ । ੬ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਮੇਰੀ ਬੁਧ ਹਰਿ ਲਈ । ੭ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਸਤੱਤਾ ਵਲੋਂ ਬੁੱਧ ਬਦਲ ਗਈ । ੮ ਮੁਕਤ ਪਾ ਲਈ ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੩੯	੧੩	੭੩	ਚੇਤਿ 'ਸੁਚੇਤ' ਚਿਤ ਹੋਇ ਰਹੁ; ਤਉ ਲੈ ਪਰਗਾਸੁ ਉਜਾਰਾ ॥
	੧੭	੭੪	ਏਕ ਸੁਮਤਿ ਰਤਿ, ਜਾਨਿ ਮਾਨਿ ਪ੍ਰਭੁ; ਦੂਸਰ ਮਨਹਿ, ਨ ਆਨਾ-ਨਾ ॥ (ਇਸ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨੰਨੇ ਸਬੰਧਕ ਹਨ)
੩੪੦	੩	੧	ਏ ਅਖਰ ਖਿਰਿ ਜਾਹਿਗੇ; ਓਇ ਅਖਰ ਇਨ ਮਹਿ ਨਾਹਿ ॥ (ਓਇ ਅੱਖਰ ਬੋਲੋ, ਅਖੱਰ ਭੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ)
	੫	੧	ਬੋਲ ਅਬੋਲ, ਮਧਿ ਹੈ ਸੋਈ ॥
	੫	੩	ਅਲਹ ਲਹਉ ਤਉ ਕਿਆ ਕਹਉ; ਕਹਉ ਤ ਕੋ ਉਪਕਾਰ ॥ (ਅੱਲਹ ਬੋਲਣਾ)
	੯	੫	ਮਨ ਸਮਝਾਵਨ ਕਾਰਨੇ; ਕਛੂਅਕ ਪੜੀਐ ਗਿਆਨ ॥
	੧੧	੭	ਅਕਹ ਕਹਾ; ਕਹਿ ਕਾ ਸਮਝਾਵਾ ॥
	੧੨	੯	ਤਉ ਹੋਇ [1]ਨਿ-ਖਿਅਉ; ਅਖੈ ਪਦੁ ਲਹੈ ॥
	੧੪	੧੦	ਘਟ ਫੂਟੇ; ਘਟਿ ਕਬਹਿ ਨ ਹੋਈ ॥ (ਘੱਟਿ ਬੋਲੋ) ਸੋ ਘਟੁ ਛਾਡਿ; [2]'ਅਵਘਟ' ਕਤ ਧਾਵਾ ॥
	੧੬	੧੨	ਚਿਤੁ ਬਚਿਤੁ; ਇਹੈ [3]'ਅਵਝੇਰਾ' ॥
	੧੭	੧੩	[4]ਛਕਿ 'ਕਿ' ਨ ਰਹਹੁ; ਛਾਡਿ 'ਕਿ', ਨ ਆਸਾ ॥
	੧੮	੧੪	ਜਜਾ ਜਉ ਤਨ; ਜੀਵਤ ਜਰਾਵੈ ॥
	੧੯	੧੪	ਅਸ ਜਰਿ ਪਰ ਜਰਿ; ਜਰਿ ਜਬ ਰਹੈ ॥

੧ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ੨ ਔਖੇ ਘਾਟ ਅਗਿਆਨ ਕਾਮਾਦਿਕਾਂ ਦੇ। ੩ ਉਲਝੇਵਾਂ, ਝਗੜ-ਖਾਤਾ, ੪ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੪੧	੧	੧੫	ਰਹਿਓ ਝਝਕਿ; ਨਾਹੀ ਪਰਵਾਨਾ ॥
			ਝਗਰੁ ਕੀਏ; 'ਝਗਰਉ' ਹੀ ਪਾਵਾ ॥
	੩	੧੭	ਟਟਾ ਬਿਕਟ ਘਾਟ; ਘਟ ਮਾਹੀ ॥ (ਟੱਟਾ ਬੋਲੋ)
			ਖੋਲਿ ਕਪਾਟ; ਮਹਲਿ, ਕਿ 'ਨ' ਜਾਹੀ ॥
	੪	੧੯	ਠਠਾ ਇਹੈ ਦੂਰਿ; ਠਗ ਨੀਰਾ ॥
			[੧]ਨੀਠਿ ਨੀਠਿ; ਮਨੁ ਕੀਆ ਧੀਰਾ ॥
	੭	੨੦	ਢਢਾ ਢਿਗ, ਢੂਢਹਿ ਕਤ ਆਨਾ ॥
	੮	੨੧	ਣਾਣਾ [੨]ਰਣਿ ਰੂਤਉ; ਨਰ [੩]ਨੇਹੀ ਕਰੈ ॥
	੯	੨੨	ਤਤਾ ਅਤਰ; ਤਰਿਓ ਨਹ ਜਾਈ ॥
	੧੨	੨੪	ਦਦਾ ਦੇਖਿ ਜੁ; ਬਿਨਸਨਹਾਰਾ ॥
	੧੩	੨੪	ਦਸਵੈਦੁਆਰਿ; [੪]'ਕੁੰਚੀ' ਜਬ ਦੀਜੈ ॥ (ਕੁੰਜੀ ਭੀ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)
	੧੪	੨੫	ਅਰਧਹਿ ਉਰਧਹ; ਮੰਝਿ ਬਸੇਰਾ ॥
			ਤਉ ਅਰਧਹਿ ਉਰਧ ਮਿਲਿਆ; ਸੁਖ ਪਾਵਾ ॥
	੧੫	੨੬	ਨਿਰਖਤ ਨੈਨ; ਰਹੇ [੫]'ਰਤਵਾਈ' ॥
	੧੬	੨੬	ਤਬ ਲੇ; ਨਿਰਖਹਿ ਨਿਰਖ ਮਿਲਾਵਾ ॥
	੧੬	੨੭	ਪਪਾ ਅਪਰ; ਪਾਰੁ ਨਹੀ ਪਾਵਾ ॥
	੧੯	੨੯	ਬਿੰਦਹਿ ਬਿੰਦਿ; ਨ 'ਬਿਛੁਰਨ' ਪਾਵਾ ॥

੧ਸਨੈ ਸਨੈ। ੨ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਜੰਗ ਜਦੋਂ ਆ ਪਵੇ। ੩ ਨਿਸਚੇ ਕਰ ਕੇ ਹਠ ਕਰੇ। ੪ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਭਗਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਕੁੰਜੀ। ੫ ਲਾਲੀ ਦੇ ਸਹਿਤ, ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਸਹਿਤ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੪੨	੧	੨੯	[1]ਬੰਦਕ ਹੋਇ; ਬੰਧ ਸੁਧਿ ਲਹੈ ॥ (੨) ਬੰਧਕ ਹੋਇ
	੩	੩੧	ਮਗਨ ਭਇਆ ਤੇ; ਸੋ ਸਚੁ ਪਾਵੈ ॥
	੪	੩੨	ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ;
			[2]'ਮਨਸਾ' ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥ (੨) [3]ਮਨ ਸਾ
	੫	੩੩	ਇਹੁ ਮਨੁ ਲੇ; ਜਉ [4]'ਉਨਮਨਿ' ਰਹੈ ॥
	੬	੩੪	ਯਯਾ ਜਉ ਜਾਨਹਿ ਤਉ ਦੁਰਮਤਿ ਹਨਿ;
			ਕਰਿ ਬਸਿ ਕਾਇਆ ਗਾਉ ॥
	੭	੩੪	ਰਣਿ [5]'ਰੂਤਉ ਭਾਜੈ ਨਹੀ;
			ਸੂਰਉ 'ਥਾਰਉ' ਨਾਉ ॥
	੭	੩੫	ਰਾਰਾ ਰਸੁ; 'ਨਿਰਸ' ਕਰਿ ਜਾਨਿਆ ॥
			(ਨਿ-ਰਸ ਸਬੰਧਕ)
	੯	੩੬	[6]ਅਨਤ ਨ ਜਾਇ; ਪਰਮ ਸਚੁ ਪਾਵੈ ॥
			ਤਉ ਅਲਹ ਲਹੈ; ਲਹਿ ਚਰਨ ਸਮਾਵੈ ॥
	੧੦	੩੭	ਬਲਿ ਬਲਿ; ਜੋ [7]ਬਿਸਨ [8]'ਤਨਾ' ਜਸੁ ਗਾਵੈ ॥
	੧੧	੩੮	ਵਾਵਾ [9]'ਵਾਹੀ' ਜਾਨੀਐ; [10]ਵਾ ਜਾਨੇ ਇਹੁ ਹੋਇ ॥
	੧੨	੩੯	ਸਸਾ; ਸੋ 'ਨੀਕਾ' ਕਰਿ ਸੋਧਹੁ ॥
			ਘਟ ਪਰਚਾ ਕੀ; ਬਾਤ ਨਿਰੋਧਹੁ ॥

੧ ਜੋ ਬੰਦਕ ਬੰਦਗੀ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਉਸਦੀ ਬੰਧ=ਸਬੰਧੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਖਬਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ੨ਵਾਸ਼ਨਾ। ੩ਮਨ ਸਰੀਖਾ। ੪ ਤੁਰੀਆ ਪਦ। ੫ ਰੁਕਣਾ। ੬ ਹੋਰ ਥਾਉਂ। ੭ ਬਿਸ=ਸੰਸਾਰ (ਅਨ) ਚੇਸ਼ਟਾ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਆਪਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ੮ ਪੁਤਰ, ਪਿਆਰੇ, ਸਰੂਪ। ੯ ਪ੍ਰੇਰਕ। ੧੦ ਓਸ ਦੇ ਤਾਈਂ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੪੨	੧੬	੪੨	ਹਾਹਾ ਹੋਤ; ਹੋਇ ਨਹੀ ਜਾਨਾ ॥
	੧੭	੪੨	ਤਬ ਓਹੀ ਉਹੁ; ਏਹੁ ਨ ਹੋਈ ॥
	੧੮	੪੩	ਲਖਿਮੀਬਰ ਸਿਉ; ਜਉ ਲਿਉ ਲਾਵੈ ॥
	੧੮	੪੪	ਖਖਾ ਖਿਰਤ ਖਪਤ; ਗਏ ਕੇਤੇ ॥
			ਅਬ ਜਗੁ ਜਾਨਿ; ਜਉ [1]ਮਨਾ ਰਹੈ ॥
			(ਮਨ੍ਹਾ ਬੋਲੋ)
			੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
			ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਥਿਤੰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕੰੀ ॥
੩੪੩	੯	੨	[2]'ਪਰਿਵਾ' ਪ੍ਰੀਤਮ; ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰ ॥
	੧੦	੩	ਦੁਤੀਆ; [3]ਦੁਹਕਰਿ ਜਾਨੈ ਅੰਗ ॥
	੧੪	੬	ਪ੍ਰੇਮ 'ਸੁਧਾ' ਰਸੁ; ਪੀਵੈ ਕੋਇ ॥ (ਸੁੱਧਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੮	੯	ਤਾ ਮਹਿ ਅਕੁਲ; ਮਹਾ ਨਿਧਿ ਰਾਇਆ ॥
			(ਅ-ਕੁਲ ਬੋਲੋ)
੩੪੪	੨	੧੧	ਅਮਲ ਨ 'ਮਲਨ'; ਛਾਹ ਨਹੀ ਧੂਪ ॥
			(ਅ-ਮਲ ਪਾਠ ਬਹੁਤਾ ਦੱਬ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ।
	੨	੧੨	'ਏਕਾਦਸੀ'; ਏਕ ਦਿਸ ਧਾਵੈ ॥
	੩	੧੩	'ਬਾਰਸਿ'; ਬਾਰਹ ਉਗਵੈ ਸੂਰ ॥
	੪	੧੩	ਅਚਰਜੁ ਭਇਆ; ਜੀਵ ਤੇ, [4]ਸੋਉ ॥

੧ ਹਟੇ ਰਹਿਣਾ। ੨ ਏਕਮ। ੩ ਕਠਨ ਵਾ ਦੋਹਾਂ ਕਰ ਕੇ।
੪ ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ ਚੇਤਨ ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੪੪	੫	੧੪	'ਤੇਰਸਿ'; [1]'ਤੇਰਹ ਅਗਮ ਬਖਾਣਿ ॥
	੮	੧੬	ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਮਧਿ; ਹੋਇ ਰਹਿਆ [2]ਥੀਰ ॥ (੨) ਬੀਰ
			੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
			ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਵਾਰ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੇ ੭ ॥
	੧੦	੧	ਗੁਰ ਗਮਿ ਭੇਦੁ; ਸੁ ਹਰਿ ਕਾ ਪਾਵਉ ॥
	੧੧	੨	[3]'ਆਦਿਤ'; ਕਰੈ, ਭਗਤਿ ਆਰੰਭ ॥ (ਆਦਿਤ ਬੋਲੋ)
			ਕਾਇਆ ਮੰਦਰ; 'ਮਨਸਾ' ਥੰਭ ॥
			ਅਹਿ-ਨਿਸਿ ਅਖੰਡ; 'ਸੁ' ਰਹੀ ਜਾਇ ॥ (੨) ਸੁਰਹੀ
	੧੩	੩	ਮੰਗਲਵਾਰੇ; ਲੇ [4]ਮਾਹੀਤਿ ॥
	੧੪	੩	ਨਾ ਤਰੁ ਖਰਾ; 'ਰਿਸੈ' ਹੈ ਰਾਇ ॥
	੧੭	੫	ਅਹਿ-ਨਿਸਿ; [5]'ਕਸਮਲ' ਧੋਵਹਿ ਨਾਹਿ ॥
	੧੯	੭	ਜੋਤਿ ਦੀ [6]ਵਟੀ; ਘਟ ਮਹ ਜੋਇ ॥ (੨) ਦੀਵਟੀ
			ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਬਾਣੀ ਨਾਮਦੇਉ ਜੀਉ ਕੀ
੩੪੫	੪	੧	ਦੇਵਾ; ਪਾਹਨ ਤਾਰੀਅਲੇ ॥
			ਰਾਮ ਕਹਤ; ਜਨ [7]'ਕਸ' ਨ ਤਰੇ ॥
			ਤਾਰੀ-ਲੇ ਗਨਿਕਾ, ਬਿਨੁ ਰੂਪ ਕੁਬਿਜਾ;
			ਬਿਆਧਿ ਅਜਾਮਲੁ ਤਾਰੀਅਲੇ ॥

੧ ਨੌਂ ਵਿਆਕਰਨ, ਚਾਰ ਵੇਦ। ੨ ਇਸਥਿਤ। ੩ ਐਤਵਾਰ। ੪ ਘੇਰਾ ਘੱਤਣਾ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਤੇ ਮਹਾਤਮਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ। ੫ ਪਾਪ। ੬ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਬੱਤੀ। ੭ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਤਰਨਗੇ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੪੫	੬	੨	[੧]ਜਪ ਹੀਨ [੨]ਤਪ ਹੀਨ, [੩]ਕੁਲ ਹੀਨ [੪]ਕ੍ਰਮ ਹੀਨ; ਨਾਮੇ ਕੇ ਸੁਆਮੀ ਤੇਊ ਤਰੇ ॥
			ਗਉੜੀ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ
	੯	੧	ਮੇਰੀ ਸੰਗਤਿ ਪੋਚ; ਸੋਚ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ॥ ਮੇਰਾ ਕਰਮੁ [੫]'ਕੁਟਿਲਤਾ'; ਜਨਮੁ [੬]'ਕੁਭਾਂਤੀ ॥
	੧੦	੧	ਮੇਰੀ ਹਰਹੁ ਬਿਪਤਿ; ਜਨ ਕਰਹੁ [੭]'ਸੁਭਾਈ' ॥
	੧੧	੧	ਬੇਗਿ ਮਿਲਹੁ ਜਨ; ਕਰਿ ਨ [੮]ਬਿਲਾਂਬਾ ॥
	੧੨	੨	ਨਾ [੯]ਤਸਵੀਸ; [੧੦]ਖਿਰਾਜੁ ਨ ਮਾਲੁ ॥ ਖਉਫੁ ਨ [੧੧]ਖਤਾ; ਨ ਤਰਸੁ [੧੨]ਜਵਾਲੁ ॥ (ਖੱਤਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੪	੨	[੧੩]ਕਾਇਮੁ [੧੪]ਦਾਇਮੁ; ਸਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ॥ [੧੫]ਦੋਮ ਨ [੧੬]ਸੇਮ; ਏਕ ਸੋ ਆਹੀ ॥ [੧੭]ਆਬਾਦਾਨੁ; ਸਦਾ ਮਸਹੂਰ ॥ ਊਹਾਂ [੧੮]ਗਨੀ ਬਸਹਿ; [੧੯]'ਮਾਮੂਰ' ॥ [੨੦]'ਮਹਰਮ' [੨੧]ਮਹਲ; ਨ ਕੋ ਅਟਕਾਵੈ ॥
	੧੯	੧	ਰਮਈਏ ਸਿਉ ਇਕ ਬੇਨਤੀ; ਮੇਰੀ ਪੂੰਜੀ ਰਾਖੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥

---

੧ ਗਨਕਾ। ੨ ਕੁਬਜਾਂ। ੩ ਬਿਆਧ। ੪ ਅਜਾਮਲ। ੫ ਟੇਢਤਾਈ ਵਾਲਾ। ੬ ਖੋਟੇ ਲਗਨ ਵਾਲਾ ਜਨਮ। ੭ ਸੋਭਾ। ੮ ਦੇਰ। ੯ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ। ੧੦ ਟੈਕਸ। ੧੧ ਗੁਨਾਹ। ੧੨ ਘਾਟਾ। ੧੩ ਇਸਥਿਤ। ੧੪ ਹਮੇਸ਼ਾਂ। ੧੫ ਦੂਜਾ ਵਜ਼ੀਰ, ਦ੍ਵੈਤ। ੧੬ ਖਜ਼ਾਨਚੀ। ੧੭ ਅਬਾਦ ਨਿਤ ਵਸਦਾ ਹੈ। ੧੮ ਧਨੀ। ੧੯ ਲਬਾ-ਲਬ ਭਰੇ ਹੋਏ, ਭਰਪੂਰ। ੨੦ ਭੇਤੀ ਹਾਂ। ੨੧ ਸਰੂਪ ਦੀ।

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੪੯	੨	੧	ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਕੇ ਦਾਨੀਆ; ਲਿਖਿ ਲੇਹੁ ਆਲ ਪਤਾਲੁ ॥
	੭	੧	ਮਲਿਨ ਭਈ ਮਤਿ, ਮਾਧਵਾ; ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਲਖੀ ਨ ਜਾਇ ॥
	੮	੧	'ਜੋਗੀਸਰ' ਪਾਵਹਿ ਨਹੀ; 'ਤੁਅ' ਗੁਣ ਕਥਨੁ ਅਪਾਰ ॥
	੧੦	੧	ਸਤਜੁਗਿ ਸਤੁ ਤੇਤਾ ਜਗੀ; ਦੁਆਪਰਿ ਪੂਜਾ ਚਾਰ ॥ (ਜੱਗੀ ਬੋਲੋ, ਵਿਚਾਲੜਾ ਮੇਲ)
	੧੨	੧	ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਧਰਮ [1]ਨਿਰੂਪੀਐ; ਕਰਤਾ ਦੀਸੈ ਸਭ ਲੋਇ ॥
	੧੫	੫	[2]ਰਵਿ ਪ੍ਰਗਾਸ, [3]'ਰਜਨੀ' ਜਥਾ, [4]'ਗਤਿ'; ਜਾਨਤ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ॥
	੧੬	੮	ਉਨਮਨ ਮਨ ਮਨ ਹੀ ਮਿਲੇ; ਛੁਟਕਤ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ॥

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧ ਸੋ ਦਰੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੪੭	੧੦	੧	ਗਾਵਨਿ੍ ਤੁਧਨੋ ਰਤਨ ਉਪਾਏ ਤੇਰੇ ਜੇਤੇ; ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਲੇ ॥
	੧੪	੧	ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ ਜਿਨਸੀ; ਮਾਇਆ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ॥

੧ ਕਥਨ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ੨ ਸੂਰਜ। ੩ ਰਾਤ। ੪ ਨਾਮ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੪੮	੮	੨	ਸੇ ਮੁਕਤੁ ਸੇ ਮੁਕਤੁ ਭਏ, ਜਿਨ੍ ਹਰਿ ਧਿਆਇਆ ਜੀਉ; ਤਿਨ ਟੂਟੀ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸੀ ॥
੩੪੯	੧੧	੨	ਨਾਨਕ ਨਾਵੈ ਬਾਝੁ; [੧]ਸਨਾਤਿ ॥
	੧੬	੩	ਜੇ ਕਿਸੈ ਦੇਇ, ਵਖਾਣੈ ਨਾਨਕੁ; ਆਗੈ ਪੂਛ ਨ ਲੇਇ ॥
	੧੭	੪	[੨]ਤਾਲ [੩]'ਮਦੀਰੇ'; ਘਟ ਕੇ ਘਾਟ ॥
੩੫੦	੫	੫	ਏਕੋ ਹੈ ਭਾਈ; ਏਕੋ ਹੈ ॥
	੭	੫	ਕਲਿ [੪]'ਕਲਵਾਲੀ' ਮਾਇਆ ਮਦੁ ਮੀਠਾ; ਮਨੁ ਮਤਵਾਲਾ ਪੀਵਤੁ ਰਹੈ ॥
	੯	੬	ਵਾਜਾ ਮਤਿ; [੫]'ਪਖਾਵਜੁ' ਭਾਉ ॥
	੧੨	੬	ਭਉ ਫੇਰੀ; ਹੋਵੈ ਮਨਿ ਚੀਤਿ ॥
	੧੮	੭	ਨਾਲਿ ਕੁਟੰਬੁ ਸਾਥਿ ਵਰ-ਦਾਤਾ; ਬ੍ਰਹਮਾ ਭਾਲਣ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਗਇਆ ॥
	੧੯	੭	ਰਤਨ ਉਪਾਇ ਧਰੇ, ਖੀਰੁ ਮਥਿਆ; ਹੋਰਿ [੬]'ਭਖਲਾਏ' ਜਿ ਅਸੀ ਕੀਆ ॥
੩੫੧	੮	੯	ਤਉ ਪਰਵਾਹ ਕੇਹੀ; ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥
	੯	੯	ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ [੭]'ਮਤਾਗਲੁ' ਮਤਾ ॥ (ਮੱਤਾ ਬੋਲੋ)

੧ ਭੂਤਨੇ ਜਾਂ ਨੀਚ ਜਾਤ। ੨ ਕੈਂਸੀਆਂ ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰੂਪ। ੩ ਛੈਣੇ ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖ ਰੂਪ। ੪ ਮੱਟੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਾਲੀ, ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਾਲੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੀ ਮੱਟੀ ਹੈ। ੫ ਜੋੜੀ ਵਾਲਾ। ੬ ਭਟਕਾਏ। ੭ ਮਨ ਰੂਪੀ ਹਾਥੀ ਮਨ ਦੀ ਮੱਤ ਕਰ ਕੇ ਮਸਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੫੧	੧੫	੧੦	ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਹਮਰਾ [1]ਵੀਆਹੁ ਜਿ ਹੋਆ; ਜਾਂ ਸਹੁ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਜਾਨਿਆ ॥
	੧੬	੧੦	ਆਪਣਾ ਕਾਰਜੁ ਆਪਿ ਸਵਾਰੇ; [2]ਹੋਰਨਿ ਕਾਰਜੁ ਨ ਹੋਈ ॥
੩੫੨	੨	੧੧	ਅਧਿਕ [3]'ਤਿਆਸ'; ਭੇਖ ਬਹੁ ਕਰੈ ॥
	੬	੧੨	ਸਦਾ ਬਿਗਾਸੈ; [4]ਪਰਮਲ ਰੂਪ ॥
	੯	੧੨	ਰਾਜਨ ਰਾਜਿ; ਸਦਾ [5]ਬਿਗਸਾਂਤਉ ॥
	੧੧	੧੨	ਅਹਿ-ਨਿਸਿ ਭਗਤਿ ਕਰੇ; ਲਿਵ ਲਾਇ ॥
	੧੭	੧੩	ਨਾਨਕ ਵਿਚਹੁ; ਆਪੁ ਗਵਾਏ ॥ (ਚਾਲ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ)
੩੫੩	੪	੧੪	ਕਰਮ ਧਰਮ ਸੰਜਮੁ; 'ਸਤਭਾਉ' ॥
	੭	੧੫	ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਬਿਖੁ-ਵਤ ਅਤਿ ਭਉਜਲੁ; ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਹਰਿ ਪਾਰਿ ਲੰਘਾਈ ॥
੩੫੪	੫	੧੭	ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਦੂਰਿ ਨਾਹੀ; ਪ੍ਰਭੁ ਤੂੰਹੈ ॥ (੨) ਤੂੰ ਹੈ
	੯	੧੮	[6]ਵਾਟ ਨ ਪਾਵਉ; ਵੀਗਾ ਜਾਉ ॥
	੧੭	੧੯	ਚਰਣੀ ਚਲੈ [7]ਪਜੂਤਾ ਆਗੈ; ਵਿਣੁ ਸੇਵਾ ਫਲ ਲਾਗੇ ॥

੧ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪ ਵਿਆਹ । ਇਸ ਤੁਕ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪੋਠੋਹਾਰੀਏ ਆਗਿਆ ਮੰਨਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ੨ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ । ੩ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ । ੪ ਚੰਦਨ । ੫ ਖਿੜਦਾ ਹੈ । ੬ ਰਸਤਾ ਭਗਤੀ ਦਾ । ੭ ਪਕੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ, ਧੌਲੈ ਪੈਣਗੀ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੫੫	੨	੨੦	ਗਿਆਨ ਜਨੇਊ; ਧਿਆਨੁ [1]'ਕੁਸ' [2]ਪਾਤੀ ॥
	੫	੨੦	ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ; ਹੋਰਿ ਕਰਮ ਨ ਭਾਲਿ ॥
			ਪੂਜਾ ਪ੍ਰੇਮ, ਮਾਇਆ ਪਰ-ਜਾਲਿ ॥
	੭	੨੦	[3]'ਪਾਹਰੂਅ' [4]ਰਾਛਬਿ; ਚੋਰੁ ਨ ਲਾਗੈ ॥
੩੫੬	੩	੨੨	ਤੁਰੀਆ-ਵਸਥਾ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈਐ; ਸੰਤ ਸਭਾ ਕੀ ਓਟ ਲਹੀ ॥
	੧੧	੨੪	ਮਨਮੁਖ ਕੀ 'ਮਤਿ'; ਕੂੜਿ ਵਿਆਪੀ ॥
	੧੭	੨੫	ਆਪਿ ਮਰੈ; 'ਅਵਰਾ' ਨਹ ਮਾਰੀ ॥
			ਨਾਨਕੁ ਜਾਣੈ; [5]ਚੋਜ ਨ ਤੇਰੇ ॥ (ਚਾਲ ਜਾਣੈ ਤੇ ਹੈ)
	੧੯	੨੬	[6]ਏਕ ਨ ਭਰੀਆ; ਗੁਣ ਕਰਿ ਧੋਵਾ ॥
੩੫੭	੨	੨੬	ਪ੍ਰੇਮੁ ਨ ਚਾਖਿਆ; ਮੇਰੀ ਤਿਸ ਨ ਬੁਝਾਨੀ ॥
	੧੩	੨੯	[7]ਪੰਕ [8]'ਜੁ' ਮੋਹ; [9]ਪਗੁ ਨਹੀ ਚਾਲੈ; ਹਮ ਦੇਖਾ ਤਹ 'ਡੂਬੀਅਲੇ' ॥
	੧੬	੩੦	[10]ਛਿਅ ਘਰ, [11]ਛਿਅ ਗੁਰ; [12]ਛਿਅ ਉਪਦੇਸ ॥

---

੧ ਦੱਭ। ੨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਛੱਲੇ ਜਾਂ ਪੱਤਲਾਂ। ੩ ਪਹਿਰੇਦਾਰ। ੪ ਰਾਖਾ। ੫ ਕੌਤਕ। ੬ ਇਕ ਔਗੁਣ ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਹੀਂ ਭਰੀ ਹੋਈ ਬਹੁਤੇ ਔਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਸ ਗੁਣ ਕਰ ਕੇ ਧੋਵਾਂ ਭਾਵ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ। ੭ ਮੋਹ ਰੂਪੀ ਚਿੱਕੜ। ੮ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ੯ ਮਨ ਰੂਪੀ ਪੈਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ੧੦ ਛੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਾਂਖ. ਨਿਆਇ, ਪੂਰਬ ਮੀਮਾਂਸਾ, ਬਿਸੇਸਕ, ਪਤੰਜਲ, ਵਿਦਾਂਤ। ੧੧ ਕਪਲ, ਗੋਤਮ, ਜੈਮਲ, ਕਣਾਦਿ, ਪਤੰਜਲੀ, ਬਿਆਸ। ੧੨ ਸਾਂਖ ਜੀਵ ਵਾਦੀ ਇਕ ਦੇਸੀ ਈਸ਼ਰ ਜੁਗਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਮ ਕਾਲ ਜੋਗ ਦਾ ਗਿਆਨ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੫੭	੧੭	੩੦	ਵਿਸੁਏ ਚਸਿਆ ਘੜੀਆ ਪਹਰਾ; ਥਿਤੀ ਵਾਰੀ ਮਾਹੁ ਭਇਆ ॥
੩੫੮	੪	੩੧	ਜੇ ਬਹੁਤਾ ਸਮਝਾਈਐ ਭੋਲਾ; ਭੀ ਸੋ ਅੰਧੋ ਅੰਧਾ ॥ ਲਖ ਖਟੀਅਹਿ ਲਖ ਸੰਜੀਅਹਿ ਖਾਜਹਿ; ਲਖ ਆਵਹਿ ਲਖ ਜਾਹਿ ॥
	੬	੩੧	ਜਾਂ ਪਤਿ ਲੇਖੈ ਨਾ ਪਵੈ; ਤਾਂ ਸਭੇ [1]'ਕੁਪਰਵਾਣ' ॥
	੯	੩੨	ਲੋਕਾ; ਮਤ ਕੋ ਫਕੜਿ ਪਾਇ ॥ ਲਖ [2]ਮੜਿਆ ਕਰਿ 'ਏਕਠੇ', ਏਕ ਰਤੀ ਲੇ ਭਾਹਿ ॥ (ਏਕ-ਠੇ ਬੋਲੋ, ਇਕਠਾ ਹੈ)
	੧੦	੩੨	ਪਿੰਡੁ ਪਤਲਿ ਮੇਰੀ [3]'ਕੇਸਉ' ਕਿਰਿਆ; ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾਰੁ ॥ ਗੰਗ [4]ਬਨਾਰਸਿ ਸਿਫਤਿ ਤੁਮਾਰੀ; ਨਾਵੈ ਆਤਮਰਾਉ ॥ (੨) ਆਤਮ ਰਾਉ
	੧੧	੩੨	ਇਕ [5]ਲੋਕੀ ਹੋਰੁ [6]ਛਮਿਛਰੀ; ਬ੍ਾਹਮਣ ਵਟਿ [7]ਪਿੰਡੁ ਖਾਇ ॥

੧ ਅਪ੍ਰਵਾਨ। ੨ਲਕੜਾਂ ਦੇ ਢੇਰ। ੩ਕੇਸ਼ੋ ਦਾ ਨਾਮ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਸਚ ਨਾਮ ਪੱਤਲ, ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕਿਰਿਆ। ੪ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤ ਹੀ ਕਾਂਸ਼ੀ ਹੈ। ੫ ਇਕ ਪੱਕੇ ਪਿੰਡ ਭਰਦੇ ਹਨ ਇਕ ਲੋਕੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਮਿਤ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਇਕ ਦੇਵ ਪਦ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਹੋਯਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ੬ ਇਕ ਕੱਚੇ ਪਿੰਡ ਭਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਫਲਗੂ ਦੇ ਰੇਤ ਦੇ ਪ੍ਰੇਤ ਮੰਨ ਕੇ ਜਵਾਂ ਦੇ ਆਟੇ ਦਾ ਪੇੜਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਪਰ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗਿਆ ਮੰਨਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਮਿਤ ਮਿਟੀ ਦੀਆਂ ਠੂਠੀਆਂ ਵਿਚ ਅੰਨਾਦਿਕ ਸੁਟਦੇ ਹਨ। ੭ ਆਪ ਬ੍ਾਹਮਣ ਲਡੂ ਪੇੜੇ ਵੱਟ ੨ ਕੇ ਖੋਏ ਦੇ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਪਿਛੋਂ ਫੇਰ ਭੁਖੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਮਿਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣਗੇ ?

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੫੮	੧੫	੩੩	ਤਉ ਕਾਰਣਿ, ਸਾਹਿਬਾ; ਰੰਗਿ ਰਤੇ ॥
	੧੭	੩੩	[1]ਪੀਰ [2]ਪੈਕਾਂਬਰ [3]ਸਾਲਿਕ [4]ਸਾਦਿਕ; ਛੋਡੀ ਦੁਨੀਆ ਥਾਇ ਪਏ ॥
	੧੮	੩੩	ਖਲੜੀ ਖਪਰੀ ਲਕੜੀ ਚਮੜੀ; ਸਿਖਾ ਸੂਤੁ ਧੋਤੀ ਕੀਨ੍ਹੀ ॥ (ਸਿੱਖਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੩੫੯	੩	੩੪	ਮਨੁ ਮੇਰਾ; ਦਇਆਲ ਸੇਤੀ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹੈ ॥
	੪	੩੪	ਪੰਚ ਸਖੀ ਹਮ; ਏਕ ਭਤਾਰੋ ॥
	੫	੩੪	ਸਾਹੁ [5]ਪਜੂਤਾ; ਪ੍ਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਲੇਖਾ ਦੇਹਾ ॥
	੧੧	੩੫	ਧੀਰਜੁ ਧੜੀ ਬੰਧਾਵੈ ਕਾਮਣਿ; ਸ੍ਰੀ ਰੰਗੁ ਸੁਰਮਾ ਦੇਈ ॥
੩੬੦	੩	੩੭	ਪਤੁ ਵੀਚਾਰੁ; ਗਿਆਨ ਮਤਿ ਡੰਡਾ; ਵਰਤਮਾਨ ਬਿਭੂਤੰ ॥
	੪	੩੭	ਸਗਲੀ ਜੋਤਿ ਹਮਾਰੀ [6]ਸੰਮਿਆ; ਨਾਨਾ ਵਰਨ ਅਨੇਕੰ ॥
	੮	੩੮	ਪੂਰਾ ਸਾਚੁ ਪਿਆਲਾ ਸਹਜੇ; ਤਿਸਹਿ ਪੀਆਏ ਜਾ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ॥
	੧੩	੩੯	ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ 'ਕਰਲਾਣੇ'; ਤੈਂ ਕੀ ਦਰਦੁ ਨ ਆਇਆ ॥

---

੧ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ। ੨ ਨਵੇਂ ਮਤਿ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਕਾਸ਼ੀ ਹੁਕਮ ਫਰੇਸ਼ਤਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲੈ ਕੇ ਮੁਹੰਮਦ ਆਦਿ। ੩ ਗਿਆਨ ਵਾਨ। ੪ ਸਿਦਕ ਵਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂ। ੫ ਪਕੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੬ ਸੰਗਿਆ ਅਥਵਾ ਸੰਪਦਾ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੬੦	੧੪	੩੯	ਸਕਤਾ ਸੀਹੁ ਮਾਰੇ ਪੈ ਵਗੈ; ਖਸਮੈ, ਸਾ [1]'ਪੁਰਸਾਈ' ॥ (ਵੱਗੈ ਬੋਲੋ)
			ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਘਰੁ ੨ ਮਹਲਾ ੩
੩੬੧	੩	੪੦	ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੈ; 'ਪਰਵਾਰ' ਸਾਧਾਰੁ ॥
	੫	੪੦	ਗੁਰਮੁਖਿ; ਤਾਕਉ ਲਗੈ ਨ ਪੀਰ ॥
੩੬੩	੮	੪੭	ਦੋਹਾਗਣੀ ਕਾਮਨ; ਦੇਖੁ ਸੀਗਾਰੁ ॥
੩੬੪	੩	੪੯	ਆਵਣ ਜਾਣੁ ਰਹੈ; ਥਿਰ ਨਾਮਿ ਸਮਾਣੇ ॥
	੯	੫੦	ਤਿਨ੍ ਕੀ ਗਹਣਗਤਿ; ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ॥
	੧੧	੫੦	ਜੇ ਸਉ ਘਾਲੇ; ਥਾਇ ਨ ਪਾਏ ॥
	੧੫	੫੧	ਅੰਤਰਿ ਲੋਭੁ ਭਰਮੁ; [2]ਅਨਲਵਾਉ ॥ (ਅਨਲ-ਵਾਉ ਬੋਲੋ)
੩੬੬	੩	੫੪	ਕਿਸ ਹੀ ਧੜਾ ਕੀਆ ਸਿਕਦਾਰ ਚਉਧਰੀ ਨਾਲਿ; ਆਪਣੈ ਸੁਆਈ ॥
	੧੦	੫੪	ਪਰਾਇਆ [3]ਛਿਦ੍ਰੁ, ਅਟਕ 'ਲੈ'; ਆਪਣਾ ਅਹੰਕਾਰੁ ਵਧਾਵੈ ॥
	੧੧	੫੪	ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਾ, ਹਰਿ [4]ਧੜਾ, ਧਰਮੁ; ਸਭ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਜਿਣਿ ਆਵੈ ॥
੩੬੭	੧	੫੬	ਵਡਾ ਵਡਾ ਹਰਿ; ਭਾਗ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ॥
	੩	੫੭	ਸਤਿ ਸਤਿ 'ਸਤਿਗੁਰਿ' ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ; ਰਸਿ ਗਾਏ ਗੁਣ 'ਪਰਮਾਨੰਦਾ' ॥

---

੧ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ, ਉਦਮ, ਮਰਦਊ ਪੁਣਾ । ੨ ਭੜਕੀ ਹਵਾ ।
੩ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਅਟਕਾ ਕੇ । ੪ ਪੱਖ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੬੭	੪	੫੭	ਵਡੈ ਭਾਗਿ ਪਾਏ; ਹਰਿ ਨਿਰਜੋਗਾ ॥
	੯	੫੮	ਨਾਮੈ ਸੁਰਤਿ ਸੁਨੀ; ਮਨਿ ਭਾਈ ॥
	੧੧	੫੮	ਫਲ ਲਾਗੇ; ਹਰਿ ਰਸਕ ਰਸਾਈ ॥
੩੬੮	੧	੬੧	ਮਹਲਾ ੪ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਘਰੁ ੬ (ਛੇਵੇਂ) ਕੇ ੩ (ਤਿੰਨ)
	੬	੬੧	ਹਰਿ ਜਾਮੈ; ਹਰਿਆ ਖੇਤੁ ॥
	੧੦	੬੨	ਕਬ ਕੋਊ ਮੇਲੈ [1]ਪੰਚ [2]ਸਤ ਗਾਇਣ; ਕਬ ਕੋ ਰਾਗ ਧੁਨਿ ਉਠਾਵੈ ॥
	੧੨	੬੨	ਕਬ ਕੋਊ, ਲੋਗਨ ਕਉ 'ਪਤੀਆਵੈ'; ਲੋਕਿ ਪਤੀਣੈ, ਨਾ ਪਤਿ ਹੋਇ ॥
੩੬੯	੧	੬੪	ਰਾਗੁ ਆਸਾ, ਘਰੁ ੮ (ਅਠਵੇਂ) ਕੇ ਕਾਫ਼ੀ, ਮਹਲਾ ੪
	੩	੬੪	ਲਾਹਾ ਨਾਮੁ, ਸੁ ਸਾਰੁ; ਸਬਦਿ ਸਮਾਣਿਆ ॥
	੪	੬੪	ਪੂਰਬਿ ਲਿਖੇ [3]ਡੇਹ; ਸਿ ਆਏ ਮਾਇਆ ॥
	੮	੬੫	ਜਿਨ੍ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖੁ; ਤਿਨੀ ਨਾਮੁ ਕਮਾਇਆ ॥
	੧੧	੬੬	ਰਾਗੁ ਆਸਾਵਰੀ ਘਰੁ ੧੬ (ਸੋਲਵੇਂ) ਕੇ ੨ (ਦੋ) ਮਹਲਾ ੪ ਸੁਧੰਗ
	੧੪	੬੬	ਹਮਰੈ ਸ੍ਰਵਣੁ, ਸਿਮਰਨੁ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ; ਹਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਰਹਿ ਨ ਸਕਉ-ਹਉ, ਇਕੁ ਖਿਨੁ ॥
	੧੬	੬੬	ਹਰਿ ਜਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਾਈ, ਹਰਿ ਨਿਰਬਾਣ ਪਦ; ਨਾਨਕ ਸਿਮਰਤ, ਹਰਿ ਹਰਿ ਭਗਵਾਨ ॥

੧ ਪੰਚ ਰਾਗੀ ਆਦਿ । ੨ ਸੁਰਾਂ ਆਦਿ । ੩ ਦਿਨ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੬੯	੧੯	੬੭	ਹਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ, ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਰਹਿ ਨ ਸਕਉ; ਜੈਸੇ [1]ਕਰਹਲੁ ਬੇਲਿ ਰੀਝਾਈ ॥
੩੭੦	੬	੧	ਭਾਈ ਮੀਤ ਕੁਟੰਬ; ਦੇਖਿ [2]ਬਿਬਾਦੇ ॥ ਹਮ ਆਈ 'ਵਸਗਤਿ'; ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੇ ॥
	੭	੧	ਐਸਾ ਦੇਖਿ; [3]ਬਿਮੋਹਿਤ ਹੋਏ ॥
	੧੦	੧	ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਮੋਹੇ; ਮੋਹਿਆ ਆਕਾਸੁ ॥ (ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣ ਬੋਲਣਾ) ਹਮ ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਖੇ; ਦੇ ਕਰਿ ਹਾਥੁ ॥ ਗਿਆਨੀ ਕੀ; ਹੋਇ ਵਰਤੀ ਦਾਸਿ ॥
	੧੯	੩	ਰੂਪਿ ਅਨੂਪ; ਪੂਰੀ 'ਆਚਾਰਿ' ॥
੩੭੧	੧	੩	'ਸੁਕਰਣੀ' ਕਾਮਣਿ; ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਹਮ ਪਾਈ ॥ [4]ਜਜਿ [5]ਕਾਜਿ; [6]ਪਰਥਾਇ ਸੁਹਾਈ ॥
	੩	੩	[7]ਗੁਰਿ 'ਆਣੀ' ਘਰ ਮਹਿ; ਤਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ॥ ਬਤੀਹ 'ਸੁਲਖਣੀ'; ਸਚੁ [8]ਸੰਤਤਿ ਪੂਤ ॥
	੫	੩	ਧੰਨੁ ਸੁ ਗ੍ਰਿਹੁ; ਜਿਤੁ ਪ੍ਰਗਟੀ-ਆਇ ॥
	੯	੪	ਜਤਨ ਕਰਉ; ਉਰਝਾਇ [9]ਪਰੇਵੈ ॥ ਧੁਰ ਕੀ ਭੇਜੀ; ਆਈ [10]ਆਮਰਿ ॥

---

੧ ਬੇ-ਮੁਹਾਰਾ ਊਠ। ੨ ਝਗੜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੩ ਬਿਨਾਂ ਮੋਹ ਤੋਂ ਹੋਏ। ੪ ਪੂਜਾ ਆਦਿ। ੫ ਵਿਆਹ ਜਗ ਆਦਿ। ੬ ਪ੍ਰਲੋਕ। ੭ ਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਘੰਰ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਲਿਆਂਦੀ। ੮ ਔਲਾਦ। ੯ ਪੌਂਦੇ ਹੈਂ, ਕਬੂਤਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਫਾਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਮਾਇਆ। ੧੦ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੭੧	੧੩	੪	ਇਹ ਆਮਰਿ; ਹਮ ਗੁਰਿ ਕੀਏ [1]ਦਰਬਾਰੀ ॥
	੧੫	੫	ਮਹਾ ਅਨੰਦ; ਅਚਿੰਤ ਸਹਜਾਇਆ ॥
	੧੭	੫	ਤੁਧਨੋ ਛੋਡਿ; ਜਾਈਐ ਪ੍ਰਭ ਕੈਂ [2]ਧਰਿ॥
	੧੯	੫	ਸਾਕਤੁ ਭੂਲਾ; ਫਿਰੈ [3]ਬੇਬਾਣਿ ॥
੩੭੨	੧	੬	ਵਸਤੁ ਅਨੂਪ ਸੁਣੀ; ਲਾਭਾਇਆ ॥
	੩	੬	[4]ਵਿਸਟੁ [5]ਸੁਭਾਈ; ਪਾਇਆ ਮੀਤ ॥
	੮	੭	ਸੁਨਿਬੋ ਸਖੀ; ਕੰਤਿ ਹਮਾਰੋ, ਕੀਅਲੋ [6]ਖਸਮਾਨਾ॥
	੧੫	੮	'ਨਿਰਾਪਰਾਧ'; ਚਿਤਵਹਿ ਬੁਰਿਆਈ ॥
੩੭੩	੧	੯	ਭਏ ਅਨੰਦ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ; ਅਬ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਕਤਹੀ ਨ ਜਾਇ ॥
	੮	੧੦	ਅਣਹੋਂਦਾ [7]ਅਜਗਰੁ ਭਾਰੁ ਉਠਾਏ; ਨਿੰਦਕੁ ਅਗਨੀ ਮਾਹਿ, ਜਲਾਵੈ ॥
	੯	੧੦	ਪਰਮੇਸਰ ਕੈ ਦੁਆਰੈ, ਜਿ ਹੋਇ [8]ਬਿਤੀਤੈ; ਸੁ ਨਾਨਕ ਆਖਿ ਸੁਣਾਵੈ ॥
	੧੫	੧੧	[9]ਬਿੰਜਨ ਭੋਜਨ; ਅਨਿਕ ਪਰਕਾਰ ॥
੩੭੪	੧	੧੨	'ਬਿਗੜਰੂਪੁ'; ਮਨ ਮਹਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
	੩	੧੨	ਅਤਿ ਸੂਚੀ; ਤੇਰੀ [10]ਪਾਕਸਾਲ ॥

---

੧ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਸਚਖੰਡ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਮਾਇਆ ਸਾਡੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ। ੨ ਕਿਸ ਦੀ ਓਟ। ੩ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਉਜਾੜ ਵਿਚ। ੪ ਵਿਚੋਲਾ ਸਤਿਗੁਰੂ। ੫ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ। ੬ ਪੱਖ, ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨਾ। ੭ ਅਜਗਰ ਭਾਵ ਸਾਬਤ ਬਕਰੇ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ। ੮ ਗੁਜ਼ਰਦੀ ਹੈ। ੯ ਮਿਠੇ ਭੋਜਨ। ੧੦ ਰਸੋਈ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੭੪	੫	੧੨	ਅਵਰ ਜੋਨਿ; ਤੇਰੀ [1]ਪਨਿਹਾਰੀ ॥
	੧੦	੧੩	ਕਾਚੀ ਮਟੁਕੀ; ਬਿਨਸਿ ਬਿਨਾਸਾ ॥
	੧੬	੧੪	ਬਿਸਟਾ [2]ਅਸਤ [3]ਰਕਤੁ; [4]ਪਰੇਟੇ ਚਾਮ ॥
	੧੭	੧੪	ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ; ਤੂੰ ਸਦਾ [5]'ਨਾਪਾਕ' ॥
੩੭੫	੫	੧੬	ਦੁਖਿ ਸੁਖਿ ਸਿਮਰੀ, ਤਹ 'ਮਉਜੂਦੁ'; ਜਮੁ ਬਪੁਰਾ, ਮੋਕਉ ਕਹਾ ਡਰਾਈ ॥
	੧੨	੧੯	ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ; ਹਰਿ ਪਰਗਟੀਆਇਆ ॥
੩੭੬	੨	੨੦	ਇਛਾ ਪੂਰਕੁ; ਰਖੈ [6]ਨਿਦਾਨ ॥
	੬	੨੧	[7]ਕਤੈ ਨ ਝੁਰੈ; ਨਾ ਮਨੁ ਰੋਵਨਹਾਰਾ ॥
	੯	੨੧	ਜੋ [8]'ਲਉਡਾ'; ਪ੍ਰਭਿ ਕੀਆ [9]ਅਜਾਤਿ ॥
			ਵੇਮੁਹਤਾਜਾ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥
	੧੧	੨੨	ਐਸੇ ਗੁਨਹ; [10]'ਅਛਾਦਿਓ' ਪ੍ਰਾਨੀ ॥
	੧੭	੨੪	ਅਨਦ ਬਿਨੋਦ; 'ਭਰੇਪੁਰਿ' ਧਾਰਿਆ ॥
੩੭੭	੬	੨੬	ਐਸੀ ਗੁਰਮਤਿ; 'ਪਾਈਅਲੇ' ॥
	੯	੨੬	ਜਾਪ ਤਾਪ; ਕਛੂ [11]ਉਕਤਿ ਨ ਮੋਰੀ ॥
	੧੧	੨੭	ਹਰਿ ਰਸੁ ਪੀਵੈ; [12]ਅਲਮਸਤੁ ਮਤਵਾਰਾ ॥ (ਅਲ-ਮਸਤੁ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਵਾਲੀਆਂ । ੨ ਹੱਡ । ੩ ਲਹੂ । ੪ ਲਪੇਟਿਆ ਹੈ । ੫ ਅਪਵਿਤ੍ਰ । ੬ ਅੰਤ ਨੂੰ ਜਾਂ ਬਾਲਕਾਂ ਨੂੰ । ੭ ਬਝਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਵਿਚ । ੮ ਸੇਵਕ, ਦਾਸ, ਗੁਲਾਮ । ੯ ਸੁਤੰਤਰ, ਅਜ਼ਾਦ, ਜਾਤੀ ਅਭਿਮਾਨ ਤੋਂ ਪਰੇ । ੧੦ ਐਸੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰਕੇ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ੧੧ ਕਥਨ ਦੀ ਚਤੁਰਾਈ । ੧੨ ਪੂਰਨ ਮਸਤ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੭੭	੧੬	੨੮	ਦੂਖ ਭੂਖ, ਮਿਟੈ ਤੇਰੋ ਸਹਸਾ;
			ਸੂਖ ਪਾਵਹਿ ਤੂੰ, ਸੁਖਮਨਿ ਨਾਰੀ ॥
	੧੯	੨੮	ਜੋ ਇਹੁ ਮੰਤ੍ਰ ਕਮਾਵੈ ਨਾਨਕ;
			ਸੋ ਭਉਜਲੁ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੀ ॥
੩੭੮	੧	੨੯	ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ; ਮਾਨੁਖ [1]'ਦੇਹੁਰੀਆ' ॥
	੩	੨੯	[2]ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ; ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ ॥
	੧੦	੩੧	[3]ਡਾਕੀ ਕੋ ਚਿਤਿ, ਕਛੂ ਨ ਲਾਗੈ;
			ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਰਨਾਇ ॥ (੨) [4]ਕੋ ਚਿਤਿ
	੧੪	੩੨	ਬਿਨੁ ਹੁਕਮੈ, ਕਿਉ [5]ਬੁਝੈ ਬੁਝਾਈ ॥ (ਬੁੱ-ਝੈ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੩੭੯	੬	੩੬	ਏਕੋ ਏਕੁ; ਆਪਿ ਇਕੁ ਏਕੈ;
			ਏਕੈ ਹੈ, ਸਗਲਾ ਪਾਸਾਰੇ ॥
	੧੦	੩੭	ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ;
			ਅਪਨੇ ਬਾਲਿਕ ਰਾਖਹੁ, [6]ਲੀਲਾ ਧਾਰਿ ॥
	੧੧	੩੭	ਜੈਸੇ 'ਜਨਨਿ' [7]ਜਠਰ ਮਹਿ ਪ੍ਰਾਨੀ;
			ਓਹੁ ਰਹਤਾ ਨਾਮ ਅਧਾਰਿ ॥
			ਅਨਦੁ ਕਰੈ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਮਾਰੈ;
			ਨਾ ਪੋਹੈ ਅਗਨਾਰਿ ॥

੧ ਦੇਹੀ। ੨ ਇੰਤਜ਼ਾਮ, ਬੰਦੋਬਸਤ। ੩ ਡਾਇਣ ਮਾਇਆ. ਉਪਰਛਲ। ੪ ਦਸਤ ਅਤੀਸਾਰ ਵਾ ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ ਡਾਇਣ ਦਾ ਚਿਤਵਣਾ ਦੇਖਣਾ ਭਾਵ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ੫ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਾਲ ਦੀ ਅੱਗ ਨਹੀਂ ਬੁਝਦੀ। ੬ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖੇਡ ਦੇ ਇਛਾਧਾਰੀ। ੭ ਉਦਰ ਵਿਚ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੭੯	੧੭	੩੮	ਰਾਜ [1]ਮਿਲਕ ਜੋਬਨ, ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਭਾ;
			ਰੂਪਵੰਤੁ [2]'ਜੋੁਆਨੀ' ॥
			ਬਹੁਤੁ ਦਰਬੁ ਹਸਤੀ ਅਰੁ ਘੋੜੇ;
			ਲਾਲ ਲਾਖ [3]'ਬੈ' ਆਨੀ ॥
੩੮੦	੧	੩੮	ਹਉ ਮਾਰਉ ਹਉ ਬੰਧਉ ਛੋਡਉ;
			ਮੁਖ ਤੇ ਏਵ [4]ਬਬਾੜੇ ॥
	੭	੩੯	ਭ੍ਰਮ ਮਹਿ ਸੋਈ; ਸਗਲ ਜਗਤ ਧੰਧ ਅੰਧ ॥
	੮	੩੯	ਚਰਨ ਕਮਲ ਆਨੂਪ; ਹਰਿ ਸੰਤ ਮੰਤ ॥
	੯	੩੯	ਨਾਨਕ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ; ਜਾਗੇ ਗਿਆਨ ਰੰਗਿ ॥
੩੯੧	੮	੪੨	ਕੂੜਿ ਕਪਟਿ ਬੰਚਿ [5]ਨਿੰ-ਮੁਨੀਆਦਾ;
			ਬਿਨਸਿ ਗਇਆ ਤਤਕਾਲੇ ॥
			(ਨੰਨੇ ਦੀ ਬਿਹਾਰੀ ਬੋਲੋ)
	੧੬	੪੪	ਪਾਤਾਲੀ ਆਕਾਸੀ ਸਖਨੀ;
			[6]'ਲਹਬਰ' ਬੂਝੀ, ਖਾਈ ਰੇ ॥ (ਸੱਖਨੀ ਬੋਲੋ)
	੧੭	੪੫	[7]ਅਜ ਕੈ ਵਸਿ, ਗੁਰਿ ਕੀਨੋ [8]ਕੇਹਰਿ;
			ਕੂਕਰ ਤਿਨਹਿ ਲਗਾਈ ਰੇ ॥
			ਬਾਝੁ ਬੂਨੀਆ ਛਪਰਾ ਥਾਮ੍ਹਿਆ;
			ਨੀ-ਘਰਿਆ ਘਰੁ ਪਾਇਆ ਰੇ ॥

੧ ਜਾਗੀਰ। ੨ ਰੂਪ ਵਾਲੀ ਤੇ ਜੁਵਾ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੩ ਮੁਲ ਲਿਆਂਦੀ। ੪ ਬਕਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੫ ਬਿਨਾਂ ਮੁਨਿਆਦ ਤੋਂ। ੬ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਲਾਟ। ੭ ਬਿਬੇਕ ਰੂਪ ਬਕਰੇ ਦੇ। ੮ ਹੰਕਾਰ ਸ਼ੇਰ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੮੧	੧੮	੪੪	ਬਿਨੁ ਜੜੀਏ ਲੈ ਜੜਿਓ ਜੜਾਵਾ; ਥੇਵਾ ਅਚਰਜੁ ਲਾਇਆ ਰੇ ॥
	੧੯	੪੪	[੧]ਦਾਦੀ [੨]ਦਾਦਿ; ਨ ਪਹੁਚਨ ਹਾਰਾ; ਚੂਪੀ 'ਨਿਰਨਉ' ਪਾਇਆ ਰੇ ॥ ਮਾਲਿ ਦੁਲੀਚੈ ਬੈਠੀ-ਲੇ ਮਿਰਤਕੁ; ਨੈਨ ਦਿਖਾਲਨੁ ਧਾਇਆ ਰੇ ॥
੩੮੨	੯	੪੬	ਏਕੁ ਤੂੰ, ਤਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੈ; ਮੈ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ॥
	੧੯	੪੭	ਧੰਨੁ ਸੁ ਕਲਿਜੁਗੁ, ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਈਐ; ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ਹੀਓ ॥
੩੮੩	੫	੪੮	ਐਸੀ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ; ਕਾਰਜ ਸਗਲ ਸਵਾਰੇ ॥
	੯	੪੮	ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਮਨਿ ਮੇਲਾ ॥
	੧੩	੫੦	ਖੋਲਿ ਕਿਵਾਰ ਦਿਖਾਲੇ ਦਰਸਨੁ; 'ਪੁਨਰਪਿ' ਜਨਮਿ ਨ ਆਈਐ ॥
	੧੪	੫੦	ਮਹਾ ਉਦਿਆਨ ਪਾਵਕ ਸਾਗਰ ਭਏ; ਹਰਖ ਸੋਗ ਮਹਿ ਬਸਨਾ ॥
	੧੯	੫੧	ਮੋਹ ਮਲਨ ਨੀਦ ਤੇ ਛੁਟਕੀ; ਕਉਨੁ ਅਨੁਗ੍ਰਹੁ ਭਇਓ ਰੀ ॥
੩੮੪	੧	੫੧	ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਅਹੰਕਾਰੁ [੩]ਗਾਖਰੋ; ਸੰਜਮਿ ਕਉਨ, ਛੁਟਿਓ ਰੀ ॥

੧ ਇਨਸਾਫ ਵਾ ਫਰਿਆਦੀ। ੨ ਫਰਿਆਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਕਠਨ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੯੪	੨	੫੧	ਦਾਵਾ ਅਗਨਿ ਬਹੁਤੁ ਤ੍ਰਿਣ ਜਾਲੇ; ਕੋਈ ਹਰਿਆ ਬੂਟੁ ਰਹਿਓ ਰੀ ॥
	੩	੫੧	ਕਾਜਰ ਕੋਠ ਮਹਿ ਭਈ 'ਨ' ਕਾਰੀ; ਨਿਰਮਲ ਬਰਨੁ ਬਨਿਓ ਰੀ ॥
	੮	੫੨	ਲਾਲੁ ਚੋਲਨਾ; ਤੈ ਤਨਿ ਸੋਹਿਆ ॥ ਸੁਰਜਨ ਭਾਨੀ; ਤਾਂ ਮਨੁ ਮੋਹਿਆ ॥
	੨	੫੨	ਤੂੰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਭਾਨੀ; ਤੁਹੀ [1]ਸੁਰਗਿਆਨਿ ॥ (ਸੁਰ-ਗਿਆਨਿ ਬੋਲੋ)
	੧੯	੫੪	ਦੀਸਿ ਆਵਤ ਹੈ; ਬਹੁਤੁ [2]ਭੀਹਾਲਾ ॥
੩੯੫	੧	੫੫	ਪਾਵਤੁ [3]ਰਲੀਆ; ਜੋਬਨਿ ਬਲੀਆ ॥ (੨) ਪਾਵ [4]ਤੁਰਲੀਆ
੩੯੬	੫	੬੦	ਤਉ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪ੍ਰਭ; ਸੁਖੀ ਵਲਾਈਂ ॥
	੯	੬੧	ਕਾਰਜਿ ਕਾਮਿ; ਬਾਟ ਘਾਟ ਜਪੀਜੈ ॥
੩੯੭	੧੧	੬੬	ਰਤਨ ਜਨਮੁ ਇਹੁ; ਸਫਲ ਭਇਆ ॥
੩੯੯	੨	੬੯	[5]ਮੂਰਖ [6]ਮੁਗਧ; [7]ਅਗਿਆਨ [8]ਅਵੀਚਾਰੀ ॥ ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ; ਕਰਮ 'ਨ' ਸਾਧਾ ॥ (ਸਾਧ੍ਹਾ ਕੱਸ ਕੇ ਤੇ ਭਾਰਾ ਬੋਲੋ)
	੧੨	੭੨	ਜਉ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਓ; ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ॥

---

੧ ਸੁਰ ਗਿਆਨਿ, ਸੁਰ=ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗਿਆਨ, ਉਤਮ ਗਿਆਨ ਵਾ ਦਿਬ ਗਿਆਨ । ੨ ਭੈਦਾਇਕ । ੩ ਖੁਸ਼ੀਆਂ । ੪ ਚੰਚਲ । ੫ ਬਿਵਹਾਰਾਂ ਕਰ ਕੇ । ੬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗਿਆਨ ਵਲੋਂ । ੭ ਪ੍ਰੋਖ ਗਿਆਨ ਵਲੋਂ । ੮ ਅਪ੍ਰੋਖ ਗਿਆਨ ਵਲੋਂ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੯੯	੩	੭੪	ਤੁਝਹਿ ਪੇਖਿ; ਬਿਗਸੈ ਕਉਲਾਰੁ ॥
	੬	੭੫	ਪਹੁਚਿ ਨ, ਮੂਕਾ; ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਨਾ ॥
	੧੦	੭੬	ਕਰ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ; ਆਣਿ [1]ਨਿਸਾਰਿਓ ॥
			ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫ ਦੁਤੁਕੇ ੯ (ਨੌਂ)
੩੯੧	੨	੮੩	ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਊ; ਮਾਰਨ-ਵਾਰਾ ॥
			ਜੀਅਉ ਹਮਾਰਾ; ਜੀਉ ਦੇਨ-ਹਾਰਾ ॥
੩੯੨	੧੦	੮੭	[2]'ਅਗਰਕ' ਉਸ ਕੇ; ਵਡੇ ਠਗਾਊ ॥
	੧੯	੮੯	ਮੋਹਿ ਸੰਤਹ ਟਹਲ; ਦੀਜੈ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥
੩੯੩	੭	੯੦	ਸਦ ਹੀ ਭੋਗੁ ਲਗਾਇ; 'ਸੁਗਿਆਨੀ' ॥
	੮	੯੦	[3]ਸਾਲ [4]ਗਿਰਾਮੁ; ਹਮਾਰੈ ਸੇਵਾ ॥
	੧੪	੯੧	ਦੂਰਿ ਰਹੀ ਉਹ; ਜਨ ਤੇ ਬਾਟ ॥
	੧੫	੯੧	ਜਹ [5]'ਆਵਟੇ' ਬਹੁਤ [6]ਘਨ [7]ਸਾਥ ॥
			(ਆਵੱਟੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੭	੯੨	ਦੁ-ਪਦਾ ੧ (ਇਕ)
੩੯੪	੯	੯੫	ਹਉ ਬੰਦੀ; ਪ੍ਰਿਅ ਖਿਜਮਤਦਾਰ ॥
	੧੦	੯੫	ਲੇ ਪਖਾ; ਪ੍ਰਿਅ [8]ਝਲਉ ਪਾਏ ॥
	੧੪	੯੬	ਐਸੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਕ; ਰਾਮਿ ਉਪਾਈ ॥
	੧੬	੯੬	ਵਰਤ ਨੇਮ ਕਰਿ ਥਾਕੇ; 'ਪੁਨਹਚਰਨਾ' ॥

੧ ਪਾਇਆ । ੨ ਮਾਇਆ ਦੇ ਆਗੂ ਕਾਮਾਦਿ ਅਗਵਾਨੀ । ੩ ਸਾਲ=ਘਰ । ੪ ਗਿਰਾਮ=ਸਮੂੰਹ । ਸਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਘਰ ਹੈ । ੫ ਉਬਾਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਨਰਕ ਰੂਪੀ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਚੌਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ । ੬ ਬਹੁਤੇ । ੭ ਪੂਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰ । ੮ ਝੱਲ ਪੌਂਦੇ ਹਨ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੯੪	੧੯	੯੬	ਹਉਮੈ ਪਚੈ; ਮਨਮੁਖ [1]ਮੂਰਾਖਾ ॥
੩੯੫	੬	੯੯	ਮਿਟੇ [2]'ਉਪਦ੍ਰਹ'; ਮਨ ਤੇ ਬੈਰ ॥
੩੯੬	੨	੧੦੧	'ਚਿਰੁਜੀਵਨੁ'; ਉਪਜਿਆ ਸੰਜੋਗਿ ॥
	੧੩	੧੦੩	ਮੈ ਬੰਦਾ ਬੈ ਖਰੀਦੁ; ਸਚੁ ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ॥
੩੯੭	੪	੧੦੫	ਦੂਖ ਦਰਦੁ ਰੋਗੁ ਮਾਇ; ਮੈਡਾ ਹਭੁ ਨਸੈ ॥
	੫	੧੦੫	ਸੂਖੀ ਹੂੰ ਸੁਖੁ ਪਾਇ; ਮਾਇ ਨ ਕੀਮ ਗਣੀ ॥
	੬	੧੦੫	ਨੈਣ [3]ਪਸੰਦੋ ਸੋਇ; ਪੇਖਿ [4]'ਮੁਸਤਾਕ' ਭਈ ॥
	੭	੧੦੫	ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਸੰਸਾਰ; [5]ਹਭਾ ਹੂੰ ਬਾਹਰਾ ॥
	੯	੧੦੬	ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਗੋਵਿੰਦ; ਗੁਪਾਲ ਦਇਆਲ ਪ੍ਰਭ ॥
	੧੦	੧੦੬	ਨਾਮ ਬਿਹੂਨੜਿਆ; ਸੇ ਮਰਨਿ [6]ਵਿਸੂਰਿ [7]ਵਿਸੂਰਿ ॥
	੧੧	੧੦੬	ਦਾਸ [8]'ਦਾਸਤਣ' ਭਾਇ; ਮਿਟਿਆ ਤਿਨਾ [9]ਗਉਣੁ ॥ (ਦਾਸੱਤਣ ਬੋਲੋ)
	੧੧	੧੦੬	ਜੈਸੇ ਪਸੁ 'ਹਰ੍ਹਿਆਉ'; ਤੈਸਾ ਸੰਸਾਰੁ ਸਭ ॥
	੧੨	੧੦੬	ਨਾਨਕ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ; ਮਿਲਾਵਹੁ ਆਪਿ ਪ੍ਰਭ ॥
	੧੫	੧੦੭	ਸੋਈ ਲਗੈ ਸਚਿ; ਜਿਸੁ ਤੂੰ [10]'ਦੇਹਿਅਲਾ' ॥
	੧੯	੧੦੯	ਜੇਤੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ; ਉਧਾਰੇ ਤਿੰਨ੍ [11]'ਖੇ' ॥
੩੯੮	੧੦	੧੧੦	ਕਪੜ ਭੋਗ ਸੁਗੰਧ; ਤਨਿ [12]ਮਰਦਨ [13]ਮਾਲਣਾ ॥

---

੧ ਮੂਰਖ। ੨ ਵਿਘਨ। ੩ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਕਰ ਕੇ ਪਸੰਦੋ=ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਵਾ ਸਾਡੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਪਸੰਦ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ੪ ਮੋਹਤ ਜਾਂ ਚਾਹਵਾਨ। ੫ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ। ੬ ਝੂਰ ਕੇ। ੭ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਦੁਖੀ। ੮ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਪੁਣਾ। ੯ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦਾ ਫਿਰਨਾ। ੧੦ ਦੇਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਦੇਂਦੇ ਹੋ ਹੇ ਅੱਲਾ! ਪਾਕ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ੧੧ ਤਿਨਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਦੂਰ ਕਰਕੇ। ੧੨ ਬਟਣਾ। ੧੩ ਮਲਣਾ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੩੯੮	੧੩	੧੧੧	ਮੈ ਗਰੀਬ ਸਚੁ ਟੇਕ ਤੂੰ; ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੇ ॥
	੧੪	੧੧੧	ਜੇਤੇ ਮਾਇਆ ਰੰਗ; ਤੇਤ [1]'ਪਛਾਵਿਆ' ॥
	੧੫	੧੧੧	ਸਚਾ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨੁ ਤੂੰ; ਪ੍ਰਭ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰੇ ॥
	੧੯	੧੧੨	ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਸੰਗਿ; ਸਹਾਈ ਗਿਆਨ ਜੋਗੁ ॥
੩੯੯	੧੧	੧੧੪	ਦੁਰਮਤਿ [2]ਮਦੁ ਜੋ ਪੀਵਤੇ; [3]'ਬਿਖਲੀਪਤਿ' ਕਮਲੀ ॥ (੨) ਬਿਖ [4]ਲੀਪਤਿ
	੧੫	੧੧੫	ਜੋ ਪ੍ਰਭਿ ਦਿਤੀ ਦਾਤਿ; ਸਾ ਪੂਰਨ ਵਡਿਆਈ ॥
	੧੬	੧੧੫	ਨਾਮੁ ਧਨੁ ਗੁਣ ਗਾਉ; ਲਾਭੁ ਪੂਰੈ ਗੁਰਿ ਦਿਤਾ ॥
	੧੭	੧੧੬	ਜਾਕਾ ਠਾਕੁਰੁ ਤੁਹੀ ਪ੍ਰਭ; ਤਾ ਕੇ ਵਡਭਾਗਾ ॥
	੧੯	੧੧੬	ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਅਉਰੁ ਕੋ; ਤਾ [5]ਕਾ ਭਉ ਕਰੀਐ ॥
੪੦੦	੪	੧੧੭	ਜਾ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਹਉ ਚੇਰੁਲੀ; ਸੋ ਸਭ ਤੇ ਊਚਾ ॥
	੫	੧੧੭	ਵੇਪਰਵਾਹੁ ਅਨੰਦ-ਮੈ; ਨਾਉ ਮਾਣਕ ਹੀਰਾ ॥
	੬	੧੧੭	[6]ਰਜੀ [7]ਧਾਈ ਸਦਾ ਸੁਖੁ; ਜਾਕਾ ਤੂੰ ਮੀਰਾ ॥ (ਰੱਜੀ ਬੋਲੋ)
	੮	੧੧੮	ਸੰਤਾ ਕੀ ਹੋਇ ਦਾਸਰੀ; ਏਹੁ ਅਚਾਰਾ ਸਿਖੁ ਰੀ ॥
	੧੧	੧੧੮	ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਰਿ ਦੀਪਕੋ; ਇਹ ਸਤ ਕੀ ਸੇਜ ਬਿਛਾਇ ਰੀ ॥ ('ਰੀ' ਪਾਠ ਇਸ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਵਖਰਾ ਪੜ੍ਹੋ)

---

੧ ਪਰਛਾਵੇਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਬਦਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ੨ ਸ਼ਰਾਬ। ੩ ਵੇਸਵਾ ਦਾ ਪਤੀ ਕੰਜਰ। ੪ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਬੜੇ ਹੋਏ ਕਮਲੀ ਬੁਧ ਵਾਲੇ। ੫ ਤਾਂ ਕੀ ਭੌ ਕਰਨਾ ਹੈ। ੬ ਐਸ ਲੋਕ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਲੋਂ। ੭ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਲੋਂ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੦੦	੧੪	੧੧੯	੧'ਡੀਗਨ' ਡੋਲਾ ਤਊ ਲਉ; ਜਉ ਮਨ ਕੇ ਭਰਮਾ ॥
	੧੮	੧੧੯	ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸੇਵਕੋ; ਨਾਨਕ ਖਸਮੈ ਬੰਦਾ ॥
੪੦੧	੨	੧੨੦	'ਸਗੁਨ' 'ਅਪਸਗੁਨ' ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਹਿ; ਜਿਸੁ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ ॥ (ਅਪ-ਸਗੁਨ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸਬੰਧਕ ਹੈ, ਪਰ ਪਾਠ ਇਕੱਠਾ ਹੈ)
	੬	੧੨੧	ਚਿਤਵਉ ਚਿਤਵਿ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਵਉ; ਆਗੈ ਭਾਵਉ ਕਿ ਨ ਭਾਵਉ ॥
	੭	੧੨੧	ਹਉ ਮਾਗਉ ਆਨ; ਲਜਾਵਉ ॥
	੯	੧੨੧	ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਸਨਕਾਦਿਕ, ਸਨਕ ਸਨੰਦਨ ਸਨਾਤਨ ਸਨਤਕੁਮਾਰ; ਤਿਨ੍ ਕਉ ਮਹਲੁ ਦੁਲਭਾਵਉ ॥
	੧੦	੧੨੧	'ਤਾਕੀ' ਸਰਣਿ ਸਤਿ ਪੁਰਖ ਕੀ; ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਧਿਆਵਉ ॥ (ਤੱਕੀ ਬੋਲੋ) ਭਇਓ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਦਇਆਲੁ ਪ੍ਰਭੁ ਠਾਕੁਰੁ; ਕਾਟਿਓ ਬੰਧੁ ੧ਗਰਾਵਉ ॥
	੧੫	੧੨੨	ਦਿਨੁ ਭੀ ਗਾਵਉ ਰੈਨੀ ਗਾਵਉ; ਗਾਵਉ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਰਸਨਾਰੀ ॥ ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਬਿਸਾਸੁ ਹੋਇ; ਹਰਿ ਜੀਵਤ ਮਰਤ ਸੰਗਾਰੀ ॥

੧ ਫਾਹੇ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੦੧	੧੯	੧੨੩	ਜਿਸਨੋ ਤੂੰ ਅਸਥਿਰੁ ਕਰਿ ਮਾਨਹਿ; ਤੇ ਪਾਹੁਨ, [1]'ਦੋ' [2]ਦਾਹਾ ॥
੪੦੨	੧	੧੨੩	ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਗ੍ਰਿਹ ਸਗਲ ਸਮਗ੍ਰੀ; ਸਭ ਮਿਥਿਆ [3]ਅਸਨਾਹਾ ॥ ਰੇ ਮਨ ਕਿਆ ਕਰਹਿ; ਹੈ ਹਾ-ਹਾ ॥
	੨	੧੨੩	ਜੈਸੇ ਬਸਤਰ ਦੇਹ ਓਢਾਨੇ; ਦਿਨ ਦੋਇ ਚਾਰਿ, ਭੋਰਾਹਾ ॥ ਭੀਤਿ ਊਪਰੇ ਕੇਤਕੁ ਧਾਈਐ; ਅੰਤਿ [4]ਓਰਕੋ ਆਹਾ ॥
	੪	੧੨੩	ਆਵਗਿ ਆਗਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ; ਉਠਿ ਜਾਸੀ ਮੁਹਤ ਚਸਾਹਾ ॥
	੯	੧੨੪	ਏਕੁ ਬੋਲੁ ਭੀ [5]ਖਵਤੋ ਨਾਹੀ; ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਸੀਤਲਈ ॥
	੧੨	੧੨੫	ਸਸਤ ਵਖਰੁ ਤੂੰ [6]ਘਿੰਨਹਿ ਨਾਹੀ; ਪਾਪੀ ਬਾਧਾ [7]'ਰੇਨਾਇਆ' ॥ ਸਤਿਗੁਰ; ਤੇਰੀ [8]ਆਸਾਇਆ ॥
	੧੩	੧੨੫	[9]ਗੰਧਣ ਵੈਣ ਸੁਣਹਿ ਉਰਝਾਵਹਿ; ਨਾਮੁ ਲੈਤ [10]ਅਲਕਾਇਆ ॥

---

੧ ਦੋ। ੨ ਦਿਨਾਂ ਦੇ। ੩ ਪ੍ਰੇਮ। ੪ ਅਖੀਰ।
੫ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ੬ ਲੈਂਦਾ ਨਹੀਂ। ੭ ਕਰਜ਼ਾ
ਲੋਕ ਦੰਡ ਪਿਤਰ ਦੰਡ ਆਦਿ। ੮ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ। ੯ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ
ਦੁਰਗੰਧੀ ਵਾਲੇ ਬਚਨ। ੧੦ ਆਲਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੦੨	੧੪	੧੨੫	ਪਰ ਧਨ ਪਰ ਤਨ ਪਰ-ਤੀ ਨਿੰਦਾ; [1]ਅਖਾਧਿ ਖਾਹਿ [2]'ਹਰਕਾਇਆ' ॥
	੧੬	੧੨੫	ਨਾਨਕ [3]ਆਹਿ ਸਰਣ ਪ੍ਰਭ ਆਇਓ; ਰਾਖੁ ਲਾਜ ਅਪਨਾਇਆ ॥
੪੦੩	੧	੧੨੬	ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਤ ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ ਬਿਹਾਵੈ; ਪਲੁ ਖਿਨੁ ਛੀਜੈ ਅਰਜਾਧੇ ॥
	੬	੧੨੭	ਘਰੀ ਮੁਹਤ ਰੰਗ ਮਾਣਹਿ; ਫਿਰਿ ਬਹੁਰਿ ਬਹੁਰਿ ਪਛੁਤਾਵਹਿ ॥
	੭	੧੨੭	ਪਲਕ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਦੇਖਿ ਭੂਲੋ; ਆਕ ਨੀਮ ਕੋ [4]'ਤੂੰਮਰੁ' ॥
	੧੧	੧੨੮	ਆਪ ਕਮਾਨੇ ਕਉ ਲੇ ਬਾਂਧੇ; ਫਿਰਿ ਪਾਛੈ ਪਛੁਤਾਨੀ ॥
੪੦੪	੧	੧੩੦	ਸਾਜਨ ਸੰਤ ਹਮਾਰੇ ਮੀਤਾ; ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ [5]ਆਨੀਤਾ ਰੇ ॥
	੧੧	੧੩੨	ਵਡੀ ਕੋਮ ਵਸਿ, ਭਾਗਹਿ ਨਾਹੀ; [6]ਮੁਹਕਮ ਫਉਜ [7]'ਹਠਲੀ' ਰੇ ॥ (ਹਠੱਲੀ ਬੋਲਣਾ)
	੧੩	੧੩੩	ਨੀਕੀ ਜੀਅ ਕੀ ਹਰਿ ਕਥਾ ਊਤਮ; ਆਨ ਸਗਲ ਰਸ ਫੀਕੀ ਰੇ ॥

੧ ਨਖਿਧ ਨਾ ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ। ੨ ਹਲਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਚਾਹ ਕੇ। ੪ ਤੂੰਮਾਂ। ੫ ਨਾਸਵੰਤ। ੬ ਇਸਥਿਤ। ੭ ਹਠ ਵਾਲੀ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੦੪	੧੩	੧੩੩	ਬਹੁ ਗੁਨਿ ਧੁਨਿ ਮੁਨਿ ਜਨ, ਖਟੁ ਬੇਤੇ; ਅਵਰੁ ਨ ਕਿਛੁ ਲਾਈਕੀ ਰੇ ॥ ਬਿਖਾਰੀ ਨਿਰਾਰੀ ਅਪਾਰੀ ਸਹਜਾਰੀ; ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਨਾਨਕ ਪੀਕੀ ਰੇ ॥
	੧੬	੧੩੪	ਖਿਨੁ ਰਮ ਗੁਰ ਗਮ, ਹਰਿ ਦਮ ਨਹ ਜਮ; ਹਰਿ ਕੰਠਿ ਨਾਨਕ, [੧]'ਉਰਿ' ਹਾਰੀ ਰੇ ॥
	੧੮	੧੩੫	ਪਹਰ ਮੂਰਤ ਪਲ ਗਾਵਤ ਗਾਵਤ; ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਵਿੰਦ ਵਖਾਨੀ ॥
	੧੯	੧੩੫	ਹੰਉ ਹਉਰੋ ਤੂ ਠਾਕੁਰੁ ਗਉਰੋ; ਨਾਨਕ ਸਰਨਿ ਪਛਾਨੀ ॥
੪੦੫	੫	੧੩੬	ਏਕ ਟੇਕ ਅਧਾਰੁ ਏਕੋ; ਏਕ ਕਾ ਮਨਿ ਜੋਰੁ ॥
	੬	੧੩੭	ਜੀਉ ਮਨੁ ਤਨੁ ਪ੍ਰਾਨ ਪ੍ਰਭ ਕੇ; ਦੀਏ ਸਭਿ ਰਸ ਭੋਗ ॥
	੧੦	੧੩੭	ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜੁ 'ਕਰਿ' ਭਗਤਿ ਹਰਿ ਕੀ; ਭਲੀ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ('ਕਰਿ' ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਕ ਹੈ ਅਰਥ ਵਾਸਤੇ)
	੧੬	੧੩੮	ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ; ਗੁਣ, ਤੇਰਾ ਜਸੁ ਗਾਉ ॥
੪੦੬	੧੨	੧੪੧	ਮਹਾ ਬਿਖਾਦੀ ਦੁਸਟ [੨]'ਅਪਵਾਦੀ'; ਤੇ ਪੁਨੀਤ ਸੰਗਾਰੇ ॥

੧ ਹਿਰਦਾ। ੨ ਨਿੰਦਕ ਵਾ ਝਗੜਾਲੂ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੦੬	੧੫	੧੪੨	ਮੋਹ ਕੁਟੰਬ ਬਿਖੈ ਰਸ ਮਾਤੇ; ਮਿਥਿਆ 'ਗਹਨ' ਗਹੇ ॥
	੧੬	੧੪੨	ਮਿਥਨ ਮਨੋਰਥ ਸੁਪਨ ਆਨੰਦ [1]ਉਲਾਸ; ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਸਤਿ ਕਹੇ ॥
	੧੮	੧੪੩	ਓਹਾ; ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਰੀ ॥ ਕਨਿਕ ਮਾਣਿਕ ਗਜ ਮੋਤੀਅਨ ਲਾਲਨ; ਨਹ ਨਾਹ ਨਹੀ ॥
	੧੯	੧੪੩	ਰਾਜਨ ਭਾਗਨ; ਹੁਕਮ ਨ [2]ਸਾਦਨ ਕਿਛੁ ਕਿਛੁ ਨ ਚਾਹੀ ॥ (੨) ਰਾਜਨ ਭਾਗਨ; ਹੁਕਮਨ ਸਾਦਨ
੪੦੭	੬	੧੪੫	ਪ੍ਰੀਤਮ ਭਾਈ, ਬਾਪੁ ਮੋਰੋ ਮਾਈ; ਭਗਤਨ ਕਾ ਓਲ੍ਹਾ ॥
	੭	੧੪੬	ਠਾਕੁਰ; ਆਇਓ ਆਹਿ ॥
	੯	੧੪੬	ਏਹ ਮੁਕਤਾ ਏਹ ਜੁਗਤਾ; ਰਾਖਹੁ ਸੰਤ ਸੰਗਾਹਿ ॥
	੧੦	੧੪੭	ਆਪੁ ਗਵਾਇਆ ਸੇਵ ਕਮਾਇਆ; ਗੁਨ ਰਸਿ ਰਸਿ ਗਾਵੇ ॥
	੧੯	੧੫੦	ਓਹੁ; ਨੇਹੁ [3]'ਨਵੇਲਾ' ॥ (੨) ਓਹੁ ਨੇਹੁ [4]ਨ ਵੇਲਾ
੪੦੮	੪	੧੫੧	ਵਰਤ ਨੇਮ ਸੰਜਮ ਕਰਿ ਥਾਕੇ; ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਸਰਣਿ, ਪ੍ਰਭ ਸੰਗਿ ਵਸੈ ॥

---

੧ ਉਤਸ਼ਾਹ। ੨ ਬਟਣੇ ਤੇ ਮੰਦਰ ਤੇ ਸਵਾਦ। ੩ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰੇਮ। ੪ ਓਹ ਨੇਹੁ ਲਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ, ਓਹ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਵੇਲਾ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੦੮	੭	੧੫੨	ਲੋਭ ਬਿਖਿਆ, ਬਿਖੈ ਲਾਗੈ;
			[੧]ਹਿਰਿ [੨]ਵਿਤ ਚਿਤ ਦੁਖਾਹੀ ॥
			[੩]ਖਿਨ ਭੰਗੁਨਾ ਕੈ ਮਾਨਿ ਮਾਤੇ;
			ਅਸੁਰ ਜਾਣਹਿ ਨਾਹੀ ॥
	੮	੧੫੨	[੪]ਨਿਪਟਿ ਬਾਜੀ ਹਾਰਿ ਮੂਕਾ;
			ਪਛੁਤਾਇਓ ਮਨਿ ਭੋਰਾ ॥
	੯	੧੫੨	ਡਾਨੁ ਸਗਲ, [੫]ਗੈਰ 'ਵਜਹਿ' ਭਰਿਆ;
			[੬]ਦੀਵਾਨ ਲੇਖੈ ਨ ਪਰਿਆ ॥
			(ਵੱਜਹਿ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੨	੧੫੩	ਸਾਧ ਸੰਤ ਮਨਾਏ, ਪ੍ਰਿਅ ਪਾਏ, ਗੁਨ ਗਾਏ;
			ਪੰਚ ਨਾਦ [੭]ਤੂਰ ਬਜਾਏ ॥
			ਕਿਰਪਾ ਪਾਏ, 'ਸਹਜਾਏ' ਦਰਸਾਏ;
			ਅਬ ਰਾਤਿਆ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿਉ ॥
			ਸੰਤ ਸੇਵਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਾਥ; ਰੰਗੁ ਲਾਲਨ ਲਾਏ ॥
			ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਮਨਿ ਦ੍ਰਿੜਾਏ, ਰਹਸਾਏ ਨਹੀ ਆਏ;
			ਸਹਜਾਏ ਮਨਿ ਨਿਧਾਨੁ ਪਾਏ ॥
			ਸਭ ਤਜੀ ਮਨੈ ਕੀ; [੮]ਕਾਮ ਕਰਾ ॥

੧ ਚੁਰਾਉਂਦੇ ਹਨ । ੨ ਧਨ ; ੩ ਇਕ ਖਿਨ ਵਿਚ ਨਾਸ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਦੇਹ ਦੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋਏ ਹਨ । ੪ ਅਤਿਸੈ ਕਰ ਕੇ । ੫ ਹੋਰ ਵਜ੍ਹਾ ਡੰਨ ਭਰਦਾ ਰਿਹਾ । ੬ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ । ੭ ਵਾਜੇ। ੮ ਕਾਮ ਦੀ (ਕਰਾ) ਕਲਾ=ਚੇਸ਼ਟਾ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੦੮	੧੨	੧੫੩	ਚਿਰੁ ਚਿਰੁ ਚਿਰੁ, ਚਿਰੁ ਭਇਆ; ਮਨਿ ਬਹੁਤੁ ਪਿਆਸ ਲਾਗੀ ॥
	੧੭	੧੫੪	ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮਾਨ; ਇਹ ਬਿਆਧਿ ਛੋਰੈ ॥
	੧੯	੧੫੪	ਭ੍ਰਮ ਭੀਤਿ; ਜੀਤਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥
੪੦੯	੨	੧੫੫	ਪ੍ਰਭ ਗੋਪਾਲ ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ; ਹਰਿ ਚਰਣ ਸਿਮਰਿ ਜਾਗੁ ॥
	੩	੧੫੬	ਹਰਖ ਸੋਗ ਬੈਰਾਗ ਅਨੰਦੀ; ਖੇਲੁ ਰੀ ਦਿਖਾਇਓ ॥
	੪	੧੫੬	ਖਿਨਹੂੰ ਭੈ, ਨਿਰਭੈ ਖਿਨਹੂੰ; ਖਿਨਹੂੰ ਉਠਿ ਧਾਇਓ ॥ ਖਿਨਹੂੰ ਰਸ, ਭੋਗਨ ਖਿਨਹੂੰ; ਖਿਨਹੂ ਤਜਿ ਜਾਇਓ ॥
	੭	੧੫੭	ਆਸਾਵਰੀ ॥ (‘ਆਸਾਵਰੀ’ ਪਾਠ ਇਕੱਠਾ ਬੋਲੋ)
	੯	੧੫੭	ਅਨ ਸਿਉ ਤੋਰਿ; ਫੇਰਿ ਹਾਂ ॥ ਐਸੇ ਲਾਲਨੁ; ਪਾਇਓ ਰੀ ਸਖੀ ॥ ਪੰਕਜ ਮੋਹ; ਸਰਿ ਹਾਂ ॥ (‘ਹਾਂ’ ਪਾਠ ਸਭ ਥਾਂ ਇਕੱਲਾ ਬੋਲੋ)
	੧੦	੧੫੭	[੧]ਗਹਡਿਓ; ਮੂੜ ਨਰਿ ਹਾਂ ॥ [੨]ਅਨਿ ਨ; ਉਪਾਵ ਕਰਿ ਹਾਂ ॥ (੨) [੩]ਅਨਿਨ ਉਪਾਵ ਕਰਿ ਹਾਂ ॥ ਤਉ ਨਿਕਸੈ; ਸਰਨਿ ‘ਪੈ’ ਰੀ ਸਖੀ ॥
	੧੧	੧੫੭	‘ਰਾਜਨ’ ਜੋਗੁ; ਕਰਿ ਹਾਂ ॥
	੧੩	੧੫੮	ਮਨਸਾ; ਏਕ ਮਾਨਿ ਹਾਂ ॥

੧ ਪਕੜਿਆ ਗਿਆ। ੨ ਹੋਰ ਉਪਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।
੩ ਇਕ ਰਸ ਉਪਾਵ ਕਰੀਏ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੦੯	੧੫	੧੫੮	ਪਾਇਓ; ਪੇਡ ਥਾਨਿ ਹਾਂ ॥
	੧੬	੧੫੮	ਹਰਿ ਰਸ; ਰਸਹਿ ਮਾਨਿ ਹਾਂ ॥
	੧੭	੧੫੯	ਹਰਿ ਹਰਿ; ਹਰਿ ਗੁਨੀ ਹਾਂ ॥
	੧੮	੧੫੯	ਸਾਧੂ ਰਸਨ; ਭਨੀ ਹਾਂ ॥
੪੧੦	੧	੧੫੯	ਅਲਖ; ਅਭੇਵੀਐ ਹਾਂ ॥
	੩	੧੬੦	ਆਗਿਆ ਸਤਿ; ਸਹੁ ਹਾਂ ॥
			ਮਨਹਿ ਨਿਧਾਨੁ; ਲਹੁ ਹਾਂ ॥
	੮	੧੬੧	ਉਆ ਰਸ; ਜੋ ਬਿਧੇ ਹਾਂ ॥ (ਬਿੱਧੇ ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਬੋਲੋ)
	੧੦	੧੬੧	ਜਨਮਿ; ਨ ਕਦੇ ਮਰਿ ਹਾਂ ॥
	੧੧	੧੬੧	ਸਾਜਨੁ ਮੀਤੁ; ਤੂੰ ਹਾਂ ॥
			ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇ ਮੂੰ ਹਾਂ ॥
	੧੪	੧੬੨	ਧੀਰਜ; ਮਨਿ ਭਏ ਹਾਂ ॥
			ਜਬ ਤੇ ਛੁਟੇ; ਆਪ ਹਾਂ ॥
	੧੫	੧੬੨	ਸਾਧੂ ਸੰਗਮੇ; ਹਾਂ ॥
			ਪੂਰਨ ਸੰਜਮੇ; ਹਾਂ ॥
	੧੯	੧੬੨	ਨਾਨਕ ਅਰਦਾਸਿ ਏਹੁ; ਮੇਰੇ ਮਨਾ ॥
੪੧੧	੧	੧੬੩	ਓਇ ਪਰਦੇਸੀਆ; ਹਾਂ ॥
			ਸੁਨਤ ਸੰਦੇਸਿਆ; ਹਾਂ ॥
	੨	੧੬੩	ਜਨਮਹਿ ਮਰਿ; ਭਗੇ ਹਾਂ ॥
	੫	੧	ਬਿਰਥਾ ਕਹਉ; ਕਉਨ ਸਿਉ ਮਨ ਕੀ ॥
	੮	੧	ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜਸੁ, ਕਿਉ ਨਹੀ ਗਾਵਤ; 'ਕੁਮਤਿ' ਬਿਨਾਸੈ ਤਨ ਕੀ ॥ (ਕੁਮੱਤਿ ਬੋਲੋ)

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ਘਰੁ ੨

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੧੧	੧੦	੧	ਉਤਰਿ ਅਵਘਟਿ; ਸਰਵਰਿ ਨ੍ਾਵੈ ॥
	੧੪	੧	ਸੁਭਰ ਸਰਵਰਿ; [1]ਮੈਲੁਨ ਧੋਵੈ ॥ (੨) ਮੈਲੁ ਨ ਧੋਵੈ
੪੧੨	੫	੨	ਜਗੁ ਤ੍ਰਿਅ ਜਿਤੁ; ਕਾਮਣਿ ਹਿਤਕਾਰੀ ॥
੪੧੩	੪	੩	ਭਾਇ ਮਿਲੈ; ਭਾਵੈ ਭਇ ਕਾਰੁ ॥
	੭	੪	ਮੂਏ ਕਉ ਰੋਵੈ; ਦੁਖ ਕੋਇ ॥
			ਸੋ ਰੋਵੈ; ਜਿਸੁ [2]ਬੇਦਨ ਹੋਇ ॥
	੧੧	੪	ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਪਰਹਰਿ; ਸਹਜਿ 'ਸੁਚੀਤ' ॥
	੧੩	੪	ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ; ਮਿਲਿ [3]'ਪਰਮਾਰੰਥ' ॥
	੧੭	੫	ਗੁਰੁ ਮਾਨੈ; ਮਨ ਤੇ ਮਨੁ ਧੀਰਾ ॥
	੧੯	੫	ਨਿਰਮਲੁ ਸਾਚਿ; ਰਤਾ [4]ਪੈਕਾਰੁ' ॥
			ਸਿਫਤਿ ਸਹਜ; ਘਰਿ ਗੁਰੁ ਕਰਤਾਰੁ ॥
੪੧੪	੨	੫	ਧਰਣਿ ਗਗਨੁ; ਕਲ ਧਾਰਿ ਰਹਾਵੈ ॥
	੩	੫	ਮੂਰਖੁ ਹੋਇ; ਨ ਆਖੀ ਸੂਝੈ ॥
	੫	੫	ਮਨੁ ਮੋਤੀ ਹੈ; ਤਿਸ ਕਾ ਮਾਲੁ ॥
	੬	੬	ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਹਲੀ; ਮਹਲੁ ਪਛਾਨੁ ॥
	੯	੬	ਅਹਿ-ਨਿਸਿ ਨਿਰਮਲੁ; ਥਾਨਿ [5]'ਸੁਥਾਨੁ' ॥
			ਤੀਨ ਭਵਨ; [6]ਨਿਹਕੇਵਲ ਗਿਆਨੁ ॥
	੧੨	੬	ਜਿਸ ਕਾ ਅਨੁ ਧਨੁ; ਸਹਜਿ ਨ ਜਾਨਾ ॥

੧ ਮੈਲ ਨੂੰ । ੨ ਪੀੜਾ । ੩ ਪਰਮਾਰਥ, ਤਤ ਗਿਆਨ । ੪ ਚਤੁਰ । ੫ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਥਾਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਰੂਪ । ੬ ਸ਼ੁੱਧ ਸਰੂਪ ਗਿਆਨ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੧੫	੬	੮	ਮਨੁ [1]ਮੈਗਲੁ; ਸਾਕਤੁ ਦੇਵਾਨਾ ॥
	੭	੮	ਬਨਖੰਡਿ; ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਹੈਰਾਨਾ ॥
	੧੩	੮	ਘਟਿ ਘਟਿ ਮਨਸਾ; ਦੁਬਿਧਾ ਲਾਗੀ ॥
	੧੫	੮	ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਾਗ; ਸੁਆਦ ਅਨ ਤਿਆਗੇ ॥
੪੧੬	੧	੯	ਬਿਨੁ ਗੁਰ; ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਕਤ ਲਹੀਐ ॥
	੭	੯	ਰੋਗੁ ਭਰਮੁ ਭੇਦੁ; ਮਨਿ ਦੂਜਾ ॥
	੮	੯	ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਗੁਰ; ਦਰਸ ਨ ਦੇਖਹਿ ॥ (੨) ਦਰਸਨ ਦੇਖਹਿ
	੧੧	੯	ਵਿਣੁ ਗੁਰ ਸਬਦੈ; ਜਨਮੁ ਕਿ ਲੇਖਹਿ ॥
			ਨਾ ਜਮਦੂਤ; ਦੂਖੁ ਤਿਸੁ ਲਾਗੈ ॥
	੧੬	੧੦	ਬੰਧਨ; ਸਉਦਾ ਅਣ-ਵੀਚਾਰੀ ॥
	੧੮	੧੦	ਬੰਧਨਿ; ਬਿਨਸੈ ਮੋਹ ਵਿਕਾਰ ॥
			ਸਤਿਗੁਰਿ ਰਾਖੇ; ਬੰਧੁ ਨ ਪਾਈ ॥
੪੧੭	੫	੧੧	[2]'ਹੀਡੋਲੀ' ਚੜਿ ਆਈਆ; ਦੰਦ ਖੰਡ ਕੀਤੇ ਰਾਸਿ ॥
	੭	੧੧	ਤਿਨ੍ ਗਲਿ [3]ਸਿਲਕਾ ਪਾਈਆ; ਤੁਟਨਿ੍ [3]ਮੋਤ ਸਰੀਆ ॥
	੯	੧੧	ਬਾਬਰ [5]'ਵਾਣੀ' ਫਿਰਿ ਗਈ; [6]ਕੁਇਰੁ ਨ ਰੋਟੀ ਖਾਇ ॥

---

੧ ਹਾਥੀ । ੨ ਸੁਖ ਪਾਲਕੀ । ੩ ਫਾਹੀਆਂ । ੪ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ । ੫ ਬਾਬਰ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦੀ ਬਾਣੀ । ੬ ਟਿਕੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਕੰਵਰ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੧੭	੧੩	੧੨	ਕਹਾ, ਸੁ ਖੇਲ ਤਬੇਲਾ ਘੋੜੇ;
			ਕਹਾ [੧]ਭੇਰੀ [੨]ਸਹਨਾਈ ॥
			ਕਹਾ, ਸੁ ਤੇਗਬੰਦ [੩]ਗਾਡੇਰੜਿ;
			ਕਹਾ, ਸੁ ਲਾਲ [੪]ਕਵਾਈ ॥ (੨) ਗਾਡੇ ਰੜਿ
			ਕਹਾ, ਸੁ ਆਰਸੀਆ ਮੁਹ ਬੰਕੇ;
			ਐਥੈ ਦਿਸਹਿ ਨਾਹੀ ॥
੪੧੮	੧	੧੨	ਥਾਨ ਮੁਕਾਮ ਜਲੇ ਬਿਜਮੰਦਰ;
			ਮੁਛਿ ਮੁਛਿ ਕੁਇਰ ਰੁਲਾਇਆ ॥
	੩	੧੨	ਜਿਨ੍ ਕੀ [੫]ਚੀਰੀ ਦਰਗਹ ਫਾਟੀ;
			ਤਿਨ੍ਾ ਮਰਣਾ ਭਾਈ ॥
			ਇਕਨ੍ਾ [੬]ਪੇਰਣ ਸਿਰ ਖੁਰ ਪਾਟੇ;
			ਇਕਨ੍ਾ ਵਾਸੁ ਮਸਾਣੀ ॥
	੧੪	੧੩	ਅਉਗਣ ਛੋਡਹੁ ਗੁਣ ਕਰਹੁ;
			ਐਸੇ 'ਤਤੁਪਰਾਵਹੁ' ॥
			ਵਣਜੁ ਕਰਹੁ [੭]'ਮਖਸੂਦੁ' ਲੈਹੁ; ਮਤ ਪਛੋਤਾਵਹੁ ॥
	੧੭	੧੪	ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਢੂਢੀਆ; ਕੋ [੮]ਨੀਮ੍ੀ ਮੈਡਾ ॥
			ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਹਿਬਾ; ਤੂ ਮੈ ਹਉ ਤੈਡਾ ॥
			ਦਰੁ [੯]'ਬੀਭਾ' ਮੈ [੧੦]ਨੀਮ੍ਿ ਕੋ; ਕੈ ਕਰੀ ਸਲਾਮੁ ॥
੪੧੯	੫	੧੪	ਇਕਿ ਗਿਰਹੀ ਸੇਵਕ ਸਾਧਿਕਾ; ਗੁਰਮਤੀ ਲਾਗੇ ॥

---

੧ ਵਾਜੇ । ੨ ਸ਼ਹਿਨਾਈ ਆਦਿ । ੩ ਸੂਰਮੇ ।
੪ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ । ੫ ਉਮਰ ਰੂਪੀ ਚਿਠੀ । ੬ ਚੋਲੇ ਵਾ ਬੁਰਕੇ ।
੭ ਲਾਭ । ੮ ਨਹੀਂ । ੯ ਦੂਜਾ । ੧੦ ਨਹੀਂ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੧੯	੧੨	੧੫	ਦੁਬਿਧਾ ਛੋਡਿ [1]'ਕੁਵਾਟੜੀ'; ਮੂਸਹੁ-ਗੇ ਭਾਈ ॥
	੧੬	੧੬	ਮਮਤਾ ਮੋਹੁ [2]ਵਿਸਰਜਿਆ; ਅਪਨੈ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥ (ਵਿਸੱਰਜਿਆ ਬੋਲੋ)
੪੨੦	੧	੧੬	ਹੁਕਮੇ ਹੀ ਸਿਰਿ ਮਾਰ; ਬੰਦਿ [3]ਰਬਾਣੀਐ ॥ (੨) [4]ਬੰਦਿਰ ਬਾਣੀਐ
	੩	੧੬	ਗੁਨਹਾਂ ਬਖਸਣਹਾਰੁ; ਸਬਦੁ ਕਮਾਵਹੀ ॥
	੫	੧੭	ਕਿਆ ਜੰਗਲੁ ਢੂਢੀ ਜਾਇ; ਮੈ ਘਰਿ, ਬਨੁ ਹਰੀਆਵਲਾ ॥
	੯	੧੭	ਪਥਰ ਕੀ ਬੇੜੀ ਜੇ ਚੜੈ; [5]ਭਰਨਾਲਿ ਬੁਡਾਵੈ ॥
	੧੬	੧੮	ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ; ਸਾਰੇ [6]ਪਰਥਾਈ ॥
੪੨੧	੩	੧੯	ਮੈ [7]ਓਲ੍ਗੀਆ ਓਲ੍ਗੀ; ਹਮ ਛੋਰੂ ਥਾਰੇ ॥ (੨) ਮੈ ਓ [8]ਲਗੀਆ, ਓ ਲਗੀ
੪੨੨	੪	੨੧	ਭਗਤਿ ਤੇਰੀ [9]ਹੈਰਾਨੁ; ਦਰਦੁ ਗਵਾਵਹੀ ॥
	੧੪	੨੨	ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਰਿ, ਟੇਕ ਹੈ; ਨਿਸਿ [10]'ਦਉਤ' ਸਵਾਰੈ ॥
੪੨੩	੧੧	੨੪	ਜਿਨਿ ਮਮਤਾ; ਅਗਨਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬੁਝਾਈ ॥
੪੨੫	੫	੨੭	ਆਪੇ [11]'ਥੈ' ਸਭੁ ਰਖਿਓਨੁ; ਕਿਛੁ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ ॥
	੭	੨੭	ਇਕੋ ਹੁਕਮੁ ਵਰਤਦਾ; ਏਕਾ ਸਿਰਿ 'ਕਾਰਾ' ॥

੧ ਖੋਟਾ ਰਸਤਾ ਦ੍ਵੈਤ ਰੂਪ। ੨ ਵਿਦਿਆ ਹੋਇਆ, ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ੩ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚੋਂ। ੪ ਬਾਂਦਰਾਂ ਵਾਲੀ ਬਾਣ ਹੈ। ੫ ਸਮੁੰਦਰ। ੬ ਸਬੱਬ ਕਰ ਕੇ। ੭ ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਦਾਸ। ੮ ਓਹ ਜੇਹੜੀ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਲਗਨ ਲਗੀ ਹੈ ਓਹ ਮੈਨੂੰ ਲਗੇ। ੯ ਅਸਚਰਜ। ੧੦ ਦਿਨ। ੧੧ ਟਿਕਾਣੇ ਸਿਰ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੨੫	੧੩	੨੯	ਅੰਦਰੁ ਖੋਲੈ [੧]ਦਿਬ ਦਿਸਟਿ; ਦੇਖੈ ਮੁਕਤਿ ਭੰਡਾਰਾ ॥
	੧੫	੨੯	ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਅਮੁਲੁ 'ਸਾ'; ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਵੈ ਕੋਈ ॥
੪੨੬	੧੪	੩੦	ਸਾ 'ਸਭਰਾਈ' ਸੁੰਦਰੀ; ਪਿਰ ਕੈ ਹੇਤਿ ਪਿਆਰਿ ॥
	੧੬	੩੦	ਪ੍ਰੇਮ 'ਪਿਰਮਲੁ' ਤਨਿ ਲਾਵਣਾ; ਅੰਤਰਿ ਰਤਨੁ ਵੀਚਾਰੁ ॥
੪੨੭	੪	੩੧	ਭੈ ਬਿਨੁ ਲਾਗਿ ਨ ਲਗਈ; ਨਾ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ ॥
	੫	੩੧	ਜਿਸਨੋ ਆਪੇ ਰੰਗੇ, ਸੁ [੨]'ਰਪਸੀ'; ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲਾਇ ॥
	੭	੩੧	ਇਕਿ ਗੁਣ ਵਿਹਾਝਹਿ ਅਉਗਣ [੩]ਵਿਕਣਹਿ; ਗੁਰ ਕੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥
	੧੨	੩੨	ਬੁਝਣਾ ਅਬੁਝਣਾ ਤੁਧੁ ਕੀਆ; ਇਹ ਤੇਰੀ ਸਿਰਿ 'ਕਾਰ' ॥ (ਬੁੱਝਣਾ, ਅਬੁੱਝਣਾ ਬੋਲੋ)
	੧੪	੩੨	ਇਕਿ ਕੁਚਲ ਕੁਚੀਲ [੪]'ਵਿਖਲੀ' ਪਤੇ; ਨਾਵਹੁ ਆਪਿ ਖੁਆਏ ॥ (੨) ਵਿਖ ਲੀਪਤੇ
	੧੫	੩੨	ਨਾ ਓਨ ਸਿਧਿ ਨ ਬੁਧਿ ਹੈ ਨ ਸੰਜਮੀ; ਫਿਰਹਿ [੫]ਉਤਵਤਾਏ ॥
੪੨੮	੭	੩੩	ਪਿਰ ਸੇਤੀ ਅਨ-ਦਿਨੁ ਗਹਿ ਰਹੀ; ਸਚੀ ਸੇਜ ਸੁਖੁ ਪਾਇ ॥
੪੩੦	੧੫	੧	ਫਰਹੇ [੬]'ਮੁਹਕਮ'; ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥

੧ ਅਪ੍ਰੋਖ ਗਿਆਨ, ਵਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਦਾ ਬੋਧ । ੨ ਰੰਗਿਆ ਜਾਵੇਗਾ । ੩ ਵੇਚਦੇ । ੪ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਪਤੀ । ੫ ਅਵੈੜਤਾਈ । ੬ ਇਸਥਿਤ ਕਰਕੇ (ਫਰਹੇ) ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਤਖਤਿਆਂ ਦੇ ਥਾਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਫਲ੍ਹਾ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੩੦	੧੭	੧	[1]ਜੇਜੀਆ [2]ਡੰਨੁ; ਕੋ ਲਏ ਨ [3]ਜਗਾਤਿ॥
੪੩੧	੩	੨	ਕਰਹੁ [4]ਅਨੁਗ੍ਰਹੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ; ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ਮੁਰਾਰਿ॥
	੧੧	੩	ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫ ਬਿਰਹੜੇ ਘਰੁ ੪ ਛੰਤਾ ਕੀ 'ਜਤਿ'॥ (ਜੱਤਿ ਬੋਲੋ)
	੧੬	੩	ਅੰਚਲੁ ਗਹਿਆ ਸਾਧ ਕਾ, ਨਾਨਕ; ਭੈ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਪਰਾਇ॥
	੧੭	੪	ਸੁੰਦਰੁ ਸੁਘਰੁ ਸੁਜਾਨੁ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ; ਜੀਵਨੁ ਦਰਸੁ ਦਿਖਾਇ॥
੪੩੨	੧੦	੨	ਜਬ ਲੇਖਾ ਦੇਵਹਿ [5]ਬੀਰਾ; ਤਉ ਪੜਿਆ॥
	੧੫	੬	ਖਖੈ [6]ਖੁੰਦਕਾਰੁ ਸਾਹ [7]ਆਲਮੁ; ਕਰਿ [8]ਖਰੀਦਿ ਜਿਨਿ [9]ਖਰਚੁ ਦੀਆ॥
	੧੭	੭	[10]ਘੜਿ ਭਾਂਡੇ ਜਿਨਿ [11]ਆਵੀ ਸਾਜੀ; [12]ਚਾੜਣ ਵਾਹੈ [13]ਤਈ ਕੀਆ॥

---

੧ ਜੀਆਂ ਜੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕਾਮਾਦਿਕਾਂ ਦਾ ਦੰਡ, ਟੈਕਸ। ੨ ਲੋਕ ਦੰਡ, ਪਿਤਰ ਦੰਡ ਆਦਿਕ। ੩ ਮਸੂਲ ਕਰਮਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਜਮਦੂਤ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ੪ ਕ੍ਰਿਪਾ। ੫ ਹੇ ਭਾਈ ਜਾਂ ਪੰਡਤ। ੬ ਮੱਤਾਂ ਵਲਾਇਤਾਂ ਦਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ। ੭ ਸੰਸਾਰ। ੮ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਰੂਪ ਖ੍ਰੀਦਿਆ। ੯ ਰੋਜ਼ੀ ਰੂਪ ਖਰਚ। ੧੦ ਘੜਿ ਭਾਂਡੇ=ਸਰੀਰਾਂ ਰੂਪੀ ਭਾਂਡਿਆਂ ਨੂੰ ਘੜਨ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਾ। ੧੧ ਆਵੀ=ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਕਰਨ ਰੂਪ ਆਵੀ ਸਾਜਣ ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ। ੧੨ ਚਾੜਨ ਵਾਹੈ=ਮ੍ਰਿਤੂ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਵ ਜੀ। ੧੩ ਤ੍ਰਾਈਨਾਤ, ਮੁਕਰਰ ਕੀਤਾ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੩੩	੧	੧੦	ਭਰਮੁ ਉਪਾਇ ਭੁਲਾਈਅਨੁ ਆਪੇ; ਤੇਰਾ ਕਰਮੁ ਹੋਆ ਤਿਨ੍ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ॥
	੧੨	੧੯	ਨਾ [1]ਤਰ; ਨਾ [2]ਤੂਲਹਾ ਹਮ ਬੂਡਸਿ; ਤਾਰਿ ਲੇਹਿ ਤਾਰਣ ਰਾਇਆ ॥
			ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੪ ਪਟੀ (ਪੱਟੀ ਬੋਲੋ)
੪੩੪	੧੪	੧	[3]ਅਯੋ ਅੰਙੈ ਸਭੁ ਜਗੁ ਆਇਆ; [4]ਕਾਖੈ [5]ਘੰਙੈ [6]ਕਾਲੁ ਭਇਆ॥ [7]ਰੀਰੀ [8]ਲਲੀ ਪਾਪ ਕਮਾਣੇ; ਪੜਿ ਅਵਗਣ ਗੁਣ ਵੀਸਰਿਆ ॥
	੧੬	੩	[9]ਸਿਧੰਙਾਇਐ ਸਿਮਰਹਿ ਨਾਹੀ; ਨੰਨੈ ਨਾ ਤੁਧੁ ਨਾਮੁ ਲਇਆ ॥
੪੩੫	੯	੧੨	ਏਹ ਵੇਲਾ ਨ ਲਹਸਹਿ ਮੂੜੇ; ਫਿਰਿ ਤੂੰ ਜਮ ਕੈ ਵਸਿ ਪਇਆ॥
	੧੦	੧੩	ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਿ ਤੂੰ ਵਿਖਾ॥ (ਵਿੱਖਾ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਨਾ ਤਰਨਾ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ੨ ਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਤੁਲਹਾ ਹੈ। ੩ ਅਯੋ=ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਮਿਸ਼ਰ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਆਇਆ ਹੈ। ੪ ਕਾਖੈ=ਕਾ=ਕਾਲ ਦਾ ਜੋ ਖੈ=ਨਾਸ ਰੂਪ। ੫ ਘੰਙੈ ਘਰ ਹੈ ਸੰਸਾਰ। ੬ ਇਸਦਾ ਅੰਤ ਨੂੰ ਕਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ੭ ਰੀ=ਹੇ ਸਖੀ! ਰੀ=ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ। ੮ ਲਲੀ=ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਲਗ ਕੇ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕਮਾਏ। ੯ ਸਿਧੰ ਙਾਇਐ=ਜੋ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਿਧੰ=ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰੂਪ ਹੈ ਪ੍ਰਮਿਸ਼ਰ ਤਿਸ ਨੂੰ ਸਿਮਰਦਾ ਨਹੀਂ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੩੫	੧੯	੧	ਮੁੰਧ [੧]ਜੋਬਨਿ ਬਾਲੜੀਏ; ਮੇਰਾ ਪਿਰੁ 'ਰਲੀਆਲਾ' ਰਾਮ ॥ ਧਨ ਪਿਰ ਨੇਹੁ ਘਣਾ; ਰਸਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਦਇਆਲਾ ਰਾਮ ॥
੪੩੬	੨	੧	ਕਰਿ ਦਇਆ ਮਇਆ ਦਇਆਲ ਸਾਚੇ; ਸਬਦਿ ਮਿਲਿ ਗੁਣ ਗਾਵਓ ॥
	੩	੧	ਮੁੰਧ ਸਹਜਿ 'ਸਲੋਨੜੀਏ'; ਇਕ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨੰਤੀ ਰਾਮ ॥
	੬	੧	ਨਾਨਕਾ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਕਰਿ ਪੁਕਾਰੇ; ਰਸਨ ਰਸਿ ਮਨੁ ਭੀਜਏ ॥
	੯	੧	ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਧਨ ਸੋਹਾਗਣਿ; ਸਬਦੁ [੨]ਅਭ ਸਾਧਾਰਏ ॥
	੧੩	੨	ਅਨਹਦੋ ਅਨਹਦੁ ਵਾਜੈ; ਰੁਣ 'ਝੁਣਕਾਰੇ' ਰਾਮ ॥
੪੩੭	੧੪	੩	ਅਵਗਣ ਮੇਟਿ ਚਲੇ; ਗੁਣ ਸੰਗਮ ਨਾਲੇ ਰਾਮ ॥
	੧੬	੩	ਸਚੁ ਅੰਜਨੋ ਅੰਜਨੁ ਸਾਰਿ; ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਾਤਾ ਰਾਮ ॥
੪੩੮	੪	੪	ਹੰਸ, 'ਸਿ' ਹੰਸਾ, ਬਗ, 'ਸਿ' ਬਗਾ; ਘਟ ਘਟ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ਜੀਉ ॥
	੫	੪	ਜਿਨ੍ ਇਕ ਮਨਿ ਧਿਆਇਆ, ਤਿਨ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ; ਤੇ ਵਿਰਲੇ ਸੰਸਾਰਿ ਜੀਉ ॥
	੧੮	੫	ਤੂੰ ਸੁਣਿ ਹਰਣਾ ਕਾਲਿਆ; ਕੀ 'ਵਾੜੀਐ' ਰਾਤਾ ਰਾਮ ॥

੧ ਸ਼ੋਕ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪੀ ਜੋਬਨ ਤੋਂ ਮੁੰਧ=ਅਗਿਆਤ ।
੨ ਹਿਰਦਾ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੩੮	੧੯	੫	ਫਿਰਿ ਹੋਇ ਤਾਤਾ ਖਰਾ ਮਾਤਾ; ਨਾਮ ਬਿਨੁ [1]ਪਰਤਾਪਏ ॥ (੨) ਪਰ ਤਾਪਏ ਓਹੁ [2]ਜੇਵ [3]ਸਾਇਰ ਦੇਇ ਲਹਰੀ; ਬਿਜੁਲ ਜਿਵੈ ਚਮਕਏ ॥
੪੩੯	੩	੫	ਸੂਰਜੁ ਚੜਿਆ ਪਿੰਡੁ ਪੜਿਆ; ਤੇਲੁ ਤਾਵਣਿ ਤਾਤਓ ॥
	੧੭	੬	ਕਾਮਣਿ ਗੁਣੁ ਨਾਹੀ; ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਏ ਰਾਮ ॥
	੧੯	੬	ਦੇਖਿ ਪਿਰੁ ਵਿਗਸੀ ਅੰਦਰਹੁ ਸਰਸੀ; ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਸੁਭਾਏ ॥
੪੪੦	੧	੬	ਅੰਤਰਿ ਸਬਦਿ ਮਿਲੀ; ਸਹਜੇ ਤਪਤਿ ਬੁਝਾਈ ਰਾਮ ॥
	੩	੧	ਮਿਲਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਅਪਣੇ, ਸਦਾ ਰੰਗੁ ਮਾਣੇ; ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਸੁਭਾਖਿਆ ॥
	੪	੧	ਸਾ ਧਨ ਮਨਿ ਅਨਦੁ ਭਇਆ; ਹਰਿ ਜੀਉ ਮੇਲਿ ਪਿਆਰੇ ਰਾਮ ॥
	੧੦	੧	ਆਪਣਾ ਭਾਣਾ ਤੁਮ ਕਰਹੁ; ਤਾ ਫਿਰਿ ਸਹ ਖੁਸੀ ਨ ਆਵਏ ॥
	੧੧	੨	ਮੇਰੇ ਮਨ ਬੈਰਾਗੀਆ; ਤੂੰ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਿ ਕਿਸੁ ਦਿਖਾਵਹਿ ॥

੧ ਪਸਚਾਤਾਪ । ੨ ਜੇਵ=ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ।
੩ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੪੦	੧੮	੩	ਇਉ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ; ਜਹ ਮਨ ਤੂੰ ਧਾਵਦਾ; ਤਹ ਹਰਿ ਤੇਰੈ ਸਦਾ ਨਾਲੇ ॥
੪੪੧	੨	੪	ਤਹ ਅਨੇਕ ਵਾਜੇ ਸਦਾ ਅਨਦੁ ਹੈ; ਸਚੇ ਰਹਿਆ ਸਮਾਏ ॥
	੯	੬	ਇਉ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ, ਮਨ ਤੂੰ ਗਾਰਬਿ ਅਟਿਆ; ਗਾਰਬਿ ਲਦਿਆ ਜਾਵਹੇ ॥
	੯	੭	ਮਨ ਤੂੰ, ਮਤ ਮਾਣੁ ਕਰਹਿ, ਜਿ ਹਉ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ; ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਮਾਣਾ ਹੋਹੁ ॥
	੧੯	੯	ਤਿਨਿ ਸਹਿ ਆਪਿ ਭੁਲਾਏ, ਕੁਮਾਰਗਿ ਪਾਏ; ਤਿਨ ਕਾ ਕਿਛੁ ਨ ਵਸਾਈ ॥
			ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੪ ਛੰਤ
੪੪੨	੧੦	੮	ਖਿਨੁ ਆਵੈ ਖਿਨੁ ਜਾਵੈ; [1]ਦੁਰਗੰਧ ਮੜੈ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ਰਾਮ ॥
	੧੭	੮	ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਤੋਲਕੁ ਪਾਇਆ; ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ, ਭਰੇ ਭੰਡਾਰਾ ॥
	੧੯	੯	ਝਿਮਿਝਿਮੇ ਝਿਮਿ ਝਿਮਿ ਵਰਸੈ; ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰਾ ਰਾਮ ॥ (੨) ਝਿਮਿ, ਝਿਮੇ (ਨੋਟ–ਜਿਥੇ ਦੋ ਵਾਰ ਝਿਮ ਝਿਮ ਆਵੇ ਉਥੇ ਪਿਛਲਾ ਅੱਡ ਕਰਨਾ)
੪੪੩	੭	੯	ਬਾਣੀ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸੁਣੀ; ਸਿਧਿ ਕਾਰਜ ਸਭਿ ਸੁਹਾਏ ਰਾਮ ॥

੧ ਵਿਸ਼ੇ ਰੂਪ ਦੁਰਗੰਧੀ ਦਾ ਮੜ੍ਹੈ=ਸਰੀਰ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੪੩	੭	੯	ਰੋਮੇ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮੇ; ਮੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਾਮੁ ਧਿਆਏ ਰਾਮ ॥
	੧੦	੯	ਨਾਨਕ ਆਪਿ ਅਨੁਗ੍ਰਹੁ ਕੀਆ; ਹਮ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਾ ॥
	੧੧	੯	ਤਿਨ ਅੰਤਰੇ ਮੋਹੁ ਵਿਆਪੈ; ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਮਾਇਆ ਲਾਗੀ ਰਾਮ ॥
	੧੩	੯	ਮਹਾਂ ਬਿਖਮੁ ਜਮ ਪੰਥੁ ਦੁਹੇਲਾ; [1]ਕਾਲੂਖਤ ਮੋਹ ਅੰਧਿਆਰਾ ॥
	੧੪	੯	ਰਾਮੋ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਗੁਰੂ; ਰਾਮੁ ਗੁਰਮੁਖੇ ਜਾਣੈ ਰਾਮ ॥ ਇਹੁ ਮਨੂਆ ਖਿਨੁ [2]ਊਭ ਪਇਆਲੀ; ਭਰਮਦਾ, ਇਕਤੁ ਘਰਿ ਆਣੈ ਰਾਮ ॥
੪੪੪	੬	੯	ਰਾਮੋ ਰਾਮ ਨਾਮੁ, ਸਤੇ ਸਤਿ; ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣਿਆ ਰਾਮ ॥ ਸੇਵਕੋ ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਲਾਗਾ; ਜਿਨਿ ਮਨੁ ਤਨੁ ਅਰਪਿ ਚੜਾਇਆ ਰਾਮ ॥
	੮	੯	ਗੁਰੂ ਸਿਖੁ, ਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਹੈ; ਏਕੋ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸੁ ਚਲਾਏ ॥
੪੪੫	੬	੧੦	ਹਰਿ ਰਸ ਭੋਗ ਮਹਾ [3]ਨਿਰਜੋਗ; ਵਡਭਾਗੀ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਾਇਆ ॥

---

੧ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਕਾਲਖ ਕਰ ਕੇ । ੨ ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਪਤਾਲ ।
੩ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੪੫	੧੪	੧੧	ਮਨਿ ਹਿਰਦੈ ਕ੍ਰੋਧੁ, ਮਹਾ [1]ਬਿਸ 'ਲੋਧੁ'; ਨਿਰਪ ਧਾਵਹਿ ਲੜਿ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
	੧੭	੧੧	ਤਪੁ ਤਾਪਨ ਤਾਪਹਿ, ਜਗ ਪੁੰਨ ਆਰੰਭਹਿ; ਅਤਿ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ਜੀਉ ॥
੪੪੬	੧੨	੧੨	ਹਰਿ ਮੀਠਾ ਲਾਇਆ, ਪਰਮ ਸੁਖ ਪਾਇਆ; ਮੁਖਿ ਭਾਗਾ ਰਤੀ ਚਾਰੇ ॥
	੧੬	੧੨	ਬੀਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ਜੀਉ ॥ ('ਬੀਜਾ' ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਬੋਲੋ)
੪੪੭	੨	੧੨	ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਿਆ, ਆਰਾਧਿਆ; ਮੁਖਿ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੁ ਸਭਾਗਾ ॥
	੧੦	੧੩	ਮਨਮੁਖ ਕਰਣਪਲਾਵ ਕਰਿ ਭਰਮੇ; ਸਭ ਅਉਖਧ ਦਾਰੂ ਲਾਇ ਜੀਉ ॥
	੧੫	੧੩	ਹਰਿਜਨ ਪ੍ਰਭੁ ਰਲਿ, ਏਕੋ ਹੋਏ; ਹਰਿਜਨ ਪ੍ਰਭੁ, ਏਕ ਸਮਾਨਿ ਜੀਉ ॥ (ਹਰਿ-ਜਨ ਬੋਲੋ)
੪੪੮	੧੧	੧੪	ਤੇਰਾ ਸਬਦੁ ਸਭੁ ਤੂੰਹੈ ਵਰਤਹਿ; ਤੂੰ ਆਪੇ ਕਰਹਿ ਸੁ ਹੋਈ ॥ ('ਤੂੰਹੈ' ਇਕੱਠਾ ਹੈ)
੪੪੯	੧	੧੫	ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਣੀ ਮਨੁ ਮਾਰਿਆ; [2]ਅਣੀਆਲੇ [3]ਅਣੀਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥
	੧੦	੧੬	ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਚੇਤਾਇ ਗੁਰ; ਹਰਿ ਮਾਰਗਿ ਚਾਲੀ ॥

---

੧ ਜ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਲੋਧ=ਘੋਲਨ ਵਾਲੀ। ੨ ਤੀਰ।
੩ ਕੁੰਡੀਆਂ ਵਾਲੇ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੪੯	੧੧	੧੬	ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਿ ਹਰਿ; ਹਰਿ ਮਿਲਿਆ ਬਨਵਾਲੀ ॥
	੧੩	੧੬	ਮੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਪਿਆਰਾ ਦਸਿ ਗੁਰੁ; (ਦੱਸਿ ਬੋਲੋ)
੪੫੮	੧	੧੭	ਹਮ ਕਿਆ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਵਿਥਰਹ ਸੁਆਮੀ; ਤੂੰ ਅਪਰ ਅਪਾਰੋ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥
	੧੭	੧੯	ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਦੀਬਾਣੁ ਹੈ; ਹਰਿ ਤਾਣੁ ਸਤਾਣੇ ॥
੪੫੨	੧	੨੧	ਭਾਗ [1]ਮਣੀ ਸੋਹਾਗਣਿ, ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ; ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਉਰਿ ਧਾਰੇ ॥ (ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ 'ਪਿਆਰੇ' ਤੇ ਹਨ)
	੪	੨੧	ਚੜਿ ਚੇਤੁ ਬਸੰਤੁ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ; ਭਲੀਅ ਰੁਤੇ ॥
	੮	੨੧	ਕਿਉ ਪਾਈ ਗੁਰੁ; ਜਿਤੁ ਲਗਿ ਪਿਆਰਾ ਦੇਖਸਾ ॥ ਹਰਿ ਦਾਤੜੇ ਮੇਲਿ ਗੁਰੂ; ਮੁਖਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੇਲਸਾ ॥ ('ਮੁਖਿ' ਤੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਭੀ ਠੀਕ ਹੈ)
	੯	੨੧	ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਪਾਇਆ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ; ਧੁਰਿ ਮਸਤਕਿ ਲੇਖੁ ਸਾ ॥
			ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫ ਛੰਤੁ
	੧੧	੧	ਚਾਖਿਅੜਾ ਚਾਖਿਅੜਾ; ਮੈ ਹਰਿ ਰਸੁ ਮੀਠਾ ਰਾਮ ॥
੪੫੩	੩	੧	ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਜੀਤਾ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਕੀਤਾ; ਤੂਟੀ ਭੀਤਾ ਭਰਮ ਗੜਾ ॥

[1] ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੫੩	੪	੧	ਸੋਈ ਸੁਗਿਆਨਾ ਸੋ ਪਰਧਾਨਾ; ਜੋ ਪ੍ਰਭਿ ਅਪਨਾ ਕੀਤਾ ॥
	੯	੨	ਵਡਭਾਗੀ ਵਡਭਾਗੀ; ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਪਾਈ ਰਾਮ ॥
	੧੧	੨	ਹਰਿ ਦਰੇ ਹਰਿ ਦਰਿ ਸੋਹਨਿ; ਤੇਰੇ, ਭਗਤ ਪਿਆਰੇ ਰਾਮ ॥ ('ਤੇਰੇ' ਤੇ ਭੀ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ)
	੧੫	੨	ਬੇਅੰਤਾ ਬੇਅੰਤ ਗੁਣ; ਤੇਰੇ ਕੇਤਕ ਗਾਵਾ ਰਾਮ ॥ ਤੇਰੇ ਚਰਣਾ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਧੂੜਿ; ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਵਾ ਰਾਮ ॥
੪੫੪	੧	੩	ਮਿਲਿ ਸੰਤ ਸੰਗਤਿ ਆਰਾਧਿਆ; ਹਰਿ ਘਟਿ ਘਟੇ ਡੀਠਾ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥
	੯	੩	ਪ੍ਰਭੁ ਪੁਰਖੁ ਜਗਜੀਵਨੋ, ਸੰਤ ਰਸੁ ਪੀਵਨੋ; ਜਪਿ, ਭਰਮ ਮੋਹ ਦੁਖ ਡਾਰਾ ॥
	੧੬	੪	ਜਲ ਦੁਧ ਨਿਆਈ ਰੀਤਿ, ਅਬ ਦੁਧ ਆਚ ਨਹੀ; ਮਨ ਐਸੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹਰੇ ॥
	੧੭	੪	ਅਬ ਉਰਝਿਓ ਅਲਿ ਕਮਲੇਹ, ਬਾਸਨ ਮਾਹਿ ਮਗਨ; ਇਕੁ ਖਿਨੁ ਭੀ ਨਾਹਿ ਟਰੈ ॥
੪੫੫	੫	੪	ਚਕਵੀ ਸੂਰ ਸਨੇਹੁ, ਚਿਤਵੈ ਆਸ ਘਣੀ; ਕਦਿ [1]ਦਿਨੀਅਰੁ ਦੇਖੀਐ ॥ ਕੋਕਿਲ ਅੰਬ ਪਰੀਤਿ, [2]ਚਵੈ ਸੁਹਾਵੀਆ; ਮਨ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਕੀਜੀਐ ॥

੧ ਸੂਰਜ। ੨ ਬੋਲਦੀ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੫੫	੯	੪	ਨਿਸਿ [1]ਕੁਰੰਕ ਜੈਸੇ ਨਾਦ, ਸੁਣਿ ਸ੍ਰਵਣੀ [2]ਹੀਉ [3]ਡਿਵੈ; ਮਨ ਐਸੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀਜੈ ॥ (ਚਾਲ ਵਾਸਤੇ 'ਨਾਦ' ਤੇ ਜਮਕ ਹੈ)
			ਜੈਸੀ [4]ਤਰੁਣਿ ਭਤਾਰ, ਉਰਝੀ ਪਿਰਹਿ [5]ਸਿਵੈ; ਇਹੁ ਮਨੁ ਲਾਲ ਦੀਜੈ ॥
	੧੧	੪	ਗੁਰੂ ਥੀਆ ਸਾਖੀ, ਤਾ ਡਿਠਮੁ ਆਖੀ; ਪਿਰ ਜੇਹਾ ਅਵਰੁ ਨ ਦੀਸੈ ॥ (ਆਂਖੀ ਬੋਲੋ)
	੧੪	੫	ਜਾ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਅਸੰਖ ਮੁਨੀ; ਅਨੇਕ ਤਪੇ ॥
	੧੫	੫	ਜਪ ਤਾਪ ਸੰਜਮ ਕਿਰਿਆ ਪੂਜਾ; ਅਨਿਕ [6]'ਸੋਧਨ' ਬੰਦਨਾ ॥
			ਕਰਿ ਗਵਨੁ ਬਸੁਧਾ 'ਤੀਰਥਹ' ਮਜਨੁ; ਮਿਲਨ ਕਉ ਨਿਰੰਜਨਾ॥
	੧੬	੫	ਦਇਆਲ ਲਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਨਕ; ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੋਇ ਗਤੇ ॥
	੧੭	੫	ਚਾਹਹਿ ਤੁਝਹਿ ਦਇਆਰ; ਮਨਿ ਤਨਿ ਰੁਚ ਅਪਾਰ ॥
੪੫੬	੨	੫	ਨਖਿਅਤ੍ਰ ਸਸੀਅਰ ਸੂਰ ਧਿਆਵਹਿ; ਬਸੁਧ ਗਗਨਾ ਗਾਵਏ ॥

੧ ਹਰਨ। ੨ ਹਿਰਦਾ। ੩ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।।
੪ ਜੁਆਨ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੫ ਸੇਵਾ ਵਿਚ। ੬ ਸੁਚਮ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੫੬	੪	੫	ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਭਗਤਿ ਵਛਲ; ਨਾਨਕ ਮਿਲੀਐ [1]ਸੰਗਿਸਾਤਿ ॥ (੨) ਸੰਗਿ ਸਾਤਿ ('ਸਾਂਤਿ' ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੦	੬	ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਅਰਾਧਿ ਹਰਿ ਹਰਿ; ਧਿਆਇ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਮਨਿ ਸੁਖੀ ॥
	੧੬	੬	ਮੋਹਿ ਆਸਰ ਤੁਅ ਚਰਨ; ਤੁਮਾਰੀ ਸਰਨਿ [2]ਸਿਧੇ ॥
	੧੭	੬	ਸਾਗਰ ਸੰਸਾਰ ਭਵ ਉਤਾਰ; ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਤ ਬਹੁ ਤਰੇ ॥ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਬੇਅੰਤ ਖੋਜਹਿ; ਸੁਨੀ ਉਧਰਨ, ਸੰਤ ਸੰਗ ਬਿਧੇ ॥ ('ਉੱਧਰਨ' ਤੇ 'ਬਿੱਧੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ) ਨਾਨਕੁ [3]ਪਇਅੰਪੈ ਚਰਨ ਜੰਪੈ; ਓਟ ਗਹੀ ਗੋਪਾਲ, ਦਇਆਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧੇ ॥
੪੫੭	੪	੭	ਅਵਿਨਾਸੀ ਅਵਿਗਤੁ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ; ਸਦਾ ਨਵਤਨੁ ਨਿਰਮਲਾ ॥
	੫	੭	ਪ੍ਰਾਨ ਪਤਿ ਗਤਿ ਮਤਿ, ਜਾਤੇ; ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਭਾਵਏ ॥
	੭	੭	ਮਾਣੁ ਮਹਤੁ ਕਲਿਆਣੁ ਹਰਿ ਜਸੁ; ਸੰਗਿ 'ਸੁਰਜਨੁ' ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ॥

੧ ਸੰਗਿ ਸਾਤਿ=ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ। ੨ ਮੁਕਤ।
੩ ਬੇਨਤੀ ਪੂਰਬਕ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਵਾ ਹੇ ਪੀਆ ਆਪਣੇ!

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੫੭	੭	੭	ਸਰਬ ਸਿਧਿ ਨਵ ਨਿਧਿ, ਤਿਤੁ ਗ੍ਰਿਹਿ; ਨਹੀ ਊਨਾ ਸਭੁ ਕਛੂ ॥
	੧੯	੮	ਕਤਹੂੰ ਨ ਧਾਵਉ ਸਰਣਿ ਪਾਵਉ; 'ਕਰੁਣਾਮੈ' ਪ੍ਰਭ, ਕਰਿ ਮਇਆ ॥
੪੫੮	੧	੮	ਅਪਰਾਧੀ ਮਤਿ ਹੀਨੁ; ਨਿਰਗੁਨੁ ਅਨਾਥੁ ਨੀਚੁ ॥ ਸਠ ਕਠੋਰੁ ਕੁਲ ਹੀਨੁ; ਬਿਆਪਤ ਮੋਹ [1]ਕੀਚੁ ॥
	੩	੮	ਬਨਿਤਾ ਬਿਨੋਦ ਅਨੰਦ ਮਾਇਆ; ਅਗਿਆਨਤਾ ਲਪਟਾਵਏ ॥
	੫	੮	ਲਪਟਿ ਰਹਿਓ ਤਿਹ ਸੰਗਿ; ਮੀਠੇ ਭੋਗ ਸੋ ਨ ॥
	੬	੮	ਰਾਖਨ ਹਾਰੇ ਪ੍ਰਭ ਪਿਆਰੇ; ਮੁਝ ਤੇ ਕਛੂ ਨ ਹੋਆ, ਹੋ ਨ ॥
	੭	੮	ਨਾਮ ਧਾਰੀਕ ਉਧਾਰੇ; ਭਗਤਹ ਸੰਸਾ ਕਉਨ ॥
	੮	੮	[2]ਜੇਨ [3]ਕੇਨ [4]ਪਰਕਾਰੇ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਸੁਨਹੁ ਸ੍ਰਵਨ ॥
	੯	੮	ਬਸੁਧ ਕਾਗਦ ਬਨਰਾਜ ਕਲਮਾ; ਲਿਖਣ ਕਉ ਜੇ ਹੋਇ ਪਵਨ ॥
	੧੩	੯	[5]ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਨੁ, ਸੰਸਾਰੁ; ਸਹਾਈ ਆਪਿ ਭਏ ॥
	੧੫	੯	ਗੋਵਿੰਦ ਗੁਪਾਲ, ਦਇਆਲ ਸੰਮ੍ਰਿਥ; ਬੋਲਿ ਸਾਧੂ, ਹਰਿ ਜੈ ਜਏ ॥

੧ ਚਿੱਕੜ। ੨ ਜਿਸ। ੩ ਕਿਸ। ੪ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੀ ਹੋ ਸਕੇ—ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕੇ। ੫ ਜਦੋਂ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਤਦੋਂ ਜੋ ਵਿਹੁ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਸੀ, ਉਹ ਬਦਲ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਬਗੀਚਾ ਬਣ ਗਿਆ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੫੯	੫	੧੦	ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਨ ਵਿਸਰਉ ਇਕ ਘੜੀ;
			ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਭਗਵੰਤ ॥
	੬	੧੦	ਭਿੰਨੀ ਰੈਨੜੀਐ; ਚਾਮਕਨਿ ਤਾਰੇ ॥ (ਚਾਮੱਕਨਿ ਬੋਲੋ)
	੧੩	੧੦	ਗੁਣ ਗੂੜ ਗੁਪਤ, ਅਪਾਰ ਕਰਤੇ;
			[1]ਨਿਗਮ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਵਹੇ ॥
	੧੪	੧੦	ਸਗਲ ਗੁਣ 'ਸੁਗਿਆਨ' ਪੂਰਨ;
			ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭ ਭਾਣੀ ॥
੪੬੦	੩	੧੧	[2]ਹਰਿਚੰਦਉਰੀ ਦੇਖਿ ਮੂਠਾ; ਕੂੜੁ ਸੇਜਾ ਰਾਵਿਆ ॥
	੬	੧੧	ਤਰਣੁ ਦੁਹੇਲਾ ਭਇਆ ਖਿਨ ਮਹਿ;
			ਖਸਮੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਇਓ ॥
	੮	੧੧	ਬਲ ਬੁਧਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਅਪਣਾ;
			ਆਪਿ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇਆ ॥
	੧੩	੧੨	[3]ਬਿਰਹਾ ਲਜਾਇਆ ਦਰਸੁ ਪਾਇਆ;
			ਅਮਿਉ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸਿੰਚੰਤੀ ॥
	੧੪	੧੨	ਨਸਿ ਵੰਞਹੁ ਕਿਲਵਿਖਹੁ;
			ਕਰਤਾ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥
੪੬੧	੧	੧੨	ਨਿਧਿ ਸਿਧਿ ਚਰਣ ਗਹੇ; ਤਾ ਕੇਹਾ ਕਾੜਾ ॥
	੩	੧੨	ਸਾਧ ਸੰਗੇ ਨਾਮ ਰੰਗੇ; ਰਣੁ ਜੀਤਿ ਵਡਾ ਅਖਾੜਾ ॥

---

੧ ਬੇਦ । ੨ ਗੰਧਰਬ। ਨਗਰੀ ਰੌੜ ਵਿਚ ਨਗਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣਾ ਵਾ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਨਗਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣਾ । ੩ ਵਿਛੋੜਾ ਲਜਾਇਆ=ਹਉਮੈ ਰੂਪ ਲਜਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਭਾਵ ਮਿਟ ਗਿਆ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੬੧	੩	੧੨	ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਸੁਆਮੀ;
			ਬਹੁੜਿ ਜਮਿ ਨ [1]ਉਪਾੜਾ ॥
	੨੦	੧੩	ਕੂੜੁ ਕਪਟੁ ਕਮਾਵਦੜੇ; ਜਨਮਹਿ ਸੰਸਾਰਾ ॥
	੧੫	੧੩	ਮੀਤੁ ਜੋਬਨੁ ਮਾਲੁ ਸਰਬਸੁ;
			ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੁ ਕਰਿ ਮਨ ਮਾਹੀ ॥
	੧੯	੧੪	[2]ਗਹਬਰ ਬਨ ਘੋਰ, ਗਹਬਰ ਬਨ ਘੋਰ ਹੇ;
			ਗ੍ਰਿਹ ਮੂਸਤ ਮਨ ਚੋਰ ਹੇ;
			[3]ਦਿਨਕਰੋ ਅਨ-ਦਿਨੁ ਖਾਤ ॥ (੨) ਦਿਨ ਕਟੇ
੪੬੨	੧	੧੪	ਦਿਨ ਖਾਤ ਜਾਤ, ਬਿਹਾਤ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨੁ;
			ਮਿਲਹੁ ਪ੍ਰਭ ਕਰੁਣਾਪਤੇ ॥
	੬	੧੪	ਸਨਮੁਖ ਸਹਿ ਬਾਨ, ਸਨਮੁਖ ਸਹਿ ਬਾਨ ਹੇ;
			ਮ੍ਰਿਗ ਅਰਪੇ ਮਨ ਤਨ ਪ੍ਰਾਨ ਹੇ;
			ਓਹੁ ਬੇਧਿਓ ਸਹਜ [4]ਸਰੋਤ ॥
	੫	੧੪	ਪਲਕਾ ਨ ਲਾਗੈ, ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਗੈ;
			ਚਿਤਵੰਤਿ ਅਨ-ਦਿਨੁ ਪ੍ਰਭ ਮਨਾ ॥
	੭	੧੪	ਅਲੀ ਅਲ ਗੁੰਜਾਤ ਅਲੀ ਅਲ ਗੁੰਜਾਤ ਹੇ;
			[5]ਮਕਰੰਦ ਰਸ ਬਾਸਨ, ਮਾਤ ਹੇ;
			ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਮਲ, ਬੰਧਾਵਤ ਆਪ ॥
			ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਚਿਤ ਪਿਆਸ,
			ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਚਿਤ ਪਿਆਸ ਹੇ;

੧ ਪਟਦਾ ਨਹੀਂ। ੨ ਗਾੜ੍ਹਾ ਬਨ। ੩ ਕਾਲ ਰੂਪੀ ਸੂਰਜ।
੪ ਘੰਡਾ ਹੇੜੇ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਨ ਵਿਚ। ੫ ਧੂੜੀ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੬੨			ਘਨ ਬੂੰਦ ਬਚਿਤ੍ਰਿ, ਮਨਿ ਆਸ ਹੇ; ਜਲ ਪੀਵਤ ਬਿਨਸਤ ਤਾਪ ॥
	੧੧	੧੪	ਚਿਤਵਉ ਚਿਤ ਨਾਥ, ਚਿਤਵਉ ਚਿਤ ਨਾਥ ਹੇ; ਰਖਿ ਲੇਵਹੁ, ਸਰਣਿ ਅਨਾਥ ਹੇ; ਮਿਲੁ ਚਾਉ [1]ਚਾਈਲੇ ਪ੍ਰਾਨ ॥ (ਚਾ-ਈਲੇ ਬੋਲੋ)
	੧੩	੧੪	ਪ੍ਰਭ ਮਾਨ ਪੂਰਨ ਦੁਖ [2]ਬਿਦੀਰਨ; ਸਗਲ ਇਛ ਪੁਜੰਤੀਆ ॥ (ਇੱਛ ਬੋਲੋ)
	੧੭		ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਵਾਰ ਸਲੋਕਾ ਨਾਲਿ, ਸਲੋਕ ਭੀ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇ ਲਿਖੇ; ਟੁੰਡੇ ਅਸਰਾਜੈ ਕੀ ਧੁਨੀ। (ਇਸ ਵਾਰ ਵਿਚ ਪਉੜੀਆਂ ਸਭ ਪਹਿਲੇ ਸਰੂਪ ਦੀਆਂ ਹਨ।)
	੧੯	੧	ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ; ਦਿਉਹਾੜੀ [3]ਸਦ ਵਾਰ ॥
੪੬੩	੧	੧	ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ; ਸੂਰਜ ਚੜਹਿ ਹਜਾਰ ॥
	੨	੧	ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨ ਚੇਤਨੀ; ਮਨਿ ਆਪਣੈ [4]ਸੁਚੇਤ ॥
	੩	੧	ਖੇਤੈ ਅੰਦਰਿ ਛੁਟਿਆ; ਕਹੁ ਨਾਨਕ [5]ਸਉ [6]ਨਾਹ ॥ ਫਲੀਅਹਿ ਫੁਲੀਅਹਿ ਬਪੁੜੇ; ਭੀ ਤਨ ਵਿਚਿ, ਸੁਆਹ ॥
	੪	੧	ਆਪੀਨੈ੍ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ; ਆਪੀਨੈ੍ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥ [7]ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ; ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥ (ਦੁਇਈ ਉਚਾਰੋ)

---

੧ ਕਾਹਲਿ। ੨ ਕੱਟਣਾ। ੩ ਸੈਂਕੜੇ ਵਾਰ।
੪ ਹੁਸ਼ਿਆਰ। ੫ ਰੱਖਜਕ। ੬ ਨਾਹ=ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ।
੭ ਦੂਜੀ ਰਚਨਾ ਬ੍ਰਹਮ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੬੩	੫	੧	ਤੂੰ ਜਾਣੋਈ ਸਭਸੈ; ਦੇ ਲੈਸਹਿ ਜਿੰਦੁ [੧]ਕਵਾਉ ॥
	੯	੨	ਜੇ ਮਰਿ ਜੰਮੇ; ਸੁ [੨]ਕਚੁਨਿ ਕਚੁ ॥ (੨) ਕਚੁ ਨਿਕਚੁ
	੧੨	੨	ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ; ਜਾ [੩]ਪੁਛਿ ਨ ਦਾਤਿ ॥
	੧੨	੨	ਨਾਨਕ ਕਾਰ; ਨ ਕਥਨੀ ਜਾਇ ॥
	੧੬	੨	ਓਥੈ ਸਚੇ ਹੀ ਸਚਿ ਨਿਬੜੈ; ਚੁਣਿ ਵਖਿ ਕਢੇ ਜਜਮਾਲਿਆ ॥
੪੬੪	੯	੩	ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਵੇਖੈ; ਵਰਤੈ [੪]ਤਾਕੋ ਤਾਕੁ ॥ ਆਪੀਨੈ੍ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ; ਹੋਇ [੫]ਭਸ ਮੜਿ, ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥
	੧੧	੩	ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ; ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ, [੬]ਹੂਆਇਆ ॥
	੧੨	੪	ਭੈ ਵਿਚਿ; ਪਵਣੁ ਵਹੈ [੭]ਸਦ ਵਾਉ॥ (੨) ਸਦਵਾਉ
	੧੪	੪	ਭੈ ਵਿਚਿ; ਰਾਜਾਧਰਮ ਦੁਆਰੁ ॥
੪੬੫	੧੧	੫	ਲਾਟੂ ਮਾਧਾਣੀਆ; [੮]ਅਨ ਗਾਹ ॥
	੧੫	੫	ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤਿਸਦਾ; [੯]ਦੇ ਖਾਜੈ, ਆਖਿ ਗਵਾਈਐ ॥

---

੧ ਪੁਸ਼ਾਕ। ੨ ਕੱਚ ਤੋਂ ਵੀ ਕੱਚਾ। ੩ ਪੁਛ ਕੇ ਦਾਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ੪ ਇਕੋ ਇਕ ਨੂੰ ਤੱਕ। ੫ ਸਰੀਰ ਸੁਆਹ ਦਾ ਢੇਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਭਉਰ=ਜੀਵਾਤਮਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ੬ ਪੁਕਾਰਿਆਂ ਹੋਇਆਂ। ੭ ਪ੍ਰਗਟ ਭਾਵ ਚੰਗੀ ਗਤੀ ਵਾਲੀ। ੮ ਫਲਹੇ ਗਾਹੁਣ ਵਾਲੇ। ੯ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਆਪ ਖਾਈਏ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੋਂ ਆਖਣਾ ਛਡ ਦੇਈਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਦਿਤਾ ਖਾਈਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ,ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਗਵੌਣਾ ਹੀ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੬੫	੧੭		ਪਕੋ ਰਹੈ ਨ; ਭਰੀਐ ਪਾਈਐ ॥
	੧੯	੬	ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਹਿ ਅਰਚਾ ਪੂਜਾ; ਅਗਰ ਵਾਸੁ [੧]ਬਹਕਾਰੁ ॥
੪੬੬	੨	੬	ਦੇ ਦੇ ਮੰਗਹਿ ਸਹਸਾ [੨]ਗੂਣਾ; ਸੋਭ ਕਰੇ ਸੰਸਾਰੁ ॥
	੩	੬	ਇਕਿ ਹੋਦਾ ਖਾਇ ਚਲਹਿ ਐਥਾਊ; ਤਿਨਾ ਭਿ ਕਾਈ ਕਾਰ ॥
੪੬੭	੩	੮	ਤਟਾਂ ਮੇਘਾਂ ਖੇਤਾਂਹ ॥ (ਢਿਲੇ ਅੱਖਰ ਬੋਲੋ, ਤੱਟਾਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੪	੮	ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਉਤਭੁਜਾਂ; ਖਾਣੀ ਸੇਤਜਾਂਹ ॥ ਨਾਨਕ ਜੰਤ ਉਪਾਇ ਕੈ; ਸੰਮਾਲੇ ਸਭਨਾਹ ॥
	੬	੮	ਤਿਸੁ [੩]ਜੋਹਾਰੀ [੪]ਸੁਅਸਤਿ ਤਿਸੁ; ਤਿਸੁ [੫]ਦੀਬਾਣੁ [੬]ਅਭਗੁ ॥
	੭	੮	ਲਖ ਤਪ ਉਪਰਿ ਤੀਰਥਾਂ; ਸਹਜ ਜੋਗ [੭]ਬੇਬਾਣ ॥ ਲਖ [੮]'ਸੂਰਤਣ' [੯]ਸੰਗਰਾਮ; ਰਣ ਮਹਿ ਛੁਟਹਿ ਪਰਾਣ ॥ (ਸੂਰੱਤਣ ਬੋਲੋ)
	੧੦	੮	ਜਿਸੁ ਤੂੰ ਦੇਹਿ ਤਿਸੁ ਮਿਲੈ ਸਚੁ; ਤਾ ਤਿਨੀ ਸਚੁ ਕਮਾਇਆ ॥
	੧੬	੯	ਸਹੁ ਵੇ ਜ਼ੀਆ; ਅਪਣਾ ਕੀਆ ॥
	੧੭	੯	ਪਗ [੧੦]ਉਪੇਤਾਣਾ; ਅਪਣਾ ਕੀਆ ਕਮਾਣਾ ॥

---

੧ ਮਹਿਕੌਂਦੇ ਹਨ ਖੁਸ਼ਬੂ। ੨ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣਾਂ। ੩ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਕਰੀਏ ਉਸ ਨੂੰ। ੪ ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ। ੫ ਸਾਧ ਸੰਗਤ। ੬ ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ੭ ਉਜਾੜ। ੮ ਸੂਰਮਪੁਣਾ। ੯ ਜੰਗ। ੧੦ ਨੰਗਾ, ਥਲੀ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੬੭	੧੯	੬	[1]ਅਲੁ [2]ਮਲੁ ਖਾਈ; ਸਿਰਿ ਛਾਈ ਪਾਈ ॥
੪੬੮	੧	੬	ਆਸ [3]ਅੰਦੇਸੇ ਤੇ, [4]ਨਿਹਕੇਵਲੁ; ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਏ ॥
	੧੫	੧੦	ਫਲੁ ਤੇਵੇਹੋ ਪਾਈਐ; ਜੇਵੇਹੀ ਕਾਰ ਕਮਾਈਐ ॥
੪੬੯	੧	੧੧	ਅੰਧੀ ਰਯਤਿ ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣੀ; [5]ਭਾਹਿ ਭਰੇ ਮੁਰਦਾਰੁ ॥
	੫	੧੧	[6]ਵਦੀ [7]'ਸੁਵਜਗਿ' ਨਾਨਕਾ; ਸਚਾ ਵੇਖੈ ਸੋਇ ॥ (ਸੁਵੱਜਗਿ ਬੋਲੋ)
	੬	੧੧	ਅਗੈ ਜਾਤਿ ਨ ਜੋਰੁ ਹੈ; ਅਗੈ ਜੀਉ ਨਵੇ ॥
	੯	੧੨	ਦੁਖੁ ਦਾਰੂ ਸੁਖੁ ਰੋਗੁ ਭਇਆ; ਜਾ ਸੁਖੁ, [8]ਤਾਮਿ ਨ ਹੋਈ ॥ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਕਰਣਾ, 'ਮੈ' ਨਾਹੀ; ਜਾ ਹਉ ਕਰੀ, ਨ ਹੋਈ ॥ ('ਮੈਂ' ਬੋਲੋ)
	੧੪	੧੨	ਖਤ੍ਰੀ [9]ਸਬਦੰ ਸੂਰ [10]ਸਬਦੰ; ਸੂਦ੍ਰ ਸਬਦੰ [11]ਪਰਾਕ੍ਰਿਤਹ ॥
	੧੫	੧੨	ਏਕ [12]ਕ੍ਰਿਸਨੰ ਸਰਬ ਦੇਵਾ; [13]ਦੇਵ ਦੇਵਾ ਤ ਆਤਮਾ ॥
੪੭੦	੧	੧੩	ਨਾਨਕ ਮੇਰੁ ਸਰੀਰ ਕਾ; ਇਕੁ ਰਥੁ ਇਕੁ ਰਥਵਾਹੁ ॥

---

੧ ਰੱਜ ਕੇ। ੨ ਮੈਲ ਘੋੜੀਆਂ ਨੇ ਖਾਧੀ। ੩ ਸੰਸੇ। ੪ ਸ਼ੁੱਧ। ੫ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਭਰੇ ਹੋਏ। ੬ ਜੋ ਠਟੀ ਹੈ ਨੇਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ। ੭ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਹੈ। ੮ ਇੱਛਾ। ੯ ਧਰਮ। ੧੦ ਉਪਦੇਸ਼। ੧੧ ਪਰਾਈ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨੀ ਤਥਾ ਬੈਸ ਨੇ ਪਰ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ। ੧੨ ਭੂਮਾ ਰੂਪ ਸ਼ੁਧ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ। ੧੩ ਚੰਦਰ ਸੂਰਜ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਸੋ ਆਪਣਾ ਆਪ ਰੂਪ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੭੦	੬	੧੩	[1]ਪਾਰਜਾਤੁ ਗੋਪੀ ਲੈ ਆਇਆ; ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨ ਮਹਿ ਰੰਗੁ ਕੀਆ ॥
	੧੪	੧੪	ਧਰਿ ਤਾਰਾਜੂ ਤੋਲੀਐ; ਨਿਵੈ ਸੁ [2]ਗਉਰਾ ਹੋਇ ॥ ਅਪਰਾਧੀ ਦੂਣਾ ਨਿਵੈ; ਜੋ ਹੰਤਾ ਮਿਰਗਾਹਿ ॥
੪੭੧	੪	੧੫	'ਸਿਖਾ' ਕੰਨਿ ਚੜਾਈਆ; ਗੁਰੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਥਿਆ ॥ ((ਸਿੱਖਾ ਪਾਠ ਬੋਲੋ, ਦੂਜਾ ਪਾਠ ਸਿਖਾ ਹੈ)
	੫	੧੫	ਲਖ ਠਗੀਆ [3]ਪਹਿਨਾਮੀਆ; ਰਾਤਿ ਦਿਨਸੁ ਜੀਅ ਨਾਲਿ ॥
	੭	੧੫	[4]ਕੁਹਿ ਬਕਰਾ ਰਿੰਨ੍ਹਿ ਖਾਇਆ; ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ ਪਾਇ ॥ (ਕੁਹਿਬ ਕਰਾਰਿੰ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ)
	੧੧	੧੫	ਵੇਤਗਾ; ਆਪੇ ਵਤੈ ॥ (ਵੇਤੱਗਾ ਤੇ ਵੱਤੈ ਬੋਲੋ) ਕਢਿ [5]ਕਾਗਲੁ; ਦਸੇ [6]ਰਾਹੁ ॥
	੧੨	੧੫	ਸਾਹਿਬੁ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ; ਤਾ ਸਾਈ ਕਾਰ ਕਰਾਇਸੀ ॥
	੧੫	੧੬	ਗਊ ਬਿਰਾਹਮਣ ਕਉ [7]ਕਰੁ ਲਾਵਹੁ; ਗੋਬਰਿ ਤਰਣੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ਧੋਤੀ ਟਿਕਾ, ਤੈ ਜਪਮਾਲੀ; ਧਾਨੁ ਮਲੇਛਾਂ ਖਾਈ ॥
	੧੮	੧੬	ਤਿਨ ਘਰਿ; ਬ੍ਰਹਮਣ ਪੂਰਹਿ ਨਾਦ ॥
੪੭੨	੧	੧੬	ਹਥਿ [8]ਛੁਰੀ; ਜਗਤ ਕਾਸਾਈ ॥

---

੧ ਕਲਪਤਰ ਬ੍ਰਿਛ, ਸਤ ਭਾਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ੨ ਭਾਰੀ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਾਲਾ। ੩ ਛਪਾਬਾਜੀ ਬੇਈਮਾਨੀਆਂ। ੪ ਮਾਰਕੇ। ੫ ਪੱਤ੍ਰੀ। ੬ ਰਾਹੂ ਕੇਤੂ। ੭ ਟੈਕਸ। ੮ ਪੱਤ੍ਰੀ ਜਾਂ ਕਲਮ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੭੨	੭	੧੭	ਜੇ [੧]ਮੋਹਾਕਾ, ਘਰੁ [੨]ਮੁਹੈ; ਘਰੁ ਮੁਹਿ ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ ॥
	੮	੧੭	ਜਿਉ [੩]ਜੋਰੂ [੪]ਸਿਰਨਾਵਣੀ; ਆਵੈ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ॥
	੧੧	੧੭	[੫]ਤੁਰੇ [੬]ਪਲਾਣੇ ਪਉਣ ਵੇਗ; ਹਰ ਰੰਗੀ [੭]ਹਰਮ ਸਵਾਰਿਆ ॥
	੧੨	੧੭	ਕਰਿ ਫੁਰਮਾਇਸਿ ਖਾਇਆ; ਵੇਖਿ [੮]'ਮਹਲਤਿ' ਮਰਣੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ॥
	੧੭	੧੮	ਕੰਨੀ ਸੂਤਕੁ ਕੰਨਿ ਪੈ; [੯]'ਲਾਇਤਬਾਰੀ' ਖਾਹਿ ॥
੪੭੩	੨	੧੮	ਕਰਿ ਹੁਕਮੁ, ਮਸਤਕਿ ਹਥੁ ਧਰਿ; ਵਿਚਹੁ ਮਾਰਿ ਕਢੀਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ॥
	੫	੧੯	[੧੦]ਕੁਹਥੀ ਜਾਈ ਸਟਿਆ; ਕਿਸੁ ਏਹੁ ਲਗਾ ਦੋਖੁ ॥ (ਕੁਹੱਥੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
			ਅੰਨੁ [੧੧]ਦੇਵਤਾ ਪਾਣੀ ਦੇਵਤਾ, ਬੈਸੰਤਰੁ ਦੇਵਤਾ ਲੂਣੁ; ਪੰਜਵਾ, ਪਾਇਆ ਘਿਰਤੁ ॥ ਤਾ ਹੋਆ ਪਾਕੁ ਪਵਿਤੁ ॥
	੯	੧੯	ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ; ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ [੧੨]ਰਾਜਾਨ ॥
	੧੩	੨੦	ਸਲੋਕੁ ਮਃ ੧ ॥ (ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ਪਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹਨਾ)
	੧੮	੨੦	ਦਰਿ ਵਾਟ ਉਪਰਿ ਖਰਚੁ ਮੰਗਾ; ਜਬੈ ਦੇਇ ਤ ਖਾਹਿ ॥
	੧੯	੨੦	ਦਰਿ ਲਏ ਲੇਖਾ ਪੀੜਿ ਛੁਟੈ; ਨਾਨਕਾ ਜਿਉ ਤੇਲੁ ॥

---

੧ ਠੱਗ। ੨ ਲੁਟੇ। ੩ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੪ ਰਿਤੂ, ਮਾਸਕ ਧਰਮ (ਮੰਥਲੀ ਕੋਰਸ। ੫ ਘੋੜੇ। ੬ ਕਾਠੀਆਂ। ੭ ਘਰ। ੮ ਹਵੇਲੀਆਂ। ੯ ਚੁਗਲੀ। ੧੦ ਭੈੜੀ ਜਗ੍ਹਾ। ੧੧ ਪਵਿਤ੍ਰ। ੧੨ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੭੩	੧੯	੨੦	ਆਪੇ ਹੀ ਕਰਣਾ ਕੀਓ; [1]ਕਲ ਆਪੇ ਹੀ ਤੈ ਧਾਰੀਐ ॥
੪੭੪	੧੨	੨੨	ਜੇਹਾ ਜਾਣੈ ਤੇਹੋ ਵਰਤੈ; ਵੇਖਹੁ ਕੋ ਨਿਰਜਾਸਿ ॥
	੧੫	੨੨	ਜੇ ਇਕ ਅਧ ਚੰਗੀ ਕਰੇ; ਦੂਜੀ ਭੀ ਵੇਰਾਸਿ ॥
	੧੯	੨੩	ਨਾਨਕ ਸਾ ਕਰਮਾਤਿ; ਸਾਹਿਬ ਤੁਠੈ ਜੋ ਮਿਲੈ ॥
੪੭੫	੫	੨੪	ਇਕਿ ਨਿਹਾਲੀ ਪੈ ਸਵਨਿ੍; ਇਕਿ ਉਪਰਿ ਰਹਨਿ ਖੜੇ ॥
	੭	੨੪	ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਜੰਤ ਉਪਾਇਕੈ; (ਉਪਾਇ-ਕੈ ਬੋਲੋ) ਦੇਖੈ [2]ਥਾਪਿ [3]ਉਥਾਪਿ ॥੨੪॥੧॥ ਸੁਧੁ
			ਰਾਗੁ ਆਸਾ, ਬਾਣੀ ਭਗਤਾਂ ਕੀ ॥
੪੭੫	੧੩	੧	ਗੁਰ ਚਰਣ ਲਾਗਿ ਹਮ ਬਿਨਵਤਾ; ਪੂਛਤ, ਕਹ ਜੀਉ ਪਾਇਆ ॥
	੧੪	੧	ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖ; [4]ਫੇੜ ਕਰਮ; ਸੁਖ ਜੀਅ ਜਨਮ ਤੇ ਛੂਟੈ ॥
	੧੫	੧	ਮਾਇਆ ਫਾਸ, ਬੰਧ ਨਹੀ ਫਾਰੈ; ਅਰੁ ਮਨ ਸੁੰਨਿ ਨ ਲੂਕੇ ॥ ਆਪਾ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਣੁ ਨ ਚੀਨਿ੍ਆ; ਇਨ ਬਿਧਿ [5]ਅਭਿਉ ਨ ਚੂਕੇ ॥
	੧੭	੧	ਜਿਉ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬੁ, ਬਿੰਬ ਕਉ ਮਿਲੀ ਹੈ; ਉਦਕ ਕੁੰਭੁ ਬਿਗਰਾਨਾ ॥

---

੧ ਸ਼ਕਤੀ। ੨ ਇਸਥਿਤ ਕਰਕੇ। ੩ ਲੈ ਕਰ ਕੇ ਭਾਵ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ। ੪ ਕੀਤੇ ਹੋਏ। ੫ ਹਿਰਦਾ ਨਿਰਭਉ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੭੫	੧੮	੨	ਗਜ ਸਾਢੇ ਤੈ ਤੈ, ਧੋਤੀਆ; ਤਿਹਰੇ ਪਾਇਨਿ ਤਗ ॥
			ਗਲੀ ਜਿਨ੍ਾ ਜਪਮਾਲੀਆ; ਲੋਟੇ ਹਥਿ [1]ਨਿ-ਬਗ ॥
			(ਤੱਗ ਤੇ ਬੱਗ ਬੋਲੋ)
੪੭੬	੧	੨	ਐਸੇ ਸੰਤ; ਨ ਮੋਕਉ ਭਾਵਹਿ ॥
	੧੧	੪	ਇਕਤੁ ਪਤਰਿ ਭਰਿ, ਉਰਕਟ ਕੁਰਕਟ;
			ਇਕਤੁ ਪਤਰਿ ਭਰਿ, ਪਾਨੀ ॥
			ਆਸਿ ਪਾਸਿ ਪੰਚ ਜੋਗੀਆ ਬੈਠੇ;
			ਬੀਚਿ ਨਕਟ, ਦੇ ਰਾਨੀ ॥
			ਨਕਟੀ ਕੋ [2]ਠਨਗਨੁ; [3]ਬਾਡਾ [4]ਡੂੰ ॥
	੧੩	੪	ਸਗਲ ਮਾਹਿ ਨਕਟੀ ਕਾ ਵਾਸਾ;
			ਸਗਲ ਮਾਰਿ ਅਉ ਹੇਰੀ ॥
			ਸਗਲਿਆ ਕੀ, ਹਉ ਬਹਿਨ ਭਾਨਜੀ;
			ਜਿਨਹਿ ਬਰੀ ਤਿਸੁ ਚੇਰੀ ॥
	੧੭	੫	ਤਾ ਤੇ ਸੇਵੀਅਲੇ; ਰਾਮ [5]ਨਾ ॥
	੧੯	੫	[6]ਆਗਮ [7]ਨਿਰਗਮ ਜੋਤਿਕ ਜਾਨਹਿ;
			ਬਹੁ ਬਹੁ ਬਿਆਕਰਨਾ ॥
੪੭੭	੧	੫	ਪਾਨ ਕਪੂਰ [8]ਸੁਬਾਸਕ ਚੰਦਨ; ਅੰਤਿ ਤਊ ਮਨਾ ॥
			ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਭ ਖੋਜੇ; ਕਹੂ ਨ ਊਬਰਨਾ ॥
	੩	੬	ਰਾਜਾਰਾਮ; ਕਕਰੀਆ ਬਰੇ ਪਕਾਏ ॥ (ਕੱਕਰੀਆ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਬਗਲਿਆਂ ਵਤ ਚਿਟੇ । ੨ ਚਮਤਕਾਰ, ਡੌਰੂ ।
੩ ਵੱਡਾ । ੪ ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ । ੫ ਨਾਮ । ੬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ।
੭ ਬੇਦ । ੮ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਖੁਸ਼ਬੂ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੭੭	੫	੬	ਬੰਸ ਕੋ ਪੂਤੁ 'ਬੀਆਹਨ' ਚਲਿਆ; ਸੁਇਨੇ ਮੰਡਪ ਛਾਏ ॥
	੬	੬	ਰੂਪ ਕੰਨਿਆ ਸੁੰਦਰਿ ਬੇਧੀ; ਸਸੈ ਸਿੰਘ ਗੁਨ ਗਾਏ ॥ (ਸੱਸੈ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ, ਪੋਲਾ ਬੋਲੋ)
	੭	੬	ਕਛੂਆ ਕਹੈ ਅੰਗਾਰ ਭਿ ਲੋਰਉ; ਲੂਕੀ ਸਬਦੁ ਸੁਨਾਇਆ ॥
	੯	੬	ਤਲ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮੁ; ਲੇ ਗਗਨਿ ਚਰਾਵੈ ॥
	੧੨	੬	ਸਭ [1]'ਜੋਗਤਣ' ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹੈ; ਜਿਸਕਾ ਪਿੰਡੁ ਪਰਾਨਾ ॥ (ਜੋਗੱਤਣ ਬੋਲੋ)
	੧੩	੮	ਦਿਲ ਮਹਿ ਸੋਚਿ ਬਿਚਾਰਿ [2]ਕਵਾਦੇ; ਭਿਸਤ ਦੋਜਕ ਕਿਨਿ ਪਾਈ ॥
	੧੪	੮	ਕਾਜੀ; ਤੈ ਕਵਨ ਕਤੇਬ ਬਖਾਨੀ ॥
	੧੫	੮	[3]ਸਕਤਿ ਸਨੇਹੁ ਕਰਿ, ਸੁੰਨਤਿ ਕਰੀਐ; ਮੈ ਨ [4]ਬਦਉਗਾ ਭਾਈ ॥ ਜਉ ਰੇ ਖੁਦਾਇ ਮੋਹਿ ਤੁਰਕੁ ਕਰੈ-ਗਾ; ਆਪਨ ਹੀ ਕਟਿ ਜਾਈ ॥
	੧੮	੮	ਕਬੀਰੈ ਪਕਰੀ ਟੇਕ ਰਾਮ ਕੀ; ਤੁਰਕ ਰਹੇ ਪਚਿਹਾਰੀ ॥
੪੭੮	੧	੯	ਕਾ ਕੀ ਮਾਤ, ਪਿਤਾ ਕਹੁ ਕਾ 'ਕੋ'; ਕਵਨ ਪੁਰਖ ਕੀ ਜੋਈ॥

---

੧ ਜੋਗ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ। ੨ ਉਚਰਦੇ ਵਾ ਖੋਟਾ ਵਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਛੋਟੇ ਧਨੁਖ ਦੀ ਨਿਆਈਂ, ਦੁਖੀ। ੩ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਸੁੰਨਤ ਕਰਾਈ ਸੀ। ੪ (ਬਦਉਗਾ) ਮੈਂ ਰਬ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਾਂਗਾ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੭੮	੭	੧੦	ਬੇਦ ਪੜੇ ਪੜਿ; ਬ੍ਰਹਮੇ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥
	੧੦	੧੧	[1]ਮੰਦਲੁ ਨ ਬਾਜੈ; [2]ਨਟੁ ਪੈ ਸੂਤਾ ॥
	੧੫	੧੨	ਜੇ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਪ ਕਰੇ ਕਰਿ; ਧਾਇਆ ॥
	੧੯	੧੩	ਸਹੰਸ ਨਾਮੁ ਲੈ ਲੈ; ਕਰਉ ਸਲਾਮੁ ॥
੪੭੯	੬	੧੪	[3]ਭਾਤੁ [4]ਪਹਿਤਿ ਅਰੁ [5]ਲਾਪਸੀ; [6]ਕਰਕਰਾ [7]ਕਾਸਾਰੁ ॥
	੧੦	੧੫	ਸਾਇਰੁ ਸੋਖਿ; ਭੁਜੰ ਬਲਇਓ ॥ (੨) ਭੁਜੰਬ ਲਇਓ ('ਬਲੱ-ਇਓ' ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
			ਸੂਕੇ ਸਰਵਰਿ ਪਾਲਿ ਬੰਧਾਵੈ; [8]ਲੂਣੈ ਖੇਤਿ, ਹਥ ਵਾਰਿ ਕਰੈ ॥
	੧੬	੧੬	[9]ਅ-ਹਿਰਖ ਵਾਦੁ; ਨ ਕੀਜੈ ਰੇ ਮਨ ॥ (੨)ਅਹਿ ਰਖ ਵਾਦੁ (ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਡੈਸ਼ ਲਾਈ ਹੈ)
	੧੯	੧੬	ਕਾਹੂ ਮਹਿ ਮੋਤੀ [10]ਮੁਕਤਾਹਲ; ਕਾਹੂ ਬਿਆਧਿ ਲਗਾਈ ॥
੪੮੦	੨	੧੬	[11]ਚਿਰਗਟ [12]ਫਾਰਿ [13]ਚਟਾਰਾ ਲੈ ਗਇਓ; [14]ਤਰੀ [15]ਤਾਗਰੀ ਛੂਟੀ ॥

---

੧ ਦ੍ਵੈਤ ਰੂਪੀ ਢੋਲ। ੨ ਮਨ ਰੂਪੀ ਨਟ। ੩ ਚਾਵਲ। ੪ ਦਾਲ। ੫ ਮਿਠੀ ਕੜੀ ਦਾ ਸੀਰਾ। ੬ ਪਾਪੜ ਜਾਂ ਲੱਡੂ। ੭ ਪੰਜੀਰੀ। ੮ ਕਟੇ ਹੋਏ। ੯ ਅ-ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਤੇ ਝਗੜਾ। ੧੦ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਗੁੱ-ਛੇ ਭਾਵ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮੁਕਤ। ੧੧ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਪਿੰਜਰਾ। ੧੨ ਪਾੜ ਕੇ। ੧੩ ਜੀਵ ਰੂਪ ਚਿੜੇ ਨੂੰ ਕਾਲ ਬਿੱਲਾ ਲੈ ਗਿਆ। ੧੪ ਪਾਣੀ ਚੋਗੇ ਵਾਲੀਆਂ ਠੂਠੀਆਂ ਭਾਵ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ। ੧੫ ਪਿੰਜਰੇ ਦੀਆਂ ਸੂਤ ਦੀਆਂ ਰੱਸੀਆਂ ਟੁਟ ਗਈਆਂ ਭਾਵ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੮੦	੩	੧੭	ਹਮ ਮਸਕੀਨ ਖੁਦਾਈ ਬੰਦੇ; ਤੁਮ [1]ਰਾਜਸੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥
	੪	੧੭	ਕਾਜੀ; ਬੋਲਿਆ ਬਨਿ ਨਹੀ ਆਵੈ ॥
	੫	੧੭	ਸਤਰਿ ਕਾਬਾ ਘਟਹੀ ਭੀਤਰਿ; ਜੇ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ਕੋਈ ॥ (ਸੱਤਰਿ ਨਾ ਬੋਲੋ)
	੬	੧੭	[2]ਪਾਚਹੁ ਮੁਸਿ, [3]ਮੁਸਲਾ ਬਿਛਾਵੈ; ਤਬ ਤਉ ਦੀਨੁ ਪਛਾਨੈ ॥ (ਮੁਸੱਲਾ ਬੋਲੋ)
			ਖਸਮੁ ਪਛਾਨਿ ਤਰਸ ਕਰਿ ਜੀਅ ਮਹਿ; ਮਾਰਿ [4]ਮਣੀ, ਕਰਿ ਫੀਕੀ ॥
	੯	੧੯	ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਾਧੋ; ਪਰਮਹੰਸੁ ਲੇ ਸਿਧਾਨਾ ॥
	੧੦	੧੯	ਬਾਬਾ ਬੋਲਤੇ; ਤੇ ਕਹਾ ਗਏ ॥
	੧੨	੧੯	ਸ੍ਰਵਨਨ ਬਿਕਲ ਭਏ ਸੰਗਿ ਤੇਰੇ; ਇੰਦ੍ਰੀ ਕਾ ਬਲੁ ਥਾਕਾ ॥
	੧੪	੧੯	ਥਾਕਾ ਮਨੁ ਕੁੰਚਰ ਉਰੁ 'ਥਾ' ਕਾ; ਤੇਜੁ ਸੂਤੁ ਧਰਿ ਰਮਤੇ ॥
	੧੮	੧੯	ਸ੍ਰਪਨੀ ਜੀਤੀ; ਕਹਾ ਕਰੈ ਜਮ ਰਾ ॥
੪੮੧	੨	੨੦	ਸਾਕਤ ਸਿਉ; ਭੂਲਿ ਨਹੀ ਕਹੀਐ ॥
	੧੦	੨੨	ਪਹਿਲਾ ਪੂਤੁ; ਪਿਛੈ ਰੀ ਮਾਈ ॥
	੧੨	੨੨	[5]ਤਲੈ ਰੇ ਬੈਸਾ; ਊਪਰਿ [6]ਸੂਲਾ ॥

---

੧ ਰਜੋ ਗੁਣ । ੨ ਪੰਜੇ ਕਾਮਾਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਿ=ਲੁਟਣਾ । ੩ ਨਿਮਾਜ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਆਸਣ । ੪ ਮਨੌਤ । ੫ ਸ਼ੁਭ ਵਾਸ਼ਨਾ ਥਲੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ । ੬ ਸੂਲ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਮੰਦ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਉਤੇ ਆ ਗਈਆਂ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੯੧	੧੫	੨੨	ਆਸਾ ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੇ ਤਿਪਦੇ ੮ (ਅੱਠ) ਦੁਤੁਕੇ ੭ (ਸੱਤ) ਇਕ ਤੁਕਾ ੧ (ਇੱਕ)
	੧੭	੨੩	ਪੂਰਬ ਜਨਮਿ, ਕਰਮ ਭੂਮਿ; ਬੀਜੁ ਨਾਹੀ ਬੋਇਆ ॥
੪੯੨	੧	੨੪	ਤਨੁ [1]'ਰੈਨੀ, ਮਨੁ ਪੁਨ [2]'ਰਪਿ' 'ਕਰਿਹਉ'; ਪਾਚਉ ਤਤ ਬਰਾਤੀ ॥ (ਇਥੇ ਪਾਠ 'ਪੁਨ' ਤੇ 'ਰਪਿ' ਜੁਦਾ ਹੈ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਇਕਠੇ ਹਨ)
	੨	੨੪	ਰਾਮ ਰਾਇ ਸਿਉ [3]ਭਾਵਰਿ ਲੈਹਉ; ਆਤਮ, ਤਿਹ ਰੰਗ ਰਾਤੀ ॥ ਗਾਉ ਗਾਉ ਰੀ, ਦੁਲਹਨੀ; ਮੰਗਲ [4]ਚਾਰਾ ॥
	੪	੨੪	ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਕਉਤਕ ਆਏ; ਕੋਟਿ ਤੇਤੀਸ [5]ਉਜਾਨਾ ॥ (੨)ਤੇਤੀਸਉ ਜਾਨਾ
	੭	੨੫	ਸੇਜੈ ਰਮਤੁ, ਨੈਨ ਨਹੀ ਪੇਖਉ; ਇਹੁ ਦੁਖੁ ਕਾ ਸਉ ਕਹਉ ਰੇ ॥
	੮	੨੫	ਬਾਪੁ [6]'ਸਾਵਕਾ' ਕਰੈ ਲਰਾਈ; ਮਾਇਆ ਸਦ ਮਤਵਾਰੀ ॥
	੧੪	੨੬	ਤੂੰ ਬਾਮ੍ਹਨੁ ਮੈ ਕਾਸੀਕ ਜੁਲਹਾ; ਬੂਝਹੁ ਮੋਰ ਗਿਆਨਾ ॥
	੧੬	੨੭	ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹ; ਹਿਤੁ ਕੀਨ ॥
੪੯੩	੫	੨੯	ਰੋਜਾ ਧਰੈ ਮਨਾਵੈ ਅਲਹੁ; ਸੁਆਦਤਿ ਜੀਅ ਸੰਘਾਰੈ ॥
	੬	੨੯	ਕਾਜੀ, ਸਾਹਿਬੁ ਏਕੁ ਤੋਹੀ ਮਹਿ, ਤੇਰਾ; ਸੋਚਿ ਬਿਚਾਰਿ ਨ ਦੇਖੈ ॥

---

੧ ਮੱਟੀ । ੨ ਰੰਗਣਾਂ ; ੩ ਫੇਰੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮ, ਵੈਰਾਗ, ਪ੍ਰੇਮ, ਗਿਆਨ । ੪ ਸੁੰਦਰ । ੫ ਅਜਾਨ ਦੇਵਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਤੇਤੀ ਕ੍ਰੋੜ । ੬ ਸਕਾ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੮੩	੧੦	੩੦	ਰਾਮ ਬਡੋ; ਮੈ [1]ਤਨਕ ਲਹੁਰੀਆ ॥
	੧੪	੩੧	ਹੀਰੈ ਹੀਰਾ ਬੇਧਿ ਪਵਨ ਮਨੁ; ਸਹਜੇ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥
	੧੬	੩੧	ਗੁਪਤਾ ਹੀਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਭਇਓ; ਜਬ ਗੁਰ ਗਮ ਦੀਆ ਦਿਖਾਈ ॥
੪੮੪	੧	੩੩	ਲੈ ਰਾਖਿਓ; 'ਰਾਮਜਨੀਆ' ਨਾਉ ॥
	੨	੩੩	ਇਨ੍ ਮੁੰਡੀਅਨ; ਮੇਰਾ ਘਰੁ [2]ਧੁੰਧਰਾਵਾ ॥ (੨) ਧੁੰਧ ਰਾਵਾ [3]ਬਿਟਵਹਿ; ਰਾਮ ਰਮਊਆ ਲਾਵਾ ॥
	੫	੩੪	ਘੂੰਘਟੁ ਕਾਢਿ ਗਈ; ਤੇਰੀ ਆਗੈ ॥
	੧੦	੩੫	ਤੁਮਹਿ ਸੁ ਕੰਤ; ਨਾਰਿ ਹਮ ਸੋਈ ॥
	੧੨	੩੬	ਤਬ ਹਮ; 'ਇਤਨਕੁ' ਪਸਰਿਓ ਤਾਨਾਂ ॥
	੧੩	੩੬	ਧਰਨਿ ਅਕਾਸ ਕੀ; [4]'ਕਰਗਹ' ਬਨਾਈ ॥ ਪਾਈ ਜੋਰਿ ਬਾਤ ਇਕ ਕੀਨੀ; ਤਹ ਤਾਂਤੀ ਮਨੁ ਮਾਨਾਂ ॥ ਜੋਲਾਹੇ ਘਰੁ ਅਪਨਾ ਚੀਨ੍ਹਾਂ; ਘਟ ਹੀ ਰਾਮੁ ਪਛਾਨਾਂ ॥ ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ; 'ਕਾਰਗਹ' ਤੋਰੀ ॥
	੧੬	੩੭	ਲੋਕ ਪਤੀਣੇ ਕਛੂ ਨ ਹੋਵੈ; ਨਾਹੀ ਰਾਮੁ ਅਯਾਨਾ ॥ (ਅਇਆਨਾ ਬੋਲਣਾ)
	੧੯	੩੭	ਦਿਨਸੁ ਨ ਰੈਨਿ ਬੇਦੁ ਨਹੀ ਸਾਸਤ੍ਰ; ਤਹਾ ਬਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰਾ ॥ (ਪਾਠ 'ਦਿਨਸੁ ਰੈਨਿ' ਭੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)

---

੧ ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ। ੨ ਘੱਟੇ ਵਿਚ ਰਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ।
੩ ਮਨ ਬੇਟੇ ਨੂੰ। ੪ ਕੰਘੀ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੮੫	੩	੧	ਏਕ ਅਨੇਕ, ਬਿਆਪਕ ਪੂਰਕ; ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਸੋਈ ॥ ਮਾਇਆ ਚਿਤ੍ਰ ਬਚਿਤ੍ਰ, ਬਿਮੋਹਿਤ; ਬਿਰਲਾ ਬੂਝੈ ਕੋਈ ॥
	੫	੧	ਸੂਤੁ ਏਕੁ, ਮਣਿ ਸਤ ਸਹੰਸ ਜੈਸੇ; ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥
	੬	੧	ਇਹੁ ਪਰਪੰਚੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਲੀਲਾ; ਬਿਚਰਤ ਆਨ ਨ ਹੋਈ ॥
	੧੨	੨	ਆਨੀਲੇ ਦੂਧੁ ਰੀਧਾਈਲੇ ਖੀਰੰ; ਠਾਕੁਰ ਕਉ [1]ਨੈਵੇਦੁ ਕਰਉ ॥ ('ਆਨੀ-ਲੇ' ਤੇ 'ਰੀਧਾਈ-ਲੇ' ਬੋਲੋ)
	੧੬	੩	ਰਾਂਗਨਿ ਰਾਂਗਉ; ਸੀਵਨਿ ਸੀਵਉ ॥ ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ; ਘਰੀਅ ਨ ਜੀਵਉ ॥
	੧੯	੪	ਕਾਹੇ ਕਉ ਕੀਜੈ; ਧਿਆਨੁ ਜਪੰਨਾ ॥ [2]ਸਿੰਘਚ ਭੋਜਨੁ; ਜੋ ਨਰੁ ਜਾਨੈ ॥
੪੮੬	੧	੪	ਐਸੇ ਹੀ; ਠਗ [3]ਦੇਉ ਬਖਾਨੈ ॥
	੩	੫	ਕੈਸੇ ਮਨ ਤਰਹਿਗਾ ਰੇ; ਸੰਸਾਰੁ ਸਾਗਰੁ ਬਿਖੈ ਕੋ, ਬਨਾ ॥
	੪	੫	ਛੀਪੇ ਕੇ ਘਰਿ, ਜਨਮੁ [4]ਦੈਲਾ; ਗੁਰ ਉਪਦੇਸੁ [5]ਭੈਲਾ ॥
	੬	੧	ਪੰਚ ਦੋਖ ਅਸਾਧ ਜਾ ਮਹਿ; ਤਾ ਕੀ ਕੇਤਕ ਆਸ ॥

੧ ਮਿੱਠਾ ਭੋਜਨ ਅਰਪਣਾ । ੨ ਹਿੰਸਕ ਜੀਵ ਘਾਤ ਕਰਕੇ । ੩ ਠੱਗਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਵਡੇ ਠੱਗ । ੪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਦਿਤਾ । ੫ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੮੬	੯	੧	ਕਾਲ ਫਾਸ 'ਅਬਧ' ਲਾਗੇ; ਕਛੁ ਨ ਚਲੈ ਉਪਾਇ ॥ ('ਅਬੱਧ' ਬੋਲੋ, ਦੂਜਾ 'ਅਬਧ' ਹੈ) ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸ ਉਦਾਸ, ਤਜੁ ਭ੍ਰਮੁ; 'ਤਪਨ' ਤਪੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ॥
	੧੦	੧	ਭਗਤ ਜਨ ਭੈ ਹਰਨ; ਪਰਮਾਨੰਦ ਕਰਹੁ [1]ਨਿਦਾਨ ॥
	੧੧	੨	ਸੰਤ [2]ਤੁਝੀ [3]ਤਨੁ; ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਾਨ ॥ ਸੰਤ [4]ਚੀ ਸੰਗਤਿ; ਸੰਤ ਕਥਾ ਰਸੁ ॥
	੧੨	੨	ਸੰਤ ਆਚਰਣ ਸੰਤ ਚੋ ਮਾਰਗੁ; ਸੰਤਚ [5]ਓਲ੍ਹਗ ਓਲ੍ਹਗਣੀ ॥ ਅਉਰ ਇਕ ਮਾਗਉ; ਭਗਤਿ ਚਿੰਤਾਮਣਿ ॥ [6]ਜਣੀ ਲਖਾਵਹੁ; ਅਸੰਤ [7]'ਪਾਪੀਸਣਿ' ॥ (੨) ਪਾਪੀ ਸਣਿ
	੧੬	੩	ਤੁਮ [8]ਮਖਤੂਲ [9]ਸੁਪੇਦ [10]ਸਪੀਅਲ; ਹਮ ਬਪੁਰੇ ਜਸ [11]ਕੀਰਾ ॥ ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਰਹੀਐ ਮਾਧਉ; ਜੈਸੇ [12]ਮਧੁਪ [13]ਮਖੀਰਾ ॥
	੧੮	੩	ਰਾਜਾਰਾਮ ਕੀ ਸੇਵ ਨ ਕੀਨ੍ਹੀ; ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰਾ ॥

੧ ਅੰਤ ਨੂੰ ਜਾਂ ਬਾਲਕ ਨੂੰ। ੨ ਤੇਰੇ। ੩ ਪੁਤ੍ਰ। ੪ ਦੀ। ੫ ਦਾਸਾਂ ਦੀ ਦਾਸੀ ਅਥਵਾ ਜੇਹੜੀ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਲਿਵ ਲਗੀ ਹੈ ਓਹ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਲਗੀ। ੬ ਮਤ, ਨਾ ਦਿਖਾਓ। ੭ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਪ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ੮ ਕਾਲਾ ਰੇਸ਼ਮ। ੯ ਚਿੱਟਾ ਰੇਸ਼ਮ। ੧੦ ਪੀਲਾ ਰੇਸ਼ਮ। ੧੧ ਰੇਸ਼ਮ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੀੜੇ। ੧੨ ਸ਼ਹਿਦ। ੧੩ ਮੱਖੀਆਂ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੮੬	੧੯	੪	ਤੁਝਹਿ ਚਰਨ ਅਰਬਿੰਦ; [1]ਭਵਨ ਮਨੁ ॥ [2]ਪਾਨ ਕਰਤ ਪਾਇਓ; ਪਾਇਓ ਰਾਮਈਆ ਧਨੁ ॥
੪੮੭	੨	੫	ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ ॥ ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ; ਜਨ ਗਏ ਨਿਸਤਰਿ ਤਰੇ ॥
	੪	੫	'ਨਿਮਤ' ਨਾਮਦੇਉ; ਦੂਧੁ ਪੀਆਇਆ ॥ (ਨਿਮੱਤ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ)
	੧੮	੧	ਲਾਲਚ ਬਿਖੁ, ਕਾਮ [3]ਲੁਬਧ ਰਾਤਾ; ਮਨਿ ਬਿਸਰੇ ਪ੍ਰਭ ਹੀਰੇ ॥
	੧੩	੧	ਬਿਖੁ ਫਲ ਸੰਚਿ ਭਰੇ ਮਨ ਐਸੇ; ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਭ ਮਨ ਬਿਸਰੇ ॥
	੧੪	੧	ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਵੇਸੁ, ਗੁਰਹਿ ਧਨੁ ਦੀਆ; ਧਿਆਨੁ ਮਾਨੁ ਮਨ ਏਕ ਮਏ ॥
	੧੫	੧	ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ ਸਮਾਨੀ ਜਾਕੈ; 'ਅਛਲੀ' ਪ੍ਰਭੁ ਪਹਿਚਾਨਿਆ ॥ (ਅਛੱਲੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੮	੨	ਨੀਚ ਕੁਲਾ ਜੋਲਾਹਰਾ; ਭਇਓ ਗੁਨੀਯ [4]ਗਹੀਰਾ ॥
	੧੯	੨	ਸੈਨੁ ਨਾਈ ਬੁਤਕਾਰੀਆ; ਓਹੁ ਘਰਿ ਘਰਿ ਸੁਨਿਆ ॥
੪੮੮	੨	੩	ਰੇ ਚਿਤ ਚੇਤਸਿ ਕੀ ਨ, ਦਯਾਲ ਦਮੋਦਰ; [5]ਬਿਬਹਿ ਨ ਜਾਨਸਿ ਕੋਈ ॥ (ਦਇਆਲ ਬੋਲੋ)

੧ ਘਰ ਜਾਂ ਭੌਰੇ ਨੂੰ । ੨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਪੀਂਦਿਆਂ ਦਾ ।
੩ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਹੇੜੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ । ੪ ਸਮੁੰਦਰ ।
੫ ਦੂਜਾ ।

ਰਾਗੁ ਆਸਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੮੮	੩	੩	ਜਨਨੀ ਕੇਰੇ, ਉਦਰ ਉਦਕ ਮਹਿ; ਪਿੰਡੁ ਕੀਆ ਦਸ ਦੁਆਰਾ ॥
	੪	੩	[1]ਕੁੰਮੀ ਜਲ ਮਾਹਿ, [2]ਤਨ ਤਿਸੁ ਬਾਹਰਿ; ਪੰਖ ਖੀਰੁ, ਤਿਨ੍ ਨਾਹੀ ॥
	੫	੩	ਪਾਖਣਿ ਕੀਟੁ ਗੁਪਤੁ ਹੋਇ ਰਹਤਾ; ਤਾ-ਚੋ ਮਾਰਗੁ ਨਾਹੀ ॥
	੧੨	੧	ਸੇਖ ਫਰੀਦੇ ਖੈਰੁ; ਦੀਜੈ ਬੰਦਗੀ॥
	੧੩	੨	ਆਜੁ ਮਿਲਾਵਾ ਸੇਖ ਫਰੀਦ; ਟਾਕਿਮ ਕੂੰਜੜੀਆ ਮਨਹੁ ਮਚਿੰਦੜੀਆ ॥
	੧੫	੨	ਜੋ ਗੁਰੁ ਦਸੈ ਵਾਟ; ਮੁਰੀਦਾ [3]ਜੋਲੀਐ ॥
	੧੬	੨	ਸੇਖ [4]'ਹੈਯਾਤੀ' ਜਗਿ; ਨ ਕੋਈ ਥਿਰੁ ਰਹਿਆ ॥ (ਹੈਇਆਤੀ ਬੋਲੋ)
	੧੭	੨	ਕਤਿਕ ਕੂੰਜਾਂ ਚੇਤਿ [5]ਡਉ; ਸਾਵਣਿ ਬਿਜੁਲੀਆਂ ॥
	੧੮	੨	ਚਲੇ ਚਲਣਹਾਰ; ਵਿਚਾਰਾ ਲੇਇ ਮਣੋ ॥
	੧੯	੨	ਜਿਮੀ ਪੁਛੈ ਅਸਮਾਨ; ਫਰੀਦਾ [6]ਖੇਵਟ ਕਿੰਨਿ ਗਏ ॥

—੦—

੧ ਕੱਛੂ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲੀ ਕਛੋਪਰੀ । ੨ ਪੁਤਰ। ੩ ਚੱਲੀ। ੪ ਅਮਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ। ੫ ਡਉ ਅਗਨੀ ਜੋ ਬਾਂਸ ਘਸ ਕੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ੬ ਮਲਾਹ ਪੀਰ ਸੀ ਜੋ ।

ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰੁ ੧
੪੮੯	੫	੧	ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਕਰੀ, [1]ਚਨਣਾਠੀਆ; ਜੇ ਮਨੁ [2]ਉਰਸਾ ਹੋਇ ॥
	੧੧	੨	ਰਵਿ ਸਸਿ ਦੀਪਕ, ਜਾਕੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣਿ; ਏਕਾ ਜੋਤਿ ਮੁਰਾਰਿ॥ (ਜਾ-ਕੇ ਬੋਲੋ)
੪੯੦	੩	੩	ਐਸਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੀਐ ਮਨਾ; ਜਿਤੁ ਸੇਵਿਐ, ਗੋਵਿਦ ਪ੍ਰੀਤਿ ਊਪਜੈ; ਅਵਰ ਵਿਸਰਿ ਸਭ ਜਾਇ ॥
	੧੦	੪	ਹਰਿ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ, ਰੀਤਿ ਹੈ ਹਰਿ ਮੇਰੀ; ਹਰਿ ਮੇਰੀ ਕਥਾ ਕਹਾਨੀ ਜੀ ॥
	੧੨	੪	ਹਰਿ ਕੀ ਮੈ ਭੂਖ ਲਾਗੈ, ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਪਤੈ; ਹਰਿ ਮੇਰਾ ਸਾਕੁ ਅੰਤਿ ਹੋਇ ਸਖਾਈ ॥
	੧੪	੪	ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਹਰਿ ਕਾ ਭਾਣਾ ਹੋਆ; ਕਹਣਾ ਕਛੂ ਨ ਜਾਈ ॥
	੧੫	੫	ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਵਈ; ਵੇਖਹੁ ਕੋ [3]ਵਿਉਪਾਇ ॥
੪੯੧	੨੬	੮	ਪੰਚ-ਭੂ-[4]ਆਤਮਾ ਵਸਿ ਕਰਹਿ; ਤਾ ਤੀਰਥ ਕਰਹਿ ਨਿਵਾਸੁ ॥
	੧੭	੯	ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਾਸੀ ਸਭਿ ਤੀਰਥ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ; ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਆ ਬੁਝਾਇ ॥

੧ ਚੰਨਣ ਦੀ ਲੱਕੜੀ । ੨ ਚੰਨਣ ਘਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਿਲਾ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਮਨ ਅਚੱਲ ਹੋਵੇ । ੩ ਨਿਰਨਾ ਕਰ ਕੇ । ੪ ਮਨ ।

ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੯੨	੧	੯	ਗੂਜਰੀ ਮਹਲਾ ੩ ਤੀਜਾ ॥ (ਤੀਜਾ ਦੋ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਨਾ) ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ, ਪੰਡਿਤ; ਸੁਣਿ ਸਿਖੁ ਸਚੁ ਸੋਈ ॥
	੧੦	੧	ਮੇਰੇ ਮੀਤ ਗੁਰਦੇਵ; ਮੋਕਉ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਪਰਗਾਸਿ ॥
	੧੭	੨	ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਜਨਾ; ਮੋਕਉ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ, ਗੋਵਿੰਦੁ ਮਨੁ ਮੋਹੈ ॥
	੧੯	੨	ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਹੈ, ਗੁਰਮਤਿ; ਕਉਲਾ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ, ਲਾਗੈ ਪਗਿ ਓਹੈ ॥
੪੯੩	੨	੨	ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਤਿਵਾਦੀ; ਜਿਤੁ ਨਾਤੈ, ਕਊਆ ਹੰਸੁ ਹੋਹੈ ॥
	੩	੨	ਨਾਨਕ ਧਨੁ ਧੰਨੁ, ਵਡੇ ਵਡਭਾਗੀ; ਜਿਨ੍ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮੁ, ਰਿਦੈ ਮਲੁ ਧੋਹੈ ॥
	੧੧	੪	ਸਭਿ ਸੁਖ, ਸਭਿ ਗੁਣ ਸਭਿ ਨਿਧਾਨ ਹਰਿ; ਜਿਤੁ ਜਪਿਐ ਦੁਖ ਭੁਖ ਸਭ ਲਹਿ ਜਾਈ ॥
	੧੭	੫	ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਮੇਰੀ; ਮੋਕਉ ਦੇਵਹੁ ਦਾਨੁ, ਹਰਿ ਪ੍ਰਾਨ ਜੀਵਾਇਆ ॥
	੧੯	੫	ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਬਿਰਹੁ; ਗੁਰਸਿਖ ਪਗ ਲਾਇਆ ॥
੪੯੪	੧੫	੭	ਹਰਿ ਕਾ ਤਨੁ ਮਨੁ; ਸਭੁ ਹਰਿ ਕੈ ਵਸਿ ਹੈ ਸਰੀਰ ॥
੪੯੫	੧੦	੨	ਕਿਰਿਆਚਾਰ ਕਰਹਿ ਖਟੁ ਕਰਮਾ; ਇਤੁ ਰਾਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ॥
	੧੧	੨	ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ; ਰਖਿ ਲੇਵਹੁ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ॥
	੧੬	੩	ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰਉ ਮਨ ਤੇ, ਹਰਿ ਹਰਿ; ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ, ਪਾਇਆ ॥

ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੯੬	੪	੪	ਪੂਤਾ; ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ ॥
	੯	੫	ਖਿਨ ਮਹਿ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪਨਹਾਰਾ; ਆਪਨ ਹਾਥਿ [1]ਮਤਾਤ ॥
	੧੦	੫	ਜੋ [2]ਅਨਰੂਪਿਓ ਠਾਕੁਰਿ ਮੇਰੈ; ਹੋਇ ਰਹੀ ਉਹ ਬਾਤ ॥ ਦੇਸੁ ਕਮਾਵਨ ਧਨ ਜੋਰਨ ਕੀ ਮਨਸਾ; ਬੀਚੇ ਨਿਕਸੇ ਸਾਸ ॥ ਲਸਕਰ ਨੇਬ ਖਵਾਸ ਸਭ ਤਿਆਗੇ; ਜਮ ਪੁਰਿ ਊਠਿ ਸਿਧਾਸ ॥ ਹੋਇ [3]ਅਨੰਨਿ ਮਨ ਹਠ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ; ਆਪਸ ਕਉ ਜਾਨਾਤ ॥
੪੯੭	੨	੭	ਗੁਰ ਹਰਿ ਬਿਨੁ; ਕੋ ਨ ਬ੍ਰਿਥਾ ਦੁਖੁ ਕਾਟੈ ॥
	੬	੭	ਸਾਧ ਕੇ ਚਰਨ ਧੂਰਿ, ਜਨੁ ਬਾਛੈ; ਸੁਖੁ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਪਾਇਆ ॥
	੯	੮	ਚਿਤ੍ਰ ਸਾਲ, ਸੁੰਦਰ ਬਾਗ ਮੰਦਰ; ਸੰਗਿ ਨ ਕਛਹੂ ਜਾਇਆ ॥
	੧੦	੮	ਅਵਰ ਸਭ ਮਿਥਿਆ; ਲੋਭ 'ਲਬੀ' ॥ ਲੱਬੀ ਬੋਲੋ)
੪੯੮	੭	੧੧	ਹੈ ਨਾਹੀ ਕੋਊ ਬੂਝਨਹਾਰੋ; ਜਾਨੈ ਕਵਨੁ ਭਤਾ ॥ ('ਭੱਤਾ' 'ਗੱਤਾ' ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੩	੧੨	ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਕਰਮ ਧਰਮ; ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਜਨਿ ਗਾਇਓ ॥

---

੧ ਸਿਧਾਂਤ, ਮਤਾ, ਸਲਾਹ । ੨ ਜੋ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਵਾ ਜੋ ਮਿਥੀ ਹੈ।
੩ ਇਕ ਰਸ, ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਨਣਾ ।

ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੪੯੮	੧੮	੧੪	ਮੁਨਿ ਜੋਗੀ [1]ਸਾਸਤ੍ਰਗਿ ਕਹਾਵਤ; ਸਭ ਕੀਨ੍ਹੇ ਬਸਿ ਅਪਨਹੀ ॥
	੧੯	੧੪	ਤੀਨਿ ਦੇਵ ਅਰੁ ਕੋੜਿ ਤੇਤੀਸਾ; ਤਿਨ ਕੀ [2]ਹੈਰਤਿ ਕਛੁ ਨ ਰਹੀ ॥ ਬਲਵੰਤਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹੀ; ਸਭ ਮਹੀ ॥
੪੯੯	੧੦	੧੭	ਆਲ ਜਾਲ ਭ੍ਰਮ ਮੋਹ ਤਜਾਵੈ; ਪ੍ਰਭ ਸੇਤੀ ਰੰਗੁ ਲਾਈ ॥
	੧੩	੧੭	ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਹਰਿ ਜਸੁ ਗਾਵੈ ਨਾਨਕ; ਭਵਜਲੁ ਪਾਰਿ ਪਰਾਈ ॥
	੧੫	੧੮	ਧਿਆਈਐ ਅਪਨੋ; ਸਦਾ ਹਰੀ ॥
	੧੬	੧੮	ਅਚੇਤ ਇਆਨੇ ਬਾਰਿਕ ਨਾਨਕ ਹਮ; ਤੁਮ ਰਾਖਹੁ ਧਾਰਿ ਕਰੀ ॥ (ਨੋਟ–'ਨਾਨਕ' ਤੇ ਭੀ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਠੀਕ ਹੈ)
੫੦੦	੫	੨੧	ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਅਰੁ ਰੁਦ੍ਰ ਲੋਕ; ਆਈ ਇੰਦ੍ਰ ਲੋਕ ਤੇ ਧਾਇ ॥
	੭	੨੧	ਗੁਹਜ ਪਾਵਕੋ ਬਹੁਤੁ ਪ੍ਰਜਾਰੈ; ਮੋਕਉ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਓ ਹੈ ਬਤਾਇ ॥
	੧੩	੨੩	'ਬਿਸ੍ੰਭਰ' ਜੀਅਨ ਕੋ ਦਾਤਾ; ਭਗਤਿ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ ॥ (ਬਿਸੁਅੰਭਰ ਬੋਲੋ)
੫੦੧	੨	੨੫	ਕਉਡੀ ਕਉਡੀ ਜੋਰਤ ਕਪਟੇ; ਅਨਿਕ ਜੁਗਤਿ ਕਰਿ ਧਾਇਓ ॥

੧ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਤੇ। ੨ ਅਕਲ, ਹੋਸ਼।

ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੦੧	੬	੨੬	ਨਾਮੁ ਏਕੁ ਅਧਾਰੁ ਭਗਤਾ; [1]ਈਤ ਆਗੈ [2]ਟੇਕ ॥
	੧੪	੨੭	ਅਗਮ ਦਇਆਲ ਪ੍ਰਭੂ ਊਚਾ; ਸਰਣਿ ਸਾਧੂ ਜੋਗੁ ॥
੫੦੨	੫	੨੯	ਦੀਨ ਦਰਦ ਨਿਵਾਰਿ ਤਾਰਣ; ਦਇਆਲ ਕਿਰਪਾ ਕਰਣ ॥ ਅਟਲ ਪਦਵੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਣ; ਦ੍ਰਿੜੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਰਣ ॥
	੭	੩੦	ਅਹੰ-ਬੁਧਿ ਬਹੁ ਸਘਨ ਮਾਇਆ; ਮਹਾ ਦੀਰਘ ਰੋਗੁ ॥
	੯	੩੦	ਆਦਿ ਅੰਤੇ ਮਧਿ ਆਸਾ; ਕੂਕਰੀ ਬਿਕਰਾਲ ॥
	੧੦	੩੦	ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਮੂਠੇ; ਸਦਾ ਆਵਾ ਗਵਣ ॥
	੧੧	੩੦	ਮਿਤ੍ਰ ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਸੁਰਰਿਦ; ਤੀਨਿ ਤਾਪ ਜਲੰਤ ॥
	੧੨	੩੦	ਸਰਬ ਬਿਧਿ ਭ੍ਰਮਤੇ ਪੁਕਾਰਹਿ; ਕਤਹਿ ਨਾਹੀ ਛੋਟਿ ॥ ਹਰਿ ਚਰਣ ਸਰਣ, ਅਧਾਰ ਪ੍ਰਭ ਕੇ; ਦ੍ਰਿੜੁ ਗਹੀ ਨਾਨਕ ਓਟ ॥
	੧੫	੩੧	ਗੁਣ ਰਮਣ ਸ੍ਰਵਣ ਅਪਾਰ ਮਹਿਮਾ; ਫਿਰਿ ਨ ਹੋਤ ਬਿਓਗੁ॥
	੧੬	੩੧	ਮਨ; ਚਰਣਾਰਬਿੰਦ [3]ਉਪਾਸ ॥
੫੦੩	੩	੩੨	ਚਰਣ ਅਧਾਰੁ ਤੇਰਾ, ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ; ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸਾਥਿ॥
	੬	੧	[4]ਤ੍ਰਿਹਦ ਸਮਾਲ ਰਖੈ, ਜੋ ਨਾਨਕ; ਮੋਖ ਮੁਕਤਿ ਸੋ ਪਾਵੈ॥ (੨) [5]ਤ੍ਰਿਹ ਦਸ ਮਾਲ
	੭	੧	ਮੇਤਹੁ; ਬਾਸੁਦੇਉ ਬਨਵਾਲੀ॥

---

੧ ਏਥੇ। ੨ ਆਸਰਾ। ੩ ਭਗਤੀ। ੪ ਦੇਵਤੇ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦੇ ਵਾ ਚੋਰ। ੫ ਤਿੰਨ ਗੁਣ, ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੇ, ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਮਾਲ।

ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੦੩	੮	੧	[1]ਉਰਧ ਮੂਲ, ਜਿਸੁ [2]ਸਾਖ [3]ਤਲਾਹਾ'; ਚਾਰਿ ਬੇਦ ਜਿਤੁ ਲਾਗੇ ॥ ਸਹਜ ਭਾਇ [4]ਜਾਇ-ਤੇ ਨਾਨਕ; ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਲਿਵ ਜਾਗੇ ॥
	੯	੧	'ਪਾਰਜਾਤੁ' ਘਰਿ ਆਂਗਨਿ ਮੇਰੈ; ਪੁਹਪ ਪਤ੍ਰ ਤਤੁ ਡਾਲਾ ॥
	੧੦	੧	ਸੁਣਿ 'ਸਿਖਵੰਤੇ', ਨਾਨਕੁ ਬਿਨਵੈ; ਛੋਡਹੁ ਮਾਇਆ ਜਾਲਾ ॥
	੧੧	੧	ਤਿਸੁ ਕਾਰਣਿ ਕੰਮੁ ਨ, ਧੰਧਾ ਨਾਹੀ; ਧੰਧੈ, ਗਿਰਹੀ ਜੋਗੀ ॥
	੧੪	੧	ਬ੍ਰਹਮ ਕਮਲ ਮਧੁ, ਤਾਸੁ [5]ਰਸਾਦੰ; ਜਾਗਤ, ਨਾਹੀ ਸੂਤਾ ॥ ਮਹਾ ਗੰਭੀਰ ਪਤ੍ਰ ਪਾਤਾਲਾ; ਨਾਨਕ ਸਰਬ, ਜੁ ਆਇਆ ॥
	੧੫	੧	ਉਪਦੇਸ ਗੁਰੂ ਮਮ, ਪੁਨਹਿ ਨ ਗਰਭੰ; ਬਿਖੁ ਤਜਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆਇਆ ॥
	੧੭	੨	ਐ ਜੀ, ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ; ਸਚੁ ਅਧਾਰ ॥
	੧੯	੨	ਨਾ ਤਦਿ ਮਾਇਆ, ਮਗਨੁ ਨ [6]ਛਾਇਆ; ਨਾ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਨ, ਜੋਤਿ ਅਪਾਰ ॥

---

੧ ਉਤਲੇ ਲੋਕ, ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ। ੨ ਡਾਹਣੀਆਂ। ੩ ਬਲੇ ਦੀਆਂ ਨੀਵੀਆਂ। ੪ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ੫ ਰਸ ਦਾ ਅਸਨ ਕਰਕੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ੬ ਅਵਿਦਿਆ।

ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੦੪	੧੦	੨	ਐ ਜੀ, ਬਹੁਤੇ ਭੇਖ ਕਰਹਿ ਭਿਖਿਆ ਕਉ; ਕੇਤੇ ਉਦਰੁ ਭਰਨ ਕੈ ਤਾਈ ॥
	੧੧	੩	ਐ ਜੀ, ਕਾਲੁ ਸਦਾ ਸਿਰ ਊਪਰਿ ਠਾਢੇ; ਜਨਮਿ ਜਨਮਿ ਵੈਰਾਈ ॥
	੧੯	੪	ਨਾਮ ਰਤੇ ਕੇਵਲ ਬੈਰਾਗੀ; ਸੋਗ ਬਿਜੋਗ [1]ਬਿਸਰਜਿਤ ਰੋਗ॥ (ਬਿਸੱਰਜਿਤ ਬੋਲੋ)
੫੦੫	੨	੪	ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ, ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਗਿ ਜੀਵਨੁ; ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਨਿਹਫਲ [2]'ਮੇਕ' ਘਰੀ ॥
	੫	੪	ਐ ਜੀ, ਸਰਣਿ ਪਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਬਖਸਿ ਮਿਲਾਵੈ; ਬਿਲਮ ਨ, [3]ਅਧੂਆ ਰਾਈ ॥
	੬	੪	ਐ ਜੀ, ਸਦਾ ਦਇਆਲੁ, ਦਇਆ ਕਰਿ ਰਵਿਆ; ਗੁਰਮਤਿ ਭ੍ਰਮਨਿ ਚੁਕਾਈ ॥
	੯	੪	ਪੁਨਰਪਿ ਜਨਮੁ ਨਾਹੀ, ਜਨ ਸੰਗਤਿ; ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਈ ॥
	੧੩	੫	ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ, ਤਾਰਿ ਤਾਰਣ; ਰਮ ਨਾਮ ਕਰਿ ਕਰਣੀ ॥
	੧੫	੫	ਚਲ ਚਿਤ ਵਿਤ, ਭ੍ਰਮਾ ਭ੍ਰਮੰ; ਜਗੁ ਮੋਹ ਮਗਨ ਹਿਤੰ ॥ ਥਿਰੁ ਨਾਮੁ ਭਗਤਿ, ਦਿੜੰ ਮਤੀ; ਗੁਰ ਵਾਕਿ ਸਬਦ ਰਤੰ ॥
	੧੮	੫	ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਹਚਲ, ਮਨਿ ਮਨੁ; ਮਨੰ ਸਹਜ ਬੀਚਾਰੰ ॥
੫੦੬	੪	੬	ਨਿਰਤਿ ਕਰੀ; ਇਹੁ ਮਨੁ ਨਚਾਈ॥

੧ ਚਲੇ ਗਏ। ੨ ਇਕ। ੩ ਅੱਧੀ ਰਾਈ ਜਿੰਨੀ।

ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੦੬	੮	੬	ਸਕਤੀ ਘਰਿ ਜਗਤੁ ਸੂਤਾ, ਨਾਚੈ ਟਾਪੈ ਅਵਰੋ ਗਾਵੈ; ਮਨਮੁਖਿ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਈ॥ ਸੁਰਿ ਨਰ ਵਿਰਤਿ ਪਖਿ, ਕਰਮੀ ਨਾਚੇ; ਮੁਨਿ ਜਨ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੀ॥
੫੦੭	੩	੭	ਭਗਤ ਜਨਾ ਕੀ ਊਤਮ ਬਾਣੀ; ਗਾਵਹਿ, ਅਕਥ ਕਥਾ ਨਿਤ ਨਿਆਰੀ॥
	੮	੭	ਰਸ [1]'ਨਿਰਸਨਿ', ਰਸਿ ਗਾਵਹਿ ਹਰਿ ਗੁਣ; ਰਸਨਾ ਹਰਿ ਰਸੁ ਧਾਰੀ॥ (੨)[2] ਰਸਨਿ ਰਸਨਿ, ਰਸਿ ਗਾਵਹਿ ਹਰਿ ਗੁਣ
	੧੭	੮	ਲਖਿਮੀ ਕੇਤਕ, ਗਨੀ ਨ ਜਾਈਐ; ਗਨਿ ਨ ਸਕਉ [3]ਸੀਕਾ॥
੫੦੮	੪	੧	ਨਾਥ 'ਨਰਹਰ', ਦੀਨ ਬੰਧਵ; ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਦੇਵ॥
	੬	੧	ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਹਰਨ, ਮਦ ਮੋਹ [4]'ਦਹਨ'; ਮੁਰਾਰਿ ਮਨ, ਮਕਰੰਦ॥
	੭	੧	ਜਲਤ, ਅਨਿਕ ਤਰੰਗ ਮਾਇਆ; ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਹਰਿ ਰਿਦ ਮੰਤ॥
	੮	੧	ਛੇਦਿ ਅਹੰ ਬੁਧਿ 'ਕਰੁਣਾਮੈ'; ਚਿੰਤ ਮੇਟਿ ਪੁਰਖ ਅਨੰਤ॥
	੧੦	੧	ਧਨਾਢਿ ਆਢਿ, ਭੰਡਾਰ ਹਰਿ ਨਿਧਿ; ਹੋਤ ਜਿਨਾ ਨ ਚੀਰ॥

੧ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਕੇ। ੨ ਰਸਨਾ ਨੂੰ ਰਸਨ=ਰਸਾ ਕੇ, ਰਸ=ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ। ੩ ਹੁਕਮ ਰੂਪੀ ਸਿੱਕਾ। ੪ ਸਾੜਨਾ।

ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੦੮	੧੧	੧	ਖਲ ਮੁਗਧ ਮੂੜ, ਕਟਾਖ੍ਹ ਸ੍ਰੀ ਧਰ; ਭਏ ਗੁਣ ਮਤਿ ਧੀਰ ॥
	੧੨	੧	ਜੀਅ ਦਇਆ ਮਇਆ, ਸਰਬਤ੍ਰ ਰਮਣੰ; ਪਰਮਹੰਸਹ ਰੀਤਿ ॥
	੧੩	੧	ਦੇਤ ਦਰਸਨੁ, ਸ੍ਰਵਨ ਹਰਿ ਜਸੁ; ਰਸਨ ਨਾਮ ਉਚਾਰ ॥
੫੦੯	੨	੧	ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਪਾਇਆ, ਜਨਮੁ ਬਿਰਥਾ ਗਵਾਇਆ; ਨਾਨਕ ਜਮੁ ਮਾਰਿ ਕਰੇ ਖੁਆਰ ॥
	੫	੨	ਓਹੁ ਅਉ[1]ਹਾਣੀ ਕਦੇ ਨਾਹਿ; ਨਾ ਆਵੈ ਨਾ ਜਾਇ ॥
	੭	੨	ਨਿਹਫਲੁ ਤਿਨ ਕਾ ਜੀਵਿਆ, ਜਿ ਖਸਮੁ ਨ ਜਾਣਹਿ ਆਪਣਾ; ਅਵਰੀ ਕਉ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਏਵ ਨ ਜਾਪਈ; ਕਰਤਾ ਕੇਤੀ ਦੇਇ ਸਜਾਇ ॥
	੯	੨	ਕਥਨੀ ਬਦਨੀ ਕਰਤਾ ਫਿਰੈ; ਹੁਕਮੈ ਮੂਲਿ ਨ ਬੁਝਈ, ਅੰਧਾ [2]ਕਚੁਨਿ ਕਚੁ ॥ (੨) [3]ਕਚੁ ਨਿਕਚੁ
	੧੧	੨	ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸੁ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣ; ਸਿਰਿ ਧੰਧੈ ਲਾਇਆ ॥
	੧੨	੨	ਮਾਇਆ ਕਾ ਮੂਲੁ ਰਚਾਇਓਨੁ; ਤੁਰੀਆ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
	੧੯	੪	ਮਨੁ ਤਉ ਮੈਗਲੁ ਹੋਇ ਰਹਾ; ਨਿਕਸਿਆ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਇ ॥

੧ ਉਸਦੀ ਹਾਨੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਸਦੇ ਬ੍ਰਾਬਰ ਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ੨ ਕੱਚ ਤੋਂ ਭੀ ਕੱਚਾ। ੩ ਕੱਚ ਤੋਂ ਭੀ ਨਿਕੰਮਾਂ।

ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੦੯	੧੯	੪	ਨਾਨਕ ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰਾ ਅਤਿ ਨੀਕਾ; [1]ਨਾਨ੍ਹਾ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਇ ॥
੫੧੦	੧	੪	ਹਉਮੈ ਮਨੁ ਅਸਥੂਲੁ ਹੈ; ਕਿਉ ਕਰਿ, ਵਿਚੁ [2]ਦੇ, ਜਾਇ ॥
	੩	੪	ਗਣਤੈ ਪ੍ਰਭੂ ਨ ਪਾਈਐ; ਦੂਜੈ ਭਰਮੀਤਾ ॥
੫੧੧	੭	੭	ਗੁਣਵੰਤੀ ਸਾਲਾਹਿਆ; ਸਦਾ ਥਿਰੁ ਨਿਹਚਲੁ, ਹਰਿ ਪੂਰਾ ॥
	੧੩	੮	ਨਾਨਕ ਕਰਤੈ ਬਣਤ ਬਣਾਈ, ਮਨਮੁਖ ਕੂੜੁ ਬੋਲਿ ਬੋਲਿ ਡੁਬੇ; ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਰੇ ਜਪਿ ਹਰਿ ਨਾਉ ॥
੫੧੨	੪	੧੦	ਬ੍ਰਹਮੁ ਬਿੰਦੇ ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਕਹੀਐ; ਜਿ ਅਨਦਿਨੁ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਏ ॥
੫੧੩	੬	੧੨	ਆਪਿ ਤਰਿਆ ਕੁਲ ਜਗਤੁ ਤਰਾਇਆ; ਧੰਨੁ ਜਣੇਦੀ ਮਾਇਆ ॥
	੧੦	੧੨	ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਪੜਹਿ ਨਿਤ ਬਿਖਿਆ; ਨਾਵਹੁ ਦਯਿ ਖੁਆਇਆ ॥ (ਦਈਇ ਬੋਲੋ)
	੧੧	੧੨	ਛਾਦਨੁ ਭੋਜਨੁ, ਨ ਲੈਹੀ ਸਤ ਭਿਖਿਆ; ਮਨ ਹਠਿ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ਏਤੜਿਆ ਵਿਚਹੁ ਸੋ ਜਨੁ [3]'ਸਮਧਾ' ਜਿਨਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ॥ (ਸਮੱਧਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)

---

੧ ਛੋਟਾ । ੨ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜੇ ਵਿਚ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਲੰਘਿਆ ਜਾਏ । ੩ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ।

ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੧੩	੧੩	੧੨	ਏਹ ਜਮ ਕੀ ਸਿਰ ਕਾਰ ਹੈ; ਏਨ੍ਹਾ ਉਪਰਿ 'ਜਮ' ਕਾ ਡੰਡੁ ਕਰਾਰਾ ॥
	੧੭	੧੩	ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਪਰ 'ਜਾਲੀਐ'; ਤਾ ਏਹ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ ॥
੫੧੪	੬	੧੪	ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਰਤੀ; ਰਸਨਾ ਸਬਦਿ ਸੁਹਾਈ ॥
	੧੩	੧੫	ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਰਮੀ; ਬੋਲੈ ਬੋਲਾਇ ॥
੫੧੫	੧੦	੧੬	ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਹਿਰਦੈ ਉਚਰਾ; ਮੁਖਹੁ ਭੀ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਰੇਉ ॥
	੧੩	੧੭	ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੁਰਸਿਖ ਨਿਤ ਸਭ ਕਰਹੁ; ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਭਾਵੈ ॥
੫੧੬	੫	੧੮	ਜਿਨ੍ਹਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ; ਸੁ ਖਾਲੀ ਕੋਈ ਨਾਹਿ ॥
	੧੦	੧੯	ਓਹ ਕੁਚਜੀ ਕੁਲਖਣੀ; ਪਰਹਰਿ ਛੋਡੀ ਭਤਾਰਿ ॥ (ਕੁਚੱਜੀ ਬੋਲੋ)
	੧੮	੨੦	ਮਨੁ ਕੁੰਚਰੁ [੧]ਪੀਲਕੁ ਗੁਰੂ, ਗਿਆਨੁ ਕੁੰਡਾ; ਜਹ ਖਿੰਚੇ ਤਹ ਜਾਇ ॥
੫੧੭	੨	੨੦	ਨਾਨਕ ਭਏ ਅਚਿੰਤ; ਹਰਿ ਧਨੁ ਨਿਹਚਲਾਇਆ ॥
	੩	੨੧	ਮਹਲ ਭਗਤੀ ਘਰਿ ਸਰੈ; ਸਜਣ ਪਾਹੁਣਿਅਉ ॥
	੪	੨੧	ਬਰਸਨਾ ਤ ਬਰਸੁ ਘਨਾ; ਬਹੁੜਿ ਬਰਸਹਿ ਕਾਹਿ ॥
	੧੨	੨੨	ਆਪੇ ਗੁਰੁ, ਚੇਲਾ ਹੈ ਆਪੇ; ਆਪੇ ਦਸੇ ਘਾਟੁ ॥

੧ ਮਹਾਵਤ ।

ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੧੮	੨	੧	ਸਭਸੈ ਦੇ ਦਾਤਾਰੁ; ਜੇਤ [1]ਉਪਾਰੀਐ ॥
			ਇਕਤੁ ਸੂਤਿ ਪਰੋਇ; ਜੋਤਿ [2]ਸੰਜਾਰੀਐ ॥
	੪	੨	ਜਾ ਤੂੰ ਵਸਹਿ ਮਿਹਰਵਾਨ;
			ਨਉ ਨਿਧਿ ਘਰ ਮਹਿ ਪਾਹਿ ॥
	੬	੨	ਕਿਤੀ [3]ਬੈਹਨਿ੍ ਬੈਹਣੇ; [4]ਮੁਚੁ 'ਵਜਾਇਨਿ' [5]ਵਜ ॥
	੭	੨	ਤੁਧੁ ਧਿਆਇਨਿ੍ ਬੇਦ; ਕਤੇਬਾ ਸਣੁ ਖੜੇ ॥
	੯	੨	ਪੀਰ ਪਿਕਾਬਰ ਸੇਖ; [6]ਮਸਾਇਕ ਅਉਲੀਏ ॥
	੧੧	੩	ਚੰਗਿਆਈ [7]ਆਲਕੁ ਕਰੇ; ਬੁਰਿਆਈ ਹੋਇ ਸੇਰੁ ॥
	੧੨	੩	ਕਿਤੀਆ ਕੁਢੰਗ; ਗੁਝਾ ਥੀਐ ਨ ਹਿਤੁ ॥
			ਨਾਨਕ ਤੈ ਸਹਿ ਢਕਿਆ; ਮਨ ਮਹਿ ਸਚਾ ਮਿਤੁ ॥
	੧੮	੪	ਨਿਤ ਜਪੀਐ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ;
			ਨਾਉ ਪਰਵਦਿਗਾਰ ਦਾ ॥
	੧੯	੪	ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਜਾਣੈ ਜਾਣੁ; ਬੁਝਿ ਵੀਚਾਰਦਾ ॥
੫੧੯	੨	੪	ਸਦਾ ਅਭਗੁ ਦੀਬਾਣੁ ਹੈ; ਹਉ ਤਿਸੁ ਨਮਸਕਾਰਦਾ ॥ (ਅਭੱਗ ਬੋਲੋ)
	੧੩	੬	ਖਿਨ ਮਹਿ ਕਰੇ ਨਿਹਾਲੁ; ਊਣੇ, 'ਸੁਭਰ' ਭਰਿ ॥
	੧੪	੭	ਲਗੜੀਆ 'ਸੁਥਾਨਿ'; ਜੋੜਣ-ਹਾਰੈ ਜੋੜੀਆ ॥
			ਨਾਨਕ ਲਹਰੀ, ਲਖ [8]ਸੈ ਆਨ;
			ਡੁਬਣ ਦੇਇ ਨ, ਮਾ ਪਿਰੀ ॥

---

੧ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ । ੨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ । ੩ ਸਿੰਘਾਸਣ । ੪ ਬਹੁਤੇ । ੫ ਵਾਜੇ । ੬ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । ੭ ਆਲਸ । ੮ ਹੈ ।

ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੧੯	੧੫	੭	ਬਨਿ 'ਭੀਹਾਵਲੈ' ਹਿਕੁ ਸਾਥੀ ਲਧਮੁ; ਦੁਖ ਹਰਤਾ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥
	੧੯	੭	ਹਰਿ ਹਰਿ, ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ; ਜੀਵਾ ਸੁਣਿ ਸੁਣੇ ॥
੫੨੦	੧	੯	ਪ੍ਰੇਮ ਪਟੋਲਾ, ਤੈ ਸਹਿ ਦਿਤਾ; ਢਕਣ ਕੂ, ਪਤਿ ਮੇਰੀ ॥
	੨	੯	ਤੈਡੈ ਸਿਮਰਣਿ ਹਭੁ ਕਿਛੁ ਲਧਮੁ; ਬਿਖਮੁ ਨ ਡਿਠਮੁ ਕੋਈ ॥
	੭	੯	ਤਉ ਸਹ ਚਰਣੀ, ਮੈਡਾ [1]'ਹੀਅੜਾ' [2]ਸੀਤਮੁ; ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਤੁਲਹਾ ਬੇੜੀ ॥
	੧੩	੧੦	ਬਾਰਿ [3]ਵਿਡਾਨੜੈ [4]ਹੁੰਮਸ ਧੁੰਮਸ; ਕੂਕਾ ਪਈਆ ਰਾਹੀ ॥
	੧੯	੧੧	ਵਿਛੋਹੇ ਜੰਬੂਰ; [5]ਖਵੇ ਨ [6]ਵੰਞਨਿ, [7]ਗਾਖੜੇ ॥ ਜੇ ਸੋ ਧਣੀ ਮਿਲੰਨਿ; ਨਾਨਕ ਸੁਖ ਸੰਬੂਹ ਸਚੁ ॥
੫੨੧	੩	੧੧	ਸਰਣਿ ਪਰੇ ਤੇਰੀ, ਦਾਸ; ਕਰਿ ਗਤਿ, ਹੋਇ ਮੇਰੀਆ ॥
	੬	੧੨	ਖੋਜੀ ਲਧਮੁ, ਖੋਜੁ; ਛਡੀਆ ਉਜਾੜਿ ॥
	੧੦	੧੩	ਲਧਮੁ 'ਲਭਣ-ਹਾਰੁ'; ਕਰਮੁ ਕਰੰਦੋ ਮਾ ਪਿਰੀ ॥ ਇਕੋ 'ਸਿਰਜਣ-ਹਾਰੁ'; ਨਾਨਕ [8]ਬਿਆ ਨ [9]ਪਸੀਐ ॥
	੧੨	੧੩	[10]ਪਾਪੜਿਆ ਪਛਾੜਿ; ਬਾਣੁ ਸਚਾਵਾ ਸੰਨਿ੍ ਕੈ ॥
	੧੫	੧੩	ਵਡੀ ਹੂ ਵਡਾ ਅਪਾਰ ਖਸਮੁ; ਜਿਸੁ ਲੇਪੁ ਨ, ਪੁੰਨਿ ਪਾਪਿ ॥

---

੧ ਹਿਰਦਾ । ੨ ਸਿਊਂਤਾ ਹੋਇਆ । ੩ ਬਿਗਾਨੇ ਬਾਰ ।
੪ ਤੰਡ ਰੌਲਾ । ੫ ਸਹਾਰੇ ਨਹੀਂ । ੬ ਜਾਂਦੇ । ੭ ਕਠਨ ।
੮ ਦੂਜਾ । ੯ ਦੇਖੀਦਾ । ੧੦ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਕੇ ।

ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੨੨	੨	੧੪	ਪੀਵਤਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਜਨ; ਨਾਮੇ ਰਹੇ ਅਘਾਇ ॥
	੩	੧੫	ਨਾਨਕ ਅਨ ਦਿਨੁ ਬਿਲਪਤੇ; ਜਿਉ ਸੁੰਞੈ ਘਰਿ ਕਾਉ ॥
	੬	੧੫	ਫਉਜ ‘ਸਤਾਣੀ’ [1]ਹਾਠ; ਪੰਚਾ ਜੋੜੀਐ ॥
			ਦਸ ਨਾਰੀ [2]ਅਉਧੂਤ; ਦੇਨਿ ਚਮੋੜੀਐ ॥
	੭	੧੫	ਭਰਮੁ ਕੋਟੁ, ਮਾਇਆ ਖਾਈ; ਕਹੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਤੋੜੀਐ ॥
	੧੬	੧੭	ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਨ ਵਿਸਰਉ ਇਕ ਘੜੀ;
			ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਭਗਵੰਤ ॥
੫੨੩	੭	੧੯	ਨਾਨਕ ਦੁਨੀਆ ਸੰਗਿ [3]ਗੁਦਾਰਿਆ;
			ਸਾਕਤ ਮੂੜ ‘ਨਪਾਕ’ ॥
	੧੯	੨੦	ਪ੍ਰਭ ਦਾਸ ਕਾ ਦੁਖੁ ਨ [4]ਖਵਿ ਸਕਹਿ;
			ਫੜਿ ਜੋਨੀ ਜੁਤੇ ॥
੫੨੪	੭	੨੧	ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ; ਸਚਿ ਸਮਾਇਆ ॥ ਸੁਧੁ ॥
			ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ ਭਗਤਾ ਕੀ ਬਾਣੀ
	੯	੧	ਚਾਰਿ ਪਾਵ, ਦੁਇ ਸਿੰਗ, ਗੁੰਗ ਮੁਖ;
			ਤਬ ਕੈਸੇ ਗੁਨ ਗਈ ਹੈ ॥
	੧੧	੧	ਫਾਟੇ ‘ਨਾਕਨ’ ਟੂਟੇ ਕਾਧਨ; ਕੋਦਉ ਕੋ, ਭੁਸੁ ਖਈ ਹੈ ॥
	੧੪	੧	ਭ੍ਰਮਤ ਫਿਰਤ, [5]ਤੇਲਕ ਕੇ [6]ਕਪਿ ਜਿਉ;
			ਗਤਿ ਬਿਨੁ ਰੈਨਿ ਬਿਹਈ ਹੈ ॥
	੧੭	੨	ਜਬ ਲਗੁ ਤਾਗਾ; ‘ਬਾਹਉ’ [7]ਬੇਹੀ ॥

---

੧ ਤਰਫਾਂ । ੨ ਵਿਰਕਤ । ੩ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ । ੪ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ । ੫ ਤੇਲ਼ ਦੇ ਕਿਣਕੇ । ੬ ਬਾਂਦਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਵਾ ਜੋੜੇ ਹੋਏ ਬੈਲ ਦੀ ਨਿਆਈਂ । ੭ ਨਲੀ ਦਾ ਛੇਕ ।

ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੨੪	੧੮	੨	ਹਮਰਾ ਇਨਕਾ; ਦਾਤਾ ਏਕੁ ਰਘੁਰਾਈ ॥
੫੨੫	੩	੧	ਬਹੁਰਿ ਨ ਹੋਇ ਤੇਰਾ; ਆਵਨ ਜਾਨੁ ॥
			ਸਭ ਤੈ ਉਪਾਈ; ਭਰਮ ਭੁਲਾਈ ॥
	੬	੨	ਮਲੈ ਨ [1]ਲਾਛੈ, ਪਾਰ ਮਲੋ; [2]ਪਰਮਲੀਓ ਬੈਠੋ ਰੀ ਆਈ ॥
	੭	੨	ਕਉਨੁ ਕਹੈ ਕਿਣਿ ਬੂਝੀਐ; ਰਮਈਆ ਆਕੁਲੁ ਰੀ ਬਾਈ ॥
	੮	੨	ਜਿਉ ਆਕਾਸੈ 'ਪੰਖੀਅਲੋ'; ਖੋਜੁ ਨਿਰਖਿਓ ਨ ਜਾਈ ॥
	੯	੨	ਨਾਮੇ ਚੇ ਸੁਆਮੀ ਬੀਠਲੋ; ਜਿਨਿ ਤੀਨੈ ਜਰਿਆ ॥
	੧੪	੧	ਅਵਰੁ ਨ ਫੂਲੁ; [3]ਅਨੂਪੁਨ ਪਾਵਉ ॥ (੨) ਅਨੂਪੁ ਨ ਪਾਵਉ
			[4]ਮੈਲਾਗਰ [5]ਬੇਰ੍ਹੇ ਹੈ; [6]ਭੁਇਅੰਗਾ ॥
	੧੫	੧	ਧੂਪ ਦੀਪ; 'ਨਈਬੇਦਹਿ' ਬਾਸਾ ॥
੫੨੬	੧	੧	ਭਰਮੇ ਭੂਲੀ ਰੇ; ਜੈਚੰਦਾ॥
			ਨਹੀ ਨਹੀ ਚੀਨ੍ਹਿਆ; ਪਰਮਾਨੰਦਾ ॥
	੪	੧	ਕਾਇ 'ਕਮੰਡਲੁ' ਕਾਪੜੀਆ ਰੇ; ਅਠ ਸਠਿ ਕਾਇ ਫਿਰਾਹੀ ॥
	੫	੨	ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਲਛਮੀ ਸਿਮਰੈ;
	੬	੨	ਸਰਪ ਜੋਨਿ; ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥

('ਅਉਤਰੈ' ਇਕੱਠਾ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਚਿੰਨ੍ਹ। ੨ ਚੰਨਣ। ੩ ਉਪਮਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ੪ ਚੰਨਣ। ੫ ਵਲੇ ਹੋਏ। ੬ ਸੱਪਾਂ ਨੇ।

ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
ਪ੨੬	੧੦	੨	ਬਦਤਿ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨੁ, ਤੇ ਨਰ ਮੁਕਤਾ; ਪੀਤੰਬਰੁ ਵਾ ਕੇ ਰਿਦੈ ਬਸੈ ॥
	੧੩	੧	[1]ਪਰਮਾਦਿ ਪੁਰਖ ਮਨੋਪਿਮੰ; ਸਤਿ ਆਦਿ ਭਾਵ ਰਤੰ ॥ [2]ਪਰਮਦਭੁਤੰ ਪਰਕ੍ਰਿਤਿ ਪਰੰ; ਜਦਿ ਚਿੰਤਿ ਸਰਬ ਗਤੰ ॥੧॥ [3]ਕੇਵਲ; ਰਾਮ ਨਾਮ ਮਨੋਰਮੰ ॥ ਬਦਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ; ਤਤ ਮਇਅੰ ॥
	੧੪	੧	[4]ਨ ਦਨੋਤਿ ਜ ਸਮਰਣੇਨ; ਜਨਮ ਜਰਾਧਿ, ਮਰਣ ਭਇਅੰ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ [5]ਇਛਸਿ ਜਮਾਦਿ 'ਪਰਾਭਯੰ'; ਜਸੁ ਸ੍ਵਸਤਿ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤੰ॥ [6]ਭਵ ਭੂਤ ਭਾਵ, ਸਮਬਿਅੰ; ਪਰਮੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਿਦੰ ॥੨॥ (ਸਮੱਬਿਅੰ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਵਡਾ ਹੈ ਆਦਿ=ਮੁਢ ਰੂਪ ਹੈ, ਉਪਮਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪੂਰਨ ਹੈ, ਸਤ ਚੇਤਨ ਅਨੰਦ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾ ਦੇ ਸੰਜੁਗਤ ਹੈ। ੨ ਵਡਾ ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਹੈ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਜੇਕਰ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰੂਪ ਹੈ। ੩ ਇਕੋ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਕਥਨ ਕਰ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ, ਸਿਧਾਂਤ ਰੂਪ ਹੈ। ੪ ਜਿਸਦਾ ਭਜਨ ਕਰ ਕੇ ਪੀੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਬੁਢੇਪਾ ਆਦੀ ਬਿਆਧੀ ਅਤੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਭੈ ਦੀ। ੫ ਜੇ ਇੱਛਾ ਜਮਾਂ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਲਿਆਨ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਪੁੰਨ ਰੂਪ ਜਸ ਕਹਿਣਾ ਕਰੇ। ੬ ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ ਭਵਿਖਤ ਕਾਲ ਵਿਚ ਭੂਤ ਕਾਲ ਵਿਚ ਤੇ ਭਾਵ=ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਅਵਿਨਾਸੀ ਹੈ, ਵਡਾ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਐਸਾ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੨੬	੧੬	੧	[੧]ਲੋਭਾਦਿ, ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਪਰ ਗ੍ਰਿਹੰ; ਜਦਿ, ਬਿਧਿ ਆਚਰਣੰ ॥
			[੨]ਤਜਿ ਸਕਲ ਦੁਹਕ੍ਰਿਤ ਦੁਰਮਤੀ;
			ਭਜੁ ਚਕ੍ਰ-ਧਰ, ਸਰਣੰ ॥ ੩ ॥
			[੩]ਹਰਿ ਭਗਤ ਨਿਜ ਨਿਹਕੇਵਲਾ;
			ਰਿਦ ਕਰਮਣਾ ਬਚਸਾ ॥
			[੪]ਜੋਗੇਨ ਕਿੰ, ਜਗੇਨ ਕਿੰ; ਦਾਨੇਨ ਕਿੰ, ਤਪਸਾ ॥੪॥
			(ਜੱਗੇਨ ਬੋਲੋ)
			(੨) ਜੋਗੇ ਨ ਕਿੰ, ਜਗੇ ਨ ਕਿੰ;
			ਦਾਨੇ ਨ ਕਿੰ, ਤਪਸਾ॥੪॥
	੧੭	੧	[੫]ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦੇਤਿ ਜਪਿ ਨਰ; ਸਕਲ ਸਿਧਿ ਪਦੰ ॥
			[੬]ਜੈਦੇਵ ਆਇਉ ਤਸ ਸਫੁਟੰ; ਭਵ ਭੂਤ ਸਰਬ ਗਤੰ ॥੫॥

—o—

੧ ਲੋਭ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ, ਪਰਾਏ ਘਰਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਤਿਆਗ ਜੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਬਿਧੀ ਦੇ ਕਰਤੱਬਾਂ ਨੂੰ ਕਰੇ। ੨ ਸਾਰੀ ਖੋਟੀ ਕਿਰਤ ਤੇ ਖੋਟੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ ਚੱਕ੍ਰ-ਧਾਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਸੇਵਨ ਕਰੇ। ੩ ਹਰੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਆਪ ਇਕੋ ਇਕ ਮਨ ਬਾਣੀ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਕਰੇ। ੪ ਜੋਗ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ, ਯੱਗਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ, ਦਾਨ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ, ਤਪਸਿਆ ਵਿਚ ਕੀ ਪਿਆ ਹੈ ਵਾ ਕੀ ਉਸ ਨੇ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲਿਆ? ਯੱਗ ਦਾਨ ਤਪਸਿਆ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲਏ? ਭਾਵ ਸਭ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ੫ ਗੋ=ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਬਿੰਦ=ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ, ਗੋ=ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਜੋ ਰੱਖਜਕ ਹੈ 'ਇਤ' ਐਸੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪਣਾ ਕਰ ਹੇ ਪੁਰਖ! ਜੋ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਕਤੀਆਂ ਦਾ ਪਦੰ=ਥਾਨ ਹੈ। ੬ ਜੈ ਦੇਵ ਭਗਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਤਿਸਦੀ ਸ=ਸ਼ਰਨ (ਸਫਟੰ) ਜੋ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਰਾਗੁ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਮਹਲਾ ੪ ਘਰੁ ੧
੫੨੭	੫	੧	ਟੂਟੇ ਮਾਇਆ ਕੇ, ਬੰਧਨ ਫਾਹੇ;
			ਹਰਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਲਿਵ ਲਾਗੇ ॥
	੮	੨	ਮੇਰੋ ਸੁੰਦਰੁ; ਕਹਹੁ ਮਿਲੈ ਕਿਤੁ ਗਲੀ ॥
			(ਗੱਲੀ ਬੋਲੋ)
	੯	੨	[1]ਲਟੁਰੀ [2]ਮਧੁਰੀ ਠਾਕੁਰ ਭਾਈ;
			ਓਹ ਸੁੰਦਰਿ, ਹਰਿ [3]ਢੁਲਿ ਮਿਲੀ ॥
	੧੧	੩	ਮੇਰੇ ਮਨ; ਮੁਖਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬੋਲੀਐ ॥
੫੨੮	੫		ਪਰਮ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਾਵਨ ਪੁਰਖ, ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ;
			ਹਮ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਲਹ [4]ਜੂਠਾਰੀ ॥
	੮	੬	ਜਿਨ ਕੈ ਹਿਰਦੈ, ਨਾਹਿ ਹਰਿ ਸੁਆਮੀ;
			ਤੇ [5]ਬਿਗੜ-ਰੂਪ [6]ਬੇਰਕਟੀ ॥ (ਬੇ-ਰਕਟੀ ਬੋਲੋ)
	੧੦	੬	ਜਿਨ ਕਉ ਦਇਆਲੁ ਹੋਆ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ;
			ਤਿਨਾ ਸਾਧ ਜਨਾ, ਪਗ [7]ਚਕਟੀ ॥
	੧੧	੬	ਨਾਨਕ ਪਤਿਤ ਪਵਿਤ ਮਿਲਿ ਸੰਗਤਿ;
			ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਛੈ, [8]ਛੁਕਟੀ ॥
			ਛਕਾ ੧ (ਇਕ) (੧ ਅੰਗ ਨੂੰ ਇਕ ਕਹੋ)

੧ ਚੰਚਲ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਾਲੀ। ੨ ਨੀਵੀਂ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਾਲੀ। ੩ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਤੋਂ ਢਲਕ ਕੇ। ੪ ਅਵਿਦਿਆ ਦੀ ਜੂਠ ਕਰ ਕੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹਨ। ੫ ਕੁਸ਼ਟੀ ਰੂਪ। ੬ ਬਿਗੜੇ ਸਰੂਪ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰੀਤ ਤੋਂ ਹੈ। ੭ ਚਾਹ, ਇੱਛਾ। ੮ ਛੁਟਕਾਰਾ।

ਰਾਗੁ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੨੮	੧੮	੨	ਕਹ ਫੂਲਹਿ, ਆਨੰਦ ਬਿਖੈ ਸੋਗ; ਕਬ ਹਸਨੋ ਕਬ ਰੋਈਐ ॥
੫੨੯	੨	੩	ਜੋ ਜੋ ਕਹੈ ਸੋਈ ਭਲ ਮਾਨਉ; ਨਾਹਿਨ ਕਾ ਬੋਲ ਕਰਤ ॥ (੨) ਨਾਹਿਨ ਕਾ ਬੋਲ ਕਰਤ
	੪	੩	ਨਿਰਗੁਨਿ ਕਰੂਪਿ ਕੁਲ ਹੀਣ, ਨਾਨਕ ਹਉ; ਅਨਦ ਰੂਪ, ਸੁਆਮੀ ਭਰਤ ॥
	੭	੪	ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਮੇਰੇ ਪੂਰੇ ਮਨੋਰਥ; ਸਾਧ ਸੰਗਿ, 'ਤਜਿ' [1]ਲਬਹੂ ॥ ('ਸੰਗਤ' ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ, 'ਸੰਗਿ' ਤੇ 'ਤਜਿ' ਬੋਲੋ)
	੧੧	੬	ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਤਉ ਪ੍ਰਸਾਦਿ; ਭ੍ਰੰਮੁ ਡਾਰਿਓ ॥
	੧੭	੭	ਖਿਨ ਮਹਿ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪਨ-ਹਾਰੇ; ਕੁਦਰਤਿ ਕੀਮ ਨ ਪਹੀ ॥
੫੩੦	੪	੯	ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਲੀਨੋ ਅਪੁਨਾ; 'ਜਲਤੇ' ਸੀਤਲ ਹੋਣੀ ॥
	੮	੧੦	ਸੁੰਦਰ ਸੁਘੜ ਸਰੂਪ, ਤੇ ਨਾਨਕ; ਜਿਨ੍ਹ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਹਾ ॥
	੯	੧੧	ਮਨ ਕਹ; ਅਹੰਕਾਰਿ ਅਫਾਰਾ ॥ ਦੁਰਗੰਧ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਅਪਾਵਨ ਭੀਤਰਿ; ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਛਾਰਾ ॥
	੧੫	੧੨	ਅੰਧ [2]ਬਿਲਾ ਤੇ ਕਾਢਹੁ ਕਰਤੇ; ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਘਰਿ ਤੇਰੈ ॥

੧ ਲਾਲਚ ਨੂੰ ਤਿਆਗ । ੨ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਖੱਡ ਤੋਂ ।

ਰਾਗੁ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੩੧	੧੧	੧੭	ਦੇਵਗੰਧਾਰ ਮਹਲਾ ੫ ॥ (ਇਥੇ 'ਦੇਵਗੰਧਾਰ' ਸ਼ੁਧ ਹੈ)
	੧੪	੧੭	ਕਰੁਣਾਮੈ ਪੂਰਨ ਪਰਮੇਸੁਰ; ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਸਰਨਹੀਐ ॥
੫੩੨	੬	੨੦	ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਭਗਤ ਜਨ ਸੇਵਕ; ਤਾਕੀ, ਬਿਖੈ ਅਧਾਰਾ ॥ (ਤੱਕੀ ਬੋਲੋ)
	੯	੨੧	ਸਫਲੁ ਜਨਮੁ, ਹਰਿ ਜਨ ਕਾ ਉਪਜਿਆ; ਜਿਨਿ ਕੀਨੋ [1]ਸਉਤੁ ਬਿਧਾਤਾ ॥
	੧੨	੨੨	ਟਿਕਨੁ ਨ ਪਾਵੈ ਬਿਨੁ ਸਤਸੰਗਤਿ; ਕਿਸੁ ਆਗੈ ਜਾਇ, [2]ਰੂਆਈਐ ॥
	੧੫	੨੩	ਭਈ ਕਲਿਆਨ ਅਨੰਦ-ਰੂਪ ਹੋਈ ਹੈ; ਉਬਰੇ ਬਾਲ ਗੁਪਾਲ ॥
੫੩੩	੪	੨੪	ਕਰੁ ਮਸਤਕਿ ਧਾਰਿ, ਸਾਜਿ ਨਿਵਾਜੇ; ਮੁਏ ਦੁਸਟ, ਜੋ [3]ਖਇਆ ॥ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸਰਬ ਸਧਾਰੀ; ਸਫਲ ਦਰਸਨ 'ਸਹਜਇਆ' ॥
	੭	੨੫	ਆਗੈ ਪਾਛੈ; 'ਅੰਤੀਵਾਰੇ' ॥ (ਬਚਨਾਰੇ, ਦਰਸਾਰੇ, ਕਰਨੈਹਾਰੇ, ਸਾਰੇ ਪਾਠ ਇਕਠੇ ਹਨ)
	੮	੨੫	ਮਨ ਮਹਿ ਰਾਖਉ; ਏਕ ਅਸਾਰੇ ॥
	੯	੨੬	ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਦਇਆਲ ਮੋਹਿ; ਦੀਜੈ ਕਰਿ ਸੰਤਨ ਕਾ ਚੇਰਾ ॥

੧ ਸਫਲਾ, ਸਪੂਤ। ੨ ਪੁਕਾਰੀਏ।
੩ ਖਹਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ।

ਰਾਗੁ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੩੩	੧੫	੨੭	ਅਨਿਕ ਅਨਿਕ ਭਾਤਿ, ਬਹੁ ਪੇਖੇ; ਪ੍ਰਿਅ ਰੋਮ, ਨ ਸਮਸਰਿ ਲਾਏ ॥
	੧੬	੨੭	ਮੰਦਰਿ ਭਾਗੁ ਸੋਭ ਦੁਆਰੈ; ਅਨਹਤ ਰੁਣੁ ਝੁਣੁ ਲਾਏ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਰੰਗੁ ਮਾਣੇ; ਗ੍ਰਿਹ ਪ੍ਰਿਅ [1]ਥੀਤੇ, ਸਦ ਥਾਏ ॥
	੧੯	੨੮	ਜੁਗਤਿ ਨ ਜਾਨਾ ਗੁਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ; ਮਹਾ ਦੁਤਰੁ [2]ਮਾਇਆਛੇ ॥
੫੩੪	੩	੨੯	ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੇਸ ਸਿਧ ਮੁਨਿ ਇੰਦ੍ਰਾ; ਮੋਹਿ ਠਾਕੁਰ ਹੀ ਦਰਸਾਰੇ ॥
	੪	੨੯	ਦੀਨੁ ਦੁਆਰੈ ਆਇਓ ਠਾਕੁਰ; ਸਰਨਿ ਪਰਿਓ ਸੰਤ, ਹਾਰੇ ॥
	੧੧	੩੧	ਕਥਨ ਸੁਨਾਵਨ ਗੀਤ ਨੀਕੇ ਗਾਵਨ; ਮਨ ਮਹਿ ਧਰਤੇ ਗਾਰ ॥
	੧੨	੩੧	ਮਾਨ ਮੋਹ ਮੇਰ ਤੇਰ ਬਿਬਰਜਿਤ; ਏਹੁ ਮਾਰਗੁ ਖੰਡੇ ਧਾਰ ॥ (‘ਬਿਬੱਰਜਿਤ’ ਬੋਲੋ)
	੧੬	੩੨	ਆਨ ਨ ਸਮਸਰਿ ਕੋਊ ਲਾਗੈ; ਢੂਢਿ ਰਹੇ ਹਮ [3]ਮੂਚਾ ॥ ਬਹੁ ਬੇਅੰਤੁ ਅਤਿ ਬਡੋ [4]ਗਾਹਰੋ; ਥਾਹ ਨਹੀ, [5]ਅਗਹੂਚਾ ॥

੧ ਇਸਥਿਤ । ੨ ਕਠਨ ਮਾਇਆ । ੩ ਬਹੁਤਾ ।
੪ ਗਹਿਰਾ ਵਾ ਗਾਹੜਾ, ਭਾਰੀ । ੫ ਗ੍ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਉਚਾ ।

ਰਾਗੁ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
ਪ੩੪	੧੮	੩੨	ਖੋਜ ਅਸੰਖਾ ਅਨਿਕ [1]ਤਪੰਥਾ; ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਨਹੀ ਪਹੂਚਾ ॥
ਪ੩ਪ	੮	੩੩	ਚਾਰਿ [2]ਆਸਰਮ ਚਾਰਿ ਬਰੰਨਾ; ਮੁਕਤਿ ਭਏ [3]ਸੇਵਤੋਊ ॥
	੩	੩੩	ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰਿਆ; ਹਰਿ ਨਿਧਿ ਪਾਈ [4]ਸਹਜੋਊ ॥
	੭	੩੪	ਕਾਹੇ ਭ੍ਰਮਤਹਉ, ਤੁਮ ਭ੍ਰਮਹੁ ਨ ਭਾਈ; ਰਵਿਆ ਰੇ ਰਵਿਆ ਸ੍ਰਬ ਥਾਨ ॥
	੧੦	੩੫	ਕਹ ਪੇਖਾਰਉ, ਹਉ ਕਰਿ ਚਤੁਰਾਈ; ਬਿਸਮਨ ਬਿਸਮੇ, ਕਹਨ ਕਹਾਤਿ ॥
	੧੩	੩੫	ਗੁਨ ਬੇਅੰਤ ਬੇਅੰਤ, ਭਨੁ ਨਾਨਕ; ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਪਰੈ ਪਰਾਤਿ ॥
	੧੪	੩੬	ਭਉ ਨਾਹੀ ਸੁਖ ਸਹਜ ਅਨੰਦਾ; ਅਨਿਕ ਓਹੀ ਰੇ, ਏਕ ਸਮਾਰ ॥
	੧੬	੩੬	ਤਾ ਕੀ ਸਰਨਿ, ਆਸਰ ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ; ਜਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰ ॥
	੧੮	੩੭	ਝੂਠੈ ਕੀ 'ਰੇ' ਝੂਠੁ ਪਰੀਤਿ, ਛੁਟਕੀ 'ਰੇ' ਮਨ, ਛੁਟਕੀ ਰੇ; ਸਾਕਤ ਸੰਗਿ, ਨ [5]ਛੁਟਕੀ ਰੇ ॥

੧ ਤਪੀਏ। ੨ ਚਾਰ ਆਸ਼੍ਰਮ–ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ, ਬਾਨਪ੍ਰਸਤੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ। ੩ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਸੇਵਕੇ। ੪ ਸਹਿਜੇ ਹੀ। ੫ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾਂਦਾ।

ਰਾਗੁ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੩੫	੧੮	੩੭	ਜਿਉ ਕਾਜਰ ਭਰਿ, ਮੰਦਰੁ ਰਾਖਿਓ; ਜੋ ਪੈਸੈ [1]ਕਾਲੂਖੀ ਰੇ ॥ ਦੂਰਹੂ ਹੀ ਤੇ ਭਾਗਿ ਗਇਓ ਹੈ; ਜਿਸੁ ਗੁਰ ਮਿਲਿ, ਛੁਟਕੀ [2]ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਰੇ ॥
੫੩੬	੪	੪੪	ਗਾਵਨ ਭਾਵਨ ਸੰਤਨ ਤੋਰੈ; ਚਰਨ ਉਵਾ ਕੈ ਪਾਉ ॥ ਜਾਸਨ ਬਾਸਨ, ਸਹਜ ਕੇਲ ਕਰੁਣਾਮੈ; ਏਕ ਅਨੰਤ, ਅਨੂਪੈ ਠਾਉ ॥
	੧੧	੧	ਕਹੁ ਨਾਨਕ, ਭਜੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਨਿਤ; ਜਾ ਤੇ ਕਾਜੁ ਸਰੈ ॥
	੧੪	੨	ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਜਿਉ, ਜਗ ਰਚਨਾ ਯਹ; ਦੇਖਹੁ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਿ ॥
	੧੯	੩	ਮਨ ਮੂਰਖ 'ਅਜਹੂ' ਨਹ ਸਮਝਤ; ਸਿਖ ਦੈ ਹਾਰਿਓ, ਨੀਤ ॥

—o—

ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ

ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ ਚਉਪਦੇ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੨ ਦੇ ॥

(੨ ਅੰਗ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪੜ੍ਹਨਾ)

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੩੭	੪	੧	ਦੂਤਨ [3]ਸੰਗਰੀਆ ॥ [4]ਭੁਇਅੰਗਨਿ ਬਸਰੀਆ ॥
	੫	੧	ਅਨਿਕ [5]ਉਪਰੀਆ ॥

---

੧ ਪਾਪਾਂ ਕਰਕੇ ਕਾਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੨ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ। ੩ ਕਾਮਾਦਿਕਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ। ੪ ਮਾਇਆ ਰੂਪ ਸੱਪਣੀ। ੫ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਪੱਟ ਦਿਤੇ।

ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੩੭	੫	੧	ਤਉ ਸੁਖ; ਸਹਜਰੀਆ ॥ ('ਸਹ ਜਰੀਆ' ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ, ਸਹਜਰੀਆ ਇਕੱਠਾ ਹੈ)
	੬	੧	[1]ਅਨ ਕਉ; ਮੇਰੀਆ ॥ ਸਗਲ [2]ਬਟਰੀਆ ॥ ਬਿਰਖ 'ਇਕਤਰੀਆ' ॥ (ਇਕੱਤਰੀਆ ਬੋਲੋ)
	੧੧	੨	[3]ਰੀਤੇ ਭਰੇ, ਭਰੇ [4]ਸਖਨਾਵੈ; ਯਹ ਤਾ ਕੋ ਬਿਵਹਾਰੋ ॥
	੧੩	੨	ਸਗਲ ਭਰਮ ਤਜਿ, ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣੀ; ਚਰਨਿ ਤਾਹਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇਓ ॥
੫੩੮	੨	੧	ਮਨ ਚਿੰਦਿਅੜਾ ਫਲੁ ਪਾਇਆ, ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ; ਗੁਣ ਨਾਨਕ, ਬਾਣੀ ਬੋਲੇ ਰਾਮ ॥

(ਨੋਟ–ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੰਤਾਂ ਵਿਚ ਜਿੰਦੁੜੀਏ ਪਾਠ ਤੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਕਰਨੇ, ਬਾਕੀ ਲੋੜਵੰਦੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਲਿਖ ਦਿਤੇ ਹਨ ।)

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
	੧੯	੨	ਜਿਉ ਪੰਖੀ [5]ਕਪੋਤਿ, ਆਪੁ ਬਨ੍ਹਾਇਆ, ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ; ਤਿਉ ਮਨਮੁਖ, ਸਭਿ ਵਸਿ ਕਾਲੇ ਰਾਮ ॥
੫੩੯	੧	੨	ਜੋ ਮੋਹਿ ਮਾਇਆ, ਚਿਤੁ ਲਾਇਦੇ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ; ਸੇ ਮਨਮੁਖ ਮੂੜ, ਬਿਤਾਲੇ ਰਾਮ ॥
	੮	੩	ਵਡ ਪੁੰਨੀ, ਹਰਿ ਧਿਆਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ; ਹਮ ਮੂਰਖ ਮੁਗਧ ਨਿਸਤਾਰੇ ਰਾਮ ॥
	੯	੩	ਜੋ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਦੇ, ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ; ਤਿਨਾ ਪੰਚੇ, ਵਸਗਤਿ ਆਏ ਰਾਮ ॥

---

੧ ਹੋਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਸਮਝਣਾ । ੨ ਰਾਹੀ । ੩ ਖਾਲੀ । ੪ ਖਾਲੀ । ੫ ਕਬੂਤਰ ।

ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੩੯	੧੨	੩	ਹਮ ਪਾਪੀ [1]ਬਲ ਵੰਚੀਆ, ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ; ਪਰ ਦ੍ਰੋਹੀ, ਠਗ ਮਾਇਆ ਰਾਮ ॥
੫੪੦	੧੮	੪	ਨਾਨਕ, ਤੇ ਹਰਿ ਦਰਿ ਪੈਨ੍ਹਾਇਆ, ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ; ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ, ਭਗਤਿ ਮਨੁ ਲਾਵੈ ਰਾਮ ॥
	੧੯	੫	ਸਾ ਵੇਲਾ ਸੋ ਮੂਰਤੁ ਸਾ ਘੜੀ, ਸੋ ਮੁਹਤੁ ਸਫਲ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ; ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਮੇਰਾ, ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਰਾਮ ॥
੫੪੧	੩	੫	ਜਿਨ੍ਹੀ ਇਕ ਮਨਿ ਇਕੁ ਅਰਾਧਿਆ, ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ; ਤਿਨ੍ਹਾ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਦੀ, ਕਿਛੁ [2]ਚਡਾ ਰਾਮ ॥ (ਚੱਡਾ ਬੋਲੋ)
	੬	੬	ਸਭਿ ਜੀਅ ਤੇਰੇ ਤੂੰ ਵਰਤਦਾ, ਮੇਰੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ; ਤੂੰ ਜਾਣਹਿ ਜੋ ਜੀਇ ਕਮਾਈਐ ਰਾਮ ॥
	੧੭	੦	ਛਕਾ ੧ (ਛਕਾ ਇਕ) ਪੜ੍ਹਨਾ
੫੪੨	੧੫	੨	ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨ ਮੋਹਨਾ, ਘਟ ਸੋਹਨਾ; ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ ਰਾਮ ॥
	੧੭	੨	ਨੈਨ ਤਰਸਨ, ਦਰਸ ਪਰਸਨ; ਨਹ ਨੀਦ, ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀਆ ॥
	੧੮	੨	ਨਾਨਕੁ [3]ਪਇਅੰਪੈ, ਸੰਤ [4]ਜੰਪੈ, ਮੇਲਿ ਕੰਤੁ ਹਮਾਰਾ ॥
	੧੯	੨	ਲਾਖ [5]ਉਲਾਹਨੇ ਮੋਹਿ; ਹਰਿ, ਜਬ ਲਗੁ ਨਹ ਮਿਲੈ ਰਾਮ ॥ ਮਿਲਨ ਕਉ ਕਰਉ ਉਪਾਵ; ਕਿਛੁ ਹਮਾਰਾ ਨਹ ਚਲੈ ਰਾਮ ॥

੧ ਛਲ, ਫਰੇਬ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ੨ ਚਾਹ, ਕਨੌਡ। ੩ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਵਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ। ੪ ਜਪਦੇ ਹਨ। ੫ ਉਲਾਂਭੇ।

ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੪੩	੧	੨	ਰਲ ਚਿਤ ਬਿਤ ਅਨਿਤ, ਪ੍ਰਿਅ ਬਿਨੁ; ਕਵਨ ਬਿਧੀ ਨ ਧੀਜੀਐ ॥
	੩	੨	ਸੇਜ ਏਕ ਪ੍ਰਿਉ ਸੰਗਿ; ਦਰਸੁ ਨ ਪਾਈਐ ਰਾਮ ॥
	੧੪	੩	ਧੂਰਿ ਭਗਤਨ ਕੀ ਮਨਿ ਤਨਿ ਲਗਉ, ਹਰਿ ਜੀਉ; ਸਭ ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤਾ ਰਾਮ ॥
	੧੬	੩	ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨਵ ਨਿਧਿ, ਹਰਿ ਜਪਿ; ਜਿਨੀ ਆਤਮੁ ਜੀਤਾ ॥
੫੪੪	੧੪	੪	ਰਾਂਡ, ਨ ਬੈਸਈ; ਪ੍ਰਭ ਪੁਰਖ [੧]ਚਿਰਾਣੇ ॥ ਸੁਖ ਸਹਜਿ ਸੋਵਹਿ, ਕਿਲਬਿਖ ਖੋਵਹਿ; ਨਾਮੁ ਰਸਿ ਰੰਗਿ, ਜਾਗੀਆ ॥
੫੪੫	੧੧	੫	ਮਿਲਿ ਬ੍ਰਹਮ ਜੋਤੀ, [੨]ਓਤਿ ਪੋਤੀ; ਉਦਕੁ [੩]ਉਦਕਿ ਸਮਾਇਆ ॥
੫੪੬	੧	੬	ਅਮਿਅ ਸਰੋਵਰੋ; ਪੀਉ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮਾ, ਰਾਮ ॥
	੪	੬	ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ; ਸੁਣਿ ਗਾਵਨ-ਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥
	੯	੭	[੪]ਅਨ ਕਾਏ ਰਾਤੜਿਆ; ਵਾਟ ਦੁਹੇਲੀ ਰਾਮ ॥
	੧੧	੭	ਤੂੰ ਵਲ ਵੰਚ ਲੂਕਿ ਕਰਹਿ; ਸਭ ਜਾਣੈ ਜਾਣੀ ਰਾਮ ॥
	੧੩	੭	ਇਕ ਸੁ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਾਝਹੁ, ਆਨ ਕਾਜ ਸਿਆਣੀ ॥
	੧੪	੭	ਆਏ ਖਰੇ ਕਠਿਨ; ਜਮਕੰਕਰਿ, ਪਕੜਿ ਲਇਆ ॥
	੧੭	੭	ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਣ; ਹਰਿ ਬਿਰਦੁ ਤੁਮਾਰਾ ਰਾਮ ॥
੫੪੭	੬	੯	ਸਰਣਿ ਤੇਰੀ ਰਖਿ ਲੇਹੁ ਮੇਰੀ; ਸਰਬ-ਮੈ ਨਿਰੰਜਨਾ ॥

੧ ਪੁਰਾਤਨ ਪੁਰਖ । ੨ ਓਤਿਪੋਤੀ=ਤਾਣੇ ਪੇਟੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ।
੩ ਜਲ ਵਿਚ ਜਲ । ੪ ਹੋਰਨਾਂ ਵਿਚ ਕਾਏ=ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ।

ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੪੭	੯	੮	ਕਰਿ ਅਨੁਗ੍ਰਹੁ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ;
			ਬਹੁ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਤੇ ਹਾਰੀ ॥
	੧੨	੮	ਰਤਨੁ ਤਿਆਗਿ, [1]ਸੰਗ੍ਰਹਨ ਕਉਡੀ;
			ਪਸੂ ਨੀਚ ਇਆਨਾ ॥
	੧੪	੮	ਗੁਣ ਗਾਇ ਗੋਵਿਦ, ਸਦਾ ਨੀਕੇ;
			ਕਲਿਆਣਮੈ ਪਰਗਟ ਭਏ ॥
	੧੭	੯	ਬੋਲਿ, ਸੁ [2]ਧਰਮੀੜਿਆ; ਮੋਨਿ ਕਤ ਧਾਰੀ ਰਾਮ ॥
੫੪੮	੧	੯	ਮਾਇਆ ਝੂਠੁ ਰੁਦਨੁ; ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹੀ ਰਾਮ ॥
	੨	੯	ਸਹਸ ਸਿਆਣਪ ਉਪਾਵ ਥਾਕੇ;
			ਜਹ ਭਾਵਤ ਤਹ ਜਾਹੀ ॥
	੩	੯	ਨਰਪਤਿ ਜਾਣਿ [3]ਗ੍ਰਹਿਓ; ਸੇਵਕ ਸਿਆਣੇ ਰਾਮ ॥
	੮	੯	ਮਹਾ ਧਰਮ, ਸੁ ਦਾਨ ਕਿਰਿਆ; ਸੰਗਿ ਤੇਰੈ, ਸੇ ਚਲੇ ॥
	੧੨	੧	ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ;
			ਹੋਰ ਥੈ ਸੁਖੁ ਨ ਭਾਲਿ ॥
	੧੫	੧	ਸਭ ਤੇਰੀ ਤੂ ਸਭਸਦਾ; ਸਭ ਤੁਧੁ ਉਪਾਇਆ ॥
	੧੯	੨	ਗੁਰਮਤਿ ਮਤਿ, ਅਚਲੁ ਹੈ; ਚਲਾਇ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ ॥
੫੪੯	੩	੨	ਦਿਤੈ ਕਿਤੈ ਨ ਸੰਤੋਖੀਅਨਿ;
			ਅੰਤਰਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਗ੍ਯਾਨ ਅੰਧਾਰੁ ॥
	੧੦	੩	ਅੰਤਰਿ ਸਬਦੁ ਵਸਾਇਆ, ਦੂਖੁ ਕਟਿਆ;
			ਚਾਨਣੁ ਕੀਆ ਕਰਤਾਰਿ ॥

---

੧ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰਨਾ । ੨ ਧਰਮੀਆਂ ।

੩ ਘਰ ਦੇ ।

ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੪੯	੧੫	੩	ਤੁਧੁ ਜੇਵਡੁ ਦਾਤਾਰੁ, ਮੈ ਕੋਈ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ;
			ਤੁਧੁ ਸਭਸੈ ਨੋ ਦਾਨੁ ਦਿਤਾ;
			ਖੰਡੀ ਵਰਭੰਡੀ ਪਾਤਾਲੀ ਪੁਰਈ, ਸਭ ਲੋਈ॥
	੧੯	੪	ਮੂੰਢੈ ਦੀ [1]ਖਸਲਤਿ ਨ ਗਈਆ ਅੰਧੇ;
			ਵਿਛੁੜਿ ਚੋਟਾ ਖਾਏ॥
੫੫੦	੮	੬	ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ, ਹੋਆ ਹਰਿ ਭਗਤੁ;
			ਹਰਿ ਭਗਤ ਜਨਾ ਕੈ ਮੁਹਿ ਡਿਠੈ,
			ਜਗਤੁ ਤਰਿਆ ਸਭੁ ਲੋੜੀਐ॥
	੧੨	੫	ਹਰਿ ਆਪੇ ਠਾਕੁਰੁ ਸੇਵਕੁ ਭਗਤੁ;
			ਹਰਿ ਆਪੇ ਕਰੇ ਕਰਾਏ॥
	੧੮	੬	ਹਰਿ ਰਸਿ ਫਲ ਰਾਤੇ ਨਾਨਕਾ;
			ਕਰਮ ਸਚਾ ਨੀਸਾਣੁ॥
੫੫੧	੩	੭	ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਭਿ ਬੰਧਨਾ; ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਸਨਬੰਧੁ॥
			(੨) ਸਨ ਬੰਧੁ
	੮	੭	ਫਿਰਿ ਆਪੇ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਆ ਕਰਤੈ;
			ਦਾਨੁ ਸਭਨਾ ਕਉ ਦੀਆ॥
			ਆਪੇ ਸੇਵ ਬਣਾਈਅਨੁ ਗੁਰਮੁਖਿ; ਆਪੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆ॥
			ਆਪਿ ਨਿਰੰਕਾਰੁ, ਆਕਾਰੁ ਹੈ ਆਪੇ;
			ਆਪੇ ਕਰੈ ਸੁ ਥੀਆ॥
	੧੭	੯	ਸੇਖਾ ਅੰਦਰਹੁ ਜੋਰੁ ਛਡਿ ਤੂ;
			ਭਉ ਕਰਿ ਝਲੁ ਗਵਾਇ॥

੧ ਆਦਤ।

ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੫੨	੧੩	੧੦	ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਸਾਲਾਹਿ ਨ ਰਜੈ, ਤੁਧੁ ਕਰਤੇ; ਤੂ ਹਰਿ ਸੁਖ ਦਾਤਾ ਵਡਨੁ ॥
	੧੯	੧੧	ਆਪੇ [1]ਚਾਟਸਾਲ, ਆਪਿ ਹੈ ਪਾਧਾ; ਆਪੇ ਚਾਟੜੇ ਪੜਨ ਕਉ, ਆਣੇ ॥
	੧੯	੧੧	ਇਕ ਥੈ ਪੜਿ ਬੁਝੈ ਸਭੁ ਆਪੇ; ਇਕ ਥੈ ਆਪੇ ਕਰੇ ਇਆਣੇ ॥
੫੫੩	੨	੧੨	ਸਲੋਕ ਮਰਦਾਨਾ ੧ ॥ (ਸਲੋਕ ਮਰਦਾਨਾ ਪਹਿਲਾ ਬੋਲੋ) ਕਲਿ [2]ਕਲਵਾਲੀ, ਕਾਮ ਮਦੁ; ਮਨੂਆ ਪੀਵਣ-ਹਾਰੁ ॥ ਕ੍ਰੋਧ ਕਟੋਰੀ, ਮੋਹਿ ਭਰੀ; ਪੀਲਾਵਾ ਅਹੰਕਾਰੁ ॥
	੩	੧੨	ਕਰਣੀ [3]ਲਾਹਣਿ ਸਤੁ ਗੁੜੁ; ਸਚੁ ਸਰਾ ਕਰਿ, ਸਾਰੁ ॥
	੫	੧੨	ਮਰਦਾਨਾ ੧ (੧ ਅੰਗ ਨੂੰ 'ਪਹਿਲਾ' ਬੋਲੋ) ਕਾਇਆ ਲਾਹਣਿ ਆਪੁ ਮਦੁ; ਮਜਲਸ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਧਾਤੁ ॥
	੭	੧੨	'ਕਾਂਯਾਂ' ਲਾਹਣਿ ਆਪੁ ਮਦੁ; ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਸ ਕੀ ਧਾਰ ॥ ('ਕਾਂਇਆਂ' ਬੋਲੋ)
	੮	੧੨	ਸਤਸੰਗਤਿ ਸਿਉ ਮੇਲਾਪੁ ਹੋਇ; ਲਿਵ ਕਟੋਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰੀ; ਪੀ ਪੀ ਕਟਹਿ ਬਿਕਾਰ ॥
	੯	੧੨	ਆਪੇ ਸੁਰਿ ਨਰ ਗਣ ਗੰਧਰਬਾ; ਆਪੇ ਖਟ ਦਰਸਨ ਕੀ ਬਾਣੀ ॥
	੧੨	੧੩	ਏਹਾ ਸੰਧਿਆ ਪਰਵਾਣੁ ਹੈ; ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ; ਚਿਤਿ ਆਵੈ ॥

੧ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ, ਸਕੂਲ। ੨ ਮੱਟੀ। ੩ ਪੂਰ।

ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੫੩	੧੩	੧੩	ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਦੁਬਿਧਾ ਮਰੈ; ਮਨੂਆ ਅਸਥਿਰੁ, ਸੰਧਿਆ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਨਾਨਕ ਸੰਧਿਆ ਕਰੈ ਮਨਮੁਖੀ, ਜੀਉ ਨ ਟਿਕੈ; ਮਰਿ ਜੰਮੈ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ ॥
੫੫੪	੧	੧੪	ਘਟਿ ਵਸਹਿ ਚਰਣਾਰਬਿੰਦ; ਰਸਨਾ ਜਪੈ ਗੁਪਾਲ ॥
	੭	੧੫	ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਹੋਇਕੈ; ਸਾਹਿਬੁ ਸੰਮਾਲੇਹੁ ॥ ਸਾਹਿਬੁ ਸਦਾ ਹਜੂਰਿ ਹੈ; ਭਰਮੈ ਕੇ [1]ਛਉੜ ਕਟਿ ਕੈ, ਅੰਤਰਿ ਜੋਤਿ ਧਰੇਹੁ ॥
	੧੦	੧੫	ਆਪੇ ਭਾਰ ਅਠਾਰਹ 'ਬਣਸਪਤਿ'; ਆਪੇ ਹੀ ਫਲ ਲਾਇ ॥ (ਬਣੱਸਪਤਿ ਬੋਲਣਾ)
	੧੫	੧੬	ਝੂਠਾ ਮਦੁ ਮੂਲਿ ਨ ਪੀਚਈ; ਜੇ ਕਾ ਪਾਰਿ ਵਸਾਇ ॥
੫੫੫	੧੭	੧੮	ਜੁਗ ਛਤੀਹ ਗੁਬਾਰੁ ਕਰਿ; ਵਰਤਿਆ 'ਸੁੰਨਾ' ਹਰਿ ॥
	੧੮	੧੮	ਬੈਠਾ ਤਾੜੀ ਲਾਇ; ਆਪਿ ਸਭਦੂ ਹੀ ਬਾਹਰਿ ॥ ਆਪਣੀ ਮਿਤਿ ਆਪਿ ਜਾਣਦਾ; ਆਪੇ ਹੀ [2]'ਗਉਹਰੁ' ॥
	੧੯	੧੯	ਜਿਚਰੁ ਵਿਚਿ ਦੰਮੁ ਹੈ, ਤਿਚਰੁ ਨ ਚੇਤਈ; ਕਿ ਕਰੇਗੁ ਅਗੈ ਜਾਇ ॥
੫੫੬	੪	੧੯	ਨਾਨਕ ਇਹੁ [3]'ਮਰਤਬਾ' ਤਿਸਨੋ ਦੇਇ; ਜਿਸਨੋ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਰਜਾਇ ॥

---

੧ ਫੋਲੇ, ਪੜਦੇ । ੨ ਅਣਵਿਧ ਮੋਤੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਭਾਰਾ ।
੩ ਅਹੁਦਾ, ਦਰਜਾ ।

ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੫੬	੭	੨੦	ਪੂਤੁ [੧]'ਜਿਨੂਰਾ' ਧੀਅ [੨]ਜਿੰਨੂਰੀ; [੩]ਜੋਰੂ ਜਿਨਾ ਦਾ [੪]ਸਿਕਦਾਰੁ ॥
	੧੭	੨੨	ਨਾਨਕੁ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ਹਰਿ; ਸੰਤਾ ਰੇਣਾਰੁ ॥ ਸੁਧੁ ॥

–o–

ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ

ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧ ॥

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੫੭	੫	੧	ਹਉ ਵਾਰੀ ਵੰਞਾ [੫]ਖੰਨੀਐ ਵੰਞਾ; ਤਉ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਨਾਵੈ ॥
	੬	੧	ਮੈ [੬]ਕੀ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਹੀ; ਵਸਹਿ [੭]ਹਭੀਆਂ ਨਾਲਿ ॥ ਤਿਖਾ ਤਿਹਾਇਆ ਕਿਉ ਲਹੈ; ਜਾ ਸਰ ਭੀਤਰਿ, ਪਾਲਿ ॥
	੧੦	੨	ਮੇਰਾ ਕੰਤੁ ਰੀਸਾਲੂ; ਕੀ ਧਨ ਅਵਰਾ ਰਾਵੇ ਜੀ ॥
	੧੧	੨	ਰਾਹੁ [੮]ਦਸਾਈ, ਨ [੯]ਜੁਲਾਂ; ਆਖਾਂ [੧੦]ਅੰਮੜੀਆਸੁ ॥ ਤੈ ਸਹ ਨਾਲਿ [੧੧]ਅਕੂਅਣਾ; ਕਿਉ ਥੀਵੈ ਘਰ ਵਾਸੁ ॥
	੧੩	੩	[੧੨]ਮੋਰੀ ਰੁਣ ਝੁਣ ਲਾਇਆ; ਭੈਣੇ [੧੩]ਸਾਵਣੁ ਆਇਆ ॥ ਤੇਰੇ ਮੁੰਧ ਕਟਾਰੇ [੧੪]ਜੇਵਡਾ; ਤਿਨਿ ਲੋਭੀ ਲੋਭ ਲੁਭਾਇਆ ॥

੧ ਭੂਤ। ੨ ਭੂਤਣੀ। ੩ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਘਰ ਵਾਲੀ। ੪ ਥਾਣੇਦਾਰ। ੫ ਟੁਕੜੇ। ੬ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ। ੭ ਸਾਰੀਆਂ ਮਹਾਤਮਾਂ ਰੂਪੀ ਸਖੀਆਂ ਨਾਲ। ੮ ਪੁਛਦੀ ਹਾਂ। ੯ ਚੱਲਦੀ ਨਹੀਂ। ੧੦ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹਾਂ। ੧੧ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ। ੧੨ ਇੰਦ੍ਰੇ। ੧੩ ਸ਼ੌਕ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪ। ੧੪ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਜੇਵੜਾ।

ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੫੭	੧੫	੩	ਚੂੜਾ ਭੰਨੁ [੧]ਪਲੰਘ ਸਿਉ, ਮੁੰਧੇ;
			ਸਣੁ [੨]ਬਾਹੀ ਸਣੁ [੩]ਬਾਹਾ ॥
੫੫੮	੧	੩	ਨਾ [੪]ਮਨੀਆਰੁ ਨ [੫]ਚੂੜੀਆ;
			ਨਾ, ਸੇ [੬]ਵੰਗੁੜੀਆਹਾ ॥
	੩	੩	[੭]ਮਾਠਿ ਗੁੰਦਾਈਂ [੮]ਪਟੀਆ; ਭਰੀਐ [੯]ਮਾਗ [੧੦]ਸੰਧੂਰੇ ॥
	੫	੩	ਆਇ ਨ ਸਕਾ ਤੁਝ [੧੧]ਕਨਿ ਪਿਆਰੇ;
			[੧੨]ਭੇਜਿ ਨ ਸਕਾ ਕੋਇ ॥
	੭	੩	ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ, [੧੩]ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ;
			[੧੪]ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ ॥
	੧੪	੩	ਭਣਤਿ ਨਾਨਕੁ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਉ [੧੫]ਮਿਲਦੋ ਮਰੈ;
			ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ, ਫਿਰਿ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥
੫੫੯	੯	੪	ਸਤਗੁਰਿ ਮੋਕਉ; ਹਰਿ ਦੀਆ ਬੁਝਾਇ ॥
	੧੦	੪	ਦੂਜੈ ਭਾਇ [੧੬]ਕਰੂਪੀ; ਦੂਖੁ ਪਾਵਹਿ ਆਗੈ ਜਾਇ ॥
	੧੧	੪	ਸਭਨਾ ਕਾ ਭਤਾਰੁ ਏਕੁ ਹੈ ਸੁਆਮੀ;
			ਕਹਣਾ ਕਿਛੂ ਨ ਜਾਇ ॥

---

੧ ਅੰਤਹ ਕਰਨ ਚੂੜਾ ਸਕਾਮ ਕਰਮ। ੨ ਯੱਗਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ। ੩ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਆਦਿਕ ਬਾਹਾਂ ਹਨ। ੪ ਵੰਗਾਂ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ਼ਟੀ ਗੁਰੂ। ੫ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ। ੬ ਕਰੁਣਾ ਮੈਤ੍ਰੀ ਆਦਿ। ੭ ਬਣਾ ਕੇ। ੮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਦਮਨ ਰੂਪ ਪੱਟੀਆਂ। ੯ ਚੀਰਨੀਆਂ ਤਿਲਕ ਛਾਪਾ ਆਦਿਕ। ੧੦ ਸੰਧੂਰ ਸਹਿਤ। ੧੧ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲ। ੧੨ ਇੰਦਰੇ ਰੂਪ ਹਲਕਾਰਾ। ੧੩ ਸਿੰਘਾਸਨ ਸੀਸ ਰੂਪ ਹੰਕਾਰ, ਵਢੇ=ਮੇਟ ਕੇ। ੧੪ ਬਿਨਾਂ ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਹੋਕੇ। ੧੫ ਮਿਲਣ ਸਾਰ। ੧੬ ਦਿਲ ਦੀ ਬੇ-ਵਫਾਈ ਵਾਲੀ।

ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੫੯	੧੧	੪	ਨਾਨਕ ਆਪੇ ਵੇਕ ਕੀਤਿਅਨੁ; ਨਾਮੇ ਲਇਅਨੁ ਲਾਇ॥
	੧੫	੫	'ਮਹਾਦੇਉ' ਗਿਆਨੀ, ਵਰਤੈ ਘਰਿ ਆਪਣੈ; ਤਾਮਸੁ, ਬਹੁਤੁ ਅਹੰਕਾਰਾ॥
੫੬੦	੨	੬	ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਤਿ ਪਤਿ; ਸਚਿ ਸੋਇ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ; ਅੰਤਰਿ ਸਖਾਈ ਪ੍ਰਭੁ ਹੋਇ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਿਸਨੋ ਆਪਿ ਕਰੇ; ਸੋ ਹੋਇ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ; ਆਪਿ ਵਡਾਈ ਦੇਵੈ ਸੋਇ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਬਦੁ ਸਚੁ; ਕਰਣੀ ਸਾਰੁ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਨਕ; ਪਰਵਾਰੈ ਸਾਧਾਰੁ॥
	੫	੭	ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਸਾਚੇ; ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰੀ॥
	੭	੭	ਨਾਮੁ ਪਰਮਲੁ; ਹਿਰਦੈ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ॥
	੧੯	੧	ਮੈ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਣ; ਪ੍ਰੇਮ ਮਨਿ ਆਸਾ॥
੫੬੧	੯	੨	ਮੈ ਨਿਰਗੁਣ ਬਖਸਿ; ਨਾਨਕੁ ਵੇਚਾਰਾ॥
੫੬੨	੨	੧	ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਹੁ, ਹਰਿ ਗੋਸਟਿ ਪੂਛਾਂ; ਕਰਿ ਸਾਂਝੀ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਾਂ॥
	੧੪	੧	ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਇਆ ਪ੍ਰਭ; ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭੂੰਚਾ॥
੫੬੩	੩	੨	ਨਾਨਕ ਸਾਧੂ ਦੇਖਿ; ਮਨੁ ਰਾਤਾ॥
	੧੩	੬	ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੂ; ਭਏ ਨਿਹਾਲਾ॥
	੧੭	੭	ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ; ਕਢੁ, ਦੇ ਹਾਥੀ॥
੫੬੪	੪	੯	ਮੇਰੈ ਅੰਤਰਿ ਲੋਚਾ ਮਿਲਣ ਕੀ ਪਿਆਰੇ; ਹਉ ਕਿਉ ਪਾਈ ਗੁਰ ਪੂਰੇ॥

ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੬੪	੫	੯	ਮੇਰੈ ਅੰਤਰਿ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੈ [1]ਅੰਮਾਲੀ;
			ਜੇ ਸਉ ਭੋਜਨ ਮੈ ਨੀਰੇ ॥
	੧੪	੯	ਜਿਚਰੁ ਦੂਜਾ ਭਰਮੁ 'ਸਾ' ਅੰਮਾਲੀ;
੫੬੫	੧	੧	ਬਿਨੁ ਸਾਚੇ ਹੋਰੁ ਸਾਲਾਹਣਾ; ਜਾਸਹਿ ਜਨਮੁ ਸਭੁ ਖੋਇ ॥
	੨	੧	ਅਨ ਦਿਨੁ ਲਾਹਾ, ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਧਨੁ;
			ਭਗਤਿ, ਭਰੇ ਭੰਡਾਰਾ ॥
	੧੨	੨	ਹਮ ਨੀਚ ਸੇ ਊਤਮ ਭਏ;
	੧੩	੨	[2]'ਅਕਹੁ' [3]ਪਰਮਲ ਭਏ; ਅੰਤਰਿ [4]ਵਾਸਨਾ ਵਸਾਈ ॥ (ਅੱਕਹੁ ਬੋਲੋ)
	੧੩	੩	ਬਿਖੁ ਸੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਏ;
੫੬੬	੧	੧	ਜਬ ਸਾਚ ਅੰਦਰਿ ਹੋਇ ਸਾਚਾ;
			[5]ਤਾਮਿ ਸਾਚਾ ਪਾਈਐ ॥
	੭	੧	ਜਿਸੁ ਨਾਲਿ ਸੰਗਤਿ ਕਰਿ ਸਰੀਕੀ;
			ਜਾਇ ਕਿਆ, ਰੂਆਵਣਾ ॥
	੯	੧	ਕਿਛੁ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਅਨੇਕ ਕਰਣੀ;
			ਨਾਮ [6]ਤੁਲਿ ਨ, ਸਮਸਰੇ ॥
			ਨਾਨਕਾ ਜਿਨ ਨਾਮੁ ਮਿਲਿਆ;
			ਕਰਮੁ ਹੋਆ ਧੁਰਿ [7]ਕਦੇ ॥
	੧੪	੨	ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਹੈ ਸਾਚਾ; ਸਦਾ ਮੈ ਮਨਿ ਭਾਣਾ ॥

---

੧ ਅੰਮਾਂ, ਵੱਡੀ ਸਖੀ। ੨ ਕ੍ਰੋਧਾਦਿਕ ਸਹਿਤ। ੩ ਚੰਨਣ ਬਣ ਗਏ। ੪ ਭਗਤੀ ਰੂਪ ਵਾਸ਼ਨਾ ਵੱਸਣ ਕਰ ਕੇ। ੫ ਤਦੋਂ। ੬ ਵਿਚਾਰੋ। ੭ ਚਿਰੋਕਣਾ।

ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੬੭	੩	੨	ਕੀਰਤਿ ਕਰਹਿ ਸੁਆਮੀ; ਤੇਰੈ ਦੁਆਰੇ ॥
	੮	੨	ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ ਆਪਿ; ਅਲਖ ਅਪਾਰਾ ॥
	੧੧	੨	ਤੇਰੀ ਚਾਲ ਸੁਹਾਵੀ; [1]ਮਧੁਰਾੜੀ ਬਾਣੀ ॥ [2]ਕੁਹਕਨਿ ਕੋਕਿਲਾ; [3]ਤਰਲ ਜੁਆਣੀ ॥
	੧੩	੨	[4]ਸਾਰੰਗ ਜਿਉ, ਪਗੁ ਧਰੈ [5]ਠਿਮਿ ਠਿਮਿ; ਆਪਿ ਆਪੁ ਸੰਧੂਰਏ ॥
	੧੯	੧	ਸ੍ਰੀ ਰੰਗ ਰਾਤੀ ਫਿਰੈ ਮਾਤੀ; ਉਦਕੁ, ਗੰਗਾ ਵਾਣੀ ॥ ਨਾਨਕ ਸਾ ਧਨ ਮੇਲਿ ਲਈ, ਪਿਰਿ ਆਪੇ; ਸਾਚੈ ਸਾਹਿ ਸਵਾਰੀ ॥
੫੬੮	੨	੧	ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਚਾਖਿਆ, ਸਬਦਿ ਸੁਭਾਖਿਆ; ਹਰਿ ਸਰਿ ਰਹੀ ਭਰਪੂਰੇ ॥
	੭	੧	ਹਰਿ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੁ 'ਸੁ' ਭਾਇਆ ॥
	੧੭	੨	ਹਰਿ ਵਾਪਾਰਿ ਸੇ ਜਨ ਲਾਗੇ; ਜਿਨਾ ਮਸਤਕਿ ਮਣੀ ਵਡਭਾਗੋ ਰਾਮ ॥
੫੬੯	੧੨	੩	ਮਨ ਮੇਰਿਆ, ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇਕੈ; ਇਕਿ ਸਚਿ ਲਗੇ ਵਾਪਾਰਾ ॥
੫੭੦	੯	੪	ਮਨਮੁਖ ਸੰਤਾ ਨਾਲਿ ਵੈਰੁ ਕਰਿ; ਦੁਖੁ ਖਟੇ ਸੰਸਾਰਾ ॥
	੧੧	੪	ਜਿਉ ਤਿਸਦੀ ਵਡਿਆਈ, ਆਪਿ ਕਰਾਈ; [6]ਵਰੀਆਮੁ ਨ [7]ਫੁਸੀ ਕੋਈ ॥

---

੧ ਮਿੱਠੀ। ੨ ਕੂਕਣਾ। ੩ ਚੰਚਲ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ। ੪ ਹਾਥੀ। ੫ ਥੰਮ ਥੰਮ ਕੇ, ਇਕ ਰਸ। ੬ ਬਹਾਦਰ ਸੂਰਮਾਂ। ੭ ਕਾਇਰ।

ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੭੦	੧੯	੫	ਅੰਤਰਿ [1]ਖੂਹਟਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ; ਸਬਦੇ, ਕਾਢਿ ਪੀਐ ਪਨਿਹਾਰੀ ॥
੫੭੧	੧੧	੬	ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਸਭੁ [2]ਬਰਲੁ ਹੈ; ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਖੁਆਈ ਰਾਮ ॥
	੧੧	੯	ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸਭੁ ਹੇਤੁ ਹੈ; ਹੇਤੇ ਪਲਚਾਈ ਰਾਮ ॥
	੧੯	੯	ਦਰਿ ਸਾਚੈ ਸਦਾ ਹੈ ਸਾਚਾ; ਸਾਚੈ ਸਬਦਿ [3]ਸੁਭਾਖਿਆ ॥
੫੭੨	੧	੬	ਮਤਿ ਪਰਵਾਣੁ ਸਚੁ ਸਾਈ ॥ (ਸਾਂਈ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੮	੧	ਜਪਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਵਿਗਸੇ ਰਾਮ ॥ (ਵਿਗੱਸੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੨	੧	ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਬੈਰਾਗੁ ਭਇਆ, ਬੈਰਾਗੀ; ਮਿਲਿ, ਗੁਰ ਦਰਸਨਿ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ॥
੫੭੩	੧	੧	ਜਿਸੁ ਕਾਰਨਿ ਹਉ ਢੂੰਢਿ ਢੂੰਢੇਦੀ; ਸੋ ਸਜਣੁ ਹਰਿ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥
	੨	੨	ਹਰਿ ਆਪੇ ਹਰਿ ਆਪੇ; ਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਈ ਰਾਮ ॥
	੧੦	੨	ਹਰਿ ਆਪੇ ਹਰਿ ਆਪੇ ਮੇਲੈ; ਕਰੈ ਸੋ ਹੋਈ ਰਾਮ ॥
	੧੩	੩	ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨੁ ਗਵਾਇਆ; ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਅੰਜਨੁ, ਗੁਰਿ ਪਾਇਆ ਰਾਮ ॥
੫੭੪	੨	੩	ਜਿਨੀ ਦਰਸਨੁ ਜਿਨੀ ਦਰਸਨੁ; ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਨ ਪਾਇਆ ਰਾਮ ॥ ਤਿਨ ਨਿਹਫਲੁ, ਤਿਨ ਨਿਹਫਲੁ, ਜਨਮੁ; ਸਭੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਗਵਾਇਆ ਰਾਮ ॥

[1] ਹਿਰਦਾ ਰੂਪੀ ਖੂਹ । [2] ਕਮਲਾਪਨ । [3] ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ।

ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੭੪	੫	੩	ਹਮ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਹਮ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਦੀਨ; ਹਰਿ ਪਾਸਿ ਬੇਨੰਤੀ ਰਾਮ ॥
	੯	੩	ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਸਤੀ ॥ ('ਸੱਤੀ' ਬੋਲੋ)
	੯	੪	ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ; ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਿ ਸੁਖ ਦਾਤਾ ਰਾਮ ॥
	੧੦	੪	ਹਮ ਪੂਛਹ ਹਮ ਪੂਛਹ; ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ, ਹਰਿ ਬਾਤਾ ਰਾਮ ॥
			ਜਪਿ ਹਰਿ ਹਰਿ, ਜਪਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ; ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਭਾਇਆ ਰਾਮ ॥
	੧੭	੪	ਮੁਖਿ ਗੁਰਮੁਖਿ, ਮੁਖਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਪਿ; ਸਭਿ ਰੋਗ ਗਵਾਇਆ ਰਾਮ ॥
੫੭੫	੨	੪	ਹਮ ਪਾਪੀ, ਹਮ ਪਾਪੀ, ਨਿਰਗੁਣ; ਦੀਨ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥
	੭	੫	ਦੇਹ [1]'ਤੇਜਣਿ' ਜੀ; ਰਾਮਿ ਉਪਾਈਆ ਰਾਮ ॥
	੮	੧	ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੰਗੁ ਚਲੂਲਾ ਪਾਵੈ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ 'ਨਵਰੰਗੜੀਆ' ॥
	੯	੫	ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਵਡ ਪੁੰਨੇ ਪਾਇਆ; ਦੇਹ ਸੁ ਕੰਚਨ, [2]ਚੰਗੜੀਆ ॥
	੧੦	੫	ਦੇਹ ਪਾਵਉ ਜੀਨੁ; ਬੁਝਿ ਚੰਗਾ ਰਾਮ ॥
	੧੧	੫	ਹਰਿ ਬੋਹਥਿ ਚੜਿ, ਵਡਭਾਗੀ ਲੰਘੈ; ਗੁਰੁ [3]ਖੇਵਟੁ, ਸਬਦਿ ਤਰਾਏ ॥

੧ ਘੋੜੀ । ੨ ਚੰਗੀ । ੩ ਮਲਾਹ ।

ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੭੫	੧੩	੪	ਕੜੀਆਲੁ ਮੁਖੇ; ਗੁਰਿ ਗਿਆਨੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਰਾਮ ॥ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਹਰਿ; ਚਾਬਕੁ ਲਾਇਆ ਰਾਮ ॥
	੧੪	੫	ਅਘੜੋ ਘੜਾਵੈ ਸਬਦੁ ਪਾਵੈ; ਅਪਿਉ, ਹਰਿ ਰਸੁ ਪੀਤਿਆ॥ (ਅਘੱੜੋ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੬	੫	ਘੋੜੀ 'ਤੇਜਣਿ' ਦੇਹ; ਰਾਮਿ ਉਪਾਈਆ ਰਾਮ ॥
	੧੭	੫	ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਪੈ; ਸਾ ਧਨੁ ਧੰਨੁ, [੧]ਤੁਖਾਈਆ ਰਾਮ ॥
	੧੮	੫	ਚੜਿ [੨]'ਦੇਹੜਿ' ਘੋੜੀ, ਬਿਖਮੁ ਲਘਾਏ; ਮਿਲੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਮਾਨੰਦਾ ॥
੫੭੬	੧	੬	ਦੇਹ ਤੇਜਨੜੀ; ਹਰਿ ਨਵਰੰਗੀਆ ਰਾਮ ॥
	੪	੬	ਦੇਹ ਕੰਚਨ; ਜ਼ੀਨੁ [੩]ਸੁਵਿਨ੍ਹਾ ਰਾਮ ॥
	੭	੬	ਕੜੀਆਲੁ ਮੁਖੇ; ਗੁਰਿ [੪]ਅੰਕਸੁ ਪਾਇਆ ਰਾਮ ॥
	੮	੬	ਮਨੁ [੫]'ਮੈਗਲੁ'; ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਵਸਿ, ਆਇਆ ਰਾਮ ॥ ਮਨੁ ਵਸਗਤਿ ਆਇਆ, ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇਆ; ਸਾ ਧਨ ਕੰਤਿ ਪਿਆਰੀ ॥
	੧੧	੬	ਹਰਿ ਗਾਇ ਮੰਗਲੁ ਰਾਮ ਨਾਮਾ; ਹਰਿ ਸੇਵ 'ਸੇਵਕ', ਸੇਵ 'ਕੀ' ॥
	੧੨	੬	ਪ੍ਰਭ ਜਾਇ ਪਾਵੈ ਰੰਗ ਮਹਲੀ; ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣੇ, ਰੰਗ 'ਕੀ' ॥

੧ ਘੋੜੀ । ੨ ਦੇਹ ਰੂਪੀ । ੩ ਸੁਨਹਿਰੀ । ੪ ਕੁੰਡਾ । ੫ ਹਾਥੀ ।

ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੭੬	੧੭	੧	ਸੋ ਘਰੁ ਲਧਾ ਸਹਜਿ [1]'ਸਮਧਾ'; ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰਾ॥ ('ਸਮਧਾ' ਸਮੱਧਾ ਬੋਲੋ ਪਰ ਅਧਕ ਲਿਖਣੀ ਨਹੀਂ, ਬੋਲਣੀ ਹੈ)
	੧੮	੧	ਗੁਰਿ ਮੰਤ੍ਰ ਸਬਦੁ; ਸਚੁ ਦੀਤਾ ਰਾਮ ॥
੫੭੭	੧੩	੨	ਲੋਇਣ [2]ਲੋਈ ਡਿਠ; ਪਿਆਸ ਨ ਬੁਝੈ, ਮੂ ਘਣੀ ॥ ਨਾਨਕ, ਸੇ ਅਖੜੀਆਂ [3]ਬਿਅੰਨਿ; ਜਿਨ੍ਹੀ ਡਿਸੰਦੋ ਮਾ ਪਿਰੀ ॥
	੧੪	੨	ਸੇ ਸਾਚੀ ਦਰਗਹ; ਭਾਣੇ ਰਾਮ॥
	੧੫	੩	ਸੇਈ ਸਜਣ ਸੰਤ ਸੇ ਸੁਖੀਏ; ਠਾਕੁਰ ਅਪਣੇ ਭਾਣੇ॥
	੧੯	੨	ਦੂਖ ਨਾਸ, ਭਰਮ ਬਿਨਾਸ ਤਨ ਤੇ, ਜਪਿ ਜਗਦੀਸ ਈਸਹ, ਜੈ ਜਏ॥
੫੭੮	੨	੨	ਨਾਨਕ ਜਾਣੈ ਸਤਿ; ਸਾਂਈ, ਸੰਤ ਨ ਬਾਹਰਾ॥
	੫	੨	ਮਿਲਿ ਜਲੁ ਜਲਹਿ; ਖਟਾਨਾ ॥
	੬	੨	ਰਖੁ ਜਗਤੁ ਸਗਲ; ਦੇ ਹਥਾ ਰਾਮ॥
	੯	੩	ਪ੍ਰਭ ਦੂਖ ਦਰਦ; ਭ੍ਰਮ ਰਹਤਾ ਰਾਮ॥
	੧੨	੩	ਮਨਿ ਇਛਿਅੜਾ; ਫਲੁ ਪਾਈਐ ਰਾਮ॥
	੧੯	੧	[4]ਮੁਹਲਤਿ ਪੁਨੀ, [5]ਪਾਈ ਭਰੀ; ਜਾਨੀਅੜਾ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ॥
੫੭੯	੧੦	੧	[6]ਵਾਲੇਵੇ ਕਾਰਣਿ, ਬਾਬਾ ਰੋਈਐ; ਰੋਵਣੁ ਸਗਲ ਬਿਕਾਰੋ॥

---

੧ ਸਮਾਇ ਜਾਂ ਸਮਝੇ। ੨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ।
੩ ਦੂਜੀਆਂ ਹੋਰ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਸੁਰਤ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ।
੪ ਅਰਸਾ, ਵਕਤ। ੫ ਪੜੋਪੀ। ੬ ਮ੍ਰਿਤੂ ਹੋਇ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤਥਾ ਵਾਲੇਵੇ=ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਧੰਧੇ ਲਈ।

ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੮੦	੭	੩	ਜਿਨਿ ਆਪੀ-ਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਆ; ਸਚਾ ਅਲਖ ਅਪਾਰੋ ॥ (ਆਪੀ-ਨੈ ਬੋਲੋ)
	੧੨	੩	ਜੰਮਣੁ ਮਰਣਾ; ਆਇ ਗਇਆ; [1]ਬਧਿਕੁ, ਜੀਉ ਬਿਕਾਰੋ ॥ [2]ਭੂਡੜੈ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ; [3]ਬੂਡੜੈ ਕਿਆ ਤਿਸੁ [4]ਚਾਰੋ ॥
	੧੬	੩	ਸਾ ਧਨ [5]ਛੁਟੀ [6]ਮੁਠੀ ਝੂਠਿ [7]ਵਿਧਣੀਆ; [8]ਮਿਰਤਕੜਾ [9]ਅੰਙਨੜੇ [10]ਬਾਰੇ ॥ ਸੁਰਤਿ ਮੁਈ ਮਰੁ ਮਾਈਏ; ਮਹਲ ਰੁੰਨੀ ਦਰ [10]ਬਾਰੇ ॥
	੧੯	੩	ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ 'ਸੁ' ਜਾਣੀਐ; ਪਿਰੁ ਸਚੜੈ ਹੇਤਿ ਪਿਆਰੇ ॥
੫੮੧	੧	੩	ਮੁਠੜੀ ਧੰਧੈ ਧਾਵਣੀਆ; ਪਿਰਿ ਛੋਡਿਅੜੀ [11]ਵਿਧਣ ਕਾਰੇ ॥ ਮੈ, ਪਿਰੁ ਸਚੁ ਸਾਲਾਹਣਾ; ਹਉ [12]ਰਹਸਿਅੜੀ ਨਾਮਿ ਭਤਾਰੇ॥
	੩	੩	[13]ਬਈਅਰਿ, ਨਾਮਿ ਸੋੁਹਾਗਣੀ; ਸਚੁ ਸਵਾਰਣਹਾਰੋ ॥
	੪	੩	ਗਾਵਹੁ ਗੀਤੁ, ਨ [14]ਬਿਰਹੜਾ; ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੋ ॥ (੨) ਗਾਵਹੁ ਗੀਤੁਨ

---

੧ ਹਿੰਸਕ ਜੀਵ। ੨ ਭੈੜੇ ਨੇ। ੩ ਡੁਬਣ ਜੋਗੇ ਦਾ। ੪ ਜ਼ੋਰ ਹੈ। ੫ ਛੁਟੜੀ ਹੋਈ। ੬ ਲੁੱਟੀ ਗਈ। ੭ ਦੁਖੀ। ੮ ਮੁਰਦਾ। ੯ ਵੇਹੜੇ ਦੇ। ੧੦ ਬੂਹੇ ਵਿਚ। ੧੧ ਦੁਖੀ ਕਰਕੇ। ੧੨ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ੧੩ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੧੪ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਛੋੜਾ।

ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੮੧	੭	੪	ਜਿਨਿ ਜਗੁ [੧]ਥਾਪਿ, [੨]ਵਤਾਇਆ ਜਾਲੋ; ਸੋ ਸਾਹਿਬੁ ਪਰਵਾਣੋ ॥
	੮	੪	ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਹੈ ਉਠਿ ਚਲਣਾ; [੩]ਅਧ ਪੰਧੈ ਹੈ ਸੰਸਾਰੋ 'ਵਾ' ॥
	੧੦	੪	ਆਪਿ ਨਿਰਾਲਮ ਧੰਧੈ ਬਾਧੀ; ਕਰਿ ਹੁਕਮੁ ਛਡਾਵਣ-ਹਾਰੋ ॥
	੧੩	੪	ਇਬ [੪]ਕੇ ਰਾਹੇ, ਜੰਮਨਿ ਨਾਹੀ; ਪਛੁਤਾਣੇ ਸਿਰਿ ਭਾਰੋ ॥
	੧੪	੪	ਬਾਬਾ ਰੋਵਹਿ ਰਵਹਿ, ਸੁ ਜਾਣੀਅਹਿ; ਮਿਲਿ ਰੋਵੈ ਗੁਣ ਸਾਰੇ ਵਾ ॥
	੧੯	੫	ਲਬਿ ਧੰਧੈ ਮਾਇਆ, ਜਗਤੁ ਭੁਲਾਇਆ; 'ਕਾਲੁ ਖੜਾ' [੫]ਰੂਆਏ ॥ (ਕਾਲੁ ਖੜਾਰੂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੫੮੨	੭	੫	ਹੋਛੀ ਮਤਿ, ਭਇਆ ਮਨੁ ਹੋਛਾ; [੬]ਗੁੜੁ ਸਾ, [੭]ਮਖੀ ਖਾਇਆ ॥ [੮]ਨਾ 'ਮਰਜਾਦੁ' ਆਇਆ ਕਲਿ ਭੀਤਰਿ; ਨਾਂਗੋ ਬੰਧਿ ਚਲਾਇਆ ॥
	੮	੫	ਲਿਖਿਅੜਾ ਲੇਖੁ ਨ ਮੇਟੀਐ; ਦਰਿ [੯]ਹਾਕਾਰੜਾ ਆਇਆ ਹੈ ॥

੧ ਇਸਥਿਤ ਕਰਕੇ। ੨ ਫੇਰਿਆ, ਪਾਇਆ,ਕਾਲ ਰੂਪੀ। ੩ ਅੱਧ ਵਿਚਾਲੇ। ੪ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਰਾਹੇ=ਬੀਜਿਆ ਹੋਇਆ। ੫ ਸੱਦਦਾ ਹੈ। ੬ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਗੁੜ। ੭ ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ ਮੱਖੀ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਖਾ ਲਿਆ ਹੈ ਵਾ ਮਾਇਆ ਗੁੜ ਵਾਂਗ ਹੈ ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਮੱਖੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ੮ ਬੇ-ਮ੍ਰਜਾਦਾ ਭਾਵ ਨੰਗਾ। ੯ ਸੱਦਾ।

ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੮੨	੧੦	੫	ਨਾਨਕ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ, ਜਾਣ [1]'ਸਿਜਾਣਾ'; ਰੋਵਹਿ ਸਚੁ ਸਮਾਲੇ ॥
	੧੨	੦	ਵਡਹੰਸੁ ਮਹਲਾ ੩ ਮਹਲਾ ਤੀਜਾ ॥ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਮਹਲਾ ਤੀਜਾ ਲਿਖਕੇ ਜਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ੩ ਅੰਗ ਨੂੰ ਤੀਜਾ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ,ਤੀਜਾ ਬੋਲਣਾ)
	੧੩	੧	ਸਾ ਧਨ, ਰੰਡ ਨ ਕਬਹੂ ਬੈਸਈ; ਨਾ ਕਦੇ ਹੋਵੈ ਸੋਗੁ ॥
	੧੫	੧	ਗੁਣਵੰਤੀਆ ਗੁਣ ਸਾਰਹਿ, ਅਪਣੇ ਕੰਤ ਸਮਾਲਹਿ; ਨਾ ਕਦੇ ਲਗੈ ਵਿਜੋਗੋ ॥
੫੮੩	੫	੧	ਅਉਗੁਣ ਸਬਦਿ ਜਲਾਏ, ਦੂਜੈ ਭਾਉ ਗਵਾਏ; ਸਚੇ ਹੀ ਸਚਿ ਰਾਤੀ ॥
	੧੪	੨	ਸੋ ਪਿਰੁ ਸਚਾ, ਸਦ ਹੀ ਸਾਚਾ ਹੈ; ਨਾ ਓਹੁ ਮਰੈ ਨ ਜਾਏ ॥
	੧੯	੨	ਇਹੁ ਤਨੁ ਰੁਲੈ ਰੁਲਾਇਆ, ਕਾਮਿ ਨ ਆਇਆ; ਜਿਨਿ ਖਸਮੁ ਨ ਜਾਤਾ ਹਦੂਰੇ ॥
	੧੯	੪	ਜਮ ਪੁਰਿ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰੁ, ਮਹਾ ਗੁਬਾਰੁ; ਨਾ ਤਿਥੈ ਭੈਣ ਨ ਭਾਈ ॥
੫੮੫	੧੧	੦	ਵਡਹੰਸ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੪, ਲਲਾਂ ਬਹਲੀਮਾ ਕੀ ਧੁਨਿ, ਗਾਵਣੀ (ਲੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੮	੧	ਤੂ ਅਣਮੰਗਿਆ ਦਾਨੁ ਦੇਵਣਾ; [2]'ਸਭਨਾਹਾ' ਜੀਆ ॥
੫੮੬	੧੦	੩	ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਹਰਖੁ ਸਦਾ; ਦਰਿ ਸਚੈ ਸਚਿਆਰੁ ॥

੧ ਸਿਆਣਾ । ੨ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ।

ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੮੭	੧੭	੫	ਇਕਿ ਸਦਾ 'ਇਕਤੈ' ਰੰਗਿ ਰਹਹਿ; ਤਿਨ ਕੈ ਹਉ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਾਉ ॥
੫੮੮	੩	੫	ਨਾਨਕੁ ਗੁਰ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰਿਆ; ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦੀਆ; ਮੇਰੇ ਮਨ ਕੀ ਆਸ ਪੁਰਾਈ ॥
	੬	੬	[1]ਵਰਮੀ ਮਾਰੀ ਸਾਪੁ ਨਾ ਮਰੈ; ਤਿਉ ਨਿਗੁਰੇ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥
	੧੦	੬	ਜਿਨੀ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ; ਤਿਨ੍ਹੀ ਪਾਇਅੜੇ ਸਰਬ ਸੁਖਾ ॥ (ਸੁੱਖਾ, ਭੁੱਖਾ, ਦੁੱਖਾ, ਚੁੱਖਾ, ਮੁੱਖਾ ਪੜ੍ਹਨੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਅਧਿਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼)
	੧੪	੭	ਜਮ ਕਾਲੈ ਵਸਿ ਜਗੁ ਬਾਂਧਿਆ; ਤਿਸਦਾ [2]ਫਰੂ ਨ ਕੋਇ ॥
	੧੫	੭	ਏਹਾ ਕਾਇਆ ਰੋਗਿ ਭਰੀ; ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ, ਦੁਖੁ ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ ਨ ਜਾਇ ॥
	੧੮	੭	ਤਿਸੁ ਗੁਰ ਕਉ ਹਉ ਖੰਨੀਐ; ਜਿਨਿ ਮਧੁਦਸੂਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸੁਣਾਇਆ ॥
੫੮੯	੧੦	੯	ਰਤਨਾ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਈ; ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧੁ ਅੰਧਾਰੁ ॥
੫੯੦	੪	੧੦	ਜੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸਹੁ ਮੰਗੀਐ; ਤਾ ਲਾਜ ਮਰਾਈਐ ॥
	੮	੧੧	ਰਾਜੇ ਓਇ ਨ ਆਖੀਅਹਿ; ਭਿੜਿ ਮਰਹਿ ਫਿਰਿ ਜੂਨੀ ਪਾਹਿ ॥

੧ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦੇਣੇ ਕਰ ਕੇ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ ਹੈ ।

੨ ਪਕੜਨ ਵਾਲਾ ਵਾ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ।

ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੯੦	੧੫	੧੨	ਮਨਮੁਖ, ਘਰਿ ਹੋਂਦੀ ਵਥੁ ਨ ਜਾਣਨੀ; ਅੰਧੇ ਭਉਕਿ ਮੁਏ ਬਿਲਲਾਇ ॥
੫੯੧	੧	੧੨	ਜਿਨ੍ਾ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਕਉ, ਹਰਿ [1]ਸੰਤੁਸਟੁ ਹੈ; ਤਿਨ੍ੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਗਲ ਮੰਨੀ ॥ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਦੇ; ਤਿਨ੍ੀ ਚੜੀ 'ਚਵਗਣਿ' ਵੰਨੀ ॥ (ਚਵੱਗਣਿ ਬੋਲੋ)
	੫	੧੩	ਗੁਰਮੁਖਿ ਪ੍ਰਹਲਾਦਿ; ਜਪਿ ਹਰਿ, ਗਤਿ ਪਾਈ ॥ (ਦੂਜੇ 'ਬਸਿਸਟਿ' ਤੇ 'ਜਨਕਿ' ਤੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਹਨ)
	੭	੧੩	ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਹਰਿ ਨਾਮੁ; ਨ ਕਿਨੈ ਪਾਇਆ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥
	੧੨	੧੪	ਨਾਨਕ ਪੂਰੈ ਕਰਮਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ; ਹਰਿ ਜੀਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ, ਰਜਾਇ ॥ ਜਿਸ ਕੈ ਘਰਿ ਦੀਬਾਨੁ ਹਰਿ ਹੋਵੈ; ਤਿਸ ਕੀ ਮੁਠੀ ਵਿਚਿ, ਜਗਤੁ ਸਭੁ ਆਇਆ ॥
	੧੪	੧੪	ਮਾਣਸਾ [2]ਕਿਅਹੁ ਦੀਬਾਣਹੁ, ਕੋਈ ਨਸਿ ਭਜਿ ਨਿਕਲੈ; ਹਰਿ ਦੀਬਾਣਹੁ, ਕੋਈ ਕਿਥੈ ਜਾਇਆ ॥
	੧੫	੧੪	ਸੋ ਐਸਾ ਹਰਿ ਦੀਬਾਨੁ, ਵਸਿਆ ਭਗਤਾ ਕੈ ਹਿਰਦੈ; ਤਿਨਿ ਰਹਦੇ ਖੁਹਦੇ ਆਣਿ, ਸਭਿ ਭਗਤਾ ਅਗੈ ਖਲਵਾਇਆ ॥
	੧੯	੧੫	ਸਭਿ ਘਟ ਭੋਗਵੈ ਅਲਿਪਤੁ ਰਹੈ; ਅਲਖੁ, ਨ ਲਖਣਾ ਜਾਈ ॥

੧ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾਈ । ੨ ਦੇ ।

ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੯੨	੭	੧੫	ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੰਉ, ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਗੁਰਿ ਦੀਆ; ਹਰਿ ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ, ਸਦਾ ਕਰੇ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥
	੧੩	੧੬	ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਮਾਰਾ, ਪ੍ਰਭੁ ਅਬਿਗਤੁ ਅਗੋਚਰੁ; ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ ॥
੫੯੩	੨	੧੭	ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਮਾਰਾ ਭੋਜਨੁ, ਛਤੀਹ ਪਰਕਾਰ; ਜਿਤੁ ਖਾਇਐ ਹਮ ਕਉ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਭਈ ॥
	੪	੧੭	ਹਰਿ ਨਾਮੈ ਕੀ ਹਮ ਕੰਉ; ਸਤਿਗੁਰਿ 'ਕਾਰਕੁਨੀ' ਦੀਈ ॥
੫੯੪	੬	੨੦	ਘਰ ਹੀ ਮੁੰਧਿ, ਵਿਦੇਸਿ ਪਿਰੁ; ਨਿਤ ਝੂਰੇ ਸੰਮ੍ਾਲੇ ॥
	੯	੨੦	ਤਿਪਤਿ ਰਹੇ ਆਘਾਇ; ਮਿਟੀ ਭਭਾਖਿਆ ॥
	੧੪	੨੧	ਜਿਨ ਕਾਰਣਿ ਗੁਰੂ ਵਿਸਾਰਿਆ; ਸੇ ਨ [1]ਉਪਕਰੇ ਅੰਤੀ ਵਾਰ ॥ (ਉਪੱਕਰੇ ਬੋਲੋ)
	੧੯	੨੧	ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਕੋਈ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲਿ ਨ ਸਕੈ; ਮਨ ਹੋਇ ਨਿਚਿੰਦ, [2]ਨਿਸਲੁ ਹੋਇ ਰਹੀਐ ॥ (ਸੱਕੈ ਨੂੰ ਅਧਿਕ ਸਹਿਤ ਬੋਲੋ)

ਉਠਦਿਆ ਬਹਦਿਆ ਸੁਤਿਆ;
ਸਦਾ ਸਦਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ,
ਜਨ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ; ਹਰਿ ਲਹੀਐ ॥

—o—

੧ ਸਹਾਇਤਾ । ੨ ਵੇਪ੍ਰਵਾਹ (ਵਾ) ਦੂਖਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ।

ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੧

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧ ਚਉਪਦੇ ॥
੫੯੫	੩	੧	ਸਭਨਾ ਮਰਣਾ ਆਇਆ; ਵੇਛੋੜਾ 'ਸਭਨਾਹ' ॥
			ਪੁਛਹੁ ਜਾਇ ਸਿਆਣਿਆ; ਆਗੈ ਮਿਲਣੁ 'ਕਿਨਾਹ' ॥
			(੨) ਕਿ ਨਾਹ
	੫	੧	ਜਿਨ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵੀਸਰੈ; ਵਡੜੀ ਵੇਦਨ 'ਤਿਨਾਹ' ॥
	੭	੧	ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਥੀਐ; [1]ਰੰਨ, ਕਿ [2]ਰੁੰਨੈ ਹੋਇ ॥
	੮	੧	ਜੋ ਅਸਮਾਨਿ ਨ ਮਾਵਨੀ; ਤਿਨ ਨਕਿ ਨਥਾ ਪਾਇ ॥
	੯	੧	ਅਗੈ ਗਏ ਨ ਮੰਨੀਅਨਿ; ਮਾਰਿ ਕਢਹੁ [3]ਵੇ-ਪੀਰ ॥
	੧੧	੨	ਭਾਉ ਕਰਮ ਕਰਿ, ਜੰਮਸੀ; ਸੇ ਘਰ [4]ਭਾਗਠ ਦੇਖੁ ॥
	੧੩	੨	ਸੁਰਤਿ ਸੋਚ ਕਰਿ, ਭਾਂਡ [5]ਸਾਲ;
			ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਤਿਸਨੋ ਰਖੁ ॥
			ਵਣਜਾਰਿਆ ਸਿਉ ਵਣਜੁ ਕਰਿ;
			ਲੈ ਲਾਹਾ ਮਨ [6]ਹਸੁ ॥
੫੯੬	੭	੩	[7]ਗੰਧਣ ਵੈਣਿ ਰਤਾ, ਹਿਤਕਾਰੀ;
			ਸਬਦੈ ਸੁਰਤਿ, ਨ ਆਈ ॥
	੧੨	੪	[8]ਪੁੜੁ ਧਰਤੀ ਪੁੜੁ ਪਾਣੀ ਆਸਣੁ;
			ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ, ਚਉਬਾਰਾ ॥
	੧੫	੪	ਇਕਤੁ ਰੂਪਿ ਫਿਰਹਿ [9]ਪਰਛੰਨਾ; ਕੋਇ ਨ ਕਿਸਹੀ ਜੇਹਾ ॥

---

੧ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ । ੨ ਰੋਣੇ ਤੇ । ੩ ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਨਿਗੁਰੇ । ੪ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ । ੫ ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ । ੬ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ । ੭ ਦੁਰਗੰਧੀ ਵਾਲੇ ਬਚਨ । ੮ ਪੜਦਾ ਜਾਂ ਚੱਕ । ੯ ਗੁਪਤ ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
ਪ੯੬	੧੯	ਪ	ਕਰਤਾ; ਤੂ ਮੈ ਮਾਣੁ ਨਿਮਾਣੇ ॥
ਪ੯੭	ਪ	੬	ਜਾਤਿ ਅਜਾਤਿ ਅਜੋਨੀ ਸੰਭਉ; ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਉ ਨ ਭਰਮਾ ॥
	੮	੬	ਬਜਰ ਕਪਾਟ, ਮੁਕਤੇ ਗੁਰਮਤੀ; ਨਿਰਭੈ ਤਾੜੀ ਲਾਈ ॥
	੧੦	੬	ਸੂਚੈ [੧]ਭਾਡੈ ਸਾਚੁ ਸਮਾਵੈ; ਵਿਰਲੇ [੨]ਸੂਚਾਚਾਰੀ ॥
	੧੮	੮	ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਗੁਪਤੋ ਵਰਤੈ; ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਦੇਖਿ [੩]ਨਿਹਾਰੀ ਜੀਉ ॥
ਪ੯੮	੩	੮	ਸਤਿਗੁਰ ਬੰਧਨ ਤੋੜਿ ਨਿਰਾਰੇ; ਬਹੁੜਿ ਨ ਗਰਭ ਮਝਾਰੀ ਜੀਉ ॥
	੭	੯	[੪]ਸਰ ਅਪਸਰ ਕੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਹਿ; ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ [੫]ਕੀਚ ਬੁਡਾਹੀ ਜੀਉ ॥
	੧੧	੧੦	ਅਪਨਾ ਘਰੁ [੬]ਮੂਸਤ, ਰਾਖਿ ਨ ਸਾਕਹਿ; ਕੀ ਪਰਘਰੁ [੭]ਜੋਹਨ ਲਾਗਾ ॥
	੧੨	੧੦	ਮਨ ਰੇ ਸਮਝੁ; ਕਵਨ ਮਤਿ ਲਾਗਾ ॥
	੧੪	੧੦	ਆਪੇ ਦੂਖ ਸੁਖ ਭੋਗਿ ਭੋਗਾਵੈ; ਗੁਰਮੁਖਿ, ਸੋ [੮]ਅਨਰਾਗਾ ॥
	੧੫	੧੦	ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਤ, ਜਿਨਿ ਇਹੁ ਰਸੁ ਖੋਇਆ; ਜਾ ਸਾਕਤ ਦੁਰਮਤਿ ਲਾਗਾ ॥

---

੧ ਸ਼ੁਧ ਹਿਰਦੇ । ੨ ਸਰੇਸ਼ਟ ਕਰਤੱਬ ਵਾਲੇ ।
੩ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਈ । ੪ ਸਰ=ਚੰਗੇ, ਅਪਸਰ=ਮੰਦੇ ਦੀ ।
੫ ਮੋਹ ਰੂਪੀ ਚਿੱਕੜ । ੬ ਕਾਮ ਆਦਿਕਾਂ ਕਰਕੇ ਲੁਟੀਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ੭ ਤਾੜਨ ਲਗਾ । ੮ ਪ੍ਰੇਮ ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੫੯੯	੫	੧੧	ਜਨਮ ਮਰਣ, ਭਵ ਭੰਜਨੁ ਗਾਈਐ; ਪੁਨਰਪਿ ਜਨਮੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ਤਤੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਜੋਤਿ ਸਬਾਈ; [1]ਸੋ ਹੰ ਭੇਦੁ ਨ ਕੋਈ ਜੀਉ ॥
	੬	੧੧	ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ; ਨਾਨਕ, ਗੁਰ ਮਿਲਿਆ ਸੋਈ ਜੀਉ ॥
	੧੭	੧	ਅਨਦਿਨੁ ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ ਨਿਤ ਸਾਚੇ; ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਸੁਹਾਇਆ ॥
	੧੮	੧	ਇਕੋ ਸਚਾ ਸਚੁ ਤੂ; ਕੇਵਲੁ ਆਪਿ ਮੁਰਾਰੀ ॥
੬੦੦	੧੪	੩	ਸਬਦਿ ਰਤੇ ਸਦਾ 'ਇਕਰੰਗੀ'; ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਹੇ ਸਮਾਈ ॥
੬੦੧	੭	੪	ਹਰਿ ਰਸੁ ਨ ਪਾਇਆ, ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ; ਜੰਮਹਿ ਵਾਰੋ ਵਾਰਾ ॥
	੯	੪	ਜੋ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿਆ ਸੁ ਕੋਇ ਨ ਮੇਟੈ ਭਾਈ; ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਈ ॥
੬੦੨	੧੬	੭	ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵੈ ਸੁ ਮਗੁ ਪਛਾਣੈ; ਹਰਿ ਰਸਿ ਰਸਨ ਰਸਾਈ ॥
੬੦੩	੨	੮	ਤੁਹ ਕੁਟਹਿ, ਮਨਮੁਖ ਕਰਮ ਕਰਹਿ ਭਾਈ; ਪਲੈ ਕਿਛੂ ਨ ਪਾਇ ॥
	੬	੯	ਮਨ ਰੇ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਛੋਡਿ; ਚਉਥੈ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥

੧ ਜੀਵ ਈਸ਼ ਦੀ ਭਗਤੀ ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੦੩	੧੦	੯	ਨਾਨਕ ਨਾਉ ਬੇੜਾ ਨਾਉ ਤੁਲਹੜਾ ਭਾਈ; ਜਿਤੁ ਲਗਿ ਪਾਰਿ ਜਨ ਪਾਇ ॥
	੧੨	੧੦	ਪ੍ਰਾਣੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ; ਸੁਖੁ ਪਾਇ ॥
	੧੪	੧੦	ਸੰਧਿਆ [੧]ਤਰਪਣੁ ਕਰਹਿ, ਗਾਇਤ੍ਰੀ; ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥ ('ਕਰਹਿ' ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਕ)
੬੦੪	੧੩	੧	ਜਪਿ ਮਨ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹ ॥
੬੦੫	੧	੨	ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੪ ਚਉਥਾ (ਚੌਕੇ ਅਗੇ ਚਉਥਾ ਲਿਖਕੇ ਚੌਕੇ ਨੂੰ ਉਚਾਰਣ ਦਾ ਨਿਰਣਯ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੌਕੇ ਨੂੰ 'ਚਉਥਾ' ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ)
			ਆਪੇ ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਸੇਤਜ ਉਤਭੁਜ; ਆਪੇ ਖੰਡ ਆਪੇ ਸਭ ਲੋਇ ॥
	੨	੨	ਆਪੇ ਹੀ 'ਸੂਤਧਾਰੁ' ਹੈ ਪਿਆਰਾ;
	੪	੨	ਆਪੇ ਜਲ ਥਲਿ ਸਭਤੁ ਹੈ ਪਿਆਰਾ; ਪ੍ਰਭ ਆਪੇ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਇ ॥ (ਸੱਭਤੁ ਢੋਲੋ) ਸਭਨਾ ਰਿਜਕੁ ਸਮਾਹਦਾ ਪਿਆਰਾ; ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆਰਾ ਪਾਠ ਤੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਦੇਣਾ)
	੧੧	੩	ਜਪਿ ਮਨ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਰਸਿ ਧ੍ਰਾਪੈ ॥
	੧੯	੪	ਆਪੇ ਧਰਤੀ ਸਾਜੀਅਨੁ ਪਿਆਰੈ; ਪਿਛੈ [੨]ਟੰਕੁ ਚੜਾਇਆ ॥

---

੧ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਦੱਭ ਦੇ ਛੱਲੇ ਲੈ ਕੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ।

੨ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਮਾਸੇ ਦਾ ਟੰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਓਅੰਕਾਰ ਰੂਪੀ ਟੰਕ ਵੱਟਾ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੦੬	੨	੪	ਆਪੇ ਹੀ ਭਉ ਪਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ; 'ਬੰਨਿ' ਬਕਰੀ ਸੀਹੁ ਹਢਾਇਆ ॥ (ਬੰਨ੍ਹਿ ਬੋਲੋ)
	੮	੫	ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਧਿਆਇ ਤੂ ਹਰਿ ਹਰਿ; ਬਹੁੜਿ ਨ ਆਵਣ ਜਾਣੁ ॥
	੧੭	੬	[1]ਕੁਵਲੀਆਪੀੜੁ ਆਪਿ ਮਰਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ; ਕਰਿ ਬਾਲਕ ਰੂਪਿ, ਪਚਾਹਾ ॥
	੧੯	੬	ਕਰਿ ਬਾਲਕ ਰੂਪ, ਉਪਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ; [2]ਚੰਡੂਰੁ ਕੰਸੁ [3]ਕੇਸੁ, ਮਾਰਾਹਾ ॥
੬੦੭	੪	੭	ਗੋਬਿਦ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗੀ; ਅਤਿ ਪਿਆਰੀ ॥ ਜਬ ਸਤਸੰਗ ਭਏ ਸਾਧੂ ਜਨ; ਹਿਰਦੈ ਮਿਲਿਆ ਸਾਂਤਿ ਮੁਰਾਰੀ ॥
	੧੧	੮	ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭ; ਕਿਰਪਾ ਜਲੁ ਦੇਵਹੁ ਹਰਿ ਨਾਈ ॥
	੧੬	੯	ਅਚਰੁ ਚਰੈ ਤਾ ਸਿਧਿ ਹੋਈ; ਸਿਧੀ ਤੇ, ਬੁਧਿ ਪਾਈ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਸਰ, ਲਾਗੇ ਤਨ ਭੀਤਰਿ; ਤਾ ਭ੍ਰਮੁ ਕਾਟਿਆ ਜਾਈ ॥
੬੦੮	੬	੧	ਹਰਿ ਜੀਉ; ਤੇਰੀ ਦਾਤੀ 'ਰਾਜਾ' ॥ (ਰੱਜਾ ਬੋਲਣਾ)
	੮	੧	ਐਸਾ ਧਨੁ ਦੀਆ ਸੁਖ ਦਾਤੈ; ਨਿਖੁਟਿ ਨ ਕਬਹੀ ਜਾਈ ॥
੬੦੯	੪	੩	ਆਨ ਆਪਨਾ ਕਰਤ ਬੀਚਾਰਾ; ਤਉ ਲਉ ਬੀਚੁ ਬਿਖਾਈ ॥

---

੧ ਕੁਪੇਚ ਪਾ ਕੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹਾਥੀ। ੨ ਇਕ ਪਹਿਲਵਾਨ ਸੀ। ੩ ਕੇਸੀ ਦੈਂਤ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੦੯	੭	੩	ਸੋਗੁ ਨ ਬਿਆਪੈ ਆਪੁ ਨ ਥਾਪੈ;
			ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬੁਧਿ ਪਾਈ ॥
			ਸਾਕਤ ਕਾ ਬਕਨਾ ਇਉ ਜਾਨਉ;
			ਜੈਸੇ ਪਵਨੁ ਝੁਲਾਈ ॥
	੯	੩	ਜਨ ਨਾਨਕ ਦੀਨ, ਸਰਨਿ ਆਇਓ ਪ੍ਰਭ;
			ਸਭੁ ਲੇਖਾ, ਰਖਹੁ ਉਠਾਈ ॥
	੧੦	੪	ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਲੋਕ ਗ੍ਰਿਹ ਬਨਿਤਾ;
			ਮਾਇਆ [੧]ਸਨਬੰਧੇਹੀ ॥
			ਅੰਤ ਕੀ ਬਾਰ ਕੋ [੨]ਖਰਾ ਨ ਹੋਸੀ;
			ਸਭ ਮਿਥਿਆ ਅਸਨੇਹੀ ॥
			ਰੇ ਨਰ; ਕਾਹੇ ਪਪੋਰਹੁ ਦੇਹੀ ॥
	੧੨	੪	ਤੀਨਿ [੩]ਸੰਙਿਆ ਕਰਿ, ਦੇਹੀ ਕੀਨੀ;
			[੪]ਜਲ [੫]ਕੂਕਰ [੬]'ਭਸਮੇਹੀ' ॥
			ਹੋਇ ਆਮਰੋ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਬੈਠਾ;
			ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਬਿਸਰੋਹੀ ॥
	੧੮	੫	ਸਫਲ ਦਰਸਨੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਪ੍ਰਭੁ;
			ਹੈ ਭੀ ਹੋਵਨ-ਹਾਰਾ ॥
੬੧੦	੨	੬	ਕਰਣ ਕਰਾਵਨ-ਹਾਰ ਸੁਆਮੀ;
			ਆਪਨ ਹਾਥਿ ਸੰਜੋਗੀ ॥

੧ ਸਬੰਧੀ। ੨ ਖਰਾ ਤੇ ਚੰਗਾ। ੩ ਸੰਕੇਤ ਕਰਕੇ। ੪ ਪਾਣੀ। ੫ ਕੁਤੇ ਵਾ ਕੂ=ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਰ=ਕਰਕੇ। ੬ ਅਗਨੀ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸੰਕੇਤਾਂ ਕਰਕੇ ਹੈ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਗਨੀ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੧੦	੧੮	੮	ਸੋਈ ਗਿਆਨੀ ਸੋਈ ਧਿਆਨੀ; ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਸੁਭਾਈ ॥
੬੧੧	੨	੯	ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਨ ਰਹਈ; ਫਿਰਿ ਆਵਤ ਬਾਰੋ ਬਾਰਾ ॥
	੧੩	੧੧	ਪ੍ਰਭ ਬਾਣੀ; [1]ਸਬਦੁ ਸੁਭਾਖਿਆ ॥
	੧੯	੧੨	ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ; ਤੂ ਮੇਰਾ 'ਗੁਰਹਾਈ' ॥ (੨) ਗੁਰ ਹਾਈ
੬੧੨	੧	੧੨	ਇਹੁ ਮਨੁ; ਤੇਰਾ ਭਾਈ ॥
	੨	੧੨	ਪਾਵ ਮਲੋਵਾ ਮਲਿ ਮਲਿ ਧੋਵਾ; ਇਹੁ ਮਨੁ ਤੈ-ਕੂ ਦੇਸਾ ॥
	੫	੧੨	ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਗੁਰਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ; ਸਭੁ ਅਕੁਲ ਨਿਰੰਜਨੁ ਡੀਠਾ ॥
	੭	੧੩	ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ; ਕਰਤਾ ਰੇ ॥ ਹਰਿ ਜੀਉ; ਨਾਮੁ ਪਰਿਓ ਰਾਮ ਦਾਸੁ ॥
	੧੨	੧੪	ਜਿਨਾ ਬਾਤ ਕੋ ਬਹੁਤੁ ਅੰਦੇਸਰੋ; ਤੇ ਮਿਟੇ ਸਭਿ ਗਇਆ ॥ [2]ਸਹਜ ਸੈਨ ਅਰੁ [3]ਸੁਖਮਨ ਨਾਰੀ; ਊਧ ਕਮਲ ਬਿਗਸਇਆ ॥ ਜੋਇ ਦੂਤ ਮੋਹਿ ਬਹੁਤੁ ਸੰਤਾਵਤ; ਤੇ 'ਭਇਆਨਕ' ਭਇਆ ॥

੧ ਉਪਦੇਸ਼ । ੨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਦੇ ਹਾਂ ।
੩ ਮਨ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਭਗਤੀ ਰੂਪ ਨਾਰੀ ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੧੨	੧੯	੧੫	ਜਿਸਨੋ ਵਿਸਰੈ ਮੇਰਾ ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ; ਤਿਸੁ ਲਾਖ ਬੇਦਨ ਜਣੁ ਆਈ ॥
੬੧੩	੩	੧੫	ਜਿਹ ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਸਾਰਿ ਗੁਰ ਤੇ ਬੇਮੁਖਾਈ; ਤੇ ਨਰਕ ਘੋਰ ਮਹਿ ਪਰਿਆ ॥
	੯	੧੬	ਬਿਦਿਆ ਮਹਿ [1]ਬਿਦੁਅੰਸੀ ਰਚਿਆ; ਨੈਨ ਦੇਖਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਹਿ ॥ ਜੈਸੀ ਭੂਖ ਤੈਸੀ ਕਾ ਪੂਰਕੁ; ਸਗਲ ਘਟਾ ਕਾ ਸੁਆਮੀ ॥
	੧੨	੧੭	ਹਮ ਪਾਪੀ, ਤੁਮ ਪਾਪ ਖੰਡਨ; ਨੀਕੋ ਠਾਕੁਰ ਦੇਸਾ ॥
	੧੭	੧੮	ਮਾਤ ਗਰਭ ਮਹਿ ਆਪਨ ਸਿਮਰਨੁ ਦੇ; ਤਹ ਤੁਮ ਰਾਖਨ-ਹਾਰੇ ॥
	੧੯	੧੮	ਕੀਤੇ ਕਉ,ਮੇਰੈ ਸੰਮਾਨੈ; ਕਰਣ-ਹਾਰੁ ਤ੍ਰਿਣੁ ਜਾਨੈ ॥
੬੧੪	੧੨	੨੦	ਘਾਲ ਨ ਭਾਨੈ, ਅੰਤਰ ਬਿਧਿ ਜਾਨੈ; ਤਾ ਕੀ ਕਰਿ ਮਨ ਸੇਵਾ ॥
	੧੩	੨੦	ਨਾਮੁ ਵਰਤਣਿ ਨਾਮੋ [2]ਵਾਲੇਵਾ; ਨਾਮੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ ॥
੬੧੫	੨	੨੨	ਸਿਮਰਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ; ਪਰਾਨੀ ॥ ਬਿਨਸੈ ਕਾਚੀ ਦੇਹ; ਅਗਿਆਨੀ ॥
	੪	੨੨	ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ, ਬਿਹਾਇ [3]ਅਵਰਦਾ; ਜੀਅ ਕੋ ਕਾਮੁ ਨ ਕੀਨਾ ॥ (ਅਵੱਰਦਾ ਬੋਲੋ)

੧ ਵਿਦਿਆਰਥੀ । ੨ ਪਦਾਰਥ ।

੩ ਉਮਰ ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੧੫	੮	੨੩	ਪੂਰੈ ਗੁਰਿ; ਮੇਟਿਓ ਭਰਮੁ ਅੰਧੇਰਾ ॥ ਭਜੁ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ; ਪ੍ਰਭੁ ਨੇਰਾ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨ, ਰਸੁ ਪੀਆ; ਮਨ ਤਨ ਰਹੇ ਅਘਾਈ ॥
	੧੩	੨੪	ਮੇਰਾ ਗੁਰੁ; ਹੋਆ ਆਪਿ ਸਹਾਈ ॥
	੧੪	੨੪	ਗੁਣ ਗਾਵਤ ਆਰਾਧਿ ਨਾਮੁ ਹਰਿ; ਆਏ ਅਪੁਨੈ ਥਾਨੇ ॥
੬੧੭	੧੯	੩੩	ਮੇਰੇ ਮਨ; ਜਪਿ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥
੬੧੮	੨	੩੪	ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰੈ; ਸੂਕਾ ਮਨੁ, ਸਾਧਾਰੈ ॥
	੭	੩੫	ਹਰਿ ਚਰਣ ਸਰਣ; ਮੋਹਿ ਚੇਰੋ ॥
	੯	੩੫	ਕਾਟਿ [1]ਸਿਲਕ ਕੀਨੋ ਅਪੁਨੋ ਦਾਸਰੋ; ਤਉ ਨਾਨਕ ਕਹਾ [2]ਨਿਹੋਰੋ ॥
	੮	੩੬	ਸੋਰਠਿ ੫ ॥ (ਇਸ ਅੰਗ ਨੂੰ 'ਪੰਜਵਾਂ' ਕਹਿਣਾ, 'ਮਹਲਾ' ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੦	੩੬	ਭਲੋ ਸਮੂਰਤੁ; ਪੂਰਾ ॥ ਸਾਂਤਿ ਸਹਜ ਆਨੰਦ, ਨਾਮੁ ਜਪਿ; ਵਾਜੇ ਅਨਹਦ ਤੂਰਾ ॥
	੧੬	੩੭	ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਕੀ ਅਚਰਜ ਵਡਿਆਈ; ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੇ॥ (ਅਚੱਰਜ ਬੋਲੋ)
	੧੭	੩੯	ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਨ ਕਮਲ; ਆਧਾਰ ॥

---

੧ ਫਾਹੀ। ੨ ਕਿਸੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਨਮੰਦ ਹੋਣਾ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੨੦	੧	੪੪	ਜੀਉ ਪਾਇ, ਪਿੰਡੁ ਜਿਨਿ ਸਾਜਿਆ; ਦਿਤਾ ਪੈਨਣੁ ਖਾਣੁ ॥
	੩	੪੫	ਹੋਈ, ਰਾਜੇ ਰਾਮ ਕੀ; ਰਖਵਾਲੀ ॥
	੪	੪੫	ਸੂਖ ਸਹਜ ਆਨਦ, ਗੁਣ ਗਾਵਹੁ; ਮਨੁ ਤਨੁ ਦੇਹ ਸੁਖਾਲੀ ॥
	੯	੪੬	ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕੀ; ਸਾਚੁ ਸਬਦੁ ਸਤਿ ਭਾਖਿਆ ॥
	੧੧	੪੭	ਅਪਣੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਆਪੇ ਰਾਖੇ; ਜਮਹਿ ਕੀਓ [1]ਹਟਤਾਰਿ ॥ (੨) ਹਟ ਤਾਰਿ
੬੨੧	੪	੫੦	ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਾ; ਮੇਰੈ ਨਾਲਿ ॥
	੮	੫੧	ਮਿਲਿ ਪੰਚਹੁ; ਨਹੀ ਸਹਸਾ ਚੁਕਾਇਆ ॥ ਸਿਕਦਾਰਹੁ; ਨਹ ਪਤੀਆਇਆ ॥ ਉਮਰਾਵਹੁ ਆਗੈ; ਝੇਰਾ ॥ ਮਿਲਿ ਰਾਜਨ ਰਾਮ; ਨਿਬੇਰਾ ॥
	੧੦	੫੧	ਆਇਆ; ਪ੍ਰਭ ਦਰਬਾਰਾ ॥
	੧੧	੫੧	ਤੂਹਾ ਸਮ ਠਾਕੁਰੁ; ਸਮ ਚੇਰਾ ॥
੬੨੨	੭	੫੪	ਜਪਿ ਅਨਦਿ ਰਹਉ; ਗੁਰ ਚਰਣਾ ॥
	੧੯	੫੬	ਸਰਣਿ ਸਚੇ ਕੀ; 'ਤਾਕੀ' ॥
੬੨੩	੯	੫੭	ਇਹੁ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਚਾਰੁ; ਸੁ ਜਾਨੈ ॥
	੧੭	੫੯	ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਹੁ; ਸਦਾ [2]'ਸੁਭਾਈ' ॥
੬੨੪	੪	੬੦	ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ ਤਿਲ ਕਾ ਕੋਈ; ਕਾਰਜ ਸਗਲ ਸਵਾਰੇ ॥

੧ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ । ੨ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੨੪	੯	੬੧	ਦਹਦਿਸ ਛਤ੍ਰ ਮੇਘ ਘਟਾ ਘਟ; ਦਾਮਨਿ ਚਮਕਿ ਡਰਾਇਓ ॥
	੧੦	੬੧	ਹੁਨਿ ਨਹੀ; [੧]ਸੰਦੇਸ [੨]ਰੋਮਾਇਓ ॥ (੨) ਸੰਦੇਸਰੋ ਮਾਇਓ
			ਏਕ ਕੋਸਰੋ ਸਿਧਿ ਕਰਤ ਲਾਲੁ; ਤਬ ਚਤੁਰ ਪਾਤਰੋ ਆਇਓ ॥
			ਕਿਉ ਬਿਸਰੈ ਇਹੁ ਲਾਲੁ ਪਿਆਰੋ; ਸਰਬ ਗੁਣਾ ਸੁਖਦਾਇਓ ॥
	੧੨	੬੧	ਭਾਂਭੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੋ; ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੂਰਾਇਓ ॥
	੧੩	੬੧	ਸਭੁ ਰਹਿਓ [੩]ਅੰਦੇਸਰੋ; ਮਾਇਓ ॥
	੧੯	੬੨	ਪਿਛਲੇ ਅਉਗਣ ਬਖਸਿ ਲਏ ਪ੍ਰਭੁ; ਆਗੈ ਮਾਰਗਿ ਪਾਵੈ ॥
੬੨੫	੭	੬੩	ਤੂਹੈ [੪]ਮੰਤ੍ਰੀ, ਸੁਨਹਿ ਪ੍ਰਭ ਤੂਹੈ; ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਕਰਣੈ-ਹਾਰਾ ॥
੬੨੬	੧੮	੭੦	ਜਨ ਨਾਨਕ; ਸਾਚੁ ਸੁਭਾਖਿਆ ॥
੬੨੭	੧੦	੭੪	ਇਹੁ [੫]ਲਹੁੜਾ; ਗੁਰੂ ਉਬਾਰਿਆ ॥
	੧੪	੭੫	ਪ੍ਰਭੁ; ਬਾਲਕ ਰਾਖੇ ਆਪੇ ॥
੬੨੮	੬	੭੮	ਘਟਿ ਘਟਿ; ਸਬਦੁ ਸੁਭਾਖੇ ॥
	੮	੭੮	ਪਾਈ ਨਾਨਕ; ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਈ ॥
	੧੩	੭੯	ਕਰੁ ਗਹਿ ਲੀਨੇ ਸਰਬਸੁ ਦੀਨੇ; ਆਪਹਿ ਆਪੁ ਮਿਲਾਇਆ ॥

੧ ਸੁਨੇਹਾ । ੨ ਪੁਚਾਇਆ । ੩ ਸੰਸੇ ।
੪ ਵਜ਼ੀਰ । ੫ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੨੮	੧੫	੮੦	ਖੰਨਾ ਸਗਲ ਰੇਨੁ; ਛਾਰੀ ॥
੬੨੯	੭	੮੩	ਅਪਨੇ ਕਾਜ ਕਉ; ਕਿਉ [1]ਅਲਕਾਈਐ ॥
	੧੦	੮੪	'ਸੁਖ ਸਾਂਦਿ'; ਘਰਿ ਆਇਆ ॥
	੧੨	੮੪	ਦਾਸੁ; ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮੁ ਵਖਾਣੈ ॥
	੧੪	੮੫	ਘਰਿ 'ਸਹੀ ਸਲਾਮਤਿ'; ਆਏ ॥
੬੩੦	੪	੮੭	ਅਚਰਜੁ; ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ॥ (ਅਚੱਰਜ ਬੋਲੋ)
	੬	੮੮	ਦੁਸਮਨ ਮਾਰਿ ਵਿਡਾਰੇ ਸਗਲੇ; ਦਾਸ ਕਉ ਸੁਮਤਿ ਦੀਤੀ ॥ (ਸੁਮੱਤਿ ਬੋਲੋ)
੬੩੧	੬	੯੩	ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ; [2]ਖਸਮਾਨਾ ਕਰਿ, ਪਿਆਰੇ ॥
	੭	੯੩	ਪਹਿਰਿ ਸਿਰਪਾਉ, ਸੇਵਕ ਜਨ ਮੇਲੇ; ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ ॥
	੧੫	੧	ਕਾਲੁ, ਬਿਆਲੁ ਜਿਉ ਪਰਿਓ ਡੋਲੈ; ਮੁਖ ਪਸਾਰੇ ਮੀਤ ॥
੬੩੨	੩	੩	ਨਾ ਹਰਿ ਭਜਿਓ ਨਾ ਗੁਰ 'ਜਨੁ' ਸੇਵਿਓ;
	੬	੪	ਜਿਹ ਸਿਮਰਤ ਗਨਕਾ ਸੀ ਉਧਰੀ; ਤਾ ਕੋ ਜਸੁ ਉਰ ਧਾਰੋ ॥
	੯	੪	ਅਜਾਮਲੁ ਪਾਪੀ, ਜਗੁ ਜਾਨੇ; ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥ ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਚੇਤ ਚਿੰਤਾਮਨਿ; ਤੈ ਭੀ ਉਤਰਹਿ ਪਾਰਾ ॥

[1] ਆਲਸ । [2] ਪੱਖ ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੩੨	੧੨	੫	ਕਉਨੁ ਨਾਮੁ ਗੁਰ, ਜਾ ਕੈ ਸਿਮਰੈ; ਭਵ ਸਾਗਰ ਕਉ ਤਰਈ ॥
	੧੬	੬	ਮਹਾ ਮੋਹ ਅਗਿਆਨਿ ਤਿਮਰਿ; ਮੋ ਮਨੁ ਰਹਿਓ ਉਰਝਾਈ ॥
	੧੭	੬	[1]ਬਿਖਿਆਸਕਤ ਰਹਿਓ, ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ; ਨਹ ਛੂਟੀ [2]ਅਧਮਾਈ ॥
੬੩੩	੧	੭	ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਕੇ ਮਤਿ ਸੁਨਿ; ਨਿਮਖ ਨ ਹੀਏ ਬਸਾਵੈ ॥
	੧੦	੯	ਕਹੰਉ ਕਹਾ 'ਯਿਆ' ਮਨ ਬਉਰੇ ਕਉ; ਇਨ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਲਗਾਇਓ ॥ 'ਯਿਆ' ਪਾਠ ਨੂੰ 'ਇਆ' ਬੋਲਣਾ, ਯਯਾ ਦੇ ਥਾਂ ਈੜੀ ਬੋਲਣੀ, ਪਰ 'ਯਯਾ' ਭੀ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹੋ)
	੧੭	੧੧	ਜੋ ਨਰੁ, ਦੁਖ ਮੈ; ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥
੬੩੪	੧੧	੧	ਤੂ ਆਪੇ ਦਾਨਾ, ਆਪੇ ਬੀਨਾ; ਤੂ ਦੇਵਹਿ ਮਤਿ ਸਾਈ ॥
੬੩੫	੧	੧	ਕਰਮ 'ਸੁਕਰਮ' ਕਰਾਏ ਆਪੇ; ਆਪੇ ਭਗਤਿ ਦ੍ਰਿੜਾਮੰ ॥ ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਜੂਠਿ ਲਹੈ, ਭੈ ਮਾਨੰ; ਆਪੇ ਗਿਆਨੁ ਅਗਾਮੰ ॥
	੫	੧	ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਜੇ ਕਿਛੁ ਹੋਵੈ ਅਪਣਾ; ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਤੁਮਾਰਾ ॥
	੮	੧	ਪੂਰਾ ਬੈਰਾਗੀ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਗੀ; ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਮਨੁ ਮਾਨੰ ॥

੧ ਬਿਖਿਆ=ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਮੋਹਤ ਹੋਕੇ । ੨ ਨੀਚਤਾਈ ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੩੫	੯	੨	ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਬੰਧਨੀ ਭਾਈ; ਕਰਮ ਧਰਮ ਬੰਧ ਕਾਰੀ ॥ ਪਾਪਿ ਪੁੰਨਿ ਜਗੁ ਜਾਇਆ ਭਾਈ; ਬਿਨਸੈ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰੀ ॥
	੧੦	੨	ਸੁਣਿ ਪੰਡਿਤ; ਕਰਮਾ ਕਾਰੀ ॥
	੧੧	੨	ਸਾਸਤੁ ਬੇਦੁ, ਬਕੈ ਖੜੋ ਭਾਈ; ਕਰਮ ਕਰਹੁ ਸੰਸਾਰੀ ॥
	੧੨	੨	ਇਨ ਬਿਧਿ ਡੂਬੀ [1]ਮਾਕੁਰੀ ਭਾਈ; ਊਂਡੀ ਸਿਰ ਕੈ ਭਾਰੀ ॥
	੧੮	੨	ਇਹੁ ਜਗੁ ਤਾਗੋ ਸੂਤ ਕੋ ਭਾਈ; ਦਹ ਦਿਸ ਬਾਧੋ ਮਾਇ ॥
੬੩੬	੪	੩	ਤਿਨ੍ਹਾ ਠਾਕ ਨ ਪਾਈਐ ਪਿਆਰੇ; ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸਨ ਹਰੇ ॥
	੧੮	੪	ਤੂ ਗੁਣ ਦਾਤੌ ਨਿਰਮਲੋ ਭਾਈ; ਨਿਰਮਲੁ ਨਾ ਮਨੁ ਹੋਇ ॥
	੧੯	੪	ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮਾ; ਤੂ ਕਰਤਾ ਕਰਿ ਵੇਖੁ ॥
੬੩੭	੩	੪	ਰੂੜੌ ਰੂੜੌ ਆਖੀਐ ਭਾਈ; ਰੂੜੌ ਲਾਲ, ਚਲੂਲੁ ॥
	੮	੪	ਬਈਅਰਿ ਬੋਲੈ ਮੀਠੁਲੀ ਭਾਈ; ਸਾਚੁ ਕਹੈ ਪਿਰ ਭਾਇ ॥ ਬਿਰਹੈ ਬੇਧੀ ਸਚਿ ਵਸੀ ਭਾਈ; ਅਧਿਕ ਰਹੀ ਹਰਿ ਨਾਇ ॥

[1] ਮੱਕੜੀ ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੩੮	੧੧	੪	ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਵਸੈ ਭਾਈ; ਨਾਨਕ ਮਿਲਣੁ ਸੁਭਾਇ ॥
	੧੩	੧	ਭਗਤਾ ਦੀ ਸਦਾ ਤੂ ਰਖਦਾ, ਹਰਿ ਜੀਉ; ਧੁਰਿ ਤੂ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ॥
	੧੫	੧	ਭਗਤਾ ਕੀ ਪੈਜ, ਰਖੁ ਤੂ ਸੁਆਮੀ; ਭਗਤ ਤੇਰੀ ਸਰਣਾਈ ॥
੬੩੯	੫	੩	ਪਿਰ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਨ ਜਾਣਈ ਭਾਈ; ਸਾ ਕੁਲਖਣੀ ਕੁਨਾਰਿ ॥
	੧੯	੧	ਮਿਟੈ ਅੰਧੇਰਾ ਅਗਿਆਨਤਾ ਭਾਈ; ਕਮਲ ਹੋਵੈ ਪਰਗਾਸੁ ॥
੬੪੦	੮	੧	ਬਹੁ ਗੁਣ, ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬੈ ਭਾਈ; ਹਉ ਤਿਸਕੈ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥
	੯	੧	ਜਿਸੁ ਗੁਰੁ ਸਾਚਾ ਭੇਟੀਐ ਭਾਈ; ਪੂਰਾ ਤਿਸੁ ਕਰਮਾਉ ॥
੬੪੧	੨	੨	ਕਉੜਾ ਹੋਇ ੧ ''ਪਤਿਸਟਿਆ' ਪਿਆਰੇ; ਤਿਸ ਤੇ ਉਪਜਿਆ ਸੋਗੁ ॥
	੧੨	੨	ਸੰਮ੍ਰਥ ਪੁਰਖੁ ਦਇਆਲ ਦੇਉ ਪਿਆਰੇ; ਭਗਤਾ ਤਿਸ ਕਾ ਤਾਣੁ ॥
	੧੯	੩	ਮੋਨਿ ਭਇਓ, ਕਰ ਪਾਤੀ ਰਹਿਓ; ਨਗਨ ਫਿਰਿਓ ਬਨ ਮਾਹੀ ॥
੬੪੨	੧	੩	ਮਨ ਕਾਮਨਾ, ਤੀਰਥ ਜਾਇ ਬਸਿਓ; ਸਿਰਿ ਕਰਵਤ ਧਰਾਏ ॥ (ਕਰਵੱਤ ਬੋਲਣਾ)

੧ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਵਾ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਵਾ ਇਸਥਿਤ ਹੋਇਆ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੪੨	੧੦	੩	ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ ਵਾਰ ਮਹਲੇ ੪ ਕੀ (ਚਉਥੇ ਕੀ ਬੋਲੋ)
	੧੧	੧	ਦੰਦੀ [1]ਮੈਲੁ ਨ, [2]ਕਤੁ ਮਨਿ; ਜੀਭੈ ਸਚਾ ਸੋਇ ॥
	੧੩	੧	ਸਦਾ ਸੀਗਾਰੀ ਨਾਉ ਮਨਿ; ਕਦੇ ਨ ਮੈਲੁ [3]ਪਤੰਗੁ ॥ ਦੇਵਰ ਜੇਠ ਮੁਏ, ਦੁਖਿ; ਸਸੂ ਕਾ ਡਰੁ ਕਿਸੁ ॥
	੧੬	੧	ਗੁਰਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ; ਮਨੁ ਅਨਤ, ਨ ਕਾਹੂ ਡੋਲੇ ॥
੬੪੩	੧	੨	ਹਉਮੈ ਜਲਤੇ ਜਲਿ ਮੁਏ; ਭ੍ਰਮਿ ਆਏ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ॥
	੪	੨	ਜਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ, ਜੀਵਦਿਆ ਮੁਇਆ ਨ ਵਿਸਰੈ; ਸੇਈ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਣ ॥
	੭	੨	ਹਉ ਗੋਲਾ ਲਾਲਾ ਤੁਧੁ; ਮੈ ਹੁਕਮੁ ਫੁਰਮਾਈਐ ॥
	੯	੩	ਮਤੁ ਜਾਣਹੁ ਜਗੁ ਜੀਵਦਾ; ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਮੁਇਆਸੁ ॥
	੧੧	੩	ਮਨਮੁਖਾ ਨੋ, ਕੋ ਨ [4]ਵਿਸਹੀ; ਚੁਕਿ ਗਇਆ ਵੇਸਾਸੁ ॥
੬੪੪	੩	੪	ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗੁ ਨ ਜਾਣੈ; ਭ੍ਰਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥
	੭	੪	ਤਿਸੁ ਰੂਪੁ ਨ ਰੇਖ ਅਦ੍ਰਿਸਟੁ; ਕਹੁ ਜਨ ਕਿਉ ਧਿਆਈਐ ॥
	੮	੪	ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਬੁਝਾਏ ਆਪਿ; ਸੁ ਹਰਿ ਮਾਰਗਿ ਪਾਈਐ ॥
੬੪੫	੮	੭	ਜਿਉ ਛੁਟੜਿ ਘਰਿ ਘਰਿ ਫਿਰੈ; ਦੁਹਚਾਰਣਿ ਬਦ ਨਾਉ ॥

੧ ਦ੍ਵੈਤ ਰੂਪ ਮੈਲ । ੨ ਕਤਰਾ ਮਾਤ੍ਰ । ੩ ਸਰੀਰ । ੪ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੪੫	੧੩	੮	ਇਹੁ ਭੋਜਨੁ ਅਲਭੁ ਹੈ ਸੰਤਹੁ; ਲਭੈ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ ॥
	੧੪	੮	ਏਹ [1]ਮੁਦਾਵਣੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਈ; ਗੁਰਸਿਖਾ ਲਧੀ ਭਾਲਿ ॥
੬੪੬	੧੩	੧੧	[2]ਸੇਖਾ [3]'ਚਉਚਕਿਆ' [4]ਚਉਵਾਇਆ; ਏਹੁ ਮਨੁ ਇਕਤੁ ਘਰਿ ਆਣਿ ॥ (ਚਉ-ਚੱਕਿਆ ਬੋਲੋ)
੬੪੭	੫	੧੨	ਪੰਡਿਤ ਤਿਨ ਕੀ 'ਬਰਕਤੀ', ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਖਾਇ; ਜੋ ਰਤੇ ਹਰਿ ਨਾਇ ॥ (ਬਰੱਕਤੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੬੪੮	੬	੧੪	ਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲਹੁ ਸਭਿ; ਗੁਰੁ ਆਖਿ, ਗੁਰੂ ਜੀਵਾਈਆ ॥
	੬	੧੫	ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਨੀ; ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧੁਲੇ, ਅਵਰੇ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥
	੧੩	੧੬	ਇਕਿ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਉਸਟੀਅਹਿ; ਇਕਿ ਭੀ ਫਿਰਿ [5]ਹਸਣਿ ਪਾਹਿ ॥
	੧੫	੧੬	ਤਿਨ ਕੇ ਘਰ ਮੰਦਰ, ਮਹਲ ਸਰਾਈ, ਸਭਿ ਪਵਿਤੁ ਹਹਿ; ਜਿਨੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਕ ਸਿਖ, ਅਭਿਆਗਤ, ਜਾਇ ਵਰਸਾਤੇ ॥ (ਅਭਿਆ-ਗਤ ਬੋਲੋ)

੧ ਬੁਝਾਰਤ। ੨ ਸ਼ੇਖ ਜ਼ਾਤੀ ਵਾ ਸਿਖਿਆ ਵਾਲੇ। ੩ ਚੌਹਾਂ ਚੱਕਾਂ ਵਿਚ। ੪ ਮਨ ਨੂੰ ਫੈਲਾਇਆ ਹੈ ਵਾ ਚਾ-ਪੁਨਾਂ ਉਚਕਿਆ,ਠੱਗੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਵਾ ਚਾਲਿਆ ਹੋਇਆ। ੫ ਖੂਹ ਧੌਲ ਪੁਰ ਦੀ ਬੋਲੀ, ਪਾਰਸੀ ਜਿਸ ਡੂੰਘੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਹੱਸਣ' ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੪੮	੧੬	੧੬	ਤਿਨ ਕੇ ਤੁਰੇ ਜੀਨ [1]ਖੁਰਗੀਰ, ਸਭਿ ਪਵਿਤੁ ਹਹਿ; ਜਿਨੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਿਖ, ਸਾਧ ਸੰਤ ਚੜਿ ਜਾਤੇ ॥
੬੪੯	੯	੧੮	ਮਹਲੁ ਕੁਮਹਲੁ ਨ ਜਾਣਨੀ; ਮੂਰਖ ਅਪਣੈ ਸੁਆਇ ॥
	੧੪	੧੮	ਧਨੁ ਧਨੁ ਭਾਗ ਤਿਨਾ ਗੁਰਮੁਖਾ; ਜੋ ਗੁਰ ਸਿਖ ਲੈ ਮਨੁ ਜਿਣਤਿਆ ॥
	੧੬	੧੯	ਬ੍ਰਹਮੁ ਬਿੰਦੈ, ਤਿਸਦਾ 'ਬ੍ਰਹਮਤੁ' ਰਹੈ; ਏਕ ਸਬਦਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥ (ਬ੍ਰਹਮੱਤੁ ਬੋਲੋ)
੬੫੦	੫	੨੦	ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਿਹੂਣੇ ਮਨਮੁਖੀ; ਜਾਸਨਿ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇ ॥
	੭	੨੦	ਸਾ ਸਿਧਿ ਸਾ ਕਰਮਾਤਿ ਹੈ; ਅਚਿੰਤੁ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਦਾਤਿ ॥
	੯	੨੦	ਹਰਿ ਜਸੁ ਸੁਣਹ; ਤਿਸੁ ਕਵਲਾਕੰਤਾ ॥ ('ਕਵਲਾਕੰਤਾ' ਇਕੱਠਾ ਹੈ)
	੧੭	੨੧	ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੀਗਾਰੁ ਬਨਾਵਹੁ ਹਰਿ ਜਨ; ਹਰਿ ਕਾਪੜੁ ਪਹਿਰਹੁ ਖਿਮ ਕਾ ॥
	੧੮	੨੧	ਐਸਾ ਸੀਗਾਰੁ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ; ਹਰਿ ਲਾਗੈ ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰਿਮ ਕਾ ॥
੬੫੧	੯	੨੩	ਰੇ ਜਨ [2]ਉਥਾਰੈ ਦਬਿਓਹੁ; ਸੁਤਿਆ ਗਈ ਵਿਹਾਇ ॥

੧ ਤਾਹਰੂ ਦੇ ਹੇਠਲਾ ਬਸਤ੍ਰ ਜੋ ਗੱਦੀਆਂ ਜੋੜ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਛਾਤੀ ਉਤੇ ਹੱਥ ਆ ਕੇ ਦਬਾ ਪੈ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਬਹੁਤਾ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਖਾਣ ਨਾਲ ਦਬਾ ਪੈ ਜਾਣਾ ਭਾਵ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਦੱਬੇ ਨਾਲ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੫੧	੧੫	੨੨	ਹਰਿ ਜੀਉ ਤਿਨ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਨਾ ਕਰਹੁ; [1]'ਪਾਪਿਸਟ' ਹਤਿਆਰੀ ॥ ਓਹਿ ਘਰਿ ਘਰਿ ਫਿਰਹਿ ਕੁਸੁਧ ਮਨਿ; ਜਿਉ 'ਧਰਕਟ' ਨਾਰੀ ॥
੬੫੨	੯	੨੫	ਸੋ ਹਰਿ ਜਨੁ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਦਾ; ਹਰਿ 'ਹਰਿਜਨੁ' ਇਕ ਸਮਾਨਿ ॥ (ਹਰਿਜਨੁ ਇਕੱਠਾ ਹੈ)
੬੫੩	੫	੨੭	ਕਿਆ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਹੀ ਦੈ ਕੀਤੈ; ਜਾਂ ਧੁਰਿ ਕਿਰਤੁ, ਓਸਦਾ ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਪਇਆ ॥
	੯	੨੭	ਗੁਰਿ ਸਚੈ ਬਧਾ ਥੇਹੁ; ਰਖਵਾਲੇ ਗੁਰਿ ਦਿਤੇ ॥
	੧੦	੨੯	ਤਾ ਕੀ ਰਜਾਇ ਲੇਖਿਆ ਪਾਇ; ਅਬ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ਪਾਂਡੇ ॥ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ [2]ਹਾਸਲੁ, ਤਦੇ ਹੋਇ ਨਿਬੜਿਆ; [3]ਹੰਢਹਿ ਜੀਅ ਕਮਾਂਦੇ ॥
	੧੯	੨੯	ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਨਿ, ਤਿਨ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ਹੈ; ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਸੋਭਾ ਹੋਇ ॥
੬੫੪	੩	੦	ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ; ਬਾਣੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕੀ ਘਰੁ ੧ ('ਘਰੁ ਪਹਿਲਾ' ਬੋਲੋ)
	੪	੧	[4]ਬੁਤ ਪੂਜਿ ਪੂਜਿ ਹਿੰਦੂ ਮੂਏ; ਤੁਰਕ ਮੂਏ [5]ਸਿਰੁ ਨਾਈ ॥

੧ ਪਾਪ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸਟ=ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ੨ ਪ੍ਰਾਪਤ। ੩ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ੪ ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ ਨਕਲ, ਕਾਗਜ਼, ਪੱਥਰ, ਕਾਠ ਵਾ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ। ੫ ਮਸਜਦਾਂ ਅਗੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਕੇ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੫੪	੬	੧	ਕਬਿਤ ਪੜੇ ਪੜਿ ਕਬਿਤਾ ਮੂਏ; ਕਪੜ ਕੇਦਾਰੈ ਜਾਈ ॥ (ਕਬਿੱਤ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ, 'ਕੱਪੜ' ਬੋਲੋ)
	੭	੧	ਦਰਬੁ ਸੰਚਿ ਸੰਚਿ ਰਾਜੇ ਮੂਏ; [1]ਗਡਿ ਲੇ ਕੰਚਨ ਭਾਰੀ ॥
	੯	੨	ਜਬ ਜਰੀਐ ਤਬ ਹੋਇ ਭਸਮ ਤਨੁ; ਰਹੈ ਕਿਰਮ ਦਲ ਖਾਈ ॥
	੧੦	੨	ਕਾਹੇ ਭਈਆ ਫਿਰਤੌ; ਫੂਲਿਆ ਫੂਲਿਆ ॥
	੧੧	੨	ਜਿਉ ਮਧੁ ਮਾਖੀ, ਤਿਉ [2]ਸਠੋਰਿ ਰਸੁ; ਜੋਰਿ ਜੋਰਿ ਧਨੁ ਕੀਆ ॥
	੧੨	੨	ਦੇਹੁਰੀ [3]ਲਉ, [4]ਬਰੀ ਨਾਰਿ ਸੰਗ ਭਈ; ਆਗੈ ਸਜਨ ਸੁਹੇਲਾ ॥ [5]ਮਰਘਟ ਲਉ, ਸਭੁ ਲੋਗੁ ਕੁਟੰਬੁ ਭਇਓ; ਆਗੈ ਹੰਸੁ ਅਕੇਲਾ ॥
	੧੫	੩	ਕਾਲ ਗ੍ਰਸਤ ਸਭ ਲੋਗ ਸਿਆਨੇ; ਉਠਿ ਪੰਡਤ, ਪੈ ਚਲੇ ਨਿਰਾਸਾ ॥
	੧੭	੩	ਭਗਤਿ [6]ਨਾਰਦੀ, ਰਿਦੈ ਨ ਆਈ; ਕਾਛਿ [7]ਕੂਛਿ ਤਨੁ ਦੀਨਾ ॥
	੧੯	੩	ਪਰਿਓ ਕਾਲੁ ਸਭੈ ਜਗ ਊਪਰ; ਮਾਹਿ ਲਿਖੇ ਭ੍ਰਮ ਗਿਆਨੀ ॥

---

੧ ਗੱਡ ਲਿਆ। ੨ ਮੂਰਖ। ੩ ਤੱਕ। ੪ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ। ੫ ਮਸਾਣ ਭੂਮੀ। ੬ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਵਾ ਨਾ-ਅਰ-ਦੀ, ਵੈਰੀ ਜੋ ਅਗਿਆਨ ਹੈ ਤਿਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਨਾਸ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਐਸੀ ਭਗਤੀ। ੭ ਪਾਲ ਪਲੋਸ ਕੇ ਵਾ ਮਿਣ ਮਿਣਾ ਕੇ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੫੪	੧੯	੩	ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜਨ ਭਏ [1]ਖਾਲਸੇ;
			ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਜਿਹ ਜਾਨੀ ॥
੬੫੫	੨	੪	ਅਬ [2]ਬੇਗਲ; ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥
	੫	੪	ਗੁਰ; ਕਿੰਚਤ ਕਿਰਪਾ ਕੀਨੀ ॥
			ਸਭੁ ਤਨੁ ਮਨੁ ਦੇਹ; ਹਰਿ ਲੀਨੀ ॥
	੯	੫	ਤੇਰੇ ਗਲਹਿ [3]ਤਉਕੁ; ਪਗ [4]ਬੇਰੀ ॥
	੧੧	੫	ਸੁ ਰਸੁ; ਕਬੀਰੈ ਜਾਨਿਆ ॥
	੧੨	੬	ਸਦ ਜੀਵਨੁ; ਭਲੋ 'ਕਹਾਂਹੀ' ॥ (੨) ਕਹਾਂ ਹੀ
	੧੫	੬	ਜਾਚਕ ਜਨ; ਦਾਤਾ ਪਾਇਆ ॥
੬੫੬	੨	੮	ਝੂਠੇ; ਕਹਾ ਬਿਲੋਵਸਿ ਪਾਨੀ ॥
	੩	੮	ਜਉ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਹੈ; ਮਲਨਾਂ ॥
			[5]ਲਉਕੀ; ਅਠ ਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨ੍ਹਾਈ ॥
			ਕਉਰਾ-ਪਨੁ; ਤਊ ਨ ਜਾਈ ॥
	੮	੯	ਹਿਰਦੈ ਰਾਮੁ; ਕੀ ਨ ਜਪਹਿ ਸਵੇਰਾ ॥
	੧੬	੧੧	ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਕਰੈ; ਜਨੁ [6]ਬੀਂਧਾ ॥ (੨) ਪਾਠ 'ਬੀਂਧਾ' ਵੀ ਹੈ
			ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੀਤਾ; ਲਬੋ ॥ (ਲੱਬੋ, ਫੱਬੋ ਬੋਲੋ)
	੧੯	੧	ਨਾਦਿ ਸਮਾਇਲੋ ਰੇ; ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟਿਲੇ ਦੇਵਾ ॥
੬੫੭	੧	੧	ਜਹ; [7]ਝਿਲਿਮਿਲਿਕਾਰੁ ਦਿਸੰਤਾ ॥

੧ ਸ਼ੁੱਧ ਸਰੂਪ । ਨੋਟ—'ਖਾਲਸੇ' ਪਾਠ ਸ਼ੁਧ ਹੈ, ਖਾਲਾਸੇ ਤੇ ਖੁਲਾਸੇ ਪਾਠ ਸ਼ੁਧ ਨਹੀਂ । ੨ ਛੇਤੀ ਜਾਂ ਦ੍ਵੈਤ ਦੀ ਗੱਲ । ੩ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਜੰਜੀਰ ਵਾਲਾ ਪਟਾ । ੪ ਦ੍ਵੈਤ ਰੂਪੀ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਬੇੜੀ ਹੈ । ੫ ਤੂੰਬੀ । ੬ ਸਨਿਗਧ ਹੋ ਕੇ । ੭ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੫੭	੨	੧	ਨੇਰੈ; ਨਾਹੀ ਦੂਰਿ ॥
			ਚਮਕਾਰ; ਬੀਜੁਲ ਤਹੀ ॥
	੩	੧	ਜਹ ਅਨਹਤ ਸੂਰ ਉਜ੍ਯ਼ਾਰਾ ॥ (ਉਜਿਆਰਾ ਬੋਲੋ)
	੫	੨	ਤੇ ਪਹਿ, ਦੁਗਣੀ ਮਜੂਰੀ ਦੈਹਉ;
			ਮੋਕਉ, [1]ਬੇਢੀ ਦੇਹੁ ਬਤਾਈ ਹੋ ॥
	੬	੨	ਦੇਖੁ; ਬੇਢੀ ਰਹਿਓ ਸਮਾਈ ॥
	੭	੨	ਲੋਗ ਕੁਟੰਬ ਸਭਹੂ ਤੇ ਤੋਰੈ;
			ਤਉ ਆਪਨ ਬੇਢੀ ਆਵੈ ਹੋ ॥
	੯	੨	ਨਾਮੇ ਕੇ ਸੁਆਮੀ, [2]ਸੀਅ [3]ਬਹੋਰੀ;
			ਲੰਕ ਭਭੀਖਣ [4]ਆਪਿਓ ਹੋ॥
	੧੦	੩	ਅਣ-ਮੜਿਆ; ਮੰਦਲੁ ਬਾਜੈ ॥
	੧੧	੩	ਜਿਹ ਮਿਲਿਐ; ਦੇਹ ਸੁਦੇਹੀ ॥
	੧੨	੩	ਮੁਖ ਮਨਸਾ; ਰਤਨੁ ਪਰੋਇਆ ॥
	੧੭	੧	ਅਨਲ ਅਗਮ ਜੈਸੇ, ਲਹਰਿ [5]ਮਇ [6]ਓਦਧਿ;
			ਜਲ ਕੇਵਲ ਜਲ ਮਾਂਹੀ ॥ (੨) ਮਇਓ ਦਧਿ
	੧੯	੧	ਨਰਪਤਿ ਏਕੁ, ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਸੋਇਆ;
			ਸੁਪਨੇ ਭਇਆ ਭਿਖਾਰੀ ॥
੬੫੮	੧	੧	ਅਨਿਕ [7]ਕਟਕ ਜੈਸੇ, ਭੂਲਿ ਪਰੇ;
			ਅਬ ਕਹਤੇ ਕਹਨੁ ਨ ਆਇਆ ॥

੧ ਛੱਪਰ ਦੇ ਥੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਹਰੀ । ੨ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ।
੩ ਉਬਾਰਿਆ, ਮੋੜਿਆ, ਸੀਅ=ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ । ੪ ਅਰਪਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।
੫ ਰੂਪ । ੬ ਸਮੁੰਦਰ । ੭ ਕੜਾ ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੫੮	੩	੨	ਜਉ ਹਮ ਬਾਂਧੇ ਮੋਹ ਫਾਸ; ਹਮ ਪ੍ਰੇਮ ਬਧਨਿ ਤੁਮ ਬਾਧੇ ॥
	੬	੨	ਆਪਨ ਬਾਪੈ, ਨਾਹੀ ਕਿਸੀ ਕੋ; ਭਾਵਨ ਕੋ ਹਰਿ ਰਾਜਾ ॥
			ਮੋਹ [1]ਪਟਲ, ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਬਿਆਪਿਓ; ਭਗਤ ਨਹੀ ਸੰਤਾਪਾ ॥
	੮	੩	ਦੁਲਭ ਜਨਮੁ ਪੁੰਨ ਫਲ ਪਾਇਓ; ਬਿਰਥਾ ਜਾਤ, [2]ਅਬਿਬੇਕੇ ॥
	੧੨	੩	ਕਹੀਅਤ ਆਨ, [3]ਅਚਰੀਅਤ ਅਨ ਕਛੁ; ਸਮਝ ਨ ਪਰੈ, ਅਪਰ ਮਾਇਆ ॥ ('ਅੱਪਰ' ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
			ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ, ਉਦਾਸ ਦਾਸ ਮਤਿ; ਪਰਹਰਿ ਕੋਪੁ, ਕਰਹੁ ਜੀਅ ਦਇਆ ॥
	੧੩	੪	ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ਸੁਰਤਰ ਚਿੰਤਾਮਨਿ; ਕਾਮਧੇਨੁ ਬਸਿ ਜਾ ਕੇ ॥
	੧੭	੫	ਜਉ ਤੁਮ ਗਿਰਿਵਰ; ਤਉ ਹਮ ਮੋਰਾ ॥
	੧੮	੫	ਮਾਧਵੇ ਤੁਮਨ ਤੋਰਹੁ; ਤਉ ਹਮ ਨਹੀ ਤੋਰਹਿ ॥ (੨) ਤੁਮ ਨ ਤੋਰਹੁ
੬੫੯	੮	੭	'ਚਮਰਟਾ'; ਗਾਂਠਿ ਨ ਜਨਈ ॥ (ਚਮਰੱਟਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)

---

੧ ਪੜਦਾ । ੨ ਅਗਿਆਨ ਕਰ ਕੇ ।
੩ ਕਰਤੱਬ ।

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੫੯	੮	੭	ਆਰ ਨਹੀ; ਜਿਹ; ਤੋਪਉ ॥
			ਨਹੀਂ ਰਾਂਬੀ; ਠਾਉ ਰੋਪਉ ॥
	੧੨	੧	ਨੈਨਹੁ ਨੀਰੁ ਬਹੈ, ਤਨੁ ਖੀਨਾ;
			ਭਏ ਕੇਸ ਦੁਧ ਵਾਨੀ ॥
	੧੩	੨	ਰਾਮਰਾਇ; ਹੋਹਿ ਬੈਦ, 'ਬਨਵਾਰੀ' ॥
			(ਰਾਮਰਾਇ ਇਕੱਠਾ ਹੈ)
	੧੪	੧	ਐਸੀ ਬੇਦਨ, ਉਪਜਿ ਖਰੀ ਭਈ;
			ਵਾ ਕਾ ਅਉਖਧੁ ਨਾਹੀ ॥

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ

ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧ ਚਉਪਦੇ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੬੦	੪	੧	ਜੀਉ ਡਰਤੁ ਹੈ ਆਪਣਾ; ਕੈ ਸਿਉ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ॥
	੧੨	੨	ਅੰਧੇ ਜੀਵਨਾ ਵੀਚਾਰਿ; ਦੇਖਿ ਕੇਤੇ-ਕੇ ਦਿਨਾ ॥
੬੬੧	੪	੩	ਤਪੈ [1]ਹਿਆਉ; ਜੀਅੜਾ ਬਿਲਲਾਇ ॥
	੮	੩	ਹੁਣਿ ਉਠਿ ਚਲਣਾ; ਮੁਹਤਿ, [2]'ਕਿ' ਤਾਲਿ ॥
	੯	੩	ਵਿਣੁ ਨਦਰੀ; ਨਾਨਕ ਨਹੀ ਕੋਇ ॥
	੧੧	੪	ਆਤਮਾ ਪਰਾਤਮਾ; ਏਕੋ ਕਰੈ ॥
	੧੭	੪	ਜਪੁ ਤਪੁ ਸਭੁ; ਇਹੁ ਸਬਦੁ ਹੈ ਸਾਰੁ ॥
੬੬੨	੭	੬	ਖੋਟੇ ਕਾ ਮੁਲੁ; ਏਕੁ [3]ਦੁਗਾਣਾ ॥
	੯	੬	ਨਾਨਕ ਜਾਣੈ; ਜਾਣੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

੧ ਹਿਰਦਾ । ੨ 'ਕਿ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਅਥਵਾ ।
੩ ਗੋਲੀਆਂ ਜਾਂ ਇਕ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਦੋ ਕਰ ਦੇਣੇ ।

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੬੨	੧੧	੭	ਖੋਟਾ, ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ; ਵੇਖੁ ॥
	੧੨	੭	ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਨਾਵੈ; ਜੀਆ ਘਾਇ ॥
	੧੫	੭	[1]ਦਾਨਸਬੰਦੁ ਸੋਈ; ਦਿਲਿ ਧੋਵੈ ॥ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਸੋਈ; ਮਲੁ ਖੋਵੈ ॥
	੧੯	੮	[2]'ਥਾਨਸਟ', [3]ਜਗ ਭਰਿਸਟ ਹੋਏ; ਡੂਬਤਾ ਇਵ ਜਗੁ ॥ (ਥਾਨੱਸਟ ਬੋਲੋ)
੬੬੩	੬	੯	ਧੂਪੁ [4]ਮਲਆਨ ਲੋ, ਪਵਣੁ ਚਵਰੋ ਕਰੇ; ਸਗਲ ਬਨਰਾਇ ਫੂਲੰਤ ਜੋਤੀ ॥ ਕੈਸੀ, ਆਰਤੀ ਹੋਇ; ਭਵ ਖੰਡਨਾ ਤੇਰੀ ਆਰਤੀ ॥
	੯	੯	ਸਹਸ ਪਦ ਬਿਮਲ, ਨਨ ਏਕ ਪਦ; ਗੰਧ ਬਿਨੁ, ਸਹਸ ਤਵ ਗੰਧ; ਇਵ ਚਲਤ ਮੋਹੀ ॥ ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ; ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ ॥
	੧੦	੯	ਗੁਰ ਸਾਖੀ; ਜੋਤਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ॥
	੧੧	੯	ਹਰਿ ਚਰਣ ਕਮਲ ਮਕਰੰਦ, ਲੋਭਿਤ ਮਨੋ; ਅਨ ਦਿਨੋ ਮੋਹਿ ਆਹੀ ਪਿਆਸਾ ॥
	੧੭	੧	ਸੁਖ ਮਨ ਅੰਤਰਿ; ਸਹਜਿ ਸਮਾਣੀ ॥
੬੬੪	੨	੨	ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਨੁ ਨਿਰਮਲੁ; ਅਤਿ ਅਪਾਰਾ ॥
	੯	੩	ਸਦਾ ਧਨੁ; ਅੰਤਰਿ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲੇ ॥

---

੧ ਅਕਲਮੰਦ । ੨ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਥਾਂ ।
੩ ਯੱਗਾਂ ਵਾਲੇ ਥਾਂ ਭੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਲੋਕ ਵੱਸਣ ਲਗ ਪਏ ਹਨ ।
੪ ਮਲਿਆਗਰ ਚੰਨਣ ਤੱਕ ਵਾ ਮਲ=ਚੰਨਣ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਲੱਗਣ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਖੁਸ਼ਬੂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਇਹ ਧੂਪ ਦਾ ਧੁਖੋਣਾ ਹੈ ।

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੬੪	੧੨	੩	ਗੁਰ ਤੇ ਸਾਤਿ; ਸਹਜ ਸੁਖੁ ਬਾਣੀ ॥
	੧੫	੪	ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੩ ਤੀਜਾ ॥ (ਤੀਜਾ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਮਹਲਾ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਤ੍ਰੈ ਨਹੀਂ ਉਚਾਰਨਾ,ਤੀਜਾ ਬੋਲਣਾ ਹੈ)
	੧੮	੪	ਭਗਤਿ ਕਰੇ ਜਨੁ; ਵਡਿਆਈ ਪਾਏ ॥
੬੬੫	੧੧	੬	ਮਨੁ, ਮੈ ਮਤੁ; ਮੈਗਲ [1]ਮਿਕਦਾਰਾ ॥
	੧੨	੬	ਗੁਰਮੁਖਿ ਇਹੁ ਮਨੁ; ਲਇਆ ਸਵਾਰਿ ॥
	੧੫	੭	ਕਾਚਾ ਧਨੁ ਸੰਚਹਿ; ਮੂਰਖ ਗਾਵਾਰ ॥
੬੬੬	੭	੮	ਨਾਵੈ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਮਿਤਿ; ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ॥
	੧੦	੯	ਹੋਹੁ ਦੈਆਲ, ਨਾਮੁ ਦੇਹੁ ਮੰਗਤ ਜਨ ਕੰਉ; ਸਦਾ ਰਹਉ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ॥
	੧੭	੧	ਹਰਿ ਗੁਣ ਕਹਿ ਨ ਸਕਉ; ਬਨਵਾਰੀ ॥
	੧੯	੧	ਜਿਉ ਕੰਚਨੁ ਬੈਸੰਤਰਿ ਤਾਇਓ; 'ਮਲੁਕਾਟੀ' ਕਟਿਤ ਉਤਾਰੀ ॥
੬੬੭	੬	੨	ਕਿਆ ਹਮ ਕਿਰਮ, ਨਾਨ੍ ਨਿਕ ਕੀਰੇ; ਤੁਮ੍ ਵਡ ਪੁਰਖ ਵਡਾਗੀ ॥ ਤੁਮ੍ਰੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਕਹਿ ਨ ਸਕਹਿ ਪ੍ਰਭ; ਹਮ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਲਹ ਅਭਾਗੀ ॥
	੧੫	੨	ਹਮ ਅੰਧੁਲੇ ਅੰਧ ਬਿਖੈ ਬਿਖੁ ਰਾਤੇ; ਕਿਉ ਚਾਲਹ ਗੁਰ ਚਾਲੀ ॥

੧ ਸਦਰਸ਼, ਮਾਨਿੰਦ ।

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੬੮	੧	੪	ਜਨ ਨਾਨਕ ਸੰਗਤਿ ਸਾਧ, ਹਰਿ ਮੇਲਹੁ; ਹਮ ਸਾਧ ਜਨਾ ਪਗ ਰਾਲੀ ॥
	੩	੫	ਹਰਿ ਬਿਨੁ; ਰਹਿ ਨ ਸਕਉ ਇਕ ਰਾਤੀ ॥
	੫	੫	ਤੁਮ ਹਰਿ ਸਰਵਰ ਅਤਿ ਅਗਾਹ; ਹਮ ਲਹਿ ਨ ਸਕਹਿ, ਅੰਤੁ ਮਾਤੀ ॥ ਤੂ ਪਰੈ ਪਰੈ ਅਪਰੰਪਰੁ ਸੁਆਮੀ; ਮਿਤਿ ਜਾਨਹੁ ਆਪਨ [1]ਗਾਤੀ ॥
	੯	੬	ਹਰਿ ਜੀ ਲਾਜ ਰਖਹੁ; ਹਰਿ ਜਨ ਕੀ ॥
	੧੨	੬	ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ, ਜਪਿਓ ਮਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ; ਲਗਿ ਸੰਗਤਿ, ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ॥ (ਇਸ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ 'ਜਨਾ ਕੀ' ਪਾਠ ਵਖਰਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹਨ)
	੧੬	੭	ਉਰ ਧਾਰਿ ਬੀਚਾਰਿ, ਮੁਰਾਰਿ ਰਮੋ ਰਮੁ; ਮਨ ਮੋਹਨ ਨਾਮੁ ਜਪੀਨੇ ॥
	੧੮	੭	ਨਵ ਛਿਅ ਖਟੁ, ਬੋਲਹਿ ਮੁਖ ਆਗਰ; ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਇਵ ਨ ਪਤੀਨੇ ॥
੬੬੯	੧	੮	ਗੁਨ ਕਹੁ ਹਰਿ ਲਹੁ, ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਸਤਿਗੁਰ; ਇਵ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈ ॥
	੬	੮	ਮਨਿ ਬਚਨਿ ਰਿਦੈ ਧਿਆਇ ਹਰਿ, ਹੋਇ [2]ਸੰਤੁਸਟੁ; ਇਵ ਭਣੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮੁਰਾਰੀ ॥

੧ ਆਪਣੀ ਗੀਤੀ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।
੨ ਪ੍ਰਸੰਨ।

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੬੯	੧੦	੧੦	ਚਉਰਾਸੀਹ ਸਿਧ ਬੁਧ, ਤੇਤੀਸ ਕੋਟਿ ਮੁਨਿ ਜਨ; ਸਭਿ ਚਾਹਹਿ, ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੇਰੋ ਨਾਉ ॥
	੧੭	੧੧	ਆਪੇ ਗੁਰੁ, ਚੇਲਾ ਹੈ ਆਪੇ; ਆਪੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੋਜ ਵਿਡਾਨੀ ॥
	੧੮	੧੧	ਜਨ ਨਾਨਕ ਆਪਿ ਮਿਲਾਏ, ਸੋਈ ਹਰਿ ਮਿਲਸੀ; ਅਵਰ ਸਭ ਤਿਆਗਿ, ਓਹਾ ਹਰਿ ਭਾਨੀ ॥
	੧੯	੧੨	ਇਛਾ ਪੂਰਕੁ ਸਰਬ ਸੁਖ ਦਾਤਾ ਹਰਿ; ਜਾ ਕੈ ਵਸਿ ਹੈ ਕਾਮਧੇਨਾ ॥
੬੭੦	੨	੧੨	ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ, ਮੁਖ ਊਜਲ ਹੋਈ ਹੈ; ਨਿਤ ਧਿਆਈਐ ਹਰਿ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨਾ ॥
	੧੬	੧	ਅਗਮ ਪੁਰਖ 'ਗਿਰਧਾਰੇ' ॥
੬੭੧	੩	੨	ਅਤਿ ਰਚਿਓ, ਕਰਿ ਲੀਨੋ ਅਪੁਨਾ; ਉਨਿ ਛੋਡਿ ਸਰਾਪਰ ਜਾਨਾ ॥ (ਸਰਾ-ਪਰ ਬੋਲੋ, ਸਬੰਧਕ ਹੈ)
	੬	੩	ਅਹੰਬੁਧਿ ਮੋਹ ਮਨ ਬਾਸਨ; ਦੇ ਕਰਿ ਗਡਹਾ ਗਾਡੀ ॥
	੧੬	੫	ਜਿਸ ਕਾ ਤਨੁ ਮਨੁ, ਧਨੁ ਸਭੁ ਤਿਸਕਾ; ਸੋਈ ਸੁਘੜੁ ਸੁਜਾਨੀ ॥
	੧੭	੫	ਜੀਅ ਕੀ; ਏਕੈ ਹੀ ਪਹਿਮਾਨੀ ॥
੬੭੨	੧	੫	[1]ਅਲੰਕਾਰ ਮਿਲਿ, [2]ਥੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ; ਤਾ ਤੇ ਕਨਿਕ ਵਖਾਨੀ ॥

[1] ਭੂਖਣ। [2] ਸੋਨੇ ਦੀ ਡਲੀ।

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੭੨	੬	੬	ਕਾਮਵੰਤ, ਕਾਮੀ ਬਹੁ ਨਾਰੀ; ਪਰ ਗ੍ਰਿਹ ਜੋਹ ਨ ਚੂਕੈ ॥ ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਕਰੈ, ਕਰੈ ਪਛੁਤਾਪੈ; ਸੋਗ ਲੋਭ ਮਹਿ ਸੂਕੈ ॥
੬੭੩	੨	੯	ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਭੂਲੋ; ਅਵਰੈ ਹੀਤ ॥
	੩	੯	ਹਰਿਚੰਦਉਰੀ; ਬਨ ਹਰ ਪਾਤ ਰੇ; ਇਹੈ ਤੁਹਾਰੋ ਬੀਤ ॥
	੧੭	੧੧	ਕਿਸਹੀ ਵਾਧਿ, ਘਾਟਿ ਕਿਸਹੀ ਪਹਿ; ਸਗਲੇ ਲਰਿ ਲਰਿ ਮੂਆ ॥
੬੭੪	੭	੧੩	ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਕੋ ਨਾਮੁ ਜਪਤ; ਮਨ ਚੈਨ ॥
	੮	੧੩	ਜਾਪ ਤਾਪ, ਭ੍ਰਮਨ ਬਸੁਧਾ ਕਰਿ; [1]ਉਰਧ ਤਾਪ [2]ਲੈਗੈਨ ॥
	੧੦	੧੪	ਬੰਧਨ ਤੇ ਛੁਟਕਾਵੈ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਵੈ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸੁਨਾਵੈ ॥
	੧੧	੧੪	ਹੈ ਕੋਊ ਐਸੋ; ਹਮਰਾ ਮੀਤੁ ॥ ਸਗਲ ਸਮਗ੍ਰੀ ਜੀਉ ਹੀਉ ਦੇਉ; ਅਰਪਉ ਅਪਨੋ ਚੀਤੁ ॥
	੧੨	੧੪	ਪਰ ਧਨ ਪਰ ਤਨ ਪਰ ਕੀ ਨਿੰਦਾ; ਇਨ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਲਾਗੈ ॥ ਸੰਤਹ ਸੰਗੁ ਸੰਤ [3]ਸੰਭਾਖਨੁ; ਹਰਿ ਕੀਰਤਨਿ ਮਨੁ ਜਾਗੈ ॥
	੧੩	੧੪	ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ ਦਇਆਲ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਭ; ਸਰਬ ਸੂਖ ਦਇਆਲਾ ॥

੧ ਉਲਟਾ ਤਪ । ੨ ਲਗਣਾ । ੩ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬਚਨ ।

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੭੪	੧੬	੧੫	ਭ੍ਰਮਤ ਭ੍ਰਮਤ ਊਹਾਂ ਹੀ ਮੂਏ; ਬਾਹੁੜਿ ਗ੍ਰਿਹਿ ਨ ਮੰਝਾਰਿ ॥
	੧੯	੧੬	ਅਬ ਹਰਿ; ਰਾਖਨਹਾਰੁ ਚਿਤਾਰਿਆ ॥
੬੭੫	੬	੧੮	ਅਉਖਧੁ; ਤੇਰੋ ਨਾਮੁ ਦਇਆਲੁ ॥
	੭	੧੮	ਮੋਹਿ [1]ਆਤੁਰ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੀ; ਤੂੰ ਆਪਿ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥
	੧੧	੧੯	ਹਾ ਹਾ; ਪ੍ਰਭ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ॥
	੧੫	੨੦	ਤਰਣ ਤਾਰਣ, ਹਰਿ ਨਿਧਿ; ਦੂਖੁ ਨ ਸਕੈ ਬਿਆਪਿ ॥
੬੭੬	੨	੨੧	ਤਾ ਤੇ; ਮੋਹਿ ਧਾਰੀ ਓਟ ਗੋਪਾਲ ॥
	੯	੨੨	ਐਸੇ ਭਰਮਿ ਭੂਲੇ ਸੰਸਾਰਾ ॥
	੧੧	੨੨	ਕਰਮ ਧਰਮ; ਸਗਲਾਈ ਖੋਵੈ ॥ ('ਸਗਲਾ-ਈ' ਬੋਲੋ, ਪਰ ਪਾਠ ਇਕੱਠਾ ਹੈ)
	੧੪	੨੩	ਮੋਹਿ ਮਸਕੀਨ; ਪ੍ਰੰਭੁ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ॥ ਖਾਟਣ ਕਉ; ਹਰਿ ਹਰਿ 'ਰੋਜਗਾਰੁ' ॥
	੧੫	੨੩	ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਪ੍ਰਭ; ਰੰਗਿ ਅਪਾਰ ॥ ਸਾਧ ਗਾਵਹਿ ਗੁਣ; ਏਕ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥
੬੭੭	੬	੨੪	ਕੀਮਤਿ ਕਉਣੁ ਕਹੈ; ਬੀਚਾਰੁ ॥
	੧੧	੨੫	ਚਰਨ ਸਰਨ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ; ਹਰਿ ਸੰਤੀ ਇਹ ਬਿਧਿ ਜਾਤੀ ॥
	੧੫	੨੭	ਜਾਨਿ ਬੂਝਿ ਅਪਨਾ ਕੀਓ ਨਾਨਕ;
	੧੬	੨੮	ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮੈ; ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥

੧ ਅਧੀਨ, ਦੁਖੀ ।

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੭੭	੧੯	੨੭	ਸਾ ਮਤਿ ਦੇਹੁ ਦਇਆਲ ਪ੍ਰਭ; ਜਿਤੁ ਤੁਮਹਿ ਅਰਾਧਾ ॥
੬੭੮	੪	੨੮	ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਨੇ ਪ੍ਰਭ ਕਰਨੈ-ਹਾਰੇ; ਨਾਸਨ ਭਾਜਨ ਥਾਕੇ ॥
	੬	੨੮	ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਸਗਲ [1]ਭੂ [2]ਮੰਡਲ; ਮੁਖ ਊਜਲ ਦਰਬਾਰ ॥
	੧੦	੨੯	ਹਰਿ ਬਿਨੁ; ਮੁਕਤਿ ਨ ਕਾਹੂ ਜੀਉ ॥ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮ ਕਰਿ, ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਹਰਿ; ਅਵਰਿ ਜੰਜਾਲ, ਤੇਰੈ ਕਾਹੂ ਨ ਕਾਮ ਜੀਉ ॥
	੧੧	੨੯	ਜੀਵਨ ਦੇਵਾ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੇਵਾ; ਇਹੁ ਉਪਦੇਸੁ ਮੋਕਉ ਗੁਰਿ ਦੀਨਾ ਜੀਉ ॥
	੧੨	੨੯	ਤਿਸੁ ਸਿਉ ਨ ਲਾਈਐ ਹੀਤੁ, ਜਾ ਕੋ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ [3]ਬੀਤੁ; ਅੰਤ ਕੀ ਬਾਰ, ਓਹੁ ਸੰਗਿ ਨ ਚਾਲੈ ॥
	੧੩	੨੯	ਮਨਿ ਤਨਿ ਤੂ ਆਰਾਧ, ਹਰਿ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਾਧ; ਜਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ਤੇਰੇ ਬੰਧਨ ਛੂਟੈ ॥
	੧੪	੨੯	ਗਹੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਨ, ਹਿਰਦੈ ਕਮਲ ਚਰਨ; ਅਵਰ ਆਸ ਕਛੁ, [4]ਪਟਲੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥ ਸੋਈ ਭਗਤੁ ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ, ਤਪਾ ਸੋਈ; ਨਾਨਕ ਜਾਕਉ ਕਿਰਪਾ ਕੀਜੈ ॥

---

੧ ਪ੍ਰਿਥਵੀ । ੨ ਗੋਲਾਕਾਰ । ੩ ਤਾਕਤ ।
੪ ਪੜਦਾ ।

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੭੮	੧੭	੩੦	ਚੰਦਨ ਚੋਆ ਰਸ, ਭੋਗ ਕਰਤ ਅਨੇਕੈ; ਬਿਖਿਆ ਬਿਕਾਰ ਦੇਖੁ, ਸਗਲ ਹੈ ਫੀਕੇ; ਏਕੈ ਗੋਬਿਦ ਕੋ ਨਾਮੁ ਨੀਕੋ, ਕਹਤ ਹੈ ਸਾਧ ਜਨ॥
	੧੮	੩੦	ਤਨੁ ਧਨੁ ਆਪਨ ਥਾਪਿਓ, ਹਰਿ ਜਪੁ ਨ ਨਿਮਖ ਜਾਪਿਓ; ਅਰਥੁ ਦ੍ਰਬੁ ਦੇਖੁ, ਕਛੁ ਸੰਗਿ ਨਾਹੀ ਚਲਨਾ ॥
	੧੯	੩੦	ਜਾ ਕੋ ਰੇ ਕਰਮੁ ਭਲਾ, ਤਿਨਿ ਓਟ ਗਹੀ ਸੰਤ 'ਪਲਾ'; ਤਿਨ ਨਾਹੀ ਰੇ ਜਮੁ ਸੰਤਾਵੈ ਸਾਧੂ ਕੀ [1]'ਸੰਗਨਾ' ॥ ('ਪੱਲਾ' ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੬੭੯	੬	੩੧	ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਰੇਨ ਨਾਨਕ; ਮੰਗਲ ਸੂਖ ਸਧਾਰੇ॥
	੧੧	੩੨	ਨਿਰਧਨ ਕਉ ਧਨੁ, ਅੰਧੁਲੇ ਕਉ ਟਿਕ; ਮਾਤ ਦੂਧੁ ਜੈਸੇ, ਬਾਲੇ ॥
	੧੩	੩੩	ਨਵ ਨਿਧਿ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਹਰਿ; ਲਾਗਿ ਰਹੀ ਜਨ ਪਾਈ ॥
	੧੮	੩੪	ਆਨ ਤਿਆਗਿ ਭਏ ਇਕ ਆਸਰ; ਸਰਣਿ ਸਰਣਿ ਕਰਿ ਆਏ ॥
੬੮੦	੬	੩੬	ਉਤ 'ਤਾਕੈ', ਉਤ ਤੇ ਉਤ ਪੇਖੈ; ਆਵੈ ਲੋਭੀ ਫੇਰਿ ॥
	੧੩	੩੮	ਮਹਾ ਅਨੰਦ, ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਤੁਮਰੇ; ਬਚਨ ਅਨੂਪ ਰਸਾਲ ॥
੩੮੧	੧	੪੦	ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੀ ਸਰਧਾ ਪੂਰਹੁ ਠਾਕੁਰ: ਭਗਤ ਤੇਰੇ ਨਮਸਕਾਰੇ ॥
	੬	੪੨	'ਪਰ ਹਰਨਾ' ਲੋਭੁ ਝੂਠ ਨਿੰਦ; ਇਵਹੀ ਕਰਤ ਗੁਦਾਰੀ ॥

[1] ਸੰਗਤ ।

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੮੧	੭	੪੨	ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਆਸ ਮਿਥਿਆ ਮੀਠੀ;
			ਇਹ ਟੇਕ ਮਨਹਿ ਸਾਧਾਰੀ ॥
			ਸਾਕਤ ਕੀ [1]ਆਵਰਦਾ; ਜਾਇ ਬ੍ਰਿਥਾਰੀ ॥
੬੮੨	੧੪	੪੯	[2]ਸ੍ਵਸਤਿ [3]ਬਿਵਸਥਾ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ; [4]'ਮਧੵੰਤ' ਪ੍ਰਭ ਜਾਪਣ॥
			(ਸੁਅੱਸਤਿ ਤੇ ਮਧਿਅੰਤ ਬੋਲਣਾ)
੬੮੩	੨	੫੧	ਸਰਬ ਮਨੋਰਥ ਰਾਜ ਸੂਖ ਰਸ;
			ਸਦ ਖੁਸੀਆ, ਕੀਰਤਨੁ ਜਪਿ ਨਾਮ ॥
	੯	੫੩	ਹਰਿ ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੋਬਿੰਦ ਦੁਖਭੰਜਨਾ;
	੧੩	੫੪	ਹਲਤਿ ਸੁਖੁ, ਪਲਤਿ ਸੁਖੁ, ਨਿਤ ਸੁਖੁ ਸਿਮਰਨੋ;
			ਨਾਮੁ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਸਦਾ ਲੀਜੈ ॥
	੧੫	੫੪	ਰਾਜ ਜੋਬਨ ਬਿਸਰੰਤ ਹਰਿ, ਮਾਇਆ;
			ਮਹਾ ਦੁਖੁ, ਏਹੁ [5]ਮਹਾਂਤ ਕਹੈ ॥
			('ਹਰਿ' ਤੇ ਭੀ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਠੀਕ ਹੈ)
੬੮੪	੧	੫੫	ਕੋਟਿ ਪਰਾਧ ਮਿਟੇ; ਹਰਿ ਸੇਵਾ ॥
	੬	੫੬	ਹਸਤੀ ਰਥ; [6]ਅਸੁ [7]ਅਸਵਾਰੀ ॥
	੯	੫੭	ਕੋਈ ਹੋਆ ਕ੍ਰਮ ਰਤੁ; ਕੋਈ ਤੀਰਥ ਨਾਇਆ ॥
	੧੭	੧	ਪੁਹਪ ਮਧਿ, ਜਿਉ ਬਾਸੁ ਬਸਤੁ ਹੈ;
			[8]'ਮੁਕਰ' ਮਾਹਿ ਜੈਸੇ ਛਾਈ ॥
			(ਮੁੱਕਰ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)

---

੧ ਉਮਰ । ੨ ਸਰੀਰ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਕਲਿਆਣ ਰੂਪ । ੩ ਉਮਰ । ੪ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ । ੫ ਵਡੇ ਪੁਰਖ । ੬ ਘੋੜਾ । ੭ ਸੁਖ ਪਾਲਕੀ । ੮ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ।

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੮੫	੨	੨	ਜੋਬਨੁ ਧਨੁ, [1]ਪ੍ਰਭਤਾ ਕੈ ਮਦ ਮੈ; ਅਹਿ ਨਿਸਿ ਰਹੈ ਦਿਵਾਨਾ ॥
	੩	੨	ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੋਟਨ ਮੈ, ਕਿਨਹੂ; ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਪਛਾਨਾ ॥
	੧੫	੧	ਰਖਿ ਰਖਿ ਚਰਨ; ਧਰੇ ਵੀਚਾਰੀ ॥
੬੮੬	੧	੧	ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਮਿਲੇ; ਪਗੁ ਧਾਰੇ ॥
	੨	੧	ਆਪੁ ਨ ਚੀਨਸਿ; ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿ ਰੋਵੈ ॥
	੯	੨	ਸੇਵਕੁ; ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਲਾਗੈ ਪਾਇ ॥
	੧੧	੨	ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਪ੍ਰਭਿ; ਮਨੁ ਪਤੀਆਇਆ ॥
	੧੫	੨	ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਗੁਰੁ; ਮੇਲਿ ਪਿਆਰੇ ॥
	੧੭	੮	ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੫ 'ਘਰੁ ੬' ਅਸਟਪਦੀ (ਘਰੁ ੬ ਨੂੰ ਛੇਵਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ)
	੧੯	੧	'ਤਾਕੀ' ਹੈ ਓਟ ਸਾਧ, ਰਾਖਹੁ ਦੇ ਕਰਿ ਹਾਥ; ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਹਰਿ ਰਾਇਆ ॥ ('ਤੱਕੀ ਬੋਲੋ)
੬੮੭	੧	੧	ਕਰਉ ਸੇਵਾ ਗੁਰ ਲਾਗਉ ਚਰਨ; ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਦੇਹੁ ਜੀ ਬਤਾਈ ॥
	੨	੧	ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰਉ, ਮਾਇਆ ਕਉ [2]'ਬਚਿਤਿ' ਧਰਉ; ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਤ, ਸਦ ਹੀ ਵਿਹਾਵੈ ॥ (ਬਚਿੱਤਿ ਬੋਲੋ)

੧ ਵਡਿਆਈ। ੨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਵਾ ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਨੂੰ ਚਿਤ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ।

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੮੭	੫	੧	ਜੇਤੇ ਰੇ ਤੀਰਥ ਨਾਏ, ਅਹੰ-ਬੁਧਿ ਮੈਲੁ ਲਾਏ; ਘਰ [1]ਕੋ ਠਾਕੁਰੁ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਨ ਮਾਨੈ ॥
	੧੩	੧	ਸਦਾ ਸਦਾ ਆਨੰਦੁ, ਭੇਟਿਓ ਨਿਰਭੈ ਗੋਬਿੰਦੁ; ਸੁਖ ਨਾਨਕ ਲਾਧੇ, ਹਰਿ ਚਰਨ [2]ਪਰਾਤਾ ॥ ਸਫਲ ਸਫਲ ਭਈ; ਸਫਲ ਜਾਤ੍ਰਾ ॥
	੧੭	੧	ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਸਾਚਾ, ਥਾਨੁ ਤੀਰਥੁ; [3]ਦਸ ਪੁਰਬ, ਸਦਾ [4]ਦਸਾਹਰਾ ॥
੬੮੮	੪	੧	ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦਇਆ ਮਤੇ ॥ ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਭਾਵੈ, ਸਹਜਿ ਨਾਵੈ; ਬੇਣੀ ਤ ਸੰਗਮੁ, 'ਸਤ ਸਤੇ' ॥ (ਸੱਤ ਸੱਤੇ ਬੋਲੋ)
੬੮੯	੨	੨	ਭੂਖ ਪਿਆਸੋ [5]ਆਥਿ; ਕਿਉ ਦਰਿ ਜਾਇਸਾ ਜੀਉ ॥
	੯	੩	ਪਾਵਹਿ ਸੁਖਿ ਮਹਲੋ ॥ (ਮਹੱਲੋ ਬੋਲੋ)
	੧੭	੩	ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਨ ਮਾਨੈ ਫਾਹੀ ਫਾਥੀ; ਸਾ ਧਨ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਏ ॥

---

੧ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘਰ ਦਾ ਠਾਕੁਰ । ੨ ਪੈ ਕੇ, ਪਛਾਣ ਕੇ । ੩ ਜੇਠ ਮਾਸ, ਸੁਕਲ ਪੱਖ ਦਸਵੀਂ ਥਿਤ, ਬੁਧਵਾਰ, ਗੁਰ ਕਰਨ, ਬਿਤੀ ਪਾਤ, ਅਨੰਦ ਜੋਗ, ਕੰਨਿਆਂ ਦਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ, ਬ੍ਰਿਖ ਕਾ ਸੂਰਜ, ਹਸਤ ਨਿਛੱਤ੍ਰ । ੪ ਦਸ ਦੋਸ਼ ਹਰਨੇ, ਚੋਰੀ, ਯਾਰੀ, ਹਿੰਸਾ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਹਨ ਨਿੰਦਾ, ਝੂਠ, ਕਠੋਰਤਾ, ਚੁਗਲੀ, ਇਹ ਬਾਣੀ ਦੇ ਚਾਰ ਦੋਸ਼ ਹਨ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਚਿੰਤਾ, ਬੁਰੀ ਚਿਤਵਨੀ ਇਹ ਮਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ, ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ, ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਆਦਿ ਧਾਰ ਕੇ, ਦਸਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਦੋਸ਼ ਹਰ ਦੇਈਏ, ਦਸਹਿਰਾ ਪਗਟ ਹੀ । ੫ ਮਾਇਆ ।

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੯੦	੧	੩	ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਵਿਗਾਸੀ, ਸਹੁ ਰਾਵਾਸੀ; ਫਲੁ ਪਾਇਆ ਗੁਣਕਾਰੀ ॥
	੪	੧	ਹਰਿ ਜੀਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ; ਤਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ਜੀਉ ॥
੬੯੧	੧੩	੧	ਸਦ ਸਦਾ, [1]ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਬ੍ਯ ਸੁਆਮੀ; ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਗੁਣ ਬੋਲਈ ॥
			ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ ਬਾਣੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕੀ
	੧੭	੧	ਹਨੂਮਾਨ ਸਰਿ; ਗਰੁੜ ਸਮਾਨਾਂ ॥
	੧੯	੧	ਪਗ ਲਗਿ ਰਾਮ; ਰਹੈ ਸਰਨਾਹੀ ॥
੬੯੨	੧	੨	ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ; ਕਹਹੁ, ਕੋਊ ਹੈ 'ਕਾ ਕਾ' ॥
	੪	੨	ਜੋ ਜਨੁ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਕਛੁ ਜਾਨੈ; ਤਾ ਕਉ, ਅਚਰਜੁ ਕਾ ਹੋ ॥
	੬	੩	ਜਉ ਤਨੁ ਕਾਸੀ, ਤਜਹਿ ਕਬੀਰਾ; ਰਮਈਐ ਕਹਾ [2]ਨਿਹੋਰਾ ॥
	੭	੩	ਕਿਆ ਕਾਸੀ, ਕਿਆ [3]ਊਖਰੁ ਮਗਹਰੁ; ਰਾਮੁ ਰਿਦੈ ਜਉ ਹੋਈ ॥
	੯	੪	ਸੋਭਾ ਰਾਜ; [4]ਬਿਭੈ ਬਡਿਆਈ ॥
	੧੨	੫	ਬਨਿਤਾ ਸੁਤ ਦੇਹ ਗ੍ਰੇਹ; ਸੰਪਤਿ ਸੁਖਦਾਈ ॥
	੧੪	੫	ਰਾਮ ਨਾਮ, ਛਾਡਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ; ਕਾਹੇ ਬਿਖੁ ਖਾਈ ॥

੧ ਸਿਮਰਨੇ ਯੋਗ ਅਵਿਨਾਸੀ। ੨ ਅਹਿਸਾਨ। ੩ ਕਾਲਰੀ ਧਰਤੀ। ੪ ਮਾਇਆ ਦੀ ਬਿਭੂਤੀ।

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੯੨	੧੯	੧	ਬਾਰਹ ਜੋਜਨ ਛਤ੍ਰ ਚਲੈ ਥਾ; ਦੇਹੀ ਗਿਰਝ ਨ ਖਾਈ ॥ (੨) ਗਿਰਝਨ ਖਾਈ
੬੯੩	੩	੨	ਦਸ [1]ਬੈਰਾਗਨਿ ਮੋਹਿ ਬਸਿ ਕੀਨ੍ਹੀ; [2]ਪੰਚਹੁ ਕਾ ਮਿਟ ਨਾਵਉ ॥ [3]'ਸਤਰਿ' ਦੋਇ ਭਰੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰਿ; ਬਿਖੁ ਕਉ ਮਾਰਿ ਕਢਾਵਉ ॥ (ਸੱਤਰਿ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੬	੨	ਸੰਤਨ ਕੇ ਹਮ, ਉਲਟੇ ਸੇਵਕ; ਭਗਤਨ ਤੇ, ਡਰ ਪਾਵਉ ॥
	੯	੩	[4]ਮਾਰਵਾੜਿ ਜੈਸੇ, ਨੀਰੁ [5]ਬਾਲਹਾ; [6]ਬੇਲਿ ਬਾਲਹਾ, [7]'ਕਰਹਲਾ' ॥ (ਕਰਹੱਲਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੦	੩	ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਰੂੜੋ, ਰੂਪੁ ਰੂੜੋ,
	੧੩	੩	ਬਾਰਿਕ ਕਉ ਜੈਸੇ, ਖੀਰੁ ਬਾਲਹਾ, ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਮੁਖ ਜੈਸੇ, ਜਲਧਰਾ ॥
	੧੫	੪	[8]ਪਹਿਲ ਪੁਰੀਏ; ਪੁੰਡਰਕ ਵਨਾ ॥ ਤਾ-ਚੇ [9]ਹੰਸਾ, ਸਗਲੇ ਜਨਾ ॥ [10]ਕ੍ਰਿਸ੍ਨਾ ਤੇ ਜਾਨਊ; ਹਰਿ ਹਰਿ, [11]ਨਾਚੰਤੀ [12]ਨਾਚਨਾ ॥

---

੧ ਚੰਚਲ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ। ੨ ਪੰਜ ਕਾਮਾਦਿਕਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਮਿਟਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ੩ ਪੜਦਾ, ਮਨ ਬੁਧ। ੪ ਇਕ ਦੇਸ ਹੈ। ੫ ਪਿਆਰਾ। ੬ ਵੇਲ ਜਾਂ ਜੰਗਲ। ੭ ਊਠ। ੮ ਪਹਿਲੇ ਪੁਰੀਏ=ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਪੁੰਡਰਕ=ਕਵਲ, ਵਨਾ=ਬਣਿਆਂ। ੯ ਬ੍ਰਹਮਾ। ੧੦ ਮਾਇਆ ਤੋਂ। ੧੧ ਨਿਰਤਕਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ੧੨ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ।

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੯੩	੧੬	੪	ਪਹਿਲ [1]ਪੁਰਸਾ; [2]ਬਿਰਾ ॥ [3]ਅਥੋਨ ਪੁਰਸਾ; [4]ਦਮਰਾ ॥ [5]ਅਸਗਾ; ਅਸ [6]ਉਸਗਾ ॥ ਹਰਿ ਕਾ [7]ਬਾਗਰਾ; ਨਾਚੈ [8]ਪਿੰਧੀ ਮਹਿ, [9]ਸਾਗਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਨਾਚੰਤੀ; [10]ਗੋਪੀ [11]ਜੰਨਾ ॥ [12]ਨਈਆ ਤੇ; ਬੈਰੇ ਕੰਨਾ ॥ ਤਰਕੁ; ਨ [13]'ਚਾ' ॥ [14]ਭ੍ਰਮੀਆ; 'ਚਾ' ॥ ਕੇਸਵਾ ਬਚਉਨੀ; [15]ਅਈਏ [16]ਮਈਏ, ਏਕ [17]ਆਨ ਜੀਉ ॥ ਪਿੰਧੀ [18]ਉਭ-ਕਲੇ; ਸੰਸਾਰਾ ॥ ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿ ਆਏ; ਤੁਮ-ਚੇ ਦੁਆਰਾ ॥ ਤੂ ਕੁਨੁ ਰੇ ॥ ਮੈ ਜੀ ॥ ਨਾਮਾ; ਹੋ ਜੀ ॥ [19]ਆਲਾ ਤੇ [20]ਨਿਵਾਰਣਾ, ਜਮ ਕਾਰਣਾ ॥ (ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ 'ਨਾਮਾ ਹੋ ਜੀ' ਤੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਕਰੋ)
੬੯੪	੩	੫	ਚਰਨ ਸਰਨ; ਨਾਮਾ ਬਲਿ ਤਿਹਾਰੀ ॥

---

੧ ਪੁਰਖ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ । ੨ ਬਾਣੀ ਹੋਈ । ੩ ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ । ੪ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮਾਇਆ । ੫ ਇਸ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਸੱਤ ਜੜ ਦੁਖ ਰੂਪ ਸੁਭਾਵ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਚਲਾਗਿਆ। ੬ ਓਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸੱਤ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਸੁਭਾਵ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਸ=ਹੈ । ੭ ਬਗੀਚਾ । ੮ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਟਿੰਡਾਂ ਵਿਚ । ੯ ਜਲ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਚੇ=ਚੇਸ਼ਟਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ੧੦ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। ੧੧ ਪੁਰਖ। ੧੨ ਪ੍ਰੇਰਕ ਤੋਂ ਬੈਰੇ=ਬਗੈਰ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ। ੧੩ ਉਠਾਣਾ। ੧੪ ਭਰਮ ਉਠ ਰਿਹਾ ਹੈ। ੧੫ ਆਇਆ ਹਾਂ। ੧੬ ਮੈਂ। ੧੭ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਹੇ ਕੇਸਵ ਬਚਉਨੀ=ਬਚਾਉਣਾ ਕਰੋ । ੧੮ ਹਲਟ। ੧੯ ਸੰਸਾਰ ਘਰ। ੨੦ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਵਿਰਤ ਕਰ ਦੇਵੋ।

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੯੪	੯	੨	ਚਿਤ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਉ, ਨੈਨ [1]ਅਵਿਲੋਕਨੋ; ਸ੍ਰਵਨ ਬਾਨੀ, 'ਸੁਜਸੁ' ਪੂਰਿ ਰਾਖਉ ॥ }(ਸੁਜੱਸੁ ਬੋਲੋ)
	੧੪	੨	ਮਨੁ [2]'ਸੁਮਧੁਕਰੁ' ਕਰਉ, ਚਰਨ ਹਿਰਦੇ ਧਰਉ; ਰਸਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਰਾਮ ਨਾਮ ਭਾਖਉ ॥
	੧੦	੩	ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ [3]ਅੰਭੁਲਾ; ਨਾਮੁ ਤੇਰੋ ਚੰਦਨੋ; ਘਸਿ ਜਪੇ, ਨਾਮੁ ਲੇ ਤੁਝਹਿ ਕਉ ਚਾਰੇ ॥
੬੯੫	੨	੧	ਨਾਰਾਇਣਿ, ਨਿੰਦਸਿ ਕਾਇ; ਭੂਲੀ [4]ਗਵਾਰੀ ॥ [5]ਦੁਕ੍ਰਿਤੁ [6]ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ; [7]ਥਾਰੋ ਕਰਮੁ ਰੀ ॥
	੩	੧	ਕੁਲ ਜਨ ਮਧੇ; ਮਿਲ੍ਹਿਉ ਸਾਰਗ-ਪਾਨ ਰੇ ॥
	੪	੧	[8]'ਬਿਸ੍ਵ' ਕਾ ਦੀਪਕੁ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਤਾ-ਚੇ ਰੇ [9]ਸੁਆਰਥੀ; ਪੰਖੀ ਰਾਇ ਗਰੁੜ, ਤਾ-ਚੇ [10]ਬਾਧਵਾ ॥ (ਬਿਸ੍ਵ (ਸ੍ਵ) ਦੇ ਪੈਰ ਵਾਵਾ ਪੂਰਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ)
	੫	੩	ਅਨਿਕ [11]ਪਾਤਿਕ ਹਰਤਾ; ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਨਾਥੁ ਰੀ ॥ ਤੀਰਥਿ ਤੀਰਥਿ ਭ੍ਰਮਤਾ; ਲਹੈ ਨ ਪਾਰੁ ਰੀ ॥
	੬	੩	ਅੰਮ੍ਰਿਤ [12]ਸਸੀਅ [13]ਧੇਨ ਲਛਿਮੀ; ਕਲਪਤਰ, [14]ਸਿਖਰਿ [15]'ਸੁਨਾਗਰ', ਨਦੀ ਚੇ [16]ਨਾਥੰ ॥

---

੧ ਦੇਖਣਾ ਕਰੋ। ੨ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਭੌਰਾ। ੩ ਜਲ। ੪ ਬੇਸਮਝ। ੫ ਪਾਪ। ੬ ਪੁੰਨ। ੭ ਤੇਰਾ। ੮ ਸੰਸਾਰ। ੯ ਆਪਣਾ ਰਥਵਾਹੀ। ੧੦ ਸਬੰਧੀ ਭਾਈ। ੧੧ ਪਾਪ ਹਰਤਾ ਸ਼ਿਵਜੀ। ੧੨ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ। ੧੩ ਕਾਮਧੇਨ। ੧੪ ਉਚਸ੍ਰਵਾ ਘੋੜਾ। ੧੫ ਐਰਾਪਤਿ ਹਾਥੀ ਵਾ ਚਤਰ ਧਨੰਤਰ ਵੈਦ। ੧੬ ਸਮੁੰਦਰ।

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੯੫	੭	੩	[੧]ਦਾਧੀ ਲੇ ਲੰਕਾ ਗੜੁ, [੨]ਉਪਾੜੀ ਲੇ ਰਾਵਣ ਬਣੁ; [੩]ਸਲਿ ਬਿਸਲਿ ਆਣਿ, [੪]ਤੋਖੀ ਲੇ ਹਰੀ ॥ (ਬਿ-ਸੱਲ ਬੋਲੋ)
	੮	੧	[੫]ਕਰਮ ਕਰਿ; ਕਛਉਟੀ [੬]ਮਫੀਟਸਿ ਰੀ ॥ ਪੂਰਬਲੋ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮੁ ਨ ਮਿਟੈ ਰੀ, ਘਰ [੭]ਗੇਹਣਿ; ਤਾ-ਚੇ ਮੋਹਿ ਜਾਪੀਅਲੇ ਰਾਮ-ਚੇ ਨਾਮੰ ॥
	੧੦	੧	ਨਿਤ ਮੰਗਲੁ; ਰਾਜਾ, ਰਾਮਰਾਇ ਕੋ ॥
	੧੨	੧	ਪੂਰਨ ਪਰਮਾਨੰਦ ਬਖਾਨੈਂ ॥
	੧੩	੧	[੮]ਕਾਇਅਉ, ਧੂਪ ਦੀਪ [੯]ਨਈਬੇਦਾ; ਕਾਇਅਉ ਪੂਜਉ [੧੦]ਪਾਤੀ ॥
	੧੭	੧	ਦਾਲਿ ਸੀਧਾ ਮਾਗਉ ਘੀਉ ॥
	੧੯	੧	ਅਨਾਜੁ ਮਗਉ; [੧੧]ਸਤ [੧੨]ਸੀਕਾ ॥ ਗਊ ਭੈਸ ਮਗਉ ਲਾਵੇਰੀ ॥

੧ ਸਾੜਿਆ । ੨ ਪੱਟਿਆ ਰਾਵਣ ਦੇ ਅਸ਼ੋਕ ਬਨ ਨੂੰ । ੩ ਦੁਖ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟੀ। ੪ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤਾ ਰਾਮ ਨੂੰ। ੫ ਕਰਮ ਜੋ ਕੀਤਾ ਸੀ ਬਸਤ੍ਰ ਉਤਾਰਨ ਦਾ ਹਨੂੰਮਾਨ ਨੇ ਉਸ ਕਰਕੇ ਕਛਉਟੀ=ਕੱਛ ਮਿਲੀ। ੬ ਇਹ ਅਮਿਟ ਰਹੀ। ੭ ਹੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ! ੮ ਦੇਹ ਜਾਂ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ। ੯ ਮਿਠੇ ਭੋਜਨ । ੧੦ ਪੱਤਲਾਂ । ੧੧ ਸੌ। ੧੨ ਸਿਆੜ ਜੋ ਸੌ ਵਾਰ ਵਾਹੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸੱਤ ਵਾਰੀ।

ਰਾਗੁ ਜੈਤਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਜੈਤਸਰੀ ਮਹਲਾ ੪ ਘਰੁ ੧ ਚਉਪਦੇ ॥
੬੯੬	੪	੧	ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ, ਕਿਲਬਿਖ ਦੁਖ ਉਤਰੇ; ਗੁਰਿ ਨਾਮੁ ਦੀਓ, [1]ਰਿਨੁ ਲਾਥਾ ॥
	੫	੧	ਮੇਰੇ ਮਨ ਭਜੁ ਰਾਮ ਨਾਮੁ; ਸਭਿ ਅਰਥਾ ॥
੬੯੭	੨	੩	ਹਮ ਬਾਰਿਕ, ਕਛੂਅ ਨ ਜਾਨਹ ਗਤਿ ਮਿਤਿ; ਤੇਰੇ ਮੂਰਖ ਮੁਗਧ, ਇਆਨਾ ॥
	੩	੩	ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਆਲਸੀਆ; [2]ਉਘਲਾਨਾ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਆਨਿ ਮਿਲਾਇਓ ਗੁਰੁ ਸਾਧੂ;
	੪	੩	ਗੁਰ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗਾਵਹੁ ਮੇਰੈ ਹੀਅਰੈ; ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਨਾਮੁ ਪਰਾਨਾ ॥
	੭	੩	ਹਰਿ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰੀ ਮੇਰੈ ਠਾਕੁਰਿ; ਜਨੁ ਬਿਛੁਰਿਆ ਫਿਰੀ ਮਿਲਾਨਾ ॥
	੧੦	੪	ਹਰਿ ਕੀਏ ਪਤਿਤ ਪਵਿਤ੍ਰ, ਮਿਲਿ ਸਾਧ ਗੁਰ; ਹਰਿ ਨਾਮੈ ਹਰਿ ਰਸੁ ਚਾਖਿਬਾ ॥
	੧੧	੪	ਧਨੁ ਧਨੁ ਵਡਭਾਗ, ਮਿਲਿਓ ਗੁਰੁ ਸਾਧੂ; ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ, ਲਿਵ [3]ਉਨਮਨਿ ਲਾਗਿਬਾ ॥
	੧੨	੪	ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਗਨਿ ਬੁਝੀ, ਸਾਂਤਿ ਪਾਈ; ਹਰਿ ਨਿਰਮਲ, ਨਿਰਮਲ ਗੁਨ ਗਾਇਬਾ ॥
	੧੪	੪	ਹਰਿ ਦੇਹੁ ਬਿਮਲ ਮਤਿ, ਗੁਰ ਸਾਧ ਪਗ ਸੇਵਹ; ਹਮ ਹਰਿ, ਮੀਠ ਲਗਾਇਬਾ ॥

੧ ਕਰਜ਼ਾ । ੨ ਊਂਘਦਾ ਹੈ, ਅਵਿਦਿਆ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ । ੩ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ।

ਰਾਗੁ ਜੈਤਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੯੭	੧੭	੫	ਮੇਰੇ ਮਨ ਜਪਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਮਾਝਾ ॥
੬੯੮	੬	੬	ਜਿਨ ਹਰਿ [1]ਅਰਥਿ, ਸਰੀਰੁ ਲਗਾਇਆ ਗੁਰ ਸਾਧੂ; ਬਹੁ ਸਰਧਾ, ਲਾਇ ਮੁਖਿ ਧੂੜਾ ॥
	੮	੬	ਜਨ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗੀ ਪਗ ਸਾਧ, ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ; ਪਾਖਾਣੁ ਹਰਿਓ ਮਨੁ ਮੂੜਾ ॥
੬੯੯	੩	੯	ਰਸਿ ਰਸਿ ਰਾਮੁ ਰਸਾਲੁ ਸਲਾਹਾ ॥
			ਜੈਤਸਰੀ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੩
੭੦੦	੪	੧	ਮੁਕਤਿ ਮਾਲ ਕਨਿਕ ਲਾਲ ਹੀਰਾ; ਮਨ [2]ਰੰਜਨ ਕੀ ਮਾਇਆ ॥
	੫	੧	ਹਸਤਿ ਰਥ ਅਸ੍ਵ ਪਵਨ ਤੇਜ; [3]ਧਣੀ [4]ਭੂਮਨ [5]ਚਤੁਰਾਂਗਾ ॥
	੬	੧	ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ, ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਭ ਕੇ; ਤਾ ਕੈ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗਾਈਐ ॥
	੯	੧	ਦੇਹੁ ਸੰਦੇਸਰੋ; ਕਹੀਅਉ, ਪ੍ਰਿਅ ਕਹੀਅਉ ॥
	੧੧	੧	ਬਰਨੁ ਨ ਦੀਸੈ ਚਿਹਨੁ ਨ ਲਖੀਐ; ਸੁਹਾਗਨਿ [6]'ਸਾਤਿ' ਬੁਝਹੀਅਉ ॥ ('ਸਾਂਤਿ' ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੨	੧	ਨਾਨਕੁ ਕਹਤ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਗਾ; ਸੰਤ ਰਸਨ ਕੋ [7]ਬਸਹੀਅਉ ॥

---

੧ ਵਾਸਤੇ । ੨ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ । ੩ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ । ੪ ਜਗੀਰਦਾਰੀ । ੫ ਚਤੁਰੰਗੀ ਫੌਜ, ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਰਥ ਪੈਦਲ । ੬ ਸੱਚਾ ਜਾਂ ਨਿਸਚੇ ਕਰਕੇ । ੭ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ।

ਰਾਗੁ ਜੈਤਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੦੦	੧੩	੨	ਧੀਰਉ ਸੁਨਿ; ਧੀਰਉ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ॥
੭੦੧	੨	੫	ਅਬ ਮੈ ਸੁਖੁ ਪਾਇਓ; ਗੁਰ [1]ਆਗਿ੍ ॥ (ਆਗਿਅ ਬੋਲਣਾ)
	੭	੬	ਆਇਓ ਦੁਖ ਹਰਣ, ਸਰਣ ਕਰੁਣਾਪਤਿ; ਗਹਿਓ ਚਰਣ ਆਸਰਾ ॥
	੧੦	੭	ਦੀਸਹਿ ਸਭ ਸੰਗਿ ਰਹਹਿ ਅਲੇਪਾ; ਨਹ ਵਿਆਪੈ ਉਨ ਮਾਈ ॥
	੧੧	੭	ਦਇਆ [2]ਮਇਆ, ਕਿਰਪਾ ਠਾਕੁਰ ਕੀ; ਸੋਈ ਸੰਤ, ਸੁਭਾਈ ॥
੭੦੨	੮	੧੨	ਆਏ ਅਨਿਕ ਜਨਮ ਭ੍ਰਮਿ; ਸਰਣੀ ॥
	੯	੧੨	ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ, ਕਿਛੁ ਕਰਮੁ ਨ ਜਾਨਾ; ਨਾਹਿਨ ਨਿਰਮਲ ਕਰਣੀ ॥ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਕੈ ਅੰਚਲਿ ਲਾਵਹੁ; [3]ਬਿਖਮੁ ਨਦੀ ਜਾਇ ਤਰਣੀ ॥
	੧੧	੧੨	ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਤ੍ਰਿਪਤਿ, ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਪਾਵਤ; ਹਰਿ ਨਾਮ ਰੰਗ ਆਭਰਣੀ ॥
੭੦੩	੧੫	੧	ਯਾਰ ਵੇ, ਪ੍ਰਿਅ [4]ਹਭੇ ਸਖੀਆ; ਮੂ [5]ਕਹੀ ਨ ਜੇਹੀਆ ॥ ਯਾਰ ਵੇ, ਹਿਕੜੂੰ [6]ਹਿਕਿ ਚਾੜੈ; ਹਉ ਕਿਸੁ ਚਿਤੇਹੀਆ ॥

---

੧ ਆਗਿਆ । ੨ ਸਰੂਪ । ੩ ਔਖੀ ਨਦੀ ਬੈਤਰਨੀ ਜਾਂ ਆਸਾ ਰੂਪ । ੪ ਸਾਰੀਆਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਸਖੀਆਂ। ੫ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਜੈਸੀ ਭੀ ਨਹੀਂ । ੬ ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਕਿਸਦੇ ਚੇਤੇ ਹਾਂ ।

ਰਾਗੁ ਜੈਤਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੦੩	੧੮	੧	ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਸੁਣਿ ਬਿਨਉ ਸੁਹਾਗਣਿ; ਮੂ ਦਸਿ ਡਿਖਾ, ਪਿਰੁ ਕੇਹੀਆ ॥
	੧੯	੧	ਯਾਰ ਵੇ, ਪਿਰੁ ਆਪਣ ਭਾਣਾ; ਕਿਛੁ [1]ਨੀ ਸੀ, [2]ਛੰਦਾ ॥ ਯਾਰ ਵੇ, ਤੈ ਰਾਵਿਆ ਲਾਲਨੁ; ਮੂ ਦਸਿ, ਦਸੰਦਾ ॥
੭੦੪	੩	੧	ਯਾਰ ਵੇ, ਨਿਤ [3]ਸੁਖ ਸੁਖੇਦੀ; ਸਾ ਮੈ ਪਾਈ ॥
	੧੧	੨	[4]ਨਿਰਤਿ ਨ ਪਵੈ, ਅਸੰਖ ਗੁਣ; ਊਚਾ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਉ ॥
੭੦੫	੯	੩	ਰਤਨ ਜਨਮੁ ਹਾਰੰਤ ਜੂਐ; ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਿ ਨ ਭਾਵਹੀ ॥
	੧੦	੩	ਜੋਬਨੁ ਗਇਆ ਬਿਤੀਤਿ; ਜਰੁ ਮਲਿ ਬੈਠੀਆ ॥ (ਮੱਲਿ ਬੋਲੋ) [5]ਕਰ ਕੰਪਹਿ, ਸਿਰੁ ਡੋਲ; ਨੈਣ ਨ ਡੀਠਿਆ ॥

ਜੈਤਸਰੀ ਮਹਲਾ ੫ ਵਾਰ ਸਲੋਕਾ ਨਾਲਿ ॥

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੦੬	੫	੨	ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰੰਤਿ ਨਾਨਕ; ਮਹਾ ਅਗਨਿ ਨ ਬਿਨਾਸਨੰ ॥
	੪	੨	ਮੁਖੁ ਤਲੈ ਪੈਰ ਉਪਰੇ; ਵਸੰਦੋ [6]'ਕੁਹਥੜੈ' ਥਾਇ॥ (ਕੁਹੱਥੜੈ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੯	੩	ਖੰਡਣੰ ਕਲਿ ਕਲੇਸਹ; ਪ੍ਰਭ ਸਿਮਰਿ, ਨਾਨਕ ਨਹ ਦੂਰਣਹ ॥

---

੧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੨ ਮੁਹਤਾਜਗੀ, ਖੁਸ਼ਾਮਦ। ੩ ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀਆਂ ਸੁਖਾਂ ਸੁਖਦੀ ਸਾਂ। ੪ ਨਿਰਨਾ। ੫ ਹਥ। ੬ ਭੈੜੀ ਤੇ ਤੰਗ ਕਸੂਤੀ ਜਗ੍ਹਾ।

ਰਾਗੁ ਜੈਤਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੦੬	੧੦	੩	ਸੋ ਸਹੁ ਬਿੰਦ ਨ ਵਿਸਰਉ; ਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਸੁੰਦਰੁ ਰਚਿਆ ਦੇਹੁ ॥
	੧੧	੩	ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ ਸਾਜਨ ਸੇਵਕ ਦੀਏ; ਪ੍ਰਭ ਦੇਵਨ ਜੋਗ ॥
	੧੩	੪	ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਭਾਵ, ਹੀਣੰ; ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਬਿਸਰਤ ਤੇ, ਪ੍ਰੇਤਤਹ ॥
	੧੪	੪	ਤੁਟੜੀਆ ਸਾ ਪ੍ਰੀਤਿ; ਜੋ ਲਾਈ [1]ਬਿਅੰਨ ਸਿਉ ॥
	੧੭	੫	ਕੋਟਿ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨੰ; ਅਨਿਕ [2]ਸੋਧਨ ਪਵਿਤ੍ਰਤਹ ॥ (੨) ਸੋਧ ਨ
	੧੯	੫	[3]ਈਧਣੁ [4]ਕੀਤੋਮੂ, [5]ਘਣਾ; [6]ਭੋਰੀ [7]ਦਿਤੀਮੁ, [8]ਭਾਹਿ ॥
੭੦੭	੩	੬	[9]'ਕਦਾਂਚ', ਨਹ ਸਿਮਰੰਤਿ ਨਾਨਕ; ਤੇ ਜੰਤ ਬਿਸਟਾ ਕ੍ਰਿਮਹ ॥
	੪	੬	[10]ਮੁਚੁ [11]ਅਡੰਬਰੁ ਹਭੁ ਕਿਹੁ; ਮੰਝਿ ਮੁਹਬਤਿ ਨੇਹ ॥ (ਮੁਹੱਬਤਿ ਬੋਲੋ)
	੫	੬	ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇਨ ਚੰਦਨ ਸੁਗੰਧ; ਲਾਇ ਮੋਤੀ ਹੀਰੇ ॥
	੭	੭	ਚਰਨ ਕਮਲ [12]ਬਿਰਹੰ; ਖੋਜੰਤ ਬੈਰਾਗੀ ਦਹ ਦਿਸਹ ॥ ਤਿਆਗੰਤ ਕਪਟ ਰੂਪ ਮਾਇਆ; ਨਾਨਕ ਆਨੰਦ ਰੂਪ, ਸਾਧ ਸੰਗਮਹ ॥ ਮਨਿ ਸਾਂਈ ਮੁਖਿ ਉਚਰਾ; [13]ਵਤਾ, ਹਭੇ ਲੋਅ ॥

੧ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ। ੨ ਸੁਚਮ। ੩ ਲੱਕੜਾਂ। ੪ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ੫ ਬਹੁਤੀਆਂ। ੬ ਥੋਹੜੀ। ੭ ਦਿਤੀ ਹੈ। ੮ ਅਗਨੀ। ੯ ਕਦੇ ਭੀ। ੧੦ ਬਹੁਤਾ। ੧੧ ਬਨਾਵਟ। ੧੨ ਪ੍ਰੇਮੀ। ੧੩ ਫਿਰਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ।

ਰਾਗੁ ਜੈਤਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੦੭	੧੦	੭	ਮਿਤ੍ਰ ਨ [1]ਇਠ ਧਨ, ਰੂਪ ਹੀਣ; ਕਿਛੁ ਸਾਕੁ ਨ ਸਿੰਨਾ ॥
	੧੨	੮	ਰਚੰਤਿ ਮੂੜ, ਅਗਿਆਨ ਅੰਧਹ; ਨਾਨਕ ਸੁਪਨ ਮਨੋਰਥ ਮਾਇਆ ॥
	੧੪	੮	ਬਿਸਰੇ ਰਾਜ ਰਸ ਭੋਗ; ਜਾਗਤ [2]'ਭਖਲਾਇਆ' ॥
	੧੬	੯	ਬਸੰਤਿ ਸ੍ਵਰਗ ਲੋਕਹ; ਜਿਤਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨਵ ਖੰਡਣਹ ॥
	੧੭	੯	ਬਿਸਰੰਤ ਹਰਿ ਗੋਪਾਲਹ; ਨਾਨਕ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ [3]ਉਦਿਆਨ ਭਰਮਣਹ ॥
੭੦੮	੨	੧੦	[4]ਸੰਚੰਤਿ [5]ਬਿਖਿਆ ਛਲੰ [6]ਛਿਦ੍ਰੰ ; ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਨ ਚਾਲਤੇ ॥
	੪	੧੦	ਹਰਿ ਬਿਸਰਿਐ ਕਿਉ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ; ਨਾ ਮਨੁ [7]ਰੰਜੀਐ ॥ ਪ੍ਰਭੂ ਛੋਡਿ ਅਨ ਲਾਗੈ; ਨਰਕਿ [8]ਸਮੰਜੀਐ ॥
	੬	੧੧	[9]ਮਿਸਟੰ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਹਰਿ; ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਮਿਸਟੰ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸਨੰ ॥
	੧੦	੧੧	ਜੀਉ ਪ੍ਰਾਣ ਮਨੁ ਤਨੁ ਪ੍ਰਭੂ; ਬਿਨਸੇ ਸਭਿ ਝੂਠਾ ॥
	੧੦	੧੨	[10]ਤਿਅਕਤ ਜਲੰ, ਨਹ ਜੀਵ ਮੀਨੰ; ਨਹ ਤਿਆਗਿ ਚਾਤ੍ਰਿਕ, ਮੇਘ ਮੰਡਲਹ ॥
	੧੧	੧੨	ਚਰਨ ਕਮਲ ਰਚੰਤਿ ਸੰਤਹ; ਨਾਨਕ ਆਨ ਨ [11]ਰੁਚਤੇ ॥

---

੧ ਪਿਆਰੇ । ੨ ਭਟਕਣਾ । ੩ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਉਜਾੜ । ੪ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰਦੇ ਹਨ । ੫ ਮਾਇਆ । ੬ ਦੋਸ਼ । ੭ ਪ੍ਰਸੰਨ । ੮ ਸਮੌਂਦੇ ਹਨ । ੯ ਮਿੱਠਾ । ੧੦ ਤਿਆਗ ਕੇ । ੧੧ ਇਛਿਆ ।

ਰਾਗੁ ਜੈਤਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੦੮	੧੨	੧੨	ਮੁਖੁ [1]ਡੇਖਾਊ [2]ਪਲਕ; ਛਡਿ, ਆਨ ਨ [3]ਡੇਊ ਚਿਤੁ ॥
	੧੩	੧੨	ਜੀਵਣ ਸੰਗਮੁ ਤਿਸੁ ਧਣੀ; ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਸੰਤਾ ਮਿਤੁ ॥
	੧੪	੧੨	ਬੂੰਦ ਵਿਹੂਣਾ ਚਾਤ੍ਰਿਕੋ; ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥
	੧੫	੧੨	ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ; ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥
	੧੬	੧੩	ਨਹ ਬਿਸਰੰਤਿ ਨਾਮ ਅਚੁਤ; ਨਾਨਕ ਆਸ ਪੂਰਨ ਪਰਮੇਸੁਰਹ ॥
੭੦੯	੨	੧੪	ਹਭਿ ਕੂੜਾਵੇ ਕੰਮ; ਇਕ ਸੁ 'ਸਾਈ' ਬਾਹਰੇ ॥ ('ਸਾਂਈ' ਬੋਲੋ)
	੬	੧੫	ਨਾਨਕ ਸਾ [4]ਵੇਲੜੀ ਪਰਵਾਣੁ; ਜਿਤੁ ਮਿਲੰਦੜੋ ਮਾ ਪਿਰੀ ॥
	੧੦	੧੬	ਸਰਣਿ ਸੂਰ ਭਗਵਾਨਹ; ਜਪੰਤਿ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ ॥
	੧੧	੧੬	ਨਠੜੋ ਦੂਖ ਤਾਪੁ; ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭੁ ਪੇਖੰਦਿਆ ॥
	੧੨	੧੬	ਭਗਤਿ ਵਛਲੁ ਤੇਰਾ ਬਿਰਦੁ; ਹਰਿ ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਿਆ ॥
	੧੪	੧੭	ਸੰਤ [5]ਉਧਰਣ ਦਇਆਲੰ; ਆਸਰੰ ਗੋਪਾਲ ਕੀਰਤਨਹ ॥ (ਉੱਧਰਣ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੫	੧੭	ਚੰਦਨ ਚੰਦੁ, ਨ ਸਰਦ ਰੁਤਿ; ਮੂਲਿ ਨ ਮਿਟਈ ਘਾਂਮ ॥
	੧੬	੧੮	ਦਇਆਲ ਪੁਰਖ ਭਗਵਾਨਹ; ਨਾਨਕ ਲਿਪਤ ਨ ਮਾਇਆ ॥

---

੧ ਦਿਖਾਊਣਾ ਕਰੇ । ੨ ਨਿਮਖ ਮਾਤ੍ਰ । ੩ ਦੇਊਗਾ । ੪ ਵੇਲੇ ਦੀ ਘੜੀ । ੫ ਉਧਾਰਣ ਵਾਲੇ ।

ਰਾਗੁ ਜੈਤਸਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੧੦	੪	੧	ਗੁਰ ਦਇਆਲ ਸਮਰਥ ਗੁਰ; ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਣਹ ॥
	੭	੧੯	ਕਾਟਿ ਸਿਲਕ ਦੁਖ ਮਾਇਆ; ਕਰਿ ਲੀਨੇ ਅਪ [੧]ਦਸੇ ॥
	੧੨	੨੦	ਆਵਣ ਜਾਣਾ ਹੁਕਮੁ ਸਭੁ; ਨਿਹਚਲੁ ਤੁਧੁ ਥੇਹੁ ॥
			ਜੈਤਸਰੀ ਬਾਣੀ ਭਗਤਾ ਕੀ
	੧੪	੧	ਨਾਥ; ਕਛੂਅ ਨ ਜਾਨਉ ॥ ਮਨੁ, ਮਾਇਆ ਕੈ ਹਾਥਿ ਬਿਕਾਨਉ ॥
	੧੫	੧	ਤੁਮ ਕਹੀਅਤਹੌ; ਜਗਤ ਗੁਰ, ਸੁਆਮੀ ॥
	੧੬	੧	ਅਜੌਂ ਨ 'ਪਤ੍ਯਾਇ'; ਨਿਗਮ ਭਏ [੨]ਸਾਖੀ ॥ (ਪਤਿਆਇ ਬੋਲੋ)
	੧੭	੧	[੩]ਗੋਤਮ ਨਾਰਿ; [੪]ਉਮਾ ਪਤਿ [੫]ਸ੍ਵਾਮੀ ॥ ਸੀਸੁ [੬]ਧਰਨਿ; ਸਹਸ ਭਗ, [੭]ਗਾਂਮੀ ॥ ਇਨ ਦੂਤਨ; ਖਲੁ, ਬਧੁ ਕਰਿ ਮਾਰਿਓ ॥

੧ ਆਪ ਦੇ ਦਾਸ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਤਰਫ । ੨ ਉਗਾਹ ਹੋਏ ਬੇਦ । ੩ ਗੋਤਮ ਰਿਖੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਹੱਲਿਆ ਸਿਲਾ ਬਣੀ । ੪ ਸ਼ਿਵਜੀ । ੫ ਵਿਸ਼ਨੂੰ । ੬ ਬ੍ਰਹਮਾ । ੭ ਇੰਦ੍ਰ । ੮ ਗੋਤਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ ।

ਰਾਗੁ ਟੋਡੀ

ਰਾਗੁ ਟੋਡੀ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੧ ਦੁਪਦੇ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੧੧	੧੨	੨	ਸੰਤਨ; ਅਵਰ ਨ ਕਾਹੂ ਜਾਨੀ ॥
੭੧੨	੧	੩	ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨੁ, ਜੋ ਜੀਵਨੁ ਬਲਨਾ; ਸਰਪ ਜੈਸੇ ਅਰਜਾਰੀ ॥
	੫	੩	ਧਾਇਓ ਰੇ ਮਨ; ਦਹ ਦਿਸ ਧਾਇਓ ॥
	੯	੩	ਨਾਨਾ ਝੂਠਿ ਲਾਇ, ਮਨੁ [1]ਤੋਖਿਓ; ਨਹ ਬੂਝਿਓ ਅਪਨਾਇਓ ॥
	੧੧	੩	ਕਰਉ ਬੇਨਤੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ; ਭਗਤਿ ਵਛਲ ਸੁਣਿ ਆਇਓ ॥
	੧੫	੪	ਕਰਿ [2]ਆਭਰਣ, ਸਵਾਰੀ ਸੇਜਾ; ਕਾਮਨਿ ਥਾਟੁ ਬਨਾਇਆ ॥
	੧੬	੬	ਸਾਰੋ ਦਿਨਸੁ ਮਜੂਰੀ ਕਰਤਾ; [3]ਤੁਹੁ ਮੂਸਲਹਿ ਛਰਾਇਆ ॥
੭੧੩	੧੩	੮	ਮੁਖ ਊਜਲ, ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਈ ਹੈ; ਤੇਰੋ ਰਹੈ ਈਹਾ ਊਹਾ ਲੋਗੁ ॥
	੧੪	੮	ਛੋਡਿ [4]'ਆਪਤੁ' ਬਾਦੁ ਅਹੰਕਾਰਾ; ਮਾਨੁ ਸੋਈ ਜੋ ਹੋਗੁ ॥ (ਆਪੱਤੁ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੭੧੪	੯	੧੨	ਅਨਿਕ ਛਿਦ੍ਰ, ਬੋਹਿਥ ਕੇ ਛੁਟਕਤ; ਥਾਮ ਨ ਜਾਹੀ [5]ਕਰੇ ॥

---

੧ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤਾ। ੨ ਭੂਖਣ। ੩ ਫੂਸ। ੪ ਅਪਣੱਤ। ੫ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ।

ਰਾਗੁ ਟੋਡੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੧੪	੯	੧੨	ਜਿਸ ਕਾ ਬੋਹਿਥੁ ਤਿਸੁ ਆਰਾਧੇ; ਖੋਟੇ, ਸੰਗਿ ਖਰੇ ॥
	੧੧	੧੩	ਕਾਢਿ [1]ਕੁਠਾਰੁ, ਪਿਤ ਬਾਤ ਹੰਤਾ; ਅਉਖਧੁ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਉ ॥
	੧੯	੧੫	ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਪਰਮਗਤਿ ਪਾਈਐ; ਮਾਇਆ ਰਚਿ ਬੰਧਿ ਹਾਰੇ ॥
੭੧੫	੧	੧੫	ਚਰਨ ਕਮਲ ਸੰਗਿ, ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਨਿ ਲਾਗੀ; ਸੁਰਿਜਨ ਮਿਲੇ ਪਿਆਰੇ ॥
	੪	੧੬	ਤੇਰੋ ਨਹੀ; ਸੁ ਜਾਨੀ ਮੋਰੀ ॥
	੫	੧੬	ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧਿ ਮੋਹ, ਕੂਪਿ ਪਰਿਆ ॥
	੧੦	੧੭	ਆਚਾਰ ਬਿਉਹਾਰ ਜਾਤਿ; ਹਰਿ ਗੁਨੀਆ ॥
	੧੩	੧੮	ਹਉ ਢੂਢੇਦੀ ਦਰਸਨ ਕਾਰਣਿ; [2]ਬੀਥੀ ਬੀਥੀ ਪੇਖਾ ॥
	੧੬	੧੯	ਗਰਬਿ [3]ਗਹਿਲੜੋ; ਮੂੜੜੋ ਹੀਓ ਰੇ ॥ ਹੀਓ; [4]ਮਹਰਾਜ ਰੀ ਮਾਇਓ ॥ [5]ਡੀਹਰ ਨਿਆਈ; ਮੁਹਿ ਫਾਕਿਓ ਰੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥ [6]ਘਣੋ [7]ਘਣੋ [8]ਘਣੋ ਸਦ ਲੋੜੈ; ਬਿਨੁ ਲਹਣੇ [9]ਕੈਠੈ ਪਾਇਓ ਰੇ ॥

੧ ਕੁਹਾੜਾ। ੨ ਗਲੀ ਗਲੀ। ੩ ਪਕੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਮਾਇਆ। ੫ ਡੈਣ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜਾਂ ਕੁੰਡੀ। ੬ ਬਹੁਤਾ ਜਸ। ੭ ਬਹੁਤਾ ਜਿਊਣਾ। ੮ ਬਹੁਤਾ ਪਦਾਰਥ ੯ ਕਿਸ ਥਾਂ ਤੋਂ।

ਰਾਗੁ ਟੋਡੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੧੫	੧੭	੧੯	ਮਹਰਾਜਰੋ [1]ਗਾਬ੍ਰੁ, ਵਾਹੂ ਸਿਉ ਲੁਭੜਿਓ; ਨਿਹਭਾਗੜੋ, [2]ਭਾਹਿ [3]ਸੰਜੋਇਓ ਰੇ ॥ ੧ ॥ (ਮਹਾਰਾਜ-ਰੋ ਬੋਲੋ) ਸੁਣਿ ਮਨ ਸੀਖ, ਸਾਧੂ ਜਨ ਸਗਲੋ; ਥਾਰੇ ਸਗਲੇ ਪ੍ਰਾਛਤ ਮਿਟਿਓ ਰੇ ॥ ਜਾ ਕੋ ਲਹਣੋ ਮਹਰਾਜ ਰੀ [4]ਗਾਠੜੀਓ; ਜਨ ਨਾਨਕ ਗਰਭਾਸਿ ਨ ਪਉੜਿਓ ਰੇ ॥
੭੧੬	੨	੨੦	ਐਸੋ ਗੁਨੁ; ਮੇਰੋ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਕੀਨ ॥ [5]ਪੰਚ ਦੋਖ ਅਰੁ ਅਹੰ ਰੋਗ; ਇਹ ਤਨ ਤੇ, ਸਗਲ ਦੂਰਿ ਕੀਨ ॥
	੩	੨੦	ਰੂਪੁ [6]ਅਨਰੂਪੁ ਮੇਰੋ ਕਛੁ ਨ ਬੀਚਾਰਿਓ; ਪ੍ਰੇਮ ਗਹਿਓ ਮੋਹਿ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਭੀਨ ॥
	੪	੨੦	ਪੇਖਿਓ ਲਾਲਨੁ, [7]ਪਾਟ ਬੀਚ [8]ਖੋਏ; ਅਨਦ ਚਿਤਾ, ਹਰਖੇ [9]ਪਤੀਨ ॥
੭੧੭	੨	੨੫	ਸੁੰਦਰੁ ਸੁਘੜੁ ਚਤੁਰੁ ਸਭ ਬੇਤਾ; ਰਿਦ ਦਾਸ ਨਿਵਾਸ, ਭਗਤ ਗੁਨ ਗਾਵਨ ॥
੭੧੮	੬	੩੧	ਕਹਉ ਕਹਾ; ਅਪਨੀ [10]ਅਧਮਾਈ ॥

੧ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਗਾਬ=ਪਦਾਰਥ । ੨ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰੂਪੀ ਅੱਗ ਵਿਚ । ੩ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ । ੪ ਬੁਧ ਰੂਪੀ ਗਠੜੀ ਦੇ ਵਿਚ । ੫ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ ਸ਼ਬਦ ਸਪਰਸ਼ਾਦਿ । ੬ ਅਨਰੂਪ=ਬੇ ਰੂਪ, ਰੂਪ ਦਾ ਅਰਥ ਚੰਗਾ । ੭ ਪੜਦਾ । ੮ ਗਵਾ ਦਿਤਾ । ੯ ਪਤੀਜ ਗਏ । ੧੦ ਨੀਚਤਾਈ ।

ਰਾਗੁ ਟੋਡੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੧੮	੯	੩੧	ਕਹਿ ਨਾਨਕ ਅਬਿ ਨਾਹਿ ਅਨਤ ਗਤਿ; ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸਰਨਾਈ ॥
	੧੨	੧	ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਪਾਇਓ; ਤਿਨਹਿ ਛਪਾਇਓ ॥
	੧੪	੨	ਰਾਮ ਸੰਗਿ ਨਾਮਦੇਵ; ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਤਗਿਆ ਆਈ ॥
	੧੯	੩	ਨਾਮੇ ਮਧੇ ਰਾਮੁ ਆਛੈ; ਰਾਮ ਸਿਆਮ ਗੋਬਿੰਦ 'ਗੋ' ॥ ('ਗੋ' ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਅੱਡ ਕਰਨੇ)

**

ਰਾਗੁ ਬੈਰਾੜੀ

ਰਾਗੁ ਬੈਰਾੜੀ ਮਹਲਾ ੪ ਘਰੁ ੧ ਦੁਪਦੇ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੧੯	੪	੧	ਸੁਨਿ ਮਨ ਅਕਥ ਕਥਾ; ਹਰਿ ਨਾਮ ॥
	੫	੧	ਸੰਕਰ ਕ੍ਰੋੜਿ ਤੇਤੀਸ ਧਿਆਇਓ; ਨਹੀ ਜਾਨਿਓ ਹਰਿ [1]'ਮਰਮਾਮ' ॥ ਸੁਰਿ ਨਰ ਗਣ ਗੰਧ੍ਰਬ ਜਸੁ ਗਾਵਹਿ; ਸਭ ਗਾਵਤ ਜੇਤ [2]'ਉਪਾਮ' ॥
੭੨੦	੧	੩	ਜੇ ਕੋਈ ਨਿੰਦ ਕਰੇ ਹਰਿ ਜਨ ਕੀ; ਅਪੁਨਾ [3]ਗੁਨੁ ਨ ਗਵਾਵੈ ॥
	੪	੪	ਜਪਿ ਮਨ ਰਾਮ ਨਾਮੁ; ਨਿਸਤਾਰਾ ॥
	੧੧	੫	ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ, ਪਾਈਐ ਹਰਿ ਜਪੁ; ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰਾ ॥
	੧੨	੬	ਜਪਿ ਮਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ; ਨਿਤ ਧਿਆਇ ॥

੧ ਭੇਤ। ੨ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ। ੩ ਉਪਕਾਰ।

ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ
੭੨੧	੪	੧

ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧

[੧]ਯਕ [੨]ਅਰਜ [੩]ਗੁਫਤਮ, ਪੇਸਿ [੪]ਤੋ;
[੫]ਦਰ [੬]ਗੋਸ [੭]ਕੁਨ, ਕਰਤਾਰ ॥
[੮]ਹਕਾ [੯]ਕਬੀਰ [੧੦]ਕਰੀਮ ਤੂ; ਬੇ-ਐਬ [੧੧]ਪਰਵਦਗਾਰ ॥੧॥
ਦੁਨੀਆ [੧੨]ਮੁਕਾਮੇ, [੧੩]ਫਾਨੀ; [੧੪]ਤਹਕੀਕ ਦਿਲ [੧੫]ਦਾਨੀ ॥
[੧੬]ਮਮ [੧੭]ਸਰ [੧੮]ਮੂਇ, [੧੯]ਅਜਰਾਈਲ, [੨੦]ਗਿਰਫਤਹ;
ਦਿਲ [੨੧]ਹੇਚਿ, ਨ ਦਾਨੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
[੨੨]ਜਨ [੨੩]ਪਿਸਰ [੨੪]ਪਦਰ [੨੫]ਬਿਰਾਦਰਾਂ;
[੨੬]ਕਸ [੨੭]ਨੇਸ, [੨੮]ਦਸਤੰਗੀਰ ॥
[੨੯]ਆਖਿਰ [੩੦]ਬਿਅਫਤਮ, ਕਸ ਨ [੩੧]ਦਾਰਦ;
[੩੨]ਚੂੰ [੩੩]ਸਵਦ [੩੪]ਤਕਬੀਰ ॥ ('ਸਵੱਦ' ਬੋਲੋ)
[੩੫]ਸਬ [੩੬]ਰੋਜ [੩੭]ਗਸਤਮ, ਦਰ [੩੮]ਹਵਾ;
[੩੯]ਕਰਦੇਮ ਬਦੀ ਖਿਆਲ ॥

---

੧ ਇਕ। ੨ ਬੇਨਤੀ। ੩ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ੪ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ। ੫ ਵਿਚ। ੬ ਕੰਨਾਂ ਦੇ। ੭ ਕਰਕੇ। ੮ ਐ ਹੱਕ ਸੱਚ ਸਰੂਪ। ੯ ਵੱਡਾ। ੧੦ ਕਰਮ ਬਖਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੧੧ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੧੨ ਇਸਥਿਤੀ। ੧੩ ਫਨਾਹ। ੧੪ ਨਿਸਚੇ ਕਰਕੇ। ੧੫ ਜਾਣੀ ਦਿਲ ਦੀ। ੧੬ ਮੇਰੇ। ੧੭ ਸਿਰ ਦੇ। ੧੮ ਕੇਸ। ੧੯ ਜਮਦੂਤ ਨੇ। ੨੦ ਪਕੜੇ। ੨੧ ਕੁਝ ਵੀ, ਥੋਹੜੇ ਮਾਤ੍ਰ। ੨੨ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੨੩ ਪੁਤ੍ਰ। ੨੪ ਪਿਤਾ। ੨੫ ਸਬੰਧੀ। ੨੬ ਮਨੁਖ ਨੇ। ੨੭ ਨਹੀਂ। ੨੮ ਹੱਥ ਪਕੜਨਾ। ੨੯ ਅਖੀਰ ਨੂੰ। ੩੦ ਜਦੋਂ ਗਿਰ ਪੜਿਆ। ੩੧ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩੨ ਜਦੋਂ। ੩੩ ਹੋਵੇਗੀ। ੩੪ ਬੱਕਰੇ ਦੇ ਕੋਹਣ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ। ੩੫ ਰਾਤ। ੩੬ ਦਿਨ। ੩੭ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ। ੩੮ ਖਾਹਸ਼ ਹੈ। ੩੯ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ।

ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੨੧	੭	੧	[1]ਗਾਹੇ ਨ [2]ਨੇਕੀ, [3]ਕਾਰ [4]ਕਰਦਮ; ਮਮ [5]ਈਂ [6]ਚਿਨੀ, [7]ਅਹਵਾਲ ॥ [8]ਬਦ [9]ਬਖਤ [10]ਹਮ ਚੁ [11]ਬਖੀਲ [12]ਗਾਫਿਲ; [13]ਬੇ-ਨਜਰ [14]ਬੇ-ਬਾਕ ॥ ਨਾਨਕ [15]'ਬੁਗੋਯਦ' [16]ਜਨੁ [17]ਤੁਰਾ; ਤੇਰੇ [18]ਚਾਕਰਾਂ [19]ਪਾ [20]ਖਾਕ ॥ (ਬੁਗੋਇਦ ਬੋਲਣਾ)
	੧੧	੨	ਕਰ [21]ਕਾਸਾ; ਦਰਸਨ ਕੀ ਭੂਖ ॥
	੧੨	੨	ਕੇਸਰਿ ਕੁਸਮ [22]ਮਿਰਗਮੈ [23]ਹਰਣਾ; ਸਰਬ ਸਰੀਰੀ ਚੜ੍ਹਣਾ ॥ ਚੰਦਨ ਭਗਤਾ, [24]ਜੋਤਿ ਇਨੇਹੀ; ਸਰਬੇ ਪਰਮਲੁ ਕਰਣਾ ॥
	੧੪	੨	ਘਿਅ ਪਟ [25]ਭਾਂਡਾ; ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ ॥ ਤੇਰੈ ਨਾਮਿ ਨਿਵੇ; ਰਹੇ ਲਿਵਲਾਇ ॥
੭੨੨	੧	੩	ਰੰਙਣ ਵਾਲਾ ਜੇ ਰੰਙੈ ਸਾਹਿਬੁ; ਐਸਾ ਰੰਗੁ ਨ ਡੀਠ ॥

੧ ਕਦੇ ਭੀ। ੨ ਭਲਿਆਈ। ੩ ਕੰਮ। ੪ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੫ ਐਸੀ। ੬ ਜੈਸੀ। ੭ ਹਾਲਤ। ੮ ਮਾੜੇ। ੯ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ। ੧੦ ਭੀ ਚਾ, ਐਸੇ ਹੀ। ੧੧ ਸੂਮਤਾਈ, ਨਿੰਦਕ। ੧੨ ਸੁਸਤ। ੧੩ ਬਿਨਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ। ੧੪ ਬਿਨਾਂ ਖੌਫ ਤੋਂ। ੧੫ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ੧੬ ਸੇਵਕ। ੧੭ ਤੇਰੇ। ੧੮ ਭਗਤ। ੧੯ ਪੈਰਾਂ ਦੀ। ੨੦ ਖਾਕ, ਮਿੱਟੀ। ੨੧ ਕਾਠ ਦਾ ਠੂਠਾ। ੨੨ ਕਸਤੂਰੀ। ੨੩ ਮ੍ਰਿਗਾਨ ੨੪ ਗਿਆਨ ਮਨ ਬੂਧ ਰੂਪ ਹੱਥ। ੨੫ ਭੰਡੀ ਵਾ ਉਤਪਤੀ।

ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੨੨	੧	੩	ਧੂੜਿ ਤਿਨਾ ਕੀ ਜੇ ਮਿਲੈ, ਜੀ ਕਹੁ; ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥
	੪	੩	ਇਆਨੜੀਏ; ਮਾਨੜਾ ਕਾਇ ਕਰੇਹਿ ॥ ਆਪਨੜੈ ਘਰਿ ਹਰਿ; ਰੰਗੋ ਕੀ ਨ ਮਾਣੇਹਿ ॥
	੫	੪	ਭੈ ਕੀਆ ਦੇਹਿ ਸਲਾਈਆ ਨੈਣੀ; ਭਾਵ ਕਾ ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੋ ॥ ਤਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਜਾਣੀਐ ਲਾਗੀ; ਜਾ ਸਹੁ ਧਰੇ ਪਿਆਰੋ ॥
	੯	੪	ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਸੋਹਾਗਣੀ [1]ਵਾਹੈ; ਕਿਨੀ ਬਾਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ॥
	੧੩	੪	ਆਪਣੇ ਕੰਤ ਪਿਆਰੀ ਸਾ ਸੋਹਾਗਣਿ; ਨਾਨਕ ਸਾ [2]'ਸਭਰਾਈ' ॥
	੧੫	੫	ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ, ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ; ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ, ਵੇ ਲਾਲੋ ॥
੭੨੩	੧	੫	ਸਚਾ ਸੋ ਸਾਹਿਬੁ, ਸਚੁ ਤਪਾਵਸੁ; ਸਚੜਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇਗੁ, [3]ਮਸੋਲਾ ॥
	੨	੫	ਆਵਨਿ [4]ਅਠਤਰੈ ਜਾਨਿ ਸਤਾਨਵੈ; ਹੋਰੁ ਭੀ ਉਠਸੀ ਮਰਦ ਕਾ ਚੇਲਾ ॥

---

੧ ਪਾਸੋਂ। ੨ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪਟਰਾਣੀ। ੩ ਮਸਲਾ ਜਾਂ ਸਲਾਹ। ੪ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ੧੫੭੮ ਵਿਚ ਬਾਬਰ ਆਵੇਗਾ ਤੇ ੧੭੯੭ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਵਿਚ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਮਰਦ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਚੇਲਾ ਖਾਲਸਾ ਉਠੇਗਾ (ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤ ਚੁਕਾ ਹੈ।)

ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ

ਪੰਨਾ | ਤੁਕ | ਸ਼ਬਦ

੭੨੩ ੫ ੬ ਸਚੁ ਸਾਹਿਬੁ, ਸਾਚਾ ਖੇਲੁ; ਸਭੁ ਹਰਿ ਬਨੀ ॥
ਸਾਲਾਹਿਹੁ ਸਚੁ; ਸਭ ਊਪਰਿ ਹਰਿ ਧਨੀ ॥

੮ ੭ ਨਿਤ ਨਿਹਫਲ ਕਰਮ ਕਮਾਇ;
[੧]ਬਫਾਵੈ ਦੁਰਮਤੀਆ ॥
ਜਬ ਆਣੈ ਵਲ ਵੰਚ ਕਰਿ, ਝੂਠੁ;
ਤਬ ਜਾਣੈ ਜਗੁ ਜਿਤੀਆ ॥

੧੩ ੧ [੨]ਖਾਕ [੩]ਨੂਰ [੪]ਕਰਦੰ; [੫]ਆਲਮ ਦੁਨੀਆਇ ॥
ਅਸਮਾਨ ਜਿਮੀ 'ਦਰਖ਼ਤ' [੬]ਆਬ;
[੭]ਪੈਦਾਇਸਿ ਖੁਦਾਇ ॥੧॥ (ਦਰੱਖਤ ਬੋਲੋ)
ਬੰਦੇ, [੮]ਚਸਮ [੯]ਦੀਦੰ; [੧੦]ਫਨਾਇ ॥
ਦੁਨੰੀਆ, ਮੁਰਦਾਰ [੧੧]ਖੁਰਦਨੀ;
[੧੨]ਗਾਫਲ [੧੩]ਹਵਾਇ ॥ ਰਹਾਉ ॥
[੧੪]ਗੈਬਾਨ ਹੈਵਾਨ, ਹਰਾਮ [੧੫]ਕੁਸਤਨੀ;
ਮੁਰਦਾਰ [੧੬]ਬਖੋਰਾਇ ॥
ਦਿਲ [੧੭]ਕਬਜ, [੧੮]ਕਬਜਾ ਕਾਦਰੋ; [੧੯]ਦੋਜਕ ਸਜਾਇ॥੨॥

---

੧ ਗਿਰਦਾ ਹੈ, ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਮਿੱਟੀ। ੩ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ੪ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੫ ਸੰਸਾਰ। ੬ ਪਾਣੀ। ੭ ਇਹਨਾਂ ਕਰਕੇ ਉਤਪਤੀ ਕੀਤੀ ਖੁਦਾ ਨੇ। ੮ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ। ੯ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ੧੦ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ। ੧੧ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ੧੨ ਪਰਮਾਦੀ। ੧੩ ਇੱਛਾ। ੧੪ ਭੂਤਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ। ੧੫ ਕੋਹਣ ਵਾਲੇ, ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ। ੧੬ ਸਾਬ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ੧੭ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ੧੮ ਮਾਇਆ ਨੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ੧੯ ਨਰਕ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗੀ।

ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੨੩	੧੩	੧	[੧]ਵਲੀ [੨]ਨਿਆਮਤਿ, [੩]ਬਿਰਾਦਰਾ;
			[੪]ਦਰਬਾਰ [੫]ਮਿਲਕ, [੬]ਖਾਨਾਇ ॥
			ਜਬ ਅਜਰਾਈਲੁ [੭]ਬਸਤਨੀ;
			ਤਬ [੮]ਚਿ [੯]ਕਾਰੇ, [੧੦]ਬਿਦਾਇ ॥੩॥
			ਹਵਾਲ ਮਾਲੂਮ ਕਰਦੰ; ਪਾਕ ਅਲਾਹ ॥
			[੧੧]ਬੁਗੋ ਨਾਨਕ ਅਰਦਾਸਿ; [੧੨]ਪੇਸਿ, ਦਰਵੇਸ ਬੰਦਾਹ ॥
੭੨੪	੧	੨	[੧੩]ਹੈ [੧੪]ਤੂਹੈ; ਤੂ [੧੫]ਹੋਵਨ-ਹਾਰ ॥
	੯	੩	ਰਹਮ ਤੇਰੀ, ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਸਦਾ;
			ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥
	੧੦	੪	ਕਰਤੇ; ਕੁਦਰਤੀ [੧੬]ਮੁਸਤਾਕੁ ॥
			ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ ਏਕ ਤੂਹੀ;
			ਸਭ ਖਲਕ ਹੀ ਤੇ ਪਾਕੁ ॥ ਰਹਾਉ ॥
			ਖਿਨ ਮਾਹਿ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪਦਾ; 'ਆਚਰਜ' ਤੇਰੇ ਰੂਪ ॥
			('ਆਚੱਰਜ' ਬੋਲੋ)
			ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਚਲਤ ਤੇਰੇ; ਅੰਧਿਆਰੇ ਮਹਿ ਦੀਪ ॥
			ਖੁਦਿ ਖਸਮ, ਖਲਕ ਜਹਾਨ ਅਲਹ;
			ਮਿਹਰਵਾਨ ਖੁਦਾਇ ॥

੧ ਪੁਤਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਖਾਣਾ। ੨ ਪਦਾਰਥ। ੩ ਸਬੰਧੀ। ੪ ਕਚਹਿਰੀਆਂ। ੫ ਜਗੀਰਾਂ। ੬ ਘਰ। ੭ ਬੰਨੇਗਾ। ੮ ਕਿਆ। ੯ ਕਰੇਂਗਾ। ੧੦ ਜਾਣ ਲੈ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ। ੧੧ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ। ੧੨ ਅਗੇ। ੧੩ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ। ੧੪ ਭੂਤਕਾਲ ਗੁਜਰ ਗਏ ਸਮੇਂ ਵਿਚ। ੧੫ ਤੂੰ ਅਗੇ ਨੂੰ ਹੋਵਣਹਾਰ ਹੈਂ। ੧੬ ਚਾਹਵਾਨ, ਮੋਹਤ ਹੋ ਜਾਣਾ।

ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੨੪	੧੨	੪	ਦਿਨਸੁ ਰੈਣਿ ਜਿ ਤੁਧੁ ਅਰਾਧੇ; ਸੋ ਕਿਉ ਦੋਜਕਿ ਜਾਇ ॥੨॥ ਅਜਰਾਈਲੁ ਯਾਰੁ ਬੰਦੇ; ਜਿਸੁ ਤੇਰਾ ਆਧਾਰੁ ॥ ਗੁਨਹ ਉਸਕੇ ਸਗਲ [1]ਆਫੂ; ਤੇਰੇ ਜਨ, ਦੇਖਹਿ ਦੀਦਾਰੁ ॥ (ਉਸ-ਕੇ ਬੋਲੋ)
	੧੪	੪	ਦੁਨੀਆ ਚੀਜ, [2]ਫਿਲਹਾਲ ਸਗਲੇ; ਸਚੁ ਸੁਖੁ, ਤੇਰਾ ਨਾਉ ॥ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਨਾਨਕ ਬੂਝਿਆ; ਸਦਾ ਏਕ, ਸੁ ਗਾਉ ॥
	੧੫	੫	[3]ਮੀਰਾਂ [4]ਦਾਨਾਂ; ਦਿਲ [5]ਸੋਚ ॥ ਮੁਹਬਤੇ ਮਨਿ ਤਨਿ ਬਸੈ; (ਮੁਹੱਬਤੇ ਬੋਲੋ) ਸਚੁ ਸਾਹ ਬੰਦੀ [6]ਮੋਚ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਦੀਦਨੇ, ਦੀਦਾਰ ਸਾਹਿਬੁ; ਕਛੁ ਨਹੀ ਇਸ ਕਾ ਮੋਲੁ ॥ ਪਾਕ ਪਰਵਦਗਾਰ ਤੂ; ਖੁਦਿ ਖਸਮੁ, ਵਡਾ ਅਤੋਲੁ ॥ ੧ ॥ ਦਸ੍ਤਗੀਰੀ ਦੇਹਿ [7]ਦਿਲਾਵਰ; ਤੂਹੀ ਤੂਹੀ ਏਕ ॥ ਕਰਤਾਰ, ਕੁਦਰਤਿ ਕਰਣ ਖਾਲਕ; ਨਾਨਕ ਤੇਰੀ ਟੇਕ ॥
੭੨੫	੧	੧	[8]ਰਾਇਸਾ ਪਿਆਰੇ ਕਾ, ਰਾਇਸਾ; ਜਿਤੁ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥

੧ ਮੁਆਫ। ੨ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ। ੩ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ। ੪ ਗਿਆਤਾ। ੫ ਵਿਚਾਰ। ੬ ਛਡਾਉਣਾ। ੭ ਬਹਾਦਰ। ੮ ਉਚਾਰਨਾ ਕਰਾਂ।

ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੨੫	੨	੧	ਜਿਨਿ ਰੰਗਿ ਕੰਤੁ ਨ ਰਾਵਿਆ; ਸਾ ਪਛੋ ਰੇ ਤਾਣੀ ॥
	੩	੧	ਕੰਤੁ ਲੀਆ ਸੋਹਾਗਣੀ; ਮੈ ਤੇ [1]ਵਧਵੀ ਏਹ ॥
	੧੧	੨	ਆਇ ਮਿਲੁ ਗੁਰਸਿਖ, ਆਇ ਮਿਲੁ;
			ਤੂ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ॥
੭੨੬	੮	੨	ਹਉ ਵੇਖਿ ਵੇਖਿ ਗੁਰੂ, ਵਿਗਸਿਆ;
			ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਹਾ ॥
			('ਵਿਗਸਿਆ' ਪੋਲਾ ਬੋਲੋ)
੭੨੭	੭	੧	ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਇਫਤਰਾ ਭਾਈ;
			ਦਿਲ ਕਾ ਫਿਕਰੁ ਨ ਜਾਇ ॥
			[2]ਟੁਕੁ [3]ਦਮੁ [4]ਕਰਾਰੀ, ਜਉ ਕਰਹੁ;
			ਹਾਜਿਰ ਹਜੂਰਿ ਖੁਦਾਇ ॥
	੮	੧	ਬੰਦੇ ਖੋਜੁ ਦਿਲ, ਹਰ-ਰੋਜ; ਨਾ ਫਿਰੁ [5]ਪਰੇਸਾਨੀ ਮਾਹਿ ॥
			ਇਹ ਜੁ ਦੁਨੀਆ [6]ਸਿਹਰੁ ਮੇਲਾ;
			ਦਸਤਗੀਰੀ ਨਾਹਿ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
			[7]ਦਰੋਗੁ ਪੜਿ ਪੜਿ ਖੁਸੀ ਹੋਇ;
			ਬੇ-ਖਬਰ ਬਾਦੁ [8]ਬਕਾਹਿ ॥
			ਹਕੁ ਸਚੁ [9]ਖਾਲਕੁ, ਖਲਕ [10]ਮਿਆਨੇ;
			ਸਿਆਮ ਮੂਰਤਿ ਨਾਹਿ ॥ ੨ ॥

੧ ਵਧੀਕ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੀ। ੨ ਥੋਹੜੇ ਜਿਹੇ। ੩ ਸਵਾਸਾਂ ਦਾ। ੪ ਰੋਕਣਾ। ੫ ਹੈਰਾਨਗੀ। ੬ ਜਾਦੂਗਰ ਦੇ ਇਕੱਠ ਦੀ ਨਿਆਈਂ। ੭ ਝੂਠ। ੮ ਬਕਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੯ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ੧੦ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਚ।

ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੨੭	੧੦	੧	[੧]ਅਸਮਾਨ ਮਿ੍ਾਨੇ ਲਹੰਗ ਦਰੀਆ;
			[੨]ਗੁਸਲ [੩]ਕਰਦਨ [੪]ਬੂਦ ॥ (੨) ਕਰਦ ਨ
			(ਮਿ੍ਾਨੇ ਨੂੰ ਮਿਆਨੇ ਬੋਲੋ)
	੧੧	੧	ਕਰਿ 'ਫਕਰੁ' [੫]ਦਾਇਮ, ਲਾਇ [੬]ਚਸਮੇ;
			ਜਹ ਤਹਾ [੭]ਮਉਜੂਦੁ ॥ (ਫੱਕਰ ਬੋਲਣਾ)
	੧੨	੨	ਮੈ ਅੰਧੁਲੇ ਕੀ ਟੇਕ; ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ [੮]ਖੁੰਦਕਾਰਾ ॥
	੧੩	੨	ਕਰੀਮਾਂ ਰਹੀਮਾਂ; ਅਲਾਹ ਤੂ ਗਨੀ ॥
	੧੪	੨	ਦਰੀਆਉ ਤੂ, [੯]ਦਿਹੰਦ ਤੂ, [੧੦]ਬਿਸੀਆਰ ਤੂ, ਧਨੀ ॥
	੧੬	੩	ਨੀਕੀ ਤੇਰੀ [੧੧]ਬਿਗਾਰੀ; [੧੨]ਆਲੇ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ॥
	੧੭	੩	[੧੩]ਕੁਜਾ [੧੪]ਆਮਦ, ਕੁਜਾ [੧੫]ਰਫਤੀ; ਕੁਜਾ [੧੬]'ਮੇ-ਰਵੀ' ॥
	੧੮	੩	ਚੰਦੀਂ ਹਜਾਰ [੧੭]ਆਲਮ; ਏਕ [੧੮]ਲਖਾਨਾ ॥
			[੧੯]ਹਮ [੨੦]ਚਿਨੀ ਪਾਤਿਸਾਹ; [੨੧]ਸਾਂਵਲੇ ਬਰਨਾਂ ॥
			[੨੨]ਅਸਪਤਿ [੨੩]ਗਜਪਤਿ; ਨਰਹ [੨੪]ਨਰਿੰਦ ॥

੧ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਲਹੰਗ=ਲਖ ਕਰਕੇ ਦਰਿਆ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ। ੨ ਇਸ਼ਨਾਨ। ੩ ਕਰਨਾ ਸੀ। ੪ ਪਰ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ। ੫ ਹਮੇਸ਼ਾਂ। ੬ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਚਸ਼ਮੇ=ਐਨਕਾਂ। ੭ ਪ੍ਰਤੱਖ। ੮ ਸੱਤਾਂ ਵਲਾਇਤਾਂ ਦਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜਾਂ ਧੋਬੀ ਦੇ ਪਟੜੇ ਦਾ ਆਸਰਾ, ਕਿੱਲਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ੯ ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੧੦ ਵੱਡਾ। ੧੧ ਵਗਾਰ। ੧੨ ਚੰਗਾ ਸੋਹਣਾ। ੧੩ ਕਿਥੋਂ। ੧੪ ਆਏ ਹੋ। ੧੫ ਗਏ ਸੀ। ੧੬ ਜਾਓਗੇ। ੧੭ ਸੰਸਾਰ। ੧੮ ਲਖਿਆ ਹੈ। ੧੯ ਤਮਾਮ। ੨੦ ਐਸੇ। ੨੧ ਸਿਆਹ ਰੰਗ ਵਾਲਾ। ੨੨ ਸੂਰਜ। ੨੩ ਇੰਦਰ। ੨੪ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿਕ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰੁ ੧ ॥

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੨੮	੬	੧	ਇਹੁ ਮਨੁ [1]ਈਟੀ, ਹਾਥਿ ਕਰਹੁ ਫੁਨਿ; ਨੇਤ੍ਰਉ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ ॥
	੧੩	੨	ਸੇਵਾ ਕਰੇ; ਸੁ ਚਾਕਰੁ ਹੋਇ ॥
੭੨੯	੨	੩	ਉਜਲੁ [2]ਕੈਹਾ, ਚਿਲਕਣਾ; [3]ਘੋਟਿਮ, ਕਾਲੜੀ [4]ਮਸੁ ॥
	੫	੩	ਸਿੰਮਲ ਰੁਖੁ ਸਰੀਰੁ ਮੈ; [5]'ਮੈ ਜਨ', ਦੇਖਿ ਭੁਲੰਨਿ ॥ (੨) ਮੈਜਨ ਦੇਖਿ ਭੁਲੰਨਿ
	੯	੪	ਤੇਰਾ ਏਕੋ ਨਾਮੁ, ਮੰਜੀਠੜਾ; [6]ਰਤਾ ਮੇਰਾ ਚੋਲਾ, ਸਦ ਰੰਗ [7]ਢੋਲਾ ॥
	੧੨	੪	ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਫਲੁ ਪਾਇਆ; ਸਹ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੋਲਾ ॥
	੧੭	੫	ਦਰਿ [8]ਦਰਵਾਣੀ ਨਾਹਿ; ਮੂਲੇ ਪੁਛ ਤਿਸੁ ॥ ਘਲੇ ਆਣੇ ਆਪਿ; ਜਿਸੁ ਨਾਹੀ ਦੂਜਾ ਮਤੈ ਕੋਇ ॥ ਢਾਹਿ ਉਸਾਰੇ ਸਾਜਿ; ਜਾਣੈ ਸਭ ਸੋਇ ॥
੭੩੦	੬	੭	ਅਗੈ ਪੁਛ ਨ ਹੋਵਈ; ਜੇ ਸਣੁ ਨੀਸਾਣੈ ਜਾਇ ॥
	੧੧	੮	ਗਲੀ; ਜੋਗੁ ਨ ਹੋਈ ॥
	੧੨	੯	ਜੋਗੁ ਨ, ਬਾਹਰਿ ਮੜੀ ਮਸਾਣੀ; ('ਜੋਗੁ ਨ' ਤੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਮਕੀ ਲਾਉਣੀ ਹੈ, ਬੋਹੜਾ ਅਟਕਣਾ ਹੈ)

---

੧ ਗੁੱਲੀਆਂ, ਢੀਂਡੀਆਂ । ੨ ਕਾਂਸੀ । ੩ ਘਸੌਣੇ ਕਰ ਕੇ । ੪ ਕਾਲੀ ਸਿਆਹੀ ਪਾਪਾਂ ਦੀ । ੫ ਮੈਰੇ ਜੈਸੇ ਤੋਤੇ । ੬ ਮਨ ਰੂਪੀ ਚੋਲਾ । ੭ ਪਿਆਰਾ । ੮ ਡਿਉਢੀਦਾਰ ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੩੧	੬	੧	ਮਨਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਆਰਾਧਿਆ; ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਗੁਰੂ ਗੁਰਕੇ ॥
			(ਨੋਟ–ਗੁਰਕੇ, ਤਿਸਕੇ ਅਤੇ ਰਸਕੇ, ਇਹ ਕੱਕੇ ਇਕੱਠੇ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਵੱਖਰੇ ਹਨ)
	੧੦	੧	ਹਮਰੀ ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ, ਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ; ਹਮ ਵੇਚਿਓ ਸਿਰੁ ਗੁਰ ਕੇ ॥
	੧੫	੨	ਹਰਿ ਰਾਖੁ ਰਾਖੁ ਜਨ ਕਿਰਮ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ; ਸਰਣਾਗਤਿ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਤਿਪਲਘਾ ॥
	੧੬	੨	ਤੁਮ ਸਮਰਥ ਪੁਰਖ ਵਡੇ ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ; ਮੋਕਉ ਦੀਜੈ ਦਾਨੁ, ਹਰਿ [1]ਨਿਮਘਾ ॥
੭੩੨	੨	੩	ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਇਓ; ਮਨਿ ਦੂਜਾ ਭਾਉ [2]ਸਹਲੰਬੁ ॥
	੬	੪	ਗਿਆਨੀ; ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥
	੧੮	੬	ਗੁਰਮੁਖਿ; ਰੰਗੁ ਚਲੂਲਾ ਹੋਈ ॥
੭੩੩	੩	੭	ਮਨਮੁਖਿ; ਹਰਿ ਰਸੁ ਚਾਖਿਆ ਨ ਜਾਇ ॥
	੬	੮	ਪੂਛਹੁ ਬਿਦਰ, ਦਾਸੀ ਸੁਤੈ; ਕਿਸਨੁ ਉਤਰਿਆ ਘਰਿ ਜਿਸੁ ਜਾਇ ॥
	੧੩	੯	ਹਰਿ ਹਰਿ ਧਿਆਇ ਮਨ ਮੇਰੇ, ਮਨ ਧਿਆਇ ਹਰਿ; ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਸਭਿ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਣ-ਹਾਰਾ ॥

੧ ਨਿਮਖ ਮਾਤ੍ਰ। ੨ ਸਹ=ਸਾਬ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਚਿੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਉਡ ਪੈ ਜਾਣ ਵਾਂਗੀ ਦਿਲ ਛੱਡ ਜਾਣਾ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੩੩	੧੭	੯	ਜਿਸੁ ਘਰਿ [1]ਵਿਰਤੀ, ਸੋਈ ਜਾਣੈ;
			ਜਗਤ ਗੁਰ ਨਾਨਕ, ਪੂਛਿ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰਾ ॥
			ਚਹੁ ਪੀੜੀ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ, ਬਖੀਲੀ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ;
			ਹਰਿ ਸੇਵਕ-ਭਾਇ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥
੭੩੪	੨	੧੦	ਹਰਿ ਰਤਨੈ ਕਾ ਵਾਪਾਰੀਆ, ਹਰਿ ਰਤਨ ਧਨੁ ਵਿਹਾਝੇ;
			ਕਚੈ ਕੇ ਵਾਪਾਰੀਏ,
			[2]ਵਾ ਕਿ ਹਰਿ ਧਨੁ ਲਇਆ ਨ ਜਾਈ ॥
			ਹਰਿ ਧਨੁ ਰਤਨੁ ਜਵੇਹਰੁ ਮਾਣਕੁ,
			ਹਰਿ ਧਨੈ ਨਾਲਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੈ ਵਤੈ;
			ਹਰਿ ਭਗਤੀ, ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥
	੪	੧੦	ਹਰਿ ਧਨੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੈ ਵਤੈ ਕਾ ਬੀਜਿਆ;
			ਭਗਤ ਖਾਇ ਖਰਚਿ ਰਹੇ, ਨਿਖੁਟੈ ਨਾਹੀ ॥
	੫	੧੦	ਹਰਿ ਧਨੁ ਨਿਰਭਉ, ਸਦਾ ਸਦਾ ਅਸਥਿਰੁ ਹੈ ਸਾਚਾ;
			ਇਹੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਅਗਨੀ ਤਸਕਰੈ ਪਾਣੀਐ ਜਮਦੂਤੈ;
			ਕਿਸੈ ਕਾ ਗਵਾਇਆ ਨ ਜਾਈ ॥
	੭	੧੦	ਹਰਿ ਧਨ ਕਉ 'ਉਚਕਾ' ਨੇੜਿ ਨ ਆਵਈ;
			ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਡੰਡੁ ਨ ਲਗਾਈ ॥ (ਉਚੱਕਾ ਬੋਲੋ)
	੮	੧੦	[3]ਹਲਤੈ ਵਿਚਿ, ਸਾਕਤ ਦੁਹੇਲੇ ਭਏ;
			ਹਥਹੁ ਛੁੜਕਿ ਗਇਆ; ਅਗੈ ਪਲਤਿ ਸਾਕਤੁ,
			ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਢੋਈ ਨ ਪਾਈ ॥

੧ ਵਰਤਾਰਾ । ੨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਵਾ ਬਚਨਾਂ ਕਰ ਕੇ । ੩ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੩੪	੧੧	੧੧	ਜਿਸਨੋ ਹਰਿ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨੁ ਹੋਇ, ਸੋ ਹਰਿ ਗੁਣਾ ਰਵੈ; ਸੋ ਭਗਤੁ ਸੋ ਪਰਵਾਨੁ ॥
	੧੨	੧੧	ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਣ ਗਾਈਐ ਜੀਉ; ਲਾਇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲਿ ਧਿਆਨੁ ॥
	੧੪	੧੧	ਜੋ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਸਾਕਤ, ਕਾਮਨਾ ਅਰਥਿ ਦੁਰਗੰਧ ਸਰੇਵਦੇ;
੭੩੫	੪	੧੨	[1]ਬਕਰੀ [2]ਸਿੰਘੁ, ਇਕਤੈ ਥਾਇ ਰਾਖੈ; ਮਨ ਹਰਿ ਜਪਿ; ਭ੍ਰਮੁ ਭਉ ਦੂਰਿ ਕੀਜੈ ॥
	੯	੧੩	ਸਭੁ ਮੋਹੁ ਮਾਇਆ ਸਰੀਰੁ, ਹਰਿ ਕੀਆ; ਵਿਚਿ ਦੇਹੀ ਮਾਨੁਖ, ਭਗਤਿ ਕਰਾਈ ॥
	੧੬	੧੪	ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹਾਦੇਉ, ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣ ਰੋਗੀ; ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਕਾਰ ਕਮਾਈ ॥
੭੩੬	੪	੨੪	ਪੰਚ ਤਤੁ ਕਰਿ ਤੁਧੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਸਾਜੀ; ਕੋਈ ਛੇਵਾ ਕਰਿਉ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਕੀਤਾ ਹੋਵੈ ॥
	੧੦	੧	ਕਵਨ ਰੂਪ; ਦਿਸਟਿਓ ਬਿਨਸਾਇਓ ॥
	੧੧	੧	ਬੀਜੁ ਬੀਜਿ; ਦੇਖਿਓ ਬਹੁ ਪਰਕਾਰਾ ॥
੭੩੭	੮	੨	ਕਵਨ ਕਹਾ ਗੁਨ; ਕੰਤ ਪਿਆਰੇ ॥
	੧੦	੪	ਕੰਗਨ ਬਸਤ੍ਰ ਗਹਨੇ; ਬਨੇ ਸੁਹਾਵੇ ॥
	੧੩	੪	ਜਨ ਨਾਨਕ ਪਿਰ ਧਨ ਮਿਲਿ; ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
	੧੪	੪	ਸੁਨਤ ਸਦੇਸਰੋ ਪ੍ਰਿਅ; ਗ੍ਰਿਹਿ ਸੇਜ ਵਿਛਾਈ ॥

੧ ਧਰਤੀ, ਕਾਠ ਜਿੰਦ । ੨ ਪਾਣੀ ਅੱਗ ਕਾਲ ਭਾਵ ਕਾਲ ਤੇ ਜਿੰਦ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੩੭	੧੮	੫	ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਪ੍ਰਭ, ਮਿਲਹ ਸਭਾਗੇ ॥
੭੩੮	੨	੬	ਕਿਆ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਸਾਰਿ ਸਮ੍ਾਲੀ;
			ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨ ਕੇ ਦਾਤਾਰੇ ॥
			(ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਾਰੇ 'ਰਾਰੇ' ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਹਨ)
	੧੦	੭	ਕੂੜੇ ਮੂਰਖ ਕੀਹਾ; [੧]ਠੀਸਾ ॥ (੨) ਕੀ [੨]ਹਾਠੀਸਾ
	੧੨	੭	ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ॥
			ਤੁਮ੍ ਸੁਖ ਦਾਤੇ; ਪੁਰਖ ਸੁਭਾਈ ॥
੭੩੯	੨	੯	ਓਹੁ ਪਾਹਣੁ; ਲੈ ਉਸ ਕਉ ਡੂਬਤਾ ॥
	੩	੯	ਪਾਹਣ ਨਾਵ; ਨ ਪਾਰ ਗਿਰਾਮੀ ॥
			ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਨਾਨਕ; ਠਾਕੁਰੁ ਜਾਤਾ ॥
	੫	੧੦	ਪਾਵ ਮਲੋਵਉ; ਸੰਗਿ ਨੈਨ [੩]ਭਤੀਰੀ ॥
			(ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ 'ਭਤੀਰੀ' ਪਾਠ ਇਕੱਠਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ 'ਰਾਰੇ' ਵੱਖਰੇ ਹਨ)
	੬	੧੦	ਜਹਾ ਪਠਾਵਉ; ਜਾਉ ਤਤੀ ਰੀ ॥
	੧੭	੧੩	ਜਾ ਕੈ ਸਿਮਰਣਿ; ਮੁਖ ਉਜਲਾਰੇ ॥
੭੪੦	੯	੧੬	ਕਈ ਜੰਤ; [੪]ਬਿਨਾਹਿ [੫]ਉਪਾਹਾ ॥
	੧੬	੧੮	ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ; ਮੋਹ 'ਤਜਾਰੀ' ॥
	੧੭	੧੮	ਦ੍ਰਿੜੁ ਨਾਮ ਦਾਨੁ; ਇਸਨਾਨੁ [੬]'ਸੁਚਾਰੀ' ॥
੭੪੧	੧੯	੨੪	ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਜੀਵਾ; ਗੁਰ ਤੇਰਾ ॥

---

੧ ਗੱਪਾਂ । ੨ ਹਠ । ੩ ਨੇਤਰਾ ਦੀਆਂ ਧੀਰੀਆਂ । ੪ ਨਾਸ । ੫ ਉਤਪਤੀ । ੬ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਨਿਰਵਿਰਤ ਹੋਣਾ ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੪੧	੬	੨੫	ਕਾਲੁ ਕੰਟਕੁ ਜਮੁ; ਤਿਸੁ ਨ ਬਿਦਾਰੇ ॥
	੮	੨੬	ਗੁਣ ਗੋਪਾਲ ਪ੍ਰਭ ਕੇ; ਨਿਤ ਗਾਹਾ ॥
	੧੪	੨੭	ਅਚਰਜ ਸਾਦ ਤਾ ਕੇ; ਬਰਨੇ ਨ ਜਾਹੀ ॥
੭੪੨	੫	੨੫	ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਜਪਿ; ਪਹਿਰਿ [1]ਸਨਾਹ ॥
			ਕੋਟਿ [2]ਆਵਧ; ਤਿਸੁ ਬੇਧਤ ਨਾਹਿ ॥
	੧੪	੨੭	ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ; ਸਰਣਿ ਜਨ 'ਤਾਕੀ' ॥ (ਤੱਕੀ ਬੋਲੋ)
੭੪੩	੨	੨੯	ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਪੁੰਨੁ; ਭਲਾ ਕਰਾਏ ॥
	੬	੩੧	ਤੁਝ ਬਿਨੁ; ਠਾਕੁਰ ਕਵਨੁ ਹਮਾਰਾ ॥
	੧੦	੩੧	ਪੂਰਬ ਕਰਮਿ ਲਿਖਤ; ਧੁਰਿ ਪਾਈ ॥
			ਜਪਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ; ਅਚਰਜੁ ਪਰਤਾਪ ॥ ('ਅਚੱਰਜ' ਬੋਲੋ)
	੧੩	੩੨	ਸਾਧ ਗਾਵਹਿ ਗੁਣ; ਸਦਾ ਰਸਾਲਾ ॥
	੧੫	੩੨	ਤੂੰ ਦਾਤਾ ਪ੍ਰਭੁ; ਦੇਵਣਹਾਰੁ ॥
	੧੬	੩੨	ਨਾਨਕ ਦੇਵਨਹਾਰ; ਸੁਜਾਨਾ ॥
	੧੭	੩੩	ਮਾਧਵੇ ਭਜੁ; ਦਿਨ ਨਿਤ ਰੈਣੀ ॥
			ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ; ਜੀਤਿ ਹਰਿ ਸਰਣੀ ॥
੪	੧	੩੪	ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ; ਸਿਮਰਿ ਰਤਨਾਗਰੁ ॥
	੩	੩੪	ਮਨੁ ਤਨੁ ਨਿਰਮਲੁ; ਸਾਹੁ [3]ਸੁਆਉ ॥
	੧੫	੩੪	ਗੋਬਿੰਦਾ ਗੁਣ ਗਾਉ; ਦਇਆਲਾ ॥

---

੧ ਸੰਜੋਅ, ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਦਾ ਕੁੜਤਾ । ੨ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ।
੩ ਪ੍ਰਯੋਜਨ, ਲਾਭ ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੪੫	੨	੪੦	ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਹਾ; ਕਰਤ [1]ਕਸਾਈ ॥
			[2]ਨਿਰਦੈ ਜੰਤੁ; ਤਿਸੁ ਦਇਆ ਨ ਪਾਈ ॥
			ਅਨਿਕ ਜਨਮ [3]ਬੀਤੀਅਨ; ਭਰਮਾਈ ॥
			(੨) ਬੀਤੀ [4]ਅਨ ਭਰਮਾਈ
	੭	੪੧	ਜਲਿ ਜਾਉ ਏਹੁ ਬਡਪਨਾ; ਮਾਇਆ ਲਪਟਾਏ ॥
			('ਬਡ-ਪਨਾ' ਬੋਲੋ, 'ਬਡੱਪਨਾ' ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੯	੪੧	ਪੀਸਨੁ ਪੀਸਿ, ਓਢਿ ਕਾਮਰੀ; ਸੁਖੁ ਮਨੁ, [5]'ਸੰਤੋਖਾਏ' ॥
	੧੧	੪੨	ਹਰਿ ਕਾ ਸੰਤੁ, ਪਰਾਨ ਧਨ; ਤਿਸ ਕਾ ਪਨਿਹਾਰਾ ॥
	੧੭	੪੩	ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ, ਇਹੁ ਬਿਖਈ ਜੀਉ; ਦੇਹੁ ਅਪੁਨਾ ਨਾਉ ॥
੭੪੬	੨	੪੪	ਜਪਿ ਮਨ ਗੋਬਿੰਦ ਏਕੈ, ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਕੋ ਲੇਖੈ;
			ਸੰਤ ਲਾਗੁ ਮਨਹਿ ਛਾਡੁ,
			ਦੁਬਿਧਾ ਕੀ [6]ਕੁਰੀਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
			ਨਿਰਗੁਨ ਹਰੀਆ ਸਰਗੁਨ ਧਰੀਆ;
			ਅਨਿਕ ਕੋਠਰੀਆ,
			[7]ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ, ਭਿੰਨ ਭਿਨ ਕਰੀਆ ॥
			ਵਿਚਿ ਮਨ: [8]'ਕੋਟਵਰੀਆ' ॥
	੫	੪੪	[9]ਕਿਰਤਨਿ ਜੁਰੀਆ, ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਫਿਰੀਆ;
			ਪਰ ਕਉ [10]ਹਿਰੀਆ ॥ [11]ਬਿਖਨਾ ਘਿਰੀਆ ॥

---

੧ ਕਾਮਾਦਿਕ। ੨ ਨਿਰਦਈ ਕਾਮਾਦਿਕ। ੩ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਭਰਮਾਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ। ੪ ਦ੍ਵੈਤ ਵਿਚ। ੫ ਸੰਤੋਖ ਆਵਣ ਤੇ। ੬ ਡੰਡੀ। ੭ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ ਰੂਪ। ੮ ਕੋਤਵਾਲ। ੯ ਮਾਯਕੀ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ। ੧੦ ਪਰਾਏ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਚੁਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ੧੧ ਮਾਇਆ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੪੬	੯	੪੫	ਪੇਖੈ ਖੁਸੀ; [1]ਭੋਗਨ ਹੀ ਹਾਰਾ ॥ (੨) [2]ਭੋਗ ਨਹੀ ਹਾਰਾ
			ਸਭਿ ਰਸ ਲੈਤ; ਬਸਤ ਨਿਰਾਰਾ ॥
	੯	੪੫	ਬਰਨੁ ਚਿਹਨੁ ਨਾਹੀ; ਮੁਖੁ ਨ [3]ਮਾਸਾਰਾ ॥
	੧੨	੪੬	ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਹੀ; ਡਰਾਇਆ ॥ [4]ਕਰਰੋ; ਧ੍ਰਮਰਾਇਆ ॥
	੧੩	੪੬	ਪਾਵਕੁ [5]ਸਗਰਾਇਆ ॥ ਗਹੀ ਓਟ; ਸਾਧਾਇਆ ॥
੭੪੭	੧੯	੫੦	ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਜਪੈ, ਉਧਰੈ ਸੋ ਕਲਿ ਮਹਿ; ਘਟਿ ਘਟਿ, ਨਾਨਕ [6]ਮਾਝਾ ॥
੭੪੮	੯	੫੨	ਅੰਧ ਕੂਪ ਤੇ, ਕਾਢਿ ਲੀਏ ਤੁਮ; ਆਪਿ ਭਏ ਕਿਰਪਾਲਾ ॥
	੧੩	੫੩	ਜਬ ਕਛੁ ਨ ਸੀਓ, ਤਬ ਕਿਆ ਕਰਤਾ; ਕਵਨ ਕਰਮ ਕਰਿ, ਆਇਆ ॥
੭੪੯	੧੨	੫੬	ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ; ਤੂੰ ਮੈ, ਮਾਣੁ ਨਿਮਾਣੀ ॥
੭੫੦	੧੫	੧	ਅੰਤਿ ਨ; ਸਾਹਿਬੁ ਸਿਮਰਿਆ ਜਾਈ ॥
	੧੯	੧	ਜੇ ਭਾਵੈ ਪਿਆਰਾ; ਤੈ ਰਾਵੇਸੀ ॥
੭੫੧	੧੦	੧	[7]ਅਨ ਕੋ ਕੀਜੈ ਮਿਤੜਾ; ਖਾਕੁ ਰਲੈ ਮਰਿ ਜਾਇ ਜੀਉ ॥
	੧੨	੨	'ਖਿੰਚੋਤਾਣਿ' ਵਿਗੁਤੀਐ;

---

੧ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭੋਗ ਪੌਣ ਵਾਲਾ । ੨ ਪਦਾਰਥ ਦਾਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਹਾਰਦਾ ਨਹੀਂ । ੩ ਦਾਹੜਾ ਵਾ ਮਾਸ । ੪ ਕਰੜਾ । ੫ ਸਮੁੰਦਰ । ੬ ਵਿਚ । ੭ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੫੨	੯	੪	ਤੂ ਦੇਖਹਿ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪਿ; ਦਰਿ [੧]ਬੀਨਾਈਐ ॥ (੨) [੨]ਦਰਿਬੀ ਨਾਈਐ
	੧੦	੪	ਇਹੁ ਕਿਥੈ, ਘਰੁ [੩]'ਅਉਤਾਕੁ'; ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਈਐ ॥ ਦਿਹੁ ਦੀਵੀ ਅੰਧ ਘੋਰੁ; [੪]ਘਬੁ [੫]ਮੁਹਾਈਐ ॥ ਗਰਬਿ ਮੁਸੈ ਘਰੁ [੬]ਚੋਰੁ; ਕਿਸੁ [੭]'ਰੂਆਈਐ' ॥
	੧੧	੪	ਸਬਦਿ ਨਿਵਾਰੀ ਆਗਿ; ਜੋਤਿ [੮]ਦੀਪਾਈਐ ॥
	੧੯	੫	ਜਨਮਤ ਹੀ ਦੁਖੁ ਲਾਗੈ; ਮਰਣਾ ਆਇਕੈ ॥ (ਆਇ-ਕੈ ਬੋਲੋ)
੭੫੩	੧	੫	ਤੂੰ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਦੂਰਿ; ਜਾਣਹਿ ਸਭ 'ਤੂਹੈ' ॥
	੨	੫	ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਖਿ ਹਦੂਰਿ; ਅੰਤਰਿ ਭੀ 'ਤੂਹੈ' ॥ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ; ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਤਿ ਦੇਇ ॥
੭੫੪	੧੨	੨	ਇਸੁ ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਨਾਮੁ ਨਉ ਨਿਧਿ; ਪਾਈਐ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰਾ ॥
	੧੪	੨	ਮੋਲਿ ਕਿਤਹੀ, ਨਾਮੁ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ; ਨਾਮੁ ਪਾਈਐ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰਾ ॥
੭੫੫	੧੦	੩	[੯]ਗੁਣਕਾਰੀ ਗੁਣ [੧੦]ਸੰਘਰੈ; ਅਵਰਾ ਉਪਦੇਸੇਨਿ ॥ ਸੇ ਵਡਭਾਗੀ ਜਿ ਓਨਾ ਮਿਲਿ ਰਹੇ; ਅਨ ਦਿਨੁ ਨਾਮੁ ਲਏਨਿ ॥

੧ ਚੁਣ ਕੇ । ੨ ਢਲਦਾ ਹੈ ਨਾਮ ਤੇ ਵਾ ਕੜਛੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜਿਹੜੇ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ੩ ਬੈਠਕਾਂ । ੪ ਘਰ । ੫ ਲੁਟਾਉਂਦੇ ਹਨ । ੬ ਹੰਕਾਰ ਰੂਪੀ ਚੋਰ ਘਰ ਨੂੰ ਲੁਟਦਾ ਹੈ । ੭ ਕਿਸ ਅਗੇ ਫਰਿਆਦ ਕਰੀਏ । ੮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੀ ਹੈ । ੯ ਉਪਕਾਰੀ । ੧੦ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੫੫	੧੭	੩	ਸਪੈ ਦੁਧੁ ਪੀਆਈਐ; ਅੰਦਰਿ ਵਿਸੁ [1]ਨਿਕੋਰ ॥
੭੫੬	੬	੩	ਸਤਿਗੁਰ ਨੋ ਮਿਲੇ ਸਿ [2]ਭਾਇਰਾ; ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਲਗੰਨਿ ॥
	੭	੩	ਅਵਗਣ [3]ਵਿਕਣਿ [4]ਪਲ੍ਰਰਨਿ; ਗੁਣ ਕੀ ਸਾਝ ਕਰੰਨ੍ਹਿ ॥
	੧੪	੩	ਚਿਰੀ ਵਿਛੁੰਨੇ ਭੀ ਮਿਲਨਿ; ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੰਨਿ ॥ ਅੰਤਰਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਖਾਨਿ ਖਰਚਨਿ ਨ ਨਿਖੁਟਈ; ਹਰਿ ਗੁਣ ਸਹਜਿ ਰਵੰਨਿ ॥
੭੫੭	੧	੪	ਸੇਵਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਖੋਜਿਆ; ਸੇ ਹੰਸੁਲੇ ਨਾਮੁ ਲਹੰਨਿ ॥
	੧੦	੧	ਦਰਸਨੁ ਹਰਿ; ਦੇਖਣ ਕੈ ਤਾਈ ॥
	੧੩	੧	ਅਖੀ ਕਾਢਿ ਧਰੀ, ਚਰਣਾ ਤਲਿ; ਸਭ ਧਰਤੀ ਫਿਰਿ, [5]ਮਤ ਪਾਈ ॥
੭੫੮	੨	੧	ਤੂ ਆਪੇ ਗੁਰੁ, ਚੇਲਾ ਹੈ ਆਪੇ; ਗੁਰ [6]ਵਿਚੁ ਦੇ, ਤੁਝਹਿ ਧਿਆਈ ॥
	੯	੧	ਸਭੁ ਦਿਨਸੁ ਰੈਣਿ ਦੇਖਉ ਗੁਰੁ ਅਪੁਨਾ; ਵਿਚਿ ਅਖੀ, ਗੁਰ ਪੈਰ ਧਰਾਈ ॥
੭੫੯	੧੪	੧	ਬਸਇ ਕਰੋਧੁ; ਸਰੀਰਿ ਚੰਡਾਰਾ ॥
੭੬੦	੩	੨	ਰਰਣ ਕਮਲ ਸਰਣਾਇ; ਨਰਾਇਣ ॥
	੪	੨	ਸਾਧ ਸੰਗਿ; ਜਮਦੂਤ ਨ ਭੇਟਨ ॥

---

੧ ਨਿਰੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ੨ ਭਾਈ। ੩ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ੪ ਪੱਲਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਫਿੱਕੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ੫ ਸਿਖਿਆ। ੬ ਵਿਚੋਲਗੀ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੬੦	੧੭	੩	ਆਦਰੁ ਦਿਤਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ; ਗੁਰੁ ਸੇਵਿਆ [1]'ਸਤਭਾਇ' ਜੀਉ॥
੭੬੧	੪	੩	ਤੂ ਸਮਰਥੁ, ਤੂ ਸਰਬ ਮੈ; 'ਤੂਹੈ' ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕ ਜੀਉ॥
	੭	੩	ਜਿਨ੍ਹਾ ਨੇਹੁ [2]ਦੂਜਾਣੇ ਲਗਾ; ਝੂਰਿ ਮਰਹੁ, ਸੇ [3]ਵਾਢੀਆ॥
	੧੦	੪	ਏਹਾ ਪਾਈ ਮੂ ਦਾਤੜੀ; ਨਿਤ ਹਿਰਦੇ ਰਖਾ ਸਮਾਲਿ॥
	੧੧	੪	ਪਾਵ [4]ਜੁਲਾਈ, [5]ਪੰਧ [6]ਤਉ; ਨੈਣੀ ਦਰਸੁ ਦਿਖਾਲਿ॥
	੧੨	੪	ਕਿਤੀ ਲਖ ਕਰੋੜਿ ਪਿਰੀਏ; ਰੋਮ ਨ ਪੁਜਨਿ ਤੇਰਿਆ॥
੭੬੨	੧	੨	ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ ਅਨੇਕ; ਮਰਿ ਮਰਿ ਜਨਮਤੇ॥
	੩	੨	ਖੋਜਹਿ ਕੋਟਿ ਅਸੰਖ; ਬਹੁਤੁ ਅਨੰਤ ਕੇ॥
	੭	੧	ਜਿਨੀ ਸਖੀ ਸਹੁ ਰਾਵਿਆ; ਸੇ [7]'ਅੰਬੀ [8]'ਛਾਵੜੀਏਹਿ', ਜੀਉ॥
	੯	੧	ਇਕਤੁ [9]ਟੋਲਿ ਨ [10]ਅੰਬੜਾ; ਹਉ ਸਦ ਕੁਰਬਾਣੇ ਤੇਰੈ, ਜਾਉ ਜੀਉ॥
	੧੧	੧	ਹਉ ਏਨੀ [11]ਟੋਲੀ ਭੁਲੀਅਸੁ; ਤਿਸੁ ਕੰਤ, ਨ ਬੈਠੀ ਪਾਸਿ ਜੀਉ॥

੧ ਨਿਸਚੇ ਕਰਕੇ। ੨ ਦੂਜੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ। ੩ ਵਿਛੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ੪ ਚੱਲਾਂ। ੫ ਰਸਤੇ ਵਿਚ। ੬ ਤੇਰੇ। ੭ ਅੰਬ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਹਨ। ੮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਰੂਪ ਠੰਢੀ ਛਾਂ ਹੈ। ੯ ਪਦਾਰਥ। ੧੦ ਪਹੁੰਚ ਸਕਾਂ। ੧੧ ਪਦਾਰਥ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੬੨	੧੨	੧	ਸੁਤੀ ਸੁਤੀ [੧]ਝਾਲੁ ਥੀਆ; ਭੁਲੀ [੨]ਵਾਟੜੀਆਸੁ ਜੀਉ ॥ ਤੈ ਸਹ ਨਾਲਹੁ [੩]ਮੁਤੀਅਸੁ; ਦੁਖਾਂ ਕੂੰ, [੪]ਧਰੀਆਸੁ ਜੀਉ ॥
	੧੫	੨	ਸੁਚਜੀ ॥ (ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਕੁਚੱਜੀ ਤੇ ਸੁਚੱਜੀ ਬੋਲੋ)
	੧੬	੨	ਭਾਣੈ [੫]ਥਲ ਸਿਰਿ, ਸਰੁ ਵਹੈ; ਕਮਲੁ ਫੁਲੈ, [੬]ਆਕਾਸਿ ਜੀਉ ॥
	੧੮	੨	ਭਾਣੈ, ਸਹੁ [੭]ਭੀਹਾਵਲਾ; ਹਉ ਆਵਣਿ ਜਾਣਿ ਮੁਈਆਸਿ ਜੀਉ ॥
੭੬੩	੩	੩	ਇਹੁ ਮਨੁ ਤੈ-ਕੂੰ [੮]ਡੇਵਸਾ; ਮੈ, ਮਾਰਗੁ ਦੇਹੁ ਬਤਾਇ ਜੀਉ ॥
	੧੦	੪	ਮੈਲੀ ਅਵਗਣਿ ਚਿਤਿ; ਬਿਨੁ ਗੁਰ, ਗੁਣ ਨ ਸਮਾਵਨੀ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ ॥
	੧੩	੪	ਨਾਨਕ 'ਬਾਲਤਣਿ' ਰਾਡੇਪਾ; ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਧਨ ਕੁਮਲਾਣੀ ॥ (ਬਾਲੱਤਣਿ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਕਾਲ ਰੂਪੀ ਸਵੇਰਾ । ੨ ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਰਸਤਾ । ੩ ਛੁੱਟੜ ਹੋ ਕੇ । ੪ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਹਾਂ । ੫ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਮਾਰੂਥਲਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸਰ=ਦਰਿਆ ਵਹਿ ਤੁਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਸ਼ਰਧਾ ਹੀਨ ਖੁਸ਼ਕ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਪਰੇਮ ਦੇ ਦਰਿਆ ਵਗ ਤੁਰਦੇ ਹਨ । ੬ ਅਕਾਸ਼ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੰਕਾਰੀ ਰਿਦਿਆਂ ਵਿਚ ਭੀ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਕੰਵਲ ਖਿੜ ਆਉਂਦੇ ਹਨ । ੭ ਭੈ ਦਾਇਕ ਸੰਸਾਰ । ੮ ਦੇ ਦੇਵਾਂ ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੬੩	੧੩	੪	ਬਾਬਾ ਮੈ ਵਰੁ ਦੇਹਿ; ਮੈ ਹਰਿ ਵਰੁ ਭਾਵੈ, [੧]ਤਿਸ ਕੀ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ ॥
	੧੪	੪	ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਜੁਗ ਚਾਰਿ; ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਬਾਣੀ ਜਿਸ ਕੀ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ ॥
	੧੬	੪	ਹਰਿ ਕੀ [੨]ਨਾਰਿ, ਸੁ ਸਰਬ ਸੁਹਾਗਣਿ; [੩]ਰਾਂਡ 'ਨ' [੪]ਮੈਲੈ ਵੇਸੇ ॥ ('ਨੰਨਾ' ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਕ ਹੈ)
	੧੭	੪	ਬਾਬਾ [੫]ਲਗਨੁ [੬]ਗਣਾਇ; ਹੰ ਭੀ [੭]ਵੰਞਾ [੮]ਸਾਹੁਰੈ, ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ ॥
੭੬੪	੧੨	੨	ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰੇਮੁ; ਰਤੰਨਾ ॥
	੧੮	੩	[੯]ਘਰਿ 'ਆਪਨੜੈ' ਖੜੀ ਤਕਾ; ਮੈ ਮਨਿ ਚਾਉ ਘਨੇਰਾ ਰਾਮ ॥ (ਆਪਨ-ੜੈ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸਬੰਧਕ ਹੈ, ਪਾਠ ਇਕੱਠਾ ਹੈ)
	੧੯	੩	ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ, ਭਈ [੧੦]ਨਿਹਕੇਵਲ; ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਖੁ ਨਾਸਾ ॥
੭੬੫	੨	੩	ਹਰਿ ਮੋਹਿਅੜੀ ਸਾਚ ਸਬਦਿ; ਠਾਕੁਰ ਦੇਖਿ [੧੧]ਰਹੰਸੀ ਰਾਮ ॥
੭੬੭	੬	੩	ਪਿਰਿ ਰਾਵਿਅੜੀ ਸਬਦਿ ਰਲੀ; ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਨਹ ਦੂਰੀ ਰਾਮ ॥

੧ ਤਿਸ ਹਰੀ ਪਤੀ ਦੀ ਹਾਂ। ੨ ਭਗਤ। ੩ ਨਾਸਤਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ੪ ਪਾਪਾਂ ਕਰਕੇ ਅੰਤਹਕਰਨ ਦਾ ਮੈਲਾ ਵੇਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ੫ ਪਰੇਮ ਰੂਪੀ ਜੋਤਸ਼ ਦਾ ਲਗਨ। ੬ ਵੀਚਾਰੋ। ੭ ਜਾਵਾਂ। ੮ ਸਰੂਪ ਰੂਪੀ ਸਹੁਰਾ ਘਰ। ੯ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿਚ। ੧੦ ਸ਼ੁਧ ਨਿਰਮਲ। ੧੧ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੬੫	੮	੩	ਨਾਨਕ ਆਪੇ, ਜੋਗ ਸਜੋਗੀ; ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਲਿਵ ਲਾਈਐ ॥ ਪਿਰੁ [1]ਉਚੜੀਐ ਮਾੜੜੀਐ; ਤਿਹੁ ਲੋਆ, ਸਿਰਤਾਜਾ ਰਾਮ ॥
	੧੪	੪	[2]ਚੰਦੋ [3]ਦੀਪਾਇਆ, ਦਾਨਿ ਹਰਿ ਕੈ; ਦੁਖੁ ਅੰਧੇਰਾ ਉਠਿ ਗਇਆ ॥ ਗੁਣ [4]ਜੰਞ, ਲਾੜੇ ਨਾਲਿ ਸੋਹੈ; ਪਰਖਿ [5]ਮੋਹਣੀਐ ਲਇਆ ॥
	੧੬	੪	ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਾਜਨਾ; ਮੀਤਾ [6]ਅਵਰੀਤਾਂ ॥
	੧੮	੪	ਜਿਨ 'ਦਿਸਿਆਇਆ' ਹੋਹਿ ਰਲੀਆ; ਜੀਅ ਸੇਤੀ ਗਹਿ ਰਹਹਿ ॥ (੨) ਦਿਸਿ ਆਇਆ
੭੬੬	੬	੫	ਸੁਖਿ ਸਹਜਿ ਆਵੈ ਸਾਰ ਭਾਵੈ; ਸਾਰ ਕੀ ਮਤਿ, ਕਿਉ ਟਲੈ ॥
	੭	੫	ਇਸਨਾਨੁ ਦਾਨੁ, ਸੁਗਿਆਨੁ [7]ਮਜਨੁ; ਆਪਿ [8]'ਅਛਲਿਓ' ਕਿਉ ਛਲੈ ॥ ('ਅਛਲਿਓ' ਬੋਲੋ)

---

੧ ਸਚਖੰਡ ਰੂਪੀ ਉਚੀ ਮਲ੍ਹੈਤ, ਹਵੇਲੀ । ੨ ਵੈਰਾਗ ਰੂਪੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ । ੩ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਆ । ੪ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ ਰੂਪ ਜਾਂਞੀ ਹਨ । ੫ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਤਾਈਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਰੂਪ ਸੰਤਾਂ ਨੇ । ੬ ਹੋਰ ਰੀਤਾਂ ਵਿਛੁੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਲਣ ਵਾਲੀਆਂ । ੭ ਪੁਰਬ । ੮ ਪਮੇਸ਼ਰ ਇਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਛਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੬੬	੧੨	੫	[1]ਆਇ ਗਇਆ, ਕੀ ਨ ਆਇਓ; ਕਿਉ ਆਵੈ ਜਾਤਾ ॥
	੧੩	੫	[2]ਪੰਚ-ਭੂ [3]ਨਾਇਕੋ, ਆਪਿ [4]ਸਿਰੰਦਾ;
			ਜਿਨਿ ਸਚ ਕਾ [5]ਪਿੰਡੁ ਸਵਾਰਿਆ ॥
	੧੬	੫	ਕਰਮ ਸੁਕਰਮ ਕਰਾਏ ਆਪੇ;
			ਕੀਮਤਿ ਕਉਣ [6]ਅਭੇਵਏ ॥
੭੬੭	੨	੫	ਕਿਉ ਰਾਹਿ ਜਾਵੈ, ਮਹਲੁ ਪਾਵੈ;
			ਅੰਧ ਕੀ ਮਤਿ ਅੰਧਲੀ ॥
	੮	੫	ਸਬਦੇ ਪਤੀਜੈ [7]ਅੰਕੁ ਭੀਜੈ;
			ਸੁ ਮਹਲੁ, [8]ਮਹਲਾ ਅੰਤਰੇ ॥
			ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੩ ॥
੭੬੮	੧੪	੨	ਅਨਦਿਨੁ ਭਗਤਿ ਕਰਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ;
			ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਬੈਰਾਗੀ ॥
	੧੬	੨	ਮਨਮੁਖ ਭਗਤਿ ਕਰਹਿ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ;
			ਵਿਣੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਈ ਰਾਮ ॥
੭੭੦	੪	੪	ਗੁਰਮੁਖਿ ਪ੍ਰਭੁ ਰਾਵੇ, ਦਿਨ ਰਾਤੀ ਆਪਣਾ;
			ਸਾਚੀ ਸੋਭਾ ਹੋਈ ॥
	੯	੪	ਸਾ ਧਨ ਬਾਲੀ ਧੁਰਿ ਮੇਲੀ;
			ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਭਿ ਆਪਿ ਮਿਲਾਈ ਰਾਮ ॥

੧ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਫੇਰ ਕਿਹੜਾ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਆ ਗਏ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਆ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿਉਂ ਜਾਵੇ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ੨ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦਾ। ੩ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਪ੍ਰੇਰਕ। ੪ ਰਚਨ ਵਾਲਾ। ੫ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਰੂਪੀ ਪਿੰਡ। ੬ ਭੇਦ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ੭ ਹਿਰਦਾ। ੮ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ ਮਹਲ=ਸਰੂਪ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੭੦	੧੩	੫	ਹਰਿ ਹਰੇ, ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਹੁ; ਹਰਿ ਗੁਰਮੁਖੇ ਪਾਏ ਰਾਮ ॥
੭੭੧	੨	੫	ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ, ਸਦ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਭਏ; ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਮਿ, ਲਿਵ ਲਾਏ ਰਾਮ ॥
	੯	੬	ਸਦਾ ਹੋਵਹਿ ਸੋਹਾਗਣੀ; ਹਰਿ ਜੀਉ, ਮਰੈ ਨ ਜਾਏ ਰਾਮ ॥
੭੭੨	੬	੭	ਹਰਿ ਹਰਿ ਏਕੋ, ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ; ਨਾਨਕ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੇ ॥
			ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੪ ॥
	੧੯	੧	ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਮਿਲਾਇ; ਅਵਗਣ [੧]'ਵਿਕਣਾ', ਗੁਣ ਰਵਾ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ ॥ ('ਵਿੱਕਣਾ' ਬੋਲੋ)
੭੭੩	੭	੧	ਮਨਮੁਖਿ ਵਿਛੁੜੀ ਦੂਰਿ; ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਏ ਬਲਿ ਗਈ, ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ ॥ ਅੰਤਰਿ ਮਮਤਾ ਕੂਰਿ; ਕੂੜੁ ਵਿਹਾਝੇ, ਕੂੜਿ ਲਈ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ ॥
	੧੧	੧	[੨]ਪੰਡਿਤ [੩]ਪਾਧੇ ਆਣਿ; [੪]ਪਤੀ ਬਹਿ [੫]ਵਾਚਾਈਆ, ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ ॥
	੧੪	੨	ਹਰਿ ਪਹਿਲੜੀ [੬]ਲਾਵ; [੭]ਪਰਵਿਰਤੀ [੮]ਕਰਮ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ, ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ ॥

---

੧ ਵੇਚਣਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ੨ ਤੱਤ ਵੇਤੇ। ੩ ਮਨ ਰੂਪੀ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ। ੪ ਚਿੱਠੀ, ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ। ੫ ਪੜ੍ਹਾਈ। ੬ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਤੇ ਭੂਮਕਾ, ਅਵਸਥਾ, ਲਗਨ, ਸਿਖਿਆ। ੭ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋਣਾ। ੮ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੭੪	੧੨	੩	ਹਿਰਦੈ; ਰਸਨ ਰਸਾਏ ॥
	੧੫	੩	ਹਰਿ ਸਰਿ ਨਿਰਮਲਿ; ਨਾਏ ॥
	੧੭	੩	ਅੰਤਰਿ ਰਤਨੁ; ਬੀਚਾਰੇ ॥
੭੭੫	੩	੩	ਸੁਰਿ ਨਰ ਗਣ ਗੰਧਰਬ ਮਿਲਿ ਆਏ, [1]ਅਪੂਰਬ ਜੰਞ ਬਣਾਈ ॥
	੭	੪	ਸਬਦ ਘਨੇਰੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੇ; ਤੂ ਕਰਤਾ ਸਭ ਥਾਈ ॥
	੯	੪	ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਰਵੈ, ਰਵਿ ਰਹਿਆ; ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ, ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ॥
੭੭੬	੨	੫	ਗੁਰੁ ਸੰਤ ਜਨੋ, ਪਿਆਰਾ ਮੈ ਮਿਲਿਆ; ਮੇਰੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ, ਬੁਝਿ 'ਗਈਆਸੇ' ॥ (੨) ਗਈ ਆਸੇ
	੫	੫	ਘਰਿ ਆਵਹੁ ਚਿਰੀ ਵਿਛੁੰਨਿਆ; ਮਿਲੁ ਸਬਦਿ ਗੁਰੂ, ਪ੍ਰਭ [2]ਨਾਹਾ ॥
	੮	੫	[3]ਅਨਤਾ ਧਨੁ, ਧਰਿ ਦਬਿਆ; ਫਿਰਿ, ਬਿਖੁ ਭਾਲਣ ਗਇਆ ॥
	੧੦	੫	ਮੈ ਅੰਤਰਿ ਵੇਦਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ; ਗੁਰ ਦੇਖਤ ਮਨੁ ਸਾਧਾਰਿਆ ॥
	੧੧	੬	[4]ਮਾਰੇਹਿ ਸੁ [5]ਵੇ ਜਨ, ਹਉਮੈ [6]ਬਿਖਿਆ; ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਣ ਨ ਦਿਤੀਆ ॥

੧ ਅਸਚਰਜ। ੨ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ੩ ਅਨੰਤ ਧਨ। ੪ ਮਾਰਨਾ ਕਰੋ ਹੇ ਸੰਤ ਜਨੋ! ੫ ਹੇ। ੬ ਮਾਇਆ ਨੂੰ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੭੪	੧੨	੩	ਹਿਰਦੈ; ਰਸਨ ਰਸਾਏ ॥
	੧੫	੩	ਹਰਿ ਸਰਿ ਨਿਰਮਲਿ; ਨਾਏ ॥
	੧੭	੩	ਅੰਤਰਿ ਰਤਨੁ; ਬੀਚਾਰੇ ॥
੭੭੫	੩	੩	ਸੁਰਿ ਨਰ ਗਣ ਗੰਧਰਬ ਮਿਲਿ ਆਏ, [1]ਅਪੂਰਬ ਜੰਞ ਬਣਾਈ ॥
	੭	੪	ਸਬਦ ਘਨੇਰੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੇ; ਤੂ ਕਰਤਾ ਸਭ ਥਾਈ ॥
	੯	੪	ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਰਵੈ, ਰਵਿ ਰਹਿਆ; ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ, ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ॥
੭੭੬	੨	੫	ਗੁਰੁ ਸੰਤ ਜਨੋ, ਪਿਆਰਾ ਮੈ ਮਿਲਿਆ; ਮੇਰੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ, ਬੁਝਿ 'ਗਈਆਸੇ' ॥ (੨) ਗਈ ਆਸੇ
	੫	੫	ਘਰਿ ਆਵਹੁ ਚਿਰੀ ਵਿਛੁੰਨਿਆ; ਮਿਲੁ ਸਬਦਿ ਗੁਰੂ, ਪ੍ਰਭ [2]ਨਾਹਾ ॥
	੮	੫	[3]ਅਨਤਾ ਧਨੁ, ਧਰਿ ਦਬਿਆ; ਫਿਰਿ, ਬਿਖੁ ਭਾਲਣ ਗਇਆ ॥
	੧੦	੫	ਮੈ ਅੰਤਰਿ ਵੇਦਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ; ਗੁਰ ਦੇਖਤ ਮਨੁ ਸਾਧਾਰਿਆ ॥
	੧੧	੬	[4]ਮਾਰੇਹਿ ਸੁ [5]ਵੇ ਜਨ, ਹਉਮੈ [6]ਬਿਖਿਆ; ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਣ ਨ ਦਿਤੀਆ ॥

---

੧ ਅਸਚਰਜ । ੨ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ । ੩ ਅਨੰਤ ਧਨ । ੪ ਮਾਰਨਾ ਕਰੋ ਹੇ ਸੰਤ ਜਨੋ ! ੫ ਹੇ । ੬ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੭੬	੧੨	੬	ਦੇਹ ਕੰਚਨ ਵੇ, [1]ਵੰਨੀਆ;
			ਇਨਿ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ, ਵਿਗੁਤੀਆ ॥
			ਮੋਹੁ ਮਾਇਆ ਵੇ, ਸਭ ਕਾਲਖਾ;
			ਇਨਿ ਮਨਮੁਖਿ ਮੂੜਿ, [2]ਸਜੁਤੀਆ ॥
	੧੪	੬	ਵਸਿ ਆਣਿਹੁ ਵੇ ਜਨ, ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ;
			ਮਨੁ [3]ਬਾਸੇ ਜਿਉ, ਨਿਤ ਭਉਦਿਆ ॥
			ਦੁਖਿ ਰੈਣਿ ਵੇ, ਵਿਹਾਣੀਆ;
			ਨਿਤ ਆਸਾ ਆਸ ਕਰੇਦਿਆ ॥
	੧੭	੬	ਸਾ ਧਨ ਆਸਾ ਚਿਤਿ ਕਰੇ, ਰਾਮ ਰਾਜਿਆ;
			ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਸੇਜੜੀਐ ਆਈ ॥
੭੭੭	੨	੬	ਗੁਰੁ ਤੁਠਾ ਜੀਉ, ਰਾਮ ਰਾਜਿਆ;
			ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਮੇਲੇਈ ॥
			ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੧
	੬	੧	ਸੁਣਿ ਬਾਵਰੇ, ਨੇਹੁ ਕੂੜਾ ਲਾਇਓ; ਕੁਸੰਭ ਰੰਗਾਨਾ ॥
			ਕੂੜੀ ਡੇਖਿ ਭੁਲੋ, [4]ਅਢੁ ਲਹੈ ਨ ਮੁਲੋ;
			ਗੋਵਿਦ ਨਾਮੁ ਮਜੀਠਾ ॥
	੬	੧	ਮਿਥਿਆ ਮੋਹਿ, ਮਗਨੁ [5]ਥੀ ਰਹਿਆ;
			ਝੂਠ ਸੰਗਿ ਲਪਟਾਨਾ ॥
	੧੩	੧	ਸੁਣਿ ਬਾਵਰੇ, ਮਤੁ ਜਾਣਹਿ; ਪ੍ਰਭੁ ਮੈ ਪਾਇਆ ॥

੧ ਰੰਗ ਦੀ। ੨ ਜੁੜਨਾ ਕੀਤਾ। ੩ ਛੋਟਾ ਬਾਜ
੪ ਦਮੜੀ ਜਾਂ ਕੌਡੀ। ੫ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੭੭	੧੪	੧	ਸੁਣਿ ਬਾਵਰੇ, ਥੀਉ ਰੇਣੁ; ਜਿਨੀ ਪ੍ਰਭੁ ਧਿਆਇਆ ॥ (ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ 'ਸੁਣਿ ਬਾਵਰੇ' ਤੇ ਹਨ)
	੧੫	੧	ਓਹੁ ਧਨੁ ਭਾਗ [1]'ਸੁਧਾ', ਜਿਨਿ ਪ੍ਰਭੁ 'ਲਧਾ'; ਹਮ ਤਿਸੁ ਪਹਿ ਆਪੁ ਵੇਚਾਇਆ ॥ ('ਸੁਧਾ' ਪੋਲਾ ਬੋਲੋ, 'ਲੱਧਾ' ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬੋਲੋ)
	੧੬	੧	ਨਾਨਕ ਦੀਨ, ਸਰਣਿ ਸੁਖ ਸਾਗਰ; ਰਾਖੁ ਲਾਜ ਅਪਨਾਇਆ ॥
੭੭੮	੫	੨	ਸੰਮ੍ਹਲਿਆ ਸਚੁ ਥਾਨੁ; ਮਾਨੁ 'ਮਹਤੁ' ਸਚੁ ਪਾਇਆ, ਬਲਿਰਾਮ ਜੀਉ ॥ (ਮਹੱਤੁ ਬੋਲੋ)
	੬	੨	ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦ, ਗਾਉ ਨਿਤ ਨਿਤ; ਪ੍ਰਾਣ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੁਆਮੀਆ ॥
	੮	੨	ਉਪਜਿਆ ਤਤੁ ਗਿਆਨੁ; ਸਾਹੁਰੈ ਪੇਈਐ ਇਕੁ ਹਰਿ, ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ ॥
੭੭੯	੧	੧	ਭਾਇ ਭਗਤਿ, ਸੁਭਾਇ ਹਰਿ ਜਪਿ; ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵਾ ॥
	੩	੧	ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ; ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥ ਪੂਰਨ; ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੇ ਕਾਮਾ ॥
	੨੧	੪	ਤੁਮ ਵਡੇ ਵਡੇ, ਵਡ ਊਚੇ; ਹਉ ਇਤਨੀਕ [2]ਲਹੁਰੀਆ ਰਾਮ ॥ (ਇਤਨੀ-ਕ ਬੋਲੋ)
	੧੪	੪	ਨਾਨਕ ਠਾਕੁਰ, ਸਰਬ ਸਮਾਣਾ; ਆਪਨ ਭਾਵਨ ਕਰੀਆ ॥

੧ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ। ੨ ਛੋਟਾ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੮੦	੪	੫	ਤਾ ਕੀ ਸਰਣਿ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਏ; ਹੋਏ ਸਰਬ ਕਲਿਆਣਾ ॥
	੧੪	੫	ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਘਟਿ ਘਟਿ ਅਬਿਨਾਸੀ; ਥਾਨ ਥਨੰਤਰਿ 'ਸਾਈ' ॥ (ਸਾਂਈ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੭੮੧	੧	੬	ਕਟੀਐ ਜਮ ਫਾਸੀ ਸਿਮਰਿ ਅਬਿਨਾਸੀ; ਸਗਲ ਮੰਗਲ ਸੁਗਿਆਨਾ ॥
	੪	੬	ਭਵ ਸਾਗਰ, ਨਾਵ ਹਰਿ ਸੇਵਾ; ਜੋ ਚੜੈ ਤਿਸੁ ਤਾਰਗਿ ਰਾਮ ॥
	੬	੬	ਮਨ ਬਾਂਛਤ, ਫਲ ਪਾਏ ਸਗਲੇ; ਕੁਦਰਤਿ ਕੀਮ, [1]ਅਪਾਰਗਿ ॥
	੧੫	੭	ਗੁਰਮੁਖੇ ਸਚੁ ਕਰਣੀ ਸਾਰੀ; ਬਿਨਸੇ ਭ੍ਰਮ ਭੈ ਝੂਠਾ, ਰਾਮ ॥
੭੮੨	੭	੭	ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਸੋਹਿਆ, ਮੀਤ ਸਾਜਨ ਸਰਸੇ; ਗੁਣ ਮੰਗਲ, ਹਰਿ ਗਾਇਆ ਰਾਮ ॥
	੮	੮	ਦੂਖ ਨ ਭੂਖ ਨ, ਰੋਗੁ ਨ ਬਿਆਪੈ; ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਸਰਣੀ ਪਾਏ ॥
	੧੦	੮	ਆਪਨੜਾ ਮਨੁ ਆਗੈ ਧਰਿਆ; ਸਰਬਸੁ, ਠਾਕੁਰਿ ਦੀਨੇ ਰਾਮ ॥
	੧੭	੯	ਜਪਿ ਏਕ ਪ੍ਰਭੂ, ਅਨੇਕ ਰਵਿਆ; ਸਰਬ [2]ਮੰਡਲਿ [3]ਛਾਇਆ ॥

੧ ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । ੨ ਸਮੂਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ।
੩ ਪੂਰਿਆ ਹੈ ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੮੩	੪	੯	[1]ਘਰ [2]ਮੰਦਰ, [3]ਹਟਨਾਲੇ ਸੋਹੇ; ਜਿਸੁ ਵਿਚਿ ਨਾਮੁ ਨਿਵਾਸੀ ਰਾਮ॥
	੮	੯	ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ [4]ਖਸਮਾਨਾ ਕੀਆ; ਜਿਸ ਦੀ ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ਰਾਮ॥
	੧੯	੧੦	ਨਵ [5]ਨਿਧਿ [6]ਸਿਧਿ ਰਿਧਿ, ਦੀਨੇ ਕਰਤੇ; ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਕਾਈ ਰਾਮ॥
੭੮੫	੧	੧੧	ਮੈ ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਜੀ; ਹਰਿ ਨਿਹਚਲੁ ਸੁ-ਘਰੁ ਪਾਇਆ॥ ਸਭਿ [7]ਅਧ੍ਰੂਵ ਡਿਠੇ ਜੀਉ; ਤਾ ਚਰੰਨ ਕਮਲ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ॥
			ਵਾਰ ਸੂਹੀ ਕੀ ਸਲੋਕਾ ਨਾਲਿ ਮਹਲਾ ੩
	੧੫	੨	[8]ਸੂਹਬ, ਤਾ ਸੋਹਾਗਣੀ; ਜਾ ਮੰਨਿ ਲੈਹਿ ਸਚੁ ਨਾਉ॥
	੧੬	੨	ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਪਣਾ ਮਨਾਇ ਲੈ, ਰੂਪ ਚੜੀ ਤਾ ਅਗਲਾ; ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਥਾਉ॥

---

੧ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ, ਸਰੀਰ। ੨ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਤਹਕਰਨ। ੩ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰੂਪੀ। ੪ ਪੱਖ। ੫ ਪਦਮ, ਮਹਾਂ ਪਦਮ, ਮਕਰ, ਕਛਪ, ਮੁਕੰਦ, ਕੁੰਦ, ਨੀਲ, ਸੰਖ, ਖਰਬ। ੬ ਅਣਿਮਾਂ, ਮਹਿਮਾ, ਲਘਮਾਂ, ਗਰਮਾਂ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਯ, ਬਸੀ ਕਰਨ, ਈਸਤਾ, ਅਨਰੂਪਣੀ, ਦੂਰ ਸ੍ਰਵਣ, ਦੂਰ ਦਰਸ਼ਨ, ਮਨੋ ਬੇਗ, ਕਾਮ ਰੂਪ, ਪਰ ਕਾਇਆ ਪ੍ਰਵੇਸ਼, ਸੁਛੰਦ, ਮ੍ਰਿਤੂ, ਸੁਰ ਕ੍ਰੀੜਾ, ਸੰਕਲਪ ਸਿਧੀ, ਅਪ੍ਰਤਿਹਤ ਗਤ। ੭ ਚਲਾਇਮਾਨ। ੮ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਸੂਹੀ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੯੫	੧੭	੨	ਐਸਾ ਸੀਗਾਰੁ ਬਣਾਇ ਤੂ, ਮੈਲਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ; ਅਹਿ ਨਿਸਿ ਲਾਗੈ ਭਾਉ ॥ ਨਾਨਕ ਸੁਹਾਗਣਿ ਕਾ ਕਿਆ ਚਿਹਨੁ ਹੈ, ਅੰਦਰਿ ਸਚੁ ਮੁਖੁ ਉਜਲਾ; ਖਸਮੈ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ ॥ ਲੋਕਾ ਵੇ, ਹਉ ਸੂਹਵੀ; ਸੂਹਾ ਵੇਸੁ ਕਰੀ ॥
੭੯੬	੧	੨	ਹੁਕਮੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਾਜੀਅਨੁ; ਬਹੁ [੧]ਭਿਤਿ, ਸੰਸਾਰਾ ॥
	੫	੩	ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਾਲੋ ਲਾਲੁ ਹੈ; ਜਿਉ ਰੰਗਿ ਮਜੀਠ; [੨]ਸਚ ੜਾਉ ॥ (੨) [੩]ਸ ੜਾਉ
	੧੫	੪	ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਣੀ; ਜਿਸੁ ਅਵਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖੁ ਭਰਤਾਰੁ ॥
	੧੬	੪	[੪]ਸੂਹਾ ਰੰਗੁ, ਸੁਪਨੈ [੫]ਨਿਸੀ; ਬਿਨੁ ਤਾਗੇ ਗਲਿ ਹਾਰੁ ॥ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾ ਰਸੀ; ਸਭਿ ਬੁਰਿਆਈਆ ਛਾਰੁ ॥ (ਰੱਸੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੭੯੭	੧	੫	ਸੂਹਵੀਏ ਸੂਹਾ ਵੇਸੁ ਛਡਿ ਤੂ; ਤਾ ਪਿਰ ਲਗੀ ਪਿਆਰੁ ॥
	੮	੬	ਸਤੀਆ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ; ਜੋ [੬]ਮੜਿਆ ਲਗਿ ਜਲੰਨਿ੍ ॥
	੧੮	੭	ਮਨ ਹਠਿ, ਤਰਫ ਨ [੭]ਜਿਪਈ; ਜੇ ਬਹੁਤਾ ਘਾਲੇ ॥

---

੧ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚੋਗਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਵਾ ਰੋਜ਼ੀ ਦਿਤੀ ਹੈ। ੨ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੩ ਸੱਚਾ। ੪ ਕੱਚਾ, ਗੁਲਾਬੀ ਰੰਗ ਮਾਇਕੀ। ੫ ਰਾਤ। ੬ ਮੁਰਦਿਆਂ ਨਾਲ। ੭ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੮੭	੧੯	੭	¹ਤਰਫ ਜਿਣੈ, ²ਸਤਭਾਉ ਦੇ; ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰੇ ॥
੭੮੮	੩	੮	³ਜਿਨਾ ਭਉ ਤਿਨ ਨਾਹਿ ਭਉ; ਮੁਚੁ ਭਉ, ਨਿ ਭਵਿਆਹ ॥ (੨) ਭਵਿ ਆਹ ਨਾਨਕ ਏਹੁ ⁴ਪਟੰਤਰਾ; ਤਿਤੁ ਦੀਬਾਣਿ ਗਇਆਹ ॥
	੭	੮	ਜਿਸੁ ਬੁਝਾਇਹਿ ਸੋ ਬੁਝਸੀ ਸਚਿਆ; ਕਿਆ ਜੰਤ ਵਿਚਾਰੀ ॥
	੧੬	੧੦	⁵ਸਾਗਰ ਲਹਰਿ ⁶ਸਮੁੰਦ ਸਰ; ⁷ਵੇਲਿ ⁸ਵਰਸ ⁹ਵਰਾਹੁ ॥ ਆਪਿ ¹⁰ਖੜੋਵਹਿ ਆਪਿ ਕਰਿ; ਆਪੀਣੈ ¹¹ਆਪਾਹੁ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਾ ਥਾਇ ਪਵੈ; ¹²ਉਨਮਨਿ, ਤਤੁ ਕਮਾਹੁ ॥ 'ਮਸਕਤਿ' ਲਹਹੁ ਮਜੂਰੀਆ; ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਖਸਮ ¹³ਦਰਾਹੁ ॥ (ਮਸੱਕਤਿ ਬੋਲੋ)

੧ ਕਾਮਾਦਿਕਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਤਾਂ ਮਨ ਜਿੱਤ ਸਕਦਾ ਹੈ। ੨ ਨਿਸਚਾ ਕਰਕੇ। ੩ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭੈ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਦਾ ਭੈ ਨਹੀਂ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭੈ ਤੋਂ ਨਿ=ਰਹਿਤ ਆਹ=ਹੈ, ਮੁਚ ਭਉ=ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਭੈ ਹੋਵੇਗਾ। ੪ ਭੇਦ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹੇਗਾ। ੫ ਸੌ ਜੋਜਨ ਦਾ ਗੰਗਾ ਸਾਗਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਸਹਿਤ ਪਦਾਰਥਾਂ ਰੂਪੀ ਜਲ ਦੇ ਵਿਚ ਇੱਛਾ ਰੂਪ ਲਹਿਰ। ੬ ਲੱਖ ਜੋਜਨ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ। ੭ ਵੈਰਾਗ ਬਿਬੇਕ ਰੂਪੀ ਕਿਨਾਰੇ। ੮ ਵਰਖਾ ਸਾਲ। ੯ ਸਾਲ=ਬੈਰਾਹ ਅਵਤਾਰ ਵਾ ਕੁੰਭ। ੧੦ ਇਸਥਿਤ ਹੁੰਦਾ। ੧੧ ਨਿਰਲੇਪ ਆਪੀਣੈ=ਆਪਣਾ ਆਪ ਰੂਪ। ੧੨ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਦਾ ਤੱਤ ਗਿਆਨ। ੧੩ ਦਰ ਵਿਚ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੮੮	੧੭	੧੦	ਨਾਨਕ ਪੁਰ ਦਰ 'ਵੇਪਰਵਾਹੁ'; ਤਉ ਦਰਿ ਊਣਾ ਨਾਹਿ ਕੋ, ਸਚਾ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥
੭੮੯	੪	੧੧	ਪਉਦੀ ਜਾਇ [1]ਪਰਾਲਿ, ਪਿਛੈ ਹਥੁ ਨ ਅੰਬੜੈ; ਤਿਤੁ [2]ਨਿਵੰਧੈ ਤਾਲਿ ॥
	੫	੧੧	ਨਾਨਕ ਮਨ ਕੇ ਕੰਮ; [3]ਫਿਟਿਆ ਗਣਤ ਨ ਆਵਹੀ ॥
			ਕਿਤੀ ਲਹਾ [4]ਸਹੰਮ; ਜਾ ਬਖਸੇ ਤਾ ਧਕਾ ਨਹੀ ॥
	੮	੧੨	ਨਾਨਕ, [5]ਬਦਰਾ ਮਾਲ ਕਾ; ਭੀਤਰਿ ਧਰਿਆ ਆਣਿ ॥
	੧੦	੧੨	ਬਾਹਰਿ ਧੋਤੀ ਤੂਮੜੀ; ਅੰਦਰਿ ਵਿਸੁ, [6]ਨਿਕੋਰ ॥
			ਸਾਧ ਭਲੇ ਅਣ-ਨਾਤਿਆ; ਚੋਰ ਸਿ ਚੋਰਾ ਚੋਰ ॥
	੧੬	੧੩	ਰਾਤੀ ਹੋਵਨਿ ਕਾਲੀਆ; [7]ਸੁਪੇਦਾ, ਸੇ ਵੰਨ ॥
			ਦਿਹੁ ਬਗਾ ਤਪੈ ਘਣਾ; ਕਾਲਿਆ, ਕਾਲੇ ਵੰਨ ॥
	੧੯	੧੩	ਇਹੁ ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਸਾ; ਮਨਮੁਖ ਸੰਤਾਪੈ ॥
੭੯੦	੧	੧੪	ਰੋਰਾ ਜਾਰਾ [8]ਰੰਡੀਆ; [9]ਕੁਟਣੀਆ [10]ਦੀਬਾਣੁ ॥
			[11]ਵੇ-ਦੀਨਾ ਕੀ ਦੋਸਤੀ; ਵੇ-ਦੀਨਾ ਕਾ ਖਾਣੁ ॥
	੩	੧੪	ਗਦਹੁ, ਚੰਦਨਿ [12]ਖਉਲੀਐ; ਭੀ ਸਾਧੂ ਸਿਉ ਪਾਣੁ ॥

(ਗੱਦਹੁ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਗੱਭ। ੨ ਨੀਵੇਂ। ੩ ਫਿਟਕਾਰ ਯੋਗ। ੪ ਦੁਖ। ੫ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਥੈਲਾ, ਸੰਦੂਕ। ੬ ਨਿਰੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ੭ ਚਿੱਟਿਆਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਵੰਨ=ਰੰਗ ਚਿੱਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ੮ ਵੇਸਵਾ। ੯ ਫਫੇ ਕੁਟਣੀਆਂ। ੧੦ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਕਰਨਗੀਆਂ। ੧੧ ਬੇ-ਧਰਮੇ। ੧੨ ਘਸਾ ਕੇ ਲਾਈਏ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੯੦	੪	੧੪	[1]ਬਾਂਗਾ [2]ਬੁਰਗੂ [3]ਸਿੰਙੀਆ;
			ਨਾਲੇ ਮਿਲੀ [4]ਕਲਾਣ ॥
	੮	੧੫	ਮਹਲਾ ੧ ॥ (ਇਥੇ ਮਹਲੇ ਨਾਲ ਸਲੋਕ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕੇਵਲ 'ਮਹਲਾ ੧' ਹੀ ਹੈ)
			ਸਤਿਗੁਰ ਭੀਖਿਆ ਦੇਹਿ ਮੈ; ਤੂੰ ਸੰਮ੍ਰਥੁ ਦਾਤਾਰੁ ॥
	੯	੧੫	ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਪਰ-ਜਾਲੀਐ; ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਆਧਾਰੁ ॥
	੧੩	੧੫	ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨ੍ ਕਉ; ਸਿਫਤਿ ਜਿਨਾ ਦੈ [5]ਵਾਤਿ ॥
	੧੪	੧੫	ਦਰਿ ਮੰਗਤੁ ਜਾਚੈ ਦਾਨੁ; ਹਰਿ ਦੀਜੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ॥
	੧੯	੧੬	ਢਾਢੀ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਨਿਤ; ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿਆ ॥
੭੯੧	੯	੧੮	ਕਾਇਆ ਕੂਮਲ, ਫੁਲ ਗੁਣ; ਨਾਨਕ, [6]ਗੁਪਸਿ [7]ਮਾਲ ॥
			ਏਨੀ ਫੁਲੀ [8]ਰਉ ਕਰੇ; ਅਵਰ ਕਿ ਚੁਣੀਅਹਿ ਡਾਲ ॥
	੧੦	੧੮	ਜਿਨ੍ ਕੇ ਕੰਤ [9]ਦਿਸਾਪੁਰੀ; ਸੇ ਅਹਿ ਨਿਸਿ, ਫਿਰਹਿ ਜਲੰਤ॥
	੧੩	੧੯	ਪਹਿਲ ਬਸੰਤੈ ਆਗਮਨਿ; ਪਹਿਲਾ ਮਉਲਿਓ ਸੋਇ ॥
੭੯੨	੧	੨੦	ਜਾਂ ਸੁਖੁ ਤਾ ਸਹੁ ਰਾਵਿਓ; ਦੁਖਿ ਭੀ ਸੰਮਾਲਿਓਇ॥
			ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ॥
	੭	੧	[10]ਅਵਤਰਿ ਆਇ; ਕਹਾ ਤੁਮ ਕੀਨਾ ॥
	੮	੧	ਮਰਿ [11]ਜਇਬੇ ਕਉ; ਕਿਆ ਕਰਹੁ ਅਭਾਗੇ ॥

---

੧ ਬਾਂਗਾਂ ਵਾਲੇ ਮੁਲਾਂ। ੨ ਸੰਖ=ਖੋਖਰ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ। ੩ ਸਿੰਙੀ ਵਜੌਣ ਵਾਲੇ ਜੋਗੀ। ੪ਕਲਿਆਣ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਰਾਸੀ। ੫ ਮੁਖ ਵਿਚ। ੬ ਗੁੰਦਣਾ ਕਰੋ। ੭ ਮਾਲ੍ਹਾ। ੮ ਗਾਵਣਾ ਕਰੇ, ਉਚਾਰਨਾ ਕਰੇ। ੯ ਹੋਰ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਭਾਵ ਸਖਿਆਤਤਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ੧੦ ਅਵਤਾਰ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਦਾ। ੧੧ ਮਰ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਪਦਾਰਥ ਤਿਆਗ ਜਾਣੇ ਹਨ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੯੨	੯	੧	ਮਰਤੀ ਬਾਰ; [1]ਇਕ ਸਰ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥ (੨) 'ਇਕਸਰ'
	੧੨	੨	ਕੰਠ [2]ਗਹਨ; ਤਬ ਕਰਨ ਪੁਕਾਰਾ ॥ ਕੁਆਰ ਕੰਨਿਆ; ਜੈਸੇ ਕਰਤ ਸੀਗਾਰਾ ॥
	੧੪	੩	[3]'ਅਮਲੁ' [4]ਸਿਰਾਨੋ; ਲੇਖਾ ਦੇਨਾ ॥ (ਅਮੱਲੁ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੫	੩	ਚਲਹੁ ਸਿਤਾਬ; [5]ਦੀਬਾਨਿ ਬੁਲਾਇਆ ॥ ਚਲੁ [6]ਦਰਹਾਲੁ; [7]ਦੀਵਾਨਿ ਬੁਲਾਇਆ ॥
੭੯੩	੨	੪	ਜਰਾ ਹਾਕਦੀ ਸਭ ਮਤਿ ਥਾਕੀ; ਏਕ ਨ ਥਾਕਸਿ ਮਾਇਆ ॥
	੩	੪	ਬਾਵਰੇ; ਤੈ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
	੬	੪	ਜੋ ਜਨ ਜਾਨਿ ਭਜਹਿ [8]ਅਬਿਗਤ ਕਉ; ਤਿਨ ਕਾ ਕਛੂ ਨ ਨਾਸਾ ॥
	੯	੫	ਨਉ [9]ਡਾਡੀ, [10]ਦਸ ਮੁੰਸਫ ਧਾਵਹਿ; ਰਈਅਤਿ ਬਸਨ ਨ ਦੇਹੀ ॥ ਡੋਰੀ ਪੂਰੀ, ਮਾਪਹਿ ਨਾਹੀ; ਬਹੁ [11]ਬਿਸਟਾਲਾ ਲੇਹੀ ॥
	੧੧	੫	ਧਰਮਰਾਇ ਕਾ ਦਫਤਰੁ ਸੋਧਿਆ; ਬਾਕੀ [12]ਰਿਜਮ ਨ ਕਾਈ ॥

੧ ਇਕ ਰਸ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ। ੨ ਪਕੜ ਲਿਆ। ੩ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਰੂਪੀ ਕਰਮ। ੪ ਜਦੋਂ ਬਤੀਤ ਹੋ ਗਿਆ। ੫ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ। ੬ ਸ਼ੀਘਰ ਜਾਂ ਜਿਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੈ। ੭ ਧਰਮ ਰਾਜਾ। ੮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ੯ ਨੌਂ ਗੋਲਕਾਂ ਮਿਣਤੀ ਜ਼ਰੀਬ ਵਾਲੇ। ੧੦ ਦਸ ਇੰਦਰੇ ਰੂਪ ਮੁੰਸਫ। ੧੧ ਵੱਢੀ। ੧੨ ਰੱਤੀ ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ।

ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀਉ ਕੀ
੭੯੩	੧੬	੧	ਪੁਰ [1]ਸਲਾਤ ਕਾ; ਪੰਥੁ ਦੁਹੇਲਾ ॥ (੨) [2]ਪੁਰ-ਸਲਾਤ
੭੯੪	੧	੨	ਤੈ ਜੀਵਨੁ ਜਗਿ; ਸਚੁ ਕਰਿ ਜਾਨਾ ॥
	੨	੨	ਜਿਨਿ ਜੀਉ ਦੀਆ; ਸੁ ਰਿਜਕੁ [3]ਅੰਬਰਾਵੈ ॥
	੪	੨	ਚੇਤਸਿ ਨਾਹੀ; ਦੁਨੀਆ, [4]ਫਨ ਖਾਨੇ ॥
	੬	੩	ਓਇ ਭੀ ਲਾਗੇ; ਕਾਢੁ ਸਵੇਰਾ ॥
			ਘਰ ਕੀ ਨਾਰਿ; [5]ਉਰਹਿ ਤਨ ਲਾਗੀ ॥
			ਬਾਣੀ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ ਕੀ
	੧੨	੧	ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੇ; ਹਉ ਬਿਰਹੈ ਜਾਲੀ ॥
	੧੫	੧	[6]ਖੰਨਿਅਹੁ ਤਿਖੀ; ਬਹੁਤੁ [7]ਪਿਈਣੀ ॥
	੧੭	੨	ਇਕ ਆਪੀਨ੍ਹੈ [8]ਪਤ ਲੀ; ਸਹ ਕੇਰੇ ਬੋਲਾ ॥ (੨) ਪਤਲੀ
	੧੯	੨	ਕਹੈ ਫਰੀਦੁ ਸਹੇਲੀਹੋ; ਸਹੁ [9]ਅਲਾਇਸੀ ॥
			ਹੰਸੁ ਚਲਸੀ [10]ਡੁੰਮਣਾ; [11]ਅਹਿ ਤਨੁ ਢੇਰੀ ਥੀਸੀ ॥

---

੧ ਸੱਲ, ਅਤਿਅੰਤ ਦੁਖਾਂ ਵਾਲਾ ਜੋ ਪੁਲ ਹੈ ਓਸਦਾ ਪੰਥ=ਰਸਤਾ ਬੜਾ ਦੁਖਦਾਇਕ ਹੈ। ੨ ਮੁਸਤਕੀਮ। ੩ ਅਪੜੌਂਦਾ ਹੈ ੪ ਫਨਾਹ ਦਾ ਖਾਨੇ=ਮੁਕਾਮ ਹੈ। ੫ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ। ੬ ਖੰਡੇ ਨਾਲੋਂ। ੭ ਬਰੀਕ। ੮ ਪੱਤ ਨੂੰ ਲੈਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੯ ਕਹੇਗਾ। ੧੦ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂ ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ। ੧੧ ਇਹ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੧ ॥
੭੯੫	੪	੧	ਤੂ ਸੁਲਤਾਨੁ, ਕਹਾ ਹਉ ਮੀਆ; ਤੇਰੀ ਕਵਨ ਵਡਾਈ ॥
	੯	੧	ਏਤੇ [1]'ਕੂਕਰ', ਹਉ ਬੇਗਾਨਾ; ਭਉਕਾ ਇਸੁ ਤਨ ਤਾਈ ॥
			(੨) ਏਤੇ ਕੂ [2]ਕਰਹਉ ਬੇਗਾਨਾ
			(੩) ਏਤੇ [3]ਕੂਕ ਰਹਉ
੭੯੬	੨	੩	ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ; [4]ਧਰਕਟੀ ਨਾਰਿ ॥ ਰਾਜੁ ਰੂਪੁ ਝੂਠਾ; ਦਿਨ ਚਾਰਿ ॥
	੩	੩	[5]ਬਾਪੁ ਦਿਸੈ; [6]ਵੇਜਾਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥
	੪	੩	ਸਬਦਿ ਮੁਏ; ਮਨੁ, ਮਨ ਤੇ ਮਾਰਿਆ ॥
	੭	੪	ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਕਿਉ ਰਹੀਐ; ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਪਛਾਨੇ ॥
	੮	੪	ਹਰਿ ਬਿਨੁ, ਜੀਅਰਾ ਰਹਿ ਨ ਸਕੈ ਖਿਨੁ; ਸਤਿਗੁਰਿ ਬੂਝ ਬੁਝਾਈ ॥
	੧੨	੪	ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮਿ; ਮਿਲੈ ਸਾਬਾਸਿ ॥
			ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੩ ਘਰੁ ੧
	੧੪	੧	ਧ੍ਰਿਗੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਖਾਇਆ, ਧ੍ਰਿਗੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਸੋਇਆ; ਧ੍ਰਿਗੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਕਾਪੜੁ ਅੰਗਿ ਚੜਾਇਆ ॥

੧ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿਕ ਕੁਤੇ। ੨ ਇਤਨੇ ਕੁ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕਰ ਕੇ
ਮੈ ਬਿਨਾਂ ਗੌਣ ਤੋਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕੀ ਭੈ ਹੈ। ੩ ਇਤਨੇ ਕੂਕਦੇ ਹਨ ਬਿਆਸ ਆਦਿ
ਬਿਨਾਂ ਗੌਣ ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ੪ ਧਰੇਲ
ਛੁੱਟੜ, ਹੁੰਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਸਰ ਕੱਟੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ੫ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਸ
ਦਾ ਹੈ। ੬ ਓਹ ਨੀਵੀਂ ਜ਼ਾਤ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਨਿਥਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੭੯੬	੧੬	੧	ਜਗਜੀਵਨ ਦਾਤਾ, ਜਨ ਸੇਵਕ ਤੇਰੇ; ਤਿਨ ਕੇ, ਤੈ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰੇ ॥
੭੯੭	੫	੨	ਤਾ ਕੋ ਜਾਣੈ; ਦੁਬਿਧਾ ਜਾਇ ॥
	੭	੨	ਜਿਸਨੋ ਲਾਏ; ਲਗੈ ਤਿਸੁ ਆਇ ॥
	੧੨	੩	ਜਬ ਅਪੁਨੀ ਜੋਤਿ ਖਿੰਚਹਿ, ਤੂ ਸੁਆਮੀ; ਤਬ ਕੋਈ ਕਰਉ, ਦਿਖਾ ਵਖਿਆਨਾ ॥
	੧੭	੪	ਚਹੁ ਜੁਗਾ ਕਾ ਹੁਣਿ ਨਿਬੇੜਾ; ਨਰ [1]ਮਨੁਖਾ ਨੋ ਏਕੁ ਨਿਧਾਨਾ ॥ (ਮਨੁੱਖਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੯	੪	ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਿਨੀ, ਧਿਆਇਆ ਹਰਿ ਹਰਿ; ਜਗਿ, ਤੇ ਪੂਰੇ ਪਰਵਾਨਾ ॥
੭੯੮	੧	੪	ਕਹਤ ਸੁਣਤ ਸਭੇ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ; ਮਾਨਤ, ਪਾਹਿ ਨਿਧਾਨਾ ॥
	੩	੫	ਮੰਗਲੁ ਨਾਰੀ; ਗਾਵਹਿ ਆਏ ॥
			ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੪ ਘਰੁ ੩
੭੯੯	੧੩	੩	ਮੇਰੇ ਮਨ ਜਪਿ; [2]ਨਰਹਰ ਨਾਮੁ, [3]ਨਰਹਰਾ ॥
੮੦੦	੧੦	੫	ਮਤਿ ਸੁਮਤਿ, ਤੇਰੈ ਵਸਿ ਸੁਆਮੀ; ਹਮ ਜੰਤ, ਤੂ ਪੁਰਖੁ ਜੰਤੈਨੀ ॥

੧ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਇਹ ਮਰਹੱਟੀ ਬੋਲੀ ਹੈ। ੨ ਨਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਨਾਮਾਂ ਵਾਲੇ। ੩ ਜੋ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਹਰੇ ਭਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੫ ॥
੮੦੧	੧	੧੭	ਨਿਤ ਗਾਈਐ ਹਰਿ; ਦੂਖ ਬਿਸਾਰਨੋ ॥
	੧੦	੧	ਪਾਇਆ ਵੇੜੁ ਮਾਇਆ; ਸਰਬ ਭੁਇਅੰਗਾ ॥
	੧੨	੧	ਨਿਰਮੋਲਕੁ ਹੀਰਾ; ਮਿਲੈ ਨ, [1]ਉਪਾਇਆ ॥
੮੦੩	੫	੫	ਤਹ ਦੂਖ ਨ ਭੂਖ, ਨ ਰੋਗੁ ਬਿਆਪੈ; ਚਰਨ ਕਮਲ ਲਿਵ ਲਾਈਐ ॥
	੮	੫	ਨਾਨਕ ਅਚਰਜੁ ਅਚਰਜ ਸਿਉ ਮਿਲਿਆ; ਕਹਣਾ ਕਛੂ ਨ ਜਾਏ ॥ (ਦੋਵੇਂ ਅ-ਚਰਜ ਬੋਲੋ)
	੧੧	੬	ਐਸੋ ਗਿਆਨੁ; ਬਿਰਲੋਈ ਪਾਏ ॥ (ਬਿਰਲੋ-ਈ ਪਾਠ ਇਕੱਠਾ ਹੈ,ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸਬੰਧਕ ਹੈ)
	੧੫	੭	ਆਪਿ ਉਪਾਵਨ; ਆਪਿ [2]ਸਧਰਨਾ ॥ (ਸਧੱਰਨਾ ਬੋਲੋ)
	੧੬	੭	ਆਪਨ [3]ਬਿਭਉ; ਆਪ ਹੀ [4]ਜਰਨਾ ॥
੮੦੪	੪	੯	ਕਵਨ ਸੁਮਤਿ; ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪਨਾ ॥
	੮	੧੦	ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਪ੍ਰਭੁ; ਸਭ ਮਹਿ ਆਪੇ ॥
	੯	੧੦	ਤਿਖਾ ਭੂਖ; ਬਹੁ [5]ਤਪਤਿ ਵਿਆਪਿਆ ॥
	੧੩	੧੧	ਅਵਰਿ ਕਰਮ; ਸਭਿ ਲੋਕਾਚਾਰ ॥
	੧੬	੧੩	ਸਗਲ ਮਨੋਰਥ; ਪੂਰਨ [6]ਆਸੀਨਾ ॥
੮੦੫	੬	੧੪	ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭੁ; ਘਰ ਮਹਿ ਆਇਆ ॥
	੭	੧੪	ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ, ਪ੍ਰਭ ਬਿਰਦੁ; ਬੇਦਿ ਲੇਖਿਆ ॥

੧ ਯਤਨ ਕਰ ਕੇ । ੨ ਸਹਿਤ ਆਸਰੇ । ੩ ਬਿਭੂਤੀ ਮਾਇਆ । ੪ ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ । ੫ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਵਿਚ । ੬ ਇਸਥਿਤੀ ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੦੫	੯	੧੫	ਗੁਣ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਭ; ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰੇ ॥
	੧੨	੧੫	ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ ਪ੍ਰਭੁ; ਤਿਨ ਹੀ ਪਾਇਆ ॥
੮੦੬	੪	੧੯	[੧]ਮਿਰਤਕ ਫਾਸ; ਗਲੈ ਸਿਰਿ ਪੈਰੇ ॥
	੧੫	੨੨	ਦਿਨੁ ਦਿਨੁ ਛਿਜਤ, ਬਿਕਾਰ ਕਰਤ ਅਉਧ; [੨]ਫਾਹੀ ਫਾਥਾ ਜਮ ਕੈ ਜਾਲ ॥
੮੦੭	੧੧	੨੭	ਜੋ ਜੋ ਨਿੰਦ ਕਰੈ, ਇਨ [੩]ਗ੍ਰਿਹਨ ਕੀ; ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਹੀ ਮਾਰੈ ਕਰਤਾਰ ॥
	੧੪	੨੯	ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਤੇਰੀ [੪]ਮੰਡਲੀ; ਤੇਰਾ ਮਨੁ ਤਨੁ ਆਰੋਗ ॥
੮੦੮	੬	੩੧	ਸੁਨਿ ਮੇਰੀ [੫]ਮਨਸਾ, ਮਨੈ ਮਾਹਿ; ਸਤਿ ਦੇਖੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥
	੮	੩੧	ਕਹਾ ਸੁ ਭਾਈ ਮੀਤ ਹੈ; ਦੇਖੁ, ਨੈਨ ਪਸਾਰਿ ॥
	੧੨	੩੨	ਕਰਉ ਬੇਨਤੀ ਅਤਿ ਘਨੀ; ਇਹੁ ਜੀਉ [੬]ਹੋਮਾਗਉ ॥
	੧੫	੩੨	ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ; ਤਨੁ ਮਨੁ 'ਸੀਤਲਾਗਉ' ॥
੮੦੯	੨	੩੪	ਰਾਖਹੁ ਅਪਨੀ ਸਰਣਿ ਪ੍ਰਭ; ਮੋਹਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੇ ॥
	੪	੩੪	ਦਾਸੀ ਸੰਗਤਿ, ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਆਗਿ; ਏ ਕਰਮ ਹਮਾਰੇ ॥

੧ ਮੌਤ ਦੀ ਫਾਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤਕ ।
੨ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਫਾਹੀ । ੩ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀਆਂ ਦੀ ਵਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ।
੪ ਸੰਗਤ ਵਿਚ । ੫ ਸਿਖਿਆ । ੬ ਹਵਨ ਕਰੀਏ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੦੯	੪	੩੪	ਹਮ ਅਵਗਨ ਕਰਹ ਅਸੰਖ ਨੀਤਿ; ਤੁਮ੍ ਨਿਰਗੁਨ ਦਾਤਾਰੇ ॥
	੫	੩੪	ਤੁਮ੍ ਦੇਵਹੁ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਦਇਆ ਧਾਰਿ; ਹਮ ਅਕਿਰਤਘਨਾਰੇ ॥
	੬	੩੪	ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਦਇਆਲ ਗੁਰ; ਲੇਹੁ ਮੁਗਧ ਉਧਾਰੇ ॥
	੧੦	੩੫	ਜੋ ਤੁਮ੍ ਕਰਹੁ ਸੋਈ ਭਲਾ; [1]ਮਨਿ ਲੇਤਾ ਮੁਕਤਾ ॥
	੧੭	੩੭	[2]ਪਿੰਗੁਲ, [3]ਪਰਬਤ ਪਾਰਿ ਪਰੇ, [4]ਖਲ, [5]ਚਤੁਰ ਬਕੀਤਾ ॥ (੨) ਚਤੁਰਬ ਕੀਤਾ
੧੦	੨	੩੭	ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ, ਮੁਹਿ ਨਾਮੁ ਦੇਹੁ; ਨਾਨਕ ਦਰ [6]ਸਰੀਤਾ ॥ (੨) ਦਰਸ ਰੀਤਾ
	੩	੩੮	'ਅਹੰਬੁਧਿ' ਪਰ ਬਾਦ ਨੀਤ; ਲੋਭ ਰਸਨਾ ਸਾਦਿ ॥ (ਅਹੰਬੁੱਧਿ ਬੋਲੋ)
	੪	੩੮	ਐਸੀ ਪੇਖੀ ਨੇਤ੍ਰ ਮਹਿ; ਪੂਰੇ ਗੁਰ, ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
	੫	੩੮	ਰੂਪ ਧੂਪ ਸੋਗੰਧਤਾ; ਕਾਪਰ ਭੋਗਾਦਿ ॥ ਮਿਲਤ ਸੰਗਿ, [7]ਪਾਪਿਸਟ ਤਨ; ਹੋਏ ਦੁਰਗਾਦਿ ॥ ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਮਾਨੁਖੁ ਭਇਆ; ਖਿਨ ਭੰਗਨ, ਦੇਹਾਦਿ ॥

---

੧ ਜੋ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਸਾਧਨਾਂ ਰੂਪੀ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ੩ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ੪ ਮੂਰਖ ਪ੍ਰੀਤ ਰੂਪੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ੫ ਚੌਂਹ ਬੇਦਾਂ ਦਾ ਬਕਤਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਕਥਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਚਤੁਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ।
੬ ਗੋਲੇ ਵਾ ਦਰਸ ਰੀਤਾ=ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇਹ ਰੀਤ।
੭ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਪ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੧੦	੭	੩੯	ਸੂਖ ਸਹਜ ਨਾਨਕ ਆਨੰਦ; ਤਾ ਕੈ ਪੂਰਨ ਨਾਦ ॥
	੧੩	੪੦	ਬਿਨੁ ਸਾਧੂ ਜੋ ਜੀਵਨਾ; ਤੇ ਤੋ ਬਿਰਥਾਰੀ ॥ (੨) ਤੇਤੋ
	੧੬	੪੦	ਸਗਲ ਰੇਨ ਇਹੁ ਮਨੁ ਭਇਆ; ਬਿਨਸੀ ਅਪ ਧਾਰੀ ॥ ਨਿੰਦ [1] ਚਿੰਦ [2] ਪਰ ਦੂਖਨਾ; ਏ ਖਿਨ ਮਹਿ ਜਾਰੀ ॥
	੧੭	੪੦	ਤਨ ਮਨ ਸੀਤਲ ਭਏ ਅਬ; ਮੁਕਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ॥
੮੧੧	੩	੪੧	ਬਿਨਉ ਕਰਉ ਕਰੁਣਾ-ਪਤੇ; ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥
	੧੯	੪੪	ਭਗਤ ਜਨਾ ਕਾ [3] ਲੂਗਰਾ; [4] ਓਢਿ ਨਗਨ ਨ ਹੋਈ ॥ ਸਾਕਤ ਸਿਰਪਾਉ ਰੇਸਮੀ; ਪਹਿਰਤ ਪਤਿ ਖੋਈ ॥
੮੧੨	੩	੪੫	ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੀ [5] ਰੇਣੁਕਾ; ਲੈ ਮਾਥੈ ਲਾਵਉ ॥
	੧੦	੪੬	ਕਰਮ ਭੂਮਿ, ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਬੋਇ; [6] ਅਉਸਰੁ ਦੁਲਭਾਇਆ ॥
	੧੧	੪੬	ਮਤ ਭੂਲਹੁ ਮਾਨੁਖ ਜਨ; ਮਾਇਆ ਭਰਮਾਇਆ ॥
	੧੫	੪੭	ਜਿਨਿ ਅਨਿਕ ਏਕ ਬਹੁ ਰੰਗ ਕੀਏ; ਹੈ ਹੋਸੀ ਏਹ ॥
	੧੬	੪੭	ਊਚੇ ਤੇ ਊਚਾ ਵਡਾ; ਸਭ ਸੰਗਿ [7] ਬਰਨੇਹ ॥
੮੧੩	੧੩	੫੧	ਜਲੁ ਢੋਵਉ ਇਹ ਸੀਸ ਕਰਿ; [8] ਕਰ ਪਗ [9] ਪਖਲਾਵਉ ॥
੮੧੪	੧	੫੨	ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਜੀਵੈ, ਦਾਸ ਤੁਮ੍ਹ; ਬਾਣੀ, ਜਨ ਆਖੀ ॥

੧ ਉਸਤਤ। ੨ ਪਰ ਦੋਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ। ੩ ਫਟੇ ਹੋਏ ਭੂਰੇ ਦਾ ਲੜ। ੪ ਪਹਿਰਨੇ ਕਰਕੇ। ੫ ਧੂੜੀ। ੬ ਸਮਾਂ। ੭ ਕਥਨ ਕਰੀਦੇ ਹਨ। ੮ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ। ੯ ਧੋਣਾ ਕਰੋ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੧੪	੬	੫੨	ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਪ੍ਰਭ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ; ਤਾ ਕੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥
	੯	੫੩	ਸੁਨਤ ਜਪਤ ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਸੁ; ਤਾ ਕੀ ਦੂਰਿ ਬਲਾਈ ॥
੮੧੫	੧	੫੫	ਨੀਚੁ ਅਨਾਥੁ ਅਜਾਨੁ ਮੈ; ਨਿਰਗੁਨੁ ਗੁਣ ਹੀਨੁ ॥
	੪	੫੬	ਏਕਸੁ ਆਗੈ ਬੇਨਤੀ; ਰਵਿਆ ਸ੍ਰਬ ਥਾਇ ॥
	੧੩	੫੮	ਮਨ [1]ਖੁਟਹਰ, ਤੇਰਾ ਨਹੀ ਬਿਸਾਸੁ; ਤੂ ਮਹਾ [2]ਉਦਮਾਦਾ ॥ [3]ਖਰ ਕਾ [4]ਪੈਖਰ ਤਉ [5]ਛੁਟੈ; ਜਉ ਊਪਰਿ ਲਾਦਾ ॥
	੧੬	੫੮	ਤਨੁ ਧਨੁ [6]ਸਰਬਸੁ ਆਪਣਾ; ਪ੍ਰਭ ਜਨ ਕਉ ਦੀਨ੍ਹਾ ॥
੮੧੬	੧	੫੯	ਧੰਨੁ ਸੁ ਥਾਨੁ ਬਸੰਤ ਧੰਨੁ; ਜਹ ਜਪੀਐ ਨਾਮੁ ॥
	੪	੬੦	ਸਦਾ ਸਿਮਰਿ ਚਰਣਾਰਬਿੰਦ; ਸੀਤਲ [7]ਹੋਤਾਇਆ ॥ (੨)[8]ਹੋ ਤਾਇਆ
	੫	੬੦	ਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਉਸਨ ਸੀਤ ਕਰਤਾ ਕਰੈ; ਘਾਮ ਤੇ ਕਾਢੈ ॥
	੧੨	੬੧	ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਜਾ ਕਉ ਮਿਲੇ; ਧਨਿ ਧਨਿ ਤੇ, ਈਸੁਰ ॥

੧ ਖੁਟਿਆਈ ਹਾਰੇ । ੨ ਹੰਕਾਰ ਉਦੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਵਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਮਲਾ । ੩ ਖੋਤੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਮਨ ਅਮੋੜ ਹੈ । ੪ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਨਿਰੋਧ ਕਰਕੇ ਸਮਾਧ ਲਾਉਣੀ ਇਹ ਮਨ ਨੂੰ ਪੈਖੜ ਪਾਉਣਾ ਹੈ । ੫ ਉਪਰ ਲੱਦਣਾ,ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜੋ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਾਉਣਾ ਹੈ ਇਹ ਛੱਟ ਪਾਉਣੀ ਹੈ । ੬ ਸਰਬੰਸ । ੭ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਤਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਠੰਢਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ੮ ਅਗਨੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੧੭	੪	੬੩	ਜਪਿ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਸੁਖ; ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਪਾਇਆ ॥
	੫	੬੪	ਰਾਮਚੰਦ ਕੀ [1]ਲਸਟਿਕਾ; ਜਿਨਿ ਮਾਰਿਆ ਰੋਗੁ ॥
	੧੧	੬੫	ਬਾਹ ਪਕੜਿ ਪ੍ਰਭਿ ਕਾਢਿਆ; ਕੀਨਾ ਅਪਨਇਆ ॥ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਮਨ ਤਨ ਸੁਖੀ; ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਇਆ ॥
	੧੨	੬੭	ਕਰੁ ਧਰਿ ਮਸਤਕਿ, ਥਾਪਿਆ; ਨਾਮੁ ਦੀਨੋ ਦਾਨਿ ॥ ਰਾਮ ਰਾਜ, ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰਿ; ਕੀਨ੍ਹੇ ਗੁਰਦੇਵ ॥
੮੧੮	੧	੬੯	ਤੰਤੁ ਮੰਤੁ ਨਹ ਜੋਹਈ; ਤਿਤੁ [2]ਚਾਖੁ ਨ ਲਾਗੈ ॥
	੮	੭੦	ਕਥਾ ਕੀਰਤਨੁ ਰਾਗ ਨਾਦ ਧੁਨਿ; ਇਹੁ ਬਨਿਓ ਸੁਆਉ ॥
	੧੫	੭੨	ਨਾਨਕ, ਭਗਤ ਆਨੰਦ-ਮੈ; ਪੇਖਿ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਧੀਰ ॥
	੧੯	੭੪	ਨਿੰਦਕ ਮਿਰਤਕ ਹੋਇ ਗਏ; ਤੁਮ੍ ਹੋਹੁ ਨਿਚਿੰਦ ॥
੮੧੯	੮	੭੬	ਪ੍ਰਗਟ ਭਏ ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ; ਫਿਰਤੇ [3]ਪਹਨਾਮ ॥
	੧੨	੭੯	ਮਰਿ ਮਰਿ ਜਨਮੇ; ਜਿਨ ਬਿਸਰਿਆ ਜੀਵਨ ਕਾ ਦਾਤਾ ॥
੮੨੦	੫	੮੧	ਸਾਕਤ ਗੀਤ ਨਾਦ ਧੁਨਿ ਗਾਵਤ; ਬੋਲਤ ਬੋਲ ਅਜਾਏ ॥
	੯	੮੧	ਅਭਿਮਾਨੁ [4]ਖੋਇ [5]ਖੋਇ ਖੋਇ, [6]ਖੋਈਹਉ; ਮੋਕਉ ਸਤਿਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦ੍ਰਿੜਾਏ ॥

---

੧ ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਲਾਠੀ। ੨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ੩ ਛਿਪਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ੪ ਆਦਤ। ੫ ਚੰਗੇ ਸੁਭਾਉ ਨੂੰ ਖੋਇ=ਗਵਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ੬ ਮੇਟਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੨੦	੧੪	੮੩	ਸੁਨੀਅਤ ਪ੍ਰਭ ਤਉ; ਸਗਲ ਉਧਾਰਨ ॥
	੧੫	੮੩	ਸੰਚਿ ਬਿਖਿਆ ਲੇ, [1]ਗ੍ਰਾਹਜੁ ਕੀਨੀ; ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ, ਮਨ ਤੇ ਡਾਰਨ ॥
	੧੯	੮੪	ਸੰਤਨ ਕੈ ਸੁਨੀਅਤ; ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਬਾਤ ॥ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨੁ, ਆਨੰਦ ਮੰਗਲ ਧੁਨਿ; ਪੂਰਿ ਰਹੀ, ਦਿਨਸੁ ਅਰੁ ਰਾਤਿ ॥
੮੨੧	੯	੮੬	ਦਾਸ ਕੀ ਲਾਜ ਰਖੈ; ਮਿਹਰਵਾਨੁ ॥
	੧੩	੮੭	ਊਚਨ ਊਚਾ, [2]ਬੀਚੁ ਨ [3]ਖੀਚਾ; ਹਉ ਤੇਰਾ ਤੂ ਮੇਰਾ ॥
	੧੫	੮੭	[4]ਨਿਰਮਲ ਨਿਰਮਲ, [5]ਸੂਚਾ ਸੂਚੋ; [6]ਸੂਚਾ ਸੂਚੇ ਸੂਚਾ ॥ ਅੰਤ [7]ਨ ਅੰਤਾ, ਸਦਾ ਬੇਅੰਤਾ; ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਊਚੋ ਊਚਾ ॥
	੧੯	੮੮	ਐਸੇ ਗੜ ਮਹਿ, [8]ਐਠਿ [9]ਹਠੀਲੋ: [10]ਫੂਲਿ ਫੂਲਿ ਕਿਆ ਪਾਵਤ ਹੇ ॥
੮੨੨	੫	੮੯	[11]ਰੂਪ ਨ [12]ਧੂਪ ਨ, [13]ਗੰਧ ਨ, [14]ਦੀਪਾ; ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਅੰਗ ਅੰਗ ਸੰਗਿ, ਮਉਲੀ ॥

---

੧ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਈ। ੨ ਪੜਦਾ ਦ੍ਵੈਤ ਦਰਸ਼ਨ ਰੂਪੀ। ੩ ਖਿਚਿਆ ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਤਾਣਿਆਂ ਨਹੀਂ। ੪ ਗੁਰੂ ਜੋ ਨਿਰਮਲ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ। ੫ ਸੁਚਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੂਚੋ ਨਾਮ ਹੈ। ੬ ਸੁਚਾ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਤਿਸ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪ ਕੇ ਸੁਚਿਆਂ ਤੋਂ ਭੀ ਸੁਚੇ ਹੋ ਗਏ। ੭ ਨਿਅੰਤਾ ਪ੍ਰੇਰਕ। ੮ ਆਕੜ ਵਾਲਾ। ੯ ਹਠੀਆ। ੧੦ ਦੀਵੇ ਦੇ ਫੁਲ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਕਾਲਖ ਹੀ ਹੈ ਫੁਲ ਫੁਲ ਕੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈਂ। ੧੧ ਦਿਲ ਦੀ ਸਫਾਈ। ੧੨ ਜਸ। ੧੩ ਭਗਤੀ। ੧੪ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੨੨	੭	੯੦	ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ; ਗੋਬਿੰਦ ਮਈ ॥
	੮	੯੦	ਸੀਤਲ ਸਾਂਤਿ; ਦਇਆਲ ਦਈ ॥
	੯	੯੦	ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਦਇਆ ਧਰਮੁ ਸੁਚਿ; ਸੰਤਨ ਤੇ, ਇਹੁ ਮੰਤੁ ਲਈ ॥
	੧੧	੯੧	ਕਿਆ ਹਮ ਜੀਅ ਜੰਤ ਬੇਚਾਰੇ; ਬਰਨਿ ਨ ਸਾਕਹ, ਏਕ ਰੋਮਾਈ ॥
	੧੫	੯੨	ਅਚਰਜੁ ਸੁਨਿਓ ਪਰਾਪਤਿ ਭੇਟੁਲੇ; ਸੰਤ ਚਰਨ, ਚਰਨ ਮਨੁ ਲਾਈਐ ॥
	੧੭	੯੨	ਜੋ [1]ਮਾਨੁਖੁ, ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਸੇਵਾ, ਓਹੁ ਤਿਸ ਕੀ ਲਈ ਲਈ, ਫੁਨਿ ਜਾਈਐ ॥
੮੨੩	੪	੯੪	ਅਨ-ਬੋਲੇ ਕਉ ਤੁਹੀ ਪਛਾਨਹਿ; ਜੋ ਜੀਅਨ ਮਹਿ ਹੋਤਾ ॥
			ਰੇ ਮਨ ਕਾਇ, ਕਹਾ ਲਉ ਡਹਕਹਿ; ਜਉ ਪੇਖਤ ਹੀ, ਸੰਗਿ ਸੁਨਤਾ ॥
	੧੨	੯੬	ਕਾਚ ਬਿਹਾਝਨ, ਕੰਚਨ ਛਾਡਨ; ਬੈਰੀ ਸੰਗਿ ਹੇਤੁ, ਸਾਜਨ ਤਿਆਗਿ ਖਰੇ ॥
	੧੬	੯੭	ਹਾਥ ਦੇਇ ਰਾਖੈ ਅਪਨੇ ਕਉ; ਕਾਹੂ ਨ [2]ਕਰ ਤੇ, ਕਛੁ [3]ਖੀਨਾ ॥

---

੧ ਜੋ ਮਨੁਖ ਕਿਸੇ ਮਨੁਖ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਅਗੇ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਲਈ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਿਵਾ ਕੀਤੀ ਦਾ ਫਲ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੇਵੇਗਾ ? ੨ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਤੋਂ । ੩ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੨੪	੨	੯੮	ਤਾ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪਰਿਓ ਨਾਨਕ ਦਾਸ; ਜਾ ਤੇ ਊਪਰਿ ਕੋ ਨਾਹੀ ॥
	੬	੯੯	ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੀ ਸਰਣਾਈ;
	੭	੧੦੮	ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਪਰ-ਉਪਕਾਰ ਨਿਤ; ਤਿਸੁ ਰਸਨਾ ਕਾ ਮੋਲੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ॥
	੮	੧੦੦	ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਆਮੀ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ; ਅਨਦ ਸੇਤੀ, [1]ਬਿਖਿਆ [2]ਬਨੁ [3]ਗਾਹੀ ॥
	੧੪	੧੦੨	ਸਰਨਿ ਸਮ੍ਰਥ ਅਕਥ ਸੁਖ ਦਾਤਾ; ਕਿਰਪਾ ਸਿੰਧੁ, ਬਡੋ ਦਇਆਲ ॥ ('ਸਰਨਿ ਸਮਥ' ਪਾਠ ਭੀ ਹੈ)
	੧੮	੧੦੩	ਜੇਤੇ ਪੁਨਹਚਰਨ ਸੇ ਕੀਨੇ; ਮਨਿ ਤਨਿ, ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਚਰਣ ਗਹੇ ॥
੮੨੫	੪	੧੦੪	ਪੁਤ੍ਰ ਮੀਤ ਧਨੁ ਕਿਛੂ ਨ ਰਹਿਓ; ਸੁ ਛੋਡਿ ਗਇਆ ਸਭ ਭਾਈ ਸਾਕੁ ॥
੮੨੬	੧੪	੧੧੨	ਮਿਟੀ ਉਪਾਧਿ ਭਇਆ ਸੁਖੁ ਸਾਚਾ; ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਿਮਰਿਆ ਜਾਣੁ ॥
੮੨੭	੧	੧੧੩	ਸਹੀਸਲਾਮਤਿ ਮਿਲਿ ਘਰਿ ਆਏ; ਨਿੰਦਕ ਕੇ ਮੁਖ ਹੋਏ ਕਾਲ ॥
	੩	੧੧੪	ਮੂ ਲਾਲਨ ਸਿਉ; ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਨੀ ॥
	੧੬	੧੧੭	ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਨ ਊਘੈ ਸਰਗੁਨ; ਕੇਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥

੧ ਮਾਇਆ। ੨ ਸੰਸਾਰ। ੩ ਲੰਘ ਕੇ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੨੭	੧੭	੧੧੭	ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਜਨ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਇਆ; ਕਹ ਕਹ ਠਾਕੁਰੁ ਕਹ ਕਹ ਚੇਰਾ ॥
	੧੯	੧੧੭	ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ, ਗੁਰੁ ਭੇਟਿਓ ਨਾਨਕ; ਮਿਲਿ ਸਾਗਰ ਬੂੰਦ, ਨਹੀ [1]ਅਨ [2]ਹੇਰਾ ॥
੮੨੮	੨	੧੧੮	ਜੋ ਜੋ ਕੀਨੋ ਸੋ ਤੁਮ੍ ਜਾਨਿਓ; [3]ਪੇਖਿਓ ਠਉਰ ਨਾਹੀ ਕਛੁ, ਢੀਠ 'ਮੁਕਰਨ' ॥ ('ਮੁੱਕਰਨ' ਬੋਲੋ)
	੩	੧੧੮	ਹਮਰੋ ਸਹਾਉ ਸਦਾ ਸਦ ਭੂਲਨ; ਤੁਮ੍ਰੋ ਬਿਰਦੁ, ਪਤਿਤ ਉਧਰਨ ॥ (ਉ-ਧਰਨ ਬੋਲੋ)
	੧੦	੧੨੦	ਜਨ ਕੀ ਟਹਲ, [4]ਸੰਭਾਖਨ ਜਨ ਸਿਉ; ਊਠਨੁ ਬੈਠਨੁ, ਜਨ ਕੈ ਸੰਗਾ ॥ ਜਨ ਚਰ ਰਜ, ਮੁਖਿ ਮਾਥੈ ਲਾਗੀ; ਆਸਾ ਪੂਰਨ ਅਨਤ ਤਰੰਗਾ ॥
	੧੨	੧੨੦	ਜਨ ਕੀ ਧੂਰਿ ਕੀਓ ਮਜਨੁ ਨਾਨਕ; ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਹਰੇ ਕਲੰਗਾ ॥
	੧੩	੧੨੫	ਕੇਸਵ ਕਲੇਸ ਨਾਸ ਅਘ ਖੰਡਨ; ਨਾਨਕ ਜੀਵਤ ਦਰਸ ਦਿਸੇ ॥
੮੩੦	੪	੧੨੮	ਮੋਹਨ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ, [5]ਹਾਵੈ; ਹਾਰ ਕਜਰ, ਬਸਤ੍ਰ [6]ਅਭਰਨ ਕੀਨੇ ॥

੧ ਹੋਰ। ੨ ਵੇਖਦੇ ਨਹੀਂ। ੩ ਐਸਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ ਇਹ ਮਨ ਫੇਰ ਭੀ ਐਸਾ ਢੀਠ ਹੈ ਮੁੱਕਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ੪ ਮ੍ਰਿਸ਼ਟ ਬੋਲ ਚਾਲ। ੫ ਹੌਕਿਆਂ ਵਿਚ। ੬ ਭੂਖਣ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੩੦	੬	੧੨੮	ਸੁਨਹੁ ਸਹੇਰੀ, ਮਿਲਨ ਬਾਤ ਕਹਉ; ਸਗਰੋ ਅਹੰ ਮਿਟਾਵਹੁ; ਤਉ ਘਰ ਹੀ, ਲਾਲਨੁ ਪਾਵਹੁ ॥
	੧੦	੧੨੯	ਰਾਚਹੁ ਨਾਥ ਹੀ; ਸਹਾਈ ਸੰਤਨਾ ॥ ਆਹੇ ਮਨ ਅਵਰੁ ਨ ਭਾਵੈ, ਚਰਨਾਵੈ ਚਰਨਾਵੈ; ਉਲਝਿਓ [1]ਅਲਿ, [2]ਮਕਰੰਦ ਕਮਲ ਜਿਉ ॥
			ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੯
	੧੭	੧	ਨਾਨਕ ਕਹਤ, ਭਗਤ 'ਰਛਕ' ਹਰਿ; ਨਿਕਟਿ ਤਾਹਿ, ਤੁਮ ਮਾਨੋ ॥ (ਰੱਛਕ ਬੋਲੋ)
			ਬਿਲਾਵਲੁ ਅਸਟਪਦੀਆ ਮਹਲਾ ੧
੮੩੧	੧੧	੧	ਐਸਾ ਗਿਆਨੁ; ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਮੁ ॥
	੧੪	੧	ਮਨੁ ਮਾਇਆ; ਬੰਧਿਓ, ਸਰ ਜਾਲਿ ॥
	੧੫	੧	ਜੋ [3]ਆਂਜੈ; ਸੋ ਦੀਸੈ ਕਾਲਿ ॥
	੧੬	੧	ਮਨਮੁਖਿ; ਹਉਮੈ ਪਤਿ ਗਵਾਈ ॥
	੧੭	੧	ਨਾਮ ਬਿਨਾ; ਝੂਠੇ, [4]ਕੁਚਲ [5]ਕਛੋਤਿ ॥
	੧੯	੧	ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਂਤਿ; ਊਤਮ [6]ਕਰਾਮੰ ॥ ਮਨਮੁਖਿ; ਜੋਨੀ ਦੂਖ ਸਹਾਮੰ ॥
੮੩੨	੨	੨	ਮਨ ਕਾ ਕਹਿਆ; [7]ਮਨਸਾ ਕਰੈ ॥

੧ ਭੌਰਾ । ੨ ਧੂੜੀ । ੩ ਜੋ ਆਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਅੱਜ ਹੈ ਸੋ 'ਕੱਲ ਨੂੰ ਦਿਸੇਗਾ ਨਹੀਂ । ੪ ਸਰੀਰ ਕਰ ਕੇ ਬਦ-ਚਲਣ । ੫ ਬੁਧ ਰੂਪੀ ਖੋਟੀ ਧਰਤੀ । ੬ ਕਲਾਮ, ਬਾਣੀ । ੭ ਬੁਧੀ ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੩੨	੨	੨	ਇਹੁ ਮਨੁ ਪੁੰਨੁ ਪਾਪੁ ਉਚਰੈ ॥ (ਉ-ਚਰੈ ਬੋਲੋ)
	੩	੨	ਤਨੁ ਧਨੁ ਕਲਤੁ; ਸਭੁ ਦੇਖੁ ਅਭਿਮਾਨਾ ॥ (ਕਲੱਤੁ ਪਾਠ ਕਰਨਾ)
	੫	੨	ਗੀਤ ਰਾਗ [1]ਘਨ; ਤਾਲ, ਸਿ ਕੂਰੇ ॥
	੭	੨	ਅੰਤਰਿ ਕ੍ਰੋਧੁ; ਪੜਹਿ, ਨਾਟ [2]ਸਾਲਾ ॥
			ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੩
	੧੫	੧	ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ; ਪਾਜੁ ਲਹਗੁ [3]ਨਿਦਾਨਿ ॥
	੧੭	੧	ਗੁਰਿ ਕਹਿਆ; ਸਾ ਕਾਰ ਕਮਾਵਹੁ ॥
	੧੯	੩	ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ; ਕਿਆ ਚਲੈ ਪਹਨਾਮੀ ॥
			ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੪ ਅਸਟਪਦੀਆ
੯੩੩	੮	੧	ਮੈ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ; ਰਮਈਆ ॥
	੧੪	੧	ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਨੂਆ, ਇਕਤੁ ਘਰਿ ਆਵੈ; ਮਿਲਉ ਗੋੁਪਾਲ ਨੀਸਾਨੁ ਬਜਈਆ ॥
੯੩੪	੧	੨	ਮਿਲਿ ਸਤਸੰਗਤਿ ਪਰਮਪਦੁ ਪਾਇਆ; ਮੈ [4]ਹਿਰਡ [5]ਪਲਾਸ, ਸੰਗਿ ਹਰਿ [6]ਬੁਹੀਆ ॥
	੩	੨	ਸਾਕਤ ਕੂੜੇ [7]ਊਭਸੁਕ ਹੂਏ; ਮਨਿ ਅਭਿਮਾਨੁ, ਵਿਛੁੜਿ ਦੂਰਿ ਗਈਆ ॥

---

੧ ਕੈਂਸੀਆਂ। ੨ ਨਟਾਂ ਦੇ ਸਖੌਣ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾਂ ਨਟ ਦੇ ਵੱਟੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ। ੩ ਅੰਤ ਨੂੰ। ੪ ਇਰਿੰਡ, ਕੌੜਾ ਸੁਭਾਉ। ੫ ਪਲਾਹ, ਫਿੱਕਾ ਸੁਭਾਉ। ੬ ਸੁਗੰਧੀ ਭਗਤੀ ਰੂਪ। ੭ ਖੜ ਸੋਕੜ ਸ਼ਰਧਾ ਰੂਪ ਜੜ੍ਹ ਨਹੀਂ, ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਛਿੱਲ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਰਸ ਨਹੀਂ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮਾਂ ਰੂਪ ਪੱਤੇ ਨਹੀਂ, ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਫੂਲ ਨਹੀਂ, ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਫਲ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਰੂਪ ਛਾਂ ਨਹੀਂ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੩੪	੭	੨	ਪਰਮ ਬੈਰਾਗੁ, ਨਿਤ ਨਿਤ ਹਰਿ ਧਿਆਏ; ਮੈ ਹਰਿ ਗੁਣ ਕਹਤੇ, ਭਾਵਨੀ ਕਹੀਆ ॥
	੧੩	੩	ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰੁ ਧਿਆਇਆ; ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਸਤਿਗੁਰ 'ਸਤਿਪੁਰਖਈਆ' ॥
੮੩੫	੯	੪	ਤਜੈ ਗਿਰਸਤੁ ਭਇਆ ਬਨ ਵਾਸੀ; ਇਕੁ ਖਿਨੁ ਮਨੂਆ ਟਿਕੈ ਨ ਟਿਕਈਆ ॥
	੧੨	੪	ਪ੍ਰਭਵਨੁ ਕਰੈ, ਬੂਝੈ ਨਹੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ; ਮਿਲਿ ਸੰਗਿ ਸਾਧ, ਦਇਆ ਘਰੁ ਲਹੀਆ ॥
	੧੬	੪	ਨਾਮਾ ਜੈਦੇਉ ਕੰਬੀਰੁ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨੁ; 'ਅਉ' ਜਾਤਿ ਰਵਿਦਾਸ, ਚ਼ਮਿਆਰੁ [1]ਚਮਈਆ ॥ (੨) ਅਉਜਾਤਿ ਜੋ ਜੋ ਮਿਲੈ, ਸਾਧੂ ਜਨ ਸੰਗਤਿ; ਧਨੁ ਧੰਨਾ ਜਟੁ ਸੈਣੁ ਮਿਲਿਆ, ਹਰਿ ਦਈਆ ॥
੮੩੬	੧	੫	ਰਾਮ ਗੁਰਿ ਮੋਹਨਿ; ਮੋਹਿ ਮਨੁ ਲਈਆ ॥
	੮	੫	ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਾਰੁ ਕੰਠ ਹੈ ਬਨਿਆ; ਮਨੁ 'ਮੋਤੀਚੂਰੁ' ਵਡ ਗਹਨੁ 'ਗਹਨਈਆ' ॥
	੧੯	੬	ਅਨੇਕ ਜਨਮ ਕੇ ਵਿਛੁੜੇ ਜਨ ਮੇਲੇ; ਜਾ ਸਤਿ ਸਤਿ 'ਸਤਿਗੁਰ' ਸਰਣਿ ਪਵਈਆ ॥
੮੩੭	੨	੬	ਕਰਿ ਕਰਿ, ਕਿਰਿਆਚਾਰ ਵਧਾਏ; ਮਨਿ ਪਾਖੰਡ ਕਰਮੁ, ਕਪਟ ਲੋਭਈਆ ॥

੧ ਬੇਟਾ, ਪੁਤਰ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੫

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੩੭	੯	੧	ਤਜਿ ਆਨ; ਸਰਣਿ ਗਹੀ ॥
	੧੧	੧	ਤਜਿ; ਆਨ ਕਤਹਿ ਨ ਜਾਹਿ ॥
			ਚੜਿ ਨਾਵ ਸੰਤ; ਉਧਾਰਿ ॥
	੧੫	੧	ਤੇ, ਜਮੁ; ਨ ਪੇਖਹਿ ਨੈਨ ॥
	੧੬	੧	ਦੂਖ ਦੀਨ ਦਰਦ; ਨਿਵਾਰਿ ॥
੮੩੮	੨	੨	ਤਮ ਅਗਿਆਨ; ਮੋਹਤ ਘੂਪ ॥
	੪	੨	ਚਿਤ ਗੁਪਤ; ਕਰਮਹਿ ਜਾਨ ॥
	੧੦	੨	ਜਿਉ ਮਹਾ [1]ਖੁਧਿਆਰਥ; [2]ਭੋਗੁ ॥
	੧੧	੨	ਜਿਉ ਦੀਪ; [3]ਪਤਨ ਪਤੰਗ ॥
			ਜਿਉ ਚੋਰੁ; ਹਿਰਤ ਨਿਸੰਗ ॥
	੧੨	੨	ਜਿਉ ਜੂਆਰ; ਬਿਸਨੁ ਨ ਜਾਇ ॥
	੧੭	੧	ਜਤਿ ॥ (ਜੱਤਿ ਬੋਲੋ)
੮੩੯	੪	੩	ਧਰਤਿ ਅਕਾਸੁ ਕੀਏ; ਬੈਸਣ ਕਉ ਥਾਉ ॥
੮੪੦	੩	੧੩	ਏਕਾਦਸੀ; ਇਕੁ ਰਿਦੈ ਵਸਾਵੈ ॥
	੬	੧੪	ਫਲੋਹਾਰ ਕੀਏ; ਫਲੁ ਜਾਇ ॥
	੮	੧੫	ਜਾਗਤੁ ਜਾਗਿ; ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥
	੧੦	੧੬	ਬਰਤੀ ਬਰਤ; ਰਹੈ ਨਿਹਕਾਮ ॥
			ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ; ਜਪੈ ਮੁਖਿ ਨਾਮ ॥
	੧੩	੧੮	ਰਾਜਸ ਤਾਮਸ; ਸਤ ਕਾਲ ਸਮਾਵੈ ॥

੧ ਭੁਖ ਦੇ ਅਧੀਨ। ੨ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਾ ਪਦਾਰਥ। ੩ ਨਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੪੦	੧੫	੧੯	[1]ਅਮਾਵਸਿਆ: ਚੰਦੁ ਗੁਪਤੁ ਗੈਣਾਰਿ ॥
੮੪੧	੨	੧	'ਆਦਿਤਵਾਰਿ'; ਆਦਿਪੁਰਖੁ ਹੈ ਸੋਈ ॥
	੭	੩	ਮੰਗਲ; ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਉਪਾਇਆ ॥
	੧੧	੫	ਪਲਾਹਾ ਨਾਮੁ; ਪਾਏ ਗੁਰਦੁਆਰਿ ॥
੮੪੨	੧੬	੮	ਮਨਮੁਖ ਮਰਹਿ; ਮਰਿ ਬਿਗਤੀ ਜਾਹਿ ॥ (ਬਿਗੱਤੀ ਬੋਲੋ)
	੧੯	੯	ਭਵਿ ਭਵਿ ਭਰਮਹਿ; ਕਾਚੀ ਸਾਰੀ ॥
੮੪੩	੨	੧੦	ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ; ਸੋਝੀ ਪਾਇ ॥

ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੧

	੫	੧	ਮਟੁਕੀ ਡਾਰਿ ਧਰੀ; ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਈ ਰਾਮ ॥ [2]ਮੁੰਧ [3]ਨਵੇਲੜੀਆ; [4]ਗੋਇਲਿ ਆਈ ਰਾਮ ॥
	੭	੧	ਨਾਨਕ ਮੁੰਧ ਨਵੇਲ ਸੁੰਦਰਿ; ਦੇਖਿ ਪਿਰੁ ਸਾਧਾਰਿਆ ॥
	੧੬	੧	ਦਰਿ ਜਾਇ, ਦਰਸਨੁ ਕਰੀ ਭਾਣੈ; ਤਾਰਿ ਤਾਰਣਹਾਰਿਆ ॥

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੪

੮੪੪	੨	੨	ਨਵ ਹਾਣਿ ਨਵ ਧਨ ਸਬਦਿ ਜਾਗੀ; ਆਪਣੇ ਪਿਰ ਭਾਣੀਆ ॥
	੪	੨	ਜਾਗੁ [5]ਸਲੋਨੜੀਏ; ਬੋਲੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਮ ॥
੮੪੫	੬	੪	ਅਗਿਆਨੁ ਅੰਧੇਰਾ ਕਟਿਆ; ਜੋਤਿ ਪਰਗਟਿਆਈ ਰਾਮ ॥

---

੧ ਮੱਸਿਆ। ੨ ਬੇ-ਸਮਝ। ੩ ਨਵੀਨ। ੪ ਗੋਇਲ ਵਾਸਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ। ੫ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਵੈਰਾਗ ਵਿਵੇਕ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੪੫	੮	੪	ਅਖੀ ਪ੍ਰੇਮ, [1]ਕਸਾਈਆ; ਜਿਉ [2]ਬਿਲਕ [3]ਮਸਾਈ, ਰਾਮ ॥
			ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੫ ਛੰਤ
	੧੪	੧	ਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਾਗੈ ਵਡੈਭਾਗੈ; ਕਬ ਮਿਲੀਐ ਪੂਰਨਪਤੇ ॥ ('ਵਡੈਭਾਗੈ' ਇਕੱਠਾ ਹੈ)
	੧੬	੧	ਭਇਆ [4]ਸਮਾਹੜਾ; ਹਰਿ ਰਤਨੁ ਵਿਸਾਹਾ ਰਾਮ ॥
੮੪੬	੫	੧	ਆਨੰਦ ਅਨ ਦਿਨੁ ਵਜਹਿ ਵਾਜੇ; ਅਹੰ-ਮਤਿ ਮਨ ਕੀ ਤਿਆਗੀ ॥
	੮	੨	ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ [5]ਸੁਧਾ ਰਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ; ਭਗਤਿ, ਭਰੇ ਭੰਡਾਰਾ ॥ ('ਸੁੱਧਾ' ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੬	੨	ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਮਿਲੇ; [6]ਜਲ ਕਾ, ਜਲੁ ਹੂਆ ਰਾਮ ॥
੮੪੭	੨	੩	ਸਖੀ ਆਉ ਸਖੀ, ਵਸਿ ਆਉ ਸਖੀ; ਅਸੀ ਪਿਰ ਕਾ ਮੰਗਲੁ ਗਾਵਹ ॥
	੩	੩	ਲਗੁ ਚਰਣ ਸਰਣ, ਦਇਆਲ ਪ੍ਰੀਤਮ; ਸਗਲ [7]ਦੁਰਤ [8]ਬਿਖੰਡਨੋ ॥
	੭	੩	ਨਾਨਕੁ ਪਇਅੰਪੈ ਦਇਆ ਧਾਰਹੁ; ਮੈ ਨਾਮੁ ਅੰਧੁਲੇ [9]ਟੋਹਨੀ ॥

---

੧ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਕਸ=ਖਿੱਚ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ। ੨ ਬਿੱਲੀ। ੩ ਮਾਸ, ਚੂਹਾ। ੪ ਅਨੰਦ। ੫ ਨਿਰਾ। ੬ ਵਿਕਾਰ ਜਾਂ ਬਰਫ਼। ੭ ਪਾਪ। ੮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਕੱਟਣਾ। ੯ ਸੋਟੀ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੪੭	੯	੩	ਜੈ ਜੈ [1]ਜਇਅੰਪਹਿ, ਸਗਲ ਜਾ ਕਉ; ਕਰੁਣਾਪਤਿ ਗਤਿ ਕਿ [2]ਨਿ ਲਖਹੁ ॥ (ਕਰੁਣਾ-ਪਤਿ ਬੋਲੋ)
	੧੧	੩	ਲਾਡਿਲੇ, ਲਾਡ ਲਡਾਇ ਸਭ ਮਹਿ; ਮਿਲੁ ਹਮਾਰੀ ਹੋਇ ਗਤੇ ॥
੮੪੮	੨	੧	[3]ਮਾਨਨਿ, ਮਾਨੁ ਵਞਾਈਐ; ਹਰਿ ਚਰਣੀ ਲਾਗੋ ਰਾਮ ॥
	੫	੧	ਲਾਜ ਨ ਆਵੈ ਅਗਿਆਨ ਮਤੀ; ਦੁਰਜਨ [4]ਬਿਰਮਾਈਐ ਰਾਮ ॥
	੬	੧	ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲੁ ਨ ਉਚਰਹਿ, ਬਲਿ ਗਈਏ; [5]ਦੁਹਚਾਰਣਿ ਰਸਨਾ ਰਾਮ ॥ ਪ੍ਰਭੁ ਭਗਤਿ ਵਛਲੁ ਨਹ ਸੇਵਹੀ; ਕਾਇਆ [6]ਕਾਕ ਗ੍ਰਸਨਾ, ਰਾਮ ॥
	੭	੪	ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਅਵਰੁ ਜਿ ਚਾਹਨਾ; ਬਿਸਟਾ ਕ੍ਰਿਮ ਭਸਮਾ, ਰਾਮ ॥
	੧੫	੨	ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਾਰਾਇਣੈ; ਭਏ ਪਾਰ-ਗਰਾਮੀ ਰਾਮ ॥

੧ ਜਪ ਕੇ । ੨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ । ੩ ਇਸਤ੍ਰੀ । ੪ ਪਰਚਦੀ ਹੈ । ੫ ਖੋਟਿਆਂ ਆਚਾਰਾਂ ਵਾਲੀ, ਖੋਟਿਆਂ ਕਰਤੱਬਾਂ ਵਾਲੀ । ੬ ਕਾਲ ਰੂਪੀ ਕਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਸੀ ਹੋਈ ਜਾਂ ਕਾਮਾਦਿ ਕਾਵਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਸੀ ਹੋਈ ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਬਿਲਾਵਲ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੪
੮੪੯	੧੭	੨	ਹਰਿ ਭਗਤਾ ਕਾ ਮੇਲੀ, 'ਸਰਬਤ' ਸਉ; [1]ਨਿਸੁਲ ਜਨ, [2]ਟੰਗ ਧਰਿ ॥ ('ਸਰਬੱਤ ਬੋਲਣਾ)
੮੫੦	੬	੩	[3]ਜਿ ਵਸਤੁ ਮੰਗੀਐ ਸਾਈ ਪਾਈਐ, ਜੇ ਨਾਮਿ ਚਿਤੁ ਲਾਈਐ ॥
	੧੩	੪	ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਮਿਲਾਇਅਨੁ; ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਸੁਚੇਇ ॥
	੧੭	੪	ਜਿ ਗਲ ਕਰਤੇ ਭਾਵੈ, ਸਾ ਨਿਤ ਨਿਤ ਚੜੈ ਸਵਾਈ; ਸਭ ਝਖਿ ਝਖਿ ਮਰੈ ਲੋਕਾਈ ॥
੮੫੧	੧੨	੬	ਜੋ ਕਿਛੁ ਹਰਿ ਕਰਾਵੈ ਸੁ ਓਇ ਕਰਹਿ; ਸਭਿ ਹਰਿ ਕੇ [4]ਅਰਥੀਏ ॥
	੧੩	੬	ਸੋ ਐਸਾ ਹਰਿ ਸਭਨਾ ਕਾ ਪ੍ਰਭੁ, ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਵਲਿ ਹੈ; ਤਿਨਿ ਸਭਿ ਵਰਨ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀ ਸਭ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਗੋਲੇ ਕਰਿ; ਸਤਿਗੁਰ ਅਗੈ, ਕਾਰ ਕਮਾਵਣ ਕਉ ਦੀਏ ॥
੮੫੨	੬	੭	ਤਿਸ ਕੀ [5]ਮੁਹਤਾਜੀ ਲੋਕੁ ਕਢਦਾ; ਹੋਰਤੁ ਹਟਿ ਨ ਵਥੁ, ਨ ਵੇਸਾਹੁ ॥
	੧੩	੮	ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਰਤੇ, ਸੇਈ ਜਨ [6]ਸਮਧੇ; ਜਿ ਆਪੇ ਬਖਸਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥ ('ਸਮੱਧੇ' ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)

੧ ਬੇ-ਫਿਕਰ, ਦੁਖ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ੨ ਨਿਸ਼ੰਕ ਹੋਕੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੇ। ੩ ਜਿਹੜੀ ਵਸਤੂ। ੪ ਮੰਗਤੇ। ੫ ਖੁਸ਼ਾਮਤੀ। ੬ ਸਮਝੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਮਾਏ ਹਨ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੫੨	੧੬	੮	ਜਿਨ੍ੀ ਗੁਰਮੁਖਿ, ਹਰਿ ਨਾਮ ਧਨੁ ਨ ਖਟਿਓ; ਸੇ [1]ਦੇਵਾਲੀਏ ਜੁਗ ਮਾਹਿ ॥
	੧੮	੮	ਜਿਸੁ ਧਨ ਕਾਰਣਿ ਚੁਗਲੀ ਕਰਹਿ; ਸੋ ਧਨੁ ਚੁਗਲੀ ਹਥਿ ਨ ਆਵੈ; ਓਇ ਭਾਵੈ ਤਿਥੈ ਜਾਹਿ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਕ ਭਾਇ ਹਰਿ ਧਨੁ ਮਿਲੈ; ਤਿਥਹੁ ਕਰਮ ਹੀਣੁ ਲੈ ਨ ਸਕਹਿ; ਹੋਰ ਥੈ ਦੇਸ ਦਿਸੰਤਰਿ ਹਰਿ ਧਨੁ ਨਾਹਿ ॥
੮੫੩	੫	੯	ਹਰਿ ਧਨੁ ਰਤਨ ਜਵੇਹਰੀ; ਸੋ ਗੁਰਿ ਹਰਿ ਧਨੁ ਹਰਿ ਪਾਸਹੁ ਦੇਵਾਇਆ ॥
	੬	੯	ਜੇ ਕਿਸੈ ਕਿਹੁ ਦਿਸਿ ਆਵੈ, ਤਾ ਕੋਈ ਕਿਹੁ ਮੰਗਿ ਲਏ; [2]ਅਕੈ ਕੋਈ ਕਿਹੁ ਦੇਵਾਏ; ਏਹੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਜੋਰਿ ਕੀਤੈ, ਕਿਸੈ ਨਾਲਿ ਨ ਜਾਇ ਵੰਡਾਇਆ ॥
	੭	੯	ਜਿਸਨੋ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਲਿ ਹਰਿ ਸਰਧਾ ਲਾਇ, ਤਿਸੁ ਹਰਿ ਧਨ ਕੀ ਵੰਡ ਹਥਿ ਆਵੈ; ਜਿਸਨੋ ਕਰਤੈ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿ ਪਾਇਆ ॥
	੮	੯	ਇਸੁ ਹਰਿ ਧਨ ਕਾ ਕੋਈ ਸਰੀਕੁ ਨਾਹੀ; ਕਿਸੈ ਕਾ ਖਤੁ ਨਾਹੀ, ਕਿਸੈ ਕੈ [3]ਸੀਵ [4]ਬੰਨੈ ਰੋਲੁ ਨਾਹੀ; ਜੇ ਕੋ ਹਰਿ ਧਨ ਕੀ ਬਖੀਲੀ ਕਰੇ; ਤਿਸਕਾ ਮੁਹੁ, ਹਰਿ ਚਹੁ ਕੁੰਡਾ ਵਿਚਿ ਕਾਲਾ ਕਰਾਇਆ ॥ (ਤਿਸ-ਕਾ ਬੋਲੋ)

੧ ਦੁਆਲਾ ਕੱਢਣ ਵਾਲੇ, ਕਰਜ਼ਾਈ । ੨ ਅਥਵਾ ।
੩ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹੱਦ । ੪ ਪੱਤੀ ਦੇ ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੫੩	੧੩	੧੦	ਨਾ ਇਹ ਮਾਰੀ ਨ ਮਰੈ; ਨਾ ਇਹ ਹਟਿ ਵਿਕਾਇ ॥ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਪਰ-ਜਾਲੀਐ; ਤਾ ਇਹ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ ॥
	੧੬	੧੦	ਪੁਤੀ [1]ਭਾਤੀਈ [2]ਜਾਵਾਈ ਸਕੀ, ਅਗਹੁ ਪਿਛਹੁ ਟੋਲਿ ਡਿਠਾ; ਲਾਹਿਓਨੁ ਸਭਨਾ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥ ਜਿਥੈ ਕੋ ਵੇਖੈ ਤਿਥੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ; ਹਰਿ ਬਖਸਿਓਸੁ ਸਭੁ ਜਹਾਨੁ ॥
	੧੭	੧੦	ਜਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨੋ ਮਿਲਿ ਮੰਨੇ, ਸੁ ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਸਿਝੈ; ਜਿ ਵੇਮੁਖੁ ਹੋਵੈ ਸੁ ਫਿਰੈ ਭਰਿਸਟ ਥਾਨੁ ॥
੮੫੪	੧	੧੧	ਕੋਈ ਵਾਹੇ ਕੋ ਲੁਣੈ; ਕੋ ਪਾਏ [3]ਖਲਿਹਾਨਿ ॥
	੧੩	੧੨	ਸਚੁ ਸਹਜੁ ਅਨਦੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਸਿ; ਸਚੀ ਗੁਰ [4]ਮਣੀਆ ॥
	੧੯	੧੩	ਜਿਉ ਮੀਹਿ ਵੁਠੈ, [5]ਗਲੀਆ [6]ਨਾਲਿਆ [7]ਟੋਭਿਆ ਕਾ ਜਲੁ, ਜਾਇ ਪਵੈ ਵਿਚਿ [8]ਸੁਰਸਰੀ; ਸੁਰਸਰੀ ਮਿਲਤ, ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਪਾਵਨੁ ਹੋਇ ਜਾਵੈ ॥

---

੧ ਭਤੀਜਾ ਸਾਵਣ ਮੱਲ। ੨ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾ ਜੀ, ਪੁਤੀ ਮੋਹਣ ਆਦਿ। ੩ ਖਲਵਾੜਾ ਵਾਹੇ–ਕਰਮ ਸ੍ਰਵਣ, ਲੁਣੈ ਮੰਨਣ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਖੁਲਹਾਨ=ਨਿਧਿਆਸਣ ਗਿਆਨ। ੪ ਮਨੌਤ। ੫ ਵੈਸ਼। ੬ ਖੱਤ੍ਰੀ। ੭ ਬ੍ਰਾਹਮਣ। ੮ ਗੰਗਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕੋ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਮੀਹ ਵੁਠੈ=ਈਸ਼ਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਗਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਰੂਪ ਵਰਖਾ ਹੋਈ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੫੫	੧	੧੩	ਏਹ ਵਡਿਆਈ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਰਵੈਰ ਵਿਚਿ; ਜਿਤੁ ਮਿਲਿਐ ਤਿਸਨਾ ਭੁਖ ਉਤਰੈ; ਹਰਿ ਸਾਂਤਿ ਤੜ ਆਵੈ ॥
	੨	੧੩	ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਅਚਰਜੁ ਦੇਖਹੁ ਮੇਰੇ ਹਰਿ ਸਚੇ ਸਾਹ ਕਾ; (ਅਚਰਜ ਢਿੱਲਾ ਜਿਹਾ ਬੋਲੋ, ਅਚੱਰਜ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
			ਬਿਲਾਵਲੁ ਬਾਣੀ ਭਗਤਾ ਕੀ ॥ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੀ
	੫	੧	ਸੂਧੇ ਸੂਧੇ [1]ਰੇਗਿ, ਚਲਹੁ ਤੁਮ; [2]ਨ-ਤਰ [3]ਕੁਧਕਾ ਦਿਵਈ ਹੈ ਰੇ॥ (ਕੁਧੱਕਾ ਬੋਲੋ)
	੭	੧	ਧਨਵੰਤਾ ਅਰੁ ਨਿਰਧਨ [4]ਮਨਈ; ਤਾ ਕੀ ਕਛੂ ਨ ਕਾਨੀ ਰੇ ॥
	੧੨	੨	ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਥਤ ਸੁਨਤ; ਬਉਰਾਨੋ॥
	੧੪	੨	ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਰਿ; ਗਇਓ ਭ੍ਰੰਮੁ ਮੋਰਾ ॥
	੧੫	੨	ਅਬਹਿ ਨ ਮਾਤਾ; ਸੁ ਕਬਹੁ ਨ ਮਾਤਾ ॥ ('ਮੱਤਾ' ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਬੋਲਣਾ)
	੧੯	੩	ਬਿਖੈ ਬਿਖੈ ਕੀ ਬਾਸਨਾ; ਤਜੀਅ ਨਹ ਜਾਈ ॥
੮੫੬	੬	੪	ਜਬ ਕੀ ਮਾਲਾ ਲਈ ਨਿਪੂਤੇ; ਤਬ ਤੇ ਸੁਖੁ ਨ ਭਇਓ ॥
	੯	੪	ਸੰਤ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਕੀ ਪੈਜ ਜਿਨਿ ਰਾਖੀ; ਹਰਨਾਖਸੁ ਨਖ [5]ਬਿਦਰਿਓ ॥ ('ਬਿਦੱਰਿਓ' ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)

੧ ਰਸਤੇ। ੨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ। ੩ ਖੋਟਾ ਧੱਕਾ ਨਰਕ ਆਦਿਕ ਦਾ। ੪ ਮਨੁਖ। ੫ ਨਾਸ ਕੀਤਾ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੫੬	੯	੫	ਤੇਰੋ ਜਨੁ ਹੋਇ ਸੋਇ ਕਤ ਡੋਲੈ;
			ਤੀਨਿ ਭਵਨ ਪਰ, [1]ਛਾਜਾ ॥
	੧੫	੭	ਦਰ [2]ਮਾਦੇ; ਠਾਢੇ ਦਰਬਾਰਿ ॥
	੧੬	੭	ਤੁਮ ਧਨ ਧਨੀ, ਉਦਾਰ ਤਿਆਗੀ;
			ਸ੍ਰਵਨਨ ਸੁਨੀਅਤੁ ਸੁਜਸੁ ਤੁਮ੍ਹਾਰ ॥
੮੫੭	੧	੮	ਕਹਿ ਕਬੀਰ; ਕੇਸੌ ਜਗਿ ਜੋਗੀ ॥
	੪	੯	ਕਿਆ ਖੇਤੀ ਕਿਆ ਲੇਵਾ ਦੇਈ;
			ਪਰਪੰਚ ਝੂਠੁ ਗੁਮਾਨਾ ॥
	੬	੧੦	ਪਰਮ ਜੋਤਿ ਪੁਰਖੋਤਮੋ; ਜਾ ਕੈ ਰੇਖ ਨ ਰੂਪ ॥
			ਰੇ ਮਨ ਹਰਿ ਭਜੁ ਭ੍ਰਮੁ ਤਜਹੁ; ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ॥
	੭	੧੦	ਜਹ ਉਪਜੈ ਬਿਨਸੈ ਤਹੀ; ਜੈਸੇ, [3]ਪੁਰਿਵਨ ਪਾਤ ॥
	੧੧	੧੧	ਐਸੀ ਬੁਧਿ ਸਮਾਚਰੀ; ਘਟ ਮਾਹਿ ਤਿਆਗੀ ॥
			ਆਪ ਆਪ ਤੇ ਜਾਨਿਆ; ਤੇਜ ਤੇਜੁ ਸਮਾਨਾ ॥
	੧੫	੧੨	ਬਾਰੰ ਬਾਰ ਮਾਇਆ ਤੇ ਅਟਕੈ;
			ਲੈ [4]ਨਰਜਾ; ਮਨੁ ਤੋਲੈ ਦੇਵ ॥
	੧੬	੧੨	ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ;
			ਰਾਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀਓ ਲੈ, ਦੇਵ ॥ (੨) ਕੀ ਓਲੈ ਦੇਵ
			ਬਿਲਾਵਲੁ ਬਾਣੀ ਰਵਿਦਾਸ ਭਗਤ ਕੀ
	੧੯	੧	ਸਫਲ ਜਨਮੁ, ਮੋਕਉ; ਗੁਰ ਕੀਨਾ ॥

੧ ਸਜ ਰਿਹਾ ਹੈ । ੨ ਮਾਂਦਗੀ, ਥਕਾਵਟ ਦੇ ਸਹਿਤ । ੩ ਚੁਪੱਤੀ । ੪ ਤਰਾਜੂ ।

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੫੮	੪	੧	ਅਸਟ ਦਸਾ ਸਿਧਿ, ਕਰ ਤਲੈ; ਸਭ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਾਰੀ ॥
	੬	੧	ਊਚ ਨੀਚ ਤੁਮ ਤੇ ਤਰੇ; [੧]ਆਲਜੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥ (੨) [੨]ਆ ਲਜੁ
	੧੦	੨	ਜਿਨਿ ਪੀਆ ਸਾਰ ਰਸੁ, ਤਜੇ ਆਨ ਰਸ; ਹੋਇ ਰਸ ਮਗਨ, ਡਾਰੇ ਬਿਖੁ [੩]ਖੋਇ ॥
	੧੨	੨	ਜੈਸੇ [੪]ਪੁਰੈਨ ਪਾਤ, ਰਹੈ ਜਲ ਸਮੀਪ; ਭਨਿ ਰਵਿਦਾਸ ਜਨਮੇ ਜਗਿ ਓਇ ॥
			ਬਾਣੀ ਸਧਨੇ ਕੀ
	੧੫	੧	[੫]ਕਾਮਾਰਥੀ [੬]ਸੁਆਰਥੀ; ਵਾ ਕੀ ਪੈਜ ਸਵਾਰੀ ॥
	੧੯	੧	ਪ੍ਰਾਨ ਜੁ ਥਾਕੇ, ਥਿਰੁ ਨਹੀ; ਕੈਸੇ [੭]ਬਿਰਮਾਵਉ ॥ ਬੂਡਿ ਮੂਏ [੮]ਨਉਕਾ ਮਿਲੈ; ਕਹੁ, ਕਾਹਿ ਚਢਾਵਉ ॥

---

੧ ਸੰਪੂਰਨ । ੨ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਵਾ ਨਿਰਲੱਜ । ੩ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਆਦਤ । ੪ ਚੁਪੱਤੀ । ੫ ਕਾਮ ਦਾ ਮਤਲਬੀ । ੬ ਆਪਣਾ ਮਤਲਬੀ । (ਮੋਰ ਧੁਜ ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਵਿਆਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਸੁਨਿਆਰੇ ਨੇ ਹਰੀ ਦਾ ਭੇਸ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਕਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਤੇ ਗਰੜ ਬਣਾ ਕੇ, ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਪੈਜ ਰੱਖੀ ਸੀ ।) ੭ ਦੇਰ ਲਾਉਂਦੇ ਜਾਂ ਪਰਚਾਉਂਦੇ । ੮ ਮੁਕਤ ਰੂਪ ਬੇੜੀ ।

ਰਾਗੁ ਗੋਂਡ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਰਾਗੁ ਗੋਂਡ ਚਉਪਦੇ ਮਹਲਾ ੪ ਘਰੁ ੧
੮੫੯	੮	੧	ਜੋ ਦੀਸੈ ਮਾਇਆ ਮੋਹ, ਕੁਟੰਬੁ ਸਭੁ; ਮਤ ਤਿਸ ਕੀ ਆਸ ਲਗਿ ਜਨਮੁ ਗਵਾਈ ॥
	੧੦	੧	ਜੇ ਕਿਛੁ ਆਸ ਅਵਰ ਕਰਹਿ, ਪਰ-[1]ਮਿਤ੍ਰੀ; ਮਤ ਤੂੰ ਜਾਣਹਿ, ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਕੰਮਿ ਆਈ ॥
੮੬੦	੧੨	੨	ਮਨ ਮੇਰੇ, ਅਪਨਾ ਹਰਿ ਸੇਵਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ; ਜੋ ਤੁਧੁ [2]ਉਪਕਰੈ ਦੂਖਿ ਸੁਖਾਸਾ ॥ ('ਉਪੱਕਰੈ' ਬੋਲੋ ਪਰ ਅਧਿਕ ਲਿਖਣੀ ਨਹੀਂ)
	੧੫	੩	ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਸਦਾ ਹੋਇ ਅਨੰਦੁ; ਸੁਖੁ ਅੰਤਰਿ ਸਾਂਤਿ, ਸੀਤਲ ਮਨੁ ਅਪਨਾ ॥
	੧੬	੩	ਮੇਰੇ ਮਨ ਅਨਦਿਨੁ ਧਿਆਇ; ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਜਪਨਾ ॥
੮੬੧	੧	੩	ਓਹੁ ਘਟੈ ਨ ਕਿਸੈ ਕੀ ਘਟਾਈ; ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਤਿਲੁ ਤਿਲਨਾ ॥
	੩	੪	ਜਿਤਨੇ ਸਾਹ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਉਮਰਾਵ ਸਿਕਦਾਰ ਚਉਧਰੀ; ਸਭਿ ਮਿਥਿਆ ਝੂਠੁ, ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਜਾਣੁ ॥
	੧੦	੪	ਜਨ ਨਾਨਕੁ ਤਿਸ ਕੇ ਚਰਨ ਪਖਾਲੈ; ਜੋ ਹਰਿ ਜਨੁ ਨੀਚੁ ਜਾਤਿ ਸੇਵਕਾਣੁ ॥
	੧੨	੫	ਸੋ ਐਸਾ ਹਰਿ ਸੇਵਿ, ਸਦਾ ਮਨ ਮੇਰੇ; ਜੋ ਤੁਧਨੋ [3]ਸਭਦੂ ਰਖਿ ਲਈਐ ॥ (ਪੜੱਈਐ, ਕੜੱਈਐ, ਛਡੱਟੀਐ ਇਤਿਆਦਿਕ ਇਸ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਅਧਿਕ ਲਾ ਕੇ ਬੋਲੋ)

੧ ਮਾਇਕੀ ਮਿਤ੍ਰ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ। ੨ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ। ੩ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ।

ਰਾਗੁ ਗੋਂਡ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੬੧	੧੮	੬	ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਲਗੋ; ਹਰਿ ਤੀਰ ॥
੮੬੨	੭	੨	ਫਾਕਿਓ ਮੀਨ [1]ਕਪਿਕ ਕੀ ਨਿਆਈ; ਤੂ ਉਰਝਿ ਰਹਿਓ ਕੁਸੰਭਾਇਲੇ ॥ ਪਗ ਧਾਰਹਿ ਸਾਸੁ ਲੇਖੈ ਲੈ; ਤਉ ਉਧਰਹਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇਲੇ॥ (੨) ਲੇਖੈ ਲੈਤਉ
	੯	੨	ਅਪਨੇ ਰਹਨ ਕਉ ਠਉਰੁ ਨ ਪਾਵਹਿ; ਕਾਏ ਪਰ ਕੈ ਜਾਇਲੇ ॥ (ਇਸ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਲੱਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਨ)
੮੬੩	੧੭	੬	ਸੇ ਸੰਤਨ ਹਰਿ ਕੇ; ਮੇਰੇ ਮੀਤ ॥
੮੬੪	੧੦	੮	ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ; ਗੁਰੁ ਕਰਿ ਮਨ ਮੋਰ ॥
	੧੪	੮	ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਗੁਰੁ; ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥
੮੬੫	੩	੧੦	ਰਾਮ ਰਾਮ; ਰਾਮ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਇ ॥
	੮	੧੦	ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ ਜਪਿ; ਨਾਨਕ ਦਾਸ ॥
	੯	੧੧	ਉਨ ਕਉ ਖਸਮਿ; ਕੀਨੀ ਠਾਕਹਾਰੇ ॥
	੧੨	੧੧	ਸਾਧ ਜਨਾ; ਪਗ ਮਲਿ ਮਲਿ ਧੋਵਹਿ ॥ ਪੰਚ ਪੂਤ ਜਣੇ; ਇਕ ਮਾਇ॥
	੧੩	੧੧	ਤੀਨਿ ਗੁਣਾ ਕੇ ਸੰਗਿ; ਰਚਿ ਰਸੇ ॥
	੧੬	੧੨	ਜਪਿ ਜਪਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ; ਅਘਾਏ ॥
੮੬੬	੧੧	੧੪	ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੂਖ; ਮੇਟਿ ਮਿਲਾਏ ॥
੮੬੭	੬	੧੬	ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ; ਮਿਟਹਿ [2]ਉਨਮਾਦ ॥
	੭	੧੬	ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਰੰਗ; ਸੰਗਿ ਜਾਗਾ ॥

੧ ਬਾਂਦਰ। ੨ ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਕਮਲ।

ਰਾਗੁ ਗੋਂਡ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੬੭	੯	੧੭	ਮਹਾ ਬੀਚਾਰ; ਪੰਚ ਦੂਤਹ [1]ਮੰਥ ॥
	੧੨	੧੭	ਕਰਣ [2]ਪਲਾਹ ਕਰਹਿ; ਸਿਵ ਦੇਵ ॥
	੧੬	੧੮	ਸੰਤ ਕਾ [3]ਲੀਆ; ਧਰਤਿ ਬਿਦਾਰਉ ॥ (ਕਾਲੀਆ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
			ਸੰਤ ਉਧਾਰਉ; [4]ਤਤ [5]ਖਿਣ [6]ਤਾਲਿ ॥
	੧੮	੧੮	ਜੋ ਨਿੰਦੈ; ਤਿਸ ਕਾ [7]ਪਤਨੁ ਹੋਇ ॥
੮੬੮	੫	੧੯	ਨਾਰਾਇਣ; ਦੰਤ ਭਾਨੇ ਡਾਇਣ ॥
	੧੦	੨੦	ਰਾਮ [8]ਕਵਚੁ; ਦਾਸ ਕਾ ਸੰਨਾਹੁ ॥
			ਦੂਤ ਦੁਸਟ; ਤਿਸੁ ਪੋਹਤ ਨਾਹਿ ॥
	੧੧	੨੦	ਗਰੀਬ ਦਾਸ ਕੀ; ਪ੍ਰਭੁ ਸਰਣਾਇ ॥
	੧੪	੨੧	[9]ਪ੍ਰਾਤਮਾ; [10]ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਰੂਪੁ ॥
੮੬੯	੭	੨੮	ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦ ਰੰਉ; ਸਚੁ ਵਾਪਾਰੁ ॥
੮੭੦	੭	੧	ਮੂਰਖ ਸਿਉ ਬੋਲੇ; ਝਖ ਮਾਰੀ ॥
	੭	੩	ਕਰਮ [11]'ਬਧ' ਤੁਮ ਜੀਉ ਕਹਤ-ਹੌ;
			ਕਰਮਹਿ, ਕਿਨਿ ਜੀਉ ਦੀਨੁ ਰੇ ॥ (ਬੱਧ ਬੋਲੋ)
੮੭੧	੭	੫	ਨਾ ਇਹੁ ਰਾਜ; ਨ ਭੀਖ ਮੰਗਾਸੀ ॥
			ਨਾ ਇਸੁ ਪਿੰਡੁ; ਨ ਰਕਤੂ [12]ਰਾਤੀ ॥

---

੧ ਮਲਣਾ। ੨ ਕੀਰਨੇ, ਯਤਨ। ੩ ਫਿਟਕਾਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਛੇਤੀ। ੫ ਸ਼ੀਘਰ। ੬ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ। ੭ ਨਾਸ। ੮ ਮੰਤ੍ਰ, ਸੰਨਾਹ=ਸੰਜੋਅ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜੋ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ੯ ਪ੍ਰਤਕ ਚੇਤਨ ਆਤਮਾ ਜੀਵ। ੧੦ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਦ੍ਵੈਤ ਅਨੰਦ ਦਾ ਸਰੂਪ। ੧੧ ਬੱਧ=ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ। ੧੨ ਲਹੂ=ਪ੍ਰੀਤ।

ਰਾਗੁ ਗੋਂਡ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੭੧	੧੨	੬	ਆਵਤ ਜਾਤ; ਨਾ ਕਸਰ [1]ਹੋਈ ॥ (੨) ਨਾਕ [2]ਸਰ
	੧੩	੬	[3]ਲਰਿਕੀ [4]ਲਰਿਕਨ; ਖੈਬੋ ਨਾਹਿ ॥
	੧੯	੭	ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੁ; ਬਹੈ [5]ਪਖਿਆਰੀ ॥
੮੭੨	੨	੭	ਹਮ ਕਉ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਪਰੈ; [6]ਤ੍ਰਖਿ ਡਾਇਨਿ ॥
	੭	੮	[7]ਪਗ [8]ਨੇਵਰ; [9]ਛਨਕ, [10]ਛਨ ਹਰੀ ॥
			[11]ਨਾਹਿ ਤ ਚਲੀ; ਬੇਗਿ ਉਠਿ ਨੰਗੇ ॥
	੯	੮	ਪਾਂਚ ਨਾਰਦ ਕੈ; ਸੰਗਿ ਬਿਧਵਾਰਿ ॥ (੨) ਬਿਧ ਵਾਰਿ
	੧੦	੯	ਜੈਸੇ ਮੰਦਰ ਮਹਿ; [12]ਬਲ [13]ਹਰ ਨਾ ਠਾਹਰੈ ॥
	੧੧	੯	ਕੁੰਭ ਬਿਨਾ; ਜਲੁ ਨਾ ਟੀਕਾਵੈ ॥
	੧੨	੯	ਤਨ ਮਨ ਰਮਤ; ਰਹੈ ਮਹਿ [14]ਖੇਤੈ ॥
	੧੫	੯	ਖਸਮਿ ਦੁਹਾਗਨਿ; ਤਜਿ [15]ਅਉ [16]ਹੇਰੀ ॥
	੧੬	੯	ਕਹੈ ਕਬੀਰ; ਏਕੈ ਕਰਿ ਕਰਨਾ ॥

---

੧ ਆਵਣ ਜਾਵਣ, ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੀ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ੨ ਨੱਕ ਵਿਚ ਜਿੰਦ ਆਵਣ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੋ ਗਈ, ਨਾਕ=ਸਵਰਗ ਆਦਿਕ ਜਿੱਤੇ ਗਏ। ੩ ਬੁਧੀ। ੪ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ। ੫ ਵੇਸਵਾ=ਸਹੁਰੇ ਤੇ ਪੇਕੇ ਦੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਆਰੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ੬ ਤਿੱਖੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਾਲੀ ਡੈਣ ਜਾਂ ਤਰਖ ਜਾਨਵਰ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਡਾਇਣ। ੭ ਪੈਰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖ ਰੂਪ। ੮ ਪੌਂਟੇ ਸ਼ਬਦ ਸਪਰਸ਼ ਰੂਪ ਰਸ ਗੰਧ। ੯ ਛਣਕਾਟ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਖਿਚ ਰੂਪੀ ਛਣਕਾਟ। ੧੦ ਇਕ ਛਿਨ ਵਿਚ ਹਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ੧੧ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਿਹਾਇਤ, ਅੰਤ ਨੂੰ। ੧੨ ਛਤੀਰ। ੧੩ ਖਿੱਚ ਲਈਏ ਤਾਂ ਮੰਦਰ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਦਾ। ੧੪ ਦੇਹ ਰੂਪੀ ਖੇਤ। ੧੫ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ। ੧੬ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ।

ਰਾਗੁ ਗੋਂਡ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੭੩	੧	੧੦	[1]ਨਉ ਨਾਇਕ ਕੀ; ਭਗਤਿ ਪਛਾਨੈ ॥
	੩	੧੧	ਧੰਨੁ [2]ਅਨਾਦਿ; ਭੂਖੇ, [3]ਕਵਲ [4]ਟਹਕੇਵ ॥
	੫	੧੧	ਜਪੀਐ ਨਾਮੁ; ਜਪੀਐ ਅੰਨੁ ॥ ('ਜੱਪੀਐ' ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
			[5]ਅੰਭੈ ਕੈ ਸੰਗਿ; [6]ਨੀਕਾ [7]ਵੰਨੁ ॥
	੭	੧੧	ਗੁਪਤੀ ਖਾਵਹਿ; [8]ਵਟਿਕਾ ਸਾਰੀ ॥ (੨) ਵਟਿ [9]ਕਾਸਾਰੀ
			ਰਾਗੁ ਗੋਂਡ ਬਾਣੀ ਨਾਮਦੇਉ ਜੀ ਕੀ
	੧੧	੧	[10]ਅਸੁਮੇਧ ਜਗਨੇ ॥ ('ਜੱਗਨੇ' ਬੋਲੋ)
			ਤੁਲਾ ਪੁਰਖ; ਦਾਨੇ ॥
	੧੩	੧	[11]ਬਨਾਰਸਿ; [12]ਅਸਿ ਬਸਤਾ ॥ ਮੁਖਿ ਬੇਦ ਚਤੁਰ; ਪੜਤਾ ॥
			ਸਗਲ ਧਰਮ; [13]ਅਛਿਤਾ (ਅੱਛਿਤਾ ਬੋਲੋ)
			ਗੁਰ ਗਿਆਨ; ਇੰਦ੍ਰੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ॥
	੧੫	੧	ਭਜੁ ਨਾਮਾ; ਤਰਸਿ ਭਵ ਸਿੰਧੰ ॥
	੧੫	੨	[14]ਨਾਦ ਭ੍ਰਮੇ; ਜੈਸੇ ਮਿਰਗਾਏ ॥
	੧੬	੨	ਰਾਮ ਛੋਡਿ; ਚਿਤੁ ਅਨਤ ਨ ਫੇਰਉ ॥
			ਜਿਉ ਮੀਨਾ ਹੇਰੈ [15]ਪਸੂਆਰਾ ॥
੮੭੪	੧	੩	ਨਰ ਤੇ ਸੁਰ ਹੋਇ ਜਾਤ, ਨਿਮਖ ਮੈ;
	੩	੪	ਮੋਹਿ ਲਾਗਤੀ, ਤਾਲਾ ਬੇਲੀ ॥

੧ ਨਵਾਂ ਖੰਡਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ। ੨ ਅਨਾਜ। ੩ ਰਿਦੇ। ੪ ਖਿੜੌਣ ਵਾਲਾ। ੫ ਜਲ। ੬ ਸੋਹਣਾ। ੭ ਰੰਗ। ੮ ਪੰਨਸ਼ੇਰੀ। ੯ ਪੰਜੀਰੀ ਵੱਟ ਵੱਟਕੇ ਪੈੜੇ। ੧੦ ਅਸਮੇਧ ਯੱਗ ਆਦਿਕ ਘੋੜੇ ਦਾ ਮਾਰ ਕੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਯੱਗ। ੧੧ ਕਾਂਸ਼ੀ। ੧੨ ਹੈ। ੧੩ ਸਹਿਤ, ਸੰਜੁਗਤ। ੧੪ ਘੰਡਾ ਹੇੜੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤੇ। ੧੫ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਧਤੀਰਾ।

ਰਾਗੁ ਗੋਂਡ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੭੪	੪	੪	ਐਸੇ ਰਾਮ ਨਾਮਾ ਬਿਨੁ; ਬਾਪਰੋ ਨਾਮਾ ॥
	੧੦	੫	ਸੋ ਹਰਿ; ਅੰਧੁਲੇ ਕੀ [1]ਲਾਕਰੀ ॥
			ਹਰ [2]ਏ ਨਮਸਤੇ; ਹਰ ਏ ਨਮਹ ॥
	੧੧	੫	ਹਰਿ ਹਰਨਾਖਸ; ਹਰੇ ਪਰਾਨ ॥
	੧੩	੫	[3]ਗਊਤਮ [4]ਸਤੀ; ਸਿਲਾ ਨਿਸਤਰੀ ॥
			ਸਿਮਰਨ; ਦ੍ਰੋਪਦ ਸੁਤ ਉਧਰੀ ॥
	੧੬	੬	ਆਨ ਦੇਵ [5]ਬਦਲਾਵ; [6]'ਨਿ' ਦੈਹਉ ॥ (੨) ਬਦਲਾਵਨਿ ਦੈ ਹਉ
	੧੮	੬	ਗੁਰਮਤਿ ਰਾਮ ਨਾਮ; ਗਹੁ ਮੀਤਾ ॥
੮੭੫	੩	੭	ਰਾਵਨ ਸੇਤੀ [7]ਸਰਬਰ ਹੋਈ; ਘਰ ਕੀ, [8]ਜੋਇ ਗਵਾਈ ਥੀ ॥
			ਬਾਣੀ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀਉ ਕੀ
	੭	੧	ਬਿਨੁ ਮੁਕੰਦ; ਤਨੁ ਹੋਇ [9]'ਅਉ' [10]ਹਾਰ ॥ (੨) ਅਉਹਾਰ
	੧੧	੧	ਤੁਹੀ ਮੁਕੰਦ; [11]ਜੋਗ, ਜੁਗ ਤਾਰਿ ॥
	੧੩	੨	ਜੇ ਓਹੁ; ਦੂਆ ਦਸ ਸਿਲਾ ਪੂਜਾਵੈ ॥
	੧੭	੨	ਨਿੰਦਾ; ਕਹਾ ਕਰਹੁ ਸੰਸਾਰਾ ॥

੧ ਸੋਟੀ। ੨ ਕੇ ਤਾਈਂ। ੩ ਗੋਤਮ ਰਿਖੀ ਦੀ। ੪ ਅਹੱਲਿਆ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੫ ਵੱਟੇ ਬਦਲੇ। ੬ ਨਹੀਂ। ੭ ਬਰਾਬਰੀ ਜਾਂ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਬਰਖਾ। ੮ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੯ ਪੂਨਾ। ੧੦ ਨਾਸ। ੧੧ ਜੁਗਾਂ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਤਾਰਨਾ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥
੮੭੬	੪	੧	ਕੋਈ ਪੜਤਾ [1]ਸਹਸਾਕਿਰਤਾ; ਕੋਈ ਪੜੈ ਪੁਰਾਨਾ ॥ ਕੋਈ ਨਾਮੁ ਜਪੈ, ਜਪਮਾਲੀ; ਲਾਗੈ ਤਿਸੈ ਧਿਆਨਾ ॥ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ; ਰਾਖਹੁ ਮੇਰੀ ਲਾਜ ਪਤੇ ॥
	੭	੧	ਮਰਣੁ ਲਿਖਾਇ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਆਏ; ਜੀਵਣੁ [2]ਸਾਜਹਿ [3]ਮਾਈ ॥
੮੭੭	੧	੨	ਅੰਤਰਿ ਸਹਸਾ ਬਾਹਰਿ ਮਾਇਆ; ਨੈਣੀ ਲਾਗਸਿ [4]ਬਾਣੀ ॥ ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਾ; [5]ਪਰਤਾਪਹਿਗਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥ (੨) ਪਰ [6]ਤਾਪਹਿ ਗਾ ਪ੍ਰਾਣੀ
	੭	੩	ਜਬ ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ ਤਬਹੀ; ਕਿਉ ਕਰਿ ਏਕੁ ਕਹੈ ॥
	੯	੪	ਸੁਰਤਿ ਸਬਦੁ, [7]ਸਾਖੀ ਮੇਰੀ ਸਿੰਙੀ; ਬਾਜੈ ਲੋਕੁ ਸੁਣੇ ॥
	੧੩	੪	ਕਾਗਦੁ ਲੂਣੁ, ਰਹੈ ਘ੍ਰਿਤ ਸੰਗੇ; ਪਾਣੀ ਕਮਲੁ ਰਹੈ ॥ ਜੇ ਤਿਨ ਮਿਲਾ, ਤ ਕੀਰਤਿ ਆਖਾ; ਤਾ ਮਨੁ ਸੇਵ ਕਰੇ ॥

---

੧ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਨਾਗ ਭਾਸ਼ਾ । ੨ ਸੰਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ੩ ਮਾਇਆ ਨੂੰ । ੪ ਬਾਣੀ=ਰਸਨਾ ਨੂੰ ਭੀ ਮਾਇਆ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ, ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਮਾਇਆ ਦੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ । ੫ ਪਛਤਾਵਹਿਗਾ । ੬ ਤਾਪਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ । ੭ ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਜੋ ਸ਼ਬਦ=ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਏਹੀ ਮੇਰੀ ਸਿੰਙੀ ਵੱਜਦੀ ਹੈ, ਸੁਰਤਿ= ਗਿਆਤ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੭੭	੧੫	੫	ਵਸਗਤਿ ਪੰਚ ਕਰੇ; ਨਹ ਡੋਲੈ ॥
	੧੬	੫	ਭਿਖਿਆ ਭਾਇ ਭਗਤਿ; ਭੈ ਚਲੈ ॥
	੧੭	੫	ਹੋਵੈ ਸੁ ਤ੍ਰਿਪਤਿ; ਸੰਤੋਖਿ 'ਅਮੁਲੈ' ॥ ('ਅਮੁੱ-ਲੈ' ਬੋਲੋ)
੮੭੮	੭	੭	ਅਹਿ ਨਿਸਿ ਦੀਵਾ; ਬਲੈ 'ਅਥਕੁ' ॥ (ਅਥੱਕੁ ਬੋਲੈ)
	੮	੭	ਹਛੀ ਮਿਟੀ; ਸੋਝੀ ਹੋਇ ॥ (ਮਿੱਟੀ ਬੋਲੋ)
	੧੨	੭	ਨਾਨਕ; ਸੋ [1]ਪਾਰੰਗਤਿ ਹੋਇ ॥
	੧੪	੮	ਨਾਨਕ; ਬਿਰਥਾ ਕੋਇ ਨ ਹੋਇ ॥
	੧੭	੯	ਲੋਕੁ ਧਿਕਾਰੁ ਕਹੈ ਮੰਗਤ ਜਨ; ਮਾਗਤ ਮਾਨੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥ ਸਹ ਕੀਆ ਗਲਾ, ਦਰ ਕੀਆ ਬਾਤਾ; ਤੈ ਤਾ, [2]ਕਹਣੁ ਕਹਾਇਆ ॥
੮੭੯	੧੨	੧੧	ਖੁਧਿਆ; ਦੁਸਟ ਜਲੈ ਦੁਖੁ ਆਗੈ ॥ ਗੁਰਮਤਿ ਭਗਤਿ; ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਈ ॥
	੧੪	੧੧	ਰਾਮ ਕਲਾ; ਨਿਬਹੈ ਪਤਿ ਸਾਰੀ ॥
	੧੫	੧੧	ਲਕਰੀ ਬਿਖਰਿ ਜਰੀ; ਮੰਝ ਭਾਰਿ ॥
	੧੬	੧੧	ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਸਮ ਕਰਣਾ; ਸੋਗ ਬਿਓਗੀ ॥
	੧੭	੧੧	ਸਹਜ [3]ਜਗੋਟਾ; ਬੰਧਨ ਤੇ ਛੂਟਾ ॥
			ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੪ ॥
੮੮੦	੨	੧	ਸਤਜੁਗਿ; ਧਰਮੁ ਪੈਰ ਹੈ ਚਾਰਿ ॥
	੬	੧	ਦੁਆਪੁਰਿ; ਧਰਮਿ ਦੁਇ ਪੈਰ ਰਖਾਏ ॥

੧ ਪਰਮ ਗਤਿ, ਕਲਿਆਣ। ੨ ਉਲਾਂਭਾ। ੩ ਲੰਗੋਟਾ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੮੦	੭	੧	ਕਲਜੁਗਿ; ਧਰਮ ਕਲਾ ਇਕ ਰਹਾਇ ॥
	੧੩	੧	ਜੇ ਵਡਭਾਗ ਹੋਵਹਿ, ਵਡਭਾਗੀ;
	੧੬	੧	ਜਿਸੁ ਵਡਭਾਗੁ ਹੋਵੈ, ਵਡ ਮਸਤਕਿ;
			ਤਿਨਿ ਗੁਰਮਤਿ, ਕਢਿ [1]ਕਢਿ ਲੀਆ ॥
	੧੭	੧	ਭਾਗ ਹੀਣ ਮਨਮੁਖਿ, ਨਹੀ ਲੀਆ;
			[2]ਤ੍ਰਿਣ ਓਲ੍ਹੈ ਲਾਖੁ ਛਪਾਇਆ ॥
੯੮੧	੧	੨	ਰਾਮ; ਜਨ ਗੁਰਮਤਿ, ਰਾਮੁ ਬੋਲਾਇ ॥
	੫	੨	ਧ੍ਰਿਗੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਨਰ ਨਿੰਦਕ, ਜਿਨ ਜਨ ਨਹੀ ਭਾਏ;
	੯	੨	ਰਾਮ; ਮੋਕਉ ਹਰਿ ਜਨ ਮੇਲਿ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥
	੧੨	੩	ਮੋਕਉ ਧਾਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਜਗਜੀਵਨ ਦਾਤੇ;
			ਹਰਿ ਸੰਤ ਪਗੀ, ਲੇ ਪਾਵੈ ॥ (ਪੱਗੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੪	੪	ਹਰਿ ਜਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਟ [3]ਸਰ [4]ਨੀਕੇ;
			ਵਡਭਾਗੀ ਤਿਤੁ ਨਾਵਾਈਐ ॥
੯੮੨	੯	੬	ਰਾਮ; ਗੁਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ, ਕੰਠਿ ਧਾਰੇ ॥
			ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥
੯੮੩	੧੧	੩	ਇਹ ਬਿਧਿ ਹੈ; ਮਨੁ ਜੋਗਨੀ ॥
	੧੨	੩	ਸੁਰਗ ਪਵਿਤ੍ਰਾ ਮਿਰਤ ਪਵਿਤ੍ਰਾ;
			ਪਇਆਲ ਪਵਿਤ੍ਰ [5]ਅਲੋਗਨੀ ॥
੯੮੪	੩	੫	ਸਤਿਗੁਰੁ; ਪਰਮੇਸਰੁ ਮੇਰਾ ॥

---

੧ ਖਾਨ । ੨ ਕੱਖ ਵਿਸ਼ੇ ਰੂਪੀ ਜਾਂ ਪੰਜ ਕੋਸ਼ਾਂ ਰੂਪੀ ਲਾਖ=ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਲਾਲ । ੩ ਸਦਰਸ਼ । ੪ ਅੱਛੇ । ੫ ਅਲੱਗ ਜਾਂ ਅਲੌਕਿਕ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੯੪	੧੬	੭	ਪਵਨੁ ਵਿਚੋਲਾ ਕਰਤ ਇਕੇਲਾ; ਜਲ ਤੇ ਓਪਤਿ ਹੋਆ ॥
	੧੮	੭	ਦਸ [1]ਪਾਤਉ, ਪੰਚ [2]ਸੰਗੀਤਾ; ਏਕੈ ਭੀਤਰਿ ਸਾਥੇ ॥
੬੯੫	੨	੮	ਓਅੰਕਾਰਿ ਏਕ ਧੁਨਿ ਏਕੈ; ਏਕੈ ਰਾਗੁ ਅਲਾਪੈ ॥ ਏਕਾ ਦੇਸੀ ਏਕੁ ਦਿਖਾਵੈ; ਏਕੋ ਰਹਿਆ ਬਿਆਪੈ ॥
	੫	੮	[3]ਨਾਰਦੀ; ਨਰਹਰ ਜਾਣਿ ਹਦੂਰੇ ॥
	੧੧	੯	ਕੋਈ ਓਢੈ ਨੀਲ; ਕੋਈ ਸੁਪੇਦ ॥ ਕੋਈ ਬਾਛੈ ਭਿਸਤੁ; ਕੋਈ [4]ਸੁਰਗਿੰਦੂ ॥
	੧੬	੧੦	ਸੁਪਨੁ ਭਇਆ; [5]ਭਖਲਾਏ ਅੰਧ ॥
੬੯੬	੨	੧੧	ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਆਖੈ ਏਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥
	੫	੧੨	ਜੋਗੀਆ; ਮਤਵਾਰੋ ਰੇ ॥
	੭	੧੨	[6]ਗਾਠੀ [7]ਭਿਨਿ ਭਿਨਿ; ਭਿਨਿ ਭਿਨਿ ਤਣੀਏ ॥
	੧੧	੧੩	[8]ਲਉ ਨਾੜੀ; ਸੂਆ ਹੈ [9]ਅਸਤੀ ॥
	੧੩	੧੩	ਗਹਰੀ ਬਿਭੂਤ; ਲਾਇ ਬੈਠਾ ਤਾੜੀ ॥
	੧੪	੧੩	ਸਿੰਙੀ ਵਾਜੈ; ਨਿਤ ਉਦਾਸੇਰਾ ॥
	੧੬	੧੩	ਨਾਮੈ ਖਿੰਥਾ; ਨਾਮੈ ਬਸਤਰੁ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ; ਜੋਗੀ, ਹੋਆ ਅਸਥਿਰੁ ॥
੬੯੭	੧	੧੪	ਪੀਵਤ; ਅਮਰ ਭਏ ਨਿਹਕਾਮ ॥

੧ ਨਿਰਤਕਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵੇਸਵਾ, ਦਸੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ। ੨ ਪੰਜ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧਾਦਿ ਸੰਗੀਤਾ=ਸੰਗੀ ਭੜੂਏ। ੩ ਭਗਤੀ। ੪ ਬੈਕੁੰਠ। ੫ ਬੋਲਣਾ ਜਾਂ ਭਟਕਦਾ ਹੈ। ੬ ਵਰਨਾਂ ਆਸ਼੍ਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਗੰਢਾਂ। ੭ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ ਰੂਪ। ੮ ਲਵੀਆਂ ਜਾਂ ਸਮੂਹ ਜਾਂ ਬਰੀਕ। ੯ ਮੋਟੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੩੭	੧੦	੧੫	ਏਕੋ ਏਕੁ; ਨਿਰੰਜਨ ਪੂਜਾ ॥ (ਪੂੱਜਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੬	੧੬	ਜਾਕਉ ਗੁਰਿ; ਹਰਿ ਦੀਏ ਸੂਖਾ ॥
	੧੮	੧੭	ਹਿਰਦੈ ਰਾਮੁ; ਨਹੀ ਪੂਰਨ ਰਹਤ ॥
			ਉਪਦੇਸੁ ਕਰੇ ਕਰਿ; ਲੋਕ ਦ੍ਰਿੜਾਵੈ ॥
੯੩੮	੩	੧੭	ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣ ਕੀ; ਓਸੁ ਉਤਰੀ ਮਾਇ ॥
	੧੫	੧੯	ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ; ਕਲਿ ਮਾਹਿ ॥
੯੩੯	੧	੨੦	ਡਿਗੈ ਨ ਡੋਲੈ; ਕਤਹੂ ਨ ਧਾਵੈ ॥
	੧੧	੨੨	ਤੇਰੈ ਕਾਜਿ ਨ; ਗ੍ਰਿਹੁ ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ॥
			ਤੇਰੈ ਕਾਜਿ ਨ; ਬਿਖੈ ਜੰਜਾਲੁ ॥
	੧੭	੨੩	ਤੇਰੈ ਕਾਜਿ ਨ; ਅਵਰਾ ਜੋਗੁ ॥
	੧੮	੨੩	ਜਮ ਕੀ ਜੇਵੜੀ; ਤੂ ਆਗੈ ਬੰਧ ॥
	੧੯	੨੩	ਰਾਚਿ ਰਹਿਓ ਤੂ; ਸੰਗਿ ਸੁਪਨਾ ॥
੯੪੦	੯	੨੪	ਸਗਲ ਫਲਾ; ਸੇ ਸੂਖਿ ਸਮਾਏ ॥
	੧੫	੨੫	ਰਾਮ ਗੁਣਾ; ਨਿਤ ਨਿਤ ਹਰਿ ਗਾਈਐ ॥
	੧੮	੨੬	ਰਿਧਿ ਬੁਧਿ ਸਿਧਿ; ਸੁਰਗਿਆਨ ॥
੯੪੧	੧	੨੬	ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਧੁਨਿ; ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰਾ ॥
	੫	੨੭	ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਾਪੁ; ਜ਼ਪਲਾ ॥
	੧੩	੨੮	ਹਰਿ ਕਾ ਜਸੁ ਨਿਧਿ; ਲੀਆ ਲਾਭ ॥
੯੪੨	੩	੨੯	ਰਾਮ ਜਨੀ; ਕੀਨੀ ਖੰਡ ਖੰਡ ॥
	੭	੩੦	ਕੋਟਿ ਪ੍ਰਗਾਸ; ਨ ਦਿਸੈ, ਅੰਧੇਰਾ ॥
	੧੭	੩੨	ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਆ; ਟੇਢਉ ਜਾਤ ॥
੯੪੩	੧	੩੨	ਮਨਿ ਮੁਖਿ; ਕਬਹਿ ਨ ਉਸਤਤਿ ਕਰੈ ॥

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੮੯੩	੩	੩੨	ਮੋਹ ਮਗਨ ਲਪਟਿਓ; ਭ੍ਰਮ ਗਿਰਹ ॥
	੬	੩੩	ਗਨਿ ਮਿਨਿ ਦੇਖਹੁ; ਸਗਲ ਬੀਚਾਰਿ ॥
੮੯੪	੧	੩੫	ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਗੁਫਾ; ਤਹ ਆਸਨੁ ॥
	੯	੩੬	ਨਹੀ ਲੇਪੁ ਤਿਸੁ; ਪੁੰਨਿ ਨ ਪਾਪਿ ॥
	੧੨	੩੭	ਰਿਧਿ ਨ ਬੁਧਿ; ਨ ਸਿਧਿ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥
	੧੫	੩੭	ਬੇਅੰਤ ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ; ਮਿਹਰਵਾਣੁ ॥
੮੯੫	੧	੩੮	ਸੁ ਮਤਿ ਸਾਰੁ; ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਸਿਮਰੀਜੈ ॥
	੯	੪੦	ਹੋਵੈ; ਸੋਈ ਭਲ ਮਾਨੁ ॥
੮੯੬	੧੬	੪੪	ਮਨਿ ਤਨਿ ਹਰਿ; ਓਹੀ ਧਿਆਇਆ ॥
੮੯੭	੧	੪੫	ਉ [੧] ਨਮੋ; ਭਗਵੰਤ ਗੁਸਾਈ ॥
	੧੮	੪੭	ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ; ਸਬਦਿ ਗੁਰ ਰਾਜੇ ॥ ('ਰੱਜੇ' ਬੋਲੋ)
੮੯੮	੧੬	੫੦	ਦੀਸਤ [੨]ਮਾਸੁ; ਨ ਖਾਇ [੩]ਬਿਲਾਈ ॥
			ਮਹਾ [੪]ਕਸਾਬਿ; ਛੁਰੀ ਸਟਿ ਪਾਈ ॥
੮੯੯	੧	੫੧	ਪੰਚ ਸਿੰਘ; ਰਾਖੇ ਪ੍ਰਭਿ ਮਾਰ ॥
	੨	੫੧	ਤੀਨਿ [੫]ਆਵਰਤ ਕੀ; ਚੂਕੀ ਘੇਰ ॥ ('ਆਵੱਰਤ' ਬੋਲੋ)
	੩	੫੧	ਦਾਝਿ ਗਏ ਤ੍ਰਿਣ; ਪਾਪ 'ਸੁਮੇਰ' ॥
	੮	੫੨	ਅਚਿੰਤੁ ਜਾਲੁ ਕਾਲੁ; ਚਕ੍ਰੁ ਪੇਲ ॥
	੧੧	੫੨	ਗਾਫਲ ਸੰਗਿ; ਨ [੬]ਤਸੂਆ ਜਾਈ ॥

੧ ਓਅੰਕਾਰ ਜੋ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਹੈ। ੨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਰੂਪੀ ਮਾਸ। ੩ ਬੁਧੀ ਰੂਪੀ ਬਿੱਲੀ। ੪ ਵੱਡਾ ਕਸਾਈ, ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪੀ ਸਧਨਾ ਹਿੰਸਾ ਰੂਪੀ ਛੁਰੀ। ੫ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਬ੍ਰਤੁਲਾਕਾਰ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰੀ ਚੁਕੀ ਗਈ। ੬ ਦੋ ਸੂਤ ਮਾਤ੍ਰ, ਗਜ ਦਾ ਚੌਵੀਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਭਾਵ ਥੋਹੜੇ ਮਾਤ੍ਰ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੦੦	੫	੫੪	[1]ਹੋਂਦੀ ਕਉ; ਅਣਹੋਂਦੀ ਹਿਰੈ ॥
	੬	੫੪	[2]ਠਗਣਹਾਰੁ; ਅਣਠਗਦਾ ਠਾਗੈ ॥
	੧੫	੫੬	ਚਰਨ ਕਮਲ ਬਸੇ; ਮੇਰੇ ਮਨ ਕੇ ॥
੯੦੧	੧੧	੫੯	ਨਰ [3]ਨਰਹ; ਨਮਸਕਾਰੰ ॥ ਜਲਨ ਥਲਨ, ਬਸੁਧ ਗਗਨ; ਏਕ ਏਕੰਕਾਰੰ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਹਰਨ ਧਰਨ; ਪੁਨ ਪੁਨਹ ਕਰਨ ॥ ਨਹ ਗਿਰਹ; ਨਿਰੰਹਾਰੰ ॥ ੧ ॥ ਗੰਭੀਰ ਧੀਰ ਨਾਮ ਹੀਰ; ਊਚ ਮੂਚ ਅਪਾਰੰ ॥ ਕਰਨ ਕੇਲ ਗੁਣ ਅਮੋਲ; ਨਾਨਕ ਬਲਿਹਾਰੰ ॥
	੧੩	੬੦	ਰੂਪ ਰੰਗ ਸੁਗੰਧ ਭੋਗ; ਤਿਆਗਿ ਚਲੇ, ਮਾਇਆ ਛਲੇ; ਕਨਿਕ ਕਾਮਿਨੀ ॥
	੧੪	੬੦	ਭੰਡਾਰ ਦਰਬ ਅਰਬ ਖਰਬ; ਪੇਖਿ ਲੀਲਾ ਮਨੁ ਸਧਾਰੈ ॥
	੧੫	੬੦	ਸੁਤ ਕਲਤ੍ਰ ਭ੍ਰਾਤ ਮੀਤ, ਉਰਝਿ ਪਰਿਓ ਭਰਮਿ ਮੋਹਿਓ; ਇਹ ਬਿਰਖ ਛਾਮਨੀ ॥
			ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੯ ॥
੯੦੨	੧	੧	ਅਜਾਮਲ ਕਉ ਅੰਤ ਕਾਲ ਮੈ; ਨਾਰਾਇਨ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥ ਜਾਂ ਗਤਿ ਕਉ ਜੋਗੀਸੁਰ ਬਾਛਤ; ਸੋ ਗਤਿ ਛਿਨ ਮਹਿ ਪਾਈ ॥

੧ ਮੌਤ ਨੂੰ। ੨ ਇਹ ਜੀਵ ਅਣਠੱਗ ਸੀ ਪਰ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ ਠੱਗਾਂ ਨੇ ਠੱਗ ਲਿਆ। ੩ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੋ ਸਿਰਫ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੦੨	੨	੧	ਨਾਹਨ ਗੁਨੁ ਨਾਹਨਿ ਕਛੁ ਬਿਦਿਆ; ਧਰਮੁ ਕਉਨੁ, ਗਜਿ ਕੀਨਾ ॥
	੫	੨	ਕਉਨੁ ਨਾਮੁ ਜਗ ਜਾਕੈ ਸਿਮਰੈ; ਪਾਵੈ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਨਾ ॥
	੭	੨	ਜਮ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸੁ ਮਿਟੈ ਨਾਨਕ ਤਿਹ; ਅਪਨੌ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰੈ ॥
	੯	੩	[1]ਤਰਨਾਪੋ ਬਿਖਿਅਨ ਸਿਉ ਖੋਇਓ; ਬਾਲਪਨੁ ਅਗਿਆਨਾ ॥ (ਤਰਨਾ-ਪੋ ਤੇ ਬਾਲ-ਪਨੁ ਬੋਲੋ)
			ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ
	੧੫	੧	ਸਾ ਧਰਤੀ ਸੋ ਪਉਨੁ ਝੁਲਾਰੇ; ਜੁਗ ਜੀਅ ਖੇਲੇ, ਥਾਵ ਕੈਸੇ ॥
	੧੭	੧	ਦਾਤਾ ਦਾਨੁ ਕਰੇ ਤਹ ਨਾਹੀ; ਮਹਲ ਉਸਾਰਿ ਨ ਬੈਠਾ ॥ ਜੇ ਕੋ ਸਤੁ ਕਰੇ, ਸੋ ਛੀਜੈ; ਤਪ ਘਰਿ, ਤਪੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ਜੇ ਕੋ ਨਾਉ ਲਏ ਬਦਨਾਵੀ; ਕਲਿ ਕੇ ਲਖਣ ਏਈ ॥
੯੦੩	੧	੧	ਆਖੁ ਗੁਣਾ; ਕਲਿ ਆਈਐ ॥ ਤਿਹੁ ਜੁਗ ਕੇਰਾ ਰਹਿਆ [2]ਤਪਾਵਸੁ; ਜੇ ਗੁਣ ਦੇਹਿ ਤ ਪਾਈਐ ॥

੧ ਜੁਆਨੀ-ਪੁਣਾ । ੨ ਨਿਆਉਂ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੦੩	੨	੧	[1]ਕਲਿ ਕਲਵਾਲੀ [2]ਸਰਾ ਨਿਬੇੜੀ;
			ਕਾਜੀ [3]ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਹੋਆ ॥
	੯	੨	ਕਿਉ ਲਾਗੀ ਨਿਵਰੈ; ਪਰਤਾਪੁ ॥
	੧੨	੨	ਨਿਰਦਇਆ; ਨਹੀ ਜੋਤਿ ਉਜਾਲਾ ॥
	੧੩	੨	ਝੂਠੋ ਖੇਲੁ ਖੇਲੈ; ਬਹੁ ਨਟੂਆ ॥
	੧੪	੨	ਮੁਕਤਿ ਨਹੀ; ਬਿਦਿਆ [4]ਬਿਗਿਆਨਿ ॥
	੧੭	੨	ਜਤੁ ਸਤੁ ਸੰਜਮੁ; ਸਚੁ ਸੁ ਚੀਤੁ ॥
੯੦੪	੪	੩	ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਗਤਿ; ਅੰਤਰਿ ਪਾਈ ॥
	੭	੩	ਸਦ ਬੈਰਾਗੀ 'ਤਤੁਪਰੋਤਾ' ॥
	੧੨	੪	ਗਣਿ ਗਣਿ [5]ਜੋਤਕੁ; [6]ਕਾਂਡੀ ਕੀਨੀ ॥
			ਝੂਠੁ ਨ ਬੋਲਿ ਪਾਡੇ; ਸਚੁ ਕਹੀਐ ॥
	੧੩	੪	ਹੋਰ ਕਥਨੀ [7]ਬਦਉ ਨ; ਸਗਲੀ ਛਾਰੁ ॥
			(੨) [8]ਬਦਉਨ
	੧੫	੪	ਮੁਕਤਿ ਪ੍ਰਾਨ; ਜਪਿ ਹਰਿ ਕਿਰਤਾਰਥਿ ॥
੯੦੫	੪	੫	ਹਠੁ [9]ਨਿਗ੍ਰਹੁ ਕਰਿ; ਕਾਇਆ ਛੀਜੈ ॥
	੫	੫	ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਰਿ; ਅਵਰੁ ਨ ਪੂਜੈ ॥ (ਪੂੰਜੈ ਬੋਲੋ)
	੬	੫	ਜਮ [10]ਜੰਦਾਰੁ ਜੋਹਿ ਨਹੀ ਸਾਕੈ;
			[11]ਸਰਪਨਿ ਡਸਿ ਨ ਸਕੈ ਹਰਿ ਕਾ ਰਸੁ ਪੀਜੈ ॥

੧ ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਾਲੀ ਕਿਰਿਆ । ੨ ਨਿਆਉਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । ੩ ਕਾਲੇ ਮਨ ਵਾਲੇ ਹੋਏ । ੪ ਅਪ੍ਰੋਖ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ । ੫ ਜੋਤਸ਼ ਵਿਦਿਆ । ੬ ਪੱਤੀ ਕੀਤੀ। ੭ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ੮ ਕਵੀਸ਼ਰੀ । ੯ ਇੰਦਰੇ ਰੋਕਣੇ । ੧੦ ਜਿੰਦ ਦਾ ਵੈਰੀ ਡੰਡਾ ਤੇ ਜਲਾਦ । ੧੧ ਮਾਇਆ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੦੫	੭	੫	ਚਾੜਸਿ ਪਵਨੁ; [1]ਸਿੰਘਾਸਨੁ ਭੀਜੈ ॥
			ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਬਿਖਿਆ; ਜਨਮਿ ਮਰੀਜੈ ॥
	੧੨	੫	ਮਨੁ ਹਰਿ ਰਾਚੈ; ਨਹੀ ਜਨਮਿ ਮਰੀਜੈ ॥
੯੦੬	੧	੬	ਤੀਰਥਿ ਭਰਮਸਿ; ਬਿਆਧਿ ਨ ਜਾਵੈ ॥
	੪	੬	ਤੁਮ ਸਰਣਾਗਤਿ; ਰਹਉ ਸੁਭਾਉ ॥
	੯	੭	[2]ਕਨਿਕ [3]ਕਾਮਨੀ ਸਿਉ, ਹੇਤੁ ਵਧਾਇਹਿ;
			ਕੀ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਹਿ, ਭਰਮਿ ਗਇਆ ॥
	੧੯	੭	ਮੂਏ ਕਉ ਰੋਵਹਿ ਕਿਸਹਿ ਸੁਣਾਵਹਿ;
			ਭੈ ਸਾਗਰ [4]ਅਸਰਾਲਿ ਪਇਆ ॥
੯੦੭	੭	੮	ਰਹੈ [5]ਗਗਨ ਪੁਰਿ ਦ੍ਰਿਸਟਿ [6]ਸਮੈਸਰਿ;
			ਅਨਹਤ ਸਬਦਿ ਰੰਗੀਣਾ ॥
			('ਸਮੈਸਰਿ' ਇਕੱਠਾ ਹੈ ਪਰ 'ਸਮੈ-ਸਰ' ਬੋਲੋ)
			ਸਤੁ ਬੰਧਿ ਕੁਪੀਨ ਭਰਿਪੁਰਿ ਲੀਣਾ;
			ਜਿਹਵਾ ਰੰਗਿ ਰਸੀਣਾ ॥
	੧੩	੯	[7]ਅਉ [8]ਹਠਿ [9]ਹਸਤ, [10]ਮੜੀ ਘਰੁ [11]ਛਾਇਆ;
			ਧਰਣਿ ਗਗਨ ਕਲ ਧਾਰੀ ॥
	੧੪	੯	ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੇਤੀ; ਸਬਦਿ ਉਧਾਰੀ ਸੰਤਹੁ ॥

---

੧ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ। ੨ ਸੋਨਾ। ੩ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੪ ਅਸਰਾਲ ਆਦਿ ਜੂਨਾਂ ਨੂੰ। ੫ ਚਿਦਾ ਕਾਸ ਪੂਰਨ ਵਿਚ। ੬ ਇਕ ਜੈਸਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ। ੭ ਬਹੁੜੇ। ੮ ਹਿਰਦਾ। ੯ ਹੈ। ੧੦ ਸਰੀਰ। ੧੧ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੦੭	੧੬	੯	ਪਰਪੰਚ [੧]ਬੇਣੁ, ਤਹੀ ਮਨੁ ਰਾਖਿਆ; ਬ੍ਰਹਮ ਅਗਨਿ ਪਰ-ਜਾਰੀ ॥
	੧੭	੯	[੨]ਰਵਿ ਸਸਿ [੩]ਲਉਕੇ, ਇਹੁ ਤਨੁ ਕਿੰਗੁਰੀ; ਵਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨਿਰਾਰੀ ॥
			ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੩ ਅਸਟਪਦੀਆ
੯੦੮	੧੩	੧	ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ, [੪]ਪਤੁ ਕਰਿ, [੫]ਝੋਲੀ ਜੋਗੀ; ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ [੬]ਭੁਗਤਿ ਪਾਈ ॥
	੧੪	੧	ਮਨੁ ਦ੍ਰਿੜੁ ਕਰਿ, ਆਸਣਿ ਬੈਸੁ ਜੋਗੀ; ਤਾ ਤੇਰੀ ਕਲਪਣਾ ਜਾਈ ॥
			ਕਾਇਆ ਨਗਰੀ ਮਹਿ, ਮੰਗਣਿ ਚੜਹਿ ਜੋਗੀ; ਤਾ ਨਾਮੁ ਪਲੈ ਪਾਈ ॥
	੧੭	੧	ਭਉ ਭਾਉ ਦੁਇ, [੭]ਪਤ ਲਾਇ ਜੋਗੀ; ਇਹੁ ਸਰੀਰੁ ਕਰਿ ਡੰਡੀ ॥
੯੦੯	੧	੧	ਏਹੁ ਜੋਗੁ ਨ ਹੋਵੈ ਜੋਗੀ; ਜਿ ਕੁਟੰਬੁ ਛੋਡਿ, [੮]ਪਰ ਭਵਣੁ ਕਰਹਿ ॥
	੮	੨	ਸਚਿ ਰਹਹੁ ਸਦਾ ਸਹਜੁ ਸੁਖੁ ਉਪਜੈ; ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਵਿਚਹੁ ਜਾਈ ॥
	੧੪	੨	'ਧਾਤੁਰ' ਬਾਜੀ, ਸਬਦਿ ਨਿਵਾਰੇ;

---

੧ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂ ਬੀਨ। ੨ ਸੂਰਜ ਬਿਬੇਕ, ਚੰਦ ਵੈਰਾਗ। ੩ ਤੂੰਬੇ। ੪ ਸਤੁ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ ਕਰੇ। ੫ ਸੰਤੋਖ ਦੀ ਝੋਲੀ ਕਰੇ। ੬ ਭੋਜਨ। ੭ ਤੂੰਬੇ। ੮ ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਵਿਚਰਨਾ ਕਰੇ ਵਾ ਪਰਾਏ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੧੦	੧੭	੩	ਭੈ ਭੰਜਨੁ, ਅਤਿ ਪਾਪ ¹ਨਿਖੰਜਨੁ;
			ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਅੰਤਿ ਸਖਾਈ ॥
੯੧੧	੧੯	੫	ਸੰਤਹੁ; ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੁਕਤਿ ਗਤਿ ਪਾਈ ॥
			ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫ ਅਸਟਪਦੀਆ
੯੧੨	੧੫	੧	ਕਿਨਹੀ ਕੀਆ; ਪਰਵਿਰਤਿ ਪਸਾਰਾ ॥
			ਕਿਨਹੀ ਕੀਆ; ਪੂਜਾ ਬਿਸਥਾਰਾ ॥
			ਕਿਨਹੀ ਨਿਵਲ; ਭੁਇਅੰਗਮ ਸਾਧੇ ॥
			ਮੋਹਿ ਦੀਨ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਆਰਾਧੇ ॥
			ਕਿਨਹੀ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਜਿ; ਵਣ ਖੰਡਿ ਪਾਇਆ ॥
			ਕਿਨਹੀ ਮੋਨਿ; ਅਉਧੂਤੁ ਸਦਾਇਆ ॥
			ਕਿਨਹੀ ਭਵਨ; ਸਭ ਧਰਤੀ ਕਰਿਆ ॥
			ਕਿਨਹੀ ਘੂਘਰ; ਨਿਰਤਿ ਕਰਾਈ ॥
			ਕਿਨਹੂ ਵਰਤ ਨੇਮ; ਮਾਲਾ ਪਾਈ ॥
			ਕਿਨਹੀ ਸਿਧ; ਬਹੁ ਚੇਟਕ ਲਾਏ ॥
			ਕਿਨਹੀ ਭੇਖ; ਬਹੁ ਥਾਟ ਬਨਾਏ ॥
			ਕਿਨਹੀ ਤੰਤ ਮੰਤ; ਬਹੁ ਖੇਵਾ ॥
			ਕੋਈ ਚਤੁਰੁ; ਕਹਾਵੈ ਪੰਡਿਤ ॥
			ਕੋ ਖਟੁ ਕਰਮ ਸਹਿਤ; ਸਿਉ ਮੰਡਿਤ ॥
			ਕੋਈ ਕਰੈ; ਆਚਾਰ 'ਸੁਕਰਣੀ' ॥
			ਸਗਲੇ ਕਰਮ ਧਰਮ; ਜੁਗ ਸੋਧੇ ॥

੧ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੧੨	੧੭	੧	ਕੋਈ ਕਹਤਉ; [੧]ਅਨੰਨਿ [੨]ਭਗਉਤੀ ॥
੯੧੩	੩	੧	ਕਿਨਹੀ ਤਿਲਕੁ; [੩]ਗੋਪੀ ਚੰਦਨ ਲਾਇਆ ॥
	੫	੧	ਕੋਈ ਕਰੈ ਆਚਾਰ; 'ਸੁਕਰਣੀ' ॥
	੮	੨	ਮਾਟੀ ਕਾ; ਲੇ ਦੇਹੁਰਾ ਕਰਿਆ ॥
			ਅਬ ਤੂ ਸੀਝੁ; ਭਾਵੈ ਨਹੀ ਸੀਝੈ ॥
	੧੦	੨	ਜਿਨਿ ਦੀਏ ਤੁਧੁ; ਬਾਪ ਮਹਤਾਰੀ ॥
			ਜਿਨਿ ਦੀਏ ਭ੍ਰਾਤ; [੪]ਪੁਤ ਹਾਰੀ ॥ (੨) [੫]ਪੁਤਹਾਰੀ
	੧੪	੨	[੬]ਹਸਤ ਕਮਾਵਨ; [੭]ਬਾਸਨ [੮]ਰਸਨਾ ॥
	੧੬	੨	ਕਾਰਜੁ ਸਵਰੈ; ਮਨ ਪ੍ਰਭੁ ਧਿਆਈਜੈ ॥
	੧੮	੨	ਨਾ ਕਿਛੁ ਸੇਵਾ; ਨਾ [੯]ਕਰਮਾਰੇ ॥
੯੧੪	੫	੩	ਕਾਹੂ ਰੋਗ ਸੋਗ; ਭਰਮੀਜਾ ॥
			ਕਾਹੂ ਪਵਨਧਾਰ; ਜਾਤ ਬਿਹਾਏ ॥ ('ਪਵਨਧਾਰ' ਇਕੱਠਾ ਹੈ)
	੮	੩	ਕਾਹੂ ਬਿਹਾਵੈ; [੧੦]ਜੀਆਇਹ ਹਿਰਤੇ ॥
			ਕਾਹੂ ਬਿਹਾਵੈ; [੧੧]ਮਤਾ [੧੨]ਮਸੂਰਤਿ ॥

੧ ਇਕ ਰਸ। ੨ ਭਗਤ। ੩ ਅਰਜਨ ਪਾਸੋਂ ਜਦੋਂ ਭੀਲਾਂ ਨੇ ਗੋਪੀਆਂ ਖੋਹੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਮਰ ਗਈਆਂ ਸੀ, ਓਸ ਥਾਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤਿਲਕ ਲਾਉਣ ਦਾ ਨਾਮ ਗੋਪੀ ਚੰਦਨ ਹੈ ਵਾ ਗੋਪੀ ਨਾਮ ਚੰਦਨ ਦਾ ਹੈ, ਲਾਲ ਚੰਦਨ ਦਾ ਟਿੱਕਾ। ੪ ਪੁਤ੍ਰ। ੫ ਪੁਤਹਾਰੀ=ਨੂੰਹ। ੬ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ੭ ਨਾਸਾਂ ਨਾਲ ਵਾਸ਼ਨਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ੮ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਰਸ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ੯ ਕਰਮ। ੧੦ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅਉਗਣਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਤੇ=ਵੇਖਦੇ। ੧੧ ਥੋਹੜਿਆਂ ਦੀ ਰਾਇ। ੧੨ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੀ ਰਾਇ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੧੪	੧੧	੪	ਦਾਵਾ ਅਗਨਿ; ਰਹੇ ਹਰਿ ਬੂਟ॥
	੧੫	੪	ਕਿਰਸਾਨੀ; ਜਿਉ ਰਾਖੈ ਰਖਵਾਲਾ॥
	੧੭	੪	ਪਿੰਗੁਲ ਪਰਬਤ; ਪਰਤੇ ਪਾਰਿ॥ ਜਿਉ ਪਾਵਕ ਸੰਗਿ; ਸੀਤ ਕੋ ਨਾਸ॥
੯੧੬	੧	੬	ਅਪਣੇ ਜੀਅ, ਤੈ ਆਪਿ ਸਮ੍ਹਾਲੇ; ਆਪਿ ਲੀਏ ਲੜਿ ਲਾਈ॥
	੩	੬	ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭਉ; ਕਲਿ ਅੰਧਕਾਰ ਦੀਪਾਈ॥
	੭	੭	ਸਤਿਗੁਰਿ; ਖੇਪ ਨਿਬਾਹੀ ਸੰਤਹੁ॥
	੮	੭	ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਲਾਹਾ ਦਾਸ ਕਉ ਦੀਆ; ਸਗਲੀ ਤ੍ਰਿਸਨ [੧]ਉਲਾਹੀ ਸੰਤਹੁ॥
	੧੩	੭	ਮੀਤ ਸਾਜਨ, ਮਾਲੁ ਜੋਬਨੁ ਸੁਤ; ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਬਾਪੁ, ਮੇਰੀ ਮਾਈ ਸੰਤਹੁ॥
	੧੪	੮	ਘੂਮਨ-ਘੇਰਿ ਮਹਾ ਅਤਿ ਬਿਖੜੀ; ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਨਕ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੀ॥
	੧੫	੮	ਅੰਤਰਿ ਸੂਖਾ ਬਾਹਰਿ ਸੂਖਾ; ਹਰਿ ਜਪਿ, [੨]ਮਲਨ ਭਏ ਦੁਸਟਾਰੀ॥
			ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੩ ਅਨੰਦੁ
੯੧੭	੫	੨	ਅੰਗੀਕਾਰੁ ਓਹੁ ਕਰੇ ਤੇਰਾ; ਕਾਰਜ ਸਭਿ ਸਵਾਰਣਾ॥
	੯	੪	ਸਾਚਾ ਨਾਮੁ; ਮੇਰਾ ਆਧਾਰੋ॥ ਸਾਚੁ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ਮੇਰਾ;

੧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਾਹ ਦਿਤੀ। ੨ ਉਦਾਸ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੧੭	੧੩	੫	ਧੁਰਿ ਕਰਮਿ ਪਾਇਆ; ਤੁਧੁ ਜਿਨ ਕਉ; ਸਿ ਨਾਮਿ ਹਰਿ ਕੈ ਲਾਗੇ ॥
	੧੯	੯	ਪਾਵੈ ਤ ਸੋ ਜਨੁ, ਦੇਹਿ ਜਿਸਨੋ;
੯੧੮	੬	੧੦	ਚਤੁਰਾਈ ਨ ਪਾਇਆ ਕਿਨੈ; ਤੂ ਸੁਣਿ ਮੰਨ ਮੇਰਿਆ॥
	੧੦	੧੧	ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਾ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਿ ਤੂ; ਹੋਵੈ ਤੇਰੈ ਨਾਲੇ ॥
	੧੭	੧੪	ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਤਜਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ; ਬਹੁਤੁ ਨਾਹੀ ਬੋਲਣਾ॥
੯੧੯	੫	੧੬	ਇਕਿ ਫਿਰਹਿ ਘਨੇਰੇ ਕਰਹਿ ਗਲਾ; ਗਲੀ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਆ ॥ ('ਗੱਲਾ' ਤੇ 'ਗੱਲੀ' ਬੋਲੋ)
	੭	੧੭	ਪਵਿਤੁ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੁਟੰਬ ਸਹਿਤ ਸਿਉ; ਪਵਿਤੁ ਸੰਗਤਿ ਸਬਾਈਆ ॥ ਕਹਦੇ ਪਵਿਤੁ ਸੁਣਦੇ ਪਵਿਤੁ; ਸੇ ਪਵਿਤੁ ਜਿਨੀ ਮੰਨਿ ਵਸਾਇਆ ॥
	੧੩	੧੯	ਵੇਦਾ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਉਤਮੁ, ਸੋ ਸੁਣਹਿ ਨਾਹੀ; ਫਿਰਹਿ ਜਿਉ 'ਬੇਤਾਲਿਆ' ॥
	੧੭	੨੦	ਜੇ ਕੋ ਸਿਖੁ; ਗੁਰੂ ਸੇਤੀ ਸਨਮੁਖੁ ਹੋਵੈ ॥
੯੨੦	੫	੨੩	ਪੀਵਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਦਾ ਰਹਹੁ ਹਰਿ ਰੰਗਿ; ਜਪਿਹੁ ਸਾਰਿਗ ਪਾਣੀ ॥
	੮	੨੪	ਚਿਤੁ ਜਿਨ ਕਾ ਹਿਰਿ ਲਇਆ ਮਾਇਆ; ਬੋਲਨਿ ਪਏ [1]ਰਵਾਣੀ ॥
	੧੦	੨੫	ਆਪੇ ਹੀਰਾ, ਰਤਨੁ ਆਪੇ; ਜਿਸਨੋ ਦੇਇ ਬੁਝਾਇ ॥

੧ ਆਦਿਤ ਵਾ ਬੇ-ਅਰਥ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੨੦	੧੧	੨੬	[1] ਸਿਵ ਸਕਤਿ, ਆਪਿ ਉਪਾਇਕੈ ਕਰਤਾ; ਆਪੇ ਹੁਕਮੁ ਵਰਤਾਏ ॥
	੧੫	੨੭	ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ, ਸੇ ਜਨ ਜਾਗੇ; ਜਿਨਾ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵਸਿਆ; ਬੋਲਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ॥ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸੋ ਤਤੁ ਪਾਏ, ਜਿਸਨੋ ਅਨ ਦਿਨੁ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਗੈ; ਜਾਗਤ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥
੯੨੧	੩	੨੯	ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰੈ ਮੋਹੁ ਉਪਜੈ; ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਲਾਇਆ ॥ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਜਿਨਾ ਲਿਵ ਲਾਗੀ; ਤਿਨੀ ਵਿਚੇ ਮਾਇਆ ਪਾਇਆ ॥
	੬	੩੦	ਹਰਿ ਆਪਿ ਅਮੁਲਕੁ ਹੈ, ਭਾਗ ਤਿਨਾ ਕੇ ਨਾਨਕਾ; ਜਿਨ ਹਰਿ ਪਲੈ ਪਾਇ ॥
	੮	੩੧	ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਿਤ ਜਪਿਹੁ ਜੀਅਹੁ; ਲਾਹਾ ਖਟਿਹੁ ਦਿਹਾੜੀ ॥
	੧੧	੩੨	ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਾਇ ਪਲੈ, ਪੀਐ ਹਰਿ ਰਸੁ; ਬਹੁੜਿ ਨ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਲਾਗੈ ਆਇ ॥
	੧੩	੩੩	ਏ ਸਰੀਰਾ ਮੇਰਿਆ, ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਰਖੀ; ਤਾ ਤੂ ਜਗ ਮਹਿ ਆਇਆ ॥

[1] ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੨੧	੧੪	੩੩	ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਬੁਝਿਆ, ਤਾ ਚਲਤੁ ਹੋਆ; ਚਲਤੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਮੂਲੁ ਰਚਿਆ ਜੋਤਿ ਰਾਖੀ; ਤਾ ਤੂ ਜਗ ਮਹਿ ਆਇਆ ॥
	੧੭	੩੪	ਗੁਰ ਚਰਨ ਲਾਗੇ ਦਿਨ ਸਭਾਗੇ; ਆਪਣਾ ਪਿਰੁ ਜਾਪਏ ॥
੯੨੨	੪	੩੬	ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ, ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ; ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥
	੬	੩੬	ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਏਹਿ ਨੇਤ੍ਰ ਅੰਧ ਸੇ; ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ, [1]ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਹੋਈ ॥
	੭	੩੭	ਸਾਚੈ ਸੁਨਣੈ ਨੋ ਪਠਾਏ, ਸਰੀਰਿ ਲਾਏ; ਸੁਣਹੁ ਸਤਿ ਬਾਣੀ ॥
	੯	੩੭	ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਣਹੁ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਵਹੁ; ਸਾਚੈ ਸੁਨਣੈ ਨੋ ਪਠਾਏ ॥
	੧੧	੩੮	ਤਹ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਨਾਉ ਨਵ ਨਿਧਿ; ਤਿਸਦਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਈ ਪਾਇਆ ॥
	੧੨	੩੮	ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਹਰਿ ਪਿਆਰੈ ਜੀਉ, ਗੁਫਾ ਅੰਦਰਿ ਰਖਿ ਕੈ; ਵਾਜਾ ਪਵਣੁ ਵਜਾਇਆ ॥

---

੧ ਵੱਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾ ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੨੨	੧੭	੪੦	ਸੁਣਤੇ ਪੁਨੀਤ ਕਹਤੇ ਪਵਿਤੁ; ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰੇ॥
੯੨੩	੧	੦	ਰਾਮਕਲੀ [1]ਸਦੁ ('ਸੱਦ' ਬੋਲੋ)
	੨	੧	ਜਗਿ ਦਾਤਾ ਸੋਇ; ਭਗਤਿ ਵਛਲੁ, ਤਿਹੁ ਲੋਇ ਜੀਉ॥
	੭	੨	ਅੰਤਿ ਚਲਦਿਆ ਹੋਇ ਬੇਲੀ; ਜਮਦੂਤ ਕਾਲੁ ਨਿਖੰਜਨੋ॥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਬੇਨਤੀ [2]ਪਾਈ; ਹਰਿ ਪ੍ਰਭਿ, ਸੁਣੀ ਅਰਦਾਸਿ ਜੀਉ॥
	੯	੩	ਮੇਰੇ ਸਿਖ ਸੁਣਹੁ ਪੁਤ ਭਾਈਹੋ; ਮੇਰੈ ਹਰਿ ਭਾਣਾ, ਆਉ ਮੈ ਪਾਸਿ ਜੀਉ॥
	੧੧	੩	ਤੁਸੀ ਪੁਤ ਭਾਈ ਪਰਵਾਰੁ ਮੇਰਾ; ਮਨਿ ਵੇਖਹੁ, ਕਰਿ ਨਿਰਜਾਸਿ ਜੀਉ॥
	੧੩	੪	ਮਿਤੁ [3]ਪੈਝੈ [4]ਮਿਤੁ ਬਿਗਸੈ; ਜਿਸੁ [5]ਮਿਤ ਕੀ ਪੈਜ ਭਾਵਏ॥
	੧੭	੪	ਹਰਿ ਕਥਾ ਪੜੀਐ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸੁਣੀਐ; [6]ਬੇਬਾਣੁ ਹਰਿ ਰੰਗੁ, ਗੁਰ ਭਾਵਏ॥ ਪਿੰਡੁ ਪਤਲਿ ਕਿਰਿਆ ਦੀਵਾ; ਫੁਲ, ਹਰਿ ਸਰਿ ਪਾਵਏ॥

---

੧ ਅਖੀਰੀ ਸੱਦਾ, ਅੰਤ ਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ। ੨ ਕੀਤੀ। ੩ ਪੈਨ੍ਹਾਈਅਹਿ=ਸਿਰੋਪਾ। ੪ ਮਿਤ੍ਰ। ੫ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਓਹ ਮਿਤ੍ਰ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੬ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਲਿਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਸਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਹਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਬਿਬਾਣ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਰਾਮਕਲੀ ਸਦੁ ਦਾ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਅਰਥ

—ਨੋਟ—

ਭਾਈ ਸੁੰਦਰ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪੜੋਤੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਸਦ' ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭਾਈ ਮੋਹਰੀ ਜੀ, ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭਾਈ ਅਨੰਦ, ਭਾਈ ਅਨੰਦ ਜੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭਾਈ ਸੁੰਦਰ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਾਸ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬੀੜ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ।

ਅੰਤੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲਿਆ;
ਮੈ ਪਿਛੈ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਿਅਹੁ ਨਿਰਬਾਣੁ ਜੀਉ॥

ਅੰਤ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਵੇਲੇ ਬੋਲੇ—ਸਾਡੇ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਰਸ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ।

ਕੇਸੋ, ਗੋਪਾਲ, ਪੰਡਿਤ, ਸਦਿਅਹੁ;
ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਥਾ, ਪੜਹਿ ਪੁਰਾਣੁ ਜੀਉ॥

ਕੇ,ਸੋ, ਜੋ ਜਲ ਆਦਿਕਾਂ ਵਿਚ ਸੈਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕੇਸਵ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਬਤ (ਕੇਸੋ ਕੇਸੋ ਕੂਕੀਐ ਨਾ ਸੋਈਐ ਆਸਾਰ) ਅਤੇ ਹੇ ਗੋਬਿੰਦ ! ਹੇ ਗੋਪਾਲ ! ਕੇਸਵ ਗੋਪਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਡਾ ਪੰਡਤ—'ਪੜਿਆ ਪੰਡਿਤ ਆਪੁ ਥੀਆ' ਦੇ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਜੋ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਣਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਹੀ ਪੰਡਤ ਦਾ ਸੱਦਣਾ ਹੈ। ਹਰੀ ਜੋ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਹਾਰਕ ਹੈ ਤਿਸ ਹਰੀ ਦੀ ਕਥਾ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੀ ਮੇਰਾ ਪੁਰਾਣ ਹੈ। ਹਰਿ ਮੇਰਾ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਹਰਿ ਮੇਰਾ ਸਾਸਤ, ਹਰਿ ਮੇਰੀ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ ਜੀ।

ਹਰਿ ਕਥਾ ਪੜੀਐ, ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸੁਣੀਐ;
ਬੇਬਾਣੁ ਹਰਿ ਰੰਗੁ, ਗੁਰ ਭਾਵਏ॥

ਹਰੀ ਦੀ ਹੀ ਕਥਾ ਪੜ੍ਹੀਏ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਸੁਣੀਏ। ਹਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਬਿਬਾਣ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਹਰੇ ਰੰਗ ਆਦਿਕਾਂ ਦੇ ਬਿਬਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

¹ਪਿੰਡੁ ²ਪਤਲਿ ³ਕਿਰਿਆ ⁴ਦੀਵਾ;
⁵ਫੁਲ ⁶ਹਰਿ ਸਰਿ ਪਾਵਏ ॥

ਪਿੰਡ ਦਾ ਜੋ ਭਰਣਾ ਹੈ ਪੱਤਲਾਂ ਦੇਣੀਆਂ, ਕਿਰਿਆ ਬਾਰ੍ਹੀ, ਤੇਰ੍ਹੀ ਕਰਣੀ, ਦੀਵੇ ਜਗਾਉਣੇ, ਫੁਲ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਪਾਉਣਾ, ਇਹ ਹਰਿ=ਹਰੀ ਦੇ ਸਰਿ=ਸਦਰਸ਼ ਪਾ ਦਿਓਗੇ, ਭਾਵ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸਦਰਸ਼ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ।

ਹਰਿ ਭਾਇਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲਿਆ;
ਹਰਿ ਮਿਲਿਆ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ਜੀਉ॥

ਜੋ ਹਰੀ ਨੂੰ ਭਾਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰਖ ਜੀ ਬੋਲੇ ਹਨ, ਹਰੀ ਪੂਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ।

ਰਾਮਦਾਸ ਸੋਢੀ, ਤਿਲਕੁ ਦੀਆ;
ਗੁਰ ਸਬਦੁ, ਸਚੁ ਨੀਸਾਣੁ ਜੀਉ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਮਦਾਸ ਸੋਢੀ ਬੰਸ ਦੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਤਿਲਕ ਦਿਤਾ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

---

੧ ਕੇਸੋ ਦਾ ਨਾਮ ਪਿੰਡ ਹੈ । ੨ ਗੋਪਾਲ ਦਾ ਨਾਮ ਪੱਤਲ ਹੈ । ੩ ਪੰਡਿਤ ਤਤ ਬੇਤਿਆਂ ਦਾ ਬੁਲਾਉਣਾ (ਮਲਾਰ ਮਃ ੩ ॥ ਸੋ ਪੰਡਿਤ ਜੋ ਤਿਹਾ ਗੁਣਾ ਕੀ ਪੰਡ ਉਤਾਰੈ) ਐਸੇ ਪੰਡਿਤਾਂ ਦਾ ਸੱਦਣਾ ਸਾਡੀ ਕਿਰਿਆ ਹੈ । ੪ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਦੀਵਾਹੈ । ੫ ਹਰੀ ਰੂਪ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਡੇ ਫੁਲ ਪਾਉਣੇ ਹਨ।ਪਿੰਡੁ ਪਤਲਿ ਮੇ ਰੀ ਕੇਸੋ ਕਿਰਿਆ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾਰ॥ ਦੀਵਾ ਮੇਰਾ ਏਕ ਨਾਮੁ । ੬ ਹਰਿ ਸਰਿ ਵਸੈ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ॥ ਹਰਿ ਸਰਿ, ਸਤ ਸੰਗਤ ਹੈ--ਸੰਗਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਸਾਡੇ ਫੁਲ ਪਾਉਣੇ ਹਨ, ਹਰਿ ਸਰ ਵਾਸਾ ਪਾਵਣਿਆ । 'ਹਰਿ ਸਰਿ' ਇਹਨਾਂ ਤੁਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੰਗਾ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਹਰਿ ਸਰਿ ਸਤ ਸੰਗਤ ਦਾ ਤੇ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਗੰਗਾ ਦੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਗੰਗਾ, ਭਗੀਰਥਆਣੀ, ਜਾਹਰਨਵੀ, ਸੁਰਸਰੀ ਆਦਿ ਨਾਮ ਹਨ ਹੋਰਨਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਭੀ (ਹਰਿ ਸਰਿ) ਗੰਗਾ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਦੇਵ ਨਦੀ ਦਿਬ, ਧੁਨੀ ਆਦਿ ਅਨੰਤ ਨਾਮ ਹਨ । 'ਨਖ ਪ੍ਰਸਿਵ ਜਾਂਕੇ ਸੁਰਸਰੀ' ਜਿਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਗੰਗਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ, ਓਥੇ ਨਖ=ਨੌਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿਵ=ਮੁੜ੍ਹਕਾ ਸੁਰਸਰੀ ਕਿਹਾ ਹੈ,ਹਰਿ ਸਰਿ ਨਹੀਂ । ਬਾਕੀ ਜੇ ਕੋਈ ਹਠ ਕਰੇ ਭੀ ਕਿ ਇਹ ਗੰਗਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗੰਗਾ ਬਾਬਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—ਗੰਗ ਬਨਾਰਸਿ ਸਿਫਤ ਤੁਮਾਰੀ, ਨਾਵੈ ਆਤਮ ਰਾਉ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤ ਹੀ ਸਾਡੀ ਗੰਗਾ ਕਾਂਸੀ ਹੈ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫ ਛੰਤ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੨੪	੮	੧	ਨਾਲਿ ਹੋਵੰਦਾ, ਲਹਿ ਨ ਸਕੰਦਾ; ਸੁਆਉ ਨ ਜਾਣੈ ਮੂੜਾ ॥ ਮਾਇਆ ਮਦਿ ਮਾਤਾ, ਹੋਛੀ ਬਾਤਾ; ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ, ਭਰਮ ਧੜਾ ॥
੬੨੫	੫	੨	ਕਿਲਵਿਖ ਹਰਣਾ, ਨਾਮ ਪੁਨਹਚਰਣਾ; ਨਾਮੁ ਜਮ ਕੀ ਤ੍ਰਾਸ ਹਰਾ ॥
	੬	੨	ਗੁਣ ਬੇਅੰਤ ਸੁਆਮੀ; ਤੇਰੇ ਕੋਇ ਨ ਜਾਨਈ ॥ (ਚਾਲ ਦੇ ਲਿਹਾਜ ਨਾਲ 'ਸੁਆਮੀ' ਤੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਹੈ)
	੮	੨	ਸਰਬ ਜਾਚਿਕ ਏਕੁ ਦਾਤਾ; ਕਰੁਣਾਮੈ ਜਗਦੀਸਰਾ ॥
	੧੩	੩	ਰੁਣ ਝੁਣੋ ਸਬਦੁ ਅਨਾਹਦੁ; ਨਿਤ ਉਠਿ ਗਾਈਐ ਸੰਤਨ ਕੈ ॥
੬੨੬	੧੧	੧	ਗੁਰ ਚਰਨ ਲਾਗੇ ਦਿਨ ਸਭਾਗੇ; ਸਰਬ ਗੁਣ ਜਗਦੀਸਰੈ ॥
	੧੩	੨	ਭੈ ਸੰਕਟ ਕਾਟੇ; ਨਾਰਾਇਣ ਦਇਆਲ ਜੀਉ ॥
	੧੯	੩	ਸੋ ਸੁਆਮੀ ਪ੍ਰਭੁ ਰਖਕੋ; ਅੰਚਲਿ ਤਾ ਕੈ ਲਾਗੁ ਜੀਉ ॥

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੨੭	੭	੦	ਰਣ [1]ਝੁੰਝਨੜਾ ਗਾਉ ਸਖੀ; ਹਰਿ ਏਕੁ ਧਿਆਵਹੁ ॥
	੧੮	੨	ਰੁਤਿ ਸਰਸ ਬਸੰਤ ਮਾਹ; ਚੇਤੁ ਵੈਸਾਖ, ਸੁਖ ਮਾਸੁ ਜੀਉ ॥
੯੨੮	੩	੩	ਕੋਮਲ ਬੰਧਨ ਬਾਧੀਆ; ਨਾਨਕ ਕਰਮਹਿ ਲੇਖ ॥
	੭	੩	ਕਰਿ ਪਾਪ ਜੋਨੀ, ਭੈ ਭੀਤ ਹੋਈ; ਦੇਇ [2]ਸਾਸਨ ਜਾਮ ਜੀਉ ॥
	੧੧	੪	ਘਣ [3]ਉਨਵਿ ਵੁਠੇ; ਜਲ ਥਲ ਪੂਰਿਆ, ਮਕਰੰਦ ਜੀਉ ॥
	੧੪	੫	ਹੈ ਕੋਈ ਸਾਜਨੁ ਸੰਤ ਜਨੁ; ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਮੇਲਣਹਾਰ ॥

---

੧ ਸੁੰਦਰ ਝੁਨਕਾਰ ਵਾਲਾ ਜਸ, ਬਾਲਕ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਜ ਗਾਵਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਨਮ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਉਚਾਰੀਆਂ ਹਨ ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਉਚਾਰਿਆ, ਇਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਹਨ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਾ ਲਿਖਣ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਾਣੀ ਵਾਂਗ ਥਾਂ ਛਡਿਆ ਹੈ। ਬਾਬੇ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ਵੀ ਇਤਨਾ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ਵੀ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਦੋਵੇਂ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ, ਬੰਨੋ ਦੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ੪ ਪਉੜੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੰਗਣੇ ਤੇ ਵਿਆਹ ਆਦਿਕ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਸ ਦੀਆਂ ਉਚਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਨਹੀਂ, ਛੰਦ ਦੀ ਚਾਲ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ। ੨ ਤਾੜਨਾ। ੩ ਝੁਕ ਕੇ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੨੮	੧੯	੫	ਈਤ ਉਤ ਦਹਦਿਸ ਅਲੋਕਨ;
			ਮਨਿ ਮਿਲਨ ਕੀ, ਪ੍ਰਭ ਪਿਆਸ ਜੀਉ ॥
੯੨੯	੨	੬	ਸਾਧ ਪਠਾਏ ਆਪਿ ਹਰਿ;
			ਹਮ ਤੁਮ ਤੇ, ਨਾਹੀ ਦੂਰਿ ॥
	੩	੬	ਰੁਤਿ, ਸਿਸੀਅਰ ਸੀਤਲ;
			ਹਰਿ ਪ੍ਰਗਟੇ ਮੰਘਰ ਪੋਹਿ ਜੀਉ ॥
	੮	੭	ਹਿਮਕਰ ਰੁਤਿ ਮਨਿ ਭਾਵਤੀ;
	੧੫	੮	ਤਜਿ ਆਪੁ ਸਰਣੀ, ਪਰੇ ਚਰਨੀ;
			ਸਰਬ ਗੁਣ ਜਗਦੀਸਰੈ ॥
			ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰੁ
੯੩੦	੧	੧	ਓਅੰਕਾਰਿ; ਬੇਦ [1]ਨਿਰਮਏ ॥
			[2]ਓ ਨਮ ਅਖਰ; ਸੁਣਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥
	੫	੩	ਧਧੈ ਧਰਮੁ ਧਰੇ ਧਰਮਾ ਪੁਰਿ;
			ਗੁਣਕਾਰੀ ਮਨੁ ਧੀਰਾ ॥
	੮	੪	ਗੁਰ ਰਮੁ ਗੀਤ ਬਾਦ, ਨਹੀ ਭਾਵੈ ਸੁਣੀਐ;
			ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰੁ ਗਵਾਇਆ ॥
	੧੪	੭	ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ; [3]ਅਸ ਰੂਪੁ ॥ (੨) 'ਅਸਰੂਪੁ'
			ਇਕੋ ਭਵਰੁ; ਭਵੈ ਤਿਹੁ ਲੋਇ ॥
	੧੫	੯	ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਲੇ; ਸਮਸਰਿ ਰਹੈ ॥
			ਜਿਸਨੋ ਦੇਇ; ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ॥

---

੧ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ । ੨ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਕਰਨ ਜੋਗ ਅੱਖਰ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ । ੩ ਐਸਾ ਰੂਪ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੩੦	੧੬	੮	[1]ਊਰਮ [2]ਧੂਰਮ ਜੋਤਿ ਉਜਾਲਾ ॥ (੨) ਊਰ ਮਧੂ ਰਮ
	੧੭	੮	[3]ਊਗਵਿਆ; ਅਸ ਰੂਪੁ ਦਿਖਾਵੈ ॥
	੧੯	੯	ਆਪੇ ਕਰੈ ਕਥੈ; ਸੁਣੈ ਸੋਇ ॥
੯੩੧	੧	੯	ਓਹੁ ਬਿਧਾਤਾ; ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਸੋਇ ॥
	੨	੧੦	ਰਾਜਨ ਰਾਮ; ਰਵੈ ਹਿਤਕਾਰਿ ॥
	੪	੧੦	ਰਹਸੀ ਰਾਮੁ; ਰਿਦੈ ਇਕ ਭਾਇ ॥
	੬	੧੧	ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਰਾਮ ਨਾਮ [4]ਨਿਰੋਧਰੁ; ਗੁਰੁ ਦੇਵੈ ਪਤਿ ਮਤੀ ॥
	੮	੧੩	ਲਾਹਾ ਨਾਮੁ ਰਤਨੁ; ਜਪਿ ਸਾਰੁ ॥
	੯	੧੩	[5]ਲਾੜੀ [6]ਚਾੜੀ; [7]ਲਾਇਤਬਾਰੁ ॥
	੧੧	੧੪	ਆਇ ਵਿਗੂਤਾ ਜਗੁ; ਜਮ ਪੰਥੁ ॥ ਆਈ; ਨ ਮੇਟਣ ਕੋ ਸਮਰਥੁ ॥
	੧੪	੧੫	ਜਨਮਿ ਮਰਣਿ; ਨਹੀ ਧੰਧਾ ਧੈਰੁ ॥
੯੩੨	੩	੧੮	ਕਸਿ ਕਸਵਟੀ; ਸਹੈ ਸੁ ਤਾਉ ॥ ਨਦਰਿ ਸਰਾਫ; ਵੰਨੀਸ ਚੜਾਉ ॥ (੨) ਵੰਨੀ ਸਚੜਾਉ ਜਗਤੁ ਪਸੂ; ਅਹੰ ਕਾਲੁ ਕਸਾਈ ॥
	੭	੨੦	[8]ਗਗਨ [9]ਗੰਭੀਰੁ [10]ਗਗਨੰਤਰਿ ਵਾਸੁ ॥

੧ ਅਕਾਸ਼ । ੨ ਧਰਤੀ । ੩ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ । ੪ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ । ੫ ਨਿੰਦਾ । ੬ ਉਸਤਤ । ੭ ਚੁਗਲੀ । ੮ ਚੇਤਨ । ੯ ਡੂੰਘਾ ਹੈ । ੧੦ ਅਕਾਸ਼ ਆਦਿਕ ਤੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਅੰਦਰ ਭੀ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੩੨	੯	੨੦	ਅਸਥਿਰੁ ਚੀਤੁ; ਸਮਾਧਿ [1]ਸਗੋਨੀ ॥
	੧੦	੨੧	ਘਰ ਦਰ; ਫਿਰਿ ਥਾਕੀ ਬਹੁਤੇਰੇ ॥
	੧੧	੨੧	ਕੇਤੇ ਗੁਰ ਚੇਲੇ; ਫੁਨਿ ਹੂਆ ॥
	੧੩	੨੨	ਗੁਰਮੁਖਿ; ਤੋਲਿ ਤੋੁਲਾਵੈ ਤੋਲੈ ॥
	੧੪	੨੨	ਗੁਰਮੁਖਿ; ਮਜਨੁ ਚਜੁ ਆਚਾਰੁ ॥
	੧੫	੨੨	ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਬਦੁ; ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹੈ ਸਾਰੁ ॥
			ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ; ਪਾਵੈ ਪਾਰੁ ॥
	੧੬	੨੩	ਚਿੰਤਤ ਹੀ; ਦੀਸੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
			ਚੇਤਹਿ ਏਕੁ; ਤਹੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥
	੧੭	੨੪	[2]ਛਿਆਨਿਤ ਦੇਖਹੁ; ਜਗਿ [3]ਹੰਢਿ ॥
	੧੯	੨੪	ਧੂਪ ਛਾਵ; ਜੇ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਣੈ ॥
੯੩੩	੧	੨੪	ਕਾਇਆ ਛੀਜੈ; ਭਈ [4]ਸਿਬਾਲੁ ॥
	੪	੨੬	ਝੂਰਿ ਮਰੈ; ਦੇਖੈ [5]ਪਰਮਾਦੁ ॥
	੫	੨੬	ਝੂਰਿ ਝੂਰਿ ਝਖਿ; ਮਾਟੀ ਰਲਿ ਜਾਇ ॥
	੮	੨੭	ਗੁਰਿ ਕਹਿਆ; ਸਾ ਕਾਰ ਕਮਾਵਹੁ ॥
			ਗੁਰ ਕੀ ਕਰਣੀ; ਕਾਹੇ [6]ਧਾਵਹੁ ॥
	੯	੨੯	ਟੂਟੈ ਨੇਹੁ; ਕਿ ਬੋਲਹਿ [7]ਸਹੀ ॥
			ਟੂਟੈ [8]ਬਾਹ; ਦੁਹੂ ਦਿਸ ਗਹੀ ॥

੧ ਸੌ ਗੁਣੀ। ੨ ਛਿਆਨਿਤ=ਨਾਸ ਰੂਪ, ਝੂਠਾ। ੩ ਫਿਰਕੇ। ੪ ਸੁਕੇ ਜਾਲੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ। ੫ ਪਰਮ ਆਦੀ ਸਰੂਪ ਵਾ ਹੰਕਾਰ। ੬ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਨੱਸਦੇ ਹੋ? ੭ ਸਖੀ ਜਿਹੜੀ ਸਾਹਮਣੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ੮ ਬਾਂਹ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਬ੍ਰਿਤੀ ਖਿਚੋ ਤਾਣ ਵਿਚ ਟੁਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੩੩	੯	੨੯	ਟੂਟਿ ਪਰੀਤਿ ਗਈ; ਬੁਰ ਬੋਲਿ ॥
	੧੨	੨੯	ਪਰ ਘਰਿ ਜਾਤੀ; ਠਾਕਿ ਰਹਾਈ ॥
			ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਈ; ਠਾਕ ਨ ਪਾਈ ॥
	੧੪	੩੦	[1]ਡਾਹਪਣਿ ਤਨਿ ਸੁਖੁ ਨਹੀ;
			ਬਿਨੁ ਡਰ, [2]ਬਿਣਠੀ ਡਾਰ ॥ (ਡਾਹੱਪਣਿ ਬੋਲੋ)
੬੩੪	੨	੩੨	ਣਾ ਕੋ ਮੇਰਾ ਕਿਸੁ [3]ਗਹੀ; ਣਾ ਕੋ ਹੋਆ ਨ ਹੋਗੁ ॥
	੬	੩੩	ਤਤੁ ਚੁਗਹਿ ਮਿਲਿ ਏਕ ਸੇ;
			ਤਿਨ ਕਉ ਫਾਸ ਨ ਰੰਚ ॥
			ਉਡਹਿ ਤ ਬੇਗੁਲ ਬੇਗੁਲੇ; ਤਾਕਹਿ ਚੋਗ ਘਣੀ ॥
	੧੯	੩੭	ਨਾ ਨਾ ਕਰਤ ਨ ਛੂਟੀਐ;
			ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਜਮ ਪੁਰਿ ਜਾਹਿ ॥
੬੩੫	੨	੩੭	ਥਾਕਿ ਰਹੀ ਕਿਵ ਅਪੜਾ; ਹਾਥ ਨਹੀ, ਨਾ ਪਾਰੁ ॥
	੫	੩੯	ਨਾ ਤਿਸੁ; ਸੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਸੰਤਾਪੁ ॥
			ਕਿਉ ਆਵਣ ਜਾਣਾ ਵੀਸਰੈ; ਝੂਠੁ ਬੁਰਾ, ਖੈ ਕਾਲੁ ॥
	੮	੩੯	ਜਿਉ ਮਛੁਲੀ; ਫਾਥੀ ਜਮ ਜਾਲਿ ॥
	੯	੩੯	ਇਵ ਛੂਟੈ; ਫਿਰਿ ਫਾਸ ਨ ਪਾਇ ॥
	੧੪	੪੧	ਸਰ ਭਰਿ ਸੋਖੇ ਭੀ ਭਰਿ ਪੋਖੇ;ਸਮਰਥ ਵੇਪਰਵਾਹੇ ॥
੬੩੬	੧	੪੨	ਗੜ ਮੰਦਰ ਮਹਲ਼ਾ ਕਹਾ; ਜਿਉ ਬਾਜੀ ਦੀ [4]ਬਾਣੁ ॥
			(੨) ਦੀਬਾਣੁ

---

੧ ਭਟਕਣੇ ਕਰਕੇ, ਚਤੁਰਾਈ (ਡਾਹਪਣ ਸਿੰਧੀ ਬੋਲੀ ਹੈ) ੨ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੩ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਾਂ। ੪ ਬਾਜੀ ਦੀ ਬਣਾਵਟ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੩੬	੨	੪੨	ਆਪੇ, ਚਤੁਰੁ ਸਰੂਪੁ ਹੈ; ਆਪੇ ਜਾਣੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥
	੫	੪੩	ਜੀਉ [1]'ਸਮਪਉ' ਆਪਣਾ; ਤਨੁ ਮਨੁ ਆਗੈ ਦੇਉ॥ (ਸਮੱਪਉ ਬੋਲੋ)
	੭	੪੪	ਰਾਹੁ ਬੁਰਾ [2]ਭੀਹਾਵਲਾ; [3]ਸਰ [4]ਡੂਗਰ [5]ਅਸਗਾਹ ॥
	੧੨	੪੫	ਚਾਕਰੁ ਕਹੀਐ ਖਸਮ ਕਾ; [6]ਸਉਹੇ ਉਤਰ ਦੇਇ ॥
	੧੪	੪੬	ਨਰਕ ਨਿਵਾਰਣੁ ਨਰਹ ਨਰੁ; ਸਾਚਉ ਸਾਚੈ ਨਾਇ ॥
	੧੭	੪੭	ੜਾੜੈ; ਰੂੜਾ ਹਰਿ ਜੀਉ ਸੋਈ ॥
੯੩੭	੬	੪੯	ਖਸਮੁ ਪਛਾਣੈ ਆਪਣਾ; ਖੂਲੈ, 'ਬੰਧੁ' ਨ ਪਾਇ॥ (੨) ਬੰਧਨ
੯੩੮	੩	੫੪	[7]ਸਚੀ ਪਟੀ ਸਚੁ ਮਨਿ; ਪੜੀਐ ਸਬਦੁ, ਸੁ ਸਾਰੁ॥
			ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ [8]ਸਿਧਗੋਸਟਿ
	੮	੨	ਕਿਆ ਭਵੀਐ; ਸਚਿ ਸੂਚਾ ਹੋਇ ॥
	੧੩	੪	ਚਰਪਟੁ ਬੋਲੈ, [9]ਅਉਧੂ ਨਾਨਕ; ਦੇਹੁ ਸਚਾ ਬੀਚਾਰੋ॥
	੧੪	੪	ਸਾਚੁ ਕਹਹੁ, ਤੁਮ [10]ਪਾਰਗਰਾਮੀ; ਤੁਝੁ, ਕਿਆ [11]ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ॥ (ਪਾਰ-ਗਰਾਮੀ ਬੋਲੋ)

੧ ਅਰਪਣਾ ਕਰੋ । ੨ ਭੈ ਦਾਇਕ। ੩ ਸਮੁੰਦਰ ਸੰਸਾਰ । ੪ ਪਹਾੜ ਪੰਜ ਕੋਸ਼। ੫ ਡੂੰਘਾ। ੬ ਸਾਹਮਣੇ । ੭ ਸ਼ਰਧਾ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਪੱਟੀ। ੮ ਸਿਧ ਸਿਧੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਗੋਸ਼ਟ=ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ ਚਰਚਾ, ਤਥਾ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ੯ ਅਉਧੂਤ, ਸੁਧ, ਵਿਰਕਤ। ੧੦ ਸਮੂੰਹ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਏ। ੧੧ ਉਤਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ, ਉਠਦੇ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕਰਕੇ ਉਤਰ ਦਾ ਨਾਮ ਬੈਸਣ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੩੮	੧੫	੫	ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ, ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ; ਮੁਰਗਾਈ, [1]ਨੈ [2]ਸਾਣੇ ॥ (੨) [3]ਨੈਸਾਣੇ
੯੩੯	੧	੭	ਗੋਰਖ [4]ਪੂਤੁ, [5]ਲੋਹਾਰੀਪਾ ਬੋਲੈ; ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ, ਬਿਧਿ ਸਾਈ ॥
	੯	੧੧	ਊਂਧਉ ਖਪਰ; ਪੰਚ ਭੂ, ਟੋਪੀ ॥ ਕਾਇਆ [6]ਕੜਾਸਣੁ; ਮਨੁ ਜਾਗੋਟੀ ॥
	੧੫	੧੫	ਨਾਨਕ ਹਉਮੈ ਮੇਟਿ; ਸਮਾਇ ॥
੯੪੦	੯	੨੨	ਏਸੁ ਸਬਦ ਕਉ, ਜੋ [7]ਅਰਬਾਵੈ; ਤਿਸੁ ਗੁਰ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਈ ॥
	੧੧	੨੩	ਅਕਲਪਤ [8]ਮੁਦ੍ਰਾ, ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਬੀਚਾਰੀਅਲੇ; ਘਟਿ ਘਟਿ ਸਾਚਾ, ਸਰਬ ਜੀਆ ॥ (ਅਕੱਲਪਤ ਬੋਲੋ)
੯੪੧	੨	੨੫	ਨਾਨਕ ਤਾਰੇ ਤਾਰਣ-ਹਾਰਾ; ਹਉਮੈ ਦੂਜਾ, ਪਰਹਰਿਆ ॥
	੩	੨੬	ਮਨਮੁਖਿ ਭਰਮਿ; ਭਵੈ [9]ਬੇਬਾਣਿ ॥ ਵੇ-ਮਾਰਗਿ ਮੂਸੈ; ਮੰਤ੍ਰਿ ਮਸਾਣਿ ॥ ਸਬਦੁ ਨ ਚੀਨੈ; ਲਵੈ [10]ਕੁਬਾਣਿ ॥
	੪	੨੭	ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਣੀ; ਅਘੜੁ ਘੜਾਵੈ ॥

---

੧ ਨਦੀ ਦੇ । ੨ ਸਾਹਮਣੇ । ੩ ਖੰਭਾਂ ਨੂੰ ਭਿੱਜਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ । ੪ ਚੇਲਾ । ੫ ਸਿਧ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ । ੬ ਲੱਕ ਨੂੰ ਕੜਨ ਵਾਲਾ ਜੰਜੀਰ । ੭ ਅਰਥ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ । ੮ ਨਿਸ਼ਾਨੀ । ੯ ਉਜਾੜ ਵਿਚ, ਖੋਟੀ ਆਦਤ । ੧੦ ਖੋਟੀ ਬਾਣੀ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੪੧	੫	੨੭	ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਰਮਲ; ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ॥
			ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਵਿਤ੍ਰੁ; ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥
			ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ; ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ॥
	੯	੨੯	ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਬਹੈ; ਸ-ਪਰਵਾਰਿ ॥
	੧੦	੨੯	ਨਾਨਕ ਹਉਮੈ ਜਾਲਿ; ਸਮਾਈ ॥
	੧੦	੩੦	ਤਿਸ ਮਹਿ, ਓਪਤਿ ਖਪਤਿ; ਸੁ ਬਾਜੀ ॥
	੧੨	੩੧	ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਸਟ ਸਿਧੀ; ਸਭਿ ਬੁਧੀ ॥
	੧੩	੩੧	ਗੁਰਮੁਖਿ; ਪਰਵਿਰਤਿ ਨਰਵਿਰਤਿ, ਪਛਾਣੈ ॥
੬੪੨	੯	੩੯	ਬਿਨੁ ਗੁਰ; ਬਿਸੀਅਰੁ ਡਸੈ, ਮਰਿ ਵਾਟ ॥
			ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨਹੀ; ਬਿਖੁ ਖਾਇ ॥
	੧੩	੪੦	ਰਾਮਚੰਦਿ; ਮਾਰਿਓ, [1]ਅਹਿ ਰਾਵਣੁ ॥
	੧੪	੪੦	ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਇਰਿ; ਪਾਹਣ ਤਾਰੇ ॥
			ਗੁਰਮੁਖਿ; ਕੋਟਿ ਤੇਤੀਸ ਉਧਾਰੇ ॥
	੧੬	੪੧	ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ; ਬੰਧੁ ਨ ਪਾਇ ॥
੬੪੩	੪	੪੫	[2]ਹਿਵੈ ਕਾ ਘਰੁ ਮੰਦਰੁ; ਅਗਨਿ [3]ਪਿਰਾਹਨੁ ॥
	੬	੪੬	ਹਉ ਹਉ ਮੈ ਮੈ; ਵਿਚਹੁ ਖੋਵੈ ॥
	੮	੪੭	ਸਬਦੁ ਵਸੈ; ਸਚੁ ਅੰਤਰਿ ਹੀਆ ॥
	੧੦	੪੮	ਕਵਨ ਮੁਖਿ; ਕਾਲੁ ਜੋਹਤ ਨਿਤ ਰਹੈ ॥

੧ ਹੰਕਾਰੀ ਰਾਵਣ । ੨ ਬਰਫ ਦਾ । ੩ ਚੋਲਾ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੪੩	੧੫	੫੧	[੧]ਅੰਤਰਿ ਸੁੰਨੰ [੨]ਬਾਹਰਿ ਸੁੰਨੰ; [੩]ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸੁੰਨੰ [੪]ਮਸੁੰਨ ॥
	੧੯	੫੩	[੫]ਨਉ ਸਰ ਸੁਭਰ; [੬]ਦਸਵੈ ਪੂਰੇ ॥
੯੪੪	੫	੫੫	ਨਾਨਕ; ਮਨਮੁਖਿ ਨ ਬੂਝੈ ਗਵਾਰੁ ॥
	੭	੫੭	ਸਾਚੁ ਵਖਰੁ ਧਨੁ; ਪਲੈ ਹੋਇ ॥
	੮	੫੭	ਸਹਜਿ ਰਤਾ; ਬੂਝੈ ਪਤਿ ਹੋਇ ॥
	੧੦	੫੮	[੭]ਤ੍ਰੈ ਸਤ ਅੰਗੁਲ, [੮]ਵਾਈ ਕਹੀਐ; ਤਿਸੁ ਕਹੁ ਕਵਨੁ ਅਧਾਰੋ ॥
	੧੭	੬੦	[੯]ਸੁਖਮਨਾ [੧੦]ਇੜਾ [੧੧]ਪਿੰਗੁਲਾ [੧੨]ਬੂਝੈ; ਜਾ ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਏ ॥
੯੪੫	੧੨	੬੫	ਖਾਵੈ ਦੂਖ, ਭੂਖ ਸਾਚੇ ਕੀ; ਸਾਚੇ ਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਿ ਰਹੈ ॥
	੧੩	੬੫	ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਸਚੁ ਸੁਭਾਖੈ; ਸਚਿ [੧੩]ਰਪੈ, ਰੰਗੁ ਕਬਹੂ ਨ ਜਾਵੈ ॥

੧ ਸੁਪਨੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਅਫੁਰ ਰੂਪ ਹੈ । ੨ ਜਗਤ ਰੂਪ ਵੀ ਅਫੁਰ ਰੂਪ ਹੈ । ੩ ਸੁਖੋਪਤਿ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵੀ ਅਫੁਰ ਰੂਪ ਹੈ। ੪ ਜੜ੍ਹ ਨਹੀਂ, ਜੜ੍ਹਤਾਈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਚੇਤਨ ਹੈ, ਹੈ ਅਫੁਰ ਤੇ ਹੈ ਚੇਤਨ। ੫ ਨਵਾਂ ਗੋਲਕਾਂ ਵਲੋਂ ਸਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ । ੬ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾਵੇ । ੭ ਦਸ, ਅੰਗਲ=ਉਂਗਲਾਂ । ੮ ਹਵਾ । ੯ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਨਾੜੀ । ੧੦ ਖੱਬੀ ਸੁਰ ਚੰਦਰਮਾਂ ਦੀ। ੧੧ ਸੱਜੀ ਸੁਰ ਸੂਰਜ ਦੀ। ੧੨ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਉਤਾਰਨਾ, ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ ਤੇ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਸਮਝੇ । ੧੩ ਰੰਗੀ ਜਾਣੇ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੪੫	੧੪	੬੬	ਜਾ ਇਹੁ ਹਿਰਦਾ, ਦੇਹ ਨ ਹੋਤੀ;
			ਤਉ ਮਨੁ ਕੈਠੈ ਰਹਤਾ ॥
	੧੫	੬੬	ਰਕਤੁ ਬਿੰਦੁ ਕੀ, ਮੜੀ ਨ ਹੋਤੀ;
			ਮਿਤਿ ਕੀਮਤਿ ਨਹੀ ਪਾਈ ॥
			ਵਰਨੁ ਭੇਖੁ ਅਸ ਰੂਪੁ ਨ ਜਾਪੀ;
			ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਪਸਿ ਸਾਚਾ ॥
			(੨) ਅਸਰੂਪ
	੧੮	੬੭	ਰੂਪੁ ਨ ਰੇਖਿਆ ਜਾਤਿ ਨ ਹੋਤੀ;
			ਤਉ ਅਕੁਲੀਣਿ ਰਹਤਉ, ਸਬਦੁ ਸੁ ਸਾਰੁ ॥
੯੪੬	੫	੬੯	ਗੁਰਮੁਖਿ; ਸਾਚੁ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੈ ਕੋਇ ॥
	੬	੬੯	ਗੁਰਮੁਖਿ; ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਪਛਾਣੈ ॥
	੯	੭੦	ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਗੁਰ; ਮੂਆ ਜਨਮੁ ਹਾਰਿ ॥
	੧੧	੭੧	ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਏ; ਸੋ ਜਾਣੈ ॥
	੧੪	੭੨	ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਨਾਮੁ ਪਾਈਐ ਅਉਧੂ;
			ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਤਾ ਹੋਈ ॥
	੧੬	੭੩	ਮਾਗਹਿ ਨਾਮੁ, ਪਾਇ ਇਹ ਭਿਖਿਆ;
			ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕਉ ਕੁਰਬਾਣੈ ॥
	੧੭	੭੩	ਅਬਿਨਾਸੀ ਪ੍ਰਭਿ ਖੇਲੁ ਰਚਾਇਆ;
			ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋਝੀ ਹੋਈ ॥
			ਨਾਨਕ ਸਭਿ ਜੁਗ ਆਪੇ ਵਰਤੈ;
			ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੩ ॥
			ਜੋਧੈ ਵੀਰੈ, ਪੂਰਬਾਣੀ ਕੀ ਧੁਨੀ ॥
੯੪੭	੧੩	੧	[੧]ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ; ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ ॥ (ਇਹ ਪੰਗਤੀ ਏਸ ਵਾਰ ਦੀ ਹਰ ਇਕ ਪਉੜੀ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੈ)
	੧੪	੨	ਤੈ ਸਹ, ਬਾਤ ਨ ਪੁਛੀਆ; ਕਬਹੂ ਨ, ਲਾਈ ਪਾਇ ॥
	੧੬	੨	ਵੇਕੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਪਾਈਅਨੁ; ਸਭ ਹੁਕਮਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਸਮਾਹੀ ॥

---

੧ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਰਚ ਕੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਨੌਂ ਧੁਨਾਂ ਚਾਹੜੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਰਾਮਕਲੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬਾਬਤ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਤੀਜੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਲਿਖਾਈਆਂ ਹਨ ਗਿਣਤੀ ਦੀਆਂ ੨੧ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਗਰੋਂ (ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ) ਇਹ ਤੁਕ ਹਰ ਪਉੜੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨੀ ਭਾਵ ਇੱਕੀ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੈ । ਧੁਨ ਵਾਲੀ ਵਾਰ ਦੀ ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ ਛੇ ਤੁਕਾਂ ਸਨ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਤੁਕ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਛੇ ਤੁਕੀ ਵਾਰ ਦੀ ਧੁਨ ਬਣਾਈ ਹੈ । ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਧੁਨਾਂ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਧਿਆਇ ਵਿਚ ਜੋ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਲਿਖਾਈਆਂ ਹਨ ਟਕਸਾਲੀ ਗਿਆਨੀ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਯਾਇ ਵਿਚ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਟਕਸਾਲੀ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਯਾਇ ਟੀਕਾ ਫਰੀਦ ਕੋਟ ਆਦਿ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਆਗਿਆ ਦੱਸੀ ਹੈ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੪੮	੫	੩	ਇਕਨਾ ਨੋ ਨਾਉ ਬਖਸਿਓਨੁ; ਅਸਥਿਰੁ ਹਰਿ ਸਤੀ ॥ (ਸੱਤੀ ਬੋਲੋ)
	੬	੩	ਏਨਾ ਨੋ ਭਉ ਅਗਲਾ; ਪੂਰੀ ਬਣਤ ਬਣਤੀ ॥ (ਬਣੱਤੀ ਬੋਲੋ)
	੮	੪	ਰਾਮ ਕਸਉਟੀ ਸੋ ਸਹੈ; ਜੋ ਮਰ ਜੀਵਾ ਹੋਇ ॥
੯੪੯	੩	੬	[1]ਅਭਿਆਗਤ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ; ਜਿਨ ਕੇ ਚਿਤ ਮਹਿ ਭਰਮੁ ॥ (ਅਭਿਆ-ਗਤ ਬੋਲੋ)
	੬	੬	ਅੰਬਰੁ ਧਰਤਿ ਵਿਛੋੜਿਅਨੁ; ਵਿਚਿ ਸਚਾ [2]ਅਸਰਾਉ ॥
	੯	੭	[3]ਰੈਣਾਇਰ ਮਾਹਿ, ਅਨੰਤੁ ਹੈ; ਕੂੜੀ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥
	੧੨	੭	ਇਕਸੁ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਵਿਣੁ; ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਵਾਸੁ ॥
	੧੪	੭	ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਰੇ ਕਰਾਇਆ ਸਭੁ ਕੋ; ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਵ ਹਰਿ ਗੁਣ-ਤਾਸੁ ॥
	੧੫	੭	ਛਤੀਹ ਜੁਗ ਗੁਬਾਰੁ ਸਾ; ਆਪੇ ਗਣਤ ਕੀਨੀ ॥
੯੫੦	੫	੮	ਸੈਸਾਰੈ ਵਿਚਿ ਸੋਭ ਨ ਪਾਇਨੀ; ਅਗੈ ਜਿ ਕਰੇ, ਸੁ ਜਾਣੈ ਕਰਤਾਰੁ ॥
	੧੪	੯	ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨੇ, ਸੋ ਭਗਤੁ ਹੋਇ; ਵਿਣੁ ਮੰਨੇ ਕਚੁਨਿ ਕਚੁ ॥

੧ ਅਤਿਥੀ, ਵਿਰਕਤ, ਸੰਤ। ੨ ਆਸਰਾ। ੩ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੫੧	੧	੯	ਜਨ ਨਾਨਕ ਜਿਸਦੇ ਏਹਿ ਚਲਤ ਹਹਿ;
			ਸੋ ਜੀਵਉ ਦੇਵਣਹਾਰੁ ॥
	੫	੧੦	ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ, ਬਿਆਸ ਸੁਕ ਨਾਰਦ;
			ਬਚਨ ਸਭ [੧]ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰੇਨਿ ॥
	੧੧	੧੦	ਜਿਨ ਕਉ, [੨]ਪੋਤੈ ਪੁੰਨੁ ਹੈ; ਤਿਨ੍ [੩]ਵਾਤਿ [੪]ਸਿਪੀਤੀ ॥
	੧੨	੧੧	ਸਤੀ ਪਾਪੁ ਕਰਿ; ਸਤੁ ਕਮਾਹਿ ॥
			('ਸਤੀ' ਤੇ 'ਸਤੁ' ਢਿੱਲੇ ਬੋਲੋ)
			ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ; ਘਰਿ ਦੇਵਣ ਜਾਹਿ ॥
੬੫੨	੭	੧੨	ਨਾ ਸਤਿ ਦੁਖੀਆ, ਨਾ ਸਤਿ ਸੁਖੀਆ;
			ਨਾ ਸਤਿ, ਪਾਣੀ ਜੰਤ ਫਿਰਹਿ ॥
	੧੫	੧੨	[੫]ਅਉ [੬]ਹਠ, [੭]ਪਟਣ ਮਹਿ; ਭੀਖਿਆ ਕਰੈ ॥
੬੫੩	੩	੧੨	[੮]ਆਸਤਿ [੯]ਨਾਸਤਿ; ਏਕੋ ਨਾਉ ॥
			ਕਉਣੁ ਸੁ ਅਖਰੁ; ਜਿਤੁ ਰਹੈ [੧੦]ਹਿਆਉ ॥
	੧੩	੧੩	ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੇਸੀਆ; ਬੈਠਾ ਕਢਿ ਵਹੀ ॥
			[੧੧]ਤਲਬਾ ਪਉਸਨਿ [੧੨]ਆਕੀਆ; ਬਾਕੀ ਜਿਨਾ ਰਹੀ ॥
			ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ; ਹੋਸੀ ਆਇ [੧੩]ਤਈ ॥

---

੧ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬਚਨ ਕਰਨੇ । ੨ ਖਜ਼ਾਨੇ । ੩ ਮੁਖ । ੪ ਸਿਫਤ ਵਾ ਵਾਤਿਸਿ ਪੀਤੀ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਤਾ ਹੈ । ੫ ਪੁਨਾ । ੬ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ । ੭ ਸ਼ਹਿਰ, ਸਰੀਰ । ੮ ਆਸਤਕ,ਸ਼ਰਧਾਲੂ । ੯ ਨਾਸਤਕ, ਨਾਸ ਰੂਪ ਸਮਝੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ । ੧੦ ਲੱਜਿਆ ਰਹਿ ਆਵੇ ਵਾ ਹਿਰਦਾ ਟਿਕੇ । ੧੧ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸੱਦੇ ਪੈਣਗੇ । ੧੨ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ । ੧੩ ਤਈਨਾਤ=ਮੁਕਰਰ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੫੩	੧੯	੧੪	ਸਹੰਸਰ [1]ਦਾਨ ਦੇ; ਇੰਦ੍ਰ ਰੋਆਇਆ ॥
	੧੯	੧੪	ਅਜੈ ਸੁ ਰੋਵੈ; ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ ॥ (ਅ-ਜੈ ਬੋਲੋ)
੯੫੪	੨	੧੪	ਜਿਨ ਕੈ; ਸੁਆਮੀ ਰਹਤ ਹਦੂਰਿ ॥
			[2]ਏਕੀ ਕਾਰਣਿ; ਪਾਪੀ ਭਇਆ ॥
			ਰੋਵਹਿ ਸੇਖ; ਮਸਾਇਕ ਪੀਰ ॥
	੧੦	੧੫	ਰਤਨਾ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਈ; ਆਵੈ ਆਪੁ ਲਖਾਇ ॥
	੧੬	੧੬	ਮਃ ੨ ॥ ਸਾਹਿਬਿ ਅੰਧਾ ਜੋ ਕੀਆ; ਕਰੇ ਸੁਜਾਖਾ ਹੋਇ ॥ (ਇਥੇ 'ਮਹਲਾ ੨' ਸੁਧ ਹੈ)
੯੫੫	੨	੧੬	ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਜਾਣਿਆ; ਸਚੁ ਪਰਗਟੀਐਸਾ ॥
	੩	੧੭	ਲਬੁ ਵਤ੍ਰੁ, [3]ਦਰੋਗੁ ਬੀਉ; ਹਾਲੀ ਰਾਹ, [4]ਕੁਹੇਤ ॥ (ਵੱਤ੍ਰ ਬੋਲੋ)
			ਹਲੁ ਬੀਚਾਰੁ, ਵਿਕਾਰ ਮਣ; ਹੁਕਮੀ ਖਟੇ ਖਾਇ ॥
	੪	੧੭	ਭਉ ਭੁਇ, ਪਵਿਤੁ ਪਾਣੀ; ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ, ਬਲੇਦ ॥
			ਹਲੁ ਹਲੇਮੀ, ਹਾਲੀ ਚਿਤੁ; ਚੇਤਾ ਵਤ੍ਰੁ, ਵਖਤ ਸੰਜੋਗੁ ॥
	੧੧	੧੮	ਜੀਆ ਕਾ ਆਹਾਰੁ, ਜੀਅ; ਖਾਣਾ ਏਹੁ ਕਰੇਇ ॥
	੧੯	੧੯	ਇਉ ਪਤਿ ਪਾਟੀ, ਸਿਫਤੀ ਸੀਪੈ; ਨਾਨਕ ਜੀਵਤ ਜੀਵੈ ॥
੯੫੬	੨	੧੯	ਸਬਦੇ ਸਾਣ; ਰਖਾਈ ਲਾਇ ॥
			ਗੁਣ ਕੀ [5]ਥੇਕੈ; ਵਿਚਿ ਸਮਾਇ ॥
			ਤਿਸਦਾ ਕੁਠਾ; ਹੋਵੈ ਸੇਖੁ ॥

੧ ਡੰਨ। ੨ ਇਕੋ ਕਾਰਨ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਨਾ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਜਨਮੇਜਾ। ੩ ਝੂਠ। ੪ ਖੋਟੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਹੇਤ। ੫ ਗੁਥਲੀ, ਮਿਆਨ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੫੬	੩	੧੯	ਨਾਨਕ ਦਰਿ; ਦੀਦਾਰਿ ਸਮਾਇ ॥
	੫	੧੯	ਭਗਤ ਸੋਹਨਿ ਗੁਣ ਗਾਵਦੇ; ਗੁਰਮਤਿ ਅਚਲੈ ॥ (ਅਚੱਲੈ ਬੋਲੋ)
	੮	੨੦	ਨਾ ਕਿਛੁ ਆਸਾ ਹਥਿ ਹੈ; ਕੇਉ ਨਿਰਾਸਾ ਹੋਇ ॥
	੧੪	੨੧	ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੌ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ; ਜਿਨ੍ਹਾ ਧੁਰੇ ਪੈਯਾ ਪਰਵਾਣਾ ॥ ('ਪੈਯਾ' ਨੂੰ ਪਇਆ ਬੋਲਣਾ)
			ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੫
੯੫੭	੫	੧	ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ, ਵੇਖਾਲਿਆ; (ਵੇਖਾਲਿਆ ਦਾ ਵੱਵਾ ਸੁਧ ਹੈ)
	੭	੧	ਕੁਦਰਤਿ ਕੀਮ, ਨ ਪਾਇ; ਅਲਖ [1]ਬ੍ਰਹਮਟਿਆ ॥
	੮	੧	ਆਪੇ ਵਡ ਪਾਤਿਸਾਹੁ; ਆਪਿ ਵਜੀਰਟਿਆ ॥ (ਵਜੀਰੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੦	੨	ਇਕ ਸੁ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਹਰਾ; ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ॥
੯੫੮	੫	੩	ਤਿਸਹੀ ਮਿਲਿਆ ਸਚੁ; ਮੰਤ੍ਰੁ ਗੁਰ ਮਨਿ ਧਰੈ ॥
	੫	੪	ਧੰਨੁ ਸੁ ਰਾਗ [2]ਸੁਰੰਗੜੇ; ਆਲਾਂਪਤ ਸਭ ਤਿਖ ਜਾਇ ॥
	੯	੪	ਜਨ ਨਾਨਕ ਪਾਇਆ ਅਗਮ ਰੂਪੁ; ਅਨਤ ਨ ਕਾਹੂ ਜਾਇ ॥
	੧੧	੪	ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਲਗਾ ਸੇਵ ਹਰਿ; ਉਧਰਿਆ ਸਗਲ ਸੰਸਾਰੁ ॥
	੧੪	੪	ਓਨਾ ਪਿਆਰਾ ਰਬੁ; ਓਨਾਹਾ ਜੋਗਈ ॥

---

੧ ਬ੍ਰਹਮ ਅਟਿਆ=ਪੂਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

੨ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਪੁਤ, ਅਨੰਦ-ਦਾਇਕ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੫੮	੧੯	੫	ਹਰਿ ਇਕਸੈ ਦੀ ਮੈ ਟੇਕ ਹੈ; ਜੋ ਸਿਰਿ ਸਭਨਾ ਸਮਰਥ ॥
੯੫੯	੯	੫	ਮਨੁ ਤਨੁ ਹੋਇ ਨਿਹਾਲੁ; ਬਿੰਦਕ ਨਦਰਿ ਝਾਕੁ ॥
	੧੦	੬	[1]ਹਰਣਾਖੀ ਕੂ, ਸਚੁ ਵੈਣੁ ਸੁਣਾਈ; ਜੋ ਤਉ ਕਰੇ ਉਧਾਰਣੁ ॥ ਸੁੰਦਰ ਬਚਨ, ਤੁਮ ਸੁਣਹੁ [2]ਛਬੀਲੀ; ਪਿਰੁ, ਤੈਡਾ ਮਨ [3]ਸਾਧਾਰਣੁ ॥
	੧੩	੬	ਨਾ ਹਉ ਭੁਲੀ, ਨਾ ਮੈ ਚੁਕੀ; ਨਾ ਮੈ ਨਾਹੀ ਦੋਸਾ ॥
	੧੯	੬	ਅਠੇ ਪਹਰ ਇਕਤੈ ਲਿਵੈ; ਮੰਨੇਨਿ ਹੁਕਮੁ ਅਪਾਰੁ ॥
੯੬੦	੧	੬	ਜਿਸੁ ਤੂ ਆਵਹਿ ਚਿਤਿ; ਤਿਸੁ ਕਿ [4]ਕਾੜਿਆ ॥
	੭	੭	ਜਾ ਹੰਸ ਸਭਾ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਿ ਦੇਖਨਿ; ('ਸਭਾ' ਪੋਲਾ ਬੋਲੋ)
	੮	੭	ਉਡਰਿਆ ਵੇਚਾਰਾ ਬਗੁਲਾ; ਮਤੁ ਹੋਵੈ ਮੰਞੁ ਲਖਾਵੈ ॥
	੧੦	੭	ਸਿਖ ਹੰਸ ਸਰਵਰਿ ਇਕਠੇ ਹੋਏ; ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਹੁਕਮਾਵੈ ॥
	੧੪	੭	ਅੰਦਰਿ ਮੋਹੁ ਨਿਤ ਭਰਮਿ ਵਿਆਪਿਆ; [5]ਤਿਸਟਸਿ ਨਾਹੀ, ਦੇਹਾ ॥ (ਤਿਸਟਸਿ ਪੋਲਾ ਬੋਲੋ)
	੧੬	੭	ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਰਾਫੁ, ਨਦਰੀ [6]ਵਿਚਦੋ ਕਢੈ; ਤਾ ਉਘੜਿ ਆਇਆ [7]ਲੋਹਾ ॥

---

੧ ਸੁਰਤੀ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਹਰਨਾਂ ਸਰੀਖੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਜਗਿਆਸੂ ਸਖੀ । ੨ ਸੋਭਾ ਵਾਲੀ । ੩ ਸਹਿਤ ਆਸਰੇ ਦੇ । ੪ ਝੋਰਾ । ੫ ਇਸਥਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ੬ ਵਿਚਦੀ । ੭ ਲੋਭੀ, ਲਾਲਚੀ, ਪਾਪੀ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੬੦	੧੮	੭	ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਿਰਵੈਰੁ, ਪੁਤ੍ਰ ਸਤ੍ਰ ਸਮਾਨੇ; ਅਉਗਣ ਕਟੇ, ਕਰੇ ਸੁਧੁ ਦੇਹਾ ॥
੯੬੧	੩	੭	ਜਿਸਨੋ, ਤੂ [1]ਸੰਤੁਸਟੁ; ਕਲਮਲ ਤਿਸੁ ਖਈ ॥
	੪	੭	ਜਿਸਨੋ, ਤੂ ਕਿਰਪਾਲੁ; ਸਚਾ ਸੋ [2]ਥਿਆਈ ॥
	੧੧	੮	ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਸਚੁ; ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ॥
	੧੬	੮	ਜਿਸਨੋ, ਤੂ ਪ੍ਰਭ ਵਲਿ; ਤਿਸੁ ਕਿਆ [3]ਮੁਹਛੰਦਗੀ ॥
	੧੮	੯	ਤੁਧਹੁ ਭੁਲੇ, ਸਿ ਜਮਿ ਜਮਿ ਮਰਦੇ; ਤਿਨ ਕਦੇ ਨ ਚੁਕਨਿ ਹਾਵੇ ॥
੯੬੨	੧	੯	ਸੁਣਿ ਕੈ ਜਮ ਕੇ ਦੂਤ; ਨਾਇ ਤੇਰੈ ਛਡਿ ਜਾਹਿ ॥
	੩	੧੦	[4]ਦੂਜਾ ਤਿਸੁ ਨ ਬੁਝਾਇਹੁ; ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਾਮੁ ਦੇਹੁ ਆਧਾਰੁ ॥
	੬	੧੦	ਜਿਨ੍ਾ ਲਗੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮ; ਸਹਜ ਸੁਖ ਸਾਰੁ ॥
	੮	੧੦	ਅਵਰ ਸਿਆਣਪ ਛਾਡਿ ਦੇਹਿ; ਨਾਨਕ ਉਧਰਸਿ ਨਾਇ ॥
	੧੩	੧੧	ਹੁਕਮਿ [5]ਉਛਲੈ; ਹੁਕਮੇ ਰਹੈ ॥
	੧੭	੧੧	ਸੋ ਢਾਢੀ ਭਾਗਠੁ; ਜਿਸੁ ਸਚਾ ਦੁਆਰਬਾਰੁ ॥ (ਦੁਆਰ-ਬਾਰ ਬੋਲੋ) ਓਹੁ ਢਾਢੀ ਤੁਧੁ ਧਿਆਇ; [6]ਕਲਾਣੇ ਦਿਨੁ ਰੈਣਾਰ ॥

---

੧ ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸੰਨ। ੨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੩ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੁਹਤਾਜਗੀ।
੪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦ੍ਵੈਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਾਉਣੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਹੈ।
੫ ਉਛਾਲਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਮਨ ਸਮੁੰਦਰ। ੬ ਜਸ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੬੩	੧੧	੧੩	ਤਉ ਸਜਣ ਕੀ, ਮੈ ਕੀਮ ਨ ਪਉਦੀ; ਹਉ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਅਢੁ ਨ ਲਹਦੀ ॥
	੧੨	੧੩	[੧]ਸਸੁ [੨]ਵਿਰਾਇਣਿ ਨਾਨਕ ਜੀਉ, [੩]ਸਸੁਰਾ ਵਾਦੀ; [੪]ਜੇਠੋ [੫]ਪਉ ਪਉ ਲੂਹੈ ॥ ਹਭੇ, [੬]ਭਸੁ [੭]ਪੁਣੇਦੇ [੮]ਵਤਨੁ; ਜਾ ਮੈ ਸਜਣੁ ਤੂਹੈ ॥
	੧੭	੧੪	ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੈ ਹਭ [੯]ਵੰਞਾਈ; ਛੋੜਿਆ, ਹਭੁ ਕਿਝੁ ਤਿਆਗੀ ॥
	੧੯	੧੪	ਫਿਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਨਾਨਕ ਜੀਉ, ਹਉ [੧੦]ਫਾਵੀ [੧੧]ਥੀਈ; ਬਹੁਤੁ ਦਿਸਾਵਰੁ [੧੨]ਪੰਧਾ ॥
੯੬੪	੮	੧੫	ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਇਕੁ; ਇਕ [੧੩]ਰੀਤਾਵੀਆ ॥ ਮਨਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਪਿਆਸ; ਚਰਣ [੧੪]ਦਾਸਾਵੀਆ ॥
	੯	੧੬	ਹਭਿ ਗੁਣ ਤੈਡੇ ਨਾਨਕ ਜੀਉ, ਮੈ ਕੂ ਥੀਏ; ਮੈ ਨਿਰਗੁਣ ਤੇ, ਕਿਆ ਹੋਵੈ ॥
	੧੧	੧੬	ਦੇਹ [੧੫]ਛਿਜੰਦੜੀ, [੧੬]ਊਣ [੧੭]ਮਝੂਣਾ; ਗੁਰਿ ਸਜਣਿ, ਜੀਉ ਧਰਾਇਆ ॥ (੨) [੧੮]ਊਣਮ ਝੂਣਾ

---

੧ ਸੰਸੇ ਆਤਸਕ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਮਾਇਆ । ੨ ਵੈਰਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ੩ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਅਗਿਆਨ । ੪ ਧਰਮ ਰਾਜਾ । ੫ ਨਰਕ ਵਿਚ ਪਾ ਪਾ ਕੇ ਲੂਹੈ=ਸਾੜਦਾ ਹੈ । ੬ ਸੁਆਹ ਖੇਹ । ੭ ਛਾਣਦੇ । ੮ ਫਿਰਨ । ੯ ਛੰਡੀ । ੧੦ ਬਿਆਕੁਲ ਝੱਲੀ । ੧੧ ਹੋਈ । ੧੨ ਜੂਨਾਂ ਰੂਪੀ ਦਸੌਰਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ । ੧੩ ਮੁਜਾਦਾ । ੧੪ ਦਾਸੀ ਸਦਾਉਂਨੀ ਹਾਂ । ੧੫ ਨਾਸ ਹੋਣ ਵੇਲੇ । ੧੬ ਖਾਲੀ । ੧੭ ਹਿਰਦਾ ਸੀ । ੧੮ ਨਿੰਮੋਝੂਣੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੬੪	੧੯	੧੭	[੧]ਆਤਮੁ ਜਿਤਾ ਗੁਰਮਤੀ; [੨]ਆਗੰਜਤ [੩]ਪਾਗਾ ॥ (੨) ਆਗੰਜ ਤਪਾਗਾ
੯੬੫	੧੪	੧੯	ਜਿਸੁ ਲਿਖਿਆ ਨਾਨਕ ਦਾਸ; ਤਿਸੁ ਨਾਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਸਤਿਗੁਰਿ ਦਿਤਾ ॥
੯੬੬	੧	੨੧	ਫਰੀਦਾ [੪]ਭੂਮਿ [੫]ਰੰਗਾਵਲੀ; ਮੰਝਿ, [੬]ਵਿਸੂਲਾ ਬਾਗੁ ॥
	੮	੨੨	ਨਾਨਕ ਵਿਰਲੇ ਪਾਈਅਹਿ; ਤਿਸੁ ਜਨ, [੭]ਕੀਮ ਨ [੮]ਮੂਲ ॥

ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ, ਰਾਇ ਬਲਵੰਡਿ ਤਥਾ ਸਤੈ ਡੂਮਿ ਆਖੀ

੧ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

੯੬੬	੧੪	੧	ਨਾਉ ਕਰਤਾ, ਕਾਦਰੁ ਕਰੇ; ਕਿਉ ਬੋਲੁ ਹੋਵੈ, [੯]ਜੋਖੀਵਦੈ ॥ (੨) ਜੋ [੧੦]ਖੀਵਦੇ [੧੧]ਦੇ ਗੁਨਾ, ਸਤਿ [੧੨]ਭੈਣ ਭਰਾਵ ਹੈ; [੧੩]ਪਾਰੰਗਤਿ ਦਾਨੁ, [੧੪]ਪੜੀਵਦੈ ॥

੧ ਮਨ। ੨ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ੩ ਪਾਇਆ। ੪ ਬੁਧੀ ਰੂਪੀ ਧਰਤੀ। ੫ ਅਨੰਦ ਵਾਲੀ ਸੀ। ੬ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਿਹੁ ਵਾਲਾ ਬਾਗ। ੭ ਕੀਮਤ। ੮ ਉਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ੯ ਜੋਖਣਾ। ੧੦ ਸਰਾਹਨਾ। ੧੧ ਦੈਵੀ ਗੁਣ, ਸਤ ਆਦਿਕ ਭਾਈ। ੧੨ ਕਰੁਣਾ ਆਦਿਕ ਭੈਣਾਂ। ੧੩ ਪਰਮ ਗਤੀ ਮੋਖ। ੧੪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੬੬	੧੫	੧	ਨਾਨਕਿ [1]ਰਾਜੁ ਚਲਾਇਆ;
			[2]ਸਚੁ ਕੋਟੁ, [3]ਸਤਾਣੀ ਨੀਵ ਦੈ ॥
	੧੬	੧	[4]ਮਤਿ ਗੁਰ, ਆਤਮਦੇਵ ਦੀ;
			ਖੜਗਿ [6]ਜੋਰਿ, [7]ਪਰਾਕੁਇ ਜੀਅ ਦੈ ॥(੨) [8]ਜੀਅਦੈ
	੧੭	੧	ਸਹਿ ਟਿਕਾ ਦਿਤੋਸੁ; ਜੀਵਦੈ ॥
	੧੯	੨	ਲੰਗਰੁ ਚਲੈ ਗੁਰ ਸਬਦਿ;
			ਹਰਿ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੀ, ਖਟੀਐ ॥ (ਖੱਟੀਐ ਬੋਲੋ)
੯੬੭	੧	੨	ਖਰਚੇ ਦਿਤਿ ਖਸੰਮ ਦੀ;
			ਆਪ [9]ਖਹਦੀ, [10]ਖੈਰਿ [11]ਦਬਟੀਐ॥ (ਦਬੱਟੀਐ ਬੋਲੋ)
			(੨) ਖੈਰਿਦ [12]ਬਟੀਐ
	੩	੨	ਪੁਤ੍ਰੀ ਕਉਲੁ ਨ ਪਾਲਿਓ; ਕਰਿ ਪੀਰਹੁ ਕੰਨ੍ ਮੁਰਟੀਐ ॥ (ਮੁਰੱਟੀਐ ਬੋਲੋ)
			ਦਿਲਿ ਖੋਟੈ, ਆਕੀ ਫਿਰਨ੍ਹਿ;
			ਬੰਨ੍ਹਿ [13]ਭਾਰੁ, ਉਚਾਇਨ੍ਹਿ ਛਟੀਐ ॥ (ਛੱਟੀਐ ਬੋਲੋ)
	੫	੨	ਕਉਣੁ ਹਾਰੇ; ਕਿਨਿ [14]ਉਵਟੀਐ ॥ (ਉਵੱਟੀਐ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਗੁਰਿਆਈ ਗੱਦੀ ਦਾ ਰਾਜ। ੨ ਸੱਚ ਦਾ ਕਿਲਾ। ੩ ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਸਹਿਤ ਬਲ ਦੇ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। ੪ ਸਿਖਿਆ। ੫ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਦੀ ਇਹ ਵਾਲਾ ਹੈ। ੬ ਗਿਆਨ ਖੜਗ। ੭ ਬਲ ਵਾਲਾ। ੮ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਹੈ। ੯ ਖਹਦੀ=ਆਪ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ੧੦ ਖਰੈਤ। ੧੧ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ੧੨ ਵੰਡਦੇ ਹਨ। ੧੩ ਪਾਪਾਂ ਰੂਪੀ ਭਾਰ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਹੰਕਾਰ ਰੂਪੀ ਛੱਟ ਚੁਕਦੇ ਹਨ। ੧੪ ਜਿਤੇਗਾ, ਹਾਰਨ ਤੋਂ ਉਲਟ ਜਿਤੇਗਾ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੬੭	੫	੩	ਜਿਨਿ ਕੀਤੀ, ਸੋ ਮੰਨਣਾ; [1]ਕੋਸਾਲੁ [2]ਜਿਵਾਹੇ [3]ਸਾਲੀ ॥ (੨) ਕੋ ਸਾਲੁ
	੬	੩	ਸਤਿਗੁਰ ਆਖੈ, ਸਚਾ ਕਰੇ; ਸਾ ਬਾਤ ਹੋਵੈ [4]ਦਰਹਾਲੀ ॥
	੭	੩	ਨਾਨਕੁ ਕਾਇਆ ਪਲਟੁ ਕਰਿ; ਮਲਿ ਤਖਤੁ ਬੈਠਾ, [5]'ਸੈ' ਡਾਲੀ ॥ (ਮੱਲਿ ਬੋਲੋ) ਦਰੁ ਸੇਵੇ [6]ਉਮਤਿ ਖੜੀ; [7]ਮਸਕਲੈ ਹੋਇ [8]ਜੰਗਾਲੀ ॥ (ਮਸਕੱਲੈ ਬੋਲੋ)
	੧੧	੪	ਹੋਰਿੰਓ ਗੰਗ ਵਹਾਈਐ; ਦੁਨਿਆਈ ਆਖੈ, ਕਿ [9]ਕਿਓਨੁ ॥ ਨਾਨਕ ਈਸਰਿ ਜਗਨਾਥਿ; ਉਚ [10]ਹਦੀ ਵੈਣੁ, [11]ਵਿਰਿਕਿਓਨੁ ॥ ਮਾਧਾਣਾ ਪਰਬਤੁ ਕਰਿ, ਨੇਤ੍ਰਿ [12]ਬਾਸਕੁ; [13]ਸਬਦਿ ਰਿੜਕਿਓਨੁ ॥

---

੧ ਬੇ-ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਭਾਵ ਪੁਤ੍ਰ। ੨ ਜੇਹੜਾ। ੩ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੈ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ੪ ਛੇਤੀ। ੫ ਸੈਂਕੜੇ ਗੁਣਾਂ ਰੂਪ ਡਾਲੀਆਂ। ੬ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਸਿੱਖੀ। ੭ ਮਾਂਜਣਾ, ਸੇਵਾ ਰੂਪ ਸਿਕਲ ਕਰਨਾ। ੮ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲ ਦੀ ਬੁਧੀ। ੯ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਪੁਤਰਾਂ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦਿਤੀ ਏਹ ਉਲਟੀ ਗੰਗਾ ਵਗਾ ਦਿਤੀ, ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਲਟਾ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲ ਜੋੜ ਦਿਤੀ। ੧੦ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਉਚੇ ਵੈਣੁ=ਬਚਨ। ੧੧ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੧੨ ਬਾਸ਼ਕ ਨਾਗ ਦਾ ਨੇਤ੍ਰਾ। ੧੩ ਸਮੁੰਦਰ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ | ਤੁਕ | ਸ਼ਬਦ

੯੬੭ ੧੩ ੪ [1]ਕੁਦਰਤਿ [2]ਅਹਿ ਵੇਖਾਲੀਅਨੁ;
ਜਿਨਿ ਐਵਡ, [3]ਪਿਡ [4]ਠਿਣਕਿਓਨੁ ॥
[5]ਲਹਣੇ ਧਰਿਓਨੁ ਛਤ੍ਰੁ ਸਿਰਿ;
ਅਸਮਾਨਿ [6]ਕਿਔੜਾ ਛਿਕਿਓਨੁ ॥

੧੫ ੪ ਸਿਖਾਂ ਪੁਤ੍ਰਾਂ [7]ਘੋਖਿ ਕੈ;
ਸਭ [8]ਉਮਤਿ ਵੇਖਹੁ, ਜਿ ਕਿਓਨੁ ॥
ਜਾਂ [9]ਸੁਧੋਸੁ; ਤਾਂ ਲਹਣਾ ਟਿਕਿਓਨੁ ॥

੧੬ ੫ ਫੇਰਿ ਵਸਾਇਆ [10]ਫੇਰੁ-ਆਣਿ; ਸਤਿਗੁਰਿ ਖਾਡੂਰੁ ॥

੧੭ ੫ ਲਬੁ [11]ਵਿਣਾਹੇ ਮਾਣਸਾ; ਜਿਉ ਪਾਣੀ ਬੂਰੁ ॥
[12]'ਪਿਊ' [13]ਦਾਦੇ [14]ਜੇਵਿਹਾ; [15]ਪੋਤਾ ਪਰਵਾਣੁ ॥
(ਪਿਊ ਬੋਲੋ)

ਜਿਨਿ ਬਾਸਕੁ ਨੇਤ੍ਰੈ ਘਤਿਆ; ਕਰਿ ਨੇਹੀ [16]ਤਾਣੁ ॥

---

੧ ਸ਼ਕਤੀ। ੨ ਅਸਚਰਜ। ੩ ਬ੍ਰਹਮੰਡ। ੪ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ੫ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ। ੬ ਗਰਦਨ ਅਸਮਾਨ ਤੱਕ ਖਿੱਚਣਾ ਕੀਤੀ, ਗਰਦਨ ਫਰਾਜ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਭਾਵ ਏਥੋਂ ਲਾ ਕੇ ਅਸਮਾਨ=ਬੈਕੁੰਠ ਤਕ ਜਸ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਅਸ=ਹੈ ਮਾਨ ਜੋ ਕਿਆੜਾ=ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪ ਕਿਆਰੇ ਵਿਚੋਂ ਛਿਕਿਓਨੁ=ਖਿੱਚ ਕੇ ਕੱਢ ਦਿਤਾ। ੭ ਖੋਜ ਕੇ। ੮ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵੇਖਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੯ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖੋਜ ਲਿਆ। ੧੦ ਬਾਬਾ ਫੇਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਣ=ਪੁਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜੋਗੀ ਨੇ ਜੱਟਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਢਾਇਆ ਸੀ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਆਣ ਕੇ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਸਾਇਆ ਸੀ। ੧੧ ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੧੨ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ੧੩ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ੧੪ ਜੈਸਾ। ੧੫ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ। ੧੬ ਬਲ ਦੀ ਨੇਹੀ ਬਣਾਈ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੬੮	੩	੬	ਧਣਖੁ ਚੜਾਇਓ ਸਤ ਦਾ; ਜਸੁ [1]ਹੰਦਾ ਬਾਣੁ ॥ (ਸੱਤ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
			ਕਲਿ ਵਿਚਿ ਧੂ ਅੰਧਾਰੁ ਸਾ; ਚੜਿਆ, [2]ਰੈ ਭਾਣੁ ॥
	੪	੬	ਨਿਤ ਰਸੋਈ ਤੇਰੀਐ; ਘਿਉ ਮੈਦਾ [3]ਖਾਣੁ ॥
	੫	੬	[4]ਅਉਤਰਿਆ ਅਉਤਾਰੁ ਲੈ; ਸੋ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥
	੧੧	੭	ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਮੋਹੁ; ਮਾਰਿ ਕਢੇ ਤੁਧੁ, ਸ-ਪਰਵਾਰਿਆ ॥
	੧੨	੭	ਧੰਨੁ ਸੁ ਤੇਰਾ ਥਾਨੁ ਹੈ; ਸਚੁ ਤੇਰਾ [5]ਪੈਸਕਾਰਿਆ ॥ ਨਾਨਕੁ ਤੂ, ਲਹਣਾ ਤੂਹੈ; ਗੁਰੁ ਅਮਰੁ, ਤੂ ਵੀਚਾਰਿਆ ॥ ਗੁਰੁ ਡਿਠਾ; ਤਾ ਮਨੁ ਸਾਧਾਰਿਆ ॥
	੧੩	੮	ਆਪੀਨੈ੍ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓਨੁ; ਆਪੇ ਹੀ ਥੰਮਿ੍ ਖਲੋਆ ॥
			ਰਾਮਕਲੀ ਬਾਣੀ ਭਗਤਾ ਕੀ ਕਬੀਰ ਜੀਉ
੯੬੯	੭	੨	[6]ਉਨਮਦ ਚਢਾ, [7]ਮਦਨ ਰਸੁ ਚਾਖਿਆ; ਤ੍ਰਿਭਵਨ ਭਇਆ ਉਜਿਆਰਾ ॥ (੨) ਮਦ ਨ
	੯	੨	ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਦੁਇ, ਕੀਏ [8]ਜਲੇਤਾ; ਛੂਟਿ ਗਈ ਸੰਸਾਰੀ ॥
	੧੦	੩	ਤੂੰ ਮੇਰੋ, ਮੇਰੁ ਪਰਬਤੁ ਸੁਆਮੀ; ਓਟ ਗਹੀ, ਮੈ ਤੇਰੀ ॥

---

੧ ਜਸ ਦਾ। ੨ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਕਿਰਨਾਂ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਸੂਰਜ। ੩ ਖੰਡ,ਤਿਹਾਵਲ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ। ੪ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ੫ ਪਸਾਰਾ ਵਾ ਤੇਰੀ ਪੇਸ਼ਗੀ, ਆਗੂਪੁਣਾ। ੬ ਮਸਤੀ। ੭ ਸੁੰਦਰ। ੮ ਬਾਲਣ, ਲੱਕੜਾਂ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੬੯	੧੦	੩	ਦਾਸੁ ਕਬੀਰੁ, ਤਾਸੁ ਮਦ ਮਾਤਾ;
			[1]ਉਚਕਿ ਨ ਕਬਹੂ ਜਾਈ ॥
			(ਉਚੱਕਿ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ, ਪੋਲਾ ਬੋਲਣਾ ਹੈ)
	੧੨	੩	ਤੋਰੇ ਭਰੋਸੇ ਮਗਹਰ ਬਸਿਓ;
			ਮੇਰੇ ਮਨ ਕੀ ਤਪਤਿ ਬੁਝਾਈ ॥
	੧੫	੩	'ਅਜੈ' ਸੁ ਚੋਭ ਕਉ, [2]ਬਿਲਲ ਬਿਲਾਤੇ;
			ਨਰਕੇ ਘੋਰ ਪਚਾਈ ॥ (ਅੱਜੈ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੯੭੦	੩	੪	ਕੋਠਰੇ ਮਹਿ ਕੋਠਰੀ; ਪਰਮ ਕੋਠੀ ਬੀਚਾਰਿ ॥
	੬	੪	ਆਪਨ ਊਚ, ਨੀਚ ਘਰਿ ਭੋਜਨੁ;
	੮	ਪ	ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮਨੁ, ਮੈ ਕਾਸੀਕ ਜੁਲਹਾ;
			ਮੁਹਿ ਤੋਹਿ ਬਰਾਬਰੀ, ਕੈਸੇ ਕੈ ਬਨਹਿ ॥
	੧੧	੬	[3]ਭਵਰੁ ਏਕੁ, [4]ਪੁਹਪ ਰਸ ਬੀਧਾ;
			[5]ਬਾਰਹ ਲੇ, ਉਰ ਧਰਿਆ ॥
	੧੨	੬	[6]ਸਹਜ ਸੁੰਨਿ, ਇਕੁ [7]ਬਿਰਵਾ ਉਪਜਿਆ;
			[8]ਧਰਤੀ [9]ਜਲਹਰੁ ਸੋਖਿਆ ॥ (੨) ਜਲ ਹਰੁ

੧ ਉਥਾਨ ਹੋਣਾ, ਉਤਰਨਾ। ੨ ਇਕ ਰਸ ਜਾਂ ਬਿਲਲਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ। ੩ ਜਗਿਆਸੂ। ੪ ਫੁਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ। ੫ ਬਾਰਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲਾ ਮੰਤ੍ਰ ਜਾਂ ਪੰਜੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ, ਪੰਜੇ ਕਰਮ ਇੰਦਰੇ, ਮਨ ਬੁਧ. ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਰਿਆ। ੬ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸੁੰਨ ਅਫੁਰ ਰੂਪ। ੭ ਬੂਟਾ। ੮ ਬੁਧੀ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ। ੯ ਪਦਾਰਥਾਂ ਰੂਪੀ ਜਲ ਸੁਕਾ ਦਿਤਾ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੭੦	੧੩	੭	[1]ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਮੋਨਿ, ਦਇਆ ਕਰਿ ਝੋਲੀ; ਪਤ੍ਰ ਕਾ ਕਰਹੁ [2]ਬੀਚਾਰੁ ਰੇ ॥
	੧੮	੮	ਭਵ ਨਿਧਿ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਚਿੰਤਾਮਨਿ; ਇਕ ਨਿਮਖ, ਨ ਇਹੁ ਮਨੁ ਲਾਇਆ ॥
੯੭੧	੧	੮	ਪਰ ਧਨ ਪਰ [3]ਤਨ ਪਰ ਤੀ ਨਿੰਦਾ; ਪਰ ਅਪਬਾਦੁ ਨ ਛੂਟੈ ॥
	੮	੯	ਜਿਹ ਸਿਮਰਨ; ਨਾਹੀ [4]ਨਨਕਾਰੁ ॥
	੧੦	੯	ਸੋ ਦੀਪਕੁ; ਅਮਰਕੁ ਸੰਸਾਰਿ ॥
	੧੧	੯	ਸੋ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿ; ਨਹੀ ਰਾਖੁ ਉਤਾਰਿ ॥
	੧੯	੧	ਬੰਧਚਿ; ਬੰਧਨੁ ਪਾਇਆ ॥
੯੭੨	੩	੧	ਚੂਕੀਅਲੇ; ਮੋਹ [5]ਮਇ ਆਸਾ ॥
	੭	੩	ਦੁਨੀਆ ਹੁਸੀਆਰ [6]ਬੇਦਾਰ; ਜਾਗਤ [7]'ਮੁਸੀਅਤਹਉ', ਰੇ ਭਾਈ ॥ ਨਿਗਮ ਹੁਸੀਆਰ ਪਹਰੂਆ; ਦੇਖਤ, ਜਮੁ ਲੇ ਜਾਈ ॥
	੯	੩	[8]ਨਾਲੀਏਰ ਫਲੁ, [9]ਸੇਬਰਿ ਪਾਕਾ; ਮੂਰਖ ਮੁਗਧ ਗਵਾਰ ॥
	੧੦	੩	ਕਹਿ ਕਮੀਰ, ਕੁਲ ਜਾਤਿ ਪਾਂਤਿ ਤਜਿ; ਚੀਟੀ ਹੋਇ, ਚੁਨਿ ਖਾਈ ॥

੧ ਮਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਚੁਪ ਕਰਨਾ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਹੈ। ੨ ਵੀਚਾਰ ਦਾ ਪੱਤਰ। ੩ ਪਰਾਏ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਖਰਾਬੀ ਕਰਨੀ। ੪ ਰੁਕਾਵਟ। ੫ ਮੋਹ ਰੂਪ। ੬ ਖਬਰਦਾਰ। ੭ ਲੁਟੀਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ੮ ਸੰਗਤ। ੯ ਸਿੰਬਲ, ਕੁਸੰਗਤ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਬਾਣੀ ਨਾਮਦੇਉ ਜੀਉ ਕੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੭੨	੧੩	੧	ਆਨੀ-ਲੇ ਕਾਗਦੁ ਕਾਟੀ-ਲੇ ਗੂਡੀ; ਆਕਾਸ ਮਧੇ ਭਰਮੀਅਲੇ ॥
	੧੫	੧	ਆਨੀ-ਲੇ ਕੁੰਭੁ, ਭਰਾਈ-ਲੇ ਊਦਕ; ਰਾਜ-ਕੁਆਰਿ [1]ਪੁਰੰਦਰੀਏ ॥
	੧੭	੧	ਕਹਤ ਨਾਮਦੇਉ ਸੁਨਹੁ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ; ਬਾਲਕੁ, ਪਾਲਨ ਪਉਢੀਅਲੇ ॥
	੧੯	੨	ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ, ਸਾਸਤ੍ਰ ਆਨੰਤਾ; ਗੀਤ 'ਕਬਿਤ', ਨ ਗਾਵਉ-ਗੋ ॥ ('ਕਬਿੱਤ' ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੬੭੩	੯	੪	ਬਾਨਾਰਸੀ ਤਪੁ ਕਰੈ, ਉਲਟਿ ਤੀਰਥਿ ਮਰੈ; ਅਗਨਿ ਦਹੈ, ਕਾਇਆ [2]ਕਲਪੁ ਕੀਜੈ ॥
	੧੦	੪	ਅਸੁਮੇਧ ਜਗੁ ਕੀਜੈ, ਸੋਨਾ [3]ਗਰਭ ਦਾਨੁ ਦੀਜੈ; ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਰਿ, ਤਊ ਨ ਪੂਜੈ॥ (ਪੂੱਜੈ ਬੋਲੋ) ਛੋਡਿ ਛੋਡਿ ਰੇ ਪਾਖੰਡੀ; ਮਨ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥
	੧੨	੪	ਕੋਟਿ ਜਉ ਤੀਰਥ ਕਰੈ, ਤਨੁ ਜਉ ਹਿਵਾਲੇ ਗਾਰੈ; ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਰਿ, ਤਊ ਨ ਪੂਜੈ ॥

---

੧ ਪੁਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ । ੨ ਚੌਹਾਂ ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ਾਰ ਚੌਕੜੀ ਤਕ ਦੇਹ ਰਖ ਲਈਏ ਵਾ ਔਸ਼ਧੀਆਂ ਆਦਿਕਾਂ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਲਪ ਤਕ ਰੱਖਦੇ ਹਨ । ੩ ਗੁਪਤ ਦਾਨ ਖੀਰੇ ਆਦਿਕਾਂ ਵਿਚ ਪਾਕੇ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੭੩	੧੫	੪	[1]ਜਸਰਥ ਰਾਇ ਨੰਦੁ, ਰਾਜਾ ਮੇਰਾ ਰਾਮਚੰਦੁ; ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਮਾ, ਤਤੁ ਰਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਜੈ ॥
			ਰਾਮਕਲੀ, ਬਾਣੀ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕੀ
	੧੮	੧	ਲੋਹਾ, ਕੰਚਨੁ [2]ਹਿਰਨ ਹੋਇ ਕੈਸੇ; ਜਉ ਪਾਰਸਹਿ ਨ ਪਰਸੈ ॥
	੧੯	੧	ਦੇਵ; ਸੰਸੈ ਗਾਂਠਿ ਨ ਛੂਟੈ ॥ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ, ਮਾਇਆ ਮਦ ਮਤਸਰ; ਇਨ ਪੰਚਹੁ ਮਿਲਿ, ਲੂਟੇ ॥
੯੭੪	੧	੧	ਹਮ ਬਡ ਕਬਿ ਕੁਲੀਨ, ਹਮ ਪੰਡਿਤ; ਹਮ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ॥
			ਰਾਮਕਲੀ ਬਾਣੀ ਬੇਣੀ ਜੀਉ ਕੀ
	੫	੧	[3]ਬੇਣੀ ਸੰਗਮੁ, ਤਹ ਪਿਰਾਗੁ; ਮਨੁ ਮਜਨੁ ਕਰੇ, ਤਿਥਾਈ ॥
	੭	੨	ਦੇਵ ਸਥਾਨੈ; ਕਿਆ ਨੀਸਾਣੀ ॥ (੨) ਦੇਵਸਥਾਨੈ

੧ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ–ਤਤ ਰਸ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਜੋ ਪੀਣਾ ਹੈ ਇਹ ਜਸਰਥ ਰਾਇ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸਾਡੇ ਰਾਮ ਚੰਦ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜਸ=ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਰਸ=ਪ੍ਰਵਾਹ, ਰਾਇ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਦਾ, ਨੰਦ=ਪੁਤ੍ਰ ਗਿਆਨ, ਰਾਜਾ=ਬਿਰਾਜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮੇਰਾ ਸ਼ੋਮਣੀ ਰਾਮ=ਵਿਆ-ਪਕ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਸੀਤਲਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਣਵੈ=ਓਅੰਕਾਰ ਰੂਪ ਤਿਨ ਕੇ ਤਤ ਸਿਧਾਂਤ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਨੂੰ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਥਵਾ ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰ ਕੇ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਨੂੰ ਪੀਤਾ ਸੀ। ੨ ਬਾਰਾਂ ਵੰਨੀਆਂ ਦਾ ਸੋਨਾ। ੩ ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ ਸੁਰਸਤੀ ਸੰਗਮ, ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਸੁਖਮਨਾਂ, ਭਗਤੀ ਕਰਮ ਗਿਆਨ।

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੭੪	੧੧	੫	ਤੀਨ ਤਿਲੋਕ; ਸਮਾਧਿ ਪਲੋਵੈ ॥
	੧੨	੬	ਜਾਗਤੁ ਰਹੈ; ਨ [੧]ਅਲੀਆ ਭਾਖੈ ॥
	੧੩	੭	ਕਰ [੨]ਪਲਵ; [੩]ਸਾਖਾ ਬੀਚਾਰੇ ॥
	੧੪	੭	ਅਸੁਰ [੪]ਨਦੀ ਕਾ; ਬੰਧੈ ਮੂਲੁ ॥
	੧੬	੮	[੫]ਪਲੂ [੬]ਅਨਤ; [੭]ਮੂਲੁ ਬਿਚਕਾਰ ॥ (ਪੱਲੂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੭	੯	[੮]ਮਸਤਕਿ ਪਦਮੁ; ਦੁਆਲੈ [੯]ਮਣੀ ॥

ਰਾਗੁ ਨਟਨਾਰਾਇਨ

ਰਾਗੁ ਨਟਨਾਰਾਇਨ ਮਹਲਾ ੪

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੭੫	੫	੧	ਕਿਲਬਿਖ ਦੋਖ, ਗਏ ਸਭ [੧੦]ਨੀਕਰਿ; ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਮੈਲੁ ਹਰੇ ॥ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ, ਨਰੁ ਨਾਰਾਇਨੁ ਗਾਵਹਿ; ਮੁਖਿ ਬੋਲਹਿ ਨਰ ਨਰਹਰੇ ॥
	੬	੨	ਰਾਮ ਜਪਿ ਜਨ; ਰਾਮੈ ਨਾਮਿ ਰਲੇ ॥
	੧੩	੨	[੧੧]ਉਨਵੈ [੧੨]ਘਨੁ, [੧੩]ਘਨ [੧੪]ਘਨਿਹਰੁ ਗਰਜੈ; ਮਨਿ ਬਿਗਸੈ, ਮੋਰ [੧੫]ਮੁਰਲੇ ॥

---

੧ ਝੂਠ । ੨ ਪੱਤ੍ਰ ਰਿਦੇ ਕਮਲ ਦੇ । ੩ ਨਾੜੀਆਂ । ੪ ਅਪਾਨ ਵਾਯੂ ਤੇ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਦਾ । ੫ ਪੱਤ੍ਰੇ ਪੰਜ ਕੋਸ਼ । ੬ ਲਾਂਭੇ । ੭ ਡੋਡੀ । ੮ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ । ੯ ਮਿਝ ਦੀਆਂ ਬੁਰਜੀਆਂ ਕਰੁਣਾ ਮੈਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਸ਼ੋ੍ਮਣੀ ਪਦਮ ਸਾਧ ਸੰਗਤ । ੧੦ ਨਿਕਲ ਗਏ । ੧੧ ਝੁਕਦਾ ਹੈ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ । ੧੨ ਇਕ ਰਸ । ੧੩ ਘਣੇ ਹੀ, ਬਹੁਤੇ । ੧੪ ਬੱਦਲ ਗੁਰੂ । ੧੫ ਕਲੈਹਰੀ ਮੋਰ, ਉਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ।

ਰਾਗੁ ਨਟਨਾਰਾਇਨ

ਪੰਨਾ | ਤੁਕ | ਸ਼ਬਦ

੬੭੬ ੪ ੩ ਜਿਉ [1]ਚੰਦਨ ਸੰਗਿ, ਬਸੈ [2]ਨਿੰਮੁ ਬਿਰਖਾ;
ਗੁਨ ਚੰਦਨ ਕੇ [3]ਬਸਖੇ ॥
੬ ੩ ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੇ ਦਇਆਲ ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ;
ਤੁਮ ਦੁਸਟ ਤਾਰੇ [4]ਹਰਣਖੇ ॥
(ਹਰਣ-ਖੇ ਤੇ ਜਨ-ਖੇ ਬੋਲੋ, ਜੱਨਖੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ, ਪਾਠ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਹਨ, ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸਬੰਧਕ ਕੀਤੇ ਹਨ)

੮ ੪ ਜ਼ਨਮ ਜਨਮ ਕੇ, ਭੂਲ ਚੂਕ ਹਮ;
ਅਬ ਆਏ ਪ੍ਰਭ ਸਰਨਗੇ ॥ (ਸਰਨੱਗੇ ਬੋਲੋ)
ਤੁਮ ਸਰਣਾਗਤਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਸੁਆਮੀ;
ਹਮ ਰਾਖਹੁ ਵਡ ਪਾਪਗੇ ॥ (ਪਾਪੱਗੇ ਬੋਲੋ)
੧੦ ੪ ਤੁਮਰੀ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ, ਕੋ ਕੋ ਨ ਉਧਰਿਓ;
ਪ੍ਰਭ ਕੀਏ ਪਤਿਤ ਪਵਗੇ ॥ (ਪਵੱਗੇ ਬੋਲੋ)
ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਛੀਪਾ ਦੁਸਟਾਰਿਓ;
ਪ੍ਰਭਿ ਰਾਖੀ ਪੈਜ ਜਨਗੇ ॥ (ਜਨ-ਗੇ ਬੋਲੋ)
ਬਲਿ ਬਲਿ ਤਿਨਗੇ ॥ (ਤਿਨ-ਗੇ ਬੋਲੋ)
(ਇਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਹਨ)
੧੫ ੪ ਹਰਿ ਜਨ ਹਰਿ ਜਸੁ, ਹਰਿ ਹਰਿ ਗਾਇਓ;
ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ, ਗੁਰ ਸੁਨੇ ॥
੬੭੭ ੪ ੬ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀਆ, ਸੁ ਤੁਮ ਹੀ ਜਾਨਹੁ;
ਹਮ ਨਹ ਜਾਣੀ, ਹਰਿ [5]ਗਹਣੇ ॥

---

੧ ਗੁਰੂ। ੨ ਅਧਿਕਾਰੀ। ੨ ਵਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
੪ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਵਰਗੀ। ੫ ਗੁਪਤ ਗਤੀ।

ਰਾਗੁ ਨਟਨਾਰਾਇਨ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੭੭	੯	੭	ਮੇਰੇ ਮਨ ਸੇਵ; ਸਫਲ ਹਰਿ ਘਾਲ ॥
			ਲੇ ਗੁਰ ਪਗ; ਰੇਨ ਰਵਾਲ ॥
	੧੦	੭	ਹਰਿ ਹੋ; ਹੋ ਹੋ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥
			ਹਰਿ ਕਾ ਗ੍ਰਿਹੁ, ਹਰਿ ਆਪਿ ਸਵਾਰਿਓ;
			ਹਰਿ ਰੰਗ ਰੰਗ, ਮਹਲ ਬੇਅੰਤ;
			ਲਾਲ ਲਾਲ ਹਰਿ ਲਾਲ ॥
			ਹਰਿ ਆਪਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ, ਆਪਿ ਗ੍ਰਿਹਿ ਆਇਓ;
			ਹਮ ਹਰਿ ਕੀ, ਗੁਰ ਕੀਈ ਹੈ [1]ਬਸੀਠੀ;
			ਹਮ ਹਰਿ ਦੇਖੇ, ਭਈ ਨਿਹਾਲ,
			ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ ॥
	੧੩	੭	ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਮਿਲੇ;
			ਭਏ [2]ਗਲਤਾਨ [3]ਹਾਲ, ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ ॥
	੧੯	੯	ਤਿਸ ਕਉ ਹਉ; ਬਲਿ ਬਲਿ ਬਾਲ ॥
੯੭੮	੧	੯	ਹਰਿ ਹੋ; ਹੋ ਹੇ ਮੇਲਿ ਨਿਹਾਲ ॥
	੨	੯	ਅੰਤਰਿ ਕਪਟੁ ਚੁਕਾਵਹੁ, ਮੇਰੇ ਗੁਰਸਿਖਹੁ;
			ਨਿਹਕਪਟ ਕਮਾਵਹੁ, ਹਰਿ ਕੀ ਹਰਿ ਘਾਲ;
			ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ ॥
			ਨਟਨਾਰਾਇਨ ਮਹਲਾ ੫
	੧੫	੧੦	[4]ਉਲਾਹਨੋ; ਮੈ ਕਾਹੂ ਨ ਦੀਓ ॥
			ਮਨ ਮੀਠ; ਤੁਹਾਰੋ ਕੀਓ ॥

੧ ਵਿਚੋਲਗੀ । ੨ ਮਸਤ । ੩ ਹਾਲਤ ।
੪ ਉਲਾਂਭਾ ।

ਰਾਗੁ ਨਟਨਾਰਾਇਨ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੭੯	੧੦	੬	ਸੁਖਸਾਗਰ; ਕਰਿ ਪਰਮਗਤਿ ਮੋਰੀ ॥ ('ਸੁਖਸਾਗਰ' ਇਕੱਠਾ ਹੈ)
	੧੭	੮	ਮੇਰੈ ੧'ਸਰਬਸੁ'; ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ॥ ('ਸਰਬਸੁ' ਪੋਲਾ ਬੋਲਣਾ)
੯੮੦	੧	੯	ਹਉ ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ ਜਾਉ; ਗੁਰ ਗੋਪਾਲ ॥
	੫	੧੦	ਕੋਊ ਹੈ; ਮੇਰੋ ਸਾਜਨੁ ਮੀਤੁ ॥
	੬	੧੦	ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ; ਆਪਨ ਕੀਤ ॥ ਬਿਨਸੈ; ਦੂਖ ਬਿਪਰੀਤਿ ॥
			ਨਟ ਅਸਟਪਦੀਆ ਮਹਲਾ ੪
	੧੨	੧	ਮਧਸੂਦਨ ਜਗਜੀਵਨ ਮਾਧੋ; ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਅਗਮ ਅਪਾਰੇ ॥
੯੮੧	੧	੧	ਸਾਸੁ ਸਾਸੁ ਜਾਇ, ਨਾਮੈ ਬਿਨੁ; ਸੋ ਬਿਰਥਾ ਸਾਸੁ, ਬਿਕਾਰੇ ॥
	੫	੨	ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਏ, ਅਤਿ ਮੀਠਾ; ੨ਮੈਲਾਗਰੁ ੩ਮਲਗਾਰੇ ॥
	੧੦	੨	ਆਈ ਰੈਨਿ, ਭਇਆ ਸੁਪਨੰਤਰੁ; ਬਿਖੁ ਸੁਪਨੈ ਭੀ, ਦੁਖ ਸਾਰੇ ॥
	੧੬	੨	ਜਗੰਨਾਥ, ਸਭਿ ਜੰਤ੍ਰ ਉਪਾਏ; ੪ਨਕਿ ਖੀਨੀ, ਸਭ ੫ਨਥਹਾਰੇ ॥

੧ ਸਰਬੰਸ। ੨ ਚੰਦਨ। ੩ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਮੈਲ ਨੂੰ ਗਾਲਣ ਵਾਲਾ। ੪ ਪਾਉਣੀ, ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪੀ ਨੱਕ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਰੂਪੀ ਨੱਥ ਪਾਈ। ੫ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ।

ਰਾਗੁ ਨਟਨਾਰਾਇਨ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੯੧	੧੬	੩	ਪਰਸ [1]ਨਪਰਸ ਭਏ, ਕੁਬਿਜਾ ਕਉ; ਲੈ, ਬੈਕੁੰਠਿ ਸਿਧਾਰੇ ॥
੬੯੨	੩	੩	ਪੂਰਬਿ ਜਨਮਿ, [2]ਪਰਚੂਨ ਕਮਾਏ; ਹਰਿ ਹਰਿ, ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਪਿਆਰੇ ॥
	੧੧	੪	ਭ੍ਰਮਿ ਭੂਲਾ; ਮਿਰਗੁ ਸਿੰਙ੍ਹਾਰੇ ॥ (ਪੈਰ ਵਿਚ ਰਾਰਾ ਨਹੀਂ, ਭਾਰੇ ਪੈਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ)
	੧੩	੪	ਸਭੁ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮੁ, ਬ੍ਰਹਮੁ ਹੈ ਪਸਰਿਆ; ਮਨਿ ਬੀਜਿਆ ਖਾਵਾਰੇ ॥ ਜਿਉ ਜਨ [3]ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸੁ, [4]ਦੁਖਿਆ ਧ੍ਰਿਸਟਬੁਧੀ; ਅਪੁਨਾ ਘਰੁ ਲੂਕੀ ਜਾਰੇ ॥ (ਧ੍ਰਿਸਟ-ਬੁਧੀ ਬੋਲੋ)
੬੯੩	੮	੬	ਮੇਰੇ ਮਨ ਭਜੁ; ਠਾਕੁਰ ਅਗਮ ਅਪਾਰੇ ॥
	੧੦	੬	[5]ਪਚੈ ਪਤੰਗੁ, ਮ੍ਰਿਗ [6]ਭ੍ਰਿੰਗ ਕੁੰਚਰ ਮੀਨ; ਇਕ ਇੰਦ੍ਰੀ ਪਕਰਿ [7]ਸਘਾਰੇ ॥

੧ ਜੇਹੜੀ ਨਾ ਪਰਸਣੇ ਯੋਗ ਸੀ। ੨ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮਾਂ ਰੂਪੀ ਪੂਰਬਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕੀਤੇ ਸੀ। ੩ ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸ ਭਗਤ ਨੂੰ ਧ੍ਰਿਸ਼ਟ ਬੁਧੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬਿਖ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀ ਸੀ, ਅਖੀਰ ਜਲਾਦਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁਤਰ ਮਦਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਇਉਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚੁਆਤੀ ਲਾਈ ਸੀ । ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਗਈ, ਨਾਲੇ ਰਾਜ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਿਆ । ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁਤਰ ਨੂੰ ਜਿਊਂਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ । ੪ ਧ੍ਰਿਸ਼ਟ ਬੁਧੀ ਦਾ ਦੁਖਾਇਆ । ੫ ਸੜਦੇ ਹਨ । ੬ ਭੌਰਾ । ੭ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿਤੇ ।

ਰਾਗੁ ਨਟਨਾਰਾਇਨ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੮੩	੧੩	੬	[1]ਮੇਰ [2]ਸੁਮੇਰ, ਮੋਰੁ ਬਹੁ ਨਾਚੈ;
			ਜਬ ਉਨਵੈ ਘਨ, ਘਨਹਾਰੇ ॥
			ਸਾਕਤ ਕਉ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਹੁ ਸਿੰਚਹੁ;
			ਸਭ [3]ਡਾਲ [4]ਫੂਲ, [5]ਬਿਸੁ ਕਾਰੇ ॥

ਰਾਗੁ ਮਾਲੀਗਉੜਾ

ਰਾਗੁ ਮਾਲੀਗਉੜਾ ਮਹਲਾ ੪

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੮੪	੧੧	੨	ਜਪਿ ਮਨ, ਰਾਮ ਨਾਮੁ; ਸੁਖ ਦਾਤਾ ॥
	੧੩	੨	ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲੁ ਗਈ, ਸਭ ਨੀਕਰਿ;
			ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ, [6]ਹਰਿ ਸਰਿ ਨਾਤਾ ॥
	੧੪	੨	ਪਾਇ ਲਗਉ, ਨਿਤ ਕਰਉ [7]'ਜੁਦਰੀਆ';
			ਹਰਿ ਮੇਲਹੁ ਕਰਮਿ ਬਿਧਾਤਾ ॥ (ਜੁਦੱਰੀਆ ਬੋਲੋ)
੯੮੫	੭	੩	ਮਤਿ ਦੇਹਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ, ਅਗਮ ਠਾਕੁਰ;
			ਗੁਰ ਚਰਨ, ਮਨੁ ਮੈ ਲਾਇਓ ॥

---

੧ ਉਪਰ। ੨ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਸੁਮੇਰ ਦੇ ਮੇਰ=ਉਪਰ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪੀ ਮੋਰ ਨਿਰਨਾ ਕਰਨ ਰੂਪ ਨੱਚਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਘਨਹਾਰੇ=ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੂਪ ਬੱਦਲ ਘਨ=ਬਹੁਤੇ ਉਨਵੈ=ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਬਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੩ ਇੰਦਰੇ। ੪ ਕਰਮ। ੫ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਿਹੁ ਕਰ ਕੇ। ੬ ਹਰੀ ਨਾਮ ਦਾ ਸਰੋਵਰ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸਦਰਸ਼ ਹੈ। ੭ ਬੇਨਤੀਆਂ ਜਾਂ ਮਿੰਨਤਾਂ।

ਰਾਗੁ ਮਾਲੀਗਉੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੬੯੫	੧੧	੪	ਖਿਨ ਮਹਿ, ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ [1]ਪਰਤਾਪੈ; ਡੰਡੁ ਧਰਮਰਾਇ ਕਾ ਲਾਗਾ ॥
	੧੩	੪	ਹਰਿ ਚਾੑਰਿਓ ਰੰਗੁ, ਮਿਲੈ ਗੁਰੁ ਸੋਭਾ; ('ਚਾੑਰਿਓ' ਇਹ ਵੀ ਪੈਰ ਵਿਚ 'ਹ' ਸਮਝ ਕੇ ਬੋਲਣਾ)
	੧੬	੫	ਜਿਨ ਕੈ ਮਸਤਕਿ ਲੀਖਿਆ; ਹਰਿ ਮਿਲਿਆ, ਹਰਿ ਬਨਮਾਲਾ ॥
			ਮਾਲੀਗਉੜਾ ਮਹਲਾ ੫
੬੯੬	੧੫	੨	ਜਾ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ; ਕੁਲਹ ਉਧਰ ॥
੬੯੭	੧	੩	ਬੂਝਤ ਦੀਪਕ; ਮਿਲਤ [2]ਤਿਲਤ ॥
	੨	੩	ਜੈਸੇ [3]ਕਿਰਖਹਿ; ਬਰਸ ਮੇਘ ॥
	੬	੪	ਨੈਨਿ ਦਰਸੁ ਪੇਖਉ; ਨਿਸਿ ਭੋਰ ॥
	੧੬	੫	ਨਾਮ ਸੰਗਿ; ਮਨ ਤਨਹਿ ਰਾਤ ॥
੬੯੮	੧	੬	ਆਲ ਜਾਲ ਬਿਕਾਰ ਤਜਿ ਸਭਿ; ਹਰਿ ਗੁਨਾ ਨਿਤ ਗਾਉ ॥
	੩	੭	ਜੇਤ ਕੀਨ ਉਪਾਰਜਨਾ; ਪ੍ਰਭੁ ਦਾਨੁ ਦੇਇ ਦਾਤਾਰ ॥
			ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ
	੧੦	੧	ਧਨਿ ਧੰਨਿ; ਓ ਰਾਮ ਬੇਨੁ ਬਾਜੈ ॥ ਮਧੁਰ ਮਧੁਰ ਧੁਨਿ; ਅਨਹਤ ਗਾਜੈ ॥
	੧੧	੧	ਧਨਿ ਧਨਿ ਮੇਘਾ; ਰੋਮਾਵਲੀ ॥ ਧਨਿ ਧਨਿ; ਤੂ ਮਾਤਾ ਦੇਵਕੀ ॥

੧ ਪਰ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਤਪਦਾ ਹੈ। ੨ ਤੇਲ। ੩ ਖੇਤੀ ਤੇ।

ਰਾਗੁ ਮਾਲੀਗਉੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੮੮	੧੨	੧	ਜਿਹ ਗ੍ਰਿਹ ਰਮਈਆ; ਕਵਲਾਪਤੀ ॥ ਧਨਿ ਧਨਿ ਬਨਖੰਡ; ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨਾ ॥
	੧੩	੨	[1]ਬੇਨੁ ਬਜਾਵੈ, [2]ਗੋਧਨੁ ਚਰੈ ॥ ਮੇਰੋ ਬਾਪੁ ਮਾਧਉ, ਤੂ ਧਨੁ ਕੇਸੌ; [3]ਸਾਂਵਲੀਓ [4]ਬੀਠੁਲਾਇ ॥

–ះ०ះ–

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧ ਚਉਪਦੇ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੮੯	੫	੧	[5]ਖੇਮੇ [6]ਛਤ੍ਰ [7]ਸਰਾਇਚੇ; ਦਿਸਨਿ [8]ਰਥ [9]ਪੀੜੇ ॥ ਜਿਨੀ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ; ਤਿਨ ਕਉ ਸਦਿ ਮਿਲੇ ॥ (ਸੱਦਿ ਬੋਲੋ)
	੬	੧	ਨਾਮੁ ਨ ਪਾਇਆ ਤੇਰਾ; ਅੰਧਾ, ਭਰਮਿ ਭੂਲਾ ਮਨੁ ਮੇਰਾ ॥
	੭	੧	ਸਾਦ ਕੀਤੇ, ਦੁਖ [10]ਪਰਫੁੜੇ; ਪੂਰਬਿ ਲਿਖੇ ਮਾਇ ॥

---

੧ ਚੇਤਨ ਸੱਤਾ ਰੂਪ ਬੀਨ, ਚੇਤਨ ਚੁਗੌਂਦਾ ਹੈ । ੨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰੂਪ ਗਊਆਂ । ੩ ਸਿਆਮ । ੪ ਉਤਪਤੀ ਪਾਲਣਾ, ਲੈਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । ਪੁੰਡਰੀਕ ਭਗਤ ਨੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਨੂੰ ਇੱਟ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਇਸ ਇੱਟ ਨੂੰ ਲੈਣ ਕਰ ਕੇ 'ਬੀਠਲ' ਨਾਮ ਪਿਆ ਹੈ । ੫ ਤੰਬੂ ਖਿਮਾਂ ਦੇ । ੬ ਛਤ੍ਰ ਜਸ ਦੇ । ੭ ਕਨਾਤਾਂ ਕਰੁਣਾ ਮੈਤ੍ਰੀ ਆਦਿ । ੮ ਰਥ ਸ੍ਰਵਣ ਆਦਿਕਾਂ ਦੇ । ੯ ਜੋੜੇ ਹਨ । ੧੦ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਹੋਏ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੮੯	੧੧	੨	ਲਿਖੁ; ਦਾਤਿ ਜੋਤਿ ਵਡਿਆਈ ॥ ਮੂਰਖ ਮਨ; ਕਾਹੇ [1]ਕਰਸਹਿ ਮਾਣਾ ॥
	੧੪	੨	ਘਰ; ਘੁੰਮਣਵਾਣੀ ਭਾਈ ॥ (੨) ਘੁੰਮਣ ਵਾਣੀ
੯੯੦	੩	੨	ਚਿਤ ਚੇਤਸਿ ਕੀ ਨਹੀ; ਬਾਵਰਿਆ ॥
	੬	੨	ਕੋਇਲੇ ਪਾਪ ਪੜੇ, ਤਿਸੁ ਊਪਰਿ; ਮਨੁ ਜਲਿਆ, ਸੰਨ੍ਹੀ ਚਿੰਤ ਭਈ ॥
	੭	੩	ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ, ਓਹੁ ਦੇਵੈ; ਤਉ ਨਾਨਕ, [2]ਤ੍ਰਿਸਟਸਿ ਦੇਹਾ ॥
	੮	੪	[3]ਬਿਮਲ ਮਝਾਰਿ, ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ; [4]ਪਦਮਨਿ [5]ਜਾਵਲ ਰੇ ॥ (੨) ਪਦਮ ਨਿਜਾਵਲ ਰੇ ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ, ਜਲ [6]ਰਸ ਸੰਗਤਿ; ਸੰਗ ਦੋਖ ਨਹੀ ਰੇ ॥
	੯	੪	[7]ਭਖਸਿ [8]ਸਿਬਾਲੁ, ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ; ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨ ਲਖਸਿ ਰੇ ॥ ਬਸੁ [9]ਜਲ ਨਿਤ, ਨ ਵਸਤ ਅਲੀ [10]ਅਲ; ਮੇਰ ਚ [11]ਚਾਗੁਨ ਰੇ ॥

---

੧ ਕਰਦਾ ਹੈਂ । ੨ ਇਸਥਿਤ । ੩ ਉਜਲ । ੪ ਕਵਲ । ੫ ਜਾਲਾ । ੬ ਪਾਣੀ । ੭ ਭੱਖਦਾ ਹੈਂ । ੮ ਜਾਲਾ । ੯ ਡੱਡੂ ਜਲ ਵਿਚ ਨਿਤ ਵੱਸਦਾ ਹੈ । ੧੦ ਭੌਰਾ ਭੌਰੀਆਂ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਜਗਿਆਸਣਾਂ ਮੇਰ ਉਪਰੋਂ ਭਾਵ ਬਾਹਰੋਂ । ੧੧ ਚਾ ਗੁਨ=ਚ=ਪੁਨਾ, ਚਾਗੁਨ=ਚੁਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੯੦	੯	੪	ਚੰਦ [1]ਕੁਮੁਦਨੀ ਦੂਰਹੁ ਨਿਵਸਸਿ; [2]ਅਨਭਉ ਕਾਰਨਿ ਰੇ ॥ [3]ਅੰਮ੍ਰਿਤ [4]ਖੰਡੁ, [5]ਦੂਧਿ [6]ਮਧੁ ਸੰਚਸਿ; [7]ਤੂਬ, ਨ ਚਾਤੁਰ ਰੇ ॥ (੨) ਤੂ ਬਨ
	੧੩	੪	ਅਪਨਾ ਆਪੁ, ਤੂ ਕਬਹੁ ਨ ਛੋਡਸਿ; [8]ਪਿਸਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜਿਉ ਰੇ ॥
	੧੫	੫	ਅਠ ਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭ; ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗ ॥
	੧੬	੫	ਜੋ ਮੈ ਬੇਦਨ; ਸਾ ਕਿਸੁ ਆਖਾ ਮਾਈ ॥
	੧੮	੫	ਤੂ ਦਾਨਾ; ਸਾਹਿਬੁ ਸਿਰਿ ਮੇਰਾ ॥
੯੯੧	੩	੬	ਪੀਅਹਿ ਤ, ਪਾਣੀ ਆਣੀ ਮੀਰਾ; ਖਾਹਿ ਤ, ਪੀਸਣ ਜਾਉ ॥
	੧੫	੯	[9]ਸੂਰ ਸਰੁ ਸੋਸਿ-ਲੈ, [10]ਸੋਮ ਸਰੁ ਪੋਖਿ-ਲੈ; ਜੁਗਤਿ ਕਰਿ [11]ਮਰਤੁ, ਸੁ ਸਨਬੰਧੁ ਕੀਜੈ ॥

੧ ਕਵੀਆਂ । ੨ ਹਿਰਦੇ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ । ੩ ਗਿਆਨ । ੪ ਭਗਤੀ । ੫ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ । ੬ ਸ਼ਹਿਦ ਪਰੇਮ । ੭ ਤੂੰਬੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜੋ ਜੀਵ ਹਨ ਕੌੜੇ, ਚਾਤੁਰ ਚਾ ਪੁਨਾ ਅਤਰ=ਅਤਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਤੇ ਮਿਠਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ੮ ਚਿੱਚੜ ਜਾਂ ਚੁਗਲ । ੯ ਸੂਰਜ ਦੀ ਸੁਰ ਪਿੰਗਲਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਸੋਖ ਲੈ, ਤਮੋ ਗੁਣੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਮਨ ਸੰਕੋਚ ਲਵੇ। ੧੦ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੀ ਸੁਰ ਇੜਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਤ ਕਰ ਲਵੇ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਲੀ ਸਤਿਸੰਗਤ ਦੁਆਰਾ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲ ਲਵੇ । ੧੧ ਪੌਣ=ਸਵਾਸਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਜਾਪ ਕਰੇ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੯੧	੧੭	੯	ਮੂੜੇ [1]ਕਾਇਚੇ; ਭਰਮਿ ਭੁਲਾ ॥
	੧੮	੯	[2]ਅਜਰ ਗਹੁ ਜਾਰਿ ਲੈ, [3]ਅਮਰ ਗਹੁ ਮਾਰਿ ਲੈ; ਭ੍ਰਾਤਿ ਤਜਿ ਛੋਡਿ, ਤਉ ਅਪਿਉ ਪੀਜੈ ॥
	੧੯	੯	ਭਣਤਿ ਨਾਨਕੁ ਜਨੋ, ਰਵੈ ਜੇ ਹਰਿ ਮਨੋ; ਮਨ ਪਵਨ ਸਿਉ, ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਜੈ ॥
੯੯੨	੩	੧੦	ਰਾਜਾ ਤਖਤਿ ਟਿਕੈ, ਗੁਣੀ; ਭੈ [4]ਪੰਚਾਇਣ ਰਤੁ ॥
	੫	੧੦	ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਰਿਖੀ ਮੁਨੀ ਸੰਕਰੁ; ਇੰਦੁ ਤਪੈ ਭੇਖਾਰੀ ॥ ਮਾਨੈ ਹੁਕਮੁ, ਸੋਹੈ ਦਰਿ ਸਾਚੈ; ਆਕੀ ਮਰਹਿ ਅਫਾਰੀ ॥
	੧੨	੧੧	ਗੁਸਾਈ ਤੇਰਾ ਕਹਾ ਨਾਮੁ; ਕੈਸੇ ਜਾਤੀ ॥ ਜਾ ਤਉ ਭੀਤਰਿ, ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਵਹਿ; ਪੂਛਉ ਬਾਤ ਨਿਰੰਤੀ ॥
	੧੫	੧੧	ਦੋਵੈ ਸਿਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਿਬੇੜੇ; ਸੋ ਬੂਝੈ ਜਿਸੁ ਏਕ ਲਿਵ ਲਾਗੀ; ਜੀਅਹੁ ਰਹੈ ਨਿਭਰਾਤੀ ॥
	੧੭	੧੧	[5]ਊਪਰਿ ਗਗਨੁ, ਗਗਨ ਪਰਿ ਗੋਰਖੁ; ਤਾ [6]ਕਾ ਅਗਮੁ ਗੁਰੂ, ਪੁਨਿ ਵਾਸੀ ॥

੧ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ । ੨ ਕਾਮਾਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰ ਲੈ । ੩ ਮਨ ਜੋਹੜਾ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਨਾਮ ਵਿਚ ਜੋੜਨਾ ਹੈ ਏਹੀ ਮਾਰਨਾ ਹੈ । ੪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾ ਸਤਿਸੰਗਤ । ੫ ਚੌਹਾਂ ਤੱਤਾਂ ਉਪਰ ਅਕਾਸ਼, ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਗੋਰਖ, ਗੋਰਖ ਦਾ ਗੁਰੂ ਮਛਿੰਦ੍ਰ । ੬ ਤਿਸ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਜੋ ਅਗੰਮ ਹੈ ਊਪਰ ਗਗਨ=ਸਵਰਗ ਗਗਨ ਪਰ ਬੈਕੁੰਠ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਗੋਰਖ=ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਵੀ ਜੋ ਅਗੰਮ ਹੈ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਪੁਨਾ ਅਸੀਂ ਵੱਸਦੇ ਹਾਂ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੯੩	੬	੧੨	ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮਰੈ, ਮਨੁ ਮਾਰੇ; ਸੁੰਦਰਿ, ਜੋਗਾ ਧਾਰੀ ਜੀਉ ॥
	੯	੧੨	ਨਾ ਹਉ ਕਰਤਾ, ਨਾ ਮੈ ਕੀਆ ॥
			ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੩
	੧੩	੧	ਬਾਬਾ ਦੇਹਿ ਵਸਾ; ਸਚ ਗਾਵਾ ॥
	੧੭	੧	ਭਣਤਿ ਨਾਨਕੁ, ਲੇਖਾ ਮਾਗੈ ਕਵਨਾ; ਜਾ ਚੂਕਾ, ਮਨਿ ਅਭਿਮਾਨਾ ॥
੯੯੪	੧	੨	ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਧਿਆਇ ਤੂ; 'ਤਾ' ਸਚਿ ਲਗੀ ਪਿਆਰੁ ॥ (ਨੋਟ–ਇਹ 'ਤੱਤਾ' ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਲਿਖਤੀ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ)
	੬	੩	ਨਾ ਮੈ ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਹੈ; ਨਾ ਮੈ ਥੇਹੁ ਨ ਥਾਉ ॥
	੧੧	੪	ਬਾਬਾ ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ; ਰਿਦੈ ਸਮਾਲਿ ॥
	੧੯	੫	ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ਹੈ; ਨਾ [1]ਤਿਸੁ, [2]ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ ॥ (੨) ਨਾ ਤਿਸੁ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ
			ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੪
੯੯੫	੩	੧	ਜਪਿਓ ਨਾਮੁ ਸੁਕ ਜਨਕ, ਗੁਰ ਬਚਨੀ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਰਣਿ ਪਰੇ ॥
	੧੧	੨	ਜਤੀ ਸਤੀ ਸੰਤੋਖੀ ਧਿਆਇਆ; ਮੁਖਿ ਇੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਰਵਿਆ ॥

---

੧ ਨਾ=ਨਿਸਚੇ ਕਰ ਕੇ ਤਿਸ=ਤਿਸ ਦੇ ਤਾਈਂ ।

੨ ਤਿਲ ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੯੬	੧੨	੪	ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ, ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ; ਹਰਿ ਧੀਰਕ ਹਰਿ ਸਾਬਾਸਿ ॥
੯੯੭	੭	੬	ਹਰਿ ਭਾਉ ਲਗਾ ਬੈਰਾਗੀਆ; ਵਡਭਾਗੀ ਹਰਿ ਮਨਿ ਰਾਖੁ ॥
	੧੭	੭	ਗੁਰਮੁਖਿ; ਰਾਮੁ ਕਰੇ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥
੯੯੮	੧	੭	ਹਰਿ ਸਤਿ ਸਤਿ, ਸਦਾ ਹਰਿ ਸਤਿ; ਹਰਿ ਸਤਿ, ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ਜੀਉ ॥
	੨	੭	ਨਵੇ ਛਿਦ੍ਰ ਸ੍ਰਵਹਿ; ਅਪਵਿਤ੍ਰਾ ॥
	੬	੮	ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ; ਕਾਟੈ ਹਰਿ ਤੇਰੇ ॥
	੧੩	੮	ਹਉ ਅਨਦਿਨੁ; ਨਾਮੁ ਲਈ ਕਰਤਾਰੇ ॥
			ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫
੯੯੯	੪	੨	ਮੋਹਿ ਦੀਨ, ਅਲਪ ਮਤਿ ਨਿਰਗੁਣ; ਪਰਿਓ ਸਰਣਿ ਦੁਆਰੇ ॥
	੫	੨	ਬਾਲਮੀਕੁ [1]ਸੁਪਚਾਰੋ ਤਰਿਓ; ਬਧਿਕ ਤਰੇ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ਏਕ ਨਿਮਖ, ਮਨ ਮਾਹਿ ਅਰਾਧਿਓ; ਗਜਪਤਿ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੇ ॥
	੯	੩	[2]ਵਿਤ [3]ਨਵਿਤ, ਭ੍ਰਮਿਓ ਬਹੁ ਭਾਤੀ; ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕਰਿ, ਧਾਏ ॥

੧ ਚੂਹੜਾ। ਚੰਡਾਲ, ੨ ਧਨ ਦੇ। ੩ ਵਾਸਤੇ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੯੯੯	੯	੩	ਜੋ ਜੋ ਕਰਮ ਕੀਏ, ਹਉ ਹਉਮੈ; ਤੇ ਤੇ, ਭਏ [1]ਅਜਾਏ ॥
	੧੧	੩	ਮਾਇਆ ਮਦ ਚਾਖਿ, ਭਏ [2]ਉਦਮਾਤੇ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਬਹੁ ਨ ਗਾਏ ॥
	੧੫	੪	ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ; ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥
	੧੬	੪	ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ; ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥ (ਕੇਤੀ-ਕ ਬੋਲੋ, ਪਾਠ ਇਕੱਠਾ ਹੈ)
			ਸਹਨ ਸੀਲ, ਪਵਨ ਅਰੁ ਪਾਣੀ; ਬਸੁਧਾ ਖਿਮਾ, ਨਿਭਰਾਤੇ ॥
	੧੯	੪	ਭਣਤਿ ਨਾਨਕੁ, ਜਬ ਖੇਲੁ [3]ਉਝਾਰੈ; ਤਬ ਏਕੈ, ਏਕੰਕਾਰਾ ॥
੧੦੦੦	੩	੫	ਸਹਜੁ ਅਨੰਦੁ, ਰਖਿਓ ਗ੍ਰਿਹ ਭੀਤਰਿ; ਉਠਿ ਉਆਹੂ ਕਉ ਦਉਰਿਓ ॥
	੧੪	੭	ਬੈਰੀ ਸੰਗਿ, ਰੰਗ ਰਸਿ ਰਚਿਆ; ਤਿਸੁ ਸਿਉ ਜੀਅਰਾ ਜਾਗਸਿ ਰੇ ॥ (ਮੁਖ ਪਾਠ 'ਜਾਰਸਿ' ਹੈ,ਆਮ ਸਰੂਪਾਂ ਵਿਚ 'ਜਾਗਸਿ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ)
੧੦੦੧	੩	੯	ਚਰਨ ਕਮਲ ਪ੍ਰਭ; ਰਾਖੇ ਚੀਤਿ ॥
	੧੪	੧੨	ਗੁਪਤ ਕਰਤਾ, ਸੰਗਿ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ; ਡਹਕਾਵਏ 'ਮਨੁਖਾਇ' ॥ ('ਮਨੁੱਖਾਇ' ਬੋਲੋ)

---

੧ ਬੇ-ਅਰਥ । ੨ ਕਮਲੇ । ੩ ਉਜਾੜੇ, ਖਿੰਡਾਵੇ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੦੧	੧੫	੧੧	ਰੇ ਨਰ; ਕਾਇ ਪਰ ਗ੍ਰਿਹਿ ਜਾਇ ॥
	੧੬	੧੧	ਬਿਕਾਰ ਪਾਥਰ, ਗਲਹਿ ਬਾਧੇ; ਨਿੰਦ ਪੋਟ ਸਿਰਾਇ ॥
	੧੮	੧੧	ਸੀਸੁ ਉਠਾਵਨ, ਨ ਕਬਹੂ ਮਿਲਈ; ਮਹਾ ਦੂਤਰ ਮਾਇ ॥
	੧੯	੧੧	ਸੁਭਾਵਤ ਜੈਸੇ ਬੈਸੰਤਰ; ਅਲਿਪਤ ਸਦਾ ਨਿਰਮਲਾਇ ॥
੧੦੦੨	੧	੧੧	ਗੁਰਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਅਵਖਧੁ, ਨਾਮੁ ਦੀਨਾ; ਜਨ ਨਾਨਕ, ਸੰਕਟ ਜੋਨਿ ਨ ਪਾਇ ॥
	੫	੧੧	ਮਾਨਕੁ ਪਾਇਓ ਰੇ, ਪਾਇਓ; ਹਰਿ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ਥਾ ॥ (ਇਸ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ 'ਥਾ' ਪਾਠ ਵੱਖਰਾ ਹੈ)
	੧੭	੧੪	ਜਬ ਤੇ, ਸਾਧੂ ਸੰਗੁ ਭਇਆ; ਤਉ ਛੋਡਿ ਗਏ [1]ਨਿਗਹਾਰ ॥
੧੦੦੩	੧	੧੫	ਬੇਦੁ ਪੁਕਾਰੈ ਮੁਖ ਤੇ, ਪੰਡਤ; [2]ਕਾਮਾਮਨ ਕਾ, ਮਾਠਾ ॥ (੨) [3]ਕਾਮਾ ਮਨ ਕਾ ਮਾਠਾ ਮੋਨੀ ਹੋਇ ਬੈਠਾ ਇਕਾਂਤੀ; ਹਿਰਦੈ ਕਲਪਨ ਗਾਠਾ ॥
	੫	੧੫	ਘੂੰਘਰ ਬਾਧਿ, ਭਏ [4]ਰਾਮਦਾਸਾ; ਰੋਟੀਅਨ ਕੇ, ਓਪਾਵਾ ॥

੧ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕਾਮਾਦਿਕ। ੨ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ। ੩ ਕਾਮਨਾ ਕਰ ਕੇ ਮਨ ਦਾ ਮੱਠਾ ਹੈ। ੪ ਇਕ ਪੰਥ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੦੩	੯	੧੫	ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣੈ, ਮੇਰੇ ਜੀਅ ਕਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ; ਬਿਸਰਿ ਗਏ [1]ਬਕਬਾਇਆ ॥
	੧੨	੧੬	ਰੂਪ ਰੰਗ ਖੁਸੀਆ, ਮਨ ਭੋਗਣ; ਤੇ ਤੇ ਛਿਦ੍ਰ ਵਿਕਾਰਾ ॥
	੧੪	੧੬	ਊਚ ਮੂਚ ਅਪਾਰ ਸੁਆਮੀ; ਅਗਮ ਦਰਬਾਰਾ ॥ ਨਾਮੋ ਵਡਿਆਈ ਸੋਭਾ; ਨਾਨਕ ਖਸਮੁ ਪਿਆਰਾ ॥
੧੦੦੪	੨	੧੭	ਤੇ ਤੇ; ਬੰਧ [2]ਗਲਾਣੇ ॥
	੪	੧੭	ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ; ਪਾਰਾਵਾਰਾ ॥
	੧੨	੧੯	ਸਿਮਰਹੁ; ਏਕੁ ਨਿਰੰਜਨ ਸੋਊ ॥
	੧੬	੧੯	ਸਾਧ ਸੰਗਿ; ਵਿਰਲਾ ਕੋ ਪਾਏ ॥
੧੦੦੫	੨	੧੯	ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਜੋਨੀ; ਫਿਰਤ ਅਨੇਤਾ ॥
	੩	੧੯	ਅਹੰਮੇਵ; ਮੂਠੋ ਬੇਚਾਰਾ ॥
	੫	੧੯	ਤਹ ਮਾਤ ਨ ਬੰਧੁ; ਨ ਮੀਤ ਨ [3]ਜਾਇਆ ॥
	੧੦	੨੦	ਕਤ ਕਉ, ਡਹਕਾਵਹੁ ਲੋਗਾ; ਮੋਹਨ, ਦੀਨ ਕਿਰਪਾਈ ॥
	੧੪	੨੧	ਮੋਹਨੁ ਲਾਲੁ ਮੇਰਾ; ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨ ਪ੍ਰਾਨਾ ॥ ਮੋਕਉ, ਦੇਹੁ ਦਾਨਾ ॥ (ਇਹ ਇਕੋ ਹੀ ਤੁਕ ਹੈ,ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੱਦਾਂ ਲਾਕੇ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ, ਸ਼ੁਧ ਇਕੋ ਹੀ ਤੁਕ ਹੈ)
	੧੫	੨੧	[4]ਹੈ, ਹੋਸੀ; [5]ਆਹੇ ॥

੧ ਬਕਵਾਸ। ੨ ਗਲ ਵਿਚ ਫਾਹੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੇ। ੩ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੪ ਤਿੰਨਾਂ ਕਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ੫ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੦੫	੧੬	੨੨	ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨ ਤਾਰਨ; ਬਲਿ ਬਲਿ, ਬਲੇ ਬਲਿ ਜਾਈਐ ॥
	੧੯	੨੨	ਪੂਰਨ ਬਿਸਥੀਰਨ ਸੁਆਮੀ; ਆਹਿ ਆਇਓ, ਪਾਛੈ ॥
੧੦੦੬	੧	੨੨	ਸਗਲੋ, [1]ਭੂ [2]ਮੰਡਲੁ [3]ਖੰਡਲ; ਪ੍ਰਭ ਤੁਮਹੀ ਆਛੈ ॥
	੧	੨੩	ਅਟਲ ਅਖਇਓ ਦੇਵਾ; (ਅ-ਖਇਓ ਬੋਲੋ)
	੩	੨੩	ਲਾਲੁ; ਅਮੋਲਾ ਲਾਲੋ ॥
	੪	੨੩	ਅਗਹ ਅਤੋਲਾ; ਨਾਮੋ ॥
	੫	੨੩	ਤਜਿਓ ਮਨ ਤੇ; ਅਭਿਮਾਨੋ ॥
	੭	੨੩	ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ॥
	੯	੨੪	ਅਵਰੁ ਸਭੁ ਕਿਛੁ, ਮਿਥਿਆ; ਰਸਨਾ ਰਾਮ ਰਾਮ ਬਖਾਨ ॥
	੧੦	੨੫	ਮਿਟਹਿ ਅਘ ਤੇਰੇ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ; ਕਵਨੁ ਬਪੁਰੋ ਜਾਮ ॥
	੧੮	੨੬	[4]ਨਵਲ ਨਵਤਨ, ਚਤੁਰ ਸੁੰਦਰ; ਮਨੁ, ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਸੰਗਿ ਬੀਧਿ ॥
੧੦੦੭	੧੦	੩੦	ਮਹਾ ਭਉਜਲ ਮਾਹਿ, ਤੁਲਹੋ; ਜਾ ਕੋ ਲਿਖਿਓ ਮਾਥ ॥
	੧੪	੩੧	[5]ਸਾਹੈ ਕੈ, ਫੁਰਮਾਇਅੜੈ ਜੀ; ਦੇਹੀ ਵਿਚਿ ਜੀਉ, ਆਇ ਪਇਆ ॥

---

੧ ਧਰਤੀ। ੨ ਗੋਲਾਕਾਰ। ੩ ਖੰਡ।
੪ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲ ਜਿਸ ਵਿਚ। ੫ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੦੭	੧੬	੩੧	ਜਿਥੈ ਅਗਨਿ ਭਖੈ; ਭੜ [1]ਹਾਰੇ ॥
	੧੯	੩੧	ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ, ਜਿਨਿ ਚਲਿਆ ਨਾਨਕ; ਆਇਆ, ਸੋ ਪਰਵਾਣੁ ਥਿਆ ॥
੧੦੦੮	੨	੩੨	ਕੀਤਾ ਜਿਸੋ ਹੋਵੈ, ਪਾਪਾਂ ਮਲੋ ਧੋਵੈ; ਸੋ ਸਿਮਰਹੁ ਪਰਧਾਨੁ ਹੇ ॥

(ਸਾਰੇ ਸਿਰੇ ਵਾਲੇ 'ਹਾਹੇ' ਅੱਡ ਅੱਡ ਹਨ)

ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੯

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
	੬	੧	ਜਾ ਕਉ ਸਿਮਰਿ, ਅਜਾਮਲੁ ਉਧਰਿਓ; ਗਨਕਾ ਹੂ, ਗਤਿ ਪਾਈ ॥ [2]ਪੰਚਾਲੀ ਕਉ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈ; ਰਾਮ ਨਾਮ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥
	੧੦	੨	ਸਗਲ ਜਨਮੁ, ਬਿਖਿਅਨ ਸਿਉ ਖੋਇਆ; ਸਿਮਰਿਓ ਨਾਹਿ [3]ਕਨ੍ਹਾਈ ॥
	੧੨	੨	ਜੋ ਸੰਪਤਿ ਅਪਨੀ ਕਰਿ ਮਾਨੀ; ਛਿਨ ਮੋ ਭਈ ਪਰਾਈ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ, ਯਹ ਸੋਚ ਰਹੀ ਮਨਿ; ਹਰਿ ਜਸੁ ਕਬਹੂ ਨ ਗਾਈ ॥
	੧੪	੩	ਕਹਾ ਹੋਤ, ਅਬ ਕੈ ਪਛੁਤਾਏ; ਛੂਟਤ ਨਾਹਨਿ ਭਾਗਿਓ ॥

(੨) ਨਾਹਿ ਨਿਭਾਗਿਓ

੧ ਭੱਠ ਦੇ ਸਦਰਸ਼। ੨ ਦਰੋਪਤਾ ਪੰਚਾਲ ਦੇਸ ਦੀ ਪਟਰਾਣੀ।
੩ ਸੁਖ ਰੂਪੀ ਚੇਸ਼ਟਾ ਵਾਲਾ ਭਗਵਾਨ ਜੀ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੦੮	੧੪	੩	ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਉਪਜੀ ਘਟ ਮੈ ਜਬ; ਗੁਰ ਚਰਨਨ ਅਨੁਰਾਗਿਓ ॥
			ਮਾਰੂ ਅਸਟਪਦੀਆ ਮਹਲਾ ੧
੧੦੦੯	੧	੧	ਤੂ [1]ਅਜਰा-ਵਰੁ, ਅਮਰੁ ਤੂ; ਸਭ ਚਾਲਣ-ਹਾਰੀ ॥
	੪	੧	ਗੁਰਮਤੀ ਦਧਿ ਮਥੀਐ; ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਈਐ, ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨਾ ॥
	੧੩	੨	ਬਾਬਾ; ਜਗੁ ਫਾਥਾ ਮਹਾ ਜਾਲਿ ॥
੧੦੧੦	੬	੩	ਬਾਬਾ ਮੈ ਕੁਚੀਲੁ; ਕਾਚਉ ਮਤਿ ਹੀਨ ॥
	੧੦	੩	ਅਗੈ ਕਿਆ ਜਾਣਾ, ਨਾਹਿ ਮੈ; ਭੂਲੇ, ਤੂ ਸਮਝਾਇ ॥
	੧੨	੩	ਮੁਖਿ [2]ਧਿਮਾਣੈ ਧਨ ਖੜੀ; ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖੀ ਦੇਖੁ ॥
	੧੫	੩	ਨਾਰਿ ਨ ਪੁਰਖੁ, ਨ [3]ਪੰਖਣੂ; ਸਾਚਉ ਚਤੁਰੁ ਸਰੂਪੁ ॥ (੨) [4]ਨਪੰਖਣੂ
	੧੯	੪	ਐਸਾ ਲਾਲਾ ਮੇਰੇ ਲਾਲ ਕੋ; ਸੁਣਿ ਖਸਮ ਹਮਾਰੇ ॥
੧੦੧੧	੩	੪	ਲਾਲੇ ਗੋਲੇ, ਮਤਿ ਖਰੀ; ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ, ਨੀਕੀ ॥
	੪	੪	ਮਨੁ ਤਨੁ ਤੇਰਾ, ਤੂ ਪ੍ਰਭੁ; ਸਚੁ ਧੀਰਕ, ਧੁਰ ਕੀ ॥
	੯	੪	ਬਾਦਿ ਕਾਰਾ ਸਭਿ ਛੋਡੀਆ; ਸਾਚੀ, ਤਰੁ ਤਾਰੀ ॥
	੧੨	੫	[5]ਲਾਲੇ ਨੋ, ਸਿਰਿ [6]ਕਾਰ ਹੈ; ਧੁਰਿ ਖਸਮਿ ਫੁਰਮਾਈ ॥

---

੧ ਬੁਢੇਪੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਵਰ=ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ। ੨ ਨਿੰਮੋਝੂਣੇ, ਉਦਾਸ। ੩ ਪੰਛੀ। ੪ ਹੀਜੜਾ। ੫ ਸੇਵਕ। ੬ ਭਗਤੀ ਦੀ ਕਾਰ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੧੨	੧੧	੬	ਦੇਦੇ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵਈ; ਲੈ ਲੈ ਥਕਿ ਪਾਈ ॥
	੧੭	੭	ਬਾਬਾ ਐਸੀ ਰਵਤ ਰਵੈ; ਸੰਨਿਆਸੀ ॥
੧੦੧੩	੧	੭	ਅੰਤਰਿ ਅਗਨਿ, ਨ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਬੂਝੈ; ਬਾਹਰਿ [1]ਪੂਅਰ ਤਾਪੈ ॥
	੨	੭	ਨਿੰਦਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਨਰਕ ਨਿਵਾਸੀ; ਅੰਤਰਿ 'ਆਤਸ' ਜਾਪੈ॥ (੨) ਆਤਮ ਜਾਪੈ
	੪	੭	ਪਾਠੁ ਪੜੈ, ਮੁਖਿ ਝੂਠੋ ਬੋਲੈ; ਨਿਗੁਰੇ ਕੀ, ਮਤਿ ਓਹੈ ॥
	੫	੭	ਮੂੰਡੁ ਮੁਡਾਇ ਜਟਾ 'ਸਿਖ' ਬਾਧੀ; ਮੋਨਿ 'ਰਹੈ' ਅਭਿਮਾਨਾ॥ ('ਰਹੈ' ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਕ ਹੈ) (ਸਿਖ ਬੋਲੋ, ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੭	੭	ਹਾਥ ਕਮੰਡਲੁ ਕਾਪੜੀਆ; ਮਨਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਉਪਜੀ ਭਾਰੀ ॥
	੯	੭	'ਸਿਖ' ਕਰੇ ਕਰਿ, ਸਬਦੁ ਨ ਚੀਨੈ; ਲੰਪਟੁ ਹੈ ਬਾਜਾਰੀ॥ (ਸਿੱਖ ਬੋਲੋ)
			ਅੰਤਰਿ ਬਿਖੁ ਬਾਹਰਿ ਨਿਭਰਾਤੀ; ਤਾ ਜਮੁ ਕਰੇ ਖੁਆਰੀ ॥
੧੦੧੪	੭	੮	ਬਿਸਰਤ ਨਾਮ ਐਸੇ ਦੋਖ ਲਾਗਹਿ; ਜਮੁ ਮਾਰਿ ਸਮਾਰੇ, ਨਰਕਿ [2]ਖਰੇ ॥
	੮	੮	ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਬਾਦਿ ਜੀਵਣੁ, ਹੋਰੁ ਮਰਣਾ;

੧ ਧੂਣੀਆਂ । ੨ ਲਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖੜਦਾ ਹੈ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੧੫	੧	੯	ਕਿਤੀ ਚਖਉ [1]ਸਾਡੜੇ; ਕਿਤੀ ਵੇਸ ਕਰੇਉ ॥
			ਪਿਰ ਬਿਨੁ, ਜੋਬਨੁ ਬਾਦਿ ਗਇਅਮੁ;
			ਵਾਢੀ, 'ਝੂਰੇਦੀ' ਝੂਰੇਉ ॥ (ਝੂਰੇਂਦੀ ਬੋਲੋ)
	੩	੯	ਤਉ ਭਾਵਨਿ ਤਉ ਜੇਹੀਆ;
			ਮੂ ਜੇਹੀਆ ਕਿਤੀਆਹ ॥
	੬	੧੦	ਗੁਰ ਬਿਨੁ, ਏਤਾ ਭਵਿ ਥਕੀ;
			ਗੁਰਿ ਪਿਰੁ ਮੇਲਿਮੁ, ਦਿਤਮੁ ਮਿਲਾਇ ॥
	੮	੧੦	ਮਾਮੇ, ਤੈ ਮਾਮਾਣੀਆ; [2]ਭਾਇਰ ਬਾਪ ਨ ਮਾਉ ॥
	੧੦	੧੦	[3]ਪਤਣਿ, ਕੂਕੇ ਪਾਤਣੀ; ਵੰਞਹੁ, ਧ੍ਰੁਕਿ ਵਿਲਾੜਿ ॥
			ਪਾਰਿ ਪਵੰਦੜੇ ਡਿਠੁ ਮੈ;
			ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਹਿਥਿ ਚਾੜਿ ॥
			ਹਿਕਨੀ ਲਦਿਆ, ਹਿਕਿ ਲਦਿ ਗਏ;
			ਹਿਕਿ ਭਾਰੇ, [4]ਭਰਨਾਲਿ ॥
	੧੬	੧੧	ਬਾਬਾ ਮੂਰਖੁ ਹਾ; ਨਾਵੈ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥
			ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੩
੧੦੧੬	੧੦	੧	ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਐ, ਮਰੈ ਮੰਦਾ;
			ਹੋਵੈ, ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੀ ਜੀਉ ॥

੧ ਸੁਆਦ। ੨ ਭਰਾ। ੩ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਮਲਾਹ ਵੈਰਾਗ ਰੂਪ ਪੱਤਣ ਦੇ ਉਤੇ ਕੂਕਦੇ ਹਨ, ਵੰਞਹੁ=ਚਲੋ, ਧ੍ਰੁਕ=ਸ਼ੀਘਰ ਵਿਲਾੜ=ਲੰਘਾ ਦੇਈਏ ਵਾ ਖਰਾਬੜੀਆਂ ਵਿਚ ਕੀ ਲਗੇ ਰਹੇ ਹੋ, ਆ ਜਾਉ। ੪ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡੁਬਦੇ ਹਨ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫
੧੦੧੭	੧੩	੨	ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ਜਾ ਕੈ; ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪਰਵਾਹ ॥
	੧੬	੨	ਬਲ ਬੁਧਿ ਸੁਧਿ ਪਰਾਣ ਸਰਬਸੁ; ਸੰਤਨਾ ਕੀ ਰਾਸਿ ॥
੧੦੧੮	੨	੩	ਊਚ ਨੀਚ ਬਿਕਾਰ ਸੁਕ੍ਰਿਤ; ਸੰਲਗਨ ਸਭ ਸੁਖ ਛਤ੍ਰ ॥ ਮਿਤ੍ਰ ਸਤ੍ਰ ਨ ਕਛੂ ਜਾਨੈ; ਸਰਬ ਜੀਅ [1]ਸਮਤ ॥ (ਸਮੱਤ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ, 'ਸਮਤ' ਬੋਲਣਾ ਹੈ)
	੧੯	੬	ਜੀਵਨਾ, ਸਫਲ ਜੀਵਨ; ਸੁਨਿ ਹਰਿ, ਜਪਿ ਜਪਿ ਸਦ ਜੀਵਨਾ ॥
੧੦੧੯	੪	੬	ਮਾਤਿਆ, ਹਰਿ ਰਸ ਮਹਿ ਰਾਤੇ; ਤਿਸੁ ਬਹੁੜਿ ਨ ਕਬਹੂ, ਅਉ [2]ਖੀਵਨਾ ॥ (੨) ਅਉਖੀਵਨਾ
	੯	੭	ਗ੍ਰਿਹ ਰਾਜ ਮਹਿ ਨਰਕੁ; ਉਦਾਸ ਕਰੋਧਾ ॥
	੧੯	੮	ਪਾਪ [3]'ਕਰੇਦੜ'; ਸਰਪਰ ਮੁਠੇ ॥ (ਕਰੇਂਦੜ ਬੋਲੋ)
੧੦੨੦	੫	੮	ਦੁਨੀਆ ਖੇਲੁ ਬੁਰਾ; ਰੁਠ ਤੁਠਾ ॥ ਸਿਦਕੁ [4]ਸਬੂਰੀ, ਸੰਤੁ ਨ ਮਿਲਿਓ; [5]ਵਤੈ, ਆਪਣ ਭਾਣੀਆ ॥

੧ ਇਕੋ ਜੇਹਾ, ਬਰਾਬਰ। ੨ ਮਸਤੀ ਤੋਂ ਅਉ=ਰਹਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ੩ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ੪ ਸੰਤੋਖ ਵਾਲਾ। ੫ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮਹਲਾ ੧

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੨੦	੧੭	੧	ਆਪੇ ਭਵਰੁ; ਫੁਲੁ ਫਲੁ ਤਰਵਰੁ ॥
			ਆਪੇ ਮਛੁ ਕਛੁ, ਕਰਣੀ ਕਰੁ;
			ਤੇਰਾ ਰੂਪੁ, ਨ ਲਖਣਾ ਜਾਈ ਹੇ ॥
੧੦੨੧	੧	੧	ਆਪੇ ਕਿਸਹੀ, [੧]ਕਸਿ ਬਖਸੇ;
			ਆਪੇ ਦੇ, ਲੈ ਭਾਈ ਹੇ ॥
			ਆਪੇ [੨]ਧਨਖੁ; ਆਪੇ [੩]ਸਰ [੪]ਬਾਨਾ ॥
	੫	੧	ਆਪੇ [੫]ਵੇਬਾਣੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ;
			ਨਿਰਭਉ ਤਾੜੀ ਲਾਈ ਹੇ ॥
	੮	੧	ਸਬਦੁ ਸਹਜ ਰਸੁ; ਅੰਤਰਿ ਮਾਨੇ ॥
੧੦੨੨	੧੧	੩	ਘਰਿ ਵਰੁ, ਸਹਜੁ ਨ ਜਾਣੈ ਛੋਹਰਿ;
			ਬਿਨੁ ਪਿਰ, ਨੀਦ ਨ ਪਾਈ ਹੇ ॥
	੧੨	੩	ਅੰਤਰਿ ਅਗਨਿ; ਜਲੈ [੬]ਭੜਕਾਰੇ ॥
			ਮਨਮੁਖੁ ਤਕੇ ਕੁੰਡਾ ਚਾਰੇ ॥
	੧੪	੩	ਮਾ ਕੀ ਰਕਤੁ; ਪਿਤਾ ਬਿਦੁ ਧਾਰਾ ॥ ('ਮਾਂ' ਬੋਲੋ)
	੧੮	੩	ਕਿਉ ਰਹੀਐ; ਚਲਣਾ [੭]ਪਰਥਾਏ ॥
੧੦੨੩	੧	੩	ਸਚੇ ਊਪਰਿ ਅਵਰ ਨ ਦੀਸੈ;
			[੮]ਸਾਚੇ ਕੀਮਤਿ ਪਾਈ ਹੇ ॥

---

੧ ਕਸ਼ਟ,ਦੁਖ ਵਾ ਮਨੁਖ। ੨ ਆਪਿ ਧਰਮ ਰੂਪ ਧਨੁਖ ਹੈ। ੩ ਸਰ=ਸਦਰਸ਼ ਹੈ। ੪ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਤੀਰ ਦੇ। ੫ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ੬ ਭੜ ਭੜ ਕਰਕੇ ਭਟਕਦੇ ਹਾਂ। ੭ ਪ੍ਰਲੋਕ ਨੂੰ। ੮ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਪਾਈ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੨੩	੮	੩	ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੰਗੀ; ਭਉ ਨ ਭਰਾਤੀ ॥ ਸ੍ਰਵਣ ਸ੍ਰੋਤ ਰਜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ; ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਈ ਹੇ ॥
	੧੬	੪	ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਸਾਚੁ, ਭਰਮ ਭਉ ਭੰਜਨੁ; ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੁ ਸਖਾਈ ਹੇ ॥
੧੦੨੪	੬	੫	ਹਠਿ ਨਿਗ੍ਰਹਿ, ਅਪਤੀਜੁ ਨ ਭੀਜੈ; ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਗੁਰ, ਕਿਨਿ ਪਤਿ ਪਾਈ ਹੇ ॥
	੭	੪	ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਹਿ; ਇਕ ਕਲ ਰਾਖੀ ॥
	੧੪	੫	ਦੇਦੇ; ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਸਾਚੇ ॥ ਲੈ ਲੈ; ਮੁਕਰਿ ਪਉਦੇ ਕਾਚੇ ॥
	੧੭	੫	ਕੂੜਿ ਮੁਠੀ; ਠਗੀ ਠਗਵਾੜੀ ॥
੧੦੨੫	੬	੪	ਭਗਤਿ ਭਾਉ ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਪੂਰੀ; ਅਨਹਦਿ ਸਬਦਿ ਲਖਾਈ ਹੇ ॥
	੧੦	੫	ਮਨਮੁਖਿ ਰਾਮੁ ਨ ਜਪੈ; ਅਵਾਈ ॥
	੧੯	੬	ਕੂੜੁ ਮਾਰੇ; ਕਾਲੁ [1]ਉਛਾਹਾੜਾ ॥
੧੦੨੬	੩	੬	ਹਉਮੈ ਧੰਧੁ; ਛੋਡਹੁ ਲੰਪਟਾਈ ॥
	੫	੬	[2]ਭੜ ਭੜ ਅਗਨਿ, ਸਾਗਰੁ ਦੇ ਲਹਰੀ; ਪੜਿ ਦਝਹਿ ਮਨਮੁਖ ਤਾਈ ਹੇ ॥ ਗੁਰ ਪਹਿ ਮੁਕਤਿ ਦਾਨੁ; ਦੇ ਭਾਣੈ ॥
	੧੫	੭	ਧੁੰਧੂਕਾਰਿ ਨਿਰਾਲਮੁ ਬੈਠਾ; ਨਾ ਤਦਿ ਧੰਧੁ ਪਸਾਰਾ ਹੇ ॥

---

੧ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾ ਉਛਲ ਕੇ। ੨ ਭੜਾਕੇ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

---

੧ ਚਾਰੇ। ੨ ਜਨਮ ਧਾਰ ਕੇ ਭਉ=ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ। ੩ ਭਉਂਕਣ ਵਾਲੇ ਕੂਕਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਭਉਕ ਮਰਹਿ=ਭੜਕ ੨ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੪ ਪੈ ਕੇ। ੫ ਚਾਰ ਨਦੀਆਂ ਹਿੰਸਾ ਕਾਮ ਮੋਹ ਲੋਭ। ੬ ਭਿਆਨਕ ੭ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈਦਾ ਹੈ ਵਾ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਬਚਨ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਏਹੀ ਮਿਲਣਾ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੩੨	੧੮	੧੨	ਸਚੁ ਸਉਦਾ ਲੈ; ਗੁਰ ਵੀਚਾਰੀ ॥
੧੦੩੩	੧	੧੨	ਅੰਧੁਲੇ ਕੀ ਮਤਿ, ਅੰਧਲੀ ਬੋਲੀ; ਆਇ ਗਇਆ ਦੁਖੁ ਤਾਹਾ ਹੇ ॥
	੩	੧੨	ਸਚੀ ਕਰਣੀ; ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਰ ਕਾਰਾ ॥
	੯	੧੩	ਅਸਥਿਰੁ ਥਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ; ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥ (ਇਹ ਸਾਰੇ 'ਦੱਦੇ' ਨਾਲ ਹੀ ਹਨ)
			ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ; [1]ਪੁਰਿ [2]ਗਗਨੰਦਰਿ ॥
	੧੦	੧੩	ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ; ਛਜੇ [3]ਹਟਨਾਲੇ ॥
	੧੬	੧੩	ਪੰਖੀ [4]ਪੰਚ; ਉਡਰਿ ਨਹੀ ਧਾਵਹਿ ॥
	੧੭	੧੩	ਝਿਲਮਿਲਿ ਝਿਲਕੈ; ਚੰਦੁ ਨ ਤਾਰਾ ॥
			ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ; ਨ ਬਿਜੁਲਿ [5]ਗੈਣਾਰਾ ॥
	੧੯	੧੩	ਅਨਹਦ ਰੁਣ ਝੁਣਕਾਰੁ, ਸਦਾ ਧੁਨਿ; ਨਿਰਭਉ ਕੈ ਘਰਿ, ਵਾਇਦਾ ॥
੧੦੩੪	੮	੧੩	ਦੇਖਹਿ ਆਪਿ; ਬੈਸਿ [6]ਬਿਜਮੰਦਰਿ ॥
੧੦੩੫	੬	੧੪	ਆਪੇ ਮੁਕਤਿ ਦਾਨੁ, ਮੁਕਤੀ ਸਰੁ; ਮਮਤਾ ਮੋਹੁ ਚੁਕਾਇਦਾ ॥
	੯	੧੫	[7]ਅਰਬਦ [8]ਨਰਬਦ; ਧੁੰਧੂਕਾਰਾ ॥

---

੧ ਪੂਰਨ ਹੈ। ੨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਨ ਹੈ। ੩ ਬਜ਼ਾਰ। ੪ ਪੰਜੇ ਇੰਦਰੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਣ। ੫ ਅਕਾਸ਼। ੬ ਪੱਕੇ ਮੰਦਰ ਤੁਰੀਆ ਰੂਪ। ੭ ਗਿਣਤੀ। ੮ ਅਨ-ਗਿਣਤ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੩੫	੧੧	੧੫	ਖੰਡ ਪਤਾਲ, ਸਪਤ ਨਹੀ ਸਾਗਰ; ਨਦੀ ਨ ਨੀਰੁ ਵਹਾਇਦਾ ॥ ('ਨੰਨਾ' ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਕ ਹੈ)
	੧੨	੧੫	ਦੋਜਕੁ ਭਿਸਤੁ; ਨਹੀ [1]ਖੈ ਕਾਲਾ ॥
	੧੯	੧੫	ਨਾ ਤਦਿ ਗੋਰਖੁ; ਨਾ ਮਾਛਿੰਦੋ ॥
੧੦੩੬	੭	੧੫	ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਪਾਤਾਲ ਅਰੰਭੇ; ਗੁਪਤਹੁ ਪਰਗਟੀਆਇਦਾ ॥
੧੦੩੭	੭	੧੬	[2]ਨੇਬ [3]ਖਵਾਸ; [4]ਭਲਾ ਦਰਵਾਜਾ ॥
	੯	੧੬	ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ; ਨਗਰ ਮਹਿ [5]ਕਾਰੀ ॥
	੧੧	੧੭	ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਪਾਇ; ਕਾਇਆ ਗੜ ਰਾਜੇ ॥ ('ਰਾੱਜੇ' ਬੋਲੋ)
	੧੬	੧੭	ਬਿਨੁ ਥੰਮਾ ਰਾਖੇ; ਸਚੁ ਕਲ ਪਾਏ ॥
	੧੯	੧੭	ਸਾਮਵੇਦੁ ਰੁਗੁ; ਜੁਜਰੁ ਅਥਰਬਣੁ ॥ ('ਰੁਗੁ' ਪਾਠ ਸੁਧ ਹੈ)
੧੦੩੮	੩	੧੭	ਰਜ ਤਮ ਸਤ ਕਲ; ਤੇਰੀ ਛਾਇਆ ॥
	੯	੧੮	ਇਸੁ ਮਨ; ਮਾਇਆ ਕਉ ਨੇਹੁ ਘਨੇਰਾ॥
	੧੪	੧੮	ਨਾ ਤਿਸੁ ਓਪਤਿ ਖਪਤਿ, ਕੁਲ ਜਾਤੀ; ਓਹੁ [6]ਅਜਰਾਵਰੁ ਮਨਿ ਭਾਇਆ ॥
	੧੯	੧੮	ਊਤਮ ਜਨ ਸੰਤ; ਭਲੇ ਹਰਿ ਪਿਆਰੇ ॥

---

੧ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਲ। ੨ ਚੋਬਦਾਰ, ਚਾਰ ਸਾਧਨ, ਦੇਵਤੇ। ੩ ਚੌਰਦਾਰ, ਸ੍ਰਵਣਾਦਿ ਇੰਦਰੇ। ੪ ਮੁਖ, ਗਿਆਨ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ। ੫ ਔਸ਼ਧੀ। ੬ ਅਜਰ=ਬੁਢੇਪੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਵਰ=ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੩੯	੧	੧੯	ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਦੀਜੈ; ਗੁਰਿ ਗਿਆਨ ਰਤਨੁ ਦੀਪਾਇਆ ॥
	੭	੧੯	ਆਪਿ ਤਰਹਿ 'ਸੰਗਤਿ' ਕੁਲ ਤਾਰਹਿ; ਤਿਨ ਸਫਲ ਜਨਮੁ, ਜਗਿ ਆਇਆ ॥ ('ਸੰਗਤਿ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਸਗਲੇ' ਪਾਠ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)
੧੦੪੦	੧	੯	ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ, ਲੈ ਗਰਦਨਿ ਮਾਰੇ; ਹਉਮੈ ਲੋਭੁ ਚੁਕਾਇਆ ॥
	੩	੯	ਜੋਗੀ; ਸਬਦੁ ਅਨਾਹਦੁ ਵਾਵੈ ॥
	੭	੯	ਕਾਲੈ ਕਵਲੁ; ਨਿਰੰਜਨੁ ਜਾਣੈ ॥
	੧੬	੨੦	'ਅਕਲੁ' ਗਾਇ; ਜਮ ਤੇ ਕਿਆ ਡਰੀਐ ॥ ('ਅਕੱਲੁ' ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੯	੨੦	ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਨ; ਆਵੈ ਜਾਵੈ ॥
੧੦੪੧	੨	੨੦	ਝੂਠੀ; ਜਗ ਹਿਤ ਕੀ ਚਤੁਰਾਈ ॥
	੩	੨੦	ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿ, ਚਲਹਿ ਅਭਿਮਾਨੀ; ਉਪਜੈ ਬਿਨਸਿ ਖਪਾਇਆ ॥
	੬	੨੦	ਗੁਰਮਤਿ; ਕ੍ਰਿਸਨਿ [1]ਗੋਵਰਧਨ ਧਾਰੇ ॥ ਗੁਰਮਤਿ; ਸਾਇਰਿ ਪਾਹਣ ਤਾਰੇ ॥
	੯	੨੦	ਗੁਰਮਤਿ; ਪੰਚ ਸਖੇ ਗੁਰਭਾਈ ॥
	੧੫	੨੧	ਨਿਸਿ ਦਾਮਨਿ ਜਿਉ ਚਮਕਿ; ਚੰਦਾਇਣੁ ਦੇਖੈ ॥

੧ ਜਮਨਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਮਥਰਾ ਪਾਸ ਇਹ ਪਰਬਤ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੪੨	੨	੨੧	ਹਰਿ ਜਪਤੇ; ਮਨੁ ਮਨ ਤੇ, ਧੀਰਾ ॥
			ਦੁਘਟ ਘਟ, ਭਉ ਭੰਜਨੁ ਪਾਈਐ;
			ਬਾਹੁੜਿ ਜਨਮਿ ਨ ਜਾਇਆ ॥
	੪	੨੧	ਜਿਨਿ ਜਪੁ ਜਪਿਓ; ਸਤਿਗੁਰ ਮਤਿ [1]ਵਾਕੇ ॥
			ਜਮਕੰਕਰ ਕਾਲੁ; ਸੇਵਕ ਪਗ ਤਾਕੇ ॥
	੧੨	੨੧	ਅੰਤਰੁ ਦੇਖਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਬੂਝੈ;
			ਅਨਤ 'ਨ' ਮਨੁ ਡੋਲਾਇਆ ॥
			('ਨੰਨਾ' ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਕ ਹੈ)
	੧੯	੨੨	ਕੁਦਰਤਿ ਕਰਨੈਹਾਰ; ਅਪਾਰਾ ॥
			ਕੀਤੇ ਕਾ; ਨਾਹੀ [2]ਕਿਹੁ ਚਾਰਾ ॥
੧੦੪੩	੬	੨੨	ਬਿਖਿਆ ਮਲੁ ਜਾਇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰਿ ਨਾਵਹੁ;
			ਗੁਰ ਸਰ ਸੰਤੋਖੁ, ਪਾਇਆ ॥
	੧੨	੨੨	ਤੀਰਥ ਵਰਤ ਨੇਮ ਕਰਹਿ; ਉਦਿਆਨਾ ॥
			ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮਹਲਾ ੩
੧੦੪੪	੧੮	੨	ਏਕੋ ਏਕੁ ਵਰਤੈ; ਸਭੁ ਸੋਈ ॥
੧੦੪੫	੧	੨	ਸਭਨਾ ਰਿਜਕੁ ਸਮਾਹੇ ਆਪੇ;
			ਕੀਮਤਿ ਹੋਰ ਨ ਹੋਈ ਹੇ ॥
	੩	੨	ਸਚਾ ਹੁਕਮੁ ਸਚਾ ਪਾਸਾਰਾ;
			ਹੋਰਨਿ ਹੁਕਮੁ ਨ ਹੋਈ ਹੇ ॥
	੮	੨	ਕਾਇਆ ਕੁਟੰਬੁ ਮੋਹੁ; ਨ ਬੂਝੈ ॥

੧ ਵਾਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ । ੨ ਕਿਛੁ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੪੬	੧	੩	ਏਕੋ ਅਮਰੁ ਏਕਾ ਪਤਿਸਾਹੀ; ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਸਿਰਿ ਕਾਰ ਬਣਾਈ ਹੇ ॥
	੨	੩	ਗੁਰਮੁਖਿ; ਨਾਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ॥
	੧੬	੩	ਮਨਮੁਖ; ਸੇਵਿ ਨ ਜਾਣਨਿ ਕਾਚੇ ॥
੧੦੪੭	੪	੪	ਮਨਮੁਖ ਸਹਸਾ; ਬੂਝ ਨ ਪਾਈ ॥
੧੦੪੮	੬	੫	ਦੇਹੀ ਕਾਚੀ; ਕਾਗਦ [੧]ਮਿਕਦਾਰਾ ॥ ਬੂੰਦ ਪਵੈ ਬਿਨਸੈ; ਢਹਤ ਨ ਲਾਗੈ ਬਾਰਾ ॥
	੧੩	੫	ਕਾਮਿ ਕ੍ਰੋਧਿ ਭਰੇ; ਹਮ ਅਪਰਾਧੀ ॥ ਡੁਬਦੇ ਪਾਥਰ ਮੇਲਿ ਲੈਹੁ, ਤੁਮ ਆਪੇ; ਸਾਚੁ ਨਾਮੁ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੇ ॥
	੧੬	੫	ਹਰਿ ਜੀਉ; ਅਵਗਣਿਆਰੇ ਨੋ, ਗੁਣੁ ਕੀਜੈ ॥
੧੦੫੧	੫	੮	ਆਪੇ ਆਪੁ; ਉਪਾਇ [੨]ਉਪੰਨਾ ॥ ਸਭ ਮਹਿ ਵਰਤੈ; ਏਕੁ [੩]ਪਰਛੰਨਾ ॥
	੧੫	੮	ਕੋਟ [੪]ਗਹੀ ਕੇ; ਪਾਪ ਨਿਵਾਰੇ ॥
	੧੬	੯	ਮਨਮੁਖੁ ਗਿਆਨੁ ਕਥੇ; ਨ ਹੋਈ ॥
੧੦੫੨	੬	੯	ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ੩ ॥ (੩ ਨੂੰ 'ਤੀਜਾ' ਬੋਲੋ) ਆਪੇ ਕਰਤਾ; ਸਭੁ ਜਿਸੁ ਕਰਣਾ ॥
੧੦੫੪	੧੬	੧੧	ਹਰਿ ਜੀਉ ਕੀ ਹੈ; ਸਭ ਸਿਰ ਕਾਰਾ ॥
੧੦੫੫	੯	੧੨	ਤਿਸਦਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਈਐ; ਪਾਰਾਵਾਰਾ ॥

---

੧ ਸਦਰਸ਼,ਮਾਨਿੰਦ। ੨ ਉਤਪਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।
੩ ਗੁਪਤ ਵਾ ਪ੍ਰਗਟ। ੪ ਜਨਮਾਂ ਦੇ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੫੫	੧੯	੧੨	ਬਿਖਿਆ ਕਾਰਣਿ ਲਬੁ, ਲੋਭੁ ਕਮਾਵਹਿ; ਦੁਰਮਤਿ ਕਾ, [1]ਦੋ ਰਾਹਾ ਹੇ ॥ (੨) ਦੋਰਾਹਾ ਹੇ
੧੦੫੬	੧੪	੧੩	ਅਪਣੀ ਗਹਣਗਤਿ; ਆਪੇ ਜਾਣੈ ॥
੧੦੫੭	੪	੧੩	ਆਪੇ ਬਖਸੇ, ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਏ; ਪਰਮਲ ਵਾਸੁ, ਮਨਿ ਤਾਹਾ ਹੇ ॥
	੫	੧੩	ਆਪੇ ਗੁਣ ਦਾਤਾ, ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਏ; ਸਬਦੈ ਕਾ ਰਸੁ, ਤਾਹਾ ਹੇ ॥
੧੦੫੮	੬	੧੪	ਅਨ ਰਸ ਰਾਤੀ, ਰਸਨਾ ਫੀਕੀ ਬੋਲੇ; ਹਰਿ ਰਸੁ, ਮੂਲਿ ਨ ਤਾਹਾ ਹੇ ॥
	੧੩	੧੫	ਗੁਰਮੁਖਿ; ਬਾਣੀ ਨਾਦੁ ਵਜਾਵੈ ॥
	੧੫	੧੫	ਸਚੈ ਸਬਦੇ; ਸਚੁ ਸੁਭਾਖੀ ॥
੧੦੫੯	੭	੧੫	ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਰਹਿ; ਸੁ ਹਹਿ ਪਰਵਾਣੁ ॥
	੧੩	੧੬	ਆਪੇ ਥਾਪਿ; ਉਥਾਪਿ ਨਿਵਾਜੀ ॥
੧੦੬੧	੨	੧੭	ਮਨਮੁਖ ਅੰਧੁ, ਨ ਚੇਤੈ ਮੂੜਾ; ਸਿਰ ਊਪਰਿ, ਕਾਲੁ ਰੂਆਇਦਾ ॥
	੧੯	੧੮	ਘਟਿ ਘਟਿ ਪਉਣੁ ਵਹੈ 'ਇਕਰੰਗੀ'; ਮਿਲਿ ਪਵਣੈ ਸਭ ਵਜਾਇਆ ॥
੧੦੬੩	੬	੧੯	ਆਗੈ ਮੋਹੁ; ਨ ਚੂਕੈ ਮਾਇਆ ॥
੧੦੬੪	੧੫	੨੦	ਇਤੁ ਸਾਥਿ ਨਿਬਹੈ ਸਾਲਾਹੇ ਸਚੇ; ਹਰਿ ਸਚਾ ਮੰਨਿ ਵਸਾਇਦਾ ॥

[1] ਖੋਟਾ ਰਾਹ ਵਾ ਦ੍ਵੈਤ ਦਾ ਰਾਹ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੬੫	੧੨	੨੧	ਏਹੁ ਸਰੀਰੁ ਸਭ; ਮੂਲੁ ਹੈ ਮਾਇਆ ॥
੧੦੬੬	੧	੨੨	ਮਾਇਆ [1]ਮਾਈ; ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣ ਪਰਸੂਤਿ ਜਮਾਇਆ ॥ ਵਰ੍ਹੇ ਮਾਹ ਵਾਰ ਥਿਤੀ ਕਰਿ; ਇਸੁ ਜਗ ਮਹਿ, ਸੋਝੀ ਪਾਇਦਾ ॥
	੭	੨੨	ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ; [2]ਭਰਮਿਨ ਪਾਏ ॥
	੧੯	੨੨	ਸਬਦੇ; ਵਿਚਹੁ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਏ ॥
੧੦੬੮	੩	੨੪	ਅੰਤਰਿ ਸੁਖੁ; ਤੇਰੈ ਮਨਿ, ਭਾਈ ॥
	੧੯	੨੪	ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ; ਨਜੀਕਿ ਪਛਾਣਹੁ ॥
			ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮਹਲਾ ੪
੧੦੬੯	੧੫	੧	ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਸੂਰੁ; ਨਿਸਿ, ਮਿਟਿਆ ਅੰਧਿਆਰਾ ॥
੧੦੭੦	੮	੨	ਤਾ ਕਉ; ਕੋਇ ਨ ਸਾਕਸਿ ਮਾਰਾ ॥
	੧੧	੨	ਤਿਸੁ ਸਿਉ; ਕਿਛੁ ਨ ਕਹੀਐ ਅਜਾਣੈ ॥
	੧੨	੨	ਹਰਿ ਦੇਵੈ; ਜਲਿ ਥਲਿ, ਜੰਤਾ [3]ਸਭਤੈ ॥
	੧੩	੨	ਨਾ ਕਰਿ ਆਸ, ਕਿਸੈ ਸਾਹ; ਬਿਉਹਾਰ ਕੀ ਪਰਾਈ ॥
੧੦੭੧	੪	੨	ਜਿਨ ਕਾ ਪਖੁ ਕਰਹਿ, ਤੂ ਸੁਆਮੀ; ਤਿਨ ਕੀ ਊਪਰਿ ਗਲ, ਤੁਧੁ ਆਣੀ ਹੇ ॥
			ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮਹਲਾ ੫
੧੦੭੨	੧	੧	ਮਿਲਿ ਏਕਤ੍ਰ, ਵਸਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ; ਪ੍ਰਿਉ ਦੇ, ਧਨਹਿ ਦਿਲਾਸਾ ਹੇ ॥

੧ ਈਸ਼ਰ । ੨ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰੀ ਮੋਹ ਦੀ ।
੩ ਸਭ ਤਾਈਂ ਸਾਰੇ ਥਾਂ ਵਿਚ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੭੨	੬	੧	ਮਨਿ ਪਰਤੀਤਿ ਬਨੀ; ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੀ ॥
੧੦੭੩	੨	੧	ਪ੍ਰਿਅ ਸੁਖ ਵਾਸੀ; ਬਾਲਗੁਪਾਲੇ॥(ਬਾਲਗੁਪਾਲੇ ਇਕੱਠਾ ਹੈ)
	੧੦	੨	ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਕਰੇ, ਆਨੰਦੀ; ਜਿਸੁ ਸਿਰਪਾਉ ਪਇਆ, ਗਲਿ ਖਾਸਾ ਹੇ ॥
	੧੭	੩	ਰੂਪ ਕਰੇ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਵਿਗਸੈ; ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਿ ਪੂਜਾ ਹੇ ॥ (ਪੂੱਜਾ ਬੋਲੋ)
੧੦੭੪	੧੪	੩	ਬਾਰਹਾ ਕੰਚਨੁ; ਸੁਧੁ ਕਰਾਇਆ ॥ ਨਦਰਿ ਸਰਾਫ; ਵੰਨੀਸ ਚੜਾਇਆ ॥ (੨) ਵੰਨੀ ਸ ਚੜਾਇਆ
੧੦੭੫	੭	੪	ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਦੀਆ, ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ; ਨਾਮੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ, ਪੀ ਪਾਨਾਂ ਹੇ ॥
	੧੯	੫	ਜੋ ਕੀਜੈ; ਸੋ ਬੰਧਨੁ ਪੈਰੇ ॥ ਕੁਰੁਤਾ ਬੀਜੁ ਬੀਜੇ, ਨਹੀ ਜੰਮੈ; ਸਭੁ, ਲਾਹਾ ਮੂਲੁ ਗਵਾਇਦਾ ॥ ('ਕੁਰੁੱਤਾ' ਬੋਲੋ)
੧੦੭੬	੭	੫	ਜਿਥੈ ਅਉਘਟੁ; ਆਇ ਬਨਤੁ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥
੧੦੭੭	੬	੬	ਸੰਤ ਸਭਾ ਜਹ; ਬੈਸਹਿ ਪ੍ਰਭ ਪਾਸੇ ॥
	੧੨	੬	ਗੁਰ ਉਪਦੇਸਿ ਤੁਟਹਿ ਸਭਿ ਬੰਧਨ; ਇਹੁ ਭਰਮੁ ਮੋਹੁ ਪਰ-ਜਾਲਣਾ ॥
	੨੪	੬	ਪ੍ਰਗਟ ਭਏ ਪ੍ਰਭ; ਪੁਰਖ ਨਿਰਾਰੇ ॥
੧੦੭੮	੪	੭	ਸੁਰਿ ਨਰ ਦੇਵ; ਨ ਪਾਵਹਿ [1]ਮੀਤਾ ॥

[1] ਮੁਜਾਦਾ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੭੮	੬	੭	ਭੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ; ਹੋਵਹਿ ਨਿਰਮਲਾ ਤੂ ॥
	੧੦	੭	'ਤੁਛਮਾਤ'; ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਵਖਾਣਹਿ ॥
	੧੯	੮	ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਸਿਮਰਹਿ; ਸਿਮਰੈ ਸਗਲ 'ਉਪਾਰਜਨਾ' ॥
੧੦੭੯	੩	੮	ਸਿਮਰਹਿ ਜਖਿ੍ ਦੈਤ ਸਭਿ ਸਿਮਰਹਿ; ਅਗਨਤੁ ਨ ਜਾਈ ਜਸੁ ਗਨਾ ॥ (ਅ-ਗਨਤ ਬੋਲੋ)
	੪	੮	[1]ਲਤਾ [2]ਬਲੀ, ਸਾਖ ਸਭ ਸਿਮਰਹਿ; ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸੁਆਮੀ, ਸਭ ਮਨਾ ॥ ('ਲੱਤਾ' ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ, 'ਬੱਲੀ' ਬੋਲੋ)
	੧੧	੮	ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਤਾ; ਬਹੁੜਿ ਨ ਜੋਨੀ ਭਰਮਿ ਰੁਨਾ ॥
	੧੩	੮	ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਜਾ-ਕੈ ਮਨਿ ਵੂਠਾ; ਸੋ ਪੂਰ ਕਰੰਮਾ, ਨਾ [3]ਛਿਨਾ ॥
੧੦੮੦	੨	੯	ਹਰਿ ਦਾਤਾ, ਜੀਅ ਜੰਤ ਭੇਖਾਰੀ; ਜਨੁ ਬਾਂਛੈ, [4]ਜਾਚੰਗਨਾ ॥
	੧੫	੯	ਆਦਿ ਮਧਿ, ਅੰਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਰਵਿਆ; ਤ੍ਰਿਸਨ ਬੁਝੀ ਭਰਮੰਗਨਾ ॥
	੧੭	੯	ਜੋ ਕੀਨੋ ਸੋ ਤੁਮਹਿ ਕਰਾਇਓ; ਸਰਣਿ ਸਹਾਈ, ਸੰਤਹ [5]ਤਨਾ ॥

---

੧ ਬ੍ਰਿਛ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਵੇਲ। ੨ ਧਰਤੀ ਤੇ ਵਿਛਣ ਵਾਲੀ ਵੇਲ। ੩ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ੪ ਜਾਚਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ। ੫ ਪਿਆਰਾ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੮੦	੧੯	੯	ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ; ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭ ਸਾਧੇ ॥
			ਏਕੋ ਦਾਨੁ, ਸਰਬ ਸੁਖ ਗੁਣ ਨਿਧਿ;
			ਆਨ ਮੰਗਨ [1]ਨਿਹਕਿੰਚਨਾ ॥
			(ਸ਼ਬਦ ਨੰ: ੯ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਸਾਰੇ ਨੰਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲਗਦੇ ਹਨ)
੧੦੮੧	੯	੧੦	ਉਝੜ ਮਾਰਗੁ, ਸਭੁ ਤੁਮਹੀ ਕੀਨਾ;
			ਚਲੈ ਨਾਹੀ; ਕੋ [2]ਵੇਪਾੜਾ ॥
	੧੪	੧੦	ਇਕਿ ਖੜੇ ਰਸਾਤਲਿ ਕਰਿ; ਮਨਮੁਖ ਗਾਵਾਰਾ ॥
	੧੯	੧੦	ਆਪੇ ਆਪਿ; ਨਿਰੰਜਨ ਪੂਜਾ ॥ (ਪੂੱਜਾ ਬੋਲੋ)
			ਆਪਿ ਸੁਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਧਿਆਨੀ;
			ਆਪਿ ਸਤਵੰਤਾ ਅਤਿ ਗਾੜਾ ॥
੧੦੮੨	੨	੧੦	ਆਪੇ ਸਿਵ ਵਰਤਾਈਅਨੁ ਅੰਤਰਿ;
			ਆਪੇ ਸੀਤਲੁ, ਠਾਰੁ ਗੜਾ ॥
	੫	੧੦	ਆਦਿ ਮਧਿ, ਅੰਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ;
			ਹਾਥਿ ਤਿਸੈ ਕੈ ਨੇਬੇੜਾ ॥
			ਕਿਸਹੀ [3]ਬੁਤੈ; ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਈ ॥
	੧੧	੧੧	ਬਨਵਾਲੀ ਚਕ੍ਰ-ਪਾਣਿ; ਦਰਸਿ ਅਨੂਪਿਆ ॥
	੧੩	੧੧	ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਲਜਾ ਨਿਵਾਰਿ; ਉਧਾਰਣ ॥
			ਕਮਲਾ ਕੰਤ, ਕਰਹਿ [4]ਕੰਤੂਹਲ;
			ਅਨਦ ਬਿਨੋਦੀ [5]ਨਿਹਸੰਗਾ ॥

---

੧ ਨਿਰਇੱਛਤ। ੨ ਉਲਟ। ੩ ਪਾਸੋਂ ਜਾਂ ਬਹਾਨੇ ਕਰਕੇ। ੪ ਉਤਸ਼ਾਹ। ੫ ਅਸੰਗ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੮੨	੧੬	੧੧	ਮਛੁ ਕਛੁ [1]ਕੂਰਮੁ; ਆਗਿਆ ਅਉਤਰਾਸੀ ॥
੧੦੮੩	੨	੧੧	[2]ਧਨੰਜੈ; ਜਲਿ ਥਲਿ ਹੈ ਮਹੀਐ ॥
			ਅਸਥਿਰੁ ਥਾਨੁ; ਜਿਸੁ ਹੈ ਅਭਗਾ ॥ (ਅਭੱਗਾ ਬੋਲੋ)
	੭	੧੧	ਨਵਤਨ ਨਾਮ, ਜਪੈ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ;
			ਇਕੁ ਗੁਣੁ ਨਾਹੀ, ਪ੍ਰਭ ਕਹਿ [3]ਸੰਗਾ ॥
	੧੧	੧੧	ਤਿਨ ਸਾਧੂ ਚਰਣ ਲੈ; ਰਿਦੈ [4]ਪਰਾਤੇ ॥
	੧੫	੧੨	ਹੋਇ ਪੈ ਖਾਕ, ਫਕੀਰ ਮੁਸਾਫਰੁ;
			ਇਹੁ ਦਰਵੇਸੁ, ਕਬੂਲੁ ਦਰਾ ॥
	੧੬	੧੨	ਦੇਹਿ ਮਸੀਤਿ ਮਨੁ ਮਉਲਾਣਾ;
			ਕਲਮ ਖੁਦਾਈ, ਪਾਕੁ ਖਰਾ ॥
			ਸਰਾ [5]ਸਰੀਅਤਿ; ਲੇ ਕੰਮਾਵਹੁ ॥
			[6]ਤਰੀਕਤਿ [7]ਤਰਕ; ਖੋਜਿ ਟੋਲਾਵਹੁ ॥
			[8]ਮਾਰਫਤਿ, ਮਨੁ ਮਾਰਹੁ [9]ਅਬਦਾਲਾ;
			ਮਿਲਹੁ [10]ਹਕੀਕਤਿ, ਜਿਤੁ ਫਿਰਿ ਨ ਮਰਾ ॥
	੧੯	੧੨	ਦਸ [11]ਅਉਰਾਤ; ਰਖਹੁ [12]ਬਦ ਰਾਹੀ ॥
			ਮਕਾ ਮਿਹਰ; ਰੋਜਾ, ਪੈ ਖਾਕਾ ॥

---

੧ ਕੱਛੂ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨੂੰ ਚੁਕਣ ਵਾਲਾ ਕੱਛ ਅਵਤਾਰ, ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ ਵੇਲੇ ਪਹਾੜ ਹੇਠ ਕੰਡ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਦੋ ਕੱਛੂ ਹਨ। ੨ ਧਨੁਖ ਨਾਲ ਜੈ ਕਰਕੇ ਧਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਅਰਜਨ। ੩ ਕਹਿ ਸਕਦਾ। ੪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ੫ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਕਰਮ ਕਾਂਡ। ੬ ਉਪਾਸ਼ਨਾ। ੭ ਤਰਕ–ਵੈਰਾਗ। ੮ ਗਿਆਨ। ੯ ਵੱਡਾ। ੧੦ ਅਨੁਭਵ। ੧੧ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਰੂਪੀ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ। ੧੨ ਖੋਟੇ ਰਾਹ ਤੋਂ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੮੪	੧	੧੨	ਭਿਸਤੁ; ਪੀਰ ਲਫਜ ਕਮਾਇ ਅੰਦਾਜਾ ॥
			ਹੂਰ ਨੂਰ, [੧]ਮੁਸਕੁ ਖੁਦਾਇਆ;
			ਬੰਦਗੀ ਅਲਹ, [੨]'ਆਲਾ' [੩]ਹੁਜਰਾ ॥
			(ਆਲ੍ਹਾ ਬੋਲੋ)
	੨	੧੨	ਸੋ ਮੁਲਾ, [੪]ਮਲਊਨ ਨਿਵਾਰੈ;
			ਸੋ ਦਰਵੇਸੁ ਜਿਸੁ ਸਿਫਤਿ ਧਰਾ ॥
	੩	੧੨	ਤਸਬੀ ਯਾਦਿ ਕਰਹੁ, [੫]ਦਸ ਮਰਦਨੁ;
			ਸੁੰਨਤਿ ਸੀਲੁ, [੬]ਬੰਧਾਨਿ ਬਰਾ ॥
	੪	੧੨	[੭]ਖਿਲਖਾਨਾ [੮]ਬਿਰਾਦਰ; [੯]ਹਮੂ ਜੰਜਾਲਾ ॥
	੭	੧੨	ਸਗਲੀ ਜਾਨਿ; ਕਰਹੁ [੧੦]ਮਉਦੀਫਾ ॥
			ਬਦ ਅਮਲ ਛੋਡਿ; ਕਰਹੁ ਹਥਿ ਕੂਜਾ ॥ (ਕੂੱਜਾ ਬੋਲੋ)
			ਖੁਦਾਇ ਏਕੁ ਬੁਝਿ, ਦੇਵਹੁ ਬਾਂਗਾਂ;
			[੧੧]ਬੁਰਗੂ, [੧੨]ਬਰ [੧੩]ਖੁਰ, [੧੪]ਦਾਰ [੧੫]ਖਰਾ ॥
			(੨) ਬਰਖੁਰ-ਦਾਰ
	੮	੧੨	ਹਕੁ ਹਲਾਲੁ; [੧੬]ਬਖੋਰਹੁ [੧੭]ਖਾਣਾ ॥

੧ ਖੁਸ਼ਬੂ ਅਤਰ, ਭਗਤੀ। ੨ ਉਤਮ, ਆਲ੍ਹਾ। ੩ ਕੋਠੜੀ, ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਜੋ ਖੁਦਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਹੈ, ਇਹ ਉਤਮ ਕੋਠੜੀ ਹੈ। ੪ ਊਣਤਾਈ ਵਾਲੀ ਮੈਲ ਪਾਪਾਂ ਦੀ। ੫ ਦਸੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ। ੬ ਨਿਯਮ। ੭ ਖੇਲ ਖਾਨਾਂ, ਕਾਰਖਾਨਾ। ੮ ਸਬੰਧੀ। ੯ ਤਮਾਮ। ੧੦ ਦਫਾ ਕਰੋ, ਵਜ਼ੀਫਾ, ਹੰਦੇ ਕੱਢਣੇ। ੧੧ ਕਾਜੀ। ੧੨ ਫਲ। ੧੩ ਖਾਣਾ। ੧੪ ਰੱਖਣਾ। ੧੫ ਚੰਗਾ। ੧੬ ਖਾਣਾ। ੧੭ ਭੋਜਨ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੮੪	੮	੧੨	ਪੀਰੁ ਪਛਾਣੈ ਭਿਸਤੀ ਸੋਈ; ਅਜਰਾਈਲੁ, ਨ [1]ਦੋਜ [2]ਠਰਾ ॥ ਦਿਲ ਦਰੀਆਉ; ਧੋਵਹੁ ਮੈਲਾਣਾ ॥
	੯	੧੩	ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ; ਮਾਣਿ [3]ਹਕੀਨਾ ॥ (੨) [3]ਮਾਣਹਿ ਕੀਨਾ
	੧੦	੧੨	'ਨਾਪਾਕ' ਪਾਕੁ ਕਰਿ, ਹਦੂਰਿ ਹਦੀਸਾ; ਸਾਬਤ ਸੂਰਤਿ ਦਸਤਾਰ ਸਿਰਾ ॥
	੧੧	੧੨	ਦੁਨੀਆ ਰੰਗ, ਨ ਆਵੈ ਨੇੜੈ; ਜਿਉ [5]ਕੁਸਮ [6]ਪਾਟੁ, ਘਿਉ [7]ਪਾਕੁ [8]ਹਰਾ ॥
	੧੪	੧੨	ਹਕੁ ਹੁਕਮੁ, ਸਚੁ ਖੁਦਾਇਆ ਬੁਝਿ; ਨਾਨਕ, ਬੰਦਿ ਖਲਾਸ [9]ਤਰਾ ॥
	੧੫	੧੩	ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਰਣਿ ਗਹਤ, ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ; ਕਿਛੁ ਭਉ ਨ ਵਿਆਪੈ [10]ਬਾਲ ਕਾ ॥
੧੦੮੫	੪	੧੩	[11]ਬਾਸਨ ਮੇਟਿ, [12]ਨਿਬਾਸਨ ਹੋਈਐ; ਕਲਮਲ ਸਗਲੇ ਜਾਲਕਾ ॥

(ਬਾਲ ਕਾ, ਕਾਲ ਕਾ, ਨਾਲ ਕਾ, ਅਨਾਲ ਕਾ, ਇਸ ਤੇਰੁਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਕੱਕੇ ਇਕੱਠੇ ਹਨ)

---

੧ ਦੋਜ਼ਕ। ੨ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਹੱਕ ਦਾ ਮਾਨਣਾ। ੪ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ੫ ਫੁਲ। ੬ ਰੇਸ਼ਮ। ੭ ਪਵਿੱਤ੍ਰ। ੮ ਮ੍ਰਿਗਾਨ। ੯ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ੧੦ ਮਾਇਆ ਦਾ। ੧੧ ਵਾਸ਼ਨਾ। ੧੨ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਮਾਰੂ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੩

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੮੭	੩	੧	ਨਾਮ ਵਿਹੂਣੇ ਭਰਮਸਹਿ; ਆਵਹਿ ਜਾਵਹਿ ਨੀਤ ॥
	੯	੨	ਨਾਨਕ ਮਿਲਿਆ ਸੋ ਜਾਣੀਐ; ਗੁਰੂ ਨ ਛੋਡੈ ਆਪਣਾ, ਦੂਜੈ ਨ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥
	੧੧	੨	ਠਾਕ ਨ ਸਚੈ ਬੋਹਿਥੈ; ਜੇ ਗੁਰੁ ਧੀਰਕ ਦੇਇ ॥
	੧੯	੩	ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧੁ, ਨ ਬੂਝਈ; ਸਿਰ ਊਪਰਿ, ਜਮ ਖੜਗੁ [1]ਕਲਖਾ ॥ (ਕਲੱਖਾ ਬੋਲੋ)
੧੦੮੮	੭	੫	[2]ਮਹਲ ਕੁਚਜੀ, [3]ਮੜ ਵੜੀ; ਕਾਲੀ ਮਨਹੁ ਕਸੁਧ ॥ (ਕੁਚੱਜੀ ਬੋਲੋ)
੧੦੮੯	੪	੮	ਨਾਨਕ [4]ਤਰਵਰੁ, ਏਕੁ ਹੈ; [5]ਏਕੋ ਫੁਲੁ, [6]ਭਿਰੰਗੁ ॥
	੬	੮	ਗਿਆਨੀਆ ਕਾ ਇਹੁ ਮਹਤੁ ਹੈ; ਮਨ ਮਾਹਿ ਸਮਾਨਾ ॥ (ਮਹੱਤੁ ਬੋਲੋ)
	੧੫	੯	ਅਹੰਕਾਰਿ ਮੁਏ, ਸੇ [7]ਵਿਗਤੀ ਗਏ; ਮਰਿ ਜ਼ਨਮਹਿ ਫਿਰਿ ਆਵਹਿ ॥ (ਵਿਗੱਤੀ ਬੋਲੋ)
	੧੬	੧੦	ਕਾਗਉ, ਹੋਇ ਨ ਊਜਲਾ; ਲੋਹੇ ਨਾਵ, ਨ ਪਾਰੁ ॥

---

੧ ਕਲਖਾ=ਖਿਚੀ ਖੜੇ ਹਨ। ੨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਿੰਦ। ੩ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਮੜੇ ਵਿਚ ਵੜੀ=ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਈ। ੪ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਬ੍ਰਿਛ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ੫ ਫੁਲ, ਧਰਮ ਭਾਵ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ੬ ਭੌਰਾ ਜਗਿਆਸੂ। ੭ ਅਵਿਗਤ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੯੦	੧	੧੦	ਗੁਰਿ ਸੇਵਿਐ ਸਾਤਿ ਪਾਈਐ; ਜਪਿ ਸਾਸ ਗਿਰਾਸਾ ॥ (ਸਾਂਤਿ ਬੋਲੋ)
	੯	੧੨	ਦਿਲ [੧]ਦਰਵਾਨੀ ਜੋ ਕਰੇ; ਦਰਵੇਸੀ, ਦਿਲੁ [੨]ਰਾਸਿ ॥
	੧੦	੧੨	[੩]ਅਲਗਉ, ਜੋਇ [੪]ਮਧੁਕੜਉ; ਸਾਰੰਗ-ਪਾਣਿ ਸਬਾਇ ॥ (ਅਲੱਗਉ ਬੋਲੋ)
	੧੪	੧੩	ਸਰਬੇ [੫]ਜੋਇ, [੬]ਅਗਛਮੀ; ਦੂਖ ਘਨੇਰੋ, [੭]ਆਥਿ ॥ (ਅਗੱਛਮੀ ਬੋਲੋ) [੮]ਕਾਲਰੁ ਲਾਦਸਿ, [੯]ਸਰੁ ਲਾਘਣਉ; ਲਾਭੁ 'ਨ' ਪੂਜੀ ਸਾਥਿ ॥ (ਨੰਨਾ ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਕ ਹੈ)
	੧੫	੧੩	ਪੂੰਜੀ, ਸਾਚਉ ਨਾਮੁ ਤੂ; ਅਖੁਟਉ ਦਰਬੁ ਅਪਾਰੁ ॥
	੧੬	੧੩	ਪੂਰਬ ਪ੍ਰੀਤਿ, ਪਿਰਾਣਿ ਲੈ; [੧੦]ਮੋਟਉ ਠਾਕੁਰੁ ਮਾਣਿ ॥
	੧੯	੧੪	ਭੋਲਤਣਿ, ਭੈ ਮਨਿ ਵਸੈ; ਹੇਕੈ ਪਾਧਰ, ਹੀਡੁ ॥ (ਭੋਲੱਤਣਿ ਬੋਲੋ)
੧੦੯੧	੧	੧੬	ਅਤਿ 'ਡਾਹਪਣਿ' ਦੁਖੁ ਘਣੋ; ਤੀਨੇ ਥਾਵ ਭਰੀਡੁ ॥ (ਡਾਹੱਪਣਿ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਰੋਕਣਾ ਕਰੇ ਦਿਲ ਨੂੰ। ੨ ਸਚਿਆਈ ਵਾਲਾ। ੩ ਅਲੱਗ। ੪ ਮਧੂ=ਭੌਰੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜੋ ਮਨ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਕੜਉ=ਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੫ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ੬ ਇਸਥਿਤ। ੭ ਮਾਇਆ ਵਿਚ। ੮ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਰੂਪੀ ਕੱਲਰ। ੯ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ। ੧੦ ਭਾਰੀ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੯੧	੧	੧੪	[੧]ਮਾਂਦਲੁ ਬੇਦਿ, [੨]ਸਿ ਬਾਜਣੋ; ਘਣੋ [੩]ਧੜੀਐ, ਜੋਇ ॥
	੨	੧੪	ਸਾਗਰੁ ਗੁਣੀ, ਅਥਾਹੁ; ਕਿਨਿ [੪]ਹਾਥਾਲਾ ਦੇਖੀਐ॥ (੨) ਕਿਨਿਹਾ [੫]ਥਾਲਾ
	੩	੧੪	[੬]ਮੜ ਭਰਿ; ਦੂਖ ਬਦੂਖ ॥
	੧੩	੧੬	ਮਨਮੁਖ ਵਾਪਾਰੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਨੀ; ਬਿਖੁ ਵਿਹਾਝਹਿ, ਬਿਖੁ ਸੰਗ੍ਰਹਹਿ: ਬਿਖ ਸਿਉ ਧਰਹਿ ਪਿਆਰੁ ॥
੧੦੯੨	੮	੧੭	ਏਕੋ ਸਿਮਰਹੁ ਭਾਇਰਹੁ; ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥
	੯	੧੭	ਪੈਨਣੁ ਸਿਫਤਿ ਸਨਾਇ ਹੈ, ਸਦਾ ਸਦਾ ਓਹੁ ਊਜਲਾ; ਮੈਲਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਇ ॥
	੧੭	੧੮	ਗੁਰ ਸਬਦੀ, ਸਚੁ ਜਾਣੀਐ; ਅੰਦਰਿ ਮਹਲੁ, [੭]ਅਸਰਾਉ॥
੧੦੯੩	੩	੧੯	ਨਾਨਕ [੮]ਸੋ ਹੰ, ਹੰ ਸਾ, ਜਪੁ ਜਾਪਹੁ; ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਤਿਸੈ ਸਮਾਹਿ॥ (੨) ਸੋਹੰ [੯]ਹੰਸਾ
	੯	੧੯	ਮਨਮੁਖ ਅੰਦਰੁ ਨ ਭਾਲਨੀ; ਮੁਠੇ ਅਹੰ ਮਤੇ ॥ (ਸੱਤੇ,ਤੱਤੇ,ਵਿਗੁਤੇ,ਮੱਤੇ ਬੋਲੋ, ਗਤੇ ਪੋਲਾ ਬੋਲੋ)

੧ ਢੋਲ। ੨ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ। ੩ ਪੱਖ, ਬਹੁਤੇ ਤੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਆਦਿਕ। ੪ ਹਾਥ, ਅੰਤ। ੫ ਥੱਲਾ, ਅੰਤ। ੬ ਹਿਰਦੇ ਦੇ। ੭ ਆਸਰਾ। ੮ ਸੋ=ਕਹੀਏ ਤੱਤ ਪਦ ਦਾ ਲਖ ਅਰਥ, ਹੰ=ਕਹੀਏ ਤ੍ਵੰ ਪਦ ਦਾ ਲਖ ਅਰਥ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ ਹੂੰ। ੯ ਹੰ ਸਾ=ਮੈਂ ਓਹ ਹਾਂ ਅਭੇਦ ਵਾਚਕ ਵਾਕ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫ ਡਖਣੇ ਮ: ੫

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੯੪	੮	੧	ਤੂ [੧]ਚਉ, ਸਜਣ [੨]ਮੈਡਿਆ; [੩]ਡੇਈ, [੪]ਸਿਸੁ ਉਤਾਰਿ ॥
	੯	੧	[੫]ਨੀਹੁ [੬]ਮਹਿੰਜਾ, ਤਊ ਨਾਲਿ; [੭]ਬਿਆ ਨੇਹ, ਕੂੜਾਵੇ ਡੇਖੁ ॥
	੧੦	੧	ਕਾਜਲੁ ਹਾਰੁ, ਤਮੋਲ ਰਸੁ; ਬਿਨੁ [੮]ਪਸੇ, [੯]ਹਭਿ ਰਸ ਛਾਰੁ ॥
	੧੧	੧	ਤੂ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਚੁ; ਸਚੁ ਸਭੁ ਧਾਰਿਆ ॥
	੧੨	੧	ਹਰਿ ਆਗਿਆ ਹੋਏ, ਬੇਦ; ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਵੀਚਾਰਿਆ ॥
੧੦੯੫	੪	੩	ਹਿਕ ਸੁ ਕੰਤੈ ਬਾਹਰੀ; ਮੈਡੀ, ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੋਇ ॥ ਹਭੇ ਟੋਲ ਸੁਹਾਵਣੇ; ਸਹੁ ਬੈਠਾ, ਅੰਙਣ ਮਲਿ ॥ (ਮੱਲਿ ਬੋਲੋ)
	੧੦	੧	ਜਾ ਮੂ [੧੦]ਪਸੀ, [੧੧]ਹਠ ਮੈ; ਪਿਰੀ ਮਹਿਜੈ, ਨਾਲਿ ॥ (ਮਹਿੱਜੈ ਬੋਲੋ) ਹਭੇ ਡੁਖ [੧੨]ਉਲਾਹਿਅਮੁ; ਨਾਨਕ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲਿ ॥ ਨਾਨਕ [੧੩]ਬੈਠਾ, [੧੪]ਭਖੇ ਵਾਉ; ਲੰਮੇ ਸੇਵਹਿ, [੧੫]ਦਰੁ ਖੜਾ ॥

੧ ਉਚਾਰਣ ਕਰ। ੨ ਮੇਰਿਆ। ੩ ਦਿਆਂ। ੪ ਸਿਰ। ੫ ਪ੍ਰੇਮ। ੬ ਮੇਰਾ। ੭ ਦੂਜਾ, ਹੋਰ। ੮ ਦੇਖੇ। ੯ ਸਾਰੇ। ੧੦ ਦੇਖਣਾ ਕਰੇ। ੧੧ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ। ੧੨ ਲਾਹ ਦਿਤੇ। ੧੩ ਇਸਥਿਤ ਹੋਕੇ। ੧੪ ਕਨਸੋਆਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ। ੧੫ ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਰੂਪ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੯੫	੧੦	੪	ਪਿਰੀਏ, ਤੂ ਜਾਣੁ ਮਹਿਜਾ [1]ਸਾਉ; ਜੋਈ ਸਾਈ, [2]'ਮੁਹੁਖੜਾ' ॥ (ਮੁਹੁਖੜਾ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ,ਮੁਖੜੇ ਦਾ ਹੀ ਵਾਚਕ ਹੈ ਮੁਹੁਖ-ੜਾ ਪਾਠ ਇਕੱਠਾ ਹੈ,ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ੜਾੜਾ ਸਬੰਧਕ ਕੀਤਾ ਹੈ) ਕਿਆ [3]ਗਾਲਾਇਓ [4]ਭੂਛ; ਪਰ [5]ਵੇਲਿ ਨ [6]ਜੋਹੇ, ਕੰਤ ਤੂ ॥
	੧੩	੪	ਸੁਘੜੁ ਸੁਜਾਣੁ ਸਰੂਪੁ ਤੂ; ਸਭ ਮਹਿ ਵਰਤੰਤਾ ॥
	੧੭	੫	[7]ਕੁਰੀਏ ਕੁਰੀਏ [8]ਵੈਦਿਆ; [9]ਤਲਿ [10]ਗਾੜਾ, [11]ਮਹ [12]ਰੇਰੁ ॥
	੧੮	੫	ਸਚੁ ਜਾਣੈ, [13]ਕਚੁ ਵੈਦਿਓ; ਤੂ ਆਘੂ ਆਘੇ, ਸਲਵੇ ॥
	੧੯	੫	ਨਾਨਕ [14]ਆਤਸੜੀ, ਮੰਝਿ [15]ਨੈਣੂ; ਬਿਆ [16]ਢਲਿ, [17]ਪਬਣਿ ਜਿਉ [18]ਜੰਮਿਓ ॥

੧ ਪ੍ਰਯੋਜਨ, ਮਤਲਬ। ੨ ਮੁਖੜਾ। ੩ ਬੋਲਿਆ ਹੈ। ੪ ਮੋਟਾ ਵਾਕ। ੫ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪਰ=ਪਰਾਈ। ੬ ਤੱਕੇ। ੭ ਡੰਡੀ ਡੰਡੀ, ਵੈਰਾਗ ਰੂਪੀ। ੮ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ। ੯ ਥਲੇ। ੧੦ ਤਕੜਾ। ੧੧ ਬੁਧੀ ਰੂਪੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ। ੧੨ ਟੋਆ, ਖਾਤਾ, ਕਾਮਾਦਿਕਾਂ ਦਾ ਬਚਕੇ ਰਹੀਂ। ੧੩ ਕੱਚੇ ਪਦਾਰਥ ਵੈਦਿਓ=ਚਲੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਚੇ ਜਾਣ ਕੇ ਤੂੰ ਅਗੇ ਤੋਂ ਅਗੇ ਹੋ ਕੇ ਸਲਵੇ= ਵਿਚਰਦਾ ਹੈਂ। ੧੪ ਜਿਵੇਂ ਅਗਨੀ ਵਿਚ। ੧੫ ਮੱਖਣ ਢਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੧੬ ਪਾਣੀ ਦੇ ਢਲ ਜਾਣ ਕਰਕੇ। ੧੭ ਚੁਪੱਤੀ ਦੇ ਪੱਤੇ। ੧੮ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਉਂ ਪਦਾਰਥ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੯੫	੧੯	੫	[1]ਭੋਰੇ [2]ਭੋਰੇ [3]ਰੂਹੜੇ; [4]ਸੇਵੇਦੇ [5]ਆਲਕੁ ॥ (ਸੇਵੇਂਦੇ ਬੋਲੋ)
੧੦੯੬	੨	੫	ਤੂ ਪੁਰਖੁ ਅਨੰਦੀ ਅਨੰਤ; ਸਭ, ਜੋਤਿ [6]ਸਮਾਹਰਾ ॥
	੪	੫	ਸੇਵਕ ਸਭਿ ਕਰਦੇ ਸੇਵ ਦਰਿ; ਨਾਨਕੁ ਜਨੁ, ਤੇਰਾ ॥
	੫	੬	[7]ਗਹਡੜੜਾ, ਤ੍ਰਿਣਿ ਛਾਇਆ; ਗਾਫਲ ਜਲਿਓਹੁ [8]ਭਾਹਿ ॥
	੧੩	੭	ਆਗਾਹਾ ਕੂ [9]ਤ੍ਰਾਘਿ; ਪਿਛਾ, ਫੇਰਿ ਨ [10]'ਮੁਹਡੜਾ' ॥ (ਮੁਹਡੜਾ ਪੋਲਾ ਬੋਲੋ) ਨਾਨਕ ਸਿਝਿ, ਇਵੇਹਾ ਵਾਰ; ਬਹੁੜਿ ਨ ਹੋਵੀ ਜਨਮੜਾ ॥
	੧੪	੭	ਸਜਣੁ ਮੈਡਾ [11]ਚਾਈਆ; ਹਭ ਕਹੀ ਦਾ, ਮਿਤੁ ॥
	੧੬	੭	ਜਾ ਤੂ, ਮੇਰੈ ਵਲਿ ਹੈ, ਤਾ ਕਿਆ, [12]ਮੁਹਛੰਦਾ ॥
	੧੯	੮	ਡੇਖਣ ਕੂ, [13]ਮੁਸਤਾਕੁ; ਮੁਖੁ [14]ਕਿ-ਜੇਹਾ ਤਉ ਧਣੀ ॥
੧੦੯੭	੧	੮	ਦੁਖੀਆ, ਦਰਦ ਘਣੇ; [15]ਵੇਦਨ ਜਾਣੇ, ਤੂ ਧਣੀ ॥

---

੧ ਹੇ ਭੋਲੇ ! ੨ ਸਵੇਰੇ । ੩ ਸੁੰਦਰ । ੪ ਭਜਨ ਕਰਨ ਨੂੰ । ੫ ਆਲਸ ਕਰਦਾ ਹੈਂ । ੬ ਸਮਾਈ । ੭ ਟੋਆ, ਛੱਪਰ, ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਛੱਪਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰੂਪੀ ਕੱਖਾਂ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ । ੮ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰੂਪੀ ਅਗਨੀ ਜਾਲਦਾ ਹੈ । ੯ ਚਾਹੁਣਾ ਕਰ । ੧੦ ਮੋਢਾ, ਮਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਰੂਪ । ੧੧ ਪਿਆਰਾ, ਲਾਡਲਾ, ਚਾਅ ਵਾਲਾ । ੧੨ ਮੁਹਛੰਦਗੀ । ੧੩ ਚਾਹਵਾਨ, ਮੋਹਤ । ੧੪ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ । ੧੫ ਪੀੜਾ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੯੭	੯	੯	[1]ਗਿਲੀ [2]ਗਿਲੀ, ਰੋਡੜੀ; [3]ਭਉਦੀ, [4]ਭਵਿ [5]ਭਵਿ ਆਇ ॥
	੧੩	੯	ਹਉ ਨਿਰਗੁਣੁ ਢਾਢੀ ਬਖਸਿਓਨੁ; ਪ੍ਰਭਿ ਪੁਰਖਿ ਵੇ-ਦਾਵੈ ॥
	੧੪	੧੦	ਜਾ ਛੁਟੇ ਤਾ ਖਾਕੁ; ਤੂ ਸੁੰਞੀ ਕੰਤੁ ਨ ਜਾਣਹੀ ॥ ਦੁਰਜਨ ਸੇਤੀ ਨੇਹੁ; ਤੂ ਕੈ ਗੁਣਿ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਹੀ ॥
	੧੬	੧੦	ਨਾਨਕ, ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ [6]ਆਲੂਦਿਆ; ਜਿਤੀ ਹੋਰੁ ਖਿਆਲੁ ॥
	੧੭	੧੦	ਜਿਨੀ ਠਗੀ, ਜਗੁ ਠਗਿਆ; ਸੇ ਤੁਧੁ, ਮਾਰਿ [7]ਨਿਵਾੜਾ ॥
	੧੯	੧੦	ਸਭਿ ਇੰਦ੍ਰੀਆ, ਵਸਿ ਕਰਿ ਦਿਤੀਓ; ਸਤਵੰਤਾ ਸਾੜਾ ॥
੧੦੯੮	੧	੧੦	ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਤੁਠਾ, ਭਾਇਰਹੁ; ਹਰਿ ਵਸਦਾ ਨੇੜਾ ॥
	੨	੧੧	ਜਾ ਮੂੰ, ਆਵਹਿ ਚਿਤਿ ਤੂ; ਤਾ ਹਭੇ, ਸੁਖ ਲਹਾਉ ॥
	੩	੧੧	ਕਪੜ ਭੋਗ ਵਿਕਾਰ; ਏ, ਹਭੇ ਹੀ ਛਾਰ ॥ ਖਾਕੁ ਲੋੜੇਦਾ, ਤੰਨਿ ਖੇ; ਜੋ ਰਤੇ ਦੀਦਾਰ ॥

---

੧ ਨਿਗਲਨ ਵਾਸਤੇ । ੨ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਲਾਭ ਵਾਲੀ ਰੋਡੜੀ, ਗੁੜ ਦੀ ਰੋਡੜੀ ਮਾਇਆ । ੩ ਮੱਖੀ ਜੀਵ ਰੂਪ । ੪ ਜਨਮ ਧਾਰ ਕੇ । ੫ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ੬ ਗੰਦੇ, ਭੈੜੇ । ੭ ਨਵਿਰਤ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੯੮	੪	੧੧	ਕਿਆ ਤਕਹਿ, ਬਿਆ ਪਾਸ; ਕਰਿ ਹੀਅੜੇ, ਹਿਕੁ ਅਧਾਰੁ ॥
	੯	੧੨	ਲੋੜੀਦਾ ਹਭ ਜਾਇ; ਸੋ ਮੀਰਾ, [੧]ਮੀਰੰਨ ਸਿਰਿ ॥
	੧੦	੧੨	[੨]ਮਾਣਿਕੂ, ਮੋਹਿ [੩]ਮਾਉ; ਡਿੰਨਾ ਧਣੀ, [੪]ਅਪਾਹਿ ॥
	੧੧	੧੨	ਮੂ, ਥੀਆਊ ਸੇਜ; ਨੈਣਾ, ਪਿਰੀ ਵਿਛਾਵਣਾ ॥ ਜੇ ਡੇਖੈ, ਹਿਕ ਵਾਰ; ਤਾ ਸੁਖ ਕੀਮਾ ਹੂ, ਬਾਹਰੇ ॥
	੧੩	੧੨	ਮੈ ਲਖ [੫]ਵਿੜਤੇ ਸਾਹਿਬਾ; ਜੇ ਬਿੰਦ ਬੁੋਲਾਈਆ ॥ (ਵਿੜੱਤੇ ਬੋਲੋ)
	੧੬	੧੩	[੬]ਮੂ, [੭]ਥੀਆਊ ਤਖਤੁ; ਪਿਰੀ ਮਹਿੰਜੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ॥ ਪਾਵ ਮਿਲਾਵੇ [੮]ਕੋਲਿ; ਕਵਲ ਜਿਵੈ, ਬਿਗਸਾਵਦੋ ॥
	੧੭	੧੩	ਪਿਰੀਆ ਸੰਦੜੀ ਭੁਖ; ਮੂ [੧੦]ਲਾਵਣ [੧੧]ਥੀ, [੧੨]ਵਿਥਰਾ ॥
	੧੮	੧੩	ਠਗਾ [੧੩]ਨੀਹੁਮ ਤੋੜਿ; ਜਾਣੁ [੧੪]ਗੰਧ੍ਰਬਾ ਨਗਰੀ ॥ (੨) ਨੀਹੁ ਮਤੋੜਿ
੧੦੯੯	੨	੧੩	ਤਿਲਕੁ ਕਢਹਿ, ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ; ਅੰਤਰਿ [੧੫]ਕਾਲੇਖੰ ॥
	੭	੧੪	ਇਕ ਸੁ, ਹਰਿ ਜੀਉ ਬਾਹਰੀ; ਸਭ ਫਿਰੈ ਨਿਕਾਮੀ ॥

---

੧ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ। ੨ ਮਾਣਕ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ। ੩ ਮਾਤਾ ਰੂਪ ਸੰਤੋ। ੪ ਅਪਾਹਜ, ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ। ੫ ਵੱਟ ਲਏ, ਖੱਟ ਲਏ। ੬ ਮੈਂ। ੭ ਹੋ ਜਾਵਾਂ। ੮ ਪਾਸ। ੯ ਖਿੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੧੦ ਸਲੂਣਾ। ੧੧ ਹੋ ਕੇ। ੧੨ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਬਕ ਟਿਕਾਂ। ੧੩ ਪਰੇਮ। ੧੪ ਹਰੀ ਚੰਦ ਦੀ ਨਗਰੀ ਦੀ ਤਰਾਂ ਝੂਠੇ ਜਾਣ ਕੇ। ੧੫ ਕਾਲਖ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੦੯੯	੮	੧੪	ਬਿਚਰਦੇ ਫਿਰਹਿ ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ; ਹਰਿ ਜੀ [1]ਹੁਕਾਮੀ ॥
	੧੧	੧੫	ਮੁਖਹੁ ਅਲਾਇ, ਹਭ ਮਰਣੁ; ਪਛਾਣੰਦੋ ਕੋਇ ॥
	੧੩	੧੫	[2]ਮਤੜੀ [3]ਕਾਂਢਕੁ ਆਹ; ਪਾਵ ਧੋਵੰਦੋ ਪੀਵਸਾ ॥ (੨) ਕਾਂਢ ਕੁਆਹ [4]ਮੂ ਤਨਿ, ਪ੍ਰੇਮੁ ਅਥਾਹ; [5]ਪਸਣ ਕੂ, ਸਚਾ ਧਣੀ ॥
	੧੬	੧੫	ਮਾਰਿਆ ਸਚੈ ਪਾਤਿਸਾਹਿ; ਵੇਖਿ ਧੁਰਿ ਕਰ, ਮਚਾ ॥ (੨) ਕਰਮ ਚਾ
੧੧੦੦	੧	੧੬	ਨਾਨਕ, ਸੇ ਅਖੜੀਆ [6]ਬਿਅੰਨਿ; ਜਿਨੀ ਡਿਸੰਦੋ, ਮਾ ਪਿਰੀ ॥
	੪	੧੬	ਓਨਿ ਵੈਰੀ ਮਿਤ੍ਰ, ਸਮ ਕੀਤਿਆ; ਸਭ ਨਾਲਿ ਸੁਭਾਈ ॥ ਹੋਆ ਓਹੀ [7]ਅਲੁ, ਜਗ ਮਹਿ; ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਜਪਾਈ ॥
	੬	੧੭	ਸਜਣ, ਮੁਖੁ ਅਨੂਪੁ; ਅਠੇ ਪਹਰ, ਨਿਹਾਲਸਾ ॥
	੭	੧੭	ਸੁਤੜੀ, ਸੋ ਸਹੁ ਡਿਠੁ; ਤੈ ਸੁਪਨੇ. ਹਉ ਖੰਨੀਐ ॥ ਸਜਣ ਸਚੁ ਪਰਖਿ; (ਪਰੱਖਿ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੮	੧੭	ਮੰਨ ਮਝਾਹੂ ਲਖਿ; ਤੁਧਹੁ ਦੂਰਿ ਨ, ਸੁ ਪਿਰੀ ॥
	੯	੧੭	ਰੰਗ ਤੁੰਗ ਗਰੀਬ ਮਸਤ; ਸਭੁ ਲੋਕੁ ਸਿਧਾਸੀ ॥

---

੧ ਹੁਕਮ ਵਿਚ। ੨ ਖੋਟੀ ਮਤ ਨੂੰ। ੩ ਕੱਢ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਹ=ਹੈਨ। ੪ ਮੇਰੇ। ੫ ਦੇਖਣ ਨੂੰ। ੬ ਦੂਜੀਆਂ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ। ੭ ਪੂਰਨ, ਤ੍ਰਿਪਤ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੧੦	੧੧	੧੭	ਨਿਹਚਲੁ ਸਚੁ, ਖੁਦਾਇ ਏਕੁ; ਖੁਦਾਇ ਬੰਦਾ, ਅਬਿਨਾਸੀ ॥
	੧੨	੧੮	ਡਿਠੀ ਹਭ ਢੰਢੋਲਿ; ਹਿਕਸੁ ਬਾਝੁ ਨ ਕੋਇ ॥
	੧੩	੧੮	ਆਸਕੁ, ਆਸਾ ਬਾਹਰਾ; ਮੂ ਮਨਿ, ਵਡੀ ਆਸ ॥ ਆਸ ਨਿਰਾਸਾ, ਹਿਕੁ ਤੂ; ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ, ਬਲਿ ਗਈਆਸ ॥
	੧੪	੧੮	ਬਾਝੁ ਪਿਆਰੇ ਆਪਣੇ; [1]ਬਿਰਹੀ, ਨਾ [2]ਧੀਰੇਂਦਿ ॥
	੧੬	੧੮	ਪੋਥੀ ਪੰਡਿਤ ਗੀਤ 'ਕਵਿਤ'; ਕਵਤੇ ਭੀ ਜਾਸੀ ॥ (ਕਵਿਤ ਪੋਲਾ ਬੋਲੋ, ਕਵਿੱਤ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੭	੧੮	ਮੁਨਿ ਜੋਗੀ ਦਿਗੰਬਰਾ; ਜਮੈ ਸਣੁ, ਜਾਸੀ ॥
੧੧੦੧	੨	੧੯	ਹਿਕਸ ਕੂੰ, ਤੂ ਆਹਿ; ਪਛਾਣੂ ਭੀ, ਹਿਕੁ ਕਰਿ ॥ ਨਾਨਕ, ਆਸੜੀ ਨਿਬਾਹਿ; ਮਾਨੁਖ [3]ਪਰਥਾਈ, [4]ਲਜੀਵਦੋ ॥
	੭	੨੦	ਜੋ ਡੁਬੰਦੋ ਆਪਿ; ਸੋ ਤਰਾਏ ਕਿਨ੍ ਖੇ॥ ਤਾਰੇਦੜੋ ਭੀ, ਤਾਰਿ; ਨਾਨਕ, ਪਿਰ ਸਿਉ ਰਤਿਆ ॥
	੮	੨੦	ਜਿਥੈ ਕੋਇ ਕਥੰਨਿ; ਨਾਉ ਸੁਣੰਦੋ, ਮਾ ਪਿਰੀ ॥ ਮੂੰ ਜੁਲਾਊਂ [5]ਤਥਿ; ਨਾਨਕ ਪਿਰੀ ਪਸੰਦੋ, ਹਰਿਓ ਥੀਓਸਿ ॥
	੯	੨੦	ਨਾਨਕ, ਨਾਮ ਵਿਹੂਣੀਆ; [6]ਨਿ-ਮੁਣੀਆਦੀ ਦੇਹ ॥

੧ ਪਰੇਮੀ ਨੂੰ । ੨ ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ ਉਦੇ ਹੁੰਦੀ ।
੩ ਪਾਸੋਂ ਜਿਹੜਾ ਮੰਗਣਾ ਹੈ । ੪ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ।
੫ ਤਿਸ ਜਗ੍ਹਾ । ੬ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੦੧	੧੪	੨੧	ਲਗੜੀਆ ਪਿਰੀਅੰਨਿ; ਪੇਖੰਦੀਆ, ਨਾ [1]ਤਿਪੀਆ ॥
	੧੫	੨੧	ਕਥੜੀਆ ਸੰਤਾਹ; ਤੇ ਸੁਖਾਊ [2]ਪੰਧੀਆ ॥
੧੧੦੨	੯	੨੨	[3]ਹਿਆਇ [4]ਕਮਾਇ ਧਿਆਇਆ; ਪਾਇਆ ਸਾਧ ਸਰਣਾ ॥ ਬੋਹਿਥੁ, ਨਾਨਕ ਦੇਉ ਗੁਰੁ; ਜਿਸੁ ਹਰਿ ਚੜਾਏ, ਤਿਸੁ ਭਉਜਲੁ ਤਰਣਾ ॥
	੧੧	੨੩	ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ; ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥
	੧੨	੨੩	ਮੂਆ, ਜੀਵੰਦਾ ਪੇਖੁ; ਜੀਵੰਦੇ, ਮਰਿ ਜਾਨਿ ॥
	੧੭	੨	ਸੋਈ ਕੰਮੁ ਕਮਾਵਣਾ; ਕੀਆ ਧੁਰਿ [5]ਮਉਲੈ ॥ (ਮਉੱਲੈ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
			ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਬਾਣੀ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੀ
੧੧੦੩	੨	੧	ਜੀਅ [6]ਬਧਹੁ, ਸੁ ਧਰਮੁ ਕਰਿ ਥਾਪਹੁ; ਅਧਰਮੁ ਕਹਹੁ, ਕਤ ਭਾਈ ॥ ਆਪਸ ਕਉ, ਮੁਨਿਵਰ ਕਰਿ ਥਾਪਹੁ; ਕਾ ਕਉ, ਕਹਹੁ ਕਸਾਈ ॥
	੫	੧	ਕਹਿ ਕਬੀਰ, ਰਾਮੈ ਰਮਿ ਛੂਟਹੁ; ਨਾਹਿ ਤ, ਬੂਡੇ ਭਾਈ ॥
	੬	੨	ਸਾਰ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ; ਰਾਮਾ ॥

੧ ਰੱਜਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਅੱਖਾਂ । ੨ ਡੰਡੀਆਂ । ੩ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ । ੪ ਕਮਾਈ ਕਰ ਕੇ । ੫ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ । ੬ ਨਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋ ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੦੩	੮	੨	[੧]ਅੰਜਨੁ ਦੇਇ, ਸਭੈ ਕੋਈ; [੨]ਟੂਕੁ ਚਾਹਨ ਮਾਹਿ, [੩]ਬਿਡਾਨੁ ॥
	੧੨	੩	[੪]ਰਾਮੁ; ਜਿਹ ਪਾਇਆ ਰਾਮ ॥
	੧੪	੩	ਰਾਮ ਨਾਮ, ਰਸੁ ਚਾਖਿਆ; ਹਰਿ ਨਾਮਾ [੫]ਹਰ ਤਾਰਿ ॥
੧੧੦੪	੨	੫	ਜਉ ਤੁਮ੍ ਮੋਕਉ ਦੂਰਿ 'ਕਰਤਹਉ' ਤਉ ਤੁਮ ਮੁਕਤਿ ਬਤਾਵਹੁ ॥
	੩	੫	ਏਕ, ਅਨੇਕ ਹੋਇ ਰਹਿਓ ਸਗਲ ਮਹਿ; ਅਬ ਕੈਸੇ ਭਰਮਾਵਹੁ ॥
	੪	੫	[੬]ਸੋਧਉ ਮੁਕਤਿ, ਕਹਾ ਦੇਉ ਕੈਸੀ; ਕਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦੁ, ਮੋਹਿ ਪਾਈ ਹੈ ॥
	੬	੬	ਕਾਹੇ [੭]ਕੀਜਤੁ ਹੈ; ਮਨਿ ਭਾਵਨੁ ॥
	੮	੭	ਦੇਹੀ ਗਾਵਾ, ਜੀਉ ਧਰ [੮]'ਮਹਤਉ'; ਬਸਹਿ ਪੰਚ [੯]ਕਿਰਸਾਨਾ ॥ (ਮਹਤਉ ਪੋਲਾ ਬੋਲੋ)
	੯	੭	ਨੈਨੂ ਨਕਟੂ ਸ੍ਰਵਨੂ [੧੦]ਰਸ [੧੧]ਪਤਿ; ਇੰਦ੍ਰੀ ਕਹਿਆ ਨ ਮਾਨਾ ॥
	੧੦	੭	ਘਰੀ ਘਰੀ ਕਾ ਲੇਖਾ ਮਾਗੈ; [੧੨]ਕਾਇਥੁ [੧੩]ਚੇਤੂ, ਨਾਉ ॥

੧ ਗਿਆਨ। ੨ ਥੋਹੜੀ ਥੋਹੜੀ ਚਾਹਨਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਹੋ। ੩ ਅਸਚਰਜ ਹੈ। ੪ ਹੇ ਭਾਈ! ੫ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੬ ਖੋਜਦੇ ਹੈਂ। ੭ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੮ ਪਟਵਾਰੀ। ੯ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ। ੧੦ ਰਸਨਾ। ੧੧ ਪਤਿ=ਤੁਚਾ। ੧੨ ਮੁਨਸ਼ੀ। ੧੩ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ ਨਾਮ ਵਾਲੇ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੦੪	੧੧	੭	[੧]ਪੰਚ ਕ੍ਰਿਸਾਨ [੨]ਵਾ ਭਾਗਿ ਗਏ; ਲੈ ਬਾਧਿਓ ਜੀਉ, [੩]ਦਰਬਾਰੀ ॥
	੧੪	੮	ਬਿਨੁ ਭੈ, ਅਨਭਉ ਹੋਇ; [੪]ਵਣਾ [੫]ਹੰਬੈ ॥ (ਵਣਾਂ ਬੋਲੋ)
			ਕਬੀਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਬਾਣੀ ਨਾਮਦੇਉ ਜੀ ਕੀ
੧੧੦੫	੮	੧	ਚਾਰਿ ਮੁਕਤਿ, ਚਾਰੈ ਸਿਧਿ ਮਿਲਿ ਕੈ; ਦੂਲਹ, ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪਰਿਓ ॥
	੯	੧	ਰਾਜਾਰਾਮ ਜਪਤ; ਕੋ ਕੋ ਨ ਤਰਿਓ ॥
	੧੧	੧	ਅੰਬਰੀਕ ਕਉ ਦੀਓ ਅਭੈ ਪਦੁ; ਰਾਜੁ ਭਭੀਖਨ ਅਧਿਕ ਕਰਿਓ ॥ ਨਿਰਭਉ ਭਏ, ਰਾਮ ਬਲ ਗਰਜਿਤ; ਜਨਮ ਮਰਨ ਸੰਤਾਪ ਹਿਰਿਓ ॥
	੧੬	੧	ਸੁਆਨ ਸੂਕਰ, [੬]ਬਾਇਸ ਜਿਵੈ; ਭਟਕਤੁ ਚਾਲਿਓ ਊਠਿ ॥
	੧੭	੧	ਮਨਸਾ ਬਾਚਾ [੭]ਕਰਮਨਾ; ਮੈ ਦੇਖੇ, ਦੋਜਕ ਜਾਤ ॥ ਕਾਮੀ ਕ੍ਰੋਧੀ ਚਾਤੁਰੀ; ਬਾਜੀਗਰ ਬੇ ਕਾਮ ॥

੧ ਕਾਮਾਦਿਕ। ੨ ਉਹ ਵਾ=ਵਾਲਾ। ੩ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਨੇ। ੪ ਬਣਦਾ। ੫ ਹੈ। ੬ ਕਾਂ। ੭ ਮਨ ਬਾਣੀ ਸਰੀਰ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਵਡੇ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੦੬	੨	੨	[1]ਚੰਦ ਸਤ ਭੇਦਿਆ, [2]ਨਾਦ ਸਤ ਪੂਰਿਆ; [3]ਸੂਰ ਸਤ ਖੋੜਸਾ, [4]ਦਤੁ ਕੀਆ ॥
			ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਬਾਣੀ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀਉ ਕੀ
	੧੨	੧	ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ, ਗੁਸਈਆ ਮੇਰਾ; ਮਾਥੈ ਛਤ੍ਰੁ ਧਰੈ ॥
	੧੫	੨	ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਸੁਰਿਤਰੁ ਚਿੰਤਾਮਨਿ; ਕਾਮਧੈਨ, ਬਸਿ ਜਾ-ਕੇ ਰੇ ॥ ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ, ਅਸਟ ਮਹਾ ਸਿਧਿ; ਨਵ ਨਿਧਿ, ਕਰ ਤਲ ਤਾਕੈ ॥
	੧੭	੨	[5]ਨਾਨਾ ਖਿਆਨ, ਪੁਰਾਨ ਬੇਦ [6]ਬਿਧਿ; [7]ਚਉਤੀਸ ਅਛਰ ਮਾਹੀ ॥

੧ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੀ ਸੁਰ ਦੁਆਰਾ ਭੇਦਿਆ=ਉਤਾਰਿਆ। ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਸ਼ਾਂਤ ਸਰੂਪ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਭੇਦਿਆ=ਵਿੰਨ੍ਹਿਆਂ। ੨ ਸੁਖਮਨਾਂ=ਸਤ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਦ=ਸ਼ਬਦ ਓਅੰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰਿਆ=ਠਹਿਰਾਇਆ। ੩ ਸੂਰਜ ਦੀ ਸੁਰ ਦੁਆਰਾ ੧੬ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਦਤ=ਦੇਣਾ ਕੀਤਾ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਸਵਾਸਾਂ ਦਾ ਤਮੋਂ ਗੁਣੀ ਕੁਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ, ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦਰੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ ਤੇ ਮਨ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਮਨ=ਰੋਕਣਾ ਕੀਤਾ ਵਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪੂਰਿਆ=ਵਸਾਇਆ। ੪ ਦਮਨ ਕੀਤਾ

੫ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਯਾਨ=ਪ੍ਰਸੰਗ ਭਾਵ ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ।

੬ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਸਾਰੇ ਚੌਤੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ ਸਾਂਝੀ ਸਤਰ ਮਿਲਾ ਕੇ ੫੨ ਅੱਖਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ੭ ਚੌਤੀ ਅੱਖਰ ਸ਼ੁਧ ਹਨ ਅੜਾੜੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਬਾਕੀ ਦੇ।

ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ
੧੧੦੭	੪	੧	ਰਚਨਾ ਰਾਚਿ ਰਹੇ, ਨਿਰੰਕਾਰੀ; ਪ੍ਰਭ ਮਨਿ, [੧]ਕਰਮ ਸੁਕਰਮਾ ॥
	੬	੨	ਸਾ ਧਨ, ਸਭਿ ਰਸ [੨]ਚੋਲੈ; [੩]ਅੰਕਿ ਸਮਾਣੀਆ ॥
	੧੩	੪	'ਉਨਵਿ' ਘਨ ਛਾਏ, ਬਰਸੁ ਸੁਭਾਏ; ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਸੁਖਾਵੈ ॥ (ਉਨੱਵਿ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੧੧੦੮	੮	੭	ਨਿਮਾਣੀ ਨਿਤਾਣੀ ਹਰਿ ਬਿਨੁ; ਕਿਉ ਪਾਵੈ 'ਸੁਖ', ਮਹਲੀ ॥
	੧੦	੮	ਅਗਨਿ ਰਸੁ ਸੋਖੈ, ਮਰੀਐ ਧੋਖੈ; ਭੀ ਸੋ, ਕਿਰਤੁ ਨ ਹਾਰੇ ॥
	੧੧	੮	[੪]ਰਥੁ ਫਿਰੈ, [੫]ਛਾਇਆ ਧਨ 'ਤਾਕੈ'; [੬]ਟੀਡੁ [੭]ਲਵੈ, ਮੰਝਿ [੮]ਬਾਰੇ ॥ (ਤੱਕੈ ਬੋਲੋ)
	੧੬	੧੦	ਜਲ ਥਲ, ਨੀਰਿ ਭਰੇ; ਬਰਸ ਰੁਤੇ, ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ ॥
	੧੭	੧੦	ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਚਵੈ, ਬਬੀਹਾ ਬੋਲੇ; ਭੁਇਅੰਗਮ ਫਿਰਹਿ, ਡਸੰਤੇ ॥
	੧੯	੧੧	ਅਸੁਨਿ, ਆਉ ਪਿਰਾ; ਸਾ ਧਨ, ਝੂਰਿ ਮੁਈ ॥

---

੧ ਸਾਡੇ ਸਮਾਨ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ੨ ਬੁਧ ਰੂਪੀ ਚੋਲੇ ਵਿਚ। ੩ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ। ੪ ਅਗਿਆਨ ਰਥ। ੫ ਸ਼ਾਂਤ ਰੂਪੀ ਛਾਂ। ੬ ਬਿੰਡੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ ਰੂਪੀ। ੭ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ੮ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਉਜਾੜ ਵਿਚ।

ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੦੯	੧੯	੧੧	ਝੂਠਿ ਵਿਗੁਤੀ, ਤਾ ਪਿਰ ਮੁਤੀ; [੧]ਕੂਕਹ [੨]ਕਾਹ, ਸਿ [੩]ਫੁਲੇ ॥
੧੧੦੯	੧	੧੧	ਆਗੈ ਘਾਮ ਪਿਛੈ ਰੁਤਿ 'ਜਾਡਾ';
	੫	੧੨	ਨਾਨਕ ਮਿਲਹੁ, ਕਪਟ ਦਰ ਖੋਲਹੁ; ਏਕ ਘੜੀ, ਖਟੁ ਮਾਸਾ ॥
	੭	੧੩	ਗੀਤ ਨਾਦ 'ਕਵਿਤ', ਕਵੇ ਸੁਣਿ; ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਦੁਖੁ ਭਾਗੈ ॥ (ਕਵਿੱਤ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੯	੧੪	ਆਵਤ, ਕੀ ਨਾਹੀ; ਮਨਿ ਤਨਿ, ਵਸਹਿ ਮੁਖੇ ॥
	੧੪	੧੫	ਨਾਨਕ ਮਾਘਿ, ਮਹਾ ਰਸੁ ਹਰਿ ਜਪਿ; ਅਠ ਸਠਿ ਤੀਰਥ, ਨਾਤਾ ॥
	੧੪	੧੬	ਫਲਗੁਨਿ, ਮਨਿ ਰਹਸੀ; ਪ੍ਰੇਮੁ ਸੁਭਾਇਆ ॥
	੧੭	੧੭	[੪]ਬੇ ਦਸ ਮਾਹ; ਰੁਤੀ ਥਿਤੀ ਵਾਰ ਭਲੇ ॥ [੫]ਘੜੀ ਮੂਰਤ, ਪਲ ਸਾਚੇ; ਆਏ ਸਹਜਿ ਮਿਲੇ ॥
੧੧੧੦	੨	੨	ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ, ਨੈਣ [੬]ਸਲੋਨੜੀਏ; [੭]ਰੈਣਿ ਅੰਧਿਆਰੀ ਰਾਮ ॥
	੪	੨	ਨਾਨਕ, ਮੂਰਖੁ ਕਬਹਿ ਨ ਚੇਤੈ;
	੧੨	੨	ਕਰ ਕੰਪਿ, ਚਰਣ ਸਰੀਰੁ ਕੰਪੈ; ਨੈਣ ਅੰਧੁਲੇ, ਤਨੁ [੮]ਭਸਮ [੯]ਸੇ ॥

੧ ਪਿਲਛੀ, ਕੇਸ। ੨ ਕਾਹੀ,ਦਾਹੜਾ। ੩ ਚਿਟੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ੪ ਬੇ=ਦੋ, ਦਸ ਭਾਵ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ। ੫ ਦੋ ਘੜੀਆਂ। ੬ ਸੁੰਦਰ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਸਖੀ। ੭ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪੀ ਰਾਤ। ੮ ਖਾਕ ਦੀ ਨਿਆਈਂ। ੯ ਸਰੀਖੇ।

ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੧੦	੧੩	੨	ਖੂਲੀ [1]ਗੰਠਿ ਉਠੋ; ਲਿਖਿਆ ਆਇਆ ਰਾਮ ॥
੧੧੧੧	੧੧	੪	ਪਿਰ ਛੋਡਿਅੜੀ ਸੁਤੀ; ਪਿਰ ਕੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ॥
	੧੬	੪	ਸਾਜਨ [2]ਦੇਸਿ, [3]ਵਿਦੇਸੀਅੜੇ; [4]ਸਾਨੇਹੜੇ ਦੇਦੀ ॥
	੧੯	੪	ਨਾਨਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ [5]ਬਿਰਖੁ, ਮਹਾ ਰਸ ਫਲਿਆ; ਮਿਲਿ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਰਸੁ ਚਾਖੈ ॥
੧੧੧੨	੧੪	੫	[6]ਦੋਤਿ [7]ਉਚਾਪਤਿ, ਲੇਖੁ ਨ ਲਿਖੀਐ; ਪ੍ਰਗਟੀ ਜੋਤਿ ਮੁਰਾਰੀ ॥ (ਉਚਾ ਪਤਿ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੬	੫	ਏ ਮਨ ਮੇਰਿਆ, ਤੂ ਸਮਝੁ; ਅਚੇਤ ਇਆਣਿਆ ਰਾਮ ॥
੧੧੧੩	੩	੬	ਏ ਮਨ ਮੇਰਿਆ, ਤੂ ਥਿਰੁ ਰਹੁ; ਚੋਟ ਨ ਖਾਵਹੀ ਰਾਮ ॥ ਏ ਮਨ ਮੇਰਿਆ, ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ; ਸਹਜਿ ਸਮਾਵਹੀ ਰਾਮ ॥
	੬	੬	ਏ ਮਨ ਮੇਰਿਆ, ਤੂ ਕਿਆ ਲੈ ਆਇਆ; ਕਿਆ ਲੈ ਜਾਇਸੀ ਰਾਮ ॥
	੭	੬	ਏ ਮਨ ਮੇਰਿਆ, ਤਾ ਛੁਟਸੀ; ਜ਼ਾ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇਸੀ ਰਾਮ ॥

---

੧ ਪ੍ਰਾਨ ਅਪਾਨ ਵਾਯੂ ਦੀ ਗੰਢ। ੨ ਸਰੂਪ ਰੂਪੀ ਦੇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ੩ ਜਿਹੜਾ ਗੁਪਤ ਆਸਖਿਆਤ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਇਹ ਪ੍ਰਦੇਸ ਹੈ। ੪ ਰਬ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ। ੫ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ੬ ਉਠ ਗਿਆ। ੭ ਰੋਜ਼ ਨਾਮਚਾ, ਹੁਧਾਰ ਚੁਕੀ ਜਾਣਾ, ਰੋਜ਼ ਲਿਖਾਈ ਜਾਣਾ।

ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੪
੧੧੧੪	੧੧	੨	ਹਰਿ ਹਰਿ, ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ; ਅਪਰੰਪਰ, ਅਪਰ ਪਰਾ ॥
	੧੯	੨	ਤਿਨ ਕੇ ਕੋਟਿ, ਸਭਿ ਪਾਪ; ਖਿਨੁ ਪਰਹਰਿ, ਹਰਿ ਦੂਰਿ ਕੀਏ ॥
੧੧੧੫	੧੫	੩	ਵਣਿ ਤ੍ਰਿਣਿ ਤ੍ਰਿਭਵਣਿ, ਸਭ ਸ੍ਰਿਸਟਿ; ਮੁਖਿ, ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ [1]ਚਵਿਆ ॥
੧੧੧੬	੪	੪	ਨਾਵਣੁ ਪੁਰਬੁ [2]ਅਭੀਚੁ; ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ, ਦਰਸੁ ਭਇਆ ॥
	੬	੪	ਹਰਿ ਆਪਿ ਕਰਤੈ, ਪੁਰਬੁ ਕੀਆ; ਸਤਿਗੁਰੂ, [3]ਕੁਲਖੇਤਿ ਨਾਵਣਿ ਗਇਆ ॥
	੭	੪	ਮਾਰਗਿ ਪੰਥਿ, ਚਲੇ ਗੁਰ; ਸਤਿਗੁਰ, ਸੰਗਿ ਸਿਖਾ ॥ (ਸਿੱਖਾ ਬੋਲੋ)
	੧੦	੪	ਪ੍ਰਥਮ ਆਏ ਕੁਲਖੇਤਿ, ਗੁਰ; ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਬੁ ਹੋਆ ॥
	੧੧	੪	ਦੇਖਣਿ ਆਏ ਤੀਨਿ ਲੋਕ; ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ, ਸਭਿ ਆਇਆ ॥
	੧੨	੪	ਜੋਗੀ ਦਿਗੰਬਰ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਖਟੁ ਦਰਸਨ; ਕਰਿ ਗਏ, [4]ਗੋਸਟਿ ਢੋਆ ॥

੧ ਉਚਾਰਿਆ । ੨ ਅਭੀਜਿਤ ਨਿਛੱਤ੍ਰ । ੩ ਕੁਰਛੇਤ੍ਰ ।
੪ ਗੋਸਟਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਢੋਆ=ਆਸਰਾ ਲਿਆ ।

ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੧੬	੧੩	੪	[1]ਦੁਤੀਆ, ਜਮੁਨ ਗਏ ਗੁਰ; ਹਰਿ ਹਰਿ, ਜਪਨੁ ਕੀਆ ॥ [2]ਜਾਗਾਤੀ ਮਿਲੇ, ਦੇ ਭੇਟ; ਗੁਰ ਪਿਛੈ, ਲੰਘਾਇ ਦੀਆ ॥
	੧੮	੪	ਸਭ ਮੋਹੀ ਦੇਖਿ ਦਰਸਨੁ, ਗੁਰ ਸੰਤ; ਕਿਨੈ, [3]ਆਢੁ 'ਨ' ਦਾਮੁ, ਲਇਆ ॥ ਆਢੁ ਦਾਮੁ, ਕਿਛੁ ਪਇਆ ਨ [4]ਬੋਲਕ; ਜਾਗਾਤੀਆ. [5]ਮੋਹਣ [6]ਮੁੰਦਣਿ ਪਈ ॥
੧੧੧੭	੧	੪	ਜਾਗਾਤੀਆ, ਉਪਾਵ ਸਿਆਣਪ ਕਰਿ, ਵੀਚਾਰੁ ਡਿਠਾ; ਭੰਨਿ ਬੋਲਕਾ, ਸਭਿ ਉਠਿ ਗਇਆ ॥
	੩	੪	ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ ਗੋਵਿਦੁ ਪੁਛਿ; ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਕੀਤਾ ਸਹੀ॥ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ, ਸਭਨੀ ਸਹੀ ਕੀਤਾ; ਸੁਕਿ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦਿ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕਰਿ; ਗੁਰ ਗੋਵਿਦੁ ਧਿਆਇਆ ॥ ਦੇਹੀ ਨਗਰਿ ਕੋਟਿ, ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਟਵਾਰੇ; ਤਿਨ ਕਾ, ਥਾਉ ਥੇਹੁ ਗਵਾਇਆ ॥
	੬	੪	ਮਿਲਿ ਆਏ ਨਗਰ, [7]ਮਹਾ ਜਨਾ; ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ, ਓਟ ਗਹੀ ॥
			ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੫
	੧੮	੩	ਕਉਣੁ ਕਹੈ; ਤੂ ਕਦ ਕਾ ॥

੧ ਦੂਜੇ ਤੀਰਥ ਤੇ। ੨ ਮਸੂਲੀਏ। ੩ ਅੱਧੀ ਦਮੜੀ। ੪ ਬੋਲ ਕੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੁਆਈਏ ਪੈਸੇ ਭਾਵ ਗੋਲਕ। ੫ ਮੋਹਤ ਹੋ ਕੇ। ੬ ਬੋਲਣ ਵਲੋਂ ਮੁੰਦ=ਚੁਪ ਹੋ ਗਏ। ੭ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰਖ।

ਰਾਗੁ ਕੇਦਾਰਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਕੇਦਾਰਾ ਮਹਲਾ ੪ ਘਰੁ ੧
੧੧੧੮	੧੩	੨	ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ, ਅਭਿਮਾਨੁ ਬਿਖੈ ਰਸ; ਇਨ ਸੰਗਤਿ ਤੇ, ਤੂ ਰਹੁ ਰੇ ॥
੧੧੧੯	੧	੨	ਮਿਲਿ ਸਤਸੰਗਤਿ, ਕੀਜੈ ਹਰਿ ਗੋਸਟਿ; ਸਾਧੂ ਸਿਉ ਗੋਸਟਿ; ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸਾਇਣੁ; ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਰਸਾਇਣੁ; ਹਰਿ ਰਾਮ ਨਾਮ, ਰਾਮ ਰਮਹੁ ਰੇ ॥ ਅੰਤਰ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ਜੋਰੁ, ਤੂ ਕਿਛੁ ਕਿਛੁ, ਕਿਛੁ ਜਾਨਤਾ; ਇਹੁ ਦੂਰਿ ਕਰਹੁ, [1]ਆਪਨ [2]ਗਹੁ ਰੇ ॥ (੨)ਆਪ ਨ ਗਹੁ ਰੇ
			ਕੇਦਾਰਾ ਮਹਲਾ ੫ ॥
	੬	੧	ਬਿਸਰੀ; [3]ਤਿਆਸ [4]ਬਿਡਾਨੀ ॥
	੧੦	੨	ਦੀਨ ਬਿਨਉ; ਸੁਨੁ ਦਇਆਲ ॥
	੧੧	੨	ਰਾਖੁਹੋ; ਕਿਰਪਾਲ ॥ ਖਟੁ ਕਰਮ ਜੁਗਤਿ; ਧਿਆਨੁ ਧਰਉ ॥
	੧੨	੨	ਉਪਾਵ ਸਗਲ ਕਰਿ, ਹਾਰਿਓ; ਨਹ ਨਹ, [5]ਹੁਟਹਿ ਬਿਕਰਾਲ ॥
	੧੪	੨	ਲਗਿ ਸੰਤਨਾ; [6]ਪਗ [7]ਪਾਲ ॥

---

੧ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ । ੨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੇ ।
੩ ਤ੍ਰਿਸਨਾ । ੩ ਬਿਗਾਨੀ । ੫ ਹਟਦੇ ਨਹੀਂ।
੬ ਚਰਨੀ । ੭ ਪੱਲੇ ।

ਰਾਗੁ ਕੇਦਾਰਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੨੦	੧	੪	ਕਰਉ ਸੇਵਾ; ਸਤ-ਪੁਰਖ ਪਿਆਰੇ; ਜਤ ਸੁਨੀਐ, ਤਤ ਮਨਿ [1]ਰਹਸਾਉ ॥
	੫	੫	ਓਇ ਦਿਨ ਪਹਰ, ਮੂਰਤ ਪਲ ਕੈਸੇ; ਓਇ ਪਲ ਘਰੀ, [2]ਕਿਹਾਰੀ ॥
	੧੦	੬	ਸਭ ਕੀ ਰੇਨ ਹੋਇ, ਮਨੁ ਮੇਰਾ; ਅਹੰ-ਬੁਧਿ ਤਜਾਵਹੁ ॥
	੧੬	੮	ਸੁਤ ਸੰਪਤਿ, 'ਬਿਖਿਆ' ਰਸ ਭੋਗਵਤ; ਨਹ ਨਿਬਹਤ, ਜਮ ਕੈ [3]ਪਾਥ ॥
੧੧੨੧	੩	੯	ਬੂੰਦ ਕਹਾ ਤਿਆਗਿ ਚਾਤ੍ਰਿਕ; ਮੀਨ ਰਹਤ ਨ ਘਰੀ ॥
	੧੩	੧੨	ਕਰਿ ਅਨੁਗ੍ਰਹੁ, ਆਪਿ ਰਾਖਿਓ; ਨਹ ਉਪਜਤਉ ਬੇਕਾਰੁ ॥
	੧੬	੧੩	ਖਾਤ ਪੀਤ, ਅਨੇਕ ਬਿੰਜਨ; ਜੈਸੇ ਭਾਰ [4]ਬਾਹਕ, [5]ਖੋਤ ॥
	੧੯	੧੪	ਗੁਰ ਬਚਨਿ, ਕਾਰਜ ਸਰਬ ਪੂਰਨ; ਈਤ ਊਤ, ਨ ਹਲੀ ॥
			ਕੇਦਾਰਾ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੫
੧੧੨੨	੬	੧	ਮਾਰਗੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ, ਹਰਿ ਕੀਆ; ਸੰਤਨ ਸੰਗਿ ਜਾਤਾ ॥
	੧੨	੧	ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਕਿਉ ਰਹੀਐ, ਦੂਖ ਕਿਨਿ ਸਹੀਐ; ਚਾਤ੍ਰਿਕ, ਬੂੰਦ ਪਿਆਸਿਆ ॥

੧ ਅਨੰਦ। ੨ ਕੇਹੋ ਜੇਹੀ। ੩ ਰਸਤੇ। ੪ ਭਾਰ ਬਾਹੁਣ ਵਾਲਾ। ੫ ਖੋਤਾ।

ਰਾਗੁ ਕੇਦਾਰਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੨੨	੧੯	੧	ਨਿਰਗੁਣੁ ਨੀਚੁ, ਅਨਾਥੁ ਮੈ; ਨਹੀ ਦੋਖ ਬੀਚਾਰੇ ॥
			ਰਾਗੁ ਕੇਦਾਰਾ ਬਾਣੀ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੀ
੧੧੨੩	੫	੧	ਤੇਰਾ ਜਨੁ; ਏਕੁ ਆਧੁ ਕੋਈ ॥ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ, ਬਿਬਰਜਿਤ; ਹਰਿ ਪਦੁ ਚੀਨ੍ਹੈ, ਸੋਈ ॥
	੧੦	੨	ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕੇ; ਬਿਆਪਾਰੀ ॥
	੧੫	੩	[1]ਰੀ [2]ਕਲਵਾਰਿ, ਗਵਾਰਿ ਮੂਢ ਮਤਿ; [3]ਉਲਟੋ ਪਵਨੁ, ਫਿਰਾਵਉ ॥ ਮਨੁ [4]ਮਤਵਾਰ, [5]ਮੇਰ ਸਰ ਭਾਠੀ; [6]ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰ, ਚੁਆਵਉ ॥
੧੧੨੪	੨	੪	ਚਲਤ ਕਤ ਟੇਢੇ; ਟੇਢੇ ਟੇਢੇ ॥
	੫	੪	[7]ਬਲੂਆ ਕੇ ਘਰੂਆ ਮਹਿ, ਬਸਤੇ; ਫੁਲਵਤ ਦੇਹ, ਅਇਆਨੇ ॥
	੯	੬	'ਇਤਨਕੁ' ਖਟੀਆ ਗਠੀਆ ਮਟੀਆ; ਸੰਗਿ ਨ ਕਛੁ ਲੈ ਜਾਈ ॥

---

੧ ਹੇ ਸਖੀ। ੨ ਕਲਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ੩ ਉਲਟਾ ਕੇ ਅਪਾਨ ਵਾਯੂ ਨੂੰ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾਵੇ। ੪ ਮਤਵਾਲਾ। ੫ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ ਹੀ ਭੱਠੀ ਹੈ। ੬ ਆਤਮ ਰਸ ਦੀ ਧਾਰ ਚੁਔਣਾ ਕਰੋ। ੭ ਪੰਜ ਤੱਤ ਰੂਪੀ ਰੇਤੇ ਦੇ ਸਰੀਰ ਘਰ ਵਿਚ।

ਰਾਗੁ ਕੇਦਾਰਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੨੪	੧੧	੬	[1]ਮਰਹਟ ਲਗਿ, ਸਭੁ ਲੋਗੁ ਕੁਟੰਬੁ ਮਿਲਿ; ਹੰਸੁ ਇਕੇਲਾ ਜਾਇ ॥
	੧੨	੬	[2]ਵੈ [3]ਸੁਤ ਵੈ [4]ਬਿਤ ਵੈ [5]ਪੁਰ [6]ਪਾਟਨ; ਬਹੁਰਿ ਨ ਦੇਖੈ ਆਇ॥
			ਰਾਗੁ ਕੇਦਾਰਾ,ਬਾਣੀ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀਉ ਕੀ
	੧੫	੧	[7]ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ, ਨ ਕਥਾ ਭਾਵੈ; [8]ਸੁਪਚ [9]ਤੁਲਿ, ਸਮਾਨਿ ॥
	੧੬	੧	ਕਾਹੇ ਨ; ਬਾਲਮੀਕਹਿ ਦੇਖ ॥ ਕਿਸੁ ਜਾਤਿ ਤੇ, ਕਿਹ ਪਦਹਿ [10]ਅਮਰਿਓ; ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਬਿਸੇਖ ॥ ਸੁਆਨ [11]ਸਤ੍ਰੂ, ਅਜਾਤੁ ਸਭ ਤੇ; ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਲਾਵੈ ਹੇਤੁ ॥ (ਸੱਤ੍ਰੂ ਬੋਲੋ)
੧੧੨੫	੧੦	੧	ਭਵਜਲੁ; ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਕਿਉ ਤਰੀਐ ॥
	੧੫	੨	ਨੈਨੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨਹੀ, ਤਨੁ ਹੀਨਾ; ਜਰਿ ਜੀਤਿਆ ਸਿਰਿ ਕਾਲੋ ॥

੧ ਮਸਾਣਾਂ ਤਕ। ੨ ਓਹ। ੩ ਪੁਤ੍ਰ। ੪ ਧਨ ਰੋਕੜੀ। ੫ ਪਿੰਡ। ੬ ਸ਼ਹਿਰ। ੭ ਚਰਨ ਕਵਲਾਂ ਦੀ। ੮ ਚੂਹੜੇ ਦੇ। ੯ ਵਿਚਾਰੋ। ੧੦ ਅੱਪੜਿਆ। ੧੧ ਵੈਰੀ।

ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧ ਚਉਪਦੇ
੧੧੨੬	੧	੩	ਪ੍ਰਾਣੀ ਹਰਿ ਜਪਿ; ਜਨਮੁ ਗਇਓ ॥
	੬	੪	[1]ਭੂੰਡੀ ਚਾਲ, ਚਰਣ ਕਰ [2]ਖਿਸਰੇ; ਤੁਚਾ ਦੇਹ, ਕੁਮਲਾਨੀ ॥
	੮	੪	ਜਿਹਵਾ ਰੰਗਿ, ਨਹੀ ਹਰਿ ਰਾਤੀ; ਜਬ ਬੋਲੈ ਤਬ ਫੀਕੇ ॥
	੧੦	੪	[3]ਅਨ ਕੋ, ਦਰੁ ਘਰੁ ਕਬਹੂ ਨ ਜਾਨਸਿ; ਏਕੋ ਦਰੁ ਸਚਿਆਰਾ ॥
	੧੩	੫	ਮਨ ਰੇ ਕਿਉ ਛੂਟਸਿ; ਦੁਖੁ ਭਾਰੀ ॥
	੧੬	੫	ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ, ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣ ਹੈ ਮਾਇਆ; ਅੰਧੁਲਉ, ਧੰਧੁ ਕਮਾਈ ॥
	੧੯	੬	ਸੋ ਜਨੁ ਐਸਾ; ਮੈ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥
੧੧੨੭	੧੨	੮	'ਜਗਨ' ਹੋਮ, ਪੁੰਨ ਤਪ ਪੂਜਾ; ਦੇਹ ਦੁਖੀ, ਨਿਤ ਦੂਖ ਸਹੈ ॥ (ਜੱਗਨ ਬੋਲੋ)
	੧੪	੮	ਪੁਸਤਕ ਪਾਠ, ਬਿਆਕਰਣ ਵਖਾਣੈ; ਸੰਧਿਆ ਕਰਮ, [4]ਤਿਕਾਲ ਕਰੈ ॥
			ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੩
੧੧੨੮	੯	੨	ਆਪਿ ਮਰੈ; ਅਵਰਾ ਨਹ ਮਾਰੈ ॥ ਪਰਕਿਰਤਿ ਛੋਡੈ; ਤਤੁ ਪਛਾਣੈ ॥

੧ ਭੈੜੀ । ੨ ਹੱਥ ਪੈਰ ਨਿਰਬਲਤਾ ਨਾਲ ਖਿਸਕਣ ਲਗ ਪਏ । ੩ ਹੋਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਦਾ ਘਰ । ੪ ਤਿੰਨੇ ਕਾਲ ਸੰਧਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੨੯	੧	੫	ਮੂਲੁ ਮੋਹੁ ਕਰਿ; ਕਰਤੈ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਆ ॥
੧੧੩੦	੧	੧੦	ਨਾ ਰੁਤਿ; ਨ ਕਰਮ, ਥਾਇ ਪਾਹਿ ॥
	੪	੧੦	ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਿਰਦੈ; ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਲੇਹੁ ਜਮਾਈ ॥
	੯	੧੧	ਇਕਿ ਆਪੇ ਕਾਢਿ ਲਏ, ਪ੍ਰਭਿ ਆਪੇ, ਗੁਰ ਸੇਵਾ, ਪ੍ਰਭਿ ਲਾਏ ॥
	੧੨	੧੧	ਏਕਸੁ ਕੀ, ਸਿਰਿ ਕਾਰ ਏਕ; ਜਿਨਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਰੁਦ੍ਰ, ਉਪਾਇਆ ॥
੧੧੩੧	੧੩	੧੫	ਉਦਰੁ [1]ਨੈ [2]ਸਾਣੁ ਨ ਭਰੀਐ ਕਬਹੂ; ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਗਨਿ [3]ਪਚਾਏ ॥ (੨) [4]ਨੈਸਾਣੁ
੧੧੩੨	੧੦	੧੭	ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਿਨੀ ਨ ਸੇਵਿਆ ਦਾਤਾ; ਸੇ ਅੰਤਿ ਗਏ, ਪਛੁਤਾਹਿ ॥
	੧੪	੧੮	ਅੰਤਰਿ ਤਿਸਾ ਭੁਖ, ਅਤਿ ਬਹੁਤੀ; ਭਉਕਤ ਫਿਰੈ [5]ਦਰ ਬਾਰੁ ॥ (੨) ਦਰਬਾਰੁ
	੧੮	੧੯	ਮਨਮੁਖਿ; ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੈਸਾਰਿ ॥
੧੧੩੩	੬	੨੦	[6]ਸਾਸਨਾ ਤੇ; ਬਾਲਕੁ [7]ਗਮੁ ਨ ਕਰੈ ॥
	੭	੨੦	[8]ਸੰਡਾ ਮਰਕਾ; ਸਭਿ ਜਾਇ ਪੁਕਾਰੇ ॥
	੯	੨੦	ਹਾਥਿ ਖੜਗੁ ਕਰਿ ਧਾਇਆ; ਅਤਿ ਅਹੰਕਾਰਿ ॥

੧ ਨਦੀ ਦੇ । ੨ ਸਦ੍ਰਸ਼ । ੩ ਸਾੜੇ ਹੋਏ । ੪ ਟੋਆ । ੫ ਦਰਾਂ ਦਰਾਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ । ੬ ਤਾੜਨਾ, ਸਜ਼ਾ । ੭ ਸ਼ੋਕ । ੮ ਸ਼ੁਕ੍ਰਾਚਾਰਜ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪੁਤ੍ਰ ਸਨ ਜੋ ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਸਨ ।

ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੩੩	੧੦	੨੦	ਖਿਨ ਮਹਿ, ਭੈਆਨ ਰੂਪੁ; ਨਿਕਸਿਆ ਥੰਮ੍ ਉਪਾੜਿ ॥
	੧੪	੨੧	ਦੈਤ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ, ਗਾਇਤ੍ਰੀ [1]ਤਰਪਣੁ ਕਿਛੂ ਨ ਜਾਣੈ; ਸਬਦੇ, ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥
			ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੪
੧੧੩੪	੨	੧	ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਹਰਿ ਭਜੁ; ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਇਣੁ ॥
	੪	੧	ਸੰਗਤਿ ਸਾਧ ਮੇਲਿ; ਹਰਿ ਗਾਇਣੁ ॥
	੫	੧	ਗੁਰ ਸਾਧੂ; ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗਿਆਨ ਸਰਿ ਨਾਇਣੁ ॥
	੮	੨	ਜਗਜੀਵਨੁ ਧਿਆਇ ਮਨਿ; ਹਰਿ ਸਿਮਰੀ ॥
੧੧੩੫	੧੪	੬	ਹਰਿ ਜ਼ਿਸੁ ਤੂ ਮੇਲਹਿ, ਸੋ ਤੁਧੁ ਮਿਲਸੀ; ਜਨ ਨਾਨਕ, ਕਿਆ ਏਹਿ ਜੰਤ ਵਿਚਾਰੀ ॥
	੧੭	੭	ਜਗਜੀਵਨੁ ਹਰਿ; ਧਿਆਇ ਤਰਣੇ ॥
			ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੫
੧੧੩੬	੪	੧	ਅਸਟਮ ਥੀਤਿ; [2]ਗੋਵਿੰਦ ਜਨਮਾ ਸੀ ॥ ਭਰਮਿ ਭੂਲੇ; ਨਰ ਕਰਤ [3]ਕਚਰਾਇਣ ॥
	੬	੧	ਸਗਲ ਪਰਾਧ; ਦੇਹਿ [4]ਲੋਰੋਨੀ ॥
	੧੧	੩	ਵਰਤ ਨ ਰਹਉ; ਨ, [5]ਮਹ [6]ਰਮਦਾਨਾ ॥
	੧੨	੩	ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ; ਦੁਹਾਂ ਨੇਬੇਰਾ ॥

---

੧ ਪੂਜਾ, ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ ਆਦਿ ।
੨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ । ੩ ਖੀਰੇ ਵਿਚ ਠਾਕੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਉਣਾ, ਸਵੇਰੇ ਵੱਟੀ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਜਨਮਿਆਂ ਹੈ ਇਹ ਕਚਿਆਈ ਕਰਦੇ ਹਨ । ੪ ਲੋਰੀਆਂ ਠਾਕੁਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।
੫ ਮਹੀਨਾ । ੬ ਰਮਜ਼ਾਨ=ਰੋਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ।

ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੩੬	੧੫	੪	[1]ਦਸ ਮਿਰਗੀ; ਸਹਜੇ ਬੰਧਿਆਨੀ ॥
	੧੯	੫	ਜੇ ਸਉ [2]ਲੋਚਿ ਲੋਚਿ; ਖਾਵਾਇਆ ॥
			ਸਾਕਤ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਚੀਤਿ ਨ ਆਇਆ ॥
੧੧੩੭	੩	੫	ਬਿਨੁ [3]ਕਣ, [4]ਖਲਹਾਨੁ; ਜੈਸੇ ਗਾਹ ਨ ਪਾਇਆ ॥
			(੨) ਗਾਹਨ ਪਾਇਆ
	੭	੬	ਤਿਉ ਸਾਕਤ ਤੇ; ਕੋ ਨ ਬਰਾਸਾਇਆ ॥
			ਮੀਤ ਹੀਤ ਧਨੁ; ਨਹ [5]ਪਾਰਣਾ ॥
	੮	੭	'ਮਧਿਭਾਗਿ'; ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸਾਇਣ ॥
	੧੪	੮	ਪੂਜਾ ਜਾਪ ਤਾਪ; ਇਸਨਾਨ ॥
			ਰਾਜ ਮਾਲ; [6]ਸਾਦਨ [7]ਦਰਬਾਰ ॥
	੧੬	੯	ਲੇਪੁ ਨ ਲਾਗੋ; [8]ਤਿਲ ਕਾ ਮੂਲਿ ॥
			ਦੁਸਟੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ, ਮੂਆ ਹੋਇ ਕੈ ਸੂਲ ॥
	੧੮	੯	ਪ੍ਰਭੁ ਮਾਤ ਪਿਤਾ; ਅਪਣੇ ਦਾਸ ਕਾ ਰਖਵਾਲਾ ॥
੧੧੩੮	੨	੧੦	[9]ਨਗਜ, ਤੇਰੇ ਬੰਦੇ; ਦੀਦਾਰੁ ਅਪਾਰੁ ॥
	੬	੧੧	[10]ਜੀਵਤ ਜੀਵਤ; ਜੀਵਤ ਰਹਹੁ ॥
	੧੩	੧੩	ਦਾਸ; ਰਾਮ ਜੀਉ ਲਾਗੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

---

੧ ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ । ੨ ਚਾਹ ਚਾਹ ਕੇ । ੩ ਦਾਣੇ । ੪ ਖਲਵਾੜਾ । ੫ ਆਸਰਾ । ੬ ਕੱਪੜੇ । ੭ ਕਚਹਿਰੀਆਂ । ੮ ਤਿਲ ਜਿੰਨੀ ਭੀ ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਲਿਪਾਇਮਾਨਗੀ ਉਕਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ । ੯ ਉਤਮ, ਅਸਚਰਜ । ੧੦ ਤਿੰਨਾਂ ਕਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜਿਊਂਦੇ ਰਹੋ, ਜੀਵਤ ਭਾਵ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜਿਊਂਦੇ ਰਹੋ ।

ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੩੯	੪	੧੫	ਬਨ ਮਹਿ ਪੇਖਿਓ, ਤ੍ਰਿਣਿ ਮਹਿ ਪੇਖਿਓ; ਗ੍ਰਿਹਿ ਪੇਖਿਓ [1]ਉਦਾਸਾਏ ॥
	੫	੧੫	'ਦੰਡਧਾਰ' 'ਜਟਧਾਰੈ' ਪੇਖਿਓ; ਵਰਤ ਨੇਮ 'ਤੀਰਥਾਏ' ॥ ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਪੇਖਿਓ; ਮਨ ਮਾਏ ॥
	੭	੧੫	ਤਪੀ ਤਪੀਸੁਰ, ਮੁਨਿ ਮਹਿ ਪੇਖਿਓ; ਨਟ [2]ਨਾਟਿਕ, [3]ਨਿਰਤਾਏ ॥
	੮	੧੫	ਅਗਹ ਅਗਮ ਬੇਅੰਤ ਸੁਆਮੀ; ਨਹ ਕੀਮ ਕੀਮ, ਕੀਮਾਏ ॥ (ਅਗੱਹ ਅਗੱਹ ਬੋਲੋ) ਜਨ ਨਾਨਕ ਤਿਨ੍ ਕੈ, ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਈਐ; ਜਿਹ ਘਟਿ ਪਰਗਟੀ-ਆਏ ॥
	੧੯	੧੭	ਕਿਆ ਤੂ ਸੋਚਹਿ; [4]ਮਾਣਸ [5]ਬਾਣਿ ॥
੧੧੪੦	੯	੧੮	[6]ਦੂਤੀਆ [7]ਨਾਸਤਿ; ਇਕੁ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥
	੧੭	੨੦	ਕਾਮ ਰੋਗਿ; ਮੰਗਲੁ ਬਸਿ ਲੀਨਾ ॥
	੧੯	੨੦	ਜਿਹਵਾ ਰੋਗਿ; ਮੀਨੁ ਗ੍ਰਸਿਆਨੋ ॥ [8]ਬਾਸਨ ਰੋਗਿ; ਭਵਰੁ ਬਿਨਸਾਨੋ ॥
੧੧੪੧	੨	੨੦	ਰੋਗ ਬੰਧ; ਰਹਨੁ ਰਤੀ ਨ ਪਾਵੈ ॥
	੭	੨੧	ਚੀਤਿ ਆਵੈ; ਤਾਂ ਸਦ [9]ਨਿਭਰੰਤਾ ॥

---

੧ ਉਦਾਸੀਨ। ੨ ਨਟਾਂ ਦੇ ਤਮਾਸ਼ੇ। ੩ ਨਿਰਤਕਾਰੀ। ੪ ਮਨੁਖੀ। ੫ ਆਦਤ ਦੇ ਅਧੀਨ। ੬ ਦ੍ਵੈਤ। ੭ ਨਾਸ ਹੋ ਗਈ। ੮ ਨਾਸਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ। ੯ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੪੧	੧੩	੨੨	ਮਾਲੁ ਹਮਾਰਾ; ਅਖੂਟੁ [1]ਅਬੇਚਲੁ ॥
੧੧੪੨	੬	੨੪	ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰੇ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ॥
	੧੦	੨੫	ਨਾਮੁ ਲੈਤ; ਸਗਲ ਪੁਰਬਾਇਆ ॥
	੧੨	੨੫	ਨਾਮੁ ਲੈਤ; ਅਤਿ ਮੂੜ ਸੁਗਿਆਨਾ ॥
	੧੬	੨੬	ਨਮਸਕਾਰ ਤਾਕਉ; ਲਖ ਬਾਰ ॥
	੧੯	੨੬	ਖਿਨ ਮਹਿ; ਊਣੇ ਸੁਭਰ ਭਰਿਆ ॥
੧੧੪੩	੯	੨੮	ਚਿਤਵਤ ਪਾਪ; ਨ [2]ਆਲਕੁ ਆਵੈ ॥
	੧੨	੨੮	ਪੇਖਤ; ਮਾਇਆ ਰੰਗਿ, ਬਿਹਾਇ ॥
			ਅੰਧ ਬਿਉਹਾਰ; ਬੰਧ ਮਨੁ ਧਾਵੈ ॥
	੧੯	੨੯	ਸੂਖ ਸਹਜ ਆਨੰਦ; ਗੁਣ ਗਾਉ ॥
੧੧੪੪	੯	੩੧	ਤੂ ਮੇਰੇ ਜੀਅ ਪ੍ਰਾਨ; ਸੁਖ ਦਾਤਾ ॥
	੧੬	੩੨	ਕੋਟਿ ਅਘਾ ਮਿਟਹਿ; ਹਰਿ ਨਾਮ ॥
	੧੯	੩੨	ਦੇਦੇ; ਤੋਟਿ ਨਹੀ ਭੰਡਾਰ ॥
੧੧੪੫	੩	੩੩	[3]ਬਲਨ ਬਰਤਨ ਕਉ; ਸਨਬੰਧੁ ਚਿਤਿ ਆਇਆ ॥
	੧੧	੩੪	ਭਗਤ ਕੀ ਨਿੰਦਾ; [4]ਕੰਧੁ ਛੇਦਾਵੈ ॥
	੧੪	੩੪	ਨਾਨਕ; ਕਿਰਤੁ ਨ ਜਾਇ ਮਿਟਾਇਆ ॥
	੧੮	੩੫	ਨਾਮੁ ਹਮਾਰੈ; ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਸੁ ਭੋਗ ॥
੧੧੪੬	੫	੩੬	ਸਗਲ ਭਇਆਨ ਕਾ; ਭਉ ਨਸੈ ॥
	੧੬	੩੮	ਜਬ [5]ਇਹੁ ਨ ਸੋ; ਤਬ ਕਿਨਹਿ ਉਪਾਇਆ ॥

੧ ਅਚੱਲ । ੨ ਆਲਸ । ੩ ਵਰਤਨ ਵਲੇਵਾ, ਪਦਾਰਥ । ੪ ਸਰੀਰ ਛਿਦਾਵੈ=ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ੫ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆਂ ਸੀ ।

ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੪੯	੩	੪੫	ਤੀਰਥਿ ਨਾਇ; ਕਹਾ, ਸੁਚਿ [1]ਸੈਲੁ ॥
	੭	੪੫	ਸਰਣਿ ਨਾਨਕ; ਪ੍ਰਭ ਪੁਰਖ ਅਪਾਰ ॥
੧੧੫੦	੧੮	੫੦	ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ; ਜੁਗਤਿ ਵਸਿ ਜਾਕੈ ॥
	੧੯	੫੦	ਊਨਾ ਨਾਹੀ ਕਿਛੁ; ਜ਼ਨ ਤਾ ਕੈ ॥
੧੧੫੧	੧	੫੧	ਭਗਤਾ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ; ਗੋਬਿੰਦ ॥
	੭	੫੧	ਨਾਨਕ ਕੈ ਮਨਿ; ਇਹੁ [2]ਪੁਰਖਾਰਥੁ ॥
	੧੨	੫੩	ਪੰਚ [3]ਮਜਮੀ; ਜੋ ਪੰਚ ਨ ਰਾਖੈ ॥ (੨) [4]ਪੰਚਮ ਜਮੀ ਜੋ ਪੰਚਨ ਰਾਖੈ
	੧੪	੫੩	ਲੀਪਿਐ ਥਾਇ; ਨ ਸੁਚਿ, ਹਰਿ ਮਾਨੈ ॥
੧੧੫੨	੧੬	੫੬	ਸਫਲ ਮੂਰਤਿ; ਗੁਰੁ ਤਿਸ ਕਾ ਰੂਪੁ ॥
੧੧੫੩	੨	੫੭	ਅਨਿਕ ਰੰਗ, [5]ਬਹੁਤ ਰੰਗ; ਸਰਬ ਕੋ, ਧਨੀ ॥
	੪	੫੭	ਅਨਿਕ ਨਾਦ ਅਨਿਕ ਬਾਜ, ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ, ਅਨਿਕ ਸ੍ਵਾਦ; ਅਨਿਕ ਦੋਖ ਅਨਿਕ ਰੋਗ, ਮਿਟਹਿ ਜਸ ਸੁਨੀ ॥ (ਸੁਆਦ ਬੋਲੋ) ਨਾਨਕ ਸੇਵ, ਅਪਾਰ ਦੇਵ; [6]ਤਟਹ [7]ਖਟਹ, ਬਰਤ ਪੂਜਾ; ਗਵਨ ਭਵਨ, ਜਾਤ੍ਰ ਕਰਨ; ਸਗਲ ਫਲ ਪੁਨੀ ॥

---

੧ ਪੱਥਰ । ੨ ਉਦਮ । ੨ ਪੰਜ ਪੀਰੀਆ ਪੰਜਾਂ ਬਾਪਾਂ ਦਾ ਬੇਟਾ ਜੋ ਪੰਜਾਂ ਕਾਮਾਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਨਾ ਰਖੇ । ੪ ਵੇਸਵਾ ਨੂੰ ਉਹ ਜੰਮਿਆਂ ਹੈ । ੫ ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਰੰਗ । ੬ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ । ੭ ਛੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ।

ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਭੈਰਉ ਅਸਟਪਦੀਆ ਮਹਲਾ ੧
੧੧੫੩	੧੦	੧	ਆਪੇ ਪਰਖੇ, ਪਰਖਣ ਹਾਰੈ; ਬਹੁਰਿ, [1]ਸੂਲਾਕੁ ਨ ਹੋਈ ॥
	੧੧	੧	ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ ਰੋਗੀ; ਰੋਗੀ, ਧਰਤਿ [2]ਸ-ਭੋਗੀ ॥ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਮਾਇਆ ਦੇਹ, ਸਿ ਰੋਗੀ; ਰੋਗੀ, ਕੁਟੰਬ ਸੰਜੋਗੀ ॥ ਰੋਗੀ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਸ-ਰੁਦ੍ਰਾ; ਰੋਗੀ, ਸਗਲ ਸੰਸਾਰਾ ॥
	੧੩	੧	ਰੋਗੀ, ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ [3]ਸ-ਨਦੀਆ; ਖੰਡ ਪਤਾਲ, ਸਿ ਰੋਗਿ ਭਰੇ ॥
			ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੩
੧੧੫੪	੬	੧	[4]ਪਰਵਿਰਤਿ ਨ ਪੜਹੁ; ਰਹੀ ਸਮਝਾਇ ॥
	੧੯	੧	[5]ਦੇਵ ਕੁਲੀ; ਲਖਿਮੀ ਕਉ, ਕਰਹਿ ਜੈਕਾਰੁ ॥
੧੧੫੬	੧੧	੫	ਕੋਟਿ ਮਾਇਆ; ਜਾ-ਕੈ [6]ਸੇਵਕਾਇ ॥
	੧੪	੫	ਕੋਟਿ ਪੂਰੀਅਤ ਹੈ; ਜਾ-ਕੈ ਨਾਦ ॥
	੧੫	੪	ਕੋਟਿ ਸਕਤਿ ਸਿਵ; ਆਗਿਆਕਾਰ ॥
	੧੭	੪	ਕੋਟਿ ਪਰਲਉ ਓਪਤਿ; ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ॥

੧ ਸੋਕ, ਦੁਖ, ਸੁਲਾਕਣਾ । ੨ ਰਾਜੇ ਸਹਿਤ ਸਰਾਪਾਂ ਦੇ । ੩ ਸਹਿਤ ਨਦੀਆਂ ਦੇ । ੪ ਪਰਾਈ ਬ੍ਰਿਤ ਭਾਵ ਦੈਂਤਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਤੋਂ ਵਖਰੀ ਭਗਤੀ ਵਾ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨੀ । ੫ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਕੁਲ । ੬ ਸੇਵਕਣੀਆਂ ।

ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ

ਭੈਰਉ, ਬਾਣੀ ਭਗਤਾ ਕੀ ਕਬੀਰ ਜੀਉ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੫੭	੧੧	੬	ਅਚਿੰਤ ਚਰੀ ਹਥਿ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਟੇਕਾ ॥
	੧੯	੨	ਸੰਪੈ ਹੇਤੁ; ਕਲਤੁ ਧਨੁ ਤੇਰੈ ॥ (ਕਲੱਤ ਬੋਲੋ)
੧੧੫੮	੪	੩	ਮੈਲੇ [1]ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਇ [2]ਕੈ; ਈਸ ॥
			(੨) ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਇ ਕੈਈਸ
	੭	੩	ਨਿਰਮਲ ਤੇ; ਜੋ ਰਾਮਹਿ ਜਾਨ ॥
	੯	੪	[3]ਮਿਸਿਮਿਲਿ [4]ਤਾਮਸੁ; ਭਰਮੁ [5]ਕਦੂਰੀ ॥
			ਭਾਖਿ-ਲੇ [6]ਪੰਚੈ; ਹੋਇ [7]ਸਬੂਰੀ ॥
	੧੧	੪	ਮੁਸਿ ਮੁਸਿ ਮਨੂਆ; ਸਹਜਿ ਸਮਾਨਾ ॥
	੧੨	੫	ਸਾਚੁ ਭਇਓ: ਅਨ ਕਤਹਿ ਨ ਜਾਈ ॥
	੧੪	੫	ਸੋ ਕਬੀਰੁ; ਰਾਮੈ ਹੋਇ, ਨਿਬਰਿਓ ॥
੧੧੫੯	੨	੭	ਰਿਦੈ [8]ਇਖਲਾਸੁ; ਨਿਰਖ-ਲੇ ਮੀਰਾ ॥
	੧੪	੧੦	ਕਉਨੁ ਕਰਮ; ਮੇਰਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਰੈ ॥
	੧੫	੧੦	ਰਾਜਾਰਾਮ ਨਾਮੁ; ਮੋਰਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੁ ॥

---

੧ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਜਾਂ ਕੈ=ਪਾਣੀ ਦਾ ਈਸ=ਰਾਜਾ ਵਰਣ ਜਾਂ ਇਕ ਈਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਮੈਲੇ ਹਨ। ੨ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਭੀ ਮੈਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਕੈ=ਦੇ ਰਾਜੇ ਭੀ ਮੈਲੇ ਹਨ।
੩ ਬਿਸਮਿੱਲਾ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪਰ ਮਤਲਬ ਗਲਾ ਕੱਟਣ ਦਾ ਹੈ। ੪ ਤਮੋ ਗੁਣ ਦਾ।
੫ ਰੁਮਾਲ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਅਗੇ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਅਰਪਣਾ ਕਦੂਰੀ ਹੈ ਵਾ ਭਰਮ ਨੂੰ ਕਦੂਰੀ=ਕੱਟਣਾ ।
੬ ਪੰਜ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਪੰਜੇ ਕਾਮਾਦਿਕ। ੭ ਸੰਤੋਖ।
੮ ਨਿਸਕਪਟ ਪਰੇਮ।

ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੫੯	੧੭	੧੦	[1]ਮੇਰਡੰਡ; ਸਿਰ ਊਪਰਿ ਬਸੈ ॥
	੧੯	੧੧	[2]ਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਾ; ਮਰਦੈ ਮਾਨੁ ॥
੧੧੬੦	੨	੧੧	ਕਾਇਆ ਕੀ [3]ਅਗਨਿ; ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰ-ਜਾਰੈ ॥
	੩	੧੧	ਸੋ [4]ਸੁਰਤਾਨੁ; ਜੁ ਦੁਇ [5]ਸਰ ਤਾਨੈ ॥
	੧੬	੧੩	[6]ਬੰਤਰ [7]ਚੀਤੇ; ਅਰੁ [8]ਸਿੰਘਾਤਾ ॥
	੧੭	੧੩	[9]ਮਾਂਜਾਰ [10]ਗਾਡਰ; ਅਰੁ ਲੂਬਰਾ ॥
	੧੮	੧੩	ਸਾਗਰ [11]ਇੰਦ੍ਰਾ; ਅਰੁ ਧਰਤੇਵ ॥
੧੧੬੧	੧	੧੪	ਹਰਿ, ਕੀ ਨ ਸਿਮਰਹੁ; ਦੁਖ ਭੰਜਨਾ ॥
	੨	੧੪	ਜਬ ਹੀ [12]ਸਿਆਰੁ; [13]ਸਿੰਘ ਕਉ ਖਾਇ ॥
	੪	੧੫	ਸਤਰਿ [14]ਸੈਇ; [15]ਸਲਾਰ ਹੈ, ਜਾਕੇ ॥
			(ਸੱਤਰਿ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਬੋਲੋ)
			ਸਵਾ ਲਾਖੁ; ਪੈਕਾਬਰ ਤਾ-ਕੇ ॥

---

੧ ਕਮਰੋੜ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਸੇ, ਲੋਕ ਡੰਡ, ਪਿਤਰ ਦੰਡ ਆਦਿਕਾਂ ਤੋਂ ਮੇਰ=ਉਪਰ ਹੋ ਕੇ ਸਿਰ=ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਵਸੇ। ੨ ਪੁਰਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮ੍ਰਿਤੂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਲ ਹੈ, ਤਿਸ ਦਾ ਮਾਨ ਮਲੇ ਭਾਵ ਕਾਲ ਨੂੰ ਜਿਤੇ। ੩ ਬ੍ਰਹਮ ਅਭਿਆਸ ਰੂਪ ਅਗਨੀ ਕਰਕੇ ਦੇਹ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਜਾਲਣਾ ਕਰੇ। ੪ ਜੋਗੀ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ। ੫ ਵੈਰਾਗ ਵਿਵੇਕ ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ, ਪ੍ਰੇਖ ਅਪ੍ਰੇਖ। ੬ ਬਾਂਦਰ। ੭ ਚਿਤਰੇ। ੮ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਰਭਾ। ੯ ਬਿਲੇ। ੧੫ ਭੇਡੂ। ੧੧ ਲਛਮੀ। ੧੨ ਬਿਬੇਕ ਰੂਪੀ ਸਰਭਾ। ੧੩ ਹੰਕਾਰ ਰੂਪੀ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ। ੧੪ ਸੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰ। ੧੫ ਫਰਿਸ਼ਤੇ।

ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੬੧	੫	੧੫	[1]ਛਪਨ ਕੋਟਿ; ਜਾ ਕੇ ਖੇਲ [2]ਖਾਸੀ ॥ ਮੋ ਗਰੀਬ ਕੀ; [3]ਕੋ [4]ਗੁਜਰਾਵੈ ॥
	੬	੧੫	ਤੇਤੀਸ ਕਰੋੜੀ ਹੈ; [5]ਖੇਲਖਾਨਾ ॥
	੭	੧੫	ਦਿਲ [6]ਖਲਹਲੁ ਜਾ ਕੈ; [7]ਜਰਦ, [8]ਰੂ [9]ਬਾਨੀ ॥
	੧੦	੧੫	ਭਿਜਤੁ ਨਜੀਕਿ; ਰਾਖੁ [10]ਰਹਮਾਨਾ ॥
	੧੧	੧੬	ਬਾਤਨ ਹੀ; ਬੈਕੁੰਠ 'ਬਖਾਨਾਂ' ॥ (੨) ਬਾਤ ਨਹੀ (੩) ਬਾ ਤਨ ਹੀ
	੧੨	੧੬	ਖਾਈ ਕੋਟੁ; ਨ [11]ਪਰ ਲਪ, ਗਾਰਾ ॥ (੨) [12]ਪਰਲ [13]ਪਗਾਰਾ
	੧੪	੧੭	ਪਾਂਚ [14]ਪਚੀਸ, ਮੋਹ ਮਦ ਮਤਸਰ; [15]ਆਡੀ, ਪਰਬਲ ਮਾਇਆ ॥
	੧੫	੧੭	ਕਾਮੁ [16]ਕਿਵਾਰੀ, ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ [17]ਦਰਵਾਨੀ; ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ, ਦਰਵਾਜਾ ॥ ਕ੍ਰੋਧੁ ਪ੍ਰਧਾਨੁ, ਮਹਾ ਵਡ [18]ਦੁੰਦਰ; ਤਹ, ਮਨੁ [19]ਮਾਵਾਸੀ ਰਾਜਾ ॥

---

੧ ਛਪੰਜਾ ਕ੍ਰੋੜ ਜਾਦਵ। ੨ ਖਾਸ ਨਿਜ ਦੇ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ। ੩ ਕੌਣ। ੪ ਪੁਚਾਵੇ। ੫ ਕਾਰਖਾਨਾ, ਰਸੋਈਏ। ੬ ਪਾਪ ਦੀ ਘਬਰਾਹਟ। ੭ ਪੀਲਾ। ੮ ਚੇਹਰਾ। ੯ ਰੰਗ। ੧੦ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ੧੧ ਪਰ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਲਪ=ਲਿੱਪਣ ਵਾਲੇ। ੧੨ ਬਸਤੀ ਖਾਸ। ੧੩ ਸ਼ਾਹੀ ਮਹੱਲ। ੧੪ ਪੰਝੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ। ੧੫ ਟੇਢੀ ਛਾਉਣੀ, ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਆੱਟ=ਓਟ। ੧੬ ਤਖਤੀ ਵਾਲਾ। ੧੭ ਦਰਵਾਨਚੀ। ੧੯ ਦੁੰਦ ਜੁਧ ਮਚੌਣ ਵਾਲਾ। ੧੯ ਆਕੀ।

ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੬੧	੧੫	੧੭	ਸ੍ਵਾਦ ਸਨਾਹ, ਟੋਪੁ ਮਮਤਾ ਕੋ;
			ਕੁਬੁਧਿ, ਕਮਾਨ ਚਢਾਈ ॥
	੧੮	੧੭	ਬ੍ਰਹਮ ਅਗਨਿ, ਸਹਜੇ ਪਰ-ਜਾਲੀ;
			ਏਕਹਿ ਚੋਟ, [1]ਸਿਝਾਇਆ ॥
੧੧੬੨	੧੦	੧	ਜਿਹ ਪਉੜੇ; ਪ੍ਰਭ ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ॥
	੧੩	੧	ਊਹਾਂ; ਸੂਰਜ ਨਾਹੀ ਚੰਦ ॥
	੧੫	੧	[2]ਸੋ ਹੰ ਸੋ; ਜਾ ਕਉ ਹੈ ਜਾਪ ॥
			ਅਬਰਨ ਬਰਨ; ਘਾਮ 'ਨਹੀ' ਛਾਮ ॥
			(ਅਰਥ ਵਾਸਤੇ 'ਨਹੀ' ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਕ ਹੈ)
			ਅਵਰ, ਨ ਪਾਈਐ; [3]ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਮ ॥
	੧੮	੨	ਕੋਟਿ ਮਹਾਦੇਵ; ਅਰੁ [4]ਕਬਿਲਾਸ ॥
੧੧੬੩	੧	੨	ਸੁਰ ਤੇਤੀਸਉ; [5]ਜੇਵਹਿ ਪਾਕ ॥
			(੨) ਤੇਤੀਸ ਉਜੇਵਹਿ
	੨	੨	ਧਰਮ ਕੋਟਿ; ਜਾ-ਕੈ [6]ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ ॥
	੩	੨	ਕੋਟਿ ਕਮੇਰ; ਭਰਹਿ ਭੰਡਾਰ ॥
			ਕੋਟਿਕ ਲਖਮੀ; ਕਰੈ ਸੀਗਾਰ ॥
	੫	੨	ਕੋਟਿ ਕਲਾ; ਖੇਲੈ ਗੋਪਾਲ ॥

---

੧ ਜਿਤਿਆ। ੨ ਅਭੇਦਤਾ।
੩ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਾਮ=ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਪਾਈਦਾ ਹੈ।
੪ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ। ੫ ਪਰੋਸਦੇ ਹਨ, ਛਕਾਉਂਦੇ ਹਨ। ੬ ਦਾਸ, ਦਫਤਰੀ।

ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਭੈਰਉ, ਬਾਣੀ ਨਾਮਦੇਉ ਜੀਉ ਕੀ
੧੧੬੩	੧੧	੧	[1]ਰੰਗੀ ਲੇ ਜਿਹਬਾ; ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਇ ॥
			ਸੁ ਰੰਗ [2]ਰੰਗੀਲੇ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਧਿਆਇ ॥
	੧੪	੨	ਪਰ ਧਨ, ਪਰ ਦਾਰਾ; [3]ਪਰਹਰੀ ॥
	੧੬	੨	ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਮਦੇਉ; ਨਾਕਹਿ ਬਿਨਾ ॥
			ਨਾ ਸੋਹੈ; ਬਤੀਸ ਲਖਨਾ ॥
੧੧੬੪	੫	੪	ਨਾਮੇ; ਸ੍ਰੀ ਰੰਗੁ ਭੇਟਲ ਸੋਈ ॥
	੬	੫	ਕਬਹੂ; [4]ਕੂਰਨੁ ਚਨੇ [5]ਬਿਨਾਵੈ ॥
			(‘ਕਬਹੂ’ਤੇ ਸਾਰੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਲਾਉਣੇ)
	੭	੫	ਕਬਹੂ; ਪਾਇ [6]ਪਨਹੀਓ ਨ ਪਾਵੈ ॥
			ਕਬਹੂ; ਖਾਟ [7]ਸੁਪੇਦੀ [8]ਸੁਵਾਵੈ ॥
			ਕਬਹੂ; ਭੂਮਿ [9]ਪੈਆਰੁ ਨ ਪਾਵੈ ॥
	੯	੬	ਭਗਤਿ ਕਰਤ; ਨਾਮਾ ਪਕਰਿ ਉਠਾਇਆ ॥
	੧੦	੬	ਹੀਨੜੀ ਜਾਤ ਮੇਰੀ; [10]ਜਾਦਿਮ ਰਾਇਆ ॥
	੧੬	੭	ਜੈਸੀ ਪਰ ਪੁਰਖਾ; [11]ਰਤ ਨਾਰੀ ॥
	੧੭	੭	ਐਸੀ ਨਾਮੇ; ਪ੍ਰੀਤਿ ਮੁਰਾਰੀ ॥

---

੧ ਰੰਗ ਲਈ ਹੈ। ੨ ਅਨੰਦੀ ਹੋ ਗਏ। ੩ ਤਿਆਗੀ। ੪ ਸੂੜ੍ਹੀ ਜਾਂ ਕਰੜੇ ਜਾਂ ਕੂੜੇ ਵਿਚੋਂ। ੫ ਚੁਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੬ ਜੁਤਾ। ੭ ਚਿੱਟੀ ਵਿਛਾਈ। ੮ ਸਵੌਂਦਾ ਹੈ। ੯ ਪਰਾਲੀ ਜਾਂ ਪੈਰ। ੧੦ ਜਾਦਵਾਂ ਦੀ ਬੰਸ ਦੇ ਰਾਜਾ ਗੋਵਿੰਦ। ੧੧ ਪ੍ਰੀਤ।

ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੬੫	੭	੯	ਪੜੈ ਨਹੀ; ਹਮ ਹੀ, ਪਚਿ [1]ਹਾਰੇ ॥
			ਰਾਮ ਨਾਮਾ; ਜਪਿਬੋ ਕਰੈ ॥
	੯	੯	ਦੁਸਟ ਸਭਾ ਮਿਲਿ, ਮੰਤਰ ਉਪਾਇਆ;
			ਕਰਸਹ ਅਉਧ [2]ਘਨੇਰੀ ॥
	੧੩	੯	ਸੁਲਤਾਨੁ ਪੂਛੈ; ਸੁਨੁ ਬੇ, ਨਾਮਾ ॥
	੧੩	੧੦	ਦੇਖਉ; ਰਾਮ ਤੁਮ੍ਾਰੇ ਕਾਮਾ ॥
	੧੪	੧੦	[3]ਬਿਸਮਿਲਿ ਗਊ; ਦੇਹੁ ਜੀਵਾਇ ॥
			ਨਾ ਤਰੁ ਗਰਦਨਿ; ਮਾਰਉ [4]ਠਾਂਇ ॥
੧੧੬੬	੪	੧੦	ਪਾਖੰਤਣ; ਬਾਜ 'ਬਜਾਇਲਾ' ॥
	੫	੧੦	ਕਹਹਿ ਤ; ਲੇ ਕਰਿ, ਊਪਰਿ ਧਰਉ ॥
	੬	੧੦	ਨਾਮਾ ਪ੍ਰਣਵੈ; [5]ਸੇਲ ਮਸੇਲ ॥
	੧੫	੧੧	ਸਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿ; ਸਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਵ ॥
੧੧੬੭	੩	੧੧	ਜਉ ਗੁਰਦੇਉ; ਸਿਹਜ ਨਿਕਸਾਈ ॥
			ਭੈਰਉ ਬਾਣੀ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀਉ ਕੀ
	੧੦	੧	ਪਰਚੈ ਰਾਮੁ ਰਵੈ; ਜਉ ਕੋਈ ॥
	੧੩	੧	ਗਿਆਨੁ ਭਇਆ; ਤਹ ਕਰਮਹ ਨਾਸੁ ॥
	੧੪	੧	ਰਿਦੈ ਰਾਮੁ; ਕੀ ਨ ਜਪਸਿ ਅਭਾਗ ॥

---

੧ ਹੰਭ ਕੇ ਹਾਰ ਗਏ । ੨ ਮਾਰਨਾ ।
੩ ਮਰੀ ਹੋਈ । ੪ ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ । ੫ ਸੈਨਤੋ ਸੈਨਤੀ, ਸੇਲ=ਨਿਆਣਾ ਮਸੇਲ=ਪਾਇਆ ਗਊ ਨੂੰ ।
ਸੇਲਮ=ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਸੇਲ=ਦੁਖੀ ਹੋਏ ।

ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੬੭	੧੫	੧	ਜਿਨਿ ਆਕਾਸ, [੧]ਕੁਲਹ ਸਿਰਿ ਕੀਨੀ; [੨]ਕਉਸੈ, ਸਪਤ ਪਯਾਲਾ ॥ (ਪਇਆਲਾ ਬੋਲੋ) [੩]ਚਮਰ ਪੋਸ ਕਾ ਮੰਦਰੁ ਤੇਰਾ; ਇਹ ਬਿਧਿ ਬਨੇ ਗੁਪਾਲਾ ॥ ਛਪਨ ਕੋਟਿ ਕਾ [੪]ਪੇਹਨੁ ਤੇਰਾ; ਸੋਲਹ ਸਹਸ, [੫]ਇਜਾਰਾ ॥ ਦੇਹੀ [੬]ਮਹਜਿਦਿ, ਮਨੁ ਮਉਲਾਨਾ; ਸਹਜ, ਨਿਵਾਜ ਗੁਜਾਰੈ ॥ ਬੀਬੀ ਕਉਲਾ [੭]ਸਉ, [੮]ਕਾਇਨੁ ਤੇਰਾ; ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਕਾਰੈ ॥ ਨਾਮੇ ਕਾ ਸੁਆਮੀ ਅੰਤਰਜਾਮੀ; ਫਿਰੇ ਸਗਲ [੯]ਬੇਦੇਸਵਾ ॥

੧ ਟੋਪੀ। ੨ ਖੜਾਵਾਂ। ੩ ਚਮੜੇ ਦੇ ਪੁਸ਼ਾਕੇ ਵਾਲਾ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਤੇਰਾ ਮੰਦਰ ਹੈ। ੪ ਚੋਲਾ। ਅੰਦਰਖਾ। ੫ ਪਜਾਮਾ, ੧੬ ਹਜ਼ਾਰ ਭੂਮਾਸਰ ਦੀ ਜੇਹਲ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੱਢੀਆਂ ਸਨ ਪਜਾਮੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹਨ। ੬ ਮਸੀਤ। ੭ ਸਾਥ। ੮ ਨਿਕਾਹ ਵਾ ਖੇਲਣਾ। ੯ ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਚ।

ਰਾਗੁ ਬਸੰਤੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਰਾਗੁ ਬਸੰਤੁ ਮਹਲਾ ੧
੧੧੬੮	੪	੧	[੧]ਮਾਹਾ ਮਾਹ, ਮੁਮਾਰਖੀ; [੨]ਚੜਿਆ ਸਦਾ ਬਸੰਤੁ ॥
			[੩]ਪਰਫੜੁ ਚਿਤ, ਸਮਾਲਿ ਸੋਇ;
	੯	੨	ਰੁਤਿ ਆਈ-ਲੇ; [੪]ਸਰਸ, ਬਸੰਤ ਮਾਹਿ ॥
			ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ਰਵਹਿ; ਸਿ ਤੇਰੈ ਚਾਇ ॥
	੧੦	੨	ਜਗਜੀਵਨ; ਜੁਗਤਿ ਨ ਮਿਲੈ ਕਾਇ ॥
	੧੨	੨	ਤੇਰੇ [੫]ਸਠਿ ਸੰਬਤ; ਸਭਿ ਤੀਰਥਾ ॥ (ਸੱਠਿ ਬੋਲੋ)
	੧੩	੨	[੬]ਅਣਜਾਣਤ; ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
			ਸਭੁ ਲੋਕ ਸਲਾਹੇ; ਏਕ ਸੈ ॥ (੨) ਏਕਸੈ
੧੧੬੯	੧	੩	[੭]ਰੁਪੇ ਕੀਆ ਕਾਰਾ; ਬਹੁਤੁ ਬਿਸਥਾਰੁ ॥
	੩	੩	ਦਸ ਅਠ; ਲੀਖੇ ਹੋਵਹਿ ਪਾਸਿ ॥
			ਚਾਰੇ ਬੇਦ; [੮]ਮੁਖਾਗਰ ਪਾਠਿ ॥
			ਵਰਤ ਨੇਮ ਕਰੇ ਦਿਨ ਰਾਤਿ ॥
	੪	੩	ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ; ਸਭ [੯]ਖੜੀਅਸਿ ਬੰਧਿ ॥
	੬	੫	ਬਿਨੁ ਸਾਧ, ਨ ਪਾਈਐ; ਹਰਿ ਕਾ ਸੰਗੁ ॥
	੧੭	੫	ਬਿਖੁ ਹਉਮੈ ਮਮਤਾ; ਪਰਹਰਾਇ ॥
੧੧੭੦	੫	੬	ਬਿਨੁ ਗੁਰ; ਸੰਤ, ਨ ਸੰਗੁ ਦੇਇ ॥

੧ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਹੀਨਾ। ੨ ਵਧਾਈਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੪ ਸਹਿਤ ਹੱਸਦੇ। ੫ ਨਾਰਦ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸਠਸੰਬਤ' ਸੀ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ੨੦ ਸਾਲ ਸਠ ਸੰਬਤ ਹੋਏ। ੬ ਜਾਨਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਅਨ-ਗਿਣਤ। ੭ ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ। ੮ ਮੁਖ ਦੇ ਆਗਰ ਭਾਵ ਕੰਠੋਂ। ੯ ਲੈ ਜਾਣਗੀ।

ਰਾਗੁ ਬਸੰਤੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੭੦	੯	੭	ਮਤ ਬਿਸਰਸਿ; ਰੇ ਮਨ ਰਾਮ ਬੋਲਿ ॥
	੧੦	੭	ਗੁਰ [1]ਸੇਵ ਤਰੇ; ਤਜਿ, ਮੇਰ ਤੋਰ ॥
	੧੧	੭	ਗੁਰ ਸੇਵ, ਨ ਭਾਈ; ਸਿ ਚੋਰ ਚੋਰ ॥
੧੧੭੧	੩	੯	ਕਾਚੀ, ਢਹਗਿ [2]ਦਿਵਾਲ; ਕਾਹੇ, [3]ਗਚੁ ਲਾਵਹੁ ॥
			ਕਰ [4]ਹਰਿਹਟ, ਮਾਲ ਟਿੰਡ ਪਰੋਵਹੁ;
			ਤਿਸੁ ਭੀਤਰਿ, ਮਨੁ ਜੋਵਹੁ ॥
	੫	੯	ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਦੁਇ, ਕਰਹੁ [5]ਬਸੋਲੇ;
			ਗੋਡਹੁ ਧਰਤੀ, ਭਾਈ ॥
	੧੬	੧੧	ਤਾ ਕੇ ਲਖਣ ਜਾਣੀਅਹਿ;
			ਖਿਮਾ ਧਨੁ [6]ਸੰਗ੍ਰਹੇਇ ॥
			ਕਹਿਆ [7]ਸੁਣਹਿ, 'ਨ' ਖਾਇਆ ਮਾਨਹਿ;
			ਤਿਨ੍ਹਾ ਹੀ ਸੇਤੀ ਵਾਸਾ ॥
			(ਅਰਥ ਵਾਸਤੇ 'ਨੰਨਾ' ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਕ ਹੈ)
			ਬਸੰਤੁ ਮਹਲਾ ੩
੧੧੭੨	੧੬	੨	ਬਿਛੁਰਤ ਮਿਲਾਇ; ਗੁਰ ਸੇਵ, ਰਾਂਗੇ ॥
	੧੭	੨	ਚਾਰਿ ਨਦੀਆ ਅਗਨੀ; ਤਨਿ ਚਾਰੇ ॥

੧ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਤਰ ਗਏ। ੨ ਸ੍ਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕੰਧ। ੩ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ ਵਰ ਲੈਣ ਰੂਪ ਚੂਨਾ। ੪ ਹਲਟ,ਸ੍ਰਵਣ ਮੰਨਣ ਰੂਪ ਸਤਿਸੰਗਤ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਰੂਪ ਮਾਲ, ਸ਼ਰਧਾ ਆਦਿ ਗੁਣ ਟਿੰਡਾਂ, ਮਨ ਰੂਪੀ ਬੈਲ ਨੂੰ ਜੋੜੋ। ੫ ਕਸਉਲੀ ਦਸਤੇ ਵਾਲੇ ਖੁਰਪੇ ਖਲੋਕੇ ਗੁਡਣ ਵਾਲੇ, ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮਦੀਨ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਦੇ ਬਸੋਲੇ ਕਰੋ, ਵਾ ਵਸਤੂ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਖਿਮਾਂ ਬੁਧ ਰੂਪ ਧਰਤੀ। ੬ ਇਕੱਤ੍ਰ। ੭ ਇੰਦਰੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ, ਖਾਧਾ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ।

ਰਾਗੁ ਬਸੰਤੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੭੨	੧੯	੩	ਮਨਮੁਖ ਮੁਏ; ਨਾਹੀ. ਹਰਿ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥
੧੧੭੩	੮	੪	ਆਪੁ ਛੋਡਿ; ਹੋਹਿ ਦਾਸਤ ਭਾਇ ॥
੧੧੭੪	੧੨	੮	ਭਗਤਿ ਕਰਹਿ ਜਨ; ਦੇਖਿ ਹਜੂਰਿ ॥
੧੧੭੫	੧੯	੧੨	ਗੁਰ ਸਬਦੀ; ਹਰਿ ਚੇਤਿ ਸੁਭਾਇ ॥
੧੧੭੬	੧	੧੨	ਭਗਵੇ ਵੇਸਿ ਭ੍ਰਮਿ; ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥
	੬	੧੩	ਦੇਹਿ ਤ; ਜਾਪੀ [1]ਆਦਿ ਮੰਤੁ ॥
	੧੩	੧੫	ਸਭਿ ਜੁਗ; ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਹੋਇ ॥
	੧੯	੧੬	ਇਹੁ ਮਨੁ ਧੰਧੈ ਬਾਂਧਾ; ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥
੧੧੭੭	੧੫	੧	ਜਿਉ ਪਸਰੀ ਸੂਰਜ; ਕਿਰਣਿ ਜੋਤਿ ॥
	੧੭	੧	ਸਾਕਤ ਨਰ ਲੋਭੀ; ਜਾਣਹਿ ਦੂਰਿ ॥
	੧੯	੧	ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਏਕੋ; ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਇ ॥
			ਬਸੰਤੁ ਹਿੰਡੋਲ, ਮਹਲਾ ੪
੧੧੭੮	੧੧	੪	ਤੁਮ੍ ਵਡ ਪੁਰਖ, ਵਡ ਅਗਮ ਗੁਸਾਈ; ਹਮ ਕੀਰੇ ਕਿਰਮ, [2]ਤੁਮਨਛੇ ॥
	੧੪	੪	ਤੁਮ੍ਰਾ ਜਨੁ, [3]ਜਾਤਿ [4]ਅਵਿਜਾਤਾ; ਹਰਿ ਜਪਿਓ, ਪਤਿਤ [5]ਪਵੀਛੇ ॥
	੧੫	੪	ਸੇ ਧੰਨਿ ਵਡੇ ਵਡ, ਪੂਰੇ ਹਰਿ ਜਨ; ਜਿਨ ਹਰਿ ਧਾਰਿਓ, ਹਰਿ ਉਰਛੇ ॥

੧ ਆਦੀ ਮੰਤ੍ਰ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ । ੨ ਤੁਹਾਡੇ ਛੇ=ਹੈਂ । ੩ ਚੰਗੀ ਜ਼ਾਤ । ੪ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ । ੫ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ।

ਰਾਗੁ ਬਸੰਤੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੭੯	੨	੫	ਜਿਉ ਜਲ ਕਮਲ, ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਤਿ ਭਾਰੀ;
			ਬਿਨੁ ਜਲ ਦੇਖੇ, [੧]ਸੁਕਲੀਧੇ ॥
	੪	੫	ਹਮਰੇ ਕਰਮ, ਨ ਬਿਚਰਹੁ ਠਾਕੁਰ;
			ਤੁਮ ਪੈਜ ਰਖਹੁ, [੨]ਅਪਨੀਧੇ ॥
	੭	੬	ਗੋਬਿੰਦ ਜੀਉ ਸਤਸੰਗਤ ਮੇਲਿ;
			ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ ॥
	੯	੬	ਜ਼ਿਉ [੩]ਓਡਾ, ਕੂਪੁ ਗੁਹਜ ਖਿਨ ਕਾਢੈ;
			ਤਿਉ ਸਤਿਗੁਰਿ, ਵਸਤੁ ਲਹਾਈਐ ॥
	੧੩	੭	ਰਾਮ ਨਾਮੁ, ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਨਹੀ ਚੇਤਿਆ;
			ਜਮ ਪਕਰੇ, ਕਾਲਿ [੪]ਸਲੂੰਢੁ ॥
			ਬਸੰਤੁ ਮਹਲਾ ੫
੧੧੮੦	੨	੧	ਆਜੁ ਹਮਾਰੈ; ਮੰਗਲਚਾਰ ॥
	੩	੧	ਗੁਨ ਗਾਏ ਪ੍ਰਭ; ਤੁਮ੍ ਬੇਅੰਤ ॥
	੪	੧	ਪ੍ਰਭ ਸੰਗੀ; ਮਿਲਿ ਖੇਲਨ ਲਾਗ ॥
	੧੦	੨	ਚੰਦ ਦੇਖਿ; ਬਿਗਸਹਿ [੫]ਕਉਲਾਰ ॥
	੧੯	੩	ਦਰਸਨ ਪਰਸਨ; ਹੀਤ ਚੀਤਿ ॥
੧੧੮੧	੧	੪	ਮੁਗਧ ਸੁੰਦਰ; ਧਾਰਿ ਜੋਤਿ ਕੀਨ੍ ॥
	੪	੪	ਸੋ ਬੋਲੁ; ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇਹਿ ॥

---

੧ ਸੁਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਲੀਆਂ, ਪੰਖੜੀਆਂ । ੨ ਆਪਣੇ ਬਣਾ ਕੇ । ੩ ਸੂੰਘਾ, ਜੋ ਸੁੰਘ ਕੇ ਖਾਰਾ ਮਿੱਠਾ ਪਾਣੀ ਦਸ ਦੇਵੇ ਤੇ ਖੂਹ ਗੁਪਤ ਦਸ ਦੇਵੇ । ੪ ਸਹਿਤ ਜੁੰਡਿਆਂ ਦੇ । ੫ ਕਵੀਆਂ ।

ਰਾਗੁ ਬਸੰਤੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੯੧	੧੦	੫	ਜਾ ਕੇ ਭਗਤ; ਆਨੰਦ [1]ਮੈ ॥
	੧੩	੬	ਤੈਸੇ ਉਧਾਰਨ; ਗੁਰਹ ਪੀਰ ॥
੧੧੯੨	੧	੭	ਜਾਪ ਨ ਤਾਪ; ਨ ਕਰਮ ਕੀਤਿ ॥
	੬	੮	ਏਵਡ ਭਾਗ ਹੋਹਿ; ਜਿਸੁ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥
	੯	੮	ਸਾਧੂ ਸੰਗਤਿ; ਪਾਰ-ਗਰਾਮ ॥
੧੧੯੩	੧੪	੧੨	ਦੂਖੁ; ਦੇਸ ਦਿਸੰਤਰਿ ਰਹੇ ਧਾਇ ॥
੧੧੯੫	੫	੧੮	ਦੇਖੁ ਫੂਲ; ਫੂਲ ਫੂਲੇ ॥
	੬	੧੮	[2]ਸਘਨ ਬਾਸੁ; [3]ਕੂਲੇ ॥
			ਇਕਿ ਰਹੇ; ਸੂਕਿ [4]ਕਠੂਲੇ ॥
	੭	੧੮	ਪਰਫੂਲਤਾ ਰਹੇ ॥ ਮਨੁ; ਰੁਤਿ ਨਾਮ ਰੇ ॥
੧੧੯੬	੩	੨੧	ਮੂਲੁ ਨ ਬੂਝੈ, ਆਪੁ ਨ ਸੂਝੈ; ਭਰਮਿ ਬਿਆਪੀ, ਅਹੰ [5]ਮਨੀ ॥
			ਰਾਗੁ ਬਸੰਤੁ ਹਿੰਡੋਲ ਮਹਲਾ ੯
	੯	੧	ਇਹੁ ਜਗੁ ਹੈ, ਸੰਪਤਿ ਸੁਪਨੇ ਕੀ; ਦੇਖਿ, ਕਹਾ [6]ਐਡਾਨੋ ॥
	੧੧	੧	ਪਾਪੀ ਹੀਐ ਮੈ; ਕਾਮੁ ਬਸਾਇ ॥
			ਬਸੰਤੁ ਮਹਲਾ ੧
੧੧੯੭	੯	੧	ਬਰਖਸਿ [7]ਬਾਣੀ; ਬੁਦਬੁਦਾ ਹੇਰਿ ॥
	੧੦	੧	ਸਰਬ ਉਪਾਇ; ਗੁਰੂ ਸਿਰਿ ਮੋਰੁ ॥

---

੧ ਰੂਪ । ੨ ਸੰਘਣੇ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ । ੩ ਕੂੰਬਲਾਂ, ਕਰੁਣਾ ਆਦਿ । ੪ ਕਠੋਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹੈਂ । ੫ ਮਨੌਤਾਂ ਵਿਚ । ੬ ਆਕੜਦਾ ਹੈ । ੭ ਬਾਣੀ=ਬਣੌਟ ।

ਰਾਗੁ ਬਸੰਤੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੮੭	੧੩	੧	[1]ਖੀਲੈ ਬਿਗਸੈ; ਤੇਤੋ ਸੋਗ ॥
			ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤਿ; ਕੀਨ੍ਹਸਿ ਹੋਗ ॥
	੧੪	੧	ਕਾਪੜੁ ਪਹਿਰਸਿ; ਅਧਿਕੁ ਸੀਗਾਰੁ ॥
	੧੫	੨	ਨਾਮੁ ਭਣਹੁ ਸਚੁ; [2]ਦੋਤੁ [3]ਸਵਾਰਿ ॥
੧੧੮੮	੧	੨	ਮਨੁ ਭੂਲਉ; ਭਰਮਸਿ, ਭਵਰ [4]ਤਾਰ ॥
			(੨) ਭਵਰਤਾਰ
	੨	੨	ਮੈਗਲ ਜਿਉ ਫਾਸਸਿ; ਕਾਮ-ਹਾਰ ॥
			ਮਨੁ ਮੁਗਧੌ ਚਾਦਰੁ; ਭਗਤਿ ਹੀਨੁ ॥
	੩	੨	ਤਾ ਕੇ ਜਾਤਿ ਨ ਪਾਤੀ; ਨਾਮ ਲੀਨ ॥
	੬	੨	ਤੂ ਅਭੁਲੁ; ਨ ਭੂਲੌ, ਕਦੇ [5]ਨਾਹਿ ॥
੧੧੮੯	੧੫	੫	ਇਨ ਬਿਧਿ; ਨਾਗੇ ਜੋਗੁ ਨਾਹਿ ॥
	੧੮	੫	ਪੰਚ ਮਾਰਿ; ਚਿਤੁ ਰਖਹੁ ਥਾਇ ॥
੧੧੯੦	੧੦	੭	ਐਸੀ ਭਵਰਾ; ਬਾਸੁ ਲੇ ॥
	੧੪	੭	ਨਿਹਕੇਵਲੁ [6]ਰਾਜਨੁ; ਸੁਖੀ ਲੋਗ ॥
	੧੭	੮	[7]ਨਉ [8]ਸਤ [9]ਚਉਦਹ, [10]ਤੀਨਿ [11]ਚਾਰਿ;
			ਕਰਿ [12]ਮਹਲਤਿ, [13]ਚਾਰਿ [14]ਬਹਾਲੀ ॥

---

੧ ਖਿਲਬਿਲੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ । ੨ ਸੂਰਜ ਦੇ ਉਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ । ੩ ਸਵੇਰ ਦੇ । ੪ ਭੌਰੇ ਵਤ ਵਾ ਜਲ ਜੁਲਾਹਾ ਵਾ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰੀਆਂ । ੫ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ । ੬ ਗਿਆਨਵਾਨ । ੭ ਨੌਂ ਖੰਡ । ੮ ਸੱਤ ਦੀਪ । ੯ ਚੌਦਾਂ ਲੋਕ । ੧੦ ਤਿੰਨ ਗੁਣ । ੧੧ ਖਾਣੀਆਂ ਵਾ ਚਾਰ ਜੁਗ । ੧੨ ਹਵੇਲੀ । ੧੩ ਮੁੰਦਰ । ੧੪ ਇਸਥਿਤ ਕੀਤੀ ।

ਰਾਗੁ ਬਸੰਤੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੯੧	੧	੯	ਨਾ [1]ਸਾਬੂਰੁ ਹੋਵੈ, ਫਿਰਿ ਮੰਗੈ; [2]ਨਾਰਦੁ, ਕਰੇ ਖੁਆਰੀ ॥
	੩	੯	[3]ਦੇਵਲ [4]ਦੇਵਤਿਆ, [5]ਕਰੁ ਲਾਗਾ; ਐਸੀ ਕੀਰਤਿ ਚਾਲੀ ॥ ਕੂਜਾ ਬਾਂਗ ਨਿਵਾਜ ਮੁਸਲਾ; ਨੀਲ ਰੂਪ ਬਨਵਾਰੀ ॥ (‘ਕੂੱਜਾ’ ਅਤੇ ‘ਮੁਸੱਲਾ’ ਬੋਲੋ)
	੪	੯	ਜੇ ਤੂ ਮੀਰ ਮਹੀ ਪਤਿ, ਸਾਹਿਬੁ; ਕੁਦਰਤਿ ਕਉਣ, ਹਮਾਰੀ ॥
	੫	੯	ਤੀਰਥ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ, ਪੁੰਨ ਦਾਨ; ਕਿਛੁ ਲਾਹਾ ਮਿਲੈ ਦਿਹਾੜੀ ॥
			ਬਸੰਤੁ ਹਿੰਡੋਲੁ, ਘਰੁ ੨ ਮਹਲਾ ੪
	੧੩	੬	ਮਿਲਿਓ ਸੁਦਾਮਾ ਭਾਵਨੀ ਧਾਰਿ; ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਆਗੈ, ਦਾਲਦੁ ਭੰਜਿ ਸਮਾਇਆ ॥
	੧੬	੬	ਨਿੰਦਕੁ ਸਾਕਤੁ, [6]ਖਵਿ ਨ ਸਕੈ ਤਿਲੁ; ਅਪਣੈ ਘਰਿ, [7]ਲੂਕੀ ਲਾਈ ॥
			ਬਸੰਤੁ ਮਹਲਾ ੫
੧੧੯੨	੪	੧	‘ਗਜਇੰਦ੍ਰ’ ਧਿਆਇਓ; ਹਰਿ ਕੀਓ ਮੋਖ ॥
	੬	੧	ਕੁਬਿਜਾ ਉਧਰੀ; ਅੰਗੁਸਟ ਧਾਰ ॥

---

੧ ਸੰਤੋਖ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਲਬ । ੨ ਮਨ । ੩ ਮੰਦਰ । ੪ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ । ੫ ਟੈਕਸ । ੬ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ । ੭ ਚੁਆਤੀ ।

ਰਾਗੁ ਬਸੰਤੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੯੨	੬	੧	ਬਿਦਰੁ ਉਧਾਰਿਓ; ਦਾਸਤ ਭਾਇ ॥
	੧੦	੧	ਮਨੁ [1]ਡੀਗਿ ਨ ਡੋਲੈ; ਕਹੂੰ ਜਾਇ ॥
	੧੮	੨	ਪਾਪ ਬੰਧਨ; ਨਿਤ [2]ਪਉਤ ਜਾਹਿ ॥
੧੧੯੩	੧	੨	ਕਿਰਤ ਰੇਖ; ਕਰਿ ਕਰਮਿਆ ॥
	ਪ	੧	ਬਸੰਤ ਕੀ ਵਾਰ 'ਮਹਲੁ' ਪ
			(ਇਥੇ ਪਾਠ 'ਮਹਲੁ' ਹੈ, 'ਮਹਲਾ' ਨਹੀਂ, 'ਮਹੱਲੁ' ਬੋਲੋ)
			ਬਸੰਤ ਬਾਣੀ ਭਗਤਾਂ ਕੀ ਕਬੀਰ ਜੀ
	੧ਪ	੧	ਰਾਜਾਰਾਮੁ ਮਉਲਿਆ; ਅਨਤ ਭਾਇ ॥
	੧੬	੧	ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਮਉਲੀ; ਸਿਉ ਕਤੇਬ ॥
	੧੮	੨	ਸੰਗ ਹੀ ਚੋਰੁ; ਘਰੁ ਮੁਸਨ ਲਾਗ ॥
	੧੯	੨	ਹਣਵੰਤੁ ਜਾਗੈ; ਧਰਿ [3]ਲੰਕੂਰੁ ॥
੧੧੯੪	੨	੩	ਜੋਇ; ਖਸਮੁ ਹੈ ਜਾਇਆ ॥
			ਪੂਤਿ; ਬਾਪੁ ਖੇਲਾਇਆ ॥
	੩	੩	ਸੁਤਿ ਮੁਕਲਾਈ; ਅਪਨੀ ਮਾਉ ॥
	੬	੪	ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਪਠਾਏ; ਪੜਨਸਾਲ ॥
	੧੧	੪	ਕਾਢਿ ਖੜਗੁ, [4]ਕੋਪਿਓ [5]ਰਿਸਾਇ ॥
			(੨) ਕੋ ਪਿਓ ਰਿਸਾਇ
	੧੪	ਪ	ਮੈ ਅਨਾਥੁ; ਪ੍ਰਭ ਕਹਉ ਕਾਹਿ ॥
			ਕੋ ਕੋ ਨ ਬਿਗੂਤੋ; ਮੈ ਕੋ, ਆਹਿ ॥

---

੧ ਡਾਵਾਂ ਡੋਲ ਹੋ ਕੇ। ੨ ਪੈਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
੩ ਪੂਛ ਜਾਂ ਨਲ ਨੀਲ ਆਦਿ। ੪ ਗੁਸੇ। ਪ ਖਿਝ ਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ।

ਰਾਗੁ ਬਸੰਤੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੯੪	੧੫	੫	ਮਾਧਉ [1]ਦਾਰੁਨ ਦੁਖੁ; ਸਹਿਓ ਨ ਜਾਇ ॥
	੧੭	੫	ਮੇਰੋ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖੁ; ਆਥਿ ਧੀਰ ॥
	੧੯	੬	ਬਰਧ ਪਚੀਸਕ; ਸੰਗੁ ਕਾਚ ॥ ਨਉ [2]ਬਹੀਆਂ, ਦਸ ਗੋਨਿ, ਆਹਿ ॥ ਕਸਨਿ [3]'ਬਹਤਰਿ'; ਲਾਗੀ ਤਾਹਿ ॥ (ਬਹੱਤਰਿ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬੋਲੋ)
੧੧੯੫	੧	੬	ਮੋਹਿ, ਐਸੇ ਬਨਜ ਸਿਉ; ਨਹੀਨ ਕਾਜੁ ॥
	੨	੩	ਤੀਨਿ ਜਗਾਤੀ; ਕਰਤ [4]ਰਾਰਿ ॥
			ਬਸੰਤੁ ਬਾਣੀ ਨਾਮਦੇਉ ਜੀ ਕੀ
	੧੭	੧	ਸਾਹਿਬੁ [5]ਸੰਕਟਵੈ; ਸੇਵਕੁ 'ਭਜੈ' ॥ (ਭੱਜੈ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬੋਲੋ)
੧੧੯੬	੨	੨	[6]ਅਨਿਲ ਬੇੜਾ; ਹਉ, [7]ਖੇਵਿ ਨ ਸਾਕਉ ॥
	੩	੨	ਹੋਹੁ ਦਇਆਲੁ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਿ ਤੂ; ਮੋਕਉ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੇ, ਕੇਸਵਾ ॥ (ਇਹ ਸਾਰੀ ਤੁਕ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਛਾਪੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ)
	੪	੩	ਸਹਜ ਅਵਲਿ, ਧੂੜਿ ਮਣੀ; ਗਾਡੀ ਚਾਲਤੀ ॥ (ਅੱਵਲਿ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਭਿਆਨਕ । ੨ ਬਾਹੀਆਂ,ਗੋਲਕਾਂ । ੩ ਬਹੱਤ੍ਰ ਨਾੜੀਆਂ । ੪ ਝਗੜਾ । ੫ ਤਕਲੀਫ, ਵਕਤ । ੬ ਪੌਣ । ੭ ਸਹਾਰ ਕੇ ਚਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ।

ਰਾਗੁ ਬਸੰਤੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੧੯੬	੫	੩	ਜੈਸੇ [1]ਪਨਕਤ; [2]ਥ੍ਰੂ [3]ਟਿਟਿ, ਹਾਂਕਤੀ ॥
			ਬਸੰਤੁ ਬਾਣੀ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕੀ
	੯	੧	ਪਹਿਰਾਵਾ ਦੇਖੇ; [4]ਊਭਿ ਜਾਹਿ ॥
	੧੦	੧	ਜੈਸੇ ਭਾਦਉ, ਖੂੰਬ [5]ਰਾਜੁ; ਤੂ ਤਿਸ ਤੇ, ਖਰੀ ਉਤਾਵਲੀ ॥
	੧੧	੧	ਅਪ ਤਨ ਕਾ; ਜੋ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥
	੧੨	੧	ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਕਾ; ਕਰਹਿ ਅਹੰਕਾਰੁ ॥
			ਬਸੰਤੁ ਕਬੀਰ ਜੀਉ
	੧੬	੧	[6]ਸੁਰਹ ਕੀ ਜੈਸੀ; ਤੇਰੀ ਚਾਲ ॥
	੧੮	੧	ਚਾਕੀ ਕਾ [7]ਚੀਥਰਾ; ਕਹਾਂ ਲੈ ਜਾਹਿ ॥ ਮਤੁ ਲਕਰੀ ਸੋਟਾ; ਤੇਰੀ ਪਰੈ ਪੀਠਿ ॥
	੧੯	੧	ਕਹਿ ਕਬੀਰ; ਭੋਗ ਭਲੇ ਕੀਨ ॥

੧ ਗੋਬਰ ਦੀ ਗੋਲੀ । ੨ ਧੂੰਹਦੀ ਹੈ।
੩ ਕਾਲੀ ਭੂੰਡੀ ਜਿੰਨੀ ਗੋਹੇ ਦੀਆਂ ਰੋੜੀਆਂ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੀ ਟਿੱਟਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ੪ ਉਚਾ ਹੋਣਾ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ। ੫ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਖੁੰਬਾਂ ਦਾ। ੬ ਗਊ ਵਾ ਦੇਵਤੇ। ੭ ਪਰੋਲਾ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ ਚਉਪਦੇ ਮਹਲਾ ੧
੧੧੯੭	੬	੧	ਜਬ ਕੀ, ਰਾਮ ਰੰਗੀਲੈ ਰਾਤੀ; ਰਾਮ ਜਪਤ, ਮਨ ਧੀਰੇ ॥
	੧੦	੨	ਜਬ ਲਗੁ, ਦਰਸੁ ਨ ਪਰਸੈ ਪ੍ਰੀਤਮ; ਤਬ ਲਗੁ ਭੂਖ ਪਿਆਸੀ ॥
	੧੧	੨	[1]ਊਨਵਿ [2]ਘਨਹਰੁ, ਗਰਜੈ ਬਰਸੈ; ਕੋਕਿਲ ਮੋਰ, ਬੈਰਾਗੈ ॥
੧੧੯੮	੫	੩	ਅੰਤਰਿ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥ, ਹਿਤ ਕੌ; [3]ਦੁਰੈ ਨ, ਲਾਲ ਪਿਆਰੀ ॥
			ਸਾਰੰਗ ਮਹਲਾ ੪
੧੧੯੯	੫	੩	ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਅਚਲੁ, 'ਅਚਲਾ' ਮਤਿ; ਜਿਸੁ ਦ੍ਰਿੜਤਾ, ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੇ ॥ ('ਅਚੱਲ ਅਚੱਲਾ' ਬੋਲੋ)
੧੨੦੦	੪	੬	ਜਪਿ ਮਨ ਰਾਮ ਨਾਮੁ; ਪੜ੍ਹੁ ਸਾਰੁ ॥
	੧੧	੭	ਕਾਹੇ ਪੂਤ; ਝਗਰਤਹਉ ਸੰਗਿ ਬਾਪ ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਜਣੇ, [4]ਬਡੀਰੇ ਤੁਮਹਉ; ਤਿਨ ਸਿਉ ਝਗਰਤ, ਪਾਪ ॥ ਜਿਸੁ ਧਨ ਕਾ ਤੁਮ ਗਰਬੁ ਕਰਤਹਉ; ਸੋ ਧਨੁ ਕਿਸਹਿ ਨ ਆਪ ॥

---

੧ ਝੁਕ ਝੁਕ ਕੇ। ੨ ਬੱਦਲ। ੩ ਛੁਪਦੀ ਨਹੀਂ। ੪ ਵਡਿਆਇ ਹੋਏ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੦੦	੧੬	੯	ਜਪਿ ਮਨ, ਜਗੰਨਾਥ ਜਗਦੀਸਰੋ ਜਗਜੀਵਨੋ; ਮਨ ਮੋਹਨ ਸਿਉ, ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਾਗੀ; ਮੈ ਹਰਿ ਹਰਿ, ਹਰਿ ਟੇਕ; ਸਭ ਦਿਨਸੁ ਸਭ ਰਾਤਿ ॥ ਹਰਿ ਕੀ ਉਪਮਾ ਅਨਿਕ ਅਨਿਕ, ਅਨਿਕ ਗੁਨ ਗਾਵਤ; ਸੁਕ ਨਾਰਦ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ; ਤਵ ਗੁਨ ਸੁਆਮੀ, ਗਨਿਨ ਨ ਜਾਤਿ ॥ ਤੂ ਹਰਿ ਬੇਅੰਤੁ, ਤੂ ਹਰਿ ਬੇਅੰਤੁ, ਤੂ ਹਰਿ ਸੁਆਮੀ; ਤੂ ਆਪੇ ਹੀ ਜਾਨਹਿ, ਆਪਨੀ ਭਾਂਤਿ ॥ ਹਰਿ ਕੈ ਨਿਕਟਿ ਨਿਕਟਿ, ਹਰਿ ਨਿਕਟ ਹੀ ਬਸਤੇ; ਤੇ ਹਰਿ ਕੇ ਜਨ ਸਾਧੂ, ਹਰਿ ਭਗਾਤ ॥ ਤੇ ਹਰਿ ਕੇ ਜਨ, ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਲਿ ਮਿਲੇ; ਜੈਸੇ ਜਨ ਨਾਨਕ, ਸਲਲੈ ਸਲਲ ਮਿਲਾਤਿ ॥
੧੨੦੧	੨	੯	ਜਪਿ ਮਨ ਨਰਹਰੇ, ਨਰਹਰ ਸੁਆਮੀ; ਹਰਿ ਸਗਲ [1]ਦੇਵ ਦੇਵਾ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਰਾਮ ਨਾਮਾ; ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਮੋਰਾ ॥ ਜਿਤੁ ਗ੍ਰਿਹਿ ਗੁਨ ਗਾਵਤੇ, ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਵਤੇ, ਰਾਮ ਗੁਨ ਗਾਵਤੇ; ਤਿਤੁ ਗ੍ਰਿਹਿ ਵਾਜੇ ਪੰਚ ਸਬਦ, ਵਡਭਾਗ [2]ਮਥੋਰਾ ॥
	੪	੯	ਤਿਨ ਜਨ ਕੇ ਸਭਿ ਪਾਪ ਗਏ, ਸਭਿ ਦੋਖ ਗਏ, ਸਭਿ ਰੋਗ ਗਏ; ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਭਿਮਾਨੁ ਗਏ; ਤਿਨ ਜਨ ਕੇ, ਹਰਿ ਮਾਰਿ ਕਢੇ ਪੰਚ ਚੋਰਾ ॥

੧ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ। ੨ ਮੱਥੇ ਦੇ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੦੧	੫	੯	ਹਰਿ ਰਾਮ ਬੋਲਹੁ ਹਰਿ ਸਾਧੂ, ਹਰਿ ਕੇ ਜਨ ਸਾਧੂ; ਜਗਦੀਸੁ ਜਪਹੁ, ਮਨਿ ਬਚਨਿ ਕਰਮਿ, ਹਰਿ ਹਰਿ ਆਰਾਧੂ; ਹਰਿ ਕੇ ਜਨ ਸਾਧੂ ॥ ਨਿਤ ਨਿਤ [1]ਜਾਗਰਣੁ ਕਰਹੁ; ਸਦਾ ਸਦਾ ਆਨੰਦੁ, ਜਪਿ ਜਗਦੀਸੁੋਰਾ ॥ ਮਨ ਇਛੇ ਫਲ ਪਾਵਹੁ, ਸਭੈ ਫਲ ਪਾਵਹੁ, ਧਰਮੁ ਅਰਥੁ ਕਾਮ ਮੋਖੁ; ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸਿਉ ਮਿਲੇ, ਹਰਿ ਭਗਤ ਤੋਰਾ ॥
	੯	੧੦	ਜਪਿ ਮਨ ਮਾਧੋ, ਮਧੁਸੂਦਨੋ, ਹਰਿ ਸ੍ਰੀ ਰੰਗੋ, ਪਰਮੇਸਰੋ; ਸਤਿ ਪਰਮੇਸਰੋ, ਪ੍ਰਭੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥
	੧੦	੧੦	ਹਰਿ ਘਟਿ ਘਟੇ, ਘਟਿ ਬਸਤਾ, ਹਰਿ ਜਲਿ ਥਲੇ, ਹਰਿ ਬਸਤਾ; ਹਰਿ ਥਾਨ ਥਾਨੰਤਰਿ ਬਸਤਾ; ਮੈ ਹਰਿ ਦੇਖਨ ਕੋ, ਚਾਉ ॥
	੧੧	੧੦	ਕੋਈ ਆਵੈ ਸੰਤੋ ਹਰਿ ਕਾ ਜਨੁ ਸੰਤੋ, ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜਨੁ ਸੰਤੋ; ਮੋਹਿ ਮਾਰਗੁ ਦਿਖਲਾਵੈ ॥
	੧੨	੧੦	ਤਿਸੁ ਜਨ ਕੇ; ਹਉ ਮਲਿ ਮਲਿ ਧੋਵਾ ਪਾਉ ॥
	੧੮	੧੧	ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕਉ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕਉ; ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਤੇਤੀਸ, ਸਿਧ ਜਤੀ ਜੋਗੀ; ਤਟ ਤੀਰਥ ਪਰਭਵਨ ਕਰਤ; ਰਹਤ ਨਿਰਾਹਾਰੀ ॥
	੧੯	੧੧	ਹਰਿ ਕੇ ਹੋ ਸੰਤ ਭਲੇ, ਤੇ ਊਤਮ ਭਗਤ ਭਲੇ; ਜੋ ਭਾਵਤ ਹਰਿ ਰਾਮ ਮੁਰਾਰੀ ॥

੧ ਜਾਗਣਾ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੦੨	੨	੧੨	ਜਪਿ ਮਨ ਗੋਵਿੰਦੁ, ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨੁ; ਸਭ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਪ੍ਰਭੋ; ਮੇਰੇ ਮਨ ਹਰਿ ਬੋਲਿ, ਹਰਿ ਪੁਰਖੁ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥
	੩	੧੨	ਹਰਿ ਆਪਿ ਦਇਆਲੁ, ਦਇਆ ਕਰਿ ਮੇਲੈ, ਜਿਸੁ ਸਤਿਗੁਰੂ; ਸੋ ਜਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ [1]ਚਖਾਸੀ ॥
	੭	੧੩	ਬੋਲਹੁ ਭਈਆ, ਸਦ ਰਾਮ ਰਾਮੁ; ਰਾਮੁ ਰਵਿ ਰਹਿਆ, ਸਰਬਗੇ ॥ (ਸਰਬੱਗੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬੋਲੋ)
			ਰਾਮੁ ਆਪੇ ਆਪਿ, ਆਪੇ ਸਭੁ ਕਰਤਾ; ਰਾਮੁ ਆਪੇ ਆਪਿ, ਆਪਿ 'ਸਭਤੁ' ਜਗੇ ॥ (ਸੱਭਤੁ ਬੋਲਣਾ)
			ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਮੇਰਾ ਰਾਮ ਰਾਮ, ਰਾਮ ਰਾਇ; ਸੋ ਜਨੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਲਿਵ ਲਾਗੇ ॥
			ਸਾਰੰਗ ਮਹਲਾ ੫
	੧੬	੧	ਸਾਧਨ ਕਾ ਸੰਗੁ, ਸਾਧ ਸਿਉ ਗੋਸਟਿ; ਹਰਿ ਸਾਧਨ ਸਿਉ, ਲਿਵ ਲਾਉ ॥
	੧੮	੨	ਕਰਤ ਬੁਰਾਈ, ਮਾਨੁਖ ਤੇ, ਛਪਾਈ; [2]ਸਾਖੀ [3]ਭੂਤ, [4]ਪਵਾਨ ॥

੧ ਧਾਰਦਾ ਸੀ, ਧਾਰੇਗਾ । ੨ ਤਿੰਨਾਂ ਅਵਸਥਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦਾ ਨਾਮ ਸਾਖੀ ਹੈ । ੩ ਰੂਪ । ੪ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਵਾ ਪਛਾਣ ਲੈ ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੦੩	੧	੨	ਕਰਹਿ [1]ਸੋਮਪਾਕੁ, ਹਿਰਹਿ ਪਰ ਦਰਬਾ; ਅੰਤਰਿ, ਝੂਠ ਗੁਮਾਨ ॥
	੨	੨	ਸੰਧਿਆ ਕਾਲ, ਕਰਹਿ ਸਭ ਵਰਤਾ; ਜਿਉ [2]ਸਫਰੀ, [3]ਦੰਫਾਨ ॥ ਪ੍ਰਭੂ ਭੁਲਾਏ, ਉਝੜਿ ਪਾਏ; ਨਿਹਫਲ, ਸਭਿ [4]ਕਰਮਾਨ ॥
	੭	੩	ਕੁਆਰ ਕੰਨਿਆ, ਜੈਸੇ ਸੰਗਿ ਸਹੇਰੀ; ਪ੍ਰਿਆ ਬਚਨ, ਉਪਹਾਸ ਕਹੋ ॥
	੮	੩	ਜਿਉ ਕਨਿਕੋ, ਕੋਠਾਰੀ ਚੜਿਓ; [5]ਕਬਰੋ ਹੋਤ, ਫਿਰੋ ॥
	੯	੩	ਬਜਾਵਨਹਾਰੋ ਊਠਿ ਸਿਧਾਰਿਓ; ਤਬ ਫਿਰਿ, ਬਾਜੁ ਨ ਭਇਓ ॥
	੧੨	੪	ਦੁਲਭ ਜਨਮੁ, ਚਿਰੰਕਾਲ ਪਾਇਓ; ਜਾਤਉ, ਕਉਡੀ ਬਦਲਹਾ ॥ (ਬਦਲ-ਹਾ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸਬੰਧਕ ਹੈ) [6]ਕਾਥੂਰੀ ਕੋ, ਗਾਹਕੁ ਆਇਓ; ਲਾਦਿਓ ਕਾਲਰ, ਬਿਰਖ [7]ਜਿਵਹਾ ॥ (ਜਿ-ਵਹਾ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਖੁਦ ਰਸੋਈ ਪਕਾ ਕੇ ਖਾਣੀ । ੨ ਰਾਹੀ ਵਾ ਮੱਛੀ ੩ ਦੰਭ, ਪਖੰਡ । ੪ ਕਰਮ । ੫ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਜਾਂ ਪਤਲਾ ਪੈ ਕੇ, ਕਾਹਲਾ ਫਿਰਨਾ । ੬ ਕਸਤੂਰੀ । ੭ ਜੁਆਹਾਂ ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੦੩	੧੯	੪	ਆਈ [੧]ਮਸਟਿ, ਜੜਵਤ ਕੀ ਨਿਆਈ; ਜਿਉ ਤਸਕਰੁ, [੨]ਦਰਿ [੩]ਸਾਂਨ੍ਹਿਾ ॥
੧੨੦੪	੧	੫	ਪੂਛਉ ਪੂਛਉ, ਦੀਨ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ; ਕੋਊ ਕਹੈ, ਪ੍ਰਿਅ [੪]ਦੇਸਾਂਗਿਓ ॥
	੨	੫	ਚਰਣ ਬੰਦਨਾਂ, ਅਮੋਲ ਦਾਸਰੋ; ਦੇਂਉ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ, [੫]ਅਰਦਾਗਿਓ ॥
	੫	੬	ਮਾਈ ਸਤਿ ਸਤਿ, ਸਤਿ ਹਰਿ; ਸਤਿ ਸਤਿ, ਸਤਿ ਸਾਧਾ ॥
	੯	੬	[੬]ਚਾਰਿ ਬਿਨਾਸੀ, [੭]ਖਟਹਿ ਬਿਨਾਸੀ; ਇਕਿ ਸਾਧ ਬਚਨ, ਨਿਹਚਲਾਧਾ ॥
	੧੧	੭	ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਬਾਸਿਬੋ; ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ॥
	੧੨	੭	ਜਹਾ ਸ੍ਰਵਨ, ਹਰਿ ਕਥਾ ਨ ਸੁਨੀਐ; ਤਹ ਮਹਾ ਭਇਆਨ, [੮]ਉਦਿਆਨਦ ॥
	੧੪	੭	ਜਹਾਂ ਕੀਰਤਨੁ, ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਰਸੁ; ਤਹ ਸਘਨ [੯]ਬਾਸ, [੧੦]ਫਲਾਂਨਦ ॥
	੧੭	੮	ਅਬ ਮੋਹਿ; ਰਾਮ ਭਰੋਸਉ, ਪਾਏ ॥ ਜੋ ਜੋ ਸਰਣਿ ਪਰਿਓ, ਕਰੁਣਾ-ਨਿਧਿ; ਤੇ ਤੇ, [੧੧]ਭਵਹਿ ਤਰਾਏ ॥

---

੧ ਚੁਪ। ੨ ਵਿਚ। ੩ ਸੰਨ੍ਹ ਦੇ।
੪ ਸੰਦੇਸਾ ਵਾ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ ਗਿਆ ਹੈ। ੫ ਅਰਦਾਸ ਵਾ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਦਿਓ। ੬ ਵੇਦ। ੭ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। ੮ ਉਜਾੜ। ੯ ਸੁਗੰਧੀ। ੧੦ ਫੈਲਦੀ ਹੈ। ੧੧ ਸੰਸਾਰ ਵਾ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਤਾਰਿਆ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੦੫	੨	੯	ਪਾਇਓ ਲਾਲੁ, ਅਮੋਲੁ ਨਾਮੁ ਹਰਿ; ਛੋਡਿ, ਨ ਕਤਹੂ ਜਾਏ॥
	੬	੯	ਜੈਸੇ ਪਵਨੁ, [1]ਬੰਧ ਕਰਿ ਰਾਖਿਓ; ਬੂਝ ਨ, ਆਵਤ ਜਾਵਤ ॥ ਜਾ ਕਉ, ਰਿਦੈ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਭਇਓ ਹਰਿ; ਉਆ ਕੀ, ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ਕਹਾਵਤ॥ ਆਨ ਉਪਾਵ, ਜੇਤੇ ਕਿਛੁ ਕਹੀਅਹਿ; ਤੇਤੇ ਸੀਖੇ ਪਾਵਤ॥
	੧੦	੧੦	ਬਿਖਈ ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ; ਇਵ ਹੀ ਗੁਦਾਰੈ॥
	੧੩	੧੦	ਗਿਰਿਓ ਜਾਇ, ਰਸਾਤਲਿ ਪਰਿਓ; [2]ਛਿਟੀ ਛਿਟੀ, ਸਿਰ ਭਾਰੈ॥
	੧੯	੧੧	ਨੀਰੁ ਬਿਲੋਵੈ, ਅਤਿ ਸ੍ਰਮੁ ਪਾਵੈ; [3]ਨੈਨੂ, ਕੈਸੇ [4]ਰੀਸੈ॥
੧੨੦੬	੧੧	੧੩	ਭਗਤਨ ਕੀ ਟਹਲ ਕਮਾਵਤ, ਗਾਵਤ; ਦੁਖੁ ਕਾਟੇ ਤਾ ਕੇ, ਜਨਮ ਮਰਨ॥
	੧੫	੧੪	ਸੰਤਹ ਚਰਨ; [5]ਮੋਰਲੋ ਮਾਥਾ॥
	੧੬	੧੪	ਸਾਧਹ ਮੰਤ੍ਰ; [6]ਮੋਰਲੋ ਮਨੂਆ॥ ਭਗਤਹ ਦਰਸੁ ਦੇਖਿ; ਨੈਨ ਰੰਗਾ॥ ਲੋਭ ਮੋਹ ਤੂਟੇ; ਭ੍ਰਮ ਸੰਗਾ॥
	੧੯	੧੫	ਕੈਸੇ ਕਹਉ ਮੋਹਿ; ਜੀਅ [7]ਬੇਦਨਾਈ॥

---

੧ ਰੋਕ ਕੇ। ੨ ਰੱਤੀ ਰੱਤੀ ਵਾ ਹੱਡੀ ਹੱਡੀ। ੩ ਮੱਖਣ। ੪ ਨਿਕਲੇ। ੫ ਮੇਰਾ ਲਗੇ। ੬ ਮੋੜ ਲਵੇ। ੭ ਪੀੜਾ, ਹਾਲਤ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੦੭	੮	੧੬	ਅਨਿਕ ਜਨਮ, ਭ੍ਰਮਤੌ ਹੀ ਆਇਓ; ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ, ਦੁਲਭਾਹੀ ॥
	੧੦	੧੬	ਮਿਥਿਆ ਸੰਗਿ, ਕੂੜਿ ਲਪਟਾਇਓ; ਉਰਝਿ ਪਰਿਓ, [1]ਕੁਸਮਾਂਹੀ ॥
	੧੩	੧੭	ਕਿਉ ਜੀਵਨੁ; ਪ੍ਰੀਤਮ ਬਿਨੁ ਮਾਈ ॥
	੧੫	੧੭	ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ; ਬਲਿ ਬਲਿ ਤਾ-ਕੈ, ਹਉ ਜਾਈ ॥
	੧੭	੧੮	ਭਲੋ ਕਬੀਰੁ ਦਾਸੁ ਦਾਸਨ ਕੋ; ਊਤਮੁ ਸੈਨੁ [2]ਜਨੁ ਨਾਈ ॥
	੧੯	੧੮	ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ, ਤਨੁ ਧਨੁ ਸਾਧਨ ਕਾ; ਇਹੁ ਮਨੁ, ਸੰਤ ਰੇਨਾਈ ॥
੧੨੦੮	੪	੧੯	ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ, ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਧਿਆਵਉ; ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਤਨਿ, ਦਰਸ ਪਿਆਸ ॥
	੧੦	੨੧	ਮਨ ਸਦਾ ਮੰਗਲ; ਗੋਬਿੰਦ ਗਾਇ ॥
	੧੩	੨੧	ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਭਾਈ, ਨਾਨਕ ਕੋ; ਸੁਖ ਦਾਤਾ, ਹਰਿ ਪ੍ਰਾਨ [3]ਸਾਇ ॥
	੧੫	੨੨	ਭਏ ਪੁਨੀਤ, ਪਵਿਤ੍ਰ ਮਨ; ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ, ਦੂਖ ਹਰੇ ॥
	੧੮	੨੨	ਹਰਿ ਜ਼ਨ; ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਾਮ ਧਿਆਂਏ ॥

---

੧ ਕਸੁੰਭੇ ਦੇ ਫੁਲ ਵਾਂਗ। ੨ ਭਗਤ।
੩ ਮਾਲਕ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੦੯	੧	੨੫	ਮੋਹਨ ਘਰਿ ਆਵਹੁ; ਕਰਉ [1]'ਜੋਦਰੀਆ' ॥ ('ਜੋਦੱਰੀਆ' ਬੋਲੋ)
	੧੦	੨੫	ਹਾਥ ਦੇਇ ਰਾਖਿਓ, ਕਰਿ ਅਪੁਨਾ; ਜਿਉ ਜਲ, ਕਮਲਾ [2]ਅਲਿਪਾਰੀ ॥
	੧੧	੨੫	ਨਾਨਕ ਭਾਗਿ ਪਰਿਓ, ਹਰਿ ਪਾਛੈ; ਰਾਖੁ, ਸੰਤ [3]ਸਦਕਾਰੀ ॥
	੧੨	੨੬	ਅਬ ਮੋਹਿ; ਸਰਬ ਉਪਾਵ [4]'ਬਿਰਕਾਤੇ' ॥
	੧੫	੨੭	ਅਬ ਮੋਹਿ, ਲਬਧਿਓ ਹੈ; ਹਰਿ ਟੇਕਾ ॥
	੧੬	੨੭	ਕਾਟੇ ਅਗਿਆਨ ਤਿਮਰ, ਨਿਰਮਲੀਆ; ਬੁਧਿ ਬਿਗਾਸ ਬਿਬੇਕਾ ॥
੧੨੧੦	੧	੨੮	ਪੇਖਿ ਆਇਓ, ਸਰਬ ਥਾਨ ਦੇਸ; ਪ੍ਰਿਅ ਰੋਮ, ਨ ਸਮਸਰਿ ਲਾਗੈ ॥ ਮੈ [5]ਨੀਰੇ, ਅਨਿਕ ਭੋਜਨ ਬਹੁ [6]ਬਿੰਜਨ; ਤਿਨ ਸਿਉ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨ ਕਰੈ, [7]'ਰੁਚਾਂਗੈ' ॥
	੨	੨੮	ਹਰਿ ਰਸੁ ਚਾਹੈ, ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰਿਅ ਮੁਖਿ ਟੇਰੈ; ਜਿਉ [8]ਅਲਿ ਕਮਲਾ, [9]ਲੋਭਾਂਗੈ ॥
	੭	੨੯	ਪਾਵਉ ਦਾਨੁ ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਹਰਿ; ਨਾਨਕ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨਾਂ ॥

---

੧ ਬੇਨਤੀਆਂ ਵਾ ਜੋਦੜੀਆਂ, ਮਿੰਨਤਾਂ। ੨ ਨਿਰਲੇਪ। ੩ ਵਾਰਨੇ ਵਾ ਸਦਕੇ ਜਾਈਏ। ੪ ਵਿਰਕਤ=ਅਤੀਤ ਹੋ ਗਏ। ੫ ਪਰੋਸੇ। ੬ ਮਿਠੇ ਭੋਜਨ। ੭ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ। ੮ ਭੌਰੇ। ੯ ਲੁਭਾਇਮਾਨ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੧੦	੮	੩੦	ਬਿਸਰਿਓ ਧੰਧੁ ਬੰਧੁ, ਮਾਇਆ ਕੋ; [੧]'ਰਜਨਿ' ਸਬਾਈ, [੨]'ਜੰਗਾ' ॥
	੯	੩੦	ਪ੍ਰਿਉ ਅਪਨਾ, ਗੁਰਿ ਬਸਿ ਕਰਿ ਦੀਨ੍ਾ; ਭੋਗਉ ਭੋਗ, ਨਿਸੰਗਾ ॥
	੧੭	੩੨	ਬਿਖਮ ਥਾਨ, ਬਹੁਤੁ ਬਹੁ [੩]ਧਰੀਆ; ਅਨਿਕ ਰਾਖ, [੪]ਸੂਰੂਟਾ ॥ ਬਿਖਮ [੫]'ਗਾਰੁ', ਕਰੁ ਪਹੁਚੈ ਨਾਹੀ; ਸੰਤ [੬]'ਸਾਨਥ' ਭਏ, ਲੂਟਾ ॥
੧੨੧੧	੧੦	੩੫	ਆਨ ਬਾਪਾਰ ਬਨਜ ਜੋ ਕਰੀਅਹਿ; ਤੇਤੇ ਦੂਖ ਸਹਾਮਾ ॥
	੧੯	੩੭	ਜਿਸੁ ਸੁਣਿਐ ਮਨਿ ਹੋਇ ਰਹਸੁ ਅਤਿ; ਰਿਦੈ ਮਾਨ ਦੁਖ ਜੋਹੰ ॥
੧੨੧੨	੧੦	੪੦	ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਪੀਆ, ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਪਤਿਆ; ਆਘਾਏ, ਰਸਨ ਚਖਾ ॥
	੧੧	੪੧	ਗੁਰ ਮਿਲਿ; ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਧਿਆਇਆ ॥
	੧੨	੪੧	ਜੇਤੇ ਸਾਸ ਸਾਸ ਹਮ ਲੇਤੇ; ਤੇਤੇ ਹੀ ਗੁਣ ਗਾਇਆ ॥
	੧੭	੪੨	ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੀ ਰੇਣੁ, ਮੁਖਿ ਲਾਗੀ; ਕੀਏ ਸਗਲ ਤੀਰਥ, [੭]'ਮਜਨੀਠਾ' ॥

---

੧ ਸਾਰੀ ਰਾਤ। ੨ ਕਾਮਾਦਿਕਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ੩ ਧੜੀਆਂ ਵਾ ਪੱਖ। ੪ ਸੂਰਮੇ ਰਾਖੇ ਹਨ। ੫ ਗੜ੍ਹੀ। ੬ ਸਾਥੀ। ੭ ਪਿਆਰੇ ਪੁਰਬਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੧੩	੮	੪੫	੧ਓਅੰ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚੀਤਿ; ੨'ਪਹਿਲਰੀਆ' ॥ (ਇਕੱਠਾ ਤੇ ਹਲਕਾ ਬੋਲੋ)
	੯	੪੫	ਹਮ ਨੀਚ ੩'ਬਿਰਖ', ਤੁਮ ਮੈਲਾਗਰ; ਲਾਜ ਸੰਗਿ, ਸੰਗਿ ਬਸਰੀਆ ॥
	੧੨	੪੬	ਮਨ ਓਇ ਦਿਨਸ ਧੰਨਿ; ਪਰਵਾਨਾਂ ॥
	੧੩	੪੬	ਧੰਨਿ ਸੁ ੪'ਭਾਗ', ਧੰਨਿ ੫'ਸੋਹਾਗਾ; ਧੰਨਿ ਦੇਤ, ਜਿਨਿ ਮਾਨਾਂ ॥
	੧੮	੪੭	ਆਇ ਨ ਜਾਵੈ, ਨ ਕਤਹੀ ਡੋਲੈ; ਥਿਰੁ ਨਾਨਕ, ੬'ਰਾਜਇਆ' ॥
੧੨੧੪	੧	੪੮	ਖੇਲਿ ਖਿਲਾਇ, ਲਾਡ ਲਾਡਾਵੈ; ਸਦਾ ਸਦਾ ੭ਅਨਦਾਈ ॥
	੪	੪੯	ਅਪਨਾ ਮੀਤੁ ਸੁਆਮੀ; ਗਾਈਐ ॥
	੭	੪੯	ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ, ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਿਆ; ਸਗਲ ਚੁਕੀ, ੮'ਮੁਹਤਾਈਐ' ॥
	੧੭	੫੨	ਕਵਨ ਬਸੇਰੋ, ਦਾਸ ਦਾਸਨ ਕੋ; ਥਾਪਿ ਉਥਾਪਨ-ਹਾਰੈ ॥
	੧੮	੫੩	ਮਨ ਤੇ; ਭੈ ਭਉ ਦੂਰਿ ਪਰਾਇਓ ॥
੧੨੧੫	੫	੫੪	ਏਕੈ ਪਰਗਟੁ, ਏਕੈ ਗੁਪਤਾ; ਏਕੈ ਧੁੰਧੂਕਾਰੋ ॥
	੧੭	੫੮	ਝੂਠੋ; ਮਾਇਆ ਕੋ ਮਦ ਮਾਨੁ ॥

੧ ਮੰਗਲ ਰੂਪ। ੨ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵੇਲੇ ਦੀ। ੩ ਅਰਿੰਡ ਆਦਿ। ੪ ਕਰਮ। ੫ ਆਨੰਦ। ੬ ਰਾਜ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ੭ ਅਨੰਦ। ੮ ਖੁਸ਼ਾਮਤ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੧੫	੧੯	੫੮	ਦੀਨ [1]ਬੰਧਰੋ, ਦਾਸ ਦਾਸਰੋ; ਸੰਤਹ ਕੀ [2]ਸਾਰਾਨ ॥
੧੨੧੬	੧	੫੯	ਅਨਿਕ ਕਾਜ ਅਨਿਕ [3]'ਧਾਵਰਤਾ' ਉਰਝਿਓ, ਆਨ ਜੰਜਾਰੀ ॥ (ਧਾਵੱਰਤਾ ਬੋਲੋ)
	੩	੫੯	ਹਉ ਨਾਹੀ, ਨਾਹੀ ਕਿਛੁ ਮੇਰਾ; ਨਾ ਹਮਰੋ, ਬਸੁ [4]ਚਾਰੀ ॥
	੬	੬੦	ਖਟੁ ਸਾਸਤ੍ਰ, ਉਚਰਤ [5]ਰਸਨਾਗਰ; ਤੀਰਥ ਗਵਨ, ਨ ਥੋਰੀ ॥
	੭	੬੦	ਅੰਧ ਕੂਪ ਮਹਿ, ਪਤਿਤ ਹੋਤ ਜਗੁ; ਸੰਤਹੁ, ਕਰਹੁ ਪਰਮਗਤਿ ਮੋਰੀ ॥
	੯	੬੧	ਪਵਨਿ [6]ਅਫਾਰ, ਤੋਰ ਚਾਮਰੋ, ਅਤਿ [7]ਜਜਰੀ ਤੇਰੀ ਰੇ, [8]ਮਾਟੁਲੀ ॥
	੧੨	੬੨	ਕੋਟਿ ਜੋਧ, ਉਆ ਕੀ ਬਾਤ ਨ ਪੁਛੀਐ; ਤਾਂ ਦਰਗਹ ਭੀ, ਮਾਨਿਓ ॥
	੧੭	੬੩	ਆਪਿ [9]ਮਹਾ ਜਨੁ, ਆਪੇ [10]ਪੰਚਾ; ਆਪਿ ਸੇਵਕ ਕੈ, ਕਾਮ ॥
੧੨੧੭	੨	੬੪	ਜਿਨ ਸੰਤਨ ਜਾਨਿਆ, ਤੂ ਠਾਕੁਰ; ਤੇ ਆਏ, ਪਰਵਾਨ ॥

੧ ਬੰਧੂ ਵਾ ਸਨਬੰਧੀ । ੨ ਸ਼ਰਨ । ੩ ਧੌਣੀਆਂ ।
੪ ਜ਼ੋਰ । ੫ ਕੰਠੋਂ ਪੜ੍ਹਨਾ । ੬ ਆਫਰਿਆ ਹੋਇਆ ।
੭ ਭੁਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ, ਪੁਰਾਣੀ । ੮ ਮਟੀਲੀ, ਦੇਹ ।
੯ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪੁਰਖ=ਮੁਖੀ । ੧੦ ਪੰਚਾਇਤ ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੧੭	੩	੬੫	ਕਰਹੁ ਗਤਿ; ਦਇਆਲ ਸੰਤਹੁ ਮੋਰੀ ॥
	੪	੬੫	ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ, ਬਿਖਈ ਤੁਮ ਤਾਰੇ; ਸੁਮਤਿ, ਸੰਗਿ ਤੁਮਾਰੈ ਪਾਈ ॥ ਅਨਿਕ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਤੇ, ਪ੍ਰਭ ਬਿਸਰਤ; ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ, ਹਰਿ ਗਾਈ ॥
	੬	੬੫	ਜੋ ਜੋ, ਸੰਗਿ ਮਿਲੇ ਸਾਧੂ ਕੈ; ਤੇ ਤੇ ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤਾ ॥
	੭	੬੬	ਠਾਕੁਰ, ਬਿਨਤੀ ਕਰਨ ਜਨੁ ਆਇਓ ॥
	੯	੬੬	ਨੈਨਹੁ ਸੰਗਿ, ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੇਵਾ; ਚਰਨ ਝਾਰੀ, ਕੇਸਾਇਓ ॥
	੧੦	੬੭	ਸਜਨੁ [1]ਸੁਰਿਦਾ, ਸੁਹੇਲਾ ਸਹਜੇ; ਸੋ ਕਹੀਐ, ਬਡਭਾਗੀ ॥
	੧੨	੬੭	ਅਚਿੰਤ ਸੋਇ, ਜਾਗਨੁ ਉਠਿ ਬੈਸਨੁ; ਅਚਿੰਤ, ਹਸਤ ਬੈਰਾਗੀ ॥
੧੨੧੮	੧	੬੯	ਮਿਤ੍ਰ ਸਤ੍ਰ ਪੇਖਿ, ਸਮਤੁ ਬੀਚਾਰਿਓ; ਸਗਲ ਸੰਭਾਖਨ, ਜਾਪੁ॥ ('ਸਮੱਤ' ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ, ਢਿੱਲਾ ਬੋਲੋ)
੧੨੧੯	੧੦	੭੭	ਆਸ ਅਪਾਰ, ਦਿਨਸ ਗਣਿ ਰਾਖੇ; ਗ੍ਰਸਤ ਜਾਤ, ਬਲੁ [2]ਜਰਣੀ ॥
	੧੫	੭੮	ਸਭ ਤੇ ਊਰ, ਊਚ ਤੇ ਊਚੋ; ਅੰਤੁ ਨਹੀ, [3]ਮਰਜਾਦ ॥

---

੧ ਸੁਹਿਰਦ=ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਰਿਦਾ । ੨ ਬੁਢੇਪਾ ।
੩ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੨੧	੧੧	੮੯	ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਆਗਿ, ਆਨ ਜੋ ਚਾਹਤ; ਤਾ ਕੈ ਮੁਖਿ ਲਾਗੈ, [੧]ਕਾਲੇਖਾ ॥
	੧੭	੯੦	ਸੋਈ [੨]ਧੁਰੰਧਰੁ, ਸੋਈ [੩]ਬਸੁੰਧਰੁ; ਹਰਿ ਏਕ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ, ਪਾਗੈ ॥ ('ਧੁਰੰ-ਧਰੁ' ਤੇ 'ਬਸੁੰ-ਧਰੁ' ਪਾਠ ਇਕੱਠੇ ਹਨ, ਅਰਥ ਵਾਸਤੇ ਅੱਡ ਕਰਦੇ ਹਨ)
	੧੯	੯੦	ਬਲ ਬੰਚ ਕਰੈ, ਨ ਜਾਨੈ ਲਾਭੈ; ਸੋ [੪]ਧੂਰਤੁ ਨਹੀ, ਮੂੜ੍ਹਾ ॥
੧੨੨੨	੧੨	੯੪	ਸਿਮਰਤ ਨਾਹਿ, ਸਿਰੀਧਰ ਠਾਕੁਰ; [੫]ਮਿਲਤ ਅੰਧ, ਦੂਖ ਘੋਰੀ ॥
	੧੪	੯੪	ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ, ਭਗਤਿ ਰਸੁ ਦੀਜੈ; ਮਨੁ [੬]ਖਚਿਤ, ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ [੭]ਖੋਰੀ ॥
	੧੬	੯੫	ਚਿਤਵਉ ਵਾ ਅਉਸਰ; ਮਨ ਮਾਹਿ ॥
	੧੭	੯੫	ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਭਜਨ ਜੇਤੇ ਕਾਮ ਕਰੀਅਹਿ; ਤੇਤੇ ਬਿਰਥੇ ਜਾਂਹਿ ॥

---

੧ ਕਾਲਖ, ਪਾਪਾਂ ਦੀ। ੨ ਧੂੜ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਨਾਂਗਾ ਜਾਂ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਵਾ ਪਰਿਮ ਵਾ ਖਿਮਾਂ ਰੂਪ ਬਸਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੪ ਧੂੜ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਨਾਂਗਾ ਵਾ ਚਤੁਰ। ੫ ਅਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਘੋਰੀ=ਭਿਆਨਕ ਦੁਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ੬ ਲਿਵਲੀਨ। ੭ ਖੁਮਾਰੀ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੨੩	੧੭	੧੦੧	ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਹੋਵਤ, ਕੂਕਰੀ ਆਸਾ; ਇਤੁ ਲਾਗੋ, ਬਿਖਿਆ ਛਾਰ ॥
੧੨੨੪	੨	੧੦੨	ਮੈਲਾ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ; ਜੀਉ ॥
	੫	੧੦੪	ਰਮਣ ਕਉ; ਰਾਮ ਕੇ [1]ਗੁਣਬਾਦ ॥
	੧੦	੧੦੪	[2]ਉਘਰਿ ਗਈਆਂ, ਖਿਨਹਿ ਭੀਤਰਿ; ਜਮਹਿ ਗ੍ਰਾਸੇ, [3]ਝੋਟ ॥
	੧੩	੧੦੫	ਅਨਾਥ [4]ਰਞਾਣਿ, ਉਦਰੁ ਲੇ ਪੋਖਹਿ; ਮਾਇਆ ਗਈਆ, ਹਾਟਿ ॥
੧੨੨੫	੧੧	੧੧੦	ਪੇਖਿ ਦਇਆਲ, ਅਨਦ ਸੁਖ ਪੂਰਨ; ਹਰਿ ਰਸਿ [5]ਰਪਿਓ, ਖੁਮਾਰੋ ॥
	੧੮	੧੧੨	ਹਰਿ ਕਾਟੀ ਕੁਟਿਲਤਾ; ਕੁਠਾਰਿ ॥
	੧੯	੧੧੨	ਭ੍ਰਮ ਬਨ, ਦਹਨ ਭਏ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ; ਰਾਮ ਨਾਮ, ਪਰਹਾਰਿ ॥
੧੨੨੬	੩	੧੧੩	ਪੋਥੀ; ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਥਾਨੁ ॥
	੧੪	੧੧੬	ਨਿਬਹੀ; ਨਾਮ ਕੀ ਸਚੁ ਖੇਪ ॥ ਲਾਭੁ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ, ਨਿਧਿ ਧਨੁ; ਬਿਖੈ ਮਾਹਿ, ਅਲੇਪ ॥
੧੨੨੭	੬	੧੧੯	ਗੁਰ ਚਰਨ ਬੋਹਿਥ, ਮਿਲਿਓ [6]ਭਾਗੀ; ਉਤਰਿਓ ਸੰਸਾਰ ॥

---

੧ ਗੁਣਾਨਵਾਦ, ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ। ੩ ਜੂੜੇ। ੪ ਦਬਾ ਕੇ। ੫ ਰਚਿਆ। ੬ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੨੭	੮	੧੨੦	ਤਾ ਤੇ; [1]ਕਰਣ ਪਲਾਹ ਕਰੇ ॥
	੧੧	੧੨੦	ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਧੂਰਿ ਜਨ ਬਾਂਛੈ; ਉਧਰਹਿ ਲਾਗਿ ਪਲੇ ॥ (ਪੱਲੇ ਬੋਲੋ)
	੧੩	੧੨੧	ਚਰਨ ਕਮਲ ਪ੍ਰੀਤਿ, ਮਨੁ ਬੇਧਿਆ; ਕਰਿ ਸਰਬਸੁ, ਅੰਤਰਿ ਰਾਖੀ ॥ (ਸਰਬੱਸ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੧੨੨੮	੩	੧੨੪	ਮਾਈ ਰੀ; ਅਰਿਓ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਖੋਰਿ ॥ (ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਰਾਗ ਤੇ ਮਹਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ)
			ਦਰਸਨ 'ਰੁਚਿਤ' ਪਿਆਸ ਮਨਿ ਸੁੰਦਰ; ਸਕਤ ਨ ਕੋਈ ਤੋਰਿ ॥
	੬	੧੨੪	ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਿ ਸਾਗਰ; ਬਿਨਸਿਓ, ਆਨ [2]ਨਿਹੋਰ ॥
	੮	੧੨੫	ਚਿਤਵਤਾ, ਗੋਪਾਲ ਦਰਸਨ; ਕਲਮਲਾ ਕਢੁ ਧੋਇ ॥
	੧੦	੧੨੬	ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ; ਮਤਿ [3]ਸਾਰ ॥
	੧੭	੧੨੮	ਤੁਮਹਿ ਪਛਾਨੂ, ਸਾਕੁ ਤੁਮਹਿ ਸੰਗਿ; ਰਾਖਨਹਾਰ, ਤੁਮੈ ਜਗਦੀਸ ॥
੧੨੨੯	੪	੧੨੯	ਖਾਤ ਪੀਵਤ, ਹਸਤ ਸੋਵਤ; ਅਉਧ ਬਿਤੀ, [4]ਅਸਾਰ ॥

---

੧ ਕੀਰਨੇ, ਯਤਨ। ੨ ਮਨਾਉਣਾ, ਅਹਿਸਾਨ।
੩ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ। ੪ ਬੇ-ਖਬਰ, ਬੇ-ਸੰਭਾਲ, ਝੂਠੇ ਪਾਸੇ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੨੯	੫	੧੨੯	[1]ਪਰ ਦ੍ਰੋਹ ਕਰਤ, ਬਿਕਾਰ ਨਿੰਦਾ; ਪਾਪ [2]ਰਤ, [3]ਕਰ ਝਾਰ ॥
	੧੦	੧੩੦	[4]ਕਿੰ ਕਰੀ; ਬਿਕਾਰ ॥ (੨) [5]ਕਿੰਕਰੀ ਬਿਕਾਰ
	੧੧	੧੩੦	ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਰੰਗ; ਕਰਤੀ ਮਹਾ ਕੇਲ ॥ ਸੁਪਨ ਰੀ; ਸੰਸਾਰੁ ॥
	੧੨	੧੩੦	ਸਖੀ ਕਾਇ, ਮੋਹਿ ਮੋਹਿ ਲੀ; ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੀਤਿ, ਰਿਦੈ ਮੇਲ ॥
	੧੩	੧੩੦	ਕਾਂਏਂ ਆਨ ਆਨ; ਰੁਚੀਐ ॥
	੧੪	੧੩੧	ਕੰਚਨਾ ਬਹੁ; [6]ਦਤ ਕਰਾ ॥
	੧੬	੧੩੧	ਦਸ ਅਸਟ ਖਸਟ; ਸ੍ਰਵਨ ਸੁਨੇ ॥
	੧੭	੧੩੧	ਬਰਤ [7]ਸੰਧਿ; [8]ਸੋਚ [9]ਚਾਰ ॥ (੨) ਸੋਚਚਾਰ ਅਪਰਸ ਕਰਤ; [10]ਪਾਕ ਸਾਰ ॥ (ਅਪੱਰਸ ਬੋਲੋ)
	੧੮	੧੩੧	ਦੇਹੁ ਦਰਸੁ, ਨੈਨ ਪੇਖਉ; ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮ, [11]ਮਿਸਟ ਲਾਗੇ ॥
੧੨੩੦	੨	੧੩੨	ਬਿਨਸੇ ਭ੍ਰੰਮੁ ਮੋਹ ਅੰਧ, ਟੂਟੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਬੰਧ; ਪੂਰਨ ਸਰਬਤ੍ਰ ਠਾਕੁਰ, ਨਹ ਕੋਊ ਬੈਰਾਈ ॥
	੫	੧੩੩	ਸਰਨ [12]ਪਰਨ, ਸਾਧੂ; ਆਨ [13]ਬਾਨਿ ਬਿਸਾਰੇ ॥ (੨) ਆਨ [14]ਬਾਨਿ

੧ ਵੈਰ । ੨ ਪ੍ਰੀਤ । ੩ ਹੱਥ ਝਾੜ ਕੇ । ੪ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਬਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ । ੫ ਦਾਸੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ । ੬ ਦਾਨ ਵਾ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਦਮਨ । ੭ ਸੰਧਿਆ । ੮ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ । ੯ ਆਚਾਰ । ੧੦ ਰਸੋਈ । ੧੧ ਪਿਆਰੇ । ੧੨ ਆਸਰਾ । ੧੩ ਆਦਤ । ੧੪ ਹੋਰ ਬਾਂ ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੩੦	੫	੧੩੩	ਹਰਿ ਚਰਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨੀਤ ਨੀਤਿ;ਪਾਵਨਾ ਮਹਿ ਮਹਾਂ ਪੁਨੀਤ; ਸੇਵਕ ਭੈ ਦੂਰਿ ਕਰਨ, ਕਲਿ ਮਲ ਦੋਖ ਜਾਰੇ ॥
	੯	੧੩੪	ਸਰਬ ਕੁਸਲ ਸੁਖ ਬਿਸ੍ਰਾਮ, ਆਨਦਾ ਆਨੰਦ ਨਾਮ; ਜਮ ਕੀ ਕਛੁ ਨਾਹਿ ਤ੍ਰਾਸ, ਸਿਮਰਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥
	੧੨	੧੩੫	ਪੰਚਾ ਤੇ, ਏਕੁ ਛੂਟਾ; ਜਉ ਸਾਧ ਸੰਗਿ, [1]ਪਗ ਰਉ ॥
	੧੬	੧੩੬	[2]ਕਾਮ ਕਰੀ, ਸਭ ਤਿਆਗਿ ਕੈ; ਹਉ, ਸਰਣਿ ਪਰਉਗੀ ॥
	੧੭	੧੩੭	ਜਾਨਤੇ ਦਇਆਰ ॥
੧੨੩੧	੨	੧੩੮	ਨਹ ਦੂਰਿ; ਪੂਰਿ ਹਜੂਰਿ ਸੰਗੇ ॥
	੪	੧੩੯	ਉਪਜਤਾ ਬਿਕਾਰ [3]ਦੁੰਦਰ, [4]ਨਉਪਰੀ ਝੁਨੰਤਕਾਰ ਸੁੰਦਰ; [5]'ਅਨਿਗ' ਭਾਉ ਕਰਤ ਫਿਰਤ, ਬਿਨੁ ਗੋਪਾਲ ਧੋਹੇ ॥ (ਅਨਿੱਗ ਬੋਲੋ)
			ਤੀਨਿ ਭਉਨੇ, ਲਪਟਾਇ ਰਹੀ; ਕਾਚ ਕਰਮਿ, ਨ ਜਾਤ ਸਹੀ; ਉਨਮਤ ਅੰਧ, ਧੰਧ ਰਚਿਤ; ਜੈਸੇ ਮਹਾ ਸਾਗਰ [6]ਹੋਹੇ ॥
੧੨੩੨	੩	੪	ਕਹਿ ਨਾਨਕ, ਸਭ ਅਉਗਨ ਮੋ ਮੈ; ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ, ਸਰਨਾਇਓ ॥

੧ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰਉ=ਰਚੇ । ੨ ਕਾਮ ਦੀ ਕਲਾ=ਚੇਸ਼ਟਾ । ੩ ਦੁੰਦ ਮਚਾਉਣ ਵਾਲਾ । ੪ ਪੌਂਟੇ, ਝਾਂਜਰਾਂ । ੫ ਅਨੇਕਾਂ । ੬ ਧੱਕੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੩੨	੧੨	੧	ਜਬ ਕੀ ਉਪਜੀ ਤਬ ਕੀ ਤੈਸੀ; 'ਰੰਗਲ' ਭਈ ਮਨਿ ਭਾਈ ॥
	੧੭	੨	ਕ੍ਰੋਧੁ ਨਿਵਾਰਿ, ਜਲੇ ਹਉ ਮਮਤਾ; ਪ੍ਰੇਮੁ ਸਦਾ, [1]ਨਉਰੰਗੀ ॥
੧੨੩੩	੧	੨	[2]ਅਭਰਤ, ਸਿੰਚਿ ਭਏ ਸੁਭਰ ਸਰ; ਗੁਰਮਤਿ, ਸਾਚੁ ਨਿਹਾਲਾ ॥ ('ਅ-ਭਰਤ' ਬੋਲਣਾ)
	੧੦	੧	ਸਬਦਿ ਭਉ ਭੰਜਨੁ, ਜਮ ਕਾਲ ਨਿਖੰਜਨੁ; ਹਰਿ ਸੇਤੀ, ਲਿਵ ਲਾਈ ॥
੧੨੩੫	੫	੧	ਉਪਮਾ ਸੁਨਹੁ ਰਾਜਨ ਕੀ, ਸੰਤਹੁ; ਕਹਤ, [3]ਜੇਤ [4]ਪਾਹੂਚਾ ॥
	੧੯	੨	ਅਨਿਕ ਮਹੇਸ; ਬੈਸਿ ਧਿਆਨੁ ਧਰਹਿ ॥
੧੨੩੬	੧	੨	ਅਨਿਕ ਸੂਰ; ਸਸੀਅਰ [5]ਨਖਿਆਤਿ ॥
	੮	੨	ਅਨਿਕ ਪਰਲਉ; ਅਨਿਕ [6]ਉਪਾਤਿ ॥
	੯	੨	ਅਨਿਕ ਮਾਇਆ ਜਾਕੀ; ਲਖੀ ਨ ਜਾਇ ॥
	੧੦	੨	ਸਭ ਤੇ ਊਚ; ਭਗਤ, ਜਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥
	੧੯	੨	ਘਰੀ ਮੁਹਤਕ; ਬੇਲਾ ਆਈ ॥
੧੨੩੭	੫	੪	ਧੰਨਿ ਸੁ ਰਿਦਾ; ਜਿਹ ਚਰਨ ਬਸਾਇਆ ॥
	੧੦	੧	ਗੁਰੁ ਕੁੰਜੀ ਪਾਹੂ, [7]ਨਿਵਲੁ; ਮਨੁ ਕੋਠਾ ਤਨੁ ਛਤਿ ॥

---

੧ ਨਵੀਨ ਰੰਗ। ੨ ਖਾਲੀ ਰਿਦੇ। ੩ ਜਿੰਨੀ ਕੁ। ੪ ਪਹੁੰਚ ਹੈ। ੫ ਤਾਰੇ। ੬ ਉਤਪਤੀ। ੭ ਜੰਦਰਾ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੪ ਰਾਇ ਮਹਮੇ ਹਸਨੇ ਕੀ,ਧੁਨਿ
੧੨੩੮	੩	੨	[1]ਜਿਨਸਿ ਥਾਪਿ; ਜੀਆ ਕਉ ਭੇਜੈ; ਜਿਨਸਿ ਥਾਪਿ, ਲੈ ਜਾਵੈ ॥
੧੨੩੯	੭	੫	ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਫੁਰਮਾਣੁ ਹੋਇ; ਉਠੀ, [2]ਕਰਲੈ ਪਾਹਿ ॥
	੧੫	੬	ਤੋਲਾ ਮਾਸਾ; ਰਤਕ ਪਾਇ ॥
	੧੮	੬	ਸਭਿ ਕਾਰਣ ਕਰਤਾ ਕਰੇ; ਘਟ ਅਉਘਟ, ਘਟ ਥਾਪਿ ॥
੧੨੪੦	੩	੭	ਜੂਠਿ ਨ; ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਕੀ ਭੇਦੀ ॥
	੧੮	੯	ਘਰਿ ਨਾਰਾਇਣੁ; ਸਭਾ ਨਾਲਿ ॥ (ਸੱਭਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਪੋਲਾ ਬੋਲੋ)
੧੨੪੧	੧੬	੧੧	ਹੁਕਮੁ ਨ ਜਾਪੀ, ਕੇਤੜਾ; ਕਹਿ ਨ ਸਕੀਜੈ, ਕਾਰ ॥
੧੧੪੨	੭	੧੨	[3]ਜਾਂ ਨ ਸਿਆ, ਕਿਆ ਚਾਕਰੀ; ਜਾਂ ਜੰਮੇ, ਕਿਆ ਕਾਰ ॥ (ਨਸਿਆ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੧੨੪੩	੧੨	੧੩	[4]ਪੂਕਾਰੰਤਾ [5]ਅਜਾਣੰਤਾ ॥ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ; ਕੂਕ ਨ ਹੋਈ ॥
	੧੯	੧੪	ਰੰਨਾ ਹੋਈਆ, [6]ਬੋਧੀਆ; ਪੁਰਸ ਹੋਏ, [7]ਸਈਆਦ ॥ ਸੀਲੁ ਸੰਜਮੁ, ਸੁਚ ਭੰਨੀ; ਖਾਣਾ, ਖਾਜੁ [8]ਅਹਾਜੁ ॥

---

੧ ਚੀਜ਼ਾਂ । ੨ ਰਸਤੇ । ੩ ਜਦੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੁਛ । ੪ ਪੁਕਾਰਦਾ ਹੈ । ੫ ਅਨਜਾਣ, ਅਗਿਆਨ । ੬ ਗਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ । ੭ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਮੁਰੀਦ । ੮ ਨਾ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਨਖਿੱਧ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੪੩	੫	੧੫	ਵਿਛੁੜਿਆ ਵਿਸੁ ਹੋਇ ਵਿਛੋੜਾ; ਏਕ ਘੜੀ ਮਹਿ ਜਾਇ ॥
	੯	੧੫	ਤੈ, ਸਹ ਪਾਸਹੁ; [1]ਕਹਣੁ ਕਹਾਇਆ ॥
	੧੦	੧੫	ਤਉ ਕਉੜਤਣ; ਚੂਕਸਿ [2]ਮਾਇ ॥ ('ਕਉੜੱਤਣਿ ਬੋਲੋ)
੧੨੪੪	੬	੧੭	ਭੀਤਰਿ ਚੋਰੁ ਬਹਾਲਿਆ; ਖੋਟੁ ਵੇ ਜੀਆ ਖੋਟੁ ॥
੧੨੪੫	੫	੨੦	ਹੋਵਹਿ [3]ਲਿੰਙ, [4]ਝਿੰਙ ਨਹ ਹੋਵਹਿ; ਐਸੀ ਕਹੀਐ, ਸੂਰਤਿ ॥
	੧੧	੨੧	ਨਉਮੀ; ਨੇਮੁ ਸਚੁ ਜੇ ਕਰੈ ॥
	੧੨	੨੧	ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧੁ ਤ੍ਰਿਸਨਾ; [5]ਉ ਚਰੈ ॥ (੨) ਉਚਰੈ
	੧੫	੨੧	ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਨ [6]ਵਿਸ ਹਹਿ; ਬਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗਾਇਆ ॥
	੧੭	੨੨	ਮਖਟੂ ਹੋਇ ਕੈ; ਕੰਨ ਪੜਾਏ ॥ (ਮਖੱਟੂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੧੨੪੬	੧	੨੨	ਇਕਨ੍ਹਾ ਨਾਦ ਨ ਬੇਦ, ਨ [7]ਗੀਅ ਰਸੁ; ਰਸ ਕਸ ਨ ਜਾਣੰਤਿ ॥ (੨) [8]ਗੀਅਰ ਇਕਨਾ ਸੁਧਿ ਨ ਬੁਧਿ, ਨ [9]ਅਕਲਿ ਸਰ; ਅਖਰ ਕਾ ਭੇਉ, ਨ ਲਹੰਤਿ ॥

---

੧ ਉਲਾਂਭਾ। ੨ ਮਾਇਆ ਦੀ। ੩ ਲੱਖਣਾ ਸਹਿਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸੂਰਮਾ ਹੋਵੇ। ੪ ਝੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸਚਿਆਈ ਤੋਂ ਜਾਂ ਕਾਇਰ। ੫ ਉਜਾੜ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਚਾਰੇ, ਖਾਵੇ, ਨਾਸ ਕਰੇ। ੬ ਭਰੋਸਾ। ੭ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਰਸ। ੮ ਗਿਆਤ। ੯ ਅਕਲ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੪੬	੧੧	੨੩	ਗੜ੍ਹ ਮੰਦਰ 'ਗਚਗੀਰੀਆ'; ਕਿਛੁ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ ॥
	੧੭	੨੪	ਨਾਂਗੇ ਆਵਣਾ, ਨਾਂਗੇ ਜਾਣਾ; ਹਰਿ ਹੁਕਮੁ ਪਾਇਆ, ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥
	੧੯	੨੪	ਰੰਗ [1]ਪਰੰਗ [2]ਕਤੀਫਿਆ; ਪਹਿਰਹਿ [3]ਧਰ [4]ਮਾਈ ॥
੧੨੪੭	੧੭	੨੭	ਆਪੇ ਬਖਸੇ, ਮੇਲਿ ਲਏ; [5]ਆਪਤੁ ਗਵਾਵੈ ॥ (ਆਪੱਤ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੧੨੪੮	੩	੨੮	ਨਾਨਕ ਅਨ ਦਿਨੁ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਤੂ, ਅੰਤਰਿ; ਜਿਤੁ ਪਾਵਹਿ, ਮੋਖ ਦੁਆਰ ॥ (੨) ਮੋਖਦੁਆਰ
	੧੮	੩੦	ਨਿਤ ਜੀਵਣ ਕਉ ਚਿਤੁ; ਗੜ ਮੰਡਪ ਸਵਾਰਿਆ ॥
੧੨੪੯	੧੧	੩੨	ਜੇ ਓਸੁ ਨਾਲਿ ਚਿਤੁ ਲਾਏ, ਤਾਂ ਵਥੁ ਲਹੈ;
	੧੮	੩੨	ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਨਿਤ ਵੇਖੈ; ਵਿਗਸੈ, ਮੋਹਿ ਮਾਇਆ ॥
੧੨੫੦	੧੨	੩੪	ਸਾਵਣੁ ਆਇਆ ਝਿਮਝਿਮਾ; (੨) ਝਿਮ ਝਿਮਾ
	੧੯	੩੫	ਅਮਰੁ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ਹੈ; ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ ਸਿਆਣਪ ਨ ਚਲਈ, ਨ [6]ਹੁਜਤਿ ਕਰਣੀ ਜਾਇ ॥
੧੨੫੧	੪	੩੫	ਪਉੜੀ ਮਃ ੫ ॥ (ਇਹ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਉਚਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ)
	੭	੩੬	ਅੰਨੁ ਪਾਣੀ, [7]ਮੁਚੁ ਉਪਾਇ; ਦੁਖ ਦਾਲਦੁ, ਭੰਨਿ [8]ਤਰੁ ॥

੧ ਮਿਸ੍ਰਤ ਰੰਗ ਦੇ । ੨ ਬਸਤ੍ਰ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ । ੩ ਧਾਰਨ ਕਰੇ। ੪ ਮਾਇਆ ਨੂੰ । ੫ ਅਪਣੱਤ ਭਾਵ ਆਪਾ । ੬ ਤਰਕ । ੭ ਬਹੁਤਾ । ੮ ਅਤਿਸੈ ਕਰਕੇ ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਰਾਗੁ ਸਾਰੰਗ ਬਾਣੀ ਭਗਤਾ ਕੀ ਕਬੀਰ ਜੀ
੧੨੫੧	੧੬	੧	ਮਨ ਦਸ [1]ਨਾਜੁ, ਟਕਾ ਚਾਰਿ ਗਾਂਠੀ; [2]ਐਂਡੌ ਟੇਢੌ ਜਾਤੁ ॥
	੧੭	੧	ਬਹੁਤੁ ਪ੍ਰਤਾਪੁ, ਗਾਂਉ ਸਉ ਪਾਏ; ਦੁਇ ਲਖ ਟਕਾ, [3]ਬਰਾਤ ॥
	੧੭	੧	ਦਿਵਸ ਚਾਰਿ ਕੀ ਕਰਹੁ ਸਾਹਿਬੀ; ਜੈਸੇ ਬਨ ਹਰ ਪਾਤ ॥
੧੨੫੨	੨	੨	[4]ਰਾਜਾਸ੍ਰਮ; ਮਿਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੀ ਤੇਰੀ ॥ (ਰਾਜਾਸ੍ਰਮ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬੋਲੋ, ਰਾਜਾ ਸ੍ਰਮ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
			ਸਾਰੰਗ ਬਾਣੀ ਨਾਮਦੇਉ ਜੀ ਕੀ
	੧੦	੧	ਜਿਹਬਾ ਸੁਆਦੀ; [5]ਲੀਲਿਤ [6]ਲੋਹ ॥
	੧੪	੧	ਕਹਤ ਨਾਮਦੇਉ; ਤਾ ਚੀ ਆਣਿ ॥
	੧੫	੨	[7]ਬਦਹੁ ਕੀ ਨ, [8]ਹੋਡ; ਮਾਧਉ ਮੋ ਸਿਉ ॥ (੨) [9]ਬਦਹੁ ਕੀਨ
	੧੯	੩	ਦਰਸਨ ਨਿਮਖ, ਤਾਪ ਤ੍ਰਈ ਮੋਚਨ; ਪਰਸਤ ਮੁਕਤਿ ਕਰਤ, [10]ਗ੍ਰਿਹ ਕੂਪ ॥

---

੧ ਅਨਾਜ। ੨ ਆਕੜ ਕੇ। ੩ ਉਪਰੋਂ ਆਮਦਨ, ਇੰਗਸ, ਤਨਖਾਹ। ੪ ਰਾਜ ਅਸਥਾਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ। ੫ ਨਿਗਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ੬ ਲੋਹੇ ਦੀ ਕੁੰਡੀ ਨੂੰ ਮੱਛੀ। ੭ ਬੰਨ੍ਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ? ੮ ਸ਼ਰਤ। ੯ ਬੰਨ੍ਹਣਾ ਕਰੋ। ੧੦ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਰੂਪੀ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿਤੇ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੫੩	੪	੧	[1]ਅਨਪਾਵਨੀ ਭਗਤਿ ਨਹੀ ਉਪਜੀ; ਭੂਖੈ, ਦਾਨੁ ਨ ਦੀਨਾ ॥
	੬	੧	ਜਿਹ ਪਰਲੋਕ ਜਾਇ, [2]ਅਪਕੀਰਤਿ; ਸੋਈ ਅਬਿਦਿਆ, [3]ਸਾਧੀ ॥
	੮	੧	ਪਰਮਾਨੰਦ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ; ਕਥਾ ਪੁਨੀਤ, ਨ ਚਾਲੀ ॥
	੯	੧	ਛਾਡਿ ਮਨ; ਹਰਿ, ਬਿਮੁਖਨ ਕੋ ਸੰਗੁ* ॥
			ਸਾਰੰਗ ਮਹਲਾ ੫ ਸੂਰਦਾਸ
	੧੨	੧	ਦਰਸਨੁ ਪੇਖਿ, ਭਏ [4]ਨਿਰਬਿਖਈ; ਪਾਏ ਹੈ, ਸਗਲੇ ਥੋਕ ॥
			ਸਾਰੰਗ ਕਬੀਰ ਜੀਉ
	੧੯	੧	ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ; ਹਿਤੁ ਲਾਗੋ ਸਭ ਫਨਕਾ ॥

---

੧ ਉਪਾਇ ਬਿਨਾਸਨੀ ਜੋ ਜਗਤ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਤੇ ਲੈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਿਸਦੀ ਭਗਤੀ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਅਗਿਆਨ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਗਤੀ ਅੰਨ=ਨਿਰੰਤਰ ਇਕ ਰਸ ਪਾਵਨੀ=ਪਵਿਤ੍ਰ ਭਗਤੀ। ੨ ਨਿੰਦਾ। ੩ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ੪ ਵਿਸ਼ੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

*ਸੂਰਦਾਸ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਕ ਤੁਕ ਮਹਾਰਾਜ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖਾਈ ਤਾ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਇਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਨਾ ਉਚਾਰੀਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸੂਰਦਾਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ। ਜਦੋਂ ਸਮਾਧ ਖੁਲ੍ਹੀ ਓਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਮਲਾਰ ਰਾਗ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਗਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਤੁਕ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੫੩	੧੭	੧	ਕਹਾ ਬਿਸਾਸਾ ਇਸ ਭਾਂਡੇ ਕਾ; ਇਤਨਕੁ ਲਾਗੈ [1]ਠਨਕਾ॥

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ ਚਉਪਦੇ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੫੪	੧੦	੨	ਸੁਣਿ ਘਨ ਘੋਰ ਸੀਤਲੁ ਮਨੁ ਮੋਰਾ;
੧੨੫੫	੪	੩	ਤੀਰਥਿ, [2]ਤੇਜੁ ਨਿਵਾਰਿ ਨ ਨ੍ਹਾਤੇ; ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨ ਭਾਇਆ ॥
	੮	੩	ਹਮ ਨੀਚ ਹੋੁਤੇ, ਹੀਣ ਮਤਿ ਝੂਠੇ; ਤੂ, ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰਾ ॥
	੯	੩	ਬੈਸਿ ਸੁਥਾਨਿ, ਕਹਾਂ ਗੁਣ ਤੇਰੇ; ਕਿਆ ਕਿਆ ਕਥਉ ਅਪਾਰਾ ॥
	੧੧	੪	ਜਿਨਿ ਧਨ, ਪਿਰ ਕਾ ਸਾਦੁ ਨ ਜਾਨਿਆ; ਸਾ [3]'ਬਿਲਖ' ਬਦਨ ਕੁਮਲਾਨੀ ॥ (ਬਿਲੱਖ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੪	੪	ਮੁਕਤਿ ਭਏ, ਗੁਰਿ ਦਰਸ ਦਿਖਾਇਆ; ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਭਗਤ ਸੁ ਭਾਵੀ ॥
੧੨੫੬	੧੩	੬	ਨਾਨਕ; [4]ਪਣ੍ਹੀਆ ਪਹਿਰੈ ਸੋਇ ॥
	੧੪	੭	ਇਕੁ ਦੂਖੁ; [5]ਸਕਤਵਾਰ ਜਮਦੂਤ ॥
	੧੫	੭	ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ; ਦਾਰੂ ਲਾਇ ॥

੧ ਠੋਲ੍ਹਾ । ੨ ਤਮੋ ਗੁਣ । ੩ ਵਿਆਕੁਲ, ਵਿਰਲਾਪ । ੪ ਜੁੱਤਾ । ੫ ਤਾਕਤ ਵਾਲੇ ।

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੫੭	੩	੮	ਦੇਹ ਨ ਨਾਉ; ਨ ਹੋਵੈ ਜਾਤਿ ॥
	੧੦	੯	ਨਾਨਕ ਕਰਮੁ ਹੋਵੈ; ਜਪੀਐ, ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ॥
	੧੭	੧	ਹਮ ਦੀਨ ਮੂਰਖ 'ਅਵੀਚਾਰੀ'; ਤੁਮ ਚਿੰਤਾ ਕਰਹੁ ਹਮਾਰੀ ॥
	੧੯	੧	ਕਹਤ ਨਾਨਕੁ, ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਬੂਝਹੁ; ਕੋਈ, ਐਸਾ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰਾ ॥
			ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੩
੧੨੫੮	੨	੨	ਜਿਨੀ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣਿਆ, ਸੇ ਮੇਲੇ; ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਇ ॥
	੯	੨	ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹਿ ਤੂ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਦਰਿ, ਸੋਭਾ ਪਾਇ ॥
੧੨੫੯	੧੭	੬	ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੇ, ਪਾਵੈ; ਘਰੁ ਦਰੁ ਮਹਲੁ ਸੁਥਾਨੁ ॥
੧੨੬੦	੪	੬	ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸਦਾ ਤੂ; ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਜਿਤੁ ਪਾਵਹਿ ਪਾਰਿ ॥
	੧੯	੯	ਤੁਰੀਆ ਗੁਣੁ ਸਤਸੰਗਤਿ ਪਾਈਐ; ਨਦਰੀ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੀ ॥
			ਚੰਦਨ, ਗੰਧ ਸੁਗੰਧ ਹੈ; ਬਹੁ ਬਾਸਨਾ, [1]ਬਹਕਾਰ ॥
੧੨੬੧	੪	੧੦	ਕਿ ਇਹੁ ਮਨੁ [2]ਅਵਰਨੁ; ਸਦਾ [3]ਅਵਿਨਾਸੀ ॥ (ਅਵੱਰਨ ਬੋਲੋ)
	੫	੧੦	ਪੰਡਿਤ; ਇਸੁ ਮਨ ਕਾ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥

੧ ਮਹਿਕਦੀ। ੨ ਅਗਿਆਨ ਸਹਿਤ ਹੈ। ੩ ਅਵਿਨਾਸੀ ਰੂਪ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੬੧	੯	੧੦	ਸਦਾ ਅਲਗੁ; ਰਹੈ ਨਿਰਬਾਣੁ॥
	੧੧	੧੦	ਕਹਤ ਨਾਨਕੁ; ਕਵਨ ਬਿਧਿ ਕਰੇ ਕਿਆ ਕੋਇ॥
	੧੨	੧੦	ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਕੀ; ਫਿਰਿ ਕੂਕ ਨ ਹੋਇ॥
	੧੭	੧੧	ਬਿਨੁ ਗੁਰ; ਭਰਮਿ ਭੂਲੇ ਬਹੁ ਮਾਇਆ॥
੧੨੬੨	੫	੧੨	ਕੂੜੈ ਲਾਲਚਿ; ਨਾ ਲਪਟਾਈ॥
	੯	੧੩	ਲਾਹਾ ਕਲਜੁਗਿ, ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹੈ; ਗੁਰਮਤਿ ਅਨ ਦਿਨੁ ਹਿਰਦੈ ਰਵੀਜੈ॥
	੧੩	੧੩	ਗੁਰਮੁਖਿ; ਤੁਰੀਆ ਗੁਣੁ ਉਰਿਧਾਰੁ॥
	੧੯	੧	ਨੈਨੀ ਹਰਿ ਹਰਿ; ਲਾਗੀ ਤਾਰੀ॥
੧੨੬੩	੨	੧	ਹਰਿ ਤਿਸ ਕੈ ਕੁਲਿ, [1]ਪਰਸੂਤਿ ਨ ਕਰੀਅਹੁ; ਤਿਸੁ ਬਿਧਵਾ ਕਰਿ, ਮਹਤਾਰੀ॥
	੮	੨	[2]ਜਾਹਰਨਵੀ, ਤਪੈ ਭਾਗੀਰਥਿ ਆਣੀ; ਕੇਦਾਰੁ ਥਾਪਿਓ, [3]ਮਹਸਾਈ॥ ('ਜਾਹਰਨ-ਵੀ' ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਵਾਵਾ ਸਬੰਧਕ ਹੈ ਪਰ ਪਾਠ ਇਕੱਠਾ ਹੈ)
੧੨੬੪	੧	੪	ਸਤਿਗੁਰੁ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਵੈ॥
	੪	੪	ਤਿਸੁ ਗੁਰ ਕਉ, ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ, ਬਹੁ ਬਿਧਿ [4]ਸਤਿ ਕਰਿ ਮੁਖਿ ਸੰਚਹੁ; ਤਿਸੁ ਪੁੰਨ ਕੀ ਫਿਰਿ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ॥

---

੧ ਜੰਮਾਉਣਾ। ੨ ਭਗੀਰਥੀ ਗੰਗਾ ਗੋਡਿਆਂ ਤਕ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਚਰਨ ਧੋਕੇ ਜਾਹਨਵੀ ਰਿਖੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋਈ। ੩ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ। ੪ ਨਿਸਚੇ ਕਰਕੇ।

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੬੪	੧੦	੪	ਜਿਉ ਜਲ ਦੁਧ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਾਢੈ ਚੁਣਿ ਹੰਸੁਲਾ; ਤਿਉ ਦੇਹੀ ਤੇ ਚੁਣਿ ਕਾਢੈ ਸਾਧੂ, ਹਉਮੈ ਤਾਤਿ ॥
	੧੨	੫	ਹਰਿ ਕਾ [੧]ਚਿਹਨੁ, ਸੋਈ ਹਰਿ ਜਨ ਕਾ; ਹਰਿ ਆਪੇ ਜਨ ਮਹਿ, ਆਪਿ ਰਖਾਂਤਿ ॥
੧੨੬੫	੧੯	੬	ਰਾਮ ਰਾਮ ਬੋਲਿ ਬੋਲਿ; ਖੋਜਤੇ ਬਡਭਾਗੀ ॥
੧੨੬੬	੨	੬	ਮਨ ਮੋਹਨ, ਮੇਰੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਮੁ; ਹਰਿ ਪਰਮਾਨੰਦ ਬੈਰਾਗੀ ॥
	੮	੧	ਕਰੀ [੨]ਪਾਕਸਾਲ, [੩]ਸੋਚ ਪਵਿਤ੍ਰਾ; ਹੁਣਿ ਲਾਵਹੁ ਭੋਗੁ, ਹਰਿ ਰਾਇ ॥
	੯	੧	ਜਉ ਗ੍ਰਿਹ ਲਾਲੁ, [੪]ਰੰਗੀਓ ਆਇਆ; ਤਉ ਮੈ, ਸਭ ਸੁਖ ਪਾਏ ॥
	੧੮	੩	ਸਗਲ ਬਿਧੀ ਜੁਰਿ, [੫]ਆਹਰੁ ਕਰਿਆ; ਤਜਿਓ, ਸਗਲ ਅੰਦੇਸਾ ॥
	੧੯	੩	ਭੋਰੁ ਭਇਆ, ਮੈ ਪ੍ਰਿਅ ਮੁਖ ਪੇਖੇ; ਗ੍ਰਿਹ ਮੰਗਲ, [੬]ਸੁਹਲਾਵੀ ॥
੧੨੬੭	੫	੮	ਰਾਜ ਤੇ ਕੀਟ, ਕੀਟ ਤੇ [੭]ਸੁਰਪਤਿ; ਕਰਿ ਦੋਖ, [੮]ਜਠਰ ਕਉ ਭਰਤੇ ॥
	੬	੪	ਆਤਮ-ਘਾਤੀ [੯]ਹਰਤੇ ॥ (੨) ਹਰ ਤੇ ਹਰਿ ਬਿਸਰਤ; ਤੇ ਦੁਖਿ ਦੁਖਿ ਮਰਤੇ ॥

੧ ਪਰੇਮ ਜਾਂ ਸਤ ਚਿਤ ਅਨੰਦ। ੨ ਰਸੋਈ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ। ੩ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾਈ। ੪ ਆਨੰਦੀ। ੫ ਉਦਮ। ੬ ਸੋਹਲੇ=ਅਨੰਦ ਜਸ। ੭ ਇੰਦ੍ਰ। ੮ ਗਰਭ, ਪੇਟ। ੯ ਨਾਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੬੭	੭	੬	ਤਿਆਗਿ ਸੁਆਮੀ, ਆਨ ਕਉ ਚਿਤਵਤ; ਮੂੜ ਮੁਗਧ ਖਲ ਖਰ ਤੇ ॥ ਕਾਗਰ [1]ਨਾਵ, ਲੰਘਹਿ ਕਤ ਸਾਗਰੁ; ਬ੍ਰਿਥਾ ਕਥਤ, ਹਮ ਤਰਤੇ ॥
	੯	੪	ਨਾਨਕ ਸਰਨਿ, ਚਰਨ ਕਮਲਨ ਕੀ; ਤੁਮ ਨ ਡਾਰਹੁ ਪ੍ਰਭ ਕਰਤੇ ॥
	੧੨	੪	ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਓਇ; ਬੈਰਾਗੀ ਤਿਆਗੀ ॥
	੧੮	੬	ਭਈ ਨਿਮਾਣੀ, ਸਰਣਿ ਇਕ ਤਾਕੀ; ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਸੁਖਦਾਈ ॥
੧੨੬੮	੧	੭	ਬਰਸੁ [2]ਮੇਘ ਜੀ; ਤਿਲੁ ਬਿਲਮੁ, ਨ ਲਾਉ ॥
	੪	੮	ਪ੍ਰੀਤਮ; ਸਾਚਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ॥
	੯	੧੨	ਬਿਛੁਰਤ ਕਿਉ ਜੀਵੇ; ਓਇ ਜੀਵਨ ॥
੧੨੬੯	੫	੧੩	ਦੇਵ ਕੁਲ ਦੈਤ ਕੁਲ, ਜਖ੍ਹ ਕਿੰਨਰ ਨਰ; ਸਾਗਰ ਉਤਰੇ ਪਾਰੇ ॥
	੧੩	੧੫	ਲੋਗ [3]ਦੁਰਾਇ, ਕਰਤ ਠਗਿਆਈ; ਹੋਤੌ, ਸੰਗਿ ਨ ਜਾਨੋ ॥
੧੨੭੦	੧	੧੭	ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਕਰਿ, ਸਰਨੀ ਆਏ; ਜ਼ਲਤਉ ਕਿਰਪਾ ਕੀਜੈ ॥
	੯	੧੯	ਗੁਰਮੁਖਿ; ਤ੍ਰੈ ਗੁਣੀਆਂ ਬਿਸਥਾਰੁ ॥
੧੨੭੧	੫	੨੨	ਸਦਾ ਸਦਾ; ਮਨ ਨਾਮੁ ਸਮ੍ਹਾਲਿ ॥

੧ ਬੇੜੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀ ।   ੨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੱਦਲ ।
੩ ਛੁਪਾ ਕੇ ।

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੭੧	੧੯	੨੩	ਗੁਰ [1]ਮਨਾਰਿ; ਪ੍ਰਿਅ ਦਇਆਰ ਸਿਉ, ਰੰਗੁ ਕੀਆ ॥
੧੨੭੨	੨	੨੩	ਬਾਜੇ ਬਜਹਿ ਮ੍ਰਿਦੰਗ, ਅਨਾਹਦ ਕੋਕਿਲ ਰੀ; ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਬੋਲੈ, ਮਧੁਰ ਬੈਨ ਅਤਿ [2]ਸੁਹੀਆ ॥
			ਐਸੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਸੋਭ, ਅਤਿ ਅਪਾਰ ਪ੍ਰਿਅ ਅਮੋਘ; ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੰਗਿ, ਸੰਤ ਬਨੇ ॥
	੫	੨੪	[3]ਉਮਕਿਤ; ਰਸਿ ਚਾਲੈ ॥ (੨) ਉਮਕਿ [4]ਤਰਸਿ ਚਾਲੈ
	੬	੨੪	ਤ੍ਰੈ ਗੁਨ ਮਾਈ ਮੋਹਿਆਈ; ਕਹੰਉ ਬੇਦਨ ਕਾਹਿ ॥ (ਮੋਹਿਆ-ਈ ਬੋਲੋ)
	੮	੨੫	ਹਾਹਾ ਹੂਹੂ ਗੰਧ੍ਰਬ ਅਪਸਰਾ; ਅਨੰਦ ਮੰਗਲ ਰਸ, ਗਾਵਨੀ ਨੀਕੀ ॥ (ਅਪੱਸਰਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੯	੨੫	[5]ਧੁਨਿਤ [6]ਲਲਿਤ [7]'ਗੁਨਗ੍ਯ', ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ; ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਰੂਪ, ਦਿਖਾਵਨੀ ਨੀਕੀ ॥ (ਗੁਨਗਿਅ ਬੋਲੋ)
			ਗਿਰਿ ਤਰ ਥਲ ਜਲ, ਭਵਨ ਭਰਪੁਰਿ; ਘਟਿ ਘਟਿ ਲਾਲਨ, ਛਾਵਨੀ ਨੀਕੀ ॥
	੧੪	੨੭	ਬਰਸੁ [8]ਸਰਸੁ; ਆਗਿਆ ॥

---

੧ ਸੁੰਦਰ ਜਾਂ ਮਨੌਣੇ । ੨ ਸੋਂਹਦੀ ਹੈ ।
੩ ਉਛਲ ਕੇ । ੪ ਚਾਹੁੰਦਾ । ੫ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਨ ।
੬ ਸੁੰਦਰ, ਲਲਤ ਰਾਗਣੀ ਭੀ ਹੈ । ੭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਗਿਆਤੇ ।
੮ ਬਹੁਤਾ, ਸਹਿਤ ਰਸ ਦੇ ।

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ
੧੨੭੩	੯	੧	ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ, ਘੜੀ ਨਹੀ ਜਗਿ ਜੀਵਾ; ਐਸੀ ਪਿਆਸ, [1]ਤਿਸਾਈ ॥
੧੨੭੪	੪	੨	ਅਮਰੁ ਅਨਾਥ, ਸਰਬ [2]ਸਿਰਿਮੋਰਾ; [3]ਕਾਲ [4]ਬਿਕਾਲ, ਭਰਮ ਭੈ ਖੰਜਨੁ ॥
	੬	੨	ਨਦੀ [5]ਉਪ [6]ਕੰਠਿ, ਜੈਸੇ ਘਰੁ ਤਰਵਰੁ; ਸਰਪਨਿ ਘਰੁ, ਘਰ ਮਾਹੀ ॥
	੧੩	੩	ਪ੍ਰਿਅ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ, ਨ ਉਲਟੈ ਕਬਹੂ; ਜੋ ਤੈ ਭਾਵੈ ਸਾਈ॥ (ਸਾਂਈ ਬੋਲੋ)
	੧੪	੩	ਰੂਖੀਂ ਬਿਰਖੀਂ, ਊਡਉ ਭੂਖਾ; ਪੀਵਾ ਨਾਮੁ ਸੁਭਾਈ ॥
੧੨੭੫	੨	੪	[7]ਅਖਲੀ [8]ਊਂਡੀ; ਜਲੁ ਭਰ, [9]ਨਾਲਿ ॥
	੪	੪	ਨਾਮੁ ਸਮ੍ਹਾਲਸਿ; [10]ਰੂੜ੍ਹੀ ਬਾਣਿ ॥ [11]ਥੈਂ ਭਾਵੈ; ਦਰੁ ਲਹਸਿ [12]ਪਿਰਾਣਿ ॥
	੬	੪	ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ; ਤਹ ਮਗੁ ਨ ਚਾਲਣਹਾਰ ॥

---

੧ ਤਿਹਾਈ । ੨ ਸਿਰੋਮਣੀ । ੩ ਮ੍ਰਿਤੂ ਕਾ । ੪ ਜਨਮ । ੫ ਪਾਸ । ੬ ਕੰਢੇ ਤੇ । ੭ ਸੰਬੂਹ ਲੰਮਢੀਂਗ । ੮ ਕੂੰਜਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾ ਉਡ ਕੇ । ੯ ਨਾਲੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਸਕਾਮੀ ਪੁਰਖ ਪੁੰਨਾਂ ਰੂਪੀ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਸਵਰਗ ਰੂਪੀ ਪਹਾੜ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਪੁੰਨਾਂ ਰੂਪੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਸ ਹੋਇਆਂ ਫੇਰ ਏਸ ਲੋਕ ਰੂਪੀ ਪਤਾਲ ਵਿਚ ਆ ਡਿਗਦੇ ਹਨ । ੧੦ ਸੁੰਦਰ । ੧੧ ਆਪ ਨੂੰ । ੧੨ ਪਛਾਣ ਲੈਣ ।

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੭੫	੧੧	੪	ਕਾਲਰਿ ਬੀਜਸਿ, ਦੁਰਮਤਿ ਐਸੀ; ਨਿਗੁਰੇ ਕੀ ਨੀਸਾਣੀ ॥
	੧੪	੪	ਸਭ ਮਹਿ [1]ਸਬਦੁ ਵਰਤੈ, ਪ੍ਰਭ ਸਾਚਾ; ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ, [2]ਬੈਆਲੰ ॥
	੧੭	੪	ਤੂ ਕੈਸੇ ਆੜਿ; ਫਾਥੀ ਜਾਲਿ ॥
	੧੭	੫	ਏਕ ਜੀਅ; ਕੈ ਜੀਆ ਖਾਹੀ ॥
	੧੯	੫	ਜਲਿ ਤਰਤੀ; ਬੂਡੀ ਜਲ ਮਾਹੀ ॥ ਸਰਬ ਜੀਅ; ਕੀਏ [3]ਪ੍ਰਤਪਾਨੀ ॥
			ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ ਮ: ੩ ਅਸਟਪਦੀਆ
੧੨੭੬	੧੦	੧	[4]ਧਾਤੁਰ ਬਾਜੀ, ਸੰਸਾਰੁ ਅਚੇਤੁ ਹੈ; ਚਲੈ ਮੂਲੁ ਗਵਾਇ ॥
	੧੪	੧	ਮਸਤਕਿ ਲਿਲਾਟਿ ਲਿਖਿਆ, ਧੁਰਿ ਠਾਕੁਰਿ; ਮੇਟਣਾ ਨ ਜਾਇ ॥
੧੨੭੭	੯	੨	ਹਰਿ ਨਾਵੈ ਨੋ, ਸਭ ਕੋ ਪਰਤਾਪਦਾ; ਵਿਣੁ ਭਾਗਾਂ ਪਾਇਆ ਨ ਜਾਇ ॥
	੧੪	੩	ਬਿਨੁ ਪਿਰ; ਕਾਮਣਿ ਕਰੇ ਸੀੰਗਾਰੁ ॥
	੧੫	੩	ਮਨਮੁਖ ਕਾ; ਇਹੁ ਬਾਦਿ ਆਚਾਰੁ ॥
			ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੫
੧੨੭੮	੩	੩	ਹਉਮੈ; ਰੋਗੁ ਵਡਾ, ਸੰਸਾਰਿ ॥

੧ ਹੁਕਮ । ੨ ਦਿਨ, ਅਵਿਨਾਸੀ ਘਰ । ੩ ਹੱਥ ਦੇ ਬੱਲੇ, ਜ਼ੋਰਿ ਦਸਤ । ੪ ਮਾਇਆ ।

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੭੮	੯	੧	ਸੰਤ ਸੰਗੇ, ਭਜੁ ਨਿਸੰਗੇ; [੧]ਰਉਂ ਸਦਾ, ਅੰਤਰਜਾਮੀਆ ॥
	੨੮	੧	ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਕੀ ਮਹਲਾ ੧; ਰਾਣੇ ਕੈਲਾਸ, ਤਥਾ ਮਾਲਦੇ ਕੀ ਧੁਨਿ
੧੨੭੯	੧	੧	ਸਭ ਦਿਸੈ ਹਰੀਆਵਲੀ; [੨]ਸਰ ਭਰੇ, ਸੁਭਰ [੩]ਤਾਲ ॥
	੮	੨	ਤੀਰਥ ਧਰਮ ਵੀਚਾਰ; ਨਾਵਣ ਪੁਰਬਾਣਿਆ ॥ ਤੁਧੁ ਸਰਿ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ; ਕਿ, ਆਖਿ ਵਖਾਣਿਆ ॥
	੧੬	੩	ਵੈਦਾ, ਵੈਦੁ ਸੁਵੈਦੁ ਤੂ; ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਗੁ ਪਛਾਣੁ ॥
	੧੮	੩	ਦਸ ਅਵਤਾਰੀ; ਰਾਮੁ ਰਾਜਾ ਆਇਆ ॥
੧੨੮੦	੩	੪	ਸਾਵਣੁ ਆਇਆ ਹੇ ਸਖੀ; ਜਲਹਰੁ ਬਰਸਨਹਾਰੁ ॥
	੬	੪	ਹੁਕਮੀ ਲਿਖੈ, ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ; ਵਿਣੁ ਕਲਮ, [੪]ਮਸਵਾਣੀਐ ॥ ਨਾਨਕ, ਸਚਾ ਸਬਦੁ ਸਲਾਹਿ; ਸਚੁ ਪਛਾਣੀਐ ॥
	੮	੫	[੫]ਊਨਵਿ ਊਨਵਿ ਆਇਆ; ਅਵਰਿ ਕਰੇਂਦਾ [੬]ਵੰਨ ॥
	੧੨	੫	ਪਰਵਿਰਤਿ ਨਿਰਵਿਰਤਿ, [੭]ਹਾਠਾ ਦੋਵੈ; ਵਿਚਿ ਧਰਮੁ ਫਿਰੈ, [੮]ਰੈਬਾਰਿਆ ॥

---

੧ ਉਚਾਰੋ। ੨ ਕੱਚੇ, ਮੱਧਮ ਅਧਿਕਾਰੀ। ੩ ਪੱਕੇ, ਉਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀ। ੪ ਦਵਾਤ। ੫ ਝੁਕ ਝੁਕ ਕੇ। ੬ ਰੰਗ। ੭ ਤਰਫਾਂ। ੮ ਵਿਚੋਲਗੀ।

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੮੦	੧੮	੬	ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਬਾਹਰੀ; ਸਭ ਕਰਣ ਪਲਾਹ ਕਰੇਇ ॥
੧੨੮੨	੬	੯	ਨਾਨਕ ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ, ਤਿਖ ਉਤਰੈ; ਚੜੈ [1]'ਚਵਗਲਿ' [2]ਵੰਨੁ ॥ (ਚਵੱਗਲਿ ਬੋਲੋ)
	੧੧	੯	ਜਲਾ [3]ਬਿੰਬੁ [4]ਅਸਰਾਲੁ; ਤਿਨੈ ਵਰਤਾਇਆ ॥ ਨੀਲੁ ਅਨੀਲੁ, ਅਗੰਮੁ; [5]ਸਰਜੀਤੁ ਸਬਾਇਆ ॥
੧੨੮੩	੧੫	੧੨	ਖੰਡ ਪਤਾਲ ਅਸੰਖ; ਮੈ, ਗਣਤ ਨ ਹੋਈ ॥
	੧੭	੧੨	ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ [6]ਬਾਜਾਰੀਆ; [7]ਭੀਹਾਵਲਿ ਹੋਈ ॥
੧੨੮੪	੧੨	੧੪	ਪਸੂ, ਮਾਣਸ ਚੰਮਿ ਪਲੇਟੇ; ਅੰਦਰਹੁ ਕਾਲਿਆ ॥
੧੨੮੫	੭	੧੬	ਹਥੀ ਸਿਰ ਖੋਹਾਇਨ; [8]ਭਦੂ ਕਰਾਇਆ ॥ (੨) ਖੋਹਾਇ; ਨ ਭਦੂ ਕਰਾਇਆ
	੮	੧੬	ਮਨਿ ਜੂਠੈ ਵੇਜਾਤਿ; ਜੂਠਾ ਖਾਇਆ ॥
	੧੨	੧੬	ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ; ਆਚਾਰੁ ਨ ਕਿਨਹੀ ਪਾਇਆ ॥
	੧੫	੧੭	ਹਰਿ ਭਗਤੀ, ਅਸਨੇਹਿ: ਗੁਰਮੁਖਿ [9]ਘੀਜਈ ॥
੧੨੮੬	੭	੧੯	ਮੈ, [10]ਮਹਦੂਦੁ ਲਿਖਾਇਆ; ਖਸਮੈ ਕੈ, ਦਰਿ ਜਾਇ ॥
	੧੦	੧੯	ਖਸ਼ਮ; 'ਮਿਟੀ' ਫਿਰਿ ਭਾਨੀ ॥ (ਮਿੱਟੀ ਬੋਲੋ)
	੧੧	੧੯	ਸਕਤਾ ਸੀਹੁ, ਮਾਰੇ ਸੈ [11]ਮਿਰਿਆ; ਸਭ ਪਿਛੈ ਪੈ, ਖਾਇ ॥

---

੧ ਚੌਗੁਣਾ ਭਾਵ ਤੁਰੀਆ, ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਭਾਵ ਚੌਥਾ। ੨ ਰੰਗ। ੩ ਪਾਣੀ। ੪ ਭੈਦਾਇਕ। ੫ ਸਦਾ ਜੀਵਣ ਵਾਲਾ। ੬ ਮਸਖਰਾ। ੭ ਭੈਦਾਇਕ। ੮ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸਿਰ ਖੋਹਣ ਰੂਪੀ ਮੁੰਨਣਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੯ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ੧੦ ਮੁਆਫੀ ਦਾ ਪਟਾ,ਨਾਮ। ੧੧ ਮ੍ਰਿਗਾਂ।

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੯੬	੧੨	੧੯	ਅਕ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰੇ, ਅਕ ਤਿਡਾ; ਅਕ ਡਾਲੀ, ਬਹਿ ਖਾਇ ॥
੧੨੯੭	੧	੨੦	ਰਾਤੀ ਕਾਲੁ ਘਟੈ; ਦਿਨਿ ਕਾਲੁ ॥
	੨	੨੦	ਭੁਲਿਆ, ਢੁਕਿ ਗਇਆ; ਤਪ [1]ਤਾਲੁ ॥
	੫	੨੦	ਕਿਥਹੁ ਆਇਆ, ਕਹ ਗਇਆ; ਕਿਹੁ ਨ ਸੀਓ, ਕਿਹੁ ਸੀ ॥ ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਗਲਾ [2]ਗੋਈਆ; ਕੀਤਾ ਚਾਉ ਰਲੀ ॥ ਨਾਨਕ, ਸਚੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ; [3]ਸਿਰ ਖੁਰ, ਪਤਿ ਪਾਟੀ ॥
	੧੯	੨੧	ਇਕਨ੍ਹਾ ਗਲੀਂ ਜੰਜੀਰ; [4]ਬੰਦਿ ਰਬਾਣੀਐ ॥
੧੨੯੮	੨	੨੧	ਨਿੰਦਕ ਲਾਇਤਬਾਰ; ਮਿਲੇ ਹੜ੍ [5]ਵਾਣੀਐ ॥ (੨) ਹੜ੍ਵਾਣੀਐ
	੩	੨੨	ਅੰਧੇ ਕਾ ਨਾਉ, ਪਾਰਖੂ; ਏਵੈ, ਕਰੇ [6]ਗੁਆਉ ॥
	੬	੨੨	ਪਹਿਲੋਂਦੇ, ਜੜ ਅੰਦਰਿ ਜੰਮੈ; ਤਾ, ਉਪਰਿ ਹੋਵੈ ਛਾਂਉ ॥
	੭	੨੨	ਰਾਜੇ ਸੀਹ; [7]'ਮੁਕਦਮ' ਕੁਤੇ ॥ (ਮੁਕੱਦਮ ਬੋਲੋ) ਚਾਕਰ [8]ਨਹਦਾ; ਪਾਇਨਿ੍ ਘਾਉ ॥ (ਨਹਦਾ, ਨਹਿਦਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)

---

੧ ਸ਼ੀਘਰ ਜਾਂ ਤੱਤਾ ਘਰ, ਨਰਕ, ਗਰਭ । ੨ ਕਥੀਆਂ । ੩ ਸਿਰ ਤੋਂ ਲਾਕੇ ਖੁਰ=ਪੈਰਾਂ ਤਕ । ੪ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਜਾਂ ਬਾਂਦਰਾਂ ਵਾਲੀ ਬਾਣ ਜਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦੇ ਦੂਤ । ੫ ਹੜ੍ਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਜਾਂ ਕਾਠ ਦੀ ਬੇੜੀ । ੬ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਜਾਂ ਗੁਵੌਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ੭ ਮੁਨਸ਼ੀ, ਅਹਿਲਕਾਰ । ੮ ਨਹੁੰਦਰਾਂ ।

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੮੮	੧੦	੨੨	ਭੈ ਤੇ, ਭੈਜਲੁ ਲੰਘੀਐ; ਗੁਰਮਤੀ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ('ਭੈਜਲੁ' ਇਕੱਠਾ ਬੋਲੋ)
	੧੩	੨੩	ਲਬੈ ਮਾਲੈ, [1]ਘੁਲਿ ਮਿਲਿ [2]ਮਿਚਲਿ; ਊਘੈ, [3]ਸਉੜਿ ਪਲੰਘੁ ॥ ਭੰਉਕੈ ਕੋਪੁ, ਖੁਆਰੁ ਹੋਇ; [4]ਫਕੜੁ, ਪਿਟੇ ਅੰਧੁ ॥
	੧੫	੨੩	ਏਨ੍ਾ ਠਗਨਿ, ਠਗ ਸੇ; ਜਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਾਹਿ ॥
੧੨੮੯	੨	੨੪	ਇਕਿ ਦੇ ਖਾਹਿ, ਨਿਖੁਟੈ ਨਾਹੀ; ਇਕਿ, ਸਦਾ ਫਿਰਹਿ ਫਕੀਰ ॥
	੬	੨੪	ਅਜਰੁ ਜਰੈ; ਤ [5]ਨਉ ਕੁਲ ਬੰਧੁ ॥
	੭	੨੪	[6]ਹੋਂਦਾ [7]ਫੜੀਅਗੁ; ਨਾਨਕ ਜਾਣੁ ॥ ਨਾ ਹਉ ਨਾ ਮੈ; ਜੂਨੀ ਪਾਣੁ ॥
	੧੨	੨੫	ਜੀਉ ਪਾਇ, ਮਾਸੁ [8]ਮੁਹਿ ਮਿਲਿਆ; ਹਡੁ ਚੰਮੁ, ਤਨੁ ਮਾਸੁ ॥
	੧੯	੨੫	ਅੰਧਾ ਸੋਇ ਜਿ ਅੰਧੁ ਕਮਾਵੈ; ਤਿਸੁ ਰਿਦੈ, [9]ਸਿ ਲੋਚਨ ਨਾਹੀ ॥ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੀ, ਰਕਤੁ [10]ਨਿਪੰਨੇ; ਮਛੀ ਮਾਸੁ, ਨ ਖਾਂਹੀ ॥

੧ ਰਲਣਾ । ੨ ਮਿਲਣਾ । ੩ ਵਿਛਾਈ । ੪ ਖਰਾਬੀਆਂ । ੫ ਨੌਂ ਗੋਲਕਾਂ । ੬ ਹੰਕਾਰ ਵਾਲਾ । ੭ ਫੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ । ੮ ਮੂੰਹ ਅਗੇ ਮਾਸ ਦਾ ਪੜਦਾ । ੯ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਲੋਚਨ ਗਿਆਨ ਦੇ । ੧੦ ਉਤਪੰਨ ਹੋਏ ।

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੮੯	੧੯	੨੫	ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖੈ, ਜਾਂ [1]ਨਿਸਿ ਮੇਲਾ; ਓਥੈ, [2]ਮੰਧੁ ਕਮਾਹੀ ॥
੧੨੯੦	੯	੨੫	[3]ਤੋਇਅਹੁ, ਅੰਨੁ ਕਮਾਦੁ ਕਪਾਹਾ; ਤੋਇਅਹੁ, ਤ੍ਰਿਭਵਣੁ [4]ਗੰਨਾ ॥ ਤੋਆ [5]ਆਖੈਹਉ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਹਛਾ; ਤੋਐ ਬਹੁਤੁ ਬਿਕਾਰਾ ॥
	੧੪	੨੬	ਨਾਨਕ ਮਾਇਆ, ਕਰਮ ਬਿਰਖੁ; ਫਲ [6]ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਫਲ [7]ਵਿਸੁ ॥
	੧੯	੨੬	ਅਗਨਿ ਭਖੈ, [8]ਭੜ [9]ਹਾੜ: ਅਨ ਦਿਨੁ ਭਖਸੀ ॥
੧੨੯੧	੧	੨੭	ਪੰਚ ਸਬਦ, ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ; ਤਹ ਬਾਜੈ, ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥ ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ; ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨੁ ॥ ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤ੍ਰ ਤਹ; ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥
	੫	੨੭	[10]ਚਿਲਿਮਿਲਿ [11]ਬਿਸੀਆਰ; ਦੁਨੀਆ [12]ਫਾਨੀ ॥ [13]ਕਾਲੂਬਿ ਅਕਲ; [14]ਮਨ, ਗੋਰ ਨ ਮਾਨੀ ॥ (੨) ਕਾਲੂ ਬਿਅਕਲ

---

੧ ਰਾਤ। ੨ ਮਾਸ। ੩ ਪਾਣੀ ਤੋਂ। ੪ ਗਿਣੀਦੇ, ਵਿਚਾਰੀਦੇ ਹਨ। ੫ ਆਖਦੇ ਹੋ। ੬ ਸੁਖ। ੭ ਦੁਖ। ੮ ਭੱਠ ਦੇ। ੯ ਸਦਰਸ਼। ੧੦ ਚਮਤਕਾਰ। ੧੧ ਵੱਡਾ। ੧੨ ਫਨਾਹ, ਨਾਸਵੰਤ। ੧੩ ਕਾਲੂਬਿ=ਸਰੀਰ ਭਾਵ ਦਿਲ ਨੇ ਅਕਲ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਵਿਖੇ ਵਾ ਕਾਲੂ=ਕਿਹਾ ਹੈ ਬੇ-ਅਕਲਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜਗਤ ਸੱਚਾ ਹੈ ਵਾ ਕੋਠੜੀ ਦਿਲ ਵਾ ਜੋ ਕਾਲੂ=ਕਿਹਾ ਹੈ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਮੂਰਖਾਂ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ। ੧੪ ਮੈਂ।

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ

ਪੰਨਾ | ਤੁਕ | ਸ਼ਬਦ

੧੨੯੧ | ੬ | ੨੭ [੧]ਮਨ [੨]ਕਮੀਨ [੩]'ਕਮਤਰੀਨ';
ਤੂ ਦਰੀਆਉ ਖੁਦਾਇਆ ॥ (ਕਮ-ਤਰੀਨ ਬੋਲੋ)
[੪]ਪੂਰਾਬ ਖਾਮ, ਕੂਜੈ; ਹਿਕਮਤਿ ਖੁਦਾਇਆ ॥(ਕੂੱ-ਜੈ ਬੋਲੋ)
ਮਨ [੫]ਤੁਆਨਾ; ਤੂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਇਆ ॥
[੬]ਸਗ ਨਾਨਕ, ਦੀਬਾਨ ਮਸਤਾਨਾ;
ਨਿਤ, ਚੜੈ ਸਵਾਇਆ ॥
[੭]ਆਤਸ ਦੁਨੀਆ; [੮]ਖੁਨਕ, ਨਾਮੁ ਖੁਦਾਇਆ ॥

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ ਬਾਣੀ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀਉ ਕੀ।

੧੨੯੨ | ੩ | ੧ ਜਾਂਚੈ ਘਰਿ, ਦਿਗ [੯]ਦਿਸੈ [੧੦]ਸਰਾਇਚਾ;
ਬੈਕੁੰਠ ਭਵਨ, [੧੧]ਚਿਤ੍ਰ ਸਾਲਾ;
ਸਪਤ ਲੋਕ, ਸਾਮਾਨਿ [੧੨]ਪੂਰੀਅਲੇ ॥
[੧੩]ਜਾਂਚੈ ਘਰਿ; ਲਛਮੀ [੧੪]ਕੁਆਰੀ ॥
ਚੰਦੁ ਸੂਰਜੁ ਦੀਵੜੇ, [੧੫]ਕਉਤਕੁ ਕਾਲੁ [੧੬]ਬਪੁੜਾ;
ਕੋਟਵਾਲੁ ਸੁ [੧੭]ਕਰਾ ਸਿਰੀ ॥ (੨) ਸੁਕਰਾ ਸਿਰੀ

---

੧ ਮੈਂ। ੨ ਛੋਟਾ। ੩ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ। ੪ ਪੂਰ ਆਬ= ਸਵਾਸਾਂ ਰੂਪੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਕੂਜੈ=ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕੁੱਜਾ ਭਰ ਕੇ ਖਾਮ=ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੫ ਚਾਹਵਾਨ, ਅਕਲਵਾਨ। ੬ ਕੂਕਰ। ੭ ਅੱਗ। ੮ ਠੰਢਾ। ੯ ਦਸੋ ਦਿਸ਼ਾਂ ਦਿਗ ਪਾਲ। ੧੦ ਕਨਾਤਾਂ। ੧੧ ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰੀ ਵਾਲਾ ਘਰ। ੧੨ ਪੂਰੀਆਂ ਹਨ। ੧੩ ਜਾਂ ਕੇ। ੧੪ ਕੁਮਾਰ ਅਵਸਥਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸੰਗ ਹੋਣੇ ਤੇ ਭੀ ਕੁਆਰੀ ਹੈ। ੧੫ ਤਮਾਸ਼ ਬੀਨ। ੧੬ ਵਿਚਾਰਾ। ੧੭ ਸਿਰਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰ ਬਸਿਰ ਟੈਕਸ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਮਥੇ ਦਾ ਲੇਖ ਹੈ ਇਹ ਕੋਤਵਾਲ ਹੈ ਵਾ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੯੨	੫	੧	ਜਾਂਚੈ ਘਰਿ [੧]ਕੁਲਾਲੁ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਚਤੁਰ ਮੁਖੁ [੨]ਡਾਂਵੜਾ; ਜਿਨਿ [੩]ਬਿਸ੍ਵ ਸੰਸਾਰੁ, ਰਾਚੀ-ਲੇ ॥ ਜਾਂ ਕੈ ਘਰਿ, [੪]ਈਸਰੁ [੫]ਬਾਵਲਾ; ਜਗਤ ਗੁਰੂ [੬]ਤਤ ਸਾਰਖਾ; ਗਿਆਨੁ ਭਾਖੀ-ਲੇ ॥ ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਜਾਂਚੈ, [੭]ਡਾਂਗੀਆ ਦੁਆਰੈ; ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤੁ ਲੇਖੀਆ ॥ ਧਰਮਰਾਇ; [੮]ਪਰੁਲੀ [੯]ਪ੍ਰਤਿਹਾਰੁ ॥ ਜਾਂਚੈ ਘਰਿ ਗਣ ਗੰਧਰਬ, ਰਿਖੀ ਬਪੁੜੇ; ਢਾਢੀਆ, ਗਾਵੰਤ [੧੦]ਆਛੈ ॥ ਸਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰ, [੧੧]ਬਹੁਰੂਪੀਆ; [੧੨]ਅਨਗਰੂਆ [੧੩]ਆਖਾੜਾ; [੧੪]ਮੰਡਲੀਕ, ਬੋਲ ਬੋਲਹਿ [੧੫]ਕਾਛੇ ॥ ਚਉਰ ਢੂਲ; ਜਾਂ-ਚੈ ਹੈ ਪਵਣੁ ॥ [੧੬]ਅੰਡ [੧੭]ਟੂਕ; ਜਾਚੈ [੧੮]ਭਸਮਤੀ ॥ ਜਾਚੈ ਘਰਿ [੧੯]ਕੂਰਮਾ [੨੦]ਪਾਲੁ; [੨੧]ਸਹਸ੍ਰ ਫਨੀ, [੨੨]ਬਾਸਕੁ ਸੇਜਵਾਲੂਆ ॥ ਅਠਾਰਹ ਭਾਰ
			੧ ਘੁਮਿਆਰ । ੨ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਕੱਦਾਂ ਰੂਪੀ ਡੋਲਾਂ ਨੂੰ ਬਣੌਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਪੂਰਨ, ਸਾਰਾ । ੪ ਸ਼ਿਵ ਜੀ । ੫ ਮਸਤ੍ਹਾਨਾਂ । ੬ ਸਾਰ ਰੂਪ ਸਿਧਾਂਤ ਖੈ=ਅਕਾਸ਼ ਵਤ ਜੋ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਹਰੀ ਸਰੀਖਾ ਗਿਆਨ ਸ਼ਿਵਜੀ ਭੀ ਭਾਖਦੇ ਹਨ । ੭ ਚੋਬਦਾਰ । ੮ ਪਰਲੋ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । ੯ ਦਾਸ, ਦਫਤਰੀ । ੧੦ ਸਜਦੇ ਹਨ । ੧੧ ਬਹੁਰੂਪੀਏ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਆਦਿਕ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਾ ਬਹੁ-ਰੂਪੀਆ=ਬਟਰੂਪੀਆ।੧੨ਅਨੁ=ਨਿਰੰਤਰ ਗਰੂਆ= ਭਾਰੀ । ੧੩ ਸਭਾ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ । ੧੪ ਰਾਜੇ । ੧੫ ਸੁੰਦਰ । ੧੬ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦਾ । ੧੭ ਟੁਕੜਾ ਭਾਰਤਵਰਸ਼ । ੧੮ ਚੁੱਲਾ । ੧੯ ਕੱਛ ਅਵਤਾਰ । ੨੦ ਪਲੰਘ । ੨੧ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਸੇਜਾ ਹੈ । ੨੨ ਬਾਸ਼ਕ ਨਾਗ ਸੇਜ ਬੰਦ ਹੈ ।

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੯੨	੧੧	੧	ਬਨਾਸਪਤੀ, ਮਾਲਣੀ; ਛਿਨਵੈ ਕਰੋੜੀ ਮੇਘ ਮਾਲਾ, ਪਾਣੀ [੧]ਹਾਰੀਆ ॥ ਨਖ [੨]ਪ੍ਰਸੇਵ; ਜਾਚੈ ਸੁਰਸਰੀ ॥ ਸਪਤ ਸਮੁੰਦ; ਜਾਂਚੈ [੩]ਘੜ ਬਲੀ ॥ ਜਾਂਚੈ ਘਰਿ ਨਿਕਟ ਵਰਤੀ, ਅਰਜਨੁ ਧ੍ਰੂ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ; ਅੰਬਰੀਕੁ ਨਾਰਦੁ [੪]ਨੇਜੈ; ਸਿਧ ਬੁਧ ਗਣ ਗੰਧਰਬ; [੫]ਬਾਨਵੇ [੬]ਹੇਲਾ ॥
	੧੯	੨	[੭]ਆਲਾਵੰਤੀ, ਇਹੁ [੮]ਭ੍ਰਮੁ 'ਜੋਹੈ' ਮੁਝ ਊਪਰ ਸਭ [੯]ਕੋਪਿਲਾ ॥ (੨) ਜੋ ਹੈ
	੧੭	੨	ਮੂਏ ਹੂਏ, ਜਉ ਮੁਕਤਿ ਦੇਹੁ ਗੇ; ਮੁਕਤਿ ਨ ਜਾਨੈ, [੧੦]ਕੋਇਲਾ ॥ ਏ ਪੰਡੀਆ, ਮੋਕਉ [੧੧]ਢੇਢ ਕਹਤ, ਤੇਰੀ [੧੨]ਪੈਜ [੧੩]ਪਿਛੰਉਡੀ, ਹੋਇਲਾ ॥ ਮਲਾਰ ਬਾਣੀ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕੀ
੧੨੯੩	੨	੧	[੧੪]ਨਾਗਰ ਜਨਾਂ; ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ, [੧੫]ਬਿਖਿਆਤ ਚੰਮਾਰੰ ॥ ਰਿਦੈ ਰਾਮ; ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਨ ਸਾਰੰ ॥

---

੧ ਝਿਊਰੀਆਂ । ੨ ਮੁੜ੍ਹਕਾ । ੩ ਘੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਂ ਘੜੇਸਨੀ । ੪ ਨੇਜ਼ਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਜਾਂ ਨੇਜ਼ਾ ਭਗਤ । ੫ ਬਵੰਜਾ ਬੀਰ । ੬ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਹੈ । ੭ ਆਲ਼ਾ=ਘਰ ਮੰਦਰ ਵਾਲੇ ਪੰਡੇ । ੮ ਭਰਮ ਕਰ ਕੇ ਤਾੜਦੇ ਹਨ । ੯ ਕਰੋਧ । ੧੦ ਕੋਈ ਭੀ । ੧੧ ਨੀਚ ਸ਼ੂਦਰ । ੧੨ ਵਡਿਆਈ ਪ੍ਰਤਗਿਆ । ੧੩ ਪਿਛੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਭਾਵ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ । ੧੪ ਗੁਜਰਾਤੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਂਸ਼ੀ ਦੇ ਜਨੇ । ੧੫ ਪ੍ਰਗਟ ।

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੯੩	੩	੧	ਸੁਰਸਰੀ ਸਲਲ, [1]ਕ੍ਰਿਤ ਬਾਰੁਨੀ ਰੇ;
			ਸੰਤ ਜਨ, ਕਰਤ ਨਹੀ ਪਾਨੰ ॥
			ਸੁਰਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ, [2]ਨਤ ਅਵਰ ਜਲ ਰੇ;
			ਸੁਰਸਰੀ ਮਿਲਤ, ਨਹਿ ਹੋਇ [3]ਆਨੰ ॥
			ਤਰ ਤਾਰਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ ਰੇ;
			ਜੈਸੇ 'ਕਾਗਰਾ' ਕਰਤ ਬੀਚਾਰੰ ॥
			ਭਗਤਿ ਭਾਗਉਤੁ ਲਿਖੀਐ ਤਿਹ ਊਪਰੇ;
			ਪੂਜੀਐ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੰ ॥
			ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ [4]ਕੁਟ [5]ਬਾਂਢਲਾ, [6]ਢੋਰ ਢੋਵੰਤਾ;
			ਨਿਤਹਿ ਬਾਨਾਰਸੀ, ਆਸ ਪਾਸਾ ॥
	੭	੨	ਹਰਿ ਜਪਤ ਤੇਊ ਜਨਾਂ, [7]ਪਦਮ [8]ਕਵਲਾਸ ਪਤਿ;
			ਤਾਮ ਸਮ [9]ਤੁਲਿ, ਨਹੀ ਆਨ ਕੋਊ ॥
	੮	੨	ਜਾ ਕੈ ਭਾਗਵਤੁ ਲੇਖੀਐ, ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਪੇਖੀਐ;
			ਤਾਸ ਕੀ ਜਾਤਿ, [10]ਆਛੋਪ ਛੀਪਾ ॥
			[11]ਬਿਆਸ ਮਹਿ ਲੇਖੀਐ, ਸਨਕ ਮਹਿ ਪੇਖੀਐ;
			ਨਾਮ ਕੀ [12]ਨਾਮਨਾ, ਸਪਤ ਦੀਪਾ ॥

---

੧ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸ਼ਰਾਬ। ੨ ਗੰਦਾ ਨਾਲਾ। ੩ ਹੋਰ। ੪ ਚੰਮ ਨੂੰ ਕੁਟਣ ਵਾਲੀ । ੫ ਵੱਢਣ ਵਾਲੀ। ੬ ਮੁਰਦਾਰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ। ੭ ਬ੍ਰਹਮਾ। ੮ ਕੈਲਾਸ਼ ਦਾ ਪਤੀ ਸ਼ਿਵਜੀ । ੯ ਵਿਚਾਰੋ,ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ੧੦ ਨਾ ਛੁਹਣ ਵਾਲੀ। ੧੧ ਮਛੋਦਰੀ ਤੋਂ ਜੰਮਿਆਂ ਸੀ। ੧੨ ਮਹਿਮਾਂ।

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੯੩	੧੦	੨	ਜਾ ਕੈ [੧]ਈਦਿ [੨]ਬਕਰੀਦਿ, ਕੁਲ ਗਊ ਰੇ [੩]ਬਧੁ ਕਰਹਿ;
			ਮਾਨੀਅਹਿ, [੪]ਸੇਖ [੫]ਸਹੀਦ ਪੀਰਾ ॥
			ਜਾ ਕੈ [੬]ਬਾਪ ਵੈਸੀ ਕਰੀ, [੭]ਪੂਤ ਐਸੀ ਸਰੀ;
			ਤਿਹੂ ਰੇ ਲੋਕ, ਪਰਸਿਧ ਕਬੀਰਾ ॥
			ਜਾ ਕੇ ਕੁਟੰਬ ਕੇ [੮]ਢੇਢ, ਸਭ [੯]ਢੋਰ ਢੋਵੰਤ ਫਿਰਹਿ;
			ਅਜਹੁ ਬੰਨਾਰਸੀ, ਆਸ ਪਾਸਾ ॥
			ਆਚਾਰ ਸਹਿਤ, ਬਿਪ੍ਰ ਕਰਹਿ ਡੰਡਉਤਿ;
			ਤਿਨ [੧੦]ਤਨੈ ਰਵਿਦਾਸ, ਦਾਸਾਨ ਦਾਸਾ ॥
	੧੭	੩	ਛੂਠੈ [੧੧]ਬਨਜਿ; ਉਠਿ ਹੀ ਗਈ, [੧੨]ਹਾਟਿਓ ॥

੧ ਰੋਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਵਾਲਾ ਦਿਨ। ੨ ਮੱਕੇ ਦੇ ਹੱਜ ਵਾਲਾ ਦਿਨ। ੩ ਮਾਰਨਾ ਕਰੇ। ੪ ਬ੍ਰਿਧ ਜ਼ਾਤੀ ਵਾਲੇ। ੫ ਹਸਨ ਹੁਸੈਨ ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ੬ ਕਬੀਰ ਦੇ ਬਾਪ ਨੂਰ ਅਲੀ ਨੇ ਕਬੀਰ ਦੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਗਊ ਕਤਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀ ਸੀ। ੭ ਪੁਤਰ ਕਬੀਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਜੋ ਗਊ ਕਤਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦਾ। ਗਊ ਕਤਲ ਕਰਨੀ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾਈ ਸੀ। ੮ ਨੀਚ। ੯ ਮੁਰਦੇ ਪਸ਼ੂ। ੧੦ ਪੁਤਰ। ੧੧ ਵਪਾਰ। ੧੨ ਹੱਟੀ, ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਰੂਪੀ।

ਰਾਗੁ ਕਾਨੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਰਾਗੁ ਕਾਨੜਾ ਚਉਪਦੇ ਮਹਲਾ ੪ ਘਰੁ ੧
੧੨੯੪	੮	੧	ਹਉਮੈ [੧]ਦੁਰਤੁ, ਗਇਆ ਸਭੁ ਨੀਕਰਿ;
			ਜਿਉ ਸਾਬੁਨਿ, ਕਾਪਰੁ ਕਰਿਆ ॥
	੫	੧	ਧਨੁ ਧਨੁ ਸਾਧ, ਜਿਨ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਨਿਆ;
			ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਪਤਿਤ ਉਧਰਿਆ ॥
			('ਉਧੱਰਿਆ' ਬੋਲੋ)
	੧੧	੨	ਹਮ [੨]ਅਚਿਤ [੩]ਅਚੇਤ, ਨ ਜਾਨਹਿ ਗਤਿ ਮਿਤਿ;
			ਗੁਰਿ ਕੀਏ, [੪]ਸੁਚਿਤ [੫]ਚਿਤੇਨ ॥
			ਪ੍ਰਭਿ ਦੀਨ ਦਇਆਲਿ, ਕੀਓ [੬]ਅੰਗੀਕ੍ਰਿਤੁ;
			ਮਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪੇਨ ॥
੧੨੯੫	੧੨	੪	ਨਾਨਾ ਰੂਪ, ਰੰਗ ਹਰਿ ਕੇਰੇ;
			ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਾਮੁ ਰਵਿਓ, [੭]ਗੁਪਲਾਕ ॥
	੧੪	੪	ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ ਜਨਾ ਮਹਿ, ਹਰਿ ਹਰਿ;
			ਤੇ ਜਨ ਊਤਮ, ਜਨਕ ਜਨਾਕ ॥
			ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਹਰਿ ਮਿਲਿਆ;
			ਜੈਸੇ ਗਊ, ਦੇਖਿ ਬਛਰਾਕ ॥
	੧੫	੪	ਤਿਨ੍ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਬਾਸੁ, ਬਸਾਨੀ;
			ਛੂਟਿ ਗਈ, [੮]ਮੁਸਕੀ [੯]ਮੁਸਕਾਕ ॥

੧ ਪਾਪ। ੨ ਜੜ੍ਹ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ੩ ਭੁਲੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ੪ ਸਾਵਧਾਨ। ੫ ਚੇਤੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ੬ ਅੰਗੀਕਾਰ, ਪੱਖ ਗ੍ਰਹਿਣ। ੭ ਗੋਪਾਲ, ਇਕ ਗੁਪਤ। ੮ ਮੁਸ਼ਕੀ ਹੋਈ, ਫੈਲੀ ਹੋਈ। ੯ ਮਾਇਆ ਦੀ ਬਦਬੂ।

ਰਾਗੁ ਕਾਨੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੯੫	੧੭	੫	ਹਰਿ ਹਰਿ ਵਸਤੁ, ਮਾਇਆ ਗੜਿ੍ [1]ਵੇੜ੍ਹੀ; ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ, ਲੀਓ ਗੜੁ੍ ਜੀਤਿ ॥
੧੨੯੬	੫	੬	ਘੂਮਨ ਘੇਰ ਪਰੇ, ਬਿਖੁ ਬਿਖਿਆ; ਸਤਿਗੁਰ ਕਾਢਿ ਲੀਏ, ਦੇ ਹਾਥ॥
	੧੩	੭	ਹਰਿ ਰਤਨ; ਜਵੇਹਰ ਲਾਲ ॥
	੧੪	੭	ਹਰਿ ਹੋ; ਹੋ ਕਿਰਪਾਲ ॥ ਤੁਮਰੇ ਗੁਨ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ; ਏਕ ਜੀਹ, ਕਿਆ ਕਥੈ ਬਿਚਾਰੀ; ਰਾਮ ਰਾਮ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਲਾਲ ॥
	੧੫	੭	ਹਮਰੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰਾਨ ਸਖਾ, ਸੁਆਮੀ ਹਰਿ ਮੀਤਾ; ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਤਨਿ [2]ਜੀਹ, ਹਰਿ ਹਰੇ ਹਰੇ; ਰਾਮ ਨਾਮ, ਧਨੁ ਮਾਲ ॥ ਜਾ ਕੋ ਭਾਗੁ, ਤਿਨਿ ਲੀਓ ਰੀ ਸੁਹਾਗੁ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ ਹਰੈ, ਗੁਨ ਗਾਵੈ ਗੁਰਮਤਿ; ਹਉ ਬਲਿ ਬਲੇ, ਹਉ ਬਲਿ ਬਲੇ; ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜਪਿ, ਭਈ ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ ॥ (ਬਿਸ੍ਰਾਮ 'ਭਈ' ਤੇ ਭੀ ਠੀਕ ਹੈ)
	੧੯	੮	ਹਰਿ ਹੋ; ਹੋ [3]ਕਿਰਪੀਸ ॥
੧੨੯੭	੧	੮	ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਸੁਆਮੀ, ਹਮ ਲਾਇ ਹਰਿ ਸੇਵਾ; ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਪੇ, ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਪੇ; ਜਪਿ ਜਾਪਉ ਜਗਦੀਸ ॥

---

੧ ਬੱਝੀ ਹੋਈ । ੨ ਜ਼ਬਾਨ ।
੩ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਈਸ਼ਰ ।

ਰਾਗੁ ਕਾਨੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੯੭	੨	੮	ਤੁਮਰੇ ਜਨ ਰਾਮੁ ਜਪਹਿ, ਤੇ ਊਤਮ; ਤਿਨ ਕਉ ਹਉ ਘੁਮਿ ਘੁਮੇ, ਘੁਮਿ ਘੁਮਿ ਜੀਸ ॥
	੪	੯	ਜਿਸੁ ਰੂਪ ਨ ਰੇਖ; ਵਡਾਮ ॥
	੫	੯	ਜਿਤੁ ਗ੍ਰਿਹਿ ਮੰਦਰਿ ਹਰਿ ਹੋਤੁ ਜਾਸੁ; ਤਿਤੁ ਘਰਿ ਆਨਦੋ ਆਨੰਦੁ, ਭਜੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਾਮ ॥
	੬	੯	ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਨ ਗਾਵਹੁ, ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਮ; ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰਾ; ਸੁਖੁ ਹੋਤੁ, ਹਰਿ ਹਰੇ ਹਰਿ ਹਰੇ; ਹਰੇ ਭਜੁ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਾਮ ॥
	੭	੯	ਸਭ ਸਿਸਟਿ ਧਾਰ, ਹਰਿ ਤੁਮ ਕਿਰਪਾਲ; ਕਰਤਾ, ਸਭੁ ਤੂ ਤੂ ਤੂ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਾਮ ॥
	੮	੯	ਜਨ ਨਾਨਕੋ ਸਰਣਾਗਤੀ, ਦੇਹੁ ਗੁਰਮਤੀ; ਭਜੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਾਮ॥
	੯	੧੦	ਭਜੁ ਹਰਿ ਰਸੁ; ਰਸ ਹਰਿ ਗਾਟ ॥ ਹਰਿ ਹੋ; ਹੋ ਲਿਖੇ ਲਿਲਾਟ ॥
	੧੦	੧੦	ਖਟ ਕਰਮ ਕਿਰਿਆ ਕਰਿ, ਬਹੁ ਬਹੁ ਬਿਸਥਾਰ; ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਜੋਗੀਆ, ਕਰਿ ਜਟ ਜਟਾ ਜਟ ਜਾਟ ॥
	੧੧	੧੦	ਕਰਿ ਭੇਖ ਨ ਪਾਈਐ, ਹਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਜੋਗੁ ਹਰਿ ਪਾਈਐ; ਸਤ ਸੰਗਤੀ, ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਗੁਰ ਸੰਤ ਜਨਾ; ਖੋਲਿ ਖੋਲਿ ਕਪਾਟ ॥

ਰਾਗੁ ਕਾਨੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੯੭	੧੨	੧੦	ਤੂ ਅਪਰੰਪਰੁ ਸੁਆਮੀ, ਅਤਿ ਅਗਾਹੁ; ਤੂ ਭਰਪੁਰਿ ਰਹਿਆ ਜਲ ਥਲੇ; ਹਰਿ ਇਕੁ ਏਕੋ, ਇਕ ਏਕੈ ਹਰਿ ਥਾਟ ॥
	੧੩	੧੦	ਤੂ ਜਾਣਹਿ ਸਭ ਬਿਧਿ ਬੂਝਹਿ ਆਪੇ; ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭ; ਘਟਿ ਘਟੇ ਘਟਿ ਘਟੇ, ਘਟਿ ਹਰਿ ਘਾਟ ॥
	੧੫	੧੧	ਬਿਖੁ ਮਾਇਆ ਸੰਚਿ, ਬਹੁ ਚਿਤੈ ਬਿਕਾਰ; ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਹਰਿ ਭਜੁ, ਸੰਤ ਸੰਤ ਸੰਗਤੀ; ਮਿਲਿ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਾਧੋ ॥ ਜਿਉ ਛੁਹਿ ਪਾਰਸ, ਮਨੂਰ ਭਏ ਕੰਚਨ; ਤਿਉ ਪਤਿਤ ਜਨ, ਮਿਲਿ ਸੰਗਤੀ ਸੁਧ ਹੋਵਤ; ਗੁਰਮਤੀ, ਸੁਧ [1]ਹਾਧੋ ॥
	੧੮	੧੧	ਜਿਉ ਕਾਸਟ ਸੰਗਿ ਲੋਹਾ ਬਹੁ ਤਰਤਾ, ਤਿਉ ਪਾਪੀ ਸੰਗਿ ਤਰੇ ਸਾਧ ਸਾਧ ਸੰਗਤੀ; ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਸਾਧੋ ॥ ਚਾਰਿ ਬਰਨ, ਚਾਰਿ ਆਸ੍ਰਮ ਹੈ; ਕੋਈ ਮਿਲੈ, ਗੁਰੂ ਗੁਰ ਨਾਨਕ; ਸੋ ਆਪਿ ਤਰੈ, ਕੁਲ ਸਗਲ ਤਰਾਧੋ ॥
੧੨੯੮	੨	੧੨	ਤੇਰੇ ਜਨ ਧਿਆਵਹਿ, ਇਕ ਮਨਿ ਇਕ ਚਿਤ; ਤੇ ਸਾਧੂ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ, ਜਪਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨ ॥

[1] ਹੈ, ਹੋਇਆ ।

ਰਾਗੁ ਕਾਨੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੨੯੮	੩	੧੨	ਉਸਤਤਿ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੀਆ, ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਸਾਧ ਜਨਾ; ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ॥ ਜਿਨ ਕੈ ਹਿਰਦੈ ਤੂ ਸੁਆਮੀ, ਤੇ ਸੁਖ ਫਲ ਪਾਵਹਿ; ਤੇ ਤਰੇ ਭਵ ਸਿੰਧੁ, ਤੇ ਭਗਤ ਹਰਿ ਜਾਨ॥
	੪	੧੨	ਤਿਨ ਸੇਵਾ ਹਮ ਲਾਇ ਹਰੇ ਹਮ ਲਾਇ ਹਰੇ; ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੇ ਹਰਿ, ਤੂ ਤੂ ਤੂ ਤੂ ਤੂ ਭਗਵਾਨ॥
	੭	੧	ਗਾਈਐ ਗੁਣ; ਗੋਪਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਿ॥
	੯	੧	ਜਾਕਉ; ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਪਨਾ ਰਾਖੈ॥
			ਕਾਨੜਾ ਮਹਲਾ ੫
੧੨੯੯	੬	੫	ਅਨਿਕ ਸ੍ਵਾਂਗ ਕਾਛੇ; ਭੇਖਧਾਰੀ॥
	੮	੬	ਮਨਹਿ ਪ੍ਰਗਾਸੁ, ਪੇਖਿ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸੋਭਾ; [1]ਜਤ ਕਤ ਪੇਖਉ, [2]ਆਹਿਓ॥
	੧੭	੯	ਠਾਕੁਰ; ਜੀਉ ਤੁਹਾਰੋ ਪਰਨਾ॥
੧੩੦੦	੨	੧੦	ਸੁਪਨ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨੀ, ਪੇਖੀ ਸੁਪਨਾ; ਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ॥
	੮	੧੧	ਤਾਪ ਸੰਤਾਪ ਮਿਟੇ, ਨਾਨਕ; ਬਾਹੁੜਿ, ਕਾਲੁ ਨ ਖਾਇਆ॥
	੧੭	੧੪	ਸਾਧੂ; ਹਰਿ ਹਰੇ ਗੁਨ ਗਾਇ॥
੧੩੦੧	੨	੧੫	ਗੁਣ [3]ਰਮੰਤ, ਦੂਖ ਨਾਸਹਿ; ਰਿਦ [4]ਭਇਅੰਤ, ਸਾਂਤਿ॥

---

੧ ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ। ੨ ਚਾਹ ਕੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ।
੩ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ। ੪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਰਾਗੁ ਕਾਨੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੦੧	੯	੧੬	ਉਧਰੇ ਹਰਿ ਸਿਮਰਿ; ਰਤਨਾਗਰ ॥
	੧੫	੧੯	ਤੂ ਸਮਰਥੁ ਸਰਨਿ ਜੋਗੁ ਤੂ; ਰਾਖਹਿ ਅਪਨੀ ਕਲ ਧਾਰਿ ॥
੧੩੦੨	੩	੨੧	ਨ ਜਾਨੀ ਸੰਤਨ; ਪ੍ਰਭ ਬਿਨੁ ਆਨ ॥
	੫	੨੧	ਕਰਤ ਰਹੇ [1]ਕ੍ਰਤਗ੍ਯ ਕਰੁਣਾਮੈ; ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗਿ੍ਆਨ ॥
	੧੦	੨੩	ਹੀਏ ਕੋ ਪ੍ਰੀਤਮੁ; ਬਿਸਰਿ ਨ ਜਾਇ ॥
	੧੨	੨੩	ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਏਕੈ ਜਾਲੀ; ਤਾ ਕੀ ਗੰਠਿ, ਨਹੀ ਛੋਰਾਇ ॥ ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ, ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਆਇਓ; ਸੰਤਨ ਹੀ, ਸਰਨਾਇ ॥
੧੩੦੩	੩	੨੬	ਬਿਖੈ ਦਲੁ; ਸੰਤਨਿ ਤੁਮ੍ਰੈ ਗਾਹਿਓ ॥
	੫	੨੬	ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਰੰਗ ਰੂਪ ਰਸ; ਨਾਮੁ ਨਾਨਕ ਲੈ ਲਾਹਿਓ ॥
	੧੧	੨੯	ਮੇਰੇ ਮਨ; ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਪ੍ਰਭ ਪਰਸਨ ॥ (ਪਰਸਨ, ਦਰਸਨ, ਹਰਸਨ, ਸਰਸਨ, ਕਰਸਨ, ਮਰਸਨ, ਸਾਰੇ ਪਾਠ ਇਕੱਠੇ ਹਨ)
	੧੩	੨੯	ਕਰਨਨਿ ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ, ਜਸੁ ਪ੍ਰੀਤਮ; ਕਲਮਲ ਦੋਖ, ਸਗਲ ਮਲ [2]ਹਰਸਨ ॥

੧ ਕਰਤੱਬਾਂ ਦਾ ਗਿਆਤਾ ।

੨ ਮੇਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਰਾਗੁ ਕਾਨੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੦੩	੧੬	੩੦	[1]ਕੂਹਕਤ [2]ਕਪਟ [3]ਖਪਟ, [4]ਖਲ ਗਰਜਤ; [5]ਮਰਜਤ [6]ਮੀਚੁ, ਅਨਿਕ ਬਰੀਆ ॥ [7]ਅਹੰ ਮਤ [8]ਅਨ ਰਤ, ਕੁਮਿਤ ਹਿਤ; ਪ੍ਰੀਤਮ ਪੇਖਤ, ਭ੍ਰਮਤ ਲਾਖ ਗਰੀਆ ॥ ਅਨਿਤ ਬਿਉਹਾਰ, ਅਚਾਰ ਬਿਧਿ ਹੀਨਤ; [9]ਮਮ [10]ਮਦ [11]ਮਾਤ, ਕੋੱਪ ਜਰੀਆ ॥ (ਅਨਿ-ਤ ਬੋਲੋ) ਕਰੁਣ ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਗੁੋਪਾਲ ਦੀਨ ਬੰਧੁ; ਨਾਨਕ ਉਧਰੁ, ਸਰਨਿ ਪਰੀਆ ॥
੧੩੦੪	੧	੩੧	ਬਿਖੈ ਰਸ ਸਿਉ, [12]ਆਸਕਤ ਮੂੜੇ; ਕਾਹੇ ਸੁਖ ਮਾਨਿ ॥ (ਆਸੱਕਤ ਬੋਲੋ)
	੪	੩੨	ਰਾਜ ਧਨੁ, ਪਰਵਾਰੁ ਮੇਰੈ; ਸਰਬਸੋ ਗੋਬਿੰਦ ॥
	੫	੩੨	ਸਾਧ [13]ਸੰਗਮਿ ਲਾਭੁ ਪਾਇਓ; ਨਾਨਕ, ਫਿਰਿ ਨ ਮਰੰਦ ॥
	੭	੩੩	ਪ੍ਰਭ ਪੂਜਹੋ; ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਿ ॥ (ਪੂਜ-ਹੋ ਬੋਲੋ)
	੮	੩੩	ਜਗੁ ਜੀਤੋ ਹੋ; ਹੋ ਕਿਰਪਾਧਿ ॥

---

੧ ਕੂਕਦੇ ਹਨ। ੨ ਛਲ ਆਦਿਕ। ੩ ਖਪੌਣ ਵਾਲੇ ਕਾਮਾਦਿਕ। ੪ ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ। ੫ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ੬ ਮੌਤ। ੭ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ੮ ਦ੍ਵੈਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੯ ਮਮਤਾ। ੧੦ ਹੰਕਾਰ। ੧੧ ਮਸਤ, ਕਮਲਾ। ੧੨ ਮੋਹਤ, ਮੋਹ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ। ੧੩ ਇਕੱਤ੍ਰਤਾ ਕਰ ਕੇ।

ਰਾਗੁ ਕਾਨੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੦੪	੧੫	੩੪	ਹਰਿ ਰੰਗ ਰੰਗ; ਰੰਗ [1]ਅਨੂਪੇਰੈ ॥
	੧੯	੩੪	ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਕੋ ਨਾਮੁ; ਅੰਤਿ [2]ਪੁਕਰੋਰੈ ॥
	੧੯	੩੪	ਕਵਨ ਕਹਾਂ ਹਉ; ਗੁਨ ਪ੍ਰਿਅ ਤੇਰੈ ॥
੧੩੦੫	੮	੩੬	ਸੋ ਮੁਕਤੁ ਨਾਨਕ; ਜਿਸੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਚੰਗਾ ॥
	੧੧	੩੭	ਪੰਚ ਭਾਗੇ ਚੋਰ, ਸਹਜੇ ਸੁਖੈਨੋ, ਹਰੇ ਗੁਨ ਗਾਵਤੀ ਗਾਵਤੀ, ਗਾਵਤੀ ਦਰਸ ਪਿਆਰਿ ॥
	੧੪	੩੭	ਪ੍ਰਭ ਥਾਨੁ ਤੇਰੋ [3]ਕੇਹਰੋ; ਜ਼ਿਤੁ, ਜੰਤਨ ਕਰਿ ਬੀਚਾਰੁ ॥
	੧੯	੩੮	ਹਰਿ ਸੰਤ ਮੰਤ; ਗੁਪਾਲ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ॥
੧੩੦੬	੧	੩੯	ਪ੍ਰਭ ਕਹਨ [4]ਮਲਨ [5]ਦਹਨ, [6]ਲਹਨ ਗੁਰ ਮਿਲੇ; ਆਨ ਨਹੀ ਉਪਾਉ ॥ [7]ਤਟਨ [8]ਖਟਨ, ਜਟਨ ਹੋਮਨ; ਨਾਹੀ [9]ਡੰਡ ਧਾਰ ਸੁਆਉ ॥ ਜਤਨ ਭਾਂਤਨ ਤਪਨ ਭ੍ਰਮਨ, ਅਨਿਕ ਕਥਨ ਕਥਤੇ; ਨਹੀ, ਥਾਹ ਪਾਈ ਠਾਉ ॥ ਸੋਧਿ, ਸਗਰ ਸੋਧਨਾ; ਸੁਖੁ ਨਾਨਕਾ, ਭਜੁ ਨਾਉ ॥
	੧੪	੪੨	ਸੁਖੁ ਪ੍ਰਿਅ ਸੁਹਾਗ; [10]ਪਲਕ [11]ਰਾਤ ॥

---

੧ ਅਨੂਪ=ਉਪਮਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ੨ ਪਕੜਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਕਿਹੜਾ ਹੈ। ੪ ਪਾਪ। ੫ ਸੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੬ ਭਾਗਾਂ ਕਰਕੇ। ੭ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ। ੮ ਛੇ ਕਰਮ ਸੰਧਿਆ ਆਦਿ। ੯ ਤ੍ਰਿਡੰਡੀ, ਸੋਟਾ, ਲੋਟਾ, ਲੰਗੋਟਾ ਆਦਿ। ੧੦ ਛਿਨ ਮਾਤ੍ਰ। ੧੧ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪੀ ਰਾਤ।

ਰਾਗੁ ਕਾਨੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੦੬	੧੪	੪੨	ਕਨਿਕ ਮੰਦਰ, [1]ਪਾਟ ਸੇਜ ਸਖੀ; ਮੋਹਿ, ਨਾਹਿ ਇਨ ਸਿਉ [2]ਤਾਤ ॥
	੧੬	੪੨	ਰੂਖੋ ਭੋਜਨੁ ਭੂਮਿ ਸੈਨ ਸਖੀ; ਪ੍ਰਿਅ ਸੰਗਿ ਸੂਖਿ ਬਿਹਾਤ ॥
	੧੯	੪੩	ਗਾਇਓ ਰੀ, ਗਾਇਓ; ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ ਗੁਨੀ ਗਹੇਰੋ ॥
੧੩੦੭	੧	੪੪	ਜੋ ਸੰਤ ਬੇਦ ਕਹਤ, ਪੰਥ ਗਾਖਰੋ; ਮੋਹ ਮਗਨ, ਅਹੰ ਤਾਪ ॥
	੨	੪੪	ਜੋ ਰਾਤੇ ਮਾਤੇ, ਸੰਗਿ ਬਪੁਰੀ; ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਸੰਤਾਪ ॥
	੫	੪੫	ਮਾਨ ਮੋਹੀ ਪੰਚ ਦੋਹੀ, ਉਰਝਿ ਨਿਕਟਿ ਬਸਿਓ; [3]ਤਾਕੀ ਸਰਨਿ ਸਾਧੂਆ, ਦੂਤ ਸੰਗੁ ਨਿਵਾਰਿ ॥
	੧੪	੪੭	ਕਹਨਿ ਭਵਨਿ, ਨਾਹੀ ਪਾਇਓ ਪਾਇਓ; ਅਨਿਕ ਉਕਤਿ ਚਤੁਰਾਈ ॥
	੧੫	੪੭	ਜਤਨ ਜਤਨ, ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਰੇ; ਤਉ ਮਿਲਿਓ, ਜਉ ਕਿਰਪਾਈ ॥
	੧੮	੪੯	ਪ੍ਰਾਨ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਰਬਸੋੁ; ਹਰਿ ਗੁਨ ਨਿਧੇ, ਸੁਖ ਮੋਰ ॥
੧੩੦੮	੪	੫੦	ਕਰਤ ਕਰਤ; ਚਰਚ ਚਰਚ [4]ਚਰਚਰੀ ॥ ਜੋਗ ਧਿਆਨ, ਭੇਖ ਗਿਆਨ; ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ, ਧਰਤ ਧਰਤ 'ਧਰ' [5]ਚਰੀ ॥

---

੧ ਸੇਜ ਰੇਸ਼ਮ ਜਾਂ ਤਖਤ । ੨ ਇੱਛਾ । ੩ ਤੱਕੀ ਹੈ । ੪ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਕੇ ਚਰਚਾ ਹੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ੫ ਧਰਤੀ ਤੇ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ ।

ਰਾਗੁ ਕਾਨੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੦੮	੫	੫੦	ਅਹੰ ਅਹੰ, ਅਹੈ ਅਵਰ; ਮੂੜ ਮੂੜ ਮੂੜ ਬਵਰਈ ॥ ਜਤਿ ਜਾਤ, ਜਾਤ ਜਾਤ, ਸਦਾ ਸਦਾ: ਸਦਾ ਸਦਾ, ਕਾਲ [1]ਹਈ ॥ ਮਾਨੁ ਮਾਨੁ, ਮਾਨੁ ਤਿਆਗਿ; ਮਿਰਤੁ ਮਿਰਤੁ, ਨਿਕਟਿ ਨਿਕਟਿ, ਸਦਾ [2]ਹਈ ॥ ਹਰੇ ਹਰੇ ਹਰੇ ਭਾਜੁ, ਕਹਤੁ ਨਾਨਕੁ, ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਮੂੜ; ਬਿਨੁ ਭਜਨ ਭਜਨ ਭਜਨ; [3]ਅਹਿਲਾ ਜਨਮੁ ਗਈ ॥
			ਕਾਨੜਾ ਅਸਟਪਦੀਆ ਮਹਲਾ ੪
੧੩੦੯	੩	੨	ਜਪਿ ਮਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ; ਤਰਾਵੈਗੋ ॥ ਆਤਮ ਘਾਤੀ, ਨਵਤਨੁ, ਅਕਲਿਗਤਿ, ਧਰਣੀਧਰ, ਆਵਾ ਗਉਣ, ਸੂਤਧਾਰੀ, ਲਿਖਿ ਛਡਾ, ਮਨਿ ਚਿੰਦੀ, ਭਗਤਿ ਵਛਲ, ਗੁਣਕਾਰੀ, ਅਨਦਿਨੁ, ਚਿੰਤਾਮਨਿ, ਸੁਖ ਸਾਗਰ, ਮਨਿ ਮੁਖਿ ।
	੧੧	੨	ਬ੍ਰਹਮ ਕਮਲ ਪੁਤੁ, [4]ਮੀਨ ਬਿਆਸਾ; ਤਪੁ ਤਾਪਨ, ਪੂਜ ਕਰਾਵੈ-ਗੋ ॥
	੧੨	੨	ਜਾਤ [5]ਨਜਾਤਿ ਦੇਖਿ, ਮਤ ਭਰਮਹੁ; ਸੁਕ ਜਨਕ ਪਗੀਂ ਲਗਿ ਧਿਆਵੈ-ਗੋ ॥ [6]ਜੂਠਨ, [7]ਜੂਠਿ ਪਈ ਸਿਰ ਊਪਰਿ; ਖਿਨੁ ਮਨੂਆ, ਤਿਲੁ ਨ ਡੁਲਾਵੈ-ਗੋ ॥

੧ ਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ । ੨ ਹੈ । ੩ ਬਿਅਰਥ ਵਾ ਸੁੰਦਰ । ੪ ਮਛੋਦ੍ਰੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਬਿਆਸ । ੫ ਨੀਵੀਂ ਜ਼ਾਤ । ੬ ਰਸੋਈ ਦੀਆਂ । ੭ ਜੂਠੀਆਂ ਪੱਤਲਾਂ ।

ਰਾਗੁ ਕਾਨੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੧੦	੩	੩	ਸਾਸਨਿ ਸਾਸਿ, ਸਾਸਿ ਬਲੁ ਪਾਈ ਹੈ; ਨਿਹਸਾਸਨਿ, ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ-ਗੋ ॥
	੧੯	ਪ	ਚਲਤੌ ਚਲੈ ਚਲੈ ਦਹ ਦਹ ਦਿਸਿ;
੧੩੧੧	੪	ਪ	ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ, ਸਰਨਿ ਜਨ ਆਏ; ਗੁਰ [1]ਹਾਥੀ ਦੇ, ਨਿਕਲਾਵੈ-ਗੋ ॥
	੬	ਪ	ਹਉਮੈ ਕਹੈ, ਕਰਾਵੈ ਹਉਮੈ; ਪਾਪ ਕੋਇਲੇ, ਆਨਿ [2]ਜਮਾਵੈ-ਗੋ ॥
	੮	ਪ	ਖਾਇ ਖਰਚਿ, ਦੇਵਹਿ ਬਹੁਤੇਰਾ; ਹਰਿ ਦੇਦੇ, ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ-ਗੋ ॥
			ਕਾਨੜੇ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੪; ਮੂਸੇ ਕੀ ਵਾਰ ਕੀ ਧੁਨੀ
੧੩੧੨	੧੯	੧	ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹਰਿ; ਗੁਰਮਤਿ ਰਖੁ ਉਰ ਧਾਰਿ ॥
੧੩੧੩	੨	੧	ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿਦੁ ਗੋਵਿਦੁ ਹਰਿ; ਗੋਵਿਦੁ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨੁ ॥
	੯	੨	ਹਰਿ ਆਪੇ ਆਪਿ, ਦਇਆਲੁ ਹਰਿ; ਆਪੇ ਕਰੇ, ਸੁ ਹੋਇ ॥
	੧੪	੨	ਸਭਿ ਕਹਹੁ ਮੁਖਹੁ ਰਿਖੀਕੇਸੁ ਹਰੇ ਰਿਖੀਕੇਸੁ ਹਰੇ; ਜਿਤੁ ਪਾਵਹਿ ਸਭ ਫਲ ਫਲਨਾ ॥
	੧੭	੩	ਗੁਰਮੁਖਿ, ਕਮਲੁ ਵਿਗਸਿਆ; ਸਭੁ ਆਤਮ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਨੁ ॥ (ਵਿਗੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)

---

[1] ਕ੍ਰਿਪਾ ਰੂਪ ਹੱਥ, ਦਸਤ ਪੰਜਾ । [2] ਜਮਾਂ ਕਰੇਗਾ ।

ਰਾਗੁ ਕਾਨੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੧੪	੨	੩	ਤੂੰ ਥਾਨ ਥਨੰਤਰਿ, ਭਰਪੂਰੁ ਹਹਿ ਕਰਤੇ;
			ਸਭ ਤੇਰੀ ਬਣਤ ਬਣਾਵਣੀ ॥
	੧੪	੪	ਸਭ ਜੋਤਿ ਤੇਰੀ, ਜੋਤੀ ਵਿਚਿ ਕਰਤੇ;
			ਸਭੁ ਸਚੁ, ਤੇਰਾ ਪਾਸਾਰਾ ॥
			ਸਭਿ ਧਿਆਵਹਿ ਤੁਧੁ, ਸਫਲ ਸੇ ਗਾਵਹਿ;
			ਗੁਰਮਤੀ ਹਰਿ ਨਿਰੰਕਾਰਾ ॥
			ਸਭਿ [1]ਚਵਹੁ ਮੁਖਹੁ, ਜਗੰਨਾਥੁ ਜਗੰਨਾਥੁ ਜਗਜੀਵਨੋ;
			ਜਿਤੁ ਭਵਜਲ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਾ ॥
੧੩੧੫	੪	੫	ਜੋ ਧਿਆਵਹਿ ਹਰਿ, ਅਪਰੰਪਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ;
			ਹਰਿ ਧਿਆਇ, ਹਰੇ ਤੇ ਹੋਨਾ ॥
			ਤੁਮ ਜੈਸੇ ਹਰਿ ਪੁਰਖ ਜਾਨੇ, ਮਤਿ ਗੁਰਮਤਿ;
			ਮੁਖਿ ਵਡ ਵਡਭਾਗ [2]ਵਡੋਨਾ ॥
			ਸਭਿ ਧਿਆਵਹੁ ਆਦਿ ਸਤੇ, ਜੁਗਾਦਿ ਸਤੇ,
			ਪਰਤਖਿ ਸਤੇ, ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਤੇ;
			ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ, [3]ਦਸੋਨਾ ॥
	੧੫	੬	ਸਭਿ ਗਾਵਹੁ, ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦ ਹਰੇ, ਗੋਵਿੰਦ ਹਰੇ,
			ਗੋਵਿੰਦ ਹਰੇ; ਗੁਣ ਗਾਵਤ ਗੁਣੀ [4]ਸਮੋਲਾ ॥
	੧੯	੭	ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਵੇਸੁ ਹਰਿ ਏਕੋ;
			ਮਤਿ ਗੁਰਮਤਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਭਜਿਆ ॥
			(ਭੱਜਿਆ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)

---

੧ ਉਚਾਰੋ। ੨ ਵਡੇ ਤੋਂ ਵਡੇ। ੩ ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਦਾਸ ਸਦਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ੪ ਸਮਾਉਣਾ।

ਰਾਗੁ ਕਾਨੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੧੬	੭	੮	ਜਿਸੁ ਬੁਝਾਏ, ਆਪਿ ਬੁਝਾਇ ਦੇਇ; ਸੋਈ ਜਨੁ ਦਿਖਾ ॥
	੧੭	੯	ਸਭਿ ਕਹਹੁ ਮੁਖਹੁ ਨਰ ਨਰਹਰੇ, ਨਰ ਨਰਹਰੇ, ਨਰ ਨਰਹਰੇ; ਹਟਿ ਲਾਹਾ, ਹਰਿ ਭਗਤਿ [1]ਵਿਸੇਖਿਆ ॥
੧੩੧੭	੫	੧੦	ਕਿਉ ਪਾਈਐ ਕਿਉ ਦੇਖੀਐ; ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੁਘੜੁ ਸੁਜਾਣੀ ॥
	੧੪	੧੨	ਨਾਨਕ ਰੋਗ ਵਞਾਇ; ਮਿਲਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਧੂ ਸਜਨਾ ॥ ਮਨੁ ਤਨੁ, [2]ਤਾਮਿ [3]ਸਗਾਰਵਾ; ਜਾਂ ਦੇਖਾ, ਹਰਿ ਨੈਣੇ ॥ (੨) ਤਾਮਿਸ [4]ਗਾਰਵਾ ਨਾਨਕ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ, ਮੈ ਮਿਲੈ; ਹਉ ਜੀਵਾ [5]ਸਦੁ ਸੁਣੇ ॥ (ਸੱਦੂ ਬੋਲੋ)
੧੩੧੮	੫	੧੪	ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ, ਸਲਾਹਿ ਤੂ; [6]ਲੁਡਿ [7]ਲੁਡਿ, ਦਰਗਹਿ [8]ਵੰਞੁ ॥
	੬	੧੪	ਹਰਿ ਦਾਤੈ ਦਾਤਾਰਿ ਹਥੁ ਕਢਿਆ; ਮੀਹੁ ਵੁਠਾ ਸੈਸਾਰੇ ॥

---

੧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤਾ । ੨ ਤਦੋਂ । ੩ ਸਹਿਤ ਗੌਰਵਤਾ ਦੇ ਵਡਿਆਈ । ੪ ਤਮੋ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਲਣਾ ਵਾ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਸਹਿਤ । ੫ ਜਸ । ੬ ਬੇ-ਫਿਕਰ । ੭ ਅਨੰਦ ਹੋ ਕੇ । ੮ ਜਾਣਾ ਕਰ ।

ਰਾਗੁ ਕਾਨੜਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਰਾਗੁ ਕਾਨੜਾ; ਬਾਣੀ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀਉ ਕੀ
੧੩੧੮	੧੭	੧	ਜੈਸੇ [1]ਦਰਪਨ ਮਾਹਿ; ਬਦਨ [2]ਪਰਵਾਨੀ ॥
	੧੮	੧	ਬਸੈ ਘਟਾ ਘਟ; [3]ਲੀਪ ਨ [4]ਛੀਪੈ ॥
			('ਨੰਨਾ' [5]ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਕ ਹੈ)

ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਨ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਨ ਮਹਲਾ ੪
੧੩੧੯	੩	੧	ਰਾਮਾ; ਰਮ ਰਾਮੈ, ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
੧੩੨੦	੧	੩	ਮੇਰੇ ਮਨ; ਜਪੁ ਜਪਿ ਜਗੰਨਾਥੇ ॥
	੩	੩	ਰਸਨਾ ਏਕ, ਜਸੁ ਗਾਇ ਨ ਸਾਕੈ; ਬਹੁ ਕੀਜੈ, ਬਹੁ ਰਸੁਨਥੇ ॥
	੫	੩	ਕੋਈ ਮਾਰਗੁ ਪੰਥੁ ਬਤਾਵੈ, ਪ੍ਰਭ ਕਾ; ਕਹੁ ਤਿਨ੍ ਕਉ, ਕਿਆ ਦਿਨਥੇ ॥
			(ਨੋਟ–ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ 'ਥੱਥੇ' ਨਾਲ ਹੀ ਉਚਾਰਨੇ, ਅੱਡ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ)
	੮	੪	ਮੇਰੇ ਮਨ, ਜਪਿ ਹਰਿ ਗੁਨ; ਅਕਥ [6]ਸੁਨਥਈ ॥

---

੧ ਸ਼ੀਸ਼ਾ। ੨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨੀਕ, ਸਦ੍ਰਸ਼, ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਛਡ ਕੇ ਬਿੰਬੀ ਦੇਖਣਾ। ੩ ਲਿਪਾਇਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਾਪਾਂ ਕਰ ਕੇ। ੪ ਛਿਪਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਵਿਖੇਪ ਸਹਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ੫ ਜਿਵੇਂ ਦੇਹਲੀ=ਦਲੀਜ ਤੇ ਰਖਿਆ ਦੀਵਾ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਚਾਨਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ 'ਨ' ਅਗਲੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹੈ। ੬ ਜੋ ਅਕੱਥ ਸੁਣੀਦੇ ਹਨ।

ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਨੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੨੦	੧੦	੪	ਜਹ ਦਰਗਹਿ, ਪ੍ਰਭੁ ਲੇਖਾ ਮਾਗੈ; ਤਹ ਛੁਟੈ, ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਬਈ ॥ ਹਮਰੇ ਦੋਖ ਬਹੁ, ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ; ਦੂਖੁ ਹਉਮੈ ਮੈਲੁ, [1]ਲਗਬਈ ॥ ਗੁਰਿ ਧਾਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਹਰਿ ਜਲਿ ਨਾਵਾਏ; ਸਭ ਕਿਲਬਿਖ ਪਾਪ, [2]ਗਬਈ ॥ (ਗਥੱਈ ਬੋਲੋ)
	੧੩	੪	ਜਨ ਤੇਰਾ ਜਸੁ ਗਾਵਹਿ, ਹਰਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ; ਹਰਿ ਜਪਿਓ ਜਗੰਨਥਈ ॥ (ਜਗੰ-ਨਥੱਈ ਬੋਲੋ)
	੧੭	੫	ਜਾ ਕਉ ਰਾਖਿ ਲੇਇ, ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ; ਤਾ ਕਉ ਸੁਮਤਿ ਦੇਇ, [3]ਪੈ ਕਾਨੈ ॥
੧੩੨੧	੩	੬	ਹਉ ਤੁਮਰੀ ਕਰਉ, ਨਿਤ ਆਸ ਪ੍ਰਭ; ਮੋਹਿ, ਕਬ ਗਲਿ ਲਾਵਹਿ-ਗੇ ॥
	੧੦	੭	ਸਗਲ ਭਗਤ ਜਾਚਹਿ, ਸੁਖ ਸਾਗਰ; ਭਵ ਨਿਧਿ [4]ਤਰਣ, ਹਰਿ ਚਿੰਤਾਮਣੇ ॥
	੧੮	੨	ਜਾਚਕੁ; ਨਾਮੁ ਜਾਚੈ ਜਾਚੈ ॥
	੧੯	੨	ਸਰਬਧਾਰ ਸਰਬ ਕੇ ਨਾਇਕ; ਸੁਖ ਸਮੂਹ ਕੇ ਦਾਤੇ ॥

---

੧ ਇਕ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ੨ ਚਲੀ ਗਈ ਵਸਤੂ। ੩ ਪੌਣਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ। ੪ ਜਹਾਜ਼।

ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਨੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਨੁ ਮਹਲਾ ੫
੧੩੨੨	੩	੩	ਜੋਗ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਸੇਖਨਾਗੈ; ਸਗਲ ਜਪਹਿ, [1]ਤਰੰਗੀ ॥
	੭	੪	ਇਤ ਉਤ, ਦਹ ਦਿਸਿ ਰਵਿਓ; [2]ਮੇਰ [3]ਤਿਨਹਿ, ਸਮਾਨਿ ॥
	੯	੫	ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਮਾਨ ਦਾਨ; ਮਨ ਰਸਿਕ, ਰਸਨ ਨਾਮੁ ਜਪਤ; ਤਹ ਪਾਪ ਖੰਡਲੀ ॥ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਗਿਆਨ ਭੁਗਤਿ; ਸੁਰਤਿ ਸਬਦ, [4]ਤਤ-ਬੇਤੇ; ਜਪੁ ਤਪੁ [5]ਅਖੰਡਲੀ ॥
੧੩੨੨	੧੨	੬	ਕਉਨੁ ਬਿਧਿ ਤਾ ਕੀ; ਕਹਾ ਕਰਉ ॥ ਧਰਤ ਧਿਆਨੁ, ਗਿਆਨੁ [6]ਸਸਤ੍ਰਗਿਆ; [7]ਅਜਰ ਪਦੁ, ਕੈਸੇ [8]ਜਰਉ ॥ (ਅ-ਜਰ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੧੩੨੩	੫	੯	ਸਰਬ ਸੂਖ, ਆਨੰਦ ਨਾਨਕ; ਜਪਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ, ਕਲਿਆਣੁ ॥
			ਕਲਿਆਨ ਮਃ ੪
	੧੧	੧	ਰਾਮਾ; ਰਮ ਰਾਮੋ, ਸੁਨਿ ਮਨੁ ਭੀਜੈ ॥
	੧੬	੫	ਕ੍ਰਿਪਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ, ਦੀਨ ਹਮ ਸਾਰਿੰਗ; ਇਕ ਬੂੰਦ ਨਾਮ ਮੁਖਿ ਦੀਜੈ ॥

---

੧ ਜਹਾਜ਼ ਰੂਪੀ ਅਨੰਤ ਲਹਿਰਾਂ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ। ੩ ਕੱਖ। ੪ ਗਿਆਨੀ। ੫ ਇਕ ਰਸ। ੬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਤੇ। ੭ ਜਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪਦਵੀ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹੈ। ੮ ਕਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਾਰਨਗੇ।

ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਨੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੨੪	੩	੨	ਰਾਮ ਗੁਰੁ ਪਾਰਸੁ; ਪਰਸੁ ਕਰੀਜੈ ॥
	੬	੨	ਮੋਹੇ ਠਾਕੁਰ ਕੇ ਜਨ, ਅਲਿਪਤ ਹੈ ਮੁਕਤੇ; ਜਿਉ ਮੁਰਗਾਈ, [1]ਪੰਕੁ ਨ ਭੀਜੈ ॥
	੯	੨	[2]ਪਰਸ ਨਿਪਰਸੁ, ਭਏ ਸਾਧੂ ਜਨ; ਜਨੁ, ਹਰਿ ਭਗਵਾਨੁ ਦਿਖੀਜੈ ॥ (੨) [3]ਪਰਸਨਿ ਪਰਸੁ
੧੩੨੫	੪	੩	ਅਤੁਲਾ ਤੋਲੁ, ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹੈ ਗੁਰਮਤਿ; ਕੋ ਪੂਜੈ ਨ, ਤੋਲ ਤੁਲੀਜੈ ॥
	੮	੪	'ਆਤਮਦੇਉ' ਦੇਉ ਹੈ ਆਤਮੁ; ਰਸਿ ਲਾਗੈ ਪੂਜ ਕਰੀਜੈ ॥
	੧੦	੪	ਮਨੁ ਮੋਤੀਸਾਲੁ ਹੈ, ਗੁਰ ਸਬਦੀ; ਜਿਤੁ ਹੀਰਾ, ਪਰਖਿ ਲਈਜੈ ॥
	੧੨	੪	ਧਰਮੁ ਫੁਲੁ, ਫਲੁ ਗੁਰਿ ਗਿਆਨੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ; [4]ਬਹਕਾਰ ਬਾਸੁ ਜਗਿ ਦੀਜੈ ॥
੧੩੨੬	੧੨	੬	ਭਰਮਿ ਸੂਕੇ ਬਹੁ, ਉਭਿਸੁਕ ਕਹੀਅਹਿ; ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ, ਹਰੀਜੈ ॥
	੧੫	੬	ਸੰਤਹੁ ਸੁਨਹੁ ਸੁਨਹੁ ਜਨ ਭਾਈ; ਗੁਰਿ ਕਾਢੀ ਬਾਂਹ, [5]ਕੁਕੀਜੈ ॥ (ਬਾਹੱਕ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੮	੬	ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਰਮ, ਰਮੁ ਰਮ; ਰਮ ਰਾਮੈ ਤੇ, ਗਤਿ ਕੀਜੈ ॥
	੧੯	੬	ਛਕਾ ੧ ॥ (ਛਕਾ ਇਕ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਖੰਭ। ੨ ਜੋ ਪਰਸਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਨ ਉਹ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ ਪਰਸ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ। ੩ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਪਾਰਸ ਹੋ ਗਏ। ੪ ਮਹਿਕਾਰ। ੫ ਕੂਕਦੇ ਹਨ, ਪੁਕਾਰਦੇ ਹਨ।

ਰਾਗੁ ਪ੍ਰਭਾਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਰਾਗੁ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਬਿਭਾਸ ਚਉਪਦੇ ਘਰੁ ੧
੧੩੨੭	੪	੧	ਨਾਉ ਤੇਰਾ ਗਹਣਾ; ਮਤਿ [1]ਮਕਸੂਦੁ ॥ ਨਾਇ ਤੇਰੈ; ਨਾਉ ਮੰਨੇ, ਸਭ ਕੋਇ ॥
	੬	੧	ਨਾਇ ਤੇਰੈ; ਮਾਣੁ ਮਹਤ ਪਰਵਾਣੁ ॥
	੮	੨	ਨਾਇ ਤੇਰੈ; ਸਭਿ ਸੁਖ, ਵਸਹਿ ਮਨਿ ਆਇ ॥
	੧੦	੨	ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਰਤਨੁ, ਕਰਮੁ ਚਾਨਣੁ; ਸੁਰਤਿ, ਤਿਥੈ ਲੋਇ ॥ ਅੰਧੇਰ ਅੰਧੀ, [2]ਵਾਪਰੈ; ਸਗਲ ਲੀਜੈ, ਖੋਇ ॥
	੧੨	੨	ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਦਾਰੂ, ਅਵਰੁ ਨਾਸਤਿ; ਕਰਣਹਾਰੁ ਅਪਾਰੁ ॥ ਪਾਤਾਲ ਪੁਰੀਆ ਏਕ ਭਾਰ; ਹੋਵਹਿ ਲਾਖ ਕਰੋੜਿ ॥
੧੩੨੮	੬	੩	ਤੇ ਤਸਕਰ, ਜੋ ਨਾਮੁ ਨ ਲੇਵਹਿ; ਵਾਸਹਿ, ਕੋਟ ਪੰਚਾਸਾ ॥
	੧੨	੪	ਜਾ ਕੈ ਬਰਤੁ ਨਾਹੀ, ਨੇਮੁ ਨਾਹੀ; ਨਾਹੀ [3]ਬਕਬਾਈ ॥
੧੩੨੯	੧	੬	ਸਰੁ ਸੰਤੋਖੁ; ਤਾਸੁ ਗੁਰੁ ਹੋਇ ॥
	੨	੬	ਰਤਾ ਸਚਿ ਨਾਮਿ, ਤਲ [4]ਹੀਅਲੁ; ਸੋ ਗੁਰੁ, [5]ਪਰਮਲੁ ਕਹੀਐ ॥

---

੧ ਲਾਭਦਾਇਕ ਗਹਿਣਾ ਭੂਖਣ ਗ੍ਰਹਣ । ੨ ਅਗਿਆਨ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰਦੇ ਹਨ । ੩ ਇਕ ਬਕਵਾਸ । ੪ ਹਿਰਦਾ ਸ਼ਾਂਤਿ ਤਲ=ਅਸਥਾਨ । ੫ ਗੁਰੂ ਬਾਵਨ ਚੰਦਨ ਰੂਪ ।

ਰਾਗੁ ਪ੍ਰਭਾਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੨੯	੩	੬	ਜਾ ਕੀ ਵਾਸੁ, [1]ਬਨਾਸਪਤਿ [2]ਸਉਰੈ;
			ਤਾਸੁ ਚਰਣ, ਲਿਵ ਰਹੀਐ ॥
	੮	੭	ਜਤੁ ਸਤੁ ਚਾਵਲ, ਦਇਆ ਕਣਕ ਕਰਿ;
			ਪ੍ਰਾਪਤਿ, [3]ਪਾਤੀ [4]ਧਾਨੁ ॥
	੧੧	੮	ਜਿਸ ਤੇ ਹੋਆ, ਸੋਈ ਪਰੁ ਜਾਣੈ;
			ਜਾਂ ਉਸਹੀ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ ॥
	੧੨	੮	ਤੂੰ ਹੈ, ਹੈ ਵਾਹੁ; ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ ॥
	੧੩	੮	ਜੈਸੇ ਹਰਹਟ ਕੀ ਮਾਲਾ, ਟਿੰਡ ਲਗਤ ਹੈ;
			ਇਕ ਸਖਨੀ, ਹੋਰ ਫੇਰ ਭਰੀਅਤ ਹੈ ॥
			(ਸੱਖਨੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਬੋਲੋ)
	੧੯	੯	ਜਿਨ੍ਹੀ ਜਾਣੁ ਸੁ ਜਾਣਿਆ; ਜਗਿ, ਤੇ ਪੂਰੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥
			(੨) ਸੁਜਾਣਿਆ
੧੩੩੦	੧੫	੧੨	[5]ਮਸਟਿ ਕਰਉ; ਮੂਰਖੁ ਜਗਿ ਕਹੀਆ ॥
	੧੯	੧੨	ਮਨਮੁਖੁ [6]ਖੂਲਿ; ਮਹਾ ਬਿਖੁ, ਖਾਇ ॥
			(ਭੂਲਿ ਪਾਠ ਬੰਨੋ ਦੀ ਬੀੜ ਦਾ ਹੈ, ਸੁਧ 'ਖੂਲਿ' ਹੈ)
੧੩੩੧	੪	੧੩	ਖਾਇਆ, ਮੈਲੁ ਵਧਾਇਆ; ਪੈਧੇ, ਘਰ ਕੀ ਹਾਣਿ ॥
	੫	੧੩	[7]ਬਿਬਲੁ [8]ਝਾਗਿ; ਸਹਜਿ ਪਰਗਾਸਿਆ ॥
	੯	੧੩	ਨਾਨਕ ਜਲ ਕੌ, ਮੀਨੁ [9]ਸੈ;
			[10]ਥੈ ਭਾਵੈ, ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

---

੧ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ । ੨ ਸੁਧਰਨਾ । ੩ ਪੱਤਲਾਂ। ੪ ਧਨ । ੫ ਚੁਪ । ੬ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ । ੭ ਦ੍ਵੈਤ ਦੇ ਬਲ ਨੂੰ । ੮ ਲੰਘਕੇ। ੯ ਹੈ । ੧੦ ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਤ ਰਖੋ ਸਾਡੀ ।

ਰਾਗੁ ਪ੍ਰਭਾਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੩੧	੧੦	੧੪	੧ਰਹਸ ਰੰਗ; ਫੁਰਮਾਇਸਿ ਕਾਈ ॥
	੧੨	੧੪	ਮਤਿ ਸਤ; ਭਾਇ ਭਗਤਿ ਗੋਬਿੰਦਾ ॥ (੨) ਮਤਿ ਸਤਭਾਇ ਕੀਰਤਿ ਕਰਮ; ਕਾਰ ਨਿਜ ਸੰਦਾ ॥
	੧੮	੧੫	ਤਿਸ ਹੀ ਹੀ ਸਰਕਾਰਾ ॥ ਦੀਨ ਦਇਆਲੁ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨ ਮੋਹਨੁ; ਅਤਿ ਰਸ, ਲਾਲ ੨ਸਗੂੜੋ ॥
੧੩੩੨	੨	੧੫	ਕਾਲੁ ੩ਬਿਧੁੰਸਿ; ਮਨਸਾ ਮਨ ਮਾਰੀ; ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ ॥
	੭	੧੬	ਸਬਦਿ ਮਿਲੇ ਸੇ ੪ਸੂਚਾਚਾਰੀ; ਸਾਚੀ ਦਰਗਹ ਮਾਨੇ ॥
੧੩੩੩	੧੨	੩	ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਸਾਲਾਹਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾ; ਤਿਨ੍ ਸਲਾਹਿ ਹਰਿ ਜਾਤਾ ॥
	੧੭	੪	ਰਾਗੁ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮਹਲਾ ੩ ॥ (ਮਹਲੇ ਹੇਠਲੇ ਪੰਜ ਅੰਗ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੀ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਤੀਜੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਉਚਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤੀਜੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮੁਖ ਰਖਿਆ ਤੇ 'ਪਾਂਜਾ' ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।)
੧੩੩੫	੪	੭	ਸੋਈ ਭਗਤੁ; ੫ਸੁਘੜੁ ਸੁੋਜਾਣਾ ॥

੧ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ। ੨ ਸਹਿਤ ਗੂੜ੍ਹਤਾਈ ਦੇ, ਗਾੜ੍ਹਾ ਅਨੰਦ। ੩ ਨਾਸ। ੪ ਸੂਚਾ=ਪਵਿਤ੍ਰ, ਚਾਰੀ=ਆਚਾਰ, ਪਵਿਤ੍ਰ ਆਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ। ੫ ਚਤੁਰ।

ਰਾਗੁ ਪ੍ਰਭਾਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮਹਲਾ ੪ ਬਿਭਾਸ
੧੩੩੫	੧੯	੩	ਬਿਖੁ ਭਉਜਲ ਡੁਬਦੇ, ਕਾਢਿ ਲੇਹੁ ਪ੍ਰਭ; ਗੁਰ ਨਾਨਕ, ਬਾਲ ਗੁਪਾਲ ॥
੧੩੩੬	੪	੩	ਹਰਿ ਜਨ ਸੋਭਾ, ਸਭ ਜਗ ਊਪਰਿ; ਜਿਉ ਵਿਚਿ [1]ਉਡਵਾ, [2]ਸਸਿ [3]ਕੀਕ ॥
	੫	੩	ਜੈਸੇ ਸੀਗਾਰੁ ਕਰੈ, ਦੇਹ ਮਾਨੁਖ; ਨਾਮ ਬਿਨਾ, ਨਕਟੇ ਨਕ ਕੀਕ ॥ ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਮਈਆ, ਰਮਤ ਰਾਮ ਰਾਇ; ਸਭ ਵਰਤੈ, ਸਭ ਮਹਿ ਈਕ ॥
	੧੧	੪	ਜਿਉ ਮ੍ਰਿਗ ਨਾਭਿ, ਬਸੈ [4]ਬਾਸੁ [5]ਬਸਨਾ; ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿਓ, [6]ਝਾਰ ਗਹੇ ॥
	੧੪	੫	ਮਨਿ ਲਾਗੀ ਪ੍ਰੀਤਿ, ਰਾਮ ਨਾਮ ਹਰਿ; ਹਰਿ ਜਪਿਓ, ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ [7]ਵਡਫਾ ॥ (ਨੋਟ--ਸਾਰੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਫੱਫੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਚਾਰਨੇ ਹਨ)
੧੩੩੭	੨	੬	ਜਪਿ ਮਨ; ਰਾਮ ਨਾਮੁ [8]ਅਰਧਾਂਭਾ ॥ (ਪੂਰਾ ਭੱਭਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੪	੬	ਲੋਹ ਮਨੂਰ, ਕੰਚਨੁ ਮਿਲਿ ਸੰਗਤਿ; ਹਰਿ ਉਰ ਧਾਰਿਓ, ਗੁਰਿ ਹਰਿਭਾ ॥ (ਨੋਟ–ਸਾਰੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਭੱਭੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਚਾਰੋ)

---

੧ ਤਾਰਿਆਂ ਵਿਚ । ੨ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ । ੩ ਕੀਤਾ । ੪ ਖੁਸ਼ਬੂ ਕਸਤੂਰੀ ਦੀ । ੫ ਨਾਪਾ । ੬ ਝਾੜੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇ ਰੂਪ । ੭ ਵੱਢਣ ਵਾਲੇ ਫਾਹੇ । ੮ ਅਰਾਧਣ ਯੋਗ, ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ, ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ।

ਰਾਗੁ ਪ੍ਰਭਾਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੩੯	੧੦	੬	ਉਬਰੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਨੀ ਲਾਗਿ ॥
	੧੪	੬	ਸਦਾ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੁ; ਗੁਣ ਨਿਧਿ ਗਾਈਐ ॥
੧੩੪੦	੧	੮	ਮੁਕਤੋ; ਸਾਧੂ ਧੂਰੀ ਨਾਵੈ ॥
	੭	੯	ਚਰਨ ਕਮਲ ਗੁਰ ਕੇ; ਮਨਿ ਵੂਠੇ ॥
	੮	੯	ਘਰਿ ਬਾਹਰਿ; ਪ੍ਰਭੁ ਸਭਨੀ ਥਾਈ ॥
	੧੧	੧੦	ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਨ; ਹੋਆ ਜੋਗੁ ॥
	੧੪	੧੦	ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਨਿਤ ਨਿਤ; ਨਿਤ ਨਵੇ ॥
੧੩੪੧	੬	੧੩	ਅਵਰੁ ਨ ਦੂਜਾ ਠਾਉ ॥
			ਨਾਹੀ; ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਉ ॥
	੧੩	੧੪	ਰਮ ਰਾਮ ਰਾਮ; ਰਾਮ ਜਾਪ ॥
	੧੪	੧੫	ਆਪੁ ਤਿਆਗਿ, ਸੰਤ ਚਰਨ ਲਾਗਿ;
			ਮਨੁ ਪਵਿਤੁ, ਜਾਹਿ ਪਾਪ ॥
			ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਅਸਟਪਦੀਆ ਮਹਲਾ ੧ ਬਿਭਾਸ
੧੩੪੨	੨	੧	ਲਪਟਿ ਰਹੀ; ਫੁਨਿ, ਬੰਧੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
			(੨) ਬੰਧੁਨ ਪਾਇਆ
	੪	੧	ਮਾਇਆ; ਸਾਥਿ ਨ ਚਲੈ ਪਿਆਰੀ ॥
	੫	੧	ਜਿਉ ਮਨੁ ਦੇਖਹਿ; ਪਰ ਮਨੁ ਤੈਸਾ ॥
	੧੪	੨	ਐਸਾ ਜਾਪੁ ਜਪਉ; ਜਪਮਾਲੀ ॥
੧੩੪੩	੧੨	੩	ਬਿਖੁ ਵਾਤੀ; ਜੀਵਣ ਬਾਦਿ ॥

ਰਾਗੁ ਪ੍ਰਭਾਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੪੪	੨	੪	ਤਿਨਿ ਹਰੀਚੰਦਿ, ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਪਤਿ ਰਾਜੈ; [1]ਕਾਗਦਿ, ਕੀਮ ਨ ਪਾਈ ॥ ਅਉਗਣੁ ਜਾਣੈ, ਤ ਪੁੰਨ ਕਰੇ ਕਿਉ; ਕਿਉ, [2]ਨੇਖਾਸਿ [3]ਬਿਕਾਈ ॥
	੧੨	੫	ਇਸੁ ਮਨ; ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਬਿਨਾਸੁ ॥
	੧੪	੫	ਇਹੁ ਮਨੂਆ; ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਊਭਿ ਪਇਆਲਿ ॥
	੧੭	੫	ਸਚੁ ਕਰਣੀ ਕਰਿ; ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ ॥
੧੩੪੫	੧੦	੭	ਝੂਠੀ; ਦੁਰਮਤਿ ਕੀ ਚਤੁਰਾਈ ॥
	੧੧	੭	ਬਿਨਸਤ;ਬਾਰ ਨ ਲਾਗੈ ਕਾਈ ॥
	੧੬	੭	ਜਲੁ ਤਰੰਗ, ਅਗਨੀ ਪਵਨੈ ਫੁਨਿ; ਤ੍ਰੈ ਮਿਲਿ, ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਆ ॥
			ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮਹਲਾ ੩ ਬਿਭਾਸ
੧੩੪੬	੧੨	੧	ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਸਉਦਾ, ਏਕੁ ਨਾਮੁ; ਗੁਰਮੁਖਿ ਲੈਨਿ ਸਵਾਰਿ ॥ ਹਰਿਮੰਦਰ ਮਹਿ, ਮਨੁ [4]ਲੋਹਟੁ ਹੈ; ਮੋਹਿਆ, ਦੂਜੈ ਭਾਇ ॥
	੧੪	੨	ਭੈ ਭਾਇ ਜਾਗੇ, ਸੇ ਜਨ ਜਾਗ੍ਰਣ ਕਰਹਿ; ਹਉਮੈ ਮੈਲੁ ਉਤਾਰਿ ॥

---

੧ ਦਾਨ ਦਾ ਲਿਖ ਕੇ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਵਾ ਮਸਤਕ ਰੂਪੀ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ । ੨ ਮੰਡੀ । ੩ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀ ਇਹ ਮੰਡੀ ਹੈ ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਿਚ। ੪ ਲੋਹੇ ਦਾ ਟੁਕੜਾ। ੫ ਮੋਹ ਦੇ ਵਿਚ ।

ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਨੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਨੁ ਮਹਲਾ ੫
੧੩੨੨	੩	੩	ਜੋਗ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਸੇਖਨਾਗੈ; ਸਗਲ ਜਪਹਿ, [1]ਤਰੰਗੀ ॥
	੭	੪	ਇਤ ਉਤ, ਦਹ ਦਿਸਿ ਰਵਿਓ; [2]ਮੇਰ [3]ਤਿਨਹਿ, ਸਮਾਨਿ ॥
	੯	੫	ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਮਾਨ ਦਾਨ; ਮਨ ਰਸਿਕ, ਰਸਨ ਨਾਮੁ ਜਪਤ: ਤਹ ਪਾਪ ਖੰਡਲੀ ॥ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਗਿਆਨ ਭੁਗਤਿ; ਸੁਰਤਿ ਸਬਦ, [4]ਤਤ-ਬੇਤੇ; ਜਪੁ ਤਪੁ [5]ਅਖੰਡਲੀ ॥
੧੩੨੨	੧੨	੬	ਕਉਨੁ ਬਿਧਿ ਤਾ ਕੀ; ਕਹਾ ਕਰਉ ॥ ਧਰਤ ਧਿਆਨੁ, ਗਿਆਨੁ [6]ਸਸਤ੍ਰਗਿਆ; [7]ਅਜਰ ਪਦੁ, ਕੈਸੇ [8]ਜਰਉ ॥ (ਅ-ਜਰ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੧੩੨੩	੫	੯	ਸਰਬ ਸੂਖ, ਆਨੰਦ ਨਾਨਕ; ਜਪਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ, ਕਲਿਆਣੁ ॥
			ਕਲਿਆਨ ਮਃ ੪
	੧੧	੧	ਰਾਮਾ; ਰਮ ਰਾਮੋ, ਸੁਨਿ ਮਨੁ ਭੀਜੈ ॥
	੧੬	੫	ਕ੍ਰਿਪਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ, ਦੀਨ ਹਮ ਸਾਰਿੰਗ; ਇਕ ਬੂੰਦ ਨਾਮ ਮੁਖਿ ਦੀਜੈ ॥

---

੧ ਜਹਾਜ਼ ਰੂਪੀ ਅਨੰਤ ਲਹਿਰਾਂ ਵਾਲਾ । ੨ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ । ੩ ਕੱਖ । ੪ ਗਿਆਨੀ । ੫ ਇਕ ਰਸ । ੬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਤੇ । ੭ ਜਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪਦਵੀ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹੈ । ੮ ਕਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਾਰਨਗੇ ।

ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਨੁ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੨੪	੩	੨	ਰਾਮ ਗੁਰੁ ਪਾਰਸੁ; ਪਰਸੁ ਕਰੀਜੈ ॥
	੬	੨	ਮੇਹੇ ਠਾਕੁਰ ਕੇ ਜਨ, ਅਲਿਪਤ ਹੈ ਮੁਕਤੇ; ਜਿਉ ਮੁਰਗਾਈ, [1]ਪੰਕੁ ਨ ਭੀਜੈ ॥
	੯	੨	[2]ਪਰਸ ਨਿਪਰਸੁ, ਭਏ ਸਾਧੂ ਜਨ; ਜਨੁ, ਹਰਿ ਭਗਵਾਨੁ ਦਿਖੀਜੈ ॥ (੨) [3]ਪਰਸਨਿ ਪਰਸੁ
੧੩੨੫	੪	੩	ਅਤੁਲਾ ਤੋਲੁ, ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹੈ ਗੁਰਮਤਿ; ਕੋ ਪੂਜੈ ਨ, ਤੋਲ ਤੁਲੀਜੈ ॥
	੮	੪	'ਆਤਮਦੇਉ' ਦੇਉ ਹੈ ਆਤਮੁ; ਰਸਿ ਲਾਗੈ ਪੂਜ ਕਰੀਜੈ ॥
	੧੦	੪	ਮਨੁ ਮੋਤੀਸਾਲੁ ਹੈ, ਗੁਰ ਸਬਦੀ; ਜਿਤੁ ਹੀਰਾ, ਪਰਖਿ ਲਈਜੈ ॥
	੧੨	੪	ਧਰਮੁ ਫੁਲੁ, ਫਲੁ ਗੁਰਿ ਗਿਆਨੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ; [4]ਬਹਕਾਰ ਬਾਸੁ ਜਗਿ ਦੀਜੈ ॥
੧੩੨੬	੧੨	੬	ਭਰਮਿ ਸੂਕੇ ਬਹੁ, ਉਭਿਸੁਕ ਕਹੀਅਹਿ; ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ, ਹਰੀਜੈ ॥
	੧੫	੬	ਸੰਤਹੁ ਸੁਨਹੁ ਸੁਨਹੁ ਜਨ ਭਾਈ; ਗੁਰਿ ਕਾਢੀ ਬਾਂਹ, [5]ਕੁਕੀਜੈ ॥ (ਬਾਹੱਕ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੮	੬	ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਰਮ, ਰਮੁ ਰਮ; ਰਮ ਰਾਮੈ ਤੇ, ਗਤਿ ਕੀਜੈ ॥
	੧੯	੬	ਛਕਾ ੧ ॥ (ਛਕਾ ਇਕ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਖੰਭ। ੨ ਜੋ ਪਰਸਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਨ ਉਹ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ ਪਰਸ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ। ੩ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਪਾਰਸ ਹੋ [illegible] ੪ ਮਹਿਕਾਰ [illegible] ।

ਰਾਗੁ ਪ੍ਰਭਾਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਰਾਗੁ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਬਿਭਾਸ ਚਉਪਦੇ ਘਰੁ ੧
੧੩੨੭	੪	੧	ਨਾਉ ਤੇਰਾ ਗਹਣਾ; ਮਤਿ [1]ਮਕਸੂਦੁ ॥
			ਨਾਇ ਤੇਰੈ; ਨਾਉ ਮੰਨੇ, ਸਭ ਕੋਇ ॥
	੬	੧	ਨਾਇ ਤੇਰੈ; ਮਾਣੁ ਮਹਤ ਪਰਵਾਣੁ ॥
	੮	੨	ਨਾਇ ਤੇਰੈ; ਸਭਿ ਸੁਖ, ਵਸਹਿ ਮਨਿ ਆਇ ॥
	੧੦	੨	ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਰਤਨੁ, ਕਰਮੁ ਚਾਨਣੁ; ਸੁਰਤਿ, ਤਿਥੈ ਲੋਇ ॥
			ਅੰਧੇਰ ਅੰਧੀ, [2]ਵਾਪਰੈ; ਸਗਲ ਲੀਜੈ, ਖੋਇ ॥
	੧੨	੨	ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਦਾਰੂ, ਅਵਰੁ ਨਾਸਤਿ; ਕਰਣਹਾਰੁ ਅਪਾਰੁ ॥
			ਪਾਤਾਲ ਪੁਰੀਆ ਏਕ ਭਾਰ; ਹੋਵਹਿ ਲਾਖ ਕਰੋੜਿ ॥
੧੩੨੮	੬	੩	ਤੇ ਤਸਕਰ, ਜੋ ਨਾਮੁ ਨ ਲੇਵਹਿ; ਵਾਸਹਿ, ਕੋਟ ਪੰਚਾਸਾ ॥
	੧੨	੪	ਜਾ ਕੈ ਬਰਤੁ ਨਾਹੀ, ਨੇਮੁ ਨਾਹੀ; ਨਾਹੀ [3]ਬਕਬਾਈ ॥
੧੩੨੯	੧	੬	ਸਰੁ ਸੰਤੋਖੁ; ਤਾਸੁ ਗੁਰੁ ਹੋਇ ॥
	੨	੬	ਰਤਾ ਸਚਿ ਨਾਮਿ, ਤਲ [4]ਹੀਅਲੁ; ਸੋ ਗੁਰੁ, [5]ਪਰਮਲੁ ਕਹੀਐ ॥

੧ ਲਾਭਦਾਇਕ ਗਹਿਣਾ ਭੂਖਣ ਗ੍ਰਹਣ । ੨ ਅਗਿਆਨ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰਦੇ ਹਨ । ੩ ਇਕ ਬਕਵਾਸ । ੪ ਹਿਰਦਾ ਸ਼ਾਂਤਿ ਤਲ=ਅਸਥਾਨ । ੫ ਗੁਰੂ ਬਾਵਨ ਚੰਦਨ ਰੂਪ ।

ਰਾਗੁ ਪ੍ਰਭਾਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੨੯	੩	੬	ਜਾ ਕੀ ਵਾਸੁ, [1]ਬਨਾਸਪਤਿ [2]ਸਉਰੈ;
			ਤਾਸੁ ਚਰਣ, ਲਿਵ ਰਹੀਐ ॥
	੮	੭	ਜਤੁ ਸਤੁ ਚਾਵਲ, ਦਇਆ ਕਣਕ ਕਰਿ;
			ਪ੍ਰਾਪਤਿ, [3]ਪਾਤੀ [4]ਧਾਨੁ ॥
	੧੧	੮	ਜਿਸ ਤੇ ਹੋਆ, ਸੋਈ ਪਰੁ ਜਾਣੈ;
			ਜਾਂ ਉਸਹੀ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ ॥
	੧੨	੮	ਤੂੰ ਹੈ, ਹੈ ਵਾਹੁ; ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ ॥
	੧੩	੮	ਜੈਸੇ ਹਰਹਟ ਕੀ ਮਾਲਾ, ਟਿੰਡ ਲਗਤ ਹੈ;
			ਇਕ ਸਖਨੀ, ਹੋਰ ਫੇਰ ਭਰੀਅਤ ਹੈ ॥
			(ਸੱਖਨੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਬੋਲੋ)
	੧੯	੯	ਜਿਨ੍ਹੀ ਜਾਣੁ ਸੁ ਜਾਣਿਆ; ਜਗਿ, ਤੇ ਪੂਰੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥
			(੨) ਸੁਜਾਣਿਆ
੧੩੩੦	੧੫	੧੨	[5]ਮਸਟਿ ਕਰਉ; ਮੂਰਖੁ ਜਗਿ ਕਹੀਆ ॥
	੧੯	੧੨	ਮਨਮੁਖੁ [6]ਖੂਲਿ; ਮਹਾ ਬਿਖੁ, ਖਾਇ ॥
			(ਭੂਲਿ ਪਾਠ ਬੰਨੋ ਦੀ ਬੀੜ ਦਾ ਹੈ, ਸੁਧ 'ਖੂਲਿ' ਹੈ)
੧੩੩੧	੪	੧੩	ਖਾਇਆ, ਮੈਲੁ ਵਧਾਇਆ; ਪੈਧੇ, ਘਰ ਕੀ ਹਾਣਿ ॥
	੫	੧੩	[7]ਬਿਬਲੁ [8]ਝਾਗਿ; ਸਹਜਿ ਪਰਗਾਸਿਆ ॥
	੬	੧੩	ਨਾਨਕੁ ਜਲ ਕੌ, ਮੀਨੁ [9]ਸੈ;
			[10]ਥੈ ਭਾਵੈ, ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

---

੧ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ । ੨ ਸੁਧਰਨਾ । ੩ ਪੱਤਲਾਂ। ੪ ਧਨ । ੫ ਚੁਪ । ੬ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ । ੭ ਦ੍ਵੈਤ ਦੇ ਬਲ ਨੂੰ । ੮ ਲੰਘਕੇ। ੯ ਹੈ । ੧੦ ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਤ ਰਖੋ ਸਾਡੀ ।

ਸਲੋਕ [1]ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਮਹਲਾ ੧

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੫੩	੮	੧	ਤ੍ਰੈ-ਪਾਲ; [2]ਤਿਹਾਲ ਬਿਚਾਰੰ ॥
	੧੦	੧	ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ; ਬਾਟ ਨ ਪਾਵੈ ॥
	੧੦	੨	ਨਿਹਫਲੰ, ਤਸੵ ਜਨਮਸੵ;
			ਜਾਵਦ, ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਬਿੰਦਤੇ ॥ (੨) ਜਾਵਤ
			ਸਾਗਰੰ ਸੰਸਾਰਸੵ; ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ, ਤਰਹਿ ਕੇ ॥
	੧੨	੩	ਜੋਗ ਸਬਦੰ, ਗਿਆਨ ਸਬਦੰ;
			ਬੇਦ ਸਬਦੰ, ਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਹ ॥
			ਖੵਤ੍ਰੀ ਸਬਦੰ, ਸੂਰ ਸਬਦੰ;
			ਸੂਦ੍ਰ ਸਬਦੰ ਪਰਾਕ੍ਰਿਤਹ ॥
			ਸਰਬ ਸਬਦੰ, ਤ ਏਕ ਸਬਦੰ;
			ਜੇ ਕੋ ਜਾਨਸਿ ਭੇਉ ॥
	੧੪	੪	ਏਕ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨੰ ਤ ਸਰਬ ਦੇਵਾ; ਦੇਵ ਦੇਵਾ, ਤ ਆਤਮਹ ॥
			ਆਤਮੰ ਸ੍ਰੀ ਬਾਸ੍ਵਦੇਵਸੵ; ਜੇ ਕੋਈ ਜਾਨਸਿ ਭੇਵ ॥
			(ਸੱਸੇ ਦੇ ਪੈਰ ਦਾ ਵਾਵਾ ਔਂਕੜ ਵਾਂਗੂੰ ਯਾ ਮੁਕਤੇ ਐੜੇ ਵਾਂਗੂੰ ਬੋਲੇਗਾ, ਬਾਸ੍ਵ-ਬਾਸੁਅ ਵਾਂਗੂੰ ਤੇ 'ਦੇਵਸੵ' ਦੇਵਸੁ ਵਾਂਗੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ)

---

੧ ਹਜ਼ਾਰ ਮੁਖ ਵਾਲਾ ਜੋ ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਲੈਣੀ ਕਾਵ, ਕਾਵ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਜੋ ਸਲੋਕ ਰਚੇ ਜਾਣ ਸੋ ਸਹਸ-ਕ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ,ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਾਗ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ। ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਿਚ ਗੋਪਾਲ ਦੱਤ ਪੰਡਿਤ ਦੇ ਤਾਈਂ ਇਹ ਚਾਰ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਦਾਦਾ ਬਿਸ਼ਨ ਦੱਤ ਕਿਸੇ ਸਾਧੂ ਦੇ ਸਰਾਪ ਕਰਕੇ ਕੂਕਰ ਦੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਪਿਆ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਸੁਰਤੀਆਂ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀਆਂ ਉਚਰਵਾਕੇ ਕਾਂਸ਼ੀ ਦੇ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜੂਨ ਛੁਡਾਕੇ ਮੁਕਤ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ।

੨ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਾਲਕ ਵਾ ਤੇਰੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ।

ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			***ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਮਹਲਾ ੫**
੧੩੫੩	੧੯	੧	[੧]ਕਤੰਚ ਮਾਤਾ ਕਤੰਚ ਪਿਤਾ;
			ਕਤੰਚ ਬਨਿਤਾ [੨]ਬਿਨੋਦ, ਸੁਤਹ ॥
੧੩੫੪	੧	੧	ਕਤੰਚ, [੩]ਚਪਲ ਮੋਹਨੀ ਰੂਪੰ;
			ਪੇਖੰਤੇ, ਤਿਆਗੰ ਕਰੋਤਿ ॥
			ਰਹੰਤ ਸੰਗ, ਭਗਵਾਨ ਸਿਮਰਣ;
			ਨਾਨਕ ਲਬਧੰ, ਅਚੁਤ [੪]ਤਨਹ ॥
	੨	੨	ਧ੍ਰਿਗ ਸ੍ਨੇਹੰ; [੫]ਗ੍ਰਿਹਾਰਥਕਹ ॥
	੩	੩	ਮਿਥੰਤ ਦੇਹੰ, ਖੀਣੰਤ ਬਲਨੰ ॥
	੪	੩	[੬]ਬਰਧੰਤਿ [੭]ਜਰੂਆ; ਹਿਤੰ੍ਤ ਮਾਇਆ ॥
			ਗਨੰਤ ਸ੍ਵਾਸਾ; ਭੈਯਾਨ ਧਰਮੰ ॥
	੫	੪	ਕਾਚ ਕੋਟੰ ਰਚੰਤਿ [੮]ਤੋਯੰ;
			ਲੇਪਨੰ ਰਕਤ ਚਰਮਣਹ ॥
			ਨਵੰਤ ਦੁਆਰੰ, [੯]ਭੀਤ ਰਹਿਤੰ;
			[੧੦]ਬਾਇ ਰੂਪੰ ਅਸਥੰਭਨਹ ॥

---

*ਗੋਪਾਲ ਦੱਤ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਪੰਡਿਤ ਹਰੀ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਲੈਕੇ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਆਏ। ਆਖਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ! ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਵਡੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੋ ! ਬਾਣੀ ਉਚਾਰ ਕੇ ਸਾਡਾ ਮੋਹ ਕੱਟ ਦਿਓ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰੀ। ੧ ਕਦੋਂ, ਕਦੇ, ਕੀ ਹੈ, ਕਿਸ ਦੇ ਹਨ, ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਹਨ। ੨ ਕੌਤਕ। ੩ ਚੰਚਲ। ੪ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਸੰਤ। ੫ ਘਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਅਰਥ=ਵਾਸਤੇ। ੬ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ੭ ਬੁਢੇਪਾ। ੮ ਪਾਣੀ, ਬਿੰਦ। ੯ ਤਖਤੇ। ੧੦ ਸਵਾਸਾਂ ਰੂਪ।

ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੫੪	੮	੫	[੧]ਸੁਭੰਤ [੨]ਤੁਯੰ, [੩]ਅਚੁਤ ਗੁਨਗੵੰ; ਪੂਰਨੰ, [੪]ਬਹੁਲੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥
	੯	੫	[੫]ਭ੍ਰਿਤਿਆ [੬]ਪ੍ਰਿਅੰ; ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਚਰਣੰ ॥
	੯	੬	ਮ੍ਰਿਗੀ ਪੇਖੰਤ, [੭]ਬਧਿਕ; [੮]ਪ੍ਰਹਾਰੇਣ, [੯]ਲਖੵ [੧੦]ਆਵਧਹ ॥ [੧੧]ਅਹੋ, ਜਸੵ ਰਖੇਣ, ਗੋਪਾਲਹ; ਨਾਨਕ, ਰੋਮ ਨ ਛੇਦੵਤੇ ॥
	੧੦	੭	ਬਹੁ ਜਤਨ ਕਰਤਾ, ਬਲਵੰਤ [੧੨]ਕਾਰੀ; ਸੇਵੰਤ ਸੂਰਾ, ਚਤੁਰ ਦਿਸਹ ॥
	੧੧	੭	ਹੋਵੰਤਿ ਆਗਿਆ, ਭਗਵਾਨ ਪੁਰਖਹ; ਨਾਨਕ ਕੀਟੀ, ਸਾਸ [੧੩]ਅਕਰਖਤੇ ॥
	੧੩	੮	ਮਿਟੰਤਿ [੧੪]ਤਤ੍ਰਾਗਤ; ਭਰਮ ਮੋਹੰ ॥ ਦ੍ਰਿਸਟਿ [੧੫]ਤੁਯੰ, [੧੬]ਅਮੋਘ ਦਰਸਨੰ; ਬਸੰਤ ਸਾਧ ਰਸਨਾ ॥ (ਤੁਇਅੰ ਬੋਲੋ) ਹਰਿ ਹਰਿ, ਹਰਿ ਹਰੇ; ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਿਅੰ, ਜਾਪੁ ਜਪਨਾ ॥

੧ ਸੋਭਾ ਹੋਵੇਗੀ। ੨ ਤੇਰੀ। ੩ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗਿਆਤਾ ਹੋਵੇ। ੪ ਬਹੁਲਤਾ ਕਰ ਕੇ। ੫ ਦਾਸਾਂ ਦਾ। ੬ ਪਿਆਰਾ। ੭ ਹੇੜੀ। ੮ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੯ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ। ੧੦ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦਾ। ੧੧ ਬੜਾ ਅਸਚਰਜ ਹੈ। ੧੨ ਦਵਾਈ। ੧੩ ਖਿਚ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ੧੪ ਤਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਭਰਮ। ੧੫ ਤੇਰੇ, ਤਾਂ। ੧੬ ਸਫਲ।

ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੫੪	੧੫	੯	ਘਟੰਤ ਬਸੁਧਾ; ਗਿਰਿ ਤਰ [1]ਸਿ ਖੰਡੰ ॥
			ਘਟੰਤ [2]ਲਲਨਾ; ਸੁਤ ਭ੍ਰਾਤ ਹੀਤੰ ॥
			ਘਟੰਤ ਕਨਿਕ ਮਾਨਿਕ; ਮਾਇਆ ਸ੍ਵਰੂਪੰ ॥
			(ਸੁਐਰੂਪੰ ਇਹ ਹੈ ਸਰੂਪ ਬੋਲਣ ਦਾ)
	੧੭	੧੦	ਪ੍ਰਾਪਤੰ; ਧਰਮ ਲਖੵਿਣ ॥
			ਦ੍ਰਿੜੰਤ ਨਾਮੰ; ਤਜੰਤ ਲੋਭੰ ॥
	੧੮	੧੦	ਨਾਨਕ ਜਿਹ; ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਾਧਵਹ ॥
	੧੯	੧੧	ਜੋਬਨ [3]ਬਹਿਕ੍ਰਮ; ਕਨਿਕ ਕੁੰਡਲਹ ॥
			[4]ਬਚਿਤ੍ਰ ਮੰਦਿਰ, ਸੋਭੰਤਿ ਬਸਤ੍ਰਾ;
			ਇਤ੍ਯੰਤ, ਮਾਇਆ ਬ੍ਯਾਪਿਤੰ ॥
			ਹੇ ਅਚੁਤ, ਸਰਣ ਸੰਤ ਨਾਨਕ;
			[5]ਭੋ ਭਗਵਾਨ, [6]ਏ ਨਮਹ ॥
੧੩੫੫	੧	੧੨	ਜਨਮੰ ਤ ਮਰਣੰ, ਹਰਖੰ ਤ ਸੋਗੰ; ਭੋਗੰ ਤ ਰੋਗੰ ॥
			ਊਚੰ ਤ ਨੀਚੰ; ਨਾਨਾ, ਸੁ ਮੂਚੰ ॥
			ਪ੍ਰਿਵਿਰਤਿ ਮਾਰਗੰ; ਵਰਤੰਤਿ ਬਿਨਾਸਨੰ ॥
			ਗੋਬਿੰਦ ਭਜਨ, ਸਾਧ ਸੰਗੇਣ ਅਸਥਿਰੰ;
			ਨਾਨਕ, ਭਗਵੰਤ ਭਜਨਾਸਨੰ ॥ (੨) ਜਨਮੰਤ
	੨	੧੨	ਰਾਜੰ, ਤ ਮਾਨੰ; ਅਭਿਮਾਨੰ, ਤ ਹੀਨੰ ॥
			('ਜਨਮੰਤ' ਵਾਂਗ ਸਾਰੇ ਤੱਤੇ ਇਕੱਠੇ ਭੀ ਹਨ)

---

੧ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ । ੨ ਇਸਤ੍ਰੀ । ੩ ਅਵਸਥਾ ।
੪ ਨਾਨਾ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰੀ ਵਾਲੇ । ੫ ਹੇ ਭਗਵਾਨ ਜੀ !
੬ ਤਾਈਂ ।

ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੫੫	੩	੧੩	ਕਿਰਪੰਤ ਹਰੀਅੰ; ਮਤਿ, ਤਤੁ ਗਿਆਨੰ ॥ (੨) ਕਿਰਪੰਤ
	੪	੧੩	[1]ਬਸੰਤਿ [2]ਰਿਖਿਅੰ; ਤਿਆਗਿ ਮਾਨੰ ॥ (੨) ਬਸੰਤਿ
			ਸੀਤਲੰਤ ਰਿਦਯੰ; ਦ੍ਰਿੜੁ, ਸੰਤ ਗਿਆਨੰ ॥ (੨) ਸੀਤਲੰ ਤ
			ਰਹੰਤ ਜਨਮੰ; ਹਰਿ ਦਰਸ ਲੀਣਾ ॥
	੫	੧੪	ਕਹੰਤ ਬੇਦਾ, [3]ਗੁਣੰਤ [4]ਗੁਨੀਆ; ਸੁਣੰਤ [5]ਬਾਲਾ, ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥
			ਦ੍ਰਿੜੰਤ ਸੁਬਿਦਿਆ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥
	੬	੧੪	ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ, ਜਾਚੰਤ ਨਾਨਕ; ਦੈਨਹਾਰ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲਾ ॥
	੭	੧੫	ਨਹ ਚਿੰਤਾ, ਮਾਤ ਪਿਤ ਭ੍ਰਾਤਹ; ਨਹ ਚਿੰਤਾ, ਕਿਛੁ ਲੋਕ ਕਹ ॥
			ਨਹ ਚਿੰਤਾ ਬਨਿਤਾ ਸੁਤ ਮੀਤਹ; ਪ੍ਰਵਿਰਤਿ ਮਾਇਆ ਸਨਬੰਧਨਹ ॥
			ਦਇਆਲ, ਏਕ ਭਗਵਾਨ ਪੁਰਖਹ; ਨਾਨਕ, ਸਰਬ ਜੀਅ, ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕਹ ॥
	੯	੧੬	[6]ਅਨਿਤ੍ ਹੇਤੰ ਅਹੰ ਬੰਧੰ; ਭਰਮ ਮਾਇਆ, ਮਲਨੰ ਬਿਕਾਰੰ ॥

੧ ਵਸ ਕਰੇ, ਵੱਸਦਾ ਹੈ। ੨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਕਾਲ। ੩ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਨ। ੪ ਗਿਆਨਵਾਨ। ੫ ਜਗਿਆਸੂ। ੬ ਨਾਸਵੰਤ ਝੂਠਾ।

ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੫੫	੯	੧੬	ਫਿਰੰਤ ਜੋਨਿ ਅਨੇਕ, ਜਠਰਾਗਨਿ;
			ਨਹ ਸਿਮਰੰਤ, ਮਲੀਣ ਬੁਧੰ੍ ॥
			ਹੇ ਗੋਬਿੰਦ, ਕਰਤ ਮਇਆ;
			ਨਾਨਕ ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਣ, ਸਾਧ [1]ਸੰਗਮਹ ॥
	੧੧	੧੭	ਗਿਰੰਤ ਗਿਰਿ, ਪਤਿਤ ਪਾਤਾਲੰ;
			ਜਲੰਤ, [2]ਦੇਦੀਪ੍ ਬੈਸ੍ਵਾਂਤਰਹ ॥ (੨) ਦੇ ਦੀਪ੍
			[3]ਬਹੰਤਿ [4]ਅਗਾਹ, ਤੋਯੰ ਤਰੰਗੰ;
			ਦੁਖੰਤ ਗ੍ਰਹ ਚਿੰਤਾ, ਜਨਮੰ ਤ ਮਰਣਹ ॥
	੧੩	੧੮	ਘੋਰ ਦੂਖੰ੍, ਅਨਿਕ ਹਤੰ੍;
			ਜਨਮ ਦਾਰਿਦੰ੍, ਮਹਾ [5]ਬਿਖ੍ਾਦੰ ॥
			ਮਿਟੰਤ ਸਗਲ; ਸਿਮਰੰਤ, ਹਰਿ ਨਾਮ ਨਾਨਕ;
			ਜੈਸੇ ਪਾਵਕ; ਕਾਸਟ ਭਸਮੰ ਕਰੋਤਿ ॥
	੧੬	੧੯	ਸਰਣਿ ਜੋਗੰ, ਸੰਤ ਪ੍ਰਿਅ ਨਾਨਕ;
			ਸੋ ਭਗਵਾਨ, [6]ਖੇਮੰ ਕਰੋਤਿ ॥
	੧੬	੨੦	ਪਾਛੰ, ਕਰੋਤਿ [7]ਅਗ੍ਰਣੀਵਹ;
			ਨਿਰਾਸੰ ਆਸ ਪੂਰਨਹ ॥
	੧੭	੨੦	ਨਿਰਧਨ, ਭਯੰ ਧਨਵੰਤਹ; ਰੋਗੀਅੰ ਰੋਗ ਖੰਡਨਹ ॥
	੧੮	੨੦	ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰਖ ਦਾਤਾਰਹ;
			ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਸੇਵਾ, [8]ਕਿੰ ਨ ਲਭ੍ਤੇ ॥

੧ ਇਕੱਤ੍ਰਤਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ । ੨ ਪ੍ਰਜੁਲਤ । ੩ ਰੁੜ੍ਹਨਾ । ੪ ਡੂੰਘੇ । ੫ ਝਗੜੇ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਖਾਧਾ ਹੋਇਆ ਦੁਖ । ੬ ਕਲਿਆਨ । ੭ ਅਗੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ੮ ਕੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ ।

ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੫੫	੧੯	੨੧	ਅਧਰੰ, ਧਰੰ ਧਾਰਣਹ;
			ਨਿਰਧਨੰ, ਧਨ ਨਾਮ ਨਰਹਰਹ ॥
੧੩੫੬	੧	੨੧	ਸਰਬਗ੍ਯ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਭਗਵਾਨਹ;
			ਭਗਤਿ ਵਛਲ [1]ਕਰੁਣਾਮਯਹ ॥
	੫	੨੩	ਸ੍ਰਿਜੰਤ, ਰਤਨ ਜਨਮ; [2]ਚਤੁਰ ਚੇਤਨਹ ॥
	੬	੨੩	ਅਨਿਤ੍ਯ ਰਚਨਾ; [3]ਨਿਰਮੋਹ ਤੇ ॥
	੬	੨੪	ਦਾਨੰ, [4]ਪਰਾ [5]ਪੂਰਬੇਣ; ਭੁੰਚੰਤੇ ਮਹੀ-ਪਤੇ ॥
			[6]ਬਿਪਰੀਤ ਬੁਧੰ, [7]ਮਾਰਤ ਲੋਕਹ;
			ਨਾਨਕ, ਚਿਰੰਕਾਲ ਦੁਖ ਭੋਗਤੇ ॥
	੭	੨੫	[8]ਬ੍ਰਿਥਾ [9]ਅਨੁਗ੍ਰਹੰ ਗੋਬਿੰਦਹ;
			ਜਸ੍ਯ ਸਿਮਰਣ, ਰਿਦੰਤਰਹ ॥
			ਆਰੋਗੰ, ਮਹਾ ਰੋਗੰ; ਬਿਸਿਮ੍ਰਿਤੇ ਕਰੁਣਾਮਯਹ ॥
	੯	੨੬	[10]ਰਮਣੰ, ਕੇਵਲੰ ਕੀਰਤਨੰ;
			ਸੁਧਰਮੰ, ਦੇਹ ਧਾਰਣਹ ॥
			ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਨਾਰਾਇਣ ਨਾਨਕ;
			ਪੀਵਤੰ, ਸੰਤ ਨ ਤ੍ਰਿਪ੍ਯਤੇ ॥

੧ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਸਰੂਪ। ੨ ਸਿਆਣੇ ਪੁਰਖ ਰੱਬ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੩ ਬਿਨਾਂ ਮੋਹ ਤੇ=ਤੋਂ। ੪ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਵੱਡਾ। ੫ ਪਹਿਲਾ। ੬ ਉਲਟੀ ਬੁਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੭ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ੮ ਖਾਲੀ। ੯ ਕਿਰਪਾ ਤੋਂ। ੧੦ ਉਚਾਰੀਏ।

ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੫੯	੧੦	੨੭	ਸਹਣ ਸੀਲ, ਸੰਤੰ; ਸਮ ਮਿਤ੍ਰਸੵ ਦੁਰਜਨਹ ॥
			ਨਾਨਕ ਭੋਜਨ, ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੇਣ;
			ਨਿੰਦਕ ਆਵਧ ਹੋਇ, ਉਪ [1]ਤਿਸਟਤੇ ॥
			(‘ਉਪ’ ਪਾਠ ਵੱਖਰਾ ਹੈ)
	੧੧	੨੮	ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਮ ਜਪੰਤਿ, ਮਿਲਿ ਸਾਧ ਸੰਗਹ;
			ਨਾਨਕ ਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਸੁਖ [2]ਬਾਸਨਹ ॥
	੧੨	੨੯	ਸੈਨਾ ਸਾਧ ਸਮੂਹ, ਸੂਰ [3]ਅਜਿਤੰ;
			ਸੰਨਾਹੰ ਤਨਿ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾਹ ॥
	੧੩	੨੯	[4]ਆਰੂੜਤੇ, [5]ਅਸ੍ਵ [6]ਰਥ [7]ਨਾਗਹ;
			ਬੁਝੰਤੇ, ਪ੍ਰਭ ਮਾਰਗਹ ॥
			ਬਿਚਰਤੇ ਨਿਰਭਯੰ, ਸਤ੍ਰ ਸੈਨਾ;
			[8]ਧਾਯੰਤੇ, ਗੁਪਾਲ -ਕੀਰਤਨਹ ॥
			ਜਿਤਤੇ, ਬਿਸ੍ਵ ਸੰਸਾਰਹ;
			ਨਾਨਕ ਵਸੵੰ ਕਰੋਤਿ, ਪੰਚ ਤਸਕਰਹ ॥
	੧੫	੩੦	ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸਨਾ, ਗੰਧਰਬ ਨਗਰੰ;
			ਦ੍ਰੁਮ ਛਾਯਾ, ਰਚਿ ਦੁਰਮਤਿਹ ॥ (ਦੁਰਮੱਤਿਹ ਬੋਲੋ)
			-(ਬਿਸ੍ਵ ਅੱਧਾ ਵਾਵਾ ਬੋਲੋ, ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਪੈਰ ਵਾਲਾ ਵਾਵਾ ਔਂਕੜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ)

---

੧ ਨੇੜੇ ਖਲੋਤਾ ਹੈ। ੨ ਵੱਸਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਪਾਤ੍ਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ। ੩ ਨਾ ਜਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ। ੪ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ੫ ਘੋੜੇ ਸ੍ਰਵਣ ਰੂਪ। ੬ ਰਥ ਮੰਨਣ ਰੂਪ। ੭ ਹਾਥੀ ਨਿਧਿਆਸਣ ਰੂਪ। ੮ ਧਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੫੬	੧੬	੩੦	ਤਤਹ ਕੁਟੰਬ, ਮੋਹ ਮਿਥ੍ਯਾ; ਸਿਮਰੰਤਿ ਨਾਨਕ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਨਾਮਹ ॥
	੧੬	੩੧	ਨਚ ਬਿਦਿਆ ਨਿਧਾਨ, ਨਿਗਮੰ; [1]ਨਚ ਗੁਣਗ੍ਯ, ਨਾਮ ਕੀਰਤਨਹ ॥
	੧੭	੩੧	ਭਾਗ [2]ਉਦਿਮ, ਲਬਧ੍ਯੰ [3]ਮਾਇਆ; ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਸੰਗਿ, ਖਲ ਪੰਡਿਤਹ ॥
	੧੮	੩੨	ਕੰਠ [4]ਰਮਣੀਯ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਮਾਲਾਂ; [5]ਹਸਤ-ਊਚ, ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਣੀ ॥ ਜੀਹ ਭਣਿਜੋ, ਉਤਮ ਸਲੋਕ; ਉਧਰਣੰ, ਨੈਨ [6]ਨੰਦਨੀ ॥
੧੩੫੭	੧	੩੩	ਕੂਕਰਹ ਸੂਕਰਹ ਗਰਧਭਹ ਕਾਕਹ, ਸਰਪਨਹ, ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥
	੨	੩੪	ਕੀਰਤਨੰ, ਸਾਧ ਸੰਗੇਣ ਨਾਨਕ; ਨਹ ਦ੍ਰਿਸਟੰਤਿ, ਜਮਦੂਤਨਹ ॥
	੫	੩੫	ਦੁਰਲਭੰ, ਏਕ ਭਗਵਾਨ ਨਾਮਹ; ਨਾਨਕ ਲਬਧ੍ਯਿੰ ਸਾਧ ਸੰਗਿ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਪ੍ਰਭੰ ॥
	੬	੩੬	ਜਤ ਕਤਹ ਤਤਹ, ਦ੍ਰਿਸਟੰ; ਸ੍ਵਰਗ [7]ਮਰਤ, ਪਯਾਲ ਲੋਕਹ ॥

੧ ਨਹੀਂ। ੨ ਜਾਗਦੇ ਹਨ ਵਾ ਉਦਮ ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਕਰੀਦੇ ਹਨ। ੩ ਲਛਮੀ ਭਗਤੀ ਰੂਪ ਸਾਧਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਲਭਦੀ ਹੈ। ੪ ਉਚਾਰਨਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਜਿਹੜਾ ਰਾਮ ਰਾਮ ਸੁੰਦਰ ਨੂੰ ਉਚਾਰਨਾ ਹੈ ਇਹੋ ਹੀ ਮਾਲਾ ਹੈ। ੫ ਗੋਮੁਖੀ ਉਚਾ ਹਥ ਕਰਕੇ ਜੋ ਗੁਥਲੀ ਬੰਨ੍ਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਹਸਤ ਊਚ ਹੈ ਏਦਰ ਪਰੇਮ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਗੋਮੁਖੀ ਹੈ। ੬ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿੰਦੀ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ। ੭ ਮਾਤ ਲੋਕ।

ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੫੭	੭	੩੭	ਦੂਖੰ, [੧]ਭਯੰਤ ਸੂਖੰ ; ਭੈ ਭੀਤੰ,ਤ ਨਿਰਭਯਹ ॥ (੨) ਭੀਤੰਤ
	੮	੩੮	ਸਰਬ ਸੀਲ, ਮਮੰ ਸੀਲੰ; ਸਰਬ ਪਾਂਵਨ, ਮਮ ਪਾਂਵਨਹ ॥
	੯	੩੯	ਨਹ ਸੀਤਲੰ ਚੰਦ੍ਰਦੇਵਹ; ਨਹ ਸੀਤਲੰ ਬਾਂਵਨ ਚੰਦਨਹ ॥ ('ਚੰਦ੍ਰਦੇਵਹ' ਇਕੱਠਾ ਹੈ)
	੧੦	੩੯	ਨਹ ਸੀਤਲੰ, ਸੀਤ ਰੁਤੇਣ; ਨਾਨਕ ਸੀਤਲੰ, ਸਾਧ ਸ੍ਵਜਨਹ ॥ (ਸੁਅਜਨਹ ਬੋਲੋ)
	੧੧	੪੦	ਦਯਾਲੰ, ਸਰਬਤ੍ਰ ਜੀਆ; ਪੰਚ ਦੋਖ ਬਿਵਰਜਿਤਹ ॥ ਭੋਜਨੰ, ਗੋਪਾਲ ਕੀਰਤਨੰ; [੨]ਅਲਪ ਮਾਯਾ, ਜਲ ਕਮਲ ਰਹਤਹ ॥ ਪਰ ਨਿੰਦਾ, ਨਹ [੩]ਸ੍ਰੋਤਿ ਸ੍ਰਵਣੰ; ਆਪੁ ਤ੍ਯਾਗਿ, ਸਗਲ ਰੇਣੁਕਹ ॥
	੧੪	੪੧	[੪]ਅਜਾ ਭੋਗੰਤ, [੫]ਕੰਦ ਮੂਲੰ; ਬਸੰਤੇ, ਸਮੀਪ ਕੇਹਰਹ ॥ [੬]ਤਤ੍ਰਗਤੇ ਸੰਸਾਰਹ; ਨਾਨਕ, ਸੋਗ ਹਰਖੰ ਬਿਆਪਤੇ ॥
	੧੬	੪੨	[੭]ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ ਜਨਮ ਭ੍ਰਮੰਤਿ ਨਰਕਹ; ਅਨਿਕ ਉਪਾਵੰ, ਨ ਸਿਧ੍ਯਤੇ ॥ (ਮ੍ਰਿਤੁਉ ਬੋਲੋ)
	੧੮	੪੩	ਨਿਰਾਸ ਆਸ ਕਰਣੰ; ਸਗਲ ਅਰਥ, [੮]ਆਲਯਹ ॥

---

੧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਨਿਰਲੇਪ, ਤੁਛ ਜਾਣ ਕੇ ਮਾਇਆ ਨੂੰ। ੩ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ। ੪ ਬੱਕਰੀ। ੫ ਫਲ ਫੁਲ। ੬ ਤੈਸੇ ਰੀਤੀ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦੀ। ੭ ਮੌਤ। ੮ ਘਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਅਰਥ=ਪਦਾਰਥ।

ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੫੮	੧	੪੪	ਦੂਰਗਮ ਸਥਾਨ, ਸੁਗਮੰ; ਮਹਾਂ ਦੂਖ ਸਰਬ ਸੂਖਣਹ ॥
			(ਦੁਰ-ਗਮ ਏਲੋ, ਪਾਠ ਇਕੱਠਾ ਹੈ)
			[1]ਦੁਰ ਬਚਨ, ਭੇਦ ਭਰਮੰ;
			ਸਾਕਤ [2]ਪਿਸਨੰਤ ਸੁਰਜਨਹ ॥
			ਅਸਿਥੰਤੰ, ਸੋਗ ਹਰਖੰ; ਭੈ ਖੀਣੰਤ ਨਿਰਭਵਹ ॥
			ਭੈ [3]ਅਟਵੀਅੰ, ਮਹਾਂ ਨਗਰ ਬਾਸੰ;
	੪	੪੫	ਗਣ ਗੰਧਰਬ, ਦੇਵ ਮਾਨੁਖੵੰ;
			ਪਸੁ ਪੰਖੀ ਬਿਮੋਹਨਹ ॥
	੬	੪੬	ਤਵ ਭੈ [4]ਬਿਮੁੰਚਿਤ, ਸਾਧ ਸੰਗਮ;
			ਓਟ ਨਾਨਕ ਨਾਰਾਇਣਹ ॥
	੭	੪੭	ਹੇ [5]ਕਲਿ [6]ਮੂਲ ਕ੍ਰੋਧੰ; [7]ਕਦੰਚ, [8]ਕਰੁਣਾ ਨ ਉਪਰਜਤੇ ॥
			[9]ਬਿਖਯੰਤ ਜੀਵੰ, ਵਸੵੰ ਕਰੋਤਿ;
			ਨਿਰਤੵੰ ਕਰੋਤਿ, ਜਥਾ [10]ਮਰਕਟਹ ॥
			ਅਨਿਕ [11]ਸਾਸਨ; ਤਾੜੰਤਿ ਜਮਦੂਤਹ ॥
	੯	੪੭	ਦੀਨ ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਦਯਾਲ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਨਕ;
			ਸਰਬ ਜੀਅ ਰਖੵਾ ਕਰੋਤਿ ॥
	੯	੪੮	ਹੇ ਲੋਭਾ, ਲੰਪਟ ਸੰਗ ਸਿਰਮੋਰਹ;
			ਅਨਿਕ ਲਹਰੀ ਕਲੋਲਤੇ ॥

੧ ਖੋਟੇ। ੨ ਚੁਗਲ। ੩ ਉਜਾੜ। ੪ ਛੁੱਟੀਦਾ ਹੈ ਵਾ ਨਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੫ ਲੜਾਈ। ੬ ਮੁਢ। ੭ ਕਦੇ ਭੀ। ੮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਤੂੰ। ੯ ਵਿਸ਼ਈ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੧੦ ਬਾਂਦਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ। ੧੧ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ।

ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੫੮	੧੦	੪੮	ਨਚ ਮਿਤ੍ਰੰ, ਨਚ [1]ਇਸਟੰ, [2]ਨਚ ਬਾਧਵ;
			ਨਚ ਮਾਤ ਪਿਤਾ, ਤਵ ਲਜਯਾ ॥
			[3]ਅਕਰਣੰ ਕਰੋਤਿ, ਅਖਾਦ੍ਯਿ ਖਾਦ੍ਯੰ ;
			[4]ਅਸਾਜ੍ਯੰ ਸਾਜਿ, [5]ਸਮਜਯਾ ॥
			[6]ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਸਰਣ ਸੁਆਮੀ;
			[7]ਬਿਗ੍ਯਾਪ੍ਤਿ ਨਾਨਕ, ਹਰਿ ਨਰਹਰਹ ॥
	੧੨	੪੯	ਹੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਮੂਲੰ; ਅਹੰਕਾਰੰ ਪਾਪਾਤਮਾ ॥
			ਮਿਤ੍ਰੰ ਤਜੰਤਿ ਸਤ੍ਰੰ ਦ੍ਰਿੜੰਤਿ;
			ਅਨਿਕ ਮਾਯਾ, ਬਿਸ੍ਤੀਰਨਹ ॥
	੧੬	੫੦	ਸਰੀਰ [8]ਸ੍ਵਸਥ, [9]ਖੀਣ [10]ਸਮਏ;
			ਸਿਮਰੰਤਿ ਨਾਨਕ, ਰਾਮ ਦਾਮੋਦਰ ਮਾਧਵਹ ॥
			(ਸਮੱਇ ਬੋਲੋ)
	੧੭	੫੧	ਸਾਧ ਸੰਗੇਣ ਤਰਣੰ;
			ਨਾਨਕ ਮਹਾ ਸਾਗਰ, ਭੈ ਦੁਤਰਹ ॥
੧੩੫੯	੧	੫੨	ਜੇਨ ਕਲਾ, ਧਾਰਿਓ ਆਕਾਸੰ; ਬੈਸੰਤਰੰ ਕਾਸਟ [11]ਬੇਸਟੰ॥
			ਜੇਨ ਕਲਾ, ਸਸਿ ਸੂਰ ਨਖ੍ਤ੍ਰ [12]ਜੋਤ੍ਯਿੰ;
			ਸਾਸੰ ਸਰੀਰ ਧਾਰਣੰ ॥

੧ ਪਿਆਰੇ। ੨ ਨਹੀਂ ਪੁਨਾ। ੩ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੪ ਨਾ ਸਾਜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਜਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੫ ਭਲੀ ਪਰਕਾਰ ਅਜਿਤ ਹੈ। ੬ ਰਖਿਆ ਕਰੋ। ੭ ਬੇਨਤੀ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ੮ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਕਲਿਆਣ ਸਹਿਤ। ੯ ਨਾਸ ਹੋਣਾ। ੧੦ ਵੇਲੇ। ੧੧ ਕਾਠ ਦੀ ਬਾਲੀ ਹੋਈ ਅਗਨੀ। ੧੨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।

ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੫੯	੪	੫੪	ਗੁਸਾਂਈ [1]ਗਰਿਸ੍ਟ, [2]ਰੂਪੇਣ; ਸਿਮਰਣੰ, ਸਰਬਤ੍ਰ ਜੀਵਣਹ॥ ਲਬਧੵੰ ਸੰਤ ਸੰਗੇਣ ਨਾਨਕ; [3]ਸ੍ਵਛ ਮਾਰਗ, ਹਰਿ ਭਗਤਣਹ॥
	੫	੫੫	[4]ਮਸਕੰ, [5]ਭਗਨੰਤ [6]ਸੈਲੰ; [7]ਕਰਦਮੰ, ਤਰੰਤ [8]ਪਪੀਲਕਹ॥ ਸਾਗਰੰ, ਲੰਘੰਤਿ ਪਿੰਗੰ; [9]ਤਮ ਪਰਗਾਸ ਅੰਧਕਹ॥ (ਕਰੁਣਾ ਮਯਹ–ਕਰੁਣਾ ਮੱਇਅਹ ਬੋਲਣਾ)
	੯	੫੮	ਉਦਿਆਨ [10]ਬਸਨੰ, ਸੰਸਾਰੰ; ਸਨਬੰਧੀ [11]ਸ੍ਵਾਨ, [12]ਸਿਆਲ [13]ਖਰਹ॥ (ਸੁਆਨ ਬੋਲੋ)
	੧੧	੫੮	ਭਜੁ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਗੋੁਪਾਲ ਨਾਨਕ; ਹਰਿ ਚਰਣ ਸਰਣ, ਉਧਰਣ ਕ੍ਰਿਪਾ॥ (ਉਧੱਰਣ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੩	੫੯	ਸਾਧ ਸੰਗੇਣਿ, ਗੁਣ ਰਮਤ ਨਾਨਕ; ਸਰਣਿ ਪੂਰਨ ਪਰਮੇਸੁਰਹ॥
	੧੩	੬੦	[14]ਸਿਆਮਲੰ, [15]ਮਧੁਰ ਮਾਨੁਖੵੰ; ਰਿਦਯੰ ਭੂਮਿ ਵੈਰਣਹ॥

---

੧ ਭਾਰੀ ਵੱਡਾ। ੨ ਰੂਪ ਹੈ। ੩ ਪਵਿਤ੍ਰ। ੪ ਮੱਛਰ। ੫ ਭੰਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ੬ ਪੱਥਰ ਨੂੰ। ੭ ਚਿੱਕੜ। ੮ ਕੀੜੀ। ੯ ਅੰਧੇਰਾ। ੧੦ ਬਾਸਾ। ੧੧ ਕੂਕਰ ਲੋਭੀ। ੧੨ ਦਗੀ ਬਾਜ ਰੂਪੀ ਗਿੱਦੜ। ੧੩ ਆਲਸੀ, ਕਾਮੀ ਰੂਪੀ ਖੋਤੇ। ੧੪ ਕਾਲਾ। ੧੫ ਮਧਰਾ।

ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੫੯	੧੭	੬੨	ਸਤ ਹਤੰ ਪਰਮ ਬਾਦੰ; [1]ਅਵਰਤ ਏਥਹ, ਸੁਧ ਅਛਰਣ ॥ (ਅਵੱਰਤ ਬੋਲੋ)
	੧੮	੬੩	ਗਰਬੰਤਿ ਨਾਰੀ; [2]ਮਦੋਨ ਮਤੰ ॥ ਬਲਵੰਤ; [3]ਬਲਾਤ ਕਾਰਣਹ ॥
	੧੯	੬੩	ਹੇ [4]ਪਪੀਲਕਾ, [5]ਗ੍ਰਸਟੇ; ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਮਰਣ ਤੁਯੰ ਧਨੇ ॥ (ਧੰਨੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
੧੩੬੦	੧	੬੪	[6]ਤ੍ਰਿਣੰ ਤ [7]ਮੇਰੰ; [8]ਸਹਕੰ ਤ [9]ਹਰੀਅੰ ॥ ਬੂਡੰ ਤ ਤਰੀਅੰ; ਊਣੰ ਤ ਭਰੀਅੰ ॥
	੩	੬੫	ਆਤਮ ਰਤੰ, ਸੰਸਾਰ ਗਹੰ; ਤੇ ਨਰ ਨਾਨਕ, ਨਿਹਫਲਹ ॥
	੪	੬੬	ਲਉ [10]ਲਈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ, [11]ਅਤਿਪਤਿ ਮਨ ਮਾਏ; ਕਰਮ ਕਰਤ, ਸ [12]ਸੂਕਰਹ ॥ (੨) ਸਸੂਕਰਹ
	੫	੬੭	ਅਨੇਕ [13]ਪਾਤਿਕ ਹਰਣੰ; ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਸੰਗਮ, ਨ ਸੰਸਯਹ ॥

੧ ਆਕੇ ਵਰਤਣਾ ਕਰ ਜਾਂ ਵਰਤਣੋਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਰਹੀ ਹੈ ਰਸਨਾ। ੨ ਕਾਮ, ਹੰਕਾਰ। ੩ ਛੁਪ ਜਾਣ ਦਾ, ਬਲ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਦਾ। ੪ ਕੀੜੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਾਲੇ। ੫ ਭਾਰੀ ਹੈ। ੬ ਕੱਖ। ੭ ਸੁਮੇਰ। ੮ ਸੈਹਾ। ੯ ਸ਼ੇਰ। ੧੦ ਇਤਨੇ ਪਦਾਰਥ ਲੈ ਲਏ ਹਨ ਇਤਨੇ ਲੈ ਲਵਾਂ। ੧੧ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ੧੨ ਸੂਰਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੧੩ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

ਮਹਲਾ ੫ *ਗਾਥਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੬੦	੭	੧	[੧]ਕਰਪੂਰ [੨]ਪੁਹਪ ਸੁਗੰਧਾ;
			[੩]ਪਰਸ ਮਾਨੁਖ੍ ਦੇਹੰ, ਮਲੀਣੰ ॥
			[੪]ਮਜਾ [੫]ਰੁਧਿਰ, [੬]ਦ੍ਰੁਗੰਧਾ;
			ਨਾਨਕ [੭]ਅਥਿ ਗਰਬੇਣ, ਅਗ੍ਯਾਨਣੋ ॥
			(ਮੱਜਾ ਬੋਲੋ)
	੮	੨	[੮]ਪ੍ਰਮਾਣੋ [੯]ਪਰਜੰਤ, ਆਕਾਸਹ;
			ਦੀਪ ਲੋਅ, [੧੦]ਸਿ ਖੰਡਣਹ ॥
			[੧੧]ਗਛੇਣ, ਨੈਣ [੧੨]ਭਾਰੇਣ ਨਾਨਕ;
			ਬਿਨਾ ਸਾਧੂ ਨ [੧੩]ਸਿਧ੍ਯਤੇ ॥
	੯	੩	ਜਾਣੋ ਸਤਿ, ਹੋਵੰਤੋ ਮਰਣੋ; ਦ੍ਰਿਸਟੇਣ ਮਿਥਿਆ ॥
	੧੦	੪	ਲਬਧੰ ਸਾਧ ਸੰਗੇਣ ਨਾਨਕ;
			ਸੁਖ ਅਸਥਾਨੰ, ਗੋਪਾਲ ਭਜਣੰ ॥
	੧੧	੫	ਮੈਲਾਗਰ ਸੰਗੇਣ; ਨਿੰਮੁ ਬਿਰਖ, ਸਿ ਚੰਦਨਹ ॥
			ਨਿਕਟਿ ਬਸੰਤੋ ਬਾਂਸੋ; ਨਾਨਕ ਅਹੰ-ਬੁਧਿ ਨ
			[੧੪]ਬੋਹ [੧੫]ਤੇ ॥ (੨) ਬੋਹਤੇ

*ਗਾਥਾ ਗਿਆਨ ਦੀ ਕਥਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਕਾਂਸ਼ੀ ਦੇ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨਾਲ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਸੀ ।

੧ ਮੁਸ਼ਕਪੂਰ । ੨ ਫੁਲ ਸੁਗੰਧੀਆਂ । ੩ ਲੱਗ ਕੇ । ੪ ਮਿੱਝ । ੫ ਲਹੂ । ੬ ਮੈਲਾ । ੭ ਐਸੇ ਸਰੀਰ ਤੇ । ੮ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਜੀਵ ਜੋ ਵਾਲ ਦੇ ਸੌਵੇਂ ਹਿਸੇ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਬ੍ਰੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਖੁਰਦਬੀਨਾਂ ਨਾਲ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਜੋਗੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ । ੯ ਬ੍ਰਾਬਰ । ੧੦ ਤਿੰਨ ਲੋਕ। ੧੧ ਜਾ ਆਵੇ । ੧੨ ਅੱਖ ਦੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਮੀਚਣ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ । ੧੩ ਮੁਕਤ । ੧੪ ਸੁਗੰਧੀ । ੧੫ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ।

ਗਾਥਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੬੦	੧੩	੭	ਬਚਨ ਸਾਧ, ਸੁਖ ਪੰਥਾ; ਲਹੰਥਾ, ਬਡ ਕਰਮਣਹ ॥
			ਰਹੰਤਾ, ਜਨਮ ਮਰਣੇਨ;
			ਰਮਣੰ ਨਾਨਕ, ਹਰਿ ਕੀਰਤਨਹ ॥
	੧੪	੮	ਪਤ੍ਰ [1]ਭੁਰਿਜੇਣ, [2]ਝੜੀਯੰ;
			ਨਹ ਜੜੀਅੰ, [3]ਪੇਡ [4]ਸੰਪਤਾ ॥
			ਨਾਮ ਬਿਹੂਣ, ਬਿਖਮਤਾ ਨਾਨਕ;
			[5]ਬਹੰਤਿ ਜੋਨਿ, ਬਾਸਰੋ ਰੈਣੀ ॥
	੧੬	੯	ਹਰਿ ਨਾਮ, ਗੁਣ ਰਮਣੰ ਨਾਨਕ;
			ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ, ਨਹ ਬਿਆਪਣਹ ॥
	੧੬	੧੦	ਗਾਥਾ ਗੂੜ ਅਪਾਰੰ; ਸਮਝਣੰ, ਬਿਰਲਾ ਜਨਹ ॥
			ਸੰਸਾਰ ਕਾਮ, ਤਜਣੰ;
	੧੭	੧੧	ਸੁਮੰਤ੍ਰ ਸਾਧ ਬਚਨਾ; ਕੋਟਿ ਦੋਖ ਬਿਨਾਸਨਹ ॥
	੧੯	੧੧	ਹਰਿ ਚਰਣ ਕਮਲ, ਧ੍ਯਾਨੰ;
			ਨਾਨਕ ਕੁਲ ਸਮੂਹ, ਉਧਾਰਣਹ ॥
੧੩੬੧	੧	੧੩	ਹਰਿ ਲਬਧੋ; ਮਿਤ੍ਰ ਸੁਮਿਤੋ ॥
			ਜਾਕਾ ਅਸਥਲੁ; ਤੋਲੁ ਅਮਿਤੋ ॥
			ਸੋੁਈ ਨਾਨਕ ਸਖਾ; ਜੀਅ ਸੰਗਿ ਕਿਤੋ ॥
	੨	੧੪	ਅਪਜਸੰ ਮਿਟੰਤ; ਸਤ ਪੁਤ੍ਰਹ;
			[6]ਸਿਮਰਤਬ੍ਯ ਰਿਦੈ, ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰਣਹ ॥ (ਸਿਮਰਤੱਬਅ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਪੱਤਝੜ ਦੀ ਰੁਤ ਸਿਸਰ। ੨ ਝੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੩ ਬ੍ਰਿਛ। ੪ ਟਾਹਣੀਆਂ। ੫ ਰੁੜ੍ਹਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ੬ ਅਵਿਨਾਸੀ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦੁਆਰਾ ਸਿਮਰਦੇ।

ਗਾਥਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੬੧	੩	੧੫	ਮਰਣੰ, ਬਿਸਰਣੰ ਗੋਬਿਦਹ; ਜੀਵਣੰ, ਹਰਿ ਨਾਮ ਧ੍ਯਾਵਣਹ ॥
	੪	੧੬	[1]ਦਸਨ ਬਿਹੂਨ, ਭੁਯੰਗੰ; ਮੰਤ੍ਰੰ [2]ਗਾਰੁੜੀ, ਨਿਵਾਰੰ ॥
	੫	੧੭	[3]ਜਬ ਕਬ ਰਮਣੰ; ਸਰਣੰ ਸਰਬਤ੍ਰ ਜੀਅਣਹ ॥
	੭	੧੮	ਗਾਥਾ ਗਾਵੰਤਿ ਨਾਨਕ; [4]ਭਬੰ ਪਰਾ ਪੂਰਬਣਹ ॥
	੭	੧੯	ਸੁਭ ਬਚਨ ਰਮਣੰ, ਗਵਣੰ ਸਾਧ ਸੰਗੇਣ; ਉਧਰਣ ॥
	੮	੨੦	ਏਕੰਕਾਰ; ਨਾਮ ਉਰਧਾਰੰ ॥ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰੰ, ਨਾਨਕ
	੯	੨੦	ਬਡਭਾਗੀ ਨਾਨਕ; ਕੋ ਤਾਰੰ ॥ ਪੁਨਰਪਿ ਜਨਮੰ ਨ ਲਭ੍ਯਤੇ
	੧੦	੨੧	ਲਬਧਿਅੰ, ਸਾਧ ਸੰਗੇਣ ਨਾਨਕ; ਵਡਭਾਗੀ, ਭੇਟੰਤਿ ਦਰਸਨਹ ॥
	੧੧	੨੨	ਸਰਬਦੋਖ, ਪਰੰਤਿਆਗੀ; ਸਰਬ ਧਰਮ ਦ੍ਰਿੜੰਤਣਃ ॥ ਲਬਧੇਣਿ ਸਾਧ ਸੰਗੇਣਿ; ਨਾਨਕ ਮਸਤਕਿ ਲਿਖ੍ਯਣਃ ॥
	੧੨	੨੩	ਸਾਧੂ [5]ਸਤਮ ਜਾਣੋ; ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਾਰਣੰ ॥
	੧੩	੨੪	ਰੋਗ ਸੋਗ ਬਿਓਗੰ; ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਨ ਸੁਪਨਹ ॥

੧ ਦੰਦ । ੨ ਗਾਰੜੀ ਮੰਤ੍ਰ ਸੱਪਾਂ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਉਤਾਰਨ ਵਾਲਾ । ੩ ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ । ੪ ਚਿੱਤ੍ਰ ਵਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ੫ ਉਤਮ ਜਾਂ ਨਿਸਚੇ ਕਰਕੇ ।

ਫੁਨਹੇ ਮਹਲਾ ੫

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			†ਫੁਨਹੇ ਮਹਲਾ ੫
			੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
੧੩੬੧	੧੫	੧	ਉਰਝਿ ਰਹਿਓ, ਸਭ ਸੰਗਿ; ਅਨੂਪ ਰੂਪਾਵਤੀ ॥
	੧੭	੨	ਸੰਤ ਸਭਾ ਮਹਿ, ਬੈਸ; ਕਿ ਕੀਰਤਿ ਮੈ ਕਹਾਂ ॥
	੧੯	੩	ਸਖੀ, ਕਾਜਲ ਹਾਰ ਤੰਬੋਲ; ਸਭੈ ਕਿਛੁ ਸਾਜਿਆ ॥
੧੩੬੨	੩	੫	ਆਸਾ [1]ਇਤੀ, ਆਸਕਿ; ਆਸ ਪੁਰਾਈਐ ॥ (੨) ਕਿ ਆਸ ਪੁਰਾਈਐ
	੫	੬	ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬੇਅੰਤੁ; ਬੇਅੰਤੁ ਧਿਆਇਆ ॥
	੬	੭	ਮੇਰੈ ਹਾਥਿ [2]ਪਦਮੁ; [3]ਆਗਨਿ ਸੁਖ ਬਾਸਨਾ ॥ (ਆਂਗਨਿ ਬਿੰਦੇ ਵਾਂਗ ਬੋਲੋ)
	੮	੮	ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ [4]ਰਾਵਣਿ ਜਾਹਿ; ਸੇਈ [5]ਤਾਲਾਜੀਅਹਿ ॥ (੨) [6]ਤਾ ਲਾਜੀਅਹਿ

†ਫੁਨ=ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ (ਹੇ)ਹਾਹਾ ਅੱਖਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ (ਹੈਂ)ਨਾਮ ਤਿਆਗਦਾ ਹੈ (ਫੁਨ) ਨਾਮ ਪੁਨਾ ਦਾ ਹੈ।ਵਾਰ ਵਾਰ ਤਿਆਗ ਕਰ।

ਹਰਿਹਾਂ ਸਖੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਇਹ ਮਾਂਉ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਵੇਲੇ ਹਰਿਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਸੀ। ਹਰਿਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਹੇ ਭਾਈ! ਸੰਬੋਧਨ ਹੈ ਤੇ ਫੁਨਹੇ ਦੀ ਚਾਲ ਅੜਿਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਤੇ ਪੁਨਾ ਤੇ ਰੇਖਤਾ ਜੋ ਛੰਦ ਹਨ ਦਸਮ ਬੀੜ ਵਿਚ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਜੈਸੀ ਚਾਲ ਨਹੀਂ, ਅੜਿਲ ਦੀਆਂ ਕਈ ਜਾਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਫੁਨਹੇ ਬਾਣੀ ਭੀ ਛੰਦ ਹੈ।

੧ ਬਹੁਤੀ। ੨ ਕਵਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ੩ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਵੇਹੜਾ। ੪ ਭੋਗਣ। ੫ ਤਲੇ ਜਾਣਗੇ ਨਰਕਾਂ ਰੂਪ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚ। ੬ ਤਾਂ ਲੱਜਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੇ।

ਫੁਨਹੇ ਮਹਲਾ ੫

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੬੨	੧੪	੧੧	ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਚਿਤ ਸੁਚਿਤ; ਸੁ ਸਾਜਨੁ ਚਾਹੀਐ ॥
	੧੭	੧੨	[1]ਹਰਿਹਾਂ, ਚੰਚਲ ਚੋਰਹਿ ਮਾਰਿ; ਤ ਪਾਵਹਿ ਸਚੁ ਧਨਾ ॥
	੧੭	੧੩	ਸੁਪਨੈ ਊਭੀ ਭਈ; ਗਹਿਓ ਕੀ ਨ ਅੰਚਲਾ ॥
	੧੯	੧੪	ਕਰਨ ਨ ਸੁਨਹੀ ਨਾਦੁ; ਕਰਨ ਮੁੰਦਿ ਘਾਲਿਆ ॥
੧੩੬੩	੨	੧੫	ਅੰਗ ਸੰਗ ਉਰਝਾਇ; ਬਿਸਰਤੇ [2]ਸੁੰਞਿਆ ॥
	੧੦	੨੦	ਮਹਾਂ ਦੁਰਗੰਧਤ ਵਾਸੁ; ਸਠ ਕਾ ਛਾਰੁ ਤਨ ॥
	੧੧	੨੦	ਹਰਿਹਾਂ, ਹਰਿਚੰਦਉਰੀ ਪੇਖਿ; ਕਾਹੇ ਸਚੁ ਮਾਨਈ ॥
	੧੨	੨੧	ਜਿਸ ਕੀ ਪੂਜੈ ਅਉਧ; ਤਿਸੈ ਕਉਣੁ ਰਾਖਈ ॥ (ਪੂੱਜੈ ਬੋਲੋ)
	੧੬	੨੩	ਜੋ ਜੋ ਓਨਾ ਕਰਮ; [3]ਸੁਕਰਮ ਹੋਇ ਪਸਰਿਆ ॥

---

੧ ਹੇ ਸਖੀ ! ੨ ਸਫਾਈ । ੩ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ।

*ਚਉਬੋਲੇ ਮਹਲਾ ੫

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੬੩	੧੯	੧	ਸੰਮਨ ਜਉ ਇਸ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ; [੧]ਦਮ ਕ੍ਹਿਹੁ ਹੋਤੀ [੨]ਸਾਟ ॥ (੨) ਦਮਕ੍ਹਿਹੁ
			[੩]ਰਾਵਨ ਹੁਤੇ, ਸੁ ਰੰਕ ਨਹਿ; ਜਿਨਿ ਸਿਰ ਦੀਨੇ ਕਾਟਿ ॥
੧੩੬੪	੨	੪	ਮੂਸਨ, [੪]ਮਸਕਰ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ; ਰਹੀ ਜੁ, [੫]ਅੰਬਰੁ ਛਾਇ ॥
	੩	੫	ਮੂਸਨ, ਨਿਮਖਕ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਿ; ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ ਦੇਂਉ ਸਰਬ ॥
	੪	੬	ਮੂਸਨ ਮਰਮੁ ਨ ਜਾਨਈ; ਮਰਤ [੬]ਹਿਰਤ ਸੰਸਾਰ ॥ (੨) ਮਰਤਹਿ [੭]ਰਤ
	੭	੯	ਨੀਚ ਕੀਚ, [੮]ਨਿਮ੍ਰਿਤ੍ਰ ਘਨੀ; ਕਰਨੀ ਕਮਲ, [੯]ਜਮਾਲ ॥
	੭	੧੦	ਕਮਲ ਨੈਨ, ਅੰਜਨ ਸਿਆਮ; ਚੰਦ੍ਰ ਬਦਨ, [੧੦]ਚਿਤ ਚਾਗ॥
	੮	੧੧	ਮਗਨੁ ਭਇਓ, ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿਉ; [੧੧]ਸੂਧ ਨ, ਸਿਮਰਤ ਅੰਗ ॥

*ਚਉਬੋਲਾ ਛੰਦ ਹੈ ਤੇ ਚਾਰ ਭਗਤ ਬੋਲੇ ਹਨ ਸੰਮਨ ਤੇ ਮੂਸਨ, ਜਮਾਲ ਤੇ ਪਤੰਗ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ।

੧ ਦਮੜਿਆਂ ਦੇ ਵਾ ਚਮਕ ਆਉਂਦੀ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ। ੨ ਮੁਲ ਵੱਟੇ, ਬਦਲੇ। ੩ ਰਾਵਣ ਧਨ ਕਰਕੇ ਕੰਗਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਸਿਰ ਕੱਟ ਕੇ ਦੇਣੇ ਪਏ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੂੰ। ੪ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ, ਕੂਚੀ, ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ। ੫ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਵਿਦਿਆ ਦੀ ਮੈਲ ਜੋ ਛਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਕੂਚੀ ਨਾਲ ਕੂਚਣਾ ਕਰ। ੬ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ। ੭ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਮਰਦੇ ਹਨ। ੮ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਰੂਪੀ ਕੀਚ=ਗਾਰਾ। ੯ ਚਿਹਰਾ ਖਿੜਿਆ। ੧੦ ਚਿਤ ਨੂੰ ਚੁਰੋਣ ਵਾਲੇ। ੧੧ ਸੁਧ ਨਹੀਂ।

ਸਲੋਕ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੇ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੬੪	੧੩	੪	ਕਬੀਰ, ਡਗਮਗ ਕਿਆ ਕਰਹਿ; ਕਹਾ ਡੁਲਾਵਹਿ ਜੀਉ ॥ (੨) ਡਗ ਮਗ ਸਰਬ ਸੂਖ ਕੋ, [1]ਨਾਇਕੋ; ਰਾਮ ਨਾਮ ਰਸੁ ਪੀਉ ॥
	੧੪	੪	ਦੀਸਹਿ, ਦਾਧੇ ਕਾਨ ਜਿਉ; ਜਿਨ ਮਨਿ ਨਾਹੀ ਨਾਉ ॥
	੧੫	੫	ਕਬੀਰ ਐਸਾ ਏਕੁ ਆਧੁ; ਜੋ ਜੀਵਤ ਮ੍ਰਿਤਕੁ ਹੋਇ ॥
੧੩੬੫	੧	੧੦	ਲੈ ਫਾਹੇ, ਉਠਿ ਧਾਵਤੇ; ਸਿ ਜਾਨਿ, ਮਾਰੇ ਭਗਵੰਤ ॥
	੨	੧੧	ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ, [2]ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ; ਬੇੜ੍ਹਿਓ, [3]ਢਾਕ ਪਲਾਸ ॥
	੬	੧੫	ਕਬੀਰ ਸੰਤਨ ਕੀ ਝੁੰਗੀਆ ਭਲੀ; ਭਠਿ ਕੁਸਤੀ ਗਾਉ ॥ (ਕੁਸੱਤੀ ਬੋਲੋ)
	੯	੧੯	ਕਬੀਰ ਮਾਇਆ [4]ਡੋਲਨੀ; ਪਵਨੁ ਵਹੈ, [5]ਹਿਵ ਧਾਰ ॥
	੧੫	੨੫	ਕਬੀਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਇਕ ਸਿਉ ਕੀਏ; ਆਨ, [6]ਦੁਬਿਧਾ ਜਾਇ॥ ਭਾਵੈ ਲਾਂਬੇ [7]ਕੇਸ ਕਰੁ; ਭਾਵੈ, [8]ਘਰਰਿ ਮੁਡਾਇ ॥

੧ ਸਰੋਮਣੀ ਪ੍ਰੇਰਕ। ੨ ਸੰਤ ਰੂਪੀ ਬੂਟਾ। ੩ ਢਕੀ ਪਲਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂ ਨਰ ਮਦੀਨ ਮੱਧਮ ਉਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀ। ੪ ਦੇਹ ਚਾਟੀ ਮਾਇਆ ਰਚਿਤ। ੫ ਹਿਮਾਲੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਠੰਢੇ ਸਵਾਸ। ੬ ਦ੍ਵੈਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੭ ਜਟਾ ਬਨਾਉਣੀਆਂ ਭਾਵ ਚਾਹੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਕਰ ਲੈ। ੮ ਘਸਾ ਕੇ ਮੁੰਡਾਉਣ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਚਾਹੇ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰ ਲੈ। ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਿਆਂ ਦ੍ਵੈਤ ਜਾਵੇਗੀ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਉਂ ਜਨਮ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ਕੇਸ ਲੰਬੇ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ–ਭਾਣੇ ਤੋਂ ਉਲਟ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਘਸਾ ਕੇ ਮੁਨੌਣ, ਕਿਤਨਾ ਹੀ ਮੁੰਡਣ ਕਰਨ ਕੇਸ ਹਰੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੇਸ ਉਗਣੋ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ, ਈਸ਼ਰ ਨੂੰ ਇਉਂ ਹੀ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਖੰਡ ਦਾ ਖੰਡਣ ਹੈ।

ਸਲੋਕ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੇ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੬੫	੧੬	੨੯	ਕਬੀਰ, ਜਗੁ ਕਾਜਲ ਕੀ ਕੋਠਰੀ; ਅੰਧ ਪਰੇ ਤਿਸ ਮਾਹਿ ॥
੧੩੬੬	੩	੩੧	ਕਬੀਰਾ ਤੂਹੀ, ਕਬੀਰੁ ਤੂ; ਤੇਰੋ ਨਾਉ ਕਬੀਰੁ ॥
	੫	੩੪	ਕਬੀਰ ਊਜਲ ਪਹਿਰਹਿ ਕਾਪਰੇ; ਪਾਨ ਸੁਪਾਰੀ ਖਾਹਿ ॥
	੯	੩੭	ਹੈਵਰ ਊਪਰ, ਛਤ੍ਰ ਤਰ; ਤੇ ਫੁਨਿ ਧਰਨੀ ਗਾਡ ॥
	੧੧	੪੦	ਕਬੀਰ ਗਰਬੁ ਨ ਕੀਜੀਐ; ਦੇਹੀ ਦੇਖਿ [1]ਸੁਰੰਗ ॥ ਆਜੁ ਕਾਲਿ ਤਜਿ ਜਾਹੁ-ਗੇ; ਜਿਉ ਕਾਂਚੁਰੀ ਭੁਯੰਗ ॥
	੧੪	੪੨	ਪਾਂਚਉ ਲਰਿਕਾ ਜਾਰਿ ਕੈ; ਰਹੇ, ਰਾਮ ਲਿਵ ਲਾਗਿ ॥
	੧੮	੪੭	ਕਬੀਰ ਪਰਦੇਸੀ ਕੈ [2]ਘਾਘਰੈ; ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਲਾਗੀ ਆਗਿ ॥
	੧੯	੪੮	ਕਬੀਰ [3]ਖਿੰਥਾ ਜਲਿ, [4]ਕੋਇਲਾ ਭਈ; [5]ਖਾਪਰੁ ਫੂਟ [6]ਮਫੂਟ ॥
੧੩੬੭	੨	੪੯	ਇਹ [7]ਟੋਘਨੈ, ਨ ਛੂਟਸਹਿ; ਫਿਰਿ ਕਰਿ, [8]ਸਮੁੰਦੁ ਸਮ੍ਹਾਲਿ ॥

੧ ਸੋਨੇ ਰੰਗੀ। ੨ ਘੇਰੇਦਾਰ ਚੋਲੇ ਜਾਂ ਘਗਰਾ, ਧੂੜ ਕੋਟ, ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਏਲਾ ਹੈ, ਘਗਰੇ ਨੂੰ ਧੂੜ ਕੋਟ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ੩ ਖਿੰ=ਅਕਾਸ਼ ਥਾ=ਪ੍ਰਿਥਵੀ। ੪ ਅਗਨੀ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੈ ਦੇਹ। ੫ ਦੇਹ ਰੂਪੀ ਖਪਰਾ ਫਟ ਗਿਆ ਹੈ। ੬ ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਟਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਮਝਦਾ ਸੈਂ। ੭ ਟੋਏ ਦੇਵਤਿਆਂ-ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ। ੮ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ।

ਸਲੋਕ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੇ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੬੭	੩	੫੧	ਕਬੀਰ [1]ਨਿਗੁਸਾਂਏ, [2]ਬਹਿ ਗਏ; [3]ਥਾਂਘੀ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥
	੫	੫੩	ਕਬੀਰ ਹਰਨਾ [4]ਦੂਬਲਾ; ਇਹੁ, [5]ਹਰੀਆਰਾ [6]ਤਾਲੁ ॥
	੧੦	੫੭	ਕਬੀਰ, ਹਰਦੀ [7]ਪੀਰਤਨੁ ਹਰੈ; [8]ਚੂਨ ਚਿਹਨੁ ਨ ਰਹਾਇ ॥
	੧੧	੫੮	ਕਬੀਰ, ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰਾ [9]ਸੰਕੁਰਾ; ਰਾਈ ਦਸਏਂ ਭਾਇ ॥
	੧੬	੬੩	ਤਾ ਕੇ ਪਗ ਕੀ, ਪਾਨਹੀ; ਮੇਰੇ ਤਨ ਕੋ, ਚਾਮੁ ॥
	੧੮	੬੫	ਤੈ ਸਹ, ਬਾਤ ਨ ਪੂਛੀਐ; ਕਬਹੂ ਨ ਲਾਈ ਪਾਇ ॥
੧੩੬੮	੧	੬੭	ਕਬੀਰ ਡੂਬਾ [10]ਥਾ, ਪੈ ਉਬਰਿਓ; [11]ਗੁਨ ਕੀ ਲਹਰਿ; [12]ਝਬਕ ॥ (ਝਬੱਕ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੫	੭੧	ਮਰਨੇ ਤੇ, ਕਿਆ ਡਰਪਨਾ; ਜਬ, ਹਾਥਿ [13]ਸਿਧਉਰਾ ਲੀਨ ॥

੧ ਗੁਰ ਗੁਸਾਈਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਿਗੁਰੇ । ੨ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹ ਗਏ । ੩ ਥੰਮਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ । ੪ ਕਮਜ਼ੋਰ । ੫ ਹਰਿਆਈ ਵਾਲਾ । ੬ ਵਿਸ਼ੇ ਸੁਖ ਰੂਪ ਤਲਾ । ੭ ਹਲਦੀ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਪੀਲਾ ਪੁਣਾ, ਅਲਪਗਤਾਈ । ੮ ਚਿੱਟਾ ਆਟਾ, ਈਸ਼ਰ ਦੀ ਸਰਬੱਗਤਾ । ੯ ਭੀੜਾ । ੧੦ ਸੀ । ੧੧ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਤੋਂ । ੧੨ ਸ਼ੀਘਰ । ੧੩ ਖੰਡਾ ਗਿਆਨ, ਨਲੇਰ ਵੈਰਾਗ ।

ਸਲੋਕ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੇ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੬੮	੭	੭੩	ਕਬੀਰ ਗਾਗਰਿ ਜਲ ਭਰੀ; ਆਜੁ ਕਾਲ੍ਹਿ ਜੈਹੈ ਫੂਟਿ॥ ਗੁਰੁ 'ਜੁ' ਨ ਚੇਤਹਿ ਆਪਨੋ; ਅਧ ਮਾਝ ਲੀਜਹਿਗੇ ਲੂਟਿ॥
	੧੧	੭੭	ਤਿਹ ਮਿਲਿ, ਤੇਊ ਊਤਮ ਭਏ; ਲੋਹ ਕਾਠ ਨਿਰਗੰਧ॥
੧੩੬੯	੧੧	੯੫	ਨਰਕਿ ਪਰਹਿ, ਤੇ [1]ਮਾਨਈ; ਜੋ ਹਰਿ ਨਾਮ ਉਦਾਸ॥
੧੩੭੦	੫	੧੦੮	ਕਬੀਰ ਹਰਿ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਛਾਡਿ ਕੈ; [2]ਅਹੋਈ ਰਾਖੈ ਨਾਰਿ॥
	੯	੧੧੨	ਕਬੀਰ [3]ਹੈ [4]ਗਇ [5]ਬਾਹਨ, ਸਘਨ ਘਨ; ਲਾਖ ਧਜਾ ਫਹਰਾਹਿ॥
	੧੪	੧੧੭	[6]ਜੈਹਹਿ ਆਟਾਲੋਨ ਜਿਉ; [7]ਸੋਨ ਸਮਾਨਿ ਸਰੀਰੁ॥ ('ਆਟਾਲੋ-ਨ' ਬੋਲੋ, ਪਾਠ ਇਕੱਠਾ ਹੈ)
	੧੫	੧੧੮	ਕਬੀਰ ਹੰਸੁ ਉਡਿਓ, ਤਨੁ ਗਾਡਿਓ; [8]ਸੋਝਾਈ [9]ਸੈਨਾਹ॥ ('ਸੈਨਾਹ' ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬੋਲੋ) ਅਜਹੂ ਜੀਉ, ਨ ਛੋਡਈ; [10]ਰੰਕਾਈ ਨੈਨਾਹ॥ ('ਨੈਨਾਹ' ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬੋਲੋ)

੧ ਮਨੁਖ। ੨ ਅਨਹੋਈ=ਅਹੋਈ ਦਾ ਵਰਤ। ੩ ਘੋੜੇ। ੪ ਹਾਥੀ। ੫ ਸਵਾਰੀਆਂ। ੬ ਲੂਣ ਦੇ ਡਲੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜੈਹਹਿ=ਜਾਇਗਾ। ੭ ਸੋਨਾ। ੮ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੯ ਸੈਨਤਾਂ ਨਾਲ। ੧੦ ਕੰਗਾਲ-ਪੁਣਾ।

ਸਲੋਕ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੇ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੭੧	੧	੧੨੨	ਕਬੀਰ ਦੇਖਿ ਕੈ ਕਿਹ ਕਹਉ; ਕਹੇ, ਨ ਕੋ ਪਤੀਆਇ ॥
	੨	੧੨੩	ਜੈਸੇ ਬਚਰਹਿ ਕੂੰਜ ਮਨ; ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ, ਰੇ ॥
	੨	੧੨੪	ਕਬੀਰ ਅੰਬਰ ਘਨਹਰੁ ਛਾਇਆ; ਬਰਖਿ ਭਰੇ, ਸਰ ਤਾਲ ॥
	੪	੧੨੬	ਕਬੀਰ [1]ਰੈਨਾਇਰ ਬਿਛੋਰਿਆ, ਰਹੁ ਰੇ, ਸੰਖ [2]ਮਝੂਰਿ ॥ ਦੇਵਲ ਦੇਵਲ ਧਾਹੜੀ; ਦੇਸਹਿ, ਉਗਵਤ ਸੂਰ ॥
	੮	੧੨੯	ਜਾ ਕੇ ਸੰਗ ਤੇ ਬੀਛੁਰਾ; ਤਾਹੀ ਕੇ ਸੰਗ ਲਾਗ ॥
	੧੨	੧੩੪	ਕਬੀਰ ਫਲ ਲਾਗੇ, ਫਲਨਿ; ਪਾਕਨ ਲਾਗੇ, ਆਂਬ ॥
	੧੫	੧੩੬	ਇਸ ਭਰਵਾਸੇ ਜੋ ਰਹੇ; ਬੂਡੇ ਕਾਲੀ ਧਾਰ ॥
	੧੫	੧੩੭	ਕਬੀਰ ਕਾਗਦ ਕੀ [3]ਓਬਰੀ; ਮਸੁ ਕੇ [4]ਕਰਮ [5]ਕਪਾਟ ॥
	੧੬	੧੩੮	ਕਬੀਰ ਕਾਲਿ ਕਰੰਤਾ ਅਬਹਿ ਕਰੁ; ਅਬ ਕਰਤਾ [6]ਸੁਇਤਾਲ ॥
	੧੮	੧੩੯	ਦੀਸੇ ਚੰਚਲੁ ਬਹੁ ਗੁਨਾ; ਮਤਿ ਹੀਨਾ ਨਾਪਾਕ ॥
	੧੮	੧੪੦	ਕਬੀਰ ਮੇਰੀ ਬੁਧਿ ਕਉ; ਜਮੁ ਨ ਕਰੈ, [7]ਤਿਸਕਾਰ ॥

---

੧ ਸਮੁੰਦਰ । ੨ ਵਿਚ । ੩ ਕੋਠੜੀ ।
੪ ਅੱਖਰ । ੫ ਤਖਤੇ । ੬ ਸ਼ੀਘਰ ।
੭ ਨਿਰਾਦਰੀ ।

ਸਲੋਕ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੇ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੭੧	੧੯	੧੪੦	ਜਿਨਿ ਇਹੁ ਜਮੂਆ ਸਿਰਜਿਆ;
			ਸੁ ਜਪਿਆ, ਪਰਵਿਦਗਾਰ ॥
੧੩੭੨	੧	੧੪੨	ਕਬੀਰ, [1]ਗਹਗਚਿ ਪਰਿਓ ਕੁਟੰਬ ਕੈ;
			[2]ਕਾਂਠੈ, ਰਹਿ ਗਇਓ ਰਾਮੁ ॥
	੫	੧੪੫	ਬਾਹਰਿ, ਕੰਚਨੁ [3]ਬਾਰਹਾ; ਭੀਤਰਿ ਭਰੀ, [4]ਭੰਗਾਰ ॥
	੮	੧੪੮	ਹਰਿ ਜਨੁ, ਐਸਾ ਚਾਹੀਐ; ਜਿਉ ਪਾਨੀ, ਸਰਬੰਗ ॥
	੧੦	੧੫੦	ਊਚ ਭਵਨ, [5]ਕਨਕਾਮਨੀ;
			ਸਿਖਰਿ ਧਜਾ, ਫਹਰਾਇ ॥
			ਤਾ ਤੇ, ਭਲੀ ਮਧੂਕਰੀ; ਸੰਤ ਸੰਗ ਗੁਨ ਗਾਇ ॥
	੧੨	੧੫੨	ਤਹਾ ਕਬੀਰੈ, ਮਟੁ ਕੀਆ;
			ਖੋਜਤ, ਮੁਨਿ ਜਨ [6]ਬਾਟ ॥
	੧੭	੧੫੬	ਮਾਨ ਮੁਨੀ, ਮੁਨਿਵਰ ਗਲੇ;
			ਮਾਨੁ, ਸਭੈ ਕਉ ਖਾਇ ॥
੧੩੭੩	੧	੧੫੯	ਤਾਸੁ [7]ਪਟੰਤਰ ਨਾ ਪੁਜੈ;
			ਹਰਿ ਜਨ ਕੀ, ਪਨਿਹਾਰਿ ॥
	੪	੧੬੨	ਜਬ ਹੀ ਪਾਈਅਹਿ ਪਾਰਖੂ;
			ਤਬ ਹੀਰਨ ਕੀ, [8]ਸਾਟ ॥
	੫	੧੬੩	ਅਮਰਾਪੁਰ ਬਾਸਾ ਕਰਹੁ; ਹਰਿ, ਗਇਆ ਬਹੋਰੈ ਬਿਤ ॥
	੯	੧੬੭	ਕਬੀਰ ਡੂਬਹਿਗੋ, ਰੇ ਬਾਪੁਰੇ; ਬਹੁ ਲੋਗਨ ਕੀ ਕਾਨਿ ॥

---

੧ ਪਕੜ 'ਚ ਖਚਿਤ ਹੋਣਾ । ੨ ਕਿਨਾਰੇ । ੩ ਬਾਰਾਂ ਵੰਨੀ ਦਾ । ੪ ਲਾਖ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ । ੫ ਕਨਕ=ਸੋਨਾ ਕਾਮਣੀ=ਇਸਤ੍ਰੀ । ੬ ਰਸਤਾ । ੭ ਬਰਾਬਰੀ । ੮ ਵੱਟਾ, ਮੁਲ ।

ਸਲੋਕ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੇ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੭੩	੯	੧੬੭	ਪਾਰੋਸੀ ਕੇ, ਜੋ ਹੂਆ; ਤੂ ਅਪਨੇ ਭੀ ਜਾਨੁ ॥
	੧੦	੧੬੮	ਕਬੀਰ ਭਲੀ ਮਧੂਕਰੀ; ਨਾਨਾ ਬਿਧਿ ਕੋ, ਨਾਜੁ ॥
	੧੭	੧੭੪	ਮਲਿਆਗਰੁ ਭੁਯੰਗਮ ਬੇਢਿਓ; ਤ ਸੀਤਲਤਾ, ਨ ਤਜੰਤ ॥
੧੩੭੪	੧	੧੭੭	ਓਰਾ ਗਰਿ ਪਾਨੀ ਭਇਆ; ਜਾਇ ਮਿਲਿਓ, ਢਲਿ [1]ਕੂਲਿ ॥
	੨	੧੭੮	ਕਬੀਰਾ ਧੂਰਿ ਸਕੇਲਿ ਕੈ; ਪੁਰੀਆ ਬਾਂਧੀ, ਦੇਹ ॥
	੭	੧੮੩	ਕਬੀਰ ਚੋਟ ਸੁਹੇਲੀ ਸੇਲ ਕੀ; ਲਾਗਤ, ਲੇਇ ਉਸਾਸ ॥
	੯	੧੮੫	ਕਬੀਰ ਜਾ ਕੀ ਦਿਲ ਸਾਬਤਿ ਨਹੀ; ਤਾ ਕਉ ਕਹਾਂ ਖੁਦਾਇ ॥
	੧੩	੧੮੮	[2]ਹੈਰਾ ਰੋਟੀ ਕਾਰਨੇ; ਗਲਾ ਕਟਾਵੈ ਕਉਨੁ ॥
੧੩੭੫	੨	੧੯੬	ਅਨਿਕ ਸਿਆਨੇ ਪਚਿ ਗਏ; ਨਾ ਨਿਰਵਾਰੀ ਜਾਇ ॥
	੮	੨੦੨	ਕਬੀਰ ਧਰਤੀ ਅਰੁ ਆਕਾਸ ਮਹਿ; ਦੁਇ, ਤੂੰ ਬਰੀ [3]ਅਬਧ ॥ (ਅਬੱਧ ਬੋਲੋ)
	੧੯	੨੧੨	ਕਾਹੇ, [4]ਛੀਪਹੁ [5]ਛਾਇਲੈ; ਰਾਮ ਨ ਲਾਵਹੁ ਚੀਤੁ ॥
੧੩੭੬	੧	੨੧੪	ਮਹਲਾ ੫ ॥ (ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਅਭੇਦਤਾ ਦਿਖਾਈ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਉੱਤਰਾਂ ਦੀ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲੋੜ ਸੀ ਉਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰ ਕੇ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ।)

੧ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਖਾਲੀਆਂ, ਕਿਨਾਰਾ। ੨ ਮਾਸ ਦੀ ਰੋਟੀ ਵਾਸਤੇ। ੩ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ੪ ਛਾਪਦੇ ਹੋ। ੫ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾ ਚਾਦਰਾਂ ਨੂੰ।

ਸਲੋਕ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੇ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੭੬	੫	੨੧੬	ਕਾਹੇ ਕੀ, [1]ਕੁਸਲਾਤ; ਹਾਥ ਦੀਪੁ ਕੂਏ ਪਰੈ ॥
	੧੦	੨੨੨	ਕਬੀਰ ਕਾਇਆ ਕਾਚੀ, [2]ਕਾਰਵੀ; ਕੇਵਲ ਕਾਚੀ ਧਾਤੁ ॥
	੧੨	੨੨੪	ਕਬੀਰ ਕਾਇਆ [3]ਕਜਲੀ, ਬਨੁ ਭਇਆ; ਮਨੁ ਕੁੰਚਰੁ, [4]ਮਯ [5]ਮੰਤੁ ॥ ਅੰਕਸੁ ਗ੍ਯਾਨੁ ਰਤਨੁ ਹੈ; ਖੇਵਟੁ ਬਿਰਲਾ ਸੰਤੁ ॥
	੧੯	੨੩੦	ਪੰਖੀ ਚਲੇ, ਦਿਸਾਵਰੀ; ਬਿਰਖਾ, ਸੁਫਲ ਫਲੰਤ ॥
੧੩੭੭	੩	੨੩੩	ਕਬੀਰ [6]ਭਾਂਗ [7]ਮਾਛੁਲੀ, [8]ਸੁਰਾ ਪਾਨਿ; ਜੋ ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਖਾਂਹਿ ॥
	੫	੨੩੫	ਆਠ ਜਾਮ, ਚਉ ਸਠਿ ਘਰੀ; ਤੁਅ ਨਿਰਖਤ ਰਹੈ ਜੀਉ ॥ (੨) ਚਉਸਠਿ
	੧੦	੨੪੦	ਕਾਚੀ ਸਰਸਉਂ ਪੇਲਿ-ਕੈ; ਨਾ ਖਲਿ ਭਈ, ਨ ਤੇਲੁ ॥
	੧੨	੨੪੧	ਢੂੰਢਤ ਡੋਲਹਿ, ਅੰਧ ਗਤਿ; ਅਰੁ ਚੀਨਤ ਨਾਹੀ, [9]ਸੰਤ ॥
	੧੩	੨੪੨	ਹਰਿ ਸੋ, ਹੀਰਾ ਛਾਡਿ ਕੈ; ਕਰਹਿ ਆਨ ਕੀ ਆਸ ॥

---

੧ ਸੁਖ। ੨ ਕੁੰਨੀ, ਤੌੜੀ। ੩ ਕੇਲਿਆਂ ਦਾ ਬਨ। ੪ ਸ਼ਰਾਬ। ੫ ਮਸਤ। ੬ ਦੱਖਣ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਤਮਾਕੂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਨੂੰ ਭੰਗ ਆਖਦੇ ਹਨ ਮਰਹਟੇ ਉਮਰਾਵਤੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵਾ ਭੰਗ। ੭ ਮੱਛੀ ਦਾ ਮਾਸ। ੮ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਪਾਨਾਂ ਦਾ ਤੰਬਾਕੂ ਸਹਿਤ ਚੱਬਣਾ ਵਾ ਪਾਨ ਬੀੜੀ ਦਾ ਪੀਣਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਤੀਰਥ ਵਰਤ ਨਰਕ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣਗੇ। ੯ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀ ਸਿਵਾਣਦੇ, ਅੰਧਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਢੂੰਡਦੇ ਅਤੇ ਡੋਲਦੇ ਹਨ।

ਸਲੋਕ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਕੇ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੭੭	੧੭	੧	ਜਿੰਦੁ ਨਿਮਾਣੀ ਕਢੀਐ; ਹਡਾ ਕੂ ਕੜਕਾਇ ॥
	੧੮	੧	ਆਪਣ ਹਥੀ, [1]ਜੋਲਿ ਕੈ; ਕੈ ਗਲਿ ਲਗੈ, ਧਾਇ ॥
			ਵਾਲਹੁ ਨਿਕੀ, [2]ਪੁਰ [3]ਸਲਾਤ;
			ਕੰਨੀ ਨ ਸੁਣੀਆਇ ॥
			ਫਰੀਦਾ, [4]ਕਿੜੀ [5]ਪਵੰਦੀਈ;
			ਖੜਾ, ਨ ਆਪੁ [6]ਮੁਹਾਇ ॥
੧੩੭੮	੨	੩	ਸਾਂਈਂ ਮੇਰੈ, ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ;
			ਨਾਹੀ ਤ, ਹੰ ਭੀ ਦਝਾਂ ਆਹਿ ॥
	੪	੬	ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਤੂ, ਅਕਲਿ [7]ਲਤੀਫੁ;
			ਕਾਲੇ, ਲਿਖੁ ਨ ਲੇਖੁ ॥
			ਆਪਨੜੇ, [8]ਗਿਰੀਵਾਨ ਮਹਿ;
			[9]ਸਿਰੁ ਨੀਵਾਂ ਕਰਿ, ਦੇਖੁ ॥
	੬	੮	[10]ਮਰਗ [11]ਸਵਾਈ, ਨੀਹਿ;
			ਜਾਂ ਭਰਿਆ ਤਾਂ ਲਦਿਆ ॥
	੭	੯	ਦੇਖੁ ਫਰੀਦਾ, ਜੁ ਥੀਆ; ਦਾੜੀ ਹੋਈ, ਭੂਰ ॥
	੮	੧੦	ਦੇਖੁ ਫਰੀਦਾ ਜਿ ਥੀਆ; [12]ਸਕਰ ਹੋਈ ਵਿਸੁ ॥

੧ ਤੋਰ ਕੇ। ੨ ਪੁਲ। ੩ ਦੁਖਾਂ ਵਾਲਾ ਵਾ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੇ ਰਸਤੇ। ੪ ਅਵਾਜਾਂ। ੫ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ੬ ਲੁਟਾ ਨਹੀਂ। ੭ ਚਤੁਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰ। . ੮ ਕੁੜਤੇ ਦੇ ਗਲਾਵੇਂ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਪਾ ਕੇ ਭਾਵ ਅੰਤਰਮੁਖ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ। ੯ ਸਿਰ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖ। ੧੦ ਮੌਤ। ੧੧ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ। ੧੨ ਸ਼ੱਕਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜੋ ਸਬੰਧੀ ਸਨ ਸੋ ਵਿਹੁ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ।

ਸਲੋਕ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਕੇ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੭੮	੯	੧੧	[੧]ਸਾਖ ਪਕੰਦੀ, ਆਈਆ; ਹੋਰ ਕਰੇਂਦੀ ਵੰਨ ॥
	੧੦	੧੨	ਕਰਿ ਸਾਂਈ ਸਿਉ ਪਿਰਹੜੀ; ਰੰਗੁ [੨]ਨਵੇਲਾ ਹੋਇ ॥
	੧੪	੧੬	ਫਰੀਦਾ; ਥੀਉ ਪਵਾਹੀ ਦਭੁ ॥ ਜੇ; ਸਾਂਈ ਲੋੜਹਿ ਸਭੁ ॥ ਇਕੁ ਛਿਜਹਿ; ਬਿਆ ਲਤਾੜੀਅਹਿ ॥
	੧੬	੧੮	ਫਰੀਦਾ ਜਾ ਲਬੁ ਤਾ ਨੇਹੁ ਕਿਆ; ਲਬੁ ਤ ਕੂੜਾ ਨੇਹੁ ॥
	੧੮	੧੯	ਵਸੀ ਰਬੁ, [੩]ਹਿਆਲੀਐ; ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਢੂਢੇਹਿ ॥
	੧੮	੨੦	ਫਰੀਦਾ ਇਨੀ ਨਿਕੀ ਜੰਘੀਐ; ਥਲ ਡੂਗਰ ਭਵਿਓਮਿ ॥ ਅਜੁ ਫਰੀਦੈ, [੪]ਕੂਜੜਾ; ਸੈ ਕੋਹਾਂ, [੫]ਥੀਓਮਿ ॥
੧੩੭੯	੧	੨੨	ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਮੈ ਹੋਦਾ, [੬]ਵਾਰਿਆ; ਮਿਤਾ ਆਇੜਿਆਂ ॥ ਹੇੜਾ ਜਲੈ ਮਜੀਠ ਜਿਉ; ਉਪਰਿ ਅੰਗਾਰਾ ॥
੧੩੮੦	੨	੨੩	ਫਰੀਦਾ; ਲੋੜੈ ਦਾਖ [੭]ਬਿਜਉਰੀਆਂ; ਕਿਕਰਿ ਬੀਜੈ ਜਟੁ ॥
	੧੨	੩੩	ਨਾਤੀ ਧੋਤੀ [੮]ਸੰਬਹੀ; ਸੁਤੀ ਆਇ ਨਚਿੰਦੁ ॥
	੧੬	੩੭	ਇਕਿ [੯]ਰਾਹੇਦੇ ਰਹਿ ਗਏ; ਇਕਿ [੧੦]ਰਾਧੀ, ਗਏ ਉਜਾੜਿ ॥

---

੧ ਖੇਤੀ। ੨ ਨਵੀਨ। ੩ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ।
੪ ਲੋਟਾ। ੫ ਹੋ ਗਿਆ। ੬ ਵਰਜਿਆ, ਰੋਕਿਆ।
੭ ਬਜਉਰ ਦੇਸ ਦੀਆਂ। ੮ ਫੱਬੀ ਹੋਈ, ਸਜ ਧਜ ਕੇ।
੯ ਬੀਜ ਦੇ। ੧੦ ਬੀਜੀ ਹੋਈ।

ਸਲੋਕ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਕੇ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੭੯	੧੯	੩੯	ਏਹੁ ਨਿਦੋਸਾਂ ਮਾਰੀਐ; ਹਮ ਦੋਸਾਂ ਦਾ, ਕਿਆ ਹਾਲੁ ॥
	੧੯	੪੦	ਸੋ [1]ਹੇੜਾ, ਘੜੀਆਲ ਜਿਉ; ਡੁਖੀ, ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਇ ॥
੧੩੮੦	੩	੪੩	ਕੰਧਿ ਕੁਹਾੜਾ, ਸਿਰਿ ਘੜਾ, ਵਣਿ ਕੈ ਸਰੁ ਲੋਹਾਰੁ ॥ (ਕੈਸਰੁ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੪	੪੪	ਅਗੈ ਗਏ, ਸਿੰਞਾਪਸਨਿ੍; ਚੋਟਾਂ ਖਾਸੀ ਕਉਣੁ ॥
	੫	੪੫	ਜਾਇ ਸੁਤੇ, [2]ਜੀਰਾਣ ਮਹਿ; ਥੀਏ, [3]ਅਤੀਮਾ ਗਡ ॥
	੬	੪੬	ਫਰੀਦਾ ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਮਾੜੀਆ; ਉਸਾਰੇਦੇ, ਭੀ ਗਏ ॥
	੯	੪੯	ਫਰੀਦਾ ਵੇਖੁ ਕਪਾਹੈ, ਜਿ ਥੀਆ; ਜਿ ਸਿਰਿ ਥੀਆ, [4]ਤਿਲਾਹ ॥ ਕਮਾਦੈ ਅਰੁ ਕਾਗਦੈ; ਕੁੰਨੇ ਕੋਇਲਿਆਹ ॥
	੧੬	੫੪	ਫਰੀਦਾ [5]ਨੰਢੀ, ਕੰਤੁ ਨ ਰਾਵਿਓ; ਵਡੀ ਥੀ, ਮੁਈ ਆਸੁ ॥ (੨) ਮੁਈਆਸੁ ਧਨ ਕੂਕੇਂਦੀ, ਗੋਰ ਮੇਂ; ਤੈ ਸਹ, ਨਾ ਮਿਲੀਆਸੁ ॥
੧੩੮੧	੧	੫੯	ਫਰੀਦਾ ਮੰਡਪ ਮਾਲੁ, ਨ ਲਾਇ; [6]ਮਰਗ [7]ਸਤਾਣੀ, ਚਿਤਿ ਧਰਿ ॥

੧ ਸਰੀਰ ਮਾਸ ਦਾ। ੨ ਉਜਾੜ। ੩ ਯਤੀਮ ਗਰੀਬ। ੪ ਤਿਲਾਂ ਨਾਲ। ੫ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਭਾਵ ਗਰੀਬੀ ਧਾਰ ਕੇ। ੬ ਮੌਤ। ੭ ਸਹਿਤ ਬਲ ਦੇ।

ਸਲੋਕ ਸੇਖਫਰੀਦ ਕੇ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯੧	੧	੫੮	‘ਸਾਈ’, ‘[1]ਜਾਇ ਸਮ੍ਹਾਲਿ; ਜਿਥੈ ਹੀ ਤਉ [2]ਵੰਞਣਾ ॥ (‘ਸਾਂਈ’ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੩	੬੦	ਦਰਵੇਸਾਂ ਨੋ, ਲੋੜੀਐ; ਰੁਖਾਂ ਦੀ, [3]ਜੀਰਾਂਦਿ ॥
	੪	੬੧	[4]ਗੁਨਹੀ ਭਰਿਆ, ਮੈ ਫਿਰਾ; ਲੋਕੁ ਕਹੈ, ਦਰਵੇਸੁ ॥ (‘ਗੁਨੱਹੀ’ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੦	੬੭	ਕੇਤੜਿਆ ਜੁਗ, [5]ਵਾਪਰੇ; ਇਕਤੁ ਪਇਆ ਪਾਸਿ ॥
	੧੧	੬੯	ਫਰੀਦਾ ਭੰਨੀ ਘੜੀ, [6]ਸਵੰਨਵੀ; ਟੂਟੀ, [7]ਨਾਗਰ [8]ਲਜੁ ॥ ਜੋ ਸਜਣ, ਭੁਇ ਭਾਰੁ ਥੇ; ਸੇ ਕਿਉ, ਆਵਹਿ ਅਜੁ ॥
	੧੮	੭੬	ਫਰੀਦਾ, ਜਿ ਦਿਹਿ ਨਾਲਾ [9]ਕਪਿਆ; ਜੇ ਗਲੁ ਕਪਹਿ, [10]ਚੁਖ॥
	੧੯	੭੭	[11]ਚਬਣ [12]ਚਲਣ [13]ਰਤੰਨ; ਸੇ [14]ਸੁਣੀਅਰ, [15]ਬਹਿ ਗਏ ॥ ਹੇੜੇ ਮੁਤੀ ਧਾਹ; ਸੇ ਜਾਨੀ ਚਲਿ ਗਏ ॥
	੧੯	੭੮	ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ; ਗੁਸਾ, ਮਨਿ ਨ [16]ਹਢਾਇ ॥

---

੧ ਜਗਾ ਸਾਈ=ਓਹ। ੨ ਜਾਣਾ। ੩ ਜਰਨ ਸ਼ਕਤੀ। ੪ ਔਗੁਣਾਂ ਦਾ। ੫ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ। ੬ ਸੋਨੇ ਰੰਗੀ ਘੜੀ=ਦੇਹ। ੭ ਚਤੁਰ। ੮ ਉਮਰ। ੯ ਕੱਟਿਆ। ੧੦ ਰਤੀ ਕੁ। ੧੧ ਦੰਦ। ੧੨ ਪੈਰ। ੧੩ ਨੇਤ੍ਰ। ੧੪ ਕੰਨ। ੧੫ ਆਪਣੀਆਂ ਗੋਲਕਾਂ ਵਿਚ ਦਬ ਗਏ। ੧੬ ਫੇਰ ਨਾ ਕਰ।

ਸਲੋਕ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਕੇ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੮੨	੫	੮੨	ਜੋ ਜਨ, ਪੀਰਿ ਨਿਵਾਜਿਆ; ਤਿਨ੍ਹਾ, [1]ਅੰਚ ਨ ਲਾਗ॥
	੬	੮੪	ਕੰਧੀ ਵਹਣ ਨ ਢਾਹਿ; ਤਉ ਭੀ ਲੇਖਾ ਦੇਵਣਾ ॥
	੮	੮੫	ਖੜਾ ਪੁਕਾਰੇ, [2]ਪਾਤਣੀ; [3]ਬੇੜਾ, [4]ਕਪਰ [5]ਵਾਤਿ ॥
	੧੦	੮੭	ਧੁਖਾਂ, ਜਿਉ [6]ਮਾਂਲੀਹ; ਕਾਰਣਿ ਤਿੰਨ੍ਹਾ, ਮਾ ਪਿਰੀ ॥
	੧੧	੮੯	ਫਰੀਦਾ, ਰਬ ਖਜੂਰੀ ਪਕੀਆਂ; [7]ਮਾਖਿਅ, [8]ਨਈ ਵਹੰਨਿ ॥
	੧੪	੯੨	ਕਾਗਾ ਚੂੰਡਿ ਨ ਪਿੰਜਰਾ; ਬਸੈ ਤ [9]ਉਡਰਿ ਜਾਹਿ ॥
	੧੫	੯੩	ਫਰੀਦਾ [10]ਗੋਰ [11]ਨਿਮਾਣੀ, [12]ਸਡੁ ਕਰੇ; ਨਿਘਰਿਆ ਘਰਿ ਆਉ ॥ (ਨਿ-ਘਰਿਆ ਬੋਲੋ) [13]ਸਰਪਰ, [14]ਮੈ [15]ਥੈ ਆਵਣਾ; ਮਰਣਹੁ ਨਾ ਡਰਿਆਹੁ ॥
	੧੯	੯੭	ਫਰੀਦਾ [16]ਮਹਲ [17]ਨਿਸਖਣ, ਰਹਿ ਗਏ; ਵਾਸਾ ਆਇਆ [18]ਤਲ ॥ (ਨਿਸੱਖਣ ਬੋਲੋ)
੧੩੯੩	੧	੯੭	[19]ਆਖੀਂ ਸੇਖਾਂ ਬੰਦਗੀ; ਚਲਣੁ ਅਜੁ ਕਿ ਕਲਿ ॥

੧ ਸੇਕ ਦੁਖ ਦਾ। ੨ ਗੁਰੂ। ੩ ਬੁਧ। ੪ ਕਾਮ ਆਦਿਕ ਲਹਿਰਾਂ। ੫ ਮੁਖ ਵਿਚ। ੬ ਗੋਹਿਆਂ ਦਾ ਗਿੱਲਾ ਚੂਰਾ। ੭ ਸ਼ਹਿਦ। ੮ ਨਦੀਆਂ। ੯ ਉਡ ਜਾਹ। ੧੦ ਕਬਰ। ੧੧ ਜਿੰਦ। ੧੨ ਅਵਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ੧੩ ਜਦੋਂ ਕਦੋਂ। ੧੪ ਮੈਂਰੇ। ੧੫ ਥਾਂ ਵਿਚ। ੧੬ ਸਰੀਰ। ੧੭ ਖਾਲੀ। ੧੮ ਧਰਤੀ ਦੇ ਤਲੇ। ੧੯ ਆਖਣਾ ਕਰੀਏ ਬੰਦਗੀ ਨੂੰ।

ਸਲੋਕ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਕੇ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੮੩	੪	੯੯	ਕੇਲ ਕਰੇਦੇ, [1]ਹੰਝ ਨੋ; ਅਚਿੰਤੇ, ਬਾਜ ਪਏ ॥
	੫	੯੯	ਜੋ ਮਨਿ ਚਿਤਿ, ਨ ਚੇਤੇ ਸਨਿ;
			ਸੋ ਗਾਲੀ, ਰਬ ਕੀਆਂ ॥
	੬	੧੦੦	ਆਇਓ ਬੰਦਾ ਦੁਨੀ ਵਿਚਿ;
			[2]ਵਤਿ, [3]ਆਸੂਣੀ ਬੰਨਿ੍ ॥
	੧੬	੧੦੮	ਅਲਹ ਸੇਤੀ, ਰਤਿਆ; ਏਹੁ ਸਚਾਵਾਂ, ਸਾਜੁ ॥
			(ਅੱਲਹ ਬੋਲਣਾ)
੧੩੮੪	੨	੧੧੩	ਇਕਿ ਜਾਗੰਦੇ ਨਾ ਲਹਨਿ੍;
			ਇਕਨ੍ਹਾ ਸੁਤਿਆ ਦੇਇ ਉਠਾਲਿ ॥
	੩	੧੧੪	ਢੂਢੇਦੀਏ ਸੁਹਾਗ ਕੂ; ਤਉ ਤਨਿ, ਕਾਈ [4]ਕੋਰ ॥
	੪	੧੧੫	[5]ਸਬਰ [6]ਮੰਝ, ਕਮਾਣ; [7]ਏ ਸਬਰੁ ਕਾ, [8]ਨੀਹਣੋ ॥
			(ਸੱਬਰ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੬	੧੧੭	ਵਧਿ ਥੀਵਹਿ [9]ਦਰੀਆਉ;
			ਟੁਟਿ ਨ ਥੀਵਹਿ, [10]ਵਾਹੜਾ ॥
	੭	੧੧੮	ਇਕਨਿ, ਕਿਨੈ ਚਾਲੀਐ; ਦਰਵੇਸਾ [11]ਵੀ ਰੀਤਿ ॥
	੧੪	੧੨੫	ਇਹੁ ਤਨੁ ਲਹਰੀ, ਗਡੁ [12]ਥਿਆ; ਸਚੇ, ਤੇਰੀ ਆਸ ॥

---

੧ ਬਗਲੇ ਨੂੰ । ੨ ਫੇਰ ਗਿਆ । ੩ ਆਸਾ ਨੂੰ ਊਣੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਹੀ (ਮਲਕਲ ਮੌਤ) ਪਾਤਸ਼ਾਹਣੀ ਮੌਤ ਜਾਂ ਆਵੇਗੀ। ੪ ਕਾਣ । ੫ ਸੰਤੋਖ। ੬ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ। ੭ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਸੰਤੋਖ ਹੈ। ੮ ਇਹ ਚਿੱਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸੰਤੋਖ ਹੈ ਇਹ ਤੀਰ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਰੱਬ ਗੁਨਹਗਾਰ ਨਾ ਕਰੇਗਾ। ੯ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪੀ। ੧੦ ਨਾਲਾ, ਜੀਵ। ੧੧ ਵਾਲੀ। ੧੨ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ।

ਸਲੋਕ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਕੇ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੮੪	੧੭	੧੨੯	ਇਕੁ, [1]ਫਿਕਾ ਨਾ [2]ਗਾਲਾਇ; ਸਭਨਾ ਮੈ, ਸਚਾ ਧਣੀ ॥ [3]ਹਿਆਉ, ਨ [4]ਕੈਹੀ [5]ਠਾਹਿ; ਮਾਣਕ, ਸਭ ਅਮੋਲਵੇ ॥
	੧੮	੧੩੦	ਸਭਨਾ ਮਨ ਮਾਣਿਕ; [6]ਠਾਹਣੁ [7]ਮੂਲਿ, [8]ਮਚਾਂਗਵਾ ॥ ਜੇ ਤਉ ਪਿਰੀਆ ਦੀ [9]ਸਿਕ; ਹਿਆਉ, ਨ ਠਾਹੇ [10]ਕਹੀ ਦਾ ॥

ਸਵਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ੍ਯ ਮਹਲਾ ੫

੧੩੮੫	੪	੧	ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਕਰਤਾਰ; ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਭ ਆਪੇ ॥
	੫	੧	ਬ੍ਯਾਪਤੁ ਦੇਖੀਐ ਜਗਤਿ, ਜਾਨੈ ਕਉਨੁ ਤੇਰੀ ਗਤਿ; ਸਰਬ ਕੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰੈ, ਆਪੇ ਹਰਿ ਪਤਿ ॥
	੬	੧	ਏਕੋ ਤੂਹੀ ਏਕੈ; ਆਨ ਨਾਹੀ ਤੁਮ [11]ਭਤਿ ॥
	੭	੧	ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਦਰਿ, [12]ਤੁਲਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਸਰਿ; ਏਕ ਜੀਹ, ਕਿਆ ਬਖਾਨੈ ॥ [13]ਹਾਂ ਕਿ ਬਲਿ ਬਲਿ; ਬਲਿ ਬਲਿ, ਸਦ ਬਲਿਹਾਰਿ ॥

---

੧ ਫਿੱਕਾ ਬਚਨ। ੨ ਕਹੋ ਵਾ ਬੋਲ। ੩ ਹਿਰਦਾ।
੪ ਕਿਸੇ ਦਾ। ੫ ਢਾਹੋ। ੬ ਢਾਹੁਣਾ। ੭ ਉੱਕਾ ਹੀ।
੮ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ। ੯ ਇੱਛਾ, ਚਾਹ ਮਿਲਣ ਦੀ।
੧੦ ਕਿਸੇ ਦਾ। ੧੧ ਤੇਰੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ। ੧੨ ਵੀਚਾਰਿਆ।
੧੩ ਨਿਹਚੇ ਕਰਕੇ ਕਿ=ਜੋ।

ਸਵਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ੍ਯ ਮਹਲਾ ੫

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੮੫	੭	੨	ਆਪਨੌ ਭਾਵਨੁ ਕਰਿ, ਮੰਤ੍ਰਿ ਨ ਦੂਸਰੋ ਧਰਿ;
			ਓਪਤਿ ਪਰਲੌ, ਏਕੈ ਨਿਮਖ [1]ਤੁ ਘਰਿ ॥
			ਆਨ ਨਾਹੀ ਸਮਸਰਿ, ਉਜੀਆਰੋ [2]ਨਿਰਮਰਿ;
			ਕੋਟਿ ਪਰਾਛਤ ਜਾਹਿ, ਨਾਮ ਲੀਏ ਹਰਿ ਹਰਿ॥
੧੩੮੬	੩	੩	ਆਪ ਹੀ ਧਾਰਨ ਧਾਰੇ, ਕੁਦਰਤਿ ਹੈ, ਦੇਖਾਰੇ;
			ਬਰਨੁ ਚਿਹਨੁ ਨਾਹੀ, ਮੁਖ ਨ [3]ਮਸਾਰੇ ॥
	੪	੪	ਸਰਬ ਗੁਣ ਨਿਧਾਨੰ, ਕੀਮਤਿ ਨ ਗ੍ਯਾਨੰ ਧ੍ਯਾਨੰ;
			ਊਚੇ ਤੇ ਊਚੌ ਜਾਨੀਜੈ, ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੋ ਥਾਨੰ ॥
	੬	੪	ਜਾਨੈ ਕਉਨੁ ਤੇਰੋ ਭੇਉ, ਅਲਖ ਅਪਾਰ ਦੇਉ;
			ਅਕਲ ਕਲਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭ ਸਰਬ ਕੋ ਧਾਨੰ॥
	੮	੫	ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਆਕਾਰੁ; ਅਛਲ, ਪੂਰਨ ਅਬਿਨਾਸੀ॥
			ਹਰਖਵੰਤ ਆਨੰਤ ਰੂਪ; ਨਿਰਮਲ ਬਿਗਾਸੀ॥
	੯	੫	ਜਾ ਕਉ, ਹੋਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ;
			ਸੁ ਜਨੁ ਪ੍ਰਭ ਤੁਮਹਿ ਮਿਲਾਸੀ ॥
	੧੦	੫	ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ, ਜਿਨ ਪਰਸਿਅਉ;
			ਸਿ ਜਨਮ ਮਰਣ, ਦੁਹ ਥੇ ਰਹਿਓ ॥
	੧੧	੬	ਸਤਿ ਸਤਿ, ਹਰਿ ਸਤਿ; ਸਤਿ ਸਤੇ, ਸਤਿ ਭਣੀਐ॥
			ਦੂਸਰ ਆਨ, ਨ ਅਵਰੁ; ਪੁਰਖੁ ਪਊਰਾਤਨੁ ਸੁਣੀਐ ॥
			ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ; ਲੈਤ ਮਨਿ ਸਭ ਸੁਖ ਪਾਏ ॥
			ਜੇਹ ਰਸਨ ਚਾਖਿਓ; ਤੇਹ ਜਨ, ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅਘਾਏ ॥

੧ ਤੇਰੇ । ੨ ਉੱਜਲ । ੩ ਮਸੇਰੂ ਦਾੜ੍ਹਾ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ।

ਸਵਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ੍ਯ ਮਹਲਾ ੫

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੮੬	੧੪	੭	ਸਚੁ ਸਭਾ, ਦੀਬਾਣੁ ਸਚੁ; ਸਚੇ ਪਹਿ ਧਰਿਓ ॥
	੧੫	੭	ਸਚਿ ਸਿਰਜਿ੍ਉ, ਸੰਸਾਰੁ; ਆਪਿ ਆਭੁਲੁ ਨ ਭੁਲਉ ॥
			ਰਤਨ ਨਾਮੁ ਅਪਾਰੁ; ਕੀਮ ਨਹੁ ਪਵੈ, ਅਮੁਲਉ ॥
	੧੭	੮	ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ, ਤੇਤੀਸ ਕੋਰਿ; [1]ਤਿਰੁ ਕੀਮ, ਨ ਪਰੀਐ ॥
			ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਸਨਕਾਂਦਿ; [2]ਸੇਖ ਗੁਣ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਏ ॥
੧੩੮੭	੨	੯	ਬਿਨਤਿ 'ਕਰਉ', ਅਰਦਾਸਿ; ਸੁਨਹੁ ਜੇ ਠਾਕੁਰ ਭਾਵੈ ॥
			ਦੇਹੁ ਦਰਸੁ ਮਨਿ ਚਾਉ;
			ਭਗਤਿ, ਇਹੁ ਮਨੁ ਠਹਰਾਵੈ ॥
			ਬਲਿਓ ਚਰਾਗੁ ਅੰਧ੍ਯਾਰ ਮਹਿ;
			ਸਭਿ ਕਲਿ ਉਧਰੀ, ਇਕ ਨਾਮ ਧਰਮ ॥
	੬	੧	ਕਾਚੀ ਦੇਹ ਮੋਹ ਫੁਨਿ ਬਾਂਧੀ;
			'ਸਠ' ਕਠੋਰ, ਕੁਚੀਲ ਕੁਗਿਆਨੀ ॥
			('ਸੱਠ' ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ, ਪੋਲਾ ਬੋਲੋ)
	੮	੧	ਪਰ ਧਨ, ਪਰ [3]ਅਪਵਾਦ ਨਾਰਿ ਨਿੰਦਾ;
			ਯਹ ਮੀਠੀ, ਜੀਅ ਮਾਹਿ [4]ਹਿਤਾਨੀ ॥
	੧੧	੨	ਚਿਤ ਚੇਤਿ ਅਚੇਤ, ਜਾਨਿ ਸਤਸੰਗਤਿ;
			ਭਰਮ ਅੰਧੇਰ ਮੋਹਿਓ, ਕਤ [5]ਧੰਉ ॥
	੧੪	੩	[6]ਰੰਚਕ [7]ਰੇਤ, [8]ਖੇਤ ਤਨਿ [9]ਨਿਰਮਿਤ;
			ਦੁਰਲਭ ਦੇਹ ਸਵਾਰਿ ਧਰੀ ॥

---

੧ ਤਿਲ ਜਿੰਨੀ। ੨ ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ। ੩ ਖੋਟੇ ਝਗੜੇ। ੪ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ੫ ਧੌਣਾ ਹੈ ਵਾ ਦੌੜਦਾ ਹੈ। ੬ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ। ੭ ਬਿੰਦ ਨੂੰ। ੮ ਮਾਤਾ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ। ੯ ਇਸਥਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਵਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ੍ਯ ਮਹਲਾ ੫

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੮੭	੧੫	੩	ਬਰਧਮਾਨ ਹੋਵਤ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ, ਨਿਤ; ਆਵਤ ਨਿਕਟਿ ਬਿਖੰਮ [1]ਜਰੀ ॥
	੧੭	੪	ਰੇ ਮਨ ਮੂਸ, [2]ਬਿਲਾ ਮਹਿ ਗਰਬਤ; ਕਰਤਬ ਕਰਤ ਮਹਾਂ [3]ਮੁਘਨਾਂ ॥
	੧੯	੪	ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ, ਸਾਜਨ ਸੁਖ ਬੰਧਪ; ਤਾ ਸਿਉ ਮੋਹੁ ਬਢਿਓ, ਸੁ ਘਨਾ ॥ ਬੋਇਓ [4]ਬੀਜੁ ਅਹੰ, [5]ਮਮ ਅੰਕੁਰੁ; ਬੀਤਤ ਅਉਧ, ਕਰਤ ਅਘਨਾ ॥
੧੩੮੮	੨	੫	ਦੇਹਨ ਗੇਹਨ, ਨੇਹ ਨ ਨੀਤਾ; ਮਾਇਆ ਮਤ, ਕਹਾ ਲਉ [6]ਗਾਰਹੁ ॥ ਛਤ੍ਰਨ [7]ਪਤ੍ਰਨ, ਚਉਰ ਨ [8]ਚਾਵਰ; [9]ਬਹਤੀ ਜਾਤ, ਰਿਦੈ ਨ ਬਿਚਾਰਹੁ ॥ ਰਥਨ ਅਸ੍ਵਨ, ਗਜ ਸਿੰਘਾਸਨ; ਛਿਨ ਮਹਿ ਤਿਆਗਤ, ਨਾਂਗ ਸਿਧਾਰਹੁ ॥ (ਪਾਠ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਹਨ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹਨ) ਸੂਰਨ ਬੀਰਨ, ਮੀਰ ਨ ਖਾਨਮ; ਸੰਗ ਨ ਕੋਊ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨਿਹਾਰਹੁ ॥ ਕੋਟਨ ਓਟਨ, [10]ਕੋਸ ਨ ਛੋਟਾ; ਕਰਤ ਬਿਕਾਰ, ਦੋਊ ਕਰ ਝਾਰਹੁ ॥

੧ ਬੁਢੇਪਾ। ੨ ਦੇਹ ਰੂਪ ਖੱਡ। ੩ ਮੂਰਖਾਂ ਵਾਲੇ। ੪ ਹੰਕਾਰ ਰੂਪੀ ਬੀਜ। ੫ ਮਮਤਾ ਰੂਪ ਅੰਕੁਰ। ੬ ਗੌਰਵਤਾ ਕਿਥੋਂ ਲਵੇਗਾ ਵਾ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਕਿਥੋਂ ਕੁ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਾਲੇਗੀ। ੭ ਪ੍ਰਵਾਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣੇ। ੮ ਚੌਰਦਾਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੇ ਵਾ ਚੌੜਾਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀਆਂ। ੯ ਗੁਜ਼ਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਮਰ। ੧੦ ਖਜ਼ਾਨੇ ਕਰਕੇ ਭੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ।

ਸਵਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ੍ਹ ਮਹਲਾ ੫

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯੯	੪	੫	ਮਿਤ੍ਰ ਨ ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਸਾਜਨ ਸਖ; ਉਲਟਤ ਜਾਤ, ਬਿਰਖ ਕੀ [1]ਛਾਰਹੁ ॥ (੨) ਸੂਰ ਨ ਬੀਰ ਨ ਮੀਰ ਨ ਕੋਟ ਨ ਓਟ ਨ ਕੋਸ ਨ
	੭	੬	ਸਾਜਨ ਸੈਨ ਮੀਤ ਸੁਤ ਭਾਈ; ਤਾਹੂ ਤੇ, ਲੇ ਰਖੀ ਨਿਰਾਰੀ ॥ ਪ੍ਰਾਨ ਮਾਨ ਦਾਨ ਮਗ [2]ਜੋਹਨ; ਹੀਤੁ ਚੀਤੁ ਦੇ, ਲੇ ਲੇ ਪਾਰੀ ॥
	੯	੬	ਪਸੁ ਪੰਖੀ, ਬਿਰਖ [3]ਅਸਥਾਵਰ: ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਿਓ, ਅਤਿ ਭਾਰੀ ॥
	੧੦	੬	ਖਾਨ ਪਾਨ, ਮੀਠ ਰਸ ਭੋਜਨ; ਅੰਤ ਕੀ ਬਾਰ, ਹੋਤ ਕਤ [4]ਖਾਰੀ ॥ ਨਾਨਕ, ਸੰਤ ਚਰਨ ਸੰਗਿ ਉਧਰੇ; ਹੋਰਿ ਮਾਇਆ ਮਗਨ, ਚਲੇ ਸਭਿ ਡਾਰੀ ॥
	੧੪	੭	ਤਿਸਹਿ ਤਿਆਗਿ, ਆਨ ਕਉ ਜਾਚਹਿ; ਮੁਖ ਦੰਤ ਰਸਨ, ਸਗਲ ਘਸਿ ਜਾਵਤ ॥
	੧੬	੮	ਮਾਇਆ ਰੰਗ, ਬਿਰੰਗ ਕਰਤ ਭ੍ਰਮ: ਮੋਹ ਕੈ ਕੂਪਿ, ਗੁਬਾਰਿ ਪਰਿਓ ਹੈ ॥ ਏਤਾ ਗਬੁ, ਅਕਾਸਿ ਨ ਮਾਵਤ; ਬਿਸਟਾ ਅਸ੍ਤ ਕ੍ਰਿਮਿ ਉਦਰੁ ਭਰਿਓ ਹੈ ॥
	੧੮	੯	ਅਨਿਕ ਜੋਨਿ ਸੰਕਟ, ਨਰਕ ਭੁੰਚਤ; ਸਾਸਨ ਦੂਖ ਗਰਤਿ ਗਰਿਓ ਹੈ ॥

੧ ਛਾਇਆ। ੨ ਤਾੜਦਾ ਹੈ ਵਾ ਤੱਕਦਾ ਹੈ। ੩ ਜੜ੍ਹ ਪੱਥਰ ਬ੍ਰਿਛ ਆਦਿਕ। ੪ ਖਰੇ ਹੋਣਗੇ ਜਾਂ ਖੜੇ ਹੋਣਗੇ।

ਸਵਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ੍ਯ ਮਹਲਾ ੫

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯੯	੧	੯	ਅਉਖਧ ਮੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰ, ਪਰ ਦੁਖ ਹਰ; ਸਰਬ ਰੋਗ ਖੰਡਣ, ਗੁਣਕਾਰੀ ॥
	੩	੯	ਸਾਜਨ ਮੀਤ, ਸਖਾ ਹਰਿ ਬੰਧਪ; ਜੀਅ [1]ਧਾਨ, ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰੀ ॥
	੪	੧੦	[2]ਆਵਧ ਕਟਿਓ ਨ ਜਾਤ; ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ, ਚਰਨਕਮਲ ਸੰਗਿ ॥ [3]ਦਾਵਨਿ ਬੰਧਿਓ ਨ ਜਾਤ; ਬਿਧੇ ਮਨ, ਦਰਸ [4]ਮਗਿ ॥
	੬	੧੦	ਨੀਰੁ ਨ ਸਾਕਸਿ ਬੋਰਿ; ਚਲਹਿ ਹਰਿ ਪੰਥ, ਪਗਿ ॥ ਨਾਨਕ ਰੋਗ ਦੋਖ, ਅਘ ਮੋਹ; ਛਿਦੇ, ਹਰਿ ਨਾਮ [5]ਖਗਿ ॥
	੭	੧੧	ਭਸਮ ਲਗਾਇ, ਤੀਰਥ [6]ਬਹੁ ਭ੍ਰਮਤੇ; ਸੂਖਮ ਦੇਹ, ਬੰਧਹਿ ਬਹੁ ਜਟੂਆ ॥
	੮	੧੧	ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਭਜਨ, ਸਗਲ ਦੁਖ ਪਾਵਤ; ਜਿਉ ਪ੍ਰੇਮ ਬਢਾਇ, ਸੂਤ ਕੇ [7]ਹਟੂਆ ॥

੧ ਧਿਆਨ। ੨ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ। ੩ ਰੱਸੇ ਨਾਲ ਵਾ ਪੱਲੇ ਨਾਲ। ੪ ਮਗਨ ਹੋ ਕੇ ਵਾ ਰਸਤੇ ਵਿਚ। ੫ ਖੜਗ ਨਾਲ। ੬ 'ਬਹੁ' ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਕ ਭੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ੭ ਬਾਣੀਆਂ ਸੂਤ ਦੇ ਲੱਡੂ ਜਾਂ ਕੈਹਣਾ ਮੱਕੜੀ ਸੂਤ ਨੂੰ ਵਧੌਂਦੇ ਹਨ।

[੧]ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇ ੧

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੮੯	੧੧	੧	ਇਕ ਮਨਿ; ਪੁਰਖੁ ਧਿਆਇ ਬਰ ਦਾਤਾ ॥
	੧੨	੧	ਤਉ ਪਰਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ; ਗੁਨ ਗਾਵਉ ॥
	੧੩	੨	ਗਾਵਉ ਗੁਨ, ਪਰਮ ਗੁਰੂ ਸੁਖ ਸਾਗਰ; 'ਦੁਰਤ' ਨਿਵਾਰਣ ਸਬਦ ਸਰੇ ॥
	੧੪	੨	ਕਬਿ ਕਲ, ਸੁਜਸੁ ਗਾਵਉ ਗੁਰ ਨਾਨਕ; ਰਾਜੁ ਜੋਗੁ ਜਿਨਿ ਮਾਣਿਓ ॥
	੧੫	੩	ਗਾਵੈ ਗੁਣ [੨]ਧੋਮੁ, ਅਟਲ ਮੰਡਲਵੈ; ਭਗਤਿ ਭਾਇ, ਰਸੁ ਜਾਣਿਓ ॥

---

੧ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਤੇ ਬੇਦਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਥੋਂ ਬਗੈਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਗਰਬ ਮੇਟਣ ਵਾਸਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਬੱਗਤਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜਨਮ ਧਾਰੋ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੇ ਬੇਦ ਰਚਿਤ ਰਿਖੀ ਬੇਦ ਸੰਗਿਆ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡੇ ਸਰਾਪ ਦਾ ਅੰਤ ਕਦੋਂ ਹੋਵੇਗਾ? ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਕੰਕਾਰ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਸਰੂਪ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਬੀੜ ਰਚਨਗੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੋਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਹ ਨਾਮ ਹਨ—ਸਿਆਮ ਬੇਦ ਦੇ—ਮਥਰਾ, ਜਾਲਪ, ਹਰਬੰਸ, ਬਲ। ਰਿਗਬੇਦ ਦੇ—ਕਲ੍ਯ, ਸਦਰੰਗ, ਸੇਵਕ, ਨਲ੍ਯ, ਕਲ-ਸਹਾਰ। ਜੁਜਰ ਬੇਦ ਦੇ—ਟਲ, ਸਲ੍ਯ, ਭਲ, ਜਲ੍ਯਣ। ਅਥਰਬਣ ਬੇਦ ਦੇ—ਦਾਸ, ਕੀਰਤ, ਗਿਯੰਦ ਗੰਗਾ ਤੇ ਸਤਾਹਰਵਾਂ ਭਿਖਾ ਬ੍ਰਹਮਾਂ।

੨ ਧਰੂਅ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇ ੧

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੮੯	੧੮	੪	ਗਾਵਹਿ [1]ਕਪਿਲਾਦਿ, ਆਦਿ ਜੋਗੇਸੁਰ; ਅਪਰੰਪਰ, ਅਵਤਾਰ ਵਰੋ ॥ ਗਾਵੈ ਜਮਦਗਨਿ, [2]ਪਰਸਰਾਮੇਸੁਰ; ਕਰ ਕੁਠਾਰੁ, ਰਘੁ ਤੇਜੁ ਹਰਿਓ ॥ ਉਧੌ ਅਕ੍ਰੂਰੁ, ਬਿਦਰ ਗੁਣ ਗਾਵੈ; ਸਰਬਾਤਮੁ, ਜਿਨਿ ਜੌਣਿਓ ॥
੧੩੯੦	੪	੬	ਰਾਜੁ ਜੋਗੁ ਮਾਣਿਓ; ਬਸਿਓ ਨਿਰਵੈਰੁ ਰਿਦੰਤਰਿ ॥ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਗਲ ਉਧਰੀ; ਨਾਮਿ ਲੇ, ਤਰਿਓ ਨਿਰੰਤਰਿ ॥ ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ ਸਨਕਾਦਿ ਆਦਿ; ਜਨਕਾਦਿ ਜੁਗਹ ਲਗਿ ॥ ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਗੁਰੁ ਧੰਨਿ; ਜਨਮੁ ਸਕਯਥੁ ਭਲੌ ਜਗਿ ॥ ਪਾਤਾਲ ਪੁਰੀ, ਜੈਕਾਰ ਧੁਨਿ; ਕਬਿ ਜਨ ਕਲ, ਵਖਾਣਿਓ ॥
	੭	੭	ਸਤਜੁਗਿ ਤੈ ਮਾਣਿਓ; ਛਲਿਓ ਬਲਿ, ਬਾਵਨ ਭਾਇਓ ॥
	੮	੭	ਦੁਆਪੁਰਿ, ਕ੍ਰਿਸਨ ਮੁਰਾਰਿ; ਕੰਸੁ, [3]ਕਿਰਤਾਰਥੁ ਕੀਓ ॥
	੯	੭	ਕਲਜੁਗਿ ਪ੍ਰਮਾਣੁ, ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ; ਅੰਗਦੁ ਅਮਰੁ, ਕਹਾਇਓ ॥
	੧੦	੮	ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਰਵਿਦਾਸੁ; ਭਗਤੁ ਜੈਦੇਵ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ॥
	੧੨	੮	ਜੋਗ ਧਿਆਨਿ, ਗੁਰ ਗਿਆਨਿ ਬਿਨਾ; ਪ੍ਰਭ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣੈ ॥

---

੧ ਕਪਲ ਸਿੱਧ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਾਂਖ ਦਾ ਕਰਤਾ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ। ੨ ਪਰਸਰਾਮ। ੩ ਕਲਿਆਣ ਕੀਤੀ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇ ੧

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯੦	੧੩	੯	ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ [1]ਪਾਯਾਲਿ; ਭਗਤ ਨਾਗਾਦਿ ਭੁਯੰਗਮ ॥ ('ਪਾਇਆਲ' ਬੋਲੋ, 'ਯ' ਪੂਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪਾਠ ਉਚਾਰੋ)
			ਮਹਾਂਦੇਉ ਗੁਣ ਰਵੈ; ਸਦਾ ਜੋਗੀ ਜਤਿ ਜੰਗਮ ॥
	੧੫	੯	ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਖੰਡ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮੁ; ਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਸਮ ਜਾਣਿਓ ॥
	੧੭	੧੦	[2]ਮਾਂਧਾਤਾ ਗੁਣ ਰਵੈ; ਜੇਨ ਚਕ੍ਰਵੈ ਕਹਾਇਓ ॥
			ਗੁਣ ਗਾਵੈ [3]ਬਲਿ ਰਾਉ; ਸਪਤ ਪਾਤਾਲਿ ਬਸੰਤੌ ॥
			ਭਰਥਰਿ ਗੁਣ ਉਚਰੈ; ਸਦਾ [4]ਗੁਰ ਸੰਗਿ ਰਹੰਤੌ ॥
			[5]ਦੂਰਬਾ [6]ਪਰੂਰਉ [7]ਅੰਗਰੈ; ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਸੁ ਗਾਇਓ ॥

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਦੂਜੇ ਕੇ ੨

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯੧	੨	੧	ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਧੰਨੁ ਕਰਤਾ; ਕਾਰਨ ਕਰਤਾਰੁ ਕਰਣ ਸਮਰਥੋ ॥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧੰਨੁ ਨਾਨਕੁ; ਮਸਤਕਿ ਤੁਮ ਧਰਿਓ ਜਿਨਿ ਹਥੋ ॥ ਤ ਧਰਿਓ ਮਸਤਕਿ ਹਥੁ; ਸਹਜਿ ਅਮਿਉ ਵੁਠਉ [8]ਛਜਿ; ਸੁਰਿ ਨਰ ਗਣ ਮੁਨਿ [9]'ਬੋਹਿਯ' [10]ਅਗਾਜਿ ॥ ('ਯਜਾ' ਪੂਰਾ ਬੋਲਣਾ)

---

੧ ਪਾਤਾਲ। ੨ ਮਾਨਧਾਤਾ। ੩ ਬਲ ਰਾਜਾ। ੪ ਗੋਰਖ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ੫ ਦੁਰਬਾਸ਼ਾ। ੬ ਪਰੂਰਵ ਰਾਜਾ। ੭ ਅੰਗਰੈ ਰਿਖੀ। ੮ ਛੱਜੀਂ ਖਾਰੀਂ ਫੱਬ ਕੇ। ੯ ਸੁਗੰਧੀ ਜਸ ਰੂਪ। ੧੦ ਪ੍ਰਗਟ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਦੂਜੇ ਕੇ ੨

ਪੰਨਾ | ਤੁਕ | ਸ਼ਬਦ

੧੩੯੧ ੪ ੧ ਮਾਰਿਓ ਕੰਟਕੁ ਕਾਲੁ ਗਰਜਿ; ਧਾਵਤੁ ਲੀਓ ਬਰਜਿ;
ਪੰਚ ਭੂਤ ਏਕ ਘਰਿ, ਰਾਖਿ ਲੇ [1]ਸਮਜਿ॥
('ਸਮੱਜਿ' ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਬੋਲੋ)

੫ ੧ ਜਗੁ ਜੀਤਉ, ਗੁਰ ਦੁਆਰਿ; ਖੇਲਹਿ ਸਮਤ [2]ਸਾਰਿ;
[3]ਰਥੁ [4]ਉਨਮਨਿ, ਲਿਵ ਰਾਖਿ ਨਿਰੰਕਾਰਿ॥

੬ ੨ ਜਾ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰ; ਕਾਲੁਖ, [5]ਖਨਿ
ਉਤਾਰ; ਤਿਮਰ ਅਗ੍ਯਾਨ ਜਾਹਿ, ਦਰਸ ਦੁਆਰ॥
ਓਇ ਜੁ ਸੇਵਹਿ, ਸਬਦੁ ਸਾਰੁ; [6]ਗਾਖੜੀ ਬਿਖਮ
ਕਾਰ; ਤੇ ਨਰ ਭਵ ਉਤਾਰ, ਕੀਏ ਨਿਰ ਭਾਰ॥
ਸਤਸੰਗਤਿ ਸਹਜ ਸਾਰਿ, ਜਾਗੀ ਲੇ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰਿ;
ਨਿੰਮਰੀ [7]ਭੂਤ ਸਦੀਵ, ਪਰਮ ਪਿਆਰਿ॥

੧੦ ੩ [8]ਬਿਮਲ ਜਾਸੁ ਬਿਥਾਰੁ; ਸਾਧਿਕ ਸਿਧ ਸੁਜਨ,
ਜੀਆ ਕੋ ਆਧਾਰੁ॥ (ਸੁ-ਜਨ ਬੋਲੋ)
ਤੂ ਤਾ, [9]ਜਨਿਕ ਰਾਜਾ, ਅਉਤਾਰੁ; ਸਬਦੁ ਸੰਸਾਰਿ ਸਾਰੁ;
ਰਹਹਿ ਜਗਤੁ, ਜਲ ਪਦਮ ਬੀਚਾਰ॥

---

੧ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿੱਤ ਕੇ। ੨ ਸੰਮਤਾ ਰੂਪ ਬਾਜੀ। ੩ ਪ੍ਰਵਾਹ। ੪ ਤੁਰੀਆ। ੫ ਪੁਟ ਕੇ। ੬ ਕਠਨ ਤੋਂ ਕਠਨ। ੭ ਸਰੂਪ। ੮ ਉੱਜਲ। ੯ ਜਨਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਵਿਚ ਰਹਿਕੇ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਅਵਤਾਰ ਹੈ। ਜਨਕ ਜੋ ਪਿਤਾ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਪ ਅਵਤਾਰ ਹਨ। ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਜਨਕ ਗਿਆਨ ਦਾ 'ਰਾਜਾ' ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਵਤਾਰ ਹੈ ਵਾ ਅਕਲ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਦੂਜੇ ਕੇ ੨

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯੧	੧੧	੩	ਕਲਪਤਰੁ ਰੋਗ ਬਿਦਾਰੁ, ਸੰਸਾਰ ਤਾਪ ਨਿਵਾਰੁ; ਆਤਮ ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ, ਤੇਰੈ ਏਕ ਲਿਵ ਤਾਰ ॥ (ਕਲਪ-ਤਰ ਬੋਲੋ)
	੧੩	੪	ਤੈ ਤਾ [1]ਹਦਰਥਿ ਪਾਇਓ ਮਾਨੁ, ਸੇਵਿਆ ਗੁਰੁ ਪਰਵਾਨੁ; ਸਾਧਿ [2]ਅਜਗਰੁ, ਜਿਨਿ ਕੀਆ [3]ਉਨਮਾਨੁ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਦਰਸ ਸਮਾਨ, ਆਤਮਾਵੰਤ ਗਿਆਨ; ਜਾਣੀਅ ਅਕਲ ਗਤਿ, ਗੁਰ ਪਰਵਾਨ ॥ ਜਾ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅਚਲ ਠਾਣ, ਬਿਮਲ ਬੁਧਿ ਸੁਥਾਨ; ਪਹਿਰਿ ਸੀਲ ਸਨਾਹੁ, [4]ਸਕਤਿ ਬਿਦਾਰਿ ॥
	੧੫	੬	ਕਹੁ ਕੀਰਤਿ ਕਲਸਹਾਰ, ਸਪਤ ਦੀਪ ਮਝਾਰ; ਲਹਣਾ ਜਗਤ੍ਰ ਗੁਰੁ, ਪਰਸਿ ਮੁਰਾਰਿ ॥ ('ਕਲ' ਪੋਲਾ ਬੋਲੋ)
	੧੬	੫	ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਧਰਤ, ਤਮ ਹਰਨ; ਦਹਨ ਅਘ, ਪਾਪ ਪ੍ਰਨਾਸਨ॥
	੧੭	੫	ਲੋਭ ਮੋਹ, ਵਸਿ ਕਰਣ; ਸਰਣ ਜਾਚਿਕ, ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਣ ॥ ਆਤਮ ਰਤ, ਸੰਗ੍ਰਹਣ; ਕਹਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤ [5]ਕਲ, ਢਾਲਣ ॥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਲ, 'ਸਤਿਗੁਰ' ਤਿਲਕੁ; ਸਤਿ ਲਾਗੈ, ਸੋ ਪੈ ਤਰੈ॥ ਗੁਰੁ ਜਗਤ, [6]ਫਿਰਣ [7]ਸੀਹ [8]ਅੰਗਰਉ; ਰਾਜੁ ਜੋਗੁ ਲਹਣਾ ਕਰੈ॥

---

੧ ਹਜ਼ੂਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਵਾ ਹੱਦ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।
੨ ਅਸਹਿ ਭਾਰ, ਅਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਾਧ ਕੇ। ੩ ਤੁਰੀਆ।
੪ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਕੱਟਿਆ। ੫ ਸੁੰਦਰ। ੬ ਫੇਰੂ ਜੀ ਦੇ।
੭ ਸ਼ੇਰ। ੮ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਦੂਜੇ ਕੇ ੨

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯੧	੧੯	੬	ਸਦਾ ਅਕਲ ਲਿਵ ਰਹੈ: [1]ਕਰਨ ਸਿਉ ਇਛਾ [2]ਚਾਰਹ ॥
੧੩੯੨	੧	੬	[3]ਦ੍ਰੁਮ [4]ਸਪੂਰ ਜਿਉ ਨਿਵੈ; ਖਵੈ [5]ਕਸੁ, ਬਿਮਲ ਬੀਚਾਰਹ ॥ ਇਹੈ, ਤਤੁ ਜਾਣਿਓ; ਸਰਬ ਗਤਿ, ਅਲਖੁ ਬਿਡਾਣੀ ॥ ਸਹਜ ਭਾਇ ਸੰਚਿਓ; ਕਿਰਣਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਕਲ ਬਾਣੀ ॥ ਗੁਰ ਗਮਿ ਪ੍ਰਮਾਣੁ, ਤੈ ਪਾਇਓ; ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ [6]ਗ੍ਰਹਿਜਿ ਲਯੌ ॥ ਹਰਿ ਪਰਸਿਓ, [7]ਕਲ [8]ਸਮੁਲਵੈ; ਜਨ ਦਰਸਨੁ ਲਹਣੇ ਭਯੌ ॥
	੩	੭	ਮਨਿ, ਬਿਸਾਸੁ ਪਾਇਓ; [9]ਗਹਰਿ [10]ਗਹੁ ਹਦਰਥਿ ਦੀਓ ॥ [11]ਗਰਲ ਨਾਸੁ, [12]ਤਨਿ ਨਠਯੋ; ਅਮਿਉ, ਅੰਤਰ ਗਤਿ ਪੀਓ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ; ਰਵਿਓ, ਸਾਮਾਨਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ॥ [13]ਉਦਾਰਉ [14]ਚਿਤ, ਦਾਰਿਦ ਹਰਨ; ਪਿਖੰਤਿਹ ਕਲਮਲ ਤ੍ਰਸਨ ॥

---

੧ ਇੰਦਰੇ। ੨ ਆਪ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ ਸੁਤੰਤ੍ਰ। ੩ ਬ੍ਰਿਛ। ੪ ਸਹਿਤ ਫਲਾਂ ਦੇ ਪੂਰ ਕੇ ਨਿਵਿਆਂ ਹੋਵੇ। ੫ ਕਸ਼ਟ ਖਵੈ=ਸਹਾਰ ਕੇ ਫਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪ ਦੀ ਉੱਜਲ ਵੀਚਾਰ ਹੈ। ੬ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਿਆ। ੭ ਭੱਟ। ੮ ਸਮ=ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਲਵੈ=ਕਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਲੁ ਕਵੀ। ੯ ਗਾੜ੍ਹਾ। ੧੦ ਗ੍ਰਹਣ ਹਦਰਥ=ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚੋਂ ਦਿੱਤਾ। ੧੧ ਜ਼ਹਿਰ ਹਉਮੈ ਦੀ। ੧੨ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ। ੧੩ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਦਾਤੇ। ੧੪ ਦੂਖਨ ਸਾਰੇ ਚਿਤ ਦੇ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਦੂਜੇ ਕੇ ੨

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯੨	੬	੭	ਸਦ ਰੰਗਿ ਸਹਜਿ ਕਲੁ ਉਚਰੈ;
			ਜਸ ਜੰਪਉ ਲਹਣੇ ਰਸਨ ॥
	੭	੮	ਨਾਮੁ ਅਵਖਧੁ ਨਾਮੁ ਆਧਾਰੁ; ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਸਮਾਧਿ
			ਸੁਖੁ; ਸਦਾ ਨਾਮ ਨੀਸਾਣੁ ਸੋਹੈ ॥
			ਰੰਗਿ ਰਤੌ, ਨਾਮ ਸਿਉ;
			ਕਲ ਨਾਮੁ ਸੁਰਿ ਨਰਹ [1]ਬੋਹੈ ॥
	੯	੯	ਸਚੁ ਤੀਰਥੁ ਸਚੁ ਇਸਨਾਨੁ;
			ਅਰੁ ਭੋਜਨੁ ਭਾਉ ਸਚੁ; ਸਦਾ ਸਚੁ ਭਾਖੰਤੁ ਸੋਹੈ ॥
	੧੦	੯	ਜਿਸੁ ਸਚੁ ਸੰਜਮੁ, ਵਰਤੁ ਸਚੁ;
			ਕਬਿ ਜਨ [2]ਕਲ, ਵਖਾਣੁ ॥
	੧੧	੧੦	[3]ਅਮਿਅ ਦ੍ਰਿਸਟਿ, ਸੁਭ ਕਰੈ;
			ਹਰੈ ਅਘ ਪਾਪ, ਸਕਲ ਮਲ ॥
	੧੨	੧੦	ਗੁਰੁ ਨਵ ਨਿਧਿ, [4]ਦਰੀਆਉ;
			ਜਨਮ [5]ਹਮ, ਕਾਲਖ ਧੋਵੈ ॥
	੧੩	੧੦	[6]ਸੁ [7]ਕਹੁ [8]ਟਲ, ਗੁਰੁ ਸੇਵੀਐ;
			ਅਹਿ ਨਿਸਿ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥

---

੧ ਪ੍ਰੀਤ ਰੂਪ ਖੁਸ਼ਬੂ ਸਹਿਤ। ੨ ਭੱਟ। ੩ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ। ੪ ਸਮੁੰਦਰ। ੫ ਤਮਾਮ। ੬ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ। ੭ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ੮ ਟਲ ਭੱਟ ਜੀ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਤੀਜੇ ਕੇ ੩

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯੨	੧੭	੧	ਤਿਤੁ ਨਾਮਿ ਰਸਿਕੁ, ਨਾਨਕ ਲਹਣਾ; ਥਪਿਓ ਜੇਨ ਸ੍ਰਬ ਸਿਧੀ ॥ ਕਵਿ ਜਨ ਕਲ੍ਯ ਸਬੁਧੀ; ਕੀਰਤਿ ਜਨ, ਅਮਰ ਦਾਸ ਬਿਸ੍ਤਰੀਯਾ ॥ ਕੀਰਤਿ [1]ਰਵਿ ਕਿਰਣਿ, ਪ੍ਰਗਟਿ ਸੰਸਾਰਹ; ਸਾਖ ਤਰੋਵਰ, [2]ਮਵਲ ਸਰਾ ॥ ਉਤਰਿ ਦਖਿਣਹਿ, [3]ਪੁਬਿ ਅਰੁ ਪਸ੍ਚਮਿ; ਜੈ ਜੈ ਕਾਰੁ ਜਪੰਥਿ ਨਰਾ ॥
੧੩੯੩	੩	੨	ਸਸੀਅਰੁ ਅਰੁ ਸੂਰੁ, ਨਾਮੁ [4]ਉਲਾਸਹਿ; ਸੈਲ ਲੋਅ, ਜਿਨਿ ਉਧਰਿਆ ॥
	੪	੩	ਸੋਈ ਨਾਮੁ ਸਿਵਰਿ, ਨਵ ਨਾਥ ਨਿਰੰਜਨੁ; ਸਿਵ ਸਨਕਾਦਿ, [5]'ਸਮੁਧਰਿਆ' ॥ ('ਸਮੁੱਧਰਿਆ' ਬੋਲੋ, ਸਮੁ ਧਰਿਆ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੭	੪	ਤਿਤੁ ਨਾਮਿ ਲਾਗਿ, ਤੇਤੀਸ ਧਿਆਵਹਿ; ਜਤੀ ਤਪੀ ਸੁਰ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ॥ ਸੋਈ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿ, [6]ਗੰਗੇਵ ਪਿਤਾਮਹ; ਚਰਣ ਚਿਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸਿਆ ॥ ਤਿਤੁ ਨਾਮਿ ਗੁਰੂ, ਗੰਭੀਰ [7]ਗਰੂਅ ਮਤਿ; ਸਤ ਕਰਿ, ਸੰਗਤਿ ਉਧਰੀਆ ॥
	੧੦	੫	ਨਾਮ [8]ਕਿਤਿ ਸੰਸਾਰਿ; ਕਿਰਣਿ ਰਵਿ ਸੁਰਤਰ ਸਾਖਹ ॥ ਉਤਰਿ ਦਖਿਣਿ, ਪੁਬਿ ਦੇਸਿ; ਪਸ੍ਚਮਿ, ਜਸੁ ਭਾਖਹ ॥

---

੧ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਣਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ। ੨ ਮਉਲੀ ਹੋਈ ਜਾਂ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ। ੩ ਪੂਰਬ। ੪ ਉਤਸ਼ਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੫ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਧਰਿਆ। ੬ ਭੀਸ਼ਮ ਪਤਾਮਾ। ੭ ਭਾਰੀ ਮਤ। ੮ ਕੀਰਤੀ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਤੀਜੇ ਕੇ ੩

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯੩	੧੧	੫	ਜਨਮੁ ਤ ਇਹੁ, [1]ਸਕਯਥੁ; ਜਿਤੁ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਰਿਦੈ ਨਿਵਾਸੈ ॥ ਭਲਉ ਪ੍ਰਸਿਧੁ, [2]ਤੇਜੋ [3]ਤਨੌ; ਕਲ੍ ਜੋੜਿ ਕਰ ਧ੍ਾਇਅਉ ॥
	੧੩	੬	ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹਿ ਦੇਵ ਤੇਤੀਸ, ਅਰੁ ਸਾਧਿਕ, ਸਿਧ ਨਰ; ਨਾਮਿ, ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਧਾਰੇ ॥ ਜਹ ਨਾਮੁ [4]ਸਮਾਧਿਓ; ਹਰਖੁ ਸੋਗੁ, ਸਮ ਕਰਿ ਸਹਾਰੇ ॥ ਸੋਈ ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਅਮਰ ਗੁਰ; [5]ਤੁਸਿ ਦੀਓ ਕਰਤਾਰਿ ॥
	੧੫	੭	ਸਤਿ ਸੂਰਉ, ਸੀਲਿ ਬਲਵੰਤੁ; ਸਤਭਾਇ ਸੰਗਤਿ ਸਘਨ; ਗਰੂਅ ਮਤਿ, ਨਿਰਵੈਰਿ ਲੀਣਾ ॥ ਜਿਸੁ [6]ਧੀਰਜੁ, ਧੁਰਿ ਧਵਲੁ; [7]ਧੁਜਾ ਸੇਤਿ, ਬੈਕੁੰਠ [8]ਬੀਣਾ ॥
	੧੭	੮	ਨਾਮੁ ਨਾਵਣੁ, ਨਾਮੁ ਰਸ ਖਾਣੁ; ਅਰੁ ਭੋਜਨੁ, ਨਾਮ ਰਸੁ; ਸਦਾ 'ਚਾਯ', ਮੁਖਿ ਮਿਸ੍ਟ ਬਾਣੀ ॥ (ਚਾਇ ਬੋਲੋ)
	੧੯	੮	ਕੁਲ ਸੰਬੂਹ, [9]'ਸਮੁਧਰੇ'; ਪਾਯਉ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੁ ॥ ਸਕਯਥੁ ਜਨਮੁ [10]ਕਲ੍ਚਰੈ; ਗੁਰ ਪਰਸਿ੍ਉ ਅਮਰੋ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥

੧ ਸਕਾਰਥ, ਸਫਲਾ । ੨ ਬਾਬੇ ਤੇਜ ਭਾਨ ਦੇ । ੩ ਸਪੁਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ । ੪ ਸਮਾਧੀ । ੫ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ । ੬ ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਧੌਲ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧੁਰੋਂ ਹੀ ਧੀਰਜ ਦਿਤੀ ਹੈ। ੭ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੇਤ=ਚਿੱਟੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ ਸੁਲਹ ਕੁਲ । ੮ ਸੁੰਦਰ । ੯ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਧਰੇ । ੧੦ ਕਲ ਭੱਟ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਤੀਜੇ ਕੇ ੩

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯੪	੧	੯	[1]ਬਾਰਿਜੁ ਕਰਿ [2]ਦਾਹਿਣੈ; ਸਿਧਿ ਸਨਮੁਖ ਮੁਖੁ ਜੋਵੈ ॥ ਰਿਧਿ ਬਸੈ, [3]ਬਾਂਵਾਂਗਿ; ਜੁ ਤੀਨਿ [4]ਲੋਕਾਂਤਰ, ਮੋਹੈ ॥ ਰਿਦੈ ਬਸੈ, [5]'ਅਕਹੀਉ'; ਸੋਇ ਰਸੁ ਤਿਨਹੀ ਜਾਤਉ ॥ ('ਅਕੱਹੀਉ' ਬੋਲੋ) ਮੁਖਹੁ ਭਗਤਿ ਉਚਰੈ; ਅਮਰੁ ਗੁਰੁ, ਇਤੁ ਰੰਗਿ ਰਾਤਉ ॥ ਮਸਤਕਿ ਨੀਸਾਣੁ, ਸਚਉ ਕਰਮੁ: ਕਲ੍ ਜੋੜਿ ਕਰ ਧ੍ਾਇਅਉ ॥ 'ਧਿਆਇਅਉ' ਬੋਲੋ) ਪਰਸਿਅਉ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਲਕੁ; ਸਰਬ ਇਛ, ਤਿਨਿ ਪਾਇਅਉ ॥
	੪	੧੦	ਚਰਣ ਤ ਪਰ [6]ਸਕਯਥ; ਚਰਣ, ਗੁਰ ਅਮਰ [7]'ਪਵਲਿ' [8]ਰਯ ॥ ('ਪਵੱਲਿ ਬੋਲੋ)
	੬	੧੦	ਸਕਯਥੁ ਸੁ ਹੀਉ, ਜਿਤੁ ਹੀਅ ਬਸੈ; ਗੁਰ ਅਮਰ ਦਾਸ, ਨਿਜ ਜਗਤ ਪਿਤ ॥ ਸਕਯਥ ਸੁ ਸਿਰੁ ਜਾਲਪੁ ਭਣੈ; ਜੁ ਸਿਰੁ ਨਿਵੈ, ਗੁਰ ਅਮਰ ਨਿਤ ॥
	੮	੧੧	ਤਿ-ਨਰ, ਦੁਖ ਨਹ ਭੁਖ; ਤਿ-ਨਰ, [9]ਨਿਧਨ ਨਹੁ ਕਹੀਅਹਿ ॥

---

੧ ਕਵਲ, ਕਵਲਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਲਛਮੀ। ੨ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਖੜੀ ਹੈ । ੩ ਖੱਬੇ ਅੰਗ ਕੋਲ। ੪ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋ ਅੰਦਰੀ। ੫ ਕਥਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ । ੬ ਸਕਾਰਥਾ, ਸਫਲਾ । ੭ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ੮ ਰਸਤੇ। ੯ ਨਿਰਧਨ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਤੀਜੇ ਕੇ ੩

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯੪	੯	੧੧	ਤਿ-ਨਰ, [1]ਸੇਵ ਨਹੁ ਕਰਹਿ; ਤਿ-ਨਰ, [2]ਸਯ [3]ਸਹਸ [4]ਸਮਪਹਿ ॥ (੨) ਸੇਵਨਹੁ ॥
			ਸੁਖ ਲਹਹਿ ਤਿ-ਨਰ, ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ; ਅਭੈ [5]ਪਟੁ, ਰਿਪ ਮਧਿ ਤਿਹ ॥
	੧੧	੧੨	ਤੈ ਪੜਿਅਉ ਇਕੁ, ਮਨਿ ਧਰਿਅਉ ਇਕੁ; ਕਰਿ ਇਕੁ, ਪਛਾਣਿਓ ॥ ਨਯਣਿ ਬਯਣਿ [6]ਮੁਹਿ, ਇਕੁ ਇਕੁ; ਦੁਹੁ ਠਾਂਇ ਨ ਜਾਣਿਓ ॥ ਸੁਪਨਿ ਇਕੁ ਪਰਤਖਿ ਇਕੁ; ਇਕਸ ਮਹਿ ਲੀਣਉ ॥ [7]ਤੀਸ ਇਕੁ ਅਰੁ [8]ਪੰਜਿ ਸਿਧੁ; [9]ਪੈਤੀਸ ਨ [10]ਖੀਣਉ ॥
	੧੩	੧੨	ਇਕਹੁ ਜਿ ਲਾਖੁ, ਲਖਹੁ ਅਲਖੁ ਹੈ; ਇਕੁ ਇਕੁ ਕਰਿ ਵਰਨਿਅਉ ॥ ('ਲੱਖਹੁ' ਬੋਲੋ)
	੧੪	੧੩	ਜਿ ਮਤਿ ਗਹੀ, ਜੈਦੇਵਿ; ਜਿ ਮਤਿ, ਨਾਮੈ ਸੰਮਾਣੀ ॥
			ਜਿ ਮਤਿ, ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਚਿਤਿ; ਭਗਤ ਕੰਬੀਰਹਿ ਜਾਣੀ ॥
			[11]ਰੁਕਮਾਂਗਦ ਕਰਤੂਤਿ; ਰਾਮੁ ਜੰਪਹੁ ਨਿਤ ਭਾਈ ॥

੧ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ੨ ਸੈਂਕੜੇ ਮਨੁਖਾਂ ਨੂੰ । ੩ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪਦਾਰਥ । ੪ ਅਰਪ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ੫ ਚਤੁਰ ਹੈ ਵੈਰੀਆਂ ਵਿਚ । ੬ ਮੂੰਹ ਵਿਚ । ੭ ਤੀਹ ਦਿਨ ਰੋਜ਼ੇ ਦੁਆਰਾ । ੮ ਪੰਜ ਨਿਮਾਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ । ੯ ਪੈਂਤੀਆਂ ਅੱਖਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਖੀਨਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਹੱਤਰ ਸਾਲ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਏ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ । ੧੦ ਬਲ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ । ੧੧ ਰੁਕਮਾਂਗਦ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ ਇਸਦੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਇਕ ਅਪੱਛਰਾਂ ਫੁਲ ਤੋੜਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਵੇਖ ਕੇ ਮੋਹਤ ਹੋ ਗਏ, ਰਾਜੇ ਦਾ ਚਿਤ ਅਪੱਛਰਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਡੋਲਿਆ, ਐਸੇ ਨਾਮ ਜਪੇ ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਤੀਜੇ ਕੇ ੩

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯੪	੧੫	੧੩	ਅੰਮਰੀਕਿ ਪ੍ਰਹਲਾਦਿ; ਸਰਣਿ ਗੋਬਿੰਦ ਗਤਿ ਪਾਈ ॥ ਤੈ ਲੋਭੁ ਕ੍ਰੋਧੁ, ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਤਜੀ; ਸੁਮਤਿ, ਜਲ੍ਹ ਜਾਣੀ ਜੁਗਤਿ ॥
	੧੭	੧੪	ਗੁਰੁ ਅਮਰ ਦਾਸੁ, ਪਰਸੀਐ; [1]ਪੁਹਮਿ [2]ਪਾਤਿਕ, ਬਿਨਾਸਹਿ ॥ ਗੁਰੁ ਅਮਰਦਾਸੁ, [3]ਪਰਸੀਐ; ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ, [4]ਆਸਾਸਹਿ ॥ ਗੁਰੁ ਅਮਰਦਾਸੁ ਪਰਸੀਐ; ਧਿਆਨੁ ਲਹੀਐ, [5]ਪਉ [6]ਮੁਕਿਹਿ ॥ ਗੁਰ ਅਮਰ ਦਾਸੁ ਪਰਸੀਐ; ਅਭਉ ਲਭੈ ਗਉ ਚੁਕਿਹਿ ॥
੧੩੯੫	੧	੧੪	ਇਕੁ [7]ਬਿੰਨਿ, [8]ਦੁ-ਗੁਣ ਜੁ ਤਉ ਰਹੈ; ਜਾ ਸੁਮੰਤ੍ਰਿ, [9]ਮਾਨਵਹਿ ਲਹਿ ॥ ਜਾਲਪਾ ਪਦਾਰਥ ਇਤੜੇ; ਗੁਰ ਅਮਰਦਾਸਿ ਡਿਠੈ ਮਿਲਹਿ ॥
	੨	੧੫	ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾਰੁ; ਸੁ ਦ੍ਰਿੜੁ ਨਾਨਕਿ [10]ਸੰਗ੍ਰਹਿਅਉ ॥ ਤਾ ਤੇ ਅੰਗਦੁ ਲਹਣਾ, ਪ੍ਰਗਟਿ; ਤਾਸੁ, ਚਰਣਹ ਲਿਵ ਰਹਿਅਉ ॥ [11]ਤਿਤੁ ਕੁਲਿ ਗੁਰ ਅਮਰਦਾਸੁ, ਆਸਾ ਨਿਵਾਸੁ; ਤਾਸੁ ਗੁਣ, ਕਵਣ ਵਖਾਣਉ ॥

---

੧ ਧਰਤੀ ਦੇ। ੨ ਪਾਪ। ੩ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖੀਏ। ੪ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਵਾ ਸੰਸੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਵਾ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੫ ਪਾ ਲਈਦੀ ਹੈ। ੬ ਮੁਕਤੀ। ੭ ਇਕ ਨੂੰ ਬਿੰਨ=ਦੇਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ੮ ਦ੍ਵੈਤ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਪੁਰਖ ਤਾਂ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੯ ਮਨੁਖ। ੧੦ ਗ੍ਰਹਿਣ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੧੧ ਤਿਸ ਗੁਰਿਆਈ ਗੱਦੀ ਰੂਪ ਕੁਲ ਵਿਚ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਤੀਜੇ ਕੇ ੩

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯੫	੩	੧੫	ਬੋਹਿਥਉ ਬਿਧਾਤੈ, [1]ਨਿਰਮਯੌ; ਸਭ ਸੰਗਤਿ, ਕੁਲ ਉਧਰਣ ॥ ਗੁਰ ਅਮਰਦਾਸ ਕੀਰਤੁ ਕਹੈ; ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ, ਤੁਅ ਪਾ ਸਰਣ ॥ (ਉਧੱਰਣ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੬	੧੬	ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਆਕਾਰੁ; ਜੋਤਿ, ਜਗ [2]ਮੰਡਲਿ ਕਰਿਯਉ ॥ ਜਹ ਕਹ ਤਹ ਭਰਪੂਰੁ; ਸਬਦੁ ਦੀਪਕਿ, [3]ਦੀਪਾਯਉ ॥
	੮	੧੭	ਜਪੁ ਤਪੁ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ; ਪਿਖਿ ਦਰਸਨੁ ਗੁਰਸਿਖਹ ॥ ਗੁਰੁ [4]ਗਉਹਰੁ, [5]ਦਰੀਆਉ; ਪਲਕ, ਡੁਬੰਤਹ ਤਾਰੈ ॥ (ਡੁਬੰਤਿਅਹ ਬੋਲੋ)
	੧੨	੧੮	ਚਿਤਿ ਚਿਤਵਉ ਅਰਦਾਸਿ; ਕਹਉ, ਪਰੁ ਕਹਿ ਭਿ ਨ ਸਕਉ ॥
	੧੬	੧੯	ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ, ਵਸਿ ਕਰੈ; [6]ਪਵਣੁ ਉਡੰਤ ਨ ਧਾਵੈ ॥
	੧੯	੨੦	ਸੰਨਿਆਸੀ ਤਪਸੀਅਹ; ਮੁਖਹੁ, ਏ ਪੰਡਿਤ ਮਿਠੇ ॥ (ਤਪੱਸੀਅਹ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ) ਕਹਤਿਅਹ ਕਹਤੀ, ਸੁਣੀ; ਰਹਤ ਕੋ, [7]ਖੁਸੀ ਨ ਆਯਉ ॥
੧੩੯੬	੩	੨੧	ਭੈ ਨਿਰਭਉ, ਹਰਿ ਅਟਲੁ ਮਨਿ; ਸਬਦਿ ਗੁਰ, ਨੇਜਾ ਗਡਿਓ ॥ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ [8]ਅਪਤੁ, ਪੰਚ ਦੂਤ ਬਿਖੰਡਿਓ ॥ (ਅਪੱਤ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)

੧ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੨ ਸਮੂਹ। ੩ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਆ। ੪ ਵਡੇ ਅਨਵਿਧ ਮੋਤੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ। ੫ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ। ੬ ਵਾਸ਼ਨਾ। ੭ ਪਸੰਦ। ੮ ਬੇ-ਪਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੰਕਾਰ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਤੀਜੇ ਕੇ ੩

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯੬	੪	੨੧	ਭਲਉ [1]ਭੂਹਾਲੁ, ਤੇਜੋ ਤਨਾ; ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਨਾਥੁ ਨਾਨਕ ਬਰਿ ॥ ਗੁਰ ਅਮਰਦਾਸ, ਸਚੁ [2]ਸਲੑ ਭਣਿ; ਤੈ ਦਲੁ ਜਿਤਉ ਇਵ ਜੁਧੁ ਕਰਿ ॥
	੬	੨੨	[3]ਘਨਹਰ ਬੂੰਦ, [4]ਬਸੁਅ ਰੋਮਾਵਲਿ; ਕੁਸਮ ਬਸੰਤ, ਗਨੰਤ ਨ ਆਵੈ ॥ ਰੁਦ੍ਰ ਧਿਆਨ, ਗਿਆਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ; ਕਬਿ ਜਨ ਭਲੑ, [5]ਉਨਹ ਜੁੋ ਗਾਵੈ ॥ ਭਲੇ ਅਮਰਦਾਸ, ਗੁਣ ਤੇਰੇ; ਤੇਰੀ ਉਪਮਾ, ਤੋਹਿ ਬਨਿ ਆਵੈ ॥ ('ਭੱਲੇ' ਬੋਲੋ)

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ ੪

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
	੧੦	੧	ਇਕ ਮਨਿ; ਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਧਿਆਵਉ ॥
	੧੩	੧	ਅਮਿਅ ਨਾਮੁ; ਜਾ ਕਉ ਫੁਰਿਆ ॥
	੧੪	੧	ਹਰਿ ਨਾਮ ਰਸਿਕੁ, ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਣ ਗਾਹਕੁ; ਚਾਹਕੁ, ਤਤ ਸਮਤ ਸਰੇ ॥ (ਸਮੱਤ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ) ਕਵਿ ਕਲੑ, [6]ਠਕੁਰ [7]ਹਰਦਾਸ [8]ਤਨੇ; ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ, ਸਰ ਅਭਰ ਭਰੇ ॥
	੧੯	੩	ਸਤਗੁਰ ਮਤਿ ਗੂੜ੍ਹ ਬਿਮਲ ਸਤਸੰਗਤਿ; ਆਤਮ ਰੰਗਿ, ਚਲੂਲ ਭਯਾ ॥

੧ ਮਹਾਰਾਜਾ। ੨ ਭੱਟ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ੩ ਬੱਦਲ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ। ੪ ਧਰਤੀ ਦੀ ਰੋਮਾਵਲੀ ਬਨਾਸਪਤੀ। ੫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਗਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਗਾ ਸਕੇ। ੬ ਠਾਕਰ ਜੀ, ਛੱਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ੭ ਬਾਬੇ ਹਰਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ। ੮ ਪੁਤਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ ੪

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯੬	੧੯	੩	ਜਾਗ੍ਯਾ ਮਨੁ ਕਵਲੁ, ਸਹਜਿ ਪਰਕਾਸ੍ਯਾ; ਅਭੈ ਨਿਰੰਜਨੁ ਘਰਹਿ ਲਹਾ ॥
੧੩੯੭	੨	੪	ਅਨਭਉ ਉਨਮਾਨਿ, [1]ਅਕਲ ਲਿਵ ਲਾਗੀ; ਪਾਰਸੁ ਭੇਟਿਆ, ਸਹਜ ਘਰੇ ॥
	੪	੪	ਮੇਟਿਆ ਜਨਮਾਂਤੁ, ਮਰਣ ਭਉ ਭਾਗਾ; ਚਿਤੁ ਲਾਗਾ, ਸੰਤੋਖ ਸਰੇ ॥
	੫	੫	ਅਭਰ ਭਰੇ, ਪਾਯਉ ਅਪਾਰੁ; ਰਿਦ ਅੰਤਰਿ ਧਾਰਿਓ ॥
	੭	੫	ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਅੰਗਦ ਸੁਮਤਿ; ਗੁਰਿ ਅਮਰਿ, ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਓ ॥
	੯	੬	ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ਪਾਇਅਉ, [2]ਦਿੰਤੁ; ਹਰਿ ਮਗਿ ਨ ਹੁਟੈ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪ੍ਰਮਾਣੁ, [3]ਬਿਧ ਨੈ ਸਿਰਿਉ; ਜਗਿ, ਜਸ [4]ਤੂਰੁ ਬਜਾਇਅਉ ॥ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਕਲੵਚਰੈ; ਤੈ, ਅਭੈ ਅਮਰਪਦੁ ਪਾਇਅਉ ॥
	੧੨	੭	ਸਹਜ ਸਰੋਵਰੁ ਮਿਲਿਓ; ਪੁਰਖੁ ਭੇਟਿਓ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥
	੧੩	੭	[5]ਆਦਿਲੇ ਭਗਤ, ਜਿਤੁ ਲਗਿ ਤਰੇ; ਸੋ, ਗੁਰਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਅਉ ॥
	੧੪	੮	ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ, ਪਰਵਾਹ; ਪ੍ਰੀਤਿ [6]ਪੁਬਲੀ ਨ [7]ਹੁਟਇ ॥ ਮਤਿ ਮਾਤਾ, ਸੰਤੋਖੁ ਪਿਤਾ; [8]ਸਰਿ [9]ਸਹਜ ਸਮਾਯਉ ॥

---

੧ ਕਲਪਣਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ। ੨ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਦਾਤ ਤੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਗੇ ਦਾਤ। ੩ ਬਿਧਾਤਾ ਨੇ। ੪ ਵਾਜਾ ਜਸ ਦਾ। ੫ ਪੂਰਬਲੇ। ੬ ਪਹਿਲੀ, ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਦੀ। ੭ ਹਟਦੀ ਨਹੀਂ। ੮ ਸਰੋਵਰ। ੯ ਸ਼ਾਂਤੀ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ ੪

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯੭	੧੪	੮	ਆਜੋਨੀ [1]ਸੰਭਵਿਅਉ; ਜਗਤੁ ਗੁਰ ਬਚਨਿ ਤਰਾਯਉ ॥ ਅਬਿਗਤ ਅਗੋਚਰੁ, ਅਪਰ ਪਰੁ; ਮਨਿ, ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਵਸਾਇਅਉ ॥
	੧੮	੯	ਸਹਜ ਤਰੋਵਰ ਫਲਿਓ; ਗਿਆਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ, ਲਾਗੇ ॥ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਈਅਹਿ; ਧੰਨਿ ਤੇ ਜਨ, ਬਡਭਾਗੇ ॥ ਤੇ ਮੁਕਤੇ ਭਏ, ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦਿ; ਮਨਿ, ਗੁਰ ਪਰਚਾ ਪਾਇਅਉ ॥
੧੩੯੮	੨	੧੦	ਸੇਜ [2]ਸਧਾ ਸਹਜੁ [3]ਛਾਵਾਣੁ, ਸੰਤੋਖੁ [4]ਸਰਾਇਚਉ; ਸਦਾ, ਸੀਲ ਸੰਨਾਹੁ ਸੋਹੈ ॥ ਗੁਰ ਸਬਦਿ, [5]ਸਮਾਚਰਿਓ; ਨਾਮੁ ਟੇਕ, [6]ਸੰਗਾਦਿ [7]ਬੋਹੈ ॥ ਆਜੋਨੀਉ [8]ਭਲੵ ਅਮਲੁ; ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗਿ ਨਿਵਾਸੁ ॥ (ਅ-ਮਲੁ ਬੋਲੋ)
	੬	੧੧	ਪਰਚਉ ਪ੍ਰਮਾਣੁ, ਗੁਰ ਪਾਇਅਉ; ਤਿਨ ਸਕਯਥਉ ਜਨਮੁ ਜਗਿ ॥
	੮	੧੨	ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਅੰਗਦੁ ਅਮਰੁ; ਭਗਤ ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਸਮਾਣੇ ॥
	੯	੧੩	ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਸਮਾਚਰੇ; [9]ਅਭਰਾ ਸਰੁ ਭਰਿਆ ॥ ਇਹੁ [10]ਜਨਕ ਰਾਜੁ, ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ; ਤੁਝਹੀ ਬਨਿ ਆਵੈ ॥

---

੧ ਅਜੂਨੀ ਸਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੨ ਸ਼ਰਧਾ। ੩ ਚੰਦੋਆ। ੪ ਕਨਾਤਾਂ। ੫ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ। ੬ ਸੰਗੀ ਆਦਿਕ। ੭ ਸੁਗੰਧੀ। ੮ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ। ੯ ਖਾਲੀ। ੧੦ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ ੪

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯੮	੧੧	੧	ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮੁ, ਏਕ ਲਿਵ ਮਨਿ ਜਪੈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ; ਤਿਨ੍ ਜਨ ਦੁਖ ਪਾਪੁ, ਕਹੁ ਕਤ ਹੋਵੈ ਜੀਉ ॥
	੧੫	੨	ਜਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਿਧ ਸਾਧ, ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੁਰਿ ਨਰ; ਜਾਚਹਿ ਸਬਦ ਸਾਰੁ, ਏਕ ਲਿਵ ਲਾਈ ਹੈ ॥ ਮਨ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮੁਗਧ ਬੀਚਾਰੁ, ਅਹਿ ਨਿਸਿ ਜਪੁ; ਧਰਮ ਕਰਮ, ਪੂਰੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਾਈ ਹੈ ॥
੧੩੯੯	੨	੩	ਨਲ੍ਯ ਕਵਿ ਪਾਰਸ ਪਰਸ, [1]ਕਚ [2]ਕੰਚਨਾ ਹੁਇ; ਚੰਦਨਾ ਸੁਬਾਸੁ ਜਾਸੁ, ਸਿਮਰਤ [3]ਅਨ [4]ਤਰ ॥ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਤ ਦੁਆਰੇ, ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਹੀ ਨਿਵਾਰੇ ਜੀ; ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ, ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਪਰ ॥
	੩	੪	ਰਾਜੁ ਜੋਗੁ ਤਖਤੁ; ਦੀਅਨੁ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ॥ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਦੀਅਉ ਨਿਧਾਨੁ, ਅਕਥ ਕਥਾ ਗਿਆਨੁ; ਪੰਚ ਭੂਤ ਬਸਿ ਕੀਨੇ, [5]ਜਮਤ ਨ ਤ੍ਰਾਸ ॥ ਗੁਰ ਅਮਰੁ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿ, ਕਲਿਜੁਗ ਰਾਖੀ ਪਤਿ; [6]ਅਘਨ ਦੇਖਤ [7]ਗਤੁ, ਚਰਨ ਕਵਲ ਜਾਸ ॥
	੭	੫	ਜਿਸਹਿ ਧਾਰ੍ਯਿਉ ਧਰਤਿ ਅਰੁ [8]ਵਿਉਮੁ, ਅਰੁ ਪਵਣੁ ਤੇ ਨੀਰ ਸਰ; ਅਵਰ [9]ਅਨਲ [10]ਅਨਾਦਿ ਕੀਅਉ ॥ ਸਸਿ [11]ਰਿਖਿ ਨਿਸਿ, ਸੂਰ ਦਿਨਿ ਸੈਲ; ਤਰੂਅ, ਫਲ ਫੁਲ ਦੀਅਉ ॥

---

੧ ਕਚ ਤੋਂ । ੨ ਸੋਨਾ ਕਰ ਦਿਤੇ । ੩ ਹੋਰ । ੪ ਬ੍ਰਿਛ ਵਾਂਗੂੰ । ੫ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ । ੬ ਪਾਪ । ੭ ਨਾਸ । ੮ ਅਕਾਸ਼ । ੯ ਅਗਨੀ । ੧੦ ਅੰਨ ਆਦਿਕ । ੧੧ ਤਾਰੇ ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ ੪

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੩੯੯	੮	੫	ਸੁਰਿ ਨਰ ਸਪਤ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕਿਅ; ਧਾਰਿਓ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਜਾਸੁ ॥ ਸੋਈ ਏਕੁ ਨਾਮੁ, ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸਤਿ; ਪਾਇਓ, ਗੁਰ ਅਮਰ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥
	੧੪	੭	ਜਾਮਿ ਗੁਰੂ ਹੋਇ ਵਲਿ; ਗਿਆਨ ਅਰੁ ਧਿਆਨ, ਅਨਨ ਪਰਿ ॥
	੧੮	੮	ਗੁਰੁ ਨਯਣਿ ਬਯਣਿ, ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਕਰਹੁ; ਗੁਰੂ ਸਤਿ ਕਵਿ ਨਲ੍ਯ ਕਹਿ ॥ ਜਿਨਿ ਗੁਰੂ ਨ ਦੇਖਿਅਉ, [1]ਨਹੁ ਕੀਅਉ; ਤੇ ਅਕਯਥ, ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ ॥
੧੪੦੦	੧	੯	ਤਾਰਣ ਤਰਣ [2]ਸਮ੍ਰਥ, ਕਲਜੁਗਿ; ਸੁਨਤ ਸਮਾਧਿ, ਸਬਦ ਜਿਸੁ ਕੇਰੇ ॥ ਪੂਰਉ ਪੁਰਖੁ ਰਿਦੈ ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ; ਮੁਖੁ ਦੇਖਤ ਅਘ ਜਾਹਿ [3]ਪਰੇਰੇ ॥ ਜਉ ਹਰਿ ਬੁਧਿ, ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਚਾਹਤ; ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੁ ਕਰੁ ਮਨ ਮੇਰੇ ॥
	੪	੧੦	ਹੁਤੀ ਜੁ ਪਿਆਸ, [4]ਪਿਊਸ [5]ਪਿਵੰਨ ਕੀ; ਬੰਛਤ [6]ਸਿਧਿ ਕਉ ਬਿਧਿ ਮਿਲਾਯਉ ॥ ਪੂਰਨ [7]ਭੋ, ਮਨ ਠਉਰ ਬਸੋ; [8]ਰਸ ਬਾਸਨ ਸਿਉ, ਜੁ ਦਹੰ ਦਿਸਿ ਧਾਯਉ ॥ ਗੋਬਿੰਦਵਾਲੁ, [9]ਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰੀ ਸਮ; ਜਲ੍ਯਨ, ਤੀਰਿ ਬਿਪਾਸ ਬਨਾਯਉ ॥ ਗਯਉ ਦੁਖੁ ਦੂਰਿ, [10]ਬਰਖਨ ਕੋ; ਸੁ ਗੁਰੂ ਮੁਖੁ ਦੇਖਿ, [11]ਗਰੂ ਸੁਖੁ ਪਾਯਉ ॥

---

੧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ੨ ਸਮਰੱਥ। ੩ ਦੂਰ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨ ਵਾਲੇ। ੪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ। ੫ ਪੀਣ ਦੀ। ੬ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਵਾ ਮੁਕਤ। ੭ ਹੋ ਕੇ। ੮ ਰਸਾਂ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ। ੯ ਸਚਖੰਡ। ੧੦ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ। ੧੧ ਵੱਡਾ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ ੪

ਪੰਨਾ | ਤੁਕ | ਸ਼ਬਦ

੧੪੦੦ ੭ ੧੧ ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ, ਏਕ ਸਮਾਨ ਧਿਆਨ; ਸੁ ਨਾਮ ਸੁਨੇ,
[1]ਸੁਤੁ ਭਾਨ ਡਰ੍ਉ ॥ ਭਨਿ [2]ਦਾਸ, ਸੁ ਆਸ ਜਗਤ੍
ਗੁਰੂ ਕੀ; ਪਾਰਸੁ ਭੇਟਿ, ਪਰਸੁ ਕਰ੍ਉ ॥

੧੧ ੧੨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨ, ਕਲਜੁਗ ਹੋਇ;
ਰਾਖਹੁ, ਦਾਸ ਭਾਟ ਕੀ ਲਾਜ ॥

੧੨ ੧੩ ਗੁਰੂ ਗੁਰੁ ਗੁਰੂ ਗੁਰੁ; ਗੁਰੂ ਜਪੁ ਪ੍ਰਾਨੀਅਹੁ ॥
ਫੁਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਪਾਈਐ, [3]ਗੁਰਮੁਖਹਿ ਧਿਆਈਐ;
[4]ਅੰਨ ਮਾਰਗ ਤਜਹੁ, ਭਜਹੁ ਹਰਿ ਗ੍ਯਾਨੀਅਹੁ ॥
ਜਉ ਤ ਸਭ ਸੁਖ, ਇਤ ਉਤ ਤੁਮ ਬੰਛਵਹੁ;
ਗੁਰੂ ਗੁਰ ਗੁਰੂ ਗੁਰੁ, ਗੁਰੂ ਜਪੁ ਪ੍ਰਾਨੀਅਹੁ ॥

੧੭ ੧੪ ਫੁਨਿ ਗੁਰੂ ਜ਼ਲ ਬਿਮਲ ਅਥਾਹ, ਮਜਨੁ ਕਰਹੁ;
ਸੰਤ ਗੁਰਸਿਖ ਤਰਹੁ; ਨਾਮ ਸਚ ਰੰਗ ਸਰਿ ॥
ਸਦਾ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ, ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ: ਪ੍ਰੇਮ ਗੁਰ
ਸਬਦ ਰਸਿ; ਕਰਤ ਦ੍ਰਿੜੁ ਭਗਤਿ ਹਰਿ ॥

੧੪੦੧ ੧ ੧੫ [5]ਉਦਧਿ ਗੁਰੁ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ, ਬੇਅੰਤੁ ਹਰਿ; ਨਾਮ [6]ਨਗ
ਹੀਰ, ਮਣਿ; ਮਿਲਤ ਲਿਵ ਲਾਈਐ ॥ ਫੁਨਿ ਗੁਰੂ
[7]ਪਰਮਲ ਸਰਸ, ਕਰਤ ਕੰਚਨੁ ਪਰਸ; ਮੈਲੁ
ਦੁਰਮਤਿ ਹਿਰਤ; ਸਬਦਿ ਗੁਰੁ ਧ੍ਯਾਈਐ ॥

---

੧ ਧਰਮ ਰਾਜਾ। ੨ ਭੱਟ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।
੩ ਗੁਰਮੁਖ ਬਣ ਕੇ। ੪ ਹੋਰ। ੫ ਸਮੁੰਦਰ।
੬ ਹੀਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਣੀਆਂ ਜਾਂ ਪੰਨੇ।
੭ ਚੰਨਣ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ ੪

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੦੧	੧	੧੫	ਅਮ੍ਰਿਤ ਪਰਵਾਹ, ਛੁਟਕੰਤ ਸਦ ਦ੍ਵਾਰਿ ਜਿਸੁ; ਗ੍ਯਾਨ ਗੁਰ ਬਿਮਲ ਸਰ, ਸੰਤ ਸਿਖ ਨਾਈਐ ॥ ਨਾਮੁ ਨਿਰਬਾਣੁ ਨਿਧਾਨੁ, ਹਰਿ ਉਰਿ ਧਰਹੁ; ਗੁਰੂ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਕਰਹੁ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਧ੍ਯਾਈਐ ॥
	੫	੧੬	ਜਾ ਕੀ ਸੇਵ ਸਿਵ, ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਸੁਰ ਅਸੁਰ ਗਣ; ਤਰਹਿ ਤੇਤੀਸ, ਗੁਰ ਬਚਨ ਸੁਣਿ ਕੰਨ ਰੇ ॥ ਫੁਨਿ ਤਰਹਿ ਤੇ ਸੰਤ ਹਿਤ, ਭਗਤ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਕਰਹਿ; ਤਰਿਓ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ, ਗੁਰ ਮਿਲਤ ਮੁਨਿ ਜੰਨ ਰੇ ॥ ਤਰਹਿ ਨਾਰਦਾਦਿ ਸਨਕਾਦਿ, ਹਰਿ ਗੁਰਮੁਖਹਿ ਤਰਹਿ; ਇਕ ਨਾਮ ਲਗਿ, ਤਜਹੁ ਰਸ ਅੰਨ ਰੇ ॥
	੮	੧	ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬੁ, ਸਭ ਊਪਰਿ ॥ ਕਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ; ਸਤਜੁਗਿ ਜਿਨਿ ਧ੍ਰੂ ਪਰਿ ॥
	੧੧	੩੦	ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦੇਹ; ਨਿਸ੍ਤਾਰਹੁ ॥ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ; ਨਿਕਟਿ ਬਸੈ ਬਨਵਾਰੀ ॥
	੧੪	੧	ਅਪ੍ਰਉ ਹਰਿ ਨਾਮੁ, ਅਖੈ ਨਿਧਿ; ਚਹੁ ਜੁਗਿ ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਕਰਿ, ਫਲੁ ਲਹੀਅੰ ॥
	੧੭	੨	ਜਿਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਬਾਣੀ; ਸਾਧੂ ਜਨ ਜਪਹਿ, ਕਰਿ [੧]ਬਿਚਿਤਿ ਚਾਓ ॥ ਆਨੰਦੁ ਨਿਤ ਮੰਗਲੁ; ਗੁਰ ਦਰਸਨੁ ਸਫਲੁ ਸੰਸਾਰਿ ॥

---

੧ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ ੪

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੦੧	੧੯	੨	ਰਘੁਬੰਸਿ [1]ਤਿਲਕੁ ਸੁੰਦਰੁ, ਦਸਰਥ ਘਰਿ; ਮੁਨਿ ਬੰਛਹਿ ਜਾ ਕੀ ਸਰਣੰ ॥
੧੪੦੨	੧	੩	ਸੰਸਾਰੁ ਅਗਮ ਸਾਗਰੁ, ਤੁਲਹਾ; ਹਰਿ ਨਾਮੁ, ਗੁਰੂ ਮੁਖਿ ਪਾਯਾ ॥
	੨	੩	ਜਗਿ ਜਨਮ ਮਰਣੁ, [2]ਭਗਾ; ਇਹ ਆਈ, ਹੀਐ ਪਰਤੀਤਿ ॥
	੫	੪	ਪਰਤਾਪੁ ਸਦਾ ਗੁਰ ਕਾ, ਘਟਿ ਘਟਿ; ਪਰਗਾਸੁ ਭਯਾ, ਜਸੁ ਜਨ ਕੈ ॥ ਇਕਿ ਪੜਹਿ ਸੁਣਹਿ, ਗਾਵਹਿ; [3]ਪਰਭਾਤਿਹਿ, ਕਰਹਿ ਇਸ੍ਨਾਨੁ ॥ ਇਸ੍ਨਾਨੁ ਕਰਹਿ ਪਰਭਾਤਿ, ਸੁਧ ਮਨਿ; ਗੁਰ ਪੂਜਾ, [4]ਬਿਧਿ ਸਹਿਤ ਕਰੰ ॥ ਜਗਜੀਵਨੁ ਜਗੰਨਾਥੁ, ਜਲ ਥਲ ਮਹਿ; ਰਹਿਆ ਪੂਰਿ, ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਬਰਨੰ ॥
	੯	੫	ਤਿਨ੍ਹ ਤਰਿਓ ਸਮੁਦ੍ਰ [5]ਰੁਦ੍ਰ, ਖਿਨ ਇਕ ਮਹਿ; [6]ਜਲਹਰ [7]ਬਿੰਬ, ਜੁਗਤਿ ਜਗੁ ਰਚਾ ॥

('ਰੱਚਾ' ਥੋਹੜਾ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬੋਲੋ)

---

੧ ਟਿੱਕੇ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ। ੨ ਭੱਜ ਗਿਆ, ਨਿਵਿਰਤ ਹੋ ਗਿਆ। ੩ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ। ੪ ਬਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਛੇ ਅੰਗਾਂ ਕਰ ਕੇ ਚਿਤ ਦੀ ਇਕਾਗ੍ਰਤਾ (ਸੰਤੋਖ, ਬਾਣੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ) ਅਖੰਡ ਸ਼ਰਧਾ, ਦੀਰਘ ਕਾਲ ਅਭਿਆਸ, ਗੁਰੂ ਇਸ਼ਟ ਨੂੰ ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਜਾਨਣਾ, ਅੰਤਰ ਬਾਹਰ। ੫ ਭਿਆਨਕ। ੬ ਜਲ ਹੀ ਜਲ। ੭ ਜਿਵੇਂ ਜਲ ਦਾ ਬੁਦਬੁਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚੌਥੇ ਕੇ ੪

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੦੨	੯	੫	[1]ਕੁੰਡਲਨੀ ਸੁਰਝੀ, ਸਤਸੰਗਤਿ; ਪਰਮਾਨੰਦ, ਗੁਰੂ ਮੁਖਿ [2]ਮਚਾ ॥ ('ਮੱਚਾ' ਥੋਹੜਾ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬੋਲੋ)
	੧੨	੬	ਕਵਲ ਨੈਨ ਮਧੁਰ ਬੈਨ, ਕੋਟਿ ਸੈਨ ਸੰਗ ਸੋਭ; ਕਹਤ ਮਾ [3]ਜਸੋਦ ਜਿਸਹਿ, ਦਹੀ [4]ਭਾਤੁ ਖਾਹਿ ਜੀਉ ॥ ਦੇਖਿ ਰੂਪੁ ਅਤਿ ਅਨੂਪੁ, ਮੋਹ ਮਹਾਂ, [5]ਮਗ ਭਈ; [6]ਕਿੰਕਨੀ ਸਬਦ, [7]ਝਨਤਕਾਰ ਖੇਲੁ ਪਾਹਿ ਜੀਉ ॥ ਕਾਲ ਕਲਮ ਹੁਕਮੁ ਹਾਥਿ, ਕਹਉ ਕਉਨੁ ਮੇਟਿ ਸਕੈ; ਈਸ [8]ਬੰਮ੍ ਗ੍ਯਾਨੁ ਧ੍ਯਾਨੁ, ਧਰਤ ਹੀਐ ਚਾਹਿ ਜੀਉ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ; ਵਾਹਿ ਜੀਉ ॥
	੧੫	੭	ਰਾਮ ਨਾਮ ਪਰਮ ਧਾਮ, ਸੁਧ ਬੁਧ ਨਿਰੀਕਾਰ; ਬੇਸੁਮਾਰ, [9]ਸਰਬਰ ਕਉ ਕਾਹਿ ਜੀਉ ॥ [10]ਸੁਥਿਰ ਚਿਤ ਭਗਤ ਹਿਤ; ਭੇਖੁ ਧਰਿਓ, ਹਰਨਾਖਸੁ ਹਰਿਓ; ਨਖ ਬਿਦਾਰਿ ਜੀਉ ॥
	੧੮	੮	ਪੀਤ ਬਸਨ [11]ਕੁੰਦ ਦਸਨ, [12]ਪ੍ਰਿਆ ਸਹਿਤ ਕੰਠ ਮਾਲ; ਮੁਕਟੁ ਸੀਸਿ, ਮੋਰ ਪੰਖ [13]ਚਾਹਿ ਜੀਉ ॥

---

੧ ਭੁਜੰਗਮਾ ਨਾੜੀ ਚੇਤਨ ਤੇ ਜੜ੍ਹ ਦੀ ਗੰਢ, ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਗੰਢ ਤੇ ਸੰਸਿਆਂ ਦੀ ਗੰਢ, ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੨ ਪੀਣਾ ਕੀਤਾ। ੩ ਜਸੋਧਾਂ। ੪ ਚਾਵਲ। ੫ ਮਗਨ। ੬ ਤੜਾਗੀ ਘੁੰਘਰੂਆਂ ਦੀ। ੭ ਝੁਨਕਾਰ। ੮ ਬ੍ਰਹਮ। ੯ ਬਰਾਬਰ। ੧੦ ਸਾਫ ਸੁੰਦਰ। ੧੧ ਮਰਤਬਾਨ ਦੇ ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਦੰਦ। ੧੨ ਪਿਆਰੀ ਸਖੀ। ੧੩ ਗਰੜ ਦੀ ਸਵਾਰੀ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ ੪

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੦੨	੧੮	੮	ਬੇ-ਵਜੀਰ ਬਡੇ ਧੀਰ, ਧਰਮ ਅੰਗ ਅਲਖ ਅਗਮ; ਖੇਲੁ ਕੀਆ, ਆਪਣੈ ਉਛਾਹਿ ਜੀਉ ॥
੧੪੦੩	੩	੯	ਬਲਿਹਿ ਛਲਨ, ਸਬਲ ਮਲਨ, ਭਗ੍ਤਿ ਫਲਨ, ਕਾਨ੍ [1]ਕੁਅਰ; [2]ਨਿਹਕਲੰਕ ਬਜੀ ਡੰਕ, ਚੜ੍ਹੂ ਦਲ [3]ਰਵਿੰਦ ਜੀਉ ॥ ਰਾਮ ਰਵਣ [4]ਦੁਰਤ [5]ਦਵੰਣ, ਸਕਲ ਭਵਣ ਕੁਸਲ ਕਰਣ; ਸਰਬ [6]ਭੂਤ, ਆਪਿ ਹੀ [7]ਦੇਵਾਧਿ ਦੇਵ; ਸਹਸ ਮੁਖ [8]ਫਨਿੰਦ ਜੀਉ ॥ ਜਰਮ ਕਰਮ, ਮਛ ਕਛ [9]ਹੁਅ ਬਰਾਹ; ਜਮੁਨਾ ਕੈ [10]ਕੂਲਿ, ਖੇਲੁ ਖੇਲਿਓ ਜਿਨਿ [11]ਗਿੰਦ ਜੀਉ ॥
	੮	੧੦	ਗੁਰ ਕਹਿਆ ਮਾਨੁ, ਨਿਜ ਨਿਧਾਨੁ, ਸਚੁ ਜਾਨੁ ਮੰਤ੍ਰ ਇਹੈ; ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ ਹੋਇ ਕਲ੍ਯਾਨੁ; ਲਹਹਿ, ਪਰਮਗਤਿ ਜੀਉ ॥ ਨਾਮ ਸਾਰੁ ਹੀਏ ਧਾਰੁ, ਤਜੁ ਬਿਕਾਰੁ ਮਨ [12]ਗਯੰਦ; ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ, ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਸਤਿ ਜੀਉ ॥
	੧੧	੧੧	ਸੇਵਕ ਕੈ ਭਰਪੂਰ, ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ; ਵਾਹਗੁਰੂ ਤੇਰਾ ਸਭੁ [13]ਸਦਕਾ ॥

---

੧ ਕੁਮਾਰ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ, ਕੌਰ ਟਿੱਕਾ, ੨ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ। ੩ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰ ਵੰਸੀਆਂ ਦਾ। ੪ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ। ੫ ਦਬਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੬ ਰੂਪ। ੭ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਅਧੋਪਤੀ ਰਾਜੇ। ੮ ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ। ੯ ਹੋਇਆ। ੧੦ ਕਿਨਾਰੇ। ੧੧ ਗੇਂਦ ਖੇਲੀ ਕਾਨ੍ਹ ਨੇ। ੧੨ ਭੱਟ ਜਾਂ ਹਾਥੀ ਮਨ। ੧੩ ਭਰੋਸਾ, ਵਾਰਨੇ ਜਾਵਾਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ ੪

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੦੩	੧੯	੧੩	ਮਾਨਹਿ, ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਰੁਦ੍ਰਾਦਿਕ; ਕਾਲ ਕਾ ਕਾਲੁ, ਨਿਰੰਜਨ ਜਚਨਾ ॥
੧੪੦੪	੧	੧	ਅਗਮੁ ਅਨੰਤੁ ਅਨਾਦਿ; ਆਦਿ, ਜਿਸੁ ਕੋਇ ਨ ਜਾਣੈ ॥ ਸਿਵ ਬਿਰੰਚਿ, ਧਰਿ ਧ੍ਯਾਨੁ; ਨਿਤਹਿ ਜਿਸੁ ਬੇਦੁ ਬਖਾਣੈ ॥
	੫	੨	ਗੁਰੂ ਸਮਰਥੁ, ਗਹਿ ਕਰੀਆ [1]ਧ੍ਰੁਵ; ਬੁਧਿ ਸੁਮਤਿ ਸਮ੍ਹਾਰਨ ਕਉ ॥ ਮਥੁਰਾ ਜਨ ਜੰਪਿ, ਕਹੀ ਜੀਅ ਸਾਚੁ; ਸੁ ਅਉਰ ਕਛੂ, ਨ ਬਿਚਾਰਨ ਕਉ ॥
	੭	੩	[2]ਸੰਤਤ ਹੀ, ਸਤਸੰਗਤਿ ਸੰਗ; ਸੁ ਰੰਗ ਰਤੇ, ਜਸੁ ਗਾਵਤ ਹੈ ॥ (੨) ਸੰਤ ਤਹੀ ਧ੍ਰਮ ਪੰਥੁ ਧਰਿਓ, [3]ਧਰਨੀ ਧਰ ਆਪਿ; ਰਹੇ ਲਿਵ ਧਾਰਿ, ਨ ਧਾਵਤ ਹੈ ॥ ਰਵਿ ਕੇ [4]ਸੁਤ ਕੋ, ਤਿਨ੍ ਤ੍ਰਾਸੁ ਕਹਾ; ਜੁ ਚਰੰਨ ਗੁਰੂ, ਚਿਤੁ ਲਾਵਤ ਹੈ ॥
	੯	੪	ਨਿਰਮਲ ਨਾਮੁ, ਸੁਧਾ ਪਰ ਪੂਰਨ; ਸਬਦ ਤਰੰਗ, ਪ੍ਰਗਟਿਤ ਦਿਨ [5]ਆਗਰੁ ॥ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰੁ ਅਥਾਹ, ਅਤਿ ਬਡ ਸੁਭਰੁ; ਸਦਾ ਸਭ ਬਿਧਿ, ਰਤਨਾਗਰੁ ॥ ਸੰਤ [6]ਮਰਾਲ, ਕਰਹਿ [7]ਕੰਤੂਹਲ; ਤਿਨ ਜਮ ਤ੍ਰਾਸ ਮਿਟਿਓ, ਦੁਖ ਕਾਗਰੁ ॥

---

੧ ਬੁਧੀ ਅਚੱਲ ਕੀਤੀ । ੨ ਨਿਰੰਤਰ, ਇਕ ਰਸ । ੩ ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਵਾ ਧਰਤੀ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ । ੪ ਧਰਮ ਰਾਜਾ । ੫ ਅੱਗੇ ਹੀ । ੬ ਹੰਸ । ੭ ਉਤਸ਼ਾਹ ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ ੪

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੦੪	੧੨	੫	ਜਾ ਕਉ ਮੁਨਿ ਧ੍ਯਾਨੁ ਧਰੈ, ਫਿਰਤ ਸਗਲ ਜੁਗ;
			ਕਬਹੁਕ ਕੋਊ ਪਾਵੈ, ਆਤਮ ਪ੍ਰਗਾਸ ਕਉ ॥
			ਬੇਦ ਬਾਣੀ ਸਹਿਤ, ਬਿਰੰਚਿ ਜਸੁ ਗਾਵੈ ਜਾ ਕੋ;
			ਸਿਵ ਮੁਨਿ ਗਹਿ, ਨ [1]ਤਜਾਤ [2]ਕਬਿਲਾਸ ਕੰਉ ॥
			ਜਾ ਕੌ ਜੋਗੀ ਜਤੀ, ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਅਨੇਕ ਤਪ;
			ਜਟਾ ਜੂਟ ਭੇਖ ਕੀਏ, ਫਿਰਤ ਉਦਾਸ ਕਉ ॥
	੧੫	੫	ਸੁ ਤਿਨਿ ਸਤਿਗੁਰਿ [3]ਸੁਖਿ ਭਾਇ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰੀ ਜੀਅ;
			ਨਾਮ ਕੀ ਬਡਾਈ ਦਈ, ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਕਉ ॥
	੧੬	੬	ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ, ਧਿਆਨ ਅੰਤਰ ਗਤਿ; ਤੇਜ ਪੁੰਜ, ਤਿਹੁ
			ਲੋਗ ਪ੍ਰਗਾਸੇ ॥ [4]ਬਿਦ੍ਮਾਨ, ਗੁਰਿ ਆਪਿ ਥਪ੍ਯਉ
			ਥਿਰੁ; ਸਾਚਉ ਤਖਤੁ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸੈ ॥
	੧੮	੭	ਤਾਰ੍ਯਉ ਸੰਸਾਰੁ, ਮਾਯਾ ਮਦ ਮੋਹਿਤ; ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ
			ਦੀਅਉ, ਸਮਰਥੁ ॥ ਫੁਨਿ ਕੀਰਤਿਵੰਤ, ਸਦਾ ਸੁਖ
			ਸੰਪਤਿ; ਰਿਧਿ ਅਰੁ ਸਿਧਿ, ਨ ਛੋਡਇ ਸਥੁ ॥
੧੪੦੫	੧	੭	ਤਾਹਿ ਕਹਾ, ਪਰਵਾਹ ਕਾਹੂ ਕੀ;
			ਜਾ ਕੈ [5]ਬਸੀਸਿ ਧਰਿਓ, ਗੁਰਿ ਹਥੁ ॥
	੨	੧	ਤੀਨਿ ਭਵਨ, ਭਰਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸੋਈ;
			ਅਪਨ ਸਰਸੁ, ਕੀਅਉ ਨ ਜਗਤ ਕੋਈ ॥
			ਆਪੁਨ ਆਪੁ; ਆਪ ਹੀ ਉਪਾਯਉ ॥

---

੧ ਤਿਆਗਦਾ ਨਹੀਂ । ੨ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਨੂੰ । ੩ ਸੁਖ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । ੪ ਪ੍ਰਗਟ । ੫ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਸਿਰ ਤੇ ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ ੪

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੦੫	੩	੧	ਪਾਯਉ ਨਹੀ ਅੰਤੁ ਸੁਰੇ ਅਸੁਰਹ ਨਰ; ਗਣ ਗੰਧ੍ਰਬ, ਖੋਜੰਤ ਫਿਰੇ ॥
	੬	੨	ਸਤਿਗੁਰਿ ਨਾਨਕਿ, ਭਗਤਿ ਕਰੀ ਇਕ ਮਨਿ; ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ, ਗੋਬਿੰਦ ਦੀਅਉ ॥ ਅੰਗਦਿ, ਅਨੰਤ ਮੂਰਤਿ ਨਿਜ ਧਾਰੀ; ਅਗਮ ਗ੍ਯਾਨਿ, ਰਸਿ ਰਸ੍ਯਉ ਹੀਅਉ ਗੁਰਿ ਅਮਰਦਾਸਿ, ਕਰਤਾਰੁ ਕੀਅਉ ਵਸਿ; ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਰਿ, ਧ੍ਯਾਇਯਉ ॥ (‘ਧਿਆਇਅਉ’ ਬੋਲੋ)
	੮	੩	ਨਾਰਦ ਧ੍ਰੂ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਸੁਦਾਮਾ; ਪੁਬ ਭਗਤ ਹਰਿ ਕੇ, [1]ਜੁਗੰਣੰ ॥ (੨) ਜੁ [2]ਗਣੰ ਅੰਬਰੀਕੁ ਜਯਦੇਵ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨੁ; ਨਾਮਾ ਅਵਰੁ ਕਬੀਰੁ ਭਣੰ ॥
	੧੧	੪	[3]ਮਨਸਾ ਕਰਿ ਸਿਮਰੰਤ ਤੁਝੈ ਨਰ; ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਮਿਟਿਅਉ ਜੁ ਤਿਣੰ ॥ [4]ਬਾਚਾ ਚਰਿ, ਸਿਮਰੰਤ ਤੁਝੈ; ਤਿਨ੍ ਦੁਖੁ ਦਰਿਦ੍ਰੁ ਮਿਟਿਯਉ, ਜੁ ਖਿਣੰ ॥ [5]ਕਰਮ ਕਰਿ ਤੁਅ ਦਰਸ ਪਰਸ, ਪਾਰਸ ਸਰ; ਬਲ੍ ਭਟ ਜਸੁ, ਗਾਇਯਉ ॥
	੧੫	੫	ਸੋਈ ਰਾਮਦਾਸੁ ਗੁਰੁ ਬਲ੍ ਭਣਿ; ਮਿਲਿ ਸੰਗਤਿ, ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਰਹੁ ॥

---

੧ ਪੂਰਬਲੇ। ੨ ਜੋ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜੁਗਾਂ ਦੇ। ੩ ਦਿਲ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ। ੪ ਬਾਣੀ ਕਰਕੇ। ੫ ਸਰੀਰ ਕਰ ਕੇ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ ੪

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੦੫	੧੭	੧	ਤਾ ਤੇ ¹ਗਉਹਰੁ ਗ੍ਯਾਨ, ਪ੍ਰਗਟੁ ਉਜੀਆਰਉ; ਦੁਖ ਦਰਿਦ੍ਰ ਅੰਧ੍ਯਾਰ ਕੋ ਨਾਸੁ ॥
੧੪੦੬	੧	੨	ਤਾ ਤੇ ਸੰਗਤਿ ²ਸਘਨ, ਭਾਇ ਭਉ ਮਾਨਹਿ; ਤੁਮ ਮਲੀਆਗਰ, ਪ੍ਰਗਟ ³ਸੁਬਾਸੁ ॥
	੩	੨	ਜਿਹ ਪਿਖਤ, ਅਤਿ ਹੋਇ ਰਹਸੁ ਮਨਿ; ਸੋਈ ਸੰਤ ⁴ਸਹਾਰੁ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸੁ ॥ ('ਰਹੱਸੁ' ਬੋਲੋ)
	੪	੩	ਤਾਤੇ ਅੰਗਦੁ ਅੰਗ ਸੰਗਿ, ਭਯੋ ⁵ਸਾਇਰੁ; ਤਿਨਿ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਕੀ, ⁶ਨੀਵ ਰਖਾਈ ॥ (੨) ਕੀਨੀ ਵਰਖਾਈ
	੮	੪	ਇਕ ਅਰਦਾਸਿ, ਭਾਟ ਕੀਰਤਿ ਕੀ; ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਰਾਖਹੁ ਸਰਣਾਈ ॥
	੯	੧	ਮੋਹੁ ⁷ਮਲਿ, ⁸ਬਿਵਸਿ ਕੀਅਉ; ਕਾਮੁ ਗਹਿ ਕੇਸ, ਪਛਾੜਿਉ ॥ ('ਬਿਵੱਸਿ' ਤੇ 'ਮੱਲਿ' ਬੋਲੋ)

---

੧ ਅਨਬਿੱਧ ਮੋਤੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਵੱਡਾ। ੨ ਸੰਘਣੇ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਇਕ ਰਸ। ੩ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਖੁਸ਼ਬੂ। ੪ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ। ੫ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ। ੬ ਸ਼ਬਦ=ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਸੁਰਤ=ਚਿਤ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵੇਲੇ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੀ ਨਿਕਲੇ ਸਨ ਸਾਰਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਇਹ ਨਿਰਮਲ ਗੁਰਮੁਖ ਪੰਥ ਦੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇਣ ਰੂਪ ਨੀਵ ਰੱਖੀ ਸੀ ਤਥਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕੀਤੀ। ੭ ਪਹਿਲਵਾਨ। ੮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਵੱਸ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚੌਥੇ ਕੇ ੪

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੦੯	੯	੧	ਕ੍ਰੋਧੁ ਖੰਡਿ, [1]ਪਰਚੰਡਿ; ਲੋਭੁ, ਅਪਮਾਨ ਸਿਉ [2]ਝਾੜ੍ਉ ॥ ਭਵ ਸਾਗਰੁ, [3]ਬੰਧਿਅਉ; ਸਿਖ ਤਾਰੇ, ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨੈ ॥ ਸਿਰਿ [4]ਆਤ [5]ਪਤੁ, ਸਚੌ ਤਖਤੁ; ਜੋਗ ਭੋਗ, ਸੰਜੁਤੁ [6]ਬਲਿ ॥
	੧੨	੨	ਤੂ ਸਤਿਗੁਰੁ, ਚਹੁ ਜੁਗੀ; ਆਪਿ ਆਪੇ ਪਰਮੇਸਰੁ ॥ ਸੁਰਿ ਨਰ, ਸਾਧਿਕ ਸਿਧ; ਸਿਖ ਸੇਵੰਤ, [7]ਧੁਰਹ ਧੁਰੁ ॥ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ, ਅਨਾਦਿ; ਕਲਾ ਧਾਰੀ, ਤ੍ਰਿਹੁ ਲੋਅਹ ॥
	੧੩	੨	ਅਗਮ ਨਿਗਮ [8]ਉਧਰਣ; [9]ਜਰਾ ਜੰਮਿਹਿ, [10]ਆਰੋਅਹ ॥ ਗੁਰ ਅਮਰਦਾਸਿ, ਥਿਰੁ ਥਪਿਅਉ; [11]ਪਰਗਾਮੀ, ਤਾਰਣ ਤਰਣ ॥ [12]ਅਘ [13]ਅੰਤਕ [14]ਬਦੈ ਨ, ਸਲ੍ਹ ਕਵਿ; ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ, ਤੇਰੀ ਸਰਣ ॥ (੨) ਅੰਤਕ [15]ਬਦੈਨ, (੩) ਕਬ [16]ਦੈਨ

---

੧ ਜੋ ਤਿੱਖਾ ਸੀ। ੨ ਝਾੜ ਪਛੋੜ ਕੀਤੀ। ੩ ਨਾਮ ਦਾ ਪੁਲੁ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ। ੪ ਚੌਰ। ੫ ਛੱਤ੍ਰ। ੬ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਸਹਿਤ। ੭ ਆਦਿ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਦਾ ਸਦਾ। ੮ ਉਧਾਰਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ। ੯ ਬੁਢੇਪੇ ਤੇ ਜਨਮ ਆਦਿਕਾਂ ਤੋਂ। ੧੦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਸੁਭਾਵਾਂ ਤੇ ਅਸਵਾਰ। ੧੧ ਆਪ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਰੂਪ। ੧੨ ਪਾਪ। ੧੩ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਨੂੰ। ੧੪ ਬਿਦ ਦੇ ਨਹੀਂ, ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ। ੧੫ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੧੬ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਕੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਪੰਜਵੇ ਕੇ ੫

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੦੭	੧	੧	ਤੈ 'ਜਨਮਤ'; ਗੁਰਮਤਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਣਿਓ ॥
	੨		ਭਗਤਿ ਜੋਗ ਕੌ, [1]ਜੈਤਵਾਰੁ;
		੧	ਹਰਿ, [2]ਜਨਕੁ ਉਪਾਯਉ ॥
	੩	੧	ਗੁਰ ਨਾਨਕ, ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਲਾਗਿ; ਉਤਮ ਪਦੁ ਪਾਯਉ ॥ ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨੁ, ਘਰਿ ਗੁਰ ਰਾਮ ਦਾਸ; ਭਗਤ ਉਤਰਿ ਆਯਉ ॥
	੪	੨	ਬਡਭਾਗੀ [3]ਉਨਮਾਨਿਅਉ; ਰਿਦਿ ਸਬਦੁ ਬਸਾਯਉ ॥
	੬	੩	ਜਨਕ ਰਾਜੁ ਬਰਤਾਇਆ; ਸਤਜੁਗੁ, ਆ [4]ਲੀਣਾ ॥ ਗੁਰ ਸਬਦੇ, ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ; [5]ਅਪਤੀਜੁ [6]ਪਤੀਣਾ ॥
	੮	੪	ਖੇਲੁ [7]ਗੂੜ੍ਹਉ ਕੀਅਉ ਹਰਿ ਰਾਇ, ਸੰਤੋਖਿ [8]ਸਮਾਚਰ੍ਹਿਓ; ਬਿਮਲ ਬੁਧਿ, ਸਤਿਗੁਰਿ ਸਮਾਣਉ ॥ ਆਜੋਨੀ [9]ਸੰਭਵਿਅਉ; ਸੁਜਸੁ, ਕਲ੍ਹ ਕਵੀਅਣਿ ਬਖਾਣਿਅਉ ॥
	੧੧	੫	ਸਦ ਜੀਵਣੁ, ਅਰਜੁਨੁ ਅਮੋਲੁ; ਆਜੋਨੀ [10]ਸੰਭਉ ॥ ਭਯ ਭੰਜਨੁ, ਪਰ ਦੁਖ ਨਿਵਾਰ; ਅਪਾਰੁ [11]ਅਨੰਭਉ ॥ ਅਗਹ ਗਹਣੁ, ਭ੍ਰਮੁ ਭ੍ਰਾਂਤਿ ਦਹਣੁ; ਸੀਤਲੁ ਸੁਖ ਦਾਤਉ ॥

---

੧ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ। ੨ ਗਿਆਨਵਾਨ। ੩ ਵਿਚਾਰਿਆ। ੪ ਮੇਲ ਦਿਤਾ ਸਤਿਜੁਗ ਨੂੰ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ। ੫ ਨਾ ਪਤੀਜਣ ਵਾਲਾ ਮਨ। ੬ ਪਤੀਜ ਗਿਆ। ੭ ਗੁਪਤ। ੮ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੰਤੋਖ ਨੂੰ। ੯ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ੧੦ ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ੧੧ ਭੈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਪੰਜਵੇ ਕੇ ੫

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੦੭	੧੨	੫	[੧]ਆਸੰਭਉ [੨]ਉਦਵਿਅਉ; ਪੁਰਖੁ ਪੂਰਨ ਬਿਧਾਤਉ ॥
	੧੪	੬	ਜੈ ਜੈ ਕਾਰੁ, ਜਾਸੁ ਜਗ ਅੰਦਰਿ; ਮੰਦਰਿ ਭਾਗੁ, ਜੁਗਤਿ [੩]ਸਿਵ ਰਹਤਾ ॥ ਕੁਲਿ ਸੋਢੀ, ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ [੪]ਤਨੁ; ਧਰਮ [੫]ਧੁਜਾ, ਅਰਜੁਨੁ ਹਰਿ ਭਗਤਾ ॥
	੧੯	੭	ਸਤਿਵੰਤੁ, ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮੰਤ੍ਰ; ਨਵ ਨਿਧਿ ਨ ਨਿਖੁਟੈ ॥ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਤਨੁ, ਸਰਬ ਮੈ; ਸਹਜਿ ਚੰਦੋਆ, ਤਾਣਿਅਉ ॥
੧੪੦੮	੨	੮	ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ, ਗੁਰੁ ਧੰਨਿ; ਅਭਰ ਸਰ, ਸੁਭਰ ਭਰਾਯਉ ॥ (ਅਭੱਰ ਬੋਲੋ)
	੩	੯	ਅਮਿਉ ਰਸਨਾ, [੬]ਬਦਨਿ ਬਰ ਦਾਤਿ, ਅਲਖ ਅਪਾਰ ਗੁਰ ਸੂਰ; ਸਬਦਿ, ਹਉਮੈ ਨਿਵਾਰ੍ਹਉ ॥ [੭]ਪੰਚਾਹਰੁਨਿ ਦਲਿਅਉ; ਸੁੰਨ ਸਹਜਿ, ਨਿਜ ਘਰਿ [੮]ਸਹਾਰ੍ਹਉ ॥ (੨) [੯]ਪੰਚਾ ਹਰੁਨਿ ਗੁਰ ਅਰਜੁਨ, ਕਲ੍ਹਚਰੈ; ਤੈ [੧੦]ਜਨਕਹ, [੧੧]ਕਲਸੁ [੧੨]ਦੀਪਾਇਅਉ ॥
	੬	੧	ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨੁ ਪੁਰਖੁ ਪ੍ਰਮਾਣੁ; [੧੩]ਪਾਰਥਉ ਚਾਲੈ ਨਹੀ ॥

੧ ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ । ੨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ । ੩ ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ ਵਿਚ । ੪ ਸਪੁਤ੍ਰ । ੫ ਨਿਸ਼ਾਨ । ੬ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਬਚਨ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ ਰਸਨਾ ਤੋਂ । ੭ ਪੰਚਾਹਰੁਨਿ=ਸ਼ੇਰ ਕਾਲ ਨੂੰ ਦਲਿਆ । ੮ ਆਸਰਾ । ੯ ਪੰਜੇ ਹਰਨ, ਕਾਮਾਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਟਾਲ ਦਿਤਾ । ੧੦ ਗਿਆਨ ਦਾ । ੧੧ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ । ੧੨ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਆ ਹੈ । ੧੩ ਅਰਜਨ ਪਾਂਡਵ ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਪੰਜਵੇ ਕੇ ੫

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੦੮	੭	੨	ਭਵਜਲੁ ਸਾਇਰੁ, [੧]ਸੇਤੁ; ਨਾਮੁ ਹਰੀ ਕਾ, ਬੋਹਿਥਾ ॥ ਤੁਅ, ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਹੇਤੁ; ਨਾਮਿ ਲਾਗਿ ਜਗੁ ਉਧਰ੍ਹਉ ॥
	੯	੩	ਅਬ ਨਾਹਿ, ਅਵਰ [੨]ਸਰਿ [੩]ਕਾਮੁ; [੪]ਬਾਰੰਤਰਿ, ਪੂਰੀ [੫]ਪੜੀ ॥
	੧੨	੧	[੬]ਮੂਰਤਿ ਪੰਚ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੁਰਖੁ; ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨੁ, ਪਿਖਹੁ ਨਯਣ ॥
	੧੨	੨	ਸਤਿ ਰੂਪੁ ਸਤਿਨਾਮੁ; ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ, ਧਰਿਓ ਉਰਿ ॥ ਆਦਿ ਪੁਰਖਿ ਪਰਤਖਿ; ਲਿਖ੍ਹਉ ਅਛਰੁ ਮਸਤਕਿ ਧੁਰਿ ॥ [੭]ਪਾਰਸੁ [੮]ਪਰਸਿ, [੯]ਪਰਸੁ [੧੦]ਪਰਸਿ; ਗੁਰਿ [੧੧]ਗੁਰੂ ਕਹਾਯਉ ॥ ਭਨਿ ਮਥੁਰਾ, ਮੂਰਤਿ ਸਦਾ ਥਿਰੁ; ਲਾਇ ਚਿਤੁ ਸਨਮੁਖ ਰਹਹੁ ॥
	੧੫	੨	ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜੁ ਅਰਜੁਨੁ ਗੁਰੂ; ਸਗਲ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਲਗਿ, [੧੨]ਬਿ-ਤਰਹੁ ॥
	੧੬	੩	ਤਿਹ ਜਨ ਜਾਚਹੁ, ਜਗਤ੍ਰ ਪਰਜਾਨੀਅਤੁ; [੧੩]ਬਾਸੁਰ ਰਯਨਿ ਬਾਸੁ; ਜਾ ਕੋ ਹਿਤੁ ਨਾਮ ਸਿਉ ॥

---

੧ ਪੁਲ। ੨ ਸਰਿ=ਸਰ ਗਏ। ੩ ਕੰਮ। ੪ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ। ੫ ਪੈ ਗਈ। ੬ ਪੰਜਵੇਂ ਸਰੂਪ। ੭ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ੮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ੯ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ੧੦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ੧੧ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ੧੨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ। ੧੩ ਦਿਨ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਪੰਜਵੇ ਕੇ ੫

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੦੮	੧੬	੩	ਮਥੁਰਾ ਕੋ ਪ੍ਰਭੁ, ਸ੍ਰਬ ਮਯ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰੁ; ਭਗਤਿ ਕੈ ਹੇਤਿ ਪਾਇ, ਰਹਿਓ ਮਿਲਿ ਰਾਮ ਸਿਉ ॥
	੧੯	੪	ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਵਤ, ਦੇਵ ਸਬੈ ਮੁਨਿ; ਇੰਦ੍ਰ, ਮਹਾ ਸਿਵ ਜੋਗ ਕਰੀ ॥ (੨) ਸਬੈ ਮੁਨਿ
੧੪੦੯	੨	੫	ਜਗ ਅਉਰੁ ਨ ਯਾਹਿ, [1]ਮਹਾਤਮ ਮੈ; ਅਵਤਾਰੁ [2]ਉਜਾਗਰੁ, ਆਨਿ ਕੀਅਉ ॥ ਇਹ [3]ਪਧਤਿ ਤੇ, ਮਤ ਚੂਕਹਿ ਰੇ ਮਨ; ਭੇਦੁ [4]ਬਿਭੇਦੁ, ਨ ਜਾਨ [5]ਬੀਅਉ ॥
	੮	੧	[6]ਕਲਿ ਸਮੁਦ੍ਰ ਭਏ ਰੂਪ; ਪ੍ਰਗਟਿ, ਹਰਿ ਨਾਮ ਉਧਾਰਨੁ ॥
	੧੦	੭	ਧਰਨਿ ਗਗਨ, ਨਵ ਖੰਡ ਮਹਿ; ਜੋਤਿ ਸ੍ਵਰੂਪੀ, ਰਹਿਓ ਭਰਿ ॥ (ਸੁਐਰੂਪੀ ਬੋਲੋ)
	੧੧	੮	ਅਜੈ ਗੰਗ ਜਲੁ, ਅਟਲੁ;
	੧੨	੮	ਅਜੈ ਚਵਰੁ, ਸਿਰਿ ਢੁਲੈ; (ਅ-ਜੈ ਬੋਲੋ)
	੧੧	੧	ਨਿਤ, ਪੁਰਾਣ ਬਾਚੀਅਹਿ; ਬੇਦ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਮੁਖਿ ਗਾਵੈ ॥ ਮਿਲਿ ਨਾਨਕ, ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਗੁਰ; ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸੁ, ਹਰਿ ਪਹਿ ਗਯਉ ॥ [7]ਹਰਿਬੰਸ, ਜਗਤਿ ਜਸੁ ਸੰਚਰ੍ਯ੍ਯਉ; ਸੁ ਕਵਣੁ ਕਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਮੁਯਉ ॥

੧ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ । ੨ ਪ੍ਰਤੱਖ । ੩ ਟਕਸਾਲ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਦੀ । ੪ ਭੇਦ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ । ੫ ਦੂਜਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਾ ਸਮਝੇ । ੬ ਕਲਜੁਗ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਹਾਜ਼ ਰੂਪ ਮਹਾਰਾਜ ਹੋਏ ਉਧਾਰਨ ਵਾਸਤੇ । ੭ ਭੱਟ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਯਾ ਹਰਿ=ਸੂਰਜ ਦੀ ਬੰਸ ਸੋਢ ਬੰਸ ਦੇ ।

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਪੰਜਵੇ ਕੇ ੫

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੦੯	੧੫	੨	[1]ਦੇਵ ਪੁਰੀ ਮਹਿ ਗਯਉ; ਆਪਿ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਭਾਯਉ ॥ [2]ਰਹਸੁ ਕੀਅਉ [3]ਸੁਰ ਦੇਵ; ਤੋਹਿ ਜਸੁ, ਜਯ ਜ਼ਯ ਜੰਪਹਿ ॥ ਛਤ੍ਰ [4]ਸਿੰਘਾਸਨੁ, ਪਿਰਥਮੀ; ਗੁਰ ਅਰਜੁਨ ਕਉ, ਦੇ ਆਇਅਉ ॥
			ਸਲੋਕ, ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ ਮਹਲਾ ੧
੧੪੧੦	੪	੧	[5]ਉਤੰਗੀ, [6]ਪੈ [7]ਓਹਰੀ; [8]ਗਹਿਰੀ [9]ਗੰਭੀਰੀ ॥ ਸਸੁੜਿ, ਸੁਹੀਆ ਕਿਵ ਕਰੀ; ਨਿਵਣੁ ਨ ਜਾਇ ਥਣੀ ॥ [10]ਗਚੁ ਜਿ ਲਗਾ, [11]ਗਿੜ [12]ਵੜੀ; ਸਖੀਏ [13]ਧਉਲਹਰੀ ॥ ਸੇ ਭੀ ਢਹਿਦੇ ਡਿਠੁ ਮੈ; ਮੁੰਧ ਨ ਗਰਬੁ [14]ਥਣੀ ॥
	੬	੨	ਸੁਣਿ ਮੁੰਧੇ [15]ਹਰਣਾਖੀਏ; ਗੂੜਾ [16]ਵੈਣੁ ਅਪਾਰੁ ॥
	੯	੩	ਜੇ ਤੂੰ, ਤਾਰੂ ਪਾਣਿ; ਤਾਹੂ ਪੁਛੁ, [17]ਤਿੜੰਨ੍ [18]ਕਲ ॥ ਤਾਹੂ, ਖਰੇ ਸੁਜਾਣ; [19]ਵੰਞਾਏਨੀ [20]ਕਪਰੀ ॥
			(੨) ਵੰਞਾ ਏਨੀ

੧ ਦੇਵ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪੁਰੀ ਸੱਚਖੰਡ। ੨ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ। ੩ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ। ੪ ਗੁਰਿਆਈ ਗੱਦੀ ਦਾ ਛੱਤ੍ਰ ਤੇ ਸਿੰਘਾਸਣ। ੫ ਉਚੇ ਅੰਗ ਵੈਰਾਗ (ਜੈਨੀਆਂ) ਬਿਬੇਕ ਆਦਿਕ ਸਾਧਨ। ੬ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ। ੭ ਝੁਕਣਾ ਕਰੇ। ੮ ਨਿਰਹੱਲ। ੯ ਗੰਭੀਰਤਾ ਵਾਲੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਹੋ ਜਾਣੀ। ੧੦ ਵਰ ਰੂਪ ਚੂਨਾ। ੧੧ ਪਹਾੜ। ੧੨ ਹਵੇਲੀਆਂ ਸਨ। ੧੩ ਹਰੀ ਮੰਦਰ। ੧੪ ਅਸਥਨ, ਸਾਧਨ। ੧੫ ਹਰਣਾਂ ਸਰੀਖੀ ਨੇਤਰਾਂ ਵਾਲੀ ਸੁਰਤੀ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀ ਰੂਪ। ੧੬ ਬਚਨ। ੧੭ ਤਰਣਾ ਵਾ ਕਿਨਾਰਾ। ੧੮ ਜੁਗਤੀ। ੧੯ ਚਲੇ ਗਏ। ੨੦ ਲਹਿਰਾਂ ਕਾਮਾਦਿਕ।

ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੧੦	੧੦	੪	[1]ਝੜ [2]ਝਖੜ [3]ਓਹਾੜ; ਲਹਰੀ ਵਹਨਿ, ਲਖੇ [4]ਸਰੀ ॥ ('ਲੱਖੇ' ਬੋਲੋ)
	੧੦	੫	ਨਾਨਕ; ਦੁਨੀਆ ਕੈਸੀ ਹੋਈ ॥
	੧੧	੫	[5]ਸਾਲਕੁ ਮਿਤ੍ਰੁ; ਨ ਰਹਿਓ ਕੋਈ ॥
	੧੨	੬	ਹੈ ਹੈ ਕਰਿ ਕੈ; ਓਹਿ ਕਰੇਨਿ ॥
	੧੩	੬	ਨਾਨਕ; ਤਿਨ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਾਇ ॥
	੧੪	੭	ਸਹਸੈ ਜੀਅਰਾ, ਪਰਿ ਰਹਿਓ; [6]ਮਾ ਕਉ, ਅਵਰੁ ਨ ਢੰਗੁ ॥
੧੪੧੧	੨	੯	ਅਗਨਿ ਮਰੈ ਜਲੁ ਲੋੜਿ ਲਹੁ; ਵਿਣੁ ਗੁਰ 'ਨਿਧਿਜਲੁ' ਨਾਹਿ ॥
	੫	੧੦	ਮਨੁ ਤਨੁ ਮੈਲਾ ਅਵਗੁਣੀ; ਚਿੰਜੁ ਭਰੀ ਗੰਧੀ ਆਇ ॥ ਸਰਵਰੁ ਹੰਸਿ, ਨ ਜਾਣਿਆ; ਕਾਗ ਕੁਪੰਖੀ, ਸੰਗਿ ॥
	੯	੧੩	ਨਾਨਕ ਲਗੀ ਤੁਰਿ ਮਰੈ;
	੧੦	੧੩	ਪਿਰਮ [7]ਪੈਕਾਮੂ ਨ ਨਿਕਲੈ; ਲਾਇਆ ਤਿਨਿ ਸੁਜਾਣਿ ॥
	੧੨	੧੪	ਭਾਂਡਾ, [8]ਆਨਗੁ ਰਾਸਿ; ਜਾਂ ਤਿਸੁ ਭਾਵਸੀ ॥
	੧੪	੧੫	ਇਕਨਾ ਸਿਧਿ ਨ ਬੁਧਿ, ਨ ਅਕਲਿ ਸਰ;
੧੪੧੨	੨	੨੦	ਜਉ ਤਉ; ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥

---

੧ ਲੋਭ ਦਾ। ੨ ਮੋਹ ਦਾ। ੩ ਹੜ੍ਹ ਕਾਮਾਦਿਕਾਂ ਦਾ।
੪ ਆਸਾ ਰੂਪ ਨਦੀ। ੫ ਗਿਆਨਵਾਨ। ੬ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ।
੭ ਤੀਰ। ੮ ਆਵੇਗਾ।

ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੧੨	੭	੨੫	ਸੀਤਾ ਲੈ ਗਇਆ ਦਹ-ਸਿਰੋ; ਲਛਮਣੁ ਮੂਓ, ਸਰਾਪਿ ॥
	੯	੨੬	ਹਣਵੰਤਰੁ ਆਰਾਧਿਆ; ਆਇਆ ਕਰਿ ਸੰਜੋਗੁ ॥ ਨਾਨਕ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ਸੋ; ਕਿਰਤੁ ਨ ਮਿਟਈ ਰਾਮ ॥
	੧੦	੨੭	ਲਾਹੌਰ ਸਹਰੁ; ਜਹਰੁ ਕਹਰੁ ਸਵਾ ਪਹਰੁ ॥
	੧੧	੨੮	ਲਾਹੌਰ ਸਹਰੁ; ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੁ ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਘਰੁ ॥
	੧੧	੨੯	'ਉਦੋਸਾਹੈ' ਕਿਆ ਨੀਸਾਨੀ;
	੧੨	੨੯	[1]ਉਦੋਸੀਅ [2]ਘਰੇ ਹੀ ਵੁਠੀ; [3]ਕੁੜਿਈਂ, [4]ਰੰਨੀ ਧੰਮੀ ॥ ਸਤੀ ਰੰਨੀ ਘਰੇ ਸਿਆਪਾ; (ਸੱਤੀ ਬੋਲੋ)
	੧੩	੩੦	ਕੈ ਦੋਖੜੇ ਸੜਿਓਹਿ, ਕਾਲੀ ਹੋਈਆ ਦੇਹੁਰੀ; ਨਾਨਕ, ਮੈ ਤਨਿ ਭੰਗੁ ॥
	੧੪	੩੦	ਜਿਤੁ ਡਿਠੇ ਤਨੁ ਪਰਫੁੜੇ; ਚੜੇ 'ਚਵਗਣਿ' ਵੰਨੁ ॥ ('ਚਵੱਗਣਿ' ਬੋਲੋ)
			ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੩
੧੪੧੩	੨	੧	[6]ਅਭਿਆਗਤ ਏਹ ਨ ਆਖੀਅਹਿ; ਜਿਨ ਕੈ ਮਨ ਮਹਿ ਭਰਮੁ ॥

੧ ਸਾਸ ਸਾਸ ਸੰਕਲਪਾਂ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿਚ ਉਦੇ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮਨ, ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਾਲਾ ਮਨ। ੨ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਸਦਾ ਹੈ। ੩ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰੂਪ। ੪ ਮਨ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਿਪਰਜੇ, ਨਿੰਦਾ, ਸਿਮ੍ਰਤੀ, ਵਿਕਲਪ, ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ। ੫ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ੬ ਅਤਿਥੀ।

ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੧੩	੪	੩	ਹੋਵਾ ਪੰਡਿਤੁ ਜੋਤਕੀ; ਵੇਦ ਪੜਾ, ਮੁਖਿ ਚਾਰਿ ॥
	੫	੪	ਬ੍ਰਹਮਣ [1]ਕੈਲੀ, ਘਾਤੁ [2]ਕੰਞਕਾ; [3]ਅਣਚਾਰੀ ਕਾ, [4]ਧਾਨੁ ॥
	੯	੬	ਮਨਮੁਖ ਬੰਨ੍ਹਿ ਚਲਾਈਅਹਿ; ਨਾ ਮਿਲਹੀ, [5]ਵਗਿ ਸਗਿ ॥ (ਸੱਗਿ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ, ਪੋਲਾ ਬੋਲਣਾ)
	੧੧	੭	ਨਾਨਕ ਸਚਾ, ਏਕੁ ਦਰੁ; [6]ਬੀਭਾ [7]ਪਰਹਰਿ, ਆਹਿ ॥
੧੪੧੫	੧	੨੦	ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਮੈਲਿਆ ਮੁਏ; ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਖੋਇ ॥
	੧੯	੨੭	ਜਨ ਕੀ ਟੇਕ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਰਿ; ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ, [8]ਠਵਰ ਨ ਠਾਉ ॥
੧੪੧੬	੫	੨੯	ਅਸੀ ਖਤੇ ਬਹੁਤੁ ਕਮਾਵਦੇ; ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥ (ਖੱਤੇ ਬੋਲੋ)
	੧੧	੩੧	ਮਨਮੁਖੀਆ ਦੋਹਾਗਣੀ; ਆਵਣ ਜਾਣਿ ਮੁਈਆਸੁ ॥
	੧੮	੩੩	ਅੰਤਰਿ ਆਇ ਵਸੈ; ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰੈ ਕੋਇ ॥
੧੪੧੭	੨	੩੪	ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਬੋਹਿਥੈ, ਵਡਭਾਗੀ ਚੜੈ; ਤੇ ਭਉਜਲਿ ਪਾਰਿ ਲੰਘਾਇ ॥

---

੧ ਗਊ। ੨ ਲੜਕੀ, ਘਾਤ=ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਧਰਮ ਦੇ, ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ੪ ਅੰਨ। ੫ ਬਗਲੇ ਸਗਿ=ਹੰਸਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਵਾ ਵਗਿ=ਗਊਆਂ ਨਾਲ ਸਗਿ=ਕੁਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਇਉਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨਾਲ ਮਨਮੁਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ। ੬ ਦੂਜਾ। ੭ ਤਿਆਗ। ੮ ਠਹਿਰਨ ਨੂੰ ਯਾ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ।

ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੧੭	੯	੩੮	ਮਨਮੁਖਿ ਅਸਥਿਰੁ ਨਾ ਥੀਐ; ਮਰਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਖਿਨ ਵਾਰ ॥
	੧੨	੪੦	ਲੋਭੀ ਕਾ, ਵੇਸਾਹੁ ਨ ਕੀਜੈ; ਜੇ ਕਾ, [1]ਪਾਰਿ ਵਸਾਇ ॥
੧੪੧੮	੧	੪੨	ਗੁਰਮੁਖਾਂ [2]ਕਰਾਂ ਉਪਰਿ, ਹਰਿ ਚੇਤਿਆ; ਸੇ ਪਾਇਨਿ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥
	੪	੪੩	ਨਾਨਕ ਕਰਤਾ ਕਰੇ; ਸੁ ਹੋਇ ॥
	੭	੪੫	ਮਨਮੁਖੁ ਬਾਲਕੁ, ਬਿਰਧਿ ਸਮਾਨਿ ਹੈ; ਜਿਨਾ ਅੰਤਰਿ ਹਰਿ ਸੁਰਤਿ ਨਾਹੀ ॥
	੯	੪੫	ਮਨਮੁਖ ਜੂਠਿ ਨ ਉਤਰੈ; ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣ ਪਾਇ ॥
	੧੫	੪੮	ਗੁਰਮਤੀ, ਹਰਿ ਪਾਇਆ; ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਪਰ-ਜਾਲਿ ॥
੧੪੧੯	੩	੫੧	ਤਨੁ ਮਨੁ ਸਉਪੇ, ਜੀਅ ਸਉ ਭਾਈ; ਲਏ ਹੁਕਮਿ, ਫਿਰਾਉ ॥
	੫	੫੧	ਪੈਨ੍ਣੁ ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈਆ ਭਾਈ; ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਤਾ ਪਾਇ ॥
੧੪੨੦	੧੩	੬੨	ਵਡੜੇ ਝਾਲਿ, [3]ਝਲੁੰਭਲੇ; ਨਾਵੜਾ ਲਈਐ ਕਿਸੁ ॥
	੧੪	੬੩	[4]ਹਰਹਟ ਭੀ, ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਹਿ; ਬੋਲਹਿ ਭਲੀ [5]ਬਾਣਿ ॥
੧੪੨੧	੨	੬੬	ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਵਰਤੈ, ਖਸਮ ਕਾ; ਮਤਿ ਭਵੀ ਫਿਰਹਿ, [6]ਚਲ ਚਿਤ ॥

---

੧ ਵਾਹ ਚਲੇ । ੨ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਦੇ ਇਕਰਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋਕ ਡੰਡ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋ ਗਏ । ੩ ਵਡੇ ਤੋਂ ਵਡੇ ਤੜਕੇ, ਵਾ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ । ੪ ਹਲਟ । ੫ ਬਾਣੀ ।
੬ ਚੰਚਲ ਚਿਤ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮਤ ਫਿਰ ਗਈ ਨਿਸਚੇ ਵਲੋਂ ।

ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੪
			ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
੧੪੨੧	੯	੨	ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਤਿ ਪੁਰਖੁ ਹੈ; ਜਿਸਨੋ ਸਮਤੁ ਸਭ ਕੋਇ ॥ (ਸਮੱਤੁ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ)
	੧੫	੪	ਹਉ ਢੂਢੇਦੀ ਤਿਨ; ਸਜਣ ਸਚਿ ਸਵਾਰਿਆ ॥
	੧੭	੫	ਹਉ ਖੜੀ ਨਿਹਾਲੀ [1]ਪੰਧੁ; ਮਤੁ [2]ਮੂੰ ਸਜਣੁ ਆਵਏ ॥ ਕੋ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਅਜੁ; ਮੈ ਪਿਰੁ, ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਵਏ ॥
੧੪੨੨	੫	੮	ਜਾ ਸਹੁ ਦੇਖਨਿ ਆਪਣਾ; ਨਾਨਕ ਥੀਵਨਿ, ਭੀ ਹਰੇ ॥
	੫	੯	ਜਿਨ੍ਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਦਰਿ ਨੇਹੁ; ਤੈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਚੈ ਲਾਇਆ ॥
	੬	੧੦	ਗੁਰਮੁਖਿ, ਸਚੀ [3]ਆਸਕੀ; ਜਿਤੁ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਸਚਾ, ਪਾਈਐ ॥
੧੪੨੩	੩	੧੯	ਵਰਤ ਨੇਮੁ ਸੁਚ ਸੰਜਮੁ ਪੂਜਾ; ਪਾਖੰਡਿ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਇ॥
	੧੭	੨੪	ਨਾਨਕੁ ਹੁਕਮੈ ਬੂਝੈ, ਤਿਨ੍ਾ ਰਾਸਿ ਹੋਇ; ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ, ਸੋਝੀ ਪਾਇ ॥
੧੪੨੪	੧੧	੨੮	ਸਭੁ ਆਪੇ ਆਪਿ, ਵਰਤੈ ਕਰਤਾ; ਜੋ ਭਾਵੈ, ਸੋ ਨਾਇ ਲਾਇਆ ॥
	੧੨	੨੯	ਮਨ ਅੰਤਰਿ ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ; ਭ੍ਰਮਿ ਭੂਲੇ ਹਉਮੈ, ਸਾਕਤ ਦੁਰਜਨਾ ॥
	੧੩	੨੯	ਨਾਨਕ ਰੋਗੁ ਗਵਾਇ; ਮਿਲਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਧੂ ਸਜਣਾ ॥

੧ ਰਸਤਾ। ੨ ਮੇਰਾ। ੩ ਪ੍ਰੀਤੀ।

ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
			ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੫
੧੪੨੫	੧	੩	ਜੀਤੇ ਪੰਚ ਬੈਰਾਈਆ; ਨਾਨਕ, ਸਫਲ ਮਾਰੂ ਇਹੁ ਰਾਗੁ ॥
	੨	੪	[੧]ਜਾ [੨]ਮੂੰ [੩]ਇਕੁ, ਤ ਲਖ ਤਉ [੪]ਜਿਤੀ; ਪਿਨਣੇ, ਦਰਿ ਕਿਤੜੇ ॥
	੭	੭	ਕਰੇ ਸੁ ਚੰਗਾ ਮਾਨਿ; [੫]ਦੂਯੀ, [੬]ਗਣਤ [੭]ਲਾਹਿ ॥ (ਦੁਇਈ ਬੋਲੋ)
	੧੨	੧੧	[੮]ਖੁਭੜੀ [੯]ਕੁਥਾਇ; [੧੦]ਮਿਠੀ [੧੧]ਗਲਣਿ, [੧੨]ਕੁਮੰਤ੍ਰੀਆ ॥
	੧੩	੧੩	ਸੁਤੜੇ ਅਸੰਖ; ਮਾਇਆ ਝੂਠੀ ਕਾਰਣੇ ॥
	੧੭	੧੬	ਦੂਜੀ ਛੋਡਿ, ਕੁਵਾਟੜੀ; ਇਕਸ ਸਉ, ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥
	੧੮	੧੭	[੧੩]ਤਿਹਟੜੇ ਬਾਜਾਰ; ਸਉਦਾ ਕਰਨਿ, [੧੪]ਵਣਜਾਰਿਆ ॥
੧੪੨੬	੩	੨੧	[੧੫]ਖੰਭ ਵਿਕਾਂਦੜੇ ਜੇ ਲਹਾਂ; [੧੬]ਘਿੰਨਾ, [੧੭]ਸਾਵੀ ਤੋਲਿ ॥
	੪	੨੨	ਜਿਸੁ ਪਾਸਿ [੧੮]ਬਹਿਠਿਆ, ਸੋਹੀਐ; ਸਭਨਾ ਦਾ, [੧੯]ਵੇਸਾਹੁ ॥

---

੧ ਜਦੋਂ । ੨ ਮੇਰਾ । ੩ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ । ੪ ਤੇਰੇ ਜੈਸੇ ਕਿਤਨੇ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਦਰ ਤੇ ਪਿੰਨਣੇ=ਮੰਗਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ੫ ਦੂਸਰੀ। ੬ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਣੌਣਾ। ੭ ਮੇਟ ਦੇਹ। ੮ ਖੁਭ ਰਹੀ ਹੈ ਬ੍ਰਿਤੀ। ੯ ਕਸੂਤੀ ਜਗ੍ਹਾ ਕੁਸੰਗਤ। ੧੦ ਮਾਇਆ ਦੀ। ੧੧ ਖੁਭਣ, ਜਿੱਲੁਣ। ੧੨ ਖੋਟੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਕਾਮਾਦਿਕਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ। ੧੩ ਹਟਾਂ। ੧੪ ਸ੍ਰਵਣ ਮੰਨਣ ਨਿਧਿਆਸਣ ਦੇ। ੧੫ ਅਧਿਕਾਰੀ। ੧੬ ਖੰਭ ਜੇ ਵਿਕਦੇ ਮਿਲ ਜਾਣ ਵੈਰਾਗ ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂ। ੧੭ ਆਪਣੇ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਤੁਲਾ ਕੇ ਲੈ ਲਵਾਂ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਜੜ ਲਵਾਂ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਖੋਜ ਲਵਾਂ। ੧੮ ਇਸਥਿਤ ਹੋਇਆਂ। ੧੯ ਭਰੋਸੇ ਯੋਗ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ।

ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੯

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੨੬	੮	੩	[1]ਤਰਨਾਪੋ [2]ਇਉ ਹੀ ਗਇਓ; ਲੀਓ, ਜਰਾ ਤਨੁ ਜੀਤਿ ॥
	੧੨	੭	ਤਨੁ ਧਨੁ ਜਿਹ ਤੋਕਉ ਦੀਓ; ਤਾਂ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਨ ਕੀਨ ॥
	੧੩	੮	ਤਨੁ ਧਨੁ ਸੰਪੈ, ਸੁਖ ਦੀਓ; ਅਰੁ ਜਿਹ ਨੀਕੇ ਧਾਮ ॥
	੧੪	੯	ਸਭ ਸੁਖ ਦਾਤਾ, ਰਾਮੁ ਹੈ; ਦੂਸਰ ਨਾਹਿਨ ਕੋਇ ॥
	੧੫	੧੦	ਜਿਹ ਸਿਮਰਤ ਗਤਿ ਪਾਈਐ; ਤਿਹਿ ਭਜੁ ਰੇ, [3]ਤੈ ਮੀਤ ॥
	੧੭	੨੨	ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਭਜੁ ਮਨਾ; ਭਉਨਿਧਿ ਉਤਰਹਿ ਪਾਰਿ ॥
੧੪੨੭	੧੯	੩੦	ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਭਜਨ; ਜੀਵਨ, [4]ਕਉਨੇ ਕਾਮ ॥
੧੪੨੮	੨	੩੫	ਬਾਲ ਜੁਆਨੀ ਅਰੁ ਬਿਰਧ ਫੁਨਿ;
	੩	੩੬	ਕਰਣੋ [5]ਹੁਤੋ, ਸੁ ਨਾ ਕੀਓ; ਪਰਿਓ, ਲੋਭ ਕੈ ਫੰਧ ॥
	੫	੩੯	ਨਰ ਚਾਹਤ ਕਛੁ ਅਉਰ; ਅਉਰੈ ਕੀ ਅਉਰੈ ਭਈ ॥ ਚਿਤਵਤ ਰਹਿਓ ਠਗਉਰ, ਨਾਨਕ ਫਾਸੀ ਗਲਿ ਪਰੀ ॥
	੧੧	੪੪	ਏਕ ਭਗਤਿ ਭਗਵਾਨ; ਜਿਹ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕੈ, ਨਾਹਿ ਮਨ ॥ ਜੈਸੇ, ਸੂਕਰ ਸੁਆਨ; ਨਾਨਕ ਮਾਨੋ, ਤਾਹਿ ਤਨ ॥

੧ ਜਵਾਨੀ ਪੁਣਾ । ੨ ਐਵੇਂ ਹੀ । ੩ ਤੂੰ । ੪ ਕਿਸ ਕੰਮ । ੫ ਥਾਂ, ਕਰਨਾ ।

ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੯

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੨੮	੧੩	੪੫	ਸੁਆਮੀ ਕੋ ਗ੍ਰਿਹੁ ਜਿਉ ਸਦਾ; ਸੁਆਨ ਤਜਤ ਨਹੀ ਨਿਤ॥
	੧੪	੪੭	ਸਿਰੁ ਕੰਪਿਓ, ਪਗ ਡਗਮਗੇ; ਨੈਨ, ਜੋਤਿ ਤੇ ਹੀਨ ॥ (੨) ਡਗ ਮਗੇ
	੧੬	੪੯	ਨਿਜ ਕਰਿ ਦੇਖਿਓ ਜਗਤੁ ਮੈ; ਕੋ ਕਾਹੂ ਕੋ ਨਾਹਿ॥
੧੪੨੯	੨	੫੩	ਬਲੁ ਛੁਟਕਿਓ, ਬੰਧਨ ਪਰੇ; ਕਛੂ ਨ ਹੋਤ, ਉਪਾਇ ॥
	੩	੫੪	[੧]ਬਲੁ ਹੋਆ ਬੰਧਨ ਛੁਟੇ; ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੋਤ ਉਪਾਇ॥
			ਨਾਨਕ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੈ ਹਾਥ ਮੈ; ਤੁਮਹੀ, ਹੋਤ ਸਹਾਇ॥
	੫	੫੫	ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ [੨]ਬਿਪਤ ਮੈ; ਟੇਕ ਏਕ, [੩]'ਰਘਨਾਥ' ॥
			'[੪]ਮੁੰਦਾਵਣੀ' ॥ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੫
	੨੧	੧	[੫]ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਤੋ ਨਾਹੀ; ਮੈਨੋ ਜੋਗੁ ਕੀਤੋਈ ॥
			ਤਰਸੁ ਪਇਆ [੬]ਮਿਹਰਾਮਤਿ ਹੋਈ; ਸਤਿਗੁਰ ਸਜਣੁ ਮਿਲਿਆ ॥

---

੧ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਹੈ, ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੈਣੀ ਸੰਗਤ ਵਿਖੇ ਜੋ ਬੀੜ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਾਈ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਮ: ੧੦ ਵਾਂ ਹੈ, ਬਾਬੇ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ਪਾਠ ਦਸਵਾਂ ਹੈ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਭੀ ਇਹ ਦੋਹਰਾ ਕਲਗੀਧਰ ਵਲੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਛਾਪੇ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹਨ।
੨ ਤਕਲੀਫ ਵਕਤ। ੩ ਰਾਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਕਿਰਤਮ ਨਾਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਜੇ ਰਾਮਚੰਦਰ ਬਾਬਤ ਕੋਈ ਵਰਤੇ ਤਾਂ 'ਰਾਮ ਗਇਓ ਰਾਵਨ ਗਇਓ' ਤੁਕ ਵਿਚ ਉਸ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਦੀ ਟੇਕ ਨਹੀਂ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹੈ। ੪ ਬੁਝਾਰਤ, ਮੋਹਰ ਛਾਪ।
੫ ਆਪ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਉਪਕਾਰ ਜਾਣਿਆਂ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੋਗ=ਲਾਇਕ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਹੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ!
੬ ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਮੇਹਰ ਹੋਈ ਜਾਂ ਮੇਹਰਬਾਨੀ।

ਰਾਗਮਾਲਾ

ਪੰਨਾ	ਤੁਕ	ਸ਼ਬਦ	
੧੪੨੯	੧੬	੧	ਪ੍ਰਥਮ ਰਾਗ; ਭੈਰਉ [੧]ਵੈ ਕਰਹੀ ॥
			ਪੁੰਨਿਆਕੀ ਗਾਵਹਿ; ਬੰਗਲੀ ॥
			('ਗਾਵਹਿ' ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਕ ਹੈ)
			ਪੁਨਿ ਅਸਲੇਖੀ ਕੀ; ਭਈ ਬਾਰੀ ॥
			ਪੰਚਮ ਹਰਖ ਦਿਸਾਖ ਸੁਨਾਵਹਿ ॥
			ਦੁਤੀਆ; 'ਮਾਲਕਉਸਕ' ਆਲਾਪਹਿ ॥
			ਗੰਧਾਰੀ; ਸੀਹੁਤੀ ਉਚਾਰੀ ॥
੧੪੩੦	੧	੧	ਮਾਰੂ ਮਸਤਅੰਗ; ਮੇਵਾਰਾ ॥
			ਖਉਖਟ; ਅਉ ਭਉਰਾਨਦ ਗਾਏ ॥
			ਚੰਦ੍ਰਬਿੰਬ; ਮੰਗਲਨ ਸੁਹਾਏ ॥

੧ ਉਹ।

ਰਾਗ ਮਾਲਾ

੧ ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਪੰਜ ਪੰਜ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਅੱਠ ਅੱਠ ਪੁਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ

ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਮ									
ਭੈਰਉ	ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ	ਭੈਰਵੀ	ਬਿਲਾਵਲੀ	ਪੁਨਿਆਕੀ	ਬੰਗਲੀ	ਅਸਲੇਖੀ			
	ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ	ਪੰਚਮ	ਹਰਖ	ਦਿਸਾਖ	ਬੰਗਾਲਮ	ਮਧੁ	ਮਾਧਵ	ਲਲਤ	ਬਿਲਾਵਲ
ਮਾਲ ਕਉਸਕ	ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ	ਗੋਂਡਕਰੀ	ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ	ਗੰਧਾਰੀ	ਸੀਹੁਤੀ	ਧਨਾਸਰੀ			
	ਪੁਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ	ਮਾਰੂ	ਮਸਤਅੰਗ	*ਮੇਵਾਰਾ	ਪ੍ਰਬਲਚੰਡ	ਕਉਸਕ	ਉਭਾਰਾ	ਖਉਖਟ	ਭਉਰਾਨਦ
ਹਿੰਡੋਲ	ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ	ਤੇਲੰਗੀ	ਦੇਵਕਰੀ	ਬਸੰਤੀ	ਸੰਦੂਰ	ਅਹੀਰੀ			
	ਪੁਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ	ਸੁਰਮਾਨੰਦ	ਭਾਸਕਰ	ਚੰਦ੍ਰਬਿੰਬ	†ਮੰਗਲਨ	ਸਰਸਬਾਨ	ਬਿਨੋਦਾ	ਬਸੰਤ	ਕਮੋਦਾ
ਦੀਪਕ	ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ	ਕਛੇਲੀ	ਪਟਮੰਜਰੀ	ਟੋਡੀ	ਕਾਮੋਦੀ	ਗੂਜਰੀ			
	ਪੁਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ	ਕਾਲੰਕਾ	ਕੁੰਤਲ	ਰਾਮਾ	ਕਮਲਕੁਸਮ	ਚੰਪਕ	ਗਉਰਾ	ਕਾਨਰਾ	ਕਲ੍ਯਾਨਾ
ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ	ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ	ਬੈਰਾਰੀ	ਕਰਨਾਟੀ	ਗਵਰੀ	ਆਸਾਵਰੀ	ਸਿੰਧਵੀ			
	ਪੁਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ	ਸਾਲੂ	ਸਾਰਗ	ਸਾਗਰਾ	ਗੋਂਡ	ਗੰਭੀਰ	ਗੁੰਡ	ਕੁੰਭ	ਹਮੀਰ
ਮੇਘ ਰਾਗ	ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ	ਸੋਰਠਿ	ਗੋਂਡ	ਮਲਾਰੀ	ਆਸਾ	ਸੂਹਉ			
	ਪੁਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ	ਬੈਰਾਧਰ	ਗਜਧਰ	ਕੇਦਾਰਾ	ਜਬਲੀਧਰ	ਨਟ	ਜਲਧਾਰਾ	ਸੰਕਰ	ਸਿਆਮਾ

*ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ–ਮਾਰੂ ਮਸਤ, ਅੰਗ ਮੇਵਾਰਾ, ਪ੍ਰਬਲ, ਚੰਡ ।

†ਮੰਗਲਨ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਕਈ ਗਿਆਨੀ 'ਸਰਸ' ਨੂੰ ਗਿਣਦੇ ਹਨ ।

੧ ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ

ਇਹ ਚੁਰਾਸੀ, ੬ ਰਾਗ, ੩੦ ਰਾਗਣੀਆਂ, ੪੮ ਪੁਤ੍ਰ, ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਭੋਗ ਪੌਣ ਸਮੇਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਆਪ ਗਾਏ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਗਮਾਲਾ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਰਾਗਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸੰਪੂਰਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਜੋ ਰਾਗਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭੋਗ ਪਾਵੇਗਾ ਉਹ ਚੌਰਾਸੀ ਲਖ ਜੂਨ ਦੇ ਗੇੜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ੧ ੴ ਤੋਂ ਅਠਾਰਹ ਦਸ ਬੀਸ ਤਕ ਆਪ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਗੱਦੀ ਤੇ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕੀਤਾ, ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸੰਗਤ ਬਣਾਈ। ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ।

੦—ਉਥਾਨਕਾ—੦

ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਦ ਬਾਣੀ ਦੀ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਲਿਖਵਾਈ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਬਾਣੀ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਸਾਨੂੰ ਪਰੇਮ ਰੂਪੀ ਮਾਲਾ ਬਖਸ਼ੋ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਚਉਰਾਸੀਹ ਦੇ ਚੱਕ੍ਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਈਏ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਕੇ 'ਰਾਗਮਾਲਾ' ਰਚੀ।

ਨੋਟ—ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਲੋਂ ਉੱਤ੍ਰ ਹਨ—

੧ ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਅਰਥ—੧=ਅਦ੍ਵੈਤ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ੴ=ਸਰਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਉਚਾਰਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਸਤਿ=ਤਿੰਨਾਂ ਕਾਲਾਂ ਵਿਚ ਨਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ਗੁਰ=ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਣ ਵਾਲੇ, ਚੇਤਨ ਸਰੂਪ। ਪ੍ਰਸਾਦਿ=ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਵੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਹਾਇ।

ਰਾਗਮਾਲਾ

ਰਾਗ=ਪ੍ਰੇਮ। ਮਾਲਾ=ਪੰਗਤੀ। ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਮਾਲਾ। ਜਿਸ ਦੀ ਪੰਗਤੀ ਪੰਗਤੀ ਰੂਪ ਮਣਕੇ ਹੈਂ, ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਸੂਤ ਹੈ, ਪੜ੍ਹਨਾ ਰੂਪ ਫੇਰਨੀ ਹੈ। ਜੋ ਭਾਵਨਾ ਸਹਿਤ ਪੜ੍ਹਦਾ ੨ ਅੰਦਰ ਵਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਚਉਰਾਸੀਹ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਆਉਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(੧) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਮਹਾਰਾਜ ! ਪੰਜੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣ ?

ਉਤ੍ਰ—ਰਾਗ ਏਕ ਸੰਗਿ; ਪੰਚ ਬਰੰਗਨ ॥

ਰਾਗ=ਪ੍ਰੇਮ। ਏਕ=ਅਦ੍ਵੈਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਸੰਗਿ=ਨਾਲ। ਪੰਚ=ਪੰਜ। ਬਰੰਗਨ=(ਬਰਅੰਗਨ) ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਨਾਰੀਆਂ ਭਾਵ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਲਾਉਣ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ (ਰਸਨਾ, ਨੇਤ੍ਰ, ਤ੍ਵਚਾ, ਨੱਕ, ਕੰਨ) ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਲੋਇਣ ਅਤੇ ਲੋਇਣੀ ਕੰਨੀ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਇ ॥ ਜੀਭ ਰਸਾਇਣਿ ਚੂਨੜੀ ਰਤੀ ਲਾਲ ਲਵਾਇ ॥ ਅੰਦਰੁ ਮੁਸਕਿ ਝਕੋਲਿਆ ਕੀਮਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਮਾਰੂ ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ ਸਲੋਕ ੧੫)

(੨) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਆਖਦਾ ਹੈ ?

ਉਤ੍ਰ—ਸੰਗਿ ਅਲਾਪਹਿ; ਆਠਉ ਨੰਦਨ ॥

ਸੰਗ=ਸੰਗਤਿ। ਅਲਾਪਹਿ=ਉਚਾਰਦੀ ਹੈ। ਆਠਉ=ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ। ਨੰਦਨ=ਪੁਤ੍ਰ [ਜਗਤ] ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਅਠੇ ਪਹਿਰ (ਉਸ ਅਕਾਲ ਨੂੰ) ਜਿਸਦਾ ਜਗਤ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਉਚਾਰਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਮੰਤ ਅਰਾਧਨ ਸਦ ਸਦਾ ਸਭਨਾ ਕਾ ਬਖਸਿੰਦੁ ॥(ਮਾਝ ਦਿਨ ਰੈਣਿ ਮਹਲਾ ੫)

(੩) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦਾ ਹੇ ?

ਉਤ੍ਰ—ਪ੍ਰਥਮ ਰਾਗ; ਭੈਰਉ ਵੈ ਕਰਹੀ ॥

ਪ੍ਰਥਮ=ਪਹਿਲੇ। ਭੈਰਉ [ਭੈ-ਰਉ] ਡਰ ਵਿਚ ਰਚਕੇ। ਵੈ=ਓਸ। ਕਰਹੀ=ਕਰੀਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਭੈ ਵਿਚ ਰਚ ਕੇ ਓਸ ਹਰੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੀਏ। ਪ੍ਰਮਾਣ—ਨਾਨਕ ਜਿਨ੍ ਮਨਿ ਭਉ ਤਿਨ੍ਾ ਮਨਿ ਭਾਉ। [ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਪੰਨਾ ੪੬੫)

(੪) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਹਰੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਉਚਾਰੀਏ ?

ਉਤ੍ਰ—ਪੰਚ ਰਾਗਨੀ; ਸੰਗਿ ਉਚਰਹੀ॥ (ਉਚੱਰਹੀ ਬੋਲੋ)

ਪੰਚ = ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ। ਰਾਗਨੀ = ਪ੍ਰੀਤੀ। ਸੰਗਿ = ਨਾਲ। ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਹਰੀ ਨੂੰ ਉਚਾਰੀਏ। ਪ੍ਰਮਾਣ=ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਰਿਦੈ ਨਿਰਮਲ ਨਾਮ ॥ (ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫)

(੫) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਅਨੰਦ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ ?

ਉਤ੍ਰ—ਪ੍ਰਥਮ ਭੈਰਵੀ; ਬਿਲਾਵਲੀ॥

ਪ੍ਰਥਮ = ਆਦਿ। ਭੈਰਵੀ=[ਭੈ-ਰਵੀ] ਭੈ ਵਿਚ ਰਚੀਏ। ਬਿਲਾਵਲੀ=ਅਨੰਦੀ ਆਦਿ (ਜਨਮ) ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਭੈ ਵਿਚ ਰਚੀਏ ਤਾਂ (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ) ਆਨੰਦ ਵਾਲੇ ਹੋਈਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਿਲਵਿਖ ਕਟੇ ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਸਾਰਿਆ।

ਵਾ—ਅਨੰਦੁ ਭਇਆ ਮੇਰੀ ਮਾਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੈ ਪਾਇਆ ॥ (ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ)

(੬) ਪ੍ਰਸ਼ਨ–ਦ੍ਵੈਤ ਕਿਵੇਂ ਗਲਦੀ ਹੈ ?

ਉਤ੍ਰ–ਪੁਨਿਆਕੀ ਗਾਵਹਿ; ਬੰਗਲੀ ॥ ('ਗਾਵਹਿ'ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਕ ਹੈ)

ਪੁਨਿਆਕੀ = ਪੁੰਨਵਾਨਾਂ ਦੀ ਬੁਧੀ । ਬੰਗਲੀ = (ਬੰ-ਗਲੀ) ਦ੍ਵੈਤ ਗਲ ਗਈ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੁੰਨਵਾਨਾਂ ਦੀ ਬੁਧੀ ਹਰੀ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਵੈਤ ਗਲ ਗਈ ਹੈ ।

ਪ੍ਰਮਾਣ–ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਬਿਨਸੈ ਦੂਜਾ । [ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮਹਲਾ ੫ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ, ਪਹਿਲੀ ਅਸਟਪਦੀ]

(੭) ਪ੍ਰਸ਼ਨ–ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਿਵੇਂ ਪਵੇ ?

ਉਤ੍ਰ–ਪੁਨਿ ਅਸਲੇਖੀ ਕੀ; ਭਈ ਬਾਰੀ ॥

ਪੁਨ = ਪਵਿੱਤ੍ਰ । ਅਸਲੇਖੀ = (ਅਸ-ਲੇਖੀ) ਸ਼ੁਧ ਸਰੂਪ, ਲਿਖਿਆ । ਬਾਰੀ=ਨਦੀ। ਕੀ=ਦੀ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਧ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਦੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਚ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ।

ਪ੍ਰਮਾਣ–ਲੇਖਾ ਲਿਖੀਐ ਮਨ ਕੈ ਭਾਇ ॥ (ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮਃ ੪)

(੮) ਪ੍ਰਸ਼ਨ–ਮਨ ਦੀਆਂ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਅਧੀਨ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣ ?

ਉਤ੍ਰ–ਏ ਭੈਰਉ ਕੀ; ਪਾਚਉ ਨਾਰੀ ॥

ਏ=ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ । ਪਾਚਉ = ਪੰਜੇ । ਨਾਰੀ=ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੈ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜੇ (ਪ੍ਰਮਾਣ,ਵਿਪਰਜੈ, ਨਿੰਦ੍ਰਾ,ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ, ਵਿਕਲਪ) ੧.ਪ੍ਰਮਾਣ=ਦਿੱਸਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਨ ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਲੱਗਣਾ । ੨.ਵਿਪਰਜੈ=ਗੁਰੂ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਉਲਟਾ ਸੁਭਾਉ । ੩. ਨਿੰਦ੍ਰਾ = ਨੀਂਦ ਸੁਖੋਪਤ ਅਵਸਥਾ । ੪.ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ = ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਚੇਤਾ । ੫. ਵਿਕਲਪ=ਦੂਜੀ ਕਲਪਨਾ । ਕਮਾਈ ਥੋੜੀ ਫਲ ਦੀ ਇੱਛਾ ਬਹੁਤੀ।ਇਹ ਮਨ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਨਾਰੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਅਧੀਨ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਮਾਣ–ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਭਉ ਪਇਆ ਵਡਭਾਗਿ ਵਸਿਆ ਮਨਿ ਆਇ ॥ ਭੈ ਪਇਐ ਮਨੁ ਵਸਿ ਹੋਆ ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਇ । (ਸੋਰਠਿ ਕੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕ ੬)

(੯) ਪ੍ਰਸ਼ਨ–ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕਹੋ ?

ਉਤ੍ਰ–ਪੰਚਮ ਹਰਖ; ਦਿਸਾਖ ਸੁਨਾਵਹਿ ॥

ਪੰਚਮ = (ਪੰਚ-ਮ) ਪੰਜ ਤੱਤ ਮੈ । ਹਰਖਦਿ = ਅਨੰਦਾਇਕ । ਸਾਖ = ਸਾਖੀ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ (ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਨਿਰਮਲ,ਧਰਤੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿਮਾਂ,ਪਉਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਲੇਪ, ਅਗਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ, ਅਕਾਸ਼ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਨਿਰਖੋਭਤਾ ਅਫੁਰ) ਮੈ ਅਨੰਦਾਇਕ ਸਾਖੀ ਚੇਤਨ ਕੋ ਸੁਣਾਂਵਦੇ ਹੈਂ । ਪ੍ਰਮਾਣ–ਸਹਨ ਸੀਲ ਪਵਨ ਅਰ ਪਾਣੀ, ਬਸੁਧਾ ਖਿਮਾ ਨਿਭਰਾਤੇ ॥ (ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫ ਸ਼ਬਦ ੪)

ਵਾ—ਸਸਤ੍ਰਿ ਤੀਖਣਿ ਕਾਟਿ ਡਾਰਿਓ ਮਨਿ ਨ ਕੀਨੋ ਰੋਸੁ ॥ ਕਾਜੁ ਉਆ ਕੋ ਲੇ ਸਵਾਰਿਓ ਤਿਲੁ ਨ ਕੀਨੋ ਦੋਸੁ ॥੧॥ ਮਨ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਰਉ ਨਿਤ ਨੀਤਿ ॥ ਦਇਆਲ ਦੇਵ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਸੁਨਿ ਸੰਤਨਾ ਕੀ ਰੀਤਿ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਚਰਣ ਤਲੈ ਉਗਾਹਿ ਬੈਸਿਓ ਸ੍ਰਮੁ ਨ ਰਹਿਓ ਸਰੀਰਿ ॥ ਮਹਾ ਸਾਗਰੁ ਨਹ ਵਿਆਪੈ ਖਿਨਹਿ ਉਤਰਿਓ ਤੀਰ॥੨॥ ਚੰਦਨ ਅਗਰ ਕਪੂਰ ਲੇਪਨ ਤਿਸੁ ਸੰਗੇ ਨਹੀ ਪ੍ਰੀਤਿ॥ਬਿਸਟਾ ਮੂਤ੍ਰ ਖੋਦਿ ਤਿਲੁ ਤਿਲੁ ਮਨਿ ਨ ਮਨੀ ਬਿਪਰੀਤਿ ॥੩॥ ਊਚ ਨੀਚ ਬਿਕਾਰ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਸੰਲਗਨ ਸਭ ਸੁਖ ਛਤ੍ਰ ॥ ਮਿਤ੍ਰ ਸਤ੍ਰੁ ਨ ਕਛੂ ਜਾਨੈ ਸਰਬ ਜੀਅ ਸਮਤ ॥ ੪ ॥ ਕਰਿ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਪ੍ਰਚੰਡ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਅੰਧਕਾਰ ਬਿਨਾਸ ॥ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਪਵਿਤ੍ਰਹ ਕਿਰਣ ਲਾਗੀ ਮਨਿ ਨ ਭਇਓ ਬਿਖਾਦੁ॥੫॥ ਸੀਤ ਮੰਦ ਸੁਗੰਧ ਚਲਿਓ ਸਰਬ ਥਾਨ ਸਮਾਨ ॥ ਜਹਾ ਸਾ ਕਿਛੁ ਤਹਾ ਲਾਗਿਓ ਤਿਲੁ ਨ ਸੰਕਾ ਮਾਨ ॥ ੬ ॥ ਸੁਭਾਇ ਅਭਾਇ ਜੁ ਨਿਕਟਿ ਆਵੈ ਸੀਤੁ ਤਾ ਕਾ ਜਾਇ ॥ ਆਪ ਪਰ ਕਾ ਕਛੁ ਨ ਜਾਣੈ ਸਦਾ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥੭॥ ਚਰਣ ਸਰਣ ਸਨਾਥ ਇਹੁ ਮਨੁ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ਲਾਲ ॥ ਗੋਪਾਲ ਗੁਣ ਨਿਤ ਗਾਉ ਨਾਨਕ ਭਏ ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾਲ ॥੮॥੩॥ (ਮਾਰੂ ਅਸਟਪਦੀਆ)

(੧੦) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਗਾਵੇ ?

ਉਤ੍ਰ—ਬੰਗਾਲਮ; ਮਧੁ ਮਾਧਵ ਗਾਵਹਿ ॥

ਬੰਗਾਲਮ = (ਬੰ-ਗਾਲ-ਮ) ਬੰ=ਦ੍ਵੈਤ । ਗਾਲ=ਗਾਲ ਕੇ । ਮ = ਵਿਚ । ਮਧੁ = ਹਿਰਦੇ । ਮਾਧਵ = ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਤੀ । ਗੁਰਮੁਖ ਦ੍ਵੈਤ ਨੂੰ ਗਾਲ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਗਾਂਵਦੇ ਹਨ ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਦੁਬਿਧਾ ਮਾਰਿ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵਸਾਈ ॥
(ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੩ ਸ਼ਬਦ ੧)

(੧੧) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਫਲ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ਜਾਣੀਏ ?

ਉਤ੍ਰ—ਲਲਤ ਬਿਲਾਵਲ ਗਾਵਹੀ; ਅਪੁਨੀ ਅਪੁਨੀ ਭਾਂਤਿ ॥

ਲਲਤ=ਸੁੰਦਰ । ਬਿਲਾਵਲ=ਅਨੰਦ । ਅਪੁਨੀ ਅਪੁਨੀ=ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪੂਰਬਕ । ਭਾਂਤਿ=ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਜ੍ਹਾ । ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ ਗਾਂਵਦੇ ਹੈਂ।ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਫਲ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਰੂਪ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇ । ਭਗਤ ਭਗਤੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਜਾਣ ਕੇ ਇਉਂ ਜਾਣੀਏ । ਪ੍ਰਮਾਣ—ਇਛਾ ਪੂਰਕੁ ਸਰਬ ਸੁਖ ਦਾਤਾ ਹਰਿ, ਜਾਕੈ ਵਸਿ ਹੈ ਕਾਮਧੇਨਾ । (ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੪ ਸ਼ਬਦ ੧੨)

(੧੨) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੌਣ ਹੈ ?

ਉਤ੍ਰ—ਅਸਟ ਪੁਤ੍ਰ ਭੈਰਵ ਕੇ; ਗਾਵਹਿ ਗਾਇਨ ਪਾਤ੍ਰ ॥

ਅਸਟ=ਅੱਠ । ਪੁਤ੍ਰ=ਅਧੀਨ । ਭੈਰਵ (ਭੈ-ਰਵ)=ਭੈ ਵਿਚ ਰਚ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਸੰਤਾਂ) ਦੇ ਇਹ ਅੱਠੇ (ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ, ਰਜੋ, ਸਤੋ, ਤਮੋ) ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ

ਤੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਅਧੀਨ ਹੋ ਗਏ, ਓਹ ਭੈ ਵਿਚ ਰਚ ਕੇ ਗਾਉਣ ਜੋਗ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਗਾ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਏ ਹੈਂ ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਪਾਚਉ ਲਰਿਕਾ ਜਾਰਿ ਕੈ ਰਹੈ ਰਾਮ ਲਿਵ ਲਾਗਿ ॥ (ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ ਜੀ ੪੨)

ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਤੀਨੇ ਸਮ ਕਰਿ ਲਿਆਵੈ ॥ (ਗਉੜੀ ਥਿਤੀ ਕਬੀਰ ਜੀ)

(੧੩) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਸ਼ੰਕਾ ਕਿਵੇਂ ਮਿਟੇ ?

ਉਤ੍ਰ—ਦੁਤੀਆ; ਮਾਲ ਕਉਸਕ ਆਲਾਪਹਿ ॥

ਦੁਤੀਆ=ਦ੍ਵੈਤ । ਮਾਲ=ਮਲਕੇ । ਕਉਸਕ=(ਕਉ-ਸਕ) ਕਉ=ਕਿਉਂ । ਸਕ=ਸ਼ੰਕਾ । ਜੋ ਦ੍ਵੈਤ ਨੂੰ ਮਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੰਕਾ ਉਚਾਰਨ ਭਾਵ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ । ਪ੍ਰਮਾਣ—ਦੁਬਿਧਾ ਮੇਟਿ ਖਿਮਾ ਗਹਿ ਰਹਹੁ ॥ (ਗਉੜੀ ਥਿਤੀ ਕਬੀਰ ਜੀ)

(੧੪) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਰੁਕਣ ?

ਉਤ੍ਰ—ਸੰਗਿ ਰਾਗਨੀ; ਪਾਚਉ ਥਾਪੇ ॥

ਸੰਗਿ=ਨਾਲ । ਰਾਗਨੀ=ਪ੍ਰੀਤੀ । ਪਾਚਉ=ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ । ਥਾਪੈ=ਰੋਕਣਾ, ਇਸਥਿਤ । ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦੇ ਨਾਲ [ਗੁਰਮੁਖ] ਰੋਕਦੇ ਹੈਂ ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਪਾਂਚਉ ਇੰਦ੍ਰੀ ਨਿਗ੍ਰਹ ਕਰਈ ॥ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦੋਊ ਨਿਰਵਰਈ ॥

(ਗਉੜੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ)

(੧੫) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਭਗਤੀ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਕਿਵੇਂ ਆਵੇ ?

ਉਤ੍ਰ—ਗੌਂਡ ਕਰੀ; ਅਰੁ ਦੇਵ ਗੰਧਾਰੀ ॥

ਗੌਂਡ=ਵਿਚਾਰ । ਕਰੀ=ਕਰਦੇ । ਦੇਵ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ । ਗੰਧਾਰੀ=ਸੁਗੰਧੀ । ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਓਹ ਬਹੁੜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਦੀ (ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ) ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੇ ਹਨ । ਪ੍ਰਮਾਣ—ਸਹਜੇ ਹੀ ਭਗਤਿ ਉਪਜੈ ਸਹਜਿ ਪਿਆਰਿ ਬੈਰਾਗਿ ॥ (ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਅਸਟਪਦੀਆ ਮਃ ੩ ਛੇਵੀਂ ਅਸਟਪਦੀ] ਨਾਮੈ ਸੁਰਤਿ ਵਜੀ ਹੈ ਦਹਦਿਸਿ ਹਰਿ ਮੁਸਕੀ ਮੁਸਕ ਗੰਧਾਰੇ ॥ (ਨਟ ਅਸਟਪਦੀਆ ਮਃ ੪ ਦੂਜੀ ਅਸਟਪਦੀ)

(੧੬) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਗਿਆਨ ਦਾ ਕਥਨ ਕਹੋ ?

ਉਤ੍ਰ—ਗੰਧਾਰੀ; ਸੀਹੁਤੀ ਉਚਾਰੀ ॥

ਗੰਧਾਰੀ=(ਗੰਧ ਆਰੀ) ਦੁਰਗੰਧ ਵੈਰੀ । ਸੀਹੁਤੀ=(ਸੀ-ਹੁਤੀ) ਹੁੰਦੀ ਸੀ । ਜੋ (ਗਿਆਨ) ਵਿਸ਼ੇ ਦੁਰਗੰਧ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹੈ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ (ਬੁਧੀ) ਤਿਸ ਨੂੰ ਉਚਾਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ । ਉਚਾਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਚਾਰੇਗੀ । ਪ੍ਰਮਾਣ—ਕਥੀਐ ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰਭ ਗਿਆਨੁ ॥ ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥ ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥

(ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮਃ ੫ ॥ ੨੩ਵੀਂ ਅਸਟਪਦੀ)

(੧੭) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਬੁਧੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ ?

ਉਤ੍ਰ—ਧਨਾਸਰੀ; ਏ ਪਾਚਉ ਗਾਈ ॥

ਧਨਾਸਰੀ=(ਧਨ ਆਸਰੀ) ਧਨ ਦੇ ਆਸ੍ਰਿਤ। ਪਾਚਉ=ਪਚਾਇ, ਨਾਸ। ਗਾਈ=ਗਾ ਕੇ। ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਆਸ੍ਰਿਤ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਲੂ ਬੁਧੀ ਸਤਿਨਾਮੁ ਨੂੰ ਗਾ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬੁਝੈ ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਮਿ ॥ (ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫ ਸ਼ਬਦ ੨੦)

(੧੮) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਹੋ ?

ਉਤ੍ਰ—ਮਾਲ ਰਾਗ; ਕਉਸਕ ਸੰਗ ਲਾਈ ॥

ਮਾਲ=ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਆਦਿ। ਰਾਗ=ਮੋਹ। ਲਾਈ=ਲਾਹ ਦਿਤੀ। ਸੰਗ=ਸਾਥ। ਕਉਸਕ=(ਕਉ-ਸਕ)ਕਉ=ਕੀ। ਸਕ=ਸ਼ੰਕਾ। (ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ)ਮਾਇਆ ਦੇ ਮਾਲ ਦੇ ਮੋਹ ਦੀ ਸ਼ੰਕਾ ਸਾਥ ਹੀ ਲਾਹ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਪਦਾਰਥ ਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ—ਮਿਥਿਆ ਕਰਿ ਮਾਇਆ ਤਜੀ ਸੁਖ ਸਹਜਿ ਬੀਚਾਰਿ ॥ (ਬਿਲਾਵਲ ਕਬੀਰ ਜੀ ੧੦ ਸ਼ਬਦ੩)

(੧੯) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਮਨ ਮਸਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ ?

ਉਤ੍ਰ—ਮਾਰੂ ਮਸਤ ਅੰਗ; ਮੇਵਾਰਾ ॥

ਮਾਰੂ=ਮਾਰ ਕੇ। ਮਸਤ=ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ। ਅੰਗ=ਪਿਆਰਾ। ਮੇ=ਵਿਚ, ਰਿਦਾ। ਵਾਰਾ= ਵਰਜ ਕੇ। ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਲੋਂ ਵਰਜ ਕੇ, ਵਾਸ਼ਨਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ=ਮਸਤ ਹੋ ਗਏ। ਪ੍ਰਮਾਣ—ਹਰਿ ਰਸੁ ਪੀਵੈ ਅਲਮਸਤੁ ਮਤਵਾਰਾ ॥ (ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫, ਸ਼ਬਦ ੨੭)

(੨੦) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਅਪੋਖ ਗਿਆਨ ਦਾ ਫਲ ਕਥਨ ਕਰੋ ?

ਉਤ੍ਰ—ਪ੍ਰਬਲ ਚੰਡ; ਕਉਸਕ ਉਭਾਰਾ ॥

ਪ੍ਰਬਲ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਲ ਵਾਲੇ। ਚੰਡ=ਤਿੱਖੇ। ਕਉ=ਕਉਣ। ਸਕ=ਸ਼ੰਕਾ। ਉਭਾਰਾ= ਉਠਾਲਣਾ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਲ ਵਾਲੇ ਤਿੱਖੇ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੌਣ ਸ਼ੰਕਾ ਨੂੰ ਉਠਾਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਕਥਨ ਕਹਿਣ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਪ੍ਰਮਾਣ—ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਗਿਆਨੁ ਪ੍ਰਚੰਡੁ ॥ ਤਿਥੈ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ ਕੋਡ ਅਨੰਦੁ ॥ (ਜਪੁਜੀ)

ਮੋਲੁ ਨਾਹੀ ਕਛੁ ਕਰਨੈ ਜੋਗਾ ਕਿਆ ਕੋ ਕਹੈ ਸੁਣਾਵੈ ॥ ਕਥਨ ਕਹਣ ਕਉ ਸੋਝੀ ਨਾਹੀ ਜੋ ਪੇਖੈ ਤਿਸੁ ਬਣਿ ਆਵੈ ॥ (ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੫ ਸ਼ਬਦ ੪)

(੨੧) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਿਸ ਦੀ ਹੋਈ ਹੈ ?

ਉਤ੍ਰ—ਖਉਖਟ; ਅਉ ਭਉਰਾਨਦ ਗਾਏ ॥

ਖਉ=ਨਾਸ। ਖਟ=ਛੇ, ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ—ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ,

ਤੇ ਛੇਵਾਂ ਮਨਾਭਉਰਾ-ਆਨਦ = ਭਉਰ ਜਗਜਾਸੂ = ਆਨਦ । ਅਉ=ਫੇਰ । ਗਾਇ=ਕਥਨ । ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਛੇਵਾਂ ਮਨ ਨਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਤਾਈਂ ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹੈਂ । ਪ੍ਰਮਾਣ—ਲੋਭ ਮੋਹ ਇਹ ਪਰਸਿ ਨ ਸਾਕੈ ਗਹੀ ਭਗਤਿ ਭਗਵਾਨ । (ਬਸੰਤ ਮ: ੯ ਸ਼ਬਦ ੩)

(੨੨) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ ?

ਉਤ੍ਰ—ਅਸਟ; ਮਾਲਕਉਸਕ ਸੰਗ ਲਾਏ ॥

ਅਸ਼ਟ=ਅਠ = ਸਤ, ਸੰਤੋਖ, ਦਇਆ, ਧਰਮ, ਵਿਚਾਰ (ਅਸਤੀ) ਸਤਿ, (ਭ੍ਰਾਤੀ) ਚੇਤਨ (ਪ੍ਰੇਮਤਾ)ਆਨੰਦ । ਕਉ-ਸਕ=ਕਉ = ਕਿਉਂ । ਸਕ = ਸ਼ੰਕਾ । ਲਾਏ=ਲਿਆਉਂਦੇ ਹੋ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਾਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦੀ ਕਿਉਂ ਸ਼ੰਕਾ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹੋ, ਭਾਵ ਸ਼ੰਕਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲੋ ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਸੰਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਭਏ ਕਿਰਪਾਲਾ ਹੋਏ ਆਪਿ ਸਹਾਇ ॥ ਗੁਨ ਨਿਧਾਨ ਨਿਤਿ ਗਾਵੈ ਨਾਨਕੁ ਸਹਸਾ ਦੁਖੁ ਮਿਟਾਇ ॥ [ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫ ਸ਼ਬਦ ੩੧]

(੨੩) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਹਉਮੈ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਿਟਦੀ ਹੈ ?

ਉਤ੍ਰ—ਪੁਨਿ ਆਇਅਉ ਹਿੰਡੋਲੁ; ਪੰਚ ਨਾਰਿ, ਸੰਗਿ ਅਸਟ ਸੁਤ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਰਿਦੇ ਵਿਚ (ਪੁੰਨ) ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਾਮ (ਆਇਓ) ਆਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ (ਹਿੰ) ਹੰਗਤਾ ਡੋਲ=ਡੋਲ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਕੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਜੋ (ਸੰਗਿ) ਸੰਗੀ ਸਰੀਰ ਮੰਨਿਆਂ ਸੀ ਅੱਠਾਂ ਧਾਤਾਂ ਦਾ ਉਸ ਦਾ ਭੀ ਮਾਣ ਸੂਤ ਦਿਤਾ ਹੈ ।

ਪੰਜ ਕੋਸ਼

੧. ਅਨਮਯ ਕੋਸ਼--ਅੰਨ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ (ਕੋਸ਼)ਪੜਦਾ,ਮਿਆਨ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ । ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਕੋਸ਼ ਹਨ ।

੨. ਪ੍ਰਾਣਮਯ ਕੋਸ਼—ਪੰਜੇ ਪ੍ਰਾਣ ਰੂਪ=ਪ੍ਰਾਣ, ਅਪਾਨ, ਸਮਾਨ,ਬਿਆਨ,ਉਦਿਆਨ।

੩. ਮਨੋਮਯ ਕੋਸ਼—ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦਰੇ ਛੇਵਾਂ ਮਨ ।

੪. ਵਿਗਜਾਨ ਮਯ ਕੋਸ਼—ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਛੇਵੀਂ ਬੁਧੀ ।

੫. ਅਨੰਦ ਮਯ ਕੋਸ਼—ਸਖੋਪਤ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਜੋ ਅਨੰਦ ਹੈ ਇਹ ਅਨੰਦ ਮਯ ਕੋਸ਼ ਹੈ । ਕਾਰਨ ਦੇਹ ਮੇਂ ।

ਅਸ਼ਟ ਧਾਂਤ

(੧) ਅਸਤ । (੨) ਮਿੱਝ । (੩) ਲਹੂ । (੪) ਚਮੜੀ । (੫) ਮਾਸ । (੬) ਰਸ । (੭) ਬੀਰਜ । (੮) ਬਲ ਵਾ ਨਾੜੀਆਂ ।

ਪੰਚ ਨਾਰਿ ਸੰਗਿ—ਵਾ ਏਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਕੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਿਆਰਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਸੰਗੀ ਜਾਣਿਆਂ ਹੈ ਅੱਠਾਂ ਧਾਤਾਂ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀਰ ਦੇ ਮਾਣ ਨੂੰ ਸੂਤ ਕੇ (ਵਾ) ਪੰਚ ਨਾਰਿ=

ਪੰਜ ਨਾਰੀਆਂ = ਪੰਜ ਅਵਸਥਾ। ਖੇਚਰੀ, ਭੂਚਰੀ, ਚਰਚਰੀ,ਅਗੋਚਰੀ, ਉਨਮਨੀ। ਅਸਟ ਸੁਤ = ਪ੍ਰਾਣ, ਬਿਆਨ, ਸਮਾਨ, ਅਪਾਨ, ਉਦਿਆਨ, ਇੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ ਤੇ ਸੁਖਮਨਾ ਇਹ ਅੱਠੇ ਸੁਤ=(ਸੂਤ)=ਠੀਕ, ਵਸਿ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਨਾਮ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਪੰਜੇ ਅਵਸਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨ=ਅਠੈ ਇਹ ਪ੍ਰਾਣ ਆਦਿਕ ਵਸ ਹੋ ਗਏ ਹੈਂ ਅਤੇ ਹੰਗਤਾ ਡੋਲ ਗਈ ਹੈ।

ਜੋਗ ਮਤ ਦੁਆਰਾ(੧)ਖੇਚਰੀ = ਤਾਲੂ ਨਾਲ ਜ਼ਬਾਨ ਲਾਉਣੀ ਵਾ ਸਿੱਧੀ ਬਲ ਨਾਲ ਅਕਾਸ਼ 'ਚ ਵਿਚਰਨਾ। (੨)ਭੂਚਰੀ = ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਟਿਕਾਉਣੀ ਵਾ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾਂ। (੩) ਚਾਚਰੀ = ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਵਿਚ ਟਿਕਣਾ ਵਾ ਹਵਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਣਾ। (੪)ਅਗੋਚਰੀ=ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਸਹੰਸਰ ਦਲ ਕਵਲ ਦੇਖਣਾ ਵਾ ਪਾਣੀ 'ਚ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਣਾ। (੫) ਉਨਮਨੀ=ਬ੍ਰਹਮ ਰੰਧ੍ਰ ਨਾੜੀ ਵਿਚ ਜੋਗੀ ਦਾ ਇਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਤਾਲੂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਾਸਨ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਹੋਣਾ ਵਾ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚ ਸਿਧੀ ਬਲ ਦੇ ਨਾਲ ਤੱਤ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਣਾ ਪਰ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਸਹਿਤ ਕਾਰਨ ਅਵਿਦਿਆ ਦੇਹ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ,ਇਹ ਸਿਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਹ ਪਲਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਜੋਗ ਮਾਰਗ ਹੈ। (੧) ਪ੍ਰਾਣ=ਜੋ ਰਿਦੇ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੈਂ। (੨) ਬਿਆਨ=ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੀਰ ਵਿਖੇ। (੩)ਸਮਾਨ=ਨਾਭੀ ਵਿਚ। (੪) ਅਪਾਨ= ਗੁਦਾ ਮੈਂ। (੫)ਉਦਿਆਨ=ਜੋ ਕੰਠ ਮੈਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੈਂ। (੬) ਇੜਾ=ਖੱਬੀ ਸੁਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੀ। (੭) ਪਿੰਗਲਾ = ਸੱਜੀ ਸੁਰ ਸੂਰਜ ਦੀ। (੮)ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਸੁਖਮਨਾ ਦੀ ਏਕਤਾ।ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਖਮਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੋਗ ਮਾਰਗ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹਉਮੈ ਦੇ ਮਿਟਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪੰਜ ਤੇ ਅੱਠ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਮਤ ਦ੍ਵਾਰਾ—੧.ਖੇਚਰੀ=(ਖੇ)ਚਿਦਾਕਾਸ 'ਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣਾ।੨.ਭੂਚਰੀ= ਭੂਮਾ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਵਿਚਰਨਾ। ੩. ਚਾਚਰੀ=ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ [ਚਾ] ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਤੀ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹਿਣੀ। ੪. ਅਗੋਚਰੀ=ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਅਵਿਸ਼ੇ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ। ੫.ਉਨਮਨੀ=ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ। ਵਾ ਖੇਚਰੀ=ਸਤਿਸੰਗੀ, ਧਰਮ ਖੰਡ। ਭੂਚਰੀ=ਸੇਵਕ, ਗਿਆਨ ਖੰਡ। ਚਾਚਰੀ=ਸਿਖ, ਸਰਮ (ਸੁਖ) ਖੰਡ। ਅਗੋਚਰੀ=ਸਨਮੁਖ=ਕਰਮ(ਬਖਸ਼ਸ਼) ਖੰਡ। ਉਨਮਨੀ=ਗੁਰਮੁਖ=ਸੱਚਖੰਡ ਇਹ ਅਵਸਥਾ (ਨਾਰਿ) ਨਾਲ ਹਨ।

ਪ੍ਰਾਨ=ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣਾ। ਅਪਾਨ = ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ। ਬਿਆਨ=ਦ੍ਵੈਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਣਾ। ਸਮਾਨ = ਬਿਆਪਕ ਸਮਝਣਾ। ਉਦਿਆਨ= ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਰੂਪ ਸਮਝਣਾ, ਇੜਾ=ਜੋ ਅੜੀ ਵਾਲੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਨ ਨੂੰ (ਪਿੰਗਲਾ) ਪਿੰਗਲਾ ਕਰਨਾ ਸੁਖਮਨਾ = ਮਨ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ। ਅਥਵਾ ਇੜਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨਾਂ ਭਾਵ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਰੇਚਨ (ਤਿਆਗ) ਕਰਨਾ। ਪਿੰਗਲਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁਆਸਾਂ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ ਭਾਵ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ, ਸੁਖਮਨਾ ਵਿਖੇ ਸੁਆਸਾਂ ਦਾ ਕੁੰਭਕ ਕਰਨਾ ਭਾਵ ਠਹਿਰਾਉਣਾ, ਮਨ ਦਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਟਿਕਾਉਣਾ ਇਹ ਠੀਕ ਵਸ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਹਉਮੈ ਦੀਰਘ ਰੋਗੁ ਹੈ ਦਾਰੂ ਭੀ ਇਸੁ ਮਾਹਿ ॥ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਜੇ ਆਪਣੀ ਤਾ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਹਿ ॥ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਸੁਣਹੁ ਜਨਹੁ ਇਤੁ ਸੰਜਮਿ ਦੁਖ ਜਾਹਿ ॥
(ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕ ੭)

(੨੪) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਸਰੀਰ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਕਿਸ ਦੇ ਮਿਟਦੇ ਹੈਂ ?

ਉਤ੍ਰ—ਉਠਹਿ ਤਾਨ ਕਲੋਲ; ਗਾਇਨ ਤਾਰ ਮਿਲਾਵਹੀ ॥

ਤਾਨ=ਤਨ, ਸਰੀਰ। ਕਲੋਲ=ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ, ਲਹਿਰ। ਤਾਰ=ਬ੍ਰਿਤੀ। ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਮੇਲ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ ਉਠ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮਾਣ—ਮਾਈ ਮੈ ਧਨੁ ਪਾਇਓ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ॥ ਮਨੁ ਮੇਰੋ ਧਾਵਨ ਤੇ ਛੂਟਿਓ ਕਰਿ ਬੈਠੋ ਬਿਸਰਾਮੁ ॥ (ਬਸੰਤ ਮ: ੯ ਸ਼ਬਦ ੩)

(੨੫) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਆਪਣੇ ਆਤਮਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਈ ਹੈ ?

ਉਤ੍ਰ—ਤੇਲੰਗੀ; ਦੇਵਕਰੀ ਆਈ ॥

ਤੇ = ਤਿੰਨ। ਲੰਗੀ = ਲੰਘ ਕੇ। ਦੇਵ = ਪੂਜਾ। ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਤਾਈਂ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਲੰਘ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਆਤਮਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਆਈ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਰਹਤ ਰਹੈ ਨਿਰਾਰੀ ਸਾਧਿਕ ਸਿਧ ਨ ਜਾਨੈ ॥ ਰਤਨ ਕੋਠੜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਖਜਾਨੈ। (ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੫ ਸ਼ਬਦ ੪)
ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਵੈ ਸੁ ਪੂਜਾ ਜਾਣੈ ਭਾਣਾ ਮੰਨਿ ਵਸਾਈ ॥ (ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੩ ਅਸਟਪਦੀ ੩)

(੨੬) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਕੀ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉਤ੍ਰ—ਬਸੰਤੀ; ਸੰਦੂਰ ਸੁਹਾਈ ॥

ਬਸੰ-ਤੀ=ਬਸੰ=ਬਸ। ਤੀ = ਇਸਤ੍ਰੀ। ਸੰ-ਦੂਰ = ਸੰ = ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ। ਸੁਹਾਈ=ਸੋਭਨੀਕ। ਅਵਿਦਿਆ ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਸ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਜੋ ਸੋਭਨੀਕ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਸੋ ਭੀ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨੇ ਸੋ ਮਿਲੈ ਤੁਧੁ ਆਇ ॥ ਜਿਸੁ ਭਾਣਾ ਭਾਵੈ ਸੋ ਤੁਝਹਿ ਸਮਾਇ ॥
(ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩ ਸ਼ਬਦ ੨੦)

ਵਾ—ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਜਗਤੁ ਠਗਾਨਾ ਸੁ ਮਾਇਆ ਹਰਿ ਜਨ ਠਾਗੀ ॥
(ਰਾਗੁ ਸਾਰੰਗ ਮ: ੫ ਸ਼ਬਦ ੬੭)

(੨੭) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇ ?

ਉਤ੍ਰ—ਸਰਸ ਅਹੀਰੀ; ਲੈ ਭਾਰਜਾ ॥

ਸਰਸ=ਸਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ। ਅਹੀ-ਰੀ=ਅਹੀ=ਸੱਪਣੀਆਂ। ਰੀ=ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ। ਲੈ=ਨਾਸ। ਭਾ-ਰਜਾ=ਭਾ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ। ਰਜਾ=ਤ੍ਰਿਪਤ। ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਸਹਿਤ ਪਰੇਮ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ

ਰੂਪ ਸੱਪਣੀਆਂ ਨਾਸ ਕੀਤੀਆਂ ਹੈਂ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਗਏ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਮਾਣ—ਸਾਚ ਕਹੈ ਸੁਨਿ ਲੇਹੁ ਸਭੈ ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਓ ॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਵਈਏ ੯)

(੨੮) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਕਿਸ ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਤੀ ਲਾਈ ਹੈ?

ਉਤ੍ਰ—ਸੰਗ ਲਾਈ; ਪਾਂਚਉ ਆਰਜਾ ॥

ਪਾਂਚਉ = ਚੇਤਨ। ਆਰਜਾ = ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ। ਬ੍ਰਹਮ ਚੇਤਨ ਜੋ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ ਤਿਸ ਨਾਲ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਲਾਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ—ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ ਰਹੇ ਲਿਵ ਏਕੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਮਨੁ ਮਾਨੀ ॥ (ਟੋਡੀ ਮਹਲਾ ੫ ਸ਼ਬਦ ੧)

(੨੯) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਿਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ?

ਉਤ੍ਰ—ਸੁਰਮਾਨੰਦ; ਭਾਸਕਰ ਆਏ ॥

ਸੁਰਮਾ = ਕਾਲਾ, ਕਾਲੀ ਮਾਇਆ। ਨੰਦ = ਪੁਤ੍ਰ, ਮਨ। ਭਾਸ-ਕਰ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ। ਮਾਇਆ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜੋ ਮਨ ਹੈ ਤਿਸ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ—ਮਨ ਮਹਿ ਆਪਿ ਮਨ ਅਪੁਨੇ ਮਾਹਿ ॥ (ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮਹਲਾ ੫ ਅ: ੧੨ਵੀਂ, ਪਉੜੀ ੭) ਵਾ—ਮਨ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਮਹਿ ਮਨੂਆ ਪੰਚ ਮਿਲੇ ਗੁਰ ਭਾਈ ॥ (ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੧ ਸ਼ਬਦ ੯)

(੩੦) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਜੋਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ?

ਉਤ੍ਰ—ਚੰਦ੍ਰਬਿੰਬ; ਮੰਗਲਨ ਸੁਹਾਏ ॥

ਚੰਦ੍ਰ = ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ। ਬਿੰਬ = ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ, ਅਕਾਸ਼। ਮੰਗਲਨ = ਅਨੰਦਾਇਕ। ਜੈਸੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਘੜਿਆਂ ਵਿਖੇ ਸੁਹਾਂਵਦਾ ਹੈ ਐਸੇ ਅਨੰਦਾਇਕ ਜੋਤਿ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਹਾਂਵਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ—ਹਭ ਸਮਾਣੀ ਜੋਤਿ ਜਿਉ ਜਲ ਘਟਾਊ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ॥ (ਮਾਰੂ ਵਾਰ ਡਖਣੇ ਮਹਲਾ ੫ ਸਲੋਕ ੧੪)

ਅਥਵਾ—ਜਿਉ ਪਸਰੀ ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਜੋਤਿ ॥
ਤਿਉ ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਮਈਆ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ॥ (ਬਸੰਤ ਮ: ੪ ਸ਼ਬਦ ੧)

(੩੧) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਫਲ ਹੈ?

ਉਤ੍ਰ—ਸਰਸਬਾਨ; ਅਉ ਆਹਿ ਬਿਨੋਦਾ ॥

ਸਰਸ = ਸਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮ। ਬਾਨ = ਤੀਰ। ਅਉ = ਬਹੁੜੋ, ਫੇਰ। ਆਹਿ = ਹੈ। ਬਿਨੋਦਾ=ਅਨੰਦ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਤੀਰ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੈਂ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਈਂ ਫੇਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਭ੍ਰਮ ਰਹਿਤ ਨ੍ਰਿ-ਉਪਾਧ ਅਨੰਦ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ—ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਸਰ ਲਾਗੇ ਤਨ ਭੀਤਰਿ ਤਾ ਭ੍ਰਮੁ ਕਾਟਿਆ ਜਾਈ ॥ (ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫ ਸ਼ਬਦ ੯)

(੩੨) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਗਾਵਣ ਦਾ ਕੀ ਫਲ ਹੈ ?

ਉਤ੍ਰ—ਗਾਵਹਿ ਸਰਸ; ਬਸੰਤ ਕਮੋਦਾ॥

ਬਸੰਤ=ਅਨੰਦ। ਕਮੋਦਾ=ਕਵੀਆਂ। ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਗਾਂਵਦੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਿਦਾ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਣ- ਸਭੇ ਕਾਜ ਸੁਹੇਲੜੇ ਥੀਏ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੁਠਾ ॥

[ਗਉੜੀ ਕੀ ਵਾਰ ਦੂਜੀ ਮ: ੫ ਸਲੋਕ ੧੭]

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਣ ਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

(ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ ਛੰਤ ਮ: ੫ ਛੰਤ ੬)

(੩੩) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਵੈਰਾਗ ਬਿਬੇਕਾਦਿਕ ਸਾਧਨ ਕਹੋ ?

ਉਤ੍ਰ—ਅਸਟ ਪੁਤ੍ਰ: ਮੈ ਕਹੇ ਸਵਾਰੀ॥

ਅਸਟ=ਅੱਠ। ਪੁਤ੍ਰ=ਪਵਿੱਤ੍ਰ। ਮੈ = ਮੇਰੇ। ਸਵਾਰੀ = ਸਵਾਰ ੨ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠ († ਵੈਰਾਗ, ਬਿਬੇਕ, ਖਟ ਸੰਪਤੀ, ਮੁਕਤੀ ਇੱਛਾ, ਸ੍ਰਵਨ, ਮੰਨਨ, ਨਿਧਿਆਸਨ।) (੮) ਤੱਤ ਤ੍ਵੰ

---

੧. † ਵੈਰਾਗ—ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਤਕ ਜਿੰਨੇ ਪਦਾਰਥ ਹਨ, ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਰਿਦੇ ਵਿਚੋਂ ਤਿਆਗ ਕਰੇ। ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

੨. ਬਿਬੇਕ—ਬ੍ਰਹਮ ਤਿੰਨਾਂ ਕਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਜਗਤ ਸ੍ਰੀਰ ਸਹਿਤ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ।

੩. ਖਟ ਸੰਪਤੀ—ਛੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸਾਧਨ [੧] ਸਮ—ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ। (੨) ਦਮ—ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਰੋਕਣਾ। (੩) ਸਰਧਾ—ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸਚੇ ਹਨ, ਮੇਰੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰ ਦੇਣਗੇ, ਐਸਾ ਭਰੋਸਾ ਹੋਣਾ। (੪) ਸਮਾਧਾਨ—ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਨਾਨਾ ਪੁਣੇ ਦੀ ਹਿਲ-ਚੁਲੀ ਰੂਪ ਵਿਖੇਪ ਨਾ ਹੋਣਾ। (੫) ਉਪ੍ਰਾਮ—ਵਿਸ਼ੇ ਸਾਧਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਭ ਕਰਮ ਦਾ ਤਿਆਗ, ਵਿਹੁ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕੇ ਭੱਜਣਾ। ਨੇਤ੍ਰੀਂ ਜੋ ਵਿਕਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਗਲਿਆਨੀ ਮੰਨਣੀ। (੬) ਤਤਿਛਿਆ—ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਧੁਪ, ਪਾਲਾ, ਭੁਖ, ਤੇਹ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਤੇ ਸੁਭਾਉ ਸਹਾਰ ਲੈਣਾ, ਏਹ ਖਟ ਸੰਪਤੀ ਤੀਜਾ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਛੇ ਨਹੀਂ।

੪. ਮੁਕਤੀ ਇੱਛਾ—ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਰ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਮਮੋਖ੍ਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਏਸ ਇੱਛਾ ਦਾ ਨਾਮ ਮਮੁਖਤਾ ਹੈ।

੫. ਸ੍ਰਵਨ—ਖਟ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਵੇਦਾਂਤ ਵਾਕਾਂ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਨਿਸਚੇ ਕਰਨਾ ਚਿਤ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਨਾਮ ਸੁਣਨਾ।

ਖਟ ਚਿੰਨ੍ਹ—੧. ਉਪਕਰਮ=ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣਾ, (ਉਪਸਹਾਰ) ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਚ ਸਮਾਪਤੀ (ਆਦਿ ਵਿਚ ਭੀ ਅਦ੍ਵੈਤ ਦਾ ਕਥਨ ਔਰ ਅੰਤ ਵਿਚ ਭੀ ਅਦ੍ਵੈਤ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰਨਾ।) (ਬਾਕੀ ਦੇਖੋ ਪੰਨਾ ੮੯੭ ਪਰ ਫੁਟ ਨੋਟ)

ਦਾ ਸੋਧਨ)ਸਾਧਨਾ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਮੇਰੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸੁਧ ਸਰੂਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਸਵਾਰ ਸਵਾਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮਾਣ—ਮਨ ਤਨ ਰੰਗਿ ਰਤੇ ਰੰਗ ਏਕੈ॥ ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੈ ਬਿਰਤਿ ਬਿਬੇਕੈ॥

(ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮਃ ੫ ਅਸਟਪਦੀ ੨ ਪਉੜੀ ੫)

(੩੪) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਮਨੁਖਾ ਦੇਹ ਦੀ ਵਾਰੀ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ?

ਉਤ੍ਰ—ਪੁਨਿ ਆਈ; ਦੀਪਕ ਕੀ ਬਾਰੀ॥

ਪੁਨ=ਫੇਰ। ਦੀਪਕ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ। ਬਾਰੀ=ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ। ਚਉਰਾਸੀ ਦੇ ਫੇਰ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਵਾਰੀ ਆਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ—ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥ (ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ)

(੩੫) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਕਬੁੱਧੀ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ ?

ਉਤ੍ਰ—ਕਛੇਲੀ ਪਟਮੰਜਰੀ; ਟੋਡੀ ਕਹੀ ਅਲਾਪਿ॥

ਕਛੇਲੀ = ਕ-ਛੇਲੀ = ਕ = ਖੁਟਿਆਈ, ਕਰੂਪ। ਛੇਲੀ = ਛਲ ਵਾਲੀ ਬੁਧੀ। ਪਟ = ਪਟ ਦੇਣਾ। ਮੰ-ਜਰੀ = ਮੰ = ਰਿਦੇ ਵਿਚ। ਜਰੀ=ਜੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਟੋਡੀ=ਦੇਸੀ= ਸਾਖੀ। ਖੁਟਿਆਈ ਛਲ ਵਾਲੀ ਜੋ ਕਰੂਪ ਕਬੁਧੀ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਜੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਸੋ ਪੁਟ ਦਿਤੀ। ਗੁਰਮੁਖ ਸ੍ਰੈ ਦੇਸੀ, ਸਾਖੀ ਚੇਤਨ ਨੂੰ ਆਪ (ਅਲਾਪਿ) ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਗਾਵੋ। ਪ੍ਰਮਾਣ—ਕਬੁਧਿ ਮਿਟੈ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਿ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਸਿਧ ਗੋਸਟ ਪਉੜੀ ੫੬)

(੩੬) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਸਬੁੱਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇ ?

ਉਤ੍ਰ—ਕਾਮੋਦੀ ਅਉ ਗੂਜਰੀ; ਸੰਗ ਦੀਪਕ ਕੇ, ਥਾਪਿ॥

ਕਾਮੋਦੀ=ਕਾਮ ਨੂੰ ਉਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਬੁਧੀ ਵਾ ਕਵੀਆਂ। ਗੂਜਰੀ = ਗੁਜਰ ਗਈ। ਦੀਪਕ = ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ। ਥਾਪਿ=ਇਸਥਿਤ। ਅਉ = ਪੁਨਾਂ = ਫੇਰ।

(੮੯੬ ਪੰਨੇ ਦੇ ਫੁਟ ਨੋਟ ਦੀ ਬਾਕੀ)

੨.ਅਭਿਆਸ—ਪੁਨਾਂ ਪੁਨਾਂ ਅਦ੍ਵੈਤ ਵਸਤੂ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ। ੩. ਅਪੂਰਬਤਾ—ਗੁਰਾਂ ਬਿਨਾਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ,ਗਿਆਨਬਿਨਾਂ ਮੁਕਤਿਨਹੀਂ।੪.ਪੂਰਬਤਾ—ਫਲ=ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ। ੫.ਅਰਥਾਵਾਦ—ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ।੬.ਉਤਪਤੀ = ਜੁਗਤੀ।ਬੇਮੁਖਤਾ ਦਾ ਖੰਡਨ।

੬. ਮੰਨਣ—ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਅਭੇਦ ਦੀ ਸਾਧਕ ਅਰ ਭੇਦ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਨਾਲ ਅਦੁਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ।

੭.ਨਿਧਿਆਸਨ—ਅਨਾਤਮਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਇਸਥਤੀ ਕਰਨੀ।

੮. ਤੱਤ ਤ੍ਵੰ ਦਾ ਸੋਧਨ—ਤੱਤ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਈਸ਼ਰ ਦਾ ਸਾਖੀ, ਤ੍ਵੰ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਜੀਵ ਦਾ ਸਾਖੀ, ਇਕੋ ਸੁਧ ਸਰੂਪ ਹੈ।

ਜੋ ਕਬੁਧੀ ਵਿਸ਼ੇ ਰਸ ਵਿਚ ਕਵੀਆਂ ਵਾਂਗੂ ਖਿੜੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਪੁਨਾ ਉਹ ਹੁਣ ਗੁਜਰ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੁਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸਥਿਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਸੁਕਰਣੀ ਕਾਮਣਿ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਹਮ ਪਾਈ॥ (ਆਸਾ ਮ: ੫ ਸ਼ਬਦ ੩)

ਵਾ—ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੂੰ ਗੁਰੁ ਪਿਤਾ ਹੈ ਦੇ ਮਤਿ ਸਮਝਾਇ ॥ (ਆਸਾ ਮ: ੪ ਛੰਤ ੧੭)

(੩੭) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਕੀ ਔਗੁਣ ਮਿਟ ਗਏ ?

ਉਤ੍ਰ—ਕਾਲੰਕਾ ਕੁੰਤਲ; ਅਉ ਰਾਮਾ॥

ਕਾਲੰਕਾ=ਕਲੰਕ, ਪਾਪ । ਕੁੰਤਲ=ਕਾਲੇ । ਅਉ=ਪੁਨਾ । ਰਾਮਾ=ਰਮ ਗਏ, ਚਲੇ ਗਏ ਭਾਵ ਕਾਲੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਜੋ ਕਲੰਕ ਸਨ ਫੇਰ ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਕੋਟਿ ਜਨਮ ਕੇ ਬਿਨਸੇ ਪਾਪ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪਤ ਨਾਹੀ ਸੰਤਾਪ ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੫ ਸ਼ਬਦ ੪੬)

(੩੮)ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਚਿੱਤ ਉਜਲ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਉਤ੍ਰ—ਕਮਲਕੁਸਮ; ਚੰਪਕ ਕੇ ਨਾਮਾ॥

ਚੰਬਕ=ਚੰਬਾ । ਕੁਸਮ=ਫੁਲ । ਕਮਲ=ਕੌਲ । ਕੇ = ਕਰਕੇ । ਨਾਮਾ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਕਵਲ ਦੇ ਫੁਲ ਵਾਂਗੂੰ ਨਿਰਲੇਪ ਅਤੇ ਚੰਬੇ ਦੇ ਫੁਲ ਵਾਂਗੂੰ ਉਜਲ (ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ) ਹੋ ਗਏ । ਪ੍ਰਮਾਣ—ਨਾਮਿ ਜਿਸੈ ਕੈ ਊਜਲੀ ਤਿਸੁ ਦਾਸੀ ਗਨੀਆ ॥ (ਆਸਾ ਮ: ੫ ਸ਼ਬਦ ੧੧੭)

(੩੯) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕੇਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਵੱਡੀ ਲਗਦੀ ਹੈ?

ਉਤ੍ਰ—ਗਉਰਾ; ਅਉ ਕਾਨਰਾ ਕਲ੍ਹਾਨਾ ॥

ਗਉਰਾ = ਗੌਰਵਤਾ,ਵਡਿਆਈ । ਕਾਨਰਾ=ਕਾ = ਸੁਖ ਸਰੂਪ, ਨਰਾ=ਨਿਅੰਤਾ ਰੂਪ । ਕਲ੍ਹਾਨਾ = ਕਲਿਆਨ ਸਰੂਪ । ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਖ, ਪ੍ਰੇਰਕ ਅਤੇ ਨਿਅੰਤਾ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਕਲਿਆਨ ਸਰੂਪ ਹੋਏ ਹਨ ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਸਭ ਵਡਿਆਈਆ ਹਰਿ ਨਾਮ ਵਿਚਿ ਹਰਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਧਿਆਈਐ ॥

(ਬਿਲਾਵਲ ਕੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕ ੩)

(੪੦) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਨਾਮੀ ਕਿਸ ਮੁਲ ਕਰ ਕੇ ਪਾਈਦਾ ਹੈ ?

ਉਤ੍ਰ—ਅਸਟ ਪ੍ਰਤ੍ਰ ; ਦੀਪਕ ਕੇ ਜਾਨਾ॥

ਅਸ਼ਟ = ਅ=ਬਿਨਾਂ, ਸਟ = ਸਟੇ,ਮੁਲ ਤੋਂ ਅਮੋਲਕ । ਪ੍ਰਤ੍ਰ= ਪਵਿੱਤ੍ਰ । ਦੀਪਕ = ਗਿਆਨ । ਕਿਸੇ ਸਾਧਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਦੇ ਸਟੇ (ਵੱਟੇ) ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੇ ਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ । ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੰਚਨ ਸਿਉ ਪਾਈਐ ਨਹੀ ਤੋਲਿ॥ ਮਨੁ ਦੇ ਰਾਮ ਲੀਆ ਹੈ ਮੋਲਿ ॥ (ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਸ਼ਬਦ ੧੯)

(੪੧) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭਗਤ ਕਿਵੇਂ ਗਾਉਂਦੇ ਹੈਂ ?

ਉਤ੍ਰ—ਸਭ ਮਿਲਿ; ਸਿਰੀਰਾਗ ਵੈ ਗਾਵਹਿ ॥

ਸ੍ਰੀ=ਸ੍ਰੋਮਣੀ ॥ ਰਾਗ=ਪ੍ਰੇਮ । ਵੈ = ਓਸ ਹਰੀ ਤਾਈਂ । ਸਾਰੇ ਭਗਤ ਮਿਲ ਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਤਾਈਂ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਗਾਂਵਦੇ ਹਨ ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦੀ ਜੈ ਦੇਉ ਨਾਮਾ ॥ ਭਗਤਿ ਕੈ ਪ੍ਰੇਮਿ ਇਨਹੀ ਹੈ ਜਾਨਾ ॥
[ਗਉੜੀ ਅਸਟਪਦੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਸ਼ਬਦ ੩੭]

(੪੨) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਹਰੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੇ ?

ਉਤ੍ਰ—ਪਾਚਉ ਸੰਗ; ਬਰੰਗਨ ਲਾਵਹਿ ॥

ਪਾਚਉ=ਚੇਤਨ, ਹਰੀ । ਬਰ-ਅੰਗਨ=ਬਰ=ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ-ਅੰਗਨ=ਰਿਦੇ ਵਾਲਾ । ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਰਿਦੇ ਨੂੰ ਲਾ ਕੇ ਹਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਚੇਤਨ ਪਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲੀਦਾ ਹੈ ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਇਹੁ ਤਨੁ ਵੇਚੀ ਸੰਤ ਪਹਿ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇਇ ਮਿਲਾਇ ॥
(ਆਸਾ ਮਃ ੫ ਬਿਰਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ੧)

(੪੩) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਪੂਰਨ ਫਲ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ?

ਉਤ੍ਰ—ਬੈਰਾਰੀ; ਕਰਨਾਟੀ ਧਰੀ ॥

ਬੈਰਾਰੀ=(ਬੈਰ-ਅਰੀ) ਬੈਰ ਦੀ ਨਾਸਕ ਗਰੀਬੀ । [ਕਰਨ-ਅਟੀ] ਕ੍ਰਿਪਾ, ਪੂਰੀ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਗਰੀਬੀ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਸਹਜ ਸੁਹੇਲਾ ਫਲੁ ਮਸਕੀਨੀ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਅਪੁਨੈ ਮੋਹਿ ਦਾਨੁ ਦੀਨੀ ॥
(ਗਉੜੀ ਅਸਟਪਦੀ ਮਃ ੫ ਅਸਟਪਦੀ ੧)

(੪੪) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਸ ਕਿਸਦਾ ਹੈ ?

ਉਤ੍ਰ—ਗਵਰੀ ਗਾਵਹਿ; ਆਸਾਵਰੀ ॥

ਗਵਰੀ=ਗੰਭੀਰਤਾ ਵਾਲੀ ਬੁਧੀ ਵਾ ਪਾਰਬਤੀ । (ਆਸਾ-ਵਰੀ) ਆਸਾ ਵਰਜੀ । ਜੋ ਗੰਭੀਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੁਧੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਗਾਂਵਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਸਾ ਨੂੰ ਵਰਜਿਆ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਸ ਪਾਰਬਤੀ ਆਦਿਕ ਦੇਵੀਆਂ ਭੀ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਪ੍ਰਮਾਣ—ਮਮਤਾ ਜਾਲ ਤੇ ਰਹੈ ਉਦਾਸਾ ॥ ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਹਮ ਤਾਕੇ ਦਾਸਾ ॥ (ਬਿਲਾਵਲ ਥਿਤੀ ਮਹਲਾ ੧)

(੪੫) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕਿਵੇਂ ਮਰੀ ?

ਉਤ੍ਰ—ਤਿਹ ਪਾਛੈ; ਸਿੰਧਵੀ ਅਲਾਪੀ ॥

ਤਿਹ=ਤ੍ਰਿਸਨਾ । ਪਾਛੈ=ਪਿਛੇ ਹਟੇ । [ਸਿੰਧ-ਵੀ]=ਸਮੁੰਦਰ ਵੀ=ਨਿਆਈਂ । ਅਲਾਪੀ= ਜਸ । ਜੋ ਸੰਤ ਭਗਤ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਹਟੇ ਹਨ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਸ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ

ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਕਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਾ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਜਾਣ ਕੇ ਅਲਾਪਦੇ ਹਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਹਟ ਗਈ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਣ–ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਗਨਿ ਪ੍ਰਭਿ ਆਪਿ ਬੁਝਾਈ ॥ ਨਾਨਕ ਉਧਰੇ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਈ ॥
(ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੫ ਸ਼ਬਦ ੫੫)

ਵਾ–ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬੁਝੈ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮਿ ॥ (ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫ ਸ਼ਬਦ ੫੧)

(੪੬) ਪ੍ਰਸ਼ਨ–ਕਲੇਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਮਿਟੇ ?

ਉਤ੍ਰ–ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਸਿਉ; ਪਾਂਚਉ ਥਾਪੀ ॥

ਸ੍ਰੀ=ਸ੍ਰੋਮਣੀ। ਰਾਜ=ਪ੍ਰੇਮ। ਪਾਂਚਉ=ਪੰਜ ਕਲੇਸ।(†੧ ਅਵਿਦਿਆ,੨ ਅਸਿਮਤਾ, ੩ ਰਾਗ, ੪ ਦ੍ਵੈਖ, ੫ ਅਭੀ ਨਵੇਸ) ਥਾਪੀ=ਰੋਕੀ।

ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਥ ਪੰਜਾਂ ਕਲੇਸਾਂ ਤੋਂ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੋਕੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਣ–ਕਲੀ ਕਾਲ ਕੇ ਮਿਟੇ ਕਲੇਸਾ ॥ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਮਨ ਮਹਿ ਪਰਵੇਸਾ ॥
(ਸੂਹੀ ਮ: ੫ ਸ਼ਬਦ ੩੭)

(੪੭) ਪ੍ਰਸ਼ਨ–ਬ੍ਰਹਮ ਕਿਵੇਂ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ?

ਉਤ੍ਰ–ਸਾਲੂ ਸਾਰਗ ਸਾਗਰਾ; ਅਉਰ ਗੋਂਡ ਗੰਭੀਰ ॥

ਸਾਲੂ=ਘਰ। ਸਾਰ=ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਤਾ। ਗ=ਗ੍ਰਹਿਣ। ਸਾਗਰਾ=ਸਮੁੰਦਰ। ਗੋਂਡ=ਵਿਚਾਰ। ਗੰਭੀਰ=ਡੂੰਘਾ। ਅਉਰ = ਬਹੁੜੇ। ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਤਾਈ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦਾ ਘਰ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਬਹੁੜੇ ਤਿਸ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਗੰਭੀਰ ਜਾਣ ਕੇ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਵਾ ਘਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਸਾਰ=ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਤਾ ਦਾ (ਗ) ਗਿਆਤਾ ਹੈ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਅਗੰਮ ਹੈ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਹੈ, ਅਉਰ ਸਭ ਵਿਚ (ਗੋਂਡ) ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਣ–ਉਦਕ ਸਮੁੰਦ ਸਲਲ ਕੀ ਸਾਖਿਆ ਨਦੀ ਤਰੰਗ ਸਮਾਵਹਿ ਗੇ ॥
ਸੁੰਨਹਿ ਸੁੰਨੁ ਮਿਲਿਆ ਸਮਦਰਸੀ ਪਵਨ ਰੂਪ ਹੋਇ ਜਾਵਹਿ ਗੇ ॥
(ਮਾਰੂ ਬਾਣੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਸ਼ਬਦ ੪)

(੪੮) ਪ੍ਰਸ਼ਨ–ਸੂਰਮਾ ਕੌਣ ਹੈ ?

ਉਤ੍ਰ–ਅਸਟ ਪੁਤ੍ਰ, ਸ੍ਰੀਰਾਗ ਕੇ; ਗੁੰਡ ਕੁੰਭ ਹਮੀਰ ॥

ਅਸਟ=ਅੱਠ (ਯਮ, ਨੇਮ, ਆਸਨ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਪ੍ਰਤਿਆਹਾਰ, ਧਾਰਨਾ, ਧਿਆਨ, ਸਮਾਧੀ) ਪੁਤ੍ਰ=ਪਵਿੱਤ੍ਰ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ=ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਪ੍ਰੇਮ। ਗੁੰਡ=ਮਿਲਿਆ। ਕੁੰਭ=ਸਰੀਰ। ਹਮੀਰ=ਸੂਰਮਾ। ਇਹ ਅੱਠੇ ਜੋਗ ਦੇ ਅੰਗ ਜੋ ਸਰੋਮਣੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

---

†੧ ਅਵਿਦਿਆ=ਸਰੂਪ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ੨ ਅਸਿਮਤਾ=ਸਮਾਨ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾ ਹੋਣੀ। ੩ ਰਾਗ=ਮੋਹ। ੪ ਦ੍ਵੈਖ=ਵੈਰ। ੫ ਅਭੀ ਨਵੇਸ=ਉਲਟਾ ਹਠ। ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟੀ ਬਾਤ ਦਾ ਹਠ ਕਰਨਾ।

ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਏਸ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਅਗਿਆਨ ਸਤ੍ਰੂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਉਹ ਸੂਰਮੇ ਬਣੇ ਹਨ ਵਾ (ਗੁੰਡ) ਮਿਲਿਆ ਜੋ (ਕੁੰਭ) ਸਰੀਰ ਹੈ ਇਸਦੇ ਅਭਿ-ਮਾਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਸੂਰਮੇ ਹੋ ਗਏ। ਪ੍ਰਮਾਣ—ਨਾਨਕ ਸੋ ਸੂਰਾ ਵਰੀਆਮੁ ਜਿਨਿ ਵਿਚਹੁ ਦੁਸਟ ਅਹੰਕਰਣੁ ਮਾਰਿਆ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਸਾਲਾਹਿ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿਆ ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕ ੧੧)

(੧) ਯਮ—ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ—

(੧) ਅਹਿੰਸਾ—ਇਹ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ (੧) ਮਨ ਤੇ ਬੁਰਾ ਨਾ ਚਿਤਵਨਾ। (੨) ਜ਼ਬਾਨ ਤੋਂ ਫਿੱਕਾ ਨਾ ਬੋਲਣਾ। (੩) ਦੇਹ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰਨਾ।

(੨) ਸੱਚ—ਝੂਠ ਨਾ ਬੋਲੇ ਸਦਾ ਸੱਚ ਬੋਲੇ। (੩)ਚੋਰੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ—ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਚੁਕੇ, ਮਨ ਦੇ ਪਾਪ ਨਾ ਲਕੋਵੇ, ਇਉਂ ਚੋਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਵੇ।

(੪)ਜਤ ਰਖੇ—ਏਹ ਅੱਠ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕਾਮ ਦਾ ਤਿਆਗਨ ਕਰੇ।(੧)ਬਾਤ ਕਰਨੀ, (੨) ਸੁਣਨੀ। (੩) ਇਕਾਂਤ ਮਿਲਣਾ। (੪) ਅੰਗ ਪਰਸਣੇ। (੫) ਹਿਤ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ। (੬) ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਲਾਉਣਾ। (੭) ਮਨ ਵਿਚ ਚਿਤਵਨੀ। (੮) ਭੋਗ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ ਇਉਂ ਜਤ ਰਖੇ।

(੫) ਧੀਰਜ—ਸੁਖ ਦੁਖ ਵਿਚ ਸਮ। (੬) ਖਿਮਾ—ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਉਗੁਣ ਵੇਖ ਕੇ ਮੁਆਫ ਕਰਨੇ, ਖੋਭ ਨਾ ਕਰਨਾ। (੭) ਦਇਆ—ਦੁਖੀ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ। (੮) ਕੋਮਲ ਹਿਰਦਾ—ਚੰਗਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਭ ਨੂੰ ਦੇਣਾ। (੯) ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਦਾ ਭੋਜਨ ਛਕਣਾ- ਭੁਖ ਤੋਂ ਚੌਥਾ ਹਿਸਾ ਘਟ ਖਾਣਾ। (੧੦) ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਰੀਰ ਦਾ ਜਲ ਨਾਲ, ਮਨ ਦਾ ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖ ਦਾ ਤਿਆਗ ਏਹ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਯਮ ਇਕ ਅੰਗ ਹੈ।

(੨) ਨੇਮ—ਇਹ ਭੀ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ—

੧. ਤਪ—ਇਹ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ। (੧) ਤਾਮਸੀ ਤਪ— ਭੁਖੇ ਤਿਹਾਏ ਰਹਿਣਾ, ਅਗਨ ਤਾਵਣੀ, ਜਲ ਧਾਰਾ, ਇਹ ਤਾਮਸੀ ਤਪ ਹੈ। (੨) ਰਾਜਸੀ ਤਪ—ਕੁਕਰਮਾਂ ਵਲੋਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰੋਕਣੀਆਂ,ਸਰੇਸ਼ਟ ਸੇਵਾ ਆਦਿਕ ਕਰਨੀ ਰਾਜਸੀ ਤਪ ਹੈ। (੩) ਸ਼ਾਂਤਕੀ ਤਪ—ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਨਾਮ ਵਿਚ ਟਿਕਾਉਣਾ।

੨. ਸੰਤੋਖ—ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰਜ਼ਾਇ ਵਿਚ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲੇ ਦੁਖ ਅਥਵਾ ਸੁਖ ਉਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿਣਾ, ਇਹ ਸੱਚਾ ਸੰਤੋਖ ਹੈ।

ਕੱਚਾ ਸੰਤੋਖ--ਪਦਾਰਥ ਹਥ ਨਾ ਆਉਣਾ ਕਹਿਣਾ ਮੈਂ ਸੰਤੋਖੀ ਹਾਂ, ਐਸੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਚਿਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕੇਵਲ ਵਡਿਆਈ ਦੀ ਭੁਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

੩. ਆਸਤਕ—ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਬੁਧੀ ਅੰਦਰ ਦ੍ਰਿੜ ਨਿਸਚਾ ਹੋਣਾ।

੪. ਦਾਨ—ਕ੍ਰੋਧ ਸਹਿਤ ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਬਿਨਾਂ ਚੰਗੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਤਾਮਸੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਜਸ ਵਾਸਤੇ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਰਾਜਸੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇਣੇ ਆਪਣਾ ਕੋਈ

ਭੀ ਨਾ ਮੰਨਣਾ ਏਹ ਸਾਤਕੀ ਉਤਮ (ਗੁਰਮਤਿ) ਦਾਨ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਵਿਦਿਆ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਧਨ ਹੋਵੇ, ਨਿਰਮਾਣ ਹੋ ਕੇ ਦੇਵੇ ਬੇਅੰਤ ਫਲ ਹੈ। ੫. ਪੂਜਾ–ਰਿਦੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਧਰ ਕੇ ਮਨ ਨਾਲ ਪੂਜਨ ਕਰਨਾ। ੬. ਪਾਠ–ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੁਨਣਾ। ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕੰਨੀ ਨਾ ਪਾਉਣੀ ਨਾ ਕਹਿਣੀ। ੭. ਬਿਨਾਂ ਦੰਭ–ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੇ ਤੇ ਮਨ ਬਾਣੀ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਰਹੇ। ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋਕੇ ਵਰਤੇ ਪਖੰਡ ਨਾ ਕਰੇ। ੮. ਸ਼ਾਂਤਕੀ ਬ੍ਰਿਤ–ਨੀਵਾਂ ਚਲੇ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲੇ। ੯. ਅਬੋਲ–ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਨਿਤਨੇਮ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ ਓਨਾ ਚਿਰ ਉਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਨਾ ਬੋਲੇ। ੧੦. ਹੋਮ–ਭੁਖੇ ਦੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ ਅੰਨ ਜਲ, ਇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਹੋਮ ਹੈ, ਅਗਨ ਹੋਮ ਕੇਵਲ ਅਗਨ ਅਹੂਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਨੇਮ ਹੈ।

(੩) ਆਸਨ–ਪਦਮ ਆਸਨ, ਸਿਧ ਆਸਨ ਆਦਿ।

(੪) ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ–ਸੁਆਸਾਂ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ, ਠਹਿਰਾਉਣਾ, ਉਤਰਾਉਣਾ।

(੫) ਪ੍ਰਤਿਆਹਾਰ–ਪੰਜ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਬੇਗ ਨੂੰ ਵਰਜ ਕੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾ ਮੇਟ ਕੇ ਆਤਮ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਜੋੜਨਾ। ਅਥਵਾ ਇਕਾਂਤ ਦੇਸ ਇਸ ਅੰਗ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾ ਸੁਣੇ ਤਿਥੇ ਰਹਿਣਾ।

(੬) ਧਾਰਨਾ–ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨਾ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਅਸਥਾਨ ਅਰ ਸੱਚੀ ਵਸਤੂ ਵਿਚ ਜੋੜਨਾ।

(੭) ਧਿਆਨ–ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਚਿਤ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ, ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਦਾ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਧੇਅਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ, ਮਨ ਨੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਨਾ ਜਾਣਾ।

(੮) ਸਮਾਧਿ–ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਰਹਿਤ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧਿ, ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਸਹਿਤ, ਧਿਆਤਾ, ਧਿਆਨ, ਧੇਯ ਭਿੰਨ ੨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਸਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧੀ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਭਗਤ ਜੋਗ ਦੇ ਅੱਠ ਅੰਗ–

(੧) ਯਮ–ਮਨ ਨੀਵਾਂ ਰੱਖਣਾ, ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਰਹਿਣਾ।

(੨) ਨੇਮ–ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾਣਾ। ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਸੁਣਨਾ। ਜੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਨਹੀ ਤਾਂ ਇਕ ਮਨ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣਨਾ।

(੩) ਇਕਾਂਤ ਦੇਸ–ਸਭ ਵਿਚ ਇਕ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ, ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਦਿਸਣਾ ਹੀ ਨਾ, ਇਕੋ ਵਿਆਪਕ ਸਾਰਿਆਂ ਘਟਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਵਾ ਪ੍ਰਤਿਆਹਾਰ-ਮਨ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਸੂਖਮ ਕਰਨੀਆਂ, ਆਤਮ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਜੋੜਨਾ।

(੪) ਆਸਨ–ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਚਿਤ ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਇਸਥਿਤ ਕਰਨਾ, ਚਿਤ ਹੀ ਤਿਸ ਪਮੇਸ਼ਰ ਵਾਸਤੇ ਆਸਨ ਹੈ।

੫. ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ—(ੳ) ਪੂਰਕ—ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਸਾਰੇ ਅੰਦਰ ਖਿਚ ਲੈਣੇ। (ਅ) ਕੁੰਭਕ—ਜੋ ਆਤਮ ਵਸਤੂ ਸਮਝੀ ਹੈ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਵਿਚ ਸਦਾ ਰਿਦੇ ਨੂੰ ਇਸਥਿਤ ਕਰਨਾ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਤਿਆਗਣਾ ਨਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਸਦਾ ਮਨ ਵਿਚ ਠਹਿਰਾਉਣਾ। (ੲ) ਰੇਚਕ—ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੇ ਜੋ ਤਿਆਗਣਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤਿਸਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਵੱਡਾ ਸੁਖ ਮੰਨਣਾ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਹੈ।

੬. ਧਿਆਨ—ਜਦੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ, ਸੁਣਨ ਬੈਠੇ ਓਦੋਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਰਖੇ। ਹੋਰ ਫੁਰਨਾ ਸੰਕਲਪ ਨਾ ਫੁਰਨ ਦੇਵੇ।

੭. ਧਾਰਨਾ—ਮਨ ਜਦੋਂ ਸੰਕਲਪ ਵਿਚ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਹੀ ਲਾਵੇ।

੮, ਸਮਾਧਿ—ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮਨ ਦੋ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਟਿਕਣ ਲਗ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਤਨ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਧ ਕੇ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਮਨ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਰਸ ਲਵੇ, ਹਉਮੈ ਮੇਟ ਕੇ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਸਮਾਵੇ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਸਮਾਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਏਹ ਅੱਠ ਅੰਗ ਭਗਤ ਜੋਗ ਦੇ ਹਨ।

(੪੯) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਕੌਣ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ?

ਉਤ੍ਰ—ਖਸਟਮ; ਮੇਘਰਾਗ ਵੈ ਗਾਵਹਿ॥

ਖਸਟਮ=ਛੇ ਜਤੀ (੧ ਗੋਰਖ ੨ ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ੩ ਲਛਮਣ ੪ ਭੈਰਉ ੫ ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੈ ੬ ਹਨੂੰਮਾਨ।) ਮੇਘ=ਬੱਦਲ-ਲੈ, ਉਸ ਸ਼ੁਧ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਛੇ ਜਤੀ ਭੀ ਗੁਰੂ ਬੱਦਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸ਼ੁਧ ਸਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਾ ਮਨ, ਬਾਣੀ, ਸਰੀਰ ਤੇ ਤਿੰਨੇ ਕਾਲ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਛਿਆਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਗਾਈਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ—ਗਾਵਹਿ ਜਨਕਾਦਿ ਜੁਗਤਿ ਜੋਗੇਸੁਰ, ਹਰਿ ਰਸ ਪੂਰਨ ਸਰਬ ਕਲਾ॥

ਗਾਵਹਿ ਸਨਕਾਦਿ ਸਾਧ ਸਿਧਾਦਿਕ, ਮੁਨਿ ਜਨ ਗਾਵਹਿ ਅਛਲ ਛਲਾ॥
ਗਾਵਹਿ ਗੁਣ ਧੋਮੁ ਅਟਲ ਮੰਡਲਵੈ, ਭਗਤਿ ਭਾਇ ਰਸੁ ਜਾਣਿਓ॥
ਕਬਿ ਕਲ ਸੁਜਸੁ ਗਾਵਉ ਗੁਰ ਨਾਨਕ, ਰਾਜੁ ਜੋਗੁ ਜਿਨਿ ਮਾਣਿਓ॥
(ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇ ੩)

(੫੦) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਮਨ ਵਿਚ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਤਾ ਕਿਵੇਂ ਆਵੇ?

ਉਤ੍ਰ—ਪਾਚਉ ਸੰਗ; ਬਰੰਗਨ ਲਾਵਹਿ॥

ਪਾਚਉ=ਪੰਜ ਤੱਤ। [੧ ਧਰਤੀ ੨ ਪਾਣੀ ੩ ਪੌਣ ੪ ਅਗਨੀ ੫ ਅਕਾਸ਼) ਬਰ=ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਤਾਈ। ਅੰਗਨ=ਰਿਦੇ ਵਿਚ।

ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸਤੋ ਮਯ ਰੂਪ ਜੋ ਮਨ ਹੈ, ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਾਈ ਨੂੰ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਨਿਰਮਲ ਹੰਸਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰਿ ।। ਹਰਿ ਸਰਿ ਵਸੈ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ।।
(ਮਾਝ ਮਃ ੩ ਅਸਟਪਦੀ ੩੧-੩੨)

(੫੧) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਵੈਰਾਗ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ ?

ਉਤ੍ਰ—ਸੋਰਠਿ ਗੋਡ; ਮਲਾਰੀ ਧੁਨੀ ॥

ਸੋਰਠਿ=ਬੁਧੀ । ਗੋਂਡ=ਮਿਲ ਕੇ ॥ ਮਲਾਰੀ=ਮਲ ਦਾ ਅਰੀ=ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮਲ ਦਾ ਅਰੀ=ਵੈਰਾਗ । ਧੁਨੀ=ਉਚਾਰਨਾ । ਸਬੁਧੀ ਵੈਰਾਗ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਸ ਉਚਾਰਨਾ ਕਰੇ ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਹਜ ਬੈਰਾਗੁ ।। (ਵਡਹੰਸ ਮਃ ੩ ਸ਼ਬਦ ੭)

(੫੨) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਕੌਣ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ?

ਉਤ੍ਰ—ਪੁਨਿ ਗਾਵਹਿ ਆਸਾ; ਗੁਨ ਗੁਨੀ ॥

ਪੁਨ=ਵਾਰ ਵਾਰ । ਗੁਨੀ=ਗਿਆਨੀ । ਗੁਨ=ਵਿਚਾਰ ਕੇ । ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਸਾ ਰੂਪ ਜਗਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਗਿਆਨੀਆ ਅੰਦਰਿ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਹੈ ਨਿਤ ਹਰਿ ਲਿਵ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ।।
(ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ ਮਃ ੩ ਪਉੜੀ ੨੧)

(੫੩) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਕੀ ਦੇਵਤੇ ਭੀ ਹਰੀ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ?

ਉਤ੍ਰ—ਊਚੇ ਸੁਰਿ; ਸੂਹਉ ਪੁਨਿ ਕੀਨੀ ॥

ਸੁਰਿ=ਦੇਵਤੇ । ਸੂਹਉ=ਸੋਭਾ । ਪੁਨ=ਵਾਰ ਵਾਰ ।
ਊਚੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸੋਭਾ ਦੇਵਤੇ ਭੀ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਸਿਵਛੰਦ ਮੁਨੀਸੁਰ ਰਸਕਿ ਰਸਕਿ ਠਾਕੁਰ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ।।
(ਸਵਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮਃ ੫ ਦੂਜੀ ਤਖਤੀ ਪਉੜੀ ੭)

(੫੪) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣਿਆਂ ?

ਉਤ੍ਰ—ਮੇਘਰਾਗ ਸਿਉ; ਪਾਚਉ ਚੀਨੀ ॥

ਮੇਘ=ਬੱਦਲ । ਰਾਗ=ਪ੍ਰੇਮ । ਸਿਉ=ਨਾਲ । ਪਾਚਉ=ਮੁਖੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਬੱਦਲ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮੁਖੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਮੋਲਿ ਅਮੋਲੁ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਈ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਗੁਰੂ ਦਿਵਾਇਆ ਥਾ ।।
(ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫ ਸ਼ਬਦ ੧੨)

(੫੫) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਮਨ ਕਿਵੇਂ ਪਕੜਿਆ ?

ਉਤ੍ਰ—ਬੈਰਾਧਰ ਗਜਧਰ; ਕੇਦਾਰਾ ॥

ਬੈਰਾ-ਧਰ=ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਧਾਰਨਾ । ਗਜਧਰ=ਮਨ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਪਕੜਨਾ ਕੈ=ਕੀ । ਦਾਰਾ=ਡਰ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਧਾਰ ਕੇ ਜਦੋਂ ਮਨ ਰੂਪੀ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆ ਫੇਰ ਕਾਲ ਦਾ ਕੀ ਡਰ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਬਾਣੀ ਰੋਕਿਆ ਰਹੈ ਦੁਆਰ ॥ ਤਉ ਮਨੁ ਮਤਵਾਰੋ ਪੀਵਨ ਹਾਰ ॥

(ਗਉੜੀ ਵਾਰ ਕਬੀਰ ਕੇ)

(੫੬) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਜੀਵ ਈਸ ਤੇ ਗੁਰ, ਸਿਖ ਦੀ ਏਕਤਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ?

ਉਤ੍ਰ—ਜਬਲੀਧਰ ਨਟ; ਅਉ ਜ਼ਲਧਾਰਾ ॥

(ਜਬ-ਲੀ-ਧਰ) ਜਬ=ਜਦੋਂ (ਬ੍ਰਿਤੀ) ਧਰ=ਪਕੜ ਕੇ । ਲੀ=ਲੈ ਕਰ ਲਈ । ਨਟ= ਈਸ਼ਰ । ਅਉ=ਫੇਰ । ਜਲਧਾਰਾ=ਬੱਦਲ [ਗੁਰੂ] ਵਾ ਜਲ ਦੀ ਧਾਰਾ ਸ੍ਵਾਂਤੀ ਬੂੰਦ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਬੰਬੀਹਾ (ਸਿਖ) ਵਾ ਜਲ ਦੀ ਧਾਰਾ ਪਾਣੀ(ਉਪਦੇਸ਼) । ਜਦ ਬ੍ਰਿਤੀ ਹੰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਲੈ ਕਰਕੇ ਪਕੜ ਲਈ ਤਦ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਿਖ ਇਹ ਇਕ ਸਰੂਪ ਹੀ ਵੇਖੇ । ਪ੍ਰਮਾਣ—ਏਕਲ ਚਿੰਤਾ ਰਾਖੁ ਅਨੰਤਾ ਅਉਰ ਤਜਹੁ ਸਭ ਆਸਾ ਰੇ ॥

ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਮਾ ਭਏ ਨਿਹਕਾਮਾ ਕੋ ਠਾਕੁਰੁ ਕੋ ਦਾਸਾ ਰੇ ॥

[ਮਾਲੀ ਗਉੜਾ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਸ਼ਬਦ ੩]

(੫੭) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਸ਼ਿਵ ਬਿਸ਼ਨ ਆਦਿਕ ਕਿਸ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ?

ਉਤ੍ਰ—ਪੁਨਿ ਗਾਵਹਿ; ਸੰਕਰ ਅਉ ਸਿਆਮਾ ॥

ਪੁਨਿ=ਵਾਰ ਵਾਰ। ਸੰਕਰ=ਸ਼ਿਵਜੀ, ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰਾਮ ਵਾ ਸੁੰਦਰ। ਵਾਰ ਵਾਰ ਐਸੇ ਸਤਿ ਚੇਤਨ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਤੇ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਭੀ ਸੁੰਦਰ ਕਲਿਆਨ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਰਿਖੀ ਮੁਨੀ ਸੰਕਰੁ ਇੰਦੁ ਤਪੈ ਭੇਖਾਰੀ ॥ ਮਾਨੈ ਹੁਕਮੁ ਸੋਹੈ ਦਰਿ ਸਾਚੈ ਆਕੀ ਮਰਹਿ ਅਫਾਰੀ ॥ (ਮਾਰੂ ਮ: ੧ ਸ਼ਬਦ ੧੦)

(੫੮) ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕੀਤੇ ਹਨ ?

ਉਤ੍ਰ—ਮੇਘਰਾਗ; ਪੁਤ੍ਰਨ ਕੇ ਨਾਮਾ ॥

ਮੇਘ = ਬੱਦਲ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ) ਪ੍ਰਮਾਣ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪ੍ਰਭਿ ਮੇਘੁ ਪਠਾਇਆ ॥ (ਮਾਝ ਮ: ੫) ਰਾਗ=ਪ੍ਰੇਮ । ਪੁਤ੍ਰਨ=ਪਵਿੱਤ੍ਰ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬੱਦਲ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਅਨੰਤ ਜੀਵ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਬੇਅੰਤ ਉਧਾਰਨ ਹਾਰਿਆ ॥ ਤੇਰੀ ਸੋਭਾ ਤੁਧੁ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰਿਆ ॥ (ਰਾਮਕਲੀ ਵਾਰ ਦੂਜੀ ਸਲੋਕ ੧੨)

ਵਾ—ਅਨਿਕ ਭਗਤ ਅਨਿਕ ਜਨ ਤਾਰੇ ਸਿਮਰਹਿ ਅਨਿਕ ਮੁਨੀ ॥

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫ ਸ਼ਬਦ ੧੨੭)

(੫੯) ਪ੍ਰਸ਼ਨ–ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਕਹੋ ?

ਉਤ੍ਰ–ਖਸਟ ਰਾਗ ਉਨਿ ਗਾਏ; ਸੰਗਿ ਰਾਗਨੀ ਤੀਸ ॥

ਖਸਟ=ਪੰਜ ਸੂਖਮ ਤੱਤ (੧ ਸ਼ਬਦ ੨ ਸਪਰਸ਼ ੩ ਰੂਪ ੪ ਰਸ ੫ ਗੰਧ) ਤੇ ਛੇਵਾਂ ਚਿਤ। ਰਾਗਨੀ=ਪ੍ਰੀਤੀ। ਤੀਸ=੨੭ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ† ਤੇ ਤਿੰਨ ਲੋਕ ਇਹ ਤੀਹ ਉਨਿ=ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ।

ਪੰਜ ਸੂਖਮ ਤੱਤ ਤੇ ਛੇਵਾਂ ਚਿਤ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਈਂ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਤਾਈ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਤਿੰਨ ਲੋਕ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਹਿਤ ਗਾਂਵਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਮਾਣ–ਖਟ ਭੀ ਏਕਾ ਬਾਤ ਬਖਾਨੈ ॥ (ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫)

ਵਾ–ਪ੍ਰਮਾਣ–ਰਾਗ ਰਤਨ ਪਰਵਾਰ ਪਰੀਆ ਸਬਦ ਗਾਵਣਿ ਆਈਆ ॥
(ਰਾਮਕਲੀ ਮਃ ੩ ਅਨੰਦੁ ਪਉੜੀ ੧)

ਵਾ–ਸਿਮਰੈ ਧਰਤੀ ਅਰੁ ਆਕਾਸਾ ॥ ਸਿਮਰਹਿ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਗੁਣ ਤਾਸਾ ॥
ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਸਿਮਰਹਿ ਸਿਮਰੈ ਸਗਲ ਉਪਾਰਜਨਾ ॥
(ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮਃ ੫ ਸ਼ਬਦ ੮)

(੬੦) ਪ੍ਰਸ਼ਨ– ਸਭ ਵਾਸ਼ਨਾ ਮਿਟ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ ?

ਉਤ੍ਰ–ਸਭੈ ਪੁਤ੍ਰ ਰਾਗੰਨ ਕੇ; ਅਠਾਰਹ ਦਸ ਬੀਸ ॥

ਸਭੈ=ਸਾਰੇ ਭਗਤ। ਰਾਗੰਨ–ਪ੍ਰੇਮ। ਅਠਾਰਹ=ਅਠਾਰਾਂ ਗੋਤ ਵਾ ()ਪੁਰਾਣ। ਪੁਤ੍ਰ=

---

†੨੭ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ–੧ ਮਨੂੰ ਸਿਮ੍ਰਤੀ। ੨ ਯਾਗ ਵਾਲਕ। ੩ ਲਘੁਅਤ੍ਰਿ। ੪ ਅਤ੍ਰੀ। ੫ ਵ੍ਰਿਧ ਅਤ੍ਰਿ। ੬ ਵਿਸ਼ਨੂੰ। ੭ ਲਘੁਹਾਰੀਤ। ੮ ਵ੍ਰਿਧਹਾਰੀਤ। ੯ ਔਸ਼ਨਸ। ੧੦ ਆਂਗਿਰਧ। ੧੧ ਯਮ। ੧੨ ਆਪ ਸਤੰਬ। ੧੩ ਸੰਵਰਤ। ੧੪ ਕਾਤ੍ਰਯਾਯਨ। ੧੫ ਬ੍ਰਿਹਸਪਤ। ੧੬ ਪਾਰਾਸੁਰ। ੧੭ ਵ੍ਰਿਹਤ ਪਰਾਸੁਰੀ। ੧੮ ਵਿਆਸ। ੧੯ ਲਘੁ ਵਾਸੁਕ। ੨੦ ਸੰਖ। ੨੧ ਲਿਖਤ। ੨੨ ਦੱਖ। ੨੩ ਗੋਤਮ। ੨੪ ਵਿਰਧ ਗੋਤਮ। ੨੫ ਸੰਤਾਤਪ। ੨੬ ਵਸਿਸ਼ਟ। ੨੭ ਪੁਲਸਤ।

੦–ਇਹ ਚਾਰ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ–੦

੨੮ ਬੁਧ। ੨੯ ਕਸ਼ਪ। ੩੦ ਨਾਰਦ। ੩੧ ਔਸ਼ਨਸ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀ।

()ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੇ ਨਾਮ– ੧ ਮੱਛਮ ਪੁਰਾਣ। ੨ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ। ੩ ਭਵਿਖਤ ਪੁਰਾਣ। ੪ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ। ੫ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰਾਣ। ੬ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਪੁਰਾਣ। ੭ ਬ੍ਰਹਮ ਵਰਤ। ੮ ਵਾਮਨ ਪੁਰਾਣ। ੯ ਵਾਯੂ। ੧੦ ਵਿਸ਼ਨੂੰ। ੧੧ ਵਰਾਹ। ੧੨ ਅਗਨਿ। ੧੩ ਨਾਰਦ ਪੁਰਾਣ। ੧੪ ਪਦਮ। ੧੫ ਲਿੰਗ। ੧੬ ਗਰੜ। ੧੭ ਕੂਰਮ। ੧੮ ਸਕੰਦ ਪੁਰਾਣ।

... ਅਵਤਾਰ ਵਾ ਛੋ ... ਚਾਰ ਬੇਦ ॥ ਬੀਸ=ਬੀਸ ॥ ਬਿਸਵੇ=
... ਕਰਕੇ ॥

... ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ... ਅਠਾਰਾਂ ਹੋਤ ਭਏ ਪੁਰਾਣ, ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਵਾ ਚਾਰ ਵੇਦ, ਛੇ ... ਦਸ, ਬੀਸ ਬਿਸਵੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ... ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਵਾ (ਖਸਟ) ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਗਾਇਆ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਾਥ ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਤੀ ਸਾਥ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ॥ਸਹਿਤ ਭੈ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਗਏ ਹੈਂ (ਖ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ (ਠਾਰਹ) ਠੰਢੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹੈਂ, ਰਿਦੇ (ਦਸ)ਦਸ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ (ਬੀਸ) ਨਿਸਚੇ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਗਿਆਨ ਤਾਂਈ ॥

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਬੀਸ ਬਿਸਵੇ ਗੁਰ ਕਾ ਮਨੁ ਮਾਨੈ ॥ (ਸੁਖਮਨੀ ਅਸਟਪਦੀ ੧੮)

ਪੁਨਾ—ਬੀਸ ਸਪਤਾਹਰੋ ਬਾਸਰੋ ਸੰਗ੍ਰਹੈ ਤੀਨਿ ਖੋੜਾ ਨਿਤ ਕਾਲੁ ਸਾਰੈ ॥
ਦਸ ਅਠਾਰ ਮੈ ਅਪਰੰਪਰੋ ਚੀਨੈ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਇਵ ਏਕੁ ਤਾਰੈ ॥
(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੧ ਸ਼ਬਦ ੨੬)

ਨੋਟ:—ਏਹ ਸੱਠ (੬੦) ਪ੍ਰਕਰਣ ਜੋ ਹਨ "ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਤਾਂ ਜੀਵਾਂ ਤਨੁ ਮਨੁ ਥੀਵੈ ਹਰਿਆ" (ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਨਾਮੁ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਜੀਉਂਦੇ ਹੋਈਦਾ ਹੈ, ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਨਾਮੁ ਰੰਗ ਵਿਚ ਹਰਿਆ ਹੋ ਆਂਵਦਾ ਹੈ)ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਵੇਂ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਾਲੀ ਇਉਂ ਰਾਗਮਾਲਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਣ—ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੀ ਹਰਿ ਆਸ ਪੁਜਾਵਹੁ ਹਰਿ ਦਰਸਨਿ ਸਾਂਤਿ ਸਰੀਰ ॥
[ਗੋਂਡ ਮਹਲਾ ੪ ਸ਼ਬਦ ੬]

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ
ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਸਰੂਪ ਪਰਮਾਰਥ ਹੈ।

ਦਾਸਨਿਦਾਸ:—

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ "ਖਾਲਸਾ"
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਭਿੰਡਰ ਕਲਾਂ (ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ)

★

---

(੧੦) ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ—(੧)ਮੱਛ ਅਵਤਾਰ(੨) ਕੱਛ (੩) ਬੈਰਾਹ (੪) ਨਰ ਸਿੰਘ (੫) ਬਾਵਨ (੬) ਪਰਸਰਾਮ (੭) ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ (੮) ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ (੯) ਬੁਧ (੧੦) ਕਲਕੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ

* ਟਾਇਪ ੪੦ ਪੁਆਇੰਟ, ੩੨ ਪੁਆਇੰਟ ਅਤੇ ੨੪ ਪੁਆਇੰਟ
* ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ, ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਣ ਤੇ ਸੰ ਆ ਵਾਸਤੇ।
* ਵੇਲਾਂ ਇਕਰੰਗੀਆਂ, ਦੁਰੰਗੀਆਂ, ਤਿਰੰਗੀਆਂ ਤੇ ਤਰੰਗੇ ਰਾਗ।
* ਸਰਲ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਈ ਪਦ-ਵੰਡ ਛਪਾਈ
* ਕਾਗਜ਼ ਸੁੰਦਰ, ਸੁਹਣਾ, ਮੋਟਾ ਤੇ ਪੱਕਾ।

ਐਸੇ ਅਦਭੁਤ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਜ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤਥਾ ਘਰਾਂ ਵਿਖੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਕਰੋ ਅਰ ਸ਼ੁੱਧ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਮਾਣੋ।

ਭੇਟਾਵਾਂ—ਆਕਾਰ, ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਪਰ
੧੫) ਰੁਪਇਆਂ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ੮੦) ਅੱਸੀ ਰੁਪਇਆਂ ਤੱਕ

—ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪਤਾ—

ਭਾ: ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਐਂਡ

ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਾਪਣ ਤੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ, ਬਾਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਤੇ ਯੂਨੀਵ-
ਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ, ਕਵੀਆਂ, ਲੇਖਕਾਂ,
ਖੋਜੀਆਂ, ਅਲਚਕਾਂ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਲਈ ਗਿਆਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰ

ਸਮ ਅਰਥ ਕੋਸ਼

ਸੰਪਾਦਕ:- ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਅਦੁਤੀ ਕੋਸ਼ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੁਖ ਗਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਗ ਭਗ ੨੫੦੦ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਸਮਅਰਥਕ ਸ਼ਬਦ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ੧੪੨, ਸ਼ਿਵ ਦੇ ੧੯੪, ਸੂਰਜ ਦੇ ੧੭੯ ਚੰਦ, ਦੇ ੨੦੦ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ੧੬੯ ਨਾਂ ਹਨ ਖੰਡਾ ਤੇ ਵਰਗਾਂ ਚ ਤਤਕਰਾ ਹੈ। ਮੁਖ ਬੰਦ ਵਿਚ ਕੋਸ਼ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਵਾਕਫੀਅਤ ਦਰਜ ਹੈ। ਮੂਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੇਠ ਦਰਜ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸੌਖ ਲਈ ਅਖਰਾਂ ਤੇ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵਧੀਆ ਕਾਗਜ਼ ਸੁੰਦਰ ਛਪਾਈ, ਛਪਕੇ ਤਿਆਰ ਹੈਂ ।

ਸਫੇ ੫੦੦ ਭੇਟਾ ੬)

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ;

ਭਾਈ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਕੋ:

ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਲੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਪ੍ਰੈਸ ਛੇਹਰਟਾ ਵਿਖੇ ਛਪਾਈ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੋਈ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਸ: ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਗੁਰਬਾਨੀ ਪਾਠ ਦਰਸ਼ਨ

ਅਰਥਾਤ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਕਠਨ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਪੰਥ ਰਤਨ ਵਿਦਯਾ ਮਾਰਤੰਡ

ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ

ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ [ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ]

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ;—

ਭਾਈ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਕੋ:

ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਲੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਮੋਟਾ ਕਪੜਾ ਜਿਲਦ ੧੫)